Vasiṣṭha's Yoga

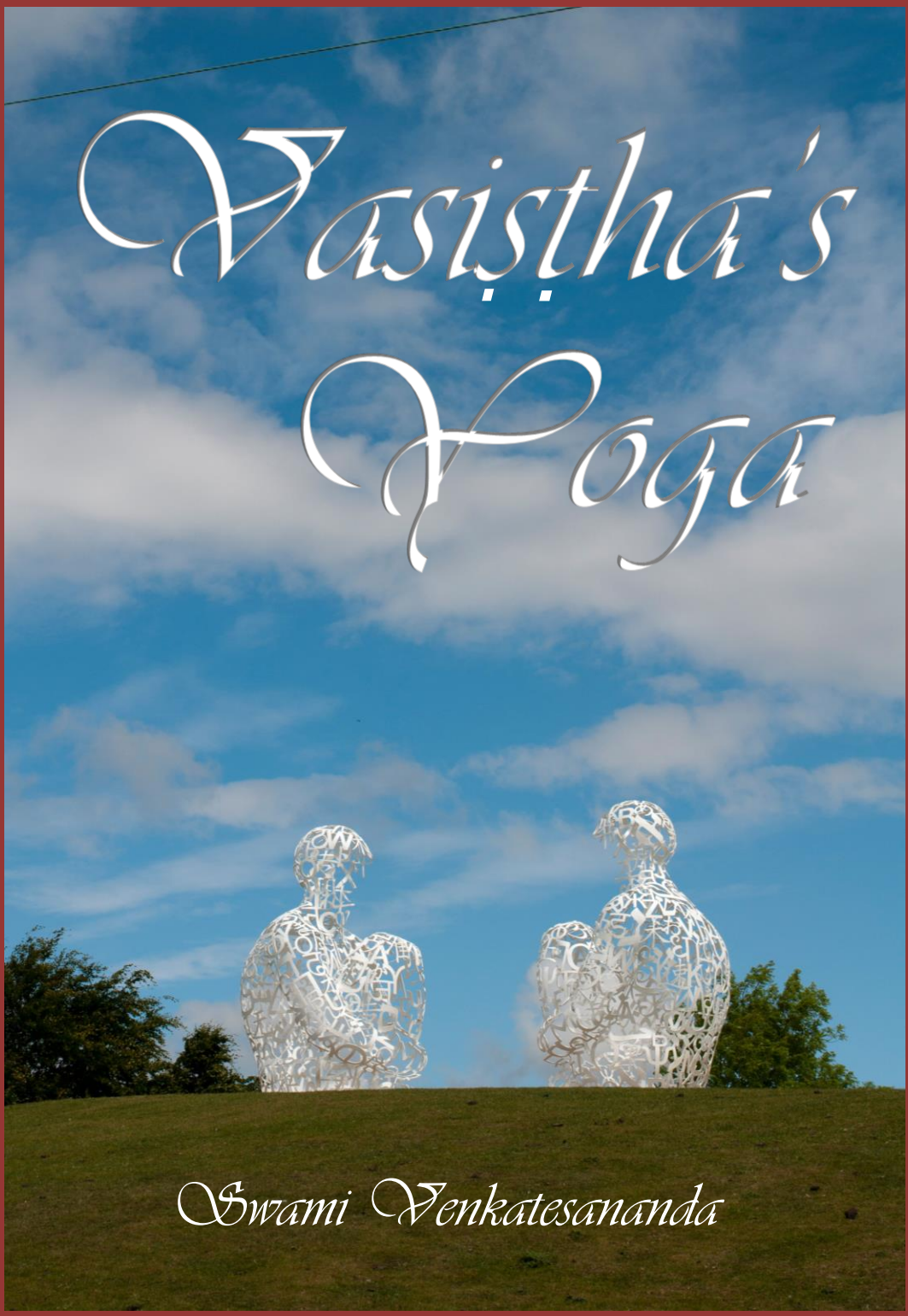

Swami Venkatesananda

VASIṢṬHA'S YOGA

Swami Venkatesananda

Oorspronkelijke titel (Original title): Vasiṣṭha's Yoga
Uitgever (Publisher): State University of New York Press, Albany (SUNY Press), 1993, website: www.sunypress.org.
Nederlandse vertaling: Caroline Soesbergen, Arie van der Voort, Ferit Arav.
ISBN/EAN: 978-90-816538-8-6

Niets uit dit boek mag in welke vorm dan ook gebruikt of gereproduceerd worden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever (SUNY Press) behalve in het geval van korte citaten deel uitmakend van beschouwende artikelen en recensies, en voor persoonlijk gebruik. Dit boek is niet in gedrukte vorm verkrijgbaar. Zij die over een gedrukt exemplaar willen beschikken dienen de Engelse uitgave aan te schaffen, ISBN:0-7914-1363-2 (hard) – ISBN:0-7914-1364-0 (pbk.), verkrijgbaar onder anderen bij amazon.nl.
No parts of this book may be used or reproduced in any manner whatsoever without written permission of the publisher (SUNY Press) except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews or in case of personal use. This book is not available in printed form. Those who would like to have it in printed form, should acquire the English edition from the bookstore, ISBN:0-7914-1363-2 (hard) – ISBN:0-7914-1364-0 (pbk.), available also at amazon.nl.

Uitgave sept. 2025. Op een aantal typografische correcties na is deze uitgave geheel gelijk aan die van 2020.

Omslagbeeld: ‘Spiegel’ by Jaume Plensa at Yorkshire Sculpture Park in Wakefield, U.K.

Over dit boek

Yoga Vāsiṣṭha, is een geschrift waarin de zoeker antwoorden op al zijn vragen over de betekenis en het doel van zijn menselijk bestaan en zijn interactie met de wereld kan vinden. Hoewel Yoga Vāsiṣṭha, dat deel uitmaakt van het grote Indische epos Mahārāmāyana, naar verluid ettelijke duizenden jaren oud is, behandelt het alle aspecten van het menselijk bestaan, die ook in onze tijd actueel en herkenbaar zijn.

Voor hen die begenadigd zijn in een stil moment zichzelf en de wereld te observeren, en uit de opgerezen verwondering op zoek gaan naar de antwoorden op vragen zoals 'wie ben ik?' en 'wat is de wereld?', biedt Yoga Vāsiṣṭha een weergaloze handleiding. Want Yoga Vāsiṣṭha gaat uitsluitend over de werkelijkheid achter deze vragen. De behandeling van deze vragen over het menselijk bestaan vindt plaats in de vorm van een dialoog tussen prins Rāma, in wie de zoeker zich herkent, en de grote leraar Śrī Vasiṣṭha, wiens uitleg als onbeschrijflijk wijs en vreugdevol wordt ervaren.

De boodschap van Yoga Vāsiṣṭha is heel kort en simpel: Er is slechts het ondeelbaar bewustzijn, Brahman, dat tijdloos, vormloos, onveranderlijk en zonder begin en einde is. Wanneer echter een, laten we zeggen, toevallige beweging in dat bewustzijn plaatsvindt, wordt deze beweging door hetzelfde bewustzijn gekend; en zo lijkt het dat het gekende en de kenner, de object-subject relatie, ofwel ik en de wereld tot bestaan te komen. Dit onderscheid, dat de basis is van gebondenheid en alle menselijke ellende, is echter zuiver denkbeeldig, net zoals het zien van water in een luchtspiegeling denkbeeldig is, en wordt daarom onwetendheid genoemd. Śrī Vasiṣṭha zegt dat er in waarheid echter nooit gebondenheid noch bevrijding is, nergens en voor niemand. Om dit te doen beseffen wordt men voortdurend tot zelfonderzoek aangezet en bij dit onderzoek begeleid met aanwijzingen, gebruikmakend van de rede en ondersteund door talrijke inspirerende verhalen.

De kennis die in Yoga Vāsiṣṭha wordt geopenbaard heeft zo'n diepgang dat deze in onvoldoende mate tot uitdrukking kan worden gebracht in een inleiding als deze. Om die reden kies ik voor het citeren van enkele korte uitspraken zodat de lezer zelf rechtstreeks kennis kan maken met de woorden van Śrī Vasiṣṭha die soms als schokkend kunnen worden ervaren. Ik ben me bewust van de nadelen van het overslaan van de context van een citatie, desalniettemin speelt dit gemis geen rol bij hen wiens hart door de herkenning van de betekenis van de gebezigde woorden en de klank van de onderliggende autoriteit daarvan beroerd raakt.

Voor wie is dit boek bedoeld? Śrī Vasiṣṭha zegt hierover het volgende: *Noch hij die geheel onwetend is noch hij die de waarheid kent is geschikt dit boek te bestuderen. Alleen hij die denkt: "ik ben gebonden; ik moet bevrijd worden" komt in aanmerking dit boek te bestuderen.*

Bovendien legt hij de verantwoordelijkheid voor het ingaan van de aangewezen weg volledig bij de zoeker en stelt dat de zoeker bereid moet zijn afstand te doen van al het aangeleerde en van alles waar hij tot nu toe in gelooft heeft. Hij zegt: *"Geloof in schepping is de slot op de deur naar vrijheid."*

Tevens noemt hij als verdere voorwaarde het gebruik van eigen onderscheidingsvermogen:
"Zelfs de woorden van een kleine jongen moeten geaccepteerd worden als ze in overeenstemming met rede zijn; anders moeten ze worden afgewezen als stro, ook al zijn ze uitgesproken door Brahmā, de schepper."

Zij die zich door deze drie citaten niet laten ontmoedigen en dit boek met grote interesse en eenpuntigheid van geest gaan bestuderen, zullen ongetwijfeld grote ontdekkingen doen over hun ogenschijnlijk verborgen werkelijkheid.

Over deze vertaling

Yoga Vāsiṣṭha is een monumentaal werk bestaande uit 32.000 verzen in het Sanskrit, elk bestaande uit twee of meer regels, ondergebracht in zes boekdelen. Boek 1, *Vairāgya Prakaraṇa,* gaat over onthechting ofwel vrijheid van hartstochten (1.500 verzen). Boek 2, *Mumukṣu Prakaraṇa*, behandelt de houding van de zoeker naar bevrijding (1.000 verzen). Boek 3, *Utpatti Prakaraṇa*, legt het ontstaan van de schepping uit (7.000 verzen). Boek 4, *Sthiti Prakaraṇa*, gaat over het bestaan, (3.000 verzen). In Boek 5, *Upaśama Prakaraṇa*, wordt de oplossing uitgelegd (5.000 verzen). Ten slotte Boek 6. *Nirvāṇa Prakaraṇa*, gaat over bevrijding (14.500 verzen).

Behalve de volledige weergave (Bṛhad) bestaat er een kortere versie, de Yoga Vāsiṣṭha 'Laghu', ofwel 'De kleine Yoga Vāsiṣṭha'. Zowel de volledige weergave als 'De kleine Yoga Vāsiṣṭha' zijn in het Engels vertaald. De onderhavige vertaling is de Nederlandse weergave van de verkorte Engelse vertaling door Swami Venkatesananda die qua omvang tot ca. een derde van de volledige tekst is teruggebracht. Het ligt vooralsnog niet in de bedoeling deze vertaling in boekvorm uit te geven.

Enkele jaren geleden is er een nog kortere Nederlandse vertaling van Yoga Vāsiṣṭha verschenen met de titel "De Hoogste Yoga" Deze is wel in boekvorm uitgegeven en is in de boekhandel verkrijgbaar.

Deze Nederlandse vertaling kwam tot stand door een team bestaande uit Caroline Soesbergen, Arie van der Voort en mijzelf. Het is het product van het enthousiasme van de teamleden om aan de inspiratie en vreugde die ze bij de studie en de vertaling van Yoga Vāsiṣṭha hebben ervaren vorm te geven en dat met anderen te delen.

Mede namens de overige teamleden,
Ferit Arav
September 2020

VASIṢṬHA'S YOGA

Swami Venkatesananda

DEEL I: VAIRĀGYA PRAKARAṆA (OVER ONTHECHTING)

DEEL II: MUMUKṢU PRAKARAṆA (OVER DE ZOEKER)

DEEL III: UTPATTI PRAKARAṆA (OVER DE SCHEPPING)

DEEL IV, STHITI PRAKARAṆA (OVER BESTAAN)

DEEL V, UPAŚAMA PRAKARAṆA (OVER OPLOSSING)

DEEL VI.1, NIRVĀṆA PRAKARAṆA PURVARDHA OVER BEVRIJDING (EERSTE HELFT)

DEEL VI.2, NIRVĀṆA PRAKARAṆA UTRĀRDHA OVER BEVRIJDING (TWEEDE HELFT)

Globale richtlijnen voor de uitspraak van de gebruikte letters in Sanskrit woorden (VY)

Klinkers:
a als a in kat (kort)
ā als a in maar, (verlengd)
u als oe in boek (kort)
ū als oe in boot (Engels voor laars, lang)
i als i in dit of als ie in die (kort)
ī als i in dier (lang)
e altijd lang als ee in feest
o altijd lang als oo in boot
ai als aï in Aida of naïef
au als au in kauwen
ḥ als h in kashbah of als aha, ihi, uhu; de klank wordt even 'teruggakaatst'.

Medeklinkers:
Gutturale klanken:
k als k in kat
g als g in gate in het Engels
Neusklanken: ṃ, of ṇ als in going (Engels)
Sis klanken:
s als s in besef
ṣ (cerebraal) als s in sugar (Engels)
ś (palataal) als ch in ich (Duits) of China
ñ (cerebraal) als señor in het Spaans
c als tja in het Nederlands
j als j in Jack (Engels) of djati (Indonesisch)
y als j in jij
v als ua in aqua of what in het Engels
h achter een medeklinker betekent aspireren als in tophit
jñ als g in budget, gevolgd door nasalisatie die doorwerkt in de klinker erna.

Overige medeklinkers als r, ṭ, ḍ en ṇ worden cerebraal uitgesproken. L, t, d, en n zijn net als in het Nederlands dentale klanken. V, p, b en m zijn de labiale (lip)klanken als in het Nederlands.
De w, f en z klanken in het Nederlands komen in het Sanskrit niet voor.

Inhoudsopgave

DEEL I: VAIRĀGYA PRAKARAṆA (OVER ONTHECHTING) 21
[I.1] Inleidende woorden
[I.2] Aanleiding tot het schrijven van Rāmayāṇa
[I.3] De vermaning van Vālmīki
[I.4, 5, 6] Rāma's terugkeer van zijn pelgrimstocht
[I.7, 8, 9] Visvāmitra's verzoek aan Rāma
[I.10] Rāma's droefgeestigheid
[I.11, 12] De vertroosting van Rāma en Rāma's reactie
[I.13,14] Rāma's weeklaag over het menselijk leven
[I.15, 16] Rāma's weeklaag (vervolg): egoïsme en de onbedwingbaarheid van de geest
[I.17] Rāma's weeklaag (vervolg): over begeerte
[I.18] Rāma's weeklaag (vervolg): bespotting van het lichaam
[I.19] Rāma's weeklaag (vervolg): aantasting van de jongensjaren
[I.20] Rāma's weeklaag (vervolg): bederf van de jeugdigheid
[I.21, 22] Rāma's weeklaag (vervolg): over vrouwen en blameren van ouderdom
[I.23, 24] Rāma's weeklaag (vervolg): Tijd vernietigt alles.
[I.25-26] Rāma's weeklaag (vervolg): over egoïsme en bestemming
[I.27] Rāma's weeklaag (vervolg): de absurditeit van de wereld
[I.28, 29] Rāma's weeklaag (vervolg): de veranderlijkheid van de wereld
[I.30, 31] Rāma's verdriet en vragen
[I.32, 33] Lof aan Rāma voor zijn toespraak

DEEL II: MUMUKṢU PRAKARAṆA (OVER DE ZOEKER) 41
[II. 1] De bevestiging van Śuka's zelfkennis
[II.2, 3] De wederkerende schepping van de wereld
[II. 4, 5] Over inspanning en de noodzaak van handeling
[II. 6] Weerlegging van fatalisme
[II. 7, 8] Nietigverklaring van het levenslot
[II. 9] Over de opperste oorzaak van alles (latente neigingen)
[II. 10] Onderzoek naar de aard van activiteit
[II. 11] Over de kwalificaties van de zoeker en de Leraar
[II. 12, 13] De vier poortwachters
[II. 14] De vier poortwachters (vervolg): over spiritueel onderzoek
[II. 15, 16] De vier poortwachters (vervolg): over gelijkmoedigheid en goed gezelschap
[II. 17] Over de opbouw van dit geschrift
[II. 18] Over de studie van dit geschrift
[II. 19, 20] Over het gebruik van parabels en het belang van directe ervaring

DEEL III: UTPATTI PRAKARAṆA (OVER DE SCHEPPING) 57
[III.1] De oorzaak van gebondenheid
[III.2] Beschrijving van de eerste oorzaak
[III.3] Over de schepper en de schepping
[III.4] Over de creatie van objecten
[III.5, 6] Afstand doen van begeerte naar zintuiglijk genot
[III.7] Herkenning van de nietigheid van de fenomenale wereld
[III.8, 9] Over de bevrijde in dit leven en na de dood
[III.10] Objectgerichtheid bedekt de ervaring van zuiver bewustzijn
[III.11] Schepping vanuit spiritueel gezichtspunt
[III.12] Over de geboorte van de schepping
[III.13] Over het ontstaan van de zelfgeborene
[III. 14] Brahman, Brahmā, jīva en de wereld
[III.15] **Het verhaal van Līlā**
[III.16] Līlā (vervolg): beschrijving van het koninkrijk
[III.17] Līlā (vervolg): de verlichting van Līlā
[III.18] Līlā (vervolg): de wereld is een illusie
[III.19, 20] Līlā (vervolg): **het verhaal van een eerdere Vasiṣṭha en zijn vrouw**
[III.20, 21] Līlā (vervolg): de kracht van verbeelding
[III.22-23] Līlā (vervolg): oefening in wijsheid (vijñāna abhyāsa)
[III.24, 25] Līlā (vervolg): reizen door de ruimte en de beschrijving van de aarde
[III.26] Līlā (vervolg): alles is onverdeeld bewustzijn alleen
[III.27] Līlā (vervolg): de vroegere levens van Līlā
[III.28] Līlā (vervolg): de gedaantewisselingen van Līlā
[III.29, 30] Līlā (vervolg): beschrijving van de opperste ruimte
[III.31-40] Līlā (vervolg): elk individu schept zijn eigen wereld
[III.41] Līlā (vervolg): de waarheid van het droombestaan
[III.42] Līlā (vervolg): onderzoek naar de droomstaat
[III.43] Līlā (vervolg): beschrijving van de invasie en de gevechten
[III. 44] Līlā (vervolg): elk oprijzend idee wordt direct ervaren
[III.45-46] Līlā (vervolg): ieders wens wordt vervuld
[III.47-50] Līlā (vervolg): waarom Vidūratha de strijd niet kon winnen
[III.51, 52] Līlā (vervolg): allen zijn droomfiguren of verbeeldingen
[III.53] Līlā (vervolg): de schepping is verbeelding in bewustzijn
[III.54] Līlā (vervolg): de ordening (niyati) van het universum
[III.55] Līlā (vervolg): over dood en saṃsāra
[III.56] Līlā (vervolg): de staat na de dood
[III.57] Līlā (vervolg): over droom en verbeelding
[III.58] Līlā (vervolg): Padma's nirvāṇa
[III.59, 60] Līlā (slot): over de aard van de wereld
[III.61] De schepping bestaat in Brahman
[III.62, 63] Over de wereldorde of niyati
[III.64, 65] De aard van het individu

[III.66, 67] Waar de geest aan denkt dat ziet hij
[III.68, 69] **Het verhaal van Karkaṭī**
[III.70] Karkaṭī (vervolg): lotgevallen als naald en cholera
[III.71, 72] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī 's contemplatie en boetedoening
[III.73] Karkaṭī (vervolg): direct inzicht is de hoogste leraar
[III.74, 75] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī krijgt haar reusachtige lichaam terug
[III.76, 77] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī's ontmoeting met koning Vikram
[III.78] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī stelt de wijsheid van de koning op de proef
[III.79] Karkaṭī (vervolg): de vragen van Karkaṭī over het Zelf
[III.80] Karkaṭī (vervolg): de antwoorden van de minister
[III.81] Karkaṭī (vervolg): de antwoorden van de koning
[III.82] Karkaṭī (vervolg): de vriendschap van de koning met Karkaṭī
[III.83, 84] Karkaṭī (slot): alle verdeeldheid is illusie
[III. 85] Gesprek tussen Brahmā en de zon
[III.86] **Het verhaal van de zonen van Indu;** tien jonge mannen
[III.87, 88] De tien zonen van Indu worden scheppers
[III.89] **Het verhaal van Ahalyā;** de geest is de schepper
[III.90, 91] Ahalyā (vervolg): de schepping van de geest is een hallucinatie
[III.92] Over de vermogens van de geest
[III.93] Wens is de oorzaak van de schepping
[III.94] Over de gradatie van schepselen
[III. 95] De geest is het zaad van activiteit
[III. 96] Onderzoek naar de aard van de geest
[III. 97] De drievoudige ruimte
[III. 98] **Het verhaal van het grote woud**
[III.99] Het grote woud (vervolg): het spel van onwetendheid
[III.100] Er bestaat niets anders dan Brahman
[III.101] **Het verhaal van de kleine jongen en de drie niet-bestaande prinsen**
[III.102] Over de ondeelbaarheid en onsterflijkheid van het Zelf
[III.103, 104] **Het verhaal van koning Lavaṇa;** het bezoek van de goochelaar
[III.105, 106] Lavaṇa (vervolg): het magische spel
[III.107, 108] Lavaṇa (vervolg): de betovering van māyā
[III.109] Lavaṇa (vervolg): de macht van illusie
[III.110] Lavaṇa (vervolg): het mysterie van de geest
[III.111] Lavaṇa (vervolg): het zuiveren van het hart en de geest
[III.112] Lavaṇa (vervolg): de rusteloosheid van de geest en zijn genezing
[III.113] Lavaṇa (vervolg): beschrijving van onwetendheid en misleiding
[III.114] Lavaṇa (vervolg): beschrijving van dwaling
[III.115] Lavaṇa (vervolg): over vreugde en ellende; de geest maakt de mens
[III.116, 117] Lavaṇa (vervolg): beschrijving van de zeven treden van onwetendheid
[III.118] Lavaṇa (vervolg): beschrijving van de zeven treden naar zelfkennis
[III.119] Lavaṇa (vervolg): gouden ring als illustratie van de illusie van vorm

[III.120, 121] Lavaṇa (slot): droom en werkelijkheid
[III.122] De ondervinding van het Zelf (de Ziel)

DEEL IV, STHITI PRAKARAṆA (OVER BESTAAN) 159
[IV.1] Onderzoek naar het ontstaan van de schepping
[IV.2, 3] Over de kosmische oplossing en de wereldverschijning
[IV.4, 5, 6] **Het verhaal van Śukra:** dit alles is slechts geest
[IV.7, 8, 9] Śukra (vervolg): de vele levens van Śukra
[IV.10] Śukra (vervolg): over de macht van Tijd of Dood
[IV.11] Śukra (vervolg): over de oorzaak van de totstandkoming van de wereld
[IV.12, 13] Śukra (vervolg): er is gebondenheid noch bevrijding
[IV.14] Śukra (vervolg): Śukra's herinneringen aan voorbije levens
[IV.15] Śukra (vervolg): weeklaag en terechtwijzing van Śukra
[IV.16] Śukra (vervolg): de herrijzenis van Śukra
[IV.17] Śukra (slot): al wat de zuivere geest wenst komt tot vervulling
[IV.18] Elk individu ziet objecten geschapen in de eigen geest
[IV.19] Onderzoek naar de vier staten
[IV.20-21] Beschrijving van de geest
[IV.22] Over de kenner van de waarheid
[IV.23] Over het wonder van het belichaamde wezen
[IV.24, 25] **Het verhaal van Dāma, Vyāla en Kaṭa**
[IV.26, 27] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de strijd tussen de goden en de demonen
[IV. 28, 29, 30] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de nederlaag van de demonen
[IV.31] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): onderzoek naar werkelijkheid en onwerkelijkheid
[IV.32] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de bevrijding van de demonen en over goed gedrag
[IV.33] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): onderzoek naar egoïsme
[IV.34] Dāma, Vyāla en Kaṭa (slot): **het verhaal van Bhima, Bhāsa en Dṛḍha**
[IV.35] Beschrijving van onverschilligheid of gelijkmoedigheid
[IV.36] Het universum is een reflectie in het bewustzijn
[IV.37] Er bestaan geen wensen in het Zelf
[IV.38] Alleen wat de geest doet is activiteit
[IV.39] Over de eenheid van alles
[IV.40] Over de gelijkheid van de wereld en Brahman
[IV.41] Beschrijving van onwetendheid
[IV.42] Het ontstaan van het individu
[IV.43] Over de diversiteit van wezens
[IV.44] Over incarnatie of hergeboorte
[IV.45] De geest als tovenaar
[IV.46] Over zelfkennis
[IV.47] Beschrijving van werelden en hun scheppers

[IV.48] **Het verhaal van Dāśūra**
[IV.49-51] Dāśūra (vervolg): de kadamba-boom van Dāśūra en zijn zoon
[IV.52] Dāśūra (vervolg): **het verhaal van Koning Khottha**
[IV.53] Dāśūra (vervolg): beschrijving van de denkbeeldige stad
[IV.54] Dāśūra (vervolg): alleen gedachtevorming is de oorzaak van ellende
[IV.55, 56] Dāśūra (slot): totale aanvaarding of totale ontkenning
[IV.57] Vrijheid is vrij zijn van gedachten
[IV.58] Kaca's lied
[IV.59] Over Brahmā en de schepping
[IV.60, 61] Over het ontstaan wezens
[IV.62] Betoog van de goddelijke boodschapper

DEEL V, UPAŚAMA PRAKARAṆA (OVER OPLOSSING) 211
[V.1,2] Rāma's overwegingen van Vasiṣṭha's onderricht
[V.3,4] De heropening van de koninklijke bijeenkomst
[V.5] Onderricht over de sereniteit van de geest
[V. 6, 7] Over handelen en niet-handelen
[V.8] **Het verhaal van koning Janaka**: het gezang van de volmaakte wijzen
[V.9] Koning Janaka (vervolg): de weeklaag van koning Janaka
[V.10] Koning Janaka (vervolg): de onthechting van de koning
[V.11] Koning Janaka (vervolg): onderwerping van de geest
[V.12] Koning Janaka (vervolg): de verlichting van koning Janaka
[V.13] Beheersing van de geest
[V.14] Over het niet-bestaan van de geest
[V.15] Over begeerte, hebzucht en egogevoel
[V.16] De overwinning op het ego en hebzucht
[V.17] Over het afwijzen van begeerte
[V.18] Leven in bevrijding of ware vreugde
[V.19] **Het verhaal van Puṇya en Pāvana**: over illusie
[V.20] Puṇya en Pāvana (vervolg): er is geen reden om te treuren
[V.21] Puṇya en Pāvana (slot): bevrijding van begeerten
[V. 22] **Het verhaal van Bali:** verlangen naar eeuwige vrede
[V.23] Bali (vervolg): over de onderwerping van de geest
[V.24] Bali (vervolg): over het bedwingen van de geest
[V.25, 26] Bali (vervolg): Bali's vragen 'wie ben ik?', "wat is dit alles?'
[V.27] Bali (vervolg): alles is bewustzijn
[V.28, 29] Bali (slot): bevrijding door zelfonderzoek
[V.30, 31] **Het verhaal van Prahlāda:** eenheid met Viṣṇu
[V.32, 33] Prahlāda (vervolg): de aanbidding van Viṣṇu
[V.34] Prahlāda (vervolg): het zelfonderzoek van Prahlāda
[V.35] Prahlāda (vervolg): meditatie op het Zelf
[V.36] Prahlāda (vervolg): de vereenzelviging met de Heer
[V.37, 38] Prahlāda (vervolg): de ontmoeting met Heer Viṣṇu

[V.39] Prahlāda (vervolg): Viṣṇu's terechtwijzing van Prahlāda
[V.40] Prahlāda (vervolg): de verlichting van Prahlāda
[V.41] Prahlāda (vervolg): Prahlāda wordt koning van de onderwereld
[V.42] Prahlāda (vervolg): bevrijding met en zonder lichaam
[V.43] Prahlāda (slot): zelfonderzoek is de weg naar kennis en bevrijding
[V.44] **Het verhaal van Gādhi:** ontmoeting met Viṣṇu en het werk van Māyā
[V.45] Gādhi (vervolg): Gādhi's hergeboorte als een stamlid en koningschap over Kira
[V.46] Gādhi (vervolg): de ontmaskering van koning Gavala
[V.47] Gādhi (vervolg): de verificatie van Gādhi's illusie
[V.48] Gādhi (vervolg): de wonderlijke kracht van illusie
[V.49] Gādhi (slot): de verlichting van Gādhi
[V.50] Over de misleide geest en spirituele instructies
[V.51] **Het verhaal van Uddālaka:** Uddālaka's contemplatie over bevrijding
[V.52] Uddālaka (vervolg): 'ik ben dit alles' of 'er is geen ik'
[V.53] Uddālaka (vervolg): wie is degene, die zegt 'ik ben'?
[V.54] Uddālaka (vervolg): het egogevoel is de bron van ellende
[V.55] Uddālaka (slot): Uddālaka bereikt de totale stilte
[V.56] Over meditatie en contemplatie
[V.57] Over de verwerping van dualiteit
[V.58] **Het verhaal van Suraghu:** het verlangen naar gelijkmoedigheid
[V.59] Suraghu (vervolg): het zelfonderzoek van Suraghu
[V.60, 61] Suraghu (vervolg): de ontmoeting met koning Parigha
[V.62, 63] Suraghu (slot): over absolute stilte of samādhi
[V.64] Vasiṣṭha's betoog over zelfkennis
[V.65, 66] **Het verhaal van Bhāsa en Vilāsa**: een ontmoeting tussen twee vrienden
[V.67] Over subject, object en de analogie van een spiegelbeeld
[V.68] Over conditionering
[V.69-70] De weg naar zelfkennis
[V.71] Een verhandeling over lichaam, geest en het Zelf
[V.72] Beschrijving van de aard van bevrijding
[V.73] Onderzoek naar de aard van het Zelf
[V.74] Over gehechtheid en het loslaten van wensen
[V.75] Zelfkennis leidt tot bevrijding
[V.76-77] Over het gedrag van de wijze
[V.78] Over Yoga en het stoppen van conditionering
[V.79] Over het hart en de beweging van de levenskracht (prāṇa)
[V.80] Over de illusoire relatie tussen het geziene, het zien en de geest
[V.81] Over het niet-bestaan van de geest
[V.82] **Het verhaal van Vītahavya:** contemplatie over de geest
[V.83] Vītahavya (vervolg): over het niet-bestaan van de geest
[V.84] Vītahavya (vervolg): over samādhi en absorptie in het opperste

[V.85] Vītahavya (vervolg): over de oplossing van de geest
[V.86] Vītahavya (vervolg): over de beteugeling van zintuigen
[V.87, 88] Vītahavya (vervolg): beschrijving van de yoga-meditatie en de hoogste staat
[V.89] Bovennatuurlijke vermogens versus zelfkennis
[V.90] De dood van de geest is bevrijding
[V.91] Over de oorsprong van het menselijk lichaam en over bewustzijn
[V.92] Middelen tot vernietiging van de zaden van saṃsāra
[V.93] Over de alomvattende onthechting

DEEL VI.1, NIRVĀṆA PRAKARAṆA PURVARDHA
OVER BEVRIJDING (EERSTE HELFT) 331
[VI.1:1] De essentie van geschriften
[VI.1:2] Alleen het oneindige Absolute (het kosmisch bewustzijn) bestaat
[VI.1:3] Over de eenheid en universaliteit van Brahman
[VI.1:4, 5] Het oplossen van de geest; Rāma bereikt rust en vrede
[VI.1:6] Beschrijving van de verwarring in de geest
[VI.1:7] De macht van onwetendheid
[VI.1:8] De gevolgen van onwetendheid
[VI.1:9] Over ware kennis
[VI.1:10] Onderzoek naar onwetendheid
[VI.1:11] Betoog over Brahman
[VI.1:12,13] De Yoga van kennis en die van de controle van prāṇa
[VI.1:14,15] **Het verhaal van Bhuśuṇḍa**
[VI.1:16,17] Bhuśuṇḍa (vervolg): Bhuśuṇḍa over zichzelf
[VI.1.18] Bhuśuṇḍa (vervolg): de acht goddelijke moeders
[VI.1.19] Bhuśuṇḍa (vervolg): de geboorte en belichaming van Bhuśuṇḍa
[VI.1.20] Bhuśuṇḍa (vervolg): uitleg van Bhuśuṇḍa over zijn mysterieuze karakter
[VI.1.21] Bhuśuṇḍa (vervolg): uitleg van de oorzaak van een lang leven
[VI.1.22] Bhuśuṇḍa (vervolg): over de vroegere tijdperken
[VI.1.23] Bhuśuṇḍa (vervolg): verband tussen kalmte en levensduur
[VI.1.24] Bhuśuṇḍa (vervolg): contemplatie op de levenskracht
[VI.1.25] Bhuśuṇḍa (vervolg): over prāṇāyāma en samādhi
[VI.1.26] Bhuśuṇḍa (vervolg): over samādhi en gelijkmoedigheid
[VI.I.27, 28] Bhuśuṇḍa (slot): contemplatie over de schepping
[VI.1.29] Beschrijving van de Heer: wijsheid, zelfbeheersing en non-dualiteit
[VI.1.30] Beschrijving van de Heer (vervolg): onderzoek de aard van het intellect
[VI.1.31] Beschrijving van de Heer (vervolg): het bewustzijn is onveranderlijk
[VI.1.32] Beschrijving van de Heer (vervolg): de misleiding van het bewustzijn
[VI.1.33] Beschrijving van de Heer (vervolg): ontstaan en oplossen van dualiteit
[VI.1.34] Beschrijving van de Heer (slot): de drie staten
[VI.1.35] Verering van de Heer**:** het is het eigen Zelf
[VI.1.36] Verering van de Heer (vervolg): het is het oneindige bewustzijn

[VI.1.37] Verering van de Heer (vervolg): het is de natuurlijke orde
[VI.1.38] Verering van de Heer (vervolg): de uiterlijke verering van de Heer
[VI.1.39] Verering van de Heer (vervolg): de innerlijke verering van de Heer
[VI.1.40] Verering van de Heer (vervolg): doe alles ter verering van de Heer
[VI.1.41] Verering van de Heer (vervolg): de verschillende namen van het Opperste Wezen
[VI.1.42] Verering van de Heer (slot): het vergeten van het Zelf leidt tot wereldverschijning
[VI.1.43] Waakzaamheid is de aanbidding van het Zelf
[VI.1.44] Geluk wordt ervaren bij afwezigheid van de geest
[VI.1.45] **Het verhaal van de walnoot**
[VI.1.46] **Het verhaal van de rots**
[VI.1.47] Dit alles is slechts Brahman, het oneindige bewustzijn
[VI.1.48] Over de aard van de perfecte wijzen
[VI.1.49] Alleen oneindige bewustzijn, of Brahman, is werkelijk
[VI.1.50] Over de essentie en de waarneming van externe objecten
[VI.1.51] Waar dit bewustzijn ook maar aan denkt, dat ziet het als bestaand
[VI.1.52] **Het verhaal van Arjuna**: onderricht door Kṛṣṇa
[VI.1.53] Arjuna (vervolg): de vermaning van Arjuna
[VI.1.54] Arjuna (vervolg): over handelen in niet-handelen en niet-handelen in handelen
[VI.1.55] Arjuna (vervolg): over het Zelf en het niet-Zelf (individu)
[VI.1.56] Arjuna (vervolg): beschrijving van de geest
[VI.1.57, 58] Arjuna (vervolg): zoals een spiegelbeeld bestaat de wereld in Brahman
[VI.1.59] De gedachte 'wereld' ontstaat wanneer er geen onderzoek plaatsvindt
[VI.1.60] Het Zelf is alomtegenwoordig en doordringt dus ook de diversiteit
[VI.1.61] Beschrijving van de schepping als een voorbijgaande droom
[VI.1.62] **Het verhaal van de bedelmonnik:** dromen en reïncarnaties
[VI.1.63] De bedelmonnik (vervolg): de droom van de honderd Rudra's
[VI.1.64] De bedelmonnik (vervolg): over éénpuntige contemplatie
[VI.I.64, 65] De bedelmonnik (vervolg): wat als waar wordt beschouwd wordt ook zodanig ervaren
[VI.1.66] De bedelmonnik (vervolg): de zwerftochten van de bedelmonnik
[VI.1.67] De bedelmonnik (vervolg): dit universum is het resultaat van gedachten
[VI.1.68] De bedelmonnik (vervolg): vier soorten stilte
[VI.1.69] De bedelmonnik (slot): over het stoppen van gedachtenbeweging
[VI.1.70, 71] **Het verhaal van de vampier**
[VI.1.72, 73] De vampier (slot): de antwoorden van de koning over het Zelf
[VI.1.74] **Het verhaal van Bhagīratha**
[VI.1.75,76] Bhagīratha (slot): hoe de Ganges naar de aarde kwam
[VI.1.77] **Het verhaal van Cūḍālā:** het huwelijk van Cūḍālā met koning Śikhidhvaja

[VI.1.78] Cūḍālā (vervolg): de verlichting van Cūḍālā
[VI.1.79] Cūḍālā (vervolg): Cūḍālā's uitleg over haar verlichting
[VI.1.80] Cūḍālā (vervolg): over de psychische krachten
[VI.1.81] Cūḍālā (vervolg): over de fysische en psychische ziekten
[VI.1.82] Cūḍālā (vervolg): over het verwerven van bovennatuurlijke vermogens
[VI.1.83] Cūḍālā (vervolg): **het verhaal van het verloren muntje**: je zoekt het ene en krijgt het andere
[VI.1.84] Cūḍālā (vervolg): juiste handeling op de juiste tijd
[VI.1.85] Cūḍālā (vervolg): gesprek tussen de Brāhmaṇa (Cūḍālā) en Śikhidhvaja
[VI.1.86, 87] Cūḍālā (vervolg): het levensverhaal van Kuṁbha
[VI.1.88] Cūḍālā (vervolg): **Het verhaal van Cintāmaṇi**: de dwaas en de steen der wijzen
[VI.1.89] Cūḍālā (vervolg): **het verhaal van de dwaze olifant**
[VI.1.90] Cūḍālā (vervolg): uitleg van het verhaal van Cintāmaṇi
[VI.1.91] Cūḍālā (vervolg): uitleg van het verhaal van de dwaze olifant
[VI.1.92] Cūḍālā (vervolg): de onthechting van Śikhidhvaja (1)
[VI.1.93] Cūḍālā (vervolg): de onthechting van Śikhidhvaja (2)
[VI.1.94] Cūḍālā (vervolg): over zelfonderzoek en het opgeven van de geest
[VI.I.95] Cūḍālā (vervolg): over het verdrijven van de onwetendheid
[VI.1.96] Cūḍālā (vervolg): de wereldverschijning verschilt niet van het bewustzijn
[VI.I.97] Cūḍālā (vervolg): het zuivere ervaren is de essentie van het bestaan
[VI.1.98] Cūḍālā (vervolg): er is nooit iets geschapen en dus bestaat de geest niet
[VI.1.99] Cūḍālā (vervolg): ook de schepper Brahmā is maar een idee of denkbeeld
[VI.1.100] Cūḍālā (vervolg): ik besta niet, noch bestaat er een ander
[VI.1.101] Cūḍālā (vervolg): de bevrijde mens heeft geen geest
[VI.1.101, 102] Cūḍālā (vervolg): over boetedoening
[VI.1.103] Cūḍālā (vervolg): door gedachtebeweging komt deze wereld tot bestaan
[VI.1.104] Cūḍālā (vervolg): de bevrijde wijze aanvaardt alles wat hem toevalt
[VI.1.105] Cūḍālā (vervolg): Kuṁbha verandert 's nachts in Madanikā (Cūḍālā)
[VI.1.106] Cūḍālā (vervolg): Madanikā trouwt met Śikhidhvaja
[VI.1.107] Cūḍālā (vervolg): Śikhidhvaja's standvastigheid wordt op de proef gesteld
[VI.1.108] Cūḍālā (vervolg): de perfecte staat van gelijkmoedigheid
[VI.1.109] Cūḍālā (vervolg): de liefde van een wijze vrouw
[VI.1.110] Cūḍālā (slot): en **het verhaal van Kaca**
[VI.1.111] Kaca: alleen het verzaken van de geest is de volledige verzaking
[VI.1.112, 113] **Het verhaal van de misleide man**
[VI.1.114] Over de ongedifferentieerde staat; nirvikalpa
[VI.1.115] **Het verhaal van Bhṛṅgīśa**: de drievoudige discipline
[VI.1.116, 117] **Het verhaal van Ikṣvāku:** over het niet bestaan van saṃsāra
[VI.1.118 - 120] Ikṣvāku (vervolg): de zeven staten naar ontwaking
[VI.1.120 - 122] Ikṣvāku (vervolg): over de bevrijde wijze
[VI.1.123, 124] Ikṣvāku (slot): over het loslaten van gedachten

[VI.1.124, 125] **Het verhaal van het hert en de jager** (over turīya)
[VI.1.126] Het zevenvoudige pad van yoga
[VI.1.127] Aanschouw het innerlijke Zelf met het Zelf
[VI.1.128] De essentie van de leringen van de heilige wijze Vasiṣṭha

DEEL VI.2, NIRVĀṆA PRAKARAṆA UTRĀRDHA
OVER BEVRIJDING (TWEEDE HELFT) 491
[VI.2.1] Handelen zonder de wil om te doen of niet te doen
[VI.2.2] Het verbranden van de zaden van handelingen
[VI.2.3] Over het verdwijnen van verschijnselen
[VI.2.4] Over het verdwijnen van het egogevoel
[VI.2.4, 5] Het egogevoel is het zaad van het universum
[VI.2.6] Afkeer van de wereld
[VI.2.7, 8] Het egogevoel is het zaad van de wereldverschijning
[VI.2.9, 10] Dit inerte universum verschilt niet van het oneindige bewustzijn
[VI.2.11, 12] Over waarheid en juiste kennis
[VI.2.13] **Het verhaal van Indra**
[VI.2.14] Indra (vervolg): Indra's contemplatie op Brahman
[VI.2.15, 16] Het egogevoel en de wereld zijn wederzijds afhankelijk
[VI.2.17, 18] Over de vernietiging van het egoïsme
[VI.2.19] Jīva is de ervaring van het bewustzijn van zijn eigen wezen
[VI.2.20, 21] Wat schijnt te zijn geschapen is een uitbreiding van gedachten
[VI.2.22] Wezens hebben geen doel om tot bestaan te komen
[VI.2.23] **Het verhaal van Maṇki**
[VI.2.24] Maṇki (vervolg)**:** Maṇki's wanhoop
[VI.2.25] Het egogevoel is gebondenheid en zijn beëindiging is bevrijding
[VI.2.26] Waar je aan denkt dat ervaart je
[VI.2.27, 28] Goddelijke wil (lot) en karma zijn slechts concepten
[VI.2.29] Betoog over bevrijdende contemplatie
[VI.2.30] De 'ik' gedachte is pure onwetendheid
[VI.2.31] Het 'object' rijst op in het 'subject', maar het heeft geen onafhankelijk bestaan
[VI.2.32] De wereld en het 'ik' bestaan slechts als gedachten
[VI.2.33] Het loslaten van het egogevoel is het stoppen van onwetendheid
[VI.2.34] De wereld en alle dingen daarin zijn niet verschillend van het bewustzijn
[VI.2.35] Beschrijving van de opperste Brahman
[VI.2.36] Over de ziekte van begeerte
[VI.2.37] Yoga is het wegwerken van het gif van begeerte
[VI.2.38] Het object lost op in het subject
[VI.2.39] Over de innerlijke vrede
[VI.2.40, 41] Het rusten in het Zelf is het hoogste goed
[VI.2.42] Het verschil tussen de wereld en zijn Heer is verbaal en onwaar
[VI.2.43] Het nirvāṇa ofwel bevrijding is het niet-ervaren van het egogevoel

[VI.2.44] Over gelijkmoedigheid en de hertachtige geest (samādhāna)
[VI.2.45] De bevrijding van het hert (de geest)
[VI.2.46] Degene die in het Zelf rust, ervaart geen enkel verlangen
[VI.2.47] De eerste stap naar bevrijding
[VI.2.48] Over gelijkmoedigheid en wijsheid
[VI.2.49] Materie is onwerkelijk
[VI.2.50] Beschrijving van de zeven soorten van levende wezens
[VI.2.51] Slechts het bewustzijn verschijnt als dit grove universum
[VI.2.52] Deze wereldverschijning verdwijnt keer op keer
[VI.2.53, 54] 'Ik', 'jij' en 'de wereld' zijn namen die in Brahman bestaan als Brahman.
[VI.2.55] De schepping is de verbeelding van het oneindige bewustzijn
[VI.2.56] Vasiṣṭha's contemplatie
[VI.2.57] Over de kennis van het gekende en de kenner
[VI.2.58, 59] **Het verhaal van de wereld in de rots**
[VI.2.60] Als je naar iets kijkt en zegt: 'Het is zus en zo', dan toont het bewustzijn zich daar als zus en zo
[VI.2.60, 61] Het bestaan van verscheidenheid berust op illusie
[VI.2.62] Over de droomstaat en de wakende staat
[VI.2.63] Alles bestaat in de eeuwige ruimte van het oneindige bewustzijn
[VI.2.64] **Het verhaal van het hemelse wezen**
[VI.2.65] Het verhaal van het hemelse wezen (vervolg)
[VI.2.66, 67] Beschrijving van de wereld binnenin de rots
[VI.2.68] Over de kracht van gewoonte
[VI.2.69] Intrede binnen de wereld van de kosmische rots
[VI.2.70] Betoog van de schepper van de wereld in de rots
[VI.2.71] Beschrijving van de uiteindelijke oplossing
[VI.2.72] De natuur van Brahmā
[VI.2.73] Beschrijving van het ontstaan van de schepping
[VI.2.74] Beschrijving van het kosmische lichaam
[VI.2.75] Beschrijving van de brandende wereld
[VI.2.76] De zondvloed
[VI.2.77] Beschrijving van de wereld onder watervloed
[VI.2.78, 79] Reflectie over de totstandkoming van een schepping
[VI.2.80] De wereld blijkt een waanidee te zijn
[VI.2.81] Beschrijving van de uiteindelijke ondergang
[VI.2.82] Beschrijving van de personage van Śiva
[VI.2.83] Beweging is de natuur van het bewustzijn
[VI.2.84] Over Śiva en bewustzijnsenergie
[VI.2.85] Over de Heer en de natuur of de mannelijke en vrouwelijke principes
[VI.2.86] Er zijn ontelbare scheppingen (einde van het verhaal van de rots)
[VI.2.87] Over het ontstaan van de wereldverschijning
[VI.2.88, 89] Nadere beschrijving van de aarde

[VI.2.90] Beschrijving van het bestaan als water
[VI.2.91] Beschrijving van het bestaan als licht en vuur
[VI.2.92] Beschrijving van het bestaan van lucht als de universele geest
[VI.2.93] **Het verhaal van de wijze uit het verre heelal**
[VI.2.94] Beschrijving van spoken
[VI.2.95] Beschrijving van de persoon Vasiṣṭha
[VI.2.96] Verwerving van onsterflijkheid
[VI.2.97] Over de aard van verschillende soorten schepselen
[VI.2.98] Over gezelschap met goede en wijze mensen
[VI.2.99] Betoog over verborgen of spirituele kennis
[VI.2.100] Verwerping van atheïsme
[VI.2.101] Betoog over spiritualiteit
[VI.2.102] Over de kenner van de hoogste waarheid
[VI.2.103] Nader over dit geschrift
[VI.2.104, 105] Het niet-bestaan van de wereld
[VI.2.106] Ongeldigheid van de leer van oorzaak en gevolg
[VI.2.107-108] **Het verhaal van Vipaścit**
[VI.2.109-110] Vipaścit (vervolg): de oorloog van de wijze koning met de barbaren
[VI.2.111-112] Vipaścit (vervolg): de vlucht van de vijandige legers
[VI.2.113, 114, 115] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de oceaan
[VI.2.116] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de ruimte
[VI.2.117 - 121] Vipaścit (vervolg): **het verhaal van de twee geliefden**
[VI.2.124] Vipaścit (vervolg): de vierdelige staat van de koning Vipaścit
[VI.2.125] Vipaścit (vervolg): de verlichting van de koning Vipaścit
[VI.2.126] Vipaścit (vervolg): de dood en wederopstanding van de Vipaścits
[VI.2.127] Vipaścit (vervolg): de kosmologie van het universum
[VI.2.128] Vipaścit (vervolg): de aanblik van de wereld in het zuivere bewustzijn
[VI.2.129] Vipaścit (vervolg): Vipaścit wordt een hert
[VI.2.130] Vipaścit (vervolg): het hert betreedt het vuur en verandert in Bhāsa
[VI.2.131] Vipaścit (vervolg): Bhāsa's omzwervingen
[VI.2.132] Vipaścit (vervolg): Bhāsa's relaas over zijn incarnaties
[VI.2.133] Vipaścit (vervolg): **het verhaal van het wonderlijke lijk**
[VI.2.134] Vipaścit (vervolg): Het verhaal van het wonderlijke lijk (vervolg)
[VI.2.135, 136] Vipaścit (vervolg): **het verhaal van de jager en het hert**
[VI.2.137] Vipaścit (vervolg): de staten van waken, dromen en slapen
[VI.2.138] Vipaścit (vervolg): het binnendringen van de geest door heel het universum
[VI.2.139] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de oplossing van de wereld
[VI.2.140] Vipaścit (vervolg): de werking van verbeelding
[VI.2.141, 142] Vipaścit (vervolg): het einde van een tijdperk
[VI.2.143] Vipaścit (vervolg): de zekerheid van nirvāṇa
[VI.2.144] Vipaścit (vervolg): de schepping ontstaat door toeval
[VI.2.145] Vipaścit (vervolg): de drie humeuren en de jīva

[VI.2.146] Vipaścit (vervolg): de wereld verschijnt in diepe slaap
[VI.2.147] Vipaścit (vervolg): door onwetendheid verschijnt de wereld
[VI.2.148] Vipaścit (vervolg): onderzoek naar de aard van dromen
[VI.2.149] Vipaścit (vervolg): over toeval en oorzaak
[VI.2.150] Vipaścit (vervolg): de gedachte 'Dit ben ik' is denkbeeldig en onwerkelijk.
[VI.2.151, 152] Vipaścit (vervolg): het aanzien van het niet-bestaan
[VI.2.153, 154] Vipaścit (vervolg): alles bestaat als gedachten in het bewustzijn
[VI.2.155] Vipaścit (vervolg): het onvermijdelijke kan niet worden afgewend
[VI.2.156] Vipaścit (vervolg): men verkrijgt waar om wordt gebeden
[VI.2.157] Vipaścit (vervolg): de bevrijding van Sindhu
[VI.2.158, 159] Vipaścit (slot): de zwerftochten van Vipaścit
[VI.2.160] Beschrijving van de hemel en de hel
[VI.2.161] De schepping zelf is de hoogste Brahman, die zowel eenheid en diversiteit is
[VI.2.162] Het oplossen van onwetendheid
[VI.2.163] Middelen om de zinnen en de zintuigen onder controle te brengen
[VI.2.164, 165] Over de gelijkenis van waken en dromen
[VI.2.166] In zelfkennis bestaan er geen gedachten
[VI.2.167] Afwezigheid van de staten waken, dromen en diepe slaap
[VI.2.168] De wereldverschijning is als een beeld dat nog niet uit een boom is gesneden
[VI.2.169] Beschrijving van de gelijkmoedige geest
[VI.2.170] De vriend van de wijze is zijn eigen handeling
[VI.2.171] Meditatie op zuiver leegte
[VI.2.172] Over herinnering en smṛti
[VI.2.173] Geest of Brahmā is de ervaring die in het bewustzijn oprijst
[VI.2.174] Zorgvuldige studie van dit geschrift leidt tot bevrijding
[VI.2.175] De geest zelf is de schepper Brahmā
[VI.2.176] In ieder atoom van dit bestaan bestaan er talloze universums
[VI.2.177] Beschrijving van de goddelijke natuur
[VI.2.178] **Het verhaal van Indu**
[VI.2.179] De leer van pantheïsme of de Eén als alles
[VI.2.180] **Het verhaal van Kundadanta**
[VI.2.181] Kundadanta (vervolg): de boom van Gaurī
[VI.2.182] Kundadanta (vervolg): het verhaal van de acht broers
[VI.2.183] Kundadanta (vervolg): beschrijving van de zeven continenten
[VI.2.184] Kundadanta (vervolg:) over de alomtegenwoordigheid van het bewustzijn
[VI.2.184, 185] Kundadanta (vervolg): over herinnering
[VI.2.185, 186] Kundadanta (vervolg): Brahman en het objectieve universum zijn één
[VI.2.187] Beschrijving van de goddelijke natuur

[VI.2.188] Beschrijving van de levende ziel
[VI.2.189] Over de eenheid van al wat bestaat
[VI.2.190] Rāma's vervoering na de samenvattende dialoog met Vasiṣṭha
[VI.2.191] De oplossing van de grote vraag van eenheid en dualiteit
[VI.2.192] Over de verwerving van betovering
[VI.2.193, 194] Rāma's verlichting
[VI.2.195] De hoogste waarheid wordt slechts in een totale stilte gevestigd
[VI.2.196, 197] **Het verhaal van de houtsprokkelaar** en over het nut van geschriften
[VI.2.198] De uitmuntendheid van algehele gelijkmoedigheid
[VI.2.199] De staat van de levende bevrijde
[VI.2.200] Gejuich over de toespraak van de wijze
[VI.2.201, 202] Rust en verblijven in de hoogste gelukzaligheid
[VI.2.203, 204] Het Zelf is de enige werkelijkheid
[VI.2.205] Verwerping van de leer van oorzakelijkheid van de schepping
[VI.2.206] De vragen van koning Prajñapti over de schepping
[VI.2.207] Antwoorden op de vragen van koning Prajñapti
[VI.2.208] Het is slechts de ene Brahman die in dit alles en als dit alles schijnt
[VI.2.209] Wat er hier bestaat is het beeld dat in het oneindige bewustzijn oprijst
[VI.2.210] Verwerping van het begrip van dualiteit in eenheid
[VI.2.211] Betoog over de transcendente waarheid
[VI.2.212] Het vaststellen van de waarheid
[VI.2.213] Rāma's voorgaande leerlingschap onder Vasiṣṭha
[VI.2.214] Beschrijving van het slotfeest van de bijeenkomst
[VI.2.215, 216] Lofspraak over dit werk

DEEL I
VAIRĀGYA PRAKARAṆA
(OVER ONTHECHTING)

DEEL I: VAIRĀGYA PRAKARAṆA (OVER ONTHECHTING)

[I.1] Inleidende woorden

De wijze Sutīkṣṇa vroeg aan de wijze Agastya:

O wijze, wilt u zo vriendelijk zijn het vraagstuk over bevrijding aan mij uit te leggen? Welke van de twee leidt het snelste tot bevrijding, handeling of kennis?

Agastya antwoordde:

Vogels vliegen met beide vleugels. Evenzo leiden handeling en kennis samen naar het uiteindelijke doel: bevrijding. Noch alleen handeling, noch alleen kennis kan leiden tot bevrijding, maar deze twee samen vormen de weg tot bevrijding. Luister: ik zal je een verhaal vertellen als antwoord op je vraag. Er leefde eens een heilige man, Kāruṇya genaamd, hij was de zoon van Agniveśya. Nadat hij de geschriften had bestudeerd en hun betekenis had begrepen, was hij volkomen ongeïnteresseerd in het dagelijkse leven. Agniveśya, die dit zag, vroeg Kāruṇya waarom hij het uitvoeren van zijn dagelijkse plichten verzaakte, waarop Kāruṇya antwoordde: "Zeggen de geschriften ons aan de ene kant niet dat wij de geboden tot het einde van ons leven moeten vervullen en dat we aan de andere kant slechts door af te zien van iedere vorm van handelen onsterfelijkheid kunnen bereiken? O mijn leermeester en vader, ik zit klem tussen deze twee wetten. Wat moet ik doen?" Nadat hij dit gezegd had, zweeg de jonge man.

Agniveśya zei:

Luister mijn zoon: ik zal je een eeuwenoud verhaal vertellen. Denk goed na over de moraal van het verhaal en doe vervolgens zoals het je goed dunkt. Er was eens een hemelse nimf (Surici) die een boodschapper van Indra (de koning der goden) voorbij zag vliegen, toen ze op één van de toppen in de Himālāya zat. Op haar vraag vertelde hij haar wat hij ging doen: "Een koninklijke wijze (Ariṣṭanemi) droeg zijn koninkrijk over aan zijn zoon en gaf zich in de heuvels van Gandhamādana over aan het uitvoeren van adembenemende boetedoeningen. Toen Indra dit zag vroeg hij me om met een groep nimfen naar hem toe te gaan en de koninklijke wijze naar de hemel te begeleiden. De koninklijke wijze wilde echter de voor- en nadelen van de hemel weten. Ik antwoordde: In de hemel ontvangen zowel de beste, de middelmatige als de minste onder de vrome stervelingen een passende beloning en wanneer de vruchten van hun respectievelijke verdiensten zijn uitgeput keren ze terug naar de wereld van de stervelingen. De koninklijke wijze weigerde de uitnodiging van Indra voor de hemel te accepteren. Indra zond me opnieuw naar de koninklijke wijze met het verzoek om de raad van de wijze Vālmīki te vragen alvorens het aanbod af te slaan."

De koninklijke wijze werd aan de wijze Vālmīki voorgesteld. Hij vroeg Vālmīki: "Wat is de beste methode om uit de kringloop van geboorte en dood te worden bevrijd?" In antwoord op zijn vraag vertelde Vālmīki hem de dialoog tussen Rāma en Vasiṣṭha.

[I.2] Aanleiding tot het schrijven van Rāmayāṇa

Vālmīki zei:

Diegene is gekwalificeerd om dit geschrift (de dialoog tussen Rāma en Vasiṣṭha) te bestuderen, indien hij denkt: "ik ben gebonden, ik moet worden bevrijd" en noch totaal onwetend, noch verlicht is. Hij bereikt bevrijding uit de kringloop van geboorte en dood, indien hij de in dit geschrift in de vorm van verhalen genoemde middelen tot bevrijding overweegt.

Ik had het verhaal van Rāma al eerder opgesteld en het aan mijn geliefde discipel Bharadvāja verteld. Toen hij op een keer naar de berg Meru ging vertelde hij het verhaal aan de schepper Brahmā. Die was er verrukt over en beloonde Bharadvāja met een gunst. Bharadvāja wenste "dat alle mensen van verdriet zouden worden bevrijd" en smeekte Brahmā om de beste manier te vinden om dit te bereiken.

Brahmā zei tot Bharadvāja: "Ga naar de wijze Vālmīki en verzoek hem om het prachtige verhaal van Rāma overal op zo'n manier te blijven vertellen dat de luisteraar zich van de duisternis van onwetendheid zou kunnen bevrijden." Bharadvāja was hier echter niet tevreden mee en zo kwam het dat Brahmā samen met de wijze Bharadvāja naar mijn kluizenaarshut kwam.

Nadat ik hen alle eer had bewezen zei Brahmā tegen mij: "O wijze, uw vertelling van Rāma zal het vlot worden, waarmee mensen de oceaan van saṃsāra kunnen oversteken. Ga daarom door met deze vertelling en breng het tot een succesvol einde." Na dit te hebben gezegd verdween de schepper ogenblikkelijk van het toneel.

Enigszins van mijn stuk gebracht door het directe verzoek van Brahmā, verzocht ik de wijze Bharadvāja om aan mij uit te leggen wat Brahmā zojuist had gezegd. Bharadvāja herhaalde de woorden van Brahmā: "Brahmā zou graag willen dat je het verhaal van Rāma zó blijft vertellen dat het iedereen in staat stelt om alle verdriet te overstijgen. O wijze, ook ik smeek u: wees zo vriendelijk om mij uitgebreid te vertellen hoe Rāma, Lakṣmaṇa en de andere broers zichzelf van hun ellende bevrijdden."

Toen onthulde ik aan Bharadvāja het geheim van de bevrijding van Rāma, Lakṣmaṇa en de andere broers, evenals hun ouders en andere leden van het koninklijke hof. En ik zei tegen Bharadvāja: "Mijn zoon, als jij op dezelfde manier leeft, dan zal ook jij hier en nu van ellende worden bevrijd."

[I.3] De vermaning van Vālmīki

Vālmīki vervolgde:

Deze wereldverschijning is een misverstand, net zoals het blauw van de hemel een optische illusie is. Ik denk dat het beter is om er niet steeds aandacht aan te besteden, maar het juist te negeren. Noch bevrijding van verdriet, noch realisatie van je ware natuur is mogelijk, zolang die overtuiging dat de wereldverschijning onwerkelijk is niet in je oprijst. En deze overtuiging ontstaat wanneer we dit geschrift vol ijver bestuderen. Pas dan komen we tot de stellige overtuiging dat de objectieve

wereld een verwarring is van het werkelijke met het onwerkelijke. Indien we dit geschrift niet bestuderen, dan verrijst de ware kennis nog in geen miljoen jaar.

Mokṣa of bevrijding betekent een totaal en zonder enige reserve opgeven van alle vāsanā of mentale neigingen. De mentale neigingen bestaan uit twee typen − de zuivere en de onzuivere. De onzuivere zijn de oorzaak van geboorte, de zuivere bevrijden ons van geboorte. De onzuivere hebben het karakter van onwetendheid en egogevoel; dit zijn als het ware de zaden voor de boom van wedergeboorte. Daar tegenover staan, nadat deze zaden zijn losgelaten, enkel de zuivere mentale neigingen die het lichaam in stand houden. Zo'n mentale conditionering bestaat zelfs nog in degenen die al tijdens het leven bevrijding hebben gevonden: het leidt dan niet tot wedergeboorte, omdat het alleen in stand wordt gehouden door de voortstuwende kracht uit het verleden en niet door een nu aanwezige motivatie.

Ik zal je vertellen hoe Rāma een verlicht leven van een bevrijde wijze leidde: wanneer je dat weet zal je van alle onbegrip over ouderdom en dood zijn bevrijd.

Na zijn terugkeer van de kluizenaarshut van zijn leermeester, woonde Rāma in het paleis van zijn vader en vermaakte zich op verschillende manieren. Omdat hij ernaar verlangde om het hele land door te trekken en de heilige pelgrimsplaatsen te bezoeken, zocht Rāma zijn vader op en vroeg hem toestemming voor zo'n pelgrimstocht. De koning zocht een geschikte dag uit waarop Rāma zijn tocht kon beginnen en op die dag, nadat hij de liefdevolle zegeningen van alle ouderen van de familie had ontvangen, vertrok Rāma.

Samen met zijn broers trok Rāma het hele land door vanaf de Himālayas naar beneden om daarna, tot vreugde van de bevolking, weer terug te keren naar de hoofdstad.

[I.4, 5, 6] Rāma's terugkeer van zijn pelgrimstocht

Vālmīki vervolgde:

Toen Rāma het paleis binnenkwam, boog hij eerbiedig voor zijn vader, voor de wijze Vasiṣṭha en voor de andere ouderen en heilige mannen. In de hele stad Ayodhyā werd acht dagen lang gefeest om de terugkeer van Rāma te vieren.

Gedurende enige tijd woonde Rāma in het paleis en vervulde zijn dagelijkse plichten. Er voltrok zich echter al gauw een grote verandering in hem. Hij vermagerde en werd bleek en zwak. Koning Daśaratha maakte zich zorgen over deze plotselinge en onverklaarbare verandering in het uiterlijk en het gedrag van zijn geliefde zoon. Steeds wanneer hij aan hem vroeg of hij zich goed voelde, antwoordde Rāma dat er niets aan de hand was. Wanneer Daśaratha aan Rāma vroeg: "Geliefde zoon, wat zit je toch dwars?" antwoordde Rāma beleefd: "Niets, vader" en hulde zich in stilzwijgen.

Uiteindelijk wendde Daśaratha zich voor een antwoord tot de wijze Vasiṣṭha. De wijze antwoordde raadselachtig: "Natuurlijk bestaat er een reden waarom Rāma zich zo gedraagt. Net zoals er in deze wereld geen grote veranderingen plaatsvinden voor dat hun oorzaak (bijvoorbeeld de kosmische elementen) is ontstaan, zo doen zich in

nobele mensen ook nooit veranderingen als woede, wanhoop en vreugde voor zonder dat daar een oorzaak voor bestaat." Daśaratha vroeg niet verder.

Spoedig na dit gesprek kwam de wereldberoemde wijze Viśvāmitra naar het paleis. Toen de koning hoorde van dit hoge bezoek, spoedde hij zich naar hem toe om hem te begroeten. Daśaratha zei: "Welkom, welkom o heilige wijze! Uw komst naar mijn nederige verblijf maakt me gelukkig. Dit is mij net zo welkom als het zien voor een blinde, als regen voor uitgedroogde aarde, als een zoon voor een onvruchtbare vrouw, als de opstanding van een dode en als het terugvinden van een verloren schat. O wijze, wat kan ik voor u doen? Alstublieft, wat de wens ook mag zijn waarmee u naar mij toe gekomen bent, beschouw deze wens als reeds vervuld. U bent mijn aanbeden godheid. Ik zal uw verzoek inwilligen."

[I.7, 8, 9] Visvāmitra's verzoek aan Rāma

Vālmīki vervolgde:

Viśvāmitra was verheugd om te horen wat Daśaratha zei en vertelde waarvoor hij was gekomen. Hij zei tegen de koning: "O, koning, ik heb uw hulp nodig bij het uitvoeren van een religieus ritueel. Iedere keer wanneer ik een ritueel uitvoer dringen de demonen (volgelingen van Khara en Dūṣana) de heilige plaats binnen en ontheiligen deze. Ik kan hen echter niet met een vloek verjagen, omdat ik door de religieuze rite ben gebonden.

U kunt mij helpen. Uw zoon Rāma kan deze demonen makkelijk aan. En als dank voor zijn hulp zal ik hem vele gunsten verlenen, die u ongeëvenaarde roem zullen schenken. Laat uw gehechtheid aan uw zoon u niet afhouden van het doen van uw plicht. In deze wereld beloven de nobele lieden niets wat buiten hun macht ligt.

Zodra u ja zegt zijn de demonen in mijn ogen al dood. Want net zoals de wijze Vasiṣṭha en de andere heiligen aan dit hof Rāma kennen, ken ook ik Rāma. O koning, stel het niet uit: stuur Rāma meteen naar mij toe."

Toen de koning dit hoogst onwelkome verzoek hoorde, was hij voor een ogenblik verbluft en stil en toen antwoordde hij: "O wijze, Rāma is nog geen zestien en daarom nog niet klaar om een oorlog te voeren. Hij heeft zelfs nog nooit een gevecht gezien, behalve wat zich hier binnen in het paleis afspeelt. Laat mij of mijn grote leger met u meegaan om deze demonen uit te roeien. Ik kan Rāma niet laten gaan. Is het niet natuurlijk dat alle levende wezens van hun kroost houden; verrichten zelfs de wijzen uit liefde voor hun kinderen niet allerlei buitengewone activiteiten; en doen mensen niet liever afstand van hun geluk, van hun huwelijkspartner en van hun rijkdom dan van hun kinderen? Nee, ik kan Rāma niet laten gaan.

Ik heb over de machtige demon Rāvana horen vertellen. Is hij het die uw religieuze rituelen verstoort? In dat geval kan niets u helpen, want ik weet dat zelfs de goden machteloos tegenover hem staan. Zo nu en dan worden er zulke machtige wezens op deze aarde geboren, maar op den duur verdwijnen zij weer van het toneel."

Viśvāmitra werd boos. Omdat de wijze Vasiṣṭha dit bemerkte, kwam hij tussenbeide en drong er bij de koning op aan om niet op zijn belofte terug te komen, maar om Rāma met Viśvāmitra mee te sturen. "O koning, het is u onwaardig om u niet aan uw belofte te houden. Een koning moet een voorbeeld zijn van rechtvaardig handelen. Rāma is veilig bij Viśvāmitra, die bijzonder machtig is en over talrijke onoverwinnelijke wapens beschikt."

[I.10] Rāma's droefgeestigheid

Vālmīki ging verder:

Gehoorzamend aan de wensen van de leermeester Vasiṣṭha, gaf koning Daśaratha een bediende de opdracht om Rāma te halen. De bediende kwam terug en kondigde aan dat Rāma er meteen aankwam en voegde eraan toe: "De prins lijkt nogal neerslachtig en hij vermijdt gezelschap." Verbijsterd door deze verklaring, richtte Daśaratha zich tot Rāma's kamerheer en wilde precies weten hoe het stond met de gezondheid en het geestelijk welzijn van Rāma.

De kamerheer was zichtbaar verdrietig en zei:

"Heer, sinds zijn terugkeer van de pelgrimstocht is de prins erg veranderd. Hij lijkt zelfs niet meer geïnteresseerd te zijn in baden en in het aanbidden van de godheid. Hij heeft geen plezier in het gezelschap van zijn hovelingen en is niet geïnteresseerd in juwelen en edelstenen. Zelfs als hem betoverende en vreugdevolle dingen worden aangeboden, kijkt hij ernaar met een ongeïnteresseerde en droevige blik. Hij vermijdt de danseressen alsof ze een kwelling zijn! Hij verricht handelingen zoals eten, lopen, rusten, baden en zitten als een automaat, als iemand die doof en stom is. Vaak mompelt hij in zichzelf: "Wat is de zin van rijkdom en voorspoed, wat is de zin van tegenspoed of van een huis? Dit alles is onwerkelijk." Meestal is hij stil en niet geïnteresseerd in vermaak. Hij geniet slechts van de eenzaamheid en is voortdurend in zijn eigen gedachten verzonken. Wij weten niet wat er met onze prins is gebeurd, waar hij over denkt, noch waar hij naar op zoek is. Iedere dag vermagert hij meer en meer.

Iedere keer bromt hij in zichzelf: "Helaas verspillen we ons leven op allerlei manieren, in plaats van naar het hoogste doel te streven. De mensen beklagen zich hardop dat zij lijden en dat zij wanhopig zijn, maar niemand keert zich werkelijk af van de bron van lijden en gebrek." Omdat wij, zijn nederige dienaren, dit horen en zien zijn we vreselijk verdrietig. We weten niet wat we moeten doen. Hij is zonder hoop en wensen, hij is nergens aan gehecht en nergens van afhankelijk, hij is niet verward en niet gek, maar hij is ook niet verlicht. Soms lijkt het wel of hij door een gevoel van wanhoop in de ban van suïcidale gedachten is: 'Wat is het nut van rijkdom of van moeders en relaties, wat is het nut van een koninkrijk en wat is het nut van ambitie in deze wereld?' Heer, alleen u kunt de passende remedie geven voor deze staat van de prins."

[I.11, 12] De vertroosting van Rāma en Rāma's reactie

Viśvāmitra zei:

Als dat het geval is, verzoek Rāma dan om hier te komen. Zijn staat is niet het resultaat van misleiding, maar is vol wijsheid en kalmte en dat duidt op verlichting. Breng hem hier en we zullen zijn wanhoop verdrijven.

Vālmīki zei:

Daarop drong de koning er bij de kamerheer op aan om Rāma uit te nodigen om naar het hof te komen. Intussen maakte Rāma zich klaar om zijn vader te ontmoeten. Al van een afstand zag hij zijn vader en de wijzen en hij groette hen. Zij zagen dat, hoewel hij nog jong was, zijn gezicht al de rust van een volwassene uitstraalde. Hij boog voor de voeten van de koning, die hem omhelsde, hem overeind hielp en zei: "Wat maakt je zo droevig, mijn zoon? Neerslachtigheid is een uitnodiging voor een hoop ellende." De wijzen Vasiṣṭha en Viśvāmitra waren het hier roerend mee eens.

Rāma zei:

O heer, ik zal uw vraag naar mijn beste weten beantwoorden. Ik groeide vol geluk op in het huis van mijn vader en werd door waardige leraren onderwezen. Onlangs ging ik op pelgrimstocht en gedurende deze periode heeft een bepaalde gedachtegang mij in zijn greep gekregen, die mij van alle hoop in deze wereld beroofde. In mijn hart beginnen vragen op te rijzen: wat noemen de mensen geluk en kan dat in de voortdurende veranderende aardse dingen worden gevonden? Alle wezens in deze wereld worden slechts geboren om te sterven en zij sterven om weer te worden geboren! Ik zie geen enkele zin in al deze voorbijgaande verschijnselen die de wortels vormen van lijden en zonde. Afzonderlijke wezens komen samen en de geest tovert een relatie tussen hen tevoorschijn. Alles in deze wereld is afhankelijk van de geest, van de manier waarop men denkt. Na onderzoek blijkt zelfs die geest onwerkelijk te zijn! We worden er evenwel door behekst. We lijken wel achter een fata morgana in de woestijn aan te lopen om onze dorst te lessen!

Heer, we zijn beslist geen slaven die aan een meester verkocht zijn, maar toch leven we zonder ook maar enige vrijheid een slavenleven. Onwetend over de waarheid dolen we doelloos rond in het donkere woud dat we wereld noemen. Wat is deze wereld? Wat komt er tot leven, groeit en sterft? Hoe komt er een einde aan dit lijden? Mijn hart loopt over van verdriet, hoewel ik geen tranen vergiet uit respect voor de gevoelens van mijn vrienden.

[I.13,14] Rāma's weeklaag over het menselijk leven

Rāma vervolgde:

O wijze, de rijkdom waardoor de onwetende wordt misleid is net zo zinloos. Deze instabiele en vluchtige rijkdom brengt een oneindig aantal zorgen met zich mee en stimuleert een onlesbare dorst naar meer. Rijkdom maakt geen onderscheid tussen mensen; zowel de goede als de slechte mens kan rijk worden. De mensen zijn echter alleen goed, meelevend en vriendelijk tot dat hun hart zich verhardt als gevolg van het hartstochtelijk najagen van rijkdom. Rijkdom besmet zelfs het hart van de wijze

geleerde, van een held, van een dankbaar mens en van een zachtaardig person. Rijkdom en geluk gaan niet samen. Het is maar zelden dat een rijkaard geen rivalen en vijanden heeft die hem belasteren. Voor de lotus van juiste handeling is rijkdom als de nacht; voor de witte lotus van verdriet is het als het maanlicht; voor de lantaarn van helder inzicht is het als de wind; voor de golf van haat is het als de vloed; voor de wolk van verwarring is het als de gunstige wind; voor het vergif van wanhoop is het als de overdosis. Het is als de slang van slechte gedachten en het voegt angst toe aan iemands ellende; het is als vernietigende sneeuwval voor het plantje van kalmte; het is als het invallen van de nacht voor de uil van slechte verlangens; het is als de eclips van de maan van wijsheid; bij haar aanwezigheid verschrompelt iemands goede inborst. Voorwaar, rijkdom bezoekt diegene die al ten dode is opgeschreven.

O wijze, zo is het ook met het leven gesteld. De levensduur is als een waterdruppel op een blad. Het leven is slechts vruchtbaar voor hen die zelfkennis hebben verworven. We kunnen de wind bedwingen, we kunnen de ruimte doorbreken, we kunnen de golven aaneenrijgen, maar we kunnen niet vertrouwen op het leven. De mens probeert tevergeefs om het leven te verlengen en krijgt zodoende meer verdriet en verlengt daarmee het lijden. Slechts iemand die ernaar streeft om zelfkennis te verkrijgen, die leeft werkelijk en dat is het enige dat de moeite van het verkrijgen waard is, want daarmee maak je een einde aan toekomstige geboorten; alle anderen leven hier als ezels. Voor de dwazen is de kennis van de geschriften een last; voor hen die vol wensen zijn is zelfs wijsheid een last; voor hen die rusteloos zijn is hun eigen geest een last en voor hen die geen zelfkennis hebben is het leven een last. De rat van de tijd knaagt zonder respijt aan het leven. De termiet van de ziekte vernietigt de vitale delen van de levende. De dood ligt steeds op de loer voor dit leven, precies zoals een kat die een rat tracht te vangen hem voortdurend met grote alertheid in de gaten houdt, klaar om toe te slaan.

[I.15, 16] Rāma's weeklaag (vervolg): egoïsme en de onbedwingbaarheid van de geest

Rāma vervolgde:

O heer, ik ben verbijsterd en bang als ik denk aan het ontstaan van de vijand van wijsheid, egoïsme genaamd. Dat ontstaat en floreert in de duisternis van onwetendheid. Het brengt eindeloze verdorven handelingen en zondige neigingen voort. Elk lijden draait om egoïsme (het is de 'ik' die lijdt) en egoïsme is de enige oorzaak van psychische ellende. Ik voel dat egoïsme mijn ergste ziekte is. Door het net van wereldse objecten van plezier uit te werpen, vangt dit egoïsme de levende wezens. Werkelijk alle afschuwelijke calamiteiten in deze wereld komen uit egoïsme voort. Het maakt dat je je zelfbeheersing verliest, het vernietigt waardigheid en het verdrijft gelijkmoedigheid. Door de egoïstische gedachte van 'ik ben Rāma' en door alle wensen op te geven wil ik in mijzelf tot rust komen. Ik besef dat alles wat ik op grond van een egoïstische gedachte heb gedaan, ijdel is – slechts egoloosheid is waarheid. Wanneer ik onder invloed van het egoïsme ben, dan ben ik ongelukkig; ben ik

egoloos dan ben ik gelukkig. Egoïsme stimuleert begeerte; wanneer ik er vrij van ben dan verdwijnt die begeerte. Het komt slechts door egoïsme, dat (zonder enige redelijkheid) het net van familie en relaties wordt uitgeworpen om de argeloze persoon te verstrikken. Ik denk dat ik vrij ben van egoïsme, maar toch voel ik me ellendig. Wijst u me alstublieft het pad naar verlichting.

Zonder de genade die door dienstbaarheid aan de wijzen wordt verkregen, maken de onzuivere gedachten dat de geest rusteloos blijft. Het is ontevreden met alles wat het krijgt en wordt van dag tot dag steeds rustelozer. De zeef kan nooit met water worden gevuld, net zomin vindt de geest ooit voldoening, ongeacht het aantal aardse zaken dat iemand verwerft. De geest schiet aldoor heen en weer, maar vindt nergens rust. Zonder acht te slaan op de mogelijkheid van het grote lijden in de hel, zoekt de geest hier steeds naar plezier, maar zelfs dat lukt niet. De geest is altijd zo rusteloos als een leeuw in een kooi. Hij is beroofd van zijn vrijheid en is niet gelukkig in zijn huidige staat. O wijze, ik ben helaas door de knopen van begeerte gebonden aan het net dat door de geest wordt uitgespreid. Net zoals het woelige water van de rivier de bomen op zijn oever ontwortelt, zo heeft de rusteloze geest mijn hele wezen ontworteld. Door de geest dwarrel ik als een droog blad in de wind. Het gunt me nergens rust. Slechts de geest is de oorzaak van alle dingen in de wereld; de drie werelden bestaan door het denken. Als de geest verdwijnt, dan verdwijnen deze werelden ook.

[I.17] Rāma's weeklaag (vervolg): over begeerte

Rāma vervolgde:

Het is werkelijk zo, dat wanneer de geest door begeerte wordt omhuld, er in het duister van die daardoor oprijzende onwetendheid ontelbare dwalingen ontstaan. Deze begeerte verdort de goede en nobele eigenschappen van de geest en van het hart zoals vriendelijkheid en zachtaardigheid, en het maakt mij hardvochtig en wreed. In die duisternis is begeerte in zijn diverse vormen als een kwelgeest aan het dansen.

Hoewel ik op alle mogelijke manieren probeer om deze begeerte te weerstaan, word ik er in een oogwenk door overweldigd en ik word er hulpeloos door op een dwaalspoor gebracht, net zoals een strootje dat door de wind wordt meegevoerd. Welke hoop ik ook koester om onthechting en meer van dergelijke kwaliteiten te ontwikkelen, die hoop wordt vliegensvlug door de begeerte de grond ingeboord. Ik tol hulpeloos rond op het rad van begeerte. Net zoals vogels die in een net gevangen zijn, kunnen we, hoewel we er de vleugels voor hebben, niet naar ons doel respectievelijk niet naar de verblijfplaats van zelfkennis vliegen. Deze begeerte kan nooit worden bevredigd, zelfs niet als ik me volgiet met nectar. Het kenmerk van deze begeerte is dat het geen richting heeft: net als een op hol geslagen paard drijft het mij het ene moment de ene kant en het volgende moment de andere kant op. Het spreidt voor ons een zeer groot vangnet uit van zoon, vriend, vrouw en andere verwanten.

Hoewel ik een held ben, maakt deze begeerte me een angstige lafaard; hoewel ik ogen heb om te zien, maakt het me blind; hoewel ik vreugdevol ben, maakt het me ellendig; het is als een verschrikkelijke kwelgeest. Het is deze verschrikkelijke kwelgeest van de begeerte die verantwoordelijk is voor gebondenheid en ongeluk, het verwoest het hart van de mens en laat misvattingen in hem ontstaan. Omdat hij door deze kwelgeest is gevangen, is de mens zelfs niet in staat om van de geneugten die binnen zijn bereik liggen te genieten. Hoewel het lijkt alsof begeerte ons gelukkig zal maken, leidt deze begeerte noch naar geluk noch naar voldoening in dit leven; integendeel, het behelst vergeefse inspanningen en brengt enkel slechte dingen voort. Zelfs als deze begeerte op het toneel van het leven – waarin gelukkige en ongelukkige gebeurtenissen plaats vinden – staat, dan is deze begeerte net als een overjarige actrice niet in staat om iets goeds en nobels te spelen, maar lijdt nederlaag op nederlaag. Maar het blijft toch op het toneel staan dansen. Begeerte stijgt hemelhoog op en duikt dan weer in de diepte van de onderwereld; het is altijd rusteloos. Het heeft immers zijn oorsprong in de leegte van de geest. Het ene moment schijnt in de geest het licht van de wijsheid, maar het volgende ogenblik is er weer misleiding. Het is echt een wonder dat de wijzen dit met het zwaard van zelfkennis kunnen doorklieven.

[I.18] Rāma's weeklaag (vervolg): bespotting van het lichaam

Rāma vervolgde:

Dit beklagenswaardige lichaam dat uit aderen, slagaderen en zenuwen bestaat is eveneens een bron van pijn. Inert, lijkt het toch intelligent: we weten niet of het bewust of onbewust is en het brengt slechts misleiding voort. Verheugd met een beetje genoegen en terneergeslagen door de minste tegenspoed, is dit lichaam inderdaad zeer te verachten.

Ik kan slechts een boom met het lichaam vergelijken: de takken zijn de armen, de stam is de torso, de holten zijn de ogen, de vruchten het hoofd en de bladeren zijn de ontelbare ziekten – het is een rustplaats voor levende wezens. Wie kan zeggen dat het van hemzelf is? Het is zinloos om er hoop of wanhoop voor te koesteren. Het is slechts een boot, ons gegeven om de oceaan van geboorte en dood over te steken, maar we moeten het niet als onszelf beschouwen.

Deze 'lichaamsboom' wordt in het woud saṁsāra (terugkerend bestaan) geboren, de rusteloze aap (de geest) speelt erin en hij is de verblijfplaats van krekels (problemen), hij wordt voortdurend aangevreten door insecten (van eindeloos lijden), hij biedt een schuilplaats aan de giftige slang (van vurig verlangen) en de woeste kraai (van woede) woont erin. Er bloeien bloemen (van gelach), zijn vruchten zijn goed en kwaad, hij lijkt te worden bezield door de wind (van levenskracht), hij ondersteunt de vogels (der zintuigen), de reiziger (wens of begeerte) vindt zijn rustplaats in zijn koele schaduw, er zit een enorme gier (egoïsme) in de boom en de boom is hol en leeg. Hij is beslist niet bedoeld om geluk voort te brengen. Of het lichaam nu lang of kort leeft, het is steeds nutteloos. Het bestaat uit vlees en bloed en is blootgesteld

aan ouderdom en dood. Ik ben er niet van gecharmeerd. Het is vol van onzuivere substanties en wordt gekweld door onwetendheid. Hoe zou dat mijn hoop kunnen vervullen?

Dit lichaam is de woonplaats van ziekten, het veld van geestelijke ellende en veranderende gevoelens en gemoedstoestanden. Ik ben er niet van gecharmeerd. Wat is rijkdom, wat is een koninkrijk, wat is het lichaam? Dit alles wordt genadeloos door Tijd (Dood) neergesabeld. Bij het overlijden doet dit ondankbare lichaam afstand van de ziel, die er in heeft gewoond en het heeft beschermd — welke hoop rust hierin? Schaamteloos geeft het zich steeds weer over aan dezelfde handelingen! De enige zekerheid lijkt er in te bestaan dat het aan het einde wordt gecremeerd. Onachtzaam op ouderdom en dood (een natuurlijk gegeven voor rijk en arm) streeft het naar rijkdom en macht. Schande, schande over hen die zijn gebonden aan dit lichaam, bedwelmd door de wijn van onwetendheid! Schande over hen die aan deze wereld zijn gebonden.

[I.19] Rāma's weeklaag (vervolg): aantasting van de jongensjaren

Rāma sprak:

O wijze, zelfs de kindertijd (die fase van het leven waarin mensen in hun onwetendheid als vreugdevol en gelukkig beschouwen) is vol verdriet. Hulpeloosheid, mislukkingen, verlangens, de onmogelijkheid om je uit te drukken, volslagen dwaasheid, speelsheid, instabiliteit, zwakheid − al deze dingen kenmerken de kindertijd. Het kind is snel beledigd, wordt snel boos en barst snel in tranen uit. In feite zou je wellicht wat overdreven gesteld kunnen zeggen dat de angst van een kind erger is dan die van een stervende, een oudere, een zieke of iedere andere volwassene. De staat van de mens in de kindertijd komt immers feitelijk overeen met die van een dier dat aan de genade van anderen is overgeleverd.

Het kind is blootgesteld aan de ontelbare gebeurtenissen om hem heen. Ze verwonderen en verwarren het kind en brengen allerlei fantasieën en angsten teweeg. Het kind is geïntimideerd en laat zich makkelijk door slechte mensen beïnvloeden: en daarom wordt het aan de controle en de straf van de ouders onderworpen. De kindertijd blijkt een tijd van onderwerping te zijn en niets anders.

Hoewel het lijkt dat het kind onschuldig is, zitten er in werkelijkheid allerlei tekortkomingen, verdorven neigingen en neurotisch gedrag in verborgen en te sluimeren, net zoals een uil die overdag in een donker holletje verborgen zit. O wijze, ik heb medelijden met degenen die denken dat de kindertijd een gelukkige periode is.

Wat is erger dan een rusteloze geest? En de geest van een kind is uitzonderlijk rusteloos. Tenzij het kind iedere dag iets nieuws krijgt, is het ongelukkig. Huilen en kermen lijken de meest voorkomende activiteiten van een kind te zijn en als het zijn zin niet krijgt, dan lijkt zijn hart gebroken.

Wanneer het kind naar school gaat, dan wordt het door de leraren gestraft en dit alles maakt hem nog ongelukkiger.

Wanneer het kind huilt, dan beloven de ouders het de wereld om het maar tevreden te stellen; en vanaf dat moment begint het kind de wereld te waarderen en begint het naar aardse zaken te verlangen. De ouders zeggen: "Ik zal je de maan geven om mee te spelen" en het kind gelooft deze woorden en denkt de maan in zijn handen te kunnen houden. Zo worden de zaden van misleiding in het kleine hart gezaaid.

Hoewel het kind hitte en kou kan voelen, kan het zich daar niet aan onttrekken – in welk opzicht is het dan beter dan een boom? Net als de dieren en vogels probeert het kind tevergeefs te krijgen wat het wil; en het is bang voor iedere oudere in het huis.

[I.20] Rāma's weeklaag (vervolg): bederf van de jeugdigheid

Rāma ging verder:

De mens gaat door de kindertijd achter zich te laten over naar de jeugdfase, maar hij is niet in staat om het ongelukkig zijn achter zich te laten! In de jeugdfase ondergaat hij talrijke geestelijke veranderingen en hij komt van de regen in de drup, want hij bant de wijsheid uit en omhelst de in zijn hart genestelde vreselijke kwelgeest: lust. Zijn leven is vol begeerte en angst. Degenen die tijdens hun jeugd niet van hun wijsheid worden beroofd kunnen iedere aanval weerstaan.

Ik ben niet gecharmeerd van deze voorbijgaande jeugd waarin een kortdurend plezier al gauw door langdurig lijden wordt gevolgd en waarin misleiding plaatsvindt, waardoor de mens het veranderende als onveranderlijk beschouwt. Wat nog erger is, is dat we het in onze jeugd leuk vinden om juist die dingen te doen die anderen ongelukkig maken.

Net zoals een boom door een bosbrand wordt verteerd, zo wordt ook het hart van de jeugd door het vuur van lust verteerd als de geliefde hem verlaat. Hoe zeer hij er ook naar streeft om het hart te zuiveren, het raakt toch met onzuiverheid bevuild. Zelfs als zijn geliefde niet bij hem is, wordt hij afgeleid door gedachten over haar schoonheid. Zo'n persoon die zo vol begeerte zit, die wordt door wijze mannen niet hoog geacht.

De jeugd is de woonplaats van ziekten en psychische ellende. Het kan worden vergeleken met een vogel van wie de twee vleugels zijn goede en slechte daden voorstellen. De jeugd is als een zandstorm, die iemands goede kwaliteiten uiteendrijft en verstrooit. De jeugd laat allerlei soorten kwaad in het hart oprijzen en het onderdrukt de daar eventueel aanwezige goede kwaliteiten; het bevordert het kwaad. Het doet misleiding en gehechtheid ontstaan. Hoewel jeugdigheid voor het lichaam erg wenselijk lijkt te zijn, is het funest voor de geest. In de jeugd wordt de mens verleid door het fata morgana van geluk en door dit geluk achterna te lopen valt hij in de put van verdriet. Ik ben dus niet gecharmeerd van de jeugd.

Helaas, juist als de jeugd op het punt staat om het lichaam te verlaten, dan branden de door de jeugd aangewakkerde hartstochten des te heviger en zij brengen iemands spoedige vernietiging teweeg. Degene die deze jeugd aangenaam vindt, is beslist geen mens maar een dier in mensengedaante. Zij die niet door het kwaad uit de jeugd

worden overwonnen en deze levensfase zonder onder alle verleidingen te bezwijken overleven, dat zijn de eerbiedwaardige grote geesten en alleen zij zijn mensen. Want het is gemakkelijk om een grote oceaan over te steken, maar het is erg moeilijk om de andere oever van de jeugd te bereiken, zonder door de prettige en onprettige aspecten ervan te worden overwonnen.

[I.21, 22] Rāma's weeklaag (vervolg): over vrouwen en blameren van ouderdom

Rāma vervolgde:

In zijn jeugd is de mens een slaaf van seksuele aantrekkingskracht. In het lichaam, dat niets anders is dan een verzameling van vlees, bloed, botten, haren en huid, ziet hij schoonheid en bekoring. Indien deze 'schoonheid' eeuwig zou zijn, dan zou er nog enige rechtvaardiging voor deze beeldvorming bestaan, maar helaas duurt het niet erg lang. Integendeel, ditzelfde vlees dat de geliefde zo aantrekkelijk, bekoorlijk en mooi maakt, verandert al gauw: eerst in de schrompelige lelijkheid van de ouderdom en later wordt het door het vuur, de wormen of de gieren vernietigd. Toch blijft deze seksuele aantrekkingskracht, zo lang als het duurt, aan het hart en aan de wijsheid van de mens vreten. Hierdoor wordt de schepping in stand gehouden; wanneer deze aantrekkingskracht verdwijnt, dan verdwijnt saṁsāra (terugkerend bestaan) ook.

Zodra het kind zijn kindertijd beu is geworden, bereikt het de jeugdjaren; zodra het uit ontevredenheid en frustratie zijn jeugdjaren beu wordt, dan doemt de ouderdom reeds op − wat is het leven toch wreed. Net zoals de wind een dauwdruppel van een blad schudt, zo vernietigt ook de ouderdom het lichaam. Net zoals wanneer een druppel vergif ons lichaam binnenkomt en dit zich al gauw door het hele systeem verspreidt, zo dringt ook de ouderdom al gauw het hele lichaam binnen, takelt het af en maakt het tot een voorwerp van spot voor andere mensen.

Hoewel de oude man zijn begeertes fysiek niet meer kan bevredigen, floreren en groeien deze begeertes onverkort. Wanneer het voor hem te laat is om zijn leven en levensstijl te veranderen of om zijn leven meer betekenis te geven, begint hij zich pas af te vragen: "Wie ben ik? Wat moet ik doen?" enz. Het begin van de ouderdom gaat gepaard met alle treurige symptomen van een fysieke aftakeling, zoals hoesten, grijze haren, moeizaam ademen, slechte spijsvertering en vermagering.

Misschien ziet de god van de Dood het witgekleurde kapsel van de oude man aan voor een gezouten meloen en snelt hij toe om het mee te nemen; net zoals de stroom de wortels van de bomen op de rivieroever doorsnijdt, zo snijdt de ouderdom ijverig de wortels van het leven door. De Dood volgt en neemt het mee. Ouderdom is als de koninklijke bediende die voorafgaat aan de koning, de Dood.

Oh, wat is dat toch mysterieus en verbazingwekkend. Zelfs zij, die niet door hun vijanden zijn overwonnen en die hun toevlucht in de onbereikbare bergtoppen hebben gezocht, worden door de duivelin van ouderdom en afbraak aangetast.

[I.23, 24] Rāma's weeklaag (vervolg): Tijd vernietigt alles

Rāma vervolgde:

Alle genoegens in deze wereld zijn een misleiding, net zoals het genoegen van de gek ten aanzien van de smaak van vruchten die in een spiegel worden gereflecteerd. In deze wereld wordt iedere hoop van de mens stelselmatig door Tijd vernietigd. O wijze, in deze wereld komt het enkel door Tijd dat alles verslijt; er bestaat niets in de schepping wat niet binnen zijn bereik ligt. Slechts Tijd schept ontelbare universums en na een zeer korte periode vernietigt Tijd alles.

Tijd toont een glimp van zichzelf door zijn deelmanifestaties, zoals het jaar, de eeuw en het tijdperk, maar zijn ware natuur blijft verborgen. Deze Tijd overweldigt alles. Tijd is meedogenloos, onverbiddelijk, wreed, hebzuchtig en onverzadigbaar. Tijd is de grootste tovenaar, vol van bedrieglijke trucs. Deze Tijd kan niet worden ontleed, want in hoeveel stukken hij ook wordt opgedeeld, hij is onverwoestbaar. Hij heeft een onverzadigbare trek in alles – het verzwelgt de kleinste insecten, de hoogste bergen en zelfs de koning van de hemel! Net zoals een jongentje die als tijdverdrijf met zijn bal speelt, zo speelt Tijd als tijdverdrijf met twee ballen, namelijk met de zon en de maan. Het is enkel en alleen Tijd die verschijnt als de vernietiger van het universum (Rudra), als de schepper van de wereld (Brahmā), als de koning van de hemel (Indra), als de heer van rijkdom (Kubera) en als het niets van de kosmische oplossing. Het is enkel en alleen Tijd die telkens opnieuw het universum schept en het steeds weer laat verdwijnen. Net zoals zelfs een grote en machtige berg in de aarde is geworteld, zo is deze machtige Tijd in het Absolute (Brahman) gevestigd.

Ook al schept Tijd eindeloze aantallen universums, hij wordt er noch moe noch blij van; hij komt noch gaat, hij rijst niet op noch gaat hij onder.

Tijd, de fijnproever, ziet dat de dingen in deze wereld door de warmte van de zon rijpen en hij eet ze op zodra ze volledig rijp zijn! Ieder tijdperk wordt als het ware voor het genoegen van Tijd gedekt met de schitterende juwelen van kleurrijke wezens en Tijd vaagt ze allemaal op speelse wijze weg.

Voor de lotus van de jeugd is Tijd als het invallen van de nacht; voor de olifant van de levensspanne is Tijd als de leeuw. In deze wereld bestaat er niets, hoog noch laag, dat niet door Tijd wordt vernietigd. Zelfs wanneer dit alles is vernietigd, dan bestaat Tijd nog steeds. Zoals een mens na een inspannende werkdag tijdens de slaap uitrust en in onwetendheid lijkt te verkeren, zo rust of slaapt ook Tijd na de oplossing van de schepping, met de scheppingskracht in zichzelf verborgen. Niemand weet werkelijk wat deze Tijd is.

[I.25-26] Rāma's weeklaag (vervolg): over egoïsme en bestemming

Rāma vervolgde:

Naast de Tijd die ik zonet beschreef, bestaat er nog een andere Tijd die verantwoordelijk is voor geboorte en dood; de mensen duiden die aan als de god van de dood.

Maar er is ook nog een ander aspect van deze Tijd dat 'kṛtānta' wordt genoemd – het einde van activiteit, het onvermijdelijke resultaat of de vrucht van de handeling. Deze kṛtānta is als een danser met niyati (wereldorde) als zijn vrouw: deze twee samen schenken aan alle wezens de onvermijdelijke vrucht van hun handeling. Zolang het universum bestaat zijn ze onvermoeibaar aan het werk, immer waakzaam en onverdroten in hun ijver.

Wanneer Tijd op deze manier in dit universum danst, voortdurend van alles scheppend en vernietigend, welke hoop blijft er dan nog over? 'Kṛtānta' heeft zelfs diegenen in zijn greep die een standvastig geloof hebben en het maakt hen rusteloos. Door deze 'kṛtānta' verandert er in deze wereld steeds alles; er bestaat hier geen duurzaamheid.

Alle wezens in deze wereld worden besmet met het kwaad; alle relaties geven binding; alle genietingen zijn ernstige ziekten en de wens tot geluk is slechts een luchtspiegeling. Je eigen zintuigen zijn je vijand; de werkelijkheid is onwerkelijk (onbekend) geworden; je eigen geest is je grootste vijand geworden. Egoïsme is de voornaamste oorzaak van het kwaad; de wijsheid is zwak; alle handelingen leiden tot narigheid en plezier is alleen maar op seks gericht. Je intelligentie wordt door egoïsme beheerst in plaats van andersom. Er is daarom geen vrede noch geluk in onze geest. De jeugd gaat voorbij. Het gezelschap van de wijzen is zeldzaam. Er is uit dit lijden geen ontsnapping mogelijk. In niemand zien we kennis van de waarheid. Er bestaat niemand die blij is met de voorspoed en het geluk van anderen, noch is er mededogen in iemands hart. Dag na dag worden de mensen oppervlakkiger. Zwakheid heeft kracht en lafheid heeft moed overwonnen. Slecht gezelschap is gemakkelijk te vinden, goed gezelschap is er nauwelijks. Ik vraag me af waar Tijd de mensheid naar toe drijft.

O heilige, deze mysterieuze macht die over deze schepping heerst, die vernietigt zelfs machtige demonen en die berooft alles wat als oneindig wordt beschouwd van zijn duurzaamheid, het doodt zelfs de onsterfelijken – bestaat er dan nog enige hoop voor simpele zielen zoals ik? Dit mysterieuze wezen lijkt in alles te wonen en zijn geïndividualiseerde vorm wordt egoïsme genoemd en er bestaat niets dat er niet door wordt vernietigd. Het heeft het hele universum onder zijn controle en alleen zijn wil doet er toe.

[I.27] Rāma's weeklaag (vervolg): de absurditeit van de wereld

Rāma vervolgde:

O wijze, noch in de kindertijd, noch in de jeugd, noch in de ouderdom ondervinden we zodoende enige vorm van geluk. Geen van de dingen in deze wereld is bedoeld om iemand geluk te geven. De geest zoekt tevergeefs geluk in de dingen van deze wereld. Slechts diegene is gelukkig die vrij van egoïsme is en die niet door de begeerte naar zintuiglijk genot wordt meegesleurd, maar zo'n persoon is in deze wereld zeer zeldzaam. Het is zelfs zo dat ik degene die een machtig leger kan verslaan

niet als een held beschouw; alleen degene die de oceaan van de geest en de zintuigen kan oversteken, die beschouw ik als een held.

Ik beschouw dat wat snel verloren gaat niet als 'winst'; alleen dat wat niet verloren gaat is winst – en een dergelijke winst is in deze wereld onbereikbaar, hoezeer de mens zich daartoe ook inspant. Aan de andere kant is het zo dat zowel vluchtig gewin als tijdelijke tegenspoed de mens overkomen, zonder dat hij ernaar op zoek is. O heilige, ik ben verbaasd dat een mens, hoewel hij gedurende de dag drukdoende is en aldoor met allerlei zelfzuchtige activiteiten bezig is en de hele dag niets goeds doet, 's nachts toch goed kan slapen.

Maar, zelfs als de drukke mens al zijn aardse vijanden overwint en zichzelf met rijkdom en luxe omringt en zelfs als hij beweert dat hij gelukkig is, dan zal de Dood hem toch weten te vinden. Hoe de Dood hem vindt, weet God alleen.

In zijn onwetendheid bindt de mens zich aan vrouw, zoon en vrienden; hij heeft er geen idee van dat de wereld als het ware een grote pelgrimsplaats is waar ontelbare mensen toevalligerwijs samen komen – en degenen die hij zijn vrouw, zoon en vrienden noemt bevinden zich onder hen.

Deze wereld is als de draaischijf van de pottenbakker: het lijkt alsof de schijf stil staat, maar toch draait het met een enorme snelheid rond – op dezelfde manier lijkt deze wereld voor de misleide mens duurzaam te zijn, terwijl het in feite voortdurend verandert. Deze wereld is als een giftige boom; wie ermee in aanraking komt, raakt bewusteloos en bedwelmd. Alle standpunten in deze wereld zijn besmet; alle landen zijn gebieden van slechtheid; alle mensen in de wereld zijn er om te sterven; alle handelingen zijn vol bedrog.

Vele tijdperken komen en gaan; zij zijn slechts momenten in de tijd – want in essentie bestaat er geen verschil tussen een tijdperk en een tel, beide zijn het middelen om tijd te meten. Vanuit het standpunt van de goden bezien is zelfs een tijdperk niet meer dan een moment. Op dezelfde manier is ook de aarde slechts een modificatie van het element aarde. Hoe nutteloos is het om daar ons vertrouwen in te stellen en daar onze hoop op te vestigen!

[I.28, 29] Rāma's weeklaag (vervolg): de veranderlijkheid van de wereld

Rāma vervolgde:

O heilige! Wat er in deze wereld ook maar eeuwig of voorbijgaand lijkt te zijn – het is allemaal net een droom. Wat vandaag een krater is, was eerder een berg, wat vandaag een berg is, wordt binnenkort een gat in de aarde, wat vandaag een dicht woud is, wordt binnenkort in een grote stad veranderd, wat nu vruchtbare aarde is, wordt weldra een droge woestijn. Zo gaat het ook met de veranderingen in je lichaam, in je leven en in je geluk.

Deze kringloop van geboorte en dood (saṃsāra) lijkt net een behendige danseres te zijn met een rok van levende zielen en haar bewegingen bestaan uit het optillen van de zielen naar de hemel, ze naar beneden in de hel te werpen of ze terug te brengen naar deze aarde. Alle grootse daden, zelfs grote religieuze riten die de

mensen hier uitvoeren, worden spoedig aan de vergetelheid prijsgegeven. Mensen worden geboren als dieren en vice versa; goden verliezen hun goddelijkheid – wat is hier onveranderlijk? Ik zie zelfs dat de schepper Brahmā, de beschermer Viṣṇu en de vernietiger Rudra en anderen onverbiddelijk ten onder gaan. In deze wereld lijken zintuiglijke genoegens slechts voor iemand prettig te zijn, tot dat hij zich de onvermijdelijke vernietiging ervan herinnert. Net zoals een kind met klei speelt en uit een klomp klei verschillende dingen maakt, zo blijft ook de heer van het universum nieuwe dingen scheppen en weer spoedig te vernietigen.

Dit zien van de tekortkomingen van de wereld heeft de onwenselijke neigingen in mijn geest vernietigd; daardoor komt de wens naar zintuiglijk genot niet langer in mijn geest op, net zoals een luchtspiegeling niet op het wateroppervlak verschijnt. Deze wereld en zijn genoegens smaken mij bitter. Ik loop niet graag in de tuinen van plezier, stel het gezelschap van mooie meisjes niet op prijs en zie de waarde van het vergaren van rijkdom niet. Ik wil in vrede in mijzelf blijven. Ik ben steeds aan het onderzoeken "hoe kan ik mijn hart en zelfs het denken totaal bevrijden van deze voortdurend veranderende illusie, die de wereld wordt genoemd?" Ik verlang noch naar de dood noch naar het leven; ik blijf zoals ik ben, vrij van de koorts van begeerte. Wat moet ik met het koninkrijk, met plezier en rijkdom, het zijn allemaal speeltjes voor het egoïsme, waaraan ik niet meer onderhevig ben. Als ik me nu niet in wijsheid kan vestigen, wanneer komt er dan een andere gelegenheid? Want de overgave aan zintuiglijk genot vergiftigt de geest zodanig, dat het effect meerdere levens duurt. Slechts de mens met zelfkennis is hier vrij van. O wijze, daarom smeek ik u: instrueer mij zodanig dat ik voor altijd bevrijd ben van pijn, angst en ellende. Vernietig met het licht van uw instructie de duisternis van onwetendheid in mijn hart.

[I.30, 31] Rāma's verdriet en vragen

Rāma vervolgde:

Door te denken aan het meelijwekkende lot van levende wezens die op die manier in een poel van ellende terecht komen, word ik van verdriet vervuld. Mijn geest is verward, ik huiver en bij iedere stap ben ik bang. Ik heb alles opgegeven, maar ik ben nog niet in de wijsheid van mijzelf gevestigd; daardoor ben ik deels gebonden en deels bevrijd. Ik ben als een boom die wel is omgehakt, maar nog niet is ontworteld. Ik wil mijn geest in bedwang houden, maar ik bezit nog niet de wijsheid om dat ook te doen.

Daarom smeek ik u: wat is die conditie respectievelijk die staat waarin je geen enkel verdriet ervaart? Hoe kan iemand zoals ik, die betrokken is bij de wereld en zijn activiteiten, de hoogste staat van vrede en gelukzaligheid bereiken? Wat is die houding die je in staat stelt om niet door allerlei activiteiten en ervaringen te worden beïnvloed? Vertel me alstublieft hoe leven verlichte mensen zoals u in deze wereld? Hoe kan de geest van lust worden bevrijd en ertoe worden gebracht om de wereld als het eigen Zelf te zien en tevens als iets dat niet waardevoller is dan een grasspriet?

Van welke grote wijze zouden we de levensbeschrijving moeten bestuderen, teneinde het pad van wijsheid te leren kennen? Hoe moeten we in deze wereld leven? Heilige heer, instrueer mij in die wijsheid die mijn anders zo rusteloze geest zo standvastig als een berg zal maken. U bent een verlicht wezen; onderwijs mij op een dusdanige manier dat ik nooit meer in ellende zal worden ondergedompeld.

Deze wereld zit duidelijk vol pijn en dood; hoe kan dit een bron van vreugde worden, zonder ons hart te bezoedelen? De geest zit duidelijk vol onzuiverheden: hoe kan hij worden gezuiverd en welk reinigingsmiddel wordt daartoe door welke grote wijze voorgeschreven? Hoe moet je hier leven zonder dat je het slachtoffer wordt van de aan elkaar gekoppelde gevoelens van liefde en haat? Er is klaarblijkelijk een geheim waardoor je door het verdriet en het lijden in deze wereld onaangeraakt blijft, net zoals kwik niet verbrandt als het in het vuur wordt gegooid. Wat is dat geheim? Wat is het geheim dat de gewoonte van de geest opheft, zoals die zich in de vorm van dit universum toont?

Wie zijn die helden die zichzelf van misleiding hebben bevrijd? En welke methoden hebben zij gebruikt om zichzelf te bevrijden? Als u van oordeel bent dat ik noch geschikt, noch in staat ben om dit te begrijpen, dan zal ik me doodhongeren.

Vālmīki zei:

Nadat hij dit gezegd had, bleef Rāma stil.

[I.32, 33] Lof aan Rāma voor zijn toespraak

Vālmīki zei:

Allen die aan het hof bijeen waren, waren uiterst geïnspireerd door de vurige woorden van Rāma's wijsheid waarmee de misleiding in de geest kan worden verdreven. Zij voelden zich alsof ze zelf van al hun twijfels en misleidingen waren verlost. Zoals ze daar bijeen zaten en naar Rāma's woorden luisterden, leken zij niet langer mensen van vlees en bloed maar figuren op een schilderij – zo stil zaten zij daar, vol intense aandacht.

Wie luisterden er naar de verhandeling van Rāma? Wijzen als Vasiṣṭha en Viśvāmitra, de ministers, leden van de koninklijke familie inclusief koning Daśaratha, stedelingen, heiligen, bedienden, vogels in een kooi, huisdieren, de paarden uit de koninklijke stallen en de hemelse wezens inclusief de volmaakte wijzen en hemelse muzikanten. Ja waarachtig, zelfs de koning van de hemel en de leiders van de onderwereld luisterden naar Rāma.

Diep bewogen door Rāma's woorden, riepen zij allen in koor: "Bravo, bravo" en deze vreugdevolle klanken vulden de ruimte. Er daalde een regen van bloemen uit de hemel neer om Rāma te feliciteren. Iedereen van het hof juichte hem toe. Uiteraard had alleen de zo verdrietige Rāma deze woorden op deze manier kunnen spreken – zelfs de leraar van de goden had dat niet gekund. Wij waren inderdaad zeer bevoorrecht dat we naar hem konden luisteren. Terwijl we naar hem luisterden, leek het alsof we waren vervuld van het gevoel dat er zelfs in de hemel geen geluk bestaat.

De volmaakte wijzen in de samenkomst zeiden:

De antwoorden die de heiligen zo dadelijk op de belangrijke en wijze vragen van Rāma zullen geven, zijn het zeker waard om door alle wezens in het universum te worden gehoord. O wijzen, kom toch, kom en laten we allen samenkomen aan het hof van koning Daśaratha om naar het antwoord van de hoogste wijze Vasiṣṭha te luisteren.

Vālmīki zei:

Toen ze dit hadden gehoord, haastten alle wijzen van de wereld zich naar het hof, waar zij met respect werden ontvangen en vereerd en zich aan het hof mochten neerzetten. Voorwaar, als de verheven wijsheid van Rāma niet in ons hart wordt weerspiegeld, dan zijn wij inderdaad de verliezers; wat ook onze mogelijkheden en kwaliteiten zijn, daarmee bewijzen we dat we ons verstand hebben verloren!

* * *

DEEL II
MUMUKṢU PRAKARAṆA
(OVER DE ZOEKER)

DEEL II: MUMUKṢU PRAKARAṆA (OVER DE ZOEKER)

[II. 1] De bevestiging van Śuka's zelfkennis

Viśvāmitra zei:

O Rāma, jij bent werkelijk de beste onder de wijzen en er is verder niets om te worden geweten. Jouw kennis heeft echter bevestiging nodig, evenals de zelfkennis van Śuka de bevestiging van Janaka nodig had voordat Śuka de vrede kon ervaren die begrip overstijgt.

Rāma vroeg:

O heilige! Vertelt u me alstublieft hoe het kwam dat Śuka ondanks zijn kennis geen vrede kon vinden en hoe hij het uiteindelijk toch vond.

Viśvāmitra zei:

O Rāma, luister. Ik zal je dit verheffende verhaal over de als wijze geboren Śuka, de zoon van Vedavyāsa die op dit moment naast je vader zit, precies vertellen.

Net als jij bereikte ook Śuka de waarheid over het bestaan, nadat hij de voorbijgaande aard van deze wereld diepgaand had overwogen. Doordat het kennis was die hij zelf had verworven, was het voor hem evenwel moeilijk om voor zichzelf vast te stellen "Dit is de Waarheid". Uiteraard had hij de staat van de ultieme en hoogste onthechting bereikt.

Op zekere dag ging Śuka naar zijn vader Vedavyāsa toe en vroeg hem: "Heer, hoe is de schepping als verdeeldheid tot bestaan gekomen en hoe komt hij tot een einde?" Vedavyāsa gaf een uitgebreid antwoord op deze vraag, maar Śuka dacht: "Dit wist ik allemaal al, wat is hier nieuw aan?" en hij was niet onder de indruk. Vedavyāsa had dit in de gaten en zei daarom tegen Śuka: "Dit is alles wat ik weet mijn zoon; maar er is op deze aarde de koninklijke wijze Janaka, die hier veel meer over weet. Ga alstublieft naar hem toe."

Śuka ging vervolgens naar het paleis van Janaka. Toen Janaka door zijn wachters van het bezoek van de jonge Śuka op de hoogte was gesteld, negeerde hij hem een week lang terwijl Śuka buiten geduldig wachtte. De daaropvolgende week liet Janaka Śuka in het paleis brengen en trakteerde hem op danseressen en muzikanten. Ook dit liet Śuka onberoerd. Hierna werd hij bij de koning voorgeleid en Janaka zei: "Jij kent de waarheid, wat moet ik je nog meer vertellen?" Śuka herhaalde de vraag die hij zijn vader had gesteld en Janaka gaf hem hetzelfde antwoord als dat zijn vader hem had gegeven. Śuka zei: "Ik wist dit al, mijn vader vertelde me hetzelfde, de geschriften bevestigen dit eveneens, en nu wordt de waarheid door u bevestigd: dat deze verdeeldheid door mentale activiteiten ontstaat en dat zij verdwijnt wanneer deze verdwijnen." Toen zijn zelfkennis aldus werd bevestigd, verkreeg Śuka vrede en verbleef in nirvikalpa samādhi.

[II.2, 3] De wederkerende schepping van de wereld

Viśvāmitra zei tegen de bijeengekomen wijzen:

Evenals Śuka heeft ook Rāma de hoogste wijsheid bereikt. Het duidelijkste bewijs dat een mens de hoogste wijsheid heeft bereikt is dat hij niet langer wordt aangetrokken door de genietingen van de wereld, omdat zelfs de meest subtiele neigingen in hem zijn verdwenen. Wanneer deze neigingen sterk zijn is er gebondenheid, wanneer ze verdwijnen is er bevrijding. Hij die van nature noch door zintuiglijk genot noch door een verlangen naar roem of door het hebben van andere drijfveren van zijn stuk wordt gebracht, is waarlijk een bevrijde wijze. En ik bid dat de wijze Vasiṣṭha Rāma zo zal onderwijzen, dat hij in zijn wijsheid wordt bevestigd en dat ook wij mogen worden geïnspireerd.

Dat onderricht zal zeker tot de grootste wijsheid leiden en tot de beste van alle geschriften uitgroeien – want het wordt door een verlichte heilige aan een gekwalificeerde en onthechte leerling verteld.

Vasiṣṭha zei:

Ik zal je verzoek zeker inwilligen. O Rāma, ik zal je nu laten delen in de kennis die door de schepper Brahmā zelf aan mij werd onthuld.

Rāma zei:

Heilige heer, ik verzoek u vriendelijk mij eerst te vertellen waarom Vedavyāsa niet als bevrijd werd beschouwd, terwijl zijn zoon Śuka wel als een bevrijde wijze werd beschouwd.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, de universums die ontstaan zijn en weer worden opgelost zijn ontelbaar. In feite is het zelfs onmogelijk je een voorstelling te maken van de ontelbare universums die er nu bestaan. Dit alles kan onmiddellijk in je eigen hart worden gerealiseerd, want al deze universums zijn de scheppingen van de wensen die in het hart oprijzen, als waren het luchtkastelen. Het levende wezen tovert deze wereld in zijn hart tevoorschijn en tijdens zijn leven versterkt hij deze illusie; wanneer hij sterft tovert hij de volgende wereld tevoorschijn en ervaart deze – er verrijzen dus werelden in werelden, net zoals ook de stam van de bananenboom uit vele lagen bestaat. Noch de materiële wereld noch de scheppingsverschijnselen zijn echt werkelijk, toch denken en voelen zowel de levenden als de doden dat ze werkelijk zijn. Onwetendheid omtrent deze waarheid houdt de illusie in stand.

O Rāma, in deze kosmische oceaan van bestaan komen zo nu en dan wezens voor die gelijk zijn aan anderen en er komen wezens voor die verschillend zijn van weer anderen. Deze Vedavyāsa is de tweeëndertigste in deze reeks van scheppingen. Hij en de andere wijzen zullen keer op keer met of zonder lichaam bestaan. In sommige belichamingen zullen ze gelijk zijn aan anderen en in andere lichamen zullen ze verschillen van anderen. In deze belichaming is Vedavyāsa zeer zeker een bevrijde wijze. Zulke bevrijde wijzen worden ook ontelbare keren belichaamd en ze gaan relaties aan met anderen – en soms zijn ze gelijk aan anderen en soms verschillen ze van anderen in hun kennis, gedrag, etc.

[II. 4, 5] Over inspanning en de noodzaak van handeling

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, water blijft water, ongeacht of er al dan niet golven zijn. Op dezelfde manier geldt dat ongeacht de uiterlijke gedaante van de bevrijde wijze, zijn wijsheid ook onveranderlijk blijft. Het verschil bestaat slechts in de ogen van de onwetende toeschouwer.

O Rāma, luister daarom naar wat ik zo dadelijk ga zeggen; dit onderricht zal de duisternis van onwetendheid beslist verdrijven.

In deze wereld komt elk resultaat uit iemands eigen inspanning voort; indien er sprake is van mislukking blijkt bij nadere beschouwing dat die inspanning tekortschoot. Dat is overduidelijk; dat wat het lot wordt genoemd, is echter vals en blijkt niet te bestaan.

Rāma, de eigen inspanning bestaat uit die mentale, verbale en fysieke handeling, die in overeenstemming is met de instructies van een heilig mens die de geschriften goed kent. Slechts door een dergelijke inspanning werd Indra de koning van de hemel, daardoor werd Brahmā de schepper en daardoor verdienden ook de andere goden hun plaats in de hemel.

Je eigen inspanningen bestaan uit twee categorieën: de inspanningen in je vorige levens en de inspanningen in dit leven. Door middel van die laatste kun je de eerste corrigeren respectievelijk tenietdoen. Het lot is niets anders dan je eigen inspanning in een vorige incarnatie. Er doet zich in je huidige incarnatie een voortdurend conflict tussen deze twee voor; en dat wat krachtiger is overwint.

De eigen inspanning die niet met de geschriften in overeenstemming is komt uit misleiding voort. Wanneer de eigen inspanning niet tot resultaten leidt, moeten we nagaan of de handeling wellicht uit een dergelijke misleiding voortkomt en als dat zo is moet dat onmiddellijk worden bijgesteld. Niets heeft meer kracht dan het in het nu uitvoeren van de juiste handeling. Daarom moet iemand zijn toevlucht in zijn eigen inspanning zoeken, hij moet zijn tanden op elkaar bijten, hij moet het kwade door het goede overwinnen en hij moet het lot overwinnen door zich nu in te spannen.

De luie mens is nog erger dan een ezel. Iemand zou nooit aan luiheid moeten toegeven, maar hij dient ernaar te streven om bevrijding te bereiken, want het leven stroomt immers ieder moment tussen de vingers door. Men moet zich niet in het vuil van zintuiglijk genot wentelen zoals een worm die in pus zwelgt.

Degene die zegt: "Het is het noodlot dat ik dit moet doen" is oerdom en de godin van voorspoed laat hem in de steek. Span jezelf daarom in om wijsheid te verwerven en besef dan dat deze eigen inspanning niet op zichzelf is gericht, maar gericht is op de realisatie van de waarheid.

Als op aarde luiheid, deze afschuwelijke bron van het kwaad niet zou bestaan, wie zou er dan ooit een analfabeet zijn en armlastig zijn? Omdat er op deze aarde luiheid bestaat leven de mensen als dieren, zijn ze miserabel en straatarm.

Vālmīki zei: Op dit punt was het tijd voor de avondgebeden en de bijeenkomst werd voor die dag opgeheven.

[II. 6] Weerlegging van fatalisme

Vasiṣṭha opende de tweede dag van de bijeenkomst:

O Rāma, zoals de inspanning is, zo zullen de vruchten zijn; dat is de betekenis van inspanning en het wordt ook de (goddelijke) wet genoemd. Wanneer mensen door lijden worden getroffen, kermen ze: "Ach, wat een tragedie" of "Och, kijk toch eens naar mijn lot" wat allebei hetzelfde betekent. Wat het lot of de goddelijke wil wordt genoemd, is niets anders dan een inspanning uit het verleden. Het heden weegt oneindig veel zwaarder dan het verleden. Degenen die tevreden zijn met de vruchten van hun inspanningen uit het verleden (wat zij voor de wil van God aanzien) en die zich in het heden geen inspanningen getroosten, dat zijn dwazen.

Als je bemerkt dat de huidige inspanning soms door het lot (of de goddelijke wil) wordt tegengewerkt, weet dan dat de huidige inspanning zwak is. Een zwak en niet al te snugger persoon wijdt het aan de voorzienigheid als hij met een krachtige en machtige tegenstander wordt geconfronteerd en hij geeft zich aan hem over.

Soms gebeurt het dat men zonder er iets voor te doen een grote meevaller heeft: bijvoorbeeld als (in overeenstemming met een oude traditie) een bedelaar door de staatsolifant tot heerser over een land waarvan de koning, plotseling en zonder een erfgenaam achter te laten, is overleden wordt gekozen; dit komt noch door een toevalligheid noch door één of andere goddelijke beschikking, maar het is de vrucht van de inspanningen van de bedelaar in voorbije levens.

Soms gebeurt het dat de inspanningen van een boer door een hagelstorm vruchteloos worden gemaakt; de kracht van de hagelstorm was groter dan de inspanning van de boer en de boer zal nu een nog grotere inspanning moeten leveren. Hij moet niet over het onvermijdelijke verlies treuren. Als een dergelijk verdriet terecht zou zijn, waarom huilt hij dan niet dagelijks over het onvermijdelijke van de dood? De wijze moet natuurlijk wel weten wat wel en niet door inspanning kan worden bereikt. Het is echter een kwestie van onwetendheid als dit allemaal aan een kracht van buitenaf wordt toegeschreven en als er wordt gezegd dat "God ons naar de hemel, dan wel naar de hel zendt" of dat "een kracht van buitenaf ons dit of dat laat doen" – degene die zo onwetend is, kan men beter mijden.

Je moet jezelf van voor- en afkeer bevrijden en je moet jezelf met de juiste inspanning bezighouden om de hoogste waarheid te bereiken, dit in het besef dat inspanning slechts een ander woord is voor goddelijke wil. We kunnen alleen maar lachen om iemand die er fatalistische denkbeelden op na houdt. Alleen dat is inspanning wat uit een juist begrip voortkomt en wat zich toont in je hart, dat zich voor de leer van de geschriften en de leiding van de heiligen heeft opengesteld.

[II. 7, 8] Nietigverklaring van het levenslot

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, je zou je – met een lichaam dat vrij is van ziekten en met een geest vrij van verdriet – moeten toeleggen op zelfkennis, zodat je niet opnieuw wordt geboren. Een dergelijke zelfinspanning heeft een drievoudige wortel en daarom drievoudige vrucht: een innerlijk ontwaken in de intelligentie, een besluit in de geest en de fysieke handeling.

Inspanning is op dit drietal gefundeerd: kennis van de geschriften, instructies van de leraar en de eigen inspanning. Het lot[1] (goddelijke beschikking) komt hier niet aan te pas. Dus zal degene die verlossing wenst de onzuivere geest door voortdurende inspanning moeten zuiveren – dat is de essentie van alle geschriften. De heiligen zijn stellig: volg standvastig het pad dat naar het oneindig goede leidt. De wijze zoeker weet: de vruchten van mijn inspanningen zullen evenredig zijn aan de intensiteit van mijn inspanningen en noch het lot noch een God kan daar verandering in brengen. Werkelijk, alleen inspanning is verantwoordelijk voor al wat men hier bereikt; als iemand door ongeluk wordt getroffen, troosten sommige mensen hem door te suggereren dat het nu eenmaal zijn lot is. Dit is overduidelijk: als je naar het buitenland gaat moet je op reis gaan en als je je honger wilt stillen moet je voedsel eten – en doe je dat niet vanwege het lot. Niemand heeft ooit een dergelijk lot of een dergelijke God gezien, maar iedereen heeft ervaren hoe een (goede of slechte) handeling tot een (goed of slecht) resultaat leidt. Dus zou je je vanaf je kindertijd moeten inspannen om het ware goede (verlossing) te bevorderen. En wel door een ijverige en intelligente studie van de geschriften, door het gezelschap van de wijzen te zoeken en door de juiste inspanning.

Omdat het de gangbare opvatting is, wordt het lot of de wil van God slechts op grond van herhaling als waarheid opgevat. Als deze God of als het lot werkelijk alles in deze wereld zou bepalen, wat zou dan de betekenis van willekeurig welke handeling (zelfs in het geval van het nemen van een bad, van het spreken of van het geven) dan nog kunnen zijn en wie zou je überhaupt nog iets moeten leren? Neen. In deze wereld is alles (behalve een lijk) actief en die activiteit krijgt het passende resultaat. Niemand heeft ooit het bestaan van het lot of van Gods wil kunnen aantonen. Mensen gebruiken uitdrukkingen zoals: 'Ik word door het lot respectievelijk door Gods wil gedreven om dit te doen' voor hun eigen geruststelling, maar het is niet waar. Als een astroloog bijvoorbeeld voorspelt dat een jonge man een groot geleerde zal worden, wordt die jonge man dan een geleerde zonder te studeren? Neen. Waarom geloven we dan in Gods wil? Rāma, deze wijze Viśvāmitra werd door inspanning een Brahmā-Ṛṣi; wij allen hebben slechts door inspanning zelfkennis verkregen. Wijs fatalisme daarom af en richt je op inspanning.

[1] Het woord dat in de tekst voor lot wordt gebruikt is 'daivam', hetgeen ook God betekent.

[II. 9] Over de opperste oorzaak van alles (latente neigingen)

Rāma vroeg:

Heer, u bent werkelijk een kenner van de waarheid. Vertelt u me alstublieft wat het nou eigenlijk is wat mensen God, lot of daivam noemen.

Vasiṣṭha antwoordde:

Mensen noemen de vruchten van inspanning, waardoor goede en slechte gevolgen van voorbije handelingen worden ervaren, lot of daivam. Mensen beschouwen ook dat wat de goede en slechte natuur van zulke resultaten kenmerkt als lot of daivam. Wanneer je ziet dat 'deze plant uit dit zaad groeit', dan wordt dat als een daad van deze kosmische wet beschouwd. Maar volgens mij is het lot niets anders dan het resultaat van je eigen handelen.

In de geest van de mens bestaan ontelbare latente neigingen en deze neigingen veroorzaken verschillende handelingen – fysiek, verbaal en mentaal. Je handelingen zijn onmiskenbaar het onlosmakelijke, logische gevolg van deze neigingen, het kan niet anders. In iedere activiteit is de handeling niet verschillend van de meest potente onder de latente neigingen en deze latente neigingen verschillen niet van de geest en de mens verschilt niet van de geest! Je kan niet met zekerheid vaststellen of zaken zoals geest, latente neigingen, handeling en het lot (daivam) werkelijk of onwerkelijk zijn: vandaar dat de wijzen er symbolisch naar verwijzen.

Rāma vroeg opnieuw:

Heilige heer, als de uit vorige geboortes voortkomende latente neigingen mij in het heden tot handelen aanzetten, waar blijft dan de vrijheid van handeling?

Vasiṣṭha zei:

Rāma, de neigingen die voortkomen uit vorige incarnaties zijn tweeledig: zuiver en onzuiver. De zuivere leiden je tot bevrijding en de onzuivere geven problemen. Je bent in werkelijkheid het bewustzijn zelf en geen inerte fysieke materie. Je wordt door niets anders tot handelen gedreven dan door jezelf. Daardoor staat het je vrij om de zuivere latente neigingen sterker dan de onzuivere te maken. Onzuivere neigingen moeten geleidelijk los worden gelaten en de geest moet beetje bij beetje van hen worden afgewend omdat er anders heftige weerstand ontstaat. Door het herhalen van de goede neigingen te stimuleren worden ze krachtiger. De onzuivere neigingen zullen verzwakken door ze niet te gebruiken. Al gauw zal je er helemaal in opgaan om goede neigingen in goede handelingen tot uitdrukking te brengen. Wanneer je op deze wijze de kracht van de slechte neigingen te boven bent gekomen, zal je ten slotte ook de goede neigingen moeten loslaten. Met de intelligentie die uit de goede neigingen oprijst zal je dan de hoogste waarheid ervaren.

[II. 10] Onderzoek naar de aard van activiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

De kosmische orde die mensen het lot, daivam of niyati noemen en die ervoor zorgt dat iedere inspanning met een bijbehorend resultaat wordt gezegend, is op de alomtegenwoordige en almachtige alwetendheid (bekend als Brahman) gebaseerd.

Span je daarom in om de geest en de zintuigen te beheersen en luister met een kalme, éénpuntig gerichte geest naar wat ik ga zeggen.

Dit verhaal gaat over bevrijding; als je er samen met de andere wijze zoekers die hier bijeen zijn naar luistert, zal je dat opperste wezen verwerkelijken waar verdriet noch vernietiging bestaat. In een vorig tijdperk werd mij dit door de schepper Brahmā zelf geopenbaard.

Rāma, de alomtegenwoordige alwetendheid, respectievelijk het kosmische wezen, schijnt eeuwig in alle wezens. Wanneer er een trilling in dat kosmische wezen oprijst, wordt heer Viṣṇu geboren, net zoals er ook een golf oprijst wanneer het oppervlak van de oceaan in beroering wordt gebracht. Uit Viṣṇu werd de schepper Brahmā geboren. Brahmā begon de eindeloze variatie aan bewuste en onbewuste, waarneembare en niet-waarneembare wezens in het universum te scheppen. En het universum werd weer zoals het vóór de kosmische oplossing was.

De schepper zag dat alle levende wezens in het universum waren onderworpen aan ziekte en dood, aan pijn en lijden. In zijn hart rees mededogen op en hij bezon zich over een pad dat levende wezens van dit alles weg zou kunnen leiden. Daarop stichtte hij pelgrimsoorden en ontwikkelde hij nobele deugden zoals matigheid, liefdadigheid, waarheidsliefde en juist gedrag. Maar deze voldeden niet; zij boden aan de mensen slechts een tijdelijke verlichting van het lijden en niet de uiteindelijke bevrijding van ellende.

Na dit te hebben overwogen bracht de schepper mij tot bestaan. Hij trok mij naar zich toe en legde de sluier van onwetendheid over mijn hart. Ik vergat direct mijn identiteit en mijn ware natuur. Ik voelde me ellendig. Ik smeekte mijn vader, de schepper Brahmā, om mij de weg uit deze ellende te wijzen. Ondergedompeld in mijn verdriet kon en wilde ik helemaal niets doen en bleef lui en passief.

Als antwoord op mijn smeekbede onthulde mijn vader mij de ware kennis, waardoor ogenblikkelijk de sluier van onwetendheid, die hij zelf over mij had uitgespreid, verdween. De schepper zei daarop tegen mij: "Mijn zoon, ik verborg de kennis en ik ontsluierde die voor jou opdat je de glorie ervan zou mogen ervaren, want alleen dan ben je in staat om het werk, dat onwetende wezens moeten verrichten, te begrijpen en alleen dan kun je hen daarbij helpen." Rāma, toegerust met deze kennis ben ik hier en ik zal hier tot het eind van de schepping blijven.

[II. 11] Over de kwalificaties van de zoeker en de Leraar

Vasiṣṭha vervolgde:

Zo wordt in iedere tijdsperiode door de wil van de schepper een aantal wijzen en ikzelf tot bestaan gebracht, teneinde iedereen spiritueel te verlichten. En om er zeker van te zijn dat de wereldse plichten door allen op de juiste wijze worden uitgevoerd, schept Brahmā ook koningen die op een rechtvaardige en wijze manier delen van de aarde besturen. Deze koningen worden door hun hang naar macht en plezier echter spoedig corrupt; tegenstrijdige belangen leiden tot onderlinge oorlogen waar vervolgens weer berouw uit voortvloeit. Om hun onwetendheid te verdrijven gaven de

wijzen hen spiritueel onderricht. O Rāma, in de dagen van weleer was het de gewoonte dat koningen deze kennis ontvingen en er waardering voor hadden; daarom stond het bekend als rāja-vidyā of koninklijke kennis.

O Rāma, in jouw hart is de hoogste vorm van onthechting opgerezen, namelijk de onthechting die voortkomt uit zuiver onderscheid en deze vorm staat boven de onthechting die door bepaalde omstandigheden of door een algehele walging oprijst. Deze onthechting dank je beslist aan Gods genade. Deze genade valt precies samen met het moment dat het onderscheidingsvermogen tot rijpheid is gekomen en er in het hart onthechting ontstaat.

Zolang de hoogste wijsheid niet in het hart oprijst, zolang blijft de mens in dit rad van geboorte en dood ronddraaien. Luister alstublieft met geconcentreerde aandacht naar mijn uitleg over deze wijsheid.

Deze wijsheid vernietigt het woud van onwetendheid. Zolang je in dit woud ronddwaalt onderga je verwarring en ervaar je oneindig lijden. Daarom moet je naar een verlichte leraar toegaan en hem de leer laten verhelderen door aan hem op een goede manier de juiste vragen te stellen. Op die manier maak je het jezelf echt eigen. De dwaas stelt zonder enige samenhang onbelangrijke vragen en een nog grotere dwaas bespot de wijsheid van de wijze. Degene die de zinloze vragen van een dwaze vraagsteller beantwoordt, is beslist geen wijze.

O Rāma, jij bent beslist de beste onder de zoekers, want je hebt de waarheid grondig overwogen en je wordt door de hoogste vorm van onthechting geïnspireerd. Ik ben er dan ook zeker van dat wat ik ga zeggen stevig in je hart zal worden gevestigd. Je moet er inderdaad nadrukkelijk naar streven om de wijsheid een plaats in je hart te geven, want de geest is zo beweeglijk als een aap. En bovendien moet je slecht gezelschap mijden.

Rāma, er staan vier poortwachters bij de ingang van het rijk der bevrijding (mokṣa). Dat zijn zelfbeheersing, een onderzoekende geest, tevredenheid en goed gezelschap. De wijze zoeker zal vol ijver de vriendschap met deze vier opbouwen of tenminste met één van hen.

[II. 12, 13] De vier poortwachters

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, luister met een zuiver hart, met een ontvankelijke geest, zonder de sluier van twijfel en zonder rusteloosheid in de geest naar de uitleg over de aard van en de middelen tot bevrijding. Want pas als het opperste wezen is gerealiseerd, zal de verschrikkelijke ellende van geboorte en dood teneinde komen. Als deze dodelijke slang die ook wel een leven in onwetendheid wordt genoemd niet hier en nu wordt overwonnen, veroorzaakt het niet alleen in dit leven, maar ook in de ontelbare levens die nog moeten komen, onmetelijk lijden. Je kunt dit lijden niet negeren, maar je zult het door middel van de wijsheid die ik je zal uitleggen moeten overwinnen.

O Rāma, als je op deze manier de ellende van deze kringloop van geboorte en dood (saṃsāra) kunt overwinnen, dan zal je net als Brahmā of Viṣṇu zelfs hier op

aarde als een God leven! Want wanneer de misleiding is verdwenen en de waarheid door zelfonderzoek is gerealiseerd, wanneer de geest tot rust is gekomen en het hart zich de hoogste waarheid eigen maakt, wanneer alle storende gedachtenkronkels in het denken stilvallen en er een ononderbroken stroom van vrede ontstaat en het hart is vervuld van de genade van het Absolute, wanneer op deze manier de waarheid in het hart wordt ervaren, wordt deze wereld een verblijfplaats van gelukzaligheid.

Zo'n persoon hoeft niets te verwerven of af te staan. Hij is onaangeraakt door de gebreken van het leven, onaangedaan door verdriet. Hij komt niet tot leven noch gaat hij dood, hoewel het in de ogen van de toeschouwer wel lijkt of hij tot leven komt en dood gaat. Zelfs religieuze plichten blijken niet nodig. Hij heeft geen last meer van neigingen uit het verleden, omdat die hun kracht hebben verloren; zijn geest heeft zijn rusteloosheid opgegeven en hij rust in de gelukzaligheid van zijn ware natuur. Deze gelukzaligheid is slechts mogelijk door zelfkennis en door niets anders. Daarom moet je voortdurend bezig zijn met zelfonderzoek – dat is je enige plicht.

Hij die de heilige geschriften en de heiligen veronachtzaamt, bereikt geen zelfkennis. Een dergelijke dwaasheid is schadelijker dan alle ziekten waaraan men in deze wereld wordt blootgesteld. Luister daarom vol toewijding naar dit geschrift dat je naar zelfkennis zal brengen. Hij die dit geschrift kent, valt niet meer in de put van onwetendheid. O Rāma, als je jezelf van saṃsāra (herhaalde geboorten) wilt bevrijden, stel je dan open voor het heilzame onderricht van wijzen zoals ik en word vrij.

Vasiṣṭha vervolgde:

Teneinde deze oneindige oceaan van saṃsāra over te kunnen steken, zal je je toevlucht moeten nemen tot dat wat eeuwig en onveranderlijk is. O Rāma, alleen hij is de beste onder de mensen, indien zijn geest in het eeuwige rust en hij zichzelf daardoor volledig onder controle heeft en in vrede is. Hij ziet dat plezier en pijn elkaar opvolgen en daardoor tegen elkaar wegvallen en die wijsheid impliceert zelfbeheersing en vrede. Hij die dit niet ziet, slaapt in een brandend huis.

Hij die hier de wijsheid van het eeuwige verwerft, wordt bevrijd van saṃsāra en wordt niet opnieuw in onwetendheid geboren. Je zou er natuurlijk aan kunnen twijfelen of een dergelijke onveranderlijke waarheid wel bestaat! Mocht het niet bestaan, dan doet het je geen kwaad als je toch de natuur van het leven onderzoekt; de zoektocht naar het eeuwige verzacht de pijn van de veranderingen in het leven. Maar als het wel bestaat, dan worden we bevrijd als we die waarheid kennen.

Het eeuwige wordt niet door riten en rituelen bereikt, niet door pelgrimstochten noch door rijkdom; het wordt slechts bereikt door het overwinnen van de geest, door het ontwikkelen van wijsheid. Iedereen (goden, demonen, halfgoden of mensen) zou zich dus voortdurend (of men nu loopt, neervalt of zit) moeten inspannen om de geest te overwinnen en om zelfbeheersing te verkrijgen, want dat zijn de vruchten van wijsheid.

Wanneer de geest in vrede is, zuiver, rustig, vrij van misleiding of hallucinatie, niet verward en vrij van begeerte, verlangt hij nergens naar noch verwerpt hij iets.

Dat is zelfbeheersing respectievelijk de overwinning van de geest – één van de vier poortwachters die ik al eerder heb genoemd.

Alles wat goed en uitmuntend is, vloeit voort uit zelfbeheersing. Al het kwaad wordt door zelfbeheersing verjaagd. Geen enkel voordeel, geen enkel plezier in deze wereld of in de hemel, komt in de buurt van de vreugde van zelfbeheersing. De vreugde die je ervaart in de nabijheid van een mens met zelfbeheersing is onvergelijkelijk. Iedereen vertrouwt hem direct. Niemand (zelfs geen demonen en kwelgeesten) haat hem.

O Rāma, zelfbeheersing is de beste remedie voor fysieke en mentale ziekten. Wanneer er zelfbeheersing is smaakt ook het eten beter, zonder zelfbeheersing smaakt het bitter. Hij die het harnas van zelfbeheersing draagt, kan niet door verdriet worden geraakt.

Hij die zelfs tijdens het horen, voelen, zien, ruiken en proeven van iets wat als plezierig of onplezierig wordt beschouwd, noch opgetogen noch teleurgesteld wordt – heeft zelfbeheersing. Hij die neutraal naar alle wezens kan kijken omdat hij de gewaarwordingen van pijn en plezier onder controle heeft, heeft zelfbeheersing. Hij die hoewel hij te midden van de mensen woont, zich door niemand van zijn stuk laat brengen, zich nergens opgetogen over voelt noch iets haat – heeft zelfbeheersing.

[II. 14] De vier poortwachters: over spiritueel onderzoek

Vasiṣṭha vervolgde:

Onderzoek (de tweede poortwachter naar bevrijding) moet worden ondernomen met een intelligentie die gezuiverd is door een grondige en gedurige studie van de geschriften. Door die studie wordt de intelligentie scherp gemaakt en is daardoor in staat het allerhoogste te realiseren; daarom is onderzoek de beste remedie tegen de langdurige ziekte die saṃsāra wordt genoemd.

De wijze beschouwt kracht, intellect, efficiëntie en het op het juiste moment handelen als de vruchten van onderzoek. Inderdaad zijn koninkrijk, voorspoed en vreugde, evenals uiteindelijke bevrijding, allemaal de vruchten van onderzoek. De geest van onderzoek beschermt je tegen de problemen die de onnadenkende dwaas overkomen. Wanneer de geest door gebrek aan onderzoek afgestompt is, veranderen zelfs de koele stralen van de maan in dodelijke wapens en de kinderlijke verbeelding ziet in iedere donkere hoek een kwelgeest. De niet-onderzoekende dwaas is daarom werkelijk een vat vol ellende. Het komt doordat je geen onderzoek verricht, dat je handelt op een manier die jezelf en anderen schaadt en waardoor ontelbare psychosomatische ziekten ontstaan. Daarom moeten we het gezelschap van dergelijke onnadenkende mensen mijden.

Diegenen in wie de geest van onderzoek altijd waakzaam is, verlichten de wereld, ze verlichten allen die met hen in contact komen, verjagen de door een onwetende geest geschapen spoken en beseffen de valsheid van zintuiglijke genoegens en hun objecten. O Rāma, in het licht van onderzoek ontstaat de realisatie van de eeuwige en onveranderlijke werkelijkheid; dat is het allerhoogste. Hierdoor verlang je er niet

naar om iets anders te bereiken noch om iets af te wijzen. Zo iemand is vrij van misleiding, gehechtheid; hij is noch passief noch laat hij zich meeslepen in activiteit; hij leeft en handelt in deze wereld en aan het eind van het leven bereikt hij de gelukzalige staat van totale vrijheid.

Er ontgaat het oog van spiritueel onderzoek niets, zelfs niet te midden van alle activiteit; hij die dit zicht niet heeft is te betreuren. Het is beter geboren te zijn als een kikker in de modder, als een worm in mest, als een slang in een hol, dan als zonder dit oog te zijn. Wat is onderzoek (vicāra[2])? Het is het onderzoeken van: 'Wie ben ik? Hoe is dit kwaad van saṃsāra (kringloop) ontstaan?'. Dat is waarachtig onderzoek. Door dergelijk onderzoek ontstaat kennis van de waarheid; uit deze kennis volgt innerlijke rust; en dan ontstaat de hoogste vrede die elk begrip overstijgt en houdt alle ellende op.

[II. 15, 16] De vier poortwachters: over gelijkmoedigheid en goed gezelschap

Vasiṣṭha vervolgde:

Gelijkmoedigheid is een andere poortwachter tot bevrijding. Hij die van de nectar van gelijkmoedigheid gedronken heeft, beleeft niet langer plezier aan het najagen van zintuiglijke genoegens; niets vreugdevols in deze wereld is zo zoet als tevredenheid die alle zonden vernietigt.

Wat is gelijkmoedigheid? Het opgeven van alle verlangens naar wat niet ongezocht wordt verkregen en tevreden zijn met dat wat ongezocht tot je komt, zonder hierdoor opgetogen of teleurgesteld te zijn – dat is gelijkmoedigheid. Zolang je niet in jezelf tevreden bent, zolang zal je aan verdriet worden blootgesteld. Met het dagen van gelijkmoedigheid bloeit de zuiverheid in ons hart op. De gelijkmoedige mens die niets bezit, bezit de hele wereld.

Satsaṅga (gezelschap van wijze, heilige of verlichte mensen) is eveneens een poortwachter tot bevrijding. Satsaṅga vergroot je intelligentie, vernietigt onwetendheid en psychische wanhoop. Wat het ook kost, hoe moeilijk het ook is, welke obstakels er ook in de weg mogen staan, satsaṅga moet nooit worden verwaarloosd. Want alleen satsaṅga is het licht op ons pad door het leven. Satsaṅga is beslist hoger dan alle andere vormen van religieuze praktijk, zoals liefdadigheid, boetedoening, pelgrimstochten en het uitvoeren van religieuze riten.

Je zou alles wat in je macht ligt moeten doen om de heilige mannen, die de waarheid hebben gerealiseerd en in wier hart de duisternis van onwetendheid is verdwenen, te vereren en te dienen. Degenen die deze heilige mannen niet respectvol behandelen, roepen groot lijden over zichzelf af.

Deze vier – gelijkmoedigheid, satsaṅga, zelfonderzoek en zelfbeheersing – zijn de vier betrouwbaarste middelen waarmee je van verdrinking in de oceaan van saṃsāra gered kan worden. Gelijkmoedigheid is het hoogste goed. Satsaṅga is de beste metgezel naar de bestemming. Zelfonderzoek is de hoogste wijsheid en

[2] Vicāra ofwel zelfonderzoek is niet hetzelfde als redeneren of analyseren: het is direct naar binnen, naar jezelf kijken.

zelfbeheersing het hoogste geluk. Als het niet mogelijk is om deze alle vier te beoefenen, oefen er dan één: door een voortdurende beoefening van één van deze, zullen de andere drie ook in jezelf worden gevonden. De hoogste wijsheid zal je vanzelf weten te vinden. Totdat je de wilde olifant van je geest met behulp van deze nobele kwaliteiten hebt getemd, kun je het allerhoogste niet verwerkelijken, zelfs al zou je een God, halfgod of een boom worden. O Rāma, streef er daarom uit alle macht naar om deze nobele kwaliteiten te ontwikkelen.

[II. 17] Over de opbouw van dit geschrift

Vasiṣṭha zei:

Hij die met de hierboven genoemde kwaliteiten is begiftigd, is geschikt om te luisteren naar hetgeen ik zo dadelijk ga onthullen. O Rāma, jij bent zo'n persoon. Alleen hij die rijp is voor bevrijding heeft de wens om dit te horen. Maar deze openbaring is ook in staat iemand die dit niet wenst tot bevrijding te leiden, net zoals een licht ook tot in de ogen van degene die slaapt kan doordringen. De studie van dit geschrift bevrijdt ons van de ellende die uit saṃsāra voortkomt, net zoals zodra de waarheid dat een touw een touw is wordt ingezien, ook de angst verdwijnt die werd teweeggebracht door het misverstand dat het touw een slang zou zijn.

Dit geschrift bestaat in totaal uit 32.000 verzen. Het eerste gedeelte staat bekend als Vairāgya Prakaraṇaṃ (hoofdstuk over onthechting) en handelt over de kennis van de ware natuur van het leven in deze wereld. Het zorgvuldig bestuderen van dit hoofdstuk zuivert het hart. Dit gedeelte bestaat uit 1.500 verzen.

Het volgende gedeelte, dat bekend staat als Mumukṣu Vyavahāra Prakaraṇaṃ (aangaande het gedrag van de zoeker naar bevrijding), bestaat uit 1000 verzen. Hierin worden de kwalificaties van een zoeker beschreven.

Hierna komt de Utpatti Prakaraṇaṃ (hoofdstuk over schepping) dat uit 7000 verzen bestaat. Hierin zijn vele inspirerende verhalen te vinden die behulpzaam zijn bij het illustreren van de grote waarheid, die als volgt luidt: als gevolg van de wisselwerking tussen de onware ideeën van 'dit' en 'ik', lijkt het universum – dat nooit echt geschapen is – te bestaan.

Het volgende hoofdstuk is de Sthiti Prakaraṇaṃ (hoofdstuk over het bestaan) en bestaat uit 3000 verzen. Door middel van verhalen wordt de waarheid over het bestaan van deze wereld en van zijn bestaansgrond opnieuw onthuld.

Hierna komt de Upaśānti Prakaraṇaṃ (hoofdstuk over beëindiging) dat uit 5000 verzen bestaat. Door hiernaar te luisteren houdt de misleide waarneming van de wereld op en blijft slechts een vleugje onwetendheid achter.

Als laatste is er Nirvāṇa Prakaraṇaṃ (hoofdstuk over bevrijding) dat uit wel 14.500 verzen bestaat. Het bestuderen en begrijpen van dit hoofdstuk vernietigt iemands fundamentele onwetendheid; en wanneer alle soorten van misleiding en hallucinaties tot rust zijn gekomen, is er totale vrijheid. Ook al heeft hij nog steeds een fysiek lichaam, hij leeft dan alsof hij er vrij van is, vrij van alle neigingen en wensen,

gehechtheden en aversies. Hij is vrij van saṃsāra (terugkerend bestaan). Hier en nu is hij vrij van de demon die bekend staat als egoïsme. Hij is één met het oneindige.

[II. 18] Over de studie van dit geschrift

Vasiṣṭha vervolgde:

Degene die het zaad van de kennis van dit geschrift zaait, verkrijgt spoedig de vrucht van de realisatie van waarheid. Een gefundeerd betoog over de waarheid moet worden geaccepteerd zelfs als het van menselijke oorsprong is; indien het daarentegen onwaar is, moet zelfs een goddelijke openbaring worden afgewezen. Zelfs de woorden van een kleine jongen moeten worden geaccepteerd als ze in overeenstemming met de rede zijn; zo niet, dan moeten ze worden afgewezen als was het stro, zelfs al worden ze door de schepper Brahmā uitgesproken.

Hij die naar de vertelling van dit geschrift luistert en het overweegt, geniet een onpeilbare wijsheid, een sterke overtuiging en een onverstoorbare kalmte van geest. Hij wordt spoedig een bevrijde wijze met onbeschrijfelijke roem.

De wijze met oneindige visie ziet in de ene, onverdeelde intelligentie ontelbare universums, doordat hij de magie van māyā, ofwel de kosmische illusie doorziet. Hij ziet het oneindige in ieder atoom en is daardoor niet gehecht aan het komen en gaan van ideeën over de schepping. Hij is daardoor steeds tevreden met wat ongezocht tot hem komt (hetgeen hij niet verwerpt), en als iets hem wordt ontnomen rent hij er niet achter aan, want het raakt hem niet.

Dit geschrift is eenvoudig te begrijpen, omdat het met een aantal interessante verhalen is verrijkt. Iemand die dit geschrift bestudeert en over de betekenis ervan contempleert, hoeft geen strenge disciplines te volgen, niet te mediteren of een mantra te herhalen; want wat is groter dan bevrijding die door de studie van dit geschrift wordt verleend?

Hij die dit geschrift bestudeert en deze leer begrijpt, wordt niet langer misleid door de wereldverschijning. Wanneer iemand inziet dat gindse dodelijke slang een levensechte schildering is, dan is hij er niet langer bang voor. Wanneer de wereldverschijning wordt gezien als een verschijnsel, dan veroorzaakt het niet langer opgetogenheid of ellende. Het is werkelijk erg jammer dat zelfs wanneer er een geschrift als dit bestaat de mensen het zintuiglijk genot nastreven, want dat leidt naar ellende.

O Rāma, wanneer een waarheid wordt uitgelegd die je niet zelf persoonlijk ervaren hebt, dan kun je het niet begrijpen als het niet wordt geïllustreerd. In dit geschrift worden dergelijke voorbeelden gebruikt voor een welomlijnd doel en met een specifieke strekking. Ze moeten niet letterlijk worden genomen, noch moet er meer betekenis aan worden toegekend dan de bedoeling is. Wanneer het geschrift zo wordt bestudeerd, dan lijkt de wereld een droombeeld te zijn. Dat is inderdaad het doel en de strekking van de voorbeelden. Laat niemand met een perverse geest de in dit geschrift gebruikte illustraties verkeerd begrijpen.

[II. 19, 20] Over het gebruik van parabels en het belang van directe ervaring

Vasiṣṭha vervolgde:

Parabels dienen slechts één doel: het de luisteraar mogelijk maken om tot de waarheid door te dringen. De realisatie van de waarheid is zo essentieel dat het gebruik van iedere redelijke methode daarom is toegestaan, alhoewel de parabels zelf fictief zijn. De parabels zelf zijn slechts ten dele toepasselijk op de waarheid, alleen dat deel moet worden begrepen en de rest moet worden genegeerd. Studie en begrip van de geschriften met behulp van illustraties en met hulp van een gekwalificeerde leraar zijn noodzakelijk tot men de waarheid heeft gerealiseerd.

Nogmaals, de studie van dit geschrift moet worden volgehouden totdat de waarheid wordt gerealiseerd; men moet er niet vlak voor de totale verlichting mee stoppen. Een klein beetje kennis van het geschrift draagt slechts bij aan een nog grotere verwarring. Zowel het niet herkennen van het bestaan van hoogste vrede in het hart, als ook de aanvaarding van de werkelijkheid van denkbeeldige factoren, ontstaan beide uit onvolledige kennis en de daaruit voortkomende foutieve logica.

Net zoals de oceaan de bestaansgrond is van alle golven, zo is ook alleen directe ervaring de basis voor elk bewijs – de directe ervaring van de waarheid zoals die is. Die bestaansgrond is de ervarende intelligentie, dat zelf zowel degene die ervaart, de handeling van het ervaren en de ervaring als zodanig wordt. Slechts het ervaren is het feit; en toch, in een staat van onbegrip lijkt dit ervaren een subject te hebben (degene die ervaart). Wijsheid dat uit een onderzoekende geest ontstaat neemt dit onbegrip weg en de onverdeelde intelligentie schijnt in zijn eigen licht. In dat stadium wordt zelfs de onderzoekende geest overbodig en lost zichzelf op.

Net zoals beweging en lucht samengaan, zo gaat manifestatie (als de subtiele ervarende geest en als de grove objecten die hij ervaart) ook samen met deze ervarende intelligentie. Door onwetendheid denkt de waarnemende geest: 'ik ben dit of dat object' en wordt dat dan. Het object wordt alleen in het subject ervaren en nergens anders!

O Rāma, neem totdat deze kennis direct in jezelf oprijst, je toevlucht tot de kennis die door de grote leraren wordt doorgegeven. Wanneer je deze kennis van de grote leraren ontvangt, zal jouw gedrag zich aan hun gedrag gaan spiegelen; en wanneer je je op die manier hun deugdzame kwaliteiten eigen maakt, zal je wijsheid zich in je ontvouwen. Wijsheid en het navolgen van het nobele gedrag van de heilige gedijen goed samen!

* * *

ĀKĀŚA – ruimte of dimensie[3]

Er komen in de tekst drie belangrijke woorden voor, te weten: cidākāśa, cittākāśa en bhūtākāśa. De letterlijke betekenis van ākāśa is ruimte en dus betekent cidākāśa bewustzijnsruimte, cittākāśa betekent mentale ruimte en bhūtākāśa betekent het element ruimte. Deze drie concepten worden door Bhagavān Ramaṇa Maharṣi als volgt prachtig uitgelegd:

Iemand vroeg: "Er wordt gezegd dat cidākāśa hetzelfde is als ātma svarūpa (beeld van ātmā) en dat we het alleen met behulp van de geest kunnen zien. Maar hoe kunnen we het dan zien als de geest opgelost is?"

Bhagavān zei: "Wanneer we de ruimte als voorbeeld nemen, dan zou gesteld moeten worden dat het uit drie typen bestaat: cidākāśa, cittākāśa en bhūtākāśa. De natuurlijke staat is cidākāśa en het ik-gevoel dat uit cidākāśa voortkomt is cittākāśa. Wanneer die cittākāśa zich uitbreidt en de vorm van alle bhūtā's (elementen) aanneemt, dan wordt dit alles bhūtākāśa. Wanneer de cittākāśa, dat het bewustzijn van het Zelf ('Ik') is, in plaats van de cidākāśa de bhūtākāśa ziet, dan wordt gezegd dat het mano ākāśa is en wanneer het mano ākāśa verlaat en cidākāśa ziet, dan wordt gezegd dat het cinmaya (zuiver bewustzijn) is. Het oplossen van de geest impliceert dat het idee van veelheid van objecten verdwijnt en dat het idee van eenheid van objecten verschijnt. Wanneer dat bereikt is, dan toont alles zich in zijn natuurlijke staat."

Misschien is 'dimensie' een betere vertaling voor het woord ākāśa. Hetzelfde oneindige bewustzijn wordt gekend als cidākāśa, cittākāśa en bhūtākāśa als het vanuit respectievelijk de spirituele, de mentale (conceptuele) en de fysieke dimensie gezien wordt.

[3] Deze toelichting is een toevoeging door S.V.

DEEL III
UTPATTI PRAKARAṆA
(OVER DE SCHEPPING)

DEEL III: UTPATTI PRAKARAṆA (OVER DE SCHEPPING)

[III.1] De oorzaak van gebondenheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik zal je nu de schepping en haar geheimen uitleggen. Het is zo dat gebondenheid slechts voortduurt zolang je aan het waargenomen object werkelijkheid toekent; op het moment dat deze gedachte verdwijnt, dan verdwijnt daarmee ook de gebondenheid. Hier in deze schepping geldt dat slechts het geschapene groeit, in verval raakt en vervolgens naar de hemel of naar de hel gaat, en dat het wordt bevrijd.

Gedurende de kosmische oplossing lost de gehele schepping op in het oneindige 'Zijn', dat door de wijzen (om communicatie en dialoog mogelijk te maken) afwisselend wordt aangeduid met Ātman, Brahman, waarheid, enz. Ditzelfde oneindige Zelf koestert in zichzelf de dualiteit van zichzelf en de ander. Daardoor rijst de geest op, net zoals een golf oprijst wanneer het oppervlak van de kalme oceaan wordt verstoord. Maar houd alstublieft in gedachten dat net zoals een gouden armband slechts goud is (en dat hoewel goud geen armband nodig heeft om te bestaan, de armband niet zonder goud of een ander materiaal bestaat), ook de kwaliteiten en de aard van het geschapene en het scheppend vermogen inherent zijn aan de schepper. De geest is niet verschillend (bestaat niet los) van het oneindige Zelf.

Net zoals de luchtspiegeling een echte rivier van water lijkt te zijn, zo lijkt ook deze schepping volkomen werkelijk te zijn. Zolang we vasthouden aan het idee van de werkelijkheid van 'jij' en 'ik' is er geen bevrijding. Dit idee van bestaan kan niet worden uitgewist door het alleen maar in woorden te ontkennen: integendeel, een dergelijke ontkenning wordt zelf een extra belemmering.

Rāma, als de schepping echt werkelijk is, dan is het onmogelijk dat het ophoudt, want het is een onveranderlijke wet dat het onwerkelijke geen werkelijk bestaan heeft en dat het ware niet ophoudt te bestaan. Soberheid, meditatie en dergelijke praktijken kunnen daarom noch de schepping doen ophouden, noch kunnen zij tot verlichting leiden. Zolang het geloof in de schepping voortduurt, is ook die staat van contemplatie (samādhi) waarin er geen gedachten zijn (nirvikalpa) onmogelijk. Ook als het wel mogelijk zou zijn, zou de schepping met al zijn zorgen weer oprijzen in de geest zodra men uit zo'n contemplatie terugkeert. Door gedachtenbewegingen ontstaat de gedachte van geschapen objecten.

Het vermogen tot objectieve waarneming bestaat in de waarnemer, net zoals de essentie in alle dingen bestaat en zoals olie in sesamzaad en geur in bloemen bestaat. Net zoals in de droom de objecten alleen door de dromer worden ervaren, zo worden ook de objecten van waarneming door de waarnemer ervaren. Net zoals er op het daartoe geëigende moment uit het zaad een kiem ontspruit, zo wordt ook deze potentie manifest als het idee van schepping.

[III.2] Beschrijving van de eerste oorzaak

Vasiṣṭha vervolgde:

Er leefde eens een heilige man met de naam Ākāśaja (letterlijk: uit ruimte geboren). Hij rustte in voortdurende meditatie en droeg iedereen een warm hart toe. Hij was al op leeftijd toen de Dood hem wilde halen. Toen de Dood hem naderde moest hij een gevecht aangaan met een laaiend vuur dat de heilige man beschermde. Zelfs toen hij het vuur had bedwongen was de Dood nog niet in staat om de heilige man aan te raken! Verbijsterd door deze buitengewone en ongeëvenaarde gebeurtenis ging de Dood naar heer Yama, die over het lot van stervelingen heerst en vroeg hem: "Heer, vertelt u me alstublieft hoe het komt dat ik hem niet kan grijpen?"

Yama antwoordde: "O Dood, in feite dood je helemaal niemand! De dood wordt in werkelijkheid door iemands eigen karma (de vruchten van je handelingen) veroorzaakt. Zoek daarom uit wat het fatale karma van deze man is."

Maar net zoals niemand de verblijfplaats van de zoon van een onvruchtbare vrouw kan vinden, zo kon de Dood ook nergens in deze wereld het karma van de heilige man vinden. Hij rapporteerde dit aan Yama.

Yama zei: "O Dood, de heilige man Ākāśaja werd echt uit ruimte geboren en heeft daarom geen enkel karma. Hij is net zo zuiver als ruimte. Hij heeft daardoor geen karma opgebouwd waarmee je hem zou kunnen grijpen of verslinden. Net zoals de zoon van een onvruchtbare vrouw niet is geboren, zo is ook deze heilige man niet geboren. Hij bezat evenmin 'karma uit vorige geboortes'; en daardoor heeft hij ook geen geest – daarom heeft hij ook geen enkele mentale handeling verricht die hem binnen jouw bereik zou kunnen brengen. Hij is niets anders dan een hoeveelheid intelligentie. Alleen in onze ogen lijkt hij een levend wezen te zijn; in hem bestaat geen enkele gedachte waar karma uit zou kunnen ontstaan. Bewustzijn wordt in bewustzijn gereflecteerd; en die reflectie denkt dan onafhankelijk te zijn! Dat is een valse veronderstelling, niet een echt bestaan; en deze heilige man kent deze waarheid.

Net zoals vloeibaarheid van nature in water aanwezig is en net zoals leegte bij ruimte hoort, zo leeft ook deze heilige man in de hoogste geest. Zijn bestaan is een manifestatie zonder oorzaak: en daarom wordt hij zelfgeschapen genoemd. Hij die de dwaze gedachte 'ik ben dit stoffelijk lichaam' koestert, is in materie verstrikt geraakt en jij kunt zo iemand overmeesteren. Omdat deze heilige man zo'n gedachte niet koestert (en daardoor werkelijk zonder lichaam is), is hij buiten jouw bereik.

Deze heilige man werd nooit geboren. Hij is zuiver bewustzijn dat geen verandering heeft ondergaan. Als gevolg van latente onwetendheid rijst aan het begin van een tijdperk in het oneindige wezen een beweging op: en dit manifesteert zich als allerlei wezens, net alsof het zich in een kosmische droom afspeelt. Omdat hij zich hier niet in laat betrekken, blijft deze heilige man zuiver bewustzijn."

Vasiṣṭha zei:

In de schepper bestaat noch een waarnemer noch een object van waarneming. Desalniettemin wordt hij gekend als zelfgeschapen. Hij schijnt in het kosmisch bewustzijn, zoals een schilderij in de geest van een schilder.

[III.3] Over de schepper en de schepping

Vasiṣṭha vervolgde:

In de schepper bestaat geen herinnering aan het verleden, want hij heeft geen oud karma. Hij heeft zelfs geen fysiek lichaam; de ongeborene bestaat uit een spirituele substantie. Sterfelijke wezens hebben als het ware twee lichamen: een fysiek en een spiritueel lichaam, maar de ongeboren schepper heeft slechts één spiritueel lichaam, want in hem bestaat er geen oorzaak dat het fysieke lichaam doet ontstaan.

Hij werd niet geschapen, maar hij is de schepper van alle wezens. Het is zeker dat het geschapene (zoals een armband) uit dezelfde substantie bestaat als waar het uit is ontstaan (goud). Aangezien de gedachte van de schepper de oorzaak is van deze veelvoudige schepping en omdat de schepper zelf geen fysiek lichaam heeft, bestaat ook de natuur van de schepping in werkelijkheid slechts uit gedachten, zonder materialiteit.

Er rees een trilling op in de schepper, wiens denken zich als het universum had uitgespreid. Deze trilling deed het subtiele lichaam (bestaande uit intelligentie) van alle wezens ontstaan. Omdat ze alleen maar uit gedachten ontstaan, lijken al deze wezens slechts te bestaan, ofschoon ze deze verschijning zelf wel als werkelijk ervaarden. Doordat deze verschijningsvorm echter als werkelijk werd ervaren, bracht het realistische resultaten respectievelijk gevolgen voort, net zoals dat ook in het geval van seksuele opwinding in een droom gebeurt. Op dezelfde manier lijkt het alsof ook de schepper (de heilige man in het verhaal), hoewel hij geen lichaam heeft, toch een lichaam bezit.

Ook de schepper heeft een tweeledige natuur: bewustzijn en het denken. Bewustzijn is zuiver, het denken is onderhevig aan verwarring. Daarom lijkt het alsof hij tot bestaan komt (oprijst), ofschoon dit niet echt gebeurt. Hij is de intelligentie die het hele universum ondersteunt en iedere gedachte die in deze intelligentie opkomt, doet een vorm ontstaan. Ofschoon de aard van al deze vormen uit zuivere intelligentie bestaat, ten gevolge van het vergeten hiervan en door aan fysieke vormen te denken, stollen zij tot fysieke vormen, net zoals vormloze kwelgeesten door de misleiding van de waarnemer ook vormen lijken te hebben.

De schepper is echter niet aan een dergelijke misleiding onderhevig. Hij is daarom altijd spiritueel en niet materieel van aard. De schepper is spiritueel en zijn schepping is op dezelfde manier in werkelijkheid qua essentie ook spiritueel. Deze schepping heeft geen oorzaak. Daarom is zij in essentie spiritueel, net zoals ook het opperste wezen (Brahman) dat is. De materie van de schepping is gelijk aan die van een luchtkasteel, een denkbeeldige projectie van je eigen verbeelding in de geest.

De schepper is de geest; geest, of zuivere intelligentie, is zijn lichaam. Het denken is inherent aan de geest. Het object van waarneming is inherent aan de waarnemer.

Wie heeft er ooit een verschil tussen deze twee ontdekt?

[III.4] Over de creatie van objecten

Vālmīki zei:

Op dat moment spoedde de zon zich naar de westelijke bergen alsof hij ernaar verlangde om op de woorden van de wijze te gaan mediteren en om andere delen van de aarde te gaan verlichten. De samenkomst werd opgeheven voor het gebed. De volgende morgen kwamen alle leden van het hof weer bij elkaar.

Rāma vroeg:

O heilige wijze! Vertelt u mij alstublieft wat de geest werkelijk is.

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zoals een leeg en inert niets ruimte wordt genoemd, zo is ook de geest een leeg niets. Of de geest nu wel of niet werkelijk is, het is datgene wat in objecten van waarneming wordt gekend. Rāma, denken is geest; er bestaat geen onderscheid tussen deze twee. Het Zelf in de gedaante van het spirituele lichaam, wordt geest genoemd; het is dat wat het materiële respectievelijk het fysieke lichaam tot bestaan brengt. Onwetendheid, saṁsāra (kringloop van geboorte en dood), gedachten, gebondenheid, onzuiverheid, duisternis en traagheid zijn allemaal synoniemen. De geest is alleen maar ervaring en het is niet anders dan dat wat wordt waargenomen.

Dit hele universum is nooit verschillend van het bewustzijn dat in ieder atoom aanwezig is, net zoals een sieraad niet verschillend is van het goud. Net zoals een sieraad in potentie in goud bestaat, zo bestaat het object in het subject. Maar wanneer deze gedachte van het object nadrukkelijk wordt afgewezen en uit het subject wordt verwijderd, dan blijft er slechts bewustzijn over zonder zelfs ook maar een schijnbare of potentiële objectiviteit. Wanneer dit wordt begrepen, dan zal het kwaad in de vorm van bijvoorbeeld aantrekking en afstoting, liefde en haat, niet langer in je hart bestaan en dat geldt ook voor foutieve gedachten over de wereld, jij, ik, enz. Ook verdwijnt dan de neiging om objecten te vormen; dat is vrijheid.

Rāma vroeg:

Heilige heer, als het object van waarneming werkelijk bestaat, dan kan het niet ophouden met te bestaan. Als het onwerkelijk is, dan zien we het niet als onwerkelijk: hoe kunnen we dit oplossen?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, gelukkig zien we dat er heiligen zijn die dit hebben opgelost! Externe objecten zoals ruimte e.d. en psychologische factoren zoals ik, enz., bestaan slechts in naam. In werkelijkheid bestaat noch het objectieve universum, noch het waarnemende Zelf, noch de waarneming als zodanig, noch leegte, noch inertie; kosmisch bewustzijn (cit) is het enige dat bestaat. Daarin is het de geest die de oorzaak is van diversiteit, van verschillende handelingen en ervaringen, van de gedachte van gebondenheid en van de wens naar bevrijding.

[III.5, 6] Afstand doen van begeerte naar zintuiglijk genot

Rāma vroeg:

O wijze! Uit welke bron komt de geest voort en hoe is hij ontstaan? Kunt u dit voor mij ophelderen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Na de kosmische oplossing en voordat het nieuwe tijdperk begon was het gehele universum in een staat van volmaakt evenwicht. Daar bestond de hoogste Heer, de oneindige, de ongeborene, de zelfstralende, het almachtige Al. Hij kan niet worden gekend of worden beschreven; hoewel hij met tal van namen, zoals Ātman, enz., wordt aangeduid zijn dit gezichtspunten en is het niet de waarheid. Hij bestaat, maar kan niet door de wereld worden gekend; hij bevindt zich ook in het lichaam, maar is toch ver weg. Uit hem ontstaan ontelbare godheden, zoals heer Viṣṇu, net zoals er ook ontelbare stralen uit de zon ontstaan; uit hem ontstaan oneindig veel werelden als waren het rimpelingen aan het oppervlak van de oceaan.

Hij is de kosmische intelligentie, waarin ontelbare objecten van waarneming ontstaan. Hij is het licht, waarin het Zelf en de wereld schijnen. Hij bepaalt de specifieke natuur van iedere geschapen vorm. In hem verschijnen en verdwijnen de werelden, net zoals een luchtspiegeling telkens verschijnt en verdwijnt. Zijn vorm (de wereld) verdwijnt, maar zijn Zelf is onveranderlijk. Hij verblijft in iedereen. Hij is verborgen en toch alom aanwezig. Enkel en alleen omdat hij aanwezig is, zijn deze schijnbaar inerte materiële wereld en zijn bewoners steeds in beweging. Door zijn alomtegenwoordige en almachtige alwetendheid worden zijn eigen gedachten gematerialiseerd.

O Rāma, dit hoogste Zelf kan slechts door wijsheid worden gerealiseerd en beslist niet door het beoefenen van religieuze handelingen. Dit Zelf is noch veraf noch dichtbij: het is niet onbereikbaar noch is het in verafgelegen plaatsen: het is wat in jezelf als gelukzaligheid wordt ervaren en het wordt dus in jezelf gekend.

Soberheid en boetedoening, liefdadigheid en het naleven van religieuze geloften leiden niet tot de realisatie van de Heer; slechts het gezelschap van heilige mannen en de studie van ware geschriften helpen daarbij, aangezien zij onwetendheid en misleiding verdrijven. Echt, wanneer je ervan overtuigd bent dat alleen dit Zelf werkelijk is, ga je voorbij het verdriet, op de weg naar bevrijding.

Soberheid (boetedoening) is een zelfopgelegde pijn. Wat is liefdadigheid waard als die wordt gedaan met rijkdom die verkregen is door het bedriegen van anderen – slechts aan hén zouden de verdiensten van zulke liefdadigheid moeten toekomen! Het nakomen van religieuze plichten draagt bij aan onze ijdelheid. Er is slechts één remedie voor onwetendheid betreffende de Heer: het ferme en krachtige besluit om afstand te doen van de begeerte naar zintuiglijk genot.

[III.7] Herkenning van de nietigheid van de fenomenale wereld

Rāma vroeg:

Waar woont deze Heer en hoe kan ik hem bereiken?

Vasiṣṭha antwoordde:

Hij die als de Heer wordt beschreven, is niet ver weg: hij is de intelligentie die in het lichaam woont. Hij is het universum, hoewel het universum niet de Heer is. Hij is zuivere intelligentie.

Rāma merkte op:

Zelfs een kleine jongen zegt dat de Heer intelligentie is: waarom is hiervoor dan speciaal onderricht nodig?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ah, hij die weet dat zuivere intelligentie het objectieve universum is, weet niets. Zowel het universum als het individu (jīva) zijn zichzelf bewust. Dat wat zichzelf bewust is schept het kenbare en raakt betrokken bij ellende. Wanneer het kenbare ophoudt en de aandacht zich richt op dat wat niet kan worden gekend (zuivere intelligentie), is er vervulling en gaat men voorbij aan de ellende.

Zolang het kenbare niet verdwijnt, zolang kan je aandacht niet definitief van het kenbare worden afgewend. Het heeft geen nut je alleen maar gewaar te zijn van het feit dat de jīva in deze saṃsāra betrokken is. Als de hoogste Heer daarentegen wordt gekend, komt deze ellende tot een eind.

Rāma vroeg:

O heilige, wilt u zo vriendelijk zijn om de Heer te beschrijven.

Vasiṣṭha antwoordde:

De kosmische intelligentie waarin het universum als het ware ophoudt te bestaan, dat is de Heer. In hem lijkt de relatie tussen subject en object als zodanig te zijn opgelost. Hij is de leegte waarin het universum lijkt te bestaan. In hem staat zelfs het kosmische bewustzijn stil als een berg.

Rāma vroeg weer:

Hoe kunnen we de Heer realiseren en hoe kunnen we de onwerkelijkheid beseffen van het universum dat we als werkelijk zijn gaan beschouwen?

Vasiṣṭha antwoordde:

De Heer kan alleen worden gerealiseerd als we net zo vast overtuigd zijn van de onwerkelijkheid van het universum, als van onze overtuiging dat het blauw van de hemel onwerkelijk is. Dualisme vooronderstelt eenheid en non-dualisme suggereert dualisme. Alleen wanneer de schepping wordt gekend als totaal niet bestaand, wordt de Heer gerealiseerd.

[III.8, 9] Over de bevrijde in dit leven en na de dood

Rāma vroeg:

Heilige heer, door middel van welke methode kan dit worden geleerd en wat moet ik weten waardoor het gekende ten einde komt?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het verkeerde idee dat deze wereld werkelijk is, is door een hardnekkige verkeerde manier van denken diep geworteld. Het kan echter verdwijnen op de dag dat je je toevlucht neemt tot het gezelschap van wijze mannen en tot het bestuderen

van de heilige geschriften. Van alle geschriften is dit geschrift, de Mahārāmāyaṇaṃ, het beste. Wat hierin wordt gevonden, is ook elders te vinden; wat hier niet in wordt gevonden, wordt nergens anders gevonden. Als je dit echter niet wilt bestuderen, staat het je vrij om een ander geschrift te bestuderen – daar bestaat geen enkel bezwaar tegen.

Wanneer het verkeerde idee is verdreven en de waarheid is gerealiseerd, ben je zo van die waarheid doortrokken dat je erover denkt, erover spreekt, er vreugde in vindt en het anderen leert. Zulke mensen worden soms jīvanmukta's en ook wel videhamukta's genoemd.

Rāma vroeg:

Heer, wat zijn de kenmerken van een jīvanmukta (bevrijd, levend met een lichaam) en videhamukta (bevrijd, zonder lichaam)?

Vasiṣṭha antwoordde:

Degene die schijnbaar een normaal leven leidt en die de hele wereld als een leegte ervaart, is een jīvanmukta. Hij is wakker, maar geniet de kalmte van de diepe slaap; hij blijft geheel onaangedaan door plezier en pijn. Hij is wakker in diepe slaap; maar hij is nooit wakker voor deze wereld. Zijn wijsheid wordt niet door latente neigingen verhuld. Hij lijkt onderworpen te zijn aan voorkeur, afkeer en angst; maar in feite is hij zo vrij als de ruimte. Hij is vrij van egoïsme en wensen; en zijn intelligentie hecht zich aan niets, of hij nu in rust of in actie is. Niemand is bang voor hem; hij is voor niemand bang. Hij wordt een videhamukta als hij te zijner tijd zijn lichaam aflegt.

De videhamukta bestaat en toch bestaat hij niet, hij is noch 'ik' noch 'de ander'. Hij is de zon die schijnt, Viṣṇu die alles beschermt, Rudra die alles vernietigt, Brahmā die schept; hij is de ruimte, de aarde, water en vuur. Hij is in werkelijkheid kosmisch bewustzijn – dat wat de ware essentie is van alle wezens. Alles wat er is in verleden, heden en toekomst: hij en hij alleen is waarlijk alles.

Rāma vroeg opnieuw:

Heer, mijn waarneming is vervormd: hoe kan ik die staat bereiken die u zojuist heeft beschreven?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat wat bevrijding wordt genoemd is inderdaad het absolute Zelf, het enige wat bestaat. Dat wat hier als 'ik', 'jij', enz. wordt waargenomen, lijkt slechts te bestaan want het is nooit geschapen. Hoe zouden we kunnen zeggen dat Brahman al deze werelden is geworden?

O Rāma, in sieraden zie ik slechts goud, in golven slechts water, in lucht slechts beweging, in ruimte slechts leegte, in een luchtspiegeling slechts hitte en niets anders; evenzo zie ik slechts het absolute Brahman en niet de werelden.

De waarneming van 'de werelden' is beginloze onwetendheid. Maar toch zal dat met behulp van onderzoek naar de waarheid verdwijnen. Slechts datgene wat tot bestaan is gekomen houdt op te bestaan. Deze wereld is nooit echt tot bestaan gekomen, maar lijkt desalniettemin te bestaan – de uitleg van deze waarheid staat in dit hoofdstuk over schepping.

Toen de vorige kosmische oplossing plaats vond, verdween alles wat eerst leek te bestaan. Slechts de oneindigheid bleef bestaan; het was noch leegte noch vorm, noch het zien noch het geziene en men kon niet zeggen dat het bestond, noch dat het niet bestond. Het heeft geen oren, geen ogen, geen tong en toch hoort het, ziet het en proeft het. Het is zonder oorzaak en ongeschapen en het is de oorzaak van alles, zoals water de oorzaak is van de golven. Dit oneindige en eeuwige licht zit in het hart van alles: en in zijn licht schijnen de drie werelden als een luchtspiegeling.

Als het oneindige trilt, lijken de werelden te verschijnen; als het niet trilt, lijken de werelden te verdwijnen: net zoals wanneer er een brandende fakkel snel in de rondte wordt gedraaid, er ook een cirkel van vuur verschijnt en dat zodra die fakkel stil wordt gehouden ook die cirkel weer verdwijnt. Trillend of niet trillend, het is overal ten alle tijde hetzelfde. Als je het je niet realiseert, val je aan misleiding ten prooi; als je het je wel realiseert, verdwijnen alle begeertes en angsten.

Uit Dat ontstaat tijd; uit Dat ontstaat de waarneming van het waarneembare object. Handeling, vorm, smaak, reuk, geluid, aanraking en denken – alles wat je kent bestaat uit Dat en het komt door Dat dat je dit alles kent! Het bestaat in de ziener, in het zien en in het geziene als de ervaring van zien als zodanig; als je Dat kent, dan ben je gerealiseerd.

[III.10] Objectgerichtheid bedekt de ervaring van zuiver bewustzijn

Rāma zei:

Heilige heer, hoe kan er worden gezegd dat het niet leeg is, dat het niet kan worden verlicht en dat het niet duister is? Zulke tegenstrijdigheden brengen me in verwarring!

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, je stelt onvolwassen vragen. Desalniettemin zal ik de juiste betekenis verhelderen.

Net zoals het nog niet uitgehouwen beeld voor altijd in een houtblok bestaat, zo bestaat de wereld, of je die nu al dan niet als werkelijk beschouwt, inherent in het absolute en daardoor is het geen leegte. Net zoals je niet kunt zeggen dat er in een kalme oceaan geen golven bestaan, zo bestaat het absolute ook niet zonder wereld. Natuurlijk zijn deze voorbeelden slechts deels van toepassing en moeten ze niet worden overdreven.

Echter, deze wereld rijst in waarheid helemaal niet uit het absolute op noch lost hij erin op. Slechts het absolute bestaat nu en voor altijd. Wanneer we erover denken als een leegte, komt het doordat we het gevoel hebben dat het niet leeg is; wanneer we eraan denken als niet-leeg, komt het doordat er een gevoel bestaat dat het leegte is.

Het absolute bestaat niet uit materie en dus kunnen materiële lichtbronnen zoals de zon het niet verlichten, maar het is zelf-schijnend en daarom is het niet duister of inert. Dit absolute kan niet door iemand anders worden begrepen of worden ervaren; slechts het absolute kan zichzelf realiseren.

De oneindige ruimte van bewustzijn is zelfs zuiverder dan oneindige ruimte; en de wereld is hetzelfde als dat oneindige. Maar iemand die nooit Spaanse peper heeft geproefd, kent daarvan de smaak niet; op dezelfde manier kan je in het oneindige geen bewustzijn ervaren als er geen objectiviteit bestaat. Net zoals ook dit bewustzijn dus inert c.q. onbewust lijkt te zijn, ervaren we de wereld ook zo. Net zoals er in de tastbare oceaan tastbare golven worden waargenomen, zo bestaat de wereld in de vormloze Brahman ook zonder vorm. Uit het oneindige rijst het oneindige op en het bestaat er in als het oneindige; de wereld is daarom nooit echt geschapen – de wereld is hetzelfde als dat waar het uit oprijst.

Wanneer de egogedachte wordt vernietigd door het wegnemen van de brandstof van ideeën uit de geest dan is dat wat bestaat het oneindige. Dat wat noch slaap noch inert is, is het oneindige. Het komt door het oneindige dat kennis, de kenner en het gekende als één bestaan, mits het denkvermogen afwezig is.

[III.11] Schepping vanuit spiritueel gezichtspunt

Rāma zei:

Heer, waar gaat deze wereld, die we nu duidelijk kunnen waarnemen, tijdens de kosmische oplossing naar toe?

Vasiṣṭha zei:

Waar komt de zoon van een onvruchtbare vrouw vandaan en waar gaat hij naar toe? De zoon van een onvruchtbare vrouw bestaat niet en hij zal nooit bestaan. Op dezelfde manier bestaat deze wereld ook niet en zal ze ook nooit bestaan. Deze analogie verbijstert je alleen maar, omdat je het bestaan van de wereld als iets vanzelfsprekends beschouwt.

Denk hier eens over na: bestaat er iets armband-achtigs in de gouden armband, is het niet slechts goud? Bestaat er zoiets als ruimte onafhankelijk van de leegte? Op dezelfde manier bestaat er geen 'ding' dat wereld heet en dat onafhankelijk is van Brahman, het Absolute. Net zoals koude niet van ijs kan worden gescheiden, zo kan dat wat de wereld wordt genoemd niet van Brahman worden gescheiden.

Water in de luchtspiegeling komt niet tot bestaan en houdt ook niet op te bestaan; op dezelfde manier komt ook deze wereld niet uit het Absolute tevoorschijn noch gaat hij ergens heen. De schepping van de wereld heeft geen oorzaak en heeft daarom ook geen begin. Zelfs nu bestaat hij niet; hoe kan hij ooit worden vernietigd?

Als je toegeeft dat de wereld nooit uit Brahman werd geschapen, maar stelt dat het een verschijning is die op de werkelijkheid van Brahman is gebaseerd, dan bestaat hij ook niet werkelijk en bestaat er slechts Brahman. Het is net als een droom: in een staat van onwetendheid doet de intelligentie in jezelf zich als ontelbare droomobjecten voor en die zijn allemaal niets anders dan diezelfde intelligentie. Op dezelfde manier deed zich een dergelijke verschijning voor in wat we als het begin van de schepping kennen; maar het is niet onafhankelijk van Brahman, het bestaat niet apart van Brahman, het bestaat daarom niet.

Rāma zei:

Heilige heer, als dat zo is, hoe komt het dan dat deze wereld een dergelijke schijn van werkelijkheid heeft verkregen? Zo lang er een waarnemer bestaat, zo lang bestaat dat wat wordt waargenomen en vice versa en slechts als deze beiden ophouden te bestaan is er bevrijding. Als er een schone spiegel is, weerkaatst deze altijd wel iets: op dezelfde manier ontstaat deze schepping ook keer op keer in de waarnemer. Als het niet-bestaan van schepping echter wordt ingezien, bestaat er geen waarnemer meer. Het is echter moeilijk om tot een dergelijk inzicht te komen!

Vasiṣṭha zei:

Rāma, ik zal zo dadelijk jouw twijfels met behulp van een parabel wegnemen. Dan zal je het niet-bestaan van de schepping beseffen en in deze wereld een verlicht leven leiden.

[III.12] Over de geboorte van de schepping

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, ik zal je vertellen hoe deze schepping uit het ene zuivere onverdeelde kosmische Zijn lijkt te zijn opgerezen, net zoals er ook dromen in het bewustzijn van een slapende oprijzen.

Dit universum is in feite het eeuwige, stralende oneindige bewustzijn, dat in zichzelf het kenbare genereert (dat zou kunnen worden gekend als datgene wat tot bestaan zal komen) met een idee omtrent zijn ruimtelijke vorm, en met een wens om zichzelf te onderzoeken. Aldus wordt ruimte tot bestaan gebracht. Wanneer na een aanzienlijke tijd in het oneindige Zijn het scheppingsbewustzijn krachtig wordt, dan rijst de toekomstige jīva (levende kosmische ziel – ook wel Hiraṇyagarbha genoemd) hierin op: en het oneindige verlaat als het ware zijn hoogste staat om zichzelf tot de jīva in te perken. Maar let wel, zelfs dan blijft Brahman nog het oneindige en doet zich geen werkelijke transformatie tot één van de genoemde dingen voor.

In ruimte manifesteert zich het vermogen tot het voortbrengen van geluid. Daarna ontstaat het voor de verdere schepping van het universum onontbeerlijke egogevoel en tegelijkertijd ontstaat de factor die we tijd noemen. Dit alles gebeurt door de scheppende gedachte die inherent is aan het kosmische Zijn, maar niet als werkelijke transformaties van het oneindige.

Door dezelfde toepassing van de scheppende gedachte ontstaat lucht. Ook de Veda's komen tot bestaan. Het bewustzijn dat door dit alles omringd wordt, wordt de jīva genoemd en die maakt dat alle verschillende elementen in deze wereld oprijzen.

Er zijn veertien niveaus van bestaan, ieder met zijn eigen soort bewoners. Dit zijn allemaal manifestaties van de scheppende gedachte van het bewustzijn. Op dezelfde manier werden lichtbronnen zoals de zon, enz., direct geschapen, zodra dit bewustzijn dacht: 'Ik ben het licht'. Ook water en aarde zijn op deze manier geschapen.

Al deze fundamentele elementen bleven op elkaar inwerken – als degene die ervaart en als de ervaring – en de hele schepping kwam tot bestaan, net zoals

rimpelingen aan de oppervlakte van de oceaan. Deze elementen zijn met elkaar verweven en zijn zo effectief met elkaar vermengd, dat zij tot de kosmische oplossing niet van elkaar kunnen worden gescheiden. Deze materiële verschijnselen veranderen voortdurend en de werkelijkheid blijft onveranderd; doordat zij alle met bewustzijn verbonden zijn, worden zij direct grove fysieke substantie, hoewel zij allen slechts het oneindige bewustzijn zijn dat zelf geen enkele verandering heeft ondergaan.

[III.13] Over het ontstaan van het zelfgeborene

Vasiṣṭha vervolgde:

In het opperste wezen bestaat een trilling die gelijktijdig evenwichtig en verstorend is; als gevolg hiervan ontstaan ruimte, licht en de inerte materie, alhoewel ze niet echt worden geschapen. Omdat dit alles in bewustzijn plaatsvindt, bezitten ze de kwaliteit van het kenbare; op hetzelfde moment rijst de kenner op. Het is eigen aan de kracht van bewustzijn om alle dingen te verlichten en daarom is het de kosmische kenner. Het bewustzijn zelf wordt zijn eigen kenner en het kenbare. Op het moment dat zo'n relatie ontstaat, rijst ook de gedachte 'ik ben een jīva, een levende ziel' in het bewustzijn op.

Door de verdere identificatie met het kenbare, rijst er in het zuivere bewustzijn de gedachte van egoïsme op en vervolgens het onderscheidingsvermogen respectievelijk het rationaliserende intellect. Hierna verschijnen de geest en de basiselementen. Deze basiselementen combineren voortdurend met elkaar om zo de werelden te vormen. Zowel op spontane als op geordende wijze verschijnen en verdwijnen deze ontelbare vormen steeds opnieuw, net zoals er in een droom ook tal van steden komen en gaan. Geen van allen hebben daar enige instrumentele c.q. materiële oorzaak (zoals aarde, water of vuur) voor nodig. Want dit alles heeft het bewustzijn als essentiële natuur; en het is dit bewustzijn dat dit alles lijkt te scheppen, net zoals je ook steden in je droom schept. Het is niets anders dan zuiver bewustzijn.

Het eeuwige bewustzijn is het zaad voor de elementen en de vijf elementen zijn de zaden van de wereldboom. Zoals het zaad is, zo is de vrucht (boom). Daarom is de wereld niets anders dan het Absolute (Brahman).

Op deze manier is het universum door het kosmische bewustzijn met behulp van zijn eigen oneindige vermogens in de kosmische ruimte tevoorschijn getoverd; het bestaat niet werkelijk, noch is het werkelijk geschapen. Alhoewel al deze elementen allerlei combinaties met elkaar zijn aangegaan en daardoor ogenschijnlijk materialiteit in deze wereld hebben geschapen, is dit in waarheid toch enkel en alleen verschijning, net zoals de vormen die in de ruimte kunnen worden gezien. Zij danken hun realiteit aan hun bestaansgrond, dat wil zeggen het kosmische bewustzijn, het enige dat werkelijk bestaat.

Koester niet de gedachte dat de wereld van de vijf elementen hun eigen schepping is: beschouw de vijf elementen zelf als de manifestatie van de kracht die inherent is aan het absolute bewustzijn. Je zou kunnen zeggen dat de elementen zoals aarde,

etc., als droomobjecten in het bewustzijn zijn opgerezen; of je zou kunnen zeggen dat het louter verschijningen zijn die uit onwetendheid aan het kosmische bewustzijn worden opgelegd. Dit is de visie respectievelijk het inzicht van heilige mannen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, ik zal je nu vertellen hoe de jīva (levende ziel) in dit lichaam is komen wonen.

De jīva dacht: 'Mijn natuur en statuur zijn atomisch' en dus werd hij van nature atomisch. Toch werd hij dit slechts ogenschijnlijk als gevolg van zijn verkeerde beeldvorming. Net zoals iemand kan dromen dat hij dood is en dat hij een ander lichaam heeft zo kan deze jīva, die in werkelijkheid een uiterst subtiel lichaam van zuiver bewustzijn heeft, zichzelf ook met het grove identificeren en wordt dan ook grof.

Net zoals een berg in een spiegel wordt gereflecteerd en wordt gezien alsof het in de spiegel aanwezig is, zo reflecteert de jīva ook de uiterlijke objecten en activiteiten en al spoedig begint hij te denken dat deze allemaal in hemzelf aanwezig zijn en dat hij de doener is van de handelingen en dat hij degene is die de ervaringen ervaart.

Wanneer de jīva wil zien, worden er in het grove lichaam ogen gevormd. Als een resultaat van de daarbij behorende wens die in de jīva oprijst, vormen zich op dezelfde manier de huid (tastzin), de oren, de neus en ook de organen van handeling. Op deze manier woont de jīva in dit lichaam, de jīva die een uiterst subtiel lichaam van bewustzijn heeft en die zich verbeeldt verschillende uiterlijke fysieke ervaringen en innerlijke psychologische ervaringen te hebben. Aldus rustend in het werkelijk lijkende onwerkelijke, raakt de zich nu als jīva voordoende Brahman in verwarring.

Deze zelfde Brahman, die zichzelf als een eindige jīva is gaan beschouwen en die met een fysiek lichaam is bekleed, is zich bewust van de buitenwereld. En die buitenwereld lijkt door de sluier van onwetendheid uit materie te bestaan. Iemand denkt dat hij Brahmā is, iemand anders denkt dat hij iets anders is; op deze manier verbeeldt de jīva zich dat hij dit of dat is en bindt zichzelf daardoor aan de illusie van de wereldverschijning.

Maar dit alles is louter verbeelding of gedachte. Ook nu is er nooit iets geschapen; alleen de zuivere, oneindige ruimte bestaat. De schepper Brahmā kon de wereld niet scheppen zoals het voor de kosmische oplossing was, want Brahmā bereikte toen de uiteindelijke bevrijding. Alleen kosmisch bewustzijn bestaat, voor eens en altijd; er bestaan in het kosmisch bewustzijn geen werelden en geen geschapen wezens. Dat bewustzijn dat in zichzelf wordt gereflecteerd, lijkt de schepping te zijn. Net zoals een onwerkelijke nachtmerrie echte gevolgen teweeg kan brengen, lijkt deze wereld in een staat van onwetendheid een gevoel van werkelijkheid te doen oprijzen. Wanneer ware wijsheid oprijst, verdwijnt deze onwerkelijkheid.

[III. 14] Brahman, Brahmã, jīva en de wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zoals ik je al heb uitgelegd is deze wereld bestaande uit egoïsme en uit de ontelbare objecten van ervaring niet geschapen en daarom bestaat het niet: wat bestaat is Brahman, het absolute bestaan. Net zoals er een golf aan het kalme oppervlak van de oceaan wordt gezien wanneer de oceaan onrustig wordt, zo manifesteert ook de jīva-natuur zichzelf wanneer het absolute als het ware 'denkt' dat het een jīva is. Net zoals een slapend persoon diverse wezens in zichzelf lijkt te scheppen zonder ooit zijn eigen, unieke en enige werkelijkheid los te laten, zo schept een enkele gedachte of wens van het Absolute ook deze ontelbare wezens zonder daardoor iets kwijt te raken of daardoor te veranderen.

De kosmische vorm (virāṭ) van dit kosmisch bewustzijn heeft uiteraard zuiver bewustzijn als natuur, onbesmet door grove materie. De kosmische vorm die gemaakt is van zuiver bewustzijn kan worden vergeleken met een eeuwigdurende droom in een slapend persoon waarin paleizen en allerlei wezens bestaan.

Zelfs de schepper Brahmā is in dit kosmisch bewustzijn louter een gedachtespinsel: de schijnbare ziener en het schijnbare geziene is niets anders dan bewustzijn dat zijn eigen gedachtenspinsels in zichzelf reflecteert en dit alles is louter verbeelding. Ze bestaan echter allemaal alleen in naam en vermeerderen zich ook alleen in naam. Net zoals het kosmische wezen als een kosmische gedachtevorm in het kosmische bewustzijn oprees, zo rezen er vervolgens weer anderen op vanuit de gedachten van dat kosmische wezen – net zoals ook een lamp door een andere lamp wordt aangestoken. Voor allen geldt echter dat ze niet verschillen van dat ene kosmische Zijn uit wiens gedachtenbeweging zij verschenen.

Brahman alleen is het kosmische wezen (virāt) en het kosmische wezen is deze gehele schepping, inclusief de jivā en alle elementen die deze schepping vormen.

Rāma vroeg:

Heer, bestaat er slechts één kosmische jivā, of bestaan er meerdere jivā's, of bestaat er een enorme verzameling van jivā's?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, er bestaat noch één jīva noch meerdere noch een verzameling van jīva's. Jīva is slechts een naam! Brahman is het enige dat bestaat en doordat hij almachtig is komen zijn denkbeelden tot bestaan. Door onwetendheid toont één zich alsof het meervoudig is. Door onderzoek verdwijnt die onwetendheid, net zoals ook duisternis door licht verdwijnt. Alleen Brahman is de kosmische ziel (mahājīva) en de miljoenen jīva's. Er bestaat niets anders.

Vasiṣṭha vervolgde:

Door het idee van het waarneembare of kenbare wordt bewustzijn de jīva (levende ziel) en raakt het schijnbaar verwikkeld in saṃsāra (kringloop van geboorte en dood). Wanneer het verkeerde idee – dat het kenbare gescheiden is van de kenner (bewustzijn) – ophoudt te bestaan, dan hervindt het zijn evenwicht.

Op die manier wordt de ene mahājīva op een soms ordelijke en soms onordelijke

wijze de individuele jīva en erft van de vorige generatie het gevoel van dualiteit en individualiteit.

De mysterieuze kracht van bewustzijn, die op een onverklaarbare en geheimzinnige wijze deze oneindige verscheidenheid van namen en vormen voortbrengt, kennen we als het egobewustzijn. Hetzelfde bewustzijn wordt het kenbare universum op het moment dat het zichzelf wil proeven, respectievelijk dat het zichzelf wil ervaren. Alleen onvolwassen mensen zien hierin hetzij een echte transformatie, hetzij een goocheltruc; er bestaat immers niets anders dan bewustzijn.

De oceaan is water; de golven zijn water; en wanneer deze golven op het oppervlak van de oceaan spelen worden er rimpelingen gevormd (ook water). Zo is het ook met het universum. Net zoals de oceaan als het ware de verschillende golven kan bekijken en herkennen, zo denkt het bewustzijn aan individuen alsof zij onafhankelijk zouden zijn en op die manier wordt het egoïsme (ik-heid) geboren. Dit alles is het prachtige spel van de mysterieuze kracht van bewustzijn – en alleen dat wordt het universum genoemd.

Wanneer het ego tot bestaan komt, koestert dit ego (dat niet anders is dan bewustzijn) gedachten over de verschillende elementen waaruit dit universum is opgebouwd en dan rijzen deze op. In eenheid rijst diversiteit op. O Rāma, geef al deze foutieve gedachten over 'ik' en 'jij' op, door zelfs het idee van jīva en zijn eigen oorzaak op te geven. Wanneer dit alles is verdwenen, zal je de waarheid kennen, die zich in het midden tussen het werkelijke en het onwerkelijke bevindt. Wanneer al deze 'wolken' zijn verdreven, dan schijnt het ondeelbare Ene zoals het altijd heeft geschenen. We weten niet wat werkelijk of vals is!

Dit bewustzijn kan niet worden gekend: wanneer het kenbaar wenst te worden, wordt het als het universum gekend. Geest, intellect, ego, de vijf basiselementen en de wereld – al deze ontelbare namen en vormen zijn slechts bewustzijn. De mens, zijn leven en zijn bezigheden, kunnen niet los van elkaar worden gezien, het zijn de statische en bewegende uitdrukkingen van een en dezelfde factor. Jīva, de geest, enz.; het zijn allemaal trillingen in bewustzijn.

Vasiṣṭha vervolgde:

Dat bewustzijn bestaat hier daadwerkelijk en het weet: 'Ik kan niet worden gesneden, niet worden verbrand, ik kan niet worden nat gemaakt, niet worden gedroogd; ik ben eeuwig, alomtegenwoordig, onveranderlijk en onbeweeglijk.' Dit is de waarheid. Mensen houden ervan om te argumenteren en om anderen in verwarring te brengen; zij zijn inderdaad in de war. O Rāma, wij zijn daarentegen niet meer in de war. Veranderingen in het onveranderlijke zijn verbeeldingen van onwetende en misleide mensen: maar in de visie van wijzen met zelfkennis heeft er geen enkele verandering in het bewustzijn plaats gevonden.

O Rāma, slechts bewustzijn heeft zichzelf als ruimte uitgespreid, zonder daarbij zelf enige verandering te ondergaan. Vervolgens verschijnt slechts bewustzijn als de wind, die de kwaliteit van beweging heeft. Daarna verschijnt slechts bewustzijn als

vuur, water en als de aarde met zijn mineralen, en ook als de lichamen van de levende wezens.

Wanneer de gedachte van een afzonderlijk kenbaar iets is verdwenen, rijst zelfkennis op en als daar de gedachte van inertie respectievelijk onwetendheid in aanwezig is, dan is er de staat van diepe slaap. Omdat alleen bewustzijn te allen tijde bestaat, zou dus gezegd kunnen worden dat ruimte wel en niet bestaat en dat de wereld wel en niet bestaat.

Net zoals hitte bij vuur hoort, zoals wit bij een schelp, zoals massa bij een berg, zoals vloeibaarheid bij water, zoals boter bij melk, zoals kou bij ijs, zoals helderheid bij licht, zoals olie bij het mosterdzaad, zoals stroming bij een rivier, zoals zoetheid bij honing, zoals een sieraad bij goud, zoals geur bij een bloem – zo hoort het universum bij bewustzijn. De wereld bestaat omdat bewustzijn bestaat: de wereld is het lichaam van bewustzijn. Er is geen verdeling, geen verschil, geen onderscheid. Daarom kan er van het universum gezegd worden dat het zowel werkelijk als onwerkelijk is: werkelijk omdat de werkelijkheid van bewustzijn daar de werkelijkheid van is en onwerkelijk omdat het universum niet bestaat als een universum dat onafhankelijk is van bewustzijn. Dit bewustzijn is ondeelbaar en heeft geen delen of afscheidingen. In dit bewustzijn bestaan de berg, de oceaan, de aarde, de rivieren, etc., niet als zodanig, maar slechts als bewustzijn; en dus bestaan er in het bewustzijn noch delen noch afscheidingen.

Maar let wel, door de onwerkelijkheid van het universum, enz., kan niet worden gezegd dat de oorzaak daarvan, namelijk bewustzijn, eveneens onwerkelijk is: een dergelijke bewering is slechts een uitspraak zonder betekenis – want het spreekt onze ervaring tegen en het bestaan van bewustzijn kan niet worden ontkend.

(Toen Vasiṣṭha dit vertelde viel de avond van de derde dag in: en het gezelschap ging uiteen)

[III.15] Het verhaal van Līlā

O Rāma, net zoals er in de wakende staat wordt ervaren dat de objecten die in een droom verschijnen niet echt in materiële vorm bestaan (hoewel de objecten in de droom wel als echt worden ervaren), zo lijkt ook deze wereld materieel te bestaan, terwijl het in werkelijkheid zuiver bewustzijn is. Er bestaat ook geen tijdelijke of subtiele rivier in de luchtspiegeling en op dezelfde manier bestaat er op geen enkele wijze een werkelijke wereld, er bestaat slechts zuiver bewustzijn. Alleen kennis die op onwetendheid is gebaseerd klampt zich vast aan het idee van een wereld; in werkelijkheid is er geen verschil in de betekenis van de woorden 'wereld', 'Brahman', 'het oneindige' en 'het Zelf'. In relatie tot Brahman is de wereld even werkelijk als dat de droomstad werkelijk is in relatie tot de ervaring in de wakende staat. 'Wereld' en 'kosmisch bewustzijn' zijn daarom synoniemen.

O Rāma, om dit alles glashelder te maken zal ik je nu het verhaal van Maṇḍapa vertellen, luister er alstublieft aandachtig naar.

O Rāma, er leefde eens een koning op aarde die Padma heette. Hij was in ieder

opzicht volmaakt en door zijn eigen natuur en gedrag vergrootte hij de glorie van zijn dynastie. Hij respecteerde de religieuze tradities net zoals de oceaan de autoriteit van de kust respecteert. Hij versloeg zijn vijanden net zoals de zon het duister verdrijft. En net zoals vuur stro tot as maakt, vernietigde hij het kwaad in de samenleving. Heilige mannen vonden bij hem een toevluchtsoord, net zoals de goden in de hemel hun toevluchtsoord vinden. Hij was een voorbeeld van deugd. Hij liet zijn vijanden op het slagveld sidderen, net zoals een storm het struikgewas doet sidderen. Hij was zeergeleerd en een meester in de kunsten. Niets was voor hem onmogelijk om te bereiken, net zoals er voor heer Nārāyaṇa niets onmogelijk was.

Deze koning had een vrouw, Līlā genaamd. Zij was een volmaakte vrouw en erg mooi. Het leek wel of de godin Lakṣmī (gezellin van Nārāyaṇa) op aarde was verschenen. Zij sprak zacht, haar gang was behoedzaam en gracieus en haar glimlach straalde het koele licht van de maan uit. Ze was beeldschoon. Zij was zoet als honing. Haar armen waren zacht en sierlijk. Haar lichaam was zo zuiver en helder als het water van de heilige rivier de Ganges en net zoals de aanraking met het water van de Ganges gelukzaligheid schenkt, zo was het ook een ervaring van gelukzaligheid om haar aan te raken. Zij was haar echtgenoot Padma zeer toegewijd en wist precies hoe hem te dienen en te plezieren.

Zij was één met de koning en deelde zijn vreugde en verdriet. In feite was ze zijn alter ego – behalve als de koning boos werd, dan weerspiegelde ze uitsluitend angst.

[III.16] Līlā (vervolg): beschrijving van het koninkrijk

Vasiṣṭha vervolgde:

Koning Padma en koningin Līlā leefden een ideaal leven. Zij genoten van hun leven op iedere mogelijke en rechtschapen manier. Zij waren jong en jeugdig als de goden en hun liefde voor elkaar was zuiver en intens, zonder enige hypocrisie of gekunsteldheid. Op zekere dag dacht koningin Līlā: "Die prachtige koning die mijn echtgenoot is, die is mij zelfs dierbaarder dan mijn eigen leven. Wat kan ik doen om ons voor altijd samen te laten zijn en om samen voor altijd gelukkig te leven? Ik zal onmiddellijk de door de heiligen aanbevolen boetedoeningen uitvoeren, opdat mijn wens in vervulling zal gaan."

Zij zocht de raad van de heiligen en die zeiden tegen haar: "O koningin, soberheid c.q. boetedoening, herhaling van mantra's en het leiden van een gedisciplineerd leven, zullen er zeker toe leiden dat u alles verkrijgt wat op deze wereld mogelijk is; maar in deze wereld kun je geen fysieke onsterfelijkheid bereiken!"

De koningin overdacht dit advies grondig en besloot: "Als ik eerder dood zou gaan dan mijn echtgenoot, dan zou ik beslist zelfkennis willen bereiken en daardoor ben ik dan vrij van verdriet. Maar voor het geval hij als eerste zal sterven, zal ik er nu naar streven om een gunst van de goden te verkrijgen, namelijk dat zijn geest ons paleis nooit zal verlaten. Ik zal dan gelukkig verder kunnen leven in de wetenschap dat hij hier altijd bij mij is."

Aldus besloten begon Līlā onmiddellijk met het gunstig stemmen van de godin Sarasvatī zonder met haar man ook maar over dit project te hebben gesproken. Ze at slechts één maaltijd per drie nachten, nadat ze vol toewijding de Heer, de heiligen, de leermeester, de geleerden en de wijzen had geëerd. Ze was er volkomen van overtuigd dat deze boetedoening vrucht zou dragen en deze overtuiging gaf haar veel kracht voor het uitvoeren van de boetedoening in kwestie. Alhoewel ze haar intentie niet aan de koning kenbaar maakte, stond ze niet toe dat haar dienstbaarheid jegens de koning ook maar enigszins onder haar boetedoening leed. Na honderd van zulke drie-nachten-durende vereringen, verscheen de godin Sarasvatī aan haar en stond haar de gunsten van haar keuze toe. Līlā smeekte haar: "O goddelijke moeder, verleen mij twee gunsten; ten eerste, wanneer mijn echtgenoot zijn lichaam verlaat, laat zijn jīva dan in het paleis blijven en ten tweede, toon uzelf aan mij steeds als ik tot u bid." Sarasvatī stemde in met deze twee gunsten en verdween.

De tijd ging onverbiddelijk voorbij en koning Padma, die op het slagveld dodelijk gewond was geraakt, stierf in het paleis. Koningin Līlā was ontroostbaar van verdriet. Ondergedompeld in dit verdriet sprak een etherische stem tot haar.

[III.17] Līlā (vervolg): de verlichting van Līlā

De etherische stem van Sarasvatī zei:

"Mijn kind, bedek het dode lichaam van de koning met bloemen; dan zal het niet vergaan. Hij zal het paleis niet verlaten."

Līlā deed wat haar werd gevraagd en toch was ze niet tevreden en ze voelde zich als een voorheen rijke man die werd bedrogen en daardoor in armzalige omstandigheden verkeerde. Ze riep de godin Sarasvatī aan, die voor haar verscheen en die zei:

"Mijn kind, waarom ben je verdrietig? Verdriet is een illusie, net zoals ook water in een luchtspiegeling."

Līlā vroeg haar; "Zegt u mij alstublieft waar mijn echtgenoot is."

"O Līlā, er bestaan drie soorten ruimte – de psychologische ruimte, de fysieke ruimte en de oneindige ruimte van bewustzijn. Van deze drie is de oneindige ruimte van bewustzijn de meest subtiele. Door diep op deze oneindige ruimte van bewustzijn te mediteren kun je de aanwezigheid van iemand die de oneindige ruimte als lichaam heeft (zoals jouw echtgenoot), zien en ervaren ook al zie je hem hier niet. Als de eindige intelligentie van de ene plaats naar de andere reist, dan is de oneindige ruimte dat wat er tussenin bestaat, want het is immers oneindig. Als je het denken opgeeft, dan zal je hier en nu de eenheid met alles bereiken. Gewoonlijk kan slechts degene die het ultieme niet-bestaan van het universum heeft gerealiseerd dit ervaren; maar jij kunt dit nu door mijn genade."

Vasiṣṭha vervolgde:

Līlā begon te mediteren. Onmiddellijk bereikte ze de hoogste staat van bewustzijn vrij van alle beroeringen (nirvikalpa). Zij was in de oneindige ruimte van bewustzijn. Daar zag ze de koning weer op een troon, omringd door vele koningen die hem vereerden, omringd door vele wijzen en heilige mannen die de Veda's zongen, omringd

door vele vrouwen en omringd door gewapende strijdkrachten. Zij zag hen – maar zij zagen haar niet, net zoals je gedachten alleen voor jezelf zichtbaar zijn en niet voor anderen. Ze zag dat de koning een jeugdig lichaam had. Ze zag in het hof ook vele leden van de hofhouding van koning Padma. Zij vroeg zich af: "Zouden zij ook allemaal dood zijn?"

Vervolgens kwam zij wederom door de genade van Sarasvatī terug in haar paleis en trof haar bedienden in slaap aan. Ze maakte hen wakker en vroeg hen om de leden van de koninklijke hofhouding te verzoeken om onmiddellijk voor een bijeenkomst samen te komen. Boodschappers werden met spoed uitgezonden om allen bijeen te roepen; al snel wemelde het koninklijke hof van koning Padma van ministers, wijzen, beambten, familie en vrienden. Līlā was verheugd hen daar allen te zien.

[III.18] Līlā (vervolg): de wereld is een illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen ze alle leden van het koninklijk hof zag raakte Līlā in verwarring, ze dacht: "Dit is vreemd, want deze mensen lijken op twee plaatsen tegelijk te bestaan – in het gebied dat ik in mijn meditatie zag en hier voor me. Net zoals een berg zowel in de spiegel als er buiten te zien is, zo wordt deze schepping zowel in het bewustzijn als er buiten gezien. Maar welke van de twee is de echte en welke is de weerspiegeling? Ik moet het Sarasvatī vragen." Zij vereerde Sarasvatī en deze verscheen voor haar.

Līlā vroeg:

O godin, wees genadig en zeg het mij. Dat waarin de wereld wordt weerkaatst, is uiterst zuiver en onverdeeld en is niet het voorwerp van kennis. Deze wereld bestaat op twee manieren, er binnen als zijn reflectie en er buiten als vaste materie: welke is dan de echte en welke is de reflectie?

Sarasvatī vroeg: "Vertel me eerst eens: wat beschouw jij als werkelijk en wat als onwerkelijk?"

Līlā antwoordde: "Dat ik hier ben en dat u voor mij staat – dat beschouw ik als werkelijk. Het gebied waar mijn echtgenoot zich nu bevindt beschouw ik als onwerkelijk."

Sarasvatī zei:

"Hoe kan het onwerkelijke het gevolg zijn van het werkelijke? Het gevolg is net als de oorzaak, er bestaat geen essentieel verschil tussen. Net zoals in het geval van een pot waar je water in kunt bewaren terwijl je dat in zijn oorzaak (klei) niet kunt, wordt dit verschil veroorzaakt door de gemeenschappelijke oorzaken. Wat was de materiële oorzaak van de geboorte van je echtgenoot? Want materiële gevolgen ontstaan immers slechts door materiële oorzaken.

Wanneer je geen directe oorzaak voor een gevolg kunt vinden, dan moet de oorzaak dus in het verleden liggen. Herinnering is als ruimte, zij is leeg. Al het hier geschapene is het gevolg van die leegte – en dus is de schepping ook leegte. Net zoals de geboorte van je echtgenoot een denkbeeldig product is van herinnering, zo

zie ik dit alles als het illusoire en onwerkelijke gevolg van verbeelding.

Ik zal je een verhaal vertellen dat de droomachtige natuur van deze schepping illustreert. In zuiver bewustzijn, in een hoek van de geest van de schepper bevond zich een verwaarloosde graftombe met een blauw koepelgewelf. Zijn kamers bestonden uit de veertien werelden. De driedeling van de ruimte vormde de openingen erin. De zon was het licht. Er waren kleine mierenhopen (de steden), kleine hopen aarde (bergen) en kleine bekkens met water (de oceanen). Dit is schepping, het universum. In een klein hoekje ervan leefde een heilige man, samen met zijn vrouw en kinderen. Hij was gezond en vrij van angst. Hij kweet zich goed van zijn religieuze en sociale plichten."

[III.19, 20] Līlā (vervolg): het verhaal van een eerdere Vasiṣṭha en zijn vrouw

Sarasvatī vervolgde:

"Deze man heette Vasiṣṭha en zijn vrouw was Arundhati (maar het waren niet dezelfde Vasiṣṭha en Arundhati als hun legendarische naamgenoten). Toen de heilige man op zekere dag boven op de top van een heuvel zat, zag hij onderaan de heuvel een kleurrijke processie voorbijkomen met een koning die op een statige olifant reed, gevolgd door een leger en andere koninklijke attributen. Toen hij dit zag rees er een wens op in zijn hart: "Waarachtig, een koning heeft een rijk leven met veel pracht en praal. Wanneer zal ik eens een koninklijke olifant als deze berijden en door een dergelijk leger worden gevolgd?"

Enige tijd later werd de heilige man oud en de dood overviel hem. Zijn vrouw, die hem zeer was toegewijd, bad tot mij en vroeg me om dezelfde gunst als jij: dat de geest van haar man het huis niet zou verlaten. Ik willigde deze gunst in.

Hoewel deze heilige man een etherisch wezen was, werd hij een machtige koning door de kracht van de voortdurende wens tijdens zijn vorige leven en hij heerste over een groot rijk, dat de hemel op aarde leek. Hij werd door zijn vijanden gevreesd, hij was bijzonder aantrekkelijk voor alle vrouwen, hij was stabiel en standvastig als een berg als het ging om verleidingen, hij kende alle geschriften van buiten, hij vervulde alle wensen van iedereen die behoeftig was en hij was het toevluchtsoord voor heilige mensen: hij was werkelijk de volle maan van rechtvaardigheid. (Arundhati had ook haar lichaam opgegeven en verenigde zich met haar echtgenoot.) Dit gebeurde acht dagen geleden.

Līlā, diezelfde heilige man is nu jouw echtgenoot de koning; en jij bent diezelfde Arundhati die zijn vrouw was. Door onwetendheid en misleiding lijkt dit alles in het oneindige bewustzijn te zijn gebeurd: je mag dit alles als waar of als onwaar beschouwen."

Līlā vroeg:

"O, godin, dit komt me allemaal zo vreemd en ongeloofwaardig voor. Het is alsof er wordt gezegd dat een olifant in het midden van een mosterdzaadje vastgebonden is, of dat er in een atoom een mug met een leeuw vecht, of dat er een berg in een peul van een lotus staat."

Sarasvatī zei: "Mijn beste Līlā, ik vertel je geen leugens, ik vertel je slechts de waarheid. Het klinkt ongeloofwaardig, maar dit koninkrijk bestaat slechts in de hut van de heilige man als gevolg van zijn verlangen naar een koninkrijk. De herinnering aan het verleden is verborgen en jullie beiden zijn opnieuw verrezen. Dood is slechts het ontwaken uit een droom. Geboorte die uit een wens voortkomt is niet werkelijker dan die wens, precies zoals golven in een fata morgana!"

[III.20, 21] Līlā (vervolg): de kracht van verbeelding

Sarasvatī vervolgde:

"Līlā, je huis, jijzelf, ik en dit alles, dit is zuiver bewustzijn en niets anders. Jouw huis stond ook in het huis van de heilige man Vasiṣṭha. In de ruimte van zijn jīva bevonden zich de bergen, rivieren, etc. Zelfs na de 'schepping' van dit alles in het huis van de heilige man, blijft alles zoals het was. Werkelijk, in ieder atoom bestaan er werelden in werelden."

Līlā vroeg:

"O godin, u zei dat het slechts acht dagen geleden is dat de heilige man is gestorven; en toch hebben mijn echtgenoot en ik lange tijd geleefd. Hoe kunt u deze discrepantie verklaren?"

Sarasvatī zei:

O Līlā, net zoals ruimte geen vaste maat heeft, zo heeft tijd ook geen vaste maat. Net zoals de wereld en zijn schepping niets anders dan verschijnselen zijn, zo zijn een ogenblik en een eeuw slechts illusies, geen werkelijkheid. In een oogwenk ondergaat de jīva de illusie van de doodservaring, het vergeet wat er eerder is gebeurd en het denkt in het oneindige bewustzijn 'ik ben dit', 'ik ben zijn zoon', 'ik ben zo oud', enz. Er bestaat geen essentieel verschil tussen de ervaringen in deze wereld en die in een andere – het zijn allemaal gedachten in het oneindige bewustzijn. Je kunt het vergelijken met twee golven in dezelfde oceaan. Omdat deze werelden nooit geschapen zijn, zullen ze ook nooit ophouden te bestaan: dat is nu eenmaal de wet. Hun ware natuur is bewustzijn.

Net zoals er in zeer korte tijd over geboorte, dood en familie wordt gedroomd en net zoals een minnaar een nacht zonder zijn geliefde als een eeuwigheid beleeft, zo bedenkt de jīva in een oogwenk objecten die hij heeft ervaren of die hij zich heeft verbeeld. En meteen erna verbeeldt hij zich dat deze dingen (de wereld) werkelijk bestaan. Zelfs die dingen die hij noch heeft ervaren noch heeft gezien, verschijnen voor hem net als in een droom.

Deze wereld en deze schepping zijn niets anders dan herinnering, een droom: afstanden en tijdsduur (zoals een moment en een jaar), het zijn allemaal hallucinaties. Dit is één vorm van kennis – herinnering. Er is een andere vorm van kennis, die niet gebaseerd is op herinnering aan voorbije ervaringen. Dat is de toevallige ontmoeting tussen een atoom en bewustzijn, die dan zijn eigen gevolg kan veroorzaken.

Bevrijding is de realisatie van het totale niet-bestaan van het universum als zodanig. Dat is iets anders dan het alleen maar ontkennen van het bestaan van het ego en

het universum! Dit laatste is slechts halve kennis. Bevrijding bestaat er uit dat je je realiseert dat dit alles zuiver bewustzijn is."

Līlā vroeg:

"O godin, hoe konden de heilige man en zijn vrouw zonder voorafgaande hallucinatie worden geschapen?"

Sarasvatī zei:

"In werkelijkheid was dat het gevolg van het denkbeeld van de schepper Brahmā. Hijzelf had geen verborgen denkbeelden (herinnering), want voor de schepping, was er de oplossing en in die tijd had de schepper bevrijding bereikt. Aan het begin van dit tijdperk is er iemand die de rol van schepper op zich neemt en denkt: "Ik ben de nieuwe schepper" – dat is zuiver toeval, net zoals wanneer men een kraai ziet neerstrijken op een kokospalm en er gelijktijdig een kokosnoot uit ziet vallen; dit gebeurt echter onafhankelijk van elkaar. Maar vergeet niet dat ook al lijkt dit alles te gebeuren er natuurlijk geen schepping bestaat! Gedachten en ervaringen zijn uitsluitend het ene oneindige bewustzijn; er bestaat geen keten van oorzaak en gevolg. Dit ('oorzaak' en 'gevolg') zijn slechts woorden en geen feiten. Het oneindige bewustzijn bestaat voor altijd in oneindig bewustzijn."

Līlā zei:

"O godin, uw woorden zijn waarlijk verhelderend. Maar omdat ik het nooit eerder op deze manier heb gehoord dringt deze wijsheid nog niet goed tot mij door. Ik zou graag het oorspronkelijke huis van de heilige Vasiṣṭha willen zien."

Sarasvatī zei:

"O Līlā, geef deze vorm van jezelf op en bereik het zuivere spirituele inzicht. Want alleen Brahman kan Brahman zien of realiseren. Mijn lichaam is gemaakt van zuiver licht, van zuiver bewustzijn. Jouw lichaam is dat niet. Met jouw lichaam kun je zelfs de plaatsen van je eigen verbeelding niet bezoeken, laat staan dat je toegang hebt tot de verbeelding van iemand anders. Maar als je het lichaam van licht verkrijgt zal je onmiddellijk het huis van de heilige zien. Besluit in jezelf: 'Ik zal mijn lichaam nu verlaten en een lichaam van licht aannemen. Met dat lichaam zal ik, als ware ik de geur van wierook, naar het huis van de heilige man gaan.' Net zoals water zich met water vermengt, zo zal jij één worden met het veld van bewustzijn.

Door het voortdurend beoefenen van een dergelijke meditatie zal ook jouw lichaam zuiver bewustzijn en subtiel worden. Het is zo dat ik ook mijn lichaam als bewustzijn beschouw. Jij doet dat niet, want jij ziet de wereld als materie, net zoals een onwetende man die een juweel voor een kiezelsteen aanziet. Die onwetendheid ontstaat vanzelf, maar die wordt door wijsheid en onderzoek verdreven. In feite bestaat zelfs die onwetendheid niet! Er bestaat noch onwetendheid, noch wijsheid, noch gebondenheid, noch bevrijding. Er bestaat alleen maar zuiver bewustzijn."

[III.22-23] Līlā (vervolg): oefening in wijsheid (vijñāna abhyāsa)

Sarasvatī zei:

"Lieve Līlā, wanneer we dromen lijkt het droomlichaam werkelijk te bestaan;

maar als we beseffen dat we dromen verdwijnt de werkelijkheid van dat lichaam. Op dezelfde manier geldt dat het fysieke lichaam, dat door herinnering en door latente neigingen in stand wordt gehouden, onwerkelijk blijkt te zijn als wordt ingezien dat die herinnering en die neigingen onwerkelijk zijn. Als de droom ophoudt word je je gewaar van het fysieke lichaam; als de latente neigingen ophouden word je je gewaar van een etherisch lichaam. Wanneer de droom oplost, volgt diepe slaap; als het zaad van het denken oplost, word je bevrijd. In bevrijding bestaan er geen zaden van het denken: als de bevrijde wijze lijkt te leven en denken lijkt dit alleen maar zo, net zoals een verbrand kleed dat op de grond ligt. Dit is echter niet hetzelfde als in diepe slaap of bewusteloosheid, want in die beide staten liggen de zaden van het denken nog steeds verborgen.

Door voortdurende oefening (abhyāsa) raakt het ego op de achtergrond. Dan kom je op een natuurlijke manier tot rust in je bewustzijn en het waargenomen universum koerst af op het verdwijnpunt. Maar wat noemen we oefening?

Slechts daaraan te denken, daarover te spreken, daarover met elkaar te discussiëren, de hoogste toewijding aan dat Ene alleen – dat wordt door de wijzen abhyāsa of oefening genoemd. Wanneer je intellect gevuld is met schoonheid en gelukzaligheid, wanneer je blik grenzeloos is en wanneer er geen verlangen is naar zintuiglijk plezier – dan is dat oefening. Wanneer je standvastig bent in de overtuiging dat dit universum nooit en te nimmer werd geschapen en dat het als zodanig niet bestaat, wanneer gedachten als: 'Dit is de wereld en dit ben ik', nooit meer oprijzen – dan is dat abhyāsa of oefening. Dan rijzen aantrekking en afstoting niet meer op; het op basis van wilskracht beheersen van aantrekking en afstoting is zelfkastijding, geen wijsheid."

(Op dit punt viel de avondschemering in en het hof ging uiteen. De volgende morgen verzamelden de leden van het hof zich weer vroeg en ging Vasiṣṭha door met zijn uitleg).

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, Sarasvatī en koningin Līlā zetten zich onmiddellijk neer in diepe meditatie (nirvikalpa samādhi). Zij waren boven het lichaamsbewustzijn uitgestegen. Omdat zij alle gedachten met betrekking tot de wereld hadden opgegeven, was die volledig uit hun bewustzijn verdwenen. Zij dwaalden vrij rond in hun wijsheidslichamen. Hoewel het leek alsof ze miljoenen mijlen door de ruimte hadden gereisd, waren ze nog steeds in dezelfde 'kamer' maar verkeerden op een ander bewustzijnsniveau.

[III.24, 25] Līlā (vervolg): reizen door de ruimte en de beschrijving van de aarde

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl ze elkaars hand vasthielden stegen ze langzaam op naar ver weggelegen oorden in de ruimte. Deze ruimte was intens zuiver en totaal leeg. Ze rustten uit op de top van de berg Meru, het centrum van de aarde. Ze zagen ontelbare interessante

vergezichten terwijl ze voorbij de baan van de maan gingen. Ze dwaalden rond in gigantische wolkenformaties in de ruimte. Ze traden de oneindige ruimte binnen, de schoot en bron van oneindige wezens in oneindige werelden.

Ze zagen de zeven grote bergen in de kosmos die straalden als het vuur van de oplossing; ze zagen gouden vlaktes in de buurt van Meru; en ze zagen de diepste vorm van duisternis. Ze zagen siddha's (wezens met bovennatuurlijke krachten); ze zagen grote menigten demonen, kwelgeesten en andere geesten; ze zagen overal het komen en gaan van ruimtevaartuigen; ze zagen hemelse nimfen die zongen en dansten; ze zagen tal van vogels en dieren; ze zagen engelen en goden; ze zagen grote yogi's die gezegend waren met voorspoed brengende kwaliteiten; ze zagen de verblijfplaats van de schepper, de verblijfplaats van Śiva en van anderen. Ze dwaalden als een stel muggen in al deze niveaus rond[4].

Kortom ze zagen alles wat reeds in de geest van Sarasvatī aanwezig was en wat Sarasvatī aan Līlā wilde laten zien. Het was te vergelijken met het hart van de lotus, met de windrichtingen als zijn bloembladeren, de onderwereld als de modder waar het in groeit en waar het door de goddelijke slang (dat wil zeggen door de wortel) wordt vastgehouden.

In deze lotus zagen ze wat bekend staat als Jaṃbūdvīpa, waarin vele landen en continenten aanwezig zijn. Het wordt omgeven door een zoute oceaan. Daaraan voorbij ligt Śākadvīpa, omgeven door een oceaan van melk. Dan is er Kuśadvīpa met een oceaan van kwark. Vervolgens is er Krauñcadvīpa, omgeven door een oceaan van boterolie. Dan Śālmalīdvīpa, omgeven door een oceaan van wijn. Dan Gomedadvīpa, omgeven door een oceaan van suikerrietsap en dan is er Puṣkaradvīpa, omgeven door een oceaan van zoet water. Vervolgens is er een kosmische leegte. Voorbij de kosmische leegte staat de prachtig stralende berg Lokāloka. Daar weer aan voorbij is het oneindige bos, etc. Als laatste was er de oneindige ruimte, pure leegte.

(Aantekening: Zie ook de beschrijving in de Bhāgavataṃ)

Nadat ze op deze wijze de oceanen, de bergen, de beschermers van het universum, het koninkrijk van de goden, de lucht en de ingewanden van de aarde hadden gezien, zag Līlā haar eigen huis.

[III.26] Līlā (vervolg): alles is onverdeeld bewustzijn alleen

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de twee dames gingen daarop het huis van de heilige man binnen. De hele familie was in de rouw. Door dit verdriet hing in het huis een gedeprimeerde stemming. Door het beoefenen van de yoga van zuivere wijsheid had Līlā dat vermogen ontwikkeld, waardoor haar gedachten onmiddellijk tastbaar werden. Zij wenste 'dat haar familieleden Sarasvatī en haarzelf als gewone vrouwen zouden zien'. Zo kwamen ze bij de rouwende familie. De twee dames hadden echter zo'n

[4] De beschrijving is in de oorspronkelijke tekst aanschouwelijk en gedetailleerd - S.V.

bovennatuurlijke uitstraling, dat daardoor de somberte oploste waarvan het huis was doordrongen.

De oudste zoon van het gestorven koppel verwelkomde de twee dames in de veronderstelling dat het twee bos-engelen waren! Hij zei tegen hen: "O engelen van het bos, u bent natuurlijk hier gekomen om ons verdriet over het verlies te verlichten. Want zo is de natuur van goden: ze verlichten graag het verdriet van anderen."

De twee dames vroegen aan de jonge man: "Vertel ons de oorzaak van uw verdriet, die alle mensen hier droevig lijkt te stemmen."

De zoon van het heilige paar antwoordde: "O dames, in dit huis woonden een nederig man en zijn toegewijde echtgenote, beiden probeerden een rechtvaardig leven te leiden. Pasgeleden verlieten zij hun kinderen en kleinkinderen, hun huis en haard en stegen ze op naar de hemel. Daarom lijkt de wereld voor ons leeg te zijn. O dames, u ziet dat zelfs de vogels huilen om degenen die ons hebben verlaten. Zelfs de goden zijn aan het huilen van verdriet (het regent tranen!). De bomen storten iedere ochtend tranen uit (de dauwdruppels). Toen mijn ouders deze wereld verlieten zijn ze zeker naar de wereld van de onsterfelijken gegaan."

Toen Līlā dit hoorde legde ze haar hand op het hoofd van de jonge man: zijn verdriet loste onmiddellijk op. Toen de anderen dit zagen werden zij ook verlost van hun verdriet.

Rāma vroeg:

O heilige, hoe komt het dat Līlā niet als zijn echte moeder voor haar zoon verscheen?

Vasiṣṭha antwoordde: Rāma, hij die de onwerkelijkheid van materiele substanties beseft, ziet overal alleen het ene onverdeelde bewustzijn. De dromer ziet deze wereld niet en een mens die in coma ligt ziet misschien een andere wereld. Līlā had de waarheid gerealiseerd. Degene die de waarheid inziet dat Brahman, het Zelf, etc., allen het ene oneindige bewustzijn zijn – waar is dan de zoon, de vriend, de vrouw, etc., voor zo iemand? Zelfs het leggen van haar hand op het hoofd van de jonge man was de spontane uitdrukking van de genade van Brahman.

[III.27] Līlā (vervolg): de vroegere levens van Līlā

Vasiṣṭha vervolgde:

De twee dames verdwenen, nadat ze op deze manier de familie van de overleden heilige man hadden gezegend. Getroost keerden de familieleden naar hun huizen terug. Līlā wendde zich tot Sarasvatī om haar een vraag te stellen: uiteraard waren hun lichamen in deze staat noch gemaakt van materie zoals aarde, noch van psychosomatische factoren zoals de levensadem. Het was alsof twee droomobjecten een gesprek met elkaar voerden.

Līlā vroeg Sarasvatī: "Hoe kwam het dat we wel door deze familie van mij werden gezien en dat we niet door mijn echtgenoot werden gezien die, toen we hem bezochten, een koninkrijk regeerde?"

Sarasvatī antwoordde:

"Toen hield je nog steeds vast aan de gedachte: 'Ik ben Līlā'; nu ben je dat lichaamsbewustzijn overstegen. Totdat het duale-bewustzijn volledig is verdwenen, zolang kun je nog niet in het oneindige bewustzijn handelen; je kunt het zelfs niet begrijpen, net zoals iemand die in de zon staat ook de koelte van de schaduw van een boom niet kent. Maar als je nu naar je echtgenoot gaat kun je weer net als vroeger met hem omgaan."

Līlā zei:

"O godin! Het was toch hier dat mijn echtgenoot de heilige man was en ik zijn echtgenote; en het was ook hier dat ik zijn koningin was; hij overleed hier en nu regeert hij hier! Alstublieft, breng mij naar de plaats waar ik hem kan zien."

Sarasvatī zei:

"Līlā, jij en je echtgenoot zijn door vele incarnaties gegaan en daarvan ken je er nu drie. In deze incarnatie is de koning diep in het net van de wereld verstrikt geraakt en hij denkt: 'Ik ben de heer, ik ben sterk, ik ben gelukkig, enz.'. Ofschoon vanuit het spirituele standpunt gezien hier het hele universum wordt ervaren, zijn vanuit het fysieke standpunt de hemelsferen miljoenen mijlen van elkaar gescheiden. In ieder atoom van het oneindige bewustzijn is er het komen en gaan van universums, zoals stofdeeltjes die dansen in een zonnestraal die door een gat in het dak schijnt. Zij komen en gaan als de rimpelingen in de oceaan."

Līlā herinnerde zich: "O godin! Ik heb 800 geboorten gehad sinds ik als een reflectie van het oneindige bewustzijn ben ontstaan. Nu weet ik dat weer. Ik ben een nimf geweest, een slechte vrouw, een slang, een vrouw van een wilde bos-stam en door slechte daden werd ik een klimplant en door de nabijheid van de wijzen werd ik de dochter van een wijze; ik werd een koning en door de slechte daden die ik toen verrichtte werd ik een mug, een bij, een hert, een vogel, een vis; en opnieuw een hemels wezen, daarna werd ik een schildpad en een zwaan en opnieuw een mug. Ik ben ook een hemelnimf geweest voor wie de mannelijke hemelse wezens op de knieën gingen. Zoals een weegschaal die voortdurend heen en weer schommelt, zo was ik in de ups en downs van dit zich steeds herhalende bestaan (saṃsāra) verwikkeld."

[III.28] Līlā (vervolg): de gedaantewisselingen van Līlā

Rāma vroeg:

Heilige heer, hoe was het voor de beide dames mogelijk om naar verafgelegen melkwegstelsels in het universum te reizen en hoe overwonnen zij de ontelbare hindernissen op deze weg?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, waar is het universum, waar zijn de melkwegstelsels en waar zijn de hindernissen? De twee dames bleven in het appartement van de koningin. Daar heerste de heilige Vasiṣṭha als koning Vidūratha en daarvoor was hij koning Padma. Dit alles vond plaats in de absolute ruimte: er is geen universum, geen afstand, geen hindernis.

Terwijl zij met elkaar praatten, kwamen de dames uit de kamer en gingen naar een dorp op de top van een berg. De schoonheid en pracht van die berg zijn onbeschrijfelijk. Alle huizen op de berg werden letterlijk bedekt met bloemen die continu uit de bomen vielen. Jonge vrouwen sliepen in kamers met bedden die van wolken waren gemaakt. De huizen werden door de bliksem verlicht.

Door het intensief beoefenen van de yoga van wijsheid had Līlā de volledige kennis bereikt over het verleden, het heden en de toekomst. Ze herinnerde zich het verleden en zei tegen Sarasvatī: "O godin, enige tijd geleden was ik een vrouw op leeftijd en leefde ik hier. Ik was op ieder vlak toegewijd aan rechtvaardigheid; maar ik had me nooit beziggehouden met onderzoek naar de natuur van het Zelf ('Wie ben ik, wat is deze wereld?') Mijn echtgenoot was ook een goed, rechtvaardig en geleerd man; maar ook zijn innerlijke intelligentie was nog niet ontwaakt. We waren een voorbeeld van correct gedrag, op die manier leerden we anderen hoe ze moesten leven." Nadat ze dit had gezegd, liet Līlā haar vorige huis aan Sarasvatī zien en vervolgde: "Kijk, dit is mijn favoriete kalfje. Doordat het van mij gescheiden was, heeft het zelfs geen gras gegeten en heeft het de afgelopen acht dagen voortdurend gehuild. Vanaf deze plaats regeerde mijn echtgenoot de wereld. Vanwege zijn wilskracht en omdat hij vastbesloten was spoedig een grote koning te worden, werd hij inderdaad binnen een korte tijdspanne van slechts acht dagen een keizer, hoewel het een lange, lange tijd leek te zijn. Net zoals lucht ongezien in de ruimte beweegt, zo leeft ook mijn echtgenoot ongezien in de ruimte van dit huis. Hier binnen de ruimte ter grootte van een duim verbeeldden wij ons dat het koninkrijk van mijn echtgenoot een miljoen vierkante mijl groot was. O godheid, mijn echtgenoot en ik zijn waarlijk zuiver bewustzijn; toch lijkt het koninkrijk van mijn echtgenoot door de mysterieuze toverkracht van māyā honderden bergen te omvatten. Dit is werkelijk fantastisch. Ik wil graag de hoofdstad binnengaan waar mijn echtgenoot regeert. Kom laten we daar naartoe gaan: want bestaat er iets wat mensen die zich inspannen niet zouden kunnen bereiken?"

[III.29, 30] Līlā (vervolg): beschrijving van de opperste ruimte

Vasiṣṭha vervolgde:

Samen met Sarasvatī steeg koningin Līlā op in de ruimte. Ze gingen voorbij het gebied van de poolster, voorbij de koninkrijken van de wijzen van perfectie en zelfs voorbij de gebieden van de goden, van de schepper Brahmā, van Goloka en van Śiva, van de goddelijke voorouders en van de bevrijden. Van daaruit zag Līlā dat zelfs de zon en de maan ver beneden haar waren en nauwelijks zichtbaar waren. Sarasvatī zei tegen Līlā: "Lieverd, je moet zelfs nog voorbij dit alles gaan naar de allerhoogste top van de schepping; alles wat je tot nu toe gezien hebt zijn slechts een paar kleine kruimeltjes die daaruit zijn losgeraakt." Omdat de wil van iemand met een zuiver en onbedekt bewustzijn onverzettelijk is, bereikten ze al snel deze top.

Daar zag Līlā dat deze schepping omhuld was met lagen van water, vuur, aarde en ruimte, en daaraan voorbij was zuiver bewustzijn. Dit hoogste, oneindige

bewustzijn is zuiver, vredig, vrij van illusies en gevestigd in zijn eigen glorie. Līlā zag daar ontelbare scheppingen in zweven, net zoals stofdeeltjes in het licht zweven. De zelfprojecties van de jīva's die deze scheppingen bewoonden gaven hen hun vormen en hun natuur.

Vanwege de essentiële natuur van dit oneindige bewustzijn, komt dit alles keer op keer tevoorschijn en door hun eigen gedachtenkracht keren ze terug naar een staat van rust; dit alles is als het spontane spel van een kind.

Rāma vroeg:

Wat bedoelen mensen met 'boven' en 'onder' en dergelijke, wanneer alleen het oneindige waar is?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, wanneer kleine mieren over een ronde steen lopen, is wat onder hun voeten is altijd 'onder' en wat boven hun rug is, is altijd 'boven'. Zo spreken mensen ook over deze richtingen.

O Rāma, in deze ontelbare universums bestaan er in sommige slechts planten; sommige hebben Brahmā, Viṣṇu, Rudra en anderen als hun inwonende godheden en sommige hebben niets; in andere zijn er slechts vogels en dieren; soms is er alleen een oceaan; sommige bestaan uit massief gesteente en sommige worden slechts bewoond door wormen; sommige zijn doordrongen van diepe duisternis en in sommige wonen goden; sommige zijn altijd verlicht. Sommige lijken op hun ondergang af te stevenen; sommige lijken in de ruimte uiteen te vallen. Omdat bewustzijn altijd overal aanwezig is, gaat het ontstaan en de ondergang van deze universums ook altijd maar door. Dit alles wordt bijeengehouden door een mysterieuze alomtegenwoordige macht. Rāma, alles bestaat in het ene oneindige bewustzijn; alles rijst daaruit op; alleen Dat is alles.

[III.31-40] Līlā (vervolg): elk individu schept zijn eigen wereld

Vasiṣṭha ging verder:

Nadat ze dit alles had gezien, zag Līlā de kamer van het paleis waar het met bloemen overdekte lichaam van de koning lag. Er ontstond een diepe wens in haar om het andere leven van haar echtgenoot te aanschouwen. Onmiddellijk doorbrak zij de grens van het universum en ging het gebied binnen waar haar echtgenoot nu regeerde.

In diezelfde tijd was er een machtige koning die over het gebied Sindhu heerste en die het koninkrijk van haar echtgenoot belegerde. Toen de twee vrouwen door de ruimte boven het slagveld snelden, troffen zij ontelbare hemelse wezens aan die daar waren verzameld om getuige te zijn van het gevecht en van de wapenfeiten van de grote helden.

Rāma vroeg:

Heilige, vertel me: wanneer is een soldaat een held en wie is er een onmens of een oorlogsmisdadiger?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, hij is een held die namens een rechtvaardige koning van onberispelijk gedrag in een gevecht volgens de geboden van de geschriften strijdt, ongeacht of hij de strijd wint of verliest. Hij die in naam van een onrechtvaardige koning vecht, die mensen martelt en hun lichamen verminkt is een onmens of een crimineel en zal naar de hel gaan, zelfs als hij tijdens het gevecht sneuvelt. Hij die vecht ter bescherming van het vee, de heiligen, vrienden of van degenen die zijn bescherming zochten, is een sieraad van de hemel. Maar daar tegenover staan degenen die voor een koning vechten die zich verheugt in het mishandelen van mensen (of hij nu al dan niet een koning of slechts een landheer is), zij gaan naar de hel. Alleen de held die in de strijd sneuvelt gaat naar de hemel; degenen die onrechtvaardig strijden gaan – zelfs als ze in de strijd sneuvelen – niet naar de hemel.

O Rāma, Līlā die zich nog steeds in de ruimte bevond zag dat de twee grote legers elkaar steeds dichter naderden, klaar om zich in de strijd te storten[5].

Toen de avond viel, hield Līlā's echtgenoot krijgsraad met zijn ministers over de gebeurtenissen in de ochtend en ging vervolgens slapen.

De twee vrouwen verlieten de plaats vanwaar ze naar de hevige strijd hadden gekeken en gingen – als een ademtocht – ongehinderd het appartement binnen waar de koning lag te slapen.

Rāma vroeg:

Heilige, het lichaam lijkt zo groot en zwaar; hoe kan het door een minuscuul gaatje heen gaan?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, voor iemand die gelooft dat hij een fysiek lichaam is, is het inderdaad onmogelijk om door een klein gaatje of kiertje te gaan. Het is de innerlijke overtuiging: 'ik ben dit lichaam, dat in zijn bewegingen wordt belemmerd', die zich ook in belemmeringen manifesteert: wanneer het eerste afwezig is, is het tweede ook afwezig.

Zoals water altijd water blijft en naar beneden stroomt en vuur zijn neiging om omhoog te gaan niet verliest, zo blijft bewustzijn altijd bewustzijn. Hij die dit niet begrijpt, kan zijn subtiele of ware natuur niet ervaren. Zoals zijn begrip is, zo is zijn geest, want het begrip is de geest; slechts met grote inspanning kan zijn richting worden veranderd. Gewoonlijk zijn je daden in overeenstemming met je geest, dat wil zeggen met je begrip.

Maar hoe zou de beweging kunnen worden gestuit van degene die weet dat zijn lichaam etherisch is? In waarheid is ieders lichaam zuiver bewustzijn: slechts vanwege een idee dat in het hart opkomt lijkt al dit komen en gaan werkelijk te zijn. Immers, het oneindige bewustzijn is zowel het individuele bewustzijn (geest) als de

[5] Er volgt een aanschouwelijke beschrijving van de staat van paraatheid van de legers en van de verschillende opstellingen van de bataljons, en ook van de heftigheid van het gevecht en het gruwelijke schouwspel van vernietiging dat er op volgt. Deze zijn allen uit deze vertaling weggelaten. – S.V.

kosmische ruimte (materie). Daarom kan het etherische lichaam alles binnendringen en gaat het waar de wens van zijn hart hem naar toe leidt.

O Rāma, ieders bewustzijn bestaat uit deze natuur en heeft deze macht. In ieders bewustzijn bestaat een ander idee van de wereld. De dood en andere soortgelijke ervaringen zijn als de kosmische oplossing, de nacht van het kosmisch bewustzijn. Wanneer dat tot een eind komt, wordt eenieder wakker voor zijn eigen mentale schepping, die de materialisatie is van zijn eigen ideeën, gedachten en misleidingen. Zoals het kosmische wezen na de kosmische oplossing het universum schept, zo schept het individu na zijn dood zijn eigen wereld.

Godheden zoals Brahmā, Viṣṇu en Śiva, alsook heiligen, verkrijgen echter tijdens de kosmische oplossing bevrijding en hun schepping van de volgende cyclus ontstaat niet vanuit herinnering. Waar het de andere wezens betreft, wordt de nieuwe schepping na de dood in de vorige schepping geconditioneerd door de indrukken die door de verschillende ervaringen tijdens dat leven in de geest achter zijn gebleven.

Vasiṣṭha vervolgde:

De staat onmiddellijk na de dood, de staat waarin men om zo te zeggen noch hier, noch daar is en wanneer het bewustzijn als het ware, alhoewel het dat niet lijkt te doen, de ogen enigszins opent – die staat heet pradhāna (de materiële of inerte staat van bewustzijn). Het staat ook bekend als etherische of ongemanifesteerde natuur; en het wordt als bewust en als onbewust beschouwd. Dit is hetgeen verantwoordelijk is voor herinnering en voor afwezigheid van herinnering en dus voor de volgende geboorte.

Wanneer die etherische natuur wakker wordt, en wanneer in dat gewaarzijn het egogevoel zich manifesteert, dan schept het de vijf elementen (aarde, water, vuur, lucht en ether), het ruimte-tijd continuüm en al het andere van de materie dat voor de fysieke geboorte en voor het bestaan nodig is. Deze verdichten zich vervolgens tot hun materiële complementen. Tijdens de dromende en wakende staten brengen ze het gevoel van een fysiek lichaam voort. In werkelijkheid vormt dit alles het etherische lichaam van de jīva.

Wanneer het idee: 'ik ben het lichaam' diepgeworteld raakt, dan ontwikkelt ditzelfde etherische lichaam de fysieke eigenschappen van een lichaam (zoals de ogen, etc.), maar dit alles stelt niets meer voor dan trillingen of luchtbewegingen. Zelfs als dit allemaal echt lijkt te zijn, dan is het net zo (on)echt als de beleving van seksueel genot tijdens een droom.

Waar je ook overlijdt, daar ziet de jīva dit alles gebeuren. In die ruimte, in dat gebied van bewustzijn zelf, verbeeldt hij zich: 'Dit is de wereld, dit ben ik'; en omdat hij er in gelooft dat hij is geboren, ervaart hij de wereld die slechts uit ruimte bestaat – en ook de jīva zelf is slechts ruimte! Hij denkt: 'Hij is mijn vader, zij is mijn moeder, dit is mijn rijkdom, ik heb deze geweldige handeling verricht, o wat erg: ik heb gezondigd.' Hij verbeeldt zich: 'Ik ben een klein kind geworden, nu ben ik een jongeling geworden' en ziet dit alles in zijn hart.

Dit bos, dat als de schepping bekend staat, rijst in het hart van iedere jīva op. Waar een persoon komt te overlijden, daar en dan ziet hij dit bos. Op deze wijze zijn ontelbare werelden, die in het bewustzijn van individuele jīva's werden geboren, op een gegeven moment verdwenen; op dezelfde manier zijn ook ontelbare Brahmā's, Rudra's, Viṣṇu's en zonnen verdwenen. Op deze manier heeft de illusoire waarneming van de schepping ontelbare keren plaatsgevonden, op deze manier vindt ze nu plaats en zo zal ze in de toekomst plaats vinden. Want dit alles is niets anders dan gedachtenbeweging die, nogmaals, niet onafhankelijk is van het oneindige bewustzijn. In werkelijkheid is mentale activiteit niets anders dan bewustzijn, en dat bewustzijn is de hoogste waarheid.

[III.41] Līlā (vervolg): de waarheid van het droombestaan

Vasiṣṭha vervolgde:

De twee vrouwen betraden het appartement van de koning als twee godinnen die straalden als twee manen. Door hun genade waren de bedienden van de koning in een diepe slaap. Toen ze plaats namen ontwaakte de koning en ontwaarde hen. Hij ging zitten en aanbad hun op lotus gelijkende voeten met bloemen. Sarasvatī wenste dat zijn minister Līlā over de afstamming van de koning zou vertellen; door haar wil ontwaakte de minister.

Toen Sarasvatī de koning vroeg wie hij was, vertelde de minister dat de koning een afstammeling was van de grote koning Ikṣvāku, dat zijn vader Nabhoratha was die, toen zijn zoon tien jaar oud was, zijn koninkrijk aan zijn zoon had toevertrouwd en die zich in het woud had teruggetrokken om een spiritueel leven te leiden. De naam van de koning was Vidūratha. Toen zegende Sarasvatī Vidūratha door haar hand op zijn hoofd te leggen en inspireerde hem om zich dingen uit zijn vorige levens te herinneren. Onmiddellijk herinnerde de koning zich alles en vroeg aan Sarasvatī: "O godin, hoe komt het dat, hoewel het nauwelijks een dag geleden is dat ik stierf, het lijkt alsof ik zeventig jaar in dit lichaam heb geleefd, en hoe komt het dat ik me alle dingen herinner die gebeurden toen ik nog jong was?"

Sarasvatī antwoordde:

"O koning, alles wat u hier nu ziet manifesteerde zich op hetzelfde moment dat u doodging en op dezelfde plaats waar u stierf. Dit alles bestaat in het dorp op de heuvel, op de plek waar de heilige Vasiṣṭha leefde. Dat is zijn wereld en in die wereld bestaat de wereld van koning Padma en in de wereld van koning Padma bestaat de wereld waar u nu in leeft. Terwijl u hierin leeft denkt u: 'Dit is mijn familie, dit zijn mijn onderdanen, dit zijn mijn ministers, dit zijn mijn vijanden'; u denkt dat u regeert en dat u betrokken bent bij religieuze rituelen; u denkt dat u tegen uw vijanden gevochten heeft en dat u door hen bent verslagen; u denkt dat u ons ziet, dat u ons aanbidt en dat u van ons verlichting ontvangt; u denkt 'Ik ben alle ellende te boven gekomen en ik geniet de hoogste gelukzaligheid, ik zal in de realisatie van het absolute gevestigd zijn.'

Het gebeuren van dit alles heeft geen tijd gekost, net zoals het zich afspelen van een heel levensverhaal in een droom ook geen tijd kost. In werkelijkheid bent u niet geboren en zult u niet sterven. U lijkt dit alles als het ware te zien, maar u ziet niets; want als dit alles niets anders is dan het oneindige bewustzijn, wie ziet dan wat?" (Vidūratha vroeg: En zij dan, zijn mijn ministers dan geen onafhankelijke mensen?) Voor een verlicht persoon bestaat slechts het ene oneindige bewustzijn en is er geen gedachte van 'ik ben' of 'zij zijn'. Terwijl Vasiṣṭha dit zei kwam er weer een dag ten einde.

[III.42] Līlā (vervolg): onderzoek naar de droomstaat

Sarasvatī vervolgde:

"Voor een kinderlijk en onvolwassen persoon die ervan overtuigd is dat deze wereld werkelijk bestaat, bestaat het ook werkelijk – net zoals een kind dat in een spook gelooft er dan gedurende zijn leven ook door wordt belaagd. Als iemand helemaal verrukt is van de vorm van een armband, dan ziet hij niet dat het slechts goud is: hij die de pracht ziet van paleizen, olifanten en steden, ziet het oneindige bewustzijn niet, dat als enige werkelijk bestaat.

Dit universum is slechts een lange droom. Het ego en ook de verbeelding dat er anderen zijn, die zijn net zo werkelijk als droomfiguren. De enige werkelijkheid is het oneindige bewustzijn dat alom aanwezig is, zuiver, rustig, almachtig en waarvan het lichaam en de essentie het absolute bewustzijn is (en het is dus geen voorwerp, niet iets kenbaars): op wat voor manier en waar dit bewustzijn zich dan ook maar in manifesteert, dat is het. Wanneer de ziener zich dus verbeeldt dat hij een menselijk wezen ziet, dan zal er daarom ook een menselijk wezen zijn. Aangezien de bestaansgrond (het oneindige bewustzijn) werkelijk is, krijgt alles wat daarop wordt gebaseerd ook realiteit, hoewel alleen de bestaansgrond werkelijk bestaat. Dit universum en alle wezens die erin bestaan, zijn slechts een lange droom. Voor mij bent u werkelijk en ik ben werkelijk voor u; op dezelfde manier zijn ook de anderen voor u en mij werkelijk. En deze relatieve werkelijkheid is hetzelfde als de werkelijkheid van droomfiguren."

Rāma vroeg:

O heilige, indien een stad in iemands droom verscheen, dan blijft die zich vervolgens voordoen alsof het een echte stad is; is dat wat u met uw uitleg bedoelt?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, daar heb je gelijk in. Omdat de droom over een stad, etc., gebaseerd is op de werkelijke bestaansgrondslag van het oneindige bewustzijn, lijken deze droomobjecten werkelijk te bestaan. Er bestaat dus geen echt verschil tussen de wakende staat van bewustzijn en de droomstaat. Wat werkelijk is in de ene staat is onwerkelijk in de andere – en daarom zijn beide staten in essentie van dezelfde natuur.

Daarom zijn de objecten uit de wakende of uit de droomstaat van bewustzijn even onwerkelijk, behalve voor wat betreft het oneindige bewustzijn waar ze allemaal op worden geprojecteerd.

Nadat hij deze uiteenzetting aan de koning had gegeven, zegende Sarasvatī hem en zei: "Moge voorspoed met u zijn. Het is u helder wat wordt bedoeld. Sta ons toe om te vertrekken."

Vidūratha zei: "O godin, al gauw zal ik hier vandaan vertrekken, op de manier zoals men tijdens de slaap van de ene droom naar de andere gaat. Staat u mij alstublieft toe dat mijn ministers en mijn maagdelijke dochter met me meegaan." Sarasvatī willigde zijn verzoek in.

[III.43] Līlā (vervolg): beschrijving van de invasie en de gevechten

Sarasvatī zei:

"O koning, u zult in deze oorlog sterven en daarna zult u uw vorige koninkrijk terugkrijgen. Na uw dood in dit lichaam zult u samen met uw dochter en uw ministers in uw vorige stad terugkomen. Wij tweeën zullen nu gaan zoals we gekomen zijn; en jullie allen zullen ons te zijner tijd natuurlijk volgen, want de manier waarop een paard, een olifant en een kameel zich voortbewegen is verschillend."

Vasiṣṭha vervolgde:

Nog terwijl Sarasvatī dit tegen de koning zei, snelde er een koninklijke bode binnen met het bericht dat de vijandelijke strijdkrachten de hoofdstad waren binnen gedrongen en dat zij de stad verwoestten. De vijand was bezig om alles in brand te steken en de gehele stad stond daardoor in lichterlaaie. De twee dames, de koning en zijn ministers gingen voor een raam staan om getuige te zijn van deze afschuwelijke situatie.

Het plunderen van de stad was begonnen; de plunderaars schreeuwden overal. De hele stad was in dichte rook gehuld. Het leek of er vuur uit de lucht regende, projectielen trokken vurige 'halvemaan' strepen door de lucht. Zware, op rotsen gelijkende projectielen vielen op de huizen en vernietigden zowel de huizen als de wegen er omheen.

De koning en de anderen hoorden de erbarmelijke kreten van de burgers. Overal werd gehuild en gekermd en overal waren de hartverscheurende kreten van de vrouwen en de kinderen te horen. Iemand huilde: "O help, deze vrouw heeft haar vader, moeder, broer en kleine kind verloren: alhoewel ze zelf niet is omgekomen, verschroeit dit levensdrama haar hart." Iemand anders schreeuwde: "Kom snel dat huis uit, het kan elk moment instorten." Weer iemand anders zei: "Kijk, bommen en wapens regenen op alle huizen." Het regende projectielen, als een wolkbreuk die voorafgaat aan de kosmische oplossing. Alle bomen rondom de huizen waren verbrand en de hele stad zag er uit als een woestenij. Voorwerpen, zo groot als olifanten, werden vanuit het slagveld de lucht in geschoten en er regende vuur uit boven op de stad. Overal waren wegversperringen aangebracht. Door gehechtheid gebonden bleven mannen in de brandende huizen dralen, zoekend naar hun vrouw en kinderen.

Zelfs vrouwen van het koninklijke hof werden door de vijandige soldaten weggesleept. De nobele dames huilden en kermden en wisten niet wat te doen. Ze huilden: "O je, wie zal ons helpen in deze verschrikkelijke situatie?" en ze werden omringd door de soldaten.

Zo gaat dat met de glorie van heerschappijen, koninkrijken en keizerrijken.[6]

[III. 44] Līlā (vervolg): elk oprijzend idee wordt direct ervaren

Vasiṣṭha vervolgde:

Ondertussen arriveerde de koningin. De hofdame kondigde haar aan bij de koning. Ze sprak: "Uwe majesteit, alle andere dames van de harem zijn met geweld door de vijand weggevoerd, alleen uwe hoogheid kan ons bevrijden uit deze onbeschrijfelijke ellende."

De koning boog voor Sarasvatī en excuseerde zich: "O godin, ik zal zelf naar het slagveld gaan om met de vijand af te rekenen en mijn vrouw zal ondertussen voor u zorgen."

Het verbaasde de verlichte Līlā dat de koningin een exacte kopie was van haarzelf. Ze vroeg aan Sarasvatī: "O goddelijke, hoe komt het dat zij zo precies op mij lijkt? Zoals ik in mijn jeugd was, zo is zij nu. Wat is hiervan het geheim? En bovendien: deze ministers enz., die hier nu zijn, zijn dezelfden als in ons paleis toen. Als zij slechts een weerspiegeling (of objecten) van onze verbeelding zijn, zijn zij dan bezield en hebben zij ook bewustzijn?"

Sarasvatī antwoordde:

O Līlā, welk idee er ook in jezelf oprijst, dat idee wordt onmiddellijk ervaren. Bewustzijn (als subject) wordt als het ware zelf het object van kennis. Wanneer in het bewustzijn een beeld van de wereld oprijst, ontstaat dit onmiddellijk. Tijd, ruimte, duur en objectiviteit ontstaan niet uit materie, want dan zouden zij materieel zijn. Wat wordt gereflecteerd in iemands bewustzijn, is ook daarbuiten zichtbaar.

Wat wordt beschouwd als de ware objectieve wereld zoals die in de wakende staat wordt ervaren, heeft niet meer werkelijkheid dan wat gedurende de slaap (droom) wordt ervaren. Tijdens de slaap bestaat de wereld niet en in de wakende staat bestaat de droom niet! Op dezelfde manier is de dood tegengesteld aan het leven: als je leeft is de dood niet-bestaand en als je dood bent is het leven niet-bestaand. Want wat de grondslag van de ene ervaring vormt, is in de andere afwezig.

Je kunt niet zeggen dat één van beide werkelijk dan wel onwerkelijk is, je kunt alleen maar zeggen dat slechts hun bestaansgrond werkelijk is. Het universum bestaat slechts als een woord, als een idee in Brahman. Het is werkelijk noch onwerkelijk, net zoals een slang in een touw noch werkelijk, noch onwerkelijk is. Dat geldt ook voor het bestaan van de jīva. De jīva ervaart zijn eigen wensen. Hij verbeeldt zich dat hij ervaart wat hij eerder heeft ervaren; en dat andere ervaringen

[6] De beschrijving is verbazingwekkend en komt overeen met de moderne oorlogsvoering en het bombarderen van civiele doelen - S.V.

nieuwe ervaringen zijn. Soms zijn ze hetzelfde, soms anders. Al deze ervaringen zijn in essentie onwerkelijk, hoewel zij werkelijk lijken. Zo ook is de natuur van deze ministers en anderen. Zo ook bestaat deze Līlā als een product van de weerkaatsing in bewustzijn. Zo ook bestaan jij, ik en alle anderen. Weet dit en rust in vrede.

[III.45-46] Līlā (vervolg): ieders wens wordt vervuld

De tweede Līlā zei tegen Sarasvatī:

"O godin, vroeger aanbad ik Sarasvatī en zij verscheen aan mij in mijn dromen. U lijkt sprekend op haar: ik neem aan dat u Sarasvatī bent. Ik vraag u nederig om een gunst: als mijn echtgenoot op het slagveld sterft, mag ik hem dan in deze belichaming vergezellen, waar hij ook maar naar toe gaat?"

Sarasvatī antwoordde:

"O lieve vrouwe, je hebt mij al lange tijd vol devotie aanbeden: daarom verleen ik je deze gunst."

Daarop zei de eerste Līlā tegen Sarasvatī:

"Uw woorden worden altijd bewaarheid en uw wensen komen altijd uit. Zeg me alstublieft, waarom stond u mij niet toe om in hetzelfde lichaam van het ene niveau van bewustzijn naar het andere te reizen?"

Sarasvatī antwoordde:

"Mijn lieve Līlā, ik doe in werkelijkheid helemaal niets voor wie dan ook. Elke jīva verkrijgt zijn eigen staat door zijn eigen daden. Ik ben louter de godin die waakt over de intelligentie van ieder wezen; ik ben de kracht van zijn bewustzijn en van zijn levenskracht. Welke vorm de energie van het levende wezen in zichzelf ook maar aanneemt, dat zal te zijner tijd vrucht dragen. Jij verlangde naar bevrijding en je bereikte het. Je kunt dat beschouwen als de vrucht van je aanbidding en toewijding aan de godheid, maar het is slechts het bewustzijn dat je deze vrucht schenkt – net zoals de vrucht die uit de lucht lijkt te vallen in werkelijkheid van de boom valt."

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl ze zo met elkaar spraken, besteeg koning Vidūratha zijn luisterrijke strijdwagen en spoedde zich naar het slagveld. Ongelukkigerwijze had hij op het moment dat hij op de vijandelijke gelederen stootte zijn eigen kracht en die van zijn vijand verkeerd beoordeeld.

De twee Līlā's, Sarasvatī en ook de dochter van de minister, keken vanuit het appartement in het paleis naar de afschuwelijke slachting.

De lucht was vergeven van de projectielen van beide legers. De strijdkreten van de krijgers klonken overal. Er lag een gordijn van rook en stof over de hele stad.

Op het moment dat de koning de gelederen van de vijand binnen drong, was er het diep toettoet geluid van heftig kruisvuur. Wanneer de projectielen tegen elkaar botsten klonk dat als khoet-khoet, toek-toek en jhoen-jhoen.

[III.47-50] Līlā (vervolg): waarom Vidūratha de strijd niet kon winnen

De tweede Līlā vroeg aan Sarasvatī:

"O godin, vertel me alstublieft hoe het komt dat hoewel we uw zegen hebben ontvangen, mijn echtgenoot de strijd niet kan winnen?"

Sarasvatī antwoordde:

"Het is waar dat ik al heel lang werd aanbeden door koning Vidūratha, maar hij vroeg niet om de overwinning in de strijd. Omdat ik het bewustzijn ben dat in het begrip van iedereen aanwezig is, schenk ik eenieder wat hij zoekt. Wat iemand ook van mij vraagt, die vrucht schenk ik hem: net zoals het ook natuurlijk is dat vuur je warmte geeft. Hij vroeg om bevrijding en hij zal bevrijding bereiken.

Aan de andere kant aanbad de koning van Sindhu mij ook en hij bad mij om de overwinning in de strijd. Koning Vidūratha zal dus worden verslagen en zich bij jullie voegen en hij zal te zijner tijd bevrijding bereiken. De koning van Sindhu zal de strijd winnen en hij zal als de zegevierende monarch over het land regeren."

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl de dames getuige waren van het gevecht kwam de zon in het oosten op, net alsof de zon graag de beslissende fase van dit verschrikkelijke gevecht wilde zien. De twee koningen, ieder omringd door wel duizend soldaten, vochten met elkaar. Hun projectielen hadden verschillende vormen en afmetingen. Sommige ervan waren een geheel toen ze van de grond werden afgeschoten, splitsten zich in de lucht tot wel duizend fragmenten en spatten letterlijk in tienduizenden stukken uit elkaar zodra ze hun doel raakten.

Beide koningen waren qua moed en kracht aan elkaar gewaagd: de kracht en de moed van Vidūratha waren aangeboren, terwijl de vijand zijn kracht te danken had aan een gunst die hij van heer Nārāyaṇa had verkregen. Terwijl zij tegen elkaar vochten keken hun legers ontsteld toe.

Op een gegeven moment, toen het er op leek dat Vidūratha aan de winnende hand was, werd de tweede Līlā zeer opgetogen en wees hem aan Sarasvatī aan; maar het volgende ogenblik kwam de vijand weer ongedeerd tevoorschijn. Ieder dodelijk projectiel dat door de ene werd gebruikt, werd door de ander met een anti-projectiel beantwoord. Het projectiel dat wanhoop veroorzaakte werd tenietgedaan door een projectiel dat de soldaten moed gaf. De slangen-bom had zijn tegengif. De waterbom werd gepareerd met de vuurbom. De Viṣṇu-bom werd door beide koningen gebruikt.

Aan beide zijden verloren de koningen hun strijdwagens, en ze vochten te voet verder. Toen Vidūratha een nieuwe wagen wilde bestijgen werd hij door de koning van Sindhu neergeslagen. Vidūratha's lichaam werd gauw naar het paleis gebracht, waar de achtervolgende vijand door de aanwezigheid van Sarasvatī niet kon binnendringen.

[III.51, 52] Līlā (vervolg): allen zijn droomfiguren of verbeeldingen

Vasiṣṭha vervolgde:

Spoedig nadat koning Vidūratha sneuvelde ontstond er in de stad een grote, na-oorlogse, verwarring en chaos. De koning van Sindhu verklaarde dat zijn zoon de nieuwe bestuurder zou zijn. Zijn onderdanen waren zeer verheugd en zijn ministers maakten alles gereed voor de kroning. De nieuwe regering kondigde in de nieuwe staat onmiddellijk de staat van beleg af, waardoor de rust en de orde werden hersteld.

De tweede Līlā viel bewusteloos op de grond toen ze zag dat Vidūratha sneuvelde. De eerste Līlā zei tegen Sarasvatī: "O godin, kijk, mijn echtgenoot dreigt de geest te geven."

Sarasvatī zei:

"Lieverd, heel deze verschrikkelijke oorlog, deze vernietiging en deze dood zijn even werkelijk als een droom, want er bestaat noch een koninkrijk noch een aarde. Dit alles vond op de top van de heuvel in het huis van de heilige Vasiṣṭha plaats. Dit paleis en dit slagveld en al het andere bestaat slechts in het binnenste van je eigen paleis. In feite bestaat het hele universum daar. Immers, in het huis van de heilige man bestaat de wereld van koning Padma; en in het paleis van die koning in die wereld bestaat alles wat je hier hebt gezien. Dit alles is slechts verbeelding, een hallucinatie. Wat bestaat is de enkelvoudige werkelijkheid – die wordt noch geschapen, noch vernietigd. Het is dat oneindige bewustzijn dat door de onwetende als het universum wordt waargenomen.

Evenals er in de dromer een hele stad bestaat, zo bestaan de drie werelden in een klein atoom; zeker, er zijn atomen in die werelden en elk van deze atomen bevat ook de drie werelden.

Die andere Līlā die flauwgevallen is heeft die wereld, waar het lichaam van je echtgenoot Padma ligt, al bereikt."

Līlā vroeg: "O godin, zeg me hoe is ze daar zo snel gekomen en wat vertellen de mensen daar aan haar?"

Sarasvatī antwoordde:

"Evenals jullie slechts verbeeldingen van de koning zijn, zo zijn ook de koning en ik droomfiguren. Degene die dit weet, stopt met zoeken naar 'objecten van waarneming'. In het oneindige bewustzijn hebben we elkaar in onze verbeelding geschapen. In werkelijkheid was jij zelf de andere jonge Līlā. Zij aanbad mij en vroeg me om nooit een weduwe te hoeven worden: daarom verliet ze deze plek voordat koning Vidūratha stierf. Lieverd, jullie allen zijn geïndividualiseerd kosmisch bewustzijn, ik ben echter het kosmische bewustzijn: en ik maak dat al deze dingen gebeuren."

[III.53] Līlā (vervolg): de schepping is verbeelding in bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de tweede Līlā die een gunst had gekregen van Sarasvatī steeg op in de ruimte en ontmoette daar haar dochter. Het meisje stelde zich voor aan Līlā en Līlā vroeg haar om haar te begeleiden naar waar haar echtgenoot de koning was. Het

meisje vloog daarna samen met haar moeder weg.

Eerst passeerden ze het gebied van de wolken en vervolgens gingen ze door het gebied van de lucht. Voorbij het gebied van de lucht gingen ze door de baan van de zon naar de sterrenhemel. Ze gingen nog verder naar de gebieden van de schepper Brahmā, van Viṣṇu en Śiva en vervolgens naar de top van het universum. Ze waren hiertoe in staat, net zoals ijs in een ijsbak ook in staat is om kou uit te stralen zonder de bak te breken. Uiteraard ervaarde Līlā die een uit gematerialiseerde gedachten etherisch lichaam had dit alles in zichzelf.

Līlā ging zelfs aan dit universum voorbij, stak oceanen en andere elementen die dit universum omhullen over en kwam in het oneindige bewustzijn. In dat oneindige bewustzijn bestaan ontelbare universums, die geen weet hebben van elkaars bestaan.

Līlā betrad één van deze universums waar het met bloemen overdekte lichaam van koning Padma lag. Ze passeerde nogmaals de gebieden van de goden (Brahmā, etc.) en ging de stad en het paleis binnen waar het lichaam van de koning lag. Maar helaas, toen ze om zich heen keek kon ze haar dochter niet zien – ze was op mysterieuze wijze verdwenen. Ze herkende de koning als zijnde haar echtgenoot en dacht dat hij, omdat hij als strijder op glorieuze wijze in de strijd was gestorven, naar de hemel van de helden was opgestegen. Zij dacht: "Dankzij de genade van Sarasvatī heb ik in dit fysieke lichaam deze plaats bereikt. Ik ben de meest gezegende onder de mensen". Ze begon het lichaam van de koning koelte toe te wuiven.

De eerste Līlā vroeg aan Sarasvatī: "Wat deden de bedienden toen ze haar zagen?"

Sarasvatī antwoordde:

"De koning, de bedienden van de koninklijke hofhouding en alle anderen zijn slechts oneindig bewustzijn. Maar zij herkennen elkaar, omdat de bestaansgrond de weerkaatsing is van het werkelijk bestaande oneindige bewustzijn en omdat er een overtuiging in de ordening van de denkbeeldige schepping bestaat. De echtgenoot zegt, "Zij is mijn vrouw" en de vrouw zegt, "Hij is mijn echtgenoot."

Ze zou niet in haar eigen fysieke lichaam naar het nieuwe gebied kunnen gaan, want licht gaat niet samen met duisternis en zolang de blinde gedachte van onwetendheid in jou bestaat, zolang zal er geen wijsheid in je oprijzen. Wanneer de wijsheid over je etherische lichaam daagt, kan het fysieke lichaam niet langer als waar worden herkend. Dit is het resultaat van de gunst die ik haar verleende. De begunstigde denkt: "Zoals ik nu door deze gunst ben gaan denken, zo ben ik." Daardoor denkt ze dat ze in haar fysieke gedaante de verblijfplaats van haar echtgenoot heeft bereikt. Je kan uit onwetendheid weliswaar een slang in een touw zien; maar het touw kan zich niet als een slang gedragen."

[III.54] Līlā (vervolg): de ordening (niyati) van het universum

Sarasvatī zei:

"O Līlā, alleen iemand die wijsheid heeft bereikt kan naar de etherische gebieden opstijgen en niemand anders. Deze Līlā bezit die wijsheid niet, dus verbeeldde ze zich alleen maar dat ze de stad waar haar echtgenoot woonde, had bereikt."

De verlichte Līlā zei:

"O godin, laat dat zijn zoals u zegt, maar vertel me alstublieft: hoe verkregen de objecten hun eigenschappen – zoals hitte in vuur, koude in ijs en de vastheid van aarde? Hoe kwam de wereldorde (niyati) voor de eerste keer tot bestaan, en hoe ontstonden geboorte en dood?"

Sarasvatī zei:

"Lieverd, als gedurende de kosmische oplossing het hele universum is verdwenen, dan resteert slechts de vrede van de oneindige Brahman. Dit oneindige wezen, met de natuur van bewustzijn, voelt 'ik ben' en vervolgens 'ik ben een atoom van licht'. Daardoor ervaart het de waarheid hiervan in zichzelf. Het beeldt zich ook het bestaan van de verschillende schepselen in zichzelf in: en omdat zijn natuur zuiver en absoluut bewustzijn is, lijkt die verbeelde schepping een echte schepping te zijn, inclusief objecten met verschillende eigenschappen die precies overeenkomen met de verbeelding van het oneindige bewustzijn.

Wat ook, waar ook en hoe alles ook tijdens die eerste schepping door het oneindige bewustzijn werd voorgesteld of verbeeld, dat alles is daar tot op heden, op dezelfde manier en met dezelfde eigenschappen zo gebleven. Daardoor werd hier een specifieke ordening tot stand gebracht.

In feite is deze ordening gelijk aan het oneindig bewustzijn. Al deze objecten en hun eigenschappen waren in potentie aanwezig in het bewustzijn, zelfs tijdens de kosmische oplossing: waar anders zouden ze in kunnen oplossen? Sterker nog, hoe zou iets tot niets kunnen worden? Goud dat de vorm heeft van een armband kan niet totaal vormloos worden.

Dus ofschoon alle elementen van deze schepping uit volslagen leegte bestaan is deze ordening, met elk element dat in het begin en met welke eigenschappen dan ook maar werd bedacht, tot op dit moment toch blijven bestaan. Dit alles is slechts waar vanuit een relatief standpunt bezien: want het universum wordt helemaal niet geschapen en wat ook maar bestaat, dat is het oneindige bewustzijn en niets anders. Het hoort bij de natuur van verschijning om 'als werkelijk' te verschijnen, ofschoon het onwerkelijk is.

De ordening (niyati) van het universum zit zo in elkaar dat niets dit tot nu toe heeft kunnen veranderen. Het was het oneindige bewustzijn zelf, dat in zichzelf aan al deze elementen dacht en dat hen in zichzelf ervaarde en die ervaring lijkt te zijn gematerialiseerd."

Sarasvatī ging verder:

"Volgens de ordening die tijdens de eerste schepping bestond, waren menselijke wezens begiftigd met een levensduur van een-, twee-, drie- of vierhonderd jaren. Het korter of langer worden van de levensduur is afhankelijk van de zuiverheid of onzuiverheid van de volgende factoren – het land, de tijd, de activiteit en de grondstoffen die worden gebruikt en verbruikt. Hij die zich aan de geboden van de geschriften houdt, zal de in de geschriften vermelde levensduur krijgen. En zo leeft hij een lang of kort leven en bereikt het einde."

De verlichte Līlā zei:

"O godin, verschaft u mij alstublieft opheldering over de dood: is het plezierig of onplezierig, en wat gebeurt er na de dood?"

Sarasvatī zei:

"Lieverd, er zijn drie typen menselijke wezens: de dwaas, degene die concentratie en meditatie beoefent en de yogi (of. de wijze mens). De twee laatste typen doen afstand van het lichaam door de beoefening van yoga van concentratie en meditatie en vertrekken volgens hun eigen wil en goeddunken. Maar de dwaas die geen concentratie en meditatie beoefend heeft, zal bij het naderen van de dood grote angst ervaren, omdat hij afhankelijk is van de genade van externe krachten.

Deze dwaas ervaart in zichzelf een verschrikkelijke brandende sensatie. Zijn ademhaling wordt moeizaam en zwaar. De kleur trekt uit zijn lichaam. Hij gaat diepe duisternis binnen en ziet sterren op klaarlichte dag. Hij wordt duizelig. Zijn zicht raakt verward: hij ziet de aarde als ruimte en de lucht als de solide aarde. Hij ervaart allerlei hallucinerende sensaties – dat hij in een put valt, in een steen binnengaat, in een snel voertuig rijdt, als sneeuw wegsmelt, aan een touw wordt gesleept, als een grassprietje zweeft, etc. Hij wil zijn lijden onder woorden brengen, maar dat lukt niet. Zijn zintuigen verliezen geleidelijk hun kracht en hij kan zelfs niet meer denken. Hierdoor zinkt hij weg in onwetendheid en onwijsheid."

De verlichte Līlā vroeg: "Hoe komt het toch dat ieder persoon – hoewel hij uitgerust is met de acht ledematen – deze kwelling en onwetendheid ervaart?"

Sarasvatī antwoordde:

"Zo is de wet aan het begin van de schepping door het oneindige bewustzijn vastgelegd. Wanneer de levensadem niet vrijuit kan stromen, dan houdt het leven van de mens op. Maar dit alles is verbeelding. Hoe kan het oneindige bewustzijn ophouden te bestaan? De mens is niets anders dan oneindig bewustzijn. Wie sterft er en wanneer, aan wie behoort dit oneindige bewustzijn toe en op wat voor manier? Zelfs al sterven er miljoenen lichamen, dit oneindige bewustzijn blijft onverminderd bestaan."

[III.55] Līlā (vervolg): over dood en saṃsāra

De verlichte Līlā zei:

"Wilt u zo vriendelijk zijn om met uw betoog over geboorte en dood door te gaan; het zal mijn wijsheid verdiepen als ik er nogmaals naar luister."

Sarasvatī zei:

"Wanneer de stroom van de levensadem ophoudt wordt het bewustzijn van het individu volkomen passief. O Līlā, herinner je alsjeblieft dat bewustzijn zuiver, eeuwig en oneindig is; het ontstaat niet, noch houdt het op te bestaan. Het bestaat altijd in de bewegende en niet bewegende schepselen, in de hemel, op de berg en in vuur en lucht. Wanneer de levensadem ophoudt, dan wordt gezegd dat het lichaam 'dood' of 'inert' is. De levensadem keert terug naar zijn bron (lucht) en het daardoor van herinnering en van neigingen bevrijde bewustzijn, blijft dan over als het Zelf.

Dat atomische, etherische deeltje dat deze herinneringen en neigingen bevat wordt jīva genoemd: en dat blijft daar in de ruimte waar het dode lichaam zich bevindt. En men verwijst ernaar als 'preta' (overleden ziel). Deze jīva doet nu afstand van zijn ideeën en van al wat het tot dan toe heeft gezien en neemt vervolgens andere dingen waar, net zoals ook in een droom of in dagdromen gebeurt.

Na een kort moment van verlaagd bewustzijn begint de jīva zich te verbeelden dat hij een ander lichaam, een andere wereld en een ander leven heeft .

O Līlā, er zijn zes categorieën van zulke 'overleden zielen': de slechte, slechtere en slechtste van de zondaars; de goede, betere en de beste van de deugdzame zielen. Uiteraard bestaan er ook subcategorieën. (In het geval van sommige van de slechtste zondaars kan de tijdelijke terugval van bewustzijn een aanzienlijke tijd duren.)

De slechtste onder de zondaars ondergaan in de hel verschrikkelijk lijden en worden vervolgens in ontelbare levende soorten geboren alvorens ze het einde van hun kwelling bereiken. Ze bestaan mogelijk zelfs voor lange tijd als bomen.

De middelste onder de zondaars lijden ook gedurende een aanzienlijke periode aan een terugval van bewustzijn; en vervolgens worden ze als wormen en dieren geboren.

De lichte zondaren worden al snel weer als menselijk wezen geboren.

De beste onder de rechtvaardigen stijgen op naar de hemel en genieten daar van het leven. Later worden ze in goede en welgestelde families op aarde geboren.

De middelste onder de rechtvaardigen gaan naar het gebied van de hemelse wezens en keren terug op aarde als kinderen van brāhmaṇa's, etc.

Nadat ze van de hemelse genoegens hebben genoten zullen ook de rechtvaardigen onder de overledenen door de gebieden van de halfgoden moeten gaan, teneinde de consequenties van hun eventuele dwalingen te ondergaan."

Sarasvatī vervolgde:

"Al deze overleden zielen ervaren in zichzelf de vruchten van hun eigen voorbije handelingen. Eerst is er de gedachte 'ik ben dood', en dan 'ik word weggebracht door de boodschappers van de God van de dood'. De rechtvaardigen onder hen verbeelden zich dat ze naar de hemel worden gebracht; de gewone zondaren verbeelden zich dat ze in de rechtbank van de God van de dood staan, waar ze op basis van Citragupta (het verborgen rapport van alle gedane handelingen) met betrekking tot hun voorbije leven worden berecht en veroordeeld.

Wat de jīva ook ziet, dat ervaart de jīva. Want in deze lege ruimte van oneindig bewustzijn bestaat er niet zoiets als tijd, handeling, enz. Dan verbeeldt de jīva zich: 'De God van de dood heeft me naar de hemel (of hel) gezonden', en 'ik genoot van het plezier van de hemel' of 'ik onderging de kwellingen van de hel', en 'ik ben geboren als dier, enz., precies zoals door de God van de dood werd opgedragen'.

Op dat moment gaat de jīva via het voedsel dat wordt gegeten het lichaam van de man binnen; het wordt vervolgens doorgegeven aan de vrouw en in deze wereld gebracht, waar het opnieuw het leven ondergaat in overeenstemming met de vruchten van zijn voorbije handelingen. Daar groeit het en neemt het af zoals de maan.

Opnieuw ondergaat het seniliteit en dood. Dit gaat steeds door totdat de jīva door zelfkennis wordt verlicht."

De verlichte Līlā vroeg:

"O godin, vertelt u me alstublieft hoe dit alles begon in het allereerste begin.

Sarasvatī antwoordde:

"De bergen, de bossen, de aarde en de lucht — dit alles is slechts oneindig bewustzijn. Alleen dat is het uiteindelijke bestaan van alles, de werkelijkheid in alles; en daardoor leek dat zuivere oneindige bewustzijn telkens die zelfgekozen vorm te worden, wanneer het zich ook maar manifesteerde. Tot nu toe is het dat nog steeds. Wanneer de levensadem in de lichamen komt en in de verschillende lichaamsdelen begint te vibreren, wordt er gezegd dat deze lichamen leven. Dergelijke levende lichamen bestonden meteen aan het begin van de schepping. Wanneer deze lichamen, waar de levensadem in kwam, niet vibreerden, werden zij bomen en planten genoemd. Het is echt maar een klein deel van het oneindige bewustzijn dat de intelligentie in deze lichamen wordt. Deze intelligentie die de lichamen binnengaat, brengt de verschillende organen zoals de ogen tot bestaan.

Wat dit bewustzijn ook maar denkt te zijn, die vorm neemt het aan. Dit Zelf van allen bestaat dus in alle lichamen, met beweging als eigenschap van bewegende lichamen en onbeweeglijkheid als eigenschap van onbeweeglijke lichamen. Zo blijven al deze lichamen ook tot nu toe voortbestaan."

Sarasvatī vervolgde:

"Wanneer die intelligentie, die een deel is van het oneindige bewustzijn, zich verbeeldde een boom te zijn, dan werd het een boom; of een rots, dan werd het een rots; of gras, dan werd het gras. Er bestaat geen verschil tussen het bewuste en het onbewuste, tussen intelligent of inert: er bestaat geen enkel verschil in de essentie van substanties, want het oneindige bewustzijn is overal gelijkelijk aanwezig. De verschillen ontstaan slechts doordat de intelligentie zichzelf als verschillende substanties identificeert. Hetzelfde oneindige bewustzijn staat in deze verschillende substanties onder verschillende namen bekend. Op dezelfde wijze is het hetzelfde oneindige bewustzijn dat door de intelligentie wordt herkend als wormen, mieren en vogels. Hierin is geen vergelijking noch een gevoel van verschil mogelijk: evenals dat de mensen die op de Noordpool leven, de mensen op de Zuidpool niet kennen en zichzelf daarom niet met hen vergelijken. Iedere onafhankelijke substantie, die als zodanig door deze intelligentie wordt benoemd, bestaat op zichzelf zonder dat er verschil is met de andere substanties. Om aan deze substanties verschillen als 'bewust' en 'onbewust' toe te schrijven, zou hetzelfde zijn als wanneer een kikker die geboren is in een rotspartij en een kikker die ergens anders geboren is, zichzelf als verschillend zouden beschouwen, de ene bewust en de andere onbewust!

De intelligentie die een deel is van het bewustzijn bestaat overal en het is alles: wat die intelligentie ook maar dacht te zijn, dat werd het in het allereerste begin van de schepping en dat is het sindsdien gebleven.

Het dacht aan zichzelf als ruimte, het dacht aan zichzelf als bewegende lucht, het dacht aan zichzelf als de onbewuste wezens, het dacht aan zichzelf als de bewuste wezens. Dit alles is niets anders dan de verbeelding van die intelligentie. Die verschijning is niet de werkelijkheid, maar het lijkt wel werkelijk te zijn.

O Līlā, ik denk dat koning Vidūratha nu het hart van het lichaam van koning Padma wil binnengaan. Hij gaat er nu heen."

De verlichte Līlā zei:

"O godin, laten wij er ook heen gaan."

Sarasvatī zei:

"Terwijl Vidūratha zich op het egoprincipe in het hart van Padma afstemt, verbeeldt hij zich dat hij naar een andere wereld toegaat. Laten we over onze eigen paden verder gaan: je kunt het pad van een ander niet lopen!"

[III.56] Līlā (vervolg): de staat na de dood

Vasiṣṭha vervolgde:

Intussen verliet de levensadem het lichaam van koning Vidūratha, net zoals vogels ook wegvliegen uit een boom die op het punt staat om te vallen. Zijn intelligentie steeg in een etherische vorm op in de ruimte. Līlā en Sarasvatī zagen dit en volgden het. Binnen enkele seconden kwam die etherische vorm tot bewustzijn, toen de periode van bewusteloosheid na de dood voorbij was. En, de koning verbeeldde zich zelfs dat hij ook de grove fysieke vorm zag die dankzij het crematierituеel dat door zijn familieleden was uitgevoerd weer opnieuw was gevormd.

Hiermee reisde hij richting het zuiden en hij bereikte het onderkomen van de God van de dood, die verklaarde dat de koning geen enkele zondige handeling had verricht en daarom zijn boodschappers de opdracht gaf om hem zijn vorige eigen lichaam (dat van Padma) binnen te laten gaan – dat daar gebalsemd lag.

Onmiddellijk reisde de jīva van Vidūratha naar het andere universum, waar het lichaam van Padma lag, en bereikte het paleis. Het was duidelijk dat Vidūratha met Padma's lichaam verbonden was door diens egogevoel, net zoals een man die in verre landen reist nog steeds gehecht is aan de plaats waar hij een schat heeft begraven!

Rāma vroeg

O heilige, als de familieleden de crematierituelen niet op de juiste wijze uitvoeren, hoe kan die persoon dan de etherische vorm verkrijgen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Of de crematierituelen nu volgens de voorschriften zijn uitgevoerd of niet, als de vertrekkende ziel gelooft dat ze zijn uitgevoerd dan krijgt hij het voordeel van de etherische vorm. Dit is een welbekende waarheid: wat ook maar je bewustzijn is, dat ben je. Dingen (objecten of substanties) komen tot bestaan op basis van wat je je verbeeldt (gedachte of idee); omgekeerd rijst ieders verbeelding ook op uit de dingen. Gif verandert in nectar door wat je je verbeeldt (of wat je gelooft); op dezelfde manier wordt een onwerkelijk object of onwerkelijke substantie werkelijk mits een

dergelijk intens geloof aanwezig is. Zonder oorzaak wordt er nooit en te nimmer een gevolg geproduceerd. Daarom is er buiten het ene oorzaakloze oneindige bewustzijn nooit iets ontstaan of geschapen. Daar kun je zeker van zijn. Het helpt de intelligentie van de overleden ziel als de begrafenisrituelen door de familieleden met het juiste geloof worden uitgevoerd, tenzij de overleden ziel verschrikkelijk boosaardig is.

Laten we nu terugkeren naar het paleis van koning Padma. Zoals ik al zei gingen Līlā en Sarasvatī opnieuw dat prachtige paleis en de kamer binnen waar het gebalsemde lichaam van koning Padma lag. Alle bedienden van de koning waren diep in slaap.

[III.57] Līlā (vervolg): over droom en verbeelding

Vasiṣṭha vervolgde:

Daar, gezeten naast het lichaam van koning Padma, zagen ze de tweede Līlā die de koning vol overgave koelte toewuifde. De eerste Līlā en Sarasvatī zagen haar wel, maar zij zag hen niet.

Rāma vroeg:

Er werd gezegd dat de eerste Līlā tijdelijk haar lichaam vlakbij de koning had achtergelaten en met Sarasvatī in een etherisch lichaam reisde: maar nu wordt dit lichaam van de eerste Līlā helemaal niet meer genoemd.

Vasiṣṭha antwoordde:

Toen de eerste Līlā verlicht werd, verbrak de egoïstische verbeelding van haar etherische ware wezen de verbinding met de grove fysieke vorm en dat smolt toen als sneeuw voor de zon. In feite was het Līlā's verbeelding die het (door onwetendheid) had doen lijken alsof ze een fysiek lichaam had. Het was zoals wanneer je in je droom denkt "ik ben een hert"; wanneer je dan wakker wordt en merkt dat je het hert niet kunt vinden, ga je er dan naar op zoek? In de geest van de misleide persoon manifesteert zich het onwerkelijke; en die onwetende verbeelding bestaat niet meer, zodra de misleiding wordt verdreven (zoals het besef dat het een touw is en geen slang!). Deze ingebeelde overtuiging dat het onware waar is, is diepgeworteld als gevolg van deze zich steeds herhalende verbeelding.

Ook zonder het te vernietigen kun je van het ene naar het andere etherische lichaam gaan, net zoals je in een droom steeds een andere vorm kunt aannemen zonder de vorige vorm te verlaten. Het lichaam van de yogi is in waarheid onzichtbaar en etherisch, ook al lijkt het zichtbaar in de ogen van de onwetende toeschouwer. En daardoor denkt en zegt die onwetende toeschouwer: "Deze yogi is dood". Want waar is het lichaam, wat bestaat echt en wat sterft er? Dat wat is, Is: slechts de misleiding verdween!

Rāma vroeg:

Heilige heer, wordt het fysieke lichaam van een yogi dan een etherisch lichaam?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, hoe vaak heb ik het je nu al niet verteld en nog steeds begrijp je het niet. Alleen het etherische lichaam bestaat: door een voortdurende verbeelding lijkt het

met een fysiek lichaam verbonden te zijn. Net zoals dat wanneer een onwetend persoon (die denkt dat hij het fysieke lichaam is) doodgaat en het lichaam wordt gecremeerd een subtiel lichaam heeft, zo heeft ook de yogi die tijdens zijn leven verlichting bereikt een etherisch lichaam.

Het fysieke lichaam is slechts de schepping van je eigen onwetende verbeelding en het bestaat niet werkelijk. Er is geen verschil tussen het lichaam en onwetendheid. Te denken dat het er twee zijn – dit is nou zonder twijfel saṃsāra (kringloop van geboorte en dood).

[III.58] Līlā (vervolg): Padma's nirvāṇa

Vasiṣṭha vervolgde:

Ondertussen hield Sarasvatī de jīva van Vidūratha tegen om het lichaam van koning Padma binnen te gaan.

De verlichte Līlā vroeg aan Sarasvatī:

"O godin, hoeveel tijd is er tot nu toe al verstreken sinds ik begon te contempleren?"

Sarasvatī antwoordde:

"Lieverd, het is een maand geleden dat je begon te contempleren. Tijdens de eerste vijftien dagen is je lichaam door de vanwege prāṇāyāma ontwikkelde grote hitte verdampt. Het werd als een dor blaadje en viel op de grond. Vervolgens werd het stijf en koud. De ministers dachten toen dat je jezelf had gedood en zij cremeerden dat lichaam. Door je eigen wens verschijn je hier nu in je etherische lichaam. Er zijn in jou noch herinneringen aan voorbije levens, noch latente neigingen die zich in vorige incarnaties hebben gevormd. Want het lichaam wordt vergeten wanneer de intelligentie vast van zijn etherische natuur overtuigd is, net zoals je in je jeugd ook het leven als foetus vergeet. Vandaag is het de eenendertigste dag en ben je hier. Kom, laten we onszelf aan deze andere Līlā vertonen."

Toen de tweede Līlā hen voor zich zag staan, knielde ze neer en eerde hen.

Sarasvatī vroeg haar: "Vertel ons eens hoe je hier bent gekomen?"

De tweede Līlā antwoordde:

"Toen ik flauwviel in het paleis van Vidūratha, wist ik een tijdje helemaal niets meer. Toen zag ik mijn subtiele lichaam in de ruimte opstijgen en zat ik in een hemelwagen die mij hierheen bracht. En ik zag dat Vidūratha hier in een tuin vol bloemen lag te slapen. Ik dacht dat hij door de strijd vermoeid was geraakt en zonder hem te storen wuifde ik hem koelte toe."

Sarasvatī liet de jīva van Vidūratha onmiddellijk het lichaam binnen gaan. De koning ontwaakte meteen, alsof hij alleen maar had liggen sluimeren. De beide Līlā's bogen voor hem.

De koning vroeg de verlichte Līlā: "Wie ben je, wie is zij en waar komt ze vandaan?"

De verlichte Līlā antwoordde: "Heer, ik ben uw vrouw uit een vorige incarnatie en uw vaste gezellin, net zoals ook een woord en zijn betekenis bij elkaar horen.

Deze Līlā is uw andere vrouw; zij is een door mij voor uw genoegen geschapen reflectie van mij en zij die daar gezeten is op die gouden troon is de godin Sarasvatī. Zij is hier als gevolg van onze grote voorspoed."

Toen de koning dit hoorde ging hij rechtop zitten en groette Sarasvatī. Sarasvatī zegende hem met een lang leven, gezondheid, rijkdom, e.d. en met verlichting.

[III.59, 60] Līlā (slot): over de aard van de wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat ze aan de koning de begeerde gunsten had verleend verdween Sarasvatī in het niets. De koning en de koningin omhelsden elkaar liefdevol. De koninklijke bedienden die het lichaam van de koning bewaakten, werden wakker en verheugden zich over het feit dat de koning weer tot leven was gekomen.

Er heerste een enorme vreugde in het land. In alle uithoeken van het land vertelden de mensen elkaar steeds opnieuw hoe koningin Līlā, met een andere Līlā als geschenk voor de koning, vanuit een andere wereld terug was gekeerd. De koning hoorde van de verlichte Līlā wat er gedurende de afgelopen maand allemaal was gebeurd. Dankzij de genade van Sarasvatī, welke hij zonder twijfel door zijn eigen inspanning had verdiend, bleef hij regeren en genoot hij van de zegeningen van de drie werelden.

O Rāma, zo luidt het verhaal van Līlā, precies zoals ik je dat tot in detail heb verteld: door op dit verhaal te contempleren zal je je geest bevrijden van het laatste spoortje geloof in de echtheid van wat wordt waargenomen. Maar hoe zit dat nu eigenlijk, immers alleen iets wat werkelijk bestaat kan worden weggenomen, hoe kan men dan iets wegnemen wat niet werkelijk bestaat? Er bestaat niets wat weggenomen moet worden, want alles wat in jouw ogen lijkt te bestaan (de aarde, etc.) is niets anders dan het oneindige bewustzijn; en zo er al íets geschapen is, dan is zelfs dat door het bewustzijn in zichzelf gebeurd. Alles is zoals het is; niets is ooit geschapen. Je zou misschien kunnen zeggen dat datgene wat lijkt te bestaan de schepping van māyā is, maar ook māyā zelf is immers niet werkelijk!

Rāma zei:

Heer, wat heeft u me een prachtige visie op de uiteindelijke waarheid gegeven! O heilige, ik blijf desalniettemin een onverzadigbare honger houden naar de nectar van uw verlichtende woorden. Legt u mij alstublieft het geheim van tijd uit: in het verhaal van Līlā duurde een heel leven soms maar acht dagen, soms een maand. Ik raak in de war. Bestaan er verschillende tijdschalen in verschillende universums?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat wat iemand in zichzelf in zijn eigen intelligentie denkt, alleen dat wordt door hem ervaren. Zelfs nectar wordt als gif ervaren door degene die zich verbeeldt dat het gif is. Vrienden worden vijanden en vijanden worden vrienden, afhankelijk van je innerlijke houding. Je ervaart het object in exacte overeenstemming met je innerlijk gevoel. Voor iemand die lijdt, duurt een nacht een heel tijdperk; en een feestnacht gaat in een moment voorbij. In een droom verschilt een moment

niet van een tijdperk. Het leven van Manu duurt slechts anderhalf uur voor Brahmā; Brahmā's leven duurt een dag voor Viṣṇu. Viṣṇu's levensduur is een dag voor Śiva. Maar voor de wijze wiens bewustzijn deze beperkingen heeft overstegen bestaat er nacht noch dag.

Vasiṣṭha vervolgde:

De yogi's weten dat het iemands eigen geestelijke houding is die zoete dingen in bittere dingen verandert en vice versa, en die vrienden in vijanden verandert en omgekeerd. Op dezelfde manier, door van gezichtspunt te veranderen en door consequente oefening, kan men een voorkeur ontwikkelen voor iets wat voorheen oninteressant was voor studie en voor japa[7], etc. Want deze kwaliteiten zitten niet in de objecten, maar bestaan slechts in je eigen denken: net zoals een man die zeeziek is ook de wereld ziet ronddraaien, zo denkt de onwetende man dat deze kwaliteiten in de objecten gezeteld zijn. Een dronken man ziet een lege ruimte waar een muur staat; en een niet bestaande kwelgeest doodt een misleid persoon.

Deze wereld is niets anders dan een enkele trilling van bewustzijn in de ruimte. Het lijkt te bestaan, net zoals een kwelgeest in de ogen van een onwetende ook lijkt te bestaan. Dit alles is slechts māyā: want er bestaat geen tegenstrijdigheid tussen het oneindige bewustzijn en het ogenschijnlijke bestaan van het universum. Het is te vergelijken met een fantastische droom van iemand die wakker is.

O Rāma, in de herfst verliezen de bomen hun bladeren; in de lente tooien dezelfde bomen zich weer met nieuwe bladeren die al in de boom waren gevormd. Op dezelfde wijze bestaat dit universum de hele tijd al in het absolute bewustzijn. Het wordt niet gezien; net zoals de vloeibaarheid van goud niet altijd manifest is. Als de schepper van een tijdperk bevrijding bereikt en als de schepper van het volgende tijdperk het nieuwe universum vanuit zijn herinnering projecteert, dan is zelfs die herinnering niets anders dan het oneindige bewustzijn.

Rāma vroeg:

Hoe kan het dat de koning en de onderdanen dezelfde objectieve feiten ervaarden?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat komt omdat de intelligentie van alle jīva's op het oneindige bewustzijn is gebaseerd. De onderdanen dachten ook dat hij hun koning was. Gedachtenvibraties zijn natuurlijk en eigen aan het oneindige bewustzijn en ze zijn niet ergens voor bedoeld. Net zoals fonkelen voor een diamant natuurlijk is, zo denkt de intelligentie van de koning: "Ik ben koning Vidūratha" en zo denken alle wezens in het universum dat ook. Wanneer iemands intelligentie in deze waarheid betreffende het oneindige bewustzijn is gevestigd, bereikt het de hoogste staat van bevrijding. Dit is afhankelijk van de intensiteit van iemands inspanning. Een mens wordt twee verschillende kanten opgetrokken: naar de realisatie van het absolute Brahman en naar de misleide acceptatie van de realiteit van de wereld. Datgene wint, wat hij met

[7] Reciteren van mantra's (C.S.)

grootste intensiteit wenst te realiseren! Wanneer hij onwetendheid eenmaal heeft overwonnen, is de misleide visie van de onwerkelijkheid voorgoed verdreven.

[III.61] De schepping bestaat in Brahman

Rāma vroeg:

Heilige, vertel me alstublieft nog eens in het kort: hoe kan eigenlijk die illusie van de gedachte van 'ik' en 'de wereld' ontstaan, zonder dat er een oorzaak voor bestaat?

Vasiṣṭha antwoordde:

Omdat alle dingen in gelijke mate van intelligentie zijn doordrongen, is het niet-gemanifesteerde altijd en in alle opzichten eveneens alles, het Zelf van alles. We gebruiken de uitdrukking 'alle dingen': dat is slechts een manier van spreken, want alleen het oneindige bewustzijn van Brahman bestaat. Net zoals er geen verschil bestaat tussen de armband en het goud, of tussen de golven en het water, zo bestaat er ook geen verschil tussen het universum en het oneindige bewustzijn. Alleen het bewustzijn is het universum; het universum als zodanig is niet het oneindige bewustzijn, net zoals de armband van goud is gemaakt, maar het goud niet van de armband is gemaakt. Net zoals we een mens en zijn ledematen als zijnde één en dezelfde beschouwen, zo spreken we ook over de aanwezigheid van het oneindige bewustzijn in de vorm van alle wezens, hetgeen echter niet inhoudt dat hierin van een verdeling sprake is.

In dat oneindige bewustzijn bestaat een diepgeworteld niet-herkennen van zijn oneindige natuur. Dat lijkt zich dan als 'ik' en 'de wereld' te manifesteren. Net zoals er reeds een beeld in een blok marmer zit, ook als dit nog niet is uitgehouwen, zo bestaat ook deze gedachte van 'ik en de wereld' in het oneindige bewustzijn. Net zoals er in een kalme zee reeds golven in hun potentiële staat bestaan, zo bestaat de wereld in zijn potentiële staat reeds in het oneindige bewustzijn: en dat wordt gekend als zijn schepping. Het woord 'schepping' heeft geen andere betekenis. Er vindt in het opperste wezen ofwel in het oneindige bewustzijn geen schepping plaats; en het oneindige bewustzijn is niet betrokken bij de schepping. Het zijn geen twee verschillende dingen die met elkaar in verband zouden staan.

Net zoals de wind niet van zijn eigen beweging verschilt, zo kijkt ook dit oneindige bewustzijn als het ware in zijn eigen hart naar zijn eigen intelligentie, hoewel het er niet van verschilt. Zodra er zich in dat bewustzijn een onwerkelijke scheiding voordoet, rijst daarin de gedachte van ruimte op, dat door de kracht van het bewustzijn als het element ruimte ofwel ether verschijnt. Dat gelooft vervolgens zelf lucht te zijn en daarna vuur. Vanuit deze gedachte ontstaan vuur en licht. En dat koestert vervolgens de gedachte van water met de kwaliteit van smaak; en dat gelooft zelf aarde te zijn met de daarbij behorende kwaliteit van geur en massa. Zo lijken de elementen water en aarde zichzelf te hebben gemanifesteerd.

Vasiṣṭha ging verder:

Tegelijkertijd was er in dit oneindige bewustzijn de gedachte van een tijdseenheid die gelijk is aan het een miljoenste deel van een oogwenk; en hieruit ontwikkelde

zich de tijdschaal tot zelfs een tijdvak aan toe dat bestaat uit verscheidene omwentelingen van de vier tijdperken, hetgeen de tijdspanne van een kosmische schepping is. Het oneindige bewustzijn is hier niet zelf bij betrokken; dat is immers niet onderhevig aan beginnen en ophouden (wat kenmerkend is voor alle tijdschalen) en het heeft geen begin, geen midden en geen einde.

Dat oneindige bewustzijn alleen is de werkelijkheid, altijd wakker en verlicht: en met de schepping is het precies zo. Alleen dat oneindige bewustzijn is de onverlichte verschijning van deze schepping: en zelfs na deze schepping is er niets aan veranderd. Het blijft altijd hetzelfde. Wanneer iemand door het Zelf in zichzelf beseft dat bewustzijn de absolute Brahman is, ervaart hij Dat als alles – net zoals ook de ene levenskracht door al zijn ledematen stroomt.

Je zou kunnen zeggen dat deze wereldverschijning alleen werkelijk is voor zover het de manifestatie van bewustzijn betreft en omdat je het rechtstreeks ervaart; en je zou kunnen zeggen dat het onwerkelijk is wanneer het met de geest en de zintuigen wordt vastgepakt. Wind wordt door zijn beweging als werkelijk ervaren en het wordt als niet-bestaand beschouwd wanneer er geen beweging is: op dezelfde manier kan deze wereldverschijning als werkelijk en als onwerkelijk worden gezien. Deze op een luchtspiegeling lijkende verschijning van de drie werelden bestaat als niet verschillend van de absolute Brahman.

De schepping bestaat in Brahman, net zoals ook een kiem in het zaad, vloeibaarheid in water, zoetheid in melk en scherpte in een Spaanse peper bestaan, maar in geval van onwetendheid lijkt het verschillend en onafhankelijk van Brahman te bestaan. Er bestaat in de absolute Brahman geen oorzaak voor het bestaan van de wereld als een zuivere reflectie. Wanneer de gedachte van schepping zich voordoet, lijkt de schepping te bestaan: en wanneer er door inspanning het besef van niet-schepping ontstaat, bestaat de wereld niet.

Niets wordt ooit of waar dan ook geschapen; en evenmin komt iets ooit tot een einde. De absolute Brahman is alles, de hoogste vrede, ongeboren, zuiver bewustzijn en eeuwig. In ieder atoom verschijnen werelden in werelden. Wat kan daarvan de oorzaak zijn en hoe ontstaan deze?

Als en wanneer je je van de gedachten van 'ik' en 'de wereld' afkeert, dan ben je vrij; de gedachte: 'Ik ben dit' is hier de enige gebondenheid. Diegenen die het oneindige bewustzijn als de naamloze, vormloze bestaansgrond van het universum kennen, behalen de overwinning op saṃsāra (kringloop van geboorte en dood).

[III.62, 63] Over de wereldorde of niyati

Rāma vroeg:

O heilige wijze, het is duidelijk dat alleen Brahman bestaat! Maar waarom bestaan deze wijzen en geleerde personen dan op deze wereld, alsof God dat zo heeft bepaald – en wat is God?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, wat bestaat is de altijd in beweging zijnde kracht of energie van het oneindige bewustzijn; alleen dat is de werkelijkheid van alle onvermijdelijke toekomstige gebeurtenissen, want het doordringt alle tijdperken. Het is die kracht die de natuur van ieder object in het universum bestuurt. Die kracht (cit śakti) staat ook bekend als mahāsattā (het grote zijn), mahāciti (de grote intelligentie), mahāśakti (de grote kracht), mahādṛṣṭi (het grote zien), mahākriyā (de grote doener of het grote doen), mahodbhavā (het grote worden), mahāspandā (de grote trilling). Het is deze kracht die aan alles zijn specifieke kwaliteit geeft, maar die kracht is niet verschillend of onafhankelijk van de absolute Brahman; het is even werkelijk als een luchtkasteel. De wijzen maken een verbaal onderscheid tussen Brahman en de kracht en zeggen dat schepping het werk is van die kracht.

Het onderscheid is verbaal, net zoals we spreken over het lichaam (als een geheel) en zijn ledematen. Het oneindige bewustzijn wordt zich gewaar van zijn eigen kracht, net zoals men zich ook van de ledematen van zijn lichaam gewaar wordt: dit gewaarzijn staat bekend als niyati (de kracht van het absolute, waardoor de natuur wordt bepaald). Het staat ook bekend als daiva of goddelijke wet.

Dat jij me deze vragen zou stellen wordt door niyati geregeld en de manier waarop je op mijn lering zou reageren wordt ook door niyati geregeld. Als men zegt: 'God zal mij voeden' en verder niets doet, dan is dat ook het werk van niyati. Deze niyati kan zelfs door goden als Rudra niet aan de kant worden geschoven. Wijze mensen moeten daarom hun eigen inspanning niet opgeven, want niyati werkt alleen door deze eigen inspanning. Deze niyati heeft twee kanten, menselijk en bovenmenselijk: de eerste zien we waar eigen inspanning vrucht draagt en de laatste waar het dat niet doet.

Als iemand niets doet en alles af laat hangen van wat niyati voor hem zal doen, dan zal hij spoedig merken dat zijn leven hem verlaat – want het leven is actie. Door de hoogste superbewuste staat binnen te gaan kan men de adem stoppen en bevrijding bereiken: maar dan hebben we het over de allerhoogste vorm van eigen inspanning!

Het is alleen het oneindige bewustzijn dat als het ene ding op een bepaalde plaats en als het andere ding op een andere plaats verschijnt. Er bestaat geen verschil tussen dat bewustzijn en zijn kracht, net zoals er geen verschil tussen de golven en het water, of tussen de ledematen en het lichaam bestaat. Een dergelijk verschil wordt slechts door de onwetende ervaren.

[III.64, 65] De aard van het individu

Rāma vroeg:

Als het oneindige bewustzijn en zijn inherente bewegingskracht de enige werkelijkheid is, hoe komt de jīva dan aan een ogenschijnlijke werkelijkheid in de ene zonder tweede?

Vasiṣṭha antwoordde:

Deze verschrikkelijke kwelgeest, die jīva wordt genoemd, ontstaat slechts in de geest van de onwetende als een gereflecteerde werkelijkheid of verschijning. Niemand, zelfs niet de verstandige mensen of de wijzen, kan met zekerheid zeggen wat dat is, want er zijn geen aanduidingen voor wat betreft zijn natuur.

In de spiegel van oneindig bewustzijn verschijnen ontelbare weerspiegelingen waaruit de verschijning van de wereld is opgebouwd. Dit zijn de jīva's (individuen). Jīva is als een kleine rimpeling aan de oppervlakte van de oceaan van Brahman; of als een kleine flikkering van de vlam van een kaars in een windstille kamer. Wanneer door die lichte beweging de oneindigheid van het oneindige bewustzijn wordt bedekt, dan lijkt er een beperking van bewustzijn tot bestaan te komen. Ook dit is inherent aan dat oneindige bewustzijn en die beperking van bewustzijn wordt jīva genoemd.

Net zoals wanneer een vonk van een vlam met een ontvlambare substantie in aanraking komt en dan een zelfstandige vlam wordt, zo wordt deze beperking van bewustzijn tot egoïsme of ik-heid geconcentreerd, wanneer het door latente neigingen en herinneringen wordt gevoed. Deze ik-heid is geen feitelijke realiteit; de jīva ziet dit echter als werkelijk, zoals het blauw van de lucht. Zodra het egoïsme zijn eigen gedachten gaat koesteren, ontstaat de gedachtenwereld, zoals het idee van een onafhankelijke en afgescheiden jīva, geest, māyā of kosmische illusie, kosmische natuur, enz.

De intelligentie die deze gedachten koestert, roept de natuurlijke elementen (aarde, water, vuur, lucht en ruimte) tevoorschijn. In samenhang hiermee wordt deze zelfde intelligentie een sprankje licht, hoewel het in waarheid het kosmische licht is. Dan condenseert het in ontelbare vormen: op de ene plek wordt het een boom, ergens anders een vogel, etc. of het wordt een kwelgeest en weer ergens anders wordt het een halfgod, etc. De eerste van deze verschijningen is de schepper Brahmā en deze schept met zijn gedachten en wilskracht andere vormen. De jīva, karma, God is dus slechts een trilling in bewustzijn en al het andere volgt daaruit.

De schepping (van de geest) is slechts een beweging in bewustzijn en de wereld bestaat in de geest! Het lijkt te bestaan als gevolg van een gebrekkig inzicht, een gebrekkig begrip. Het is niet meer dan een lange droom. Als dit wordt begrepen, dan zal alle dualiteit ophouden en dan worden Brahman, jīva, geest, māyā, doener, actie en de wereld allemaal gezien als synoniemen voor dat ene non-duale, oneindige bewustzijn.

[III.66, 67] Waar de geest aan denkt dat ziet hij

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, het ene werd nooit veel. Wanneer vele kaarsen met één kaars worden aangestoken, dan is dat dezelfde vlam die in alle kaarsen brandt; op dezelfde manier lijkt ook de ene Brahman veel te zijn. Wanneer we de onwerkelijkheid van deze verscheidenheid doorzien, dan zijn we bevrijd van ellende.

Jīva is niets anders dan de beperking van bewustzijn; wanneer de beperking verdwijnt, dan is er vrede – net zoals voor iemand die schoenen draagt de hele wereld met leer geplaveid is. Wat is deze wereld? Niets anders dan een verschijningsvorm, net zoals de stam van een bananenboom uit niets anders dan zijn bladeren bestaat. Net zoals sterke drank het mogelijk maakt dat we in een lege ruimte allerlei spookbeelden zien, zo is ook de geest in staat om ons de verscheidenheid in de eenheid te doen zien. Net zoals een dronkaard een boom ziet bewegen, zo ziet de onwetende beweging in deze wereld.

Wanneer de geest dualiteit waarneemt, bestaat er zowel dualiteit als eenheid (de tegenpool) en wanneer de geest de waarneming van dualiteit laat vallen, bestaat er noch dualiteit noch eenheid. Wanneer iemand stevig in de eenheid van het oneindige bewustzijn is gevestigd, wordt hij, ongeacht of hij nu stil zit of actief bezig is, gezien als iemand die innerlijke vrede bezit. Het gevestigd zijn in deze hoogste staat wordt ook wel de staat van het niet-Zelf of de staat van het kennen van het niets ofwel van de leegte genoemd.

Door de beweging in de geest lijkt het bewustzijn het object van kennis te worden! In de geest ontstaan daardoor allerlei foutieve gedachten, zoals: 'ik ben geboren', enz. Die kennis is niet anders dan de geest. Het staat daarom bekend als onwetendheid respectievelijk misleiding.

Om zichzelf van de ziekte van deze saṃsāra of wereldverschijning te bevrijden, bestaat er geen andere remedie dan wijsheid of zelfkennis. Slechts kennis is de remedie bij het abusievelijk zien van een slang in een stuk touw. Als men over een dergelijke kennis beschikt, dan ontstaat er in de geest geen begeerte meer naar de zintuiglijke genoegens die de onwetendheid slechts doen toenemen. Daarom moet je niet toegeven aan een eventuele begeerte; wat is daar nu zo moeilijk aan?

Wanneer er in de geest gedachten over objecten worden gekoesterd, ontstaat er agitatie of beweging in de geest; en wanneer er geen objecten of ideeën zijn, is er ook geen gedachtenbeweging in de geest. Wanneer er beweging is, lijkt de wereld te bestaan; wanneer er geen beweging is, bestaat de wereld ook niet meer. Het is de gedachtenwereld die jīva, respectievelijk oorzaak en gevolg wordt genoemd; dát is het zaad van de wereldverschijning. Daarna volgt de schepping van het lichaam.

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze gedachtenbeweging ontstaat door verschillende oorzaken; de ene mens wordt er in één leven van bevrijd en de ander doet er duizenden geboortes over. De gedachtenbeweging ontneemt je het zicht op de waarheid; en dan ontstaat er het gevoel van 'ik ben' en 'dit is van mij', enz.

De wereldverschijning is de wakende staat van bewustzijn; egoïsme is de droomstaat; het denkvermogen van de geest is de diepe slaap en zuiver bewustzijn is de vierde staat oftewel de onweerlegbare waarheid. Maar nog voorbij deze vierde staat is de absolute zuiverheid van bewustzijn. Degene die daarin is gevestigd, stijgt uit boven verdriet.

Er wordt gezegd dat de wereldverschijning de absolute Brahman als zijn oorzaak heeft, net zoals de ruimte ook de oorzaak is van de groei van een boom (ruimte belemmert immers zijn groei niet, maar bevordert of veroorzaakt het). In feite is Brahman geen actieve oorzakelijke factor; en dit wordt door onderzoek ontdekt. Net zoals iemand die maar doorgraaft in de aarde slechts lege ruimte vindt, zo zal je door voortgaand onderzoek de waarheid ontdekken; dat dit alles slechts het oneindige bewustzijn is.

Rāma vroeg: Zegt u me alstublieft hoe het komt dat deze schepping zo enorm groot wordt?

Vasiṣṭha vervolgde:

De trilling in oneindig bewustzijn is niet verschillend van dat bewustzijn als zodanig. Op dezelfde manier als dat door deze trilling de jīva tot bestaan komt, ontstaat ook de geest uit de jīva, omdat de jīva denkt. De geest op zijn beurt koestert de gedachte over de vijf elementen en hij transformeert zichzelf in deze elementen. De geest ziet slechts waar het ook maar aan denkt. Hierna verwerft de jīva één voor één de zintuigen – de tong, de ogen, de neus, het tastgevoel, enz. Er bestaat geen oorzakelijk verband tussen de geest en de zintuigen, er is slechts een toevallig samenvallen van de gedachte en de manifestatie van de zintuigen – net zoals, wanneer een kraai in een palmboom zit en de vrucht toevallig naar beneden valt, het erop lijkt alsof de kraai de vrucht los heeft gewrikt! Aldus kwam de eerste kosmische jīva tot bestaan.

Rāma vroeg:

Heilige heer, als er in waarheid geen onwetendheid bestaat, waarom zou men zich dan druk maken over bevrijding of over onderzoek?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, die gedachte komt te zijner tijd wel, niet nu! Bloemen bloeien en vruchten rijpen als het daarvoor de juiste tijd is.

De kosmische jīva laat de klank OM horen en door zuivere wilskracht schept het de verschillende objecten. Precies zoals de schepper Brahmā door wilskracht tot bestaan werd gebracht, zo wordt ook een worm geschapen: omdat de worm echter in onzuiverheid is verwikkeld, is zijn handelen onbelangrijk. Het onderscheid is illusoir. In waarheid bestaat de schepping niet en daarom bestaat er ook helemaal geen onderscheid.

[III.68, 69] Het verhaal van Karkaṭī

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in verband met dit onderwerp bestaat er een oude legende die ik je nu zal vertellen.

In het noorden van de Himālayas leefde eens een afschuwelijke vrouwelijke demon, Karkaṭī genaamd. Ze was groot, zwart en weerzinwekkend om te zien. Dit monster kon onvoldoende eten vinden en ze had altijd honger.

Ze dacht: "Als ik nu eens alle mensen die in het district Jambudvīpa wonen in één keer opeet, dan zal mijn honger verdwijnen net zoals ook een luchtspiegeling na een

hevige regenbui verdwijnt. Zo'n manier van doen is niet abnormaal, want het is immers normaal om je leven in stand te houden. Omdat de mensen uit Jambudvīpa vroom, menslievend, toegewijd aan God en gezegend met kruidenkennis zijn, is het ongepast om deze vredelievende mensen te kwellen. Allereerst zal ik boete doen, want door boetedoening zal ik kunnen bereiken wat anders zeer moeilijk te verkrijgen is."

Karkaṭī vertrok naar één van de sneeuwtoppen van de Himālaya en begon haar boetedoening, staande op één been. Ze werd zo hard als een marmeren beeld en merkte zelfs niet dat er dagen en maanden voorbijgingen. Na verloop van tijd werd ze vel over been en leek haar geraamte met een doorzichtige huid te zijn bekleed. Op deze wijze bracht ze duizend jaar door.

Nadat er duizend jaren voorbij waren gegaan verscheen de schepper Brahmā voor haar, hij was verheugd over haar boetedoening; door intense boetedoening kan men alles verkrijgen – zelfs giftige dampen worden te niet gedaan. Zij maakte een innerlijke buiging voor hem en begon zich af te vragen welke gunst ze hem zou vragen. "O ja," dacht ze, "ik zal hem vragen om mij in een levende stalen naald (Sūcikā, belichaming van ziekte) te veranderen. Met die gunst kan ik tegelijkertijd in de harten van alle wezens binnendringen om én mijn wens te vervullen én mijn honger te stillen." Toen Brahmā tegen haar zei: "Ik ben verheugd over je boetedoening, vraag me om een gunst naar jouw keuze", sprak ze haar wens uit.

Brahmā zei: "Zo zal het zijn, je zult eveneens Viṣūcikā zijn. Door hun hart binnen te dringen zal je, zo klein als je bent, pijn veroorzaken bij hen die verkeerd voedsel eten en een verkeerd leven leiden." Men kan echter genezen door de volgende mantra te gebruiken:

Himādrer uttare pārśve karkaṭī nāma rākṣasī
viṣūcikābhidhānā sānāmnā ´py anyāyabādhikā
oṃ hrāṃ hrīṃ śrīṃ rāṃ viṣṇuśakttaye namo bhagavati
viṣṇuśaktti ehi enāṃ hara hara daha daha hana hana paca paca
matha matha utsādaya utsādaya dūre kuru kuru svāhā viṣūcike
tvaṃ himavantaṃ gaccha gaccha jīvasāra candramaṇḍalam gato
's i svāhā

Degene die geoefend is in deze mantra zou het op zijn linkerarm moeten dragen en terwijl hij aan de maan denkt, met deze hand over de patiënt moeten strijken, die dan onmiddellijk zal genezen.

[III.70] Karkaṭī (vervolg): lotgevallen als naald en cholera

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, het reusachtige lichaam van de demon begon onmiddellijk in te krimpen tot de grootte van een naald. Ze werd zo subtiel dat haar bestaan alleen nog maar verbeeld kon worden. Ze leek op de extreem subtiele suṣumṇā nādī, die de basis van

de ruggengraat met de kruin van het hoofd verbindt. Ze leek op het ālaya-bewustzijn, zoals dat door de boeddhisten wordt beschreven. Ze werd steeds vergezeld door haar andere vorm, Viṣūcikā (cholera) genaamd.

Hoewel ze nu uiterst klein en onzichtbaar was, veranderde haar demonische natuur niet in het minst. Maar hoewel ze de gunst die ze wenste had gekregen, kon ze haar wens om alle wezens te verslinden toch niet vervullen! Dat kwam omdat ze slechts zo groot was als een naald! Wat merkwaardig toch: misleide wezens hebben geen vooruitziende blik. Zelfs als een zelfzuchtig persoon zich tot het uiterste inspant om zijn egoïstische doelen te bereiken, dan leidt dat veelal tot een averechts resultaat. Precies zoals een persoon die hijgend en puffend op een spiegel af rent, zijn gezicht niet in de spiegel kan zien doordat zijn eigen adem de spiegel beslaat.

Met andere woorden, de demon – die eerst een gigantische vorm had – gaf haar lichaam op (liet het als het ware doodgaan), teneinde haar ambitie om een naald te worden te vervullen; wanneer men belust is op een zelfzuchtig voordeel en wanneer men door extreme begeerte wordt bezeten, wordt zelfs de dood aantrekkelijk.

Viṣūcikā was stralend en net zo subtiel als de geur van bloemen. Omdat ze afhankelijk was van de levenskracht van anderen, was ze zeer toegewijd aan haar eigen werk.

Met haar twee verschijningsvormen (Śūcikā en Viṣūcikā) dwaalde de vrouwelijke demon door de wereld, ondertussen alle mensen besmettend. Door haar eigen wens was ze klein geworden: mensen worden immers wat ze intens verlangen. Kleingeestige mensen wensen ook onbeduidende dingen; net zoals de vrouwelijke demon zelf gewenst had om in een wrede naald te worden veranderd. We kunnen niet makkelijk tegen onze aangeboren natuur handelen, zelfs niet door boetedoening.

Sūcikā drong de fysieke lichamen van mensen die door eerdere ziektes al waren verzwakt of die veel te dik geworden waren binnen en veranderde zichzelf in Viṣūcikā (cholera). Sūcikā drong zelfs het hart van een gezond en intelligent persoon binnen en tastte zijn intellect aan. In sommige gevallen verliet ze de persoon echter weer, wanneer deze werd behandeld met hetzij medicijnen, hetzij met hulp van een mantra.

Op deze manier dwaalde de vrouwelijke demon zeer vele jaren door de wereld.

Vasiṣṭha vervolgde:

Sūcikā had ontelbare plekken om zich te verstoppen. Zoals bijvoorbeeld: in stof en vuil op de grond, op (vuile) handen, in de stof van kleding, in de spieren van het lichaam, op een vieze met stof bedekte huid, in de ongewassen groeven van de handpalm en in leeftijdsrimpels op andere delen van het lichaam, op plaatsen met veel vliegen, in een afgetakeld lichaam, in hopen rottende bladeren, op plaatsen zonder gezonde bomen, op mensen met vuile kleren, in mensen met ongezonde gewoonten, in half vergane boomstronken waarin vliegen hun eitjes leggen, in poelen met stilstaand water, in vervuild water, in open riolen in de straten, in herbergen voor reizigers en in steden waar veel dieren zijn zoals olifanten, paarden, e.d.

In de gedaante van Sūcikā (een naald) droeg ze vieze vodden die op de straat waren gegooid en aan elkaar waren genaaid; en ze dwaalde vrij rond in de lichamen van zieke mensen. Net zoals een naald, die door een kleermaker veel is gebruikt, als het ware vermoeid raakt en die zich om uit te rusten op de grond laat vallen, zo werd Sūcikā ook moe van haar destructieve activiteiten. Net zoals naaien (doorboren) de natuurlijke functie is van een naald, zo was wreedheid ook de natuur van Sūcikā. Net zoals de naald de draad blijft opnemen die door zijn oog gaat, zo ging Sūcikā ook door met het opeisen van haar slachtoffers.

Het komt op de wereld voor dat zelfs kwaadaardige en wrede mensen soms tot medelijden worden bewogen, wanneer ze zien dat anderen al lange tijd straatarm en ellendig zijn. Zo gebeurde het ook dat Sūcikā de eindeloze draad zag lopen, vanuit haarzelf naar de stof (haar eigen karma) die voor haar lag. Ze maakte zich hier zorgen over. Ze stelde zich voor dat deze donkere stof – die ze zelf (in de gedaante van Sūcikā ofwel naald) had geweven – haar gezicht bedekte en dat ze geblinddoekt was. Ze vroeg zich af: "Hoe zal ik deze sluier verscheuren?" Ze (de naald) drong zowel door zachte stof (goede mensen) als ook door stugge stof (slechte mensen), want welke dwaas of slecht persoon maakt onderscheid tussen wat goed is en wat niet?

Zonder kwaad of provocatie door anderen, wijdt Sūcikā zich aan de vernietiging en dood van anderen: daardoor hangt haar leven aan een zijden draad. Ook wel jīva-sūcikā genoemd, dringt ze met behulp van prāṇa en apāna als de levenskracht in alle wezens door en veroordeelt de jīva tot ellende als gevolg van scherpe, gekmakende pijnen (van jicht en reumatiek). Ze dringt (als een naald) via de voeten binnen en drinkt bloed. Zoals alle kwaadaardige mensen geniet ze van andermans ellende.

(Terwijl Vasiṣṭha dit vertelde, ging de zon onder en kwam er weer een dag ten einde. De groep ging uit elkaar om te bidden.)

[III.71, 72] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī's contemplatie en boetedoening

Vasiṣṭha vervolgde:

Na een lange, lange tijd op deze manier te hebben geleefd, raakte Karkaṭī volkomen gedesillusioneerd en ze had spijt van haar dwaze wens om mensen te willen verslinden. Ze had daartoe immers duizend jaar zware boete oefeningen gedaan, met als resultaat het miserabele bestaan van een naald (en cholera virus). Zo beklaagde ze zich om het over zichzelf afgeroepen ongelukkige bestaan:

"Oh, waar is mijn lichaam ter grootte van een berg en waar is de vorm van een naald? Soms val ik in de modder en in vuiligheid, waar mensen op me trappen. Helaas, ik ben verloren. Ik heb geen vrienden, niemand heeft medelijden met mij. Ik heb geen vast onderkomen, noch heb ik een lichaam dat die naam waard is. Ik heb werkelijk mijn geest en mijn verstand verloren! De geest die allerlei calamiteiten over zich afroept, schept eerst verwarring en slechtheid; en daar komt vervolgens ongeluk en verdriet uit voort. Ik ben nooit vrij, ik ben altijd overgeleverd aan de genade van anderen. Ik ben de gevangene van anderen en moet doen wat zij willen dat ik doe. Ik wenste de kwelgeest van de begeerte om alles te verslinden te

bevredigen, maar het middel bleek erger dan de kwaal en er ontstond een nog grotere kwelgeest. Ik ben een domme gek; daarom vergooide ik een reusachtig groot lichaam en verkoos ik opzettelijk het verachtelijke lichaam van een virus (of een naald). Wie zal me nu bevrijden van dit miserabele bestaan van een wezen dat nog kleiner is dan een worm? De gedachte aan zo'n kwaadaardig wezen zoals ik ben rijst misschien zelfs niet op in het hart van de wijzen. O, wanneer zal ik weer zo groot als een berg zijn en wanneer zal ik weer het bloed van grote wezens drinken? Ik zal daarom weer een asceet worden en boetedoening plegen zoals ik al eerder deed."

Karkaṭī liet de wens om alle levende wezens te verslinden in één keer varen en ging naar de Himālaya om opnieuw intense boetedoening te plegen. Op één voet staande begon ze haar boetedoening. Het vuur van de boetedoening veroorzaakte rook die vanuit de kruin van haar hoofd opsteeg, en dat werd ook een andere Sūcikā, een kameraad. Haar schaduw werd nog een andere Sūcikā, en dus nog weer een andere vriend.

Zelfs de bomen en de klimplanten bewonderden de boetedoening van Sūcikā en verspreidden hun pollen zodat ze die kon eten. Ze at echter helemaal niets. Ze bleef vastberaden bij haar besluit. De God van de hemel stuurde ook kleine stukjes vlees naar de plaats waar ze stond; ze liet zich er zelfs niet door aanraken. Op deze manier stond ze zevenduizend jaar, totaal bewegingloos, onaangeraakt door wind, regen of bosbrand.

Karkaṭī's hele wezen werd door deze boetedoening gezuiverd. Al haar zondige neigingen werden door haar boetedoening weggewassen en ze verkreeg de hoogste wijsheid. De energie die vrijkwam door haar boetedoening deed de Himālaya als het ware in vuur en vlam staan. Indra, de koning van de hemel, hoorde van de wijze Nārada over Karkaṭī's ongekende onderneming.

[III.73] Karkaṭī (vervolg): direct inzicht is de hoogste leraar

Naar aanleiding van het verzoek van Indra vertelde de wijze Nārada het verhaal over Karkaṭī:

Deze afschuwelijke kwelgeest Karkaṭī werd een levende naald die het lichaam kreeg van een metalen naald. Als naald ging ze de lichamen van zondige mensen binnen en teisterde hun spieren, hun gewrichten en hun bloed. Ze ging als wind deze lichamen binnen en veroorzaakte stekende en scherpe pijnen. Ze veroorzaakte deze pijn in die lichamen die onzuiver voedsel, zoals vlees, etc., hadden gegeten.

Ze nam ook de vorm aan van wezens zoals gieren, etc., en verslond de lichamen van anderen. Door de kracht van haar boetedoening had ze de gave verkregen om binnen te dringen in de geest en het hart van alle wezens en om te participeren in alles wat de 'gastheer' deed. Er is immers niets onmogelijk voor iemand die zo onzichtbaar en subtiel is als de wind!

Doordat ze echter sommige wezens meer mocht dan anderen en doordat ze (vanwege haar onzuivere neigingen) van sommige pleziertjes meer genoot dan van andere, raakte ze aan hen gebonden en waakte ze over hen. Ze dwaalde vrij rond, maar

zodra er problemen waren keerde ze terug naar het lichaam van de naald, net zoals ook onwetende mensen dat in moeilijke tijden doen.

Toch was ze in fysiek opzicht niet tevreden. Alleen iets dat daadwerkelijk bestaat kan bruikbare ervaringen ondergaan; hoe kan een niet-bestaand lichaam tevredenheid ervaren? Omdat ze ontevreden was voelde Sūcikā zich miserabel. Teneinde haar vorige lichaam (de gigantische kwelgeest) terug te krijgen, begon ze opnieuw boetedoening te verrichten. Ze drong het lichaam van een gier binnen, die naar de top van de Himālayas vloog, daar de naald liet vallen en weer wegvloog.

Sūcikā gebruikte de stevige naald ter ondersteuning en begon haar boetedoening, die tot op heden nog voortduurt. O Indra, als je haar boetedoening niet onderbreekt zal ze mogelijk de wereld vernietigen met de kracht die door haar boetedoening vrijkomt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen Indra dit hoorde gaf hij Vāyu (de god van de wind) de opdracht om te achterhalen waar Sūcikā zich precies bevond. Vāyu zweefde door alle verschillende planetaire stelsels in het universum en kwam uiteindelijk bij de planeet aarde terecht en daalde neer op de Himālayas waar door de nabijheid van de zon geen begroeiing was en waar het hele gebied er uit zag als een droge woestijn.

[III.74, 75] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī krijgt haar reusachtige lichaam terug

Vasiṣṭha vervolgde:

In de Himālaya's zag Vāyu Sūcikā staan alsof ze ook een bergtop was. Doordat ze helemaal niets at was ze bijna helemaal opgedroogd. Elke keer als Vāyu (wind) haar mond binnenging, blies ze het uit. Ze had haar levenskracht samengetrokken in de top van haar hoofd en stond als een perfecte yogin. Toen Vāyu haar zag was hij vol verbazing en verwondering. Hij kon zelfs geen woord uitbrengen. Hij was er van overtuigd dat ze zich bezig hield met de allerhoogste vorm van boetedoening en snelde terug naar de hemel om het aan Indra te rapporteren:

"Heer, op het Jambudvīpa-continent verricht Sūcikā een ongekende boetedoening. Ze laat zelfs de wind haar mond niet binnenkomen! Om honger te overwinnen heeft ze haar maag in massief metaal veranderd. Kom alstublieft onmiddellijk in actie en vraag aan de schepper Brahmā om Sūcikā tevreden te stellen met de door haar gewenste gunst. Want anders zal de kracht van haar boetedoening ons allen wel eens kunnen verbranden."

Daarop ging Indra naar Brahmā en in antwoord op zijn verzoek ging Brahmā naar Sūcikā, die verzonken was in haar boetedoening.

Intussen was Sūcikā door haar boetedoening totaal gezuiverd. Alleen haar twee andere vormen – haar schaduw en het vuur van haar ascese – waren getuige van haar boetedoening. Door het contact met haar waren zelfs de lucht en de stofdeeltjes in haar buurt tot uiteindelijke bevrijding gekomen! Ze had inmiddels door haar zelfonderzoek naar haar intelligentie een directe kennis verkregen van de allerhoogste

oorzaak der oorzaken. O Rāma, direct onderzoek naar alle gedachtebewegingen in je eigen bewustzijn is werkelijk de hoogste guru (leraar) en niemand anders.

Brahmā zei haar: "Vraag om een gunst." (Omdat ze geen zintuigen meer had, ervaarde ze de woorden van Brahmā in zichzelf). Als antwoord op deze vraag reflecteerde ze in zichzelf: "Ik heb het absolute gerealiseerd; en er bestaan nu geen twijfels of wensen meer in me. Wat moet ik met gunsten? Toen ik een onwetend meisje was, werd ik achtervolgd door de kwelgeest van mijn wensen; nu is die geest door middel van zelfkennis verslagen."

Brahmā zei: "O ascete, de eeuwige wet van de wereld kan niet terzijde worden geschoven. Deze wet bepaalt dat jij je vorige belichaming zult terugkrijgen, gedurende lange tijd gelukkig zult leven en dan bevrijding zult bereiken. Je zult een verlicht leven leiden en zo min mogelijk schade aanrichten door alleen de slechte en zondige mens te kwellen – en dat dan ook alleen nog maar om je natuurlijke honger te stillen." Sūcikā aanvaardde wat Brahmā zei en spoedig veranderde haar belichaming van de naald in een reusachtig lichaam, zo groot als een berg.

[III.76, 77] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī's ontmoeting met koning Vikram

Vasiṣṭha vervolgde:

Ofschoon Karkaṭī haar vroegere demonische vorm terugkreeg, bleef ze gedurende lange tijd in de super bewuste staat, vrij van alle duivelse neigingen. Ze bleef op dezelfde plaats, zittend in de lotushouding van meditatie. Na een periode van zes maanden werd ze zich geheel bewust van de uiterlijke wereld en van haar lichaam. Ze ervoer onmiddellijk honger; immers zolang als het lichaam bestaat, zolang is het onderworpen aan zijn eigen fysieke wetten, met inbegrip van honger en dorst.

Karkaṭī reflecteerde: "Wat zal ik eten? Wie zal ik verslinden? De wijzen veroordelen de vernietiging van andere levende wezens teneinde het eigen leven te verlengen. Dus als ik dat verboden voedsel niet eet, dan zal ik dit lichaam wel moeten opgeven. Ik zie daar geen kwaad in. Ongezond voedsel is gif. Sterker nog, voor een verlicht mens zoals ik bestaat er geen verschil tussen het fysieke leven en de dood."

Terwijl ze op deze wijze reflecteerde hoorde ze een stem uit de hemel zeggen: "O Karkaṭī, benader onwetende en misleide mensen en laat wijsheid in hen ontwaken. Dit is immers het enige doel voor verlichte wezens. Iemand die je zo probeert wakker te schudden, maar die niet openstaat voor de waarheid, die mag je opeten. Je zondigt niet door zo'n onwetend persoon te verslinden."

Toen ze dit hoorde stond Karkaṭī op en daalde de berg af. Ze ging een dicht woud in waar bergstammen en jagers woonden. Toen werd het donker.

In dat gebied woonde Vikram, koning van de jagers. Zoals gewoonlijk ging deze koning samen met zijn minister midden in de nacht het woud in om zijn onderdanen te beschermen door rovers en ander tuig te verjagen. Karkaṭī zag deze twee dappere en avontuurlijke mannen, net op het moment dat ze tot de door hun stam vereerde halfgoden van het bos baden.

Toen Karkaṭī hen zag overwoog zij: "Deze mannen zijn hier natuurlijk gekomen om mijn honger te stillen. Zij zijn onwetend en daarom een last op deze aarde. Dergelijke onwetende mensen lijden hier en ze lijden in hun volgende levens; hun leven bestaat slechts uit lijden! De dood is voor hen een welkome verlossing uit hun lijden en het kan zijn dat zij na hun dood ontwaken en hun bevrijding gaan zoeken. Ah, maar het kan daarentegen ook zo zijn dat zij beiden wijze mannen zijn en ik wil geen wijze mannen doden. Want iemand die een duurzaam geluk, roem en een lang leven wenst te hebben, zal met alle middelen de goede mensen moeten eren en aanbidden door hen alles te geven wat zij ook maar wensen. Laat me daarom hun wijsheid testen. Als ze wijs zijn zal ik ze geen kwaad doen. Wijze, goede mensen zijn immers belangrijke weldoeners voor de mensheid."

[III.78] Karkaṭī (vervolg): Karkaṭī stelt de wijsheid van de koning op de proef

Vasiṣṭha vervolgde:

Karkaṭī besloot om de koning en zijn minister te testen, zij slaakte een doordringende gil en gaf een enorme brul. Toen riep Karkaṭī: "Hé daar, jullie onderkruipsels die hier in dit donkere bos ronddwalen! Wie zijn jullie? Zeg het mij meteen, anders zal ik jullie verslinden."

De koning antwoordde: "O geest, wie ben je en waar ben je? Ik kan je alleen horen; laat me zien wie je bent."

Toen Karkaṭī het kalme en koele antwoord van de koning hoorde, voelde ze dat zijn reactie terecht was en ze maakte zichzelf voor hem zichtbaar. De koning en de minister zagen toen haar verschrikkelijke gestalte en zonder enige beroering zei de minister tegen haar: "O, demon, waarom ben je zo boos? Het verlangen naar voedsel is voor alle levende wezens natuurlijk; en bij het uitoefenen van onze natuurlijke functies hoeven we heus niet zo slecht gehumeurd te zijn. De wijze mens houdt zich verre van haast en hartstocht en verricht zijn zaken met behulp van een kalme en koele geest, die wordt geholpen door de rede en door praktische wijsheid. Wij hebben duizenden insecten zoals jij gezien en wij hebben hen rechtvaardig behandeld, want het is de taak van een koning om de slechten te straffen en de goeden te beschermen. Wees niet langer boos en bereik je doel door tot rust te komen. Dat is immers passend gedrag – men moet kalm blijven, ongeacht of men nu wel of niet in staat is om zijn doel te bereiken. Vraag ons wat je wilt, want we hebben nog nooit een bedelaar met lege handen weggestuurd."

Karkaṭī bewonderde de moed en de wijsheid van de twee mannen ten zeerste. Ze vermoedde dat het geen gewone menselijke wezens waren, maar verlichte mannen, omdat het zien van hun gezichten haar hart met vrede vervulde. Wanneer twee verlichte mensen elkaar ontmoeten, dan mengen hun harten zich in vrede en gelukzaligheid, net zoals het water van twee bergstromen zich ook mengen als ze samenvloeien. Bovendien, wie anders dan een wijs mens kan zijn kalmte bewaren wanneer hij wordt geconfronteerd met een gewisse dood? Daarom dacht ze: "Laat ik deze kans benutten om de twijfels in mijn geest op te lossen; want iemand is pas echt een

dwaas als hij in het gezelschap van een wijze verzuimt om zijn twijfels uit de weg te ruimen."

Op haar verzoek informeerde de minister haar over de identiteit van de koning. Karkaṭī reageerde: "O koning, je lijkt me geen wijze minister te hebben! Een goede minister maakt de koning wijs; en zoals de koning is, zo zijn diens onderdanen. Autoriteit en gelijkmoedigheid nemen door de koninklijke wetenschap (van zelfkennis) toe; hij die deze niet bezit is noch een goede minister noch een wijze koning. Als jullie beiden mensen zijn die geen zelfkennis hebben, dan zal ik jullie allebei volgens mijn aangeboren natuur verslinden. Om dit te kunnen beoordelen zal ik jullie een aantal vragen stellen. Geef mij de juiste antwoorden, dat is alles wat ik van u vraag."

[III.79] Karkaṭī (vervolg): de vragen van Karkaṭī over het Zelf

De demon vroeg:

"O koning, wat is het dat één is en toch veel is en waarin zich miljoenen universums bevinden, net zoals ook in het geval van de rimpelingen in een oceaan? Wat is het dat zuivere ruimte is en dat toch niet lijkt te zijn? Wat is het dat mij in jou is en jou in mij; wat is het dat beweegt en dat toch niet beweegt; dat onbeweeglijk blijft alhoewel dat niet zo is; wat is het dat een rots is en dat toch bewust is en wat speelt prachtige spelletjes in lege ruimte; wat is het dat noch de zon, noch de maan, noch het vuur is en dat toch eeuwig schijnt; wat is het atoom dat zo ver lijkt maar dat toch zo dichtbij is; wat is het dat van nature bewustzijn is, maar dat niet kan worden gekend; wat is het dat alles is, maar dat toch niets van dat al is; wat is het dat hoewel het het ware Zelf is van alles verhuld wordt door onwetendheid en dat pas wordt bereikt na vele levens van intense en volhardende inspanning; wat is het dat zo klein is als een atoom en dat toch een berg bevat en dat de drie werelden verandert in een grasspriet; wat is het dat atomisch klein en tegelijkertijd onmeetbaar is; wat is het dat zonder zijn atomische natuur te verliezen groter lijkt dan de grootste berg; wat is dat atoom waarin het gehele universum gedurende de kosmische oplossing als een zaad rust?

Wat is het dat verantwoordelijk is voor de werking van alle elementen in het universum hoewel het niets doet; net zoals sieraden als bijvoorbeeld armbanden gemaakt zijn van goud waar zijn de ziener, het geziene en het zien van gemaakt; wat is het dat de drieledige manifestatie (dat wil zeggen, de ziener, het zien en het geziene) bedekt en onthult; waarin bestaat de schijnbare drievoudige verdeling van tijd (het verleden, het heden en de toekomst) net zoals de boom in het zaad aanwezig is; wat is het dat afwisselend tot manifestatie komt en weer verdwijnt, net zoals een boom ook uit het zaad voortkomt en het zaad op haar beurt weer uit de boom voortkomt?"

O koning, wat is de schepper van dit universum en door wiens kracht besta je en functioneer je als een koning, door je onderdanen te beschermen en de slechten te straffen; wat is het, waardoor als je het ziet je eigen zicht wordt gezuiverd en waardoor je bestaat als Dat alleen, zonder enige verdeling?

O koning, geef antwoord op deze vragen om je zelf van een wisse dood te redden. Verdrijf door het licht van je wijsheid deze wolk van twijfel in mij. Hij is immers geen wijs mens, die desgevraagd de wortel van onwetendheid en twijfel niet kan uitrukken.

Wanneer je echter niet in staat bent om mijn onwetendheid uit de weg te ruimen en je deze vragen niet kunt beantwoorden, dan zal je vandaag nog mijn honger stillen."

[III.80] Karkaṭī (vervolg): de antwoorden van de minister

De minister antwoordde: "O dame, ik kan je vragen zeker beantwoorden! Want dat waar al je vragen naar verwijzen is het hoogste Zelf.

Dat Zelf is zelfs nog fijner dan ruimte, want het heeft geen naam en het kan niet worden beschreven; en noch de geest, noch de zintuigen kunnen het bereiken of bevatten. Het is zuiver bewustzijn. Het gehele universum bestaat in dat bewustzijn dat zo klein is als een atoom, net zoals een boom in het zaad bestaat; maar let wel, dan bestaat het universum als bewustzijn en dan bestaat bewustzijn niet als het universum. Dat bewustzijn bestaat echter beslist, want dat is de ervaring van eenieder en dat alleen is het Zelf van iedereen. Omdat dat bestaat, bestaat al het andere.

Dat Zelf is leeg als de ruimte; maar het is niet niets, want het is bewustzijn. Het bestaat: maar omdat het niet door de geest en de zintuigen kan worden ervaren, bestaat het niet. Omdat het het Zelf van allen is, kan het door niemand (als object van ervaring) worden ervaren. Hoewel het één is, wordt het in de ontelbare atomen van het bestaan gereflecteerd en lijkt het daardoor veel te zijn. Deze verschijning is echter onwerkelijk, net zoals een 'armband' een denkbeeldige verschijning is van het goud – hetgeen alleen werkelijk is. Maar het Zelf is niet onwerkelijk. Het is geen leegte of een niets, want het is het Zelf van alles en het is het ware Zelf van degene die zegt 'het bestaat' en van degene die zegt (of denkt) 'het bestaat niet'! Bovendien kan zijn bestaan ook indirect worden ervaren, net zoals het bestaan van kamfer door de geur wordt ervaren. Dat alleen is (als bewustzijn) het Zelf van alles; en dat alleen is de substantie die de wereldverschijning mogelijk maakt.

In die oneindige oceaan van bewustzijn ontstaan spontaan en van nature draaikolken die bekend staan als de drie werelden, net zoals er ook draaikolken door de aard van stromend water ontstaan. Omdat dit bewustzijn niet binnen het bereik van de denkende geest en de zintuigen ligt, lijkt dit bewustzijn een leegte te zijn; maar omdat het door zelfkennis kan worden gekend, is het geen leegte. Door de ondeelbaarheid van bewustzijn ben ik jij en jij bent mij, maar het ondeelbare bewustzijn zelf is noch 'ik', noch 'jij' geworden! Zodra de valse voorstellingen van jij en ik zijn opgegeven, ontstaat het besef dat er noch 'ik,' noch 'jij', noch 'alles' bestaat; misschien is alleen 'Dat' alles.

Omdat het Zelf oneindig is beweegt het niet, hoewel het beweegt en toch altijd aanwezig is in ieder atoom van het bestaan. Het Zelf gaat niet en komt nergens vandaan; ruimte en tijd krijgen immers slechts door bewustzijn hun betekenis. Waar zou

het Zelf heen kunnen gaan, als het alles omvat? Als een pot van de ene plek naar een andere plek wordt verplaatst, dan wordt de ruimte erin niet van de ene plek naar de andere verplaatst, want alles bestaat altijd in ruimte.

De minister vervolgde:

Het Zelf dat enkel en alleen zuiver bewustzijn is lijkt inert en onbezield, wanneer het ogenschijnlijk met onbeweeglijkheid wordt geassocieerd. In de oneindige ruimte heeft dit oneindige bewustzijn oneindige objecten doen verschijnen; hoewel dit allemaal lijkt te worden 'gedaan' is het alleen maar het gevolg van verbeelding, er wordt niets gedaan. Het is daarom zowel bewustzijn als inertie, de niet-doener en de doener.

Dit Zelf of bewustzijn is de werkelijkheid in vuur; toch brandt het Zelf niet noch verbrandt het, het is immers de werkelijkheid in alles en het is oneindig. Het is het eeuwige licht dat schijnt in de zon, in de maan en in het vuur, maar het is onafhankelijk van hen. Het schijnt zelfs als zij allen gedoofd zijn, het verlicht alles van binnenuit. Dat alleen is de intelligentie, die in iedere plant, boom of klimplant aanwezig is en die hen in stand houdt. Vanuit het gewone standpunt gezien is dat Zelf of het oneindig bewustzijn de schepper, de beschermer en de hoogste heerser van alles; maar vanuit het absolute standpunt gezien speelt het Zelf beslist niet zulke beperkte rollen, omdat het het Zelf van alles en allen is.

Er bestaat geen wereld die onafhankelijk is van dit bewustzijn: daarom bestaan zelfs de bergen in het atomische Zelf. In het Zelf rijzen de fantasieën op over een moment en over een tijdperk, en deze tijdsmaten lijken werkelijk te zijn, net zoals objecten in een droom gedurende de droom werkelijk lijken. In een oogwenk voltrekt zich dan een tijdperk, net zoals een hele stad in een kleine spiegel wordt gereflecteerd. Als dat het geval is, hoe kan men dan vaststellen of er nu wel dualiteit dan wel geen dualiteit bestaat? Dit atomische Zelf of oneindig bewustzijn alleen lijkt een moment of een tijdperk te bestaan, lijkt dichtbij en ver weg, en niets bestaat er los van; en genoemde zaken zijn geen elkaar uitsluitende tegenstellingen.

Zolang we de armband als armband zien, zolang wordt het goud niet gezien; maar als we zien dat 'armband' slechts een naam is en het niet de werkelijkheid is, dan kunnen we het goud zien. Op dezelfde manier kunnen we het Zelf niet zien, wanneer we de wereld als werkelijkheid zien: maar zodra deze veronderstelling wordt verworpen, dan wordt bewustzijn gezien. Het is alles; en daarom werkelijk. Het wordt niet ervaren; daarom is het onwerkelijk.

Wat lijkt te bestaan is slechts de betovering van māyā, dat in het bewustzijn een scheiding schept tussen subject en object. Het is net zo werkelijk als een droomstad. Het is noch waar, noch onwaar, het is slechts een lang aanhoudende illusie. Het is de veronderstelling van verdeeldheid die verscheidenheid schept, beginnend vanaf de schepper Brahmā tot aan het kleinste insect toe. Net zoals er in een enkel zaadje altijd alle kenmerken van de boom aanwezig zijn, zo bestaat deze schijnbare verdeeldheid altijd in het Zelf, maar dan als bewustzijn."

[III.81] Karkaṭī (vervolg): de antwoorden van de koning

Karkaṭī zei:

"O koning, ik ben verheugd over de antwoorden van de minister. Nu wil ik graag uw antwoorden horen."

De koning zei:

"O edele dame, uw vragen hebben betrekking op de eeuwige Brahman die zuiver bewustzijn is. Het wordt geweten wanneer de drievoudige verdeling, die bekend staat als waken, dromen en diepe slaap eindigen en zodra de gedachtewereld ontdaan is van alle gedachtenbewegingen. Het uitdijen en het terugtrekken van zijn manifestatie worden gewoonlijk als de schepping en het einde van het universum beschouwd. Wanneer het gekende ten einde komt, dan drukt het zich in stilte uit, want het is niet uit te drukken. Het is het extreem subtiele tussen de twee polen in; en dat midden zelf heeft twee kanten. Al deze universums zijn slechts zijn speelse maar bewuste projectie. Door de diversiteit in dit universum lijkt het in zichzelf verdeeld te zijn; maar in waarheid is het onverdeeld.

Wanneer deze Brahman het wenst, komt de wind tot bestaan, maar die wind is niets anders dan zuiver bewustzijn. Evenzo is het met het denken over klank en dan ontstaat er de denkbeeldige projectie van hoe klanken klinken; maar omdat het zuiver bewustzijn is, is de werkelijkheid heel anders dan wat is bedacht als klank en heel anders dan de betekenis en substantie ervan. Dat hoogste subtiele atomische wezen is alles en is niets; ik ben Dat, maar ik besta niet. Dat alleen bestaat. Door zijn almacht lijkt dit alles er te zijn.

Dit Zelf kan op honderd en één manieren en langs honderd en één wegen worden bereikt; toch is er niets bereikt als het wordt bereikt! Het is het hoogste Zelf en toch is het niets. Men zwerft rond in het woud van saṃsāra, of de zich herhalende geschiedenis, tot die wijsheid daagt die in staat is de primaire onwetendheid te verdrijven die de wereld als werkelijk doet lijken. Net zoals de onwetende mens wordt aangetrokken door het zien van water in een luchtspiegeling, zo wordt ook de onwetende aangetrokken door deze wereldverschijning. Maar in waarheid is het het oneindige bewustzijn dat het universum in zichzelf waarneemt, door zijn eigen kracht (māyā). Datgene wat binnenin wordt gezien verschijnt ook buiten, net zoals de hallucinatie van iemand die wordt bezeten door lust.

Hoewel het Zelf uiterst subtiel en fijn is en als zuiver bewustzijn bestaat, is het hele universum er totaal van doordrongen. Puur door zijn bestaan inspireert dit alomtegenwoordige wezen de wereldverschijning om 'naar zijn pijpen te dansen'. Dat wat subtieler is dan een honderdste deel van het puntje van een haar is door zijn alomtegenwoordigheid toch groter dan het grootste."

De koning vervolgde: "Alleen het licht van zelfkennis verlicht alle ervaringen. Het schijnt door zijn eigen licht. Wat is het licht waardoor men 'ziet' (weet), als alle lichten in de wereld (vanaf de zon, etc.) gedoofd zijn? Alleen het innerlijk licht. Dit innerlijk licht lijkt van buitenaf te komen en alle uiterlijke objecten te verlichten. De

andere lichtbronnen zijn beslist niet verschillend van het duister van onwetendheid en zij lijken alleen maar te schijnen; alhoewel er geen essentieel verschil tussen mist en wolken bestaat (beiden bedekken ze objecten), wordt toch vaak waargenomen dat licht door mist lijkt heen te stralen terwijl wolken het licht lijken te verbergen. Het innerlijk licht van bewustzijn schijnt altijd, zowel binnen als buiten, dag en nacht; het is wonderbaarlijk dat het de gevolgen van onwetendheid verlicht zonder de duisternis van onwetendheid te verdrijven. Net zoals de altijd schijnende zon zijn werkelijke natuur door middel van dag en nacht laat zien, zo laat ook het licht van het Zelf zijn ware natuur zien door zowel bewustzijn als onwetendheid.

Alle ervaringen bestaan binnen de atomisch kleine ruimte van het bewustzijn, zoals in een honingdruppel ook alle subtiele geuren bestaan van bloem, blad en vrucht. Vanuit dat bewustzijn breiden alle ervaringen zich uit, want het ervaren (het bewustzijn) is de enige die ervaart. Wat ook maar de specifieke omschrijving van ervaringen is, ze worden alle omvat in het ene ervaren van het bewustzijn. Slechts dit oneindige bewustzijn is immers alles; hoewel het door zijn extreme subtiliteit geen ledematen heeft, behoren alle handen en ogen ertoe. Dit oneindige bewustzijn ervaart in een oogwenk een tijdperk in zichzelf, net zoals men ook in een korte droom jeugd, ouderdom en zelfs de dood kan ervaren. Al deze dingen die in het bewustzijn verschijnen zijn niet verschillend van bewustzijn, net zoals een beeld dat uit steen is gehouwen, niets anders is dan steen. Net zoals de hele boom met al zijn toekomstige vertakkingen in het zaad besloten ligt, zo ligt het hele universum van het verleden, het heden en de toekomst in het atoom van oneindig bewustzijn besloten. Daarom, hoewel het Zelf noch de doener van handelingen is, noch degene die ervaringen ervaart, is het de doener van alle handelingen en degene die ervaringen ervaart; niets staat er los van. In het atoom van oneindig bewustzijn zijn de doener en degene die ervaart inherent aanwezig.

De wereld wordt echter nooit echt geschapen, noch zal hij verdwijnen: slechts vanuit het relatieve standpunt wordt het als onwerkelijk beschouwd; vanuit het absolute standpunt is het niet verschillend van het oneindige bewustzijn."

De koning vervolgde:

"Wijzen spreken weliswaar van de binnenwereld en de buitenwereld, maar dat zijn slechts woorden zonder een overeenkomstige substantie: ze zijn bedoeld om de onwetenden te onderrichten. De ziener, die zelf ongezien blijft, ziet zichzelf; en de ziener wordt nooit een object van bewustzijn. De ziener is slechts het zien en wanneer de latente psychische indrukken zijn verdwenen, herkrijgt de ziener zijn ware wezen; zodra het beeld van een extern object ontstaat, wordt er een ziener gecreëerd. Als er geen subject is, dan is er ook geen object: door de zoon wordt de man een 'vader'. Nogmaals, het is het subject dat het object wordt; er bestaat geen object (het geziene) zonder een subject (ziener), net zoals er zonder vader ook geen zoon kan zijn. Omdat het subject (de ziener) zuiver bewustzijn is, kan het het object tot stand brengen. Omgekeerd gaat niet: het object brengt het subject niet tot bestaan. Daarom is alleen de ziener werkelijk en is het object een hallucinatie: alleen goud is echt, de

'armband' is een naam en een vorm. Zolang de gedachte 'armband' bestaat, zo lang wordt het zuivere goud niet gezien; zolang de gedachte van het object blijft bestaan, zo lang bestaat ook de scheiding tussen de ziener en het geziene. Maar, net zoals het bewustzijn het goud in de armband goud doet zijn, zo manifesteert ook het subject (de ziener) het object (het geziene) en realiseert daardoor subjectiviteit (bewustzijn). Het ene is de reflectie van het andere, er bestaat geen werkelijke dualiteit. De ziener ziet zichzelf niet als hij het object ziet: de ziener ziet zichzelf als het object en daardoor ziet hij zichzelf niet, ook al is hij de werkelijkheid, toch lijkt hij onwerkelijk te zijn. Zodra echter zelfkennis verschijnt en het object verdwijnt, wordt de ziener (subject) gerealiseerd als de enige werkelijkheid.

Het subject wordt het object en het object is slechts een reflectie van het subject: er kan geen dualiteit zijn als er geen één is en waarom is de gedachte aan 'eenheid' noodzakelijk, als er slechts één bestaat? Wanneer er door juist onderzoek en begrip ware kennis is verworven, blijft alleen datgene over wat niet in woorden kan worden uitgedrukt. Daarover kan niet worden gezegd dat het één is of dat het veel is. Het is noch de ziener, noch het zien, noch subject, noch object, noch dit noch dat. Noch eenheid, noch verscheidenheid kan werkelijk als de waarheid worden benoemd: want iedere bewering roept het tegendeel op. Je bent echter niet verschillend van 'de ander': net zoals een golf niet verschilt van water, en ook een armband niet van goud verschilt. Op dezelfde manier is verdeeldheid niet in tegenspraak met eenheid! Al dit speculeren omtrent eenheid en verdeeldheid dient er slechts toe om het lijden te overwinnen: de waarheid bevindt zich achter dit alles en is het hoogste Zelf."

[III.82] Karkaṭī (vervolg): de vriendschap van de koning met Karkaṭī

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat zij naar de wijze woorden van de koning had geluisterd, werd Karkaṭī stil en haar demonische aard loste op. Zij sprak tot hen: "O wijze mannen, jullie verdienen het om door iedereen te worden aanbeden en gediend. Ik ben dankzij uw heilzame gezelschap volledig ontwaakt. Hij die zich verheugt in het gezelschap van de wijzen kent geen lijden in deze wereld, net zoals dat wanneer iemand een kaars in zijn hand houdt, hij ook nergens duisternis ziet. Vertelt u me alstublieft wat ik voor u kan doen."

De koning zei: "O dame, in mijn stad lijden vele mensen aan reumatische hartproblemen. In het land heerst ook een cholera-epidemie. Mijn minister en ik kwamen vannacht uit het paleis om deze problemen te onderzoeken en om er een oplossing voor te vinden. Mijn nederige verzoek aan u is het volgende: laat niemand van mijn volk sterven. (Karkaṭī willigde het verzoek van de koning onmiddellijk in.) Vertelt u me nu alstublieft hoe ik uw vriendelijkheid kan belonen en uw honger kan stillen?"

Karkaṭī antwoordde: "Eerder was ik van plan om boetedoening in de Himālaya's te doen en om het lichaam op te geven. Maar nu heb ik dat idee opgegeven. Ik zal u mijn levensverhaal vertellen. Lang geleden was ik een demon met gigantische proporties. Ik wenste mensen te verslinden en met die intentie gaf ik me over aan

boetedoening. Ik ontving een gunst van de schepper Brahmā, met als gevolg dat ik een naald werd (en ook het cholera virus); in die vorm bracht ik ongekende ellende aan mensen toe. Brahmā ontwikkelde echter ook een mantra als het enige middel waarmee ik onder controle kan worden gebracht. Leer deze mantra en met behulp van deze mantra kunt u mensen de kracht geven om de reumatische hartproblemen en ook leukemie en andere bloedziektes kwijt te raken. Ik verspreidde gewoonlijk de leukemie op zo'n wijze dat het van ouders op kinderen werd overgebracht!"

Ze gingen alle drie naar de oever van de rivier, alwaar de koning de mantra van Karkaṭī ontving; deze mantra wordt effectief door hem te herhalen (japa).

De dankbare koning zei tegen Karkaṭī: "O vriendelijke dame, u bent nu mijn guru en vriend geworden. Vriendschap wordt door goede mensen op waarde geschat. Neem alstublieft een kleinere en vriendelijkere vorm aan en kom naar mijn paleis en leef daar als mijn gast. Het is totaal onnodig om goede mensen te kwellen. Ik zal u daarentegen voeden met zondaars en dieven." Karkaṭī stemde toe. Ze werd een charmante jonge vrouw en ging met de koning mee om als zijn gast te leven. Hij stuurde haar dieven en andere criminelen en zondaars toe. Iedere avond nam ze weer haar demonische gestalte aan en verslond de criminelen en zondaars die door de koning naar haar toe werden gezonden. Overdag was ze steeds de charmante jonge vrouw – de vriend en gast van de koning. Na haar maaltijd ging ze geregeld gedurende enkele jaren per keer in samādhi, alvorens weer naar het normale bewustzijn en het normale leven terug te keren.

[III.83, 84] Karkaṭī (slot): alle verdeeldheid is illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

Karkaṭī leeft nog steeds op deze manier en ze beschermt het nageslacht van de koning. Ze was de dochter van een demon die op een krab (?) leek. Demonen komen in allerlei soorten en kleuren (wit, groen en rood) voor; en zij behoorde tot de zwarte soort. Ik vertelde je dit verhaal echter, omdat ik me haar vragen en de antwoorden van de koning herinnerde. In essentie ontstaat de diversiteit van het universum uit het oneindige bewustzijn, net zoals de vertakkingen van een boom (met zijn bladeren, bloemen, vruchten, enz.) zich ontwikkelen uit een zaadje waarin deze diversiteit niet bestaat.

O Rāma, alleen al het luisteren naar mijn woorden zal je verlichten; hier bestaat geen twijfel over. Weet dat het universum uit Brahman voortkomt en dat het niets anders dan Brahman is.

Rāma vroeg: Als alleen eenheid de waarheid is, waarom zeggen we dan "Door dit wordt dat bereikt?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, in de geschriften worden woorden gebruikt om het overbrengen van de leer te bevorderen. Oorzaak en gevolg, het Zelf en de Heer, verschil en geen verschil, kennis en onwetendheid, pijn en plezier – deze paren van tegenstellingen zijn uitgevonden om de onwetenden te onderwijzen. Als zodanig zijn ze niet werkelijk. Alle

discussies en argumentaties vinden alleen in en vanwege onwetendheid plaats; wanneer er kennis is bestaat er geen dualiteit. Zodra de waarheid wordt gekend, verdwijnen alle beschrijvingen en dan blijft alleen stilte over.

Dan zal je je realiseren dat er alleen één is, zonder begin en zonder eind. Maar zolang er woorden worden gebruikt om de waarheid te benoemen, zolang is dualiteit onvermijdelijk; deze dualiteit is echter niet waar. Alle verdeeldheid is een illusie.

Ik zal je een andere illustratie geven. Luister er aandachtig naar. Mijn uitleg is een krachtig medicijn waarmee je de ziekte die je geest aantast zeker zult overwinnen. Deze saṃsāra (wereldverschijning) is niets anders dan de geest, die gevuld is met voorkeur en afkeer; zodra de geest daarvan is bevrijd, komt de wereldverschijning tot een eind. Het bewustzijn in de geest is het zaad van alle substanties; en het inerte aspect van de geest is de oorzaak van de illusoire wereldverschijning. Vanwege de alomtegenwoordigheid van bewustzijn neemt de geest de vorm aan van het kenbare en het wordt op die manier het zaad van het universum; de geest, als ware het een kind, verbeeldt zich het bestaan van de wereld. Wanneer de geest verlicht wordt ervaart het in zichzelf het oneindige bewustzijn. Ik zal je nu uitleggen hoe deze verdeling tussen subject en object ontstaat.

[III. 85] Gesprek tussen Brahmā en de zon

Vasiṣṭha vervolgde

Ooit vroeg ik de schepper Brahmā hoe deze schepping in het begin werd geschapen en hij antwoordde me als volgt:

Brahmā zei:

"Mijn kind, het is slechts geest die als dit alles verschijnt. Ik zal je vertellen wat me aan het begin van dit tijdperk overkwam. Aan het einde van het vorige tijdperk viel de kosmische nacht. Zodra ik aan het einde van die nacht ontwaakte, deed ik mijn ochtendgebeden en keek om me heen met het verlangen om het universum te scheppen. Ik aanschouwde de oneindige leegte, waar noch licht, noch duisternis bestond.

In mijn geest bestond de intentie om te scheppen en in mijn hart begon ik subtiele visioenen te zien. Daar zag ik in mijn geest en met behulp van mijn geest verscheidene schijnbaar onafhankelijke universums. In al deze universums zag ik ook mijn eigen tegenhangers (scheppers). In deze universums zag ik allerlei soorten wezens en ook bergen, rivieren, oceanen en wind, zon en hemelse wezens, de onderwereld en de demonen.

In al deze universums zag ik ook geschriften en morele codes die goed en slecht, hemel en hel definiëren; en ik zag ook de geschriften die het pad van plezier en het pad naar bevrijding vaststellen. En ik zag mensen die al deze verschillende doelen nastreven.

Ik zag zeven werelden, zeven continenten en ik zag ook oceanen en bergen, die alle onverbiddelijk op vernietiging afstevenden. Ik zag tijd en zijn verdelingen, tot

aan dagen en nachten toe. Ik zag de heilige rivier de Ganges zoals het de drie werelden bijeen vlecht – de bovenste, de lagere en de onderwereld.

Net zoals een luchtkasteel straalde ook deze schepping oogverblindend met zijn lucht, aarde en oceanen. Terwijl ik naar dit alles keek, was ik stomverbaasd en verbijsterd: "Hoe is het toch mogelijk dat ik dit alles met mijn geest in die grote leegte kan zien, terwijl ik het met mijn fysieke ogen niet kan zien?" Geruime tijd peinsde ik over dit probleem en uiteindelijk dacht ik aan één van de zonnen in één van de zonnestelsels en verzocht hem om naar me toe te komen. Ik stelde hem de vraag die me bezighield.

De zon antwoordde:

"O grootheid, u bent de almachtige schepper van dit alles, u bent de Heer. Het is slechts de geest die als deze onophoudelijke en eindeloze scheppende activiteit verschijnt en dat maakt dat je door onwetendheid wordt misleid om te denken dat dit werkelijk of dat dat onwerkelijk is. O Heer, natuurlijk kent u de waarheid, maar omdat u mij vraagt om te antwoorden zal ik u het volgende vertellen."

[III.86] Het verhaal van de zonen van Indu; tien jonge mannen

De zon zei:

"O Heer der heren, vlakbij de heilige berg Kailāsa in een plaats die Suvarṇajaṭa wordt genoemd hadden uw zonen een kolonie gesticht. In die plaats leefde een heilige man met de naam Indu, een afstammeling van de wijze Kaśyapa. Hij en zijn vrouw hadden alles wat zij wensten, behalve een nakomeling. Om dit geluk te verkrijgen gingen ze naar Kailāsa, zij gaven zich over aan strenge boetedoening en hielden zich met slechts een klein beetje water in leven. Ze waren als het ware bomen geworden en verroerden zich niet.

De heer Śiva was blij met hun boetedoening en toen hij voor hen verscheen, vroeg hij hen welke gunst ze van hem zouden willen krijgen. Ze baden dat ze tien waardige zonen zouden verwekken, die toegewijd zouden zijn aan God en aan rechtvaardigheid. De heer Śiva verleende hen deze gunst.

Spoedig na deze gebeurtenis beviel de vrouw van de heilige man van tien briljante en stralende zonen. Deze jongens groeiden op tot jonge mannen; toen ze nog maar net zeven jaar oud waren hadden ze alle heilige geschriften al bestudeerd. Na geruime tijd lieten de ouders hun lichamen achter zich en werden bevrijd.

De tien jongelingen waren zeer bedroefd over het verlies van hun ouders. Op zekere dag kwamen ze bijeen en vroegen zich af: "O broeders, wat is hier voor ons het meest wenselijke doel, het doel dat van zichzelf goed is om na te streven en dat ons geen ongeluk brengt? Koning of keizer zijn, of zelfs de god Indra, de god van de hemel, dat is allemaal onbeduidend, want zelfs Indra regeert de hemel slechts gedurende anderhalf uur van de levensspanne van de schepper. Daarom zal het voor ons het beste zijn om de schepper te worden, want van alle godentaken zal dat als enige gedurende een heel tijdperk niet eindigen."

Allen waren het hier van harte mee eens. Ze zeiden tot zichzelf: "Het is dus duidelijk dat we snel het Brahmā-schap dienen te bereiken dat geen ouderdom en dood kent."

De oudste broer zei: "Doe alsjeblieft wat ik jullie zeg. Vanaf nu contempleren we op de volgende wijze: "Ik ben Brahmā, gezeten op een volgroeide lotus." Alle broers begonnen vervolgens op de volgende wijze te mediteren: "Ik ben Brahmā, de schepper van het universum. De wijzen en ook Sarasvatī (de godin der wijsheid) bestaan in mij in hun persoonlijke vorm. De hemel, met alle hemelse wezens, bestaat in mij. Bergen, continenten en oceanen bestaan in mij. Halfgoden en demonen bestaan in mij. De zon schijnt in mij. Schepping vindt nu plaats. De schepping bestaat nu. Nu is het einde der tijden. Een tijdperk is voorbij. De nacht van Brahmā is op komst. Ik bezit zelfkennis en ik ben bevrijd."

En door zich met volledige overgave aan deze meditatie te wijden werden zij dat dan ook."

[III.87, 88] De tien zonen van Indu worden scheppers

De zon vervolgde:

"Heer, vervolgens gingen de tien heilige mannen staan om te contempleren en bleven aldoor in diepe contemplatie verzonken, teneinde de scheppers van de wereld te worden. Hun lichamen droogden uit en wat ervan over was, werd door wilde dieren opgegeten. Toch bleven zij daar gedurende lange, lange tijd zonder lichaam staan .... tot het tijdperk ten einde was en er zich een alles vernietigende hitte-uitbarsting van de zon gevolgd door een verschrikkelijke wolkbreuk voltrok. De heilige mannen bleven daar nog steeds zonder lichaam staan, enkel en alleen vervuld van de intentie om de scheppers van het universum te worden.

Bij het dagen van een nieuwe schepping bleven deze mannen op dezelfde plaats, op dezelfde manier en met hetzelfde doel staan. Zij werden de scheppers. Zij waren de tien scheppers die u zag; en u zag ook hun universums. Heer, ik ben één van de zonnen die schijnen in de universums die zij creëerden."

De schepper vroeg de zon:

"O zon, aangezien deze universums dus al door deze tien scheppers zijn geschapen, wat moet ik dan nog doen? Wat blijft er voor mij dan nog over om te doen?"

De zon antwoordde:

"Heer, vanuit uzelf heeft u geen wensen noch motieven. Natuurlijk hoeft u niets te doen. Wat baat het u om het universum te scheppen? Het scheppen van het universum is voor u zeer zeker een vrijetijdsbesteding zonder enige motivatie!

Heer, schepping rijst uit u op. U bent vrij van iedere wens of ieder motief, net zoals de zon ook zonder enige intentie schijnt en door een plas water eveneens zonder enige intentie wordt gereflecteerd. Ga dus gewoon scheppen zonder wens of intentie, net zoals de zon ook zonder intentie het dag- en nachtritme veroorzaakt. Want wat bereikt u ermee als u uw natuurlijke functie niet vervult?

De wijzen hebben geen wens tot handelen, maar ook geen wens om niet te handelen.

Heer, met uw eigen geestesoog ziet u dit universum, zoals dat door deze heilige mannen werd geschapen. Met de fysieke ogen nemen we slechts de objecten waar, die we door onze eigen geest hebben geschapen – niets anders. Deze door de geest geschapen objecten kunnen niet worden vernietigd; alleen de objecten die zijn samengesteld uit materiële substanties komen tot verval. Een persoon is gemaakt van datgene wat stevig gevestigd is als de waarheid van zijn wezen in zijn geest; dat is hij en niets anders."

[III.89] Het verhaal van Ahalyā: de geest is de schepper

De zon vervolgde:

"Heer, alleen de geest is de schepper van de wereld; en alleen de geest is de belangrijkste persoon. Wat door de geest wordt gedaan is activiteit, wat wordt gedaan door het lichaam is geen activiteit. Wees je bewust van de kracht van de geest: door vastbesloten denkkracht werden de zonen van de heilige man scheppers van het universum! Wanneer iemand daarentegen denkt: 'ik ben een nietig lichaam', dan wordt hij een sterfelijk wezen. Hij wiens bewustzijn naar buiten is gericht, ervaart pijn en plezier; de yogi die naar binnen is gekeerd, koestert daarentegen geen gedachten over pijn en plezier. Hierover bestaat een legende, die ik je zal vertellen.

In het land Magadha leefde eens een koning met de naam Indradyumna. Koningin Ahalyā was zijn vrouw. Daar woonde ook een man die Indra werd genoemd, een knappe, maar nogal losbandige jonge man. Op zekere dag luisterde de koningin tijdens een gesprek naar het verhaal over de verleiding van de beroemde Ahalyā (de echtgenote van Gotama) door Indra, de koning van de hemel. Daardoor werd ze tot over haar oren verliefd op de jonge Indra.

Ahalyā werd gek van liefde voor Indra en met de hulp van één van haar bedienden liet ze de jongeman bij zich brengen. Vanaf dat moment ontmoetten zij elkaar dikwijls op een geheime plaats en zij amuseerden zich met elkaar.

Ahalyā was zo stapelverliefd op Indra dat zij hem overal opzocht. Alleen al de gedachte aan hem deed haar gezicht stralen. Omdat hun liefde voortduurde werd hun verhouding algemeen bekend en tenslotte bereikte het nieuws de koning.

In een poging om hun relatie te beëindigen strafte de woedende koning hen op ontelbare manieren: zij werden in ijskoud water gedompeld, gebraden in kokende olie, vastgebonden aan de poten van een olifant en ze kregen zweepslagen. Indra zei lachend tot de koning:

"O koning, het hele universum is niets anders dan mijn geliefde. Datzelfde geldt ook voor Ahalyā. Daarom doet dit alles ons niets. Heer, ik ben slechts geest; en het individu is niet anders dan de geest. U kunt het lichaam straffen; maar u kunt de geest niet straffen, noch daar enige verandering in aanbrengen. Als de geest ergens volledig van is vervuld, dan kan, wat er ook met het lichaam gebeurt, niets hem raken. De geest wordt zelfs niet aangetast door gunsten of vervloekingen, net zoals

een berg ook niet in beweging wordt gebracht door de horens van een klein dier….. Het lichaam is niet de schepper van de geest, maar de geest schept het lichaam. Slechts de geest is het zaad van het lichaam: wanneer de boom sterft, gaat het zaad niet dood, maar als het zaad vergaat, sterft daardoor ook de boom. Als het lichaam wordt vernietigd, dan kan de geest nieuwe lichamen voor zichzelf scheppen."

[III.90, 91] Ahalyā (vervolg): de schepping van de geest is een hallucinatie

De zon vervolgde:

"Heer, de koning raadpleegde vervolgens de wijze Bharata en bepleitte dat deze het recalcitrante paar zou straffen door een vloek over hen uit te spreken. De wijze sprak toen een vloek over hen uit. Zij zeiden echter tegen de wijze en de koning: "Helaas, jullie begrijpen er niets van. Door ons zo te vervloeken hebben jullie de verdienste verspild die jullie door boetedoening hadden verkregen. Jullie vloek zal weliswaar onze lichamen vernietigen, maar daardoor verliezen we niets. Niemand kan de geest van anderen vernietigen." De vloek van de wijze vernietigde inderdaad hun lichamen en bij het verlaten van deze lichamen werden ze samen weer geboren als dieren en daarna als vogels en vervolgens als een mensenpaar in een heilige familie. Door de onvoorwaardelijke liefde voor elkaar worden ze tot op de dag van vandaag als man en vrouw geboren. Zelfs de bomen in het woud werden door de onvoorwaardelijke liefde en toewijding van dit paar geïnspireerd en beïnvloed.

Zelfs de vloek van de wijze kon in de geest van dit paar geen verandering aanbrengen. Heer, op dezelfde manier geldt ook voor u dat u niet tussenbeide kunt komen in de schepping van de tien zonen van de heilige man. Maar wat maakt het u uit, als zij zo bezig zijn in hun eigen schepping? Laat ze toch in die schepping blijven die ze met hun eigen geest hebben geschapen! U kunt die net zomin vernietigen, als dat de reflectie in een kristal daaruit zou kunnen worden verwijderd.

Heer, schep de wereld in uw eigen bewustzijn zoals u dat wilt. In waarheid bestaan het oneindige bewustzijn, de geest (het persoonlijke bewustzijn) en de oneindige ruimte allemaal uit één en dezelfde substantie die doordrongen is van het oneindige bewustzijn. U kunt dus onafhankelijk van wat de jongemannen hebben geschapen, net zoveel werelden scheppen als u zelf wilt!"

Brahmā zei tegen Vasiṣṭha:

"Nadat ik naar dit advies van de zon had geluisterd, begon ik meteen de werelden te scheppen als een natuurlijke uitdrukking van mijn eigen wezen. Ik verzocht de zon mijn eerste metgezel te zijn bij deze taak. En zodoende was hij de zon in de schepping van de jonge mannen en de aartsvader van het menselijk ras in mijn schepping en hij speelde deze dubbelrol zeer efficiënt. In overeenstemming met mijn motieven bracht hij de schepping van de werelden tot stand. Wat er ook in het bewustzijn van iemand opkomt, dat schijnt tot bestaan te komen, dat schiet wortel en draagt zelfs vrucht! Zo is de kracht van de geest. Net zoals de zonen van de heilige man door de kracht van hun geest de scheppers van de wereld werden, zo werd ook ik de

schepper van de wereld. Het is de geest die hier dingen doet verschijnen. Het doet het lichaam verschijnen, etc. Niets anders is zich van het lichaam bewust."

De schepper Brahmā zei:

"Het geïndividualiseerde bewustzijn (geest) heeft in zichzelf een veelvoud aan potenties net zoals de verschillende smaken van kruiden. Het is dat bewustzijn zelf dat verschijnt als het subtiele, respectievelijk als het etherische lichaam en als het een grovere vorm krijgt, dan verschijnt het als het fysieke of materiële lichaam. Wanneer de potenties in hun uiterst subtiele staat bestaan, dan wordt dat individuele bewustzijn 'jīva' of individuele ziel genoemd. En, wanneer deze begoocheling van de jīva ophoudt, straalt dat bewustzijn zelf als het opperste wezen. Ik besta niet, noch bestaat er iemand in dit universum, dit alles is slechts het oneindig bewustzijn. Net zoals de intentie van de jongemannen werd gemanifesteerd, zo is dit allemaal verschijning welke gebaseerd is op het oneindig bewustzijn. De intentie van de jonge mannen maakte dat zij zich scheppers voelden: zo ook ben ik.

Slechts het zuivere en oneindige bewustzijn denkt over zichzelf als de jīva en als de geest en vervolgens gelooft hij dat hij het lichaam is. Door het voortduren van deze op een droom lijkende fantasie, wordt deze droom als werkelijkheid ervaren! Het is zowel werkelijk als onwerkelijk: omdat het wordt waargenomen lijkt het werkelijk, maar door de inherente tegenstrijdigheid is het onwerkelijk. De geest is bewust, omdat hij gebaseerd is op bewustzijn; wordt hij gezien als iets dat apart staat van het bewustzijn, dan is hij inert en misleid. Wanneer er waarneming is, neemt de geest de rol van het object van waarneming aan: maar niet in werkelijkheid — precies zoals de armband die als een object van waarneming wordt gezien, hoewel het in werkelijkheid goud is.

Omdat dit alles enkel en alleen Brahman is, is zelfs wat inert is zuiver bewustzijn; maar wij allen, vanaf mijzelf tot aan de rotsen toe, zijn ondefinieerbaar — noch inert noch bewust. Er kan geen begrip bestaan tussen twee totaal verschillende dingen: slechts wanneer er overeenkomst is tussen het subject en het object is er waarneming mogelijk. Met betrekking tot dat wat ondefinieerbaar is en waarvan het bestaan niet zeker is, zijn 'inert' en 'bewust' slechts woorden zonder inhoud. In de geest wordt geloofd dat het subject bewust is en dat het object inert is. Omdat deze misleiding de jīva in haar greep heeft, verkeert zij in onzekerheid. In waarheid is deze dualiteit zelf een schepping van de geest, een hallucinatie. Natuurlijk kunnen we ook niet met zekerheid vaststellen dat een dergelijke hallucinatie bestaat. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat.

Wanneer deze illusoire tweedeling niet wordt gezien voor wat het is, ontstaat het valse egogevoel. Maar wanneer de geest zijn eigen natuur onderzoekt, verdwijnt deze tweedeling en is er de realisatie van het ene, oneindige bewustzijn en verwerft men grote gelukzaligheid."

[III.92] Over de vermogens van de geest

Vasiṣṭha vroeg aan Brahmā:

"Heer, hoe is het mogelijk dat de vloek van de wijze wel Indra's lichaam trof en niet zijn geest? Als het lichaam niet verschillend is van de geest, dan zou die vloek toch ook de geest moeten treffen? Wilt u zo vriendelijk zijn om mij uit te leggen hoe het komt dat de geest niet werd getroffen of toch werd getroffen!"

De schepper Brahmā antwoordde:

"Mijn beste, in het universum heeft ieder belichaamd wezen, van Brahmā tot een berg, een tweevoudig lichaam. Het eerste is het mentale lichaam, dat rusteloos is en snel handelt. Het tweede is het stoffelijke lichaam dat eigenlijk niets doet. De laatste van deze twee wordt overwonnen door vloeken, door een gunst of door toverspreuken: het is dom, krachteloos, zwak en voorbijgaand, net als een waterdruppel op een lotusblad en het is volledig afhankelijk van lot, bestemming, e.d. De geest echter is onafhankelijk, hoewel hij afhankelijk kan lijken. Wanneer deze geest zich vol vertrouwen inspant voor zelfonderzoek, raakt hij buiten het bereik van ellende. Telkens wanneer hij daarnaar streeft, zal hij op datzelfde moment beslist de vruchten van dit streven plukken.

Het fysieke lichaam kan niets bereiken; het mentale lichaam daarentegen bereikt wel resultaten. Wanneer de geest zich steeds richt op dat wat zuiver is, is hij immuun voor de effecten van een vervloeking. Het lichaam kan in het vuur of in de modder vallen, maar de geest ervaart slechts waar hij zich op richt. Dit werd door Indra bewezen. Dit werd ook bewezen door de wijze Dīrghatapā, die een religieus offer wilde verrichten, maar in een diepe put viel toen hij materiaal voor het offer verzamelde; hij voerde daarom het ritueel uit in de geest en plukte de vruchten alsof hij het ritueel daadwerkelijk had uitgevoerd. De tien zonen van de wijze waren ook door mentale inspanning in staat het Brahmā-schap te verwerven: zelfs ik kon dat niet voorkomen.

Geestelijke en lichamelijke ziekten, evenals vervloekingen en 'het boze oog', raken de geest die is toegewijd aan het Zelf niet, net zomin als een lotusbloem een rots kan doen splijten door erop te vallen. Daarom moet men zich met de geest inspannen om deze het zuivere pad te laten volgen, met het Zelf het Zelf het pad van zuiverheid laten bewandelen. Alles waar de geest zich op richt, dat krijgt onmiddellijk vorm. Door intense contemplatie kan de geest een radicale verandering in zichzelf teweegbrengen en kan het zichzelf genezen van de onzuivere visie waarin illusies voor waar worden aangezien. Wat de geest doet, dat wordt als waarheid ervaren. Het maakt dat degene die in het maanlicht zit dit ervaart als een verzengende hitte; en het maakt dat wie in de brandende zon zit dit als aangename koelte ervaart.

Dat is de geheimzinnige kracht van de geest."

[III.93] Wens is de oorzaak van de schepping

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zo werd ik in de dagen van weleer door de schepper Brahmā onderwezen en nu heb ik het jou verteld.

Dus, omdat de absolute Brahman in zijn ondeelbare staat alles doordringt, bestaat alles in een staat van ondeelbaarheid. Wanneer die staat zich uit eigen beweging verdicht, wordt de kosmische geest geboren. In die geest rijst de intentie op van het bestaan van de verschillende elementen in hun uiterst subtiele staat: het totaal van dit alles is de verlichte kosmische figuur die de schepper Brahmā wordt genoemd. Daarom is deze schepper niemand anders dan de kosmische geest.

Omdat hij van nature bewustzijn is, ziet deze schepper Brahmā in zijn geest wat hij dan ook maar wil zien. Hij (de schepper Brahmā) is degene die wilde dat deze onwetendheid, ofwel het differentiatie principe, in het universum ontstond en op grond daarvan verwart men het Zelf met het niet-Zelf en door middel van deze factor van onwetendheid liet de schepper dit universum (de bergen, het grassprietje, water, etc.) als één van de verscheidene scheppingen verschijnen. Daarom – ofschoon het gehele universum niets anders dan het oneindige bewustzijn is – lijken er schepselen te bestaan die uit atoomdeeltjes en moleculen zijn samengesteld.

O Rāma, alle objecten en substanties in dit universum zijn dus in de absolute Brahman tevoorschijn gekomen, net zoals golven in de oceaan oprijzen. In dit niet geschapen universum neemt de geest van de schepper Brahmā zichzelf waar als het egogevoel en de kosmische geest Brahmā wordt aldus Brahmā de schepper van het universum. De diverse krachten in het universum blijken slechts de kracht van die kosmische geest te zijn. Oneindige aantallen schepselen worden in deze kosmische geest gemanifesteerd en dan worden zij gekend als diverse jīva's.

Wanneer deze diverse jīvā's, schijnbaar samengesteld uit de elementen, in de oneindige ruimte van het bewustzijn verschijnen, komt het bewustzijn elk van deze lichamen binnen door de opening van de levenskracht en vormt zo het zaad van alle lichamen, zowel bewegend als niet-bewegend. Op die manier vindt dus de geboorte van individuen plaats en elk individueel wezen wordt toevalligerwijze (net zoals de neerstrijkende kraai en de vallende kokosnoot) in contact gebracht met verschillende potenties wier expressie de wet van oorzaak en gevolg doet ontstaan, enz. en ten gevolge daarvan de op- en neergang in de evolutie. Daarna is alleen de begeerte de oorzaak van dit alles.

Rāma, zo zit dit woud dat bekend staat als de wereldverschijning in elkaar; hij die deze diepe wortel met de bijl van zelfonderzoek doorhakt, wordt ervan bevrijd. Sommigen doorzien dit snel, anderen pas na zeer lange tijd.

[III.94] Over de gradatie van de schepselen

Rāma, ik zal je nu beschrijven hoe – zoals het aan het begin van de scheppingscyclus werd geregeld – de verschillende wezens worden onderverdeeld in drie categorieën: de beste, de slechtste en die daar tussenin.

De allerbeste onder de schepselen zijn geboren met nobele gewoontes. Zij zijn van nature goed en zij zijn toegewijd aan het verrichten van goede daden. Zij bereiken in een paar levens bevrijding. Zij zijn vol licht en zuiverheid (sattva). Dan zijn er in deze categorie ook nog degenen die vol onzuiverheid zitten en die sterke en

gevarieerde wereldlijke gewoontes hebben, zij zullen misschien na duizend levens bevrijding bereiken – zij zijn de minsten van de goeden. Er zitten er zelfs een paar tussen van wie kan worden betwijfeld of bevrijding in deze wereldcyclus haalbaar is; zij zijn wezens van diepe duisternis.

Tot de middelste categorie behoren degenen bij wie de kwaliteit van activiteit en begeerte (rajas) overheerst. Wanneer zulke mensen reeds voldoende dicht bij bevrijding zijn om dit bij hun vertrek uit deze wereld te kunnen bereiken, dan hebben zij een mengsel van rajas en sattva. Wanneer de rajasische neiging (vurige begeerte) evenwel zo sterk is dat het wat langer duurt om het te doen verdampen, dan zijn zij zuiver rajasisch. Maar wanneer de rajasische neiging zeer sterk verdicht is, wordt het deel van duisternis (tamas). In het geval van diegenen voor wie bevrijding zo ver uit beeld is dat het bereiken ervan twijfelachtig wordt, maakt de kwaliteit rajas deel uit van de diepste duisternis

Degenen, die zelfs na duizend levens nog steeds niet zijn ontwaakt en in duisternis verkeren, staan bekend als wezens van het duister (tamas). Het zal lang duren voor zij bevrijding bereiken. Maar wanneer hun bevrijding aanstaande lijkt, dan is hun tamas gemengd met sattva. Als zij dichter bij bevrijding komen, dan is hun tamas gemengd met rajas. Wanneer zelfs na honderd levens hun bevrijding nog weer eens honderd levens ver is, dan zijn zij geheel vervuld van tamas; en als bevrijding twijfelachtig is, dan verkeren zij in diepe duisternis[8].

Toen er slechts een kleine verstoring in zijn evenwicht ontstond, zijn al deze wezens in het absolute Brahman opgerezen net zoals golven in de oceaan oprijzen. Net zoals de ruimte in een kruik, de ruimte in een kamer en de ruimte in een klein holletje allemaal integraal onderdeel uitmaken van een en dezelfde kosmische ruimte, zo zijn al deze wezens ook slechts het oneindige wezen waarin geen verdeling bestaat. Door de wil van de oneindige Brahman lijken daarom al deze wezens in Hem te ontstaan en weer in Hem op te lossen.

[III. 95] De geest is het zaad van activiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

Net zoals de bloem en haar geur tegelijkertijd ontstaan, zo ontstaan ook activiteit en de doener tegelijkertijd spontaan in het opperste wezen. De schepping van de jīva's lijkt echter slechts in de ogen van de onwetende werkelijk te zijn, net zoals ook slechts de onwetende de blauwe kleur van de lucht ziet. Voor verlichte mensen zijn beide uitdrukkingen 'de jīva's ontstaan uit Brahman' en 'de jīva's ontstaan niet uit Brahman' zonder betekenis.

Dualisme wordt slechts tijdelijk en uitsluitend voor instructiedoeleinden geaccepteerd; instructie zou anders onmogelijk worden. Nadat de leraar heeft gesteld dat jīva's uit Brahman ontstaan, wijst hij erop dat jīva's niet van Brahman verschillen

[8] Dit hoofdstuk lijkt te suggereren dat sattva, rajas en tamas op zichzelf geen belemmering voor bevrijding vormen, maar dat de verdere verandering – als gevolg van de verkeerde gedachte en verkeerd gedrag – de bevrijding wegdrukt- S.V.)

aangezien het gevolg niet verschilt van de oorzaak. Dit alles lijkt uit Brahman te ontstaan, net zoals ook geur uit een bloem ontstaat. En zij keren weer terug tot Brahman, net zoals ook het ene seizoen 'terugkeert' naar het volgende!

Met elk soort wezen dat zich in het universum manifesteert, ontstaat tegelijkertijd het daarbij behorende natuurlijke gedrag. Slechts hun onwetendheid over hun eigen essentiële natuur (het Zelf) maakt dat zij zich zodanig gedragen of handelen dat daar in een volgend leven een reactie uit voortvloeit.

Rāma zei:

O heilige, het is beslist waar dat de geschriften zijn samengesteld uit de uitspraken van wijzen die geen bevooroordeelde gedachten kennen. Zij, die zuiver van hart zijn en die in hun geest geen diversiteit kennen, worden wijzen genoemd. De enige hoop voor een onrijp persoon om het licht van de waarheid te zien is gelegen in de hulp van de geschriften en in het weten wat iemand een verlicht persoon doet zijn. O heilige, in deze wereld kan worden waargenomen dat het zaad van de boom afkomstig is en dat de boom uit het zaad groeit. Mogen we daarom zeggen dat sommige mensen uit de absolute Brahman zijn voortgekomen zonder het zaad van eerder karma?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, als je nauwlettend toekijkt dan zal je zien dat alleen indien de geest bij de activiteit betrokken is, de activiteit zijn vrucht zal dragen. Ergo, de geest is het zaad van de activiteit. Op dezelfde manier is het zo dat zodra de kosmische geest zich in het absolute Brahman manifesteerde, er tegelijkertijd ook de natuurlijke neigingen en het daarbij behorende gedrag van diverse wezens ontstond en de belichaamde wezens worden jīva's genoemd. Er bestaat geen tegenstelling tussen geest en activiteit. Alvorens het als activiteit naar buiten komt, rijst het in de geest op, met de geest zelf als zijn 'lichaam'. Activiteit is dus niets anders dan een beweging van energie in bewustzijn en onvermijdelijk draagt het zijn eigen vrucht. Wanneer die activiteit ten einde komt, dan komt ook de geest tot een eind; en als de geest ophoudt te bestaan, dan is er geen activiteit meer. Dit geldt alleen voor de bevrijde wijze, niet voor anderen.

[III. 96] Onderzoek naar de aard van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest is slechts waarneming; en waarneming is beweging in bewustzijn. De uitdrukking van deze beweging is activiteit en daarop volgt het resultaat. Geest is een intentie die in het almachtige en oneindige bewustzijn oprijst. Het staat als het ware tussen het werkelijke en onwerkelijke in, maar met een wil om te begrijpen. Ofschoon het niet verschillend is van het oneindig bewustzijn, denkt het dat wel te zijn. Ofschoon het niets doet, denkt het te doen. Zo zit de geest in elkaar en deze kwaliteiten zijn onlosmakelijk verbonden met de geest. Op dezelfde manier zijn de jīva en de geest onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Waar de geest ook maar aan denkt, daar streven de instrumenten van handeling er naar om dat te verwerkelijken; dus nogmaals: geest is activiteit. Echter geest, intellect, egoïsme, bewustzijn in het individu, handeling, verbeeldingskracht, geboorte en dood, latente neigingen, kennis, inspanning, herinnering, de zintuigen, de natuur, māyā oftewel illusie, activiteit en meer van dergelijke woorden zijn slechts woorden zonder overeenkomstige werkelijkheid: het oneindige bewustzijn waarin deze concepten tot bestaan worden gedacht is de enige werkelijkheid. Al deze concepten ontstonden toen het oneindige bewustzijn door een toevallige samenloop van omstandigheden (de kraai die de kokosnoot lijkt te doen vallen) en in een moment van zelfvergetelheid zichzelf als object van waarneming zag.

Wanneer aldus bedekt door onwetendheid hetzelfde bewustzijn in een geagiteerde staat diversiteit waarneemt en objecten als zodanig identificeert, wordt dit geest genoemd. En dat wordt, als het stevig is gevestigd in de overtuiging van een bepaalde waarneming, intellect (of intelligentie) genoemd. Het wordt egoïsme genoemd als het zichzelf in zijn onwetendheid en domheid beschouwt als een afgescheiden bestaand individu. Als het zich onthoudt van gedurig zelfonderzoek en het zichzelf toestaat om met ontelbare opkomende en wegzakkende gedachten te spelen, dan wordt het geïndividualiseerd bewustzijn (oftewel gedachtewereld) genoemd.

Terwijl zuivere beweging in bewustzijn karma respectievelijk handeling zonder een onafhankelijke doener is, staat het als karma (actie) bekend wanneer het resultaat van de handeling wordt opgeëist. Wanneer het de gedachte koestert: 'Ik heb dit eerder gezien' in relatie tot iets zichtbaars respectievelijk tot iets onzichtbaars, dan wordt het herinnering genoemd. Wanneer de effecten van eerdere genoegens in het veld van bewustzijn aanwezig blijven hoewel het effect zelf niet zichtbaar is, dan wordt het latente neiging (of potentie) genoemd. Wanneer het zich van de waarheid bewust is dat het zien van diversiteit het gevolg is van onwetendheid, dan is het kennis. Wanneer het zich daarentegen in de verkeerde richting naar een nog grotere vergetelheid van het Zelf en naar een nog diepere betrokkenheid in valse ideeën beweegt, dan wordt het onzuiverheid genoemd. Wanneer het het innerlijk met gewaarwordingen bezighoudt, dan staat het bekend als de zintuigen (indriya). Wanneer het in het kosmische Zijn ongemanifesteerd blijft, dan wordt het natuur genoemd. Wanneer het verwarring schept tussen de werkelijkheid en het verschijnsel, dan wordt het māyā of illusie genoemd. Wanneer het denkt 'Ik ben gebonden' dan is er gebondenheid en wanneer het denkt 'Ik ben vrij' dan is er vrijheid.

[III. 97] De drievoudige ruimte

Vasiṣṭha vervolgde:

Het licht van bewustzijn, dat door een sterk geloof in het bestaan van de geest wordt verduisterd, wordt daadwerkelijk de geest. De geest belichaamt zichzelf in verschillende wezens – mensen, goden, demonen, halfgoden en hemelse wezens. Het verbreidt zichzelf vervolgens als verschillende gedragingen, maar ook als steden en dorpen, etc. Als de waarheid zo in elkaar steekt, welk nut heeft het dan om al deze

externe verschijnselen te onderzoeken? Slechts de geest is de enige ter zake doende factor die we moeten onderzoeken. Immers, als we de natuur van de geest onderzoeken, dan blijken alle geschapen objecten respectievelijk alle verschijningen de schepping van de geest te zijn; het oneindige bewustzijn blijft als enige over dat niet door de geest is geschapen. Wanneer de geest intens wordt bestudeerd, wordt de geest in haar bestaansgrond geabsorbeerd en wanneer het aldus wordt geabsorbeerd, dan is er grote vreugde. Wanneer de geest aldus door onderzoek[9] oplost, dan is er bevrijding en is er geen hergeboorte meer, want het was enkel de geest die leek te worden geboren en leek te sterven.

Rāma vroeg nogmaals:

Alstublieft heer, hoe gebeurde dit allemaal in het zuivere oneindige bewustzijn? Hoe kon het gebeuren dat de geest – dat kennelijk een mengsel van het werkelijke en het onwerkelijke is – daarin oprees?

Vasiṣṭha zei:

Rāma, ruimte is drievoudig: de oneindige ruimte van onverdeeld bewustzijn, de eindige ruimte van verdeeld bewustzijn en de fysieke ruimte waarin de materiële wereld bestaat. De oneindige ruimte van onverdeeld bewustzijn (cidākāśa) is dat wat in alles bestaat, binnen en buiten, als de ware getuige van dat wat werkelijk bestaat en dat wat werkelijk lijkt te bestaan. De eindige ruimte van verdeeld bewustzijn (citta ākāśa) is dat wat de verdeling van tijd schept, wat alle wezens doordringt en geïnteresseerd is in het welzijn van alle wezens. De fysieke ruimte (bhūta ākāśa) is dat waarin de andere elementen (lucht, vuur, water en aarde) bestaan. De twee laatste vormen zijn niet onafhankelijk van de eerste, de oneindige ruimte van onverdeeld bewustzijn. In feite bestaan de laatste twee niet en deze dubieuze opdeling van bewustzijn in drie categorieën wordt alleen aanbevolen voor de instructie van de onwetende. De verlichte persoon weet dat er slechts één werkelijkheid bestaat: het oneindige bewustzijn.

Rāma, wanneer dat bewustzijn schijnt te denken 'Ik ben intelligent' of 'Ik ben inert', dan is dat de geest. Uit dit verkeerde idee worden alle andere fysieke en psychologische factoren schijnbaar geschapen.

[III. 98] Het verhaal van het grote woud

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, wat ook de oorsprong van de geest geweest moge zijn en wat de geest ook moge zijn, we moeten hem door eigen inspanning voortdurend richten op bevrijding. De zuivere geest is vrij van latente neigingen en daardoor bereikt hij zelfkennis. Aangezien het gehele universum in de geest ligt besloten, liggen daar ook de gedachten van gebondenheid en bevrijding in besloten. In verband hiermee vertel ik je de volgende legende die ik van de schepper Brahmā zelf hoorde. Luister er aandachtig naar:

---

[9] Vicāra, dat gewoonlijk vertaald wordt met 'onderzoek', betekent 'directe waarneming'

Er was eens een groot woud, zo groot dat een oppervlakte van miljoenen vierkante kilometers niet meer voorstelde dan de ruimte in één van zijn atomen. Hier leefde slechts één persoon met wel duizend armen en benen. Hij was altijd rusteloos. Hij had een knots in zijn hand waarmee hij zichzelf bleef slaan en uit angst voor zijn eigen slagen rende hij in paniek weg. Hij viel in een put. Hij klom eruit, sloeg zichzelf weer en rende weer in paniek weg, dit keer naar een dal vol bananenbomen. Hoewel er geen ander wezen was om bang voor te zijn, huilde hij en hij schreeuwde het uit van angst. Hij bleef aldoor rennen en hij bleef zichzelf steeds slaan.

Ik sloeg dit alles met mijn geest gade en met mijn wilskracht stopte ik hem voor een moment. Ik vroeg hem: "Wie ben jij?" Maar hij was helemaal uit zijn doen, noemde mij zijn vijand, huilde luid en moest vervolgens hard lachen. Toen begon hij zich van zijn lichaam te ontdoen, het ene ledemaat na het andere.

Onmiddellijk daarna zag ik een andere persoon die op dezelfde manier als de eerste rondrende, zichzelf sloeg, huilde en jammerde. Toen ik hem op gelijke wijze stopte, begon hij me uit te schelden en rende hij weg om zijn eigen manier van leven voort te zetten. Zo kwam ik nog een paar mensen tegen. Enkele luisterden naar mijn woorden en door hun vroegere levenswijze los te laten werden zij verlicht. Enkele negeerden mij of verachtten mij zelfs. Een paar anderen weigerden zelfs om uit de put of uit het dichte woud te komen.

O Rāma, zo gaat dat nou in het grote woud: niemand – welke manier van leven zij er ook maar op na wensen te houden – vindt er een veilige rustplaats in. Ook vandaag de dag zijn er zulke mensen in de wereld; en jij hebt zelf zo'n leven van onwetendheid en misleiding gekend. Je begrijpt het niet, omdat je jong en onwetend bent.

[III.99] Het grote woud (vervolg): het spel van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, dit grote woud is niet ver weg, noch woont die vreemde man in een vreemd land! De wereld zelf is het woud. Het is een grote leegte, maar deze leegte wordt alleen gezien in het licht van onderzoek. Dit licht van onderzoek is de 'ik' in de parabel. Deze wijsheid wordt door sommigen aangenomen en door anderen verworpen. Degenen die het verwerpen gaan door met lijden, degenen die het aannemen worden verlicht.

De persoon met duizend armen is de geest met zijn ontelbare manifestaties. Deze geest straft zichzelf door zijn eigen latente neigingen en zwerft rusteloos rond in deze wereld. De put in het verhaal is de hel en het dal met bananenbomen is de hemel. Het dichte woud met doornige struiken is het leven van de mens in de wereld, met de ontelbare doornen van vrouw, kinderen, rijkdom, enz., die hem blijven kwellen. De geest zwerft nu eens in de hel, dan weer in de hemel en vervolgens weer in de wereld van menselijke wezens.

Zelfs wanneer het licht van wijsheid in het leven van de misleide geest schijnt, verwerpt hij dit dom genoeg, omdat hij die wijsheid als zijn vijand beschouwt. En

dan huilt en kermt hij in wanhoop. Soms ervaart hij een onvolledig ontwaken en verwerpt zonder een juist begrip de genietingen van de wereld; deze verwerping blijkt vervolgens zelf de bron van veel verdriet te zijn. Maar wanneer die verwerping vanuit een volledig begrip oprijst, vanuit wijsheid die door onderzoek naar de natuur van de geest ontstaan is, leidt deze verwerping tot hoogste gelukzaligheid. Een dergelijke geest zou ook met verbazing naar zijn eigen vroegere ideeën over plezier kijken. Net zoals de ledematen van de persoon neervielen en verdwenen toen ze werden afgehakt, zo verdwijnen ook de latente neigingen uit de geest van de persoon, die de wereld uit wijsheid verwerpt.

Wees op je hoede voor het spel van onwetendheid! Dat maakt dat men zichzelf uit vrije wil kwelt en dat maakt dat men in zinloze paniek van hot naar her rent. Ofschoon het licht van zelfkennis in eenieders hart schijnt, zwerft men aangedreven door de eigen latente neigingen toch in deze wereld rond. En het is de geest zelf die het verdriet nog groter maakt en die iemand aanspoort om in cirkels rond te rennen. Het bindt zichzelf met zijn eigen invallen, fantasieën, gedachten en hoop. Het wordt wanhopig en rusteloos wanneer ellende zich voordoet.

Iemand die wijsheid verwerft, die het gedurende lange tijd behoudt en het onderzoek blijft voortzetten, ervaart geen verdriet. Een ongecontroleerde geest is een bron van verdriet; zodra dit volledig wordt begrepen, verdwijnt de ellende als sneeuw voor de zon.

[III.100] Er bestaat niets anders dan Brahman

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in het opperste wezen rees het geïndividualiseerde bewustzijn (de geest) op; het is zowel verschillend als niet verschillend van het oneindige bewustzijn, net zoals een golf wel en niet van de oceaan verschilt. Voor de verlichte mens is de geest de absolute Brahman en niets anders. Voor de onverlichte mens is de geest de oorzaak van de kringloop van het bestaan (saṃsāra). O Rāma, wanneer wij dualistische begrippen gebruiken is dat slechts omwille van de instructie: de verdeling bestaat niet werkelijk.

De absolute Brahman is almachtig: en niets staat erbuiten. Het is zijn eigen kracht of energie die alle dingen doorstraalt. In belichaamde wezens is het de cit-śakti (de kracht van bewustzijn of intelligentie). Het is beweging in lucht, vastheid in aarde, leegte in ruimte en het is de kracht van zelfbewustzijn ('ik ben') in geschapen wezens. Toch is dit allemaal niets anders dan de kracht van de absolute Brahman. Het is de kracht van verval, de kracht die droefheid geeft aan de diep-bedroefden en de kracht die vreugde geeft aan wie plezier heeft; in de krijger is het dapperheid; het is de kracht die de schepping doet ontstaan en dezelfde kracht veroorzaakt de ondergang van het universum.

De jīva staat op het kruispunt van bewustzijn en materie; en omdat het een reflectie van de absolute Brahman is, wordt wel gezegd dat het in Brahman bestaat. Beschouw het gehele universum en ook het 'ik' als de absolute Brahman, want het Zelf

(Brahman) is alomtegenwoordig. Wanneer dat Zelf denkt, wordt het geest genoemd. Het is niet anders dan de kracht van de absolute Brahman, wat niet verschillend is van Brahman; daarin is dit gehele, willekeurige onderscheid tussen 'ik' en 'Dat' niet meer dan een ogenschijnlijke reflectie. Alleen Brahman is de echte werkelijkheid van de geest.

Deze kracht van Brahman maakt – hier en daar, nu en dan – de ene of de andere van zijn krachten manifest. Maar al deze manifestaties zijn slechts de ogenschijnlijke reflectie van de kracht van Brahman, het is geen echte schepping. Daarom worden schepping, transformatie, bestaan en vernietiging door Brahman in Brahman tot stand gebracht: het is enkel en alleen Brahman. De instrumenten van handeling, actie en de doener, geboorte, dood en bestaan – dit alles is Brahman. Er bestaat niets anders, zelfs niet in de verbeelding. Misleiding, begeerte, hebzucht en gebondenheid bestaan niet, hoe zouden zij ook kunnen bestaan wanneer er geen dualiteit bestaat? Wanneer gebondenheid niet bestaat, is bevrijding ook een valse voorstelling.

Rāma vroeg:

Heilige heer, u vertelde dat wanneer de geest aan iets denkt dit dan materialiseert. Nu zegt u dat gebondenheid niet bestaat! Hoe kan dat met elkaar in overeenstemming worden gebracht?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, in een staat van onwetendheid verbeeldt de geest zich gebondenheid. De gebondenheid bestaat slechts in die staat van onwetendheid. Precies zoals de objecten uit de droom verdwijnen zodra de dromer wakker wordt, zo bestaan al deze hallucinaties die als gebondenheid of bevrijding bekend staan ook niet in de ogen van de verlichte.

[III.101] Het verhaal van de kleine jongen en de drie niet-bestaande prinsen

Vasiṣṭha vervolgde:

Er is een interessante legende om dit alles te illustreren. Wees zo vriendelijk hiernaar te luisteren.

Een kleine jongen vroeg aan zijn gouvernante om hem een verhaal te vertellen en zij vertelde het volgende verhaal waar de jongen aandachtig naar luisterde:

Er leefden eens drie prinsen in een niet-bestaande stad. Zij waren gelukkig en dapper. Twee van hen waren nog niet geboren en de derde was nog niet verwekt. Ongelukkigerwijs stierven al hun verwanten. De prinsen verlieten hun geboorteplaats en gingen naar elders. Spoedig vielen ze flauw omdat ze de hitte van de zon niet konden verdragen. Hun voeten verbrandden door het hete zand en de grassprieten doorboorden hun voeten. Zij bereikten de schaduw van drie bomen, waarvan er twee niet bestonden en de derde nog niet was geplant. Na een rustpauze waarin ze de vruchten van de bomen aten, gingen ze verder.

Ze bereikten de oevers van drie rivieren, twee stonden er droog en in de derde was geen water. De prinsen namen een verfrissend bad en lesten hun dorst. Daarna bereikten ze een grote stad die nog moest worden gebouwd. Zij vonden daar drie

paleizen van een uitzonderlijke schoonheid. Twee waren nog niet gebouwd en de derde had geen muren. Zij betraden de paleizen en vonden er drie gouden schalen. Twee waren in tweeën gebroken en de derde was verpulverd. Zij namen de verpulverde schaal, pakten 99 minus 100 gram rijst en kookten dit. Zij nodigden drie wijze mannen uit om hun gast te zijn, twee daarvan hadden geen lichaam en de derde had geen mond. Nadat de drie wijzen het voedsel hadden gegeten, ontfermden de prinsen zich over de rest van het gekookte voedsel. Zij waren blij en gelukkig. Zo leefden zij lange, lange tijd in vrede en vreugde in die stad. Mijn kind, dit is een werkelijk prachtige legende; onthoud dit voor altijd en je zult opgroeien tot een wijze man.

O Rāma, toen de kleine jongen dit hoorde was hij reuze enthousiast.

Wat wordt gekend als de schepping van de wereld is niet werkelijker dan het verhaal van de kleine jongen. Deze wereld is niets anders dan hallucinatie. Het is niet meer dan een idee. In het oneindige bewustzijn ontstond het idee van schepping: en dat is wat het is. O Rāma, deze wereld is niets anders dan een idee; alle objecten van bewustzijn in deze wereld zijn slechts ideeën; verwerp de vergissing van ideeënvorming en wees vrij van ideeën; en blijf gevestigd in waarheid, bereik vrede.

[III.102] Over de ondeelbaarheid en onsterflijkheid van het Zelf

Vasiṣṭha vervolgde:

Alleen een dwaas maar niet de wijze wordt door zijn eigen ideeën misleid; de dwaas denkt dat het onvergankelijke vergankelijk is, en hij raakt misleid. Egoïsme is slechts een idee dat is gebaseerd op de verkeerde associatie van het Zelf met de fysieke elementen. Hoe heeft dat wat egoïsme wordt genoemd kunnen ontstaan, als men in dit alles slechts bestaat als oneindig bewustzijn? In feite bestaat dit egoïsme net zomin als dat een luchtspiegeling in de woestijn bestaat. O Rāma, verban dus de onvolmaakte visie die niet op feiten is gebaseerd; kom tot rust in de volmaakte visie die gelukzaligheid als natuur heeft en die op waarheid is gebaseerd.

Onderzoek de aard van waarheid. Verwerp onwaarheid. Je bent voor eeuwig vrij; waarom zou je jezelf gebonden noemen en er vervolgens om treuren? Het Zelf is oneindig; waarom, hoe en door wie wordt het gebonden? In het Zelf bestaat geen verdeeldheid, want de absolute Brahman is dit alles. Wat is dan gebondenheid en wat is bevrijding? Slechts in onwetendheid denk je pijn te ervaren, terwijl je er niet door wordt geraakt. Deze dingen bestaan niet in het Zelf.

Laat het lichaam sterven of worden geboren of naar een ander universum gaan; ik ben niet gebonden door een lichaam, hoe zou ik dan door dit alles kunnen worden beïnvloed? De relatie tussen het lichaam en het Zelf lijkt op de relatie tussen de wolk en de wind of op de relatie tussen de lotus en de bij. Zodra de wolk uiteengedreven is, wordt de wind één met de ruimte en zodra de lotus verwelkt, vliegt de bij de lucht in. Het Zelf wordt niet vernietigd wanneer het lichaam sterft. Ook de geest houdt niet op te bestaan voordat hij in het vuur van zelfkennis verbrandt; alleen het Zelf bestaat.

De dood is slechts de verhulling door tijd en ruimte van het altijd bestaande Zelf. Alleen dwazen vrezen de dood.

Verwerp je latente neigingen en wordt vrij, net zoals een vogel die in de lucht wil vliegen en daarom door de eierschaal heen breekt. Deze neigingen, die zijn voortgekomen uit onwetendheid, zijn moeilijk te vernietigen en zij leiden tot eindeloze ellende. Het is de onwetende, zelf beperkende neiging van de geest, die het oneindige als eindig ziet. Echter, net zoals de zon de mist oplost, zo verdrijft het onderzoek naar de natuur van het Zelf deze onwetende beperkende neigingen. In feite is de vurige wens om dit onderzoek te ondernemen al in staat om een verandering teweeg te brengen. Verzaking en andere praktijken zijn hierin van geen enkel nut. Zodra de geest door het dagen van wijsheid wordt gezuiverd van zijn verleden, verwerpt het zijn vroegere neigingen. De geest zoekt het Zelf slechts om zichzelf in het Zelf te doen opgaan. Dit is de ware natuur van de geest. Rāma, dit is het hoogste doel: streef hiernaar.

Op dit punt was er weer een dag ten einde gekomen.

[III.103, 104] Koning Lavaṇa; het bezoek van de goochelaar

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat de geest in het oneindig bewustzijn tot manifestatie was gekomen, heeft het zich volgens zijn eigen natuur verbreid. Nogmaals, door deze natuur maakt het dat iets wat lang duurt kort lijkt en omgekeerd, en maakt het dat je eigen geest afzonderlijk lijkt te bestaan en omgekeerd. Zelfs als het iets kleins beroert, maakt hij het groter en maakt het tot zichzelf. In een oogwenk schept het ontelbare werelden en vernietigt ze ook weer in een oogwenk. Net zoals een bekwaam acteur verschillende rollen achter elkaar kan spelen, zo neemt ook deze geest verschillende hoedanigheden aan, de één na de ander. Het maakt dat het onwerkelijke werkelijk lijkt en andersom; en daardoor lijkt het te genieten en te lijden. Zelfs de dingen die op natuurlijke wijze worden verkregen grijpt het met beide handen vast en door deze valse toe-eigening, lijdt het onder de gevolgen.

Door middel van de afwisseling van de seizoenen is tijd indirect verantwoordelijk voor veranderingen in bomen en planten; op dezelfde manier maakt de geest door middel van zijn denkkracht en voorstellingsvermogen dat het ene ding het andere lijkt te zijn. Daarom staan zelfs tijd en ruimte en alle dingen onder de controle van de geest. Afhankelijk van zijn helderheid respectievelijk traagheid en afhankelijk van de grootte (klein of groot) van het geschapen respectievelijk het beïnvloede object, doet de geest vroeger of later wat moet worden gedaan; er is werkelijk niets dat het niet zou kunnen doen.

Rāma, luister alstublieft naar de volgende interessante legende waarmee dit wordt geïllustreerd.

In het land Uttarāpāṇḍava, waar vele wijzen in de wouden verbleven en waar de dorpen welvarend en mooi waren, regeerde koning Lavaṇa, een nazaat van de beroemde koning Hariścandra. Hij was rechtvaardig, nobel, ridderlijk, vrijgevig en in

ieder opzicht een waardige koning. Al zijn vijanden waren verslagen en hun volgelingen sidderden van angst alleen al als ze aan hem dachten.

Op zekere dag ging de koning naar zijn hof en besteeg zijn troon. Nadat al zijn ministers en anderen hem eer hadden betoond, kwam er een goochelaar binnen en groette hem. Hij zei tegen de koning: "Ik zal u iets fantastisch laten zien." Terwijl hij een waaier van pauwenveren heen en weer bewoog, kwam er een ridder binnen met een uitzonderlijk, schitterend paard aan de teugel. Hij vroeg de koning deze als een gift aan te willen nemen. De goochelaar verzocht de koning om op het paard te willen rijden en om de wereld rond te zwerven. Ook de koning zag het paard.

Toen sloot de koning zijn ogen en zat doodstil. Toen ze dit zagen werd iedereen die daar aanwezig was stil. Er heerste absolute stilte, niemand durfde de vrede van de koning te verstoren.

[III.105, 106] Koning Lavaṇa (vervolg): het magische spel

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, na enige tijd opende de koning zijn ogen en begon te trillen alsof hij doodsbang was. Daar de koning dreigde te vallen werd hij door zijn ministers ondersteund. Hij was ontsteld hen te zien en vroeg: "Wie zijn jullie en wat doen jullie met mij?" De bezorgde ministers antwoordden: "Heer, u bent een machtig koning met grote wijsheid en toch bent u door deze illusie misleid. Wat is er met uw geest gebeurd? Alleen degenen die gehecht zijn aan kleine wereldse dingen, aan relaties met vrouw en kinderen en dergelijke raken in geestelijke verwarring, niet iemand als u die het allerhoogste is toegewijd. Sterker nog, alleen iemand die geen wijsheid heeft ontwikkeld kan door gokken, drugs, etc., negatief worden beïnvloed, niet iemand wiens geest volledig tot ontwikkeling is gekomen."

Toen de koning dit hoorde, herwon hij weer een beetje zijn kalmte, maar toen hij naar de goochelaar keek, trilde hij weer alsof hij bang was en zei tegen hem: "O tovenaar, wat hebt u met mij gedaan? U hebt een web van illusie over mij uitgespreid. Waarachtig, ook de wijzen worden door de betovering van māyā overweldigd; op dezelfde manier heb ik, hoewel ik nog steeds in dit lichaam ben, in korte tijd wonderbaarlijke hallucinaties ervaren." Terwijl de koning zich tot zijn hofhouding wendde, vertelde hij zijn ervaringen van het afgelopen uur:

"Zodra ik deze goochelaar zag wuiven met de pauwenveren sprong ik op het paard dat voor me stond en ervaarde ik een kleine geestelijk verwarring. Vervolgens vertrok ik op een jachtexpeditie. Het paard leidde me een droge woestijn in, waar niets leefde, niets groeide, waar geen water was en waar het bitterkoud was. Ik voelde me echt ellendig. Ik bracht daar de dag door. Later, toen ik weer op dit paard reed, ging ik die woestijn door en kwam bij een volgende, die iets minder verschrikkelijk was. Ik rustte onder een boom. Het paard rende weg. Ik rustte nog wat terwijl de zon onder ging. Angstig verstopte ik mezelf in het struikgewas. De nacht duurde langer dan een tijdperk.

De dag brak aan. De zon kwam op. Even later zag ik een donker meisje gekleed in het zwart. Ze droeg een schaal met voedsel. Ik ging naar haar toe en smeekte om

voedsel; ik had honger. Ze negeerde me; ik achtervolgde haar. Uiteindelijk zei ze: "Ik zal je eten geven als je instemt met me te trouwen." Ik stemde in; overleven was op dat moment het allerbelangrijkste. Ze gaf me te eten en stelde me later voor aan haar vader, die nog afschrikwekkender was om te zien. Spoedig bereikten we gedrieën hun dorp dat rijk was voorzien van vlees en bloed. Ik werd aan iedereen voorgesteld als de echtgenoot van het meisje. Ik werd door hen met groot respect behandeld. Zij onderhielden mij met afschuwelijke verhalen die ik verschrikkelijk vond. Tijdens een helse ceremonie trouwde ik met dat meisje."

[III.107, 108] Koning Lavaṇa (vervolg): de betovering van māyā

De koning vervolgde:

"Spoedig was ik een lid van die primitieve stam geworden. Mijn vrouw baarde een dochter, voor mij een bron van nog meer ellende. Na verloop van tijd werden er nog drie baby's geboren. Ik was een huisvader van de stam geworden. Ik bracht hier vele jaren door, terwijl ik leed onder de verantwoordelijkheden van een huisvader met vrouw en kinderen die ik moest beschermen en voeden. Ik hakte brandhout en dikwijls moest ik 's nachts onder een boom slapen. Wanneer het kouder werd verborg ik me in de struiken om warm te blijven. Ik leefde op een dieet van varkensvlees.

De tijd verstreek en ik werd oud. Ik begon een handel in vlees. Ik bracht het vlees naar de dorpen in de Vindhya bergen en verkocht daar het overgrote deel; wat ik niet met een behoorlijke winst kon verkopen, sneed ik in stukken en droogde het op een vreselijk smerige plek. Wanneer ik erge honger had, vocht ik dikwijls met andere stamleden om een stuk vlees. Mijn lichaam werd zo zwart als roet.

Aldus in allerlei zondige activiteiten verwikkeld, vulde mijn geest zich steeds meer met zondige gedachten. Goede gedachten en gevoelens hadden mij verlaten. Net zoals een slang zich van zijn huid ontdoet, zo had mijn hart ook alle mededogen afgeschud. Met netten, vallen en wapens veroorzaakte ik een onbeschrijfelijk leed aan vogels en andere dieren.

Slechts gekleed in een lendendoek doorstond ik ieder weertype. Zo bracht ik zeven jaren door. Gebonden door de touwen van slechte neigingen, werd ik boosaardig, ik gebruikte grove taal, huilde van ellende en at bedorven voedsel. Zo leefde ik daar lange tijd. Ik dwarrelde als een blad in de wind, voedsel leek wel het enige doel in mijn leven.

Het land werd getroffen door droogte. De lucht was zo heet dat het uit vonken leek te bestaan. Het woud vatte vlam. Er bleef slechts as over. De mensen stierven van de honger. De mensen liepen luchtspiegelingen achterna, omdat ze dachten dat het water was. Zij zagen stenen aan voor stukken vlees en begonnen erop te kauwen.

Sommigen begonnen zelfs lijken te eten. Sommigen kauwden daarbij ook nog op hun eigen vingers die doordrenkt waren van het bloed van de lijken. Zij werden waanzinnig van de honger.

Wat eens een vruchtbaar woud was, veranderde in een reusachtig crematorium. Waar eens een lusthof was, daar weergalmden nu de angstkreten van de stervenden."

[III.109] Koning Lavaṇa (vervolg): de macht van illusie

De koning vervolgde:

"Als gevolg van de hongersnood verlieten vele mensen het land en trokken naar elders. Sommige anderen, die sterk aan vrouw en kinderen waren gehecht, gingen in dit land ten onder. Veel anderen werden door roofdieren gedood.

Ook ik verliet samen met vrouw en kinderen het land om ergens anders heen te gaan. Aan de grens van het land werd ik aangetrokken door de schaduw van een boom en nadat ik de kleintjes die ik op mijn schouders droeg had neergezet, rustte ik geruime tijd onder die boom.

De jongste van mijn kinderen was nog klein en onschuldig en daarom was hij mijn lieveling. Met tranen in zijn ogen vroeg hij om eten en hoewel ik hem zei dat er geen vlees te eten was, bleef hij in zijn kinderlijke onschuld om eten vragen, niet in staat om zijn honger te verdragen. In wanhoop zei ik tegen hem: "Oké, eet mijn lichaam maar op!" Zonder erover na te denken zei de kleine: "Geef het me maar."

Ik was geroerd door gebondenheid en medelijden. Ik zag dat het kind de kwelling van de honger niet langer kon verdragen. Ik besloot dat het beëindigen van mijn leven de beste manier was om een einde aan deze ellende te maken. Ik maakte een brandstapel van hout dat in de buurt lag. En toen ik die brandstapel beklom, ging er een rilling door me heen – en ik was weer terug aan dit hof, waar ik door u allen werd verwelkomd en begroet."

(Toen de koning dit vertelde, verdween de goochelaar.)

De ministers zeiden:

"Heer, hij kan geen goochelaar zijn, want hij was niet geïnteresseerd in geld en ook niet in een beloning. Het was vast een of ander goddelijk wezen die u en ons allen de kracht van de kosmische illusie wilde tonen. Uit dit alles blijkt dat deze wereldverschijning niets anders is dan het spel van de geest; de geest zelf is slechts het spel van het almachtige, oneindige Zijn. Deze geest is zelfs in staat om zeer wijze mannen voor de gek te houden. Hoe zit het nou, waar bestaat de in allerlei disciplines goed opgeleide koning en waar bestaat deze verwarrende misleiding?

Dit is beslist geen goocheltruc, want een goochelaar treedt op voor geld. Het is werkelijk de macht van illusie. Dat verklaart dat de goochelaar verdween, zonder een beloning te willen ontvangen."

Vasiṣṭha zei:

Rāma, ik verbleef daar toen aan dat hof en weet dit dus uit de eerste hand. Op deze manier bedekt de geest de ware natuur van het Zelf en schept een illusoire verschijning met vele vertakkingen, bloemen en vruchten. Vernietig deze illusie met wijsheid en leef in vrede.

[III.110] Koning Lavaṇa (vervolg): het mysterie van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

In het begin rees er een verdeling in het opperste wezen respectievelijk in het oneindige bewustzijn op en het oneindige werd ogenschijnlijk zowel de ziener als het geziene. Wanneer deze ziener het geziene wilde grijpen of begrijpen, ontstond er een vermenging (van de realiteit en de ogenschijnlijke verschijning) oftewel een verwarring. Op basis van deze verwarring rijst het concept van eindigheid op in het oneindige bewustzijn.

De begrensde geest brengt vervolgens ontelbare ideeën in zichzelf tot stand, die het verzwakken en versluieren en die leiden naar ellende – hetgeen door de geest enorm wordt uitvergroot. Deze ideeën en ervaringen laten hun stempel achter op de geest en vormen de indrukken en geconditioneerde neigingen die voor het grootste deel latent of slapend zijn. Maar zodra de geest daarvan wordt verlost, verdwijnt de sluier in een oogwenk – net zoals ook de mist bij zonsopgang snel oplost – en daarmee verdwijnt zelfs de grootste ellende. Tot dat moment speelt de geest met dit alles, net zoals kleine kinderen ook kuikentjes plagen en er mee spelen.

Net zoals ook een dronkenman de wereld om zich heen ziet draaien ziet de onzuivere geest een pilaar voor een spook aan en hij tast iedere relatie aan door onder vrienden tweespalt te zaaien en hen tot vijanden te maken. Een verwarde geest verandert voedsel in vergif en zaait dood en verderf.

De onzuivere geest (belast met allerlei neigingen) is de oorzaak van misleidingen (manies en fobieën). We moeten ernaar streven om deze te ontwortelen en op te geven. Wat is de mens anders dan de geest? Het lichaam is inert en onbewust. Men kan niet zeggen dat de geest inert is, maar men kan evenmin zeggen dat de geest bewust is. Wat door de geest wordt gedaan is handeling, wat door de geest wordt afgewezen is verzaking.

Geest is de hele wereld, geest is de atmosfeer, geest is het uitspansel, geest is aarde, geest is wind en de geest is machtig. Alleen iemand wiens geest dwaas is, wordt een dwaas genoemd; wanneer het lichaam zijn intelligentie verliest (bijvoorbeeld door de dood) wordt er niet gezegd dat het lichaam dwaas is!

De geest ziet: de ogen worden gevormd. De geest hoort: oren komen tot bestaan. Hetzelfde geldt voor de andere zintuigen: het is de geest die hen creëert.

De geest besluit wat zoet is en wat bitter is, wie een vriend en wie een vijand is. Geest bepaalt tijdsduur; koning Lavaṇa ervoer de tijdspanne van minder dan een uur als een heel leven. De geest besluit wat hemel en wat hel is. Dus, als men meester is over de geest is men meester over alles, inclusief de zintuigen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, wat is er mysterieuzer dan de geest die in staat is het altijd aanwezige, zuivere, eeuwige en oneindige bewustzijn te bedekken en maakt dat je het verwart met dit inerte fysieke lichaam? De geest zelf verschijnt als wind in lucht, als luister in het luisterrijke, als vastheid in aarde en als leegte in ruimte.

Als de geest 'ergens anders' is, dan wordt de smaak van voedsel niet werkelijk geproefd. Als de geest 'ergens anders' is, dan zien we niet wat er vlak voor ons is. De zintuigen zijn ontstaan uit de geest en niet andersom.

Slechts dwazen beweren dat lichaam en geest totaal verschillend zijn; in feite zijn ze niet verschillend, omdat ze allen geest zijn. Een buiging voor de wijzen die deze waarheid daadwerkelijk hebben beseft.

De wijze die tot dit besef is gekomen, wordt zelfs niet uit zijn evenwicht gebracht wanneer het lichaam door een vrouw wordt omhelsd; voor hem lijkt zij slechts een stuk hout waarmee het lichaam in contact komt. Zelfs als zijn armen worden afgehakt, ervaart hij dit niet. Hij is in staat om alle ellende om te zetten in geluk.

Als de geest ergens anders is, dan hoor je, zelfs als het een interessant verhaal betreft, helemaal niets.

Net zoals een acteur in staat is om vele rollen te spelen, zo is ook de geest in staat om verschillende staten van bewustzijn, zoals de wakende- en de droomstaat, te scheppen. Wat is de geest die in staat is om koning Lavaṇa te doen geloven dat hij een primitieve wilde is, toch een groot mysterie! De geest ervaart wat hijzelf construeert, de geest is niets anders dan een samenbundeling van gedachten; nu je dit weet, doe dan wat je wilt.

Het is inderdaad de geest die door dat voortdurend te denken, denkt dat hij geboren is, denkt dat hij sterft; en alhoewel hij vormloos is, denkt de geest dat hij een jīva met een lichaam e.d. is. Alleen op basis van gedachten verkrijgt hij een nationaliteit en geniet hij van plezier of lijdt hij pijn – dit alles bestaat in de geest, net zoals olie in het zaad bestaat.

Hij die zijn geest niet toestaat om rond te dwalen in plezier wordt het de baas. Net zoals dat iemand die aan een paal is gebonden zich niet kan bewegen, zo verlaat ook de geest van een edel mens de werkelijkheid niet; alleen hij is waarlijk mens, de anderen zijn wormen. Hij bereikt het opperste wezen door voortdurende meditatie.

[III.111] Koning Lavaṇa (vervolg): het zuiveren van het hart en de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Men overwint deze kwelduivel respectievelijk de geest, wanneer men door eigen inspanning zelfkennis verwerft en wanneer men de begeerte naar het door de geest verlangde plezier verwerpt. Dit kan door het aankweken van de juiste houding gemakkelijk en zonder enige inspanning worden bereikt (net zoals ook de aandacht van een kind gemakkelijk kan worden afgeleid). Wee degene, die niet in staat is om begeerte op te geven, want dat is de enige manier waardoor men het hoogste goede kan bereiken. Door jezelf intens in te spannen kan de geest worden overwonnen; en dan wordt het individuele bewustzijn zonder de minste inspanning in het oneindige bewustzijn opgenomen zodra zijn individualiteit is doorbroken. Dit is eenvoudig en gemakkelijk te volbrengen; zij die niet in staat zijn dit om te doen, zijn in feite aasgieren in mensengedaante.

Behalve de controle over je geest bestaat er geen ander pad dat je naar verlossing leidt en dat impliceert een resolute inspanning, teneinde de begeertes uit de geest te bannen. Neem een ferm besluit om de geest als het ware te doden, je hoeft er niet aan te twijfelen dat dat gemakkelijk kan worden bereikt. Wanneer men de begeertes niet uit de geest heeft gebannen, dan zijn alle instructies van een leraar, de studie van de geschriften, de recitatie van een mantra, etc., van nul en generlei waarde! Alleen wanneer men de diepe wortels van de geest losrukt met behulp van het wapen 'geen gedachten', kan men de absolute Brahman bereiken, die alomtegenwoordig en de hoogste vrede is. Gedachtenvorming of verbeelding brengt fouten en ellende voort; terwijl het zo eenvoudig door zelfkennis teniet kan worden gedaan – en wanneer het teniet is gedaan, is er grote vrede. Waarom vindt men dit toch zo moeilijk?

Verwerp het vertrouwen in het lot of in goden die door onnozele mensen worden geschapen en zorg er door eigen inspanning en door zelfkennis voor dat de geest ophoudt te bestaan. Laat het oneindige bewustzijn de eindige geest als het ware verslinden en laat het dan boven alles uitstijgen. Blijf, met je intelligentie gericht op het allerhoogste, verbonden met het onvergankelijke Zelf.

Wanneer de geest door steeds volkomen rustig te blijven aldus is overwonnen, dan vind je zelfs de verovering van de drie werelden zinloos. Het bestuderen van de geschriften of het bestuderen van het proces van ontstaan en vergaan is daar niet voor nodig – enkel en alleen zelfkennis is noodzakelijk. Waarom denk je dat het moeilijk is? Als dit door iemand moeilijk wordt gevonden, zou hij dan wel zonder zelfkennis in deze wereld kunnen leven?

Degene die de onsterfelijkheid van het Zelf kent, vreest de dood niet. Evenmin wordt hij aangedaan door de scheiding van vrienden en familie. De geest bestaat slechts door de gevoelens 'dit ben ik' en 'dit is van mij'; wanneer zij worden uitgebannen, houdt de geest op te bestaan. Dan wordt men vreesloos. Wapens als een zwaard roepen angst op, het wapen (wijsheid) dat egoïsme vernietigt, schept vreesloosheid.

[III.112] Koning Lavaṇa (vervolg): de rusteloosheid van de geest en zijn genezing

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest ziet ieder willekeurig object, waar het met volle aandacht naar kijkt, als een vervulling van zijn begeerte. Het is niet duidelijk waardoor de beweging in een bepaalde richting wordt veroorzaakt; net zoals de rimpels aan de oppervlakte van de oceaan verschijnen, zo verschijnt zo'n intense beweging nu eens hier, dan weer daar, het ontstaat en verdwijnt telkens opnieuw. Net zoals kou niet te scheiden valt van ijs, zo is deze rusteloze beweging onafscheidelijk van de geest.

Rāma vroeg:

Heilige heer, hoe kan deze rusteloze beweging van de geest dan met kracht worden beteugeld, zonder daardoor een nog grotere rusteloosheid te veroorzaken?

Vasiṣṭha zei:

Natuurlijk bestaat er geen geest zonder rusteloosheid; rusteloosheid is immers de natuur van de geest. O Rāma, deze wereld verschijnt door de rusteloosheid van de geest met het oneindige bewustzijn als basis; dat is de kracht van de geest. Maar wanneer de geest van zijn rusteloosheid is verlost, wordt het een dode geest genoemd; en dat staat voor boetedoening (tapas) en ook voor de verificatie van de geschriften en bevrijding.

Wanneer de geest op deze manier wordt opgenomen in het oneindige bewustzijn, is er de hoogste vrede; maar wanneer de geest bezig is met gedachten is er grote ellende. Die rusteloosheid van de geest staat bekend als onwetendheid respectievelijk onoplettendheid; het is de zetel van neigingen, veronderstellingen of conditionering; vernietig dit door onderzoek in combinatie met het krachtig uitbannen van contemplatie op objecten van zintuiglijke genoegens.

O Rāma, de geest zwaait steeds als een slinger heen en weer tussen werkelijkheid en verschijning, tussen bewustzijn en inertie. Wanneer de geest voor lange tijd op inerte objecten contempleert, raakt hij besmet met die inertie. Wanneer deze zelfde geest gericht is op onderzoek en wijsheid, schudt hij alle mentale conditionering van zich af en keert hij terug naar zijn ware natuur van zuiver bewustzijn. De geest neemt dezelfde vorm aan van datgene waar hij op contempleert, of het nu natuurlijk dan wel aangeleerd is. Contempleer daarom resoluut en vrij van alle twijfel maar met wijsheid op de staat die voorbij ellende is. De geest kan zichzelf beteugelen; er is werkelijk geen andere weg.

Zodra ze ontstaan, verbannen wijze mensen de manifestaties van latente neigingen ofwel conditioneringen (dat waar de geest uit bestaat) uit hun geest; op die manier wordt onwetendheid verwijderd. Vernietig eerst de mentale conditionering door begeerte op te geven; en verwijder vervolgens ook de concepten van gebondenheid en vrijheid uit de geest. Wees volledig vrij van conditionering.

[III.113] Koning Lavaṇa (vervolg): beschrijving van onwetendheid en misleiding

Vasiṣṭha vervolgde:

De psychologische neiging (mentale aanleg, conditionering) is onwerkelijk, maar toch ontstaat ze in de geest; daarom kan het worden vergeleken met het zien van twee manen door iemand die dubbelziet. Deze neiging moet dus worden opgegeven alsof er slechts sprake is van een waandenkbeeld. Het product van onwetendheid is slechts werkelijk voor de onwetende; voor de wijze is het slechts een manier van zeggen (zoals men spreekt over de zoon van de onvruchtbare vrouw). O Rāma, blijf niet onwetend, maar streef naar wijsheid door mentale conditionering af te wijzen, precies zoals je ook het idee dat er een tweede maan bestaat zou afwijzen.

O Rāma, geen enkele handeling hier wordt door jou gedaan, dus waarom veronderstel je dan de doener te zijn? Wanneer slechts één bestaat, wie doet er dan wat en hoe? Word ook niet inactief, want wat bereik je met niets doen? Wat gedaan moet worden, moet worden gedaan. Rust dus in het Zelf. Ook wanneer je alle voor jou

normale handelingen verricht, ben je waarlijk de niet-doener, mits je hierdoor maar onaangedaan blijft. Maar als je niets doet en gehecht bent aan dit niet-doen (dan ben je bezig niets te doen), word je de doener! Wanneer deze hele wereld een goocheltruc is, wat zou er dan moeten worden opgegeven en wat zou er moeten worden nagestreefd?

Het zaad van deze wereldverschijning is onwetendheid; deze onwetendheid heeft, als het niet als 'dit is het' wordt gezien, de kwaliteit van de waarheid! De kracht die deze wereldverschijning creëert en die het draaiende houdt, net zoals ook de draaischijf van de pottenbakker door de pottenbakker draaiende wordt gehouden, dat is de psychologische neiging (mentale conditionering). Net als een bamboestengel is het hol en zonder inhoud. Het verdwijnt zelfs niet als het wordt omgehakt, net zomin als de golven van de rivier ermee ophouden om te bestaan. Het kan niet worden vastgepakt. Het is subtiel en zacht, maar het heeft de kracht van een zwaard. Ook al is het in de vorm van zijn effecten in zijn eigen reflectie zichtbaar, voor jouw zoektocht naar de waarheid heeft het geen nut. Door deze conditionering worden er verschillen gezien tussen de objecten van deze schepping.

Hoewel er niet kan worden gezegd dat het op een bepaalde plaats verblijft, wordt het toch overal gezien. Deze mentale conditionering is geen manifestatie van intelligentie, maar toch heeft het – omdat het op intelligentie is gebaseerd – de schijn van intelligentie. Alhoewel het continu verandert, creëert het de illusie van onveranderlijkheid in ons zelf. Door zijn nabijheid tot het oneindige bewustzijn, lijkt het actief te zijn; en wanneer dat oneindige bewustzijn is gerealiseerd, komt het (de conditionering) ten einde.

Deze mentale conditionering sterft wanneer het niet door gehechtheid aan objecten wordt gevoed; maar zelfs bij afwezigheid van die gehechtheid, blijft het nog als een potentie voortbestaan.

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze onwetendheid (mentale conditionering) wordt door mensen zonder inspanning verkregen en het lijkt plezier te verhogen, maar in werkelijkheid is het een bron van ellende. Het schept slechts misleidend plezier door zelfkennis totaal te bedekken. Het was op die manier in staat om koning Lavaṇa in minder dan een uur een periode van een aantal jaren te laten ervaren.

Deze onwetendheid (mentale conditionering) heeft geen kracht om wat dan ook te doen en toch lijkt het heel actief, net zo actief als een spiegel die het licht van een lamp reflecteert. Net zoals een levensecht schilderij van een vrouw niet in staat is om de plichten van een levende vrouw te vervullen, zo is deze onwetendheid (mentale conditionering) ook niet tot functioneren in staat, zelfs al lijkt het potent. Het is ook niet in staat om de wijze mens te misleiden alhoewel het de domme mens overmeestert net zoals ook een luchtspiegeling wel dieren voor de gek houdt, maar een verstandig mens niet.

Deze onwetendheid (mentale conditionering) bestaat telkens slechts even; en toch – omdat het blijft stromen – lijkt het zo permanent als een rivier te zijn. Omdat het

in staat is de werkelijkheid te verhullen, lijkt het werkelijk te zijn; maar wanneer je het probeert vast te pakken, ontdek je dat het niets is. Nogmaals, door de eigenschappen van deze wereldverschijning verkrijgt het kracht en stevigheid, net zoals een dun vezeltje dat tot een touw wordt vervlochten, zeer sterk wordt. Deze conditionering lijkt te groeien, maar doet dit in feite niet. Want wanneer je het probeert beet te pakken, verdwijnt het net zoals het puntje van een kaarsvlam. Maar toch lijkt deze mentale conditionering zich steeds als echt voor te doen, zoals ook de lucht blauw lijkt te zijn! Het wordt geboren als de tweede maan in geval van dubbelzien, het bestaat op dezelfde manier als droomobjecten bestaan en het schept verwarring, net zoals dat mensen die in een bewegende boot zitten de kust zien bewegen. Wanneer het actief is, schept het de misleiding in de vorm van een lange droom over de wereldverschijning. Het verdraait alle relaties en ervaringen. Het is deze onwetendheid (mentale conditionering) die verantwoordelijk is voor het scheppen en waarnemen van dualiteit en die verantwoordelijk is voor verdeeldheid met de daar mee samengaande verwarring van waarneming en ervaring.

De geest houdt op te bestaan wanneer deze onwetendheid (mentale conditionering) wordt overwonnen door het besef van zijn onwerkelijkheid, net zoals de rivier opdroogt wanneer het water niet meer stroomt.

Rāma vroeg:

Heilige heer, aan de andere kant komt de rivier die in de luchtspiegeling gezien wordt niet tot een eind. Het is toch verbazingwekkend dat deze onwetendheid de hele wereld heeft verblind! Deze onwetendheid (mentale conditionering) floreert dankzij de twee krachten van begeerte en afstoting. Vertelt u me alstublieft hoe ik het beste kan voorkomen dat deze onwetendheid überhaupt zou kunnen oprijzen.

[III.114] Koning Lavaṇa (vervolg): beschrijving van dwaling

Rāma vroeg:

Heilige heer, vertel me ook hoe deze afschuwelijke duisternis van onwetendheid verdwijnt.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, net zoals duisternis verdwijnt door jezelf naar het licht toe te keren, zo verdwijnt onwetendheid als je je naar het licht van het Zelf toekeert. Zolang er geen natuurlijk verlangen naar zelfkennis oprijst, zolang roept deze onwetendheid (mentale conditionering) een eindeloze stroom van wereldse verschijnselen op. Net zoals een schaduw verdwijnt wanneer het zich naar het licht keert, zo lost onwetendheid op wanneer het zich tot zelfkennis keert.

Rāma, begeerte is onwetendheid (mentale conditionering); en het beëindigen hiervan is bevrijding. Dit gebeurt wanneer er geen gedachtenbeweging in de geest is.

Rāma vroeg:

O heilige, u hebt gezegd dat er zelfkennis ontstaat zodra onwetendheid verdwijnt. Wat is het Zelf (Ātman)?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, vanaf de schepper Brahmā tot aan het grasprietje toe, is dit alles niets anders dan het Zelf; onwetendheid is een onwerkelijk niet-bestaand iets. Er bestaat geen tweede ding dat hier als geest bekend staat. In dat Zelf zweeft een sluier (die ook het Zelf is) in zichzelf rond en dat schept de tegenstelling subject-object; en het oneindige bewustzijn zelf wordt dan gekend als de geest. Deze sluier is een idee, een intentie respectievelijk een gedachte in dat oneindige bewustzijn. Geest wordt geboren uit dit idee respectievelijk uit deze gedachte, en geest moet weer verdwijnen met behulp van een idee respectievelijk een gedachte, dat wil zeggen dat het idee respectievelijk de gedachte ophoudt.

De vaste overtuiging 'Ik ben niet de absolute Brahman' bindt de geest; en de geest wordt bevrijd door de vaste overtuiging dat 'Alles is de absolute Brahman'. Ideeën en gedachten zijn gebondenheid; en het stopzetten ervan geeft bevrijding. Wees er daarom vrij van en doe spontaan alles wat moet worden gedaan.

Precies zoals de gedachte respectievelijk het idee blauw in de lucht 'ziet', zo ziet ook de geest de wereld als werkelijk. De hemel is niet blauw; het onvermogen van het oog-zintuig om voorbij een zekere grens te kijken verschijnt als de blauwe kleur. Zo is het ook alleen de beperking van het denken dat de wereldverschijning waarneemt. Deze wereldverschijning is een waanbeeld. O Rāma, het is beter om zelfs de gedachte hieraan niet meer in de geest te laten oprijzen.

Door te denken 'Ik ben verloren' wordt men ellendig, en door te denken 'Ik ben alert' gaat men richting gelukzaligheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer de geest zich continu bezighoudt met misleidende of domme ideeën, wordt hij misleid; en als de geest zich continu bezighoudt met verlichte en edelmoedige ideeën, dan is hij verlicht. Wanneer de gedachte van onwetendheid in de geest in stand wordt gehouden, raakt onwetendheid stevig gevestigd, maar deze onwetendheid is opgelost, zodra het Zelf is gerealiseerd. Bovendien, wat de geest ook maar wil bereiken, daar streven de zintuigen met al hun kracht naar.

Daardoor komt het dat eenieder vrede geniet, die zijn geest niet met zulke gedachten en ideeën vult en die ernaar streeft om zich bewust te zijn van het Zelf. Dat wat in het begin niet bestond, dat bestaat nu ook niet! Dat wat bestond en daarom nu ook bestaat, dat is de absolute Brahman. Door hierop te contempleren wordt vrede ervaren, want die Brahman is vrede. Men moet nooit en te nimmer, nergens en op welke manier dan ook op iets anders contempleren. Je moet zelfs de hoop op plezier met alle kracht en intelligentie die in je zit uitroeien.

Alleen onwetendheid is de oorzaak van ouderdom en dood. Hoop en gehechtheid lijken zich te vertakken door de mentale conditionering waaruit de onwetendheid bestaat. Deze vertakkingen nemen de vorm aan van ideeën zoals 'Dit is mijn rijkdom' en 'Dit zijn mijn zonen', etc. Waar bevindt zich het 'ik' in dit lege lichamelijke omhulsel? O Rāma, in waarheid hebben 'ik', 'mijn', enz. in het geheel geen bestaan; alleen het ene Zelf is te allen tijde waar.

Alleen in een staat van onwetendheid ziet men een slang in een touw, niet in een verlichte staat. Hetzelfde geldt voor een verlichte visie, alleen het oneindige bewustzijn bestaat, niets anders. O Rāma, wordt geen onwetende man; wordt een wijze. Vernietig de mentale conditionering die de wereldverschijning doet oprijzen. Waarom beschouw je, net als een onwetend mens, je lichaam als je zelf en voel je je ellendig? Alhoewel het lichaam en het Zelf samen lijken te bestaan zijn ze niet onafscheidelijk; wanneer het lichaam sterft, sterft het Zelf niet.

O Rāma, is het niet wonderbaarlijk dat de mensen de waarheid vergeten dat slechts de absolute Brahman bestaat en dat ze overtuigd zijn van het bestaan van de onwerkelijke en niet-bestaande onwetendheid? Rāma, laat het dwaze idee over het bestaan van onwetendheid geen vat op je krijgen; want als het bewustzijn hiermee wordt vergiftigd, dan nodigt dit uit tot eindeloos leed. Hoewel het onwerkelijk is kan het wel echt lijden veroorzaken! Door onwetendheid bestaan illusies zoals een luchtspiegeling, door onwetendheid worden visioenen en hallucinaties (zoals vliegen in de lucht of in de ruimte) gezien en door onwetendheid worden hemel en hel ervaren. O Rāma, geef daarom de mentale conditionering op die als enige verantwoordelijk is voor het waarnemen van dualiteit en blijf zonder conditionering. Dan zal je een niet te overtreffen excellentie over alles bereiken!

[III.115] Koning Lavaṇa (vervolg): over vreugde en ellende; de geest maakt de mens

Na een paar minuten van diepe contemplatie vroeg Rāma:

Wijze meester! Het is waarlijk ongelofelijk dat deze niet-bestaande onwetendheid zo'n illusie creëert waarin deze niet-bestaande wereld werkelijk lijkt te bestaan; legt u mij alstublieft nader uit hoe dat mogelijk is. Vertelt u mij alstublieft ook waarom koning Lavaṇa allerlei leed moest ondergaan. Vertel mij alstublieft wie of wat het is dat al dit lijden ervaart?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, het is niet echt waar dat bewustzijn op enigerlei wijze met dit lichaam verband houdt. Het lichaam bestaat slechts door de verbeeldingskracht van het bewustzijn, net zoals in een droom. Wanneer bewustzijn als het ware door zijn eigen energie wordt omhult en zichzelf begrenst en zichzelf als een jīva beschouwt, dan is die met deze rusteloze energie toegeruste jīva betrokken bij deze wereldverschijning.

Het belichaamde wezen dat de vreugde of het lijden ondergaat van de vruchten van handelingen uit het verleden en dat verschillende belichamingen aanneemt staat bekend als egoïsme, geest of jīva. Noch het lichaam noch het verlichte wezen lijdt; alleen de onwetende geest lijdt. Slechts in de onwetende staat (zoals slaap) droomt de geest van de wereldverschijning, niet wanneer de geest ontwaakt respectievelijk verlicht is. Daarom wordt het belichaamde wezen dat hier het lijden ondergaat, afwisselend onwetendheid, jīva, mentale conditionering en ook geïndividualiseerd bewustzijn genoemd.

Het lichaam is onbezield en kan daarom noch lijden, noch genieten. Onwetendheid veroorzaakt onachtzaamheid en onwijsheid; daarom is het slechts onwetendheid dat geniet of lijdt. Alleen de geest wordt geboren, huilt, doodt, gaat, misbruikt anderen, enz., niet het lichaam. In alle ervaringen van geluk of ongeluk en ook in alle hallucinaties en verbeeldingen, is het de geest die alles doet en ervaart; de geest is de mens.

Ik zal je de reden vertellen voor het lijden van koning Lavaṇa. Lavaṇa was een afstammeling van Hariścandra. Lavaṇa dacht: "Mijn grootvader voltrok een groot religieus ritueel en werd een belangrijk man. Ik moet datzelfde doen." Hij verzamelde alle benodigdheden en voerde (samen met de priesters) het ritueel gedurende een heel jaar in de geest uit terwijl hij in zijn eigen tuin zat. Omdat hij het ritueel op goede wijze in de geest had volbracht, had hij recht op de vruchten van deze handeling. O Rāma, zo zie je maar weer dat slechts de geest de uitvoerder is van alle handelingen en die geest is ook degene, die alle geluk en ongeluk ervaart. O Rāma, leid je geest daarom langs het pad naar bevrijding.

[III.116, 117] Koning Lavaṇa (vervolg): beschrijving van de zeven treden van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik was zelf een getuige van het gebeuren aan het hof van koning Lavaṇa en toen men wilde weten wie de goochelaar was die zo plotseling het hof had verlaten, zag ik in de geest zijn identiteit en ik ontdekte dat hij een boodschapper van de goden was. Het is gebruikelijk dat Indra allerlei kwellingen afroept over degene die dat specifieke ritueel – zoals Lavaṇa dat in de geest had uitgevoerd – uitvoert, teneinde diens kracht te testen. De hallucinaties die hij onderging, waren daarvan het resultaat. Het ritueel werd uitgevoerd door de geest en de hallucinaties werden ervaren door de geest.

Zodra dezelfde geest volkomen is gezuiverd, word je bevrijd van alle door de geest geschapen verdeeldheid en dualiteit.

Rāma, ik heb je al verteld over het proces van de scheppingscyclus (na de voorafgaande kosmische oplossing) en hoe het komt dat men de valse ideeën van 'ik' en 'mij' koestert. Hij die toegerust met wijsheid geleidelijk de zeven treden naar perfectie in yoga beklimt, wordt daarvan bevrijd.

Rāma vroeg:

Heilige heer, wat zijn die zeven treden waar u naar verwijst?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, er zijn zeven neergaande treden naar onwetendheid; en er zijn zeven opgaande treden naar wijsheid. Ik zal ze je nu beschrijven. Gevestigd blijven in de kennis van het Zelf is bevrijding; wanneer dit wordt verstoord, ontstaan egoïsme en gebondenheid. De staat van zelfkennis is die staat waarin geen mentale agitatie, geen afleiding of versluiering van de geest, geen egoïsme of waarneming van diversiteit voorkomt.

De misleiding die de zelfkennis versluiert is zevenvoudig: de zaadvorm van de wakende staat, de wakende staat, de intens wakende staat, wakende droomstaat, droomstaat, dromend waken en slaap. Wanneer in het zuivere bewustzijn de geest en de jīva slechts in naam bestaan, is dit de zaadvorm van de wakende staat. Wanneer er een besef oprijst van 'ik' en 'dit', wordt dat de wakende staat genoemd. Wanneer dit besef wordt versterkt door de herinnering aan vorige incarnaties, is dit de intens wakende staat. Wanneer de geest op de eigen fantasieën wordt gericht en daar geheel door in beslag wordt genomen, is dit de wakende droomstaat. De valse voorstellingen die worden ervaren tijdens de slaap en die toch werkelijk lijken, dat zijn de dromen van de droomstaat. Tijdens het dromend waken herinnert men zich vroegere ervaringen alsof ze nu gebeuren. Wanneer deze plaats maken voor een totale afwezigheid, is dit slaap. Deze zeven treden hebben allemaal hun eigen ontelbare onderverdelingen.

[III.118] Koning Lavaṇa (vervolg): beschrijving van de zeven treden naar zelfkennis

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, ik zal je nu de zeven staten of niveaus van wijsheid beschrijven. Als je deze kent, dan zal je niet langer worden misleid. De eerste is de oprechte wens of intentie, de tweede zelfonderzoek, bij de derde wordt de geest zeer subtiel, gevestigd zijn in waarheid is de vierde staat, de totale bevrijding van gehechtheid of binding de vijfde, de zesde is het stoppen van het waarnemen van objecten en het zevende niveau staat buiten dit alles.

"Waarom blijf ik me als een dwaas gedragen? Ik zal me tot de wijzen en de geschriften wenden, die onthechting hebben ontwikkeld." – deze wens is de eerste staat. Vervolgens oefent men zich in zelfonderzoek (objectieve waarneming). Hierdoor ontstaat onthechting en de geest wordt subtiel en transparant; dat is de derde staat. Wanneer deze drie staten of niveaus zijn geoefend, ontstaat er in de zoeker een natuurlijke onverschilligheid voor zintuiglijke genietingen en verblijft men gedurig in de waarheid; dit is de vierde staat.

Wanneer ook dit alles goed is geoefend, is er totale onthechting en gelijktijdig een overtuiging ten aanzien van de aard van waarheid; dit is de vijfde staat. Daarna verheugt men zich in zijn eigen Zelf, de waarneming van dualiteit en diversiteit zowel in zichzelf als buiten zichzelf houdt op, en de eerdere door andere personen geïnspireerde inspanningen dragen vrucht in directe spirituele ervaring.

Hierna is er geen andere ondersteuning meer, er is geen verdeling of diversiteit en zelfkennis is spontaan, natuurlijk en daardoor ononderbroken; dit is de zevende, transcendente staat. Dit is de staat van de bevrijde die hier op aarde leeft. Hieraan voorbij is de staat van degene die zelfs het lichaam heeft overstegen (turīyātīta).

Rāma, alle grote wijzen die deze zeven staten van wijsheid hebben verworven zijn heiligen. Zij zijn bevrijd en zijn niet langer onderhevig aan geluk of ongeluk. Zij zijn

of actief of in rust. Zij verheugen zich in het Zelf en hebben voor hun geluk geen anderen nodig.

De hoogste staat van bewustzijn kan door iedereen worden bereikt, ook door dieren en primitieve mensen, door degenen met een lichaam en zelfs door wezens zonder lichaam, want er hoeft slechts wijsheid te gaan dagen.

Zij die de hoogste staat van bewustzijn hebben bereikt, behoren inderdaad tot de groten der aarde. Zij zijn het waard om te worden vereerd; zelfs een keizer is bij hen vergeleken niet meer dan een waardeloze grasspriet, de wijzen immers zijn hier en nu bevrijd.

[III.119] Koning Lavaṇa (vervolg): gouden ring als illustratie van de illusie van vorm en substantie

Vasiṣṭha vervolgde:

Het Zelf stelt zich in onwetendheid een egoïstisch bestaan voor, net zoals ook goud vergeet dat het goud is en denkt dat het de ring is en vervolgens zucht en steunt: "Helaas, ik heb mijn goud verloren."

Rāma vroeg:

O wijze, hoe kunnen deze onwetendheid en dit egoïsme in het Zelf oprijzen?

Vasiṣṭha zei:

Rāma, er moeten alleen maar vragen worden gesteld die betrekking hebben op de werkelijkheid en niet op de onwerkelijkheid. In waarheid bestaan er geen ringen zonder goud, noch bestaat er een begrensd egoïsme. Wanneer de goudsmid de ring verkoopt weegt hij het goud; het is immers goud. Als we over het bestaan van de ringheid van de ring en over het bestaan van de begrensde vorm in het oneindig bewustzijn zouden moeten praten, dan moeten we dat vergelijken met de zoon van de onvruchtbare vrouw. Het bestaan van het onwerkelijke is onwerkelijk; het rijst op in onwetendheid en verdwijnt door onderzoek. In onwetendheid zien we zilver in het paarlemoer, maar daar zit zelfs geen greintje zilver in! Zolang er niet wordt ingezien dat het paarlemoer is, zolang duurt de onwetendheid voort. Net zoals er geen olie kan worden gewonnen uit zand en net zoals er van de ring alleen goud kan worden verkregen, zo bestaan er in dit universum geen twee dingen; slechts het oneindige bewustzijn straalt in alle namen en vormen.

Zo zit de natuur van deze volslagen onwetendheid, van deze misleiding en van dit wereldproces nu eenmaal in elkaar: zonder dat het echt bestaat is er dit illusoire begrip egoïsme. Dit egoïsme bestaat niet in het oneindige Zelf. In het oneindige Zelf bestaat geen schepper, geen schepping, er bestaan geen werelden noch bestaat er een hemel, er bestaan geen mensen noch demonen, geen lichamen noch elementen, er bestaat geen tijd noch bestaan noch vernietiging, geen 'jij', geen 'ik', geen ego, geen dat, geen waarheid, geen leugen (niets van dit alles), geen idee van diversiteit, geen contemplatie en geen genieten. Alles wat bestaat en bekend staat als universum, dat is die hoogste vrede. Er is geen begin, midden of eind; alles is te allen tijde alles en dat gaat het begrip van de geest te boven en het kan niet in spraak worden uitgedrukt.

Er bestaat geen schepping. Het oneindige heeft zijn oneindigheid nooit verworpen. 'Dat' is nooit 'dit' geworden. Het is net als de oceaan, maar zonder de beweging in de oceaan. Het is zelfstralend als de zon, maar zonder enige activiteit. In onwetendheid wordt het opperste wezen gezien als het object, als de wereld. Zoals ruimte in ruimte bestaat, één met ruimte, zo is wat schepping lijkt te zijn Brahman, als Brahman bestaande in Brahman. De ideeën van ver weg en dichtbij, van diversiteit, van hier en daar, zijn net zo waar als de afstand tussen twee objecten in een spiegel waarin een hele stad wordt gereflecteerd.

[III.120, 121] Koning Lavaṇa (slot): droom en werkelijkheid

Vasiṣṭha vervolgde:

De dag na zijn denkbeeldige ervaring dacht koning Lavaṇa: "Ik zou eigenlijk naar die plaatsen toe moeten gaan die ik in mijn verbeelding zag, misschien bestaan ze wel echt." Onmiddellijk verzamelde hij zijn gevolg en vertrok in zuidelijke richting. Spoedig kwam hij aan bij de plaatsen uit zijn verbeelding en bij het soort mensen die hij toen had gezien. Hij ontmoette dezelfde mensen die hij kende uit zijn bestaan als stamlid en hij zag zelfs zijn eigen behoeftige kinderen.

Hij zag een oude vrouw die wanhopig kermde en weende: "O mijn lieve echtgenoot, waar ben je naar toe gegaan, waarom heb je ons allen verlaten? Ik heb mijn prachtige dochter verloren, die gelukkigerwijs een knappe koning als echtgenoot kreeg. Waar zijn ze allemaal gebleven? Helaas ik ben ze allemaal kwijt." De koning ging naar haar toe, troostte haar en begreep dat zij inderdaad de moeder was van de vrouw die hij bij de stam had! Uit mededogen gaf hij hen alles wat ze nodig hadden, genoeg om ook de droogte te doorstaan die het hele land teisterde, zoals hij de vorige dag zelf had gezien. Hij verbleef een tijdje bij hen en keerde daarna terug naar zijn paleis.

De volgende morgen vroeg de koning aan mij om dit mysterie voor hem te verklaren en hij was helemaal tevreden met mijn antwoord. O Rāma, de kracht van onwetendheid is echt in staat om een totale verwarring te scheppen tussen werkelijkheid en onwerkelijkheid.

Rāma vroeg:

O Heer, dit is inderdaad verwarrend. Hoe kan het dat wat in een droom of hallucinatie werd gezien, ook in de werkelijkheid van de wakende staat wordt ervaren?

Vasiṣṭha antwoordde:

Maar Rāma, dit alles is onwetendheid! De ideeën van veraf en dichtbij, van een moment en eeuwigheid, het zijn allemaal hallucinaties; in onwetendheid lijkt het werkelijke onwerkelijk en het onwerkelijke werkelijk. Op grond van zijn mentale conditionering neemt het individuele bewustzijn dat waar, wat het denkt waar te nemen. Wanneer door onwetendheid de gedachte van egoïsme oprijst, begint daardoor op datzelfde moment de misleiding van een begin, een midden en een einde. Degene die aldus is misleid, denkt dat hij een dier is en ervaart dat ook zo. Dit gebeurt allemaal vanwege een toevallige samenloop; net zoals dat wanneer een kraai naar een

kokospalm vliegt en er op hetzelfde moment dat hij op een tak neerstrijkt ook een kokosnoot uitvalt, waardoor het lijkt alsof de kraai dat veroorzaakt heeft – maar in feite deed de kraai dat niet. Op dezelfde wijze lijkt door puur toeval en door onwetendheid het onwerkelijke werkelijk te zijn.

Vasiṣṭha vervolgde:

Koning Lavaṇa zag in zijn gehypnotiseerde staat in zijn eigen bewustzijn het huwelijk van een prins met een vrouw van de stam, etc., gereflecteerd en hij ervaarde dit alsof het hemzelf overkwam. De mens vergeet wat hij eerder in zijn leven deed, zelfs al besteedde hij er op dat moment veel aandacht en energie aan. Op dezelfde manier denkt hij nu dat hij niet deed wat hij in werkelijkheid wel deed. Dergelijke tegenstrijdigheden komen veel voor met betrekking tot herinnering.

Zoals men ook wel eens droomt over een voorbije gebeurtenis alsof het nu gebeurt, zo ervaarde Lavaṇa in zijn visioen een of andere vroegere gebeurtenis die verband houdt met de stamleden. Het is mogelijk dat de mensen in de wouden van de heuvels van de Vindhya's in hun eigen geest precies hetzelfde ervaarden als de visioenen die in het bewustzijn van Lavaṇa verschenen. Het is ook mogelijk dat Lavaṇa en de stamleden in hun geest zagen wat door de ander werd ervaren. Deze hallucinaties worden werkelijkheid als ze door velen worden ervaren, net zoals een bewering die door velen wordt gedaan ook voor waar wordt aangenomen. Wanneer deze dingen in je leven worden opgenomen, verkrijgen ze een eigen werkelijkheid; wat weten we feitelijk echt van de waarheid van de dingen in deze wereld, anders dan hoe ze in ons eigen bewustzijn worden ervaren?

Onwetendheid is geen werkelijke entiteit, net zoals olie in zand geen werkelijke entiteit is. Onwetendheid en het Zelf kunnen geen enkele relatie met elkaar hebben, er kan immers slechts een relatie bestaan tussen dezelfde of gelijksoortige zaken – dit blijkt duidelijk uit ieders ervaring. Het vloeit daarom slechts uit de oneindigheid van het bewustzijn voort, dat alles in het universum kan worden gekend. Het is niet alsof het subject het object dat van zichzelf geen licht heeft verlicht, maar omdat dit alles bewustzijn is, is alles zelfstralend zonder dat daarvoor een waarnemende intelligentie nodig is. Intelligentie manifesteert zich door de handeling van bewustzijn dat zich van zichzelf gewaar wordt en niet doordat bewustzijn een onbewust object waarneemt.

Het is onjuist om te zeggen dat er in dit universum een mengeling van het bewuste en het onbewuste bestaat, want zij kunnen niet worden gemengd. Het komt doordat alle dingen vol bewustzijn zijn en wanneer dit bewustzijn zichzelf begrijpt, is er kennis.

Hoewel zij onbewust lijken te zijn, zou je wellicht een relatie tussen een boom en een rots kunnen leggen; een dergelijke relatie kan echter slechts bestaan op grond van de er aan ten grondslag liggende elementen waaruit zij beide zijn samengesteld. Deze elementen hebben een zekere verandering ondergaan, wat de één tot een rots en de ander tot een boom heeft gemaakt. We zien dit ook bij de smaakzin; de

smaakpapillen in de tong reageren op de smaak van voedsel, etc., door de overeenkomst in hun samenstelling.

Vasiṣṭha vervolgde:

Iedere relatie is dan ook de realisatie van de reeds bestaande eenheid; het wordt als een relatie beschouwd door de voorafgaande valse en misleidende veronderstelling dat er een scheiding tussen object en subject bestaat. In werkelijkheid is er slechts een Al, het oneindige bewustzijn. O Rāma, realiseer dit universum daarom als het oneindige bewustzijn. Het wordt gevuld met de toverkracht van dat bewustzijn; en toch is er niets gebeurd, want het volle kan niet met nog meer worden gevuld. Het wordt slechts gevuld in de zin van een ruimte die met een denkbeeldige stad wordt gevuld.

Alleen wanneer het goud wordt vergeten ziet men een armband. De armband is een illusoire verschijning van het goud; dat geldt ook voor de illusoire gedachten over een land, over de wereld en ook over de kringloop van zich herhalende geboortes. Wanneer de onware gedachte van de armband wordt verworpen, wordt de waarheid van het goud gerealiseerd; en wanneer de onware gedachte van het object wordt verworpen, bestaat er geen onwetendheid om een verdeling te creëren. Alleen de gedachte creëert al deze verdelingen en illusies. Wanneer die verdwijnt, dan verdwijnt ook de schepping; dan besef je dat alle golven één oceaan vormen, dat poppen van hout zijn, dat potten klei zijn en dat de drie werelden de absolute Brahman zijn.

In het midden tussen het geziene en het zien is een relatie die de ziener wordt genoemd. Wanneer de scheiding tussen de ziener, het geziene en het zien is opgeheven, is dat het hoogste. Wanneer de geest van het ene land naar het andere reist, is de kosmische intelligentie de relatie daartussen. Wees dat altijd. Je ware natuur is verschillend van de begrensde wakende staat, de droomstaat en de staat van diepe slaap; het is eeuwig, onkenbaar, niet inert – blijf altijd zo. Ban onwetendheid uit en wees gevestigd in de waarheid in je hart; en dan, of je nu druk bezig bent met activiteiten of contempleert, blijf altijd als Dat, zonder begeertes en gevoelens van afkeer en zonder in lichaamsbewustzijn verstrikt te raken. Net zoals je je niet bezighoudt met zaken omtrent een toekomstig dorp, zo moet je ook niet verwikkeld raken in de stemmingen van de geest, maar dien je in waarheid gevestigd te blijven. Beschouw de geest als een vreemdeling of als een stuk hout of steen. In het oneindige bewustzijn bestaat geen geest; dat wat gedaan wordt door deze niet-bestaande geest is ook onwerkelijk. Wees gevestigd in deze realisatie.

In feite bestaat de geest niet; als het al bestond is het nu dood. Toch ziet deze dode geest dit alles, daarom zijn dit onware waarnemingen – wees stevig gevestigd in deze realisatie. Hij die zich door deze in het geheel niet bestaande geest laat leiden, is werkelijk een dwaas die gelooft dat een bliksemschicht van de maan afkomt! Verwerp daarom de werkelijkheid van de geest, houd je er verre van en wees voor altijd toegewijd aan juist denken en aan meditatie. O Rāma, ik heb de waarheid omtrent de geest gedurende lange tijd onderzocht en heb niets gevonden; alleen het oneindige bewustzijn bestaat.

[III.122] Ondervinding van het Zelf (de Ziel)

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze schijnbaar oneindige rivier van onwetendheid kan slechts worden overgestoken door voortdurend in het gezelschap van de wijzen te verblijven. Uit dit gezelschap rijst de wijsheid op over wat het waard is om te onderzoeken en over wat beter kan worden vermeden. Dan ontstaat de zuivere wens tot bevrijding. Dit leidt tot serieus onderzoek; vervolgens wordt de geest subtiel, want dit onderzoek vermindert de mentale conditionering. Als resultaat van het dagen van zuivere wijsheid beweegt je bewustzijn zich in de richting van de werkelijkheid. Vervolgens verdwijnt de mentale conditionering en is er onthechting. Het gebonden zijn aan de handeling en aan de vruchten van die handeling houdt op te bestaan. Het inzicht is stevig in waarheid gevestigd en de gehechtheid aan het onwerkelijke begint te tanen. Zelfs degene die in de wereld leeft en functioneert en deze ongeconditioneerde visie heeft, doet wat hij moet doen alsof hij in slaap is, zonder een gedachte te wijden aan de wereld en haar genoegens. Na een aantal jaren zo te hebben geleefd, is hij volledig bevrijd en transcendeert al deze staten; hij is bevrijd terwijl hij leeft.

Zo'n bevrijde wijze is niet opgetogen over wat hij verkrijgt, noch heeft hij verdriet over wat hij niet heeft. O Rāma, in jou is de conditionering van de geest ook verzwakt; streef er naar de waarheid te kennen. Door het verkrijgen van kennis over het Zelf (of oneindig bewustzijn) zal je verdriet, misleiding, geboorte en dood, geluk en ongeluk overstijgen. Omdat het Zelf één en onverdeeld is, heb je geen familieleden en daardoor ontstaat er geen verdriet uit deze onware relaties. Omdat het Zelf één en onverdeeld is, bestaat er niets anders dat het waard is om te verkrijgen of te wensen. Dit Zelf ondergaat geen verandering en het sterft niet; wanneer een pot breekt is de ruimte in de pot niet gebroken.

Wanneer de mentale conditionering is overwonnen en de geest volledig tot rust is gekomen, komt de illusie die de onwetende misleidt ten einde. Het brengt deze grote misleiding slechts teweeg voor zolang als deze illusie of māyā niet volledig wordt begrepen; maar zodra het duidelijk wordt begrepen, wordt het gezien als het oneindige en dan wordt het de bron van geluk en van de realisatie van de absolute Brahman. Alleen ter wille van de op schrift gestelde instructie spreken we hier over het Zelf, Brahman, etc., maar in waarheid is er slechts één. Het is zuiver bewustzijn, geen belichaamd wezen. Het bestaat, ongeacht of men het al dan niet weet, ongeacht of men al dan niet een lichaam heeft. Alle ellende die je ziet in deze wereld behoort tot het lichaam. Het Zelf, dat niet door de zintuigen wordt gekend, wordt niet geraakt door verdriet. In het Zelf bestaat geen verlangen; de wereld verschijnt erin zonder enige wens of intentie van de kant van dat Zelf. O Rāma, op deze manier is door mijn onderricht het onware idee over een schepping en zijn bestaan verjaagd. Je bewustzijn is zuiver geworden en de dualiteit is verdwenen.

* * *

DEEL IV
STHITI PRAKARAṆA
(OVER BESTAAN)

DEEL IV, STHITI PRAKARAṆA (OVER BESTAAN)

[IV.1] Onderzoek naar het ontstaan van de schepping

Vasiṣṭha vervolgde: O Rāma, na de uitleg van de ware natuur van de schepping van de wereld zal ik me wijden aan de uitleg van de ware natuur van de bestendiging van deze schepping. Alleen voor zolang de misleiding van deze wereldverschijning duurt, zolang bestaat ook de wereld als een object van waarneming. In feite is het net zo werkelijk als een droombeeld; want het is uit niets gemaakt, door niemand, zonder instrumenten of iets anders.

Deze wereldverschijning wordt alleen als ware het een dagdroom ervaren; in essentie is het onwerkelijk. Het is een schildering op het luchtledige, net zoals dat ook geldt voor de kleuren van een regenboog. Het is als een mistbank; wanneer je die tracht te grijpen, blijkt het niets te zijn. Sommige filosofen beschouwen de wereldverschijning als een inerte substantie of als leegte of als een combinatie van atomen.

Rāma vroeg:

Er wordt gezegd dat dit universum na de kosmische oplossing als zaadvorm in het hoogste wezen achterblijft, teneinde in het volgende tijdperk weer te worden gemanifesteerd: hoe kan dit en moeten degenen die deze visie hebben, nu als verlicht of als onwetend worden beschouwd?

Vasiṣṭha vervolgde:

Degenen die zeggen dat dit universum na de kosmische oplossing in een zaadvorm bestaat, zijn degenen die een vast geloof hebben in de werkelijkheid van dit universum! O Rāma, dat is pure onwetendheid. Het is een compleet verdraaid beeld, dat zowel de leraar als de leerling misleidt. Het zaad van een plant bevat het toekomstige gewas: dit komt omdat zowel het zaad als de spruit materiële objecten zijn, die door de zintuigen en door de geest kunnen worden gekend. Maar hoe zou dat wat buiten het bereik van de geest en buiten het bereik van de zintuigen ligt, het zaad voor de werelden kunnen vormen? Hoe kan in dat wat subtieler is dan de ruimte zich de zaadvorm van het universum bevinden? Wanneer dat dan zo is, hoe kan het universum dan wel uit het Opperwezen oprijzen?

Hoe kan iets in niets bestaan? En als daarin zoiets als het universum bestaat, waarom wordt het dan niet gezien? Hoe zou er uit de lege ruimte van een pot een boom kunnen ontspruiten? Hoe kunnen twee tegenstrijdige dingen (Brahman en het universum) naast elkaar bestaan; kan er duisternis in de zon bestaan? Het is correct om te zeggen dat de boom in het zaad bestaat, want beide hebben zij de daarvoor geschikte vorm, het is echter niet correct om te zeggen dat in datgene wat geen vorm heeft (Brahman) deze kosmische wereldvorm al bestaat. Het is dus pure dwaasheid om te veronderstellen dat er een oorzakelijke relatie bestaat tussen Brahman en de wereld: in waarheid bestaat er slechts Brahman en wat zich voordoet als wereld is alleen maar Dat.

[IV.2, 3] Over de kosmische oplossing en de wereldverschijning

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, als tijdens de kosmische oplossing het universum in zaadvorm in de absolute Brahman aanwezig zou zijn, dan zou het voor zijn manifestatie na de oplossing een primaire oorzaak nodig hebben. Te veronderstellen dat het universum zich zonder een dergelijke primaire oorzaak manifesteerde, is hetzelfde als te veronderstellen dat de dochter van de onvruchtbare vrouw bestaat. Dus moet die fundamentele oorzaak gezien worden als de ware natuur van het hoogste wezen als zodanig, dat ook tijdens de periode na de oplossing onveranderd blijft in datgene wat men als deze schepping beschouwt. Er bestaat geen oorzaak-en-gevolg relatie tussen het hoogste wezen en het universum.

Miljoenen universums verschijnen in het oneindige bewustzijn (cid-ākāśa) als waren het stofdeeltjes die zichtbaar zijn in een zonnestraal die door een gat in het dak de kamer in schijnt. Maar net zoals de stofdeeltjes buiten in het zonlicht niet zichtbaar zijn, zo wordt ook de wereld in het hoogste non-duale bewustzijn niet gezien. Dat komt omdat deze universums niet van het oneindige bewustzijn verschillen, net zoals onze natuur niet verschillend is van onszelf.

Bij het einde van de kosmische oplossing rees de schepper van het universum in de vorm van een herinnering op. Deze wereldverschijning is gemaakt uit de gedachten die vanuit die herinnering oprezen en die is niet werkelijker dan een luchtkasteel; want de herinnering van waaruit deze gedachten ontspringen heeft zelf geen geldige basis, omdat alle goden van de vorige wereld-cyclus (zoals de schepper Brahmā, etc.) immers bevrijding hadden bereikt. Wanneer er niemand bestaat die zich iets herinnert, hoe zou herinnering dan kunnen bestaan?

De wereld verschijnt dus als deze herinnering (hetzij aan vorige ervaringen of anderszins) die in het bewustzijn oprees. Die spontane wereldverschijning in het oneindige bewustzijn wordt spontane schepping genoemd. Deze wereldverschijning nam een zekere etherische vorm aan die de kosmische persoon wordt genoemd.

In één klein atoom lijken alle drie de werelden te bestaan, met al hun componenten zoals tijd, ruimte, handeling, substantie, dag en nacht. Daarin bevinden zich weer andere atomen waarin zich soortgelijke wereldverschijningen bevinden, net zoals een beeld zich in een onbewerkt blok marmer bevindt en in de ledematen van dat (marmeren) beeld zit weer een beeld en zo eindeloos verder. O Rāma, in zowel de ogen van de verlichte als in die van de onwetende verdwijnt de zienswijze dus niet: voor de verlichte is dit altijd Brahman en voor de onwetende is het altijd de wereld! In volslagen leegte zie je wat 'afstand' wordt genoemd; in het oneindige bewustzijn zie je wat 'schepping' wordt genoemd. Schepping is slechts een woord, zonder corresponderende substantiële werkelijkheid.

[IV.4, 5, 6] Het verhaal van Śukra: dit alles is slechts geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de enige manier om deze enorme oceaan van de wereldverschijning over te steken is via het succesvol overwinnen van de zintuigen. Geen enkele andere inspanning is van enig nut. Wanneer iemand door studie van de geschriften en door het gezelschap van de wijzen met wijsheid is toegerust en hij de zintuigen onder controle heeft, realiseert hij de totale afwezigheid van alle waarneembare objecten.

Rāma, dit alles is slechts geest: en wanneer die is genezen, is ook deze betovering van de wereldverschijning genezen. Het lichaam ontstaat slechts door het denkvermogen van deze geest: waar de geest niet functioneert, daar wordt geen lichaam gezien! Daarom is de behandeling van de psychische ziekte die waarneming van objecten wordt genoemd de allerbeste behandeling in deze wereld. De geest schept misleiding en schept het idee van geboorte en dood; en als direct resultaat van zijn eigen gedachten wordt het gebonden of wordt het bevrijd.

Rāma vroeg:

O heilige wijze, vertelt u me alstublieft: op welke manier bestaat dit enorme universum in de geest?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, het bestaat net als de universums die door de zonen van Indu werden geschapen. Ook bestaat het net als de hallucinaties waaronder koning Lavaṇa leed. Er is nog een andere illustratie. Het is het verhaal van de wijze Śukra, dat ik je nu zal vertellen.

Lange tijd geleden deed de wijze Bhṛgu strenge boetedoeningen op de top van een berg. Zijn zoon Śukra was destijds nog een jongeling. Terwijl de vader doodstil in meditatie verzonken zat, zorgde de jongen voor hem. Op een dag zag de jongen een prachtige nimf door het hemelgewelf vliegen. Door zijn verlangen naar haar, raakte zijn geest helemaal van slag; door de aanblik van de jonge, stralende Śukra raakte ook haar geest van de kook.

Overweldigd door een intens verlangen naar de nimf sloot Śukra zijn ogen en achtervolgde haar (in de geest). Hij bereikte de hemel. Daar zag hij stralende hemelse wezens, goden en hun partners, de hemelse olifant en paarden. Hij zag de schepper Brahmā zelf, evenals de andere goddelijke wezens die dit universum besturen. Hij zag de siddha's (volmaakte wezens). Hij luisterde naar hemelse muziek. Hij bezocht de hemelse tuinen. Uiteindelijk zag hij ook Indra zelf (de koning van de hemel), gezeteld in al zijn majesteit en bediend door onwaarschijnlijk mooie nimfen. Hij groette Indra. Indra stond op van zijn troon en begroette de jonge wijze Śukra en drong er bij hem op aan om voor lange tijd in de hemel te blijven. Śukra stemde hiermee in.

[IV.7, 8, 9] Śukra (vervolg): de vele levens van Śukra

Vasiṣṭha vervolgde:

Śukra was zijn vorige identiteit totaal vergeten. Na enige tijd aan het hof van Indra te zijn geweest, zwierf Śukra door de hemel en ontdekte spoedig de verblijfplaats van de nimf die hij eerder had gezien. Toen ze elkaar aankeken, werden ze door

verlangen naar elkaar overmand, want het vervullen van wensen is een kenmerk van de hemel.

Śukra wenste dat de liefdestuin waar hij en de nimf verbleven, door het duister van de nacht zou worden verborgen. Dus werd het donker. Śukra ging het prachtige onderkomen in die tuin binnen: de nimf volgde hem. Zij smeekte: "O almachtige, mijn verlangen naar u is onverdraaglijk. Alleen de armen van geest maken de liefde belachelijk, wijzen doen zoiets niet. Zelfs de heerschappij over de drie werelden is niets vergeleken bij de vreugde van het samenzijn met je geliefde. Geef me daarom alstublieft een plaats in uw hart." Dat zeggende, zeeg ze ineen tegen zijn borst.

Śukra bracht een lange tijd met de nimf door, terwijl ze naar hartenlust door de hemel dwaalden. Hij leefde een periode van wel acht wereldcycli met haar.

Na deze lange periode viel Śukra, net alsof zijn verdiensten waren opgebruik, samen met de nimf uit de hemel. Toen hun subtiele lichamen op de aarde vielen werden het dauwdruppels die door het graan werden opgenomen. Dit graan werd door een heilige Brahmaan gegeten en toen diens vrouw zwanger werd, ontving zij daardoor hun essentie. Śukra werd hun zoon. Hij groeide bij hen op. De nimf was een hinde geworden en Śukra kreeg een mensenkind bij haar. Śukra hechtte zich zeer aan zijn zoon. Zorgen en angst om dit kind maakten Śukra vroeg oud en hij stierf met een verlangen naar plezier.

Hierdoor werd Śukra in zijn volgende geboorte de leider van een koninkrijk en stierf in deze belichaming met een verlangen naar soberheid en wijsheid. In zijn volgende geboorte werd hij een heilige man. Zo kwam het dat Śukra – na vele verschillende belichamingen en na vele lotsbestemmingen te hebben doorstaan – rechtopstaand aan de oever van een rivier een intense soberheid praktiseerde.

Gezeten tegenover zijn vader bracht Śukra aldus lange tijd in contemplatie door. Zijn lichaam was extreem vermagerd. Intussen creëerde de rusteloze geest het ene na het andere scenario omtrent diverse levens, geboorte en dood, opstijgen naar de hemel, terugkomen op aarde en het vredige leven van een kluizenaar. Hij werd hiervan zo doordrongen dat hij het voor waar aannam. Het lichaam was tot vel over been vermagerd, want het was aan alle gure weersomstandigheden blootgesteld. Het was te vreselijk en te angstaanjagend om aan te kunnen zien. Het was echter nog niet verslonden door roofdieren, omdat het recht tegenover de wijze Bhṛgu stond die in diepe meditatie was verzonken en omdat Śukra door yogaoefeningen te doen zelf zijn lichaam psychische kracht had gegeven.

[IV.10] Śukra (vervolg): over de macht van Tijd of Dood

Vasiṣṭha vervolgde:

Na een honderdtal hemeljaren te hebben gecontempleerd stond de wijze Bhṛgu op van zijn zitplaats. Hij herkende zijn zoon Śukra niet, want hij zag slechts het uitgedroogde lichaam dat voor hem lag. Het lichaam zag er afgrijselijk uit, vol wormen die in de oogkassen zaten en zich razendsnel hadden vermenigvuldigd. Diep bezorgd over wat hij zag, en zonder serieus stil te staan bij de natuurlijke loop der dingen,

werd Bhṛgu vervuld van woede en besloot om de Tijd te vervloeken, die zijn zoon op deze manier voortijdig dood had laten gaan.

Tijd (oftewel Dood) kwam onmiddellijk in een fysieke belichaming naar de wijze toe. Tijd droeg een zwaard in de ene hand en een strop in de andere. Hij droeg een ondoordringbaar pantser. Hij had zes armen en zes gezichten en was omringd door een leger aan bedienden en boodschappers. Hij straalde door de vlammen der vernietiging die uit zijn lichaam en uit de wapens die hij in zijn handen hield kwamen.

Kalm en met vaste stem richtte Tijd zich als volgt tot Bhṛgu:

"O wijze, hoe komt het dat een wijze zoals u een dergelijk onwaardig gedrag overweegt? De wijzen raken niet ontdaan, zelfs niet als zij beledigd worden; toch bent u van slag geraakt, ofschoon u door niemand bent beledigd! U bent een eerbiedwaardig persoon en ik ben zo iemand die zich strikt aan de juiste gedragsregels houden; dus groet ik u – daar zit verder niets achter.

Verspil uw verdiensten niet met een zinloos vertoon van uw vermogen om te vervloeken! Weet dat ik zelfs niet word aangetast door het vuur van de kosmische oplossing. Wat kinderlijk van u om te hopen dat u mij met uw vloek zou kunnen vernietigen!

Ik ben Tijd: ik heb ontelbare wezens vernietigd, tot zelfs de goden die over dit universum heersen aan toe. Heilige, ik ben de verslinder en u bent ons voedsel: dit is de natuurwet. Deze wet is niet op wederzijdse voor- of afkeur gebaseerd. Het is de natuur van het vuur dat zijn vlammen omhooggaan en het water stroomt van nature naar beneden: het voedsel vraagt erom om te worden gegeten en geschapen objecten zoeken hun einde. Dit is hoe de Heer het heeft bedacht: in het Zelf van alles verblijft het Zelf als zichzelf. Volgens de gezuiverde visie bestaat er noch een doener noch een ervaarder; maar volgens de onzuivere visie die verdeeldheid ziet lijkt die verdeeldheid echt te bestaan.

U bent inderdaad een kenner van de waarheid en u weet dat er hier noch een doener noch een niet-doener bestaat. Wezens komen en gaan als bloesems aan bomen, hun oorzaak is slechts een toevallige samenloop. Dit alles wordt aan Tijd toegeschreven. Het kan als waar of als onwaar worden beschouwd. Immers, wanneer het oppervlak van het meer in beweging is, lijkt ook de reflectie van de maan te bewegen. Dit kan zowel als waar of als onwaar worden beschouwd."

Tijd vervolgde:

"O wijze, geef geen ruimte aan woede: dat pad leidt beslist naar ellende. Want wat gebeuren moet, zal gebeuren. Besef die waarheid. Het is niet de wispelturigheid die ons leidt; we zijn van nature geneigd om onze natuurlijke functies te vervullen. Zo zit de natuur van de wijzen in elkaar. Hier moeten wijzen doen wat gedaan moet worden, terwijl ze net als in diepe slaap egoloos en onzelfzuchtig blijven: ga hier niet tegenin.

Waar is uw wijsheid, uw grootsheid en uw morele moed? O wijze, waarom handelt u als een dwaas, terwijl u het pad naar gelukzaligheid kent? Ongetwijfeld weet

u dat de rijpe vrucht op de grond valt; waarom negeert u dit, waarom overweegt u om mij te vervloeken?

U weet vast wel dat iedereen twee lichamen heeft, een fysiek lichaam en een mentaal lichaam. Het fysieke lichaam is onbewust en op weg naar zijn eigen ondergang; de geest is eindig maar ordelijk – maar juist die geest is bij u in de war! De geest maakt dat het lichaam naar zijn pijpen danst, door er opeenvolgende veranderingen in aan te brengen, net zoals een kind dat met modder speelt. Alleen handelingen van de geest zijn handelingen; zijn gedachten veroorzaken gebondenheid en zijn eigen zuivere staat is bevrijding. De geest schept het lichaam met al zijn ledematen. De geest zelf is zowel de bewuste als de onbewuste wezens; deze hele oneindige diversiteit is niets anders dan geest. De geest zelf in zijn functie van het maken van onderscheid wordt het intellect genoemd en in zijn functie van identificatie wordt het egogevoel genoemd. Het fysieke lichaam is slechts een fysieke substantie; toch beschouwt de geest het alsof het van hemzelf is. Indien de geest zich echter naar de waarheid richt, dan verwerpt hij de identificatie met het lichaam en bereikt het allerhoogste.

O wijze, terwijl u in diepe contemplatie was, ging uw zoon in zijn eigen verbeelding heel ver weg. Hij liet het lichaam dat 'de zoon van Bhṛgu' was hier achter zich en hij steeg op naar de hemel. Daar genoot hij van de hemelse nimfen. Na verloop van tijd, toen door al deze genoegens zijn verdiensten waren verbruikt, stortte hij samen met de nimf als rijp fruit ter aarde. Hij moest zijn hemelse lichaam in de hemel achter laten. Hij viel op aarde om in een fysiek lichaam geboren te worden. Hier op aarde moest hij een aantal fysieke geboorten ondergaan. Achtereenvolgens werd hij een Brāhmaṇajongen, een koning, een visser, een zwaan, weer een koning, een grote yogi met psychische krachten, een hemelse halfgod, de zoon van een wijze, weer een koning, weer de zoon van een wijze en door slechte daden werd hij een jager, een koning en daarna werd hij als wormen en planten, als een ezel, als een bamboeplant, als een hert in China, als een slang, als een vogel en weer als een halfgod. Nu is hij weer de zoon van een Brāhmaan geworden, die Vasudeva wordt genoemd. Hij is goed onderlegd in de geschriften en is op dit moment boete aan het doen aan de oever van de heilige Samaṅga rivier."

[IV.11] Śukra (vervolg): over de oorzaak van de totstandkoming van de wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

Aangemoedigd door Yama (Tijd) keek de wijze Bhṛgu met behulp van het oog van wijsheid naar het leven van zijn zoon. In een oogwenk zag hij in zijn eigen intellect het hele verhaal van alle levens van zijn zoon. Verwonderd over wat hij zag, ging hij zijn eigen lichaam weer binnen.

Volledig onthecht van alle bindingen met zijn zoon zei Bhṛgu:

"Heer, u bent zeker de kenner van verleden, heden en toekomst, wij daarentegen hebben weinig begrip. Deze onwerkelijke wereldverschijning lijkt werkelijk te zijn

en misleidt zelfs de grootste wijze. Zeker, dit alles bestaat in u en slechts u kent de ware vorm van dit spookbeeld dat door de verbeeldingen van de geest gemaakt wordt.

Mijn zoon is niet dood; toch raakte ik geagiteerd omdat ik dacht dat hij dood was. Ik dacht dat mijn zoon mij te vroeg was ontnomen. Heer, hoewel we de loop van aardse gebeurtenissen begrijpen, worden we toch verheugd en verdrietig door wat we als voorspoed en tegenspoed beschouwen.

In deze wereld dwingt woede een mens om te doen wat hij zou moeten laten, slechts gelijkmoedigheid stelt hem in staat te doen wat gedaan moet worden. Zolang de misleiding van de wereldverschijning bestaat, zolang is het onderscheid tussen juiste en onjuiste handeling zinvol. Het is onjuist dat we geagiteerd raken door uw natuurlijke functie, die bestaat uit het veroorzaken van de schijnbare dood van de wezens hier.

Door uw genade heb ik mijn zoon weer gezien en realiseer ik me dat alleen de geest het lichaam is en het is slechts de geest die dit wereldbeeld tot bestaan brengt."

Tijd zei:

"O wijze, dat is goed gesproken; de geest is werkelijk het lichaam; het is de geest die, zoals een pottenbakker een pot maakt, louter door gedachten het lichaam 'schept'. Hij vormt nieuwe lichamen en vernietigt dat wat bestaat en hij doet dit alles door het alleen maar te wensen. Het is overduidelijk dat in de geest vermogens in de vorm van misleiding of hallucinatie, dromen en irreële gedachten bestaan en dat daarmee luchtkastelen worden gebouwd. Zo schept hij in zichzelf ook het lichaam; maar de onwetende mens met een grove fysieke manier van kijken ziet het fysieke lichaam als verschillend en onafhankelijk van de geest.

De drie werelden (de wakende staat, de droomstaat en de staat van diepe slaap) zijn slechts de manifestaties van de vermogens van de geest: deze manifestaties kunnen noch als waar noch als onwaar worden aangemerkt. Wanneer de geest, geconditioneerd door het waarnemen van verscheidenheid, 'ziet', dan ‘ziet’ het ook de verscheidenheid."

Tijd vervolgde:

"De geest zelf raakt betrokken in deze wereldverschijning door ontelbare gedachten te koesteren (zoals: 'Ik ben zwak, ongelukkig, dwaas', enz.). Wanneer het begrip daagt dat dit alles slechts een valse schepping is van de geest, dan ben ik wat ik ben; dan rijst de vrede van de allerhoogste in iemands bewustzijn op.

De geest is als een enorme oceaan met daarin een oneindige variëteit aan schepselen en met aan de oppervlakte het opkomen en verdwijnen van rimpelingen en golven van verschillende afmetingen. De kleine golf vindt zichzelf klein, de grote groot. De golf die door de wind wordt gebroken, denkt dat hij wordt vernietigd. De ene golf denkt dat hij koud is, een andere dat hij warm is. Maar alle golven zijn slechts het water van de oceaan. Het is inderdaad juist om te zeggen dat er in de oceaan geen golven bestaan; alleen de oceaan als zodanig bestaat. Maar toch is het ook waar dat er golven bestaan!

Zo bestaat ook de absolute Brahman alleen. Omdat hij almachtig is, verschijnt de natuurlijke uitdrukking van zijn oneindige kwaliteiten als de oneindige verscheidenheid van dit universum. Verscheidenheid bestaat niet echt, behalve in de eigen verbeelding. 'Dit alles is waarlijk de absolute Brahman', blijf gevestigd in deze waarheid. Geef alle andere gedachten op. Net zoals de golven niets anders zijn dan de oceaan, zo verschillen ook al deze dingen niet van Brahman. Net zoals de gehele boom in potentie in het zaad aanwezig is, zo bestaat ook het hele universum voor altijd in Brahman. Net zoals de veelkleurige regenboog door zonlicht ontstaat, zo wordt ook al deze verscheidenheid in de ene gezien. Net zoals het levenloze web uit de levende spin voortkomt, zo is ook deze wereldverschijning uit het oneindige bewustzijn ontsprongen.

Net zoals de zijderups zijn cocon weeft en zichzelf daarmee inkapselt, zo ook beeldt het oneindige wezen zich dit universum in en wordt er zo in gevangen. Net zoals een olifant zichzelf moeiteloos losmaakt van de paal waaraan hij is vastgebonden, zo ook bevrijdt het Zelf zich van zijn gebondenheid, want het Zelf is wat het Zelf denkt dat het is. In feite bestaat er voor de Heer noch gebondenheid, noch bevrijding. Ik zou niet weten waar deze gedachten over gebondenheid en bevrijding vandaan zijn gekomen! Er bestaat noch gebondenheid, noch bevrijding, slechts dat oneindige wezen wordt gezien; desalniettemin wordt het eeuwige bedekt door het tijdelijke en dat is inderdaad een groot wonder (of een grote illusie).

Op hetzelfde moment dat de geest zich in het oneindige bewustzijn manifesteerde, rezen ook de gedachten van diversiteit op en deze gedachten bestaan in het oneindige bewustzijn. Daardoor lijken er in dit universum verschillende goden en ontelbare verschillende schepselen te bestaan – sommigen leven lang, anderen kort, sommigen zijn groot, anderen klein, sommigen zijn gelukkig, anderen ongelukkig. Al deze levende wezens zijn slechts gedachten in het oneindige bewustzijn: sommigen beschouwen zichzelf als onwetend en gebonden, anderen zijn vrij van onwetendheid en zijn bevrijd."

[IV.12, 13] Śukra (vervolg): er is gebondenheid noch bevrijding

Tijd vervolgde:

"O wijze, goden, demonen en menselijke wezens zijn niet verschillend van deze kosmische oceaan van bewustzijn (Brahman); dit is de waarheid, alle andere beweringen zijn onwaar. Zij (de goden, etc.) onderhouden onware gedachten, (zoals: 'Ik ben niet het Absolute') en daardoor projecteren zij onzuiverheid en het gevoel van ondergang op zichzelf. Ook zij verblijven voor altijd in deze kosmische oceaan van bewustzijn; maar omdat zij zichzelf toch als gescheiden van Brahman beschouwen, zijn ze misleid. Alhoewel ze voor altijd zuiver zijn, leggen ze onzuiverheid over zichzelf heen en dit is het zaad van al hun handelingen en de gevolgen daarvan, zoals bijvoorbeeld geluk, ongeluk, onwetendheid en verlichting.

Sommige van deze wezens zijn zuiver, zoals Śiva en Viṣṇu, anderen zijn enigermate bezoedeld, zoals mensen en goden, sommige (zoals bomen en struiken)

koesteren een grote misvatting, sommigen (zoals wormen) zijn door onwetendheid verblind, sommigen dwalen ver, ver af van wijsheid en sommigen (zoals Brahmā, Viṣṇu en Śiva) hebben de staat van verlichting bereikt.

Ook al draait iemand op deze wijze in het rad van onwetendheid en misleiding rond, zodra iemand in de wijsheid van de hoogste waarheid stapt, is hij onmiddellijk verlost.

Het is noch voor degenen die net als de bomen stevig in misleiding zijn gevestigd, noch voor degenen die hun misleiding totaal hebben vernietigd, nodig om de geschriften te bestuderen. De geschriften zijn namelijk door de verlichte wezens gemaakt ten behoeve van de instructie aan diegenen die uit de sluimering van onwetendheid zijn ontwaakt nadat hun slechte natuur en de uitingen daarvan waren verdwenen, en wier intellect uit zichzelf naar dergelijke schriftelijke instructie op zoek gaat.

O wijze, het is slechts de geest die in deze wereld plezier en pijn ervaart, niet het fysieke lichaam van de wezens. In feite is het fysieke lichaam niets anders dan het gevolg van de verbeeldingskracht van de geest; het fysieke lichaam is geen existentieel feit dat onafhankelijk van de geest bestaat. Wat je zoon ook maar wilde in zijn eigen geest, dat ervaarde hij; wij zijn daar niet verantwoordelijk voor. Alle wezens hier in deze wereld verkrijgen alleen die handelingen die voortkomen uit de voorraadkamer van hun eigen potenties en aanleg; niemand anders is voor deze handelingen verantwoordelijk, geen bovenmenselijk wezen en geen god.

Kom, laten we naar je zoon gaan, die boete doet nadat hij een tijdje van de hemelse geneugten had geproefd."

(Dit zeggende leidde Yama (Tijd) Bhṛgu weg aan zijn arm. Terwijl de wijze Vasiṣṭha dit zei, liep de achtste dag ten einde en sloot de bijeenkomst.)

[IV.14] Śukra (vervolg): Śukra's herinneringen aan voorbije levens

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de heilige Bhṛgu en de godheid die over tijd regeert, vervolgden hun weg naar de oever van de rivier de Samaṅga. Toen zij de Mandara-berg afdaalden, zagen zij prachtige wouden die bewoond werden door perfecte en verlichte wijzen. Ze zagen formidabele, bronstige olifanten. Ze zagen andere perfecte wijzen die door hemelse nimfen speels met bloemen werden bestrooid. Ze zagen boeddhistische (of verlichte) monniken door het woud zwerven. Daarna daalden zij verder af tot zij bij de met dorpen en steden bestrooide vlakten kwamen. Al snel bereikten zij de oever van de rivier de Samaṅga.

Daar zag de wijze Bhṛgu zijn zoon in een ander lichaam en met een andere aard dan voorheen. Hij had een vredige gemoedsgesteldheid en zijn geest was gevestigd in de rust van verlichting, alhoewel hij diep nadacht over het lot van de levende wezens in het universum. Deze stralende jonge man leek totale rust van geest te hebben bereikt waarin het spel van gedachten en tegenwerpingen was gestopt. Hij was absoluut zuiver, net zoals een kristal dat ook niet geïnteresseerd is in het reflecteren

van zijn omgeving! Er was geen gedachte in zijn geest: noch 'Dit moet worden verkregen', noch 'Dat moet worden vermeden'.

Tijd wees op deze jonge man en zei tot Bhṛgu: "Dit is je zoon". Śukra hoorde de woorden: 'sta op' en zachtjes opende hij zijn ogen. Toen hij de twee stralende wezens voor zich zag staan, groette hij hen op gepaste wijze en liet hen op een steen plaats nemen. Met zachte en vriendelijke woorden zei hij: "O goddelijke wezens, ik ben waarlijk gezegend met jullie gezelschap. Alleen al door uw aanwezigheid worden de misleidingen van mijn geest vernietigd: misleidingen die noch door de studie van de geschriften, noch door boetedoeningen, noch door wijsheid of door kennis kunnen worden vernietigd. Zelfs als het nectar zou regenen zou dat minder gelukzalig zijn, dan het zien van heiligen. Zelfs de grond waar over u hebt gelopen is heilig."

De wijze Bhṛgu zei hem: "Kom tot jezelf, je bent geen onwetende!" Śukra herinnerde zich onmiddellijk zijn vorige bestaan, dat hij met gesloten ogen een ogenblik voor zich zag.

Śukra zei:

"Voorwaar, ik heb talloze belichamingen gehad en ik ging door ontelbare ervaringen van pijn en plezier, wijsheid en misleiding. Ik was een wrede koning, een hebzuchtige handelaar en een rondtrekkende asceet. Er is geen enkel plezier dat ik niet heb gesmaakt, geen handeling die ik niet heb verricht, geen geluk of ongeluk dat ik niet heb doorgemaakt. Nu wens ik niets meer, noch wil ik iets vermijden; laat de natuur zijn loop hebben. Kom vader, laten we naar het vorige lichaam gaan waar dat verdroogd staat."

[IV.15] Śukra (vervolg): weeklaag en terechtwijzing van Śukra

Vasiṣṭha vervolgde:

Spoedig kwamen ze op de plek waar het vorige lichaam van Śukra, de zoon van Bhrgu, in een vergevorderde staat van ontbinding lag. Terwijl Śukra ernaar keek, kermde hij: "Ah, kijk naar dit lichaam dat zelfs door hemelse nimfen werd bewonderd en aanbeden, nu is het de verblijfplaats van wormen en ongedierte. Het lichaam dat ingesmeerd was met sandel-pasta, is nu met vuil bedekt. O lichaam! Nu word je lijk genoemd en boezem je mij angst in. Zelfs de roofdieren zijn bang voor jouw afgrijselijke verschijning. Geheel zonder waarnemingen blijft dit lichaam in een staat van hoogste vrijheid, vrij van gedachten en ideeën. Bevrijd van de kwelduivel van de geest blijft het zelfs vrij van natuurlijke calamiteiten. Verlost van de grillen van de rusteloze aap die geest wordt genoemd, is dit lichaam als een boom ontworteld en omgevallen. Het is inderdaad een geluk dat ik dit van verdriet verloste lichaam in dit dichte woud kan zien."

Rāma vroeg: Heilige heer, ook al heeft u net gezegd dat Śukra verschillende belichamingen heeft gehad, waarom betreurt hij dan het lot van het lichaam dat uit Bhṛgu was geboren?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, dat komt omdat alle andere lichamen hallucinaties waren van zijn oorspronkelijke lichaam, namelijk dat van Śukra, de zoon van de wijze Bhṛgu. Kort na de schepping aan het eind van de voorgaande oplossing van de wereld, door de wil van het oneindige bewustzijn, werd de jīva oftewel de levende ziel dat als voedsel in het lichaam van de wijze Bhṛgu binnentrad, later als Śukra geboren. Het was in die belichaming dat deze ziel alle riten en rituelen uitvoerde die passend zijn voor een brāhmaṇajongen.

Waarom betreurde Śukra (die nu Vasudeva wordt genoemd) het lichaam? Of men nu wijs is of onwetend, zolang men een lichaam heeft, gaan alle functies volgens de wetten der natuur gewoon door. De belichaamde persoon functioneert in de wereld zoals passend is, hetzij op een gehechte hetzij op een onthechte wijze. Het verschil tussen de twee zit in hun mentale houding: bij de wijze is deze bevrijdend en bij de onwetende veroorzaakt het gebondenheid. Zolang er een lichaam is, zo lang zal pijn pijnlijk en vreugde vreugdevol zijn: maar de wijze is aan geen van beide gehecht. Vreugdevol in vreugde en lijdend bij lijden, lijken de wijzen zich te gedragen als onwetenden, maar in feite zijn ze verlicht. Hij wiens zintuiglijke organen bevrijd zijn, maar wiens organen van handeling worden beteugeld is bevrijd; hij wiens zintuiglijke organen zijn gebonden, maar wiens organen van handeling vrij en onbeteugeld zijn is gebonden. In de maatschappij gedraagt de wijze zich gepast, maar van binnen is hij vrij van elke noodzaak om zich aan de maatschappij te conformeren. O Rāma, verwerp alle begeerten en verlangens en doe wat moet worden gedaan, in het besef dat je altijd het zuivere, oneindige bewustzijn bent.

[IV.16] Śukra (vervolg): de herrijzenis van Śukra

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen Tijd (of Dood) de jonge asceet Vasudeva hoorde klagen over het lot van zijn vorige lichaam, onderbrak hij hem en zei tot Śukra:

Tijd (of Dood) zei:

"O zoon van Bhṛgu! Verlaat dit lichaam en stap weer in je andere lichaam, zoals een koning zijn koninkrijk weer binnengaat. Verricht met dat andere lichaam opnieuw boetedoening en wordt zo de spirituele leermeester van alle demonen. Aan het einde van dit tijdperk zal je dit lichaam opgeven en dan zal je nooit meer worden belichaamd."

Dit gezegd hebbende verdween Tijd van het toneel.

Vervolgens verliet Śukra het lichaam van Vasudeva waarin hij aan de oever van de rivier de Samaṅga intense boetedoening had gepleegd en trad weer het vergane lichaam van Śukra binnen, de zoon van de wijze Bhṛgu. Op datzelfde moment stortte het lichaam van Vasudeva als een ontwortelde boom neer en werd een lijk. De wijze Bhrgu besprenkelde het lichaam van Śukra met heilig water uit zijn eigen waterketel, terwijl hij heilige hymnen prevelde die het vermogen hadden om een lichaam opnieuw tot leven te brengen, om het met vlees te bekleden, etc. Onmiddellijk werd dat lichaam weer net zo jong en stralend als vroeger.

Śukra stond op uit zijn meditatiehouding en toen hij zijn vader voor zich zag staan wierp hij zich aan de voeten van Bhṛgu. Bhṛgu was verheugd toen hij zag dat zijn zoon uit de dood was opgestaan en hij omhelsde hem vol liefde, terwijl hij gelukkig lachte. Zelfs de wijze Bhṛgu voelde liefde bij de gedachte: 'Dit is mijn zoon'; zolang er lichaamsbewustzijn is, is dit volkomen natuurlijk. Beiden verheugden zich in deze gelukkige hereniging.

Bhṛgu en Śukra voltrokken vervolgens de crematierituelen voor het lichaam van de brāhmaṇajongen Vasudeva; want zo houden de wijzen bepaalde sociale gewoonten en tradities in ere.

Beiden straalden als het licht van de zon en maan. Zij waren beslist de spirituele leermeesters van het hele universum en zo dwaalden ze rond in de wereld. Stevig gevestigd in de kennis van het Zelf, bleven ze onbewogen door de veranderingen die plaatsvonden in tijd en plaats. Na verloop van tijd werd Śukra de spirituele leermeester van de demonen en zijn vader werd één van de hoogst begaafde wijzen.

Dit is het verhaal van de wijze Śukra, die door zijn dwaze verliefdheid voor de nimf in talloze gedaanten ronddwaalde.

[IV.17] Śukra (slot): al wat de zuivere geest wenst komt tot vervulling

Rāma vroeg:

Heilige heer, hoe komt het dat de wens van Śukra om naar de hemel op te stijgen direct werd beloond en de wens van anderen niet?

Vasiṣṭha antwoordde:

De geest van Śukra was zuiver, want dat was zijn eerste belichaming; die geest was nog niet belast met de onzuiverheden uit vorige geboorten. De geest waarin alle begeertes in rust zijn, die is zuiver. Wat die zuivere geest wenst, dat komt tot vervulling. Wat er met Śukra gebeurde, dat is voor iedereen mogelijk.

In iedere jīva bestaat de wereld in zaadvorm en komt tot manifestatie net zoals een boom uit een zaadje ontspruit. Ieder individu beeldt zich op die manier een onware wereld in. De wereld komt niet tot bestaan en verdwijnt ook niet; dit alles is niets anders dan de verbeelding van de misleidde geest. In ieder van ons bestaat een ingebeelde wereld. Net zoals onze dromen niet bekend zijn bij anderen, is ook onze wereld niet bij anderen bekend. Er bestaan kwelgeesten, halfgoden en demonen, allen zijn zij de belichaming van misleiding. O Rāma, zo zijn ook wij enkel en alleen door gedachtenkracht tot bestaan gekomen en ook wij beschouwen het onware als waar. Zo begint de schepping in het oneindige bewustzijn. Materie bestaat niet echt, hoewel het in leegte wordt waargenomen. Iedereen verbeeldt zich op deze manier zijn eigen wereld; wanneer deze waarheid wordt beseft, komt die ingebeelde wereld ten einde. Deze wereld bestaat alleen als verschijning of als verbeelding en niet omdat men de materiële substanties ziet. Het is te vergelijken met een lange droom of met een goocheltruc. Het is de paal waar de geest-olifant aan is vastgebonden.

De geest is de wereld, de wereld is de geest; wanneer een van beide als niet waar wordt gerealiseerd, dan verdwijnen ze beide! Wanneer de geest is gezuiverd,

reflecteert het de waarheid en dan verdwijnt de onware wereldverschijning. De geest wordt gezuiverd door volhardende contemplatie op de waarheid.

Rāma vroeg:

Hoe rees in de geest van Śukra de opeenvolging van geboorten, etc., op?

Vasiṣṭha antwoordde:

Śukra was door zijn vader Bhṛgu onderwezen aangaande de opeenvolging van geboorten en dit onderwijs had de geest van Śukra gevormd en in het verlengde daarvan toverde zijn geest dit alles tevoorschijn. Slechts wanneer de geest volkomen zuiver en vrij van indrukken is, bereikt hij weer de hoogste zuiverheid; die zuivere geest ervaart bevrijding.

[IV.18] Elk individu ziet objecten geschapen in de eigen geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de diversiteit die je in deze schepping ziet is slechts een verschijning van diversiteit. De spirituele ontwikkeling heeft het oneindige bewustzijn als bron en als doel. Gedurende de evolutie lijkt er een schijnbare diversiteit in het ene oneindige bewustzijn te bestaan, in overeenstemming met de gedachten die in dat bewustzijn verschijnen. Sommige van deze gedachten mengen zich met elkaar en scheppen daardoor een eindeloze variatie in deze diversiteit. Anderen mengen zich niet op deze manier. Maar al deze gedachten verschijnen in feite in ieder atoom van het bestaan en deze atomen bestaan onafhankelijk van elkaar. Het geheel staat bekend als de absolute Brahman.

Ieder individu ziet slechts die objecten die geworteld zijn in zijn eigen geest. Wanneer de gedachten in de geest geen vrucht dragen, treedt er een verandering in de geest op; om aan deze psychologische veranderingen te kunnen beantwoorden, volgt een opeenvolging van geboorten. Het is deze psychologische relatie die de overtuiging schept van de werkelijkheid van geboorte en dood en van de werkelijkheid van het lichaam. Wanneer deze overtuiging los wordt gelaten is er geen belichaming meer.

Slechts door het vergeten van de waarheid ontstaat de verwarring dat het onware het ware zou zijn. Door de zuivering van de levenskracht (prāṇa) en door de kennis van dat wat aan deze prāṇa of levenskracht voorbijgaat, verkrijgt men kennis over alles wat maar kan worden gekend, omtrent de activiteiten van de geest en omtrent de grondslag voor de opeenvolging van geboorten.

Het Zelf van alle levende wezens doorloopt drie staten: de wakende staat, de dromende staat en de diepe slaap. Ze hebben niets met het lichaam te maken. (Ook dit is gebaseerd op de veronderstelling van het bestaan van levende wezens in het ene Zelf, hetgeen niet de waarheid is.) De wijze mens die voorbij de staat van het zuivere bewustzijn van de diepe slaap gaat, keert terug tot de bron: maar de dwaas die dat niet doet zit gevangen in de levenscyclus.

Omdat het bewustzijn oneindig is, wordt men van de ene levenscyclus naar de andere en zelfs voorbij de wereldcyclus gevoerd. Zulke scheppingen zijn zonder

einde, de ene verschijnt in de ander net zoals bij de lagen in een stam van de bananenboom. Het is natuurlijk niet wijs om het absolute Brahman met wat dan ook te vergelijken.

Men zou de echte, oorzaakloze oorzaak van alle substanties moeten onderzoeken, hoewel die echter alle oorzakelijkheid te boven gaat: dat alleen is het waard om te onderzoeken, want alleen dat is essentieel. Waarom zou je iets wat niet essentieel is onderzoeken?

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, nadat hij het zaad heeft vernietigd komt de boom voort uit het zaad: maar Brahman schept deze wereld zonder zichzelf te vernietigen – de boom (wereld) verschijnt zelfs wanneer het zaad (Brahman) bestaat zoals het bestaat.

Het is dus onmogelijk om de onvergelijkbare Brahman met wat dan ook te vergelijken; bomen, etc., zijn namelijk van een specifieke materiële substantie, terwijl Brahman een naamloos en vormloos wezen is. Het is slechts Brahman dat iets anders lijkt te worden; doch vanuit een ander perspectief bekeken wordt het niets anders, want het is eeuwig en onveranderlijk. Men kan dan ook niets over Brahman beweren; het is niet mogelijk om te zeggen dat het dit alles niet is geworden, noch is het mogelijk om te zeggen dat het dit alles wel is geworden.

Wanneer het Zelf wordt gezien als een object, kan de ziener niet worden gezien (gerealiseerd); zolang het objectieve universum wordt waargenomen, kan men het Zelf niet realiseren. Wanneer je in de luchtspiegeling het water ziet, neem je de opstijgende hete lucht niet waar; wanneer je daarentegen de hete lucht waarneemt, zie je geen water in de luchtspiegeling! Wanneer het ene waar is, is het andere niet waar.

De ogen die alle objecten van de wereld waarnemen zien zichzelf niet. Zolang men het idee van objectiviteit koestert, zolang wordt het Zelf niet gerealiseerd. Brahman is zo subtiel en zuiver als de ruimte. Het kan door geen enkele inspanning worden gerealiseerd. Zo lang men kijkt naar wat er te zien valt met het innerlijke gevoel dat het waarneembare objecten zijn (met zichzelf als hun afgescheiden ziener ofwel subject), zolang is de realisatie inderdaad nog ver weg.

Slechts wanneer het onderscheid tussen de ziener en het zien wordt opgegeven en wanneer de twee als één substantie worden 'gezien', wordt de waarheid gerealiseerd. Er bestaat geen enkel object met een wezenlijk andere natuur dan het subject. Noch kan het subject (Zelf) worden gezien als ware het een object! In feite is het slechts het subject (Zelf) dat zich in het zien als het geziene (object) toont: er bestaat hier geen ander object van waarneming. Nogmaals, als alleen het subject of het Zelf dit alles is, dan is het zelfs niet het subject of de ziener! Er bestaat in een dergelijke visie geen verdeeldheid.

Net zoals suiker zonder ooit zijn natuurlijke zoetheid te verliezen in diverse zoetigheden verandert, zo visualiseert ook het oneindige bewustzijn (Brahman) zichzelf als deze oneindige diversiteit, zonder daarbij zijn essentiële natuur ooit te verloochenen. Er is geen enkele begrenzing aan de manifestatie van dit onbegrensde bewustzijn.

Vasiṣṭha vervolgde:

Iedere jīva ervaart in zichzelf wat hij ooit en op welke manier dan ook met behulp van zijn eigen levenskracht in zichzelf heeft doen ontstaan. O Rāma, zie met het oog van innerlijke wijsheid de waarheid dat er in iedere atoom van het bestaan ontelbare wereldverschijningen bestaan. In ieders geest, in de hele ruimte, in iedere rots, in de vlam van een vuur en in water bestaan ontelbare wereldverschijningen; net zoals er olie bestaat in een sesamzaadje. Wanneer de geest absoluut zuiver is, wordt het zuiver bewustzijn en daardoor één met het oneindige bewustzijn.

Deze wereldverschijning, dat de verbeelding van de schepper Brahmā en alle anderen is, is slechts een lange droom die zich overal manifesteert. De objecten die op deze manier in de droom van de schepper worden geboren, gaan van droom naar droom, van belichaming naar belichaming en scheppen op deze wijze de denkbeeldige soliditeit van deze wereldverschijning. Dit droomachtige verschijnsel is slechts waar zolang de droom duurt.

Ieder atoom bevat een potentieel ervaren van iedere mogelijkheid, net zoals een zaadje in zichzelf alle verschillende aspecten van de boom bezit (bloemen, bladeren, vruchten, etc.). In elk atoom van bestaan bestaat het oneindige bewustzijn: daarom is het ondeelbaar. Geef daarom al je gedachten over diversiteit of over eenheid, op. Tijd, ruimte, handeling (beweging) en materie zijn allemaal verschillende aspecten van dat ene oneindige bewustzijn; en bewustzijn ervaart die in zichzelf, of het nu het lichaam van de schepper Brahmā of dat van een worm betreft.

Wanneer een atoom van bewustzijn de volgroeide staat van een lichaam heeft verkregen, ervaart het zijn eigen vermogens. De één neemt de objecten die zich ontvouwen waar alsof ze buiten hem bestaan omdat het oneindige bewustzijn alomtegenwoordig is. Anderen nemen het afwisselend ontstaan en verdwijnen van alles binnenin zichzelf waar. Sommigen gaan van de ene droom-ervaring naar de volgende, ronddwalend in deze wereldverschijning.

Slechts zeldzame enkelingen realiseren zich dat de wereldverschijning die zij in zichzelf zien een illusie is, behalve het oneindige bewustzijn alleen dat altijd werkelijk is. Door dit bewustzijn verschijnt de wereld in de jīva; er zijn jīva's in jīva's in een eindeloze opeenvolging. Wanneer iemand aldus de waarheid ervaart, wordt hij van de illusie bevrijd en wordt het verlangen naar plezier tegelijkertijd minder. Dit is het enige bewijs van wijsheid. Een op een doek geschilderde honingpot is geen honing, noch is een geschilderde vlam hetzelfde als vuur en een schilderij van een vrouw is geen vrouw; verstandige woorden zijn slechts woorden (onwetendheid) en geen wijsheid, tenzij ze gestaafd worden door de afwezigheid van verlangen en woede.

[IV.19] Onderzoek naar de vier staten

Vasiṣṭha vervolgde:

Het werkelijke zaad van alle jīva's, dat de absolute Brahman is, bestaat overal; en in de jīva's bestaan ontelbare andere jīva's. Dit alles komt doordat het gehele universum doordrongen is met het oneindige bewustzijn.

Op het moment van hun verschijning als jīva's, worden ze al spoedig gelijk aan dat waar zij ook maar op mochten contempleren. Degenen die zijn toegewijd aan de goden, worden de goden; degenen die de half-goden aanbidden, worden de half-goden. Zij die contempleren op de absolute Brahman, worden Brahman. We moeten dus onze toevlucht nemen tot dat wat niet beperkt, geconditioneerd of eindig is.

Door te contempleren op de vorm van de nimf, raakte Śukra gebonden en toen hij de zuiverheid van zichzelf realiseerde als zijnde oneindig bewustzijn, werd hij onmiddellijk bevrijd.

Rāma vroeg:

Wijze heer, vertelt u me alstublieft de ware natuur van de wakende staat en van de droomstaat. Wat vormt de wakende staat en hoe rijst de droom ofwel de misleiding op in de wakende staat?

Vasiṣṭha zei:

De staat die aanhoudt staat bekend als de wakende staat en de staat die van voorbijgaande aard is, dat is de droomstaat. Zolang de droom duurt, zolang neemt deze staat de kenmerken aan van de wakende staat; en wanneer men zich realiseert dat de wakende staat van voorbijgaande aard is, krijgt het de kenmerken van de droomstaat. Voor het overige zijn ze alle twee hetzelfde.

Wanneer de levenskracht in het lichaam in beroering is, voeren de verschillende organen van denken, van spreken en van handeling hun functies uit. In overeenstemming met de dominerende misleide gedachten bewegen zij naar de door hen waargenomen objecten toe. Deze levenskracht neemt diverse vormen in het Zelf waar. Omdat deze waarneming van een voortdurende aard lijkt te zijn wordt het de wakende staat genoemd.

Maar wanneer de levenskracht (jīva-cetanā) niet op deze manier door de geest en het lichaam wordt weggeleid, blijft het gevestigd in de vrede van het hart. Er is dan geen beweging van bewustzijn in de zenuwen van het lichaam, noch activeert de levenskracht de zintuigen. Dat bewustzijn echter, dat zelfs in diepe slaap wakker is en dat ook het licht is dat in de wakende en in de droomstaat schijnt, is het transcendentale bewustzijn, turīya.

Dus wanneer het zaad van onwetendheid en misleiding opzwelt, ontstaat de eerste gedachte – dat is de gedachte: 'Ik ben'. Vervolgens neemt iemand tijdens het dromen gedachtevormen in de geest waar. Op dat moment functioneren de uiterlijke zintuigen niet, maar de innerlijke wel en dan ontstaat er waarneming in onszelf. Dit is de droomstaat. Wanneer de levenskracht de zintuigen opnieuw activeert, is de wakende staat er weer.

[IV.20-21] Beschrijving van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik heb deze staten van de geest alleen maar beschreven om je in staat te stellen de natuur van de geest te begrijpen: het dient verder geen ander doel. Want de geest neemt de vorm aan van dat waar hij intens op contempleert. Bestaan, niet-bestaan, verdienen en opgeven – dit alles zijn slechts stemmingen in de geest.

Rāma vroeg: Heer, als de geest dit alles is, hoe kan de geest dan ooit vervuild raken?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het is een uitstekende vraag Rāma, maar niet het juiste moment om hem te stellen: wanneer je hebt geluisterd naar wat ik verder nog heb te zeggen, dan zal je beslist een volkomen helder antwoord op die vraag ontdekken.

Dat de geest onzuiver is, ervaart eenieder die naar bevrijding streeft. Afhankelijk van hoe men het bekijkt beschrijft iedereen dit weer anders.

Net zoals lucht de geur aanneemt van de bloemen waar het mee in contact komt neemt de geest, die verschillende gedachten koestert de daarbij behorende stemming over, schept de daarbij passende lichamen en als de energie die de zintuigen activeert ervaart de vruchten van zijn eigen gedachten. Het is steeds weer de geest die de brandstof levert voor het functioneren van de organen van handeling. Geest is beweging en beweging is geest; de twee zijn als een bloem en haar geur. De overtuiging in de geest bepaalt de handeling en de handeling sterkt de overtuiging.

Geest is overal toegewijd aan dharma (wet, deugd), rijkdom, plezier en vrijheid: maar iedereen geeft een andere betekenis aan deze dingen en is ervan overtuigd dat die betekenis de waarheid is. Op diezelfde manier beweren de volgelingen van Kapila, van de Vedāntaleer, de Vijñānavādins, de Jaina's en anderen, dat hun leer de enige weg is naar bevrijding. Hun filosofieën zijn de uitingen van hun ervaringen die de vruchten zijn van hun eigen inspanning, hetgeen weer in overeenstemming is met de overtuigingen in hun geest.

Rāma, gebondenheid is niets anders dan de gedachte dat er een object bestaat. Deze gedachte is māyā, onwetendheid, etc. Door staar in het oog raken we blind voor het licht van de waarheid. Onwetendheid veroorzaakt twijfel; met die twijfel wordt er waargenomen en die waarneming wordt daardoor vervormd. In het donker ben je bang, ook al nader je slechts een lege leeuwenkooi. Zo gelooft een onwetende ook dat hij in zijn lichamelijke omhulsel gevangen zit. De gedachten 'ik' en 'de wereld' zijn slechts schaduwen, geen waarheid. Het zijn die gedachten die 'objecten' scheppen: deze objecten zijn noch waar, noch onwaar. Een moeder die zichzelf beschouwt als huishoudster, die gedraagt zich als zodanig; een vrouw die zichzelf als de moeder van haar man beschouwt, die gedraagt zich vooralsnog ook als zodanig.

Rāma, verwerp daarom de gedachten 'ik' en 'dit' en blijf gevestigd in de waarheid.

[IV.22] Over de kenner van de waarheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Degene die door zelfonderzoek wijsheid verwerft en die de navolgende kwalificaties bezit geniet de helderheid van zelfkennis, net zoals water helder wordt wanneer er een stuk aluin in wordt gegooid.

Zijn geest wordt niet door veranderingen verstoord. Zijn wezen is als het ware herschapen. Door het verkrijgen van dat wat waard is om te worden verkregen (dat wil zeggen zelfkennis) heeft hij iedere gedachte van objectiviteit uitgebannen. Omdat alleen de ziener ziet, beschouwt hij geen enkele andere factor als de ziener (subject). Hij is volledig in de hoogste waarheid ontwaakt; en hij is daardoor als het ware totaal in slaap voor wat betreft de wereldverschijning. Omdat zijn onthechting alles doordringt, is hij zowel ongeïnteresseerd in plezier alsook in het tegenovergestelde daarvan. Zijn begeerten zijn verdwenen, net zoals ook de rusteloosheid van rivieren verdwijnt zodra ze in de oceaan uitmonden. Hij heeft het net van de wereldverschijning doorgesneden, net zoals een muis de strik doormidden bijt.

Slechts wanneer de geest vrij is van iedere gehechtheid, niet heen en weer wordt geslingerd tussen de paren van tegenstellingen, niet wordt aangetrokken door objecten en totaal onafhankelijk is van iedere ondersteuning, pas dan is hij bevrijd uit de kooi van misleiding. Wanneer alle twijfel tot rust komt en er noch opgetogenheid, noch neerslachtigheid is, pas dan schijnt de geest als de volle maan. Wanneer de onzuiverheden in de geest zijn opgelost, rijzen er in het hart alle gunstige kwaliteiten op en dan wordt alles overal met gelijkmoedigheid aanschouwd. Net zoals de duisternis door de opkomende zon wordt verdreven, zo wordt de wereldillusie verdreven wanneer het licht van oneindig bewustzijn in het hart oprijst. Een dergelijke wijsheid, die in staat is om de harten van alle wezens in het universum te verblijden, manifesteert zich en breidt zich uit. Kortom, degene die dat kent wat als enige waard is om te worden gekend, overstijgt ieder komen en gaan, geboorte en dood.

Zelfs de goden Brahmā, Viṣṇu, Indra en Śiva worden geliefd en geassisteerd door de heiligen in wie door zelfonderzoek, of door directe observatie, zelfkennis is opgerezen.

Wanneer er geen egoïsme bestaat, dan bestaat er geen verwarring in de geest en die geest functioneert volgens zijn natuur. Net zoals golven in de oceaan rijzen en dalen, zo komen en gaan de werelden: de onwetende wordt hierdoor misleid, de wijze niet. De ruimte in een pot komt niet tot bestaan als de pot binnengebracht wordt, ook wordt de ruimte niet vernietigd wanneer de pot breekt; hij die weet dat dit ook geldt voor wat betreft de relatie tussen zijn lichaam (de pot) en het Zelf (de ruimte), wordt niet door lof en kritiek beïnvloed.

Deze prachtige wereldverschijning achtervolgt ons alleen zolang we ons niet bezig houden met onderzoek naar de natuur van het Zelf. Wanneer wijsheid oprijst, verdwijnt de misleiding.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, hij ziet de waarheid als hij het lichaam ziet als een product van een misleid begrip en als de bron van ongeluk, en als hij weet dat het lichaam niet het Zelf is.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat in dit lichaam pijn en plezier worden ervaren als gevolg van het tijdsverloop en als gevolg van de omstandigheden waarin hij is geplaatst; en dat ze op hem geen betrekking hebben.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat hij zelf het alomtegenwoordige oneindige bewustzijn is, dat alles wat altijd en overal plaatsvindt omvat.

Iemand ziet de waarheid, die weet dat het Zelf dat zo fijn is als het miljoenste deel van de punt van een haar en dat nogmaals een miljoen keer gedeeld alles doordringt.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat er geen enkel verschil is tussen het Zelf en de ander en dat het oneindige licht van bewustzijn als de enige waarheid bestaat.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat het ongedeeld bewustzijn – dat in alle wezens aanwezig is – almachtig en alomtegenwoordig is.

Iemand ziet de waarheid, die niet wordt misleid door te denken dat hij het lichaam is, dat onderhevig is aan ziekte, angst, agitatie, ouderdom en dood.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat alles verbonden is in het Zelf – zoals parels aan een snoer – en die weet: 'Ik ben niet de geest'.

Iemand ziet de waarheid, die ziet dat dit alles Brahman is en niet 'ik' noch 'de ander'.

Iemand ziet de waarheid, die alle wezens in de drie werelden beschouwt als zijn eigen familie, die zijn bescherming en sympathie verdienen.

Iemand ziet de waarheid, die weet dat alleen het Zelf bestaat en dat er geen substantie in objecten bestaat.

Iemand die weet dat alle plezier, pijn, geboorte, dood, enz., alleen het Zelf zijn, wordt er niet door aangedaan.

Iemand is stevig gevestigd in de waarheid, die voelt: "Wat zou ik verwerven, wat zou ik afwijzen, als dit alles het ene Zelf is?"

Ik groet die verblijfplaats van uitmuntendheid die vervuld is van het hoogste besef: het hele universum is waarlijk slechts Brahman, dat tijdens de hele schijnbare schepping, het bestaan en de oplossing van het universum onveranderd blijft.

[IV.23] Over het wonder van het belichaamde wezen

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, Hij die het hoogste pad bewandelt, wordt niet aangetast door de handelingen die eventueel worden verricht, hoewel hij in dit lichaam woont dat net zoals de eenmaal in beweging gebrachte draaischijf van de pottenbakker functioneert. In zijn geval bestaat het lichaam er voor zijn plezier en voor de bevrijding van zijn ziel; hij voelt zich niet ongelukkig in zijn lichaam.

Voor de onwetende is dit lichaam een bron van lijden; maar voor de verlichte is dit lichaam de bron van oneindige vreugde. Zo lang het bestaat ontleent de wijze mens er grote vreugde aan en ook de gelukzaligheid van bevrijding; en wanneer het

leven ten einde loopt, ziet hij dit geenszins als een verlies. Dus voor een verlicht mens is het lichaam zelf een bron van oneindige vreugde. En omdat het lichaam hem door deze wereld (waarin hij vrij en vreugdevol rondzwerft) draagt, beschouwt hij het lichaam als een voertuig van wijsheid. Voor de wijze mens is het lichaam een bron van gewin, omdat hij de verschillende zintuiglijke ervaringen aan het lichaam ontleent en er de vriendschap en genegenheid van anderen door verkrijgt. De verlichte mens regeert vol vreugde terwijl hij in de stad (het lichaam) woont, net zoals ook Indra (de koning van de hemel) in zijn stad woont.

De wijze mens laat zich niet door het lichaam aan de verleidingen van lust en begeerte onderwerpen, evenmin laat hij zich door onwetendheid of angst beheersen. De intelligentie die het lichaam van de wijze mens bestuurt, laat zich niet (door de opwinding die de onwetende plezier noemt) naar buiten richten, maar blijft in een staat van contemplatie in zichzelf rusten.

Het belichaamde wezen komt (zolang het bestaat) slechts enigszins in aanraking met het lichaam, maar het wordt er niet meer door aangedaan als het eenmaal is verdwenen, net zoals lucht een bestaande pot aanraakt, maar geen niet-bestaande pot.

Net zoals het meest dodelijke gif dat door heer Śiva gedronken werd hem geen schade berokkende, maar zijn toverkracht juist versterkte, zo binden de verschillende acties en genietingen de verlichte persoon niet aan de kringloop van geboorte en dood. Net zoals je met iemand (van wie je weet dat hij een dief is en met dit in het achterhoofd toch met hem omgaat) vrienden kunt zijn, zo geven objecten ook vreugde mits je hun ware natuur kent. De wijze mens die bevrijd is van iedere twijfel en die geen voorstelling over zichzelf maakt, regeert oppermachtig in het lichaam.

Daarom zullen we elk verlangen naar plezier moeten uitbannen en wijsheid moeten bereiken. Alleen de goed gedisciplineerde geest kan werkelijk geluk ervaren. Wanneer hij bevrijd wordt is de gevangen koning zeer blij met een stuk brood; de koning die nog nooit in gevangenschap is geweest, geniet veel minder (zelfs wanneer er een ander koninkrijk zou worden veroverd). Daarom streeft de wijze ernaar om door inspanning zijn geest en zijn zintuigen te overwinnen: een dergelijke overwinning is veel meer waard dan het overwinnen van externe vijanden.

[IV.24, 25] Het verhaal van Dāma, Vyāla en Kaṭa

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in het grote keizerrijk (de verschrikkelijke hel) zwerven kwaadaardige handelingen rond als waren het machtige, bronstige olifanten. De voor deze handelingen verantwoordelijke zintuigen zijn toegerust met een ongelofelijke voorraad begeerten. Daarom zijn die zintuigen moeilijk te overwinnen. Deze ondankbare zintuigen vernietigen het lichaam, hun eigen steun en toeverlaat.

Degene die is toegerust met wijsheid is echter wel in staat om deze begeerten te weerstaan zonder daarbij zijn wezen geweld aan te doen, net zoals een strik de olifant in bedwang houdt zonder zijn wezen kwaad te doen. Het geluk dat de wijze die zijn zintuigen onder controle heeft geniet, is onvergelijkbaar veel waardevoller dan het

genot van een koning die over een stad van steen en cement regeert. Het intellect van eerstgenoemde wordt steeds helderder, naarmate het verlangen naar zintuiglijke genoegens uitgeput raakt. De begeerte verdwijnt echter pas volledig nadat de hoogste waarheid wordt gezien.

Voor de wijzen is de geest als een gehoorzame bediende, een goede raadgever, een capabele meester der zintuigen, een prettige echtgenote, een beschermende vader en een betrouwbare vriend. Het stimuleert hem tot het verrichten van goede handelingen.

Rāma, wees gevestigd in de waarheid en leef in vrijheid in een gedachtenloze staat. Gedraag je niet zoals de demonen Dāma, Vyāla en Kaṭa over wie ik je nu het verhaal zal vertellen.

In de onderwereld leefde een machtige demon, Saṃbara genaamd. Hij was een expert in de toverkunst. Hij schiep een magische stad met honderd zonnen aan de horizon, wezens van goud die konden praten en lopen, uit kostbare stenen gesneden zwanen, ijskoud vuur en zijn eigen hemellichamen. Hij was een verschrikking voor de goden in de hemel.

Zodra hij sliep of buiten de stad verbleef profiteerden de goden van die gelegenheid en dan vernietigden ze zijn leger. Woedend viel de demon de hemel binnen. Omdat de goden bevreesd waren voor zijn toverkracht, verborgen zij zich. Hij kon hen niet vinden. Het lukte de goden echter om door goed getimede aanvallen zijn legers te vernietigen. Om zijn strijdkrachten te beschermen schiep de demon drie andere demonen: Dāma, Vyāla en Kaṭa.

Deze drie hadden geen vorige incarnaties gehad en daardoor waren zij vrij van iedere vorm van mentale conditionering. Zij kenden geen angst, twijfel noch andere neigingen; ze vluchtten niet voor de vijand, want zij waren niet bang voor de dood; zij kenden de betekenis van oorlog, overwinning en nederlaag niet. In feite waren ze helemaal geen onafhankelijke jīva's, ze waren louter robotachtige projecties van de demon Saṃbara. Hun gedrag leek op dat van iemand die alle latente neigingen of conditionering heeft uitgeroeid, maar nog geen bevrijding heeft bereikt. De demon Saṃbara was verheugd dat zijn leger nu onoverwinnelijke beschermers had.

[IV.26, 27] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de strijd tussen goden en demonen

Vasiṣṭha vervolgde:

Onder bescherming van de drie nieuwe demonen zond de demon Saṃbara zijn onkwetsbare leger uit om tegen de goden te strijden. Het leger van de goden maakte zich ook klaar voor de strijd. De demonen waren onbewapend en zij begonnen een handgemeen met de goden. Er volgde een heftig gevecht. Later vochten zij met allerlei soorten verschrikkelijke projectielen, waarmee alle steden, dorpen, grotten, dieren en andere wezens werden vernietigd. Beide zijden verheugden zich beurtelings in een overwinning en leden dan weer een nederlaag.

De drie hoofddemonen zochten naar de drie oppergoden, maar zij konden hen niet vinden. De demonen gingen terug naar Saṃbara om verslag uit te brengen. De goden

baden tot de schepper Brahmā (die onmiddellijk voor hen verscheen) en smeekten hem om een manier te vinden waarmee de drie demonen zouden kunnen worden vernietigd.

Brahmā zei:

"O goden, Saṃbara kan nu niet gedood worden. Hij zal over honderd jaar door heer Viṣṇu worden omgebracht. Jullie kunnen je beter terugtrekken uit de strijd, net alsof je door de drie demonen bent overwonnen. Te zijner tijd zal (door hun betrokkenheid in deze strijd) bij deze demonen het egogevoel oprijzen. Dan zullen ze worden onderworpen aan mentale conditionering en zullen zij latente neigingen ontwikkelen. Nu is dit drietal nog volkomen vrij van het egogevoel en van wat daarbij hoort (conditionering en neigingen).

Degenen in wie het egogevoel ('mij') en de bijbehorende neigingen niet bestaan, kennen angst noch begeerte. Zij zijn onoverwinnelijk. Degene die gebonden is door het egogevoel ('mij') en door de conditionering van de geest, kan zelfs door een kind worden verslagen, zelfs als hij als een belangrijk persoon of als een geleerde wordt beschouwd.

In feite zijn de gedachten 'ik' en 'mij' de gretige vergaarbakken van verdriet en lijden. Hij die het lichaam identificeert met het Zelf zinkt weg in ellende; hij die zich het Zelf steevast voorstelt als het alomtegenwoordige wezen, stijgt uit boven ellende. Voor de laatstgenoemde geldt dat er in de drie werelden niets bestaat dat niet het Zelf is en dat er niets bestaat dat begerenswaardig is.

Hij wiens geest geconditioneerd is, kan worden verslagen: zonder een dergelijke conditionering kan zelfs een mug onsterfelijk worden. De geconditioneerde geest ervaart lijden; wanneer er geen conditionering meer is, ervaart de geest vreugde. Conditionering en begeerte verzwakken een persoon. Je moet dus niet bang zijn om tegen deze drie demonen te vechten. Doe wat jullie kunnen om in de demonen een gevoel van 'ik' en 'mij' te creëren. Aangezien het slechts onwetende scheppingen van de demon Saṃbara zijn, zullen zij dit lokaas graag willen pakken. Daarna zullen jullie hen gemakkelijk kunnen verslaan."

[IV. 28, 29, 30] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de nederlaag van de demonen

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij dit gezegd had verdween Brahmā. De goden trokken zich voor een tijdje terug in hun verblijfplaats om zich op een nieuwe aanval op de demonen voor te bereiden. Het hernieuwde gevecht tussen de legers van goden en demonen was zelfs nog heviger dan het vorige. Er vond overal een verschrikkelijke vernietiging plaats.

Het voortdurende vechten riep in de drie demonenleiders de elementaire gedachte 'ik ben' op. Net zoals een spiegel een object dat er vlak voor wordt gehouden reflecteert, zo wordt ook iemands gedrag in de vorm van het egogevoel in het bewustzijn gereflecteerd. Als dit gedrag evenwel 'op afstand' van het bewustzijn wordt gehouden en er geen identificatie is met dit gedrag, dan ontstaat er geen egogevoel.

Toen dit eggevoel eenmaal opkwam, volgde al snel de wens om in het lichaam voort te blijven leven en om rijkdom, gezondheid, plezier, enz., te bezitten. Deze wensen verzwakten hun persoonlijkheid aanzienlijk. Er ontstond vervolgens verwarring in hun geest, waardoor de gevoelens: 'Dit is van mij' en 'Dit is mijn lichaam' opkwamen. Dit alles leidde onvermijdelijk tot inefficiëntie en het onvermogen om hun eigen werk te doen. Zij raakten zeer gehecht aan eten en drinken. Objecten gaven hen gevoelens van plezier en beroofden hen aldus van hun vrijheid. Met het verlies van hun vrijheid verdween ook hun moed, ze ervaarden angst. Zij maakten zich grote zorgen door alleen al de gedachte: 'We zullen in deze strijd sterven'.

De goden haalden hun voordeel uit deze situatie en begonnen de demonen aan te vallen. De drie demonen vluchtten, gek van doodsangst.

Toen het leger van de demonen zag dat hun onoverwinnelijke beschermers voor de aanvallende goden waren gevlucht, raakten ze volledig gedemoraliseerd; de demonen vielen met duizenden.

Toen de demon Saṃbara hoorde dat zijn leger door de goden onder de voet was gelopen, was hij razend. Hij riep om de drie onoverwinnelijke demonen Dāma, Vyāla en Kaṭa en vroeg: "Waar zijn jullie nu?" Bevreesd voor zijn toorn waren zij diep ondergedoken in de onderwereld.

Daar gaven de bedienden van de god van de dood, Yama, hen een schuilplaats en ook drie meisjes om mee te trouwen. Ze leefden een lange tijd in de onderwereld. Op zekere dag werden ze door Yama zelf, zonder zijn kenmerkende uitdossing, opgezocht. Ze herkenden hem niet en eerden hem niet op de juiste wijze. Boos geworden zond Yama hen naar de meest vreselijke hel. Nadat ze daar hadden geleden en na een aantal incarnaties in verschillende sub-menselijke vormen, leven ze nu als vissen in een meer in Kasjmir.

[IV.31] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): onderzoek naar werkelijkheid en onwerkelijkheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Zo zie je welke desastreuze gevolgen er uit onwijsheid oprijzen. Je ziet hoe de onoverwinnelijke demonen vanwege hun egogevoel dat angst in hun hart opwekte totaal werden verslagen en te schande werden gemaakt. De dodelijke woekerplant van gehechtheid aan de wereld ontkiemt uit het zaad van het egogevoel. O Rāma, ban dit egogevoel daarom met alle kracht die in je aanwezig is uit; en wees gelukkig door gevestigd te zijn in de overtuiging: 'Ik ben niets'. Het ene oneindige bewustzijn met de natuur van zuivere gelukzaligheid, wordt door de schaduw van het egogevoel verduisterd.

Alhoewel de demonen Dāma, Vyāla en Kaṭa werkelijk vrij waren van de kringloop van geboorte en dood, werden ze vanwege hun egogevoel onderworpen aan geboorte en dood. Degenen voor wie zelfs de goden bang waren, zijn vandaag ellendige vissen in een meer in Kashmir.

Rāma vroeg:

Heilige heer, Dāma, Vyāla en Kaṭa bestonden niet werkelijk, ze waren het product van de toverkunst van Saṃbara. Hoe kan het dat ze werkelijke entiteiten werden zoals wij?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, net zoals de demonen Dāma en de anderen onwerkelijk en het product van toverkunst waren, zo zijn ook wij, en alle goden, eveneens onwerkelijk. O Rāma, al deze gedachten over 'ik' en 'jij' zijn onwerkelijk. Dat jij en ik als werkelijk worden beschouwd, verandert niets aan deze waarheid; ook als er nu een dode voor je verschijnt, dan blijft hij nog steeds dood!

Het is echter niet wijs om aan een onwetende de waarheid ('Alleen Brahman is werkelijk') te verkondigen. Want de werkelijkheid van de wereldverschijning die in het hart van de onwetende diep is geworteld zal daardoor immers niet worden verdreven; daarvoor is diepgaand onderzoek naar de betekenis van de geschriften noodzakelijk. Hij die tot onwetenden verklaart: "Deze wereld is onwerkelijk, Brahman is alleen werkelijk", wordt uitgelachen. Hoe goed je hen ook uitlegt: 'Dit alles is Brahman', onwetenden kunnen dat net zomin begrijpen als dat een lijk zou kunnen lopen. Die waarheid kan namelijk alleen door de wijze worden ervaren.

O Rāma, noch wij, noch de demonen bestaan in werkelijkheid. De werkelijkheid is het ene oneindige bewustzijn dat geen enkele verandering ondergaat. In dat oneindige bewustzijn rijzen de gedachten op van jezelf, van mijzelf, van deze demonen, etc. en ze worden met werkelijkheid bekleed, omdat het waarnemende bewustzijn werkelijk is. Waar dit bewustzijn als het ware 'wakker' is, daar rijzen zulke gedachten op; en waar het 'in slaap' is, daar worden zulke gedachten opgelost. In het oneindige bewustzijn bestaan echter geen staten, zoals de wakende en de slapende staat. Het is slechts zuiver bewustzijn. Besef dit en wees vrij van de ellende en de angst die door verdeeldheid worden veroorzaakt.

[IV.32] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): de bevrijding van de demonen en over goed gedrag

Rāma vroeg:

O heilige wijze, vertelt u mij alstublieft hoe en wanneer die drie demonen bevrijding zullen bereiken?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, zodra zij luisteren naar de vertelling van hun verhaal en zich daardoor hun eigen ware natuur als zuiver bewustzijn herinneren, dan zullen ze zijn bevrijd.

In de loop der tijd zal er in het midden van het land Kashmir een stad verrijzen, Adhiṣṭhāna genaamd. In het centrum van die stad zal een heuvel staan en de naam van de top zal Pradyumna zijn. Op die top zal een wolkenkrabber staan. In een hoek van dat gebouw zal de demon Vyāla worden geboren als een mus.

In dat gebouw zal koning Yaśaskar zijn residentie hebben. De demon Dāma zal daar worden geboren als een mug en hij zal zijn woonplaats hebben in een gat in één van de pilaren van dat paleis.

Ergens anders in die stad zal er een paleis zijn, Raṭnāvalī-vihāra genaamd, en daar zal de rijksminister Narasiṁha wonen. De demon Kaṭa zal er als een papegaai worden geboren en in dit paleis wonen.

Op zekere dag zal die minister Narasiṁha het verhaal van de drie demonen reciteren. Door hiernaar te luisteren zal de papegaai worden verlicht. Hij zal zich herinneren dat zijn oorspronkelijke persoonlijkheid slechts een magische schepping was van de demon Saṃbara; deze herinnering zal hem bevrijden van de toverkunst van Saṃbara. Op deze manier zal de demon Kaṭa nirvāṇa (bevrijding) bereiken.

Andere mensen zullen dit verhaal door vertellen en de mus die daarnaar luisterde, zal ook bevrijding bereiken. Op deze manier zal de demon Vyāla worden bevrijd.

Op dezelfde manier zal de mug-demon Dāma worden bevrijd door ook naar dit verhaal te luisteren.

O Rāma, zo luidt het verhaal, van de drie demonen Dāma, Vyāla en Kaṭa, die door hun egogevoel en door hun begeerten in de hel terecht kwamen. Dit alles is niets anders dan het spel van onwetendheid en misleiding.

In feite is het het zuivere bewustzijn dat als het ware op speelse wijze de onzuivere gedachte 'ik ben' koestert. En zonder ooit zijn ware natuur als bewustzijn op te geven, ervaart het het vervormde beeld van zichzelf in zichzelf. Ook al is dit verwrongen beeld volkomen onwerkelijk, toch neemt het egogevoel ('ik ben') het voor waar aan en raakt hierdoor misleid.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zoals beschreven staat in de geschriften steken zij die zijn gevestigd in de bevrijde staat, deze oceaan van de wereldverschijning over als hun bewustzijn zich op het Zelf richt. Maar zij die zijn gevangen in het web van twist en strijd, dat slechts verdriet en verwarring veroorzaakt, verspelen hun hoogste goed. Zelfs op het pad dat de geschriften ons wijzen, word je alleen door directe eigen ervaring langs de veiligste weg naar het hoogste doel geleid.

Blijft er van een begerig mens iets anders over dan een hoopje as? Maar hij die de wereld beschouwt als van minder waarde dan een grasspriet, kent geen verdriet. Hij die het oneindige volledig heeft gerealiseerd, wordt door kosmische goden beschermd. Daarom zullen we nooit het verkeerde pad moeten kiezen, zelfs niet in tijden van grote wanhoop. Hij die door een deugdzaam leven te leiden een goede reputatie heeft verworven, verkrijgt wat nog niet verkregen is en hij wordt verlost van ongeluk. Slechts diegene kan als een mens worden beschouwd die niet zelfvoldaan is over zijn eigen deugdzaamheid, die toegewijd is aan de leer welke hij heeft gehoord en die probeert het pad van de waarheid te bewandelen; alle anderen zijn dieren in een mensengedaante. Hij die vervuld is van de melk van menselijke goedheid is waarlijk de woonplaats van de heer Hari (van wie wordt gezegd dat hij in een oceaan van melk woont).

Dat waarvan moet worden genoten dat is al genoten, dat wat moet worden gezien dat is al gezien; welke andere nieuwe zaken zouden er in deze wereld nog kunnen bestaan, waar een wijze naar zou moeten zoeken? Zoals de geschriften voorschrijven

zal je je daarom na elk verlangen naar plezier te hebben opgegeven aan je plicht moeten wijden. Aanbid de heiligen: dat zal je redden van de dood.

Volg trouw de geboden van de geschriften op en wacht geduldig op de vervolmaking die op haar eigen tijd zal komen. Stop de neerwaartse spiraal door dit heilige geschrift over bevrijding te bestuderen. Onderzoek voortdurend de natuur van de waarheid, wetend dat 'dit alles slechts een reflectie is'. Laat je niet door anderen leiden; alleen dieren worden door anderen geleid. Ontwaak uit de slaap van onwetendheid. Ontwaak en streef ernaar om ouderdom en dood te beëindigen.

Rijkdom is de moeder van het kwaad. Zintuiglijk genot is de bron van pijn. Ongeluk is het beste geluk. Door iedereen afgewezen te worden is overwinning. Leven, eer en nobele kwaliteiten bloeien en dragen vrucht in degene van wie het gedrag en de handelwijze goed en vreugdevol is, in degene die van afzondering houdt en die niet verlangt naar de genietingen van de wereld, aangezien die lijden veroorzaken.

[IV.33] Dāma, Vyāla en Kaṭa (vervolg): onderzoek naar egoïsme

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, elke vurige inspanning werpt altijd zijn vruchten af. Laat een juiste inspanning dus niet achterwege. Het is uiteraard wel nodig om eerst de waarde van het eindresultaat af te wegen, alvorens je je aan wat voor soort ijverige inspanning dan ook overgeeft. Wanneer je deze aanpak zorgvuldig onderzoekt, zal je zeker ontdekken dat alleen zelfkennis in staat is om alle pijn en plezier volledig te vernietigen; daarom moet die vurige inspanning alleen op zelfkennis worden gericht. Maak je vrij van alle gedachten over objectiviteit, dat wil zeggen de gedachten die uit je eigen wens naar plezier voortkomen. Bestaat er enige vorm van geluk die onaangetast blijft door verdriet?

Zowel het ontbreken van beheersing als het beoefenen van beheersing zijn in de absolute Brahman uiteraard hetzelfde en er bestaat geen werkelijk verschil tussen die twee; desalniettemin brengt de beoefening van beheersing je grote vreugde en geluk. Zoek je toevlucht dus in zelfbeheersing en geef het egogevoel op. Onderzoek de natuur van de waarheid en zoek het gezelschap van de wijzen. Degenen die goed en wijs zijn, die leven immers in overeenstemming met de aanwijzingen in de geschriften en in hen worden hebzucht, misleiding en boosheid dagelijks minder sterk.

In het gezelschap van de wijzen rijst zelfkennis op; en op hetzelfde moment neemt de gedachte met betrekking tot het werkelijkheidsgehalte van de zintuiglijke objecten als zodanig in kracht af en verdwijnt dan uiteindelijk. Wanneer daardoor de wereld als object van waarneming vervaagt, bestaat alleen de hoogste waarheid en de jīva (de individuele persoonlijkheid) wordt daarin geabsorbeerd, omdat het geen enkel object vindt dat het waard is om zich aan vast te klampen. De wereld als object werd nooit geschapen, noch bestaat het nu als zodanig en noch zal het ooit zo bestaan: het is slechts het hoogste wezen dat altijd als de enige realiteit bestaat.

Nu heb ik al op duizenden manieren de essentiële onwerkelijkheid van de wereld als een waarneembaar object aan je uitgelegd. Het is niets anders dan de zuivere

ruimte van bewustzijn: daarin bestaat geen verdeling waarnaar kan worden verwezen in termen van: 'Dit is de waarheid' en 'Dit is niet werkelijk'. Alleen de prachtige manifestatie van dat oneindige bewustzijn wordt voor de wereld aangezien, niets anders. Daarin zijn de verdelingen zoals tussen bijvoorbeeld subject en object en substantie en schaduw ongefundeerde en willekeurige veronderstellingen, net zoals dat ook geldt voor het onderscheid dat wordt gemaakt tussen de zonnestralen en het zonlicht; in waarheid bestaat alleen het ondeelbare en onveranderlijke bewustzijn. Wanneer dit volgens zijn eigen natuur als het ware zijn ogen opent en sluit, ontstaat er wat wij de schepping en de oplossing van het universum noemen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer dit niet juist wordt begrepen, lijkt het 'ik' een onzuivere gedachte in het oneindige bewustzijn te zijn; maar wanneer het 'ik' juist wordt begrepen, komt het overeen met het oneindige bewustzijn. Wanneer zijn eigen werkelijkheid wordt gezien, verschijnt het niet meer als het egogevoel, maar als de ene oneindige werkelijkheid. In feite bestaat er geen afzonderlijke entiteit als 'ik'.

Zodra deze waarheid aan iemand met een zuivere geest wordt geopenbaard, verdwijnt zijn onwetendheid onmiddellijk; maar anderen houden vast aan hun eigen verkeerde gedachte, net zoals een kind blijft vasthouden aan de gedachte dat een spook bestaat.

Hoe zou je, als je weet dat het 'ik' als afgescheiden entiteit vals is, nog kunnen geloven in andere daarmee verband houdende ideeën (zoals hemel en hel, etc.)? Het verlangen naar een hemel en zelfs naar bevrijding rijst alleen in het hart op zolang het 'ik' nog als een entiteit wordt beschouwd. Zolang deze 'ik' blijft bestaan, zolang is er enkel ongeluk in je leven. En je kunt deze gedachte alleen door zelfkennis kwijtraken. Wanneer iemand door dit spook van 'ik-heid' wordt bezeten, kan hij daar niet door geschriften, niet door mantra's, noch door iets anders van af komen.

Alleen door de constante herinnering van de waarheid dat het Zelf een zuivere reflectie is in het oneindige bewustzijn, wordt voorkomen dat de ik-heid niet meer groeit. De wereldverschijning is een goocheltruc; te denken dat ik er op enigerlei wijze een subject-object relatie mee zou kunnen onderhouden is onzin – zodra dit begrip begint te dagen, wordt de ik-heid ontworteld. Wanneer wordt ingezien dat het de 'ik' is die de gedachte van een 'wereld' doet oprijzen, lossen beide in vrede op.

De hogere vorm van 'ik-heid' echter, die het gevoel doet ontstaan van 'Ik ben één met het hele universum, er bestaat niets buiten mij', dat is het begrip van een verlicht persoon. Weer een andere soort 'ik-heid' doet zich voor als men voelt dat de 'ik' uiterst subtiel en atomisch is en dat het daarom verschillend en onafhankelijk is van alles in dit universum: omdat dit tot bevrijding leidt is daar ook niets op tegen. Maar de 'ik-heid' die we eerder beschreven, die identificeert het Zelf met het lichaam: dit moet met kracht worden verworpen. De lagere vorm wordt uitgeroeid door met volharding de hogere vorm van ik-heid te cultiveren.

Wanneer iemand de lagere ik-heid onder controle heeft gebracht, moet hij zijn toevlucht nemen tot de hogere vorm van 'ik-heid' en voortdurend in zichzelf het

gevoel van: 'Ik ben het alles' of 'Ik ben extreem subtiel en onafhankelijk' opwekken. Na verloop van tijd zal ook deze hogere vorm van 'ik-heid' volledig moeten worden losgelaten. Daarna kan men zich ofwel bezighouden met allerhande activiteiten, ofwel zich juist uit alles terugtrekken: voor hem bestaat er geen angst voor een terugval.

[IV.34] Dāma, Vyāla en Kaṭa (slot): het verhaal van Bhima, Bhāsa en Dṛḍha

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, nadat Saṃbara door de drie demonen Dāma, Vyāla en Kaṭa was verlaten, realiseerde hij zich dat zij als dwazen door egoïstische motieven werden gedreven en daardoor in de ellende kwamen. Hij besloot daarom meer demonen te scheppen maar dit keer demonen met zelfkennis en wijsheid, opdat zij niet in dezelfde val van het egogevoel zouden trappen.

Saṃbara creëerde toen met zijn eigen toverkracht nog eens drie demonen: Bhima, Bhāsa en Dṛḍha genaamd. Zij waren alwetend, begiftigd met zelfkennis, volledig onthecht en zonder zonden. Zij beschouwden het hele universum als niet waardevoller dan een grasspriet.

Zij begonnen tegen het leger van de goden te strijden. Hoewel ze lange tijd vochten, kwam er geen egoïsme in hen op. Steeds wanneer dit egogevoel even opdook, beheersten zij dit met zelfonderzoek (Wie ben ik?). Zij waren daardoor vrij van angst voor de dood, toegewijd aan de juiste handeling in het moment van nu, vrij van iedere gehechtheid en zonder het gevoel van: 'Ik deed dit'. Zij waren erop gericht om het hen door hun meester Saṃbara toegewezen werk uit te voeren, vrij van wensen of afkeer en gezegend met gelijkmoedigheid. Het leger van de goden werd snel door hen verslagen. De goden zochten hun toevlucht bij heer Viṣṇu. Op zijn bevel gingen ze naar een verblijfplaats in een ander gebied.

Hierna moest heer Viṣṇu zelf het gevecht aangaan met de demon Saṃbara en toen de demon door de heer was verslagen, bereikte de demon onmiddellijk de verblijfplaats van Viṣṇu. Heer Viṣṇu bevrijdde ook de drie demonen Bhima, Bhāsa en Dṛḍha die (doordat er geen egogevoel was) verlicht werden toen hun lichaam stierf.

O Rāma, alleen de geest die mentale conditionering bevat, is gebonden en er is vrijheid wanneer de geest hiervan is bevrijd. De mentale conditionering in de geest valt weg wanneer de waarheid duidelijk wordt gezien en begrepen en wanneer deze conditionering ophoudt, dan is je bewustzijn uiterst vredig, net zoals wanneer de vlam van een kaars wordt gedoofd. Helder inzicht is te beseffen dat: 'slechts het Zelf is dit alles, wat er ook, door wie dan ook en waar dan ook over wordt gedacht'. Mentale conditionering en geest zijn slechts woorden zonder een overeenkomstige waarheid; wanneer de waarheid wordt onderzocht, verliezen zij hun betekenis – dit is helder inzicht. Er is bevrijding wanneer dit heldere inzicht daagt.

Dāma, Vyāla en Kaṭa zijn voorbeelden van een geest die vol is van het ego; Bhima, Bhāsa en Dṛḍha zijn voorbeelden van een geest die vrij is van mentale conditionering of egogevoel. O Rāma, wees niet zoals de eerste drie, maar wees als de

laatsten. Dat is de reden, waarom ik jou dit verhaal vertelde, mijn geliefde en hoogst intelligente leerling.

[IV.35] Beschrijving van onverschilligheid of gelijkmoedigheid

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, diegenen zijn de ware helden die een door onwetendheid en misleiding beheerste geest onder controle hebben gebracht. Deze controle over de geest is de enige manier waarop je het lijden in deze wereldverschijning (of de kringloop van geboorte en dood) en de eindeloze stroom van tragedies de baas kunt worden. Ik zal je de kwintessens van alle wijsheid verklaren; luister en laat het je hele leven doorstralen. Gebondenheid is het verlangen naar plezier; en dit achter je te laten, dat is bevrijding. Beschouw daarom in deze wereld alle centra van vermaak als waren het giftige dampen.

Het zomaar blind opgeven ervan is onwenselijk; onderzoek de natuur van zintuiglijke genoegens grondig en serieus en ban dan alle begeerte naar hen uit. Dan kun je gelukkig leven.

Als alle verkeerde kennis door de ontwikkeling van gunstige kwaliteiten stapsgewijs verdwijnt, dan wordt de geest wensloos, vrij van de paren van tegenstellingen, vrij van rusteloosheid, vrij van angst en misleiding. Daardoor rust de geest in een staat van vrede en gelukzaligheid. Het wordt dan niet bezoedeld door het egogevoel, noch door slechte gedachten en gevoelens, noch door gehechtheid en ellende.

Dan wordt de geest bevrijd van zijn agressieve zoon, die bekend staat als twijfel, en van zijn vrouw, die bekend staat als begeerte. Het is ironisch dat de ontwaakte geest nou juist de verdwijning van die dingen (zoals gedachten en wensen) teweegbrengt die zijn groei bevorderden. Door het gedurig onderzoeken van zijn ware natuur, laat de geest zelfs zijn identificatie met het lichaam los. De onwetende geest breidt zich uit; maar bij het ontwaken van wijsheid houdt diezelfde geest op met geest te zijn.

Alleen geest is dit universum. Geest is het gebergte. Geest is de ruimte. Geest is god. Alleen geest is vriend en vijand. Wanneer het bewustzijn zichzelf vergeet en veranderingen en psychische conditionering ondergaat, staat het als geest bekend, hetgeen geboorte en dood doet ontstaan. Dat deel van het oneindige bewustzijn dat het karakter van een object van dit bewustzijn heeft aangenomen, doordat het door psychologische conditionering enigszins wordt omhuld, wordt jīva genoemd. Het is deze jīva die zich van de waarheid (het oneindige bewustzijn) verwijdert en door dieper en dieper weg te zakken in de conditionering raakt het betrokken bij de wereldverschijning.

Uiteraard is het Zelf niet de jīva, noch het lichaam, noch zijn ledematen. Net zoals ruimte is ook het Zelf onafhankelijk van dit alles.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de geest zelf is de jīva; de geest ervaart dat wat het Zelf buiten zichzelf heeft geprojecteerd. Daardoor wordt hij gebonden. Het is de staat van de geest die de natuur van de reïncarnatie van de jīva bepaalt.

Hij die koning wenst te worden droomt dat hij koning is geworden. Wat iemand intens wenst, dat verkrijgt hij vroeg of laat. Wanneer de geest onzuiver is, zijn de gevolgen ook onzuiver. Wanneer de geest zuiver is, zijn de gevolgen ook zuiver. De nobele mens houdt zich zelfs in moeilijke omstandigheden met nobele, spirituele zaken bezig.

In waarheid bestaat er noch gebondenheid, noch bevrijding. Het oneindige denkt: 'Ik ben het lichaam' en deze gedachte treedt op als gebondenheid. Wanneer iemand beseft dat dit alles onwaar is, schijnt hij als het oneindige bewustzijn. Wanneer de geest door zuivere gedachten en handelingen wordt gezuiverd, neemt het de natuur van het oneindige aan, net zoals ook een schone doek heel gemakkelijk kleur opneemt.

Wanneer er in een zuivere geest ideeën en gedachten over een lichaam, over kennis van de geschriften, onthechtheid, etc., oprijzen, komt de wereldverschijning tot bestaan. Wanneer de geest betrokken raakt bij het uiterlijke universum van objecten, beweegt het weg van het Zelf. Maar wanneer de geest de subject-object relatie opgeeft welke het met de wereld onderhoudt, wordt het onmiddellijk geabsorbeerd in het oneindige.

De geest heeft geen apart bestaan, los van het oneindige bewustzijn: het bestond niet in het begin, het zal niet aan het eind bestaan en dus bestaat het nu ook niet! Hij die denkt dat het wel bestaat, houdt ellende in zijn hand vast. Hij die weet dat deze wereld in werkelijkheid het Zelf is, gaat aan deze ellende voorbij en deze wereld geeft hem zowel vreugde alsook bevrijding.

De geest is niets anders dan ideeën en gedachten; wie is er verdrietig als zo'n geest ophoudt te bestaan! De werkelijkheid is bewustzijn, die het midden vormt tussen degene die kijkt en het object; deze werkelijkheid wordt door de geest versluierd en zij wordt geopenbaard wanneer de geest ophoudt te bestaan.

Wanneer de conditionering van de geest ophoudt te bestaan, komen onwetendheid, begeerte, wensen en afkeer, misleiding, domheid, angst en gedachtenvorming tot een eind; zuiverheid, voorspoed en goedheid komen tot bestaan. Dan geniet men van de vreugde van zelfkennis.

Hij wiens intelligentie door de vernietiging van alle innerlijke onzuiverheden werd gezuiverd, diens hart wordt verlicht door het licht van het Zelf dat door onderzoek naar het Zelf werd verkregen; hij verblijft dan zonder angst of bezorgdheid in de stad die het lichaam is, omdat hij inziet dat geboorte en dood niet van belang zijn.

[IV.36] Het universum is een reflectie in het bewustzijn

Rāma vroeg:

Heer, het oneindige bewustzijn is voorbij het kenbare; vertelt u mij alstublieft hoe het universum hierin bestaat?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dit universum bestaat in het oneindige bewustzijn net zoals ook toekomstige golven in een kalme zee bestaan; in werkelijkheid zijn ze niet anders dan die zee, maar ze hebben de potentie van een schijnbaar verschil. Het oneindige bewustzijn is niet manifest, maar toch alomtegenwoordig, net zoals ruimte die overal bestaat niet manifest is. Net zoals over de reflectie van iets in kristal gezegd kan worden dat het noch werkelijk noch volkomen onwerkelijk is, zo kan men van dit in het oneindige bewustzijn gereflecteerde universum ook niet zeggen dat het werkelijk of onwerkelijk is. Nogmaals, net zoals de ruimte niet door de wolken die erin drijven wordt aangetast, zo wordt het oneindige bewustzijn niet aangetast of aangeraakt door het universum dat erin verschijnt. Net zoals licht niet kan worden gezien zonder ergens in weerkaatst te worden, zo wordt dit oneindige bewustzijn door de verscheidenheid van objecten geopenbaard. In essentie is het naam- en vormloos, maar namen en vormen worden wel aan zijn reflecties gegeven.

Bewustzijn dat wordt gereflecteerd in bewustzijn, dat schijnt als bewustzijn en bestaat als bewustzijn; toch ontstaat bij iemand die onwetend is (ook al vindt hij zichzelf wijs en redelijk) het idee dat er iets is ontstaan dat anders is dan dit oneindige bewustzijn. Dit bewustzijn doet zich aan de onwetende voor als de verschrikkelijke wereldverschijning; voor de wijze is datzelfde bewustzijn het ene Zelf. Dit bewustzijn wordt alleen gekend als zuivere ervaring; en het is dankzij dit bewustzijn dat de zon schijnt en dat alle wezens hier van het leven genieten.

Dit bewustzijn is niet geschapen noch kan het vergaan; het is eeuwig en de wereldverschijning wordt er overheen geprojecteerd, net zoals de golven over de oceaan worden geprojecteerd. Wanneer dat bewustzijn in zichzelf wordt gereflecteerd, rijst daarin het gevoel van 'ik ben' op, wat vervolgens verscheidenheid creëert. Als ruimte geeft ditzelfde bewustzijn het zaad de mogelijkheid om te ontspruiten; als lucht trekt het als het ware het zaad naar buiten; als water voedt het; als aarde geeft het houvast; en als licht onthult het bewustzijn zelf het nieuwe leven. Het is het bewustzijn in het zaad dat zich te zijner tijd als vrucht manifesteert.

Dit bewustzijn alleen is de verschillende seizoenen en hun eigenschappen. Het is op basis van het bewustzijn dat het hele universum tot de kosmische oplossing aan toe bestaat zoals het is, terwijl het een ontelbare hoeveelheid wezens onderhoudt.

[IV.37] Er bestaan geen wensen in het Zelf

Vasiṣṭha vervolgde:

Het komen en gaan van deze wereldverschijning, dat is dus de natuur van het oneindige bewustzijn zelf. Omdat deze wereldverschijning niet verschillend is van het oneindige bewustzijn, heeft het er een wederkerige oorzakelijke verhouding mee – het rijst erin op, het bestaat erin en het wordt er weer in teruggenomen. Ofschoon het net als de diepe oceaan niet geagiteerd raakt, raakt het toch geagiteerd net zoals ook de golven aan de oppervlakte van de oceaan. Net zoals iemand die onder invloed

verkeert zichzelf als een ander persoon ziet, zo ziet ook dit bewustzijn wanneer het zich bewust wordt van zichzelf, zichzelf als een ander.

Dit universum is niet werkelijk en het is ook niet onwerkelijk; het bestaat in bewustzijn en toch bestaat het niet (onafhankelijk) in bewustzijn, het overtreft het bewustzijn niet. De relatie is te vergelijken met die tussen sieraden en goud.

O Rāma, dit Zelf (de hoogste, alles doordringende Brahman) is datgene wat je in staat stelt om geluid, smaak, vorm en geur te ervaren. Het is voorbij het kenbare en het is alomtegenwoordig, het is niet duaal en het is zuiver. Het heeft ook geen gedachte over iets of iemand anders. Alle tegenstellingen, zoals bestaan en niet-bestaan, goed en slecht, worden tevergeefs bedacht door onwetenden. Het maakt niet uit of er wordt gezegd dat deze inbeelding is gebaseerd op het niet-Zelf of op het Zelf zelf.

Als er niets anders bestaat dan het Zelf, hoe is het dan mogelijk dat er een wens is naar iets anders? Gedachten zoals: 'Dit is wenselijk' en 'Dit is niet wenselijk' raken het Zelf daarom niet. Omdat het Zelf wensloos is en omdat de doener (het instrument van de handeling) en de handeling zelf ook non-duaal zijn, raakt het niet bij handelingen betrokken. Omdat datgene wat bestaat en datgene waarin het bestaat identiek zijn, kan men zelfs niet zeggen dat het bestaat. Omdat er geen enkele wens in bestaat, bestaat er ook geen gedachte over niet handelen in het Zelf.

O Rāma, er bestaat niets anders. Jij bent het bestaan zelf van dit absolute Brahman. Bevrijd je daarom van alle gedachten van dualiteit en leef een actief leven. Wat zou je kunnen winnen door keer op keer allerlei handelingen te verrichten? En wat zal je verkrijgen door te wensen niets te doen? Of door de geschriften na te leven? O Rāma, rust in vrede en zuiverheid, net zoals de oceaan wanneer die niet door de wind wordt bewogen. Dat Zelf waar alles compleet van is doordrongen, kan niet worden verkregen door ver en lang te reizen. Sta niet toe dat je geest ronddoolt tussen de objecten van de wereld. Je bent zelf het hoogste Zelf, het oneindige bewustzijn; je bent niets anders!

[IV.38] Alleen wat de geest doet is activiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, het gevoel van doen (de gedachte: 'Ik doe dit') dat zowel gelukkig als ongelukkig maakt of dat een staat van yoga teweegbrengt, is in de ogen van de wijzen denkbeeldig; voor de onwetende is het echter waar. Wat is de bron van deze gedachte? Deze gedachte komt op wanneer de geest door neigingen wordt aangespoord en probeert om iets te verwerven; de resulterende handeling wordt dan aan jezelf toegeschreven. Wanneer dezelfde handeling je de vrucht van de handeling laat ervaren, ontstaat de gedachte: 'Ik geniet hiervan'. Deze twee gedachten zijn in werkelijkheid twee kanten van dezelfde medaille.

Of men nu bezig is met een handeling of niet, of men nu in de hel is of in de hemel, wat ook maar de psychologische conditionering is, dat wordt door de geest ervaren. Daarom bestaat (of hij nu wel of niet iets doet) in de onwetende en

geconditioneerde persoon de gedachte: 'Ik doe dit'; maar die gedachte rijst niet op in de verlichte en ongeconditioneerde persoon. Wanneer de waarheid hieromtrent wordt gekend, verzwakt daardoor de conditionering en dat maakt dat de wijze daarna niet langer in de vruchten van de handeling is geïnteresseerd, ook al leeft hij in deze wereld. Hij laat alles in zijn leven gebeuren zonder gehecht te zijn aan die handelingen; wat ook de resultaten zijn van die handelingen, hij beschouwt ze als niet verschillend van zijn eigen Zelf. Maar dat is niet de houding van iemand die aan mentale conditioneringen onderhevig is.

Alles wat de geest doet, is handeling: alleen de geest is de doener van de handelingen, niet het lichaam. Alleen de geest is deze wereldverschijning; die is in de geest opgerezen en die komt weer tot rust in de geest. Wanneer de objecten alsook de ervarende geest tot rust zijn gekomen, blijft alleen bewustzijn over.

De wijzen verklaren dat de geest van een verlicht persoon noch in een staat van gelukzaligheid, noch in een staat zonder gelukzaligheid, noch in beweging noch statisch, noch werkelijk, noch onwerkelijk is, maar tussen deze tegenstellingen in verkeert. Zijn ongebonden bewustzijn speelt op gelukzalige wijze zijn rol in deze wereld, alsof het een spel betreft. Aangezien het de (in de onwetende persoon bestaande) mentale conditionering is die de natuur van de handeling en de ervaring ervan bepaalt en aangezien dat afwezig is in een verlicht persoonis de laatstgenoemde altijd vol gelukzaligheid. Zijn handelingen zijn geen handelingen. Daardoor treft hem lof noch blaam. Zijn gedrag is als dat van een kind; en zelfs als hij pijn lijkt te hebben, is dat niet zo. Hij is totaal onthecht aan deze wereldverschijning, aan de handelingen van de geest en aan de zintuigen. Hij koestert zelfs geen gedachte over bevrijding of gebondenheid. Hij ziet niets anders dan het Zelf.

[IV.39] Over de eenheid van alles

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, de absolute, almachtige Brahman toont zijn oneindige kwaliteiten als dit zichtbare universum. Al de verschillende begrippen zoals werkelijkheid, onwerkelijkheid, eenheid, verscheidenheid, begin en eind, bestaan in Brahman. Net zoals golven in de zee, zo verschijnt ook de jīva in Brahman, dat zichzelf door geïndividualiseerd bewustzijn begrenst: deze jīva ondergaat steeds hechtere conditioneringen en functioneert in overeenstemming met die conditioneringen en ervaart de gevolgen van dergelijke handelingen.

Rāma vroeg:

Heer, Brahman is vrij van ellende en toch is het universum dat daaruit oprijst, net als een lamp die door een andere lamp wordt aangestoken, vol van ellende . Hoe is dat mogelijk?

Vālmīki zei:

Toen Vasiṣṭha deze vraag hoorde, contempleerde hij daar een poosje als volgt op: "Omdat er nog onzuiverheid in zijn geest is, is het begrip van Rāma klaarblijkelijk nog niet adequaat. Maar als hij niet wordt geholpen om de waarheid volledig te

begrijpen, dan zal zijn geest geen rust vinden. Zolang de geest heen en weer wordt geslingerd door gedachten aan plezier of geluk, zolang is het niet in staat om de waarheid te begrijpen. Als de geest zuiver is, snapt hij de waarheid onmiddellijk. Er wordt daarom gezegd dat iemand naar de hel gaat, die aan een onwetend of half ontwaakt persoon verklaart: 'Dit alles is Brahman'. Een wijze leraar zal zijn studenten daarom eerst aanmoedigen om in zelfbeheersing en kalmte gevestigd te zijn. Vervolgens zal de student eerst op de juiste wijze naar geschiktheid moeten worden onderzocht, voordat aan hem de kennis omtrent de waarheid wordt meegedeeld."

Toen zei Vasiṣṭha:

Je zult wellicht voor jezelf de waarheid ontdekken of Brahman al dan niet vrij is van verdriet. Of anders zal ik je te zijner tijd helpen om dit te begrijpen. Begrijp voor dit moment het volgende:

Brahman is almachtig, alomtegenwoordig en het is de inwonende aanwezigheid in allen. Deze Brahman heeft deze schepping tot bestaan gebracht door de onbeschrijfelijke kracht die māyā wordt genoemd. Deze māyā is in staat om het onwerkelijke werkelijk te laten lijken en vice versa, net zoals ook de lege ruimte blauw van kleur lijkt te zijn.

Kijk zelf Rāma: je ziet in deze wereld deze oneindige diversiteit van schepselen. Dat is de manifestatie van de oneindige potenties van de Heer. Blijf altijd kalm; hij die met zichzelf in vrede is ziet de waarheid. Wanneer de geest niet in vrede is, doet de wereld zich als een verwarrende diversiteit voor. Maar waarlijk, dit universum is een duidelijke manifestatie van de oneindige potenties van de Heer. Net zoals daar waar licht is er ook een natuurlijke zichtbaarheid is, zo is op basis van de almacht van de Heer deze wereldverschijning als zijn eigen natuur opgerezen. Gelijktijdig met de wereldverschijning is er echter ook onwetendheid ontstaan, waardoor er ellende bestaat. Geef deze onwetendheid op en wees vrij.

[IV.40] Over de gelijkheid van de wereld en Brahman

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, deze hele schepping van de wereldverschijning is slechts een toevallige manifestatie van het verlangen van de almachtige bewustzijns-energie (cit-śakti) van het oneindige bewustzijn (Brahman). Dat verlangen als zodanig condenseert en laat daardoor in de geest de gewenste substantie oprijzen. De geest reproduceert de substantie onmiddellijk als schijnbare objecten. In deze fase ontstaat er een scheppingsgedachte, die zijn fundamentele en ware natuur van oneindig bewustzijn feitelijk heeft verlaten.

Dit oneindige bewustzijn ziet in zichzelf blijkbaar een zuivere leegte: en de bewustzijns-energie (cit-śakti) brengt vervolgens ruimte tot bestaan. In deze bewustzijns-energie rijst het verlangen op om zich in allerlei dingen te veranderen: dit verlangen zelf wordt dan gezien als de schepper Brahmā met zijn hele gevolg van andere levende wezens. In de ruimte van het oneindige bewustzijn zijn zo alle veertien werelden met hun oneindige variëteit aan wezens ontstaan – sommige zijn

ondergedompeld in diepe duisternis, sommige zijn bijna verlicht en andere zijn volledig verlicht.

O Rāma, onder de vele soorten levende wezens in deze wereld is slechts de mensheid geschikt om te worden onderwezen over de natuur van waarheid. Zelfs onder deze menselijke wezens zijn er velen die geobsedeerd zijn door verdriet en misleiding, haat en angst. Dit alles zal ik binnenkort in detail uitleggen.

Maar al dit gepraat over wie deze wereld schiep en hoe deze werd geschapen, is slechts bedoeld om geschriften samen te kunnen stellen en om deze te kunnen verklaren: het is niet gebaseerd op waarheid. Veranderingen die in het oneindige bewustzijn (de organisatie van het kosmische wezen) oprijzen, vinden niet echt in de Heer plaats, hoewel dat wel zo lijkt. Er bestaat niets anders dan oneindig bewustzijn, ook in geval van verbeelding! Het is absurd om te denken dat dat de schepper is en dat het universum is geschapen; wanneer de ene lamp met de andere wordt aangestoken, impliceert dat nog geen scheppingsdaad – vuur is één. Schepping is slechts een woord, het heeft geen overeenkomstige substantiële realiteit.

Bewustzijn is Brahman, de geest is Brahman; het intellect is Brahman, Brahman alleen is de substantie. Klank of het woord is Brahman en Brahman alleen is de bestaansgrond van alle substanties. Alles is waarlijk Brahman; er bestaat in werkelijkheid geen wereld.

Net zoals de ware substantie zichtbaar wordt wanneer het vuil is verwijderd, net zoals de door het donker verborgen objecten weer duidelijk zijn te zien wanneer de duisternis van de nacht is verdreven, zo wordt ook de waarheid gerealiseerd wanneer de onwetendheid is verdreven.

[IV.41] Beschrijving van onwetendheid

Rāma vroeg:

Heer, hoe zou er in het oneindige bewustzijn zelfs maar een verlangen naar verandering kunnen bestaan?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, er zit geen tegenstrijdigheid in mijn beweringen. Je zult de schoonheid van de waarheid in mijn beweringen zien, zodra je de waarheid begint in te zien. In de geschriften worden scheppingsverhalen en dergelijke gepresenteerd, teneinde leerlingen te kunnen onderwijzen: laat je geest daar niet door in de war raken. Wanneer je begrijpt wat met de woorden wordt bedoeld, zal je het gegoochel met woorden vanzelf opgeven.

In het oneindige bewustzijn zelf bestaat noch een verlangen, noch de sluier van onwetendheid. Maar desalniettemin toont het zich aan jou als de wereld.

Dit kan alleen worden begrepen wanneer onwetendheid eindigt. Onwetendheid zal niet verdwijnen, behalve met behulp van aanwijzingen door middel van deze woorden en beschrijvingen. Deze onwetendheid wil zichzelf vernietigen en zoekt daarom het licht van de waarheid. Wapens worden vernietigd door andere wapens, vuil verdrijft vuil, vergif geneest vergif en vijanden worden vernietigd door andere

vijanden: net zo verheugt ook deze māyā zich wanneer het wordt vernietigd. Op het moment dat je je van deze māyā gewaarwordt, verdwijnt het.

Deze onwetendheid oftewel māyā bedekt de waarheid en creëert deze diversiteit; maar het kent zijn eigen natuur niet en dat is vreemd. Het is de baas zolang men zijn natuur niet onderzoekt; het verdwijnt zodra er onderzoek naar zijn natuur plaats vindt.

Deze māyā bestaat in waarheid niet. Zo lang deze waarheid niet direct door jou wordt ervaren, moet je mij op mijn woord geloven. Hij die weet dat alleen Brahman de waarheid is, die is bevrijd. Alle andere zienswijzen dienen slechts om een persoon aan onwetendheid te binden.

Deze onwetendheid zal zonder zelfkennis niet verdwijnen. En zelfkennis ontstaat alleen wanneer de geschriften grondig worden bestudeerd. Wat ook de oorzaak van deze onwetendheid mag zijn, het is zeker dat zelfs dat in het Zelf bestaat. O Rāma, onderzoek daarom niet hoe deze onwetendheid is ontstaan, maar onderzoek hoe je ervan kan worden bevrijd! Wanneer deze onwetendheid oftewel māyā ophoudt te bestaan, zal je weten hoe het ontstond. Je zult je realiseren dat deze onwetendheid niet werkelijk bestaat. Het rijst alleen in een staat van onwijsheid op. Werkelijk niemand, of hij nu een groot geleerde of een held is, is van deze onwetendheid gespaard gebleven! Deze onwetendheid is de bron van alle ellende; ontwortel het en vernietig het.

[IV.42] Het ontstaan van het individu

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik zal je nogmaals uitleggen op welke manier het ene, oneindige bewustzijn als de jīva en als alle andere dingen tot bestaan schijnt te zijn gekomen. Je ziet bij de oceaan dat hij op bepaalde plaatsen rustig is, maar onrustig op andere plaatsen. Precies zo lijkt ook het oneindige bewustzijn de verscheidenheid op sommige plekken te omarmen, hoewel het in zichzelf onverdeeld is. Het is de natuur van het almachtige oneindige bewustzijn om in alles zijn oneindige majesteit te manifesteren.

De manifestatie van de almacht van het oneindige bewustzijn ontstaat door een samenkomen van tijd, ruimte en oorzakelijkheid, die onmisbaar zijn voor de manifestatie. Vervolgens rezen de oneindige namen en vormen op. Maar al deze schijnbare manifestaties zijn in werkelijkheid niet verschillend van het oneindige bewustzijn. Dát aspect van dit oneindige bewustzijn, dat zichzelf verbindt met de manifestatie van namen en vormen en daardoor ook met tijd, ruimte en oorzakelijkheid, dát wordt gekend als: 'De kenner van het veld' of als het getuige-bewustzijn. Het lichaam is het veld; dat wat het veld in al zijn aspecten door en door kent, dat is de kenner van het veld oftewel het getuige-bewustzijn.

Dit getuige-bewustzijn raakt bij de latente neigingen betrokken en ontwikkelt dan het ego. Wanneer dit egogevoel in zichzelf gedachten en verlangens opwekt, wordt het intellect genoemd. Als het denkende instrument wordt het de geest genoemd. Wanneer de intelligentie zich verder verandert of aangetast raakt, wordt het de

zintuigen genoemd. Dit alles tezamen vormt het lichaam. Net zoals rijpend fruit allerlei veranderingen met betrekking tot kleur, grootte, etc., ondergaat, zo ondergaat ook het ene bewustzijn deze ogenschijnlijke veranderingen wanneer de onwetendheid dieper en hechter wordt.

De dwaas verlaat vervolgens al het juiste denken of het onderzoek naar de waarheid, en omarmt vrijwillig de onwetendheid als zaligmakend. Gevangen in zijn eigen val van verschillende activiteiten, en van identificatie als hun doener, ondergaat hij oneindig lijden dat hij zichzelf heeft aangedaan en waarvoor hijzelf heeft gekozen. O Rāma, in deze wereld is de geest die vol is van ellende en verdriet, van wensen en misleiding, de enige oorzaak van alle ongeluk. Zelfkennis vergetend, wekt het verlangen en angst, of slechte gedachten en begeerte op, waardoor de persoon in het vuur van zintuiglijke objecten wordt gegooid. O Rāma, red deze geest uit de drek van onwetendheid.

O Rāma, iemand is werkelijk een demon in mensengedaante, indien hij niet bedroefd wordt door de onzuivere staat van de geest die veroorzaakt wordt door afwisselend goede en slechte gedachten en die onderworpen is aan ouderdom, dood en wanhoop.

[IV.43] Over de diversiteit van wezens

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze toevallige manifestatie van de macht van het oneindige bewustzijn verschijnt in de vorm van miljoenen soorten wezens in dit universum. Deze ontelbare wezens zitten elk in hun eigen mentale conditionering gevangen. Zij bevinden zich in ieder land en op iedere plek in het universum en in iedere denkbare situatie.

Sommige van deze wezens maken deel uit van de nieuwe schepping van dit tijdperk, andere zijn ouder. Sommige zijn slechts een paar keer geïncarneerd, andere hebben al ontelbare incarnaties doorlopen. Sommige zijn bevrijd, andere zinken weg in een vreselijk lijden. Sommige zijn hemelse wezens, sommige zijn halfgoden en andere zijn de goden die waken over dit gemanifesteerde universum. Sommige anderen zijn demonen, weer andere zijn kwelgeesten. Sommige zijn ingedeeld bij de vier kasten van de menselijke wezens en andere vallen onder de primitieve ongeciviliseerde stammen.

Sommige hebben de vorm van kruiden en gras, andere verschijnen als wortels, vruchten en bladeren. Sommige hebben de vorm van onkruid en andere leven als bloem. Sommige zijn koningen met hun ministers, gekleed in koninklijke gewaden, andere gaan gekleed in lompen en boomschors, omdat ze kluizenaar of bedelaar zijn.

Sommige zijn slangen en andere zijn insecten, weer andere zijn roofdieren zoals tijgers, leeuwen en dergelijke. Sommige zijn vogels, andere olifanten en ezels.

Sommige leven in gunstige, andere in ongunstige omstandigheden. Sommige bevinden zich in de hemel, andere in de hel. Sommige verblijven in het gebied van de sterren, andere in gaten in afstervende bomen. Sommige leven tussen verlichte

wijzen, andere zijn zelf al verlicht en zijn boven het lichaamsbewustzijn uitgerezen. Sommige zijn begiftigd met een verlichte intelligentie, andere zijn oerdom.

O Rāma, net zoals er in dit universum ontelbare verschillende soorten wezens bestaan, zo bestaan er ook in andere universums soortgelijke wezens met lichamen die passen bij die universums. Maar allen zijn door hun eigen mentale conditionering gebonden. Deze wezens dwalen rond in dit universum, soms in een opwaartse, soms in een neerwaartse spiraal en zij zijn een speelbal voor de dood. Gebonden door hun eigen ontelbare wensen en gehechtheden en beperkt door hun eigen mentale conditionering, verhuizen ze van het ene lichaam naar het andere. Zij zullen hier steeds mee doorgaan, totdat de waarheid omtrent hun eigen Zelf als oneindig bewustzijn begint te dagen. Wanneer deze zelfkennis wordt bereikt, zijn zij bevrijd van misleiding en keren zij niet langer terug in de kringloop van geboorte en dood.

[IV.44] Over incarnatie of hergeboorte

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze hele schepping doet zich slechts als in een droom voor. Deze schepping is niet werkelijk; het lijkt alleen maar zo te zijn. Hij die onwetendheid geheel heeft uitgeroeid, in wie iedere vorm van conditionering is verdwenen is een bevrijde wijze: alhoewel hij zich gewaar lijkt te zijn van deze droom (de wereldverschijning genoemd), ziet hij die in werkelijkheid niet als de wereld. Deze wereldverschijning rijst op natuurlijke wijze telkens opnieuw in alle jīva's op, net zolang totdat de jīva bevrijding bereikt. In iedere jīva bestaat het lichaam dus in potentie – niet in zijn complete fysieke substantie, maar als een gedachte en een intentie.

Ik zal je nogmaals beschrijven hoe de schepper Brahmā in het oneindige bewustzijn tot bestaan kwam en dan zal je op basis daarvan zien hoe de oneindige aantallen wezens op dezelfde manier in dat bewustzijn ontstonden. Het oneindige bewustzijn, dat zonder tijd, ruimte en oorzaak is, speelt dat deze er wel zijn. Op die manier komt de kosmische persoon tot bestaan; deze kosmische persoon is ook de kosmische geest en het kosmische leven.

Deze kosmische persoon wenst om geluid te ervaren; en dan komt ruimte tot bestaan, met de overbrenging van geluid als zijn kenmerkende eigenschap. Het wenst om gevoel te ervaren; lucht wordt geschapen. Deze zijn onzichtbaar en subtiel. Vanuit de wens om te kunnen zien, schept deze kosmische persoon vuur en dat vuur breidt zich dan uit tot de ontelbare lichtbronnen. Het wenst om smaak en om koelte (als tegenwicht van vuur) te ervaren en daardoor komt water tot bestaan. En tenslotte komt (door zijn wens om te kunnen ruiken) aarde met het vermogen van reuk tot bestaan.

Deze kosmische persoon, met al zijn vermogens, is nog steeds extreem subtiel en onverdeeld. Ogenschijnlijk verlaat hij dat en neemt zichzelf dan waar als oneindig veel vonkjes in de ruimte. Het denkt aan zichzelf als elk van deze vonkjes afzonderlijk; het egogevoel ontstaat. Dit egogevoel heeft ook zelf een intelligentie en met

behulp van de hierboven genoemde vijf elementen bedenkt het een lichaam voor zichzelf. Hij ziet dit lichaam als grof, fysiek en materieel en dus wordt het dat.

Deze kosmische persoon is de Brahmā. Hij verschijnt om al deze ontelbare wezens te scheppen; en hij beschermt ze zelf ook. Hij kwam allereerst tevoorschijn in het oneindige bewustzijn: maar ogenschijnlijk overwonnen door zelfbegrenzing en vergeetachtigheid over zijn oneindige natuur (zoals in foetale slaap), identificeert hij zichzelf met het lichaam dat door de levenskracht (prāṇa) wordt gevoed en onderhouden en dat uit materiële substanties wordt samengesteld. Wanneer hij zijn oorsprong begint te onderzoeken, wordt zijn ware natuur voor hem onthuld; en hij wordt bevrijd van zelf-begrenzing.

[IV.45] De geest als tovenaar

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, alhoewel dit universum lijkt te bestaan, bestaat er werkelijk niets als dit universum. Het is slechts een verschijning of reflectie van het oneindige bewustzijn en alleen dat is de werkelijkheid. In dat bewustzijn verschijnt de schepping als in een droom. Daarom is alleen de werkelijkheid van dat waar het in verschijnt werkelijk: en dat is de oneindige leegte. Je ziet de wereld, omdat de ogen (of de andere zintuigen) de wereld waarnemen; en op dezelfde manier geldt dat als je denkt of gelooft of weet dat iets bestaat, dat dan ook zo is omdat je geest dat denkt. En die geest heeft dit lichaam tot bestaan gebracht om te dienen voor zijn eigen onderkomen.

Alle vermogens die eigen zijn aan de geest en waarmee deze wereld tot bestaan is gebracht komen voor in het oneindige bewustzijn. Vandaar dat de wijzen verklaard hebben dat de geest almachtig is. Al deze goden, demonen en menselijke wezens worden allen tevoorschijn getoverd door de geest: wanneer de geest stopt met het koesteren van deze gedachten zullen ze uitdoven, net zoals een lamp zonder brandstof uitdooft.

De wijze mens die weet dat alle objecten in de wereld onwerkelijk zijn beschouwt de objecten van plezier niet als iets waarnaar moet worden verlangd. Hij die achter de door zijn eigen geest geschapen objecten aanrent wordt zeker ellendig. Deze wereldverschijning is door verlangen tot bestaan gekomen: het zal alleen ophouden te bestaan wanneer dat verlangen niet meer oprijst (en niet wanneer je je er tegen verzet of het haat). Wanneer deze wereldverschijning zich oplost, wordt er als zodanig niets vernietigd.

Als een onwerkelijke verschijning is verdwenen, wat verliest men dan? Als iets totaal onwerkelijk is, hoe zou dat dan kunnen worden vernietigd; en waarom zou je verdrietig zijn over het verlies van iets dat onwerkelijk is? Of, indien het wel werkelijk zou zijn, dan zou niemand het kunnen vernietigen of het onwerkelijk kunnen maken: vanuit dat gezichtspunt is deze wereld niets anders dan Brahman, de eeuwige waarheid. En in dat geval, is er dan plaats voor ellende?

Op overeenkomstige wijze kan iets wat niet werkelijk is ook niet tot groei en bloei komen: waarover zou je je moeten verheugen? Waar zou men dan naar kunnen

verlangen? Als dit alles werkelijk slechts het oneindige bewustzijn is, wat zou men dan kunnen verzaken?

Dat wat in het begin niet bestond en dat wat aan het einde zal ophouden te bestaan, dat is ook niet werkelijk in het midden (het heden). Dat wat er in het begin en aan het einde is, dat is ook de werkelijkheid in het heden. Weet: 'Dit alles is onwerkelijk, mijzelf inbegrepen', en je zult geen verdriet kennen: of weet: 'Dit alles is werkelijk, mijzelf inbegrepen' en ook dan zal verdriet je niet raken.

(Toen de wijze dit gezegd had, was de negende dag ten einde gekomen en werd de bijeenkomst ontbonden.)

[IV.46] Over zelfkennis

Als je weet dat dit hele universum, met inbegrip van je rijkdom, vrouw, zoon en dergelijke, niets anders is dan de creatie van het gegoochel in de geest, dan ervaar je geen verdriet wanneer zij ten onder gaan, noch voel je je verheugd wanneer het goed met ze gaat. Aan de andere kant zou het wellicht passend zijn om je ongelukkig te voelen wanneer het goed met ze gaat, want die voorspoed zou iemands onwetendheid kunnen intensiveren. Datgene wat gehechtheid en verlangen bij de dwaas stimuleert, stimuleert daarom onthechting en koele afstandelijkheid bij de wijze.

Het is de natuur van de wijze om niet te verlangen naar ervaringen die niet zonder inspanning worden verkregen, maar om alleen datgene te ervaren wat zich voordoet. Als iemand in staat is (op welke manier dan ook) om de geest van de begeerte naar zintuiglijk genot af te houden, dan wordt hij gespaard voor verdrinking in de oceaan der misleiding. Hij die zijn eenheid met het hele universum heeft gerealiseerd en aldus boven zowel 'een verlangen naar' alsook 'een afkeer van' is uitgestegen, wordt nooit misleid.

O Rāma, realiseer daarom dat Zelf of dat oneindige bewustzijn, dat zowel het werkelijke als onwerkelijke doordringt en daardoor overstijgt: en eis datgene wat er binnen of buiten is niet op, en verwerp het evenmin. De wijze die in deze zelfkennis is gevestigd, is vrij van ieder vooroordeel, iedere conditionering of zelfbeperking: hij is net zoals de lucht of de ruimte, die ook totaal vrij is van iedere smet, wat daarin ook maar gebeurt.

Sta de geest niet toe om bij het waarnemen van zintuiglijke objecten een gevoel van 'mijn' te koesteren: dan zal je (of je nu actief of passief bent) niet wegzinken in de poel van onwetendheid. Wanneer je hart geen zintuiglijke genoegens proeft als zijnde zoet en wenselijk, weet je alles wat geweten kan worden en ben je gered van deze kringloop van geboorte en dood. Hij die niet wordt aangetrokken door de aardse of hemelse genietingen (of hij zich nu wel of niet bewust is van zijn lichaam) is bevrijd, zelfs als hij niet specifiek zo'n bevrijding nastreeft of ernaar verlangt.

O Rāma, hij die in deze oceaan van onwetende mentale conditionering het vlot van zelfkennis heeft gevonden, wordt van verdrinking gered; hij die dat vlot niet heeft gevonden, zal zeker verdrinken. O Rāma, onderzoek daarom de natuur van het

Zelf met een intelligentie zo scherp als een scheermes en blijf vervolgens gevestigd in zelfkennis.

Leef zoals de wijzen met zelfkennis leven. Zij kennen het oneindige bewustzijn en de wereldverschijning; derhalve nemen zij geen afstand van activiteiten in deze wereld noch genieten zij ervan. Rāma, jij hebt ook zelfkennis verworven en bent tot rust gekomen.

[IV.47] Beschrijving van werelden en hun scheppers

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in het verleden zijn er miljoenen Brahmā's, Śiva's, Indra's en Nārāyaṇa's geweest: maar ook de schepping van deze goden was slechts de tovenarij van māyā! Deze scheppingen waren soms van Brahmā en anderen werden toegeschreven aan Śiva of Nārāyaṇa of aan de wijzen. Nogmaals, soms werd Brahmā uit een lotus geboren, andere keren rees hij op uit het water of uit een ei of uit de ruimte. In sommige universums is Brahmā de hoogste godheid, in andere is dat de zon, Indra, Nārāyaṇa of Śiva. In sommige universums is de aarde overgroeid met bomen, in andere met mensen of met bergen. Op sommige plaatsen is de aarde van modder of klei, elders is het stenig of van goud of koper. Men zou wellicht de zonnestralen nog kunnen tellen; maar het is onmogelijk om het aantal bestaande universums te tellen. Deze schepping is zonder begin. In 'deze stad van Brahman' (het oneindige bewustzijn ofwel het bewustzijn in de holte van iemands hart) ontstaan en verdwijnen deze universums keer op keer. Maar ze zijn niet verschillend van het ene oneindige bewustzijn.

Deze scheppingen, of ze nu grof of subtiel zijn of ze nu stabiel zijn of uiteenvallen, zijn alle bloemenkransen van de subtiele elementen die voortgekomen zijn uit de oneindige ruimte van bewustzijn. Soms wordt de ruimte als eerste gevestigd en dan wordt er gezegd dat de schepper uit de ruimte is ontstaan; op andere momenten is het de lucht die als eerste wordt gevestigd en op andere tijden is het vuur, water of aarde; en de schepper krijgt een toepasselijke titel. Uit het lichaam van de schepper ontstaan 'woorden' zoals brāhmaṇa (een priester), etc., en deze woorden worden 'levende wezens' met toepasselijke benamingen.

Uiteraard is dit alles onwerkelijk, net zoals de scheppingen die men in een droom ziet dat ook zijn. Daarom is de vraag: 'Hoe kwam dit alles in het oneindige bewustzijn tot bestaan?' een onvolwassen en kinderlijke vraag. Door de verlangens in de geest lijkt de schepping plaats te vinden. Dit is beslist een mysterie en een wonder.

Ik heb dit alles voor je beschreven ter illustratie van de waarheid. In deze schepping bestaat een dergelijke ordening of opeenvolging echter niet. Deze schepping is louter de schepping van de geest; dit is de waarheid, de rest is slechts een prachtige beschrijving. Op basis van de opeenvolging van de schepping en de vernietiging van het universum is er een tijdschaal bedacht, vanaf een moment tot een eeuwigheid aan toe. Maar dit universum is voor altijd aanwezig in het bewustzijn net zoals de vonken altijd in roodgloeiend ijzer aanwezig zijn. In de zuivere kijk van

een verlicht persoon is dit echter alleen Brahman, geen wereldverschijning. De herhaling (schepping en oplossing) van het oneindige aantal universums, met de oneindige variëteit aan scheppers daarin, is niets anders dan een fantasievolle verbeelding van de onwetenden en van de misleidden.

[IV.48] Het verhaal van Dāśūra

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zij die bezig zijn met allerlei zaken in deze wereld en die plezier en macht najagen, hebben geen verlangen om de waarheid (die ze duidelijk niet zien) te kennen. Hij die wijs is maar die zijn zintuiglijke verlangens nog niet helemaal beheerst, ziet de waarheid en de illusie. En hij die de natuur van de wereld en van de jīva duidelijk heeft begrepen en die de wereldverschijning als de realiteit stellig heeft afgewezen, is bevrijd en wordt niet opnieuw geboren. De onwetende streeft naar het welzijn van het lichaam en niet van het Zelf: Rāma, wees niet als de onwetende, maar als de wijze.

Om dit te illustreren zal ik je nu een interessante legende vertellen. In het land Magadha (bekend om zijn prachtige tuinen) leefde de wijze Dāśūra. Hij was bezig met een adembenemende boetedoening. Hij was een groot asceet zonder enige interesse in wereldse pleziertjes en hij was ook zeer geleerd.

Hij was de zoon van een andere wijze, die Śaraloma heette. Maar ongelukkigerwijze verloor hij zijn beide ouders toen hij nog jong was. De bosgoden hadden medelijden met deze weesjongen die ontroostbaar was van verdriet en ze zeiden tot hem:

"O wijze jongeman! Jij bent de zoon van een wijze; waarom huil je dan als een onwetende dwaas? Ken je de voorbijgaande aard van deze wereldverschijning niet? Jongeling, dit is de ware natuur van deze wereldverschijning: de dingen komen tot bestaan, zijn er een tijdje en worden dan weer vernietigd. Welk wezen er ook lijkt te bestaan, vanuit het relatieve standpunt gezien (ook als dat wezen de schepper Brahmā is) is dat wezen onderworpen aan dat onvermijdelijke einde. Daar is geen twijfel over mogelijk. Heb dus geen verdriet over de onvermijdelijke dood van je ouders."

Het verdriet van de jongeman werd minder. Hij stond op en voltrok de crematierituelen voor zijn ouders. Daarna leefde hij een streng religieus leven met allerlei regels over wat te doen en wat te laten. Omdat hij de waarheid nog niet had gerealiseerd, werd hij volledig in beslag genomen door het uitvoeren van de rituelen met hun geboden en verboden. Hierdoor ontstond in hem het gevoel dat de hele wereld vol onzuiverheden is. Hij zocht naar een onbesmette plaats om te leven. Hij koos de kruin van een boom! Omdat hij daar in de kruin van die boom wenste te leven, voerde hij een heilig ritueel uit waarbij hij zijn eigen afgesneden vlees offerde in het heilige vuur. Spoedig verscheen de god van het vuur zelf voor hem en deze verkondigde: "De wens die in je hart leeft, zal zeker worden vervuld!"

Het vuur verdween na het offer van de asceet in ontvangst te hebben genomen.

[IV.49-51] Dāśūra (vervolg): de kadamba-boom van Dāśūra en zijn zoon

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen zag de wijze vlak bij hem in de buurt een grote en prachtige Kadamba-boom. Hij leek met zijn handen (het gebladerte) de tranen (de regendruppels) uit zijn geliefde hemel weg te vegen. Hij vulde werkelijk de ruimte tussen de hemel en de aarde met duizenden armen (de takken) en stond daar als de kosmische vorm van de Heer met de zon en de maan als ogen. Hij was overladen met bloesems en liet deze neerdalen op de heilige en goddelijke wijzen die het luchtruim doorkruisten. En de bijen die in de boom hun nest hadden zongen een welkomstlied voor die wijzen[10].

De wijze klom in deze boom, die als een grote pilaar hemel en aarde met elkaar verbond. Hij ging op de allerhoogste tak in de boom zitten. Gedurende een paar tellen liet hij zijn ogen in alle richtingen dwalen. Hij kreeg een visioen van het kosmische wezen[11].

Omdat hij de Kadamba-boom tot zijn verblijfplaats had gemaakt, werd hij Kadamba-Dāśūra genoemd. In de top van die boom gezeten begon hij met zijn boetedoeningen. Hij was vertrouwd met de rituelen die de Vedā's voorschrijven en voerde ze aldus uit, maar deed dat deze keer in de geest. Het uitvoeren van deze geestelijke oefening had een enorme kracht en het zuiverde de geest en het hart van de wijze volkomen, zodat hij zuivere wijsheid bereikte.

Op een dag zag hij een in bloemen gehulde nimf voor zich staan. Zij was uitzonderlijk mooi. De wijze vroeg haar: "O wonderschone vrouwe, met jouw uitstraling bedwelm je zelfs Cupido. Wie ben je?" Ze antwoordde: "Mijn heer, ik ben een godin van het woud en er is in deze wereld niets onbereikbaar voor iemand die zijn toevlucht zoekt bij een verlichte wijze zoals u. Ik was zojuist op een feest in het woud, waar ik nog een paar bosgodinnen ontmoette. Ieder van hen had kinderen. Ik was de enige zonder kinderen. Daarom ben ik ongelukkig. Maar waarom zou ik ongelukkig zijn, terwijl u hier in het woud bent? Geef me een zoon, anders zal ik mezelf tot as verbranden." De wijze plukte een klimplant, overhandigde het aan haar en zei: "Ga. Net zoals deze klimplant binnen een maand bloemen zal geven, zo zal jij een zoon krijgen." De dankbare godin ging heen.

Na twaalf jaar keerde zij samen met een zoon van die leeftijd bij de wijze terug en zei: "Heer, dit is uw zoon en ik heb hem van alles geleerd. Ik verzoek u hem in zelfkennis te onderrichten, want wie zou er zijn zoon als een dwaas willen laten opgroeien?" De wijze accepteerde dit en de godin vertrok. Vanaf die dag begon de wijze de jongeman op elk gebied van zelfkennis te onderwijzen.

---

[10] De gedetailleerde beschrijving van de boom is illustratief en zeer mooi. – S.V.

[11] De gedetailleerde beschrijving van wat hij zag, in hoofdstuk IV.50, is ook interessant. – S.V.

[IV.52] Dāśūra (vervolg): het verhaal van koning Khottha

Vasiṣṭha vervolgde:

In die periode bevond ik me boven diezelfde boom en ik hoorde de aanwijzingen die de wijze aan zijn zoon gaf.

Dāśūra zei:

"Ik zal met een verhaal illustreren wat ik over deze wereld zeggen wil. Er leefde eens een machtige koning die Khottha werd genoemd en die in staat was om de drie werelden te veroveren. De goden die over die werelden regeerden volgden trouwhartig zijn bevelen op. Niemand kon zijn ontelbare daden, die zowel voor geluk als ongeluk zorgden, ook maar opsommen. Zelfs niet met behulp van vuur of met welk wapen dan ook was er iemand opgewassen tegen zijn moed, net zomin als iemand de ruimte met een vuist kan slaan. Zelfs Indra, Viṣṇu en Śiva konden zijn ondernemingen niet evenaren.

Deze koning had drie lichamen, die de werelden volledig hadden opgeslokt en ze waren respectievelijk het beste, het middelste en het minste. Deze koning rees op in de ruimte en vestigde zich in de ruimte. Daar bouwde de koning een stad met veertien wegen en drie sectoren. Er waren lusthoven, prachtige bergtoppen voor sportief vermaak en zeven meren met parels en waterplanten. Er waren twee soorten verlichting, die heet en koel waren en die nooit doofden.

In die stad schiep de koning verschillende typen wezens. Sommige plaatste hij boven, andere in het midden en weer andere beneden. Sommige wezens leefden lang, andere kort. Zij waren bedekt met zwart haar en hadden negen poorten. Zij werden goed doorlucht. Zij hadden vijf lampen, drie pilaren en withouten steunpalen. Zij waren zacht door het kleipleister. Dit alles werd door de māyā ofwel de illusoire macht van de koning geschapen.

Hier vermaakte de koning zich samen met alle spoken en kwelgeesten (die bang zijn voor iedere vorm van onderzoek) die geschapen waren om de woonplaatsen (verschillende lichamen) te beschermen. Wanneer hij over verhuizen dacht, dan dacht hij aan een toekomstige stad en verhuisde erheen. Na de vorige te hebben verlaten snelde hij, omringd door de spoken, naar de nieuwe verblijfplaats en nam de nieuwe, met toverkracht gebouwde stad in bezit. Ook daar vernietigde hij zichzelf als hij over vernietiging contempleerde. Soms klaagde hij: "Wat zal ik doen? Ik ben onwetend, ik voel me ellendig." Soms was hij gelukkig, soms beklagenswaardig.

Zo leefde hij en hij streed, ging, sprak, bloeide, straalde en straalde niet; zo mijn zoon, werd deze koning heen en weer geslingerd in de oceaan der wereldverschijnselen.

[IV.53] Dāśūra (vervolg): beschrijving van de denkbeeldige stad

Dāśūra vervolgde:

"Hiermee wordt de schepping van het universum en van de mens geïllustreerd. Khottha, die oprees in de grote leegte, was niets anders dan een gedachte, of een intentie. Deze gedachte rees vanzelf op in de grote leegte en verdween er ook weer

vanzelf in. Het hele universum en alles wat erin bestond, was de schepping van deze gedachte (intentie) en niets anders. Zelfs de drie-eenheid (Brahmā, Viṣṇu en Śiva) waren in feite de ledematen van die gedachte. Alleen het verlangen was verantwoordelijk voor het scheppen van de drie werelden, de veertien gebieden en de zeven oceanen. De stad die door de koning werd gebouwd, was niets anders dan het levende organisme met zijn verschillende organen en hun eigenschappen. Van de verschillende wezens die aldus waren geschapen, verbleven er sommige (de goden) in de hogere regionen en andere in de lagere gebieden.

Toen de koning deze denkbeeldige stad had gebouwd, plaatste hij deze onder de bescherming van spoken: deze spoken zijn het ahaṁkāra (het ego). Vanaf die tijd vermaakte de koning zich in deze wereld, in dit lichaam. Op een zeker moment zag hij de wereld in de wakende staat en na enige tijd richtte hij zijn aandacht plotsklaps naar binnen en genoot van zijn dromen. Hij ging van de ene stad naar de andere, van het ene lichaam naar het andere, van het ene rijk naar het andere.

Na al deze zwerftochten, ontwikkelde hij wijsheid (hij raakte gedesillusioneerd door deze werelden en hun pleziertjes) en hij bereikte het einde van zijn omzwervingen door het stoppen van alle gedachten.

Op het ene moment lijkt hij wijs te zijn, terwijl hij in het volgende moment plezier zoekt: in een oogwenk raakt zijn begrip versluierd, net zoals dit ook bij een klein kind gebeurt. Deze gedachten zijn óf als diepe duisternis en veroorzaken dan in de lagere regionen van de schepping onwetendheid en geboorten, óf zij zijn zuiver en transparant en doen wijsheid oprijzen die je naar de waarheid toetrekt, óf zij zijn onzuiver en doen dan materialisme ontstaan. Wanneer al deze gedachten ophouden, is er bevrijding.

Zelfs als men zich met iedere andere vorm van spiritualiteit bezighoudt en zelfs als men de goden zelf als leraar heeft en zelfs als men in de hemel of in welk ander gebied dan ook zou zijn, dan wordt er nog geen bevrijding bereikt tenzij alle gedachten worden gestopt. Het ware, het onware en de mix van deze twee, dat zijn allemaal gedachten en niets anders; en gedachten als zodanig zijn noch waar, noch onwaar! Wat kunnen we in dit universum dan werkelijkheid noemen? Mijn zoon, geef daarom alle ideeën, gedachten en verlangens op. Wanneer deze verdwijnen, keert de geest zich van nature naar dat wat echt voorbij de geest gaat – het oneindige bewustzijn."

[IV.54] Dāśūra (vervolg): alleen gedachtevorming is de oorzaak van ellende

De jonge man vroeg:

"Vader, vertel me alsjeblieft hoe deze saṅkalpa (notie, gedachte, idee, concept) oprijst en hoe het groeit en verdwijnt."

Dāśūra antwoordde:

"Mijn zoon, wanneer het bewustzijn zich in het oneindige bewustzijn gewaar wordt van zichzelf als een object, is dat het zaad voor de gedachtevorming. Dit is uiterst subtiel, maar spoedig wordt het grover en vult als het ware de hele ruimte op.

Wanneer het bewustzijn door deze gedachtenvorming steeds grover wordt, denkt het dat object en subject van elkaar verschillen; dan begint de gedachtenvorming te ontkiemen en te groeien. De gedachten vermenigvuldigen zichzelf van nature. Dit lijdt tot verdriet en niet tot geluk. Slechts de gedachtenvorming is de oorzaak van alle ellende in deze wereld.

Dit gedachteproces of deze gedachte is door puur toeval tot bestaan gekomen (de kraai strijkt neer op de palmboom en het fruit valt op de grond, zonder enig oorzakelijk verband). Maar dit onwerkelijke, niet-substantiële iets is wel in staat om te groeien! Daarom is je geboorte onwerkelijk en daarom is je bestaan beslist ook onwerkelijk. Wanneer je dit weet en realiseert, verdwijnt de onwerkelijkheid.

Geef deze gedachten geen kans en houd niet vast aan het idee van je bestaan, want alleen hierdoor komt de toekomst tot bestaan. Er is geen enkele reden om bang te zijn om alle gedachten te vernietigen. Wanneer er geen denken is, houden alle noties of gedachten op te bestaan. Mijn zoon, het is makkelijker om te stoppen met het koesteren van gedachten dan om een bloem in de palm van je hand te verfrommelen. Dat laatste vereist inspanning, het eerste niet. Wanneer alle gedachten op deze manier verdwijnen, is er grote vrede en dan is ellende met wortel en al vernietigd. Want alles in dit universum is slechts een idee, een gedachte, een concept: het heeft verschillende namen zoals de geest, de levende ziel of jīva, intelligentie en conditionering – er bestaan voor deze woorden geen werkelijke, daarmee corresponderende substanties. Verwijder dus alle gedachten. Verspil je leven en je inspanningen niet aan andere zaken.

Zodra de gedachten zwakker worden, wordt men al minder gegrepen door geluk en ongeluk en de kennis over de onwerkelijkheid van de objecten voorkomt gehechtheid. Wanneer er geen hoop is, dan is er noch verrukking noch teleurstelling. De geest zelf is de jīva wanneer hij in het bewustzijn wordt gereflecteerd en de geest zelf bouwt luchtkastelen, terwijl hij zich als het ware uitstrekt naar heden, verleden en toekomst. Het is niet mogelijk om alle gedachtenkronkels te begrijpen, maar dit kan er wel over worden gezegd: zintuiglijke ervaringen doen ze toenemen en wanneer die worden opgegeven, houden ze op te bestaan. Als de gedachten werkelijk zouden bestaan (zoals de zwartheid van steenkool) dan zouden we ze niet kunnen verwijderen; maar dat is niet zo. Daarom kunnen ze worden vernietigd."

[IV.55, 56] Dāśūra (slot): totale aanvaarding of totale ontkenning

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen ik deze woorden van de wijze hoorde, daalde ik neer op die Kadamba-boom. Gedurende lange tijd spraken we met zijn drieën over zelfkennis en ik maakte de hoogste kennis in hen wakker. Toen nam ik afscheid van hen en vertrok. O Rāma, dit is bedoeld om de natuur van de wereldverschijning te illustreren; daarom is dit verhaal net zo waar als de wereld zelf!

Ook als je gelooft dat deze wereld en jijzelf echt bestaan, het zij zo: wees stevig gevestigd in jezelf. Als je denkt dat het zowel werkelijk als onwerkelijk is, neem dan

de juiste houding aan ten opzichte van deze veranderende wereld. Als je gelooft dat de wereld onwerkelijk is, wees dan stevig gevestigd in het oneindige bewustzijn. Evenzo, of je nu gelooft dat de wereld een schepper heeft gehad of niet, laat het je verstand niet verduisteren.

Het Zelf is verstoken van de zintuigen; dus ook al is hij de doener van alles, het is alsof hij inert is. Men geniet van een levensduur van honderd jaar: waarom zou het onsterfelijke Zelf tijdens deze korte periode achter de zintuiglijke genoegens aanrennen? Als de wereld en zijn objecten werkelijk bestaan, zelfs dan is het niet logisch dat het bewuste Zelf inerte objecten zou willen hebben! En natuurlijk, als ze onwerkelijk zijn, kan er niets dan ongeluk voortkomen uit het najagen ervan.

Geef de verlangens van je hart op. Je bent wat je bent in deze wereld: dit wetende, vermaak je dan in deze wereld. In de aanwezigheid van het Zelf vinden alle activiteiten plaats in deze wereld, net zoals er in de aanwezigheid van een lamp licht is. De lamp heeft geen intentie om te schijnen: op dezelfde manier heeft ook het Zelf geen intentie om iets te doen en toch gebeurt alles in zijn aanwezigheid. Je mag één van beide houdingen aannemen: (1) Ik ben het alomtegenwoordige wezen dat niets doet, en (2) Ik ben de doener van alle handelingen in deze wereld. In beide gevallen zal je de staat van perfecte kalmte (onsterfelijkheid) bereiken. Je zult vrij zijn van voorkeur en afkeer, aantrekking en aversie. Je zult geen gevoelens meer hebben zoals: 'Iemand bediende me' of: 'Iemand bezeerde me'. O Rāma, je kunt derhalve óf voelen: 'Ik ben niet de doener, ik besta niet' of 'Ik ben de doener en ik ben alles', óf je kunt de natuur van het Zelf onderzoeken ('Wie ben ik?') en dan beseffen: 'Ik ben niets van dit alles wat me wordt toegeschreven'. Blijf gevestigd in het Zelf (de hoogste staat van bewustzijn) waarin de besten onder de wijzen, namelijk zij die deze staat kennen, voor altijd verblijven.

[IV.57] Vrijheid is vrij zijn van gedachten

Rāma vroeg:

O wijze, hoe kan deze onwerkelijke wereld in de absolute Brahman bestaan; hoe kan er sneeuw in de zon bestaan?

Vasiṣṭha zei:

Rāma, het is niet het juiste moment om deze vraag te stellen, want je zult nu niet in staat zijn om het antwoord te begrijpen. Liefdesverhalen zijn oninteressant voor een kleine jongen. Iedere boom draagt vrucht in het passende seizoen en ook mijn lessen zullen te zijner tijd vrucht dragen. Als je door eigen inspanning jezelf zoekt met behulp van het Zelf, dan zal je een duidelijk antwoord op je vraag vinden. Ik besprak de vraag over de kwestie van doen en niet-doen, opdat de natuur van mentale conditionering (gedachtevorming) duidelijk zou worden.

Gebondenheid is gebondenheid aan deze gedachten en ideeën, vrijheid is vrij zijn van deze gedachten. Laat alle gedachten los; zelfs die over vrijheid. Geef in de eerste plaats de grove en materialistische neigingen en gedachten op door goede relaties zoals vriendschap te cultiveren. Geef later ook gedachten als vriendschap op, maar

blijf wel vriendelijk, enz. Geef alle verlangens op en contempleer over de natuur (of het idee) van het kosmisch bewustzijn. Zelfs dit ligt in de sfeer van ideeën en gedachten, geef dit te zijner tijd dus ook op. Wanneer alles is opgegeven, rust dan in wat overblijft en doe afstand van de zogenaamde afstand-nemer van deze gedachten. Wanneer zelfs het egogevoel is opgehouden, zal je net als de oneindige ruimte zijn. Hij die aldus alles wat op zijn hart ligt heeft opgegeven, is waarlijk de hoogste Heer, of hij nu verder gaat met een actief leven te leiden of voortdurend in contemplatie is. Noch handelen, noch niet handelen heeft enige betekenis. O Rāma, ik heb alle geschriften bestudeerd en de waarheid onderzocht; er is geen verlossing mogelijk zonder volkomen afstand te doen van alle ideeën, gedachten of mentale conditionering.

Deze wereld met al zijn verschillende namen en vormen, bestaat uit het gewenste en het ongewenste. Iedereen streeft naar de vervulling van die wensen, maar niemand streeft naar zelfkennis. In de drie werelden zijn wijzen met zelfkennis zeldzaam. Iemand kan een keizer zijn in de wereld of de koning van de hemel; maar dit alles is slechts samengesteld uit de vijf elementen. Het is jammer dat de mens zich overgeeft aan de kolossale vernietiging van hun leven voor onbetekenend gewin. Men zou zich moeten schamen. Niets van dit alles trekt de aandacht van de wijze, want hij heeft zelfkennis. Hij is gevestigd in die hoogste zetel waar de zon en maan geen toegang hebben (Viṣṇu?). De wijze met zelfkennis wordt er daarom niet toe aangetrokken om gewin en plezier ergens uit het universum te verkrijgen.

[IV.58] Kaca's lied

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in dit verband herinner ik me een inspirerend lied dat gezongen werd door Kaca, de zoon van de leermeester van de goden. Deze Kaca was gevestigd in zelfkennis. Hij leefde in een grot op de berg Meru. Zijn geest was vervuld van de hoogste wijsheid en daardoor voelde hij zich niet aangetrokken tot enig object in de uit de vijf elementen bestaande wereld. Terwijl hij wanhoop voorwendde, zong hij dit betekenisvolle lied. Luister er alsjeblieft naar.

Kaca zong:

Wat zal ik doen? Waar zal ik heen gaan? Wat zal ik proberen te behouden? Waar zal ik afstand van doen? Het hele universum is doordrongen van dat ene Zelf. Ongeluk of ellende is het Zelf. Geluk is ook het Zelf. Alle verlangens zijn slechts lege ruimtes. Door te weten dat dit alles het Zelf is, ben ik bevrijd van alle gezwoeg. In dit lichaam, binnen en buiten, boven en beneden, overal, zowel hier als daar, bestaat slechts het Zelf, het ene Zelf en er bestaat geen niet-Zelf. Het ene Zelf bestaat overal; alles bestaat als het Zelf. Dit alles is waarlijk het Zelf. Ik besta in het Zelf als het Zelf. Ik besta als dit alles, als de realiteit in alles, overal. Ik ben de volheid. Ik ben de genade van het Zelf. Ik vul het hele universum als de kosmische oceaan.

Zo zong hij en hij liet de heilige klank OM klinken als een klok. Zijn hele wezen lag besloten in die heilige klank. Hij was noch in iets, noch erbuiten. De wijze zat daar volledig opgenomen in het Zelf.

[IV.59] Over Brahmā en de schepping

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, wat is er verder nog meer in deze wereld behalve eten, drinken en seks; wat is er in deze wereld dat een wijs mens de moeite waard zou vinden om naar te zoeken? De onwetende beschouwt deze wereld van vijf elementen en het lichaam (dat samengesteld is uit vlees, bloed, haren en de rest) als werkelijk en denkt dat dit alles voor zijn vermaak bestaat. De wijze ziet dit alles als een tijdelijk en onwerkelijk, maar verschrikkelijk gif.

Rāma vroeg:

Als de geest door alle gedachten te vernietigen de staat van de schepper zelf bereikt, hoe kan de gedachte 'wereld' daar dan in oprijzen?

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de eerstgeboren schepper uitte de klank Brahmā toen hij oprees uit de baarmoeder van het oneindige bewustzijn. Daarom kennen we hem als de schepper Brahmā. In deze schepper ontstond als eerste het idee licht en er was licht. In dat licht visualiseerde hij zijn eigen kosmische lichaam en dit kwam tot bestaan – van de schitterende zon tot de diverse objecten die de ruimte vullen. Hij contempleerde op ditzelfde licht als een oneindige hoeveelheid vonken en al deze vonken werden verschillende wezens. Het is zeker dat deze Brahmā en alle andere wezens slechts de kosmische geest zijn. Alles wat deze Brahmā vanaf het begin geschapen heeft, dat zien we vandaag nog steeds.

Door de aanhoudende gedachte aangaande zijn bestaan is deze onwerkelijke wereld substantieel geworden. Alle wezens in dit universum onderhouden het door hun eigen gedachten en ideeën.

Nadat de schepper het universum door zijn eigen gedachtenkracht had geschapen, reflecteerde hij aldus: "Ik heb dit alles geschapen met de kracht van een kleine beweging in de kosmische geest. Ik heb er genoeg van. Het zal zich nu zelf in stand houden. Laat me rusten." Aldus contempleerde hij en in diepe meditatie rustte hij in zijn eigen Zelf.

Toen, uit compassie met de geschapen wezens, openbaarde de schepper de geschriften die zelfkennis behandelen. Daarna ging hij weer opnieuw op in de kennis van zijn eigen Zelf, hetgeen voorbij alle concepten en beschrijvingen gaat. Dit is werkelijk de hoogste staat van de schepper (brāhmī-sthiti).

Vanaf dat moment verkregen de geschapen wezens het kenmerk van de dingen waarmee ze zich verbonden. Door de verbinding met het goede werden ze goed en door verbinding met het wereldse, werden ze werelds. Op die manier raakt iemand gebonden aan de wereldverschijning; en op die manier wordt iemand ook bevrijd.

[IV.60, 61] Over het ontstaan van wezens

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat de wereldverschijning geschapen was, werd het (deze wereldverschijning) net als een put emmertje, waarin de levende wezens steeds opnieuw blijven bovenkomen en weer de put ingaan met de 'wens om te leven' als het bindende touw. Deze

levende wezens (die net als golven en rimpelingen oprezen uit de oceaan van oneindig bewustzijn) gingen de fysieke ruimte binnen; en toen de elementen lucht, vuur, water en aarde zich ontwikkelden, raakten die wezens daarbij betrokken. Toen begon de kringloop van geboorte en dood te draaien.

De jīva's dalen als het ware neer met de stralen van de maan en gaan binnen in planten en kruiden. Zij worden als het ware de vruchten van die planten; de vruchten rijpen door het licht van de zon. Dan zijn ze klaar om te reïncarneren. Ook in ongeboren wezens sluimeren de subtiele ideeën, gedachten en conditioneringen; bij de geboorte wordt de sluier die hen bedekte, verwijderd.

Sommige van deze wezens worden zuiver en verlicht (sātvika) geboren. In vorige geboorten hadden zij zich ook al afgewend van de verleiding van zintuiglijk genot. De natuur van anderen echter (die alleen maar worden geboren om de kringloop van geboorte en dood voort te zetten) bestaat uit een mengeling van het zuivere, het onzuivere en het duistere. Er zijn weer anderen met een zuivere natuur en slechts een vleugje onzuiverheid; zij zijn de waarheid toegewijd en vol edele kwaliteiten – dergelijke mensen, die zonder de duisternis van onwetendheid zijn, zijn zeldzaam. Andere mensen worden omgeven door de duisternis van onwetendheid en domheid – zij zijn als rotsen en heuvels!

De wezens met slechts een vleugje onzuiverheid, waarbij de zuiverheid overheerst, (de rājasa-sātvika mensen) zijn altijd blij, verlicht, en zij wanhopen noch treuren. Zij zijn onzelfzuchtig als de bomen en net zoals die bomen leven zij ook om de vruchten van voorbije handelingen te ervaren zonder nieuwe te vergaren. Zij hebben geen wensen. Zij rusten in de vrede van zichzelf en verliezen deze vrede niet, zelfs niet in de moeilijkste omstandigheden. Zij houden van alles en iedereen en bekijken alles met gelijkmoedigheid. Zij gaan niet ten onder in de poel der ellende.

We moeten met alle middelen voorkomen dat we in de poel der ellende verdrinken door ons bezig te houden met het onderzoek naar de natuur van het Zelf: 'Wie ben ik en hoe komt het dat deze wereldverschijning bestaat?' Op die manier moeten we onszelf bevrijden van het egoïsme in het lichaam en van de aantrekkingskracht van de wereld. Dan zullen we begrijpen dat er geen verdeeldheid is in ruimte, ook al staat er al dan niet een gebouw in de ruimte. Hetzelfde bewustzijn dat straalt in de zon is ook aanwezig in de kleine worm, die in een holletje in de aarde kruipt.

[IV.62] Betoog van de goddelijke boodschapper

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, iemand die wijs is en die in staat is om de natuur van de waarheid te onderzoeken, zal een goed en geleerd persoon moeten benaderen en hij zal de geschriften moeten bestuderen. Deze leraar zal geen verlangen moeten koesteren naar plezier en hij moet de waarheid direct hebben ervaren; en met zijn hulp moet hij de geschriften bestuderen en door het beoefenen van de grote yoga kan hij de hoogste staat bereiken.

O Rāma, je bent werkelijk een spirituele held en een verblijfplaats van goede kwaliteiten. Je bent vrij van ellende. Je hebt de staat van rust bereikt. Geef alle misleiding op door middel van de hoogste vorm van intelligentie. Wanneer je vrij bent van zorgen over de objecten van de wereld, zal je gevestigd zijn in ongedeeld bewustzijn en dat is de uiteindelijke bevrijding. Hier is geen twijfel over. En de wijzen met zelfkennis zullen je nobele voorbeeld volgen.

Rāma, alleen een persoon die intelligent is zoals jij, die een goede natuur heeft en een goed inzicht heeft zoals jij en die alleen ziet wat goed is, die heeft recht op de wijsheid zoals ik die beschreven heb.

O Rāma, leef zolang je belichaamd bent zonder heen en weer geslingerd te worden tussen aangenaam en onaangenaam, aantrekking en afstoting, leef conform de gebruiken van de gemeenschap waar je in leeft maar zonder enig verlangen of enige begeerte. Probeer net als de wijzen steeds de hoogste vrede te ontdekken.

Door het voorbeeld van de wijzen na te streven boekt men vooruitgang richting de hoogste staat. Wat in dit leven ook maar iemands natuur is, dat is het enige dat hij na het verlaten van deze levensduur zal verkrijgen. Alleen iemand die zich nu serieus inspant, is in staat om deze aanleg te overstijgen en om zichzelf boven de staten van duisternis en domheid (tamas) en onzuiverheid (rajas) te verheffen. Door het beoefenen van wijsheid kan men van deze andere staten naar de staat van zuiverheid en verlichting (sattva) opstijgen.

Alleen door intense inspanning verkrijgt men een goede belichaming. Er is niets wat niet door intense inspanning kan worden bereikt. Door beoefening van brahmacarya (onthouding of volledige toewijding aan Brahman), door moed, uithoudingsvermogen, kalmte en door op gezond verstand gebaseerde intelligente oefening, verkrijgt iemand dat wat hij wil verkrijgen, namelijk zelfkennis.

Rāma, je bent al bevrijd: leef dan ook zo.

* * *

DEEL V
UPAŚAMA PRAKARAṆA
(OVER OPLOSSING)

DEEL V, UPAŚAMA PRAKARAṆA (OVER OPLOSSING)

[V.1,2] Rāma's overwegingen van Vasiṣṭha's onderricht

Vālmīki zei:

De mensen (inclusief de goden, de halfgoden, de wijzen en de leden van het koninklijke hof) luisterden aandachtig naar de wijze woorden van de wijze Vasiṣṭha. Keizer Daśaratha en zijn ministers hadden tijdelijk hun koninklijke bezigheden en pleziertjes gestopt en zij waren vol verlangen om de leringen van de wijze tot zich te nemen. Om twaalf uur in de middag gaven de trompetten het tijd-signaal en de bijeenkomst werd opgeheven voor de middagpauze. In de avond kreeg de vergadering toestemming om zich terug te trekken en toen de koningen en de prinsen opstonden om het hof te verlaten, verlichtten hun verblindende sieraden het hof. Het hof leek zelf wel een miniatuur van het universum te zijn.

Toen de vergadering was opgebroken vereerde koning Daśaratha de wijzen op gepaste wijze en hij ontving hun zegeningen. Hierna gaf Vasiṣṭha de prinsen (Rāma en zijn broers) toestemming om zich terug te trekken. Ook zij vielen neer aan de voeten van de wijze en ontvingen zijn zegeningen.

Toen de nacht viel legden allen zich te ruste, behalve Rāma. Hij kon de slaap niet vatten.

Rāma contempleerde aldus op de verlichte woorden van de wijze Vasiṣṭha:

Wat is deze wereldverschijning? Wie zijn al deze verschillende soorten mensen en andere wezens? Hoe verschijnen ze hier, waar komen ze vandaan en waar gaan ze naar toe? Wat is de natuur van de geest en hoe verkrijgt het rust? Hoe kwam deze māyā (kosmische illusie) tot bestaan en hoe komt het tot een eind? En nog iets, is het wenselijk of onwenselijk om deze illusie te beëindigen? Hoe is begrenzing in het oneindige Zelf ontstaan?

Wat zijn precies de middelen die de wijze Vasiṣṭha voor het overwinnen van de zintuigen en de geest die beslist de bron van alle leed zijn heeft voorgeschreven? Het is onmogelijk om het genieten van plezier op te geven en het is niet mogelijk om de ellende te beëindigen zonder dat genieten op te geven; dit is beslist een probleem. De geest speelt hierin een cruciale rol, want als de geest immers eenmaal de smaak van de hoogste vrede heeft geproefd en bevrijd is van iedere wereldse illusie, dan zal hij dit zeker niet willen opgeven en zal hij niet langer achter zintuiglijk plezier aan willen hollen.

O, wanneer zal mijn geest zuiver zijn en tot rust komen in het oneindige wezen? Wanneer zal mijn geest rusten in het oneindige, net zoals ook een golf wordt opgenomen in de oceaan? Wanneer zal ik bevrijd zijn van alle begeertes? Wanneer zal ik gezegend zijn met gelijkmoedigheid? Wanneer zal ik bevrijd zijn van deze vreselijke koorts van het materialisme? O geest, zal je echt stevig gevestigd blijven in de wijsheid die door de grote wijzen is onthuld? O mijn intellect, jij bent mijn vriend: contempleer zodanig op de lessen van de wijze Vasiṣṭha dat we beide gered worden van de misère van dit wereldse bestaan.

[V.3,4] De heropening van de koninklijke bijeenkomst

Vālmīki vervolgde:

Toen de dag aanbrak, stonden Rāma en de anderen op, voerden hun ochtendrituelen uit en gingen naar het verblijf van de wijze Vasiṣṭha. De wijze zelf had op dat moment zijn eigen ochtendgebeden voltooid en was diep in meditatie. Toen hij opstond, stapten hij en de anderen in een rijtuig en reden naar het paleis van koning Daśaratha. Toen ze het koninklijke hof binnenkwamen kwam de koning hen drie stappen tegemoet om hen met gepaste eer te ontvangen.

Spoedig hierna kwamen alle andere leden van de bijeenkomst (de goden, de halfgoden, de wijzen en anderen) de bijeenkomst weer binnen en namen hun respectievelijke plaatsen weer in.

Daśaratha opende de vergadering van die dag en sprak:

O genadige heer, ik hoop dat u volkomen hersteld bent van de inspanning van de bespreking van gisteren. Van onze kant voelen we ons hoogst verheven door de woorden van hoogste wijsheid die u gisteren uitsprak. Het is immers zo dat de woorden van verlichte wijzen het verdriet van alle wezens verdrijven en hen gelukzaligheid schenken. Ze verdrijven de onzuiverheden in ons die door onze eigen slechte daden worden veroorzaakt. De slechte neigingen zoals begeerte, hebzucht, etc., zijn door uw wijsheid verzwakt. Ons misleide geloof in de realiteit van deze wereldverschijning wordt ook voor een enorme uitdaging geplaatst. O Rāma, slechts die dagen waarop zulke wijzen worden aanbeden, kunnen als vruchtbaar worden beschouwd: de andere dagen zijn vol duisternis. Dit is je beste kans: onderzoek en leer van de wijze wat waard is om geleerd te worden.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, heb je diep gecontempleerd op de leringen die ik je heb verteld? Heb je er gedurende de nacht op gereflecteerd en heb je ze in je hart gegrift? Herinner je je dat ik heb gezegd dat de mens geest is? Herinner je je in alle details wat ik zei over de schepping van dit universum? Want alleen door je zulke leringen frequent te herinneren verkrijgen ze helderheid.

Rāma zei:

O heer, dat is precies wat ik heb gedaan. Ik heb de hele nacht niet geslapen, maar gemediteerd over uw verlichtende woorden in een poging om de diepe waarheid van die woorden te bevatten. Zo heb ik die waarheid in mijn hart gesloten. Wie zou zich deze lessen niet eigen willen maken, als hij weet dat ze hem de hoogste gelukzaligheid schenken? Tegelijkertijd zijn ze heerlijk om te horen, zij stimuleren alle vormen van uitmuntendheid en brengen ons een onvergelijkbare ervaring.

O heer, daarom vraag ik u: ga alstublieft door met uw prachtige uitleg.

[V.5] Onderricht over de sereniteit van de geest

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, wees zo vriendelijk naar deze redevoering te luisteren die verhaalt over het einde van het universum en over het bereiken van de hoogste vrede.

Deze schijnbaar oneindige wereldverschijning wordt in stand gehouden door onzuivere (rājasa) en luie (tāmasa) wezens, net zoals een immens gebouw door palen wordt ondersteund. Maar zij die een zuivere natuur hebben, kunnen er op een speelse en eenvoudige manier afstand van nemen, net zoals ook de slang gemakkelijk zijn huid afwerpt. Diegenen die een zuivere (sāttvika) natuur hebben en van wie de handelingen (rajas) gebaseerd zijn op zuiverheid en licht (sattva), leven hun leven niet mechanisch, maar zij onderzoeken de oorsprong en oorzaak van deze wereldverschijning. Wanneer dit onderzoek vergezeld gaat van de juiste studie van de geschriften en van het gezelschap van wijzen, ontstaat er een helder begrip in jezelf waarin de waarheid (als ware het in het licht van een lamp) wordt gezien. De waarheid omtrent onszelf wordt in onszelf niet eerder ontdekt dan door zelfonderzoek; pas dan wordt de waarheid werkelijk gezien. O Rāma, jij hebt inderdaad een zuivere natuur; onderzoek daarom de natuur van de waarheid en de onwaarheid en wees de waarheid toegewijd. Dat wat er in het begin niet was en dat wat er na verloop van tijd niet meer is, hoe zou dat dan als waar kunnen worden beschouwd? Alleen dat wat er altijd zal zijn en er altijd is geweest, dat kan als waarheid worden beschouwd.

O Rāma, geboorte bestaat slechts in de geest en ook groei is iets mentaals. Wanneer de waarheid helder wordt gezien, is het de geest die van zijn eigen onwetendheid wordt bevrijd. Leidt daarom de geest langs het pad van rechtschapenheid door eerst de geschriften te bestuderen, door in het gezelschap van de wijzen te verblijven en door het ontwikkelen van onthechtheid. Hiermee toegerust zou men zijn toevlucht moeten zoeken aan de voeten van een leraar (guru) van volmaakte wijsheid. Door zich trouw aan de lessen van de meester te houden, bereikt men dan langzamerhand een niveau van totale zuiverheid.

O Rāma, aanschouw het Zelf met het Zelf door middel van zuiver onderzoek, net zoals de koele maan de hele ruimte totaal doordringt. Zolang we niet in de veilige boot van zelfonderzoek stappen, zolang worden we als een strootje heen en weer geslingerd over de wateren van deze illusoire wereldverschijning. Net zoals ook zandkorrels in water bezinken als het water volledig stil staat, zo komt ook de geest van de mens die kennis van de waarheid heeft verworven volkomen tot rust. Wanneer deze kennis van de waarheid eenmaal is verworven, gaat die niet meer verloren; net zoals ook een stukje goud door de goudsmid zonder probleem in een hoop as wordt teruggevonden. Wanneer de waarheid niet wordt gekend, kan er verwarring zijn, maar als de waarheid eenmaal wordt gekend, dan kan er geen verwarring meer zijn. Onwetendheid omtrent het Zelf is de oorzaak van je verdriet; kennis van het Zelf leidt tot vreugde en rust.

Vasiṣṭha vervolgde:

Los de verwarring tussen het lichaam en het Zelf op en je zult direct rust ervaren. Net zoals een klompje goud dat in de modder is gevallen ook niet door de modder kan worden aangetast, zo blijft ook het Zelf onbesmet door het lichaam. Ik herhaal: met opgeheven armen beweer ik: "Het Zelf is het ene, het lichaam iets anders, net zoals dat geldt voor het water en de lotus", maar niemand luistert naar mij! Zolang de trage en onbewuste geest het pad van plezier volgt, zolang kan de duisternis van de illusie van de wereld niet worden verdreven. Maar op het moment dat men hieruit ontwaakt en de natuur van het Zelf onderzoekt, dan wordt deze duisternis onmiddellijk verdreven. We moeten er daarom steeds naar blijven streven om deze in het lichaam wonende geest wakker te maken, opdat men zo aan het wordingsproces kan ontkomen – want dat worden is vol van verdriet.

Net zoals de ruimte niet wordt beïnvloed door de stofdeeltjes die erin rond dwarrelen, zo wordt ook het Zelf niet beïnvloed door het lichaam. We beelden ons valselijk in dat we plezier en pijn ervaren, net zoals we ook ten onterechte denken dat de hemel door stof wordt vervuild. In feite zijn plezier en pijn noch iets van het lichaam, noch iets van het Zelf (dat alles transcendeert); ze behoren alleen bij onwetendheid. Pijn en plezier verliezen is geen verlies. Pijn en plezier behoren bij niemand, werkelijk alles is het Zelf, het Zelf dat de hoogste vrede en oneindigheid is. O Rāma, besef dat.

Het Zelf en de wereld zijn noch identiek aan elkaar, noch verschillend van elkaar (duaal). Dit alles is slechts een reflectie van de waarheid. Alleen Brahman bestaat, niets anders. 'Ik ben verschillend van dit' is pure fantasie: geef dat op Rāma. Het ene Zelf neemt het Zelf in zichzelf waar als het oneindige bewustzijn. Daarom is er geen verdriet, geen misleiding, geen geboorte (schepping) noch zijn er schepselen; alles wat is, is. O Rāma, wees vrij van smart. Wees vrij van dualiteit; blijf stevig gevestigd in het Zelf, verwerp ook de bezorgdheid omtrent je eigen welzijn. Wees innerlijk met een standvastige geest in vrede. Laat er geen verdriet zijn in de geest. Rust in de innerlijke stilte. Blijf alleen, zonder enige gedachte op te roepen. Wees moedig in het overwinnen van geest en zintuigen. Wees wensloos en tevreden met dat wat ongevraagd tot je komt. Leef ontspannen, zonder iets te willen verwerven of op te willen geven. Wees vrij van alle mentale perversiteiten en van de alles bedekkende besmetting van illusie. Rust tevreden in je eigen Zelf. Wees aldus bevrijd van alle smart. Blijf in een alomvattende staat in het Zelf, net zoals ook de grote oceaan de alomvattende staat van water is. Geniet van het Zelf door het Zelf, als de heerlijke stralen van de volle maan.

[V. 6, 7] Over handelen en niet-handelen

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, hij die weet dat alle activiteiten uitsluitend plaatsvinden door het bestaan van bewustzijn – net zoals ook een kristal onbewust de objecten reflecteert die zich eromheen bevinden – is bevrijd. Zij die, ook nadat ze een menselijke geboorte

hebben gekozen, er niet in zijn geïnteresseerd om wensloos te handelen, gaan van hemel naar hel en weer van hel naar hemel.

Sommigen koesteren het niet-handelen; zij hebben zich afgewend van elk handelen, of zij onderdrukken elk handelen; zij gaan van hel naar hel, van ellende naar ellende, van angst naar angst. Sommigen zijn gebonden aan hun neigingen en aan het verlangen naar de vruchten van hun handelingen; zij worden geboren als worm of ongedierte, vervolgens als bomen en planten en dan weer als worm of ongedierte. Anderen die het Zelf kennen, zijn zeker gezegend, want zij hebben de natuur van de geest zorgvuldig onderzocht, en zij hebben al het streven achter zich gelaten: zij gaan naar hogere niveaus van bewustzijn.

Hij die nu voor de laatste keer is geboren, is begiftigd met een mengeling van licht (sattva) en een beetje onzuiverheid (rajas). Direct vanaf zijn geboorte groeit hij in heiligheid. De edele kennis komt gemakkelijk tot hem. Alle nobele kwaliteiten zoals vriendelijkheid, compassie, wijsheid, goedheid en grootmoedigheid vallen hem toe en vinden in hem hun verblijfplaats. Hij verricht alle passende handelingen, maar hij blijft onbewogen over hun resultaat of hij nu iets wint dan wel iets verliest, noch voelt hij zich opgewekt of terneergeslagen. Zijn hart is helder. Hij wordt graag door anderen geraadpleegd.

Zo iemand met edele kwaliteiten zoekt en vindt een verlichte leraar die hem leidt langs het pad van zelfkennis. Dan realiseert hij het Zelf, het ene kosmische wezen. Bij zo'n bevrijd iemand ontwaakt de innerlijke intelligentie, die tot nu toe in slaap was en deze ontwaakte intelligentie weet onmiddellijk dat hijzelf het oneindige bewustzijn is. Door voortdurend gewaar te zijn van het innerlijk licht stijgt zo iemand onmiddellijk op in de hoogste zuivere staat.

O Rāma, dat is het normale verloop van de evolutie. Er zijn echter uitzonderingen op deze regel. In het geval van hen die geboren zijn in deze wereld, bestaan er twee mogelijkheden voor het bereiken van bevrijding. De eerste is het volgen van het pad dat door een leraar wordt gewezen en zo vindt de zoeker geleidelijk het doel van bevrijding. De tweede is dat zelfkennis iemand letterlijk in de schoot wordt geworpen en er ogenblikkelijk verlichting is.

Ik zal je een oude legende vertellen die het tweede type van verlichting illustreert. Luister alsjeblieft.

[V.8] Het verhaal van koning Janaka: het gezang van de volmaakte wijzen

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, er is een grote monarch met een onbeperkte visie die regeert over het gebied Videha. Hij staat bekend als Janaka. Voor hen die zijn hulp zoeken is hij een hoorn van overvloed. In zijn aanwezigheid gloeien de harten van zijn vrienden. Hij is voor hen als de zon. Hij is een groot weldoener voor alle goede mensen.

Op een dag ging hij naar een lusthof waar hij wat rondwandelde. Al doende hoorde hij de inspirerende woorden die door bepaalde heilige en volmaakte wijzen werden geuit.

De volmaakte wijzen zongen aldus:

"We contempleren op dat Zelf dat zich openbaart als de zuivere ervaring van gelukzaligheid, wanneer de ziener (degene die ervaart) zonder verdeling of gedachtenvorming in contact komt met het object (de ervaring).

We contempleren op het Zelf waarin de objecten ongewild worden gereflecteerd, wanneer de verdeelde (opgelegde) ervaring van subject-object, samen met de intentie ofwel wil die deze scheiding veroorzaakt, geheel is opgehouden.

We contempleren op dat licht dat alles wat schijnt verlicht, op het Zelf dat de twee aan elkaar gekoppelde begrippen 'zijn' en 'niet-zijn' transcendeert en zich daarom als het ware in het midden van die twee bevindt.

We contempleren op die werkelijkheid waarin alles bestaat, waaraan alles toebehoort, waaruit alles is voortgekomen, die de oorzaak is van alles en die alles is.

We contempleren op het Zelf dat de basis is van alle taal en uitdrukking, de alfa en de omega, die het hele veld van 'a' tot 'ha'[12] omvat en dat wordt aangeduid met het woord 'aham' (Ik).

Helaas, de mensen rennen achter andere objecten aan en geven de Heer die in de holte van iemands eigen hart woont dwaas genoeg op.

Hij die, terwijl hij de waardeloosheid van de objecten kent, daar nog steeds in zijn hart aan gebonden blijft, is geen mens!

Men moet met behulp van de staf van wijsheid iedere vorm van begeerte uitroeien, of die begeerte nu reeds in het hart is opgerezen dan wel op het punt staat om op te komen.

Geniet van de vreugde die voortvloeit uit vrede. De mens die zijn geest onder controle heeft, is stevig gevestigd in vrede. Wanneer het hart aldus gevestigd is in vrede, rijst daar zonder uitstel de zuivere gelukzaligheid van het Zelf in op."

[V.9] Koning Janaka (vervolg): de weeklaag van koning Janaka

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat koning Janaka de woorden van de wijzen had gehoord, werd hij erg somber. Hij keerde zo snel mogelijk op zijn schreden terug naar het paleis. Hij gaf meteen aan al zijn hovelingen permissie om te vertrekken en zocht de afzondering in zijn eigen vertrek. Door zielenpijn gekweld sprak koning Janaka in zichzelf:

"Helaas, helaas, ik zwerf hulpeloos als een steen heen en weer in deze wereld van ellende. Hoe lang duurt een leven in verhouding tot de eeuwigheid? Toch ben ik ervan gaan houden! Verfoeid zij de geest. Wat is macht waard, zelfs gedurende een heel leven? Als een dwaas meen ik het niet zonder die macht te kunnen stellen. De duur van mijn leven is slechts een onbetekenend moment – de eeuwigheid omringt het. Welk belang moet ik er in stellen?

Ah, wie is die tovenaar die deze illusie (de wereld) heeft uitgespreid en die mij zo heeft misleid? Hoe komt het dat ik zo misleid ben? Nu ik me realiseer dat alles wat

[12] Sanskrit alfabet begint met a en eindigt met h.

dichtbij is en alles wat veraf is zich allemaal in mijn geest afspeelt, zal ik de gewaarwording van alle uiterlijke objecten opgeven. Omdat ik weet dat alle bezigheden in deze wereld slechts leiden naar eindeloos lijden, welke hoop op geluk zal ik dan koesteren? Dag na dag, maand na maand, jaar na jaar, moment na moment zie ik dat geluk wordt overschaduwd door verdriet en telkens weer ervaar ik verdriet.

Alles wat hier wordt gezien en ervaren is onderworpen aan verandering en verval; er bestaat niets in deze wereld waarop de wijze zou kunnen vertrouwen. Zij die vandaag worden verheerlijkt, worden morgen onder de voet gelopen; o dwaze geest, waar kunnen we in deze wereld op vertrouwen?

Helaas, ik ben zonder boeien vastgebonden; ik ben besmet zonder onzuiverheid; ik ben gevallen en toch sta ik aan de top. O mijn Zelf, wat een mysterie! Net zoals de altijd stralende zon plotseling een wolk voor zich ziet schuiven, zo zie ook ik deze vreemde misleiding als een mysterie op mij afkomen. Wie zijn deze vrienden en familieleden; wat zijn deze pleziertjes? Net zoals een kind dat bang is voor een spook, zo word ook ik door deze fictieve verwanten misleid. Terwijl ik weet dat deze relaties als het ware touwen zijn die mij aan ouderdom, dood, enz., vastbinden, blijf ik er toch aan vasthouden. Of deze familieleden nu blijven leven of sterven; wat maakt het mij uit? Grote gebeurtenissen en grote mannen zijn gekomen en gegaan, slechts een herinnering achterlatend: waar kan men nu op vertrouwen? Zelfs de goden en de drie-eenheid zijn miljoenen keren gekomen en gegaan; wat is er blijvend in dit universum? Het is ijdele hoop die ons bindt aan deze nachtmerrie die wereldverschijning wordt genoemd. Verfoeid zij deze miserabele staat."

Koning Janaka vervolgde:

"Ik ben als een onwetende dwaas, die wordt misleid door de kwelgeest van het ego die het valse gevoel 'Ik ben zo en zo' creëert. Terwijl ik heel goed besef dat tijd talloze goden en drie-eenheden onder de voet heeft gelopen, koester ik nog steeds levenslust. Dagen en nachten worden verspild met ijdele begeerten, maar ze worden niet gebruikt voor het ervaren van de gelukzaligheid van het oneindige bewustzijn. Ik ben van verdriet tot nog groter verdriet gegaan, maar er is nog steeds geen onthechting.

Wat zal ik als uitmuntend of wenselijk beschouwen, terwijl ik zie dat alles wat vreugdevol is in deze wereld voorbijgaat en dat je ellendig achterblijft. Dag na dag neemt de zonde en wreedheid in de mens toe, waardoor hij dag na dag een dieper verdriet ervaart. De kindertijd gaat voorbij in onwetendheid, de jeugd in het najagen van pleziertjes en de rest van ons leven is gewijd aan familieperikelen; wat bereikt een dom persoon in dit leven?

Zelfs als we grote religieuze rituelen uitvoeren, gaan we op z'n best naar de hemel – dat is het dan. Wat is hemel? Bestaat het op aarde of in de onderwereld en is er een plek die onaangetast is door smart? Na verdriet komt geluk en geluk draagt weer verdriet in zich! De poriën van de aarde zijn gevuld met de dode lichamen van wezens; daardoor lijkt dat stevig!

Er zijn wezens in dit universum voor wie een oogwenk een eeuw duurt. Wat is mijn levensduur daarbij vergeleken? Natuurlijk lijken er vreugdevolle en duurzame dingen te bestaan in deze wereld, maar zij brengen eindeloze zorgen en angsten met zich mee. Voorspoed is in werkelijkheid tegenspoed en tegenspoed kan wenselijk zijn, afhankelijk van de invloed die dat heeft op de geest. Alleen de geest is het zaad voor deze misleiding van de wereldverschijning: het is de geest die het valse gevoel van 'ik' en 'mij' doet oprijzen.

In deze wereld die lijkt te zijn geschapen (net zoals ook de kokosnoot lijkt te zijn gevallen door de kraai die toevallig op dat moment in de boom is gaan zitten) is het slechts onwetendheid die gevoelens genereert als 'Dit moet ik hebben' en 'Dit moet ik laten'. Het is beter om je leven in afzondering of in de hel te leiden, dan om in deze wereldverschijning te moeten leven.

Alleen verlangen of motivatie is het zaad voor deze wereldverschijning. Ik zal deze motivatie laten verdorren! Ik heb allerlei ervaringen genoten en ondergaan. Nu wil ik rusten. Ik zal niet langer treuren. Ik ben ontwaakt. Ik zal deze dief (de geest), die mijn wijsheid heeft gestolen, verslaan. Ik ben goed onderwezen door de wijzen; nu zal ik zelfkennis zoeken."

[V.10] koning Janaka (vervolg): de onthechting van de koning

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen zijn lijfwacht de koning zo in diepe contemplatie zag zitten, benaderde hij hem respectvol en zei: "Heer het is tijd om uw koninklijke plichten te vervullen. Uw dienstmaagd verwacht u met vreugde en heeft een geparfumeerd bad klaar staan. De heilige priesters wachten op uw komst in de badkamer om de passende hymnen te zingen. Heer, sta op en doe wat gedaan moet worden, want edele lieden zijn nooit nalatig of niet op tijd."

Koning Janaka sloeg geen acht op de woorden van de lijfwacht en vervolgde zijn overpeinzingen:

"Wat moet ik aan met dit hof met al die koninklijke verplichtingen als ik weet dat dit allemaal slechts tijdelijk is? Het betekent niets voor mij. Ik zal afzien van alle activiteiten en alle plichten en ik zal ondergedompeld blijven in de gelukzaligheid van het Zelf.

O geest, laat het hunkeren naar zintuiglijke genoegens los, zodat je verlost zal zijn van de ellende van de herhaling van ouderdom en dood. Wat ook de omstandigheid is waarin je van het geluk hoopt te genieten, diezelfde omstandigheid blijkt de bron van het ongeluk te zijn! Genoeg van dit zondige, geconditioneerde leven van het najagen van geluk. Zoek de vreugde die natuurlijk en eigen aan jezelf is."

Toen de lijfwacht zag dat de koning stil was, werd hij ook stil.

De koning zei nogmaals tot zichzelf:

"Wat zou ik in dit universum willen verwerven, op welke eeuwige waarheid in dit universum zou ik vol vertrouwen tot rust kunnen komen? Wat maakt het uit of ik nu betrokken ben in onophoudelijke activiteit of dat ik werkloos ben? Niets in deze

wereld is echt blijvend. Of het nu actief bezig is dan wel niets doet, dit lichaam is tijdelijk en is altijd in verandering. Wanneer de intelligentie in gelijkmoedigheid is geworteld, wat gaat er dan verloren en hoe?

Ik verlang niet meer dan ik heb, noch wil ik af van dat wat me ongevraagd toevalt. Ik ben stevig gevestigd in het Zelf; laat van mij zijn wat van mij is! Er is niets waarvoor ik hoef te werken, maar ook inactiviteit heeft geen enkele betekenis. Alles wat door activiteit of door inactiviteit wordt verworven, dat is vals. Wanneer de geest aldus in wensloosheid is gevestigd en geen plezier zoekt en wanneer het lichaam met zijn ledematen zijn natuurlijke functie vervult, dan zijn handelen of niet-handelen van gelijke waarde of betekenis. Laat daarom het lichaam zijn natuurlijke functies vervullen; zonder die activiteit zal het lichaam vervallen. Wanneer de geest met betrekking tot de gedane activiteiten ophoudt met te denken 'Ik doe dit', 'Ik geniet hiervan', wordt doen tot niet-doen."

[V.11] koning Janaka (vervolg): onderwerping van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Na deze overwegingen stond Koning Janaka op uit zijn zetel zoals de zon ook boven de horizon oprijst en begon zonder enige gehechtheid aan zijn koninklijke verplichtingen. Toen hij alle ideeën over wat wenselijk en wat niet wenselijk is had opgegeven en toen hij was bevrijd van alle mentale conditioneringen en intenties, ging hij op een spontane en natuurlijke manier tot handelen over – het leek alsof hij dit in diepe slaap deed, maar in werkelijkheid was hij klaarwakker. Hij verrichtte de dagelijkse taken inclusief het aanbidden van de heiligen en aan het einde van de dag trok hij zich terug in zijn vertrekken om de nacht in diepe meditatie door te brengen, wat eenvoudig en natuurlijk voor hem was. Zijn geest had zich op natuurlijke wijze afgewend van alle verwarring en misleiding en was stevig gevestigd in gelijkmoedigheid; en toen hij in de morgen opstond, reflecteerde koning Janaka in zijn eigen geest het volgende:

"O dwalende geest! Dit wereldse leven draagt niet bij tot jouw ware geluk. Bereik daarom de staat van gelijkmoedigheid. In die gelijkmoedigheid zal je vrede, gelukzaligheid en de waarheid ervaren. Steeds wanneer je uit wellust perverse gedachten schept, begint deze wereldse illusie zich uit te breiden en zich te verspreiden. Wanneer je de wens naar pleziertjes koestert, vertakt deze wereldillusie zich eindeloos. Het denken schept dit netwerk van de wereldverschijning. Geef daarom deze grillen en fantasieën op en kies voor gelijkmoedigheid. Weeg met de balans van wijsheid aan de ene kant het zintuiglijke genoegen en aan de andere kant de genade van vrede. Richt je op dat wat je als de waarheid beschouwt. Geef alle hoop en verwachting op en dwaal vrij rond, bevrijd van de wens om iets te willen krijgen of om iets op te willen geven. Laat deze wereldverschijning werkelijk of onwerkelijk zijn, laat hem oprijzen of verdwijnen, maar laat je gelijkmoedigheid niet verstoren door de voor- en nadelen daarvan. Je hebt nooit een werkelijke relatie met deze wereldverschijning; het komt slechts door je onwetendheid dat die relatie er lijkt te bestaan. O geest,

je bent vals en dat is deze wereldverschijning ook; toch bestaat er een mysterieuze relatie tussen jullie twee – net zoals de relatie tussen de onvruchtbare vrouw en haar zoon. Als je denkt dat jijzelf werkelijk bent en dat de wereldverschijning onwerkelijk is, hoe kan er dan een werkelijke relatie bestaan tussen jullie twee? Aan de andere kant, als beide werkelijk zijn, hoe kun je dan het bestaan van vreugde en verdriet verklaren? Ban daarom verdriet uit en wijd je aan diepe contemplatie. Er bestaat niets hier in deze wereld dat je volledige vervulling zou kunnen geven. Neem daarom resoluut je toevlucht tot moed en verdraagzaamheid en overwin je eigen grilligheid."

[V.12] koning Janaka (slot): de verlichting van koning Janaka

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat koning Janaka het hierboven beschreven inzicht had verworven, functioneerde hij als de koning en met grote kracht en energie deed hij alles wat nodig was, zonder geïdentificeerd te raken. Zijn geest werd niet afgeleid door de koninklijke pleziertjes. Hij handelde alsof hij voortdurend in diepe slaap was.

Vanaf dat moment was hij noch geïnteresseerd in het verkrijgen, noch in het afwijzen van iets: zonder enige twijfel of verwarring leefde hij in het nu. Zijn wijsheid was ononderbroken en zijn intelligentie raakte niet door onzuiverheden opnieuw vertroebeld. Het licht van zelfkennis (cid-ātmā) rees op in zijn hart, vrij van iedere vorm van smart of onzuiverheid, net zoals de zon oprijst aan de horizon. Hij beschouwde alles in het universum als bestaand in kosmische kracht (cid-śakti). Begiftigd met zelfkennis zag hij alle dingen in het oneindige licht van het Zelf. Wetend dat alles wat gebeurt op een natuurlijke wijze gebeurt, ervoer hij noch opwinding noch verdriet en hij verbleef onafgebroken in gelijkmoedigheid. Janaka was iemand geworden die reeds tijdens zijn leven is bevrijd (jīvan-mukta).

Janaka bleef het koninkrijk regeren, zonder dat zijn zelfkennis weer opkwam of verdween onder invloed van het slechte of het goede dat zich in zijn omgeving voordeed. Doordat hij altijd verbleef in het bewustzijn van het oneindige ervaarde hij de staat van niet-doen, hoewel het voor anderen leek of hij voortdurend handelde. Al zijn neigingen en bedoelingen waren verdwenen; ook al leek het alsof hij actief was, in werkelijkheid was hij daarom de hele tijd in een staat van diepe slaap.

Hij bleef niet in het verleden hangen en maakte zich ook geen zorgen over de toekomst: met steeds een glimlach om de mond leefde hij in het nu.

Janaka bereikte alles wat hij deed door het werk van zijn eigen onderzoek. Op dezelfde wijze moet je daarom het onderzoek naar de natuur van de waarheid voortzetten tot de uiteindelijke grenzen van dat onderzoek worden bereikt. Zelfkennis (kennis van de waarheid) wordt niet verkregen door bij een guru (leraar) te verblijven noch door de geschriften te bestuderen, noch door goede werken te verrichten: het wordt alleen bereikt door onderzoek, geïnspireerd door de aanwezigheid van wijze en heilige mannen. Slechts je eigen innerlijk licht is het middel en niets anders. Wanneer dit innerlijk licht levend wordt gehouden, wordt het niet aangetast door het duister van inertie.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wat het verdriet ook is waar je moeilijk overheen lijkt te kunnen komen, het wordt eenvoudig overwonnen met behulp van de boot van wijsheid (het innerlijk licht). Hij die deze wijsheid niet bezit, wordt door iedere kleinigheid van zijn stuk gebracht. Maar hij die deze wijsheid wel heeft, ook al is hij alleen en hulpeloos in deze wereld en zelfs al kent hij de geschriften niet, steekt de zee van ellende gemakkelijk over. Zelfs zonder hulp van een ander volbrengt de mens met wijsheid zijn werk. Hij die zonder wijsheid is doet dat niet, nee, zelfs zijn kapitaal gaat verloren. Je moet dus steeds blijven proberen om dit innerlijke licht van wijsheid te verkrijgen, net zoals iemand die fruit wil oogsten zich steeds moet inspannen in zijn tuin. Wijsheid is de wortel die, mits hij steeds gevoed wordt, de goede vruchten van zelfkennis voortbrengt.

De inspanning en energie die door de mens voor wereldse activiteiten wordt gebruikt, zou juist moeten worden gericht op het verkrijgen van deze wijsheid. Eerst moet men zijn onnadenkendheid vernietigen, dat de bron is van alle verdriet en ellende en het zaad voor deze enorme wereldverschijningsboom. En wat er ook maar in de hemel of in de onderwereld of hier in keizerrijken wordt verkregen, dat wordt hier en nu door wijsheid verkregen. Door wijsheid wordt deze oceaan van de wereldverschijning overgestoken, niet door liefdadigheid, noch door pelgrimstochten, noch door boetedoeningen. De mensen die gezegend zijn met goddelijke deugden hebben deze door wijsheid verkregen. Zelfs koningen verkregen hun troon door wijsheid; wijsheid is zeker het pad naar de hemel, alsmede naar het hoogste goed of bevrijding.

Alleen door wijsheid wint de zachtmoedige geleerde het in een wedstrijd van een krachtige tegenstander. O Rāma, wijsheid of het innerlijk licht is als de legendarische edelsteen, die zijn eigenaar ook alles doet toekomen wat hij maar wenst. Hij die deze wijsheid heeft, bereikt gemakkelijk de andere oever van deze wereldverschijning; hij die deze wijsheid niet heeft, verdrinkt in de wereldillusie. Wanneer iemands intelligentie en begrip door dit innerlijk licht goed worden geleid, bereikt hij de andere oever; is dit niet zo dan wordt hij bedolven onder de hindernissen.

Gebreken, verlangens en boosaardigheden bereiken de wijze met een niet-misleide geest niet eens. Door wijsheid (ofwel in het innerlijke licht) wordt de hele wereld helder gezien zoals het is: voorspoed noch rampspoed komen zelfs maar in de buurt van iemand met zo'n heldere kijk. Net zoals de donkere wolk die de zon bedekt door de wind wordt verdreven, zo wordt de duisternis van het egogevoel die het Zelf bedekt, door wijsheid (innerlijk licht) verdreven. Hij die in de hoogste staat van bewustzijn gevestigd wil zijn, moet eerst zijn geest zuiveren door wijsheid te ontwikkelen of door het innerlijke licht aan te steken, net zoals iemand die graan wil oogsten eerst de akker moet ploegen.

[V.13] Beheersing van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, onderzoek op deze manier de natuur van het Zelf, net zoals ook Janaka dat deed. Dan bereik je zonder enig obstakel het rijk van de kenners van dat wat moet worden gekend. Keer op keer moet men de vijanden die bekend staan als de zintuigen overwinnen: en dan krijgt het Zelf door zijn eigen inspanning zelftevredenheid. Wanneer het oneindige Zelf zo wordt gerealiseerd, komt ellende tot een eind – zelfs de zaden van misleiding zijn vernietigd, de stroom aan rampspoed stopt en de waarneming van het slechte eindigt. O Rāma, wees daarom als Janaka en realiseer het Zelf in het innerlijke licht. Wees een excellent persoon.

Wanneer iemand zich steeds met zelfonderzoek bezighoudt en de steeds veranderende natuur van de wereld opmerkt, zal hij op een gegeven moment net zoals Janaka zelfkennis verkrijgen. Noch de goden, noch riten en rituelen (of welke handeling ook), noch rijkdom noch familieleden zijn hierin van enige waarde; voor hen die bang zijn voor de wereldillusie is slechts inspanning in de vorm van zelfonderzoek in staat om zelfkennis voort te brengen. Volg alsjeblieft niet de leringen van de misleiden die zich afhankelijk maken van goden, van verschillende riten en van voorgeschreven handelingen en meer van dergelijke perverse praktijken. Deze oceaan van de wereldverschijning kan slechts worden overgestoken wanneer je stevig bent gevestigd in de hoogste wijsheid, wanneer je het Zelf slechts ziet door het Zelf en wanneer je intelligentie niet wordt afgeleid of door zintuiglijke indrukken bevooroordeeld is.

Daarom heb ik je het verhaal verteld over hoe koning Janaka zelfkennis bereikte alsof het een vorm van genade was, waardoor de kennis als het ware uit de hemel viel. Degene die Janaka's wijsheid cultiveert, zal het innerlijke licht in zijn eigen hart ervaren en de onwetende verbeelding van de wereld-illusie zal onmiddellijk worden verdreven. Wanneer het beperkte en geconditioneerde gevoel van: 'Ik ben die en die' ophoudt, rijst het bewustzijn op van het alles doordringende oneindige. O Rāma, verban daarom net als Janaka de valse en gefantaseerde gedachte van het egogevoel uit je eigen hart. Wanneer dit egogevoel wordt verdreven, zal het hoogste licht van zelfkennis zeker in je hart schijnen. Het is alleen het egogevoel dat de diepste vorm van duisternis is: wanneer het is verdreven, schijnt het innerlijke licht zelf. Hij die weet: 'Ik besta niet', 'noch de ander bestaat', 'noch bestaat er een niet-bestaan' en van wie de geest tot rust is gekomen, wordt niet geregeerd door hebzucht. O Rāma, er is hier geen andere binding dan een hebzuchtig verlangen en de bezorgdheid om dat te kunnen vermijden wat je als onwenselijk voorkomt. Bezwijk niet voor die angst en sta niet toe dat datgene je doel wordt wat wenselijk geacht wordt om te verkrijgen: geef beide houdingen op en rust in dat wat overblijft.

Vasiṣṭha vervolgde:

Zij die de twee-eenheid van aantrekking en afkeer hebben overwonnen verlangen niets meer, noch verwerpen ze iets. De geest bereikt de staat van de hoogste rust niet eerder dan wanneer deze twee impulsen (van aantrekking en afstoting) zijn

verwijderd. Ook als men nog steeds 'Dit is werkelijk' en 'Dat is onwerkelijk' ervaart, zal de geest geen vrede en evenwicht ervaren. Hoe kan gelijkmoedigheid, zuiverheid en onthechtheid oprijzen in de geest van iemand die heen en weer wordt geslingerd door gedachten als: 'Dit is goed', 'Dit is verkeerd', 'Dit is winst', 'Dit is verlies'? Wanneer er slechts één Brahman is (die altijd één en veel is) wat kan er dan goed of verkeerd zijn? Zolang de geest heen en weer wordt geslingerd door gedachten van wat wenselijk en niet wenselijk is, zolang kan er geen gelijkmoedigheid zijn.

Wensloosheid (afwezigheid van alle verwachtingen), vreesloosheid, onverstoorbare standvastigheid, gelijkmoedigheid, wijsheid, onthechtheid, inactiviteit, goedheid, totale afwezigheid van perversie, moed, verdraagzaamheid, vriendelijkheid, intelligentie, tevredenheid, zachtaardigheid, aangename spraak – dit zijn allemaal de natuurlijke kwaliteiten van degene die vrij is van aantrekking en afkeer: en zelfs deze kwaliteiten zijn zonder motief en spontaan.

Je moet de geest ervan weerhouden om weg te stromen, net zoals ook de stroom van een rivier door het aanleggen van een dam wordt geblokkeerd. Richt, na alle contacten met uiterlijke objecten vastbesloten te hebben losgelaten, de geest naar binnen en reflecteer op alles in jezelf, ook wanneer je met allerlei dingen bezig bent. Met behulp van dit scherpe zwaard van wijsheid snijdt men dit netwerk van conditionering (dat begeertes, intenties, motivaties, acceptaties en afwijzingen opwerpt) door, hetgeen de enige oorzaak is van deze stroom van de wereldverschijning.

Snij de geest af door middel van de geest. Wanneer de staat van zuiverheid is bereikt, blijf daar dan nu ogenblikkelijk in gevestigd. Snij de geest door met de geest en verwerp de gedachte van de geest, zodat daardoor de geest wordt tenietgedaan: zo zal men uiteindelijk de wereldverschijning vernietigd hebben. Als op deze manier de wereldverschijning is vernietigd, dan zal de misleiding niet opnieuw oprijzen en de geest zal niet nogmaals de wereldverschijning scheppen. Ook al lijk je in deze wereld te functioneren, wees stevig geworteld in het gewaarzijn van de onwerkelijkheid van dit alles en geef daardoor alle hoop en verwachtingen op. Doe het juiste, blijf geworteld in gelijkmoedigheid bij alles wat er gebeurt en besteed in het geheel geen aandacht aan wat jou zo ongewild is overkomen. Leef hier een leven zonder iets na te streven. Net zoals over de Heer wordt gezegd dat hij zowel de doener als de niet-doener van iedere actie is, leef jij ook een bestaan zonder iets na te streven – doende en toch niet doende wat moet worden gedaan.

Vasiṣṭha vervolgde:

Jij bent de kenner van alles – het Zelf. Jij bent het ongeboren wezen, jij bent de hoogste Heer; je bent niet verschillend van het alles doordringende Zelf. Hij die het idee heeft uitgebannen dat er iets anders dan het Zelf kan worden waargenomen, is niet onderworpen aan de nadelen die voortkomen uit plezier en pijn. Iemand wordt een yogi genoemd als hij vrij is van aantrekking en afstoting en voor wie een aardkluit en een goudklomp even waardevol en even belangrijk zijn en die alle neigingen die de wereldverschijning bevestigen heeft opgegeven. Wat hij ook doet, waar hij ook van geniet, wat hij ook geeft en wat hij ook maar vernietigt, zijn bewustzijn is

vrij en daardoor gelijkmoedig in pijn en plezier. Als men zonder onderscheid te maken tussen wenselijk en onwenselijk doet wat er ook maar moet worden gedaan, dan zal hij er niet in verdrinken.

Hij die wordt bevestigd in zijn overtuiging dat alleen het oneindige bewustzijn bestaat, wordt ogenblikkelijk bevrijd van de gedachte aan plezier en is daarom rustig en beheerst. De geest is van nature passief; het leent intelligentie van het Zelf teneinde het vermogen te krijgen om te kunnen ervaren. De geest komt hierdoor in contact met wat ook maar tot bestaan is gebracht door de kracht ofwel de energie van bewustzijn (cit-śakti). De geest bestaat dus als het ware bij de gratie van bewustzijn en het koestert verschillende gedachten, afhankelijk van zijn waarneming van dit universum. Slechts het bewustzijn is zijn licht: hoe zou de inerte geest anders intelligent kunnen functioneren?

Zij die goed onderlegd zijn in de geschriften, verklaren dat de fictieve beweging van energie in het bewustzijn bekend staat als geest en dat de uitdrukkingen van de geest (zoals het sissen van een slang) bekend staan als gedachten of ideeën. Het bewustzijn zonder gedachtenvorming, dat is de eeuwige absolute Brahman; bewustzijn met gedachtenvorming, dat is gedachte. Een klein deel daarvan is als het ware als de werkelijkheid in het hart gezeteld. Dit wordt gekend als de eindige intelligentie of als het geïndividualiseerd bewustzijn. Dit beperkte bewustzijn 'vergat' echter spoedig zijn eigen essentiële bewuste natuur en bleef – hoewel inert – voortbestaan. Toen veranderde het in het denkvermogen, met voorkeur en afkeer als zijn bijbehorende neigingen.

In feite is het slechts het oneindige bewustzijn dat dit alles is geworden; maar tot dat het ontwaakt voor zijn oneindige natuur, kent het zichzelf niet in zelfkennis. Dus de geest moet worden gewekt door middel van op de geschriften gebaseerd onderzoek, door kalmte en door beheersing van de zintuigen. Als deze intelligentie is ontwaakt, dan schijnt het als absolute Brahman; anders blijft het de begrensde wereld ervaren.

Vasiṣṭha vervolgde:

Als deze innerlijke intelligentie niet wakker wordt, dan kent of begrijpt het niet werkelijk iets; en wat door gedachten lijkt te worden geweten is natuurlijk niet de werkelijkheid. Deze gedachten zelf ontlenen hun waarde aan bewustzijn, net zoals ook een potje zijn geur ontleent aan de wierook die erin wordt bewaard. Dankzij deze geleende intelligentie is het denken in staat om een piepklein stukje van dit kosmische bewustzijn te kennen. De geest komt alleen dan volledig tot bloei als het licht van het oneindige bewustzijn erop schijnt. Met andere woorden; hoewel het denken intelligent lijkt, is het niet in staat om iets werkelijk te overwegen (contempleren), net zoals een stenen beeld van een danser (zelfs al wordt erom gevraagd) niet kan dansen. Kan een op het doek geschilderde gevechtsscene het geschreeuw van vechtende legers weergeven? Kan een lijk opstaan en wegrennen? Verdrijft een in steen uitgehouwen afbeelding van de zon de duisternis? Vergelijkenderwijs, wat kan de inerte geest doen? Net zoals er in de luchtspiegeling alleen dan stromend

water lijkt te zijn wanneer de zon schijnt, zo lijkt ook de geest intelligent en actief te zijn door het innerlijk licht van bewustzijn.

Onwetende mensen zien de beweging van de levenskracht ten onrechte voor de geest aan, maar in feite is dit niets anders dan de prāṇa of levenskracht. Maar bij hen bij wie de intelligentie niet door gedachten wordt gefragmenteerd of wordt geconditioneerd is het waarlijk de straling van het hoogste wezen oftewel het Zelf. De intelligentie die zichzelf identificeert met bepaalde bewegingen van de levenskracht in het Zelf (door gedachten te koesteren als: 'Dit ben ik' en 'Dit is van mij'), staat bekend als de jīva of de levende ziel. Intelligentie, geest, jīva, enz., zijn namen die ook door de wijzen worden gebruikt; deze begrippen zijn echter vanuit het absolute standpunt gezien niet werkelijk. In waarheid bestaat er geen geest, geen intelligentie, geen belichaamd wezen; alleen het Zelf bestaat te allen tijde. Het Zelf alleen is de wereld; het Zelf alleen is tijd en is ook het evolutieproces. Omdat het uiterst subtiel is, lijkt het niet te bestaan, hoewel dat wel zo is. Terwijl het een reflectie ofwel verschijning lijkt te zijn, wordt het ook als zijnde de waarheid gerealiseerd: maar het Zelf is voorbij al deze beschrijvingen en zijn waarheid kan alleen direct in zelfkennis worden ervaren.

Wanneer het innerlijke licht begint te schijnen, bestaat de geest niet meer – net zoals de duisternis verdwijnt wanneer er licht is. Als aan de andere kant bewustzijn wordt geobjectiveerd in een poging om de zintuiglijke objecten te kunnen ervaren, dan wordt het Zelf als het ware vergeten en rijzen er gedachten over de door de geest gemaakte schepselen op.

Vasiṣṭha vervolgde:

Een gedachte die opkomt in het hoogste wezen wordt gekend als individueel bewustzijn; wanneer dit bewustzijn van het denken en van individualisme wordt bevrijd, is er bevrijding. Het zaad of de kernoorzaak voor deze wereldverschijning, is slechts het oprijzen van een gedachte in het oneindige bewustzijn, die het beperkte, eindige, individuele bewustzijn deed oprijzen. Toen bewustzijn op die manier zijn volkomen vredige staat verliet en als het ware besmet raakte door een gedachte, ontstond het denkvermogen en tegelijkertijd heeft de geest het universum bedacht.

O Rāma, door het bedwingen van de levenskracht wordt ook de geest bedwongen; net zoals de schaduw verdwijnt wanneer het voorwerp wordt weggenomen, zo houdt de geest op er te zijn wanneer de levenskracht zich terugtrekt. Het komt door de beweging van de levenskracht dat we ons de ervaringen die we ergens anders hadden, herinneren; dit staat bekend als geest (herinnering), omdat het in die hoedanigheid de bewegingen van de levenskracht ervaart. De levenskracht wordt beheerst met de volgende middelen: door onthechting, door het beoefenen van prāṇāyāma (adembeheersing), door het beoefenen van het onderzoek naar de oorzaak van de beweging van de levenskracht, door het beëindigen van verdriet met behulp van intelligente middelen en door directe kennis of ervaring van de hoogste waarheid.

Het is voor de geest mogelijk om het bestaan van intelligentie in een steen te veronderstellen. De geest bezit zelf echter niet de minste intelligentie. Beweging

behoort bij de inerte levenskracht; de intelligentie of de kracht van bewustzijn behoort bij het zuivere, eeuwige en alomtegenwoordige Zelf. Het is de geest die een relatie bedenkt tussen deze twee factoren, maar die fantasie is vals en dus is alle kennis die oprijst uit deze relatie ook vals. Dat staat bekend als onwetendheid, māyā of kosmische illusie, hetgeen het dodelijk gif wereldverschijning doet oprijzen.

Deze relatie tussen de levenskracht en bewustzijn is denkbeeldig; als het niet zo wordt voorgesteld dan kan er ook geen wereldverschijning zijn! De levenskracht wordt bewust gemaakt door zijn associatie met bewustzijn en het ervaart de wereld als zijn object. Maar dit alles is net zo onwerkelijk als het ervaren van een spook door een kind: alleen de beweging in het oneindige bewustzijn is de waarheid. Kan dit oneindige bewustzijn door enige eindige factor beïnvloed worden? Met andere woorden, kan een lagere entiteit een hogere overmeesteren? O Rāma, in waarheid bestaat er geen geest of eindig bewustzijn: wanneer deze waarheid helder wordt begrepen, komt dat wat ten onrechte voor geest werd gehouden ten einde. Door een verkeerd begrip leek hij te bestaan; wanneer dit misverstand ophoudt, dan houdt ook de geest op te bestaan!

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze geest is inert en heeft geen werkelijke entiteit; dus is hij voor altijd dood! Toch worden wezens in deze wereld door dit dode ding gedood; hoe mysterieus is deze stommiteit! De geest heeft geen Zelf, geen lichaam, geen draagkracht en geen vorm, toch wordt alles in deze wereld door de geest verteerd. Dit is inderdaad een groot mysterie. Hij die zegt dat hij wordt vernietigd door de geest (die geen enkele substantie heeft) zegt in feite dat zijn hoofd een dreun heeft gekregen van een lotusblad. Te zeggen dat je kan worden geraakt door de geest (die inert, dom en blind is) is als te zeggen dat je wordt geroosterd door de hitte van de volle maan. De held die in staat is om een echte vijand die voor hem staat te vernietigen, wordt zelf door deze niet eens bestaande geest vernietigd.

Wat is de kracht van datgene wat door gedachten bijeengebracht is, waarvan het bestaan vals is en dat niet blijkt te bestaan als het bestaan ervan wordt onderzocht?

Slechts domheid en onwetendheid zijn de bronnen van alle ellende in deze wereld; deze schepping wordt alleen voortgebracht door onwetendheid en domheid. Ondanks het feit dat dit wordt geweten, is het werkelijk vreemd dat levende wezens ernaar streven om dit onwerkelijke en valse niet-bestaande iets krachtig te maken.

Deze wereldillusie kan worden vergeleken met de fantasie van de held die denkt dat hij is gebonden met onzichtbare ketenen die uit de ogen van de vijand tevoorschijn komen en dat hij wordt gekweld door het onzichtbare leger dat louter door de gedachte aan de vijand werd geschapen. Deze wereld, die tevoorschijn wordt geroepen door de niet-bestaande geest, wordt ook vernietigd door een andere, eveneens niet-bestaande geest. Deze illusoire wereldverschijning is niets anders dan de geest. Hij die niet in staat is om de ware natuur van de geest te begrijpen, is ook niet geschikt om te worden geïnstrueerd omtrent de waarheid in de geschriften. De geest van zo'n persoon is niet in staat om de subtiele waarheid van de leer te vatten die in

dit geschrift wordt uiteengezet; hij lijkt tevreden te zijn met de illusoire wereldverschijning. Zo'n geest zit vol angsten, hij is bang voor de melodieuze klank van de veena (een snaarinstrument) en is zelfs bang voor een slapend familielid. Hij is bang voor iemand die schreeuwt en vlucht direct weg. De onwetende wordt volledig beheerst door zijn eigen misleide geest.

Een man wordt in zijn hart door zijn eigen geest, die ook al is het gemengd met een klein beetje geluk zo kwaadaardig is als gif, verbrand. Hij kent de waarheid niet, want hij wordt domweg door zijn eigen geest misleid! Dit is inderdaad een groot mysterie.

[V.14] Over het niet-bestaan van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, mijn leringen zijn niet bedoeld voor hen wier intelligentie tot zwijgen is gebracht door een vast geloof in de werkelijkheid van deze illusoire wereld en door het daarmee samenhangende streven naar vermaak in deze wereld. Welke dwaas zal zich de moeite getroosten om een kleurrijk woud te tonen aan iemand die niet wil kijken? Wie zal de man wiens neus weggevreten is door de lepra, onderrichten in de fijne kunst van het onderscheid tussen verschillende parfums? Wie zal de dronkenlap instrueren in de subtiliteiten van de metafysica? Wie zal een lijk in het crematorium raadplegen over de problemen in het dorp: als een dwaas dit doet, wie kan hem dan van zulke dwaze pogingen weerhouden? En evenzo, wie kan die onwetende mens iets leren, die het moeilijk vindt om de domme en blinde geest te beheersen?

In feite bestaat de geest niet; wees er dus van verzekerd dat het de hele tijd al overwonnen was. Hij die het moeilijk vindt om de niet-bestaande geest te overwinnen, lijdt onder de effecten van het gif dat hij niet heeft ingenomen. De wijze mens ziet het Zelf de hele tijd; en hij weet dat alle bewegingen voortkomen uit de beweging van de levenskracht; hij weet ook dat de zintuigen hun respectievelijke functies uitoefenen. Wat is dan de geest? Alle beweging hoort toe aan de levenskracht en al het bewustzijn behoort aan het Zelf, de zintuigen hebben ieder hun eigen kracht; wat is het dat alles samenbindt? Dit zijn allemaal aspecten van het ene oneindige almachtige bewustzijn, diversiteit is een woord zonder substantie. Hoe kan het idee van diversiteit zelfs maar in je oprijzen?

Wat is de jīva (individuele ziel) nu feitelijk meer dan slechts een woord dat de intelligentie van de mensen heeft beneveld? Zelfs het eindige (het geïndividualiseerde) bewustzijn is een onwerkelijke fantasie: wat kan het doen? Als ik kijk naar het lot van de onwetenden die lijden, omdat de slechts in hun verbeelding bestaande geest de ene werkelijk bestaande waarheid bedekt, dan word ik vervuld van medelijden.

In deze wereld worden dwazen slechts geboren om te lijden en te gronde te gaan. Iedere dag worden er miljoenen dieren in de wereld gedood; iedere dag worden er miljoenen en miljoenen muggen gedood door de wind; iedere dag eten de grote vissen in de oceanen de kleine vissen op – waarom moeten we daar verdriet over

hebben? In deze wereld eten en doden de sterkere dieren de zwakkere dieren. Alle wezens, van de kleinste mier tot aan de grootste godheid, zijn onderworpen aan geboorte en dood. Ieder moment sterven er ontelbare wezens en worden er ontelbare geboren, of ze dit nu willen of niet, of hen dit nu vreugde verschaft of dat ze eronder lijden. Het is dus wijzer om noch te treuren, noch je te verheugen over het onvermijdelijke.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, hij die zich opwerpt om het verdriet weg te nemen van mensen met een perverse intelligentie, probeert de lucht met een paraplu te bedekken. Zij die zich als een beest gedragen kunnen niet worden geïnstrueerd, want zij worden als dieren geleid door het touw van hun eigen geest. Zelfs stenen vergieten tranen wanneer ze kijken naar deze onwetende mensen, die in de poel van hun eigen geest wegzinken en wiens handelingen hun eigen ondergang bewerkstelligen. Dus zal de wijze niet proberen om diegenen te onderwijzen die hun eigen geest niet kunnen beheersen en daardoor in ieder opzicht diep ongelukkig zijn. Aan de andere kant proberen de wijzen de ellende weg te nemen van hen die hun geest hebben overwonnen en daardoor rijp zijn voor zelfonderzoek.

O Rāma, de geest bestaat niet: beeld je niet onnodig zijn bestaan in. Wanneer je je inbeeldt dat de geest bestaat, zal het je als een spook vernietigen. Zolang je jezelf bent vergeten, zolang bestaat deze imaginaire geest. Laat dit soort denken los nu je je hebt gerealiseerd dat de geest groot wordt door de continue bevestiging van zijn bestaan.

Wanneer er in je bewustzijn gedachtenvorming oprijst, wordt dit bewustzijn geconditioneerd en beperkt: dat is gebondenheid. Wanneer deze gedachtenvorming wordt losgelaten, word je als het ware geestloos: dat is bevrijding. Het in contact komen met de kwaliteiten van de natuur doet de binding toenemen; hen loslaten is de weg naar bevrijding. Dit wetende, doe dan wat je fijn vindt. Blijf standvastig en onbewogen (zoals de oneindige ruimte) terwijl je je realiseert: 'Ik ben niet' en 'Dit is niet'. Laat de onzuivere gedachte die de dualiteit van het Zelf en de wereld schept los. In het midden tussen het Zelf als de ziener en de wereld als het geziene, ben jij het zien (zicht); wees je hier altijd van bewust. Tussen degene die ervaart en dat wat wordt ervaren ben jij de ervaring; weet dit en blijf bij die zelfkennis.

Wanneer je dit Zelf vergeet en aan een object denkt, word je de geest (subject) en dan word je daardoor onderworpen aan smart. Die intelligentie (wat iets anders is dan zelfkennis) is wat de geest vormt; dat is de wortel van ellende. Wanneer je je bewust bent dat dit alles slechts het Zelf is, bestaat er geen geest, geen subject, geen object en geen denken. Wanneer je denkt: 'Ik ben de jīva', enz., rijst de geest en daarmee de ellende op. Wanneer je weet: 'Ik ben het Zelf, de jīva en dergelijke bestaan niet', dan houdt de geest op om te bestaan en dan is er hoogste gelukzaligheid. In het licht van de waarheid dat 'Dit hele universum alleen het Zelf is', bestaat de geest niet. Alleen zolang deze slang van een geest in het lichaam is, zolang bestaat

er angst; wanneer het door de oefening van yoga is verwijderd, waar is dan die oorzaak van de angst gebleven?

[V.15] Over begeerte, hebzucht en egogevoel

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer het Zelf (zichzelf vergetend) zichzelf identificeert met de objecten die worden waargenomen en ervaren en daardoor onzuiver wordt, ontstaat het vergif begeerte. Deze begeerte verhevigt misleiding. Goden zoals Śiva, etc., mogen dan wellicht om kunnen gaan met de vuren van de kosmische oplossing; maar het is voor iedereen onmogelijk om te gaan met het verslindende vuur van begeerte. O Rāma, al het vreselijke lijden en alle calamiteiten die in de wereld bestaan, zijn de vruchten van deze begeerte. Hoewel het onzichtbaar en subtiel is, is deze begeerte toch in staat het vlees, de botten en het bloed van het lichaam te verslinden. Het ene moment lijkt het af te nemen, het volgende moment is het in alle hevigheid aanwezig. De mens die aangetast is door begeerte, wordt beklagenswaardig, zwak, glansloos, vrekkig, misleid, miserabel en gaat ten onder.

Wanneer deze begeerte ophoudt, is de levenskracht zuiver en alle goddelijke kwaliteiten en deugden kunnen dan iemands hart binnenkomen. De rivier der begeerte stroomt slechts in het hart van de domme. Net zoals een dier door zijn begeerte naar voedsel in de val trapt, zo ook komt de mens die het pad der begeerte volgt in de hel terecht. Zelfs de ergste vorm van ouderdomsblindheid is aangenaam in vergelijking met de verblindende misleiding die in een oogwenk door begeerte in het hart teweeg wordt gebracht.

Begeerte maakt dat we krimpen en klein worden, zelfs heer Viṣṇu werd een dwerg toen hij besloot om te gaan bedelen. Deze begeerte die de bron is van alle ellende en die de levens van alle wezens vernietigt, zou op grote afstand moeten worden achtergelaten.

En toch komt het door die begeerte dat de zon op aarde schijnt, dat de wind blaast, dat er bergen zijn en dat de aarde levende wezens herbergt; alle drie de werelden bestaan slechts door begeerte. Alle wezens in de drie werelden zijn gebonden door het touw der begeerte. Het is mogelijk om ook het sterkste touw in deze wereld te breken, maar het touw van begeerte laat zich moeilijk breken.

O Rāma, geef daarom de begeerte op door het denken of de verbeelding op te geven. De geest kan niet bestaan zonder gedachte of verbeelding. Laat in de eerste plaats de gedachten van 'ik', 'jij' en 'dit' niet in de geest oprijzen, want het komt door deze gedachten dat hoop en verwachting tot bestaan komen. Als je je op die manier kunt bedwingen om deze verbeeldingen te maken, dan zal je ook tot de wijze mensen worden gerekend. Begeerte is niet verschillend van het egogevoel. Het egogevoel is de bron van alle zonden. Snijd de wortel van dit egogevoel door met het zwaard van wijsheid van het non-ego. Wees vrij van angst.

[V.16] Overwinning op het ego en hebzucht

Rāma zei:

Heer, u leert mij om het egogevoel en de daarmee gepaard gaande begeerte uit te bannen. Als ik het egogevoel uitban, dan zal ik beslist ook dit lichaam en alles wat verder nog gebaseerd is op het egogevoel moeten opgeven. Want het lichaam en de levenskracht worden door het egogevoel ondersteund en hebben het als basis. Wanneer de wortel (het egogevoel) wordt doorgesneden, zal de boom (het lichaam, etc.) vallen. Hoe is het voor mij mogelijk om het egogevoel op te geven en toch te leven?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma! Het uitbannen van alle gedachten, van conditionering en van ideeën is tweeledig: het ene is gebaseerd op kennis of directe realisatie en het andere op bewuste overweging. Ik zal ze je beide in detail beschrijven.

Je zult je gewaar moeten zijn van de misleidende gedachte, waarin je denkt: 'Ik heb iets met de objecten in de wereld te maken en mijn leven is daarvan afhankelijk. Ik kan niet zonder hen leven en zij kunnen niet zonder mij bestaan.' Vervolgens en na grondig onderzoek, overweeg je bewust: 'Ik behoor niet bij deze objecten en deze objecten behoren niet bij mij'. Wanneer je zo het egogevoel door bewuste overweging uitbant, moet je als in een spel aan de natuurlijke gebeurtenissen blijven deelnemen, maar houd het hart en de geest daarbij steeds koel en rustig. Het op die manier uitbannen van het egogevoel en van de conditionering staat bekend als de bewuste egoloosheid.

Wanneer er kennis of directe ervaring van de niet-duale waarheid is, bant men het egogevoel en de conditionering uit en dan worden gevoelens als 'dit is van mij' niet langer in stand gehouden, zelfs niet ten aanzien van het lichaam. Dit staat bekend als de onmiddellijke realisatie van egoloosheid.

Hij die het egogevoel op speelse wijze via bewuste overweging uitbant, wordt zelfs tijdens het leven bevrijd. Hij die het egogevoel door directe ervaring volkomen ontwortelt, is gevestigd in gelijkmoedigheid; hij is bevrijd. Janaka en anderen zoals hij volgden de bewuste overweging. Weer anderen, die de directe ervaring van egoloosheid kennen, zijn één met Brahman en zijn het lichaamsbewustzijn ontstegen. Maar beide zijn bevrijd en beide zijn één met Brahman.

Hij die niet heen en weer wordt geslingerd tussen het hebben van wensen en wensloosheid, die in deze wereld leeft en functioneert terwijl hij van binnen geheel onberoerd (alsof hij in diepe slaap is) blijft door de wereld, wordt als een bevrijde wijze gezien.

(Toen de wijze Vasiṣṭha dit zei kwam de dag ten einde en het gezelschap ging uiteen).

[V.17] Over het afwijzen van begeerte

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zij die voorbij lichaamsbewustzijn zijn gegaan kunnen ook niet worden

beschreven; daarom zal ik de natuur beschrijven van diegenen die bevrijd zijn terwijl ze leven.

Het verlangen dat tijdens het uitvoeren van iemands natuurlijke functies oprijst zonder begeerte, is het verlangen van een bevrijde wijze. Maar het verlangen dat verbonden is met de begeerte naar allerlei externe objecten leidt tot gebondenheid. Wanneer echter alle op het ego gebaseerde gedachten uit het hart zijn verdwenen en de aandacht op natuurlijke wijze wordt gericht, is dat eveneens de natuur van een bevrijde wijze. Dat wat door het contact met de objecten wordt gekweld is begeerte die tot binding leidt; de ongemotiveerde wens die door geen enkel object wordt beroerd, dat is bevrijding. Die wens, die zelfs al voor het contact met objecten bestond, bestaat ook nu en altijd; het is natuurlijk en daarom zonder verdriet en vrij van onzuiverheid. Een dergelijke wens wordt door de wijzen als vrij van binding beschouwd.

Wanneer de begeerte: 'Ik wil dat hebben' in het hart oprijst, leidt dit tot onzuiverheid. Een wijs persoon zal deze begeerte met alle middelen en te allen tijde uitbannen. Geef het verlangen dat tot gebondenheid leidt op en geef ook de wens naar bevrijding op. Blijf stil als de oceaan. Weet dat het Zelf vrij is van ouderdom en dood, laat je geest hier niet door verstoren. Wanneer je beseft dat het hele universum illusoir is, verliest begeerte zijn betekenis.

De volgende vier typen van gevoelens rijzen op in het hart van de mens:

1.Ik ben dit lichaam, geboren uit mijn ouders.

2.Ik ben het atomisch klein subtiele principe, verschillend van het lichaam.

3.Ik ben het eeuwige principe in alle verschillende vergankelijke objecten in de wereld.

4.Het 'ik' en ook 'de wereld' zijn zuivere leegte, net zoals ruimte.

De eerste van deze vier leidt naar gebondenheid, de andere drie leiden naar vrijheid. De wensen die aan de eerste zijn gerelateerd, veroorzaken gebondenheid; wensen die gepaard gaan met de andere drie, veroorzaken geen gebondenheid.

Zodra de realisatie 'Ik ben het Zelf van alles' eenmaal is opgerezen, trapt men niet meer in de val van misleiding en verdriet. Alleen dit Zelf wordt afwisselend beschreven als de leegte, de natuur, māyā, Brahman, bewustzijn, Śiva, Puruṣa, enz. Alleen dat is altijd werkelijk; er bestaat niets anders. Zoek je toevlucht in het begrip van niet-twee, want de waarheid is ondeelbaar. Handeling impliceert echter dualiteit en functioneert in die schijnbare dualiteit. Laat dus je natuur deelnemen aan zowel dualiteit als non-dualiteit. De werkelijkheid is noch dualiteit (omdat het de geest is die de verdeeldheid schept), noch eenheid (want het concept eenheid rijst op uit de tegenstelling met dualiteit). Wanneer deze concepten ophouden, dan wordt alleen het oneindige bewustzijn gerealiseerd als de enige werkelijkheid.

[V.18] Leven in bevrijding of ware vreugde

Vasiṣṭha vervolgde:

De bevrijde wijze die niet in gebeurtenissen van het heden, het verleden en de

toekomst is geïnteresseerd, kijkt geamuseerd naar de wereld. Hij houdt zich steeds bezig met passende handelingen, hij is gevestigd in het gelukkige midden tussen de twee polen van tegengestelde gezichtspunten, hij is voortdurend zichzelf daar hij iedere vorm van conditionering of intentie verwerpt. Hij rust in de hoogste staat van volheid; hij wordt daarom niet opgewonden of geagiteerd door de gebeurtenissen in deze wereld. In alle vijandige situaties blijft hij neutraal; ofschoon hij vol compassie en consideratie is voor iedereen, blijft hij onberoerd door de wereldverschijning. Wanneer men tot hem spreekt, geeft hij een eenvoudig en passende antwoord; wanneer niemand tot hem spreekt is hij stil; hij zoekt niets en hij haat niets. Op deze manier is hij onberoerd door de wereld. Hij zegt wat goed is voor iedereen en desgevraagd legt hij zijn visies overtuigend uit. Hij weet wat gepast en wat ongepast is. Hij is zich gewaar van het gezichtspunt van andere mensen. Hij is stevig gevestigd in de hoogste staat; terwijl hij in zijn eigen hart kalm en koel blijft, kijkt hij geamuseerd naar de staat waarin de wereld verkeert. Zo is de staat van de wijzen die terwijl ze nog in deze wereld leven bevrijding hebben bereikt.

We zijn niet in staat om de filosofie van die dwazen te verklaren, die hun eigen geest niet onder controle hebben en die zich onderdompelen in de poel van zintuiglijk vermaak. Zij zijn slechts geïnteresseerd in seks en in het vergaren van materiële rijkdom. We zijn ook niet in staat om het pad van rituelen en routines te verklaren dat allerlei beloningen in de vorm van pijn en plezier schenkt.

O Rāma, leef met een open blik in deze wereld, terwijl je alle begrenzingen krachtig hebt verworpen. Wees innerlijk vrij van alle begeertes en hoop; maar handel in de wereld door te doen wat moet worden gedaan. Onderzoek alles en zoek alleen dat wat niet begrensd of eindig is; en leef in deze wereld terwijl je constant contempleert op het oneindige. Zonder enige hoop in je hart te koesteren maar levend alsof je vol hoop bent leef je in deze wereld met een kalm en koel hart en gedraag je je naar buiten toe zoals ieder ander. Geef innerlijk alle ideeën over 'Ik ben de doener' op, maar houd je naar buiten toe bezig met alle activiteiten. O Rāma, leef op deze manier in de wereld, compleet vrij van ook maar het minste spoortje egogevoel. Er is geen gebondenheid en daarom is er in waarheid ook geen bevrijding. Deze wereldverschijning is in essentie onwerkelijk en heeft de natuur van een goocheltruc. Het alomtegenwoordige, oneindige Zelf kan nooit worden gebonden; dus hoe zou het dan kunnen worden bevrijd? Al deze verwarring rijst op door onwetendheid van de waarheid; wanneer de waarheid wordt gekend, verdwijnt de verwarring, net zoals ook de in het touw ingebeelde slang verdwijnt.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, je bent een wijs mens; wees standvastig gevestigd in egoloosheid en blijf zuiver als de ruimte. Wanneer het ego niet bestaat, hoe kunnen gedachten zoals: 'Dit zijn mijn familieleden' dan oprijzen? Het Zelf is niet verwikkeld in dit soort gedachten en evenmin in gedachten over plezier en pijn, goed en kwaad. Wees vrij van angst en vrij van de misleiding die door de wereldverschijning wordt veroorzaakt. Voor iemand die niet is geboren bestaan er geen familieleden en er

bestaat dus ook geen ellende die door deze familieleden wordt veroorzaakt!

Wanneer je je realiseert dat je vroeger iemand bent geweest, dat je nu iemand bent en dat je later iemand zult zijn, en wanneer je je realiseert dat dit ook geldt voor al deze familieleden, dan zal je vrij zijn van misleiding. Als je voelt dat je er eerder was, dat je er nu bent, maar dat je er hierna niet meer zult zijn – zelfs dan hoef je geen verdriet te hebben, want dat is het einde van de wereldverschijning. Het is dus dom om in deze wereld verdriet te hebben; het is beter altijd gelukkig te zijn en om steeds bezig te zijn met de juiste handelingen. O Rāma, geef echter nooit toe aan opgetogenheid, noch aan ellende, maar blijf in een evenwichtige staat van de geest. Je bent het oneindige licht, zuiver en extreem subtiel.

Deze wereldverschijning bestaat; ooit zal het verdwijnen en opnieuw verschijnen. Maar dat geldt alleen voor de onwetende en niet voor de verlichte. Deze wereldverschijning heeft ellende als zijn natuur; onwetendheid maakt dat het zich uitbreidt en verergert. O Rāma, jij bent evenwel wijs, wees daarom gelukkig. De illusoire verschijning is niets anders dan illusie; een droom is niets anders dan een droom! Dit alles is de kracht van het almachtige en de verschijning is slechts de verschijning.

Wie is hier een familielid en van wie, en wie is een vijand en van wie; door de wens van de Heer van alle wezens zijn allen alles voor allen, altijd! Deze rivier van verwantschap stroomt constant. Wat aan de oppervlakte is gaat richting de bodem en wat onder is rijst op, net zoals ook het wiel van een wagen. Zij die in de hemel zijn, gaan later naar de hel; en zij die in de hel zijn gaan naar de hemel. Ze gaan van de ene levenssoort naar de andere, van het ene deel van het universum naar het andere. De dapperen worden lafaards en lafaards worden dapper. O Rāma, er is niets in dit universum wat onveranderlijk is. Zij die familielid zijn gaan na een tijdje weg. Vriend, vijand, familielid, vreemdeling, ik, jij, – het zijn allemaal woorden zonder bijpassende substantie. 'Hij is een vriend' en 'Hij is geen familielid' – dit soort gedachten rijzen op in een minderwaardig persoon: in een grootmoedig persoon rijzen zulke verschillen niet op. O Rāma, alle wezens zijn je familieleden, want in dit universum bestaat geen absolute apartheid. De wijzen weten: 'Er is nergens waar ik niet ben' en 'Er bestaat niets wat niet van mij is': op deze manier overwinnen ze begrenzing en conditionering.

[V.19] Het verhaal van Puṇya en Pāvana: over illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in dit verband bestaat er een oude legende die ik je zal vertellen.

In het werelddeel Jambūdvipa staat een grote berg die Mahendra heet. In de bossen op de hellingen van die berg leefden vele wijzen en heilige mensen. Ze hadden eigenhandig de rivier Vyoma Gaṅgā (of Ākāśa Gaṅgā) naar de berg omlaaggehaald om te kunnen baden en drinken. Aan de oever van de rivier Vyoma Gaṅgā leefde een heilige man die Dīrghatapā heette, die (zoals zijn naam al zegt) de belichaming was van onophoudelijke zelfdiscipline.

Deze asceet had twee zonen, Puṇya en Pāvana. Puṇya had volledige verlichting bereikt, Pāvana echter had weliswaar de onwetendheid overwonnen, maar hij was nog niet volledig verlicht en daardoor slechts ten dele wijs.

Na het onverbiddelijk verstrijken van de onzichtbare en ontastbare tijd was de wijze Dīrghatapā (die zichzelf bevrijd had van iedere vorm van gehechtheid en begeerte) ouder geworden en net zoals ook de vogels uit hun kooi vliegen, zo verliet ook hij zijn lichaam en bereikte de staat van de hoogste zuiverheid. Zijn vrouw die de yogamethode die ze van hem geleerd had gebruikte, volgde hem.

Door dit plotselinge vertrek van zijn ouders was Pāvana zeer verdrietig, hij huilde luid en was ontroostbaar. Puṇya voltrok weliswaar de crematieceremonies, maar bleef onbewogen door dit verlies. Hij ging naar zijn treurende broer Pāvana toe.

Puṇya zei: "Broeder, waarom belast je jezelf met dit verdriet? De oorzaak van jouw tranen is slechts de blindheid van onwetendheid. Vader is samen met moeder hier vandaan naar de staat van bevrijding ofwel de hoogste staat vertrokken. Dat is conform de natuur van alle wezens en dat is de staat van hen die zichzelf hebben overwonnen. Waarom treur je als ze zijn teruggekeerd naar hun eigen natuur? Onwetend heb je jezelf gebonden aan de ideeën 'vader' en 'moeder'; en toch treur je om hen die zijn bevrijd van deze onwetendheid! Hij was jouw vader niet, noch was zij je moeder, noch was jij hun zoon. Je hebt ontelbare vaders en moeders gehad. Zij hebben ontelbare kinderen gehad. Ontelbaar zijn jouw incarnaties geweest! En als je nu over de dood van je ouders treurt, waarom treur je dan niet voortdurend over al deze ontelbare wezens?

Edele, wat je als de wereld ziet is slechts een illusoire verschijning. In waarheid bestaan er geen vrienden noch familieleden. Dus bestaat er noch dood, noch scheiding. Al deze prachtige tekenen van welzijn die je om je heen ziet zijn trucjes, sommige ervan duren drie dagen, andere vijf dagen! Ga met jouw scherpe intelligentie op onderzoek uit naar de waarheid; laat ideeën los van 'ik', 'jij', etc., en van 'Hij is dood', 'Hij is weg'. Dat zijn allemaal je eigen gedachten, het is niet de waarheid."

[V.20] Puṇya en Pāvana (vervolg): er is geen reden om te treuren

Puṇya vervolgde:

"Deze verkeerde ideeën over vader, moeder, vriend, familielid, etc., worden door wijsheid weggeveegd, net zoals stof door de wind wordt weggeveegd. Deze familieleden zijn niet op waarheid gebaseerd, het zijn slechts woorden! Als er over iemand wordt gedacht als een vriend, dan is hij een vriend; als er over iemand wordt gedacht als iemand anders, dan is hij iemand anders! Wanneer dit alles wordt gezien als het alomtegenwoordige wezen, waar blijft dan het verschil tussen de vriend en iemand anders?

Broeder, onderzoek het in jezelf – dit lichaam is inert en samengesteld uit bloed, vlees, botten, enz.; wat is het 'ik' hierin? Wanneer je zo de waarheid onderzoekt, zal je je realiseren dat er niet zoiets bestaat als 'jij' of 'ik'. Wat Puṇya of Pāvana wordt

genoemd is slechts een onjuiste gedachte.

Wanneer je echter nog steeds denkt: 'Ik ben' dan moet je in je vorige belichamingen ook vele verwanten hebben gehad. Waarom huil je dan niet om hun dood? Je had vele zwaanverwanten, toen je zwaan was, veel boomverwanten als boom, veel leeuwverwanten als leeuw, veel visverwanten als vis. Waarom huil je niet om hen? Je was een prins, een ezel, een heilige vijgenboom en daarna een banyanboom. Je was een Brahmaan, een vlieg en ook een mug en een mier. Gedurende een half jaar een schorpioen, een bij en nu ben je mijn broer. In deze en vele andere belichamingen werd je ontelbare malen opnieuw geboren.

Ook ik heb heel veel belichamingen gehad, ik kan ze allemaal zien en ook die van jou, dankzij mijn subtiele, zuivere en helderziende intelligentie. Ik was een vogel, een kraanvogel, een kikker, een boom, een kameel, een koning, een tijger – en nu ben ik je oudere broer. Tien jaar lang was ik een adelaar, vijf maanden was ik een krokodil en ik was honderd jaar lang een leeuw; nu ben ik je oudere broer. Ik herinner me al deze en nog meer belichamingen die ik in een staat van onwetendheid en misleiding heb doorlopen. In al deze belichamingen waren er ontelbare verwanten. Om wie zal ik treuren? Als ik dit overweeg, dan ben ik niet bedroefd.

Gedurende mijn hele levenspad zijn er familieleden als droge blaadjes op een bospad rondgestrooid. Broer, wat kan in deze wereld de juiste reden zijn om te treuren of om ons te verheugen? Laten we daarom al deze onwetende gedachten uitbannen en in vrede blijven. Ban de gedachte van de wereld uit, die als het 'ik' oprijst in de geest. En wees stil, ga noch omhoog en noch omlaag! Je bent niet ongelukkig en je hebt geen geboorte, geen vader, geen moeder; je bent het Zelf en niets anders. De wijzen bewandelen het middelste pad; zij zien wat er in het moment is, zij zijn in vrede en zij zijn gevestigd in het getuige-bewustzijn; ze schijnen als een lamp in de duisternis, in wiens licht de gebeurtenissen plaatsvinden (zonder dat de lamp erbij betrokken raakt)."

[V.21] Puṇya en Pāvana (slot): bevrijding van begeerten

Vasiṣṭha vervolgde:

Aldus geïnstrueerd door zijn broer, werd Pāvana verlicht. Beide broers gingen verder als verlichte wezens, gezegend met wijsheid en directe realisatie. Ze verbleven in het bos en deden waar ze plezier in hadden, zonder erdoor besmet te raken. In de loop van de tijd verlieten ze hun belichaming en bereikten de uiteindelijke bevrijding, net zoals ook een lamp zonder brandstof.

O Rāma, begeerte is de wortel van alle ellende: de enige verstandige weg is om volledig af te zien van alle begeerte en om er niet aan toe te geven. Net zoals vuur heviger gaat branden als het brandstof krijgt, zo worden gedachten vermenigvuldigd door het denken; gedachten verdwijnen alleen door uitroeiing van het denken. Klim dus in het rijtuig van niet-denken en bekijk de in ellende verzonken wereld met een blik vol compassie en met een onbegrensde visie. O Rāma, sta op.

Dit is inderdaad de Brāhmische staat, zuiver, vrij van begeerte en ziekte. Zelfs

iemand die een idioot was, zal vrij zijn van misleiding als hij dit bereikt. Hij die op de aarde verblijft met wijsheid als zijn vriend en met gewaarzijn als zijn vrouwelijke partner, wordt niet misleid.

Er is niets van waarde in de drie werelden, niets dat men zou kunnen wensen wat niet door de geest die vrij is van begeerte kan worden verkregen. Degenen die genezen zijn van de koorts van begeerte, onderwerpen zichzelf niet aan de ups en downs die bij het lichamelijk bestaan horen. De geest bereikt slechts vervulling door uiterste kalmte, niet door hem te vullen met wensen en hoop. Voor hen die vrij zijn van iedere hechting of begeerte zijn de drie werelden net zo groot als de voetafdruk van een kalf en een hele wereldcyclus duurt voor hen slechts een tel. De koelte van de ijsmassa bovenop de top van de Himālaya's is niets vergeleken met de koelte van de geest van de wijze die vrij is van begeerte. Het licht van de volle maan is lang zo helder niet, noch is de oceaan zo vol, noch is het gezicht van de godin van voorspoed zo stralend, als de geest die vrij is van begeerte.

Wanneer alle wensen en hoop, als waren het takken van een boom, van de geest worden afgesneden, herkrijgt de geest zijn eigen natuur. Wanneer je resoluut weigert om je toevlucht tot deze hoop en begeerte in je geest te zoeken, heb je niets te vrezen. Wanneer de geest vrij is van gedachtenvorming (dat door hoop of begeerte wordt gemotiveerd), dan wordt het niet-geest: en dat is bevrijding. Het denken dat wordt voortgebracht door hoop en begeerte, wordt 'vṛitti' (gedachtenbeweging) genoemd; wanneer hoop en begeerte worden opgegeven, is er ook geen vṛitti. Wanneer de oorzaak van het kwaad wordt verwijderd, verdwijnt ook het effect. Om de vrede in de geest te herstellen moet je dus de verstorende oorzaak, n.l. hoop en begeerte, verwijderen.

[V. 22] Het verhaal van Bali: verlangen naar eeuwige vrede

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, je moet een verandering in de geest bewerkstelligen, net zoals ook koning Bali dat deed. Ik zal je het verhaal van koning Bali vertellen. Als je ernaar luistert, dan zal je kennis van de eeuwige waarheid verkrijgen.

In een ander deel van de wereld (jagat) bestaat wat gekend wordt als Pātāla (de onderwereld). Er bestaan daar extreem mooie vrouwelijke demonen, vreemde reptielen met meerdere koppen, demonen met enorme lichamen, gigantisch grote olifanten, plaatsen die ernstig vervuild zijn en waar een verschrikkelijk 'kata-kata' geluid constant de lucht vult, grotten of diepe mijnen vol kostbare edelstenen, plaatsen die geheiligd zijn door het stof van de goddelijke voeten van de wijze Kapila (Californië wordt door sommigen beschouwd als Kapila-araṇya, het woud dat door Kapila werd bewoond!) en plaatsen die geheiligd zijn door heer Hāṭakeśvara, die door hemelse jonkvrouwen wordt aanbeden.

Bali, de zoon van Virocana en tevens de koning van de demonen, regeerde over het rijk Pātāla. De heer van het universum, Śrī Hari zelf, was de beschermer van deze koning. Zelfs Indra, de koning van de hemel, vereerde hem. Door de hitte van de

straling van deze koning Bali, droogden als het ware zelfs de oceanen op. Zijn oogopslag was zo krachtig dat hij met een enkele blik bergen kon verplaatsen. Bali regeerde lange tijd over de onderwereld.

Na verloop van tijd bereikte koning Bali een staat van diepe kalmte en begon hij zich het volgende af te vragen:

"Hoe lang moet ik over deze onderwereld regeren; hoe lang moet ik ronddwalen in de drie werelden? Wat win ik bij het regeren over dit koninkrijk? Wanneer alles in deze drie werelden onderworpen is aan vernietiging, hoe kan ik dan geluk in dit alles smaken?

Steeds opnieuw ervaar ik weer dezelfde walgelijke genoegens en dezelfde handelingen worden in deze wereld dag na dag herhaald: hoe komt het dat zelfs een wijze zich hierover niet schaamt? Steeds opnieuw dezelfde dag en dezelfde nacht, het leven in deze wereld draait als een draaikolk in de rondte.

Hoe kan iemand dan, terwijl hij dit dag na dag doet, de staat bereiken waarin dit zich steeds weer herhalende bestaan stopt? Hoe lang zitten we nog in deze draaikolk vast en waar dient dat toe?"

Terwijl hij dit dacht, herinnerde hij zich: "Ah, ik herinner me wat mijn vader Virocana mij eens vertelde. Ik had hem gevraagd: "Vader, wat is de bestemming van deze wereldverschijning of deze kringloop van het bestaan? Wanneer komt dit tot een eind? Wanneer zal de misleiding in de geest ophouden? Door welk gewin zal men volkomen worden vervuld, door welk inzicht zal men naar niets anders meer op zoek gaan? Ik bemerk dat het onmogelijk is om dit door plezier en handelen in de wereld te bereiken, want dat maakt dat de misleiding slechts toeneemt! Vertelt u me alstublieft hoe ik voor altijd in de hoogste vrede kan rusten."

[V.23] Bali (vervolg): over de onderwerping van de geest

Virocana zei tot Bali:

"Mijn zoon, er bestaat een enorm koninkrijk dat groot genoeg is om de drie werelden te verzwelgen. Er zijn daar geen meren, geen oceanen, geen bergen, geen wouden, geen rivieren, geen aarde, geen luchtruim, geen wind, geen maan, geen goden, geen demonen, geen halfgoden, geen vegetatie, geen hemel, geen hoog of laag, geen woorden, noch ik, noch goden als Viṣṇu. Er is daar slechts één en dat is het hoogste licht. Hij is almachtig, alomtegenwoordig, hij is alles – en hij blijft stil, alsof hij inactief is. Door hem (de koning) aangemoedigd doet de minister alles; wat er niet was maakt hij en wat er is verandert hij. Deze minister is niet in staat om ergens van te genieten en evenmin weet hij iets; hoewel onwetend en gevoelloos doet hij alles ter wille van zijn meester, de koning. De koning verblijft alleen, gevestigd in vrede."

Bali vroeg:

"Vader, wat is dat voor een koninkrijk dat vrij is van psychosomatische ziekten? Wie is die minister en wie is die koning? Het verhaal is prachtig en ongeëvenaard. Wees zo vriendelijk om het mij haarfijn uit te leggen."

Virocana antwoordde:

"Zelfs alle goden en demonen tezamen en zelfs een kracht die vele malen sterker is dan hun kracht, kunnen zelfs niet tippen aan deze minister. Hij is noch Indra, de koning der goden, noch de god van de dood, noch de god van rijkdom, noch een god, noch een demon, die je gemakkelijk kunt bevechten. Hoewel we geloven dat heer Viṣṇu de demonen doodde, was het in werkelijkheid deze minister die hen vernietigde. In feite werden ook de goden zoals Viṣṇu door hem overmeesterd en maakte hij dat ze hier werden geboren. Cupido ontleent zijn kracht aan deze minister. Woede ook. Het komt door zijn wens dat zich hier een onophoudelijk conflict tussen goed en kwaad voordoet.

Deze minister kan slechts door zijn eigen meester (de koning) worden verslagen en door niemand anders. Wanneer deze wens te zijner tijd in het hart van de koning oprijst, kan deze minister gemakkelijk worden verslagen. Hij is de machtigste in alle drie de werelden; de drie werelden zijn voor hem slechts als een uitademing. Als je in staat bent om hem te overwinnen, dan ben je inderdaad een held.

Zodra de minister verschijnt, manifesteren de drie werelden zich, net zoals de bloem van een lotus zich opent zodra de zon schijnt. Wanneer hij zich terugtrekt, gaan de drie werelden slapen. Als je hem, met een één-puntig gerichte geest, die volkomen vrij is van misleiding en onwetendheid, kunt overwinnen, dan ben je een held. Als hij wordt overwonnen, dan worden alle werelden en alles wat erin bestaat, overwonnen. Als hij niet wordt overwonnen, dan wordt er niets overwonnen, zelfs al denk je dat je wel het één en ander in deze wereld hebt overwonnen.

Mijn zoon, streef er dus naar om met al je kracht en op iedere mogelijke manier, wat ook de moeilijkheden en hindernissen zullen zijn, deze minister te overwinnen teneinde absolute volmaaktheid en eeuwige gelukzaligheid te bereiken."

[V.24] Bali (vervolg): over het bedwingen van de geest

Bali vroeg:

"Vader, met welke middelen kan deze machtige minister daadwerkelijk worden overwonnen?"

Virocana antwoordde:

"Mijn zoon, hoewel deze minister bijna onoverwinnelijk is, zal ik je vertellen hoe je hem kunt overwinnen. Hij wordt in een oogwenk overwonnen als iemand hem door middel van intelligent handelen aanpakt; ontbreekt deze intelligente aanpak, dan vernietigt hij alles als een giftige slang. Iemand die hem op intelligente wijze benadert, speelt met hem als met een kind en onderwerpt hem op speelse wijze; dan aanschouwt hij de koning en is hij in de hoogste staat gevestigd. Want wanneer de koning eenmaal wordt gezien, komt de minister volledig onder je controle en als de minister onder je controle is, dan wordt de koning duidelijk gezien. Totdat de koning wordt gezien, is de minister niet echt overwonnen en totdat de minister is overwonnen, wordt de koning niet gezien! Wanneer de koning niet wordt gezien, is de minister verwoestend bezig en brengt overal ellende; de minister is dan niet

overwonnen en de koning blijft verborgen. Daarom moet onze intelligente aanpak tweeledig zijn; namelijk het zien van de koning en het bedwingen van de minister. Door intense inspanning en standvastige oefening kun je dit allebei bereiken en dan zal je dat rijk kunnen binnengaan en zal je nooit meer ellende ervaren. Dat is het rijk waar de wijzen verblijven die altijd in vrede zijn gevestigd.

Mijn zoon, ik zal je dit nu allemaal duidelijk uitleggen! Het rijk waar ik naar verwees, is de staat van bevrijding of het einde van alle ellende. De desbetreffende koning is het Zelf dat alle andere rijken en alle staten van bewustzijn transcendeert. De minister is de geest. Het is de geest die deze hele wereld heeft gemaakt, net zoals ook een pot van klei wordt gemaakt. Wanneer de geest is overwonnen, is alles overwonnen. Herinner je dat de geest nagenoeg onoverwinnelijk is, behoudens dan door middel van een intelligente aanpak."

Bali vroeg: "Vader, wilt u zo vriendelijk zijn om mij te zeggen met welke intelligente aanpak ik de geest kan overwinnen?"

Virocana antwoordde:

"Het allerbeste intelligente middel om de geest te bedwingen is om op ieder moment volkomen vrij van wensen, hoop of verwachting te zijn ten aanzien van alle objecten. Op deze manier kan deze krachtige olifant (de geest) worden bedwongen. Mijn zoon, die manier is zowel gemakkelijk als uiterst moeilijk; het is erg moeilijk voor iemand die zich niet aan serieuze oefening wijdt, maar het is eenvoudig voor iemand die volhardt in zijn inspanning. Net zoals er ook geen oogst is zonder te zaaien, zo wordt ook de geest niet zonder standvastige oefening bedwongen. Pak daarom deze oefening van onthechting op. Je zult in deze wereld van verdriet blijven ronddwalen, totdat je je hier hebt afgewend van alle zintuiglijke genietingen. Zelfs een krachtig persoon zal zijn bestemming niet bereiken als hij er niet naar toe gaat. Niemand kan de staat van totale onthechting bereiken zonder voortdurende oefening."

Virocana vervolgde:

"Slechts door de juiste inspanning kan kalmte worden bereikt; er is geen andere manier. De mensen spreken over goddelijke genade of lot; maar in deze wereld nemen we het lichaam waar, geen god. Wanneer de mensen over god spreken, dan doelen ze op dat wat onvermijdelijk is, op wat buiten hun controle valt en op het natuurlijke verloop der gebeurtenissen. Op dezelfde manier wordt alles wat een totale gelijkmoedigheid teweegbrengt en alles wat vreugde en verdriet doet ophouden aangeduid als goddelijke genade. Goddelijke genade, de natuurlijke orde en de juiste inspanning verwijzen alle naar dezelfde waarheid; het onderscheid is te wijten aan een verkeerde waarneming of illusie.

Wat de geest zich ook maar met de juiste inspanning inbeeldt, dat zal vrucht dragen en wanneer de geest deze vruchten ziet, ervaart het vreugde, enz. De geest is de doener en waar hij zich ook maar een voorstelling van maakt, dat wordt door de natuurlijke orde (niyati) der dingen geschapen en gemanifesteerd. De geest is ook in staat om tegen de natuurlijke orde in te gaan; daarom kan er ook worden gezegd dat

de geest de souffleur van de natuurlijke orde is.

Net zoals de wind in ruimte beweegt, zo functioneert ook de jīva (het individu) in deze wereld en doet binnen die natuurlijke orde dat wat moet worden gedaan, hoewel dit handelen wellicht zelfzuchtig of egoïstisch lijkt. Ertoe aangezet door de natuur lijkt hij te bewegen of stil te staan; beide zijn slechts uitdrukkingen of valse voorstellingen, net zoals door de beweging van de bomen op een bergtop, ook de top van de berg lijkt te bewegen.

Met andere woorden zolang de geest bestaat, zolang bestaat er noch een god, noch een natuurlijke orde; wanneer de geest is opgehouden om te bestaan, laat er dan bestaan wat er bestaat!"

Bali vroeg:

"Heer, zeg mij hoe het ophouden van het verlangen naar plezier stevig in mijn hart geworteld kan raken?"

Virocana zei:

"Mijn zoon, zelfkennis is de klimplant die de vrucht oplevert van het ophouden van verlangen naar plezier. Pas wanneer het Zelf wordt gezien, wordt de hoogste vorm van onthechting stevig in het hart gevestigd. Daarom zal je tegelijkertijd door intelligent onderzoek zowel het Zelf moeten zien en zal je jezelf ook moeten ontdoen van het verlangen naar plezier.

Wanneer de intelligentie nog niet is ontwaakt, zal je twee kwarten van de geest moeten vullen met het genieten van plezier, één deel met het bestuderen van de geschriften en het andere met het dienen van de leraar. Wanneer het gedeeltelijk is ontwaakt, worden twee delen besteed aan het dienen van de leraar, en het genieten van plezier en het bestuderen van de geschriften krijgen elk één deel. Wanneer het volledig is ontwaakt, worden twee delen gewijd aan het dienen van de leraar en de andere twee aan de studie van de geschriften, met onthechting als voortdurende metgezel."

Virocana vervolgde:

"Slechts wanneer je vol goedheid bent, ben je gekwalificeerd om naar woorden van de hoogste wijsheid te luisteren. Daarom moet je er steeds naar streven om de geest op te voeden met zuiverende kennis en om hem te voeden met de innerlijke transformatie die door de studie van de geschriften wordt teweeggebracht. Wanneer de geest daardoor wordt getransformeerd, is ze in staat om de waarheid zonder enige vervorming te weerspiegelen. Dan moet je er zonder uitstel naar streven om het Zelf te zien. Deze twee – zelfrealisatie en het stoppen van begeerte – moeten zich hand in hand en tegelijkertijd ontwikkelen.

Ware onthechting rijst niet op door boetedoening, liefdadigheid, een pelgrimstocht, enz., maar het rijst slechts op door directe waarneming van de eigen ware natuur. En er bestaat naast juiste inspanning geen andere manier voor directe zelfrealisatie. Daarom moet je je afhankelijkheid aan een god of aan het lot opgeven en moet je door juiste, persoonlijke inspanning het zoeken naar plezier ferm afwijzen. Wanneer onthechting rijpt, rijst de geest van zelfonderzoek in onszelf op.

De geest van zelfonderzoek versterkt onthechting. Deze twee zijn afhankelijk van elkaar, net zoals dat geldt voor de oceaan en de wolken. Deze twee en ook zelfrealisatie zijn allemaal intieme vrienden en bestaan altijd samen.

Daarom moeten we allereerst iedere afhankelijkheid van buiten ons liggende factoren (zoals god) uitbannen en daarom moeten we zeer vastberaden en met de grootst mogelijke inspanning onthechting cultiveren. Het is evenwel toegestaan om rijkdom te vergaren, maar dan zonder daarbij de plaatselijke gebruiken en gewoonten geweld aan te doen en zonder daarbij je eigen verwanten te benadelen, enz. Je moet deze rijkdom gebruiken om het gezelschap van goede, heilige en met nobele kwaliteiten gezegende mensen te verwerven. Het gezelschap van wijze mensen stimuleert onthechting. Dan rijst de geest van zelfonderzoek, van kennis en van de studie van de geschriften op. Stap voor stap bereik je de hoogste waarheid.

Wanneer je je volledig afwendt van het najagen van plezier, bereik je door middel van zelfonderzoek de hoogste staat. Wanneer het Zelf volkomen is gezuiverd, ben je volledig gevestigd in de hoogste vrede. Je zult nooit meer terugvallen in de poel van de gedachtenvorming, die de oorzaak van alle ellende is. Hoewel je doorgaat met leven, zal je vrij blijven van alle hoop en verwachting. Je bent zuiver! Gegroet, o belichaming van gelukzaligheid!!

Vergaar, overeenkomstig de heersende sociale traditie, een beetje rijkdom; en verwerf daarmee het gezelschap van wijzen en vereer hen. Door hun gezelschap zal je verachting krijgen voor plezierige dingen. En door juist onderzoek zal je zelfkennis verwerven."

[V.25, 26] Bali (vervolg): Bali's vragen 'wie ben ik?', 'is dit alles'

Bali zei tot zichzelf:

"Gelukkig herinnerde ik me nog alles wat mijn vader had gezegd. Nu het verlangen naar vermaak is opgehouden, zal ik de op nectar lijkende staat van vrede bereiken. Ik ben echt doodmoe van het steeds weer vergaren van rijkdom, van het vervullen van mijn verlangens en van het genieten van seksuele genoegens. De staat van vrede is heerlijk; in die volstrekte innerlijke rust verliezen alle plezier en pijn hun waarde.

Het leven is een continue kringloop van zich herhalende ervaringen; er wordt nooit iets nieuws ervaren. Ik zal alles opgeven en met mijn geest volledig teruggetrokken van het najagen van plezier zal ik vol geluk gevestigd blijven in het Zelf. Dit universum is slechts een schepping van de geest; wat verlies ik door het af te wijzen?

Genoeg zelfs van dit schuldbesef! Want het belangrijkste aspect van een geneeskundige behandeling is de onmiddellijke aanpak van de ziekte. 'Wie ben ik?' 'Wat is dit alles?' Ik zal deze vragen aan mijn leermeester Śukra voorleggen."

Vasiṣṭha vervolgde:

Na dit besluit contempleerde Bali op Śukra, de leermeester van de demonen. Doordat hij was gevestigd in het oneindig bewustzijn, was Śukra alomtegenwoordig

en wist hij dat zijn discipel hem nodig had. Onmiddellijk nam hij een belichaming aan en hij verscheen voor koning Bali.

In de directe aanwezigheid van de leermeester, ging er een speciale straling van Bali uit. Hij ontving de leermeester met gepaste eerbewijzen en vereerde de voeten van de leermeester met grote devotie.

Toen vroeg Bali aan Śukra: "Heer, het komt door de reflectie van uw eigen goddelijke straling, waardoor ik word aangespoord om dit probleem aan u voor te leggen. Ik voel geen verlangen naar vermaak en ik wil de waarheid leren kennen. Wie ben ik? Wie bent u? Wat is deze wereld? Alstublieft, vertel dit alles aan mij!"

Śukra antwoordde: "O Bali, ik ben op weg naar een ander rijk, maar ik zal je in een paar woorden de kern van wijsheid uitleggen. Alleen bewustzijn bestaat, dit alles is alleen maar bewustzijn, dit alles is vervuld van bewustzijn. Ik, jij en deze hele wereld zijn slechts bewustzijn. Als je nederig en oprecht bent, dan zal je alles wat ik je heb verteld verwerven; zo niet, dan zal een poging tot verdere uitleg neerkomen op het schenken van plengoffers op een hoop as (dat wil zeggen nutteloos; de plengoffers zijn alleen betekenisvol wanneer ze in het heilige vuur worden geschonken). De objectiviteit (gedachtenvorming) van bewustzijn wordt gekend als gebondenheid en het uitbannen van die objectiviteit is bevrijding. Bewustzijn zonder die objectiviteit is de werkelijkheid van alles; dit is de vaste overtuiging van alle filosofieën. Wanneer je in deze overtuiging bent gevestigd, zal je ook het oneindige bewustzijn realiseren. Ik moet nu vertrekken om het werk van de goden te verrichten; zolang dit lichaam bestaat, zolang moet men niet nalaten om juist te handelen."

[V.27] Bali (vervolg): alles is bewustzijn

Nadat Śukra was vertrokken, reflecteerde Bali als volgt:

"Wat mijn leermeester mij zei was inderdaad juist en ter zake doende. Het is zeker dat alles wat bestaat slechts bewustzijn is en dat er niets anders bestaat. Wanneer het oneindige bewustzijn de gedachte koestert: 'Dit is de zon', dan onderscheidt de zon zich van de duisternis; het is het bewustzijn dat licht van duisternis onderscheidt. Het is het bewustzijn dat aarde als aarde kent, de windrichtingen in de ruimte als deze windrichtingen en de hele wereld als de wereld. Als bewustzijn een berg niet kon herkennen, zou het dan als berg bestaan?

Het bewustzijn zelf is dit alles, met inbegrip van de zintuigen, van het lichaam, van de wensen die in de geest oprijzen, van wat ook maar binnen en buiten is, van ruimte en zelfs van veranderende verschijnselen. Het komt inderdaad door dat bewustzijn dat ik in staat ben om in contact te komen met de objecten en deze kan ervaren, niet door het lichaam als zodanig. Onverlet het lichaam, ben ik het bewustzijn en dat is het Zelf van het gehele universum.

Omdat bewustzijn bestaat als één zonder tweede, wie is dan mijn vriend en wie is dan mijn vijand? Zelfs als het hoofd van het lichaam dat Bali wordt genoemd wordt afgehakt, verliest het bewustzijn dan zijn hoofd? Ook haat en dergelijke kwaliteiten zijn slechts wijzigingen van bewustzijn. Daarom, nogmaals, er bestaat noch haat

noch aantrekking, noch geest noch zijn verschijningsvormen – omdat het bewustzijn oneindig en absoluut zuiver is, hoe zouden er dan perversiteiten in kunnen oprijzen? Bewustzijn is niet gelijk aan de naam die we eraan geven, dat is slechts een woord! Het heeft geen naam.

Ik ben het eeuwige subject, vrij van alle objecten en benamingen. Ik begroet dat alomtegenwoordige bewustzijn dat vrij is van het verleidelijke concept van objecten en dat daarom eeuwig vrij is. Ik begroet mijzelf als zijnde het bewustzijn, dat vrij is van de subject-object verdeling, dat zonder verdeling op gepaste wijze handelt en dat het licht is dat in alle verschijningen wordt gereflecteerd. Ik ben dat bewustzijn waarin het verlangen naar ervaring is opgehouden. Ik ben net zo grenzeloos als de ruimte; ik ben onberoerd door geluk, ongeluk en soortgelijke dingen. Ze kunnen daarom met me doen wat ze maar willen, want ik ben niet verschillend van hen. De verplaatsing van energie in één substantie is winst noch verlies. Wanneer bewustzijn alles is, dan maken gedachten of hun verdere ontplooiing dat bewustzijn niet groter of kleiner. Daarom zal ik doorgaan met handelen tot ik absolute vrede in het Zelf bereik."

Vasiṣṭha vervolgde:

Aldus gereflecteerd hebbende, uitte Bali de OM-klank en terwijl hij contempleerde op de subtiele betekenis ervan, bleef hij in rust. Bevrijd van alle twijfel, bevrijd van de waarneming van objecten en zonder de verdeeldheid tussen denker, gedachte en denken (mediterende, het object van meditatie en meditatie), nadat alle intenties en gedachten tot rust waren gekomen, bleef Bali standvastig gevestigd in de hoogste staat met een geest waarin alle gedachtenbewegingen waren opgehouden, net zoals ook een lamp op een windstille plek. Zo leefde hij lange tijd.

[V.28, 29] Bali (slot): bevrijding door zelfonderzoek

Vasiṣṭha vervolgde:

Alle demonen (volgelingen of onderdanen van koning Bali) spoedden zich naar het paleis en zij omringden de koning, die in diepe contemplatie was gezeten. Omdat ze niet in staat waren om het mysterie te begrijpen, dachten ze aan hun leermeester Śukra. Zij zagen Śukra voor zich. Śukra zag dat Bali in een hogere bewustzijnsstaat verkeerde en zei tot de demonen met een stralende, blije glimlach:

"O demonen, het is werkelijk prachtig dat deze koning Bali door middel van zijn eigen resolute zelfonderzoek zo'n volmaaktheid heeft bereikt. Laat hem in zichzelf gevestigd blijven. De mentale activiteit die de wereld doet ontstaan, is in hem gestopt: probeer dus niet om met hem te spreken. Wanneer de donkere nacht van onwetendheid ten einde komt, rijst de zon van zelfkennis op: dat is nu zijn staat. Na verloop van tijd wanneer het zaad van de wereldverschijning in zijn bewustzijn ontkiemt zal hij vanzelf uit deze staat komen. Ga dus weer aan je werk: hij zal binnen duizend jaar tot het wereldbewustzijn terugkeren."

Toen ze dit hoorden, keerden de demonen terug naar hun standplaatsen en gingen verder met hun werkzaamheden ten behoeve van het rijk. Na een duizendtal hemelse

jaren van contemplatie, ontwaakte koning Bali door de muziek van de hemelse wezens en de goden. Een bovennatuurlijk licht dat van hem uitstraalde, verlichtte de hele stad.

Voor de demonen weer bij hem waren, reflecteerde Bali aldus:

"Het was inderdaad een wonderlijke staat waarin ik voor een kort moment verbleef. Ik zal in deze staat blijven: wat heb ik met de gebeurtenissen van de buitenwereld te maken? De hoogste vrede en gelukzaligheid heersen nu in mijn hart."

(In de tussentijd spoedden de demonen zich naar de plaats waar hij zat; nadat hij hen even had aangekeken, ging Bali aldus door met reflecteren:)

"Ik ben bewustzijn en in mij bestaat geen enkele perversiteit. Wat valt er voor mij te winnen of te verliezen? Wat grappig: ik verlang naar bevrijding, maar wie heeft mij eigenlijk gebonden, wanneer en hoe? Waarom verlang ik dan naar bevrijding? Er is geen binding noch bevrijding: wat win ik door te mediteren of door niet te mediteren? Bevrijd van de misleiding van meditatie of geen meditatie, laat er zijn wat is: er is noch winst noch verlies voor mij. Ik wens noch meditatie noch geen meditatie, noch vreugde noch geen vreugde, ik wens niet het hoogste wezen noch de wereld. Ik ben noch levend noch dood; ik ben noch werkelijk noch onwerkelijk. Gegroet ben ik, het oneindige wezen! Laat deze wereld mijn koninkrijk zijn, ik zal zijn wat ik ben: laat deze wereld niet mijn koninkrijk zijn, ik zal zijn wat ik ben. Wat moet ik met meditatie en wat moet ik met dit koninkrijk? Laat zijn wat er moet zijn. Ik behoor nergens toe en niets behoort mij toe. Er is absoluut niets dat gedaan moet worden door dat wat bekend staat als 'mij'; dus waarom zou ik niet die handeling verrichten die natuurlijk is?"

Nadat hij zo had gereflecteerd, richtte koning Bali zijn stralende blik op de verzamelde demonen zoals ook de zon op een lotus schijnt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Koning Bali regeerde hierna het koninkrijk en deed alles spontaan, zonder enige afweging vooraf. Hij aanbad de brāhmanen, goden en wijzen. Hij behandelde zijn verwanten met eerbied. Hij beloonde zijn bedienden ruimschoots en gaf meer aan liefdadigheid dan werd verwacht. Hij onderhield zich vol vreugde met zijn vrouwen.

In zijn hart rees de wens op om een heilige rite te verrichten. Snel verzamelde hij de mensen en de materialen die hiervoor nodig waren. Hij leidde de rite op de juiste wijze. Omdat hij het leiderschap over de drie werelden van Bali wilde afpakken ten-einde het aan Indra te kunnen geven, kwam heer Viṣṇu (als dwerg vermomd) tijdens deze rite naar Bali toe en hij overtuigde hem om uit liefdadigheid aan Viṣṇu het leiderschap over de wereld te geven.

O Rāma, deze Bali zal de volgende Indra zijn; daarom woont hij als een bevrijde en verlichte wijze in de onderwereld (waar hij door heer Viṣṇu zelf naar toe was gestuurd), in afwachting van de tijd waarop hij de hemel zal regeren. Hij is totaal onbezorgd, of hij nu voorspoed of tegenslag ondervindt. Zijn bewustzijn ervaart in geval van geluk of ongeluk geen opgetogenheid noch neerslachtigheid. Hij had de

drie werelden gedurende miljarden jaren geregeerd; maar nu is zijn hart in rust. Als Indra zal hij de drie werelden opnieuw voor lange tijd regeren.

Hij is echter niet opgetogen over het vooruitzicht dat hij Indra wordt; noch was hij somber toen hij zijn positie verloor en in de onderwereld werd gesmeten. Hij verwelkomt wat hem ook maar ongezocht toevalt en is in vrede in zichzelf.

O Rāma, nu heb ik je het verhaal van koning Bali verteld. Verwerf hetzelfde inzicht zoals hij dat had en verheug je in het hoogste geluk. Ban de wens naar de zinloze en nutteloze zintuiglijke genoegens in deze wereld uit. De aantrekkelijke objecten die je hier verleiden, verdienen je bewondering niet meer dan rotsformaties die je van een afstand ziet. Vestig je geest, die van het ene ding naar het andere flitst, standvastig in je hart.

O Rāma, je bent het licht van bewustzijn; de werelden zijn in jou gevestigd. Wie is je vriend en wie is iemand anders? Jij bent het oneindige. Alle werelden bestaan in jou, aaneengeregen als kralen aan een rozenkrans. Het wezen dat je bent is niet geboren en gaat niet dood. Het Zelf is werkelijk; geboorte en dood zijn denkbeeldig. Onderzoek de natuur van alle ziekten die het leven belagen en leef zonder begeerte. Rāma, je bent het licht en de Heer: en deze wereld lijkt in dat licht te bestaan. Het heeft geen werkelijk en onafhankelijk bestaan.

Voorheen heb je voortdurend de verkeerde gedachten over het wenselijke en het onwenselijke gekoesterd; geef ook deze op. Dan zal je gelijkmoedigheid smaken: en dan zal het rad van geboorte tot stilstand komen. Waar de geest ook in dreigt weg te zinken, trek hem ervan weg en richt hem op de waarheid. Zo zal de wilde olifant van de geest worden getemd. Laat je niet op een dwaalspoor brengen door de langdradige loze beweringen van de zelfbenoemde, kwaadaardige leraren die geen rechtstreekse ervaring hebben; door te luisteren naar mijn uiteenzetting zal je zeker verlichting bereiken.

[V.30, 31] Het verhaal van Prahlāda: eenheid met Viṣṇu

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, ik zal je een ander verhaal vertellen dat het pad tot verlichting, vrij van hindernissen, illustreert.

In de onderwereld leefde een machtige demonenkoning, Hiraṇyakaśipu genaamd. Hij had aan Indra (Hari?) de heerschappij over de drie werelden ontworsteld. Hij regeerde over de drie werelden en had vele zonen. Onder hen was de beroemde Prahlāda, die straalde als een schitterende diamant te midden van andere edelstenen.

De demonenkoning, die aldus genoot van de heerschappij over de drie werelden en die een machtig leger en fijne kinderen had, werd trots en arrogant. Zijn agressieve gedrag en de door hem uitgeoefende terreur verontrustten de goden. Zij baden tot de schepper Brahmā om uit hun benarde positie te kunnen ontsnappen. In antwoord op hun gebed, nam Heer Hari de gedaante aan van Narasimha (de leeuwmens) en vernietigde de demonenkoning. Narasimha's lichaam was enorm groot en machtig. Hij had scherpe en angstaanjagende tanden en nagels. Zijn

oorringen leken op fakkels. Zijn onderlichaam was als een berg. Hij had krachtige armen die de hele schepping konden doen schudden. Zijn adem deed bergen schudden. De haren op zijn lichaam leken op vlammen. Zijn ledematen waren verschrikkelijke projectielen. De demonen vluchtten alle richtingen uit, ze waren niet in staat de woedende blik van Narasimha te verdragen. De binnenste verblijven van het paleis waren volledig in de as gelegd.

Prahlāda had het overleefd en hij voerde de crematieceremonie uit voor zijn overleden familieleden. Hij troostte de gewonde familieleden. Onthutst door de omvang van de vernietiging bleven hij en anderen die het hadden overleefd een tijdje onbeweeglijk staan.

Prahlāda peinsde: "Wie kan ons nu helpen, zelfs de zaden van de demonenfamilies zijn door Hari vernietigd. Helaas, onze vijand heeft in korte tijd de grootst mogelijke militaire overwinning behaald. De goden die eerder nederig voor de voeten van mijn vader bogen, hebben ons rijk veroverd. Mijn eigen verwanten zijn tot armoede vervallen, ze zijn werkloos, zonder enthousiasme, lusteloos en ellendig. De demonen die eerst sterk en machtig waren, zijn nu net zo zwak en timide als de goden, het noodlot is waarlijk mysterieus. Als het naar een vreemd dorp wordt gebracht, schrikt een schichtig hert van het geluid van elk blaadje dat uit de boom valt: op dezelfde manier raken de vrouwelijke demonen door het minste of geringste in paniek doordat ze de strijdlust van de vijand hebben meegemaakt.

De goden hebben de wens-vervullende boom teruggenomen. Net zoals de demonen zich voorheen verheugden in de aanblik van de gezichten van de godinnen, zo genieten ook de goden er nu van om naar de vrouwelijke demonen te kijken. De half-godinnen en anderen die vreugdevol in de binnenste vertrekken van de demonen leefden, zijn ontsnapt en zijn naar de wouden van de berg Meru getrokken en leven daar als bosvogels. Mijn eigen moeders (de koninginnen) zijn een toonbeeld van verdriet. Oh wee, mijn vaders waaier wordt nu voor Indra gebruikt. Dankzij Hari zijn we nu onderworpen aan een onvergelijkbare en onuitsprekelijke tegenspoed, waaraan alleen al de gedachte ons miserabel en wanhopig maakt."

Prahlāda vervolgde zijn overpeinzing:

"Net zoals de met sneeuw bedekte pieken van de Himālaya's nooit bloot staan aan de verzengende hitte van de zon, zo zijn de goden nooit onderhevig aan onderdrukking omdat ze onder bescherming van Viṣṇu leven. Net zoals een kleine aap die op een tak in een boom zit, een sterke hond op de grond kan treiteren, zo treiteren deze goden de demonen, omdat ze gegarandeerd zijn van de bescherming van Viṣṇu.

Het is Viṣṇu die het hele universum beschermt en onderhoudt. Zelfs als Viṣṇu het gebruik van wapens achterwege laat, dan nog kan niemand de confrontatie met hem aan (Narasimha gebruikte geen gewone wapens). Hij alleen is de toevlucht voor alle wezens in deze wereld, daarom moet men zijn toevlucht altijd bij hem zoeken – er is geen andere manier. Er is niemand die superieur aan hem is en hij alleen is de oorzaak, de instandhouding en de oplossing van het universum. Vanaf nu zal ook ik aan Viṣṇu zijn toegewijd en leven alsof ik vervuld ben van zijn aanwezigheid. De

heilige mantra 'Namo Nārāyaṇāya' die aan hem is opgedragen, is in staat iedere denkbare zegening aan de volgeling te schenken; moge het mijn hart nooit verlaten.

Maar iemand die niet Viṣṇu is, verkrijgt geen enkele weldaad door Viṣṇu te aanbidden. Men moet Viṣṇu aanbidden door Viṣṇu te zijn. Dus ik ben Viṣṇu. Hij, die Prahlāda wordt genoemd is niemand anders dan Viṣṇu, er bestaat geen dualiteit. Garuḍa (het voertuig van Viṣṇu) draagt me nu. Zijn onderscheidingstekenen sieren mijn ledematen. Lakṣmi (zijn gemalin) staat naast me. Alle goddelijke pracht van Viṣṇu is van mij geworden.

De schelp, de discus, de strijdknots en het zwaard (de symbolen die onlosmakelijk met Viṣṇu verbonden zijn) zijn nu bij mij. De lotus waar Brahmā de schepper op zit, komt uit mijn navel tevoorschijn. Het gehele universum dat steeds weer ontstaat en verdwijnt, zit in mijn onderbuik.

Mijn kleur is nu de blauwe kleur van Viṣṇu. Ik ben gekleed in het gele gewaad van Viṣṇu. Ik ben Viṣṇu. Wie kan dan mijn vijand zijn en wie kan mij uitdagen? Omdat ik Viṣṇu ben, heeft iemand die mij vijandig is gezind beslist het einde van zijn leven bereikt. Deze demonen die voor mij staan vinden het moeilijk en bijna onmogelijk om mijn duizelingwekkende straling te verdragen. En die goden daar bezingen echt mijn eigen lof, want ik ben Viṣṇu.

Ik ben ieder gevoel van dualiteit overstegen en daardoor ben ik zelf Viṣṇu geworden. Hij in wiens onderbuik de drie werelden altijd verblijven, hij die alle kwade krachten in het universum bedwingt en hij die alle angsten voor iedereen verdrijft – ik ben hem en ik groet hem."

[V.32, 33] Prahlāda (vervolg): de aanbidding van Viṣṇu

Vasiṣṭha vervolgde:

Na zichzelf aldus in de beeltenis van Viṣṇu te hebben veranderd, wilde Prahlāda Viṣṇu gaan aanbidden. Hij dacht: "Hier staat een andere Viṣṇu, die ook in zijn voertuig Garuḍa zit, die gezegend is met alle goddelijke kwaliteiten en krachten, die alle onderscheidingstekens draagt die bij de status van Viṣṇu horen. Ik zal hem nu aanbidden in overeenstemming met de traditie die bij zo'n aanbidding hoort, maar dan in de geest."

Na dit te hebben besloten, aanbad Prahlāda met alle benodigdheden die de traditie en de geschriften voorschrijven Viṣṇu in de geest. Daarna aanbad hij Viṣṇu ook nog met uiterlijke riten en rituelen. Nadat dit was voltooid, verheugde Prahlāda zich zeer.

Vanaf die tijd werd Viṣṇu iedere dag op deze wijze door Prahlāda aanbeden. Doordat de demonen van het koninkrijk dat zagen en zijn voorbeeld volgden, werden ook zij trouwe volgelingen van Viṣṇu. Het gerucht dat de demonen, die tot voor kort vijanden van Viṣṇu waren geweest, plotseling zijn volgelingen waren geworden verspreidde zich als een lopend vuurtje door de hemel! De goden in de hemel waren verbijsterd, hoe konden demonen volgelingen worden! Zij gingen snel naar Viṣṇu toe en vroegen het aan hem.

De goden zeiden:

"Heer, wat is dit voor een mysterie? De demonen zijn uw traditionele vijanden. Dat zij nu in uw volgelingen zouden zijn veranderd, lijkt onwerkelijk en een truc. Hoe rijmt dat met de duivelse natuur van de demonen; en hoe zit dat met de toewijding voor u, die slechts oprijst in de laatste incarnatie van een jīva? Goede en goddelijke kwaliteiten passen gewoon niet bij demonen, het klinkt zo tegenstrijdig. De kwaliteiten van een wezen zijn immers altijd in overeenstemming met de fundamentele natuur van dat wezen. Om te horen dat deze demonen in een handomdraai uw volgelingen zijn geworden is bijna pijnlijk. Als er zou worden gezegd dat zij stukje bij beetje hogere staten van zijn hadden ontwikkeld, goede kwaliteiten hadden ontwikkeld en vervolgens uw volgelingen waren geworden, dan zouden we het goed kunnen begrijpen. Maar dat iemand die altijd een slechte natuur heeft gehad opeens uw volgeling wordt, dat is ongelofelijk."

De Heer antwoordde:

"O goden, lijdt niet langer onder twijfel en wanhoop. Prahlāda is mijn volgeling geworden. Dit is inderdaad zijn laatste geboorte en hij verdient het om nu te worden bevrijd. De zaden van zijn onwetendheid zijn verbrand; hij zal niet meer worden geboren. Het is onzinnig en pijnlijk om te horen dat een goed mens slecht is geworden. Het is toepasselijk en goed om te horen dat iemand die geen goede kwaliteiten had, goed is geworden. Prahlāda's verandering is voor jullie eigen bestwil." (Alternatieve betekenis: Het is onjuist om te zeggen dat iemand die begrensd en geconditioneerd is ongeconditioneerd werd: maar het is wel correct om te zeggen dat het ongeconditioneerde wezen zonder kwaliteiten geconditioneerd lijkt te zijn.)

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij de goden aldus gerust had gesteld, verdween Viṣṇu en de goden gingen terug naar hun eigen onderkomens. Ze werden vriendelijk tegen Prahlāda.

Op deze manier aanbad Prahlāda heer Viṣṇu iedere dag in gedachte, woord en daad. Als directe vrucht van deze aanbidding groeiden er allerlei nobele kwaliteiten als wijsheid en onthechting in hem. Hij zocht geen plezier; en evenmin contempleerde zijn geest op plezier. Zijn geest was nergens door gebonden, omdat hij de begeerte naar plezier had uitgebannen. Heer Viṣṇu hoorde over de staat van Prahlāda. Hij reisde door de onderwereld en ging naar de plaats waar Prahlāda hem aanbad. Toen hij zag dat heer Viṣṇu zelf naar het paleis was gekomen, verheugde Prahlāda zich nog meer en aanbad Viṣṇu opnieuw.

Prahlāda bad:

"Ik zoek mijn toevlucht in de Heer, in wie de drie werelden zich verheugen, die het hoogste licht is dat het duister van iedere vorm van onwetendheid en onzuiverheid vernietigt, die de toevlucht is voor eenieder die hulpeloos en wanhopig is, die de enige Heer is die het waard is om je toevlucht in te zoeken, de ongeborene, de zekerste zekerheid. U bent stralend als de blauwe lotus of het blauwe juweel, uw lichaam is blauw als het zenit van de heldere winterhemel; en u houdt uw goddelijke onderscheidingstekens in uw handen – ik zoek mijn toevlucht in u.

Ik zoek mijn toevlucht in degene wiens stem de waarheid is (de heilige geschriften), wiens navel-lotus de zetel is van de schepper Brahmā en die in het hart van alle wezens woont. Ik zoek mijn toevlucht in degene van wie de glans van zijn nagels straalt als de sterren aan de hemel, wiens zoete lachende gezicht is als de maan, in wiens hart het juweel zit van waaruit stralen schijnen en stromen zoals de heilige rivier de Ganges en die gekleed is in de zuivere herfstlucht. Ik neem mijn toevlucht in hem in wie dit omvangrijke universum onverminderd rust, die nooit wordt geboren en nooit verandert, wiens lichaam samengesteld is uit alle gunstige kwaliteiten en die op een blad van een Banyan rust. Ik neem mijn toevlucht tot degene die de godin Lakṣmī tot zijn gemalin heeft, haar schoonheid is te vergelijken met de schoonheid van de ondergaande zon. Ik neem mijn toevlucht in de Heer, die is als de zon ten opzichte van de lotus van de drie werelden en die is als de lamp ten opzichte van de duisternis van onwetendheid, die van de natuur van oneindig bewustzijn is, en die het lijden en de ellende van alle wezens in dit universum vernietigt."

[V.34] Prahlāda (vervolg): zelfonderzoek van Prahlāda

De Heer sprak:

"O Prahlāda, jij bent een oceaan van goede kwaliteiten en je bent inderdaad het juweel onder de demonen. Vraag mij om een gunst naar keuze die in staat is de ellende van geboorte op te heffen."

Prahlāda zei:

"Heer, u bent degene die in alle wezens woont en u schenkt ons de vervulling van al onze wensen. Schenk mij alstublieft die gunst die u als onbegrensd en oneindig beschouwt."

De Heer sprak:

"Prahlāda, moge je gezegend zijn met de geest van onderzoek totdat je tot rust komt in de oneindige Brahman, zodat al je misleidingen ten einde komen en je de hoogste vrucht van genade zult bereiken."

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de Heer dit had gezegd, verdween hij. Prahlāda voltooide zijn verering en na het zingen van hymnes in aanbidding van de Heer, begon hij op de volgende manier te reflecteren.

Prahlāda overdacht:

"De Heer beval: "Wees steeds bezig met onderzoek"; ik zal me dus bezighouden met onderzoek in het Zelf. Wat ben ik, wie spreekt er, loopt er, staat er en functioneert er op dit rijkversierde toneel dat de wereld wordt genoemd? Dit zou ik als eerste moeten uitzoeken.

Ik ben zeker niet deze uit bomen, struiken en bergen samengestelde wereld die uitwendig en inert is. Noch ben ik het lichaam, dat werd geboren door de beweging van de levensadem en dat een zeer kort moment lijkt te bestaan. Ik ben niet de klank (woord ofwel naam ofwel uitdrukking) die is verbonden met de inerte substantie dat het oor wordt genoemd; klank is slechts een kleine beweging van lucht, zonder vorm

en zonder bestaan. Ik ben niet het voelen of het ervaren van aanraking dat ook maar tijdelijk is en dat alleen maar kan functioneren door het oneindige bewustzijn. Noch ben ik het smaakzintuig dat is gebaseerd op de altijd veranderende en rusteloze tong en die zijn objecten altijd is toegewijd. Ik ben niet het zintuig van het zien (of vorm) dat ook tijdelijk is en dat slechts een perversie van het begrip van de ziener is. Noch ben ik het reukzintuig dat een denkbeeldige creatie is van de neus en dat een vage vorm heeft.

Ik ben dus verstoken van al deze denkbeeldige kwaliteiten. Ik heb niets te maken met de functies van deze zintuigen. Ik ben zuiver bewustzijn. Ik ben vrede voorbij het denken."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Ik ben de allesdoordringende werkelijkheid die zonder objectiviteit en daardoor zonder voorstellingen en concepten is. Ik ben zuiver bewustzijn. Het is door dit bewustzijn dat alle dingen worden waargenomen, vanaf een kleine pot tot de machtige zon aan toe. Ah, nu herinner ik mij de waarheid dat ik het overal aanwezige Zelf ben, waarin gedachtevorming niet voorkomt. Het is door dat Zelf dat alle gewaarwordingen en ervaringen mogelijk zijn, want het is het innerlijk licht. Het is door dat innerlijk licht dat deze objecten hun schijnbare substantie verwerven.

Het is te danken aan dat innerlijk licht van bewustzijn dat volkomen vrij is van alle veranderingen, dat de zon heet en de maan koel is, dat de berg solide en het water vloeibaar is. Het is de oorzaak van alle gevolgen die zich als deze schepping manifesteren, maar het heeft zelf geen oorzaak. Het is vanwege dat innerlijke licht van bewustzijn dat de karakteristieke natuur van de verschillende objecten oprijst. Omdat het vormloos is en omdat het de oorzaak is van alle gevolgen, is dit universum met al zijn diversiteit erin opgerezen. Het is de enige oorzaak van de manifestatie van de drie-eenheid (de schepper Brahmā, de onderhouder Viṣṇu en de oplosser Śiva); maar het is zelf zonder oorzaak.

Ik groet dat Zelf dat zijn eigen licht is, vrij van de dualiteit van de kenner en het gekende, het subject en het object. Alle dingen van dit universum bestaan erin en zij lossen daarin op. Waar dit innerlijke Zelf maar aan denkt, dat gebeurt overal – ogenschijnlijk als een externe werkelijkheid. De dingen lijken tot bestaan te komen wanneer dit bewustzijn eraan denkt; wanneer de gedachte oprijst dat ze niet bestaan, verdwijnen zij weer. Op deze manier verschijnen al deze oneindige objecten in de onmetelijke ruimte van bewustzijn. Zij lijken te groeien en kleiner te worden, net zoals een schaduw in het licht van de zon ook lijkt te groeien of kleiner lijkt te worden.

Dit Zelf of innerlijk licht van bewustzijn is onbekend en ongezien; het wordt bereikt door hen die hun hart hebben gezuiverd. Het kan alleen door de wijzen worden gezien in de uiterst zuivere kosmische ruimte (dimensie) van bewustzijn.

Dit Zelf bestaat in een onverdeelde staat in de drie werelden – vanaf de schepper Brahmā tot aan het grassprietje toe – als het oneindige en zelfschijnende bewustzijn. Het is één, zonder begin en zonder eind; het bestaat als het alles, als de innerlijke

ervaring van alle bewegende en onbeweeglijke wezens."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Dit ene Zelf, dat het enige is dat ervaart, is daarom in alles datgene wat ervaart: daarom wordt er gezegd dat het duizend handen en ogen heeft. Met dit prachtige lichaam van de zon, zwerft dit 'Ik' ofwel dit Zelf door de ruimte en door de lucht. Hetzelfde geldt voor het Zelf dat belichaamd is als de godheid, die de schelp, discus, strijdknots, etc., vasthoudt en die in deze wereld vereerd wordt. Het was dit Zelf ofwel dit 'Ik' dat werd geboren als de ene die voor altijd gezeteld is in de lotus (de schepper Brahmā). Het is wederom het Zelf dat deze schepping zal oplossen of het aan het eind van de wereld-cyclus uit manifestatie zal terugtrekken.

Het Zelf waarnaar wordt verwezen als de 'Ik' die in Indra is belichaamd, beschermt de wereld. Ik ben vrouw, Ik ben man, Ik ben de jeugd, Ik ben de seniele oude man en door belichaming word Ik hier ogenschijnlijk geboren. Ik ben het alomtegenwoordige. Vanuit de bestaansgrond van het oneindige bewustzijn laat Ik bomen en planten groeien en ben Ik in hen aanwezig als hun ware essentie. Net zoals klei in de handen van een spelend kind, zo ook is voor mijn eigen genoegen deze wereldverschijning van mij doordrongen. De wereld ontleent zijn werkelijkheid aan het Zelf (Mij), het functioneert in en door Mij en wanneer Ik het uitban of ermee stop om eraan te denken, heeft het geen enkele werkelijkheid meer. Deze wereld bestaat immers in Mij, het Zelf of het oneindige bewustzijn, net zoals ook een weerspiegeling in de spiegel lijkt te bestaan.

Ik ben de geur in bloemen, Ik ben de glans in bloemen en bladeren, Ik ben het licht in de glans en zelfs in dat licht ben Ik de ervaring. Welke bewegende en onbeweeglijke wezens er in dit universum ook maar bestaan, Ik ben hun hoogste waarheid of bewustzijn, vrij van gedachtenvorming. Ik ben de essentie in alle dingen in het universum. Zoals boter bestaat in melk en zoals vloeibaarheid bestaat in water, zo besta Ik als de energie van bewustzijn in alles wat bestaat. De huidige, de voorbije en de toekomstige wereldverschijning bestaat in het oneindige bewustzijn zonder de kwaliteit van objectiviteit. Dit alomtegenwoordige, almachtige kosmische wezen is het Zelf dat het 'Ik' wordt genoemd. Dit kosmische koninkrijk (het universum) is ongezocht tot me gekomen en wordt door Mij doordrongen. Als het Zelf of het oneindige bewustzijn doordring Ik het gehele universum, net zoals ook de ene kosmische oceaan de kosmos doordringt nadat de kosmische schepping is opgelost. Net zoals voor een waterorganisme met een vaste woonplaats de oceaan zonder grenzen is, zo vind ook Ik geen einde aan de uitgebreidheid van mijn onbegrensde Zelf. Deze wereldverschijning is als een stofdeeltje in het oneindige bewustzijn; het bevredigt me niet, net zoals ook een piepklein vruchtje de honger van een olifant niet kan stillen. De vorm die in het huis van de schepper Brahmā begon te groeien, groeit daarom nu nog steeds."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Het was waarlijk slechts het oneindige bewustzijn dat bestond: hoe kon, zonder enige rechtvaardiging en aanleiding, hierin het eindige en begrensde egogevoel

ontstaan? Wat heeft de misvatting doen ontstaan die uitgedrukt wordt in beweringen als: 'Dit ben jij' en 'Dit ben ik'? Wat is dit lichaam en wat is lichaamsloosheid? Wie leeft er en wie is het die sterft? Mijn voorouders waren beslist niet erg slim, aangezien zij dit oneindige bewustzijn vergaten en ronddwaalden over deze kleine aarde. Hoe kun je de visie van het oneindige bewustzijn vergelijken met deze opgeblazen onbenulligheid, die bekend staat als de wereldpracht, vol vreselijke wensen en begeerten? De visie van het oneindige bewustzijn is zuiver en draagt de hoogste vrede in zich en het is waarlijk het beste van alle visies die er in dit universum mogelijk zijn.

Ik groet mijn eigen in alle wezens wonende Zelf, het van alle objectiviteit ofwel van alle gedachtenvorming bevrijde bewustzijn, dat de intelligentie in alle wezens is. Ik ben de ongeborene waar de wereldverschijning in wordt opgelost. Ik heb verkregen wat waard is om te verkrijgen. Ik heb overwonnen en Ik leef triomfantelijk. Ik beleef geen genoegen aan het regeren over een koninkrijk, waarvoor ik het hoogste geluk van kosmisch bewustzijn zou moeten uitbannen. Schande voor deze verderfelijke demonen die zich in de drek van dit aardse leven wentelen.

Helaas, hoe dom en onwetend was het van mijn vader om van dit fysieke bestaan te genieten en er mee tevreden te zijn! Wat heeft hij bereikt door lang te leven en door te regeren over dit kleine modderballetje dat aarde wordt genoemd? Zelfs de geneugten van ontelbare van deze werelden is niets vergeleken bij de gelukzaligheid van het Zelf. Hij die behalve deze zelfkennis niets bezit, heeft alles. Hij die dit uitbant en andere dingen zoekt, is geen man van wijsheid. Welke vergelijking is er mogelijk tussen dit sterfelijke fysieke bestaan (de droge woestijn) en de gelukzaligheid van verlichting (een prachtige lusthof)? De heerschappij over de wereld, evenals over alle dingen in de drie werelden, bestaat in bewustzijn; waarom ervaart de mens deze waarheid niet, dat er niets buiten het bewustzijn bestaat?

Alles, overal en te allen tijde, is eenvoudig door middel van het alomtegenwoordige en onverdeelde bewustzijn te verkrijgen. Het licht dat schijnt in de zon en de maan, de energie die de goden bezielt, de intrinsieke kenmerken van de geest en de elementen, de kwaliteiten en hoedanigheden die in de natuur bestaan (net zoals ook ruimte het voor de vogels mogelijk maakt om zich erin voort te bewegen) en de oneindige variëteit van de manifestaties van energie en intelligentie, het zijn allemaal uitbreidingen en functies van dat ene onverdeelde en onveranderlijke kosmische bewustzijn. Net zoals de zon zonder enig onderscheid op alle dingen schijnt, zo ook verlicht dit kosmische bewustzijn als het essentiële Zelf van alle dingen in het universum, alle dingen zonder onderscheid, onmiddellijk en spontaan."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Het oneindige bewustzijn doordringt tegelijkertijd de drie tijdsfasen en ervaart de oneindige werelden. Het omvat alles, ziet alles; en omdat het onbewogen en onveranderlijk is, is dat het enige dat altijd blijft. Dit bewustzijn ervaart tegelijkertijd wat zoet en wat bitter is; het is rustig en in vrede. Omdat dit bewustzijn in zichzelf

vrij is van alle veranderingen (gedachten en indrukken), en omdat het subtiel is en alle dingen gelijktijdig ervaart, is het altijd vredig en hetzelfde, zelfs wanneer het schijnbaar de diversiteit van de verschillende fenomenen ervaart.

Wanneer de illusoire verandering zijn toevlucht zoekt of tot rust komt in dat wezen dat geen enkele verandering heeft ondergaan, wordt de eerstgenoemde bevrijd van verdriet: en wanneer Dat wat Is, wordt gezien door dat wat niet is (of door de geest die vrij is van gedachtenbewegingen), laat Dat wat Is zijn vermomming vallen.

Wanneer bewustzijn het idee van de drie tijdsschalen loslaat, wanneer het is bevrijd van de binding met objecten of denkbeelden, dan komt het volledig tot rust. Het lijkt misschien alsof het onwerkelijk is, want het gaat iedere beschrijving te boven; daarom verklaren sommige mensen dat het Zelf niet bestaat. Maar of het Zelf (Brahman) nu wel of niet bestaat: dat wat niet aan verval onderhevig is, dat is de hoogste bevrijding.

Als gevolg van de veranderingen (gedachten) wordt dit bewustzijn ogenschijnlijk versluierd en dan wordt het niet gerealiseerd. Zij die zijn weggezonken in het moeras van aantrekking en afstoting, zijn niet tot deze realisatie in staat. Ze zitten gevangen in het net van het denken. Zo was het ook met mijn voorouders. Door hun begeerte en hun haat en door de misleide waarneming van dualiteit, leefden zij het leven van ongedierte.

Iemand in wie de spoken van begeerten en vijandigheid tot rust zijn gebracht en in wie de waandenkbeelden van het onwetend denken en van de psychologische verdraaiingen door de frisse wind van het innerlijk ontwaken zijn verdreven, alleen zo iemand leeft. Want hoe zouden er gedachten en beelden in het alleen bestaande, oneindige bewustzijn kunnen oprijzen?

Ik groet het Zelf! Een groet aan Mijzelf – het onverdeelde bewustzijn, het juweel van alle zichtbare en onzichtbare werelden! U bent zeker zeer snel bereikt! U wordt aangeraakt en verkregen, u wordt gerealiseerd, u bent boven alle soorten perversiteiten verheven, u bent wat u bent. Een groet aan u – mijn Zelf, Śiva, de Heer van de heren, het hoogste Zelf.

Ik groet het Zelf dat verheugd is in zijn eigen lichaam, gevestigd zijnde in zichzelf, in volle controle over zichzelf, totaal bevrijd van de sluier van zelfopgelegde onwetendheid (gedachten en concepten)."

[V.35] Prahlāda (vervolg): meditatie op het Zelf

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"OM is het ene onverdeelde bewustzijn zonder enige onzuiverheid. Alles wat er maar in het universum bestaat, dat is dat ene Zelf. Ook in dit lichaam dat opgebouwd is uit vlees en bloed, enz. is het de intelligentie die erin schijnt, zoals het ook in en door de lichtbronnen zoals de zon, enz., schijnt. Het maakt het vuur heet en het proeft dat nectar zoet smaakt, het ervaart als het ware alle zintuiglijke ervaringen. Staande staat het niet stil, gaande beweegt het niet, rustend is het toch steeds bezig; dynamisch is het passief. In het verleden, in het heden en in de toekomst, hier, daar

en overal, is het in alle schijnbare veranderingen altijd hetzelfde. Geheel zonder angst en beperking is het dit bewustzijn, dat de oneindige variëteit van wezens tot manifestatie brengt en dat hen onderhoudt, vanaf de schepper Brahmā tot het grassprietje aan toe. Het is altijd dynamisch en actief, maar toch is het onbeweeglijker dan een rotsblok en het is zelfs meer onaangedaan door activiteit dan de ruimte.

Het is dit Zelf of bewustzijn dat de geest activeert, net zoals ook de wind de bladeren laat ritselen; het maakt dat de zintuigen functioneren, net zoals ook een ruiter het paard leidt. Hoewel het Zelf de meester is van dit lichaam, is het aanwezig in iedere handeling alsof het een slaaf is.

Alleen dit Zelf moet worden gezocht en worden vereerd en de meditatie moet alleen hierop zijn gericht. Door je toevlucht te nemen tot dit Zelf overstijg je deze wereldverschijning met zijn kringloop van geboorte, dood en misleiding. Het is heel gemakkelijk toegankelijk en net zoals ook een goede vriend laat het je gemakkelijk toe, want het woont in de lotus van het hart van eenieder. Je kunt het in je eigen lichaam bereiken, zelfs zonder dat je er op bezoek hoeft te gaan; het manifesteert en onthult zichzelf, ook al denk je er slechts een moment aan. Hoewel het de Heer van alles is en het begiftigd is met alle perfecties, staan trots en arrogantie iemand die dit Zelf aanbidt toch niet in de weg.

Dit Zelf woont in alle lichamen, net zoals geur in bloemen verblijft. Het wordt niet door iedereen gerealiseerd, omdat niet iedereen de waarheid omtrent het Zelf onderzoekt. Wanneer het door zelfonderzoek wordt gerealiseerd, is er de onmiddellijke ervaring van gelukzaligheid en je ziet voortaan altijd wat waarheid is: alle ketenen verdwijnen, alle vijanden zijn overmeesterd en de begeerten brengen de geest niet langer in beroering. Wanneer het wordt gezien, wordt alles gezien; wanneer het wordt gehoord, wordt alles gehoord; wanneer het wordt aangeraakt, wordt alles aangeraakt – want de wereld bestaat omdat hét bestaat. Zelfs als je slaapt is het wakker, het spoort de onwijze aan tot alertheid, het verwijdert de last van het lijden en schenkt alle gewenste objecten. In deze schepping bestaat het alsof het een jīva (levende entiteit) is; het lijkt van plezierige dingen te genieten; en het lijkt zich in de objecten van deze wereld uit te breiden.

Maar in waarheid bestaat het in alle lichamen als het Zelf en in uiterste rust ervaart het zichzelf. Het is de ene en de kosmische werkelijkheid in het gehele universum."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Het Zelf is de leegte in de ruimte. Het is de beweging in alles wat beweegt. Het is het licht in ieder licht. In alle vloeistoffen is het de smaak. Het is de vastheid in aarde. Het is de hitte in vuur. Het is de koelte in de maan. Het is de essentie van het bestaan in de werelden. Net zoals al deze kenmerkende kwaliteiten bestaan in de bijbehorende substanties, zo ook bestaat het als de Heer in het lichaam. Net zoals bestaan overal bestaat en net zoals tijd altijd bestaat, zo ook bestaat dit Zelf in alle lichamen, inclusief alle daarbij behorende fysieke en psychologische vermogens.

Dit Zelf is het eeuwige bestaan. Het verlicht zelfs de goden. Alleen Ik, het Zelf,

besta, er bestaat geen gedachte of denkbeeld in Mij. Net zoals stofdeeltjes de ruimte waarin ze rond dwarrelen niet aantasten, net zoals een lotus niet nat wordt door het water, zo ben Ik onaangedaan door wat dan ook. Laat het lichaam het voorwerp zijn van geluk of ongeluk, hoe zou het Zelf daardoor geraakt kunnen worden? Net zoals het vlammetje in een lamp niet met een stukje draad kan worden vastgebonden (alhoewel de lont zelf van draadjes is gemaakt), zo wordt het Zelf – dat alle materiële bestaan overtreft en overstijgt – niet door die materie gebonden. Welke relatie kan er bestaan tussen onszelf (het Zelf) en de begeerten die door de zintuigen en door gedachten over het bestaan en niet-bestaan oprijzen? Wie of wat bindt de ruimte en door wie wordt de geest gebonden?

Zelfs als het lichaam in honderd stukken wordt gehakt, dan raakt het Zelf niet verwond; zelfs als de pot wordt verpulverd, dan wordt de ruimte erin niet vernietigd. Zelfs als deze kwelduivel van een geest die slechts als woord en niet als een realiteit bestaat verdwijnt, wat verliezen we dan? Eerst was er een geest vol gedachten over geluk en ongeluk, maar nu al die gedachten verdwenen zijn, waar is mijn geest dan nu? Welke dwaas zou er zulke gedachten willen koesteren als: 'Iemand geniet van een ander', 'Iemand begrijpt een ander', 'Iemand ziet een ander', 'Iemand krijgt een ongeluk'? Alleen de natuur geniet, de geest begrijpt (of snapt), het lijden hoort bij het lichaam, de misleide persoon is een dwaas: maar in iemand die bevrijding heeft bereikt bestaat er niets van dit alles. Ik koester geen begeerte naar plezier, noch wens ik het kwijt te raken. Wat ook maar komt, laat maar komen; wat ook maar gaat, laat maar gaan. Laat er maar gedachten over verschillende ervaringen in het lichaam oprijzen of verdwijnen, Ik besta noch in hen, noch bestaan zij in Mij.

Ik ben lange tijd een slaaf geweest van de verschrikkelijke vijand die onwetendheid wordt genoemd, die mij beroofde van mijn schat aan wijsheid. Pas nu heb ik door de genade van Heer Viṣṇu en door er mijn uiterste best voor te doen die wijsheid bereikt. Door de toverspreuk van zelfkennis is deze kwelgeest van het egogevoel verdreven. Nu de hinder van misleiding verdwenen is, verblijf ik als de hoogste Heer. Alles wat waard is om te worden gekend, wordt reeds geweten, alles wat waard is om te worden gezien, is al gezien; ik heb nu dat bereikt waar voorbij verder niets meer kan worden bereikt."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"God zij dank heb ik de dodelijke slang van de begeerte naar zintuiglijke genoegens ver achter me gelaten en alle misleidingen en hoop zijn tot rust gekomen. Ik heb het gebied van de hoogste waarheid bereikt. De Heer die het Zelf is, is door mij gezien door middel van het zingen van hymnen, aanroepingen, gebed, geestelijke kalmte en door het leiden van een gedisciplineerd leven. Door de genade van Heer Viṣṇu is de realisatie van het hoogste wezen stevig in mijn hart gevestigd.

Tot nu toe werd ik geteisterd door onwetende begrenzingen en misleidingen. Het woud van onwetendheid telt ontelbare mierenhopen waarin dodelijke slangen in de vorm van zintuiglijke begeerten wonen, er zijn vele valkuilen bekend als de dood en vele bosbranden van verdriet; hierin zwerven gewelddadige en hebzuchtige dieven

rond en ook de meest dodelijke vijand, het ego. Nu ben ik er door de genade van Heer Viṣṇu, maar ook door mijn eigen inspanning van bevrijd; en mijn intelligentie is volledig ontwaakt. In het licht van deze ontwaakte intelligentie neem ik geen entiteit meer waar die egogevoel kan worden genoemd, net zoals men geen duisternis meer ziet wanneer de zon is opgekomen. Nu de kwelgeest van het ego verslagen is, blijf ik in vrede in Mijzelf.

Wanneer de waarheid wordt gezien en het egogevoel is verdreven, waar is dan plaats voor misleiding, ellende, hoop, wensen en wanhoop? Hemel en hel, evenals misleiding omtrent bevrijding, zij bestaan slechts zolang het egogevoel bestaat; schilderijen worden geschilderd op canvasdoek, niet op de lucht! Wanneer de intelligentie wordt bevrijd van de wolk van het egogevoel en van de onweersbui van de begeerte, straalt het door het licht van zelfkennis, net zoals de lucht straalt wanneer in de herfstnacht de volle maan schijnt.

O Zelf, bevrijd van de poel van het egogevoel buig ik me voor u neer, gegroet zijt u. O Zelf, in wie de vreselijke zintuigen en de alles verterende geest tot rust zijn gekomen, gegroet zijt u. O Zelf, in wie de lotus van gelukzaligheid volledig tot bloei is gekomen, gegroet zijt u. O Zelf, wiens beide vleugels bewustzijn en de reflectie daarvan zijn en die in de lotus van het hart woont, gegroet zijt u. O Zelf, de zon die de duisternis van onwetendheid in het hart verdrijft, gegroet zijt u. O Zelf, drijfveer van de hoogste liefde en ondersteuner van alles in het universum, gegroet zijt u.

Net zoals de verhitte stalen staaf met staal wordt doorkliefd, zo heb ik de geest met zijn eigen zuivere staat bedwongen. Ik heb begeerten, onwetendheid en domheid met hun tegengestelden omgehakt. Egoloos functioneert mijn lichaam door zijn eigen energie. De vroegere neigingen, conditioneringen en beperkingen zijn volkomen vernietigd. Ik begin me af te vragen: hoe kwam het toch dat ik zo'n lange tijd in het egogevoel gevangen zat! Bevrijd van afhankelijkheid, van mentale conditionering, van wensen en verlangens, van het valse geloof in het bestaan van het ego, van de kleuring van plezierzoekende neigingen en van uitspattingen heeft mijn geest de staat van hoogste vrede bereikt. Hiermee is alle ellende ten einde gekomen en is het licht van opperste gelukzaligheid gaan dagen!"

[V.36] Prahlāda (vervolg): de vereenzelviging met de Heer

Prahlāda ging verder met zijn overdenking:

"Ten langen leste is het Zelf dat boven alle staten van bewustzijn staat, gerealiseerd. O Zelf! Gelukkig ben u gerealiseerd, gegroet zijt u. Ik groet u en omarm u: wie anders dan u is in de drie werelden mijn vriend en toeverlaat? U alleen vernietigt, u alleen beschermt, u geeft, u prijst en u beweegt. O Zelf, u bent nu gezien en bereikt – wat zou u nu willen doen en waar zou u heen willen gaan? O Zelf, alle werelden zijn doordrongen van uw werkelijkheid, u bent het enige wat overal gezien wordt, waar zou u nu naar toe willen rennen?

Vanaf een beginloze tijd stond de grote muur van onwetendheid tussen ons in. Nu die muur is ingestort zie ik dat u helemaal niet ver weg bent. Groet aan het Zelf, dat

volledig heeft voltooid wat moest worden voltooid, de werkelijke doener van alle handelingen, de Heer, het oneindige en altijd zuivere wezen. Groet aan Viṣṇu, aan Śiva en aan de schepper Brahmā. O Zelf, het onderscheid tussen u (het Zelf) en mij is verbaal, net zoals het onderscheid tussen het woord en de substantie waar het naar verwijst; het onderscheid is onwerkelijk en denkbeeldig, net zoals ook het verbale onderscheid tussen de golf en het water in de golf. In waarheid bent u de enige die zich heeft ontvouwd als de oneindige variëteit van de geschapen objecten die er in deze wereld lijken te bestaan.

Gegroet zij de ziener, de ervarende. Gegroet zij degene die schept, degene die zich ontplooit en die zich uitbreidt als alle dingen. Gegroet zij dat wat de innerlijke werkelijkheid van alles is. Groet aan het alomtegenwoordige. O Zelf, helaas was u door de identificatie met het lichamelijke uw ware natuur als het ware vergeten. Daarom moest u in talloze geboorten een oneindig lijden ondergaan en moest u zonder zelfkennis externe waarnemingen ervaren. Deze externe wereld is niets meer dan aarde, hout en steen: O Zelf, buiten u bestaat er geen werkelijkheid in dit alles. Wanneer men zelfkennis verkrijgt, verlangt men nergens anders meer naar.

O Heer, nu bent u gezien en bereikt. Vanaf nu zult u niet meer worden misleid, gegroet zij u. Heer, hoe is het toch mogelijk dat het Zelf, dat het licht in de ogen is en dat als de aangeboren intelligentie het hele lichaam vult, niet wordt gezien of ervaren? Hoe is het toch mogelijk dat die intelligentie die functioneert als het tastzintuig en dat alle andere objecten ervaart, zelf niet wordt gerealiseerd? Hoe kan die intelligentie verwijderd zijn van zichzelf – die de intelligentie in het gehoor is, die hoort als er wordt gehoord en die kippenvel veroorzaakt? Hoe is het toch mogelijk dat men de zoetheid van die intelligentie niet ervaart, terwijl dat Zelf wel de zoetheid e.d. ervaart van de objecten die er voor worden geplaatst? Hoe is het toch mogelijk dat men de aanwezigheid van die intelligentie, die geniet van het zintuig van de reuk, niet direct ervaart? Hoe is het toch mogelijk dat het Zelf, wiens glorie in de geschriften wordt bezongen en die kennis of wijsheid zelf is, zichzelf vergeet? O Zelf, nu u bent gerealiseerd, zijn de zintuiglijke genietingen waar ik voorheen zo van genoot mijn aandacht niet langer waard!"

Prahlāda ging verder met zijn overdenking:

"O Zelf, het is uw eigen zuivere licht dat in de zon schijnt; uw lentefrisse koelte die door de maan schijnt. Het gewicht van de bergen is uit u ontstaan en ook de snelheid van de wind. Door u is de aarde vast en de ruimte leeg. Gelukkig bent u door mij gerealiseerd: gelukkig ben ik van u geworden. O Heer, gelukkig bestaat er geen verschil tussen u (het Zelf) en mij – u bent ik, ik ben u. Waar ook maar aan gerefereerd wordt als u (het Zelf) of als mij, wat ook maar de wortel of de tak is, dat groet ik keer op keer. Gegroet mijn oneindig en egoloos Zelf, gegroet zij dat vormloze Zelf.

U (Zelf) woont in 'Mij', in een staat van evenwicht, als zuiver getuigebewustzijn, zonder vorm en zonder de indelingen van tijd en ruimte. De geest raakt geagiteerd, de zintuigen beginnen zich te roeren en de energie begint zich uit te breiden en zet

de tweevoudige kracht prāṇa en apāna (twee modificaties van de levenskracht) in beweging. Gedreven door de macht van wensen drijft de koetsier (geest) het lichaam van vlees, bloed, botten en huid voort. Ik ben echter zuiver bewustzijn en ik ben niet afhankelijk van het lichaam of van iets anders; laat dit lichaam komen en gaan overeenkomstig de wens die het beweegt.

Na verloop van tijd rijst het egogevoel op en vervolgens verdwijnt het weer, net zoals het universum ook oplost aan het einde van een kosmische kringloop. Maar na een lange tijd in deze schepping in dergelijke kringlopen (van geboorte en dood) te hebben bestaan, heb ik de staat van vrede en rust bereikt, net zoals de hele kosmos aan het einde van haar eigen cyclische bestaan tot rust komt. Gegroet zij u, mijzelf, dat transcendent is en dat alles is: gegroet zijn allen die over ons spreken!

Het hoogste Zelf (het getuigebewustzijn) is totaal onaangedaan door de onjuistheden van de ervaringen die er mee gepaard gaan. Het Zelf is overal alles in allen en het bestaat in alles, net zoals er ook geur in bloemen bestaat en olie in sesamzaadjes. O Zelf, u vernietigt, u beschermt, u geeft, u brult en u functioneert hier, alhoewel u compleet vrij bent van het egogevoel; dit is inderdaad een groot wonder. Omdat ik het licht van het Zelf ben komt het universum tot bestaan wanneer ik als het ware mijn ogen open en wanneer ik mijn ogen sluit dan houdt het universum op te bestaan. O Zelf, u bent het hoogste atoom waarin het hele universum al aanwezig is, net zoals ook de grote Banyan boom reeds in potentie in het kleine Banyanzaadje bestaat. Net zoals dat wolkenformaties in de lucht vaak op paarden, olifanten en andere dieren lijken, zo verschijnt uzelf in de kosmische ruimte als de oneindige variëteit van objecten. Vrij van bestaan en niet-bestaan, bestaat het Zelf als bestaan en niet-bestaan en ook als de verschillende wezens, de ene als het ware verschillend en afgescheiden van de ander."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"Doe afstand van ijdelheid, woede, onzuiverheid en gewelddadigheid; grote zielen laten zich immers niet door zulke lage kwaliteiten overmeesteren. Herinner je steeds de ellende uit het verleden; en onderzoek steeds met een opgewekte geest de vraag: 'Wie ben ik? Hoe kan dit alles gebeuren?' en wees er vervolgens vrij van. Alles wat voorbij is, is voorbij en alle verdriet en angst waar je onder hebt geleden, is er niet meer. Vandaag ben je de heerser van deze stad, het lichaam; en net zoals iemand de lucht niet met zijn vuist kan vasthouden, zo is verdriet niet in staat om jou vast te pakken. Nu ben je de meester over je zintuigen en over je geest; en je geniet het grootste genot.

O Zelf, Heer, u slaapt als het ware altijd, u wordt ogenschijnlijk door uw eigen energie gewekt, teneinde u bewust te worden van de ervaringen die u ondergaat. Het is in feite die energie die in contact komt met de objecten van zulke ervaringen; door die gewaarwording veronderstelt u echter dat die ervaringen bij u horen. Degenen die door middel van de beheersing van de levenskrachten 'de opening naar Brahmā' in de kruin van het hoofd bereiken, nemen ieder moment waar wat zich in het verleden in de stad van de schepper Brahmā afspeelde en wat er zich in de toekomst

zal gaan afspelen.

O Zelf, u bent de geur in de bloem die bekend staat als lichaam; u bent de nectar in de maan die bekend staat als het lichaam; u bent de essentie in het kruid dat bekend staat als het lichaam; u bent de kou in het ijs dat bekend staat als het lichaam. Net zoals er boter in melk is, zo bestaat er ook vriendschap ofwel gehechtheid met het lichaam. U woont in dit lichaam net zoals vuur in het hout woont. U bent het licht in alle lichtgevende objecten; u bent het innerlijk licht dat het mogelijk maakt om objecten te kennen. U bent de kracht van de olifant die bekend staat als de geest. U bent zowel het licht als de hitte van het vuur van zelfkennis.

O Zelf, spraak lost in u op! Het komt ergens anders weer tevoorschijn. Net zoals er verschillende sieraden van goud worden gemaakt, zo worden alle ontelbare objecten van de schepping uit u gemaakt, het verschil is slechts verbaal. 'Dit zijt gij, dit ben ik' – die uitdrukkingen worden gebruikt wanneer u uzelf voor uw eigen vreugde aanbidt of beschrijft. Net zoals een enorme bosbrand van moment tot moment verschillende vormen lijkt te hebben, hoewel het slechts één vlam is, zo lijkt uw ondeelbare wezen al deze verschillende objecten in de schepping te worden. U bent het snoer waaraan al deze werelden geregen zijn. U bent de ultieme waarheid waarin al deze werelden verblijven. De werelden zijn voor altijd in potentie in u aanwezig en zij worden door u gemanifesteerd, net zoals de smaak van voedsel zich door de bereiding manifesteert. Hoewel deze werelden lijken te bestaan, zullen ze echter ophouden te bestaan als u er niet bent! U bent hun realiteit. Ook dit lichaam zal als een blok hout levenloos neervallen. Geluk en verdriet storten ineen wanneer ze bij u in de buurt komen, net zoals duisternis verdwijnt wanneer het licht wordt bereikt. De ervaring van geluk en ongeluk, etc., wordt echter alleen mogelijk gemaakt dankzij het licht van gewaarzijn dat aan u wordt ontleend."

Prahlāda vervolgde zijn overdenking:

"O Zelf, plezier en pijn, geluk en ongeluk, zij danken hun bestaan aan u, zij zijn uit u geboren en zij verliezen hun identiteit zodra beseft wordt dat zij niet werkelijk (onafhankelijk van u) bestaan. Net zoals een optische illusie in een oogwenk tot bestaan komt en weer verdwijnt, zo verschijnen en verdwijnen de illusoire ervaringen van pijn en plezier in een oogwenk. Zij verschijnen in het licht van bewustzijn en verdwijnen als wordt beseft dat zij niets anders zijn dan dat bewustzijn; zij worden geboren op het moment dat ze sterven en ze sterven op het moment dat ze worden geboren – wie is de waarnemer van dit grote mysterie?

Alles verandert dus steeds weer opnieuw, hoe zouden dergelijke tijdelijke oorzaken dan tastbare en duurzame resultaten kunnen voortbrengen? Golven mogen dan soms op bloemen lijken, maar kun je er dan een bloemenkrans van maken? Als het geloofwaardig zou zijn om te menen dat men van een dergelijke onstabiele oorzaak (de steeds veranderende verschijnselen) mag verwachten dat het stabiele gevolgen oplevert, dan zou het ook mogelijk moeten zijn om van bliksemschichten een ketting van licht te rijgen en deze als sieraad te dragen! O Zelf, u geniet van pijn en plezier alsof ze werkelijk zijn, terwijl u ze door het bewustzijn van een wijze

waarneemt en ontvangt, zonder de staat van de hoogste gelijkmoedigheid te verliezen. Maar ik kan met geen mogelijkheid beschrijven wat uw ervaringen zijn, wanneer hetzelfde in het hart van een onwetend en niet verlicht mens gebeurt! O Zelf, in waarheid bent u onthecht, vrij van alle wensen en hoop, u bent één en homogeen zonder delen, u bent zonder egogevoel; en u neemt het doenerschap van handelingen aan en u lijkt de diversiteit te ervaren, of dat nu werkelijk waar en feitelijk is dan wel onwerkelijk en fictief.

O Zelf, gezegend zijt gij, omdat u zich manifesteert als het oneindige universum. Gezegend zij het Zelf dat de hoogste vrede is. O Zelf, gezegend zijt gij dat buiten het bereik van de geschriften ligt. O Zelf, gezegend zijt gij dat geboren is en in alle schepselen verblijft. O Zelf, gezegend zijt gij dat ongeboren is. O Zelf, gezegend zijt gij dat verandering en vernietiging ondergaat. O Zelf, gezegend zijt gij dat onveranderlijk en onvernietigbaar is. O Zelf, gezegend zijt gij dat het bestaan is, O Zelf, gezegend zijt gij dat het niet-bestaan is. O Zelf, gezegend zijt gij dat kan worden veroverd, dat kan worden verkregen. O Zelf, gezegend zijt gij dat onverslaanbaar en buiten bereik is.

Ik ben verheugd. Ik ben in een staat van het hoogste evenwicht en in opperste vrede. Ik sta onbeweeglijk. Ik heb zelfkennis bereikt. Ik ben de overwinnaar. Ik leef om te strijden. Gegroet mijn Zelf, gegroet zijt gij.

O mijn Zelf, zo lang u als de zuivere, onaangedane werkelijkheid bestaat, waar is dan gebondenheid, waar is ongeluk, waar is groot geluk, waar is geboorte of dood? Ik zal voor altijd rusten in de hoogste vrede."

[V.37, 38] Prahlāda (vervolg): de ontmoeting met Heer Viṣṇu

Vasiṣṭha vervolgde:

Na deze overdenking kwam Prahlāda in de staat waarin zich geen enkele mentale beweging meer voordoet, de staat waar slechts de hoogste gelukzaligheid is, niet gehinderd door enige gedachtenbeweging. Als een standbeeld bleef hij op zijn plaats zitten.

Op deze manier ging een hele lange tijd voorbij. De demonen deden hun best om hem te verstoren; het lukte hen niet. Duizend jaar gingen voorbij. De demonen concludeerden dat hij dood was.

Anarchie kreeg de overhand in de onderwereld. Hiraṇyakaśipu was dood; en zijn zoon bleef voor wat de wereld betreft dood. Niemand anders besteeg de troon. De demonen dwaalden vrij door het land, slechts geleid door hun kuren en grillen. Er heerste totale wanorde en de sterken overweldigden de zwakken, net zoals ook de grote vissen in de oceaan de kleine vissen opeten.

Liggend op zijn slangen-sofa in de oceaan van melk overzag heer Viṣṇu, de beschermer van het universum, intussen de toestand in de onderwereld. Hij zag in zijn eigen geest de hemel en de aarde en constateerde tevreden dat in deze regionen alles in orde was. Vervolgens keek hij naar de staat van de onderwereld. Hij zag dat Prahlāda diep in de transcendente staat van bewustzijn was verzonken. Omdat de

goden in de hemel niet langer door de demonen werden lastiggevallen genoten zij van een ongebreidelde voorspoed.

Dit overziende dacht Heer Viṣṇu:

"Aangezien Prahlāda in de transcendente staat van bewustzijn verkeert hebben de stuurloze demonen hun macht verloren. Doordat er geen dreiging van de demonen meer bestaat, hebben de goden in de hemel niets te vrezen en daardoor niets om te haten. Als zij niets te vrezen of te haten hebben dan zullen zij spoedig de transcendente staat van bewustzijn bereiken, voorbij de paren van tegenstelling en zo bevrijding verkrijgen! Dan zullen de aardbewoners geen betekenis meer hechten aan religieuze rites, omdat er dan geen goden bestaan die tevreden moeten worden gesteld. Dan zal dit universum, dat tot aan de natuurlijke eindtijd zou moeten bestaan, abrupt ten einde komen. Ik zie daar niets goeds in, daarom denk ik dat de demonen moeten doorgaan om als demonen te leven. Als de demonen functioneren als vijanden van de goden, dan zullen religieuze en rechtvaardige daden in deze schepping de boventoon voeren en alleen daardoor zal deze schepping blijven bestaan en bloeien.

Daarom zal ik nu meteen naar de onderwereld gaan en weer orde op zaken stellen. Als Prahlāda geen interesse meer heeft om dat rijk te besturen, dan zal ik iemand anders in zijn plaats aanwijzen. Het is nu eenmaal zo dat dit de laatste incarnatie van Prahlāda is en dat hij tot het einde van deze wereldcyclus in deze belichaming zal leven. Zo is de wereldorde. Daarom zal ik naar de onderwereld gaan en om Prahlāda te wekken zal ik hard brullen. Ik zal hem overhalen om het rijk te besturen, terwijl hij ondertussen van het bewustzijn van bevrijding geniet. Op die manier zal ik in staat zijn om deze schepping tot aan zijn natuurlijke eindtijd te onderhouden."

[V.39] Prahlāda (vervolg): Viṣṇu's terechtwijzing van Prahlāda

Vasiṣṭha vervolgde:

Aldus besloten, bereikte heer Viṣṇu snel de onderwereld. In zijn straling verkregen de demonen nieuwe kracht en vitaliteit; maar ze renden weg omdat ze verblind raakten door zijn goddelijke licht. Viṣṇu ging naar de plaats toe waar Prahlāda zat en riep luid: "Nobele held, ontwaak" en hij blies op zijn schelp. Toen de demonen dit hoorden vielen ze op de grond en de goden maakten zich daar vrolijk over.

De levenskracht vibreerde in de kruin van het hoofd van Prahlāda. De levenskracht spreidde zich vervolgens over zijn hele lichaam uit. De zintuigen kregen energie en ze begonnen hun desbetreffende objecten te herkennen. De geest begon te functioneren. De nāḍīs (astrale zenuwen) begonnen te vibreren. De geest begon zich gewaar te worden van zijn fysieke inkapseling, het lichaam. Prahlāda was volledig wakker voor zijn omgeving en hij staarde heer Viṣṇu aan.

Heer Viṣṇu sprak tot Prahlāda:

"O Prahlāda, herinner je je eigen identiteit als zodanig en als de bestuurder van de onderwereld. Je hebt helemaal niets te winnen of verliezen: sta op. Je moet in dit

lichaam blijven tot het einde van deze wereldcyclus, ik weet dat dit onvermijdelijk is, want ik ken de wet van deze wereldorde. Je zult daarom hier en nu als een wijze, die bevrijd is van alle misleiding, dit gebied moeten regeren.

Het moment van de kosmische eindtijd is nog niet gekomen, waarom wens je tevergeefs om dit lichaam te verlaten? De tekenen, symptomen en gebeurtenissen die op natuurlijke wijze voorafgaan aan zo'n natuurlijke kosmische eindtijd zijn nog niet te zien: waarom wens je tevergeefs om dit lichaam te verlaten?

Ik besta. De hele wereld en alle schepselen daarin bestaan. Denk er daarom nog niet aan om het lichaam te verlaten.

Hij die in onwetendheid en verdriet is ondergedompeld, is geschikt om te sterven. Hij die treurt en denkt: 'Ik ben zwak, miserabel, dom, enz.', is geschikt om te sterven. Hij die door ontelbare verlangens en wensen heen en weer wordt geslingerd en die een rusteloze geest heeft, is geschikt om te sterven. Hij die onderworpen is aan de tegenstellingen zoals geluk en ongeluk, die gehecht is aan dit lichaam, die zowel fysiek als mentaal droevig is, wiens hart opgedroogd is door het vuur van lust en woede, is geschikt om het sterven te ervaren. Wanneer iemand het lichaam verlaat, wordt dat door de mensen als de dood gezien!

Degene die zijn geest door zelfkennis onder controle heeft en die zich bewust is van de waarheid, is geschikt om te leven. Degene die geen egoïstische gedachten koestert en onaangedaan is door wat dan ook, die vrij is van voorkeur of afkeer en een kalme geest heeft en wiens geest de staat van geen-geest heeft bereikt, is geschikt om te leven. Degene die is gevestigd in het inzicht in de waarheid en die hier op een speelse manier functioneert, die door externe gebeurtenissen innerlijk noch verheugd, noch gedeprimeerd is, die vrij is van de wens om iets te verkrijgen of te verwerpen, behoort te leven. Degene die in de mensen die over hem horen en naar hem luisteren, een grote vreugde opwekt – voor hem is alleen het leven geschikt en niet de dood."

[V.40] Prahlāda (vervolg): de verlichting van Prahlāda

De Heer vervolgde:

"Volgens de mensen staat het functioneren of het bestaan van het lichaam bekend als leven; en het verlaten van het lichaam om een ander lichaam te verkrijgen staat bekend als de dood. O Prahlāda, jij bent vrij van deze twee gedachten, wat betekent leven of dood voor jou! Ik gebruikte deze bekende typeringen slechts om Mijzelf aan jou uit te leggen, in waarheid leef je noch sterf je. Ook al ben je in een lichaam, omdat je het lichaam niet bezit, ben je lichaamloos. Je bent de waarnemer, die immateriële intelligentie is; net zoals ook lucht in ruimte bestaat, maar niet aan de ruimte gebonden is en daardoor vrij is van iedere ruimtelijke beperking. Maar bij wijze van spreken ben je toch het lichaam doordat je door dit lichaam gewaarwordingen ervaart, net zoals ook ruimte bij wijze van spreken verantwoordelijk is voor de groei van een plant, in die zin dat ruimte zijn groei niet belemmert.

Je bent verlicht. Wat betekent een lichaam of een belichaming voor jou? Het is slechts in de ogen van de onwetende dat jouw vorm ook zou bestaan. Je bent altijd alles, je bent het hoogste innerlijk licht van bewustzijn, wat betekenen lichaam of lichaamloosheid voor jou en wat zou je kunnen behouden of kunnen verliezen? Of het nu lente is of de dag van de kosmische eindtijd, dat betekent niets voor degene die de gedachten omtrent zijn en niet-zijn heeft overstegen. Hij is immers in alle omstandigheden stevig gevestigd in zelfkennis. Of alle wezens al dan niet in het universum leven, of ze al dan niet verdwijnen dan wel floreren, hij blijft stevig gevestigd in zelfkennis.

De hoogste Heer woont in het lichaam zonder te sterven wanneer het lichaam sterft, en zonder te veranderen wanneer het lichaam verandert. Wanneer je de valse gedachten: 'Ik behoor bij het lichaam' of 'Het lichaam hoort bij mij' hebt opgegeven, verliezen uitdrukkingen als: 'Ik zal opgeven' of 'Ik zal volhouden', 'Ik heb dit gedaan' of 'Ik zal dit nu doen' hun betekenis.

Verlichte mensen doen niets, ook al zijn ze voortdurend bezig; het is niet door niets te doen dat zij de staat van niet-doen bereiken! Het is precies dit feit omtrent niet-doen dat je van ervaringen bevrijdt, want er is geen oogst als er niet gezaaid is. Wanneer daardoor de gedachten 'Ik doe' en 'Ik ervaar' zijn geweken, blijft er slechts vrede over; en als die vrede stevig is gevestigd, dan is er bevrijding.

Wat valt er voor iemand die verlicht is te bereiken of af te wijzen? Er is pas bevrijding wanneer de gedachten over subject en object zijn geweken. Verlichte mensen (zoals jij) leven in de wereld alsof ze voor altijd in diepe slaap zijn. O Prahlāda, bekijk deze wereld dan ook alsof je al half in slaap bent! Verlichte mensen juichen niet van vreugde noch huilen ze van verdriet; ze functioneren zonder iets na te streven, net zoals een kristal de objecten in zijn omgeving reflecteert zonder dat te willen doen. Zij zijn volkomen wakker in zelfkennis, maar zijn voor wat de wereld betreft als het ware in slaap; zij functioneren in deze wereld als kinderen, zonder egogevoel en alles wat dat met zich meebrengt. O Prahlāda, je hebt het niveau van Viṣṇu bereikt, regeer de onderwereld gedurende een wereldcyclus, hetgeen gelijk staat aan een dag in het leven van de schepper Brahmā."

[V.41] Prahlāda (vervolg): Prahlāda wordt koning van de onderwereld

Prahlāda zei:

"Heer, ik was door moeheid overvallen en rustte voor een kort moment. Dankzij uw genade heb ik die staat van realisatie bereikt waarin er geen verschil is tussen contemplatie en geen contemplatie. Ik zag u al sinds lange tijd in mijzelf, gelukkig zie ik u hier nu voor me. Ik heb de waarheid van het oneindige bewustzijn in mijzelf ervaren, waarin geen ellende is, geen misleiding, geen zorg over onthechting, geen wens om het lichaam te verlaten en geen angst voor deze wereldverschijning. Wanneer de enige echte werkelijkheid wordt gekend, waar is dan het verdriet, waar is dan de vernietiging, wat is het lichaam, wat is wereldverschijning, wat is angst of het ontbreken daarvan? Ik was in die staat van bewustzijn die op een natuurlijke

wijze in mij opkwam.

'Oh, ik verafschuw deze wereld en zal hem verlaten' – zulke gedachten komen alleen op in de onwetende. Slechts de onwetende denkt dat er een lichaam is en dat er geen verdriet is zodra het lichaam verlaten is. 'Dit is vreugde', 'dit is pijn', 'dit is' en 'dit is niet' – slechts de geest van de onwetende slingert aldus heen en weer, niet de geest van een wijze. Gedachten omtrent 'ik' en 'de ander' bestaan slechts in de geest van de onwetende die de wijsheid ver achter zich heeft gelaten. 'Dit moet worden bereikt ' en 'dit moet worden verlaten' – deze gedachten rijzen slechts op in de geest van de onwetende. Wanneer alles van u is doordrongen, waar is dan 'een ander' die kan worden bereikt of kan worden achtergelaten? Het hele universum is doordrongen van bewustzijn. Wat moet er worden bereikt of worden verlaten?

Op natuurlijke wijze onderzocht ik mijzelf in mijzelf en ik rustte slechts een moment zonder enige gedachten over zijn of niet-zijn, over winst of verlies. Ik heb nu zelfkennis bereikt en ik zal alles doen wat u maar wilt. Aanvaard alstublieft mijn oprechte aanbidding."

Nadat Heer Viṣṇu Prahlāda's eerbetuiging in ontvangst had genomen zei hij:

"O Prahlāda, sta op! Ik zal je nu tot koning van de onderwereld zalven, terwijl de aanwezige goden en wijzen jouw glorie bezingen. (Na hem tot koning te hebben gekroond, vervolgde hij:) Wees de bestuurder van de onderwereld zolang de zon en de maan schijnen. Bescherm dit gebied zonder wensen, angst of haat en bezie eenieder met onpartijdige blik. Geniet van de koninklijke genoegens en laat voorspoed je deel zijn; maar handel zo, dat noch de goden in de hemel noch de mensen op aarde onnodig geagiteerd of bezorgd raken. Gedraag je passend zonder heen en weer te worden geslingerd door gedachten en motieven. Op die manier zal je niet worden gebonden door je handelingen. O Prahlāda, je weet alles al; waarom zou je instructie nodig hebben? Vanaf nu zullen de goden en demonen in vriendschap samenleven; de godinnen en vrouwelijke demonen zullen in harmonie leven. O koning, houd onwetendheid op grote afstand, leef het leven van een verlichte en regeer deze wereld gedurende lange tijd."

[V.42] Prahlāda (vervolg): bevrijding met en zonder lichaam

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat Heer Viṣṇu dit gezegd had verliet hij het domein van de demonen. De goden in de hemel, de demonen in de onderwereld en de mensen op aarde leefden gelukkig en zonder onmin dankzij de genade van de Heer.

O Rāma, nu heb ik je het prachtige verhaal over Prahlāda verteld, dat in staat is om alle onzuiverheden van iemands hart te vernietigen. Degenen die over dit verhaal contempleren, zullen snel een hogere staat van bewustzijn verkrijgen, ook als ze heel verderfelijk en zondig zijn geweest. Zelfs een eenvoudig onderzoek van dit verhaal zal alle zonden vernietigen; maar als het onderzoek de kwaliteit van yoga heeft, dan zal het zeker leiden tot de hoogste realisatie. Zonde is slechts onwetendheid en wordt door onderzoek vernietigd; men moet daarom nooit stoppen met onderzoek.

Rāma vroeg:

O Heer, hoe kwam het dat Prahlāda die in de hoogste staat van ondeelbaar bewustzijn verbleef, ontwaakte door de klank van de schelp?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, bevrijding bestaat op twee manieren: 'met een lichaam' en 'zonder een lichaam'. De vorm van bevrijding waarbij de geest absoluut nergens aan is gehecht (noch aan handelingen om iets te verkrijgen, noch aan afwijzing) en waar geen enkele begeerte meer bestaat, die staat bekend als 'bevrijding met een lichaam' en als het lichaam vervalt, dan staat dit bekend als 'bevrijding zonder een lichaam'.

In het geval van 'bevrijding met een lichaam' zijn alle neigingen en mentale conditioneringen net als gebakken zaden niet meer in staat om een toekomstig lichaam te vormen; er zijn echter nog steeds kwaliteiten zoals zuiverheid, ontwikkeling en zelfkennis, hoewel deze kwaliteiten zonder enige intentie en als het ware willoos (in slaap) zijn. Zolang deze sporen er nog zijn, kan de wijze die 'bevrijd is met het lichaam' nog tot wereldbewustzijn worden opgewekt, zelfs na een naar binnen gerichte contemplatie van honderd jaar. Zo was de staat van Prahlāda en daarom 'ontwaakte' hij door de klank van de schelp.

Bovendien is heer Viṣṇu het Zelf van allen en welk idee ook maar in hem oprijst, dat wordt onmiddellijk gematerialiseerd. Zijn manifestatie is zonder oorzaak maar het heeft als enig doel om de oneindige schepselen in dit universum te scheppen. Door het bereiken van zelfkennis wordt heer Viṣṇu gerealiseerd; en door verering van heer Viṣṇu wordt zelfrealisatie bereikt.

O Rāma, bereik de visie van Prahlāda en verricht onophoudelijk onderzoek, dan zal je de hoogste staat bereiken. Deze wereld misleidt ons alleen zo lang de zon van zelfonderzoek niet in ons hart oprijst. Wanneer iemand de genade van het Zelf en van heer Viṣṇu verkrijgt, wordt hij niet meer lastiggevallen door het spook van deze denkbeeldige wereldverschijning.

[V.43] Prahlāda (slot): zelfonderzoek is de weg naar kennis en bevrijding

Rāma vroeg:

O wijze, u zei dat Prahlāda dankzij de genade van heer Viṣṇu verlichting bereikte. Als alles door eigen inspanning wordt bereikt, waarom was hij dan niet in staat verlichting te bereiken zonder de genade van Viṣṇu?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, natuurlijk heeft Prahlāda alles wat hij bereikte door eigen inspanning verkregen en op geen enkele andere manier. Viṣṇu is het Zelf en het Zelf is Viṣṇu; het verschil is slechts verbaal. Het was het Zelf van Prahlāda dat in zichzelf devotie voor Viṣṇu opwekte. Prahlāda kreeg de gunst van zelfonderzoek van Viṣṇu, die zijn eigen Zelf was; en door dat onderzoek verkreeg hij zelfkennis. Soms bereikt men door zelfonderzoek en eigen inspanning zelfkennis, soms manifesteert deze eigen inspanning zich in devotie voor Viṣṇu, die ook het Zelf is en bereikt men aldus verlichting.

Zelfs als je Viṣṇu gedurende lange tijd met grote devotie aanbidt, dan zal er geen verlichting plaatsvinden als er geen zelfkennis is. Dus is zelfonderzoek het meest voor de hand liggende middel tot zelfkennis; genade en dergelijke andere factoren komen pas op de tweede plaats. Leer de zintuigen te beheersen en leid de geest door oprechte spirituele oefening langs het pad van zelfonderzoek. Neem je toevlucht tot zelfinspanning, steek deze oceaan van de wereldverschijning over en bereik de andere kant.

Als je denkt dat je heer Viṣṇu zonder eigen inspanning kunt zien, waarom worden de vogels en wilde dieren dan niet door hem tot verlichting gebracht? Als het waar is dat de leraar de leerling zonder zelfinspannng tot verlichting kan brengen, waarom worden een kameel of een stier dan niet door hem tot verlichting gebracht? Neen, met behulp van god, de guru, rijkdom of andere middelen kan helemaal niets worden verkregen. Dat lukt alleen door zelfinspanning, gericht op de volledige beheersing van de geest. Wat niet kan worden verkregen door de resolute oefening van zelfbeheersing in combinatie met een open geest (vrij van iedere vorm van mentale conditionering), dat kan in de drie werelden op geen enkele andere manier worden verkregen

Vereer daarom het Zelf door het Zelf, aanbid het Zelf door het Zelf, aanschouw het Zelf door het Zelf en wees stevig gevestigd in het Zelf door het Zelf.

Het gebruik om Viṣṇu te aanbidden is ingevoerd met de intentie om die mensen, die zich hebben afgewend van de studie van de geschriften, van zelfinspanning en van zelfonderzoek, zo mogelijk toch op te wekken om iets goeds te doen. Vastberaden en volhardende zelfinspanning wordt als het beste beschouwd, als dat afwezig is, dan worden andere vormen van aanbidding voorgeschreven. Wanneer er volledige beheersing van de zintuigen is, wat is dan het nut van aanbidding; en als er geen beheersing van de zintuigen is, wat is dan het nut van aanbidding? Zonder zelfonderzoek en zonder de innerlijke rust die daaruit volgt is er geen aanbidding van heer Viṣṇu en is er geen zelfkennis mogelijk. Neem daarom je toevlucht tot zelfonderzoek en tot de oefening van zelfdiscipline en vereer het Zelf op deze wijze, wanneer je hier succesvol mee bent dan heb je perfectie verkregen; zo niet, dan ben je niet meer dan een wilde ezel.

Vasiṣṭha vervolgde:

Waarom eer je je eigen Zelf niet, net zoals je eer betuigt aan heer Viṣṇu en aan anderen? Heer Viṣṇu woont in feite als het meest innerlijk wezen in alles; het zijn beslist de slechtsten die het Zelf in zichzelf uitbannen en Viṣṇu buiten zichzelf zoeken. Het belangrijkste onderkomen van de Heer is de grot in het hart van alle wezens, dat is zijn eeuwige lichaam. De vorm die gezien werd met de schelp, de discus, de strijdknots, etc., is de tweede vorm van het Zelf. Degene die de eerste waarheid verlaat en achter het tweede aspect aanrent, is als iemand die een werkzaam geneesmiddel weggooit en vervolgens tevergeefs probeert om zich met behulp van iets anders te genezen. Iemand die niet in staat is om met één-puntige aandacht te contempleren op het inwonende Zelf en die daardoor niet in staat is om wijsheid van

het Zelf te verkrijgen, zou zichzelf bezig kunnen houden met het aanbidden van de uiterlijke vorm van heer Viṣṇu. Door de desbetreffende inspanning als zodanig, zal de geest langzamerhand worden gezuiverd en helder worden. In de loop van de tijd, als deze oefening steeds met intelligentie en wijsheid wordt uitgevoerd, rijst er vrede en vreugde op in het hart en dan is men gereed en rijp voor zelfkennis. In feite komt dit door mij beschreven rijpingsproces uit het Zelf voort; de aanbidding van heer Viṣṇu (zoals het wordt genoemd) is daar slechts een rechtvaardiging voor.

Voor iemand die de natuur van het Zelf onderzoekt, geldt dat welke gunsten of zegeningen er ook maar van heer Viṣṇu worden verkregen, deze in feite alleen van het Zelf worden verkregen. Al deze verschillende oefeningen en alle zegeningen die er het gevolg van lijken te zijn, zijn allemaal gebaseerd op het begrijpen en op de beheersing van onze eigen geest, net zoals ook de aarde de basis van alle voedsel is. In feite is zelfs het omploegen van de grond en het omdraaien van een keisteen op geen andere manier mogelijk dan via de beheersing van onze eigen geest!

Iemand kan wel gedurende duizend levens in het rad van geboorte en dood ronddraaien; dit zal niet eindigen tot hij de geest volledig beheerst en tot die geest een staat van volkomen vrede en onverstoorbaarheid heeft bereikt. Niemand in de drie werelden, zelfs niet de goden of de leden van de drie-éénheid, kunnen een mens redden van de kwellingen van een wispelturige geest.

O Rāma, ban daarom alle denkbeeldige verschijningen van de objectieve fenomenen uit, ongeacht of ze nou buiten dan wel binnen jou lijken te bestaan. Contempleer op het bewustzijn als de enige werkelijkheid, teneinde het rad van geboorte en dood te stoppen. Ervaar het zuivere bewustzijn (dat in waarheid de zuivere essentie is van al wat bestaat) door resoluut de objectivering van bewustzijn (alle concepten en beelden) te verwerpen en door te contempleren op het onveranderlijke, oneindige bewustzijn. Dan zal je deze rivier van de wereldverschijning en wedergeboorte zonder mankeren oversteken.

[V.44] Het verhaal van Gādhi: ontmoeting met Viṣṇu en het werk van Māyā

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, deze kringloop van geboorte en dood gaat eindeloos door; deze māyā verdwijnt slechts door beheersing van je eigen hart (geest) en door niets anders. Om dit te illustreren is er een legende die ik je nu zal vertellen.

In deze wereld bestaat ergens het gebied Kosala. Daar woonde eens een brahmaan die Gādhi werd genoemd. Hij was zeer geleerd en de belichaming van dharma zelf. Reeds vanaf zijn kindertijd voelde hij zich sterk aangetrokken tot onthechting en ascese. Op een dag ging deze brahmaan naar het woud om zich te oefenen in soberheid. Hij wenste vurig om Viṣṇu te aanschouwen, ging in het water van de rivier zitten en begon verscheidene mantra's te reciteren die zijn wezen spoedig volledig zuiverden.

Na acht maanden verscheen heer Viṣṇu voor hem en zei: "Vraag me om een gunst naar eigen keuze."

De brahmaan antwoordde: "Heer, ik zou graag uw illusoire macht (māyā), die alle wezens misleidt en in onwetendheid houdt, willen aanschouwen."

Heer Viṣṇu sprak: "Je zult mijn māyā aanschouwen en daarna zal je onmiddellijk de illusoire waarneming van objecten opgeven."

Nadat heer Viṣṇu verdween, kwam Gādhi uit het water. Hij was zeer verheugd. Daarna hield hij zich gedurende een aantal dagen bezig met verschillende heilige activiteiten en verbleef steeds in de gelukzaligheid die door het aanschouwen van heer Viṣṇu over hem was gekomen.

Op zekere dag ging hij weer in de rivier baden, met de woorden van heer Viṣṇu nog in zijn gedachten. Toen hij zich in het water onderdompelde, zag hij zichzelf als een dode die door allen werd betreurd. Zijn lichaam lag op de grond en zijn gezicht was bleek en levenloos.

Hij zag zichzelf omringd door zeer veel verwanten, die allen luid huilden en jammerden; zij waren ontroostbaar door verdriet. Zijn vrouw had zijn voeten vastgepakt en vergoot vele tranen. Zijn moeder was buiten zichzelf van verdriet en hield zijn gezicht tussen haar handen, zij huilde bittere tranen en jammerde luid. Hij werd door nog meer zeer bedroefde verwanten omringd.

Hij zag zichzelf doodstil liggen, net als in slaap of als in diepe meditatie; hij nam als het ware een lange rustpauze. Hij luisterde naar al het gehuil en gejammer van de familieleden en vroeg zich af: 'Wat betekent dit allemaal?'; hij was nieuwsgierig naar de aard van vriendschap en familieverbanden.

Al gauw brachten zijn familieleden zijn lichaam naar de crematieplaats. Na het verrichten van de bijbehorende rituelen legden zij het lichaam op de brandstapel, staken het vuur aan en al snel werd het lichaam van Gādhi door het vuur verteerd.

[V.45] Gādhi (vervolg): Gādhi's hergeboorte als stamlid en koningschap over Kira

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de nog steeds in de rivier ondergedompelde Gādhi zag opeens dat hij zich als foetus in de baarmoeder bevond van een vrouw van een volksstam in het gebied Bhūtamaṇḍalaṁ. Hij werd in het lichaam van die vrouw door vuil en vlees omringd. Na verloop van tijd werd hij als haar zoon geboren. Gedurende enige tijd lag hij in zijn eigen uitwerpselen. Hij was donker van kleur, net zoals zijn ouders. Zijn familie hield erg veel van hem.

Hij groeide al gauw op tot een robuuste jongeling en hij werd een uitstekend jager. Hij trouwde met een vrouw van de stam. Hij dwaalde vrij door het bos. Hij leidde het leven van een nomade, sliep soms onder een boom, verstopte zichzelf soms in de bosjes en maakte dan weer van een grot zijn onderkomen. En, hij werd vader. Zijn kinderen werden net zo gewelddadig en verdorven als hij.

Hij had een groot gezin. Hij had vele familieleden en vrienden. Hij werd oud. Hij stierf niet, maar verloor één voor één al zijn vrienden en familieleden aan de dood. Vol afkeer verliet hij zijn geboortegrond en vertrok naar onbekende gebieden.

Doelloos dwaalde hij door vele landen.

Terwijl hij zo van de ene naar de andere plaats trok, bereikte hij op zekere dag een koninkrijk dat duidelijk erg rijk en welvarend was. Hij liep door de hoofdstraat van de hoofdstad van dit koninkrijk. Voor hem zag hij een grote koninklijke olifant staan die rijk opgetuigd was.

Deze koninklijke olifant had een opdracht. De koning die over dat koninkrijk regeerde was net gestorven zonder een erfgenaam na te laten. In overeenstemming met het gebruik werd aan de olifant opgedragen om een geschikte opvolger te vinden. Hij zocht naar een geschikt persoon, net zoals een juwelier naar een waardevolle edelsteen zou zoeken.

De jager keek een tijdje met een mengsel van nieuwsgierigheid en verwondering naar de olifant. De olifant pakte de jager met zijn slurf op en zette hem snel op zijn rug. Op datzelfde moment steeg er een tumultueus geluid van trommels en klaroenen op in de stad. De mensen riepen overal met grote vreugde: "Lang leve de koning!" De olifant had de koning gekozen.

Al heel snel werd de jager omringd door de leden van het koninklijke hof. De prachtige dames van het hof verdrongen zich rondom hem en begonnen hem te kleden en zij versierden hem met prinselijke gewaden en juwelen. Ze tooiden hem met slingers; ze wreven hem in met crèmes en parfums. De jager glansde als een stralende koning. Ze kroonden hem, terwijl hij op een troon op de rug van diezelfde olifant was gezeten. Zo werd een man van een volksstam, een jager, de koning van Kīrapura! Hierna genoot hij van alle koninklijke genoegens en privileges.

Stap voor stap leerde hij hoe hij uit hoofde van zijn functie het land moest besturen; hij werd een beroemde koning, Gavala genaamd.

[V.46] Gādhi (vervolg): de ontmaskering van koning Gavala

Vasiṣṭha vervolgde:

Koning Gavala werd vol toewijding door de dienaressen van het paleis en door zijn ministers verzorgd en hij was zijn nederige afkomst totaal vergeten. Acht jaren gingen zo voorbij. Hij bestuurde het koninkrijk rechtvaardig en wijs, met mededogen en zuiverheid.

Op een dag dwaalde hij zonder de gebruikelijke kledij en koninklijke onderscheidingen in zijn eentje buiten zijn verblijven rond: mensen die zich bewust zijn van hun uitnemendheid hebben geen uiterlijke eretekens nodig. Buiten het paleis zag hij een groep stamleden die bekende liederen zongen. Stilletjes voegde hij zich bij hen en begon ook met hen mee te zingen.

Een oud stamlid herkende hem en terwijl hij uit de menigte naar voren trad vroeg hij hem: "O Kaṭanja! Beloont de koning van dit land je uit waardering voor je muzikale prestaties met geschenken en goede gaven? Ik ben blij om je te zien, wie zou er nu niet blij zijn om een oude vriend weer te zien?" Gavala negeerde dit maar de dames van de koninklijke hofhouding en leden van het hof die op een afstand stonden toe te kijken, waren geschokt. De koning keerde snel terug naar het paleis.

De koninklijke bedienden en de leden van het hof waren echter nog lang niet bijgekomen van de schok als gevolg van het besef dat hun koning een onwaardig stamlid was, iemand die zij bij volle bewustzijn zelfs niet zouden willen aanraken. Ze begonnen hem te ontwijken; zij behandelden hem alsof hij een rottend lijk was.

Toen hij aldus werd genegeerd door zijn ministers, door de bedienden en door de jonkvrouwen die hem eens adoreerden, begon Gavala zijn werkelijke uiterlijk terug te krijgen; dat van een donkere en lelijke inboorling, net zoals een crematorium ook afschrikwekkend is om naar te kijken. Ook de inwoners van de stad vermeden hem en renden weg zodra ze hem zagen. Hij voelde zich heel eenzaam ook al woonde hij te midden van het volk in het paleis; hij voelde zich wanhopig, ook al was hij een koning. Zelfs als hij met hen probeerde te praten, reageerden de mensen niet en gaven hem geen antwoord!

De leiders van de gemeenschap beraadden zich met elkaar en zeiden: "Helaas zijn we door de aanraking van dit stamlid onrein geworden, want hij leefde van hondenvlees. Voor deze verontreiniging bestaat er geen andere boetedoening dan de dood. Laten we een grote brandstapel bouwen en onze bezoedelde lichamen erin werpen, teneinde onze zielen te zuiveren." Na aldus te hebben besloten, verzamelden zij brandhout en bouwden een enorme brandstapel. Eén voor één wierpen zij zich hierin. Doordat alle ouderen hun leven op deze manier hadden beëindigd, ontstond er wanorde en anarchie in de stad.

Koning Gavala reflecteerde: "O wee, dit alles is door mij teweeggebracht! Waarom zou ik nog blijven leven: de dood is beter dan het leven. Voor iemand die door het volk wordt onteerd, is het beter om te sterven". Na dit besluit offerde ook koning Gavala zijn lichaam rustig in het vuur. Toen het vuur de ledematen van Gavala begon te verteren herkreeg Gādhi, die ondergedompeld in de rivier zijn gebeden reciteerde, zijn bewustzijn.
(Op dit moment viel de avond. Weer kwam een dag ten einde.)

[V.47] Gādhi (vervolg): de verificatie van Gādhi's illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

Daarna schudde Gādhi het denkbeeldige visioen van zich af. Hij herkreeg weer het besef: 'Ik ben Gādhi'. Hij voltooide zijn religieuze rite en kwam de rivier uit. Hij bleef zich steeds afvragen: 'Wie ben ik? Wat zag ik? En hoe?' Hij concludeerde dat omdat hij zo vermoeid was zijn geest kennelijk een aantal trucs met hem had uitgehaald. Zelfs toen hij wegliep contempleerde hij nog steeds op het visioen en onderzocht de natuur van de ouders, van de vrienden en van de mensen die hij in het visioen had gezien. Hij dacht: 'Natuurlijk was dit alles een illusie, want nu zie ik er niets meer van!'

Na een aantal dagen kwam een andere brahmaan bij hem op bezoek en Gādhi ontving zijn geëerde gast naar behoren. Tijdens hun gesprek vroeg Gādhi de gast: "Mijn beste, waarom ziet u er zo vermoeid en uitgeput uit?" De gast antwoordde: "O heilige, ik zal u de waarheid vertellen! Ergens in het noorden bestaat het koninkrijk

Kīra. Ik bracht daar een maand door en werd door de ingezetenen rijkelijk onthaald. Zij vertelden mij een buitengewoon verhaal. Zij zeiden: "Een stamlid heeft dit land gedurende acht jaar geregeerd. Toen werd zijn identiteit bekend. Door hem kwamen vele brahmanen in dit land om het leven." Toen ik dat hoorde voelde ook ik me bezoedeld en daarom ging ik naar een heilige plaats met de naam Prayāga en wijdde me aan strenge boetedoening en langdurig vasten. Pas vandaag stop ik met dat lange vasten." De gast bleef die nacht bij Gādhi en vertrok de volgende dag.

Gādhi vervolgde zijn overdenking: 'Wat ik in een hallucinatie zag, werd door mijn gast als een feitelijke gebeurtenis beschouwd! Ah, ik moet het verhaal zelf maar eens onderzoeken.' Nadat hij aldus had besloten ging Gādhi eerst snel naar Bhūtamaṇḍalaṃ. Mensen met een hoogontwikkeld bewustzijn kunnen door een adequate eigen inspanning verwerkelijken wat ze in de geest visualiseren; daardoor zag Gādhi, toen hij ter plekke was aangekomen, alles wat hij in zijn visioen had gezien.

Hij zag daar een dorp dat in zijn bewustzijn een diepe indruk had achter gelaten. Hij zag het huis van het stamlid (hijzelf) en hij zag de verschillende dingen die hij had gebruikt. Het huis verkeerde in een zeer slechte staat. Hij zag de botten van de dieren die door zijn familie waren gegeten, hij keek een poosje naar die afschuwelijke plaats, het leek werkelijk net een kerkhof. Vandaar ging hij naar een naburig dorp en hij vroeg de dorpelingen: "Weten jullie ook iets van de man die in dat gindse huis woonde?"

De dorpelingen antwoordden: "Wijze man, natuurlijk weten we dat. In dat huis woonde tot op hoge leeftijd een angstaanjagend en gevaarlijk stamlid. Hij vertrok toen hij al zijn familieleden had verloren, hij werd de koning van Kīra en regeerde daar gedurende acht jaar. Men ontdekte wie hij was en daardoor stierven vele mensen en hij doodde zichzelf. Maar vertelt u eens, waarom stelt u vragen over hem? Was u familie van hem of denkt u dat u op enigerlei wijze familie van hem bent?" Toen hij dit hoorde was Gādhi hoogst verbaasd.

[V.48] Gādhi (vervolg): de wonderlijke kracht van illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

Gādhi herkende verschillende voorwerpen en plaatsen die verband hielden met zijn 'leven' in dat dorp – waar hij dronken had gelegen, waar hij sliep, waar hij at, de kleding die hij droeg, etc. Vanaf daar reisde hij naar het koninkrijk Kīra. Hij ging naar de hoofdstad en vroeg de inwoners: "Werd dit land een tijdje geleden geregeerd door een stamlid?" Zij antwoordden opgetogen: "O ja, en hij regeerde acht jaar, doordat hij door de koninklijke olifant was uitgekozen! Toen zijn identiteit werd ontdekt, pleegde hij zelfmoord. Dat was twaalf jaar geleden."

Net op dat moment zag hij de koning met zijn gevolg uit het paleis komen en de koning was Viṣṇu in vermomming! Toen hij dit allemaal zag vroeg hij zich af: 'Dit is inderdaad het koninkrijk Kīra dat ik nog niet zo lang geleden regeerde, het lijkt wel alsof het in een vorig leven heeft plaatsgevonden!' Hij vroeg zich af: 'Het was

als een droom, maar toch zie ik het hier in de wakende staat voor mijn ogen! Ai, ik zit beslist in het net van één of andere hallucinatie gevangen. Ik herinner me nu dat heer Viṣṇu me de gunst had verleend om zijn māyā te zien. Dat moet het zijn.' Hij verliet onmiddellijk de stad, vertrok naar een berggrot daar in de buurt en gaf zich over aan intense boetedoening.

Spoedig verscheen heer Viṣṇu voor hem en vroeg hem om een gunst te kiezen. Gādhi vroeg de Heer: "Hoe komt het dat de hallucinatie die ik in een droomtoestand had ook in de wakende staat wordt gezien?"

De Heer sprak:

O Gādhi! Dat wat je nu ziet is een illusie: het is waarlijk niets anders dan het Zelf, maar dan waargenomen door een geest die niet is gezuiverd en die de waarheid niet heeft gerealiseerd. Er bestaat niets buiten het Zelf, net zoals ook de boom in het zaad bestaat, zo bestaat dit alles reeds in de geest en de geest ziet het alsof het buiten hem bestaat. Het is alleen de geest die dit alles nu waarneemt, die dit alles visualiseert alsof het in de toekomst bestaat en die zich dit alles herinnert alsof het in het verleden bestond. Het is alleen de geest die wordt ervaren als droom, illusie, ziekte, enz. In de geest bevinden zich talloze 'gebeurtenissen', als bloemen aan een struik in volle bloei. En net zoals een ontwortelde boom geen bloemen geeft, zo is ook de geest vrij van wedergeboorte als het vrij is van waarnemingen en gedachten.

Is het dan verwonderlijk dat de geest die ontelbare gedachtevormen bevat in staat is om de gedachte: 'Ik ben een stamlid' te manifesteren? Op dezelfde manier manifesteert dezelfde geest ook andere gedachten zoals: 'Ik heb een brahmaan te gast, die me een verhaal vertelde, enz.' en 'Ik ga naar Bhūtamaṇḍalaṁ' en 'Ik ben nu in het koninkrijk Kīra'. Dit alles was slechts hallucinatie! O wijze, je hebt dus beide vormen van illusie gezien: de ene waarvan je zelf dacht dat het een illusie was en de andere waarvan je denkt dat die werkelijk is, maar het zijn in waarheid allebei illusies. Je onderhield je niet met een gast en je ging nergens heen! Dit alles was ook allemaal slechts een hallucinatie. Je bent niet echt in Bhūtamaṇḍalaṁ geweest, noch in het koninkrijk Kīra - ook dat waren illusies. O wijze, sta op en hou je bezig met welke handeling hier ook maar passend is, want zonder die activiteit bereikt men immers niet wat in dit leven waardevol is!

[V.49] Gādhi (slot): de verlichting van Gādhi

Vasiṣṭha vervolgde:

Om zichzelf gerust te stellen ging Gādhi nogmaals naar Bhūtamaṇḍalaṁ, etc. Opnieuw hoorde hij daar dezelfde verhalen van de mensen. Opnieuw aanbad hij heer Viṣṇu, die opnieuw voor hem verscheen. Gādhi vroeg de Heer: "Heer, ik dwaalde zes maanden lang door de twee gebieden en hoorde dezelfde verhalen die volgens de mensen echt gebeurd zijn. Los deze verwarring alstublieft voor me op."

De Heer zei:

"O Gādhi, hoewel ze onafhankelijk van jou plaats vonden worden deze dingen in je geest gereflecteerd, net zoals er ook een toevallig verband lijkt te bestaan tussen

de kraai die op de kokospalm landt en een kokosnoot die op de grond valt. Ze vertellen dus hetzelfde verhaal wat jij als jouw verhaal beschouwt! Een dergelijke samenloop is niet ongewoon: soms wordt dezelfde illusie door velen waargenomen. Soms hebben veel mensen dezelfde droom; verschillende mensen ervaren dezelfde hallucinatie en vele dronkenlappen ervaren tegelijkertijd dat de wereld om hen heen draait. Verschillende kinderen spelen hetzelfde spel.

In de menselijke geest kan een dergelijke verwarring ook met betrekking tot tijd oprijzen. Tijd is een concept van de geest. Tijd is gerelateerd aan bepaalde verschijnselen in een wederzijdse oorzakelijke relatie.

(Heer Viṣṇu verdween en Gādhi contempleerde gedurende lange tijd. Opnieuw bad hij en opnieuw verscheen de Heer voor hem. Gādhi bad tot hem: "Heer, ik ben door uw māyā helemaal in de war. Doe alstublieft wat nodig is om deze verwarring weg te nemen." En de Heer zei:)

"Alles wat je in Bhūtamaṇḍalaṁ en in Kīra zag was wellicht werkelijk. Het stamlid Kaṭanja werd inderdaad een tijd geleden geboren. Hij verloor zijn metgezellen en werd koning in Kīra. Dit alles werd in jouw bewustzijn gereflecteerd. Net zoals de geest soms ook vergeet wat hij heeft ervaren, zo denkt hij soms ook dingen te hebben ervaren die hij nooit gezien heeft. Net zoals iemand droomt en visioenen heeft, zo ervaart hij ook in de wakende staat hallucinaties. Hoewel Kaṭanja enkele jaren geleden leefde, leek het zich in jouw bewustzijn nu af te spelen.

'Dit ben ik' – een dergelijke gedachte rijst niet op in de persoon met zelfkennis, maar rijst slechts op in de geest van een onwetend persoon. 'Ik ben het alles' – dit wetende verdrinkt de kenner van de waarheid niet in ellende; hij klampt zich niet vast aan ellende veroorzakende, eindige objecten. Daardoor wordt hij niet heen en weer geslingerd door vreugde en verdriet.

Aangezien je nog niet volledig verlicht bent, klampt jouw geest zich vast aan de illusie van het waarnemen van objecten, of concepten. Deze māyā is in alle richtingen uitgespreid: iemand die in het centrum gevestigd blijft, is vrij van misleiding. Sta op en mediteer intens gedurende tien jaar."

Gādhi begaf zich vervolgens in diepe meditatie en bereikte zelfrealisatie. Daarna leefde hij als een bevrijde wijze, vrij van angst en ellende.

[V.50] Over de misleide geest en spirituele instructies

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze kosmische illusie (māyā) schept grote misleiding en is van nature onevenwichtig. Het is ontzettend moeilijk om dit te begrijpen. Hoe kun je immers een hallucinatie die in de vorm van een droom slechts een uur duurt, vergelijken met een heel leven als een stamlid met al de daarmee gepaard gaande ervaringen? Met andere woorden, hoe kunnen we een verband leggen tussen dat wat in die hallucinatie werd gezien en dat wat 'pal voor onze ogen' wordt gezien? Of wat is echt onwerkelijk en wat heeft er echt een daadwerkelijke verandering ondergaan? O Rāma, deze kosmische illusie brengt de onoplettende geest daardoor in talloze

moeilijkheden.

Rāma vroeg: O heilige Heer, hoe kan men dan wel dit rad van de kosmische illusie tegenhouden, het rad dat met zo'n enorme kracht in de rondte draait?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, de geest is de naaf waar dit kwaadaardige rad om heen draait en daardoor misleiding in de geest van de misleiden schept. Door die naaf met grote inspanning en scherpe intelligentie krachtig tegen te houden, komt het hele rad tot stilstand. Het rad draait niet langer wanneer de beweging van de naaf is gestopt: wanneer de geest stil is, houdt de illusie op. Hij die deze truc niet kent en deze niet oefent, ondergaat eindeloze ellende; maar zodra de waarheid wordt gezien, zal je beslist merken dat de ellende ook ten einde komt!

De ziekte van de waarneming van de illusoire wereld wordt slechts door beheersing van de geest genezen. Dat is het enige medicijn. O Rāma, stop dus voor je eigen bestwil allerhande andere activiteiten zoals een pelgrimstocht, goede gaven en boetedoeningen en breng de geest onder controle. Deze wereldverschijning huist in de geest, net zoals er ook ruimte in een pot bestaat; als de pot wordt gebroken, dan verdwijnt de illusoire ruimte; en als de geest ophoudt te bestaan, dan houdt de gedachte van een wereld in de geest ook op te bestaan. Net zoals een in een pot gevangenzittend insect zijn bewegingsvrijheid terugkrijgt wanneer de pot gebroken is, zo zal ook jij vrijheid genieten wanneer de geest, samen met de wereldillusie die erin besloten ligt, ophoudt te bestaan.

Leef in het nu, richt je bewustzijn naar buiten, zonder enige inspanning en steeds in het moment van nu: wanneer de geest ophoudt om zich met het verleden en de toekomst te verbinden, wordt hij niet-geest. Wanneer de geest zich van moment tot moment richt op dat wat bestaat en het zonder inspanning weer meteen laat vallen, wordt de geest niet-geest, vol zuiverheid. Slechts voor zolang als de geest geagiteerd blijft, zolang ervaart hij de verscheidenheid van zijn eigen projectie of uitbreiding, net zoals de regen ook slechts valt zolang er wolken zijn. En slechts voor zolang het oneindige bewustzijn zichzelf tot een eindige geest begrenst, zolang vindt een dergelijke agitatie en uitbreiding plaats. Weet dat zodra het bewustzijn ermee ophoudt om zich tot een beperkte geest te begrenzen, de wortels van de kringloop van de wereldillusie (van geboorte en dood) zijn verbrand en dat er dan volmaaktheid bestaat.

Vasiṣṭha vervolgde:

Het bewustzijn dat vrij is van de beperkingen van de geest, wordt de innerlijke intelligentie genoemd: het is de essentiële natuur van niet-geest, en die wordt daardoor niet aangetast door de onzuiverheden van gedachten en verbeeldingen. Dat is de werkelijkheid, dat is de hoogste uitmuntendheid, dat is de staat die het hoogste Zelf wordt genoemd, dat is alwetendheid – en dat inzicht heb je niet wanneer de sluwe geest functioneert. Daar waar geest bestaat, daar bestaat hoop, daar bestaan wensen en daar worden pijn en plezier ervaren. Het bewustzijn dat is ontwaakt voor de waarheid, dat bewustzijn gelooft niet in gedachten en waarnemingen: hoewel het

verschillende psychische ervaringen lijkt te ondergaan, rijzen er daarom toch nooit de wereld-illusie en de kringloop van de wereldverschijning in op.

In het geval van diegenen die door studie van de geschriften, door het gezelschap van de wijzen en door onophoudelijke en oplettende beoefening van de waarheid ontwaakt zijn, heeft het bewustzijn de zuivere en van diversiteit bevrijde staat bereikt. We moeten onze geest dus resoluut boven de staat van onwetendheid en twijfel verheffen en hem op de studie van de geschriften en op het gezelschap van de wijzen richten.

Slechts het Zelf is de hulpbron voor de realisatie van het hoogste Zelf oftewel het oneindige bewustzijn. Het is ons eigen Zelf dat ernaar streeft om onze eigen ellende los te laten; en daarom kunnen we slechts door ons eigen Zelf onszelf realiseren.

O Rāma, blijf dus handelen in deze wereld (spreek, neem en laat, enz.), maar doe dat zonder de geest en besef dat je zuiver bewustzijn bent. Verwerp gedachten als: 'Dit is van mij', 'Dat is hij', 'Dit ben ik' en wees gevestigd in het bewustzijn van onverdeelde eenheid. Zolang je een lichaam hebt, beschouw het heden en de toekomst vanuit een gelijkmoedig bewustzijn. Wees altijd in alle staten gevestigd in zelfbewustzijn – tijdens de jeugd, de volwassenheid en de ouderdom, gedurende plezier en pijn en in de wakende, in de droomstaat en in de slapende staat. Verwerp de onzuiverheid van het waarnemen van objecten, van hoop en wensen, blijf gevestigd in zelfkennis. Stop de gedachten over geluk of ongeluk, over wenselijk of onwenselijk: weet dat jij de essentie van bewustzijn bent. Besef dat je niet kan worden geraakt door subject, object en handelingen; blijf als zuiver onverstoorbaar bewustzijn. Weet: 'Ik ben het al' en leef in de wakende staat alsof je in diepe slaap bent. Wees vrij van dualiteit of geen dualiteit en blijf in een staat van evenwicht, dat wil zeggen in een staat van puur bewustzijn en vrijheid. Weet dat dit kosmische bewustzijn niet kan worden opgedeeld in 'ik en de ander' en blijf zo standvastig en onverstoorbaar.

Vasiṣṭha vervolgde:

Verbreek alle boeien van wensen en hoop louter met de oneindige, geduldige en volhardende intelligentie, en stijg zo uit boven dharma en adharma. Wanneer je stevig gevestigd bent in zelfkennis, verandert zelfs het ergste gif in onsterfelijk makende nectar. Alleen wanneer deze zelfkennis wordt overweldigd door onwetendheid, ontstaat in de geest de misleiding van de wereldverschijning; maar wanneer je stevig gevestigd bent in de oneindige, onbegrensde en ongeconditioneerde zelfkennis, verdwijnt de misleiding of de onwetendheid die de wereldverschijning deed ontstaan. Dan straalt het licht van jouw wijsheid in alle vier de windrichtingen over de hele wereld.

Voor iemand die in de vorm van zelfkennis aldus de nectar van onsterfelijkheid drinkt, voor hem wordt de vreugde van zintuiglijke genoegens pijnlijk. We nemen alleen onze toevlucht tot het gezelschap van hen die zelfkennis hebben verworven; de anderen zijn ezels in mensengedaante. Net zoals olifanten met grote stappen voortschrijden, zo bereiken de wijzen via de hogere staten de hoogste staat van

bewustzijn. Zij krijgen geen enkele hulp van buitenaf en geen zon verlicht hun pad, slechts zelfkennis is hun licht. In feite betekenen de zon en de werelden niets meer voor hen als zij voorbij het gebied van het waarnemen en het benoemen van objecten komen, net zoals ook het licht van de lamp in het zonlicht zijn helderheid verliest.

De wijze met zelfkennis (de kenner van de waarheid) is de allergrootste onder de stralende, glorieuze, sterke, grote en begaafde mensen met allerlei uitzonderlijke kwaliteiten. Deze wijzen stralen in deze wereld als de zon, het vuur, de maan en sterren tezamen. Aan de andere kant zijn er degenen die geen zelfkennis hebben verworven. Zij zijn erger dan wormen en insecten.

Alleen zolang er geen zelfkennis wordt verworven, worden we door de geest van misleiding gekweld. De onwetende is altijd ellendig, ook al probeert hij ervan af te komen. Hij is als een wandelend lijk. Alleen de wijze met zelfkennis is een levend wezen. Net zoals dikke wolken het zonlicht bedekken, zo wordt het licht van zelfkennis bedekt door een geest die grof is door onzuiverheden en onwetendheid. Daarom zullen we de begeerte naar genoegens moeten opgeven (zowel die we al uit het verleden kennen als ook begeerte naar dat wat we nu nog niet hebben ervaren, maar waar we wel al naar verlangen) en daardoor kunnen we de geest stap voor stap in kracht doen afnemen. De geest wordt grof door het cultiveren van de valse relatie met wat niet het Zelf is (het lichaam en alles wat daaraan verwant is, zoals vrouw, zoon, familie, enz.). De gedachten 'ik' en 'mijn' maken de geest duister en onwetend. Dit wordt steeds erger door ouderdom, verdriet, ambitie, depressiviteit, door pogingen om iets te verkrijgen of om ergens vanaf te komen, door gehechtheden, hebzucht, begeerte naar rijkdom, seks en zintuiglijk genot, allemaal zaken die gebaseerd zijn op onwetendheid en misleiding.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, deze geest is als een boom die stevig in een schrale akker (het lichaam) is geworteld. Zorgen en angsten zijn de bloesem; het draagt de vruchten van ouderdom en ziekte, en het is getooid met de bloemen van wensen en zintuiglijke genoegens; verlangen en hoop zijn de takken, perverse gedachten zijn de bladeren. Hak deze dodelijk giftige en als een berg zo onwrikbare boom om met de scherpe bijl van het zelfonderzoek.

O Rāma, deze geest is als een olifant die rondzwerft in het woud dat lichaam heet. Zijn zicht wordt door misleiding gehinderd; hij is een bepaalde kant (geconditioneerd en onwetend) opgegaan; hij is niet in staat om in zijn eigen zelf-gelukzaligheid te rusten; hij is gewelddadig; ofschoon hij de waarheid 'die hij van de wijzen hoort' wil zien, zit hij gevangen in het zien van verdeeldheid en is hij geconditioneerd door zijn eigen denkbeelden over pijn en plezier; hij is toegerust met vervaarlijke slagtanden van lust, etc. O Rāma, jij bent een leeuw onder de prinsen! Scheur die olifant met je scherpe verstand aan stukken.

O Rāma, deze geest is als een kraai die het lichaam als nest gebruikt. Hij geniet van de vuiligheid; hij groeit door het eten van vlees; hij doorboort het hart van anderen; hij kent slechts zijn eigen standpunt dat hij als de waarheid beschouwt; hij

ziet zwart van groeiende stommiteit; hij zit vol kwade neigingen; en hij vindt het leuk om de verschrikkelijkste dingen te zeggen. O Rāma, hij is een last op aarde: houd je er verre van.

O Rāma, deze geest is als een spook. Hij bedient zich van de vrouwelijke kwelgeest begeerte; hij rust in het woud van onwetendheid. Door misleiding zwerft hij in ontelbare lichamen rond. Hoe kan iemand zelfkennis verwerven als hij deze demon niet door middel van wijsheid en kalmte, door middel van de genade van een leraar, door middel van eigen inspanning en door middel van het zingen van mantra's e.d. verslaat?

O Rāma, deze geest is als een giftige slang die ontelbare wezens heeft gedood; vernietig hem met behulp van de adelaar van de toepasselijke contemplatieve tekst of instructie.

O Rāma, deze geest is als een aap. Hij gaat van de ene naar de andere plaats, op zoek naar vruchten (beloningen en plezier, etc.). Gebonden aan het aardse bestaan springt hij heen en weer en vermaakt de mens. Houd hem op alle mogelijke manieren in toom als je volmaaktheid wilt bereiken.

O Rāma, deze geest is als een wolk van onwetendheid: verjaag hem door voortdurend afstand te doen van alle gedachten en waarnemingen.

Breng de geest door middel van de geest zelf tot rust, net zoals een dodelijk wapen met een nog krachtiger wapen wordt vernietigd. Verdrijf voor eens en altijd iedere vorm van mentale agitatie. Blijf in vrede in jezelf, als een boom die is bevrijd van de herrie welke door apen wordt gemaakt.

[V.51] Het verhaal van Uddālaka: Uddālaka's contemplatie over bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, vertrouw niet op de subtiele en spitse gedachten en waarnemingen van de geest; de geest is door de tijd tot bestaan gekomen en heeft in de loop der tijd een grote kracht verworven. Breng hem door wijsheid onder controle, voordat de tijd deze gruwel (het lichaam) vernietigt. Door vol toewijding mijn woorden te overwegen zal je de hoogste gelukzaligheid verwerven.

O Rāma, ik zal je vertellen hoe de legendarische wijze Uddālaka de hoogste waarheid bereikte.

In een uithoek van deze aarde ligt de grote berg Gandhamādana. Op één van zijn bergpieken stond een grote boom. In dat gebied leefde de wijze Uddālaka. Zelfs toen hij nog een kleine jongen was, wenste hij al om op eigen kracht de ultieme wijsheid te verkrijgen. Hoewel hij een zuiver hart had, begreep hij toen natuurlijk nog niet veel en was zijn geest nog rusteloos. Doordat hij zich op soberheid en op het bestuderen van de geschriften, etc., toelegde, nam de wijsheid in hem toe.

Toen hij op een dag alleen was, reflecteerde de wijze Uddālaka aldus:

"Wat is toch die bevrijding, waarvan wordt gezegd dat die het belangrijkste is om te bereiken en waardoor iemand als hij die bereikt bevrijd is van ellende en waardoor je dan niet meer zal worden geboren? Wanneer zal ik voor altijd in die staat rusten?

Wanneer zal de door wensen en verlangens veroorzaakte opwinding in de geest ophouden? Wanneer zal ik bevrijd zijn van gedachten zoals: 'Dit heb ik gedaan' en 'Dat moet ik doen'? Wanneer zal mijn geest ophouden perversiteiten te ondergaan, alhoewel levend in relatie tot de wereld, net zoals een lotus die op het water drijft er niet door wordt bevuild? Wanneer zal ik met behulp van het schip van de hoogste wijsheid de oever der bevrijding bereiken? Wanneer zal ik in staat zijn om het menselijk handelen met de speelsheid van een kind te bekijken? Wanneer zal mijn geest de hoogste vrede bereiken? Wanneer zal, door het ervaren van het oneindige bewustzijn, de denkbeeldige scheiding tussen de subjectieve en objectieve ervaringen verdwijnen? Wanneer zal ik in staat zijn om het begrip tijd te aanschouwen zonder erbij betrokken te raken? Wanneer zal ik terwijl ik in een grot woon met een geest in opperste rust, net als een rots zijn, in een staat zonder ook maar de geringste gedachtebeweging?"

Dit alles overwegende ging Uddālaka door met mediteren. Maar zijn geest bleef onrustig. Op sommige dagen echter liet zijn geest de externe dingen los en bleef in een staat van zuiverheid. Andere keren was hij erg onrustig. Hij dwaalde door het woud, hevig gekweld door dergelijke veranderende stemmingen. Op zekere dag kwam hij op een eenzame plek waar nog nooit eerder iemand was geweest. Daar zag hij een grot die geschikt leek om de hoogste staat van rust en vrede te bereiken. De grot was wonderschoon, omgeven met mooie klimplanten en bloemen en met een goede atmosfeer en het straalde alsof het uit smaragd was gehouwen.

[V.52] Uddālaka (vervolg): 'ik ben dit alles' of 'er is geen ik'

Vasiṣṭha vervolgde:

Uddālaka ging de prachtige grot binnen en nam de meditatiehouding aan. Met de bedoeling om die staat te bereiken waarin er geen enkele gedachtenbeweging meer zou zijn, concentreerde hij zijn aandacht op de latente neigingen in de geest en Uddālaka reflecteerde aldus in zichzelf:

"O geest, wat heb je met de wereldverschijning te maken? Wijze mensen komen niet in contact met het zogenaamde plezier dat later in pijn uitmondt. Hij die de hoogste innerlijke vrede verwerpt en op zoek gaat naar zintuiglijk genot, laat een prachtige tuin links liggen en gaat een oerwoud vol giftige planten binnen. Je moet zelf kiezen waar je heen gaat; je zult echter nooit de hoogste vrede smaken, tenzij door volledige rust. Verwerp daarom alle hoop en wensen, want al die schijnbaar wonderlijke, levende of niet levende dingen van de natuur brengen je geen geluk.

Ga niet te gronde zoals het hert dat door het geluid van muziek en bellen in de val trapt, noch zoals de mannetjes olifant die door het wijfje in de val trapt, noch als de vis die door zijn smaak tot de dood aan een haak wordt veroordeeld, noch als een mot die aangetrokken door een vlam daarin te gronde gaat, noch als de bij die, aangetrokken door de geur van de bloem, te gronde gaat als de bloem zich sluit voor de nacht.

O dwaze geest, al deze wezens gaan te gronde door slechts één zintuiglijke

begeerte (het hert door het horen, de bij door het ruiken, de mot door het zien, de olifant door het voelen en de vis door het proeven); maar jij bent slachtoffer van alle vijf de verleidingen; hoe kun je gelukkig zijn? Zoals de zijderups zijn cocon spint en erin gevangen raakt, zo heb jij van je eigen gedachten het web geweven en ben je erin gevangen geraakt. Als je je hiervan kunt bevrijden, als je zuiverheid kunt bereiken, als je zelfs de angst voor leven en dood kunt overstijgen en zo totale gelijkmoedigheid kunt bereiken, dan heb je de grootste overwinning behaald. Als je je echter vastklampt aan dit steeds veranderende fenomeen dat we de wereld noemen, dan zal je beslist aan ellende ten onder gaan.

O geest, waarom vertel ik je dit allemaal: want als iemand de waarheid onderzoekt, ontdekt hij dat er niet zoiets als de geest bestaat! Geest is slechts een product van onwetendheid; wanneer de onwetendheid is uitgewerkt, verdwijnt ook de geest. Je bent dus aan het verdwijnen. Het getuigt niet van wijsheid, maar veeleer van dwaasheid om iemand die bezig is om te verdwijnen te onderrichten! Omdat je dag na dag zwakker wordt, doe ik afstand van je; wijze mensen geven geen les aan iemand die bij hen weggaat.

O geest, ik ben het egoloze, oneindige en homogene bewustzijn; ik heb met jou, die de oorzaak is van het ego, niets te maken."

Uddālaka ging aldus verder met zijn contemplatie:

"Het oneindige Zelf kan onmogelijk in de geest worden gepropt, net zomin als dat een olifant in een walnoot[13] kan worden gepropt. Het bewustzijn dat door het proces van zelfbeperking tot eindigheid (en daardoor tot gedachten en waarnemingen) is veroordeeld, staat bekend als de geest; dat is het resultaat van onwetendheid en daarom accepteer ik dat niet. Het egogevoel is slechts een kinderlijke gedachte en wordt geloofd door iemand die de waarheid niet onderzoekt.

Ik heb het zorgvuldig onderzocht en alles van top tot teen geobserveerd: en ik heb niets gevonden waarvan ik zou kunnen zeggen: 'Dit ben ik'. Wie is 'ik'? Ik ben het allesdoordringende bewustzijn dat op zichzelf geen object van kennis of van weten is en dat vrij is van persoonlijkheid. Ik ben dat wat ondeelbaar is, dat wat geen naam heeft, dat wat onveranderlijk is, dat wat buiten alle gedachten over eenheid en verscheidenheid staat, dat wat elke maat (klein en groot) overstijgt en dat waarbuiten niets anders bestaat. O geest, ik geef je daarom op, want jij bent een bron van ellende.

Wie zegt er in dit lichaam van vlees, bloed, beenderen, enz.: 'Dit ben ik'? De aard van energie is beweging, denken is inherent aan bewustzijn, ouderdom en dood zijn natuurlijk voor het lichaam – wie zegt: 'Dit ben ik'? Dit is de tong, dit zijn de oren, dit is de neus, dit is beweging en dit zijn ogen – wie zegt: 'Dit ben ik'? O geest, ik ben niets van dit alles; ik ben noch jij, noch ben ik deze gedachten: ik ben slechts oneindig bewustzijn, zuiver en onafhankelijk. 'Ik ben dit alles' of 'Er is geen ik' zijn beide uitdrukkingen van dezelfde waarheid, niets anders is waar.

Helaas ben ik al lange tijd het slachtoffer van onwetendheid geweest: maar

[13]De tekst spreekt over 'wood-apple', een Indiase boomvrucht met een harde schaal.

gelukkig heb ik ontdekt wat me van zelfkennis beroofde! Ik zal nooit meer het slachtoffer van onwetendheid zijn. Net zoals een wolk om de top van een berg niet bij de berg hoort, zo ben ik, hoewel het lijkt alsof ellende bij me hoort, er toch vrij van. Bij afwezigheid van zelfkennis rees het egogevoel op; maar nu ben ik vrij van egogevoel. Laat het lichaam, de zintuigen, e.d. er zijn of te gronde gaan – ik heb niets met hen te maken. De zintuigen (ogen, oren, enz.) bestaan om ten behoeve van henzelf verbinding te maken met hun eigen objecten: wie is de 'ik' die wordt misleid om te denken: 'Dit ben ik' of 'Ik zie', enz.? Deze ogen, enz., zien of ervaren hun objecten volgens hun natuur, zonder er door een voorafgaande conditionering toe te worden aangezet. Dus als handelingen zonder mentale conditionering op een natuurlijke wijze worden uitgevoerd, dan zal de ervaring zuiver zijn, vrij van herinneringen aan vroeger geluk of ongeluk. O zintuigen, voer daarom jullie functie uit, zonder je door herinnering te laten belemmeren. Deze herinnering of mentale conditionering bestaat in waarheid niet: het is niets anders dan het oneindige bewustzijn en het staat er niet los van. Het kan daarom eenvoudig worden verdreven, namelijk door het niet in het bewustzijn te doen herleven. O geest, laat daarom het zien van verscheidenheid los en besef de onwaarheid van je eigen onafhankelijkheid van het oneindige bewustzijn: dat is bevrijding."

[V.53] Uddālaka (vervolg): wie is degene die zegt ‘ik ben’?

Uddālaka ging verder met zijn bespiegelingen:

"In werkelijkheid kan bewustzijn niet worden geconditioneerd; het is onbegrensd en subtieler dan het kleinste atoom en het wordt daarom niet door mentale conditionering beïnvloed. De geest rust in het egogevoel en het gereflecteerde bewustzijn rust in de zintuigen; en daardoor rijst de illusie op dat je zelf maar over een beperkt bewustzijn beschikt. Wanneer dit zo wordt ervaren en er zo steeds weer over wordt gedacht, dan krijgen het egogevoel en de illusie van beperking een valse geldigheid. Maar ik ben bewustzijn, onaangedaan door wat dan ook.

Laat het lichaam doorgaan met te leven in een wereld die door zijn eigen in onwetendheid uitgevoerde handelingen ontstond, of laat het dit loslaten: ik ben bewustzijn, onaangedaan door wat dan ook. Bewustzijn is oneindig en allesdoordringend, het wordt niet geboren, noch sterft het en evenmin kan men het bezitten. Het heeft niets te winnen door als een afgescheiden entiteit 'te leven', want het doordringt alles. Geboorte en dood zijn mentale concepten; zij hebben niets te maken met het Zelf. Slechts dat wat gedachten over een egogevoel koestert kan worden vastgepakt en worden gebonden. Het Zelf is vrij van het egogevoel en staat daarom boven zijn en niet-zijn.

Het egogevoel is een nutteloze misleiding, de geest is als een luchtspiegeling en de dingen in de wereld zijn inerte substanties; wie is degene die zegt: 'Ik ben'? Het lichaam is een samenstelsel van vlees en bloed, enz., door onderzoek naar zijn ware aard verdwijnt de geest, zelfbeperking van het bewustzijn en andere soortgelijke concepten zijn onbewust (inert, onbezield of zin-loos) – wat is het ego? De zintuigen

bestaan en houden zich steeds met zelfbevredigende handelingen bezig; de substanties van de wereld zijn slechts substanties van de wereld – waar is het ego? De natuur is de natuur en haar kwaliteiten reageren op elkaar (zoals het zien en licht, het horen en geluid e.d.); en dat wat bestaat rust in zichzelf – waar is het ego?

Het Zelf, dat wil zeggen het bewustzijn, bestaat als het hoogste Zelf van alles, overal, in alle lichamen, altijd. Wie ben ik, waar ben ik van gemaakt, wat is mijn vorm en door wie is die gemaakt: wat zal ik verwerven en wat verwerpen? Er bestaat dus niets wat je 'ik' kunt noemen en wat zijn en niet-zijn ondergaat; wanneer er in waarheid geen egogevoel bestaat, hoe kan dat egogevoel dan relaties aangaan en met wie? Wanneer op deze manier het besef oprijst dat er helemaal geen relaties bestaan, verdwijnt het valse idee van dualiteit. Het enige wat bestaat is daarom het ene kosmische wezen (Brahman oftewel het Zelf); ik ben die werkelijkheid, waarom lijd ik onder misleiding? Wanneer je alleen als het zuivere, alomtegenwoordige wezen bestaat, hoe zou er dan zelfs maar zoiets als het egogevoel kunnen oprijzen? Er bestaat in waarheid geen enkele substantialiteit in welke substantie dan ook, alleen het Zelf bestaat; maar zelfs al zouden we de substantialiteit voor waar aannemen, dan nog heeft dat geen relatie met het Zelf. De zintuigen functioneren als zintuigen, de geest bestaat als geest, het bewustzijn wordt daardoor niet aangedaan – wat betekent relatie en hoe komt het tot stand? Het kale feit dat ze naast elkaar bestaan is nog geen reden om een relatie te vooronderstellen: een steen en een ijzeren staaf kunnen best zonder enige relatie met elkaar naast elkaar liggen."

Uddālaka vervolgde:

"Slechts wanneer dit valse egogevoel oprijst, ontstaan de perverse gedachten: 'Dit is van mij' en 'Dat is van hem'. En wanneer je in de gaten krijgt dat dit allemaal trucs zijn van het valse egogevoel, verdwijnen deze verkeerde gedachten. In waarheid bestaat er niets anders dan het Zelf; dientengevolge besef ik dat dit alles het ene kosmische wezen oftewel Brahman is. De misleiding, bekend als het egogevoel, is net zo'n misleiding als de blauwheid van de lucht: het is beter die gedachte niet te blijven koesteren, maar haar te verwerpen. Na verwijdering van de wortel van het egogevoel, rust ik in het Zelf dat vrede als zijn natuur heeft.

Het egogevoel is de bron van eindeloze ellende, lijden en slecht gedrag. Leven eindigt in dood, dood leidt tot geboorte en al wat bestaat, valt door zijn eigen einde uiteen – zulke door het ego gekoesterde gedachten leiden tot ellende. De onrust veroorzaakt door gedachten zoals: 'Ik heb dit nu', 'Ik zal dat ook krijgen' kwelt de onwetende. Gedachten als: 'Dit bestaat' en 'Dat bestaat niet' veroorzaken rusteloosheid in de egoïst. Maar als het egogevoel ophoudt om te bestaan, dan ontkiemt de wereldverschijning niet langer en komen alle begeerten ten einde.

Dit universum is zeker zonder enige waarachtige oorzaak voor zijn schepping tot bestaan gekomen: hoe kan men de waarheid aanvaarden van een schepping die geen enkele oorzaak of geen enkel doel had? Sinds de begintijd bestaan al deze lichamen inherent in het kosmische wezen, net zoals de pot inherent in de klei bestaat. Net zoals de oceaan in verleden, heden en toekomst bestaat als oceaan en hetzelfde water

tijdelijk de vorm van een golf aanneemt, zo ook is dit alles voor altijd en te allen tijde hetzelfde kosmische wezen. Slechts een dwaas koestert het gevoel: 'Dit ben ik' in relatie tot die tijdelijke verschijning, dat ook wel lichaam, etc., wordt genoemd.

Met andere woorden, de geest was in het begin bewustzijn en zal dat aan het einde ook weer zijn nadat zijn natuur en functie als geest is gestopt. Waarom wordt het in het midden (nu) dan anders genoemd?

Al deze fenomenen lijken een tijdelijke werkelijkheid te hebben, net zoals dromen, visioenen in een delirium, hallucinaties van een dronkaard, optische illusies, psychosomatische ziekten, emotionele stoornissen en psychosen. O geest, je dicht ze echter een blijvende realiteit toe, net zoals een minnaar ook al lijdt onder de fantasie van een scheiding met zijn geliefde. Maar dat is natuurlijk niet jouw fout; het is mijn fout dat ik blijf denken dat jij (geest) werkelijk bestaat. Wanneer ik besef dat al deze fenomenen slechts denkbeeldige verschijnselen zijn, zal je een niet-geest worden en dan zullen alle herinneringen aan zintuiglijke ervaringen e.d. ten einde komen. Wanneer het bewustzijn zichzelf realiseert en zijn zichzelf beperkende gedachtenwereld verwerpt, wordt de geest bevrijd van iedere kleuring en dan komt hij in zijn ware essentiële natuur (bewustzijn) tot rust. Wanneer de geest zichzelf met zijn hele hebben en houden in het vuur van zuiver bewustzijn offert, wordt hij gezuiverd en bereikt hij onsterfelijkheid."

Uddālaka vervolgde zijn overdenking:

"Wanneer de geest het lichaam als verschillend van zichzelf waarneemt, als het zijn eigen conditionering (gedachten) verwerpt en als het zijn eigen tijdelijke natuur herkent, dan behaalt het de overwinning. Geest en lichaam zijn elkaars vijanden: daarom leidt hun vernietiging tot de hoogste gelukzaligheid. Maar wanneer zij samen worden gevoegd ontstaat er als gevolg van hun onderlinge tegenstrijdigheid allerlei ellende.

Door zijn eigen gedachtenkracht brengt de geest het lichaam tot bestaan, en gedurende de gehele tijdspanne van het lichaam voedt de geest het met het verdriet (van de geest). Daardoor wenst het door verdriet gekwelde lichaam om de geest (zijn eigen ouder) te vernietigen! In deze wereld bestaan vriend noch vijand; wat ons vreugde schenkt beschouwen we als vriend en wat pijn veroorzaakt is onze vijand! Hoe kan men gelukkig zijn als de geest en het lichaam voortdurend bezig zijn om elkaar te vernietigen? Door vernietiging van de geest kan geluk ontstaan; het lichaam probeert daarom iedere dag (in diepe slaap) de geest te vernietigen. Totdat zelfkennis een feit is, zal de één echter onopzettelijk de kracht van de ander versterken en lijken ze samen een gemeenschappelijk doel te willen bereiken – net zoals water en vuur die, hoewel ze elkaars tegenpolen zijn, voor een gemeenschappelijk doel (bijvoorbeeld tijdens het koken) samenwerken.

Wanneer door het stoppen van de gedachtenkracht en door het stoppen van de mentale conditionering de geest ophoudt te bestaan, dan bestaat het lichaam ook niet meer; maar wanneer het lichaam sterft houdt de geest niet op te bestaan. Streef er daarom naar om de geest te doden. De geest is als een bos, met gedachten in plaats

van bomen en met begeerten in plaats van struiken; door deze te vernietigen, verkrijg ik gelukzaligheid. Wanneer de geest dood is, deert het me niet of het lichaam van vlees, bloed, etc., al dan niet nog steeds bestaat. Dat ik het lichaam niet ben is duidelijk; een lijk kan immers niet functioneren!

Waar zelfkennis is, daar bestaan noch de geest noch bestaan de zintuigen, noch de neigingen en gewoonten (de gedachten en waarnemingen). Ik heb die hoogste staat bereikt. Ik heb glansrijk overwonnen. Ik heb bevrijding (nirvāṇa) bereikt. Elke relatie met geest, lichaam en zintuigen is overstegen, net zoals olie dat uit zaad geperst is ook niets meer met dat zaad te maken heeft. Voor mij zijn het lichaam, de geest en de zintuigen nu slechts speeltjes. Zuiverheid, totale vervulling van alle wensen (dat wil zeggen het zonder wensen zijn), vriendschap voor allen, liefde voor waarheid, wijsheid, gelijkmoedigheid, gelukzaligheid, welbespraaktheid, hoogste grootmoedigheid, luisterrijkheid, éénpuntige aandacht, besef van kosmische eenheid, vreesloosheid, afwezigheid van verdeeld bewustzijn en zuivere gedachten zijn mijn voortdurende metgezellen. Omdat op elk moment alles, overal en op elke manier gebeurt, doet zich in mij (of het nu plezierig of onplezierig is) geen enkel verlangen naar, of geen enkele afkeer van iets voor. Omdat alle misleiding is verdwenen, omdat de geest is opgehouden te bestaan en omdat alle slechte gedachten zijn verdwenen, rust ik vredig in mijn eigen Zelf.

[V.54] Uddālaka (vervolg): het egogevoel is de bron van ellende

Vasiṣṭha vervolgde:

De wijze Uddālaka zette zich met geloken ogen in de lotushouding en mediteerde. Hij herhaalde de heilige OM-klank, die de hoogste staat oproept. Hij deed dat op zo'n manier dat de trillingen van de OM-klank zijn hele wezen tot aan de kruin van zijn hoofd vulden. Als eerste deel van zijn oefening ademde hij geheel uit. Het leek net of de levenskracht zijn lichaam had verlaten en in de ruimte (dimensie) van zuiver bewustzijn ronddwaalde. Het vuur dat vanuit het hart ontvlamde, verteerde zijn hele lichaam. (Uddālaka beoefende dit alles op natuurlijke wijze zonder ook maar de geringste inspanning, in tegenstelling tot de praktijk van haṭha yoga).

Door de OM-klank een tweede maal te laten klinken, bereikte hij de staat van evenwicht en zonder enige onrust of trilling stopte zijn ademhaling (levenskracht) vanzelf. De levenskracht stond als het ware stil en was noch binnen noch buiten, noch boven, noch beneden. Na het lichaam tot as te hebben verbrand, brandde het vuur zichzelf op en verdween; slechts de zuivere asresten waren nog zichtbaar. Het was of zelfs zijn gebeente kamfer was geworden dat in een eredienst werd verbrand. De as werd door een krachtige windvlaag weggeblazen en verdween in de ruimte. (Dit alles gebeurde zonder inspanning zoals dat bij haṭha yoga wel het geval is.)

Toen de heilige OM-klank zijn hoogtepunt of zijn totale rust bereikte, rees in de derde fase de inademing (het naar binnen trekken van de levenskracht) op. Tijdens deze fase verspreidden de levenskrachten (die zich in het centrum van de nectar van het bewustzijn bevonden) zich als een koele bries in de ruimte. Zij bereikten het

gebied van de maan. Daar verspreidden zij zich als prachtige stralen, die vervolgens de overgebleven as van het lichaam beschenen.

Uit de as rees onmiddellijk een stralend wezen op en dit wezen had net zoals heer Viṣṇu vier armen. Uddālaka straalde als een godheid, zijn hele wezen werd goddelijk. De innerlijke kuṇḍalini die als een spiraal in het lichaam ligt werd met de levenskracht gevuld. Het lichaam van Uddālaka werd hierdoor volkomen gezuiverd. Hij rechtte zijn rug terwijl hij in de lotuspositie zat, hij hield zijn zintuigen in bedwang en maakte zijn bewustzijn vrij van de minste gedachtenbeweging. Met al zijn kracht weerhield hij zijn geest ervan om af te dwalen. Zijn geloken ogen waren stil en bewegingloos. Met zijn geest gevestigd in de innerlijke stilte, bracht hij de twee levenskrachten prāṇa en apāna in evenwicht. Hij weerhield zijn innerlijke zintuigen van contact met hun objecten, net zoals ook olie van zaad gescheiden wordt. Vervolgens werd hij zich direct bewust van de mentale conditioneringen die door vroegere ervaringen waren gevormd, hij bevrijdde het gewaarzijn van die conditioneringen en maakte het zuiver. Daarna sloot hij zijn anus en zijn andere lichaamsopeningen (de ogen, e.d.) stevig af. Met een volmaakte discipline hield hij de levenskracht en de waarneming naar binnen gericht en bewaarde zijn geest in zijn hart.

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest van Uddālaka had absolute rust bereikt en geen enkele afleiding kon hem raken. In zijn hart nam hij de duisternis van onwetendheid, dat het licht van zelfkennis bedekt, direct waar. Met het licht van kennis dat in hem oprees, verdreef hij ook die duisternis. Hij zag vervolgens het innerlijk licht. Toen dat licht echter zwakker werd, kreeg de wijze slaap. Maar de wijze verdreef ook de slaperigheid. Toen de slaperigheid eenmaal was verdreven, kwam de geest van de wijze met een aantal prachtige beelden aanzetten. De wijze bevrijdde zijn bewustzijn van deze visioenen. Vervolgens overviel hem een grote traagheid, alsof hij onder invloed was. Ook hier kwam hij overheen. Daarna kwam zijn geest in een staat die volkomen anders was dan de voorgaande staten. Na een tijdje in die staat te hebben gerust, ontwaakte zijn geest echter voor het ervaren van de totaliteit van het bestaan. Onmiddellijk hierna ervaarde hij zuiver gewaarzijn. Dit gewaarzijn, dat tot dan toe steeds met andere factoren samenging, had nu zijn eigen zuiverheid en onafhankelijkheid herwonnen; net zoals wanneer het modderige water in een aarden pot volkomen verdampt is en de modder daardoor een geheel wordt met de klei waar de pot van gemaakt is. Net zoals een golf in de oceaan verdwijnt, er één mee wordt en er niet meer van verschilt, zo verliet het bewustzijn zijn verscheidenheid en herwon het zijn absolute zuiverheid. Uddālaka was verlicht. Hij genoot de hoogste gelukzaligheid, zoals bijvoorbeeld ook Brahmā die geniet. Zijn staat was niet te beschrijven. Hij was één met de oceaan van gelukzaligheid.

Spoedig zag Uddālaka grote wijzen in dat oneindige bewustzijn. Hij negeerde hen. Hij bleef bij de ervaring van het hoogste geluk. Hij bereikte de staat van 'iemand die tijdens het leven bevrijd is'. Hij zag de goden en de wijzen en zelfs de drie-eenheid.

Hij oversteeg zelfs die staat. Hij werd de totale gelukzaligheid en oversteeg daardoor ook die staat. Hij ervaarde noch gelukzaligheid, noch het tegendeel. Hij werd zuiver bewustzijn. Iemand die dit ook maar voor een ogenblik ervaart, is zelfs niet meer geïnteresseerd in de hemelse vreugden. Dit is de hoogste staat, dit is het doel, dit is de eeuwige verblijfplaats. Iemand die daarin tot rust komt, wordt nooit meer misleid en zit niet langer gevangen in de subject-object relatie. Hij is volledig ontwaakt en koestert nooit meer de gedachte van objectiviteit of conceptualisatie. Uiteraard is dit geen 'prestatie'.

Uddālaka bleef gedurende zes maanden in deze staat, steeds uiterst alert teneinde de verleiding van de psychische krachten te weerstaan. Zelfs wijzen en goden aanbaden hem. Hij werd uitgenodigd om naar de hemel op te stijgen: hij sloeg de uitnodiging af. Volkomen bevrijd van alle wensen dwaalde Uddālaka als een in dit leven bevrijde wijze rond. Hij bracht zijn dagen meestal mediterend in berggrotten door. Hoewel hij een staat van volkomen evenwicht had bereikt, verrichte hij soms de gewone, dagelijkse activiteiten. Hij bekeek alles met gelijkmoedigheid. Zijn innerlijk licht bleef steeds stralen, het kwam nooit op en ging nooit onder. Met alle gedachten over dualiteit geheel in rust leefde hij zonder lichaamsbewustzijn, gevestigd in zuiver zijn.

[V.55] Uddālaka (slot): Uddālaka bereikt de totale stilte

Als antwoord op de vraag van Rāma over zuiver zijn, zei Vasiṣṭha:

Wanneer de geest ophoudt te bestaan omdat elk idee over het materiële bestaan is verdwenen, bestaat bewustzijn in zijn eigen natuur als bewustzijn; en dat wordt zuiver zijn genoemd. Wanneer het van gedachten over objectiviteit bevrijde bewustzijn in zichzelf opgaat, verliest het als het ware zijn aparte identiteit, dan is het zuiver zijn. Wanneer alle uiterlijke (materiële) en innerlijke (denkbeeldige) objecten in het bewustzijn oplossen, is er zuiver zijn van bewustzijn. Dit is de hoogste staat voor alle verlichte wezens, of ze nu een lichaam lijken te hebben of niet. Deze staat is toegankelijk voor iemand die 'ontwaakt' is, voor iemand die in een staat van diepe contemplatie is en voor een mens met zelfkennis; het wordt niet ervaren door de onwetende mens. O Rāma, wijzen en de leden van de drie-eenheid zijn in dit bewustzijn gevestigd. Toen Uddālaka deze staat van bewustzijn had bereikt, leefde hij nog enige tijd.

Na verloop van tijd kwam in zijn geest de wens: 'Ik wil dit lichaam verlaten' op. Hij ging naar een berggrot en ging met de ogen geloken in de lotushouding zitten. Hij sloot de negen poorten van het lichaam af, door met zijn hiel tegen zijn anus te drukken, etc. Hij trok zijn zintuigen in het hart terug. Hij hield zijn levenskracht (prāṇa) in bedwang. Hij hield zijn lichaam in een volmaakt evenwichtige houding. Hij duwde de punt van zijn tong tegen zijn gehemelte met zijn kaken iets van elkaar. Zijn innerlijk zien was noch naar buiten, noch naar binnen, noch naar boven, noch naar beneden, noch op substanties, noch op leegte gericht. Hij was gevestigd in zuiver bewustzijn en ervaarde in zichzelf een zuivere gelukzaligheid. Hij had het

bewustzijn van zuiver zijn bereikt, voorbij de staat van gelukzaligheid. Zijn hele wezen was totaal zuiver geworden.

Alsof hij een schilderij was verbleef Uddālaka enige tijd in deze volkomen zuivere staat. Geleidelijk aan, dag na dag bereikte hij totale rust; hij verbleef in zijn eigen staat van zuiver zijn. Hij was boven de kringloop van geboorte en dood uitgestegen. Al zijn twijfel was opgelost; perverse gedachten waren gestopt; alle onzuiverheden van het hart waren weggespoeld; hij had de staat van gelukzaligheid bereikt die iedere beschrijving te boven gaat, waarin zelfs de vreugde van de koning van de hemel als waardeloos wordt beschouwd. Zijn lichaam bleef gedurende zes maanden in deze staat.

Als reactie op de gebeden van een toegewijde kwam er daarna op zekere dag een aantal godinnen onder leiding van Pārvatī naar hem toe. Die godin die zelf door de goden wordt aanbeden, zag het lichaam van Uddālaka, totaal verdroogd door de verzengende stralen van de zon, en zette het snel bovenop haar hoofdtooi.

O Rāma, zo luidt het prachtige verhaal van de wijze Uddālaka, dat de hoogste wijsheid wakker roept in het hart van hen die beschutting zoeken in zijn schaduw.

[V.56] Over meditatie en contemplatie

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, bereik vrede door net zo te leven en blijf voortdurend de natuur van het Zelf onderzoeken. Deze staat van bewustzijn kan door het beoefenen van kalmte, door het bestuderen van de geschriften, door de aanwijzingen van een leraar en door voortdurend zelfonderzoek worden bereikt. Maar als de ontwaakte intelligentie scherp en slim is, dan kan je die vrede zelfs zonder die andere hulpmiddelen bereiken.

Rāma vroeg: O wijze, sommige verlichte mensen met zelfkennis verrichten desalniettemin allerlei activiteiten; en er zijn ook anderen die zichzelf afzonderen en die contemplatie (samādhi) beoefenen. Welke van deze twee is nu de beste?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat is samādhi (meditatie of contemplatie) waarin men beseft dat de objecten van de zintuigen het niet-zelf zijn, waardoor men een innerlijke kalmte geniet en te allen tijde rust ervaart. In het besef dat die objecten slechts met de geest in verband staan waardoor men steeds in innerlijke rust blijft, houden sommigen zich met activiteit bezig terwijl anderen een teruggetrokken leven leiden. In beide gevallen wordt door hen de vreugde van contemplatie ervaren. Als de geest van iemand die schijnbaar in samādhi verkeert toch wordt afgeleid, dan is hij een dwaas; als aan de andere kant de geest van iemand die dwaas lijkt wel vrij is van alle gedachten en afleidingen, dan is hij verlicht en verkeert hij in een ononderbroken samādhi. Of hij zich nu bezighoudt met allerlei activiteiten of dat hij teruggetrokken leeft in een woud, voor verlichting maakt dat niets uit. De geest die vrij van conditionering is blijft onbesmet, ook als het betrokken is bij activiteit. De non-activiteit van de geest staat bekend als rust (samādhāna); het is totale vrijheid, het is

gelukzaligheid.

Het verschil tussen contemplatie en afwezigheid van contemplatie blijkt uit het feit of zich al dan niet gedachtenvorming in de geest voordoet; maak de geest daarom vrij van conditionering. De ongeconditioneerde geest is standvastig en dat op zich is al meditatie, vrijheid en eeuwige vrede. De geconditioneerde geest is een bron van ellende; de ongeconditioneerde geest is een niet-doener en brengt de hoogste staat van verlichting tot stand. Daarom moet men aan de verwijdering van alle mentale neigingen werken. Dat waarin je vrij bent van ellende, angst en begeerte, dat waarin alle wensen en hoop omtrent wereldse zaken zijn opgelost en dat waarin het Zelf in zichzelf rust – dat wordt contemplatie of samādhi genoemd.

Geef iedere valse identificatie van het Zelf met wereldse zaken op en leef dan waar je maar wilt, in een huis of in een berggrot. Voor de huisvader die een kalme geest heeft, is zijn eigen huis als het woud. Als de geest in rust is en er geen egogevoel bestaat, dan kunnen zelfs rumoerige steden een leegte zijn. Anderzijds zijn wouden net als steden voor degene wiens hart vol verlangens en ander kwaad is. De afleidingen van de geest lossen op in diepe slaap; door verlichting wordt verlichting bereikt – doe wat je wilt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Hij die het Zelf ziet als het transcendente wezen of als het immanente wezen (het Zelf van allen), is in gelijkmoedigheid gevestigd. Hij in wie voorkeur en afkeer zijn verdwenen, voor wie alle wezens hetzelfde zijn en die de wereld in de wakende staat beschouwt alsof hij objecten in een droom waarneemt, diegene is gevestigd in gelijkmoedigheid en leeft in een woud, zelfs als hij in een dorp leeft. Hij die met zijn bewustzijn naar binnen (op zichzelf) gericht zijn gang gaat, ziet een stad of een dorp als een woud.

Hij die innerlijke rust en vrede heeft verwezenlijkt, vindt overal in de wereld innerlijke rust en vrede. Hij wiens geest geagiteerd is en rusteloos, ziet overal in de wereld rusteloosheid. Want wat iemand van binnen ervaart, dat ervaart hij ook van buiten. In werkelijkheid zijn de lucht, de aarde en de ruimte, de bergen en de rivieren delen van het innerlijke instrument (geest); ze lijken alleen buiten te bestaan. Dit alles bestaat zoals ook de boom in het zaad bestaat en ze worden naar buiten gebracht zoals ook de geur van een bloem. Werkelijk, er bestaat niets binnen of buiten: wat het bewustzijn ook maar bedenkt en op welke manier ook maar, het verschijnt dan op die manier. Dit alles is dus alleen het Zelf, binnen en buiten.

Hij die vol is van innerlijke vreugde, die niet heen en weer schommelt tussen opgetogenheid en ellende en die louter met zijn fysieke lichaam handelingen verricht, is in kalmte gevestigd. Hij is zo zuiver als de lucht, hij is vrij van wensen, zijn handelingen zijn passend en spontaan; en in relatie tot vreugde en ellende gedraagt hij zich alsof hij van hout of van klei gemaakt is. Hij is in vrede, hij ziet iedereen als zijn eigen Zelf, hij beschouwt de bezittingen van anderen als vuil – en hij doet dat van nature en niet uit angst: alleen zo iemand ziet de waarheid.

De onwetende realiseert zich de onwerkelijkheid van de objecten (groot of klein)

niet, omdat hij de werkelijkheid niet heeft gerealiseerd.

Hij die de staat van zuiver zijn heeft bereikt, raakt nooit bezoedeld, of hij nu leeft of dood is, thuis of ergens anders is, in luxe of in armoede leeft, of hij nu geniet en danst, of hij nu van alles afstand doet en zichzelf op een berg isoleert, of hij nu dure crèmes en geuren gebruikt of haren heeft die in de war zitten, of hij nu in het vuur valt, zonden begaat of deugdzame handelingen verricht, of hij nu dood gaat of dat hij tot het einde der tijden leeft. Want hij doet niets. Het is alleen de geconditioneerde geest die bezoedeld raakt, vanwege zijn egogevoel en vanwege de ermee gepaard gaande gedachten. Wanneer alle gedachten zijn verdwenen en er wijsheid is opgerezen, dan zijn de onzuiverheden van de geest op natuurlijke wijze verwijderd.

De verlichte wijze wint er niets bij door iets te doen of door niets te doen. Net zoals een boom niet uit een steen ontstaat, zo verschijnen er geen wensen in het leven van een wijze. En mochten ze al eens opkomen dan zouden ze weer onmiddellijk verdwijnen, net zoals woorden die in het water worden geschreven. De wijze en het gehele universum verschillen niet van elkaar.

[V.57] Over de verwerping van dualiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, het oneindige bewustzijn wordt zich bewust van de scherpte van een pepertje: daardoor rijst het egogevoel op, met al zijn differentiaties in tijd en ruimte. Het oneindige bewustzijn wordt zich gewaar van de smaak van zout; en daardoor ontstaat het egogevoel met alle differentiaties die in tijd en ruimte lijken te bestaan. Het oneindige bewustzijn wordt zich gewaar van het zoet in suikerriet; en daardoor ontstaat het gewaarzijn van dat specifieke kenmerk. Eveneens wordt het oneindige bewustzijn, zijnde de inwonende alomtegenwoordigheid, zich gewaar van de aard van steen, een berg, een boom, water en ruimte en zo ontstaat zelfbewustzijn of individualiteit.

Zo lijkt de natuurlijke combinatie van atomen en moleculen (die doordrongen zijn van bewustzijn) als een scheidsmuur te fungeren en daardoor ontstaat het onderscheid tussen 'ik' en 'jij', enz. en die lijken vervolgens als zelfstandige objecten buiten het bewustzijn te bestaan. In feite zijn dit allemaal slechts weerspiegelingen in bewustzijn, dat zich daarvan in zichzelf gewaarwordt en dat er een ogenschijnlijke individualiteit aan verleent. Bewustzijn proeft zichzelf, het gewaarzijn daarvan is niet anders dan bewustzijn; en dat lijkt het egogevoel e.d. te doen ontstaan, er bestaat niets anders. Het kristal van dit oneindige bewustzijn reflecteert zijn eigen licht van bewustzijn dat in iedere combinatie van atomen aanwezig is: en die manifesteren zich dan als zelfbewustzijn en denken dan: 'Ik ben', enz.

Omdat het innerlijke gewaarzijn in al deze combinaties niet verschilt van het oneindige bewustzijn bestaat er in werkelijkheid geen relatie tussen object en subject: dus ervaart men geen ander, wint men niet van een ander en kan men de ander niet veranderen. O Rāma, alles wat ik in het voorafgaande hierover heb gezegd is slechts een spel van woorden teneinde je begrip te bevorderen: er bestaat niet

zoiets als 'ik' of de 'wereld' (de combinaties van atoomdeeltjes, enz.). Er bestaat noch geest, noch een object van kennis, noch een wereldillusie. Zoals water zich als een draaikolk met een eigen natuur voor kan doen, zo lijkt ook bewustzijn het 'ik' in zichzelf voort te brengen. Maar bewustzijn is slechts bewustzijn, of het zichzelf nu als heer Śiva of als een kleine jīva beschouwt!

Al deze verscheidenheid van 'ik', 'jij', enz. en van de materiële dingen, verschijnt om de onwetende tevreden te stellen: wat de onwetende zich ook maar in het oneindige bewustzijn inbeeldt, dat krijgt hij te zien! In het licht van gewaarzijn wordt leven gezien als bewustzijn; wanneer het als leven wordt beschouwd, blijkt leven slechts leven te zijn! In werkelijkheid bestaat er geen essentieel verschil tussen leven en bewustzijn. Op dezelfde wijze bestaat er ook geen reëel en essentieel verschil tussen het individu (jīva) en het kosmische wezen (Śiva). Weet dat dit alles ondeelbaar en onverdeeld oneindig bewustzijn is.

[V.58] Het verhaal van Suraghu: het verlangen naar gelijkmoedigheid

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in verband hiermee raad ik je aan om naar de volgende interessante legende te luisteren.

In de Himālaya is een berg Kailāsa genaamd. Aan de voet van die berg leefde eens een bergstam die de Hemajaṭa's (geelharigen) werd genoemd. Suraghu was hun koning. Hij was sterk, machtig en wijs. Hij was gezegend met zelfkennis en was hoogontwikkeld op het gebied van poëzie en literatuur. Hij kende geen vermoeidheid. Hij regeerde rechtvaardig door hen die dat verdienden te belonen of te straffen. Door al dit gedoe raakte zijn spirituele leven echter ondergesneeuwd.

Suraghu begon in zichzelf te reflecteren: "Ik bezorg de mensen veel ellende. Hun lijden is waarlijk mijn lijden. Ik zou hen rijkdom moeten schenken: zij zouden daarvan genieten, net zoals ook ik zou genieten als ik rijk werd. Hun vreugde is mijn vreugde. Helaas, door de mensen beurtelings te belonen en te straffen, verheug en lijd ik zelf ook beurtelings." Toen de koning dit besefte was hij enorm bedroefd.

Op zekere dag bezocht de wijze Māṇḍavya de koning. Suraghu verwelkomde de wijze, boog voor hem, betoonde hem eer en vroeg: "Heer, ik ben doodsbang dat het straffen en belonen van mijn onderdanen zich tegen me zal keren. Help mij alstublieft om gelijkmoedigheid te verkrijgen en red mij van vooroordeel en partijdigheid."

Māndavya zei:

"Alle zwakte in de geest komt ten einde door inspanning gebaseerd op wijsheid die oprijst in iemand die stevig gevestigd is in zelfkennis. De verwarring in de geest raakt u kwijt door de natuur van het Zelf te onderzoeken. Hij zou het volgende in zijn eigen geest moeten onderzoeken: 'Wat zijn deze gemoedsgesteldheden en stemmingen en gevoelens die in mij oprijzen?' Door zulk onderzoek verruimt zich je geest. Wanneer je door dat onderzoek je ware natuur realiseert, zal je niet worden verstoord door vreugde en neerslachtigheid. De geest laat het verleden en de

toekomst los en daarmee zijn gefragmenteerd functioneren. Dan ervaar je de hoogste vrede. Wanneer je in die staat van stilte bent, heb je medelijden met allen die zich in grote rijkdom en wereldlijke macht verheugen. Wanneer je zelfkennis hebt verworven en het bewustzijn zich oneindig heeft verruimd, zal de geest niet langer in de beerput van deze wereld terechtkomen, net zomin als een olifant zich in een plasje regenwater zou kunnen onderdompelen. Het is slechts de kleine geest die kleine beetjes plezier en kleine beetjes macht zoekt.

De geest laat alles los wanneer het inzicht in het hoogste is verkregen. Men zou dus alles resoluut moeten verwerpen tot het hoogste inzicht is verkregen. Pas wanneer alles is opgegeven, verwerft men zelfkennis; als alle gezichtspunten opgegeven zijn, pas dan blijft het Zelf over. Dit geldt ook voor het leven in deze wereld: men krijgt niet wat hij wil voordat de hindernis uit de weg is geruimd. Met betrekking tot zelfkennis geldt dat eens te meer."

[V.59] Suraghu (vervolg): het zelfonderzoek van Suraghu

Toen de wijze Māṇḍavya na dit te hebben gezegd weer was vertrokken, overwoog Suraghu het volgende:

"Wat is het dat bekend staat als 'ik'? Ik ben niet de Meru en de Meru is niet van mij. Ik ben niet de bergstam, noch is de bergstam van mij. Dit wordt alleen maar mijn koninkrijk genoemd: ik verwerp deze gedachte. Dan blijft de hoofdstad over. Ik ben ook die stad niet, noch is die stad van mij. Ook deze gedachte verwerp ik. Ook de gedachten over familierelaties – vrouw, zonen, enz., verwerp ik.

Laat mij dit lichaam onderzoeken. Ik ben niet de zielloze substanties zoals vlees en botten en evenmin ben ik het bloed of de organen van handeling. Deze zijn allen zielloze substanties, maar ik ben bezield. Ik ben niet de genietingen, noch behoren ze mij toe; ik ben dit intellect en deze zintuiglijke organen niet, noch zijn ze van mij – zij zijn zielloos en ik ben bezield. Ik ben niet de geest, die de wortel van deze domme kringloop van geboorte en dood is. Ik ben niet het onderscheidingsvermogen, noch ben ik het egogevoel, want dit zijn gedachten die in de geest oprijzen.

Welnu, wat blijft er verder nog over? Wat overblijft is de bewuste jīva. Maar die is verwikkeld in de relatie tussen subject en object. Dat wat het object van kennis of van begrip is, dat is niet het Zelf. Dus geef ik dat wat kenbaar is (het object) op. Wat nu nog overblijft is het zuivere bewustzijn dat vrij is van iedere twijfel. Ik ben het oneindige Zelf, want er is geen begrenzing aan dit Zelf. Ook de goden zoals Brahmā de schepper, Indra, de koning van de goden, Yama de god van de dood, Vāyu de god van de wind en alle ontelbare wezens maken deel uit van het oneindige bewustzijn.

Deze cit-śakti (dit almachtige bewustzijn) is vrij van het euvel van objectiviteit. Het is voorbij bestaan en niet-bestaan, ofschoon het de werkelijkheid in al het bestaan is. Het doordringt alle wezens in het universum. Het is de schoonheid in alles, het is het licht van alles. Het is de essentie van alle vormen en veranderingen: toch is het voorbij dit alles. Het is altijd alles in alles. Het is zichzelf, uitgespreid als deze

veertien gebieden van bestaan: ook de gedachte over dit universum is niets anders dan dit almachtige bewustzijn.

De gefragmenteerde gedachten over pijn en plezier zijn niet waar, want dit almachtige bewustzijn is alomtegenwoordig en oneindig. Wanneer ik ontwaakt ben, is dat het Zelf; wanneer ik misleid ben, worden zij de koning. Het is bij de gratie van het Zelf dat het lichaam, de geest, etc., functioneren. Het komt door zijn macht dat alles in het hele universum naar zijn pijpen danst. Hoe dom van mij om me bedroefd te voelen, omdat ik moest straffen en belonen! Ik ben ontwaakt, ik heb alles gezien wat kan worden gezien, ik heb alles bereikt wat waard is om te worden bereikt. Wat stelt dit voor; pijn en plezier, geluk en ellende, beloning en straf? Dit alles is doordrongen van Brahman. Waar is de rechtvaardiging voor verdriet en misleiding; wie doet wat? Het is slechts het oneindige bewustzijn dat bestaat. O prachtige God, gegroet zij u, gegroet zij het oneindige Zelf!"

[V.60, 61] Suraghu (vervolg): de ontmoeting met koning Parigha

Vasiṣṭha vervolgde:

Door dit onderzoek bereikte Suraghu de hoogste staat van bewustzijn. Hij voelde zich nooit meer ellendig; in tegendeel, vanaf dat moment verrichtte hij zijn werk met een voor altijd evenwichtige geest. Met compassie, maar niet kleinerend; de paren van tegenstellingen niet vermijdend en niet jaloers; noch intelligent, noch niet intelligent; gemotiveerd noch ongemotiveerd – zo leefde hij in gelijkmoedigheid en innerlijke kalmte. Hij was tot het inzicht gekomen dat: 'Dit alles is slechts de diversiteit van de manifestatie van het bewustzijn'; hij was daarom zowel bij pijn als plezier in vrede, omdat hij alles ten volle begreep.

Zo regeerde hij lange tijd in deze wereld en verliet daarna zijn lichaam op een zelfverkozen moment. Hij bereikte eenheid met het oneindige bewustzijn. O Rāma, leef je leven en regeer eveneens de wereld met een verlichte geest.

Rāma vroeg:

O heer, maar de geest is zo instabiel. Hoe kan men de staat van volmaakte gelijkmoedigheid bereiken?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, tussen diezelfde koning Suraghu en de wijze Parigha vond een gesprek plaats dat voor dit onderwerp relevant is. Luister ernaar.

Er was een koning in Perzië die Parigha werd genoemd. Hij was een goede vriend van koning Suraghu. Eens heerste er een grote hongersnood in het koninkrijk van koning Parigha. Diepbedroefd omdat hij zijn volk zo zag lijden en omdat hij merkte dat zijn pogingen om zijn volk te helpen op niets uitliepen, ging koning Parigha, zonder dat zijn volk het wist, naar het woud om daar boete te doen. Hij at gedroogde bladeren en kreeg de naam Parṇāda. Na duizend jaar boetedoening en contemplatie bereikte hij zelfkennis. Daarna zwierf hij op eigen houtje in de drie werelden rond.

Op zekere dag ontmoette hij koning Suraghu, die hij nog van vroeger kende. De twee verlichte koningen betoonden elkaar eer. Daarna vroeg Parigha aan Suraghu:

"Net zoals u door de instructies van de wijze Māṇḍavya zelfkennis bereikte, zo bereikte ook ik het dankzij mijn boetedoening door de genade van de Heer. Vertelt u mij alstublieft: is uw geest nu volkomen in rust? Leven uw onderdanen in vrede en voorspoed? Bent u volledig in kalmte gevestigd?"

Suraghu antwoordde:

"Wie kan waarlijk begrijpen hoe het pad van de goddelijke wil loopt? U en ik hebben steeds op grote afstand van elkaar geleefd, maar nu zijn we samengebracht. Voor het goddelijke is immers niets onmogelijk. We zijn waarlijk gezegend met uw bezoek. Door uw aanwezigheid in ons midden zijn we van al onze zonden en gebreken verlost en voel ik dat in uw gedaante voorspoed ons toelacht. Het gezelschap van goede en heilige mensen is inderdaad gelijk aan de hoogste staat van bevrijding."

[V.62, 63] Suraghu (slot): over absolute stilte of samādhi

Parigha zei:

"O koning, alle handelingen die worden gedaan door iemand die stevig in gelijkmoedigheid is gevestigd, zijn vreugdevol, de handelingen die door anderen worden gedaan zijn dat niet. Bent u gevestigd in die staat van de hoogste vrede, waar geen gedachten en ideeën in de geest oprijzen en die samādhi wordt genoemd?"

Suraghu antwoordde:

"O heilige heer, zeg mij toch alstublieft: waarom wordt slechts die staat van de geest die vrij is van ideeën en gedachten samādhi genoemd? Als iemand een kenner van waarheid is, verliest zijn geest dan – of hij nu activiteiten verricht of in contemplatie verkeert – ooit de staat van samādhi? Neen. De verlichten zijn altijd in samādhi, ook al houden ze zich met wereldse zaken bezig. Anderzijds zal iemand met een onrustige geest alleen maar door in de lotushouding te gaan zitten geen samādhi kunnen ervaren.

Heer, kennis van de waarheid is het vuur dat alle hoop en wensen alsof het droge grassprieten zijn verbrandt; dat wordt met het woord samādhi bedoeld – niet domweg stil blijven! De staat van samādhi wordt gekenmerkt door eeuwige vrede, helder waarnemen van dat wat is, egoloosheid, niet onderworpen zijn aan de paren van tegenstellingen, vreesloosheid en niets willen verwerven of verwerpen. Op hetzelfde moment dat zelfkennis daagt, wordt samādhi een permanente staat in de wijze; hij verliest het niet, noch wordt het, zelfs niet voor een kort ogenblik, ergens door verstoord. Zoals tijd niet vergeet om te verstrijken, zo vergeet de mens met zelfkennis het Zelf niet. Net zoals een materieel voorwerp altijd materie blijft, zo blijft de wijze met zelfkennis altijd een wijze met zelfkennis.

Ik blijf dus altijd wakker, zuiver, in vrede met mijzelf en in een staat van samādhi. Hoe zou dat ook anders kunnen zijn? Hoe kan er iets anders zijn dan het Zelf? Wanneer altijd en op alle manieren het Zelf alles in alles is, hoe zou er dan een andere staat dan samādhi kunnen zijn? En wat kan samādhi worden genoemd?"

Parigha zei: "O koning, u heeft beslist de staat van totale verlichting bereikt. U straalt van gelukzaligheid, in vrede, zoet en zuiver. Er is geen egogevoel, begeerte

of afkeer in u."

Suraghu vervolgde: "O wijze, er bestaat inderdaad niets wat het waard is om te wensen of te verwerpen. Zolang deze dingen worden gezien als objecten zijn ze niets anders dan gedachten, waarnemingen en ideeën. Wanneer er niets bestaat dat het waard is om te verwerven, bestaat er ook niets om te verwerpen. Goed en kwaad, groot en klein, waardevol en waardeloos zijn alle gebaseerd op de gedachte van wenselijkheid. Wanneer wenselijkheid geen betekenis heeft, rijzen al de genoemde zaken in het geheel niet op. Er zit echt geen enkele essentie in alles wat er in deze wereld wordt gezien – de bergen, de oceanen, de wouden, mannen en vrouwen en alle dingen. Daarom is er geen verlangen naar hen. Wanneer er geen verlangen is, dan is er de hoogste vrede in het hart."

[V.64] Vasiṣṭha's betoog over zelfkennis

Vasiṣṭha vervolgde:

Na aldus de illusoire natuur van de wereldverschijning te hebben overwogen en na een eerbetoon aan elkaar, wijdden Suraghu en Parigha zich weer aan hun plichten. O Rāma, blijf stevig gevestigd in deze wijsheid en verwijder het onzuivere egogevoel uit je hart. Wanneer het zuivere hart contempleert op de oneindige ruimte (dimensie) van bewustzijn hetgeen de bron is van alle gelukzaligheid en hetgeen binnen ieders bereik ligt dan rust het in het hoogste Zelf. De geest die op deze manier toegewijd is aan het oneindige bewustzijn, die in zichzelf is gekeerd en die met zelfkennis is gevuld, wordt niet door verdriet aangedaan.

Zelfs als je je bezighoudt met de activiteiten van het dagelijks leven en zelfs als er voorkeuren en afkeren in je oprijzen, dan nog zal je innerlijke wezen nooit onzuiver worden. Net zoals alleen het licht in staat is om de duisternis te verdrijven, zo is de kennis dat deze wereld de schepping van onwetendheid is de enige remedie tegen deze ziekte. Wanneer deze kennis eenmaal is opgerezen, verdwijnt voor eens en altijd de onwetende kijk op de wereld als iets werkelijks. Daarna blijf je onthecht en zuiver ook al begeef je je in tal van activiteiten, net zoals de ogen van de vis niet door zeewater worden aangetast. Je zult nooit meer misleiding ervaren.

Je leeft alleen werkelijk op die dagen dat het licht van zelfkennis helder in je hart schijnt. Op zulke dagen zijn iemands handelingen vol gelukzaligheid. Dit zijn je echte vrienden: de geschriften en de dagen die in je hart ware onthechting en zelfkennis bevorderen. O Rāma, red je jīva uit deze verschrikkelijke poel van de wereld-verschijning. Als je daar eenmaal de waarheid van hebt gerealiseerd, dan zal je nooit meer naar deze poel terugkeren.

O Rāma, het gezelschap van heilige wijzen zal je de kennis geven over de middelen waarmee je zelfkennis kunt verkrijgen. Men moet daarom niet op plaatsen leven waar zulk gezelschap niet beschikbaar is. In het gezelschap van wijzen wordt de geest van de zoeker onmiddellijk rustig. Men moet zichzelf verheffen en niet in de poel van onwetendheid rondwentelen. De wijze mens moet constant naar de natuur van de wereld, naar de natuur van het Zelf, etc., onderzoek plegen. Daarbij

zijn noch rijkdom, noch vrienden, familieleden, geschriften, van enig nut; alleen de zuivere geest die constant bezig is met zelfonderzoek en die gezegend is met kalmte, stelt ons in staat om deze oceaan van onwetendheid over te steken.

Op het moment dat iemand naar het lichaam kijkt als naar een zielloze substantie, verkrijgt hij zelfkennis. Wanneer de duisternis van de onwetendheid of van het egogevoel is verdreven, schijnt het licht van zelfkennis. Die staat van zelfkennis oftewel perfecte verlichting, valt met geen pen te beschrijven. Net zoals de zoetheid van suiker alleen door directe ervaring wordt gekend, zo is de natuur van verlichting alleen door directe ervaring kenbaar. Deze zelfkennis rijst op wanneer de geest en het egogevoel verdwijnen. Het wordt door de oefening van yoga bereikt, het is op een bepaalde manier te vergelijken met diepe slaap: maar in waarheid is het onvergelijkbaar, onbeschrijfelijk.

[V.65, 66] Het verhaal van Bhāsa en Vilāsa, een ontmoeting tussen twee vrienden

O Rāma, zolang men de geest niet met de geest bedwingt, zolang kan men ook geen zelfkennis verkrijgen; en zolang men de valse gedachten 'ik' en 'mijn' koestert, komt verdriet niet ten einde, net zoals de zon op een schilderij nooit ondergaat. Er bestaat een legende die deze waarheid illustreert. Ik zal die nu aan jou vertellen.

Er is een enorme berg, zo hoog als de drie werelden samen. Op zijn toppen wonen de goden, in het midden wonen de mensen en aan de voet wonen de wezens uit de onderwereld. Het staat bekend als Sahya. Het omvat als het ware alles. Op de berg staat de kluizenaarshut van de wijze Atri. Hier woonden twee wijzen Bṛhaspati en Śukra, die ieder een zoon hadden, respectievelijk Vilāsa en Bhāsa geheten. Beide jongens groeiden op tot jonge mannen. Ze waren erg aan elkaar gehecht en zij waren onafscheidelijk.

Toen de tijd verstreek verlieten de twee oudste wijzen (Bṛhaspati en Śukra) deze wereld. Door verdriet overmand verrichtten de jonge mannen de vereiste crematie-riten. Door het verlies van hun vaders waren ze niet langer geïnteresseerd in goederen, rijkdom, e.d. en beiden trokken vervolgens (ieder in een andere richting) het woud in om een zwervend bestaan te leiden. Na lange tijd ontmoetten zij elkaar weer.

Vilāsa zei tot zijn vriend Bhāsa:

"Wat heerlijk om je weer te zien, geliefde vriend. Vertel me eens wat je hebt gedaan sinds we uit elkaar zijn gegaan. Heeft je strenge discipline vrucht gedragen? Heeft je geest zich kunnen bevrijden van de koorts van het materialisme? Heb je zelfkennis bereikt? Zeg me: ben je gelukkig en tevreden?"

Bhāsa antwoordde:

"Ik ben zo blij je weer te zien, zeer geliefde vriend en broeder. Maar hoe zouden we zwervend in deze wereld ooit gelukkig en tevreden kunnen zijn, tenzij we de hoogste wijsheid hebben bereikt en van allerlei perverse gedachten zijn verlost? Hoe zouden we tevreden en gelukkig kunnen zijn, zolang we de oceaan van de kringloop

van de wereld niet zijn overgestoken? En hoe zouden we tevreden en gelukkig kunnen zijn, zolang hoop en begeerte niet volkomen zijn vernietigd?

Totdat we zelfkennis bereiken, zullen we steeds opnieuw naar de kringloop van geboorte en dood terugkeren, met zijn kindertijd, jeugd, volwassenheid, ouderdom en dood en zullen we onszelf steeds bezighouden met dezelfde doelloze handelingen en ervaringen. Begeerte vernietigt wijsheid. Het leven ebt snel weg, terwijl we onszelf verliezen in zintuiglijk plezier. De geest valt in de put van zintuiglijk genot. Het is een raadsel hoe en waarom dit lichaam, dat een uitstekend voertuig is om zelfkennis te verwerven, steeds weer voor het slijk der aarde kiest! In een oogwenk kan deze kleine rimpeling, die geest wordt genoemd, tot enorme proporties uitgroeien. Men voelt zich ellendig en schrijft dan alle verdriet en lijden gek genoeg aan het Zelf toe, het Zelf dat er niet in het minst door wordt geraakt."

[V.67] Over subject, object en de analogie van een spiegelbeeld

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl ze zo met elkaar spraken en de natuur van de wereld onderzochten, bereikten ze spoedig de hoogste wijsheid. O Rāma, daarom zeg ik je dat gehechtheid uitsluitend door zelfkennis kan worden opgeheven en dat alleen daarmee de oceaan van illusie kan worden overgestoken. Voor de verlichte is deze oceaan vol verdriet slechts als een klein plasje regenwater. Hij beziet het lichaam zoals een toeschouwer naar een verre menigte kijkt. Hij wordt daarom ook niet aangedaan door de pijn waaraan het lichaam onderhevig is. Het bestaan van het lichaam vermindert de alomtegenwoordigheid van het Zelf net zomin, als dat de golven het volume van de oceaan verminderen.

Wat is de relatie van een zwaan, een steen of een stuk hout met het water dat hen omringt? Op dezelfde manier heeft ook het hoogste Zelf geen enkele relatie met deze wereldverschijning. Een omvallende boom lijkt golven op het water te veroorzaken: zo ervaart het Zelf ook het plezier en de pijn die zich in het lichaam voordoen. Net zoals het bos in het nabije water gereflecteerd wordt, zo wordt het lichaam in het Zelf gereflecteerd. Maar net zoals een steen die in het water valt het water niet verwondt en het water de steen niet verwondt, zo is er ook geen pijn of verwonding als het lichaam in contact komt met andere materiële substanties (zoals een vrouw, kinderen of stoffelijke voorwerpen).

De reflectie van een voorwerp in de spiegel kan noch als werkelijk, noch als onwerkelijk worden beschouwd; het valt niet te beschrijven: zo is het lichaam dat in het Zelf wordt gereflecteerd noch waar, noch onwaar, maar onbeschrijfelijk. De onwetende neemt alles wat hij ziet in deze wereld voor waar aan; de wijze doet dat echter niet. Zoals een stuk hout en het water waarin het wordt gereflecteerd geen echte relatie hebben, zo hebben het Zelf en het lichaam geen echte relatie. Sterker nog, in feite bestaat er geen dualiteit waarin zo'n relatie zou kunnen bestaan. Er bestaat slechts één ongedeeld bewustzijn, zonder verdeling in object en subject. Hierin wordt verscheidenheid verbeeld en dat wat in werkelijkheid niet door zorgen

wordt geraakt, gelooft dan dat het ellendig is, net zoals degene die denkt dat hij een spook ziet ook inderdaad een spook ziet! Door gedachtenkracht lijkt deze ingebeelde relatie werkelijk te bestaan. Het Zelf wordt nooit aangetast door pijn en plezier; maar doordat het denkt dat het het lichaam is, ondergaat het de ervaringen van het lichaam. Het loslaten van deze onwetende overtuiging is bevrijding.

Zij die niet in de greep zijn van deze valse identificatie of gehechtheid, zijn direct vrij van ellende. Deze conditionering is het zaad van ouderdom, dood en misleiding; wanneer dit verdwijnt, overstijgt men de misleiding. De geconditioneerde geest schept gebondenheid, zelfs in asceten; de vrije geest is zuiver, zelfs in een huisvader. De geest die zo is geconditioneerd, is gebonden; bevrijding betekent vrij zijn van die conditionering (innerlijk contact, gehechtheid of identificatie). Alleen dit innerlijke contact (dat een fictieve scheiding vooronderstelt) is de oorzaak van gebondenheid en bevrijding. Een handeling die door een niet-geconditioneerde geest wordt uitgevoerd is geen handeling; de geconditioneerde geest handelt, zelfs als hij zich daar uiterlijk van lijkt te onthouden. Handelen of niet-handelen is iets van de geest, het lichaam doet niets. Daarom moet men deze valse innerlijke verdeeldheid resoluut opgeven.

[V.68] Over conditionering

Rāma vroeg:

O heer, wat is conditionering en hoe veroorzaakt het gebondenheid; en wat is bevrijding en hoe wordt het bereikt?

Vasiṣṭha vervolgde:

Iemand die overtuigd is van de werkelijkheid van het lichaam, heeft het onderscheid tussen het lichaam en het Zelf losgelaten, dit wordt conditionering genoemd. Hij die gelooft dat het oneindige Zelf beperkt is en daarom plezier zoekt, raakt gebonden. Iemand die onderzoekt: 'Dit alles is inderdaad het Zelf; wat zou ik wensen en wat zou ik opgeven?', is gevestigd in de ongeconditioneerde staat van bevrijding. Hij die weet: 'Ik besta niet, noch bestaat er een ander' of, 'Laat dit bestaan of niet bestaan' en die geen plezier zoekt, is bevrijd. Hij is noch verslaafd aan niet-handelen, noch verliest hij zichzelf in de resultaten van handeling; hij verliest zich noch in grote vreugde noch in neerslachtigheid. Hij draagt de vruchten van zijn handelen op door middel van de geest (en niet door handeling!). Door het verwerpen van conditionering verdwijnt zijn gebondenheid en wordt het hoogste goed verkregen. Conditionering is de oorzaak van alle ellende.

Conditionering kan met de volgende voorbeelden worden geïllustreerd :

1. De ezel wordt door het touw van de baas geleid en angstig draagt hij een zware last.
2. De boom, geworteld in de aarde, verdraagt hitte, kou, wind en regen.
3. De worm, opgerold in een holletje in de aarde, wacht zijn tijd af.
4. De hongerige vogel zit op de tak van een boom, bang voor de roofdieren.
5. Het tamme hert, vredig grazend in het veld, valt ten prooi aan de jager.

6. Talloze mensen worden steeds opnieuw geboren als worm of insect.
7. De ontelbare wezens komen en gaan in deze schepping als golven aan het oppervlak van de oceaan.
8. De zwakke menselijke wezens die zelfs niet in staat zijn om zich te verplaatsen en die steeds weer opnieuw sterven.
9. De struiken en klimplanten die door de aarde worden gevoed en op de aarde groeien.
10. Deze op een rivier lijkende wereldillusie die in zijn stroom ontelbaar lijden en verdriet meevoert.

Al deze voorbeelden geven uitdrukking aan conditionering.

Conditionering (innerlijk contact, gehechtheid of zelfbeperking) kent twee vormen: de liefdevolle en de steriele of de onvruchtbare vorm. De steriele of de onvruchtbare conditionering zien we overal in dwazen, de liefdevolle conditionering zien we in hen die de waarheid kennen. Die conditionering die in de geest van mensen zonder zelfkennis bestaat, die uit dingen als het lichaam oprijst en die tot gebondenheid aan de kringloop van geboorte en dood leidt, is onvruchtbaar en steriel. De andere vorm van conditionering, die je aantreft in liefdevolle wezens met zelfkennis, rijst op door realisatie van ware wijsheid; dit stelt iemand in staat om geboorte en dood te vermijden.

(De liefdevolle conditionering erkent 'natuurlijke' beperkingen; de ogen en oren zijn bijvoorbeeld beperkt in wat ze kunnen waarnemen. De conditionering van de dwaas is een door zichzelf opgelegde conditionering en hij beschouwt het oneindige Zelf als identiek aan het fysieke lichaam. Het woord 'saṁsakti' uit de tekst wordt gewoonlijk vertaald met 'gehechtheid'. Gehechtheid impliceert echter verdeling en dualiteit, hetgeen een beperking is van het oneindige en een conditionering van het ongeconditioneerde.)

Vasiṣṭha vervolgde:

De godheid die de schelp, de discus e.d. in zijn handen houdt, beschermt de drie werelden door 'liefdevolle conditionering'. Het is dankzij eenzelfde type conditionering dat de zon schijnt en dat het kosmische lichaam van de schepper deze enorme schepping blijft besturen. Het komt eveneens door deze vorm van conditionering dat heer Śiva als godheid straalt. Door deze liefdevolle conditionering of zelfbeperking zijn de goden – die deze wereld in stand houden en die op verschillende manieren functioneren – met hun kwaliteiten toegerust.

Daar tegenover staat dat de geest, onder de invloed van de steriele of onvruchtbare vorm van conditionering, ten prooi valt aan het verlangen naar plezier door de misvatting dat zo'n ervaring fantastisch is.

Zelfs het functioneren van de kosmische elementen is het gevolg van conditionering. En het is hierdoor dat de goden in de hemel, de mensen op aarde en de demonen in de onderwereld bestaan en ten onder gaan als golven in de oceaan. Net zoals in de oceaan de grote vissen de kleine vissen eten, zo eten al deze ontelbare wezens elkaar en dolen als gevolg van hun conditionering hulpeloos in de ruimte

rond. Ook de sterren aan het firmament bewegen zich als gevolg van conditionering in hun eigen baan. Nu eens opkomend, dan weer afnemend, nu eens helder, dan weer donker (en met verschillende vermeende vlekken en defecten) draait de maan steeds rond de aarde en als gevolg van conditionering raakt zij niet uit haar koers.

O Rāma, kijk naar deze mysterieuze schepping die door god-mag-weten-wie in antwoord op de mentale concepten van wezens tot bestaan wordt gebracht. Dit universum wordt louter door mentale conditionering in een lege ruimte tevoorschijn getoverd: het is geen werkelijkheid. En in dit universum knaagt begeerte naar plezier aan de vitaliteit van alle wezens die gehecht zijn aan de wereld, of aan het lichaam e.d. Deze wezens zijn net zomin te tellen als de zandkorrels aan de stranden langs de oceaan. De schepper van dit universum heeft dit alles als het ware slechts als antwoord op de conditionering van deze ontelbare wezens geschapen. Deze wezens vormen inderdaad een uitstekende brandstof voor het hellevuur op aarde. Weet dat alle lijden in deze wereld slechts voor die wezens bedoeld is. Net zoals rivieren snel naar de oceaan stromen, zo vloeit lijden naar diegenen die mentaal zijn geconditioneerd. Deze hele schepping is derhalve doordrongen van onwetendheid. Als men echter dit verlangen naar plezier opgeeft, dan maakt de begrenzing van mentale conditionering plaats voor een grote ruimte. O Rāma, mentale conditionering (of gehechtheid aan het eindige en het vergankelijke) veroorzaakt brandende pijn: slechts oneindige ruimte (of toewijding aan het oneindige) is het wondermiddel tegen die brandende pijn. De geest die onaangedaan is door wat dan ook, die gevestigd is in de vrede van de oneindige ruimte leidt naar vreugde. Hij die is geworteld in zelfkennis, is hier en nu bevrijd.

(In dit hoofdstuk is de ware betekenis van 'conditionering' uitgelegd, ofschoon het gebruikte woord (saṁsaṅgaṁ) ook kan worden vertaald met 'contact' of 'gehechtheid'. In feite wordt 'identificatie' of 'conditionering' bedoeld.)

[V.69-70] De weg naar zelfkennis

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, doe altijd wat passend is, zonder dat de geest zich hecht aan de activiteit, aan de gedachten of aan het object. Het mag zich net zomin hechten aan iets wat boven in de hemel is als aan iets wat beneden is of aan welke kant dan ook. Hij mag niet gebonden zijn aan externe relaties, niet aan de natuurlijke beweging van de innerlijke zintuigen, noch aan de levenskracht. De geest mag zich niet in het hoofd, boven het gehemelte, tussen de wenkbrauwen, in het puntje van de neus, of in de mond of in de ogen verstoppen. Hij mag niet in de duisternis of in het licht en zelfs niet in de holte van het hart verblijven. De staten van waken, droom en slaap mogen hem niet bevatten en ook de wijde, zuivere ruimte mag zijn huis niet zijn. Niet gehecht aan het kleurenspectrum, aan beweging of stilstand, aan begin, midden, eind of waar ook, mag de geest noch veraf noch dichtbij, noch voor ons, noch in de dingen om ons heen, noch in het Zelf rusten. Zintuiglijke ervaringen, de misleide staat van geluk, gedachten en waarnemingen mogen geen vat op de geest hebben.

De geest zou als zuiver bewustzijn met slechts een kleine naar buiten gerichte gedachtenbeweging in zuiver bewustzijn moeten rusten, alsof hij zich gewaar is van de ultieme ijdelheid der dingen in deze wereld. Wanneer alle gehechtheden zo zijn afgeschud, wordt de jīva een niet-jīva: wat er daarna ook maar gebeurt, gebeurt, onverschillig of het al dan niet actief is. In zo'n staat van onthechting wordt de jīva niet gebonden aan de vruchten van handeling. Of laat de jīva in de hoogste vrede rusten, door zelfs die staat waarin er een gering begrip van objecten is los te laten.

Zo'n bevrijd persoon, of hij nu op anderen overkomt als handelend of als niet handelend, is voor altijd vrij van ellende en angst. Alle mensen adoreren hem en hebben hem lief. Zelfs als hij in andermans ogen geagiteerd lijkt te zijn, is hij in zichzelf stevig in wijsheid geworteld. Zijn bewustzijn is altijd onbezoedeld door geluk of ongeluk. Hij wordt niet door de pracht van de wereld afgeleid. Doordat hij zelfkennis heeft verkregen, leeft hij als het ware constant in contemplatie; en daardoor is hij niet gehecht aan wat dan ook in het universum. Omdat hij boven de paren van tegenstellingen is uitgestegen, lijkt het daardoor alsof hij zelfs in de wakende staat in diepe slaap is.

Die staat waarin de geest bevrijd is van zijn karakteristieke gedachtenbeweging en waarin slechts de ervaring van vrede bestaat, wordt 'diepe slaap gedurende het waken' genoemd. Hij die in deze staat verkeert, leeft een leven zonder iets te willen, bevrijd van ieder vorm van mentale afleiding of verdriet, onbezorgd over een lang of kort leven. Wanneer die staat van 'diepe slaap gedurende het waken' is gerijpt, wordt dit 'turīya' of de vierde staat genoemd. Stevig gevestigd in die staat, ziet de wijze het universum als een kosmisch speelterrein en het leven daarin als een kosmische dans. Hij die geheel bevrijd van ellende, van angst en van de misleiding van de wereldverschijning in turīya is gevestigd, zal zich niet opnieuw vergissen. Hij is voor altijd ondergedompeld in gelukzaligheid. Zelfs dit wordt overstegen, tot de grootse, onzegbare staat van de hoogste gelukzaligheid. Dat wordt gezien als de staat voorbij turīya – onbegrijpelijk en onbeschrijfelijk.

[V.71] Een verhandeling over lichaam, geest en het Zelf

Vasiṣṭha vervolgde:

Het is wellicht mogelijk om de staat van iemand die bevrijd is terwijl hij leeft, de staat die turīya wordt genoemd, ook wel bekend als 'diepe slaap gedurende het waken' of de staat van totale vrijheid, te beschrijven. De staat die hieraan voorbijgaat (de staat van hen die het lichaamsbewustzijn zijn overstegen) valt niet met woorden te omschrijven. Dat is 'de staat boven turīya'. O Rāma, streef ernaar om dat te bereiken.

Maar wees eerst gevestigd in de staat van 'diepe slaap gedurende het waken'. Blijf onbekommerd over het bestaan of over wat dan ook betreffende het lichaam, in de wetenschap dat het lichaam slechts een product van verbeelding is. O Rāma, je bent een man van wijsheid en je bent innerlijk ontwaakt. De geest van de mens van zelfkennis, kiest niet het pad dat naar beneden loopt. Hier bestaat alleen het zuivere

bewustzijn; laat daarom gedachten zoals: 'Ik ben die en die', 'Dit is van mij', niet in je oprijzen. Zelfs het woord 'Zelf' wordt alleen maar gebruikt om te kunnen communiceren; de waarheid gaat aan al deze beschrijvingen voorbij. Er bestaat geen dualiteit, er bestaan geen lichamen en daarom bestaan er geen relaties tussen hen; er bestaan geen schaduwen in de zon! Ook al ga ik, nu ik tot je spreek, ogenschijnlijk van dualiteit uit, daarmee bestaat deze verdeling nog niet in werkelijkheid.

Net zoals er geen relatie tussen licht en duisternis kan bestaan, zo kan er ook geen relatie bestaan tussen het lichaam en het belichaamde. Wanneer de waarheid wordt gekend, verdwijnt de onjuiste waarneming. Het Zelf is bewustzijn – zuiver, eeuwig, zelfstralend en vrij van verandering; het lichaam is tijdelijk en onzuiver. Hoe zou er een relatie tussen deze twee kunnen bestaan? Het lichaam is door de levenskracht of door de andere elementen tot leven gekomen; dat lichaam kan geen enkele relatie met het Zelf hebben. Dus zelfs als beide (het Zelf en het lichaam) worden gezien als twee aparte werkelijkheden, dan nog kan er geen relatie tussen hen bestaan; als deze dualiteit echter onwerkelijk is, dan wordt ook deze gedachtegang irrelevant. Laat deze waarheid stevig in jou gevestigd zijn; er is nooit gebondenheid en bevrijding, nergens, voor niemand.

Het is duidelijk dat dit alles slechts het ene oneindige Zelf oftewel bewustzijn is. Als je luistert naar gedachten zoals: 'Ik ben gelukkig of ongelukkig' of 'Ik ben onwetend', dan zullen ze je eindeloze ellende geven. Het lichaam kwam door de wind (levensadem) tot bestaan, daardoor bestaat het, daardoor wordt zijn spraak veroorzaakt en daardoor functioneren alle zintuigen; uitsluitend de intelligentie erin is het ondeelbare bewustzijn. Alleen dat oneindige bewustzijn wordt overal als ruimte, etc., uitgespreid en deze (ruimte, etc.) worden in het bewustzijn gereflecteerd, en deze reflectie wordt de geest genoemd. Wanneer de geest zijn kooi van het lichaam verlaat en wegvliegt, ervaart het het bewuste Zelf. Waar geur is, daar is de bloem; waar de geest is, daar is bewustzijn. Weet dat slechts de geest de oorzaak is van de verschijning van deze wereld: aangezien het bewustzijn alomtegenwoordig en oneindig is, is het – ook al is het de uiteindelijke oorzaak – niet de oorzaak van de wereldverschijning. Werkelijk waar, de oorzaak van deze wereldverschijning ligt daarom in het niet onderzoeken van de natuur van de werkelijkheid – in onwetendheid. Net zoals een lamp onmiddellijk de duisternis wegneemt, zo verdrijft het licht van zelfkennis onmiddellijk de duisternis van onwetendheid. Daarom moet men dat wat bekend staat als jīva of geest of de innerlijke psychologische gesteldheid onderzoeken.

Rāma vroeg:

Heilige heer, hoe komt het dat deze gedachten en onderverdelingen zo diep wortel hebben geschoten? Leg me dat alstublieft uit.

Vasiṣṭha vervolgde:

Dit alles is zonder twijfel het Zelf. Echter, net zoals golven in de oceaan oprijzen, zo rijst de diversiteit, die bekend staat als het universum, in de geest op. Zo hier en daar verschijnt het Zelf als beweging. Elders blijft het Zelf in een onbeweeglijke

staat. Het onbeweeglijke bestaat uit onbezielde substanties, zoals rotsen, en de bewegende substanties zijn mensen, etc. Het almachtige Zelf koestert in al deze substanties de gedachte van onwetendheid en daardoor lijkt het als het ware onwetend te zijn. Het oneindige dat op deze wijze in onwetendheid is gehuld, wordt de jīva genoemd – die in deze wereldverschijning net op een gevangen olifant lijkt.

Omdat het leeft staat het als jīva bekend. Vanwege zijn egoïstische gedachte staat het als ego bekend. Omdat het onderscheidt en vaststelt, wordt het de buddhi oftewel het onderscheidingsvermogen genoemd. Omdat het in staat is gedachten en waarnemingen te vormen wordt het geest genoemd. Het is natuurlijk en dus wordt het natuur genoemd. Het wordt ook het lichaam genoemd, omdat het verandert. Het wordt bewustzijn genoemd, omdat zijn natuur bewustzijn is.

Het hoogste Zelf (dat alleen de waarheid is) bevindt zich precies tussen het inerte en het intelligente: alleen dat schept verscheidenheid en dat wordt als deze verschillende namen genoemd. Maar al deze categorieën worden door mensen met een pervers verstand bedacht, omwille van hun plezier in twistgesprekken en om de onwetende mens in verwarring te brengen.

O Rāma, daarom is het alleen deze jīva die de oorzaak is van deze wereld-verschijning: wat kan dit stomme en domme lichaam doen? Wanneer het lichaam verdwijnt, dan verdwijnt het Zelf niet, net zoals de boom niet verdwijnt als er een blaadje van afvalt. Alleen de misleide mens denkt daar anders over.

Als de geest daarentegen verdwijnt, dan verdwijnt alles en is er de uiteindelijke bevrijding. De mens die jammert: "Ik ga dood, ik verdwijn", klampt zich als een dwaas vast aan een onwaar idee. Hij gaat door met het ervaren van de wereldverschijning in een andere plaats of tijd. De jīva die in mentale conditionering verblijft, verlaat het ene lichaam en kijkt uit naar een ander, net zoals een aap van de ene boom in het bos naar de volgende springt. Na enige tijd verlaat hij die ook en zoekt weer een volgende, in een andere tijd en ruimte. Net zoals een kindermeisje om de baby af te leiden hem van de ene plek naar een andere brengt, zo brengt de mentale conditionering (of de psychische gewoonten of neigingen) de jīva van hot naar her. Gevangen in deze mentale conditionering, gaat de jīva in verschillende gedaanten door steeds nieuwe geboorten en ondergaat ondraaglijk lijden.

(Toen Vasiṣṭha dit had gezegd was er weer een dag ten einde gekomen en de bijeenkomst ging uiteen voor de avondgebeden.)

[V.72] Beschrijving van de aard van bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, jij wordt niet geboren als het lichaam wordt geboren, noch sterf je als het lichaam sterft. Te denken dat de ruimte in de kan tot bestaan kwam toen de kan werd gemaakt en dat de ruimte ook verdwijnt zodra de kan verdwijnt, is regelrechte onzin. Sterker nog, het inwonende bewustzijn is vrij van gedachten over wat wenselijk en onwenselijk is in relatie tot het lichaam, de zintuigen en de geest. Het inwonende bewustzijn lijkt ermee in contact te komen, net zoals reizigers elkaar in

een herberg toevallig ontmoeten en net zoals stukken hout in de rivier toevallig samenkomen en weer uit elkaar drijven; dat ontmoeten en weer uiteengaan veroorzaakt geen geluk of ongeluk voor het bewustzijn. Waarom zijn mensen dan toch zo opgetogen of verdrietig in dergelijke omstandigheden?

Omdat het Zelf zichzelf door onwetendheid tot de denkende geest beperkt, wordt het als het ware besmet door de wereldse objecten; maar wanneer ditzelfde Zelf voor zijn ware natuur ontwaakt, verwerpt het deze onwetende misleiding en herwint het zijn zelfkennis. Dan bekijkt de geest het lichaam als het ware vanaf grote hoogte. Het herkent het lichaam als een verzameling elementen, het overstijgt het lichaamsbewustzijn en het wordt verlicht.

Zo'n verlicht persoon wordt niet door de dingen van de wereld of door onwetendheid besmet, zelfs niet als hij in deze wereld handelt. Hij wordt door niets in deze wereld aangetrokken of afgestoten. Hij weet dat wat in de drie tijdsperioden 'ik' wordt genoemd en dat wat 'de wereld' wordt genoemd, slechts de uitbreiding is van de verbinding tussen het zuiver ervaren en de ervaring als zodanig. Of het object van ervaren nou werkelijk of onwerkelijk is, het is geheel afhankelijk van het ervaren: maar hoe kunnen vreugde en ellende dan oprijzen? Het onware is onwaar, de waarheid is de waarheid; een mengsel van deze twee is natuurlijk ook onwaar! Laat je niet misleiden. Verwerp onware waarnemingen en zie de waarheid; je zult nooit meer worden misleid.

Alles wat bestaat is slechts de uitbreiding van de relatie tussen het zuivere ervaren en zijn ervaring. Die ervaring is waarlijk de vreugde van de gelukzaligheid van het Zelf. Het is het zuivere ervaren als zodanig. Het staat daarom bekend als het absolute Brahman. Die vreugde die ontstaat in het contact van dit zuivere ervaren met de ervaring is het hoogste: voor de onwetende is het werelds en voor de wijze is het bevrijding. Dit zuivere ervaren is zelf het oneindige Zelf; wanneer het op objecten wordt gericht, is het gebondenheid, maar wanneer het vrij is, dan is het bevrijding. Wanneer dit ervaren vrij is van verval of nieuwsgierigheid, is het bevrijding. Wanneer dit ervaren zelfs vrij is van dit contact (de object-subject relatie), houdt de wereldverschijning helemaal op. Dan ontstaat 'turīya-bewustzijn' oftewel 'diepe slaap gedurende het waken'.

Het Zelf is noch dit, noch dat; het overstijgt alles wat hier ook maar het object van ervaring is. In de onbegrensde en ongeconditioneerde visie van de kenner van de waarheid is dit alles slechts het ene Zelf, het oneindige bewustzijn en er bestaat niets wat kan worden gezien als het niet-Zelf. De substantialiteit van alle substanties is niets anders dan het Zelf, of het oneindige bewustzijn.

[V.73] Onderzoek naar de aard van het Zelf

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, er is nog een andere innerlijke houding waarmee je het goddelijk inzicht kunt verwerven en waarmee je stevig in zelfkennis gevestigd kunt blijven. En wel als volgt:

'Ik ben ruimte. Ik ben de zon. Ik ben de windstreken, boven en beneden. Ik ben de goden. Ik ben de demonen. Ik ben alle wezens. Ik ben duisternis. Ik ben de aarde, de oceanen, enz. Ik ben het stof, de wind, het vuur en deze hele wereld. Ik ben alomtegenwoordig. Hoe kan er iets anders zijn dan mijzelf?'

Door deze innerlijke houding aan te nemen stijg je uit boven vreugde en verdriet.

De volgende twee innerlijke houdingen zijn beide bevorderlijk voor bevrijding: de ene is: 'Ik ben het extreem subtiele, transcendente Zelf' en de andere is: 'Ik ben alles en iedereen'. Er is daarnaast echter nog een andere innerlijke houding met betrekking tot 'ik' en dat is: 'Ik ben dit lichaam': dát idee is de bron van eindeloos lijden. O Rāma, verwerp deze innerlijke houdingen alle drie en blijf als zuiver bewustzijn. Want, ofschoon het Zelf boven alles uitgaat en ofschoon het alomtegenwoordig is, is slechts het Zelf het licht in alle dingen van de wereld, alhoewel die in feite onwerkelijk zijn.

Deze zelfkennis wordt niet verkregen door uitleg en beschrijvingen, noch door de instructies van anderen. Het is altijd zo dat alles enkel en alleen door directe ervaring kan worden gekend. Wat ook maar hier in deze wereld wordt ervaren en gekend, dat alles is het Zelf, het bewustzijn zonder de dualiteit van het ervaren en de ervaring. Het is alleen het Zelf dat overal en altijd bestaat, maar vanwege zijn extreme subtiliteit wordt het niet ervaren. Het is de jīva in alle wezens. Alle activiteiten vinden in het licht van de zon plaats, maar als de activiteit stopt dan ervaart de zon geen verlies; op dezelfde manier functioneert ook het lichaam, etc., door het Zelf, maar als het lichaam e.d. verdwijnt, dan lijdt het Zelf niet onder dat verlies. Het Zelf wordt niet geboren, noch zal het sterven; het verkrijgt niets, noch verlangt het iets; het is niet gebonden, noch is het bevrijd – het Zelf is het Zelf van alles, altijd.

Dat (Zelf) wordt niet geconditioneerd door tijd, ruimte, enz.; hoe zou het dan gebonden kunnen raken? Wanneer er geen sprake is van gebondenheid, wat is dan bevrijding? Zo is de glorie van het Zelf. De mensen huilen en jammeren hier alleen maar vanwege onwetendheid omtrent de natuur van het Zelf. Verwerp deze beide valse concepten, dat wil zeggen die van gebondenheid en die van bevrijding en leef hier een verlicht leven. Er bestaat geen bevrijding in de hemel, noch op aarde, noch in de onderwereld; bevrijding is slechts een synoniem voor zuivere geest, juiste zelfkennis en een waarlijk ontwaakte staat. De volledige afwezigheid van alle verlangens en hoop is bevrijding. Tot men deze ware innerlijke ontwaking, of deze zelfkennis bereikt, beschouwt men zichzelf als gebonden en streeft men naar bevrijding. O Rāma, ban deze verkeerde gedachten van gebondenheid en bevrijding uit en wordt 'een mens van de hoogste verloochening'. Leef vervolgens een heel lang leven en regeer de hele wereld.

[V.74] Over gehechtheid en het loslaten van wensen

Vasiṣṭha vervolgde:

Het Zelf ziet op speelse wijze een lichaam en koestert dan de gedachte dat dat zijn lichaam is geworden. De wereldillusie (in al zijn vormen) ontstaat, net zoals een

luchtspiegeling in de woestijn ontstaat. Deze illusie verspreidt zich, net zoals de golven in de oceaan zich verspreiden en het neemt verschillende namen aan zoals geest, het onderscheidingsvermogen, het egogevoel, de latente neigingen en de zintuigen. De geest en het egogevoel zijn in feite geen twee aparte dingen, maar één en hetzelfde: het onderscheid is verbaal. De geest is het egogevoel en dat wat het egogevoel wordt genoemd is de geest. Alleen onwetende mensen denken dat de één uit de ander voortkomt, net zoals onwetende mensen ook zouden kunnen zeggen dat wit uit sneeuw voortkomt.

Dus wat de denkende geest en het ego betreft – als de één ophoudt te bestaan, dan houdt de andere ook op te bestaan. In plaats van de gedachte van gebondenheid en de gedachte van bevrijding te koesteren, moet je daarom jezelf van alle begeerte bevrijden en moet je door wijsheid en gelijkmoedigheid de geest tot rust brengen. Als zelfs maar de wens: 'Moge ik bevrijd worden' in je oprijst, dan brengt dit de geest weer tot leven; en door andere gedachten te koesteren, schept de geest een lichaam. Vervolgens ontstaan er weer andere gedachten zoals: 'Ik doe dit', 'Ik vind dit fijn' en 'Ik weet dit'. Al deze gedachten zijn onwerkelijk, net zoals een luchtspiegeling in de woestijn onwerkelijk is. De geest wordt echter door de illusie aangetrokken, omdat de onwerkelijkheid ervan niet wordt begrepen, net zoals de luchtspiegeling een dier misleidt en aantrekt. Maar als wordt beseft dat het een illusie is dan trekt het de geest niet meer aan, net zoals een luchtspiegeling iemand niet zal misleiden die weet dat het een luchtspiegeling is. Zoals een lamp de duisternis volledig verdrijft, zo worden de gedachten en de conditionering volledig door de kennis van de waarheid uitgeroeid.

Wanneer men zich serieus afvraagt: 'Dit lichaam is slechts een inerte substantie; waarom zou men plezier zoeken voor het genoegen van het lichaam?', zullen alle begeerten verdwijnen. Wanneer de begeerten hierdoor zijn verdwenen, ervaart men in zichzelf grote gelukzaligheid en de hoogste vrede. De wijze met zelfkennis verkrijgt moed en stabiliteit en straalt in zijn eigen glorie. Hij geniet in zichzelf de hoogste tevredenheid. Hij is verlicht en binnen in hem schijnt zijn innerlijke licht helder. Hij aanschouwt het Zelf als het Zelf van allen, alomtegenwoordig, de Heer van allen, vormloos en toch alle vormen doordringend.

Zich het verleden herinnerend toen hij door lust heen en weer werd geslingerd lacht hij om zijn eigen voorbije onwetendheid. Hij blijft ver uit de buurt van slecht gezelschap, hij is bevrijd van mentaal verdriet, slechts stevig in zelfkennis gevestigd. Hij wordt door iedereen aanbeden, door iedereen opgezocht, iedereen juicht hem toe, maar hij blijft onverschillig. Hij geeft niet en neemt niet, hij beledigt niemand en prijst niemand, hij verheugt zich niet en heeft geen verdriet. Hij is een reeds tijdens het leven bevrijde wijze die alle op wensen gerichte handelingen achterwege laat, hij is iemand die vrij is van conditionering en die alle wensen en hoop heeft opgegeven. O Rāma, laat alle wensen los en blijf in vrede in jezelf. Geen genot in de wereld is te vergelijken met het genot dat je hart zal vullen wanneer je alle wensen en hoop volledig achter je hebt gelaten. Noch in het koningschap, noch in de hemel, noch in

het gezelschap van geliefden ervaart men zo'n genot als wanneer men vrij is van hoop.

Vasiṣṭha vervolgde:

Hij die wensloos (zonder hoop) is, behandelt de wereld als de afdruk van de poot van een kalf, de hoogste berg als een boomstronk, de ruimte als een klein doosje en de drie werelden als een grasspriet. Hij lacht om de op de wereldgerichte handelingen van mensen. Hoe kunnen we zo'n mens vergelijken, en met wat? Hoe kan iemand de gelijkmoedigheid verstoren van degene die totaal vrij is van gedachten zoals: 'Ik wenste dat dit mij was overkomen.'? O Rāma, verlangen, of hoop maakt dat we gebonden aan het wiel van de wereld-illusie blijven ronddraaien.

Wanneer je de waarheid waarneemt dat dit alles enkel en alleen het Zelf is en dat diversiteit slechts een woord zonder inhoud is, zal je totaal vrij worden van verlangens en hoop. Zo'n met de hoogste kalmte gezegende held verdrijft de kwelgeest van de illusie louter door zijn aanwezigheid. Hij is niet verheugd door plezier, niet bekommerd door moeilijkheden. Aanlokkelijkheden kunnen hem niet verstoren, net zomin als de wind een berg kan ontwortelen. De tweevoudige kracht van aantrekking en afstoting raakt hem zelfs niet. Hij bekijkt alles met een gelijkmoedige blik.

Vrij van de geringste gehechtheid geniet hij van wat ongezocht tot hem komt, net zoals de ogen hun objecten zonder wens of haat zien. Zulke ervaringen veroorzaken daarom geen plezier en ellende in hem. Ook al lijkt hij in deze wereld bezig met het verrichten van passende handelingen, zijn bewustzijn wordt er niet in het minst door afgeleid. Wat hem in overeenstemming met de wetten van de tijd, ruimte en oorzakelijkheid ook maar overkomt en of dat nu plezierig of onplezierig is, hij blijft innerlijk onberoerd.

Net zoals het abusievelijk voor een slang aangeziene touw niemand bang maakt als is ingezien dat het een touw en geen slang is, zo keert illusie ook niet terug als het eenmaal is verdreven en zo raakt zelfkennis als het eenmaal is verkregen ook nooit meer verloren. Kan iemand het uit de boom gevallen fruit weer aan de boom hangen?

De kenner van de waarheid beschouwt zelfs de mooiste vrouw als een geschilderd portret; dat is ook de waarheid, want ze zijn allebei immers van dezelfde substanties (aarde, water enz.) gemaakt. Wanneer de waarheid aldus wordt ingezien, rijst er in het hart geen wens op om iets te bezitten. Net zoals een vrouw die een geliefde heeft haar werk doet terwijl haar hart van die geliefde is vervuld, zo functioneert ook de verlichte wijze in deze wereld, terwijl zijn bewustzijn stevig is gevestigd in de waarheid. In beide voorbeelden kan geen mens ter wereld dit gedrag veranderen: de vrouw zal de geliefde niet vergeten en de wijze zal de waarheid niet vergeten.

De verlichte wijze weet dat het Zelf niet wordt verwond als er in het lichaam wordt gesneden, dat het Zelf niet huilt als de ogen tranen, dat het Zelf niet wordt verbrand als het lichaam wordt gecremeerd en dat het niet verloren is als alles verloren is. Wat

hem ook maar overkomt, of hij nu arm of welgesteld is, of hij nu in een paleis of in een bos woont – hij is innerlijk onberoerd.

[V.75] Zelfkennis leidt tot bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde: O Rāma, er bestaan veel van deze verlichte wezens in dit universum. Ik zal je een paar voorbeelden geven. Keizer Janaka, je eigen voorvader keizer Dilīpa, de eerste heerser van de wereld Manu, keizer Māndhātā die zich met oorlogsvoering bezig hield, de demonenkoningen Bali, Namūci, Vṛtra (die zelf met Indra, de koning van de goden vocht), de voorouders van de goden en demonen Prahlāda en Saṃbara en ook de drie-eenheid (die betrokken zijn bij de schepping, het onderhoud en de oplossing van het universum), wijzen als Viśvāmitra en Nārada, alsook de goden die de leiding hebben over de natuurlijke elementen zoals vuur en lucht.

O Rāma, er bestaan nog duizenden anderen die in het universum bestaan en bevrijd zijn. Sommige van hen zijn wijzen, andere koningen, weer andere schijnen als sterren of planeten, andere zijn goden en weer andere demonen. O Rāma, er bestaan zelfs verlichte wezens bij de wormen en insecten en er zijn domme dwazen onder de goden. Het Zelf bestaat in alles; het bestaat overal en altijd en op alle mogelijke manieren als het Al. Alleen het Zelf is de Heer. Er is leegte (ruimte) in de substanties en er is substantie in de leegte ofwel de ruimte. Wat ongeschikt is, blijkt na onderzoek geschikt te zijn. Mensen zijn rechtvaardig, omdat zij bang zijn voor de gevolgen van hun zonden. Zelfs wat niet bestaat, leidt naar wat bestaat! De contemplatie op ruimte of op leegte leidt naar het bereiken van de hoogste waarheid! Wat niet bestaat, komt door tijd en ruimte tot bestaan. En dat wat sterk en krachtig lijkt, vernietigt daarentegen zichzelf. O Rāma, houd zo de waarheid in je gewaarzijn en verwerp vreugde en verdriet, smart en gehechtheid. Het onware lijkt waar en het ware lijkt onwaar te zijn: geef daarom iedere vorm van hoop of wanhoop op en bereik gelijkmoedigheid.

O Rāma, in deze wereld is bevrijding overal en altijd beschikbaar. Miljoenen mensen hebben door hun eigen inspanning bevrijding bereikt. Bevrijding is gemakkelijk of moeilijk, afhankelijk van iemands wijsheid of het gebrek hieraan; O Rāma, ontsteek daarom in jezelf de lamp van wijsheid. Door het zien van het Zelf verdwijnt ellende.

Ontelbare wezens hebben (net als koning Janaka) tijdens hun leven in deze wereld zelfkennis en bevrijding bereikt. Bereik dus hier en nu bevrijding. Het bereiken van innerlijke vrede door middel van volledige onthechting aan wat dan ook wordt bevrijding genoemd; dit is haalbaar of je nu een lichaam hebt of niet. Hij die bevrijd van iedere gehechtheid is, is vrij. Het is wijs en verstandig om je in te spannen om deze vrijheid te bereiken; wie zich niet inspant kan zelfs niet over de pootafdruk van een kalf heen springen. O Rāma, neem dus je toevlucht tot spiritueel heldendom, tot de juiste inspanning en tot het juiste zelfonderzoek en streef ernaar om volmaakte zelfkennis te bereiken. Voor iemand die zo te werk gaat, is het hele universum als de

pootafdruk van een kalf.

[V.76-77] Over het gedrag van de wijze

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, al deze werelden verschijnen in het absolute Brahman; maar ze worden door onwetendheid en domheid als een onafhankelijke substantiële werkelijkheid gezien. Wanneer er wijsheid daagt, verdwijnt die verkeerde gedachte. Een onjuiste waarneming maakt dat dit alles 'de wereld' lijkt te zijn; en juiste waarneming doet deze vergissing weer teniet. O Rāma, deze vergissing verdwijnt alleen door een juiste inspanning in combinatie met een juiste innerlijke houding en met wijsheid. O Rāma, wee degene die weet dat het mogelijk is om deze illusie te overstijgen en dan toch in het moeras van de wereldillusie vast blijft zitten. O Rāma, je bent gezegend, omdat de juiste onderzoeksinstelling al in je hart zichtbaar is. Wanneer de waarheid door zo'n onderzoek wordt gerealiseerd, nemen kracht, intelligentie en straling toe.

De wijze die de waarheid heeft gerealiseerd en op datzelfde moment vrij is van de vergissing, bekijkt de wereld zonder enige begeerte als ware hij in diepe slaap. Met zijn innerlijke intelligentie pakt hij zelfs de dingen en ervaringen die ongewild tot hem komen niet vast, want zijn hart heeft zich in zichzelf teruggetrokken. Hij heeft geen toekomstverwachtingen, hij herinnert zich het verleden niet, noch leeft hij in het heden en toch handelt hij. Hij is slapend wakker en wakend in slaap. Hij doet alles en toch doet hij niets. Omdat hij innerlijk alles heeft opgegeven verkeert hij steeds in een staat van evenwicht hoewel hij uiterlijk druk bezig lijkt te zijn. Zijn handelingen zijn volkomen zonder intenties.

De wijze is volledig aan alles en iedereen onthecht, daarom lijkt zijn gedrag vroom voor de vromen en wreed voor de wreedaards. Hij is als een kind onder de kinderen, een oudere onder de ouderen, een held onder de helden, jong onder de jeugd en verdrietig met hen die verdriet hebben. Zijn zachte en zoete woorden zijn vol wijsheid. Hij heeft niets te winnen door middel van nobele daden, maar toch is hij nobel; hij verlangt niet naar plezier en laat zich er daarom ook niet toe verleiden. Hij wordt niet aangetrokken tot gebondenheid en zelfs niet tot bevrijding. Omdat de sluier van onwetendheid en dwaling door het vuur van de wijsheid is verdwenen, vliegt zijn bewustzijn als een vogel naar de vrijheid.

Hij is niet verheugd wanneer zijn inspanningen vrucht dragen; noch is hij bezorgd als dat niet gebeurt. Met het speelse gemak van een kind lijkt hij te geven en te nemen. Het verbaast hem niet als de straling van de maan heet en die van de zon koel is. Wetend dat het Zelf (het onbegrensde bewustzijn) alles teweeg kan brengen, is hij niet eens verbaasd over dergelijke wonderbaarlijke gebeurtenissen. Hij is niet bedeesd en heeft geen last van woede-uitbarstingen.

Omdat hij weet dat alles en iedereen steeds weer wordt geboren en steeds weer sterft, geeft hij niet toe aan vreugde of verdriet. Hij weet dat de wereld in zijn eigen geest oprijst net zoals dingen zich in dromen laten zien, en dat alle objecten daarom slechts tijdelijk bestaan. Dientengevolge is er voor hem geen enkele reden om

medelijden of vreugde te voelen. Wanneer al dergelijke concepten zoals vreugde en verdriet, wenselijk en onwenselijk niet langer bestaan, houdt iedere gedachte in de geest op. Dwaling rijst niet meer op, net zoals er ook uit verbrand zaad geen olie meer kan worden gewonnen.

[V.78] Over yoga en het stoppen van conditionering

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, zoals een ronddraaiende fakkel een illusoire cirkel vormt, zo ontstaat er door trillingen in het bewustzijn ook een illusoire verschijning van de wereld. Trilling en bewustzijn zijn onlosmakelijk één, net zoals ook de witheid van sneeuw, de olie in het sesamzaad, de geur van een bloem en de hitte van vuur. Het is een vergissing om ze als separate categorieën te beschrijven. Geest en gedachtenvorming zijn niet van elkaar los te koppelen; en het stoppen van de één, doet beiden stoppen.

O Rāma, er zijn twee manieren, waarop dit stoppen kan worden gedaan: de ene is door het volgen van de weg van yoga, wat het doen stoppen van de gedachtenbeweging inhoudt. De andere is het volgen van de weg van kennis, wat een juiste kennis van de waarheid inhoudt.

In dit lichaam staat de energie (letterlijk: lucht) die door de energiekanalen (nāḍī, letterlijk 'bewegingskanaal', niet noodzakelijkerwijs een zenuw, hoewel het voor het gemak zo kan worden genoemd) loopt, bekend als prāṇa. Al naar gelang de diverse functies in het lichaam wordt het ook gekend als apāna, etc. Deze prāṇa is onlosmakelijk met de geest verbonden. In feite wordt het bewustzijn dat door de beweging van prāṇa geneigd is tot denken, geest genoemd. Gedachtenvorming in de geest ontstaat door de beweging van prāṇa en de beweging van prāṇa ontstaat door denkactiviteiten in het bewustzijn. Zij vormen dus een cirkel van wederzijdse afhankelijkheid, net zoals dat geldt voor de golven en stromingen in water.

De wijzen verklaren dat de geest zijn ontstaan aan de beweging van prāṇa dankt; en daarom wordt de geest door het stoppen van de prāṇa tot rust gebracht. Zodra de geest de gedachtenvorming uitbant, houdt de wereldillusie op te bestaan. De beweging van prāṇa wordt gestopt, zodra in het hart alle hoop en wensen ten einde komen. Dit wordt bereikt door de serieuze beoefening van de aanwijzingen in de geschriften en van de wijzen, door in vorige levens kalmte te cultiveren, door de beoefening van contemplatie of meditatie na te streven en door het bereiken van dat niveau van toewijding waarin de geest éénpuntig alleen op de waarheid is gericht.

De beweging van de prāṇa wordt ook gestopt door in afzondering en zonder stress geheel ontspannen in te ademen, etc., of door het herhalen van de heilige OM-klank terwijl de betekenis daarvan wordt ervaren, of wanneer het bewustzijn de staat van diepe slaap bereikt. Het beoefenen van de uitademing wanneer de prāṇa in de ruimte zwerft zonder de lichaamsdelen aan te raken, en het beoefenen van de inademing die tot een vredige beweging van de prāṇa leidt, en door de adem in te houden en daarmee de prāṇa gedurende lange tijd tot stilstand te brengen, dit alles leidt tot het stoppen van de beweging van de prāṇa. Zo ook door, als de prāṇa naar de kruin van

het hoofd beweegt, met de punt van de tong het achterste deel van het gehemelte af te sluiten, door het beoefenen van meditatie tot er geen gedachtenbewegingen meer zijn, door het bewustzijn standvastig op een punt 30 cm. boven de neus gericht te houden, door het binnengaan van de prāṇa in het voorhoofd via het gehemelte en de bovenste opening, door het fixeren van de prāṇa tussen de wenkbrauwen, door het plotseling stoppen van de gedachten of door het stoppen van alle mentale conditionering door gedurende lange tijd op de ruimte in het hartcentrum te mediteren, dit alles leidt tot het stoppen van de beweging van de prāṇa.

[V.79] Over het hart en de beweging van levenskracht (prāṇa)

Rāma vroeg:

Wat bedoelt u met het hart waar u over spreekt?

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, er worden hier twee aspecten van het 'hart' besproken; het ene is acceptabel, het andere moet worden genegeerd. Er hoeft geen aandacht te worden geschonken aan het hart dat deel uitmaakt van het fysieke lichaam en dat zich op een specifieke plaats in dat lichaam bevindt! Het hart dat hier wordt bedoeld bestaat uit zuiver bewustzijn. Het bestaat zowel binnen als buiten en het bestaat noch binnen noch buiten. Dat is het hart dat belangrijk is. Alles wat zich in het universum bevindt, wordt erin gereflecteerd; het is de schatkamer waarin zich alle rijkdom bevindt. Alleen het bewustzijn is het hart van alle wezens, niet de klomp vlees die de mensen het hart noemen! Als de geest dus is bevrijd van alle conditionering en is gevestigd in zuiver bewustzijn, dan wordt de beweging van de prāṇa gestopt.

Door ieder van deze methoden, zoals die door verschillende leraren worden onderwezen, kan de beweging van de prāṇa worden gestopt. Deze yogamethoden leveren het gewenste resultaat, mits zij zonder geweld of dwang worden beoefend. Wanneer je die bepaalde methode trouw volgt en er tegelijkertijd meer kalmte ontstaat en wanneer de mentale conditionering geheel wordt gestopt, ontwikkel je het stoppen van de beweging van de prāṇa.

Gedurende de oefening kun je de aandacht focussen op de plek tussen de wenkbrauwen, op het gehemelte, op de punt van de neus of op de kruin van het hoofd (30 cm boven de neus); daarmee wordt de prāṇa tot stilstand gebracht. Nogmaals, als door standvastige beoefening de punt van de tong de huig kan raken, dan zal de beweging van de prāṇa worden gestopt. Natuurlijk lijken al deze oefeningen verwarrend; maar door standvastige oefening bereik je juist het tegendeel van verwarring. Slechts door standvastige oefening kun je worden bevrijd van ellende en zal je de genade van het Zelf ervaren. Beoefen daarom yoga. Wanneer door oefening de beweging van de prāṇa wordt gestopt, blijft er slechts nirvāṇa (bevrijding) over. Alles bestaat in Dat; alles is van Dat; Dat is alles; Dat bestaat overal: in Dat bestaat er geen wereldillusie, noch is deze wereldillusie er uit afkomstig, noch is de wereldillusie hetzelfde als Dat! Hij die stevig is gevestigd in Dat, is vrij terwijl hij leeft.

Hij wiens geest door de beoefening van yoga stevig in vrede is gevestigd, heeft een juist begrip van de waarheid. Het inzicht dat het hoogste Zelf zonder begin en einde is en dat de ontelbare objecten in feite het Zelf en niets anders zijn, dat is het juiste inzicht. De verkeerde voorstelling leidt tot wedergeboorte, door juist inzicht eindigt dit. In Dat bestaat geen relatie tussen subject en object (tussen de kenner en het kenbare), want het Zelf (bewustzijn) is immers de kenner, het kenbare en ook de kennis. De verdeling is onwetendheid. Wanneer dit helder ingezien wordt, is er noch bevrijding noch gebondenheid. Wanneer de wijze rust in zijn eigen Zelf, met zijn intelligentie stevig gevestigd in het innerlijk Zelf, welke genoegens zouden hem dan nog aan deze wereld kunnen binden?

[V.80] Over de illusoire relatie tussen het geziene, het zien en de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Iemand die dit alles onderzoekt, wordt niet door allerlei verlokkingen afgeleid. De ogen kijken slechts: de gedachten plezierig of onplezierig ontstaan niet in de ogen, maar ergens anders – en zo gaat het ook met de andere zintuigen. De zintuiglijke functies als zodanig zijn dus niet verkeerd. Als een egoïstische gedachte (die in een ogenblik opkomen en weer verdwijnen) zich met deze zintuiglijke functies verbindt, dan ontstaat er mentale beweging.

O ogen! De door jullie waargenomen voorwerpen komen en gaan en het zijn slechts verschijningsvormen. Laat je blik niet te lang talmen bij die vormen, opdat het eeuwige, inwonende bewustzijn geen sterfelijkheid zal kennen. O geest! Wees een getuige, dat is wat je werkelijk bent! In overeenstemming met hun natuurlijke functie worden ontelbare taferelen door de ogen gezien; waarom zou je erbij betrokken raken? Zelfs wanneer deze taferelen in de geest worden gereflecteerd en erdoor worden herkend, waarom zou je daar dan als het egogevoel op moeten reageren? Er bestaat zonder twijfel een intieme relatie tussen de ogen en hun objecten; maar waarom bied je jezelf aan om hen te ondersteunen en waarom tracht je hen vervolgens vast te pakken? Werkelijk, het geziene, het zien en de geest zijn niet aan elkaar gerelateerd, net zomin als het gezicht, de spiegel en de reflectie: toch komt er op één of andere manier de illusoire gedachte 'ik zie dit' naar boven. Onwetendheid is de hars waarin ze aan elkaar vastgekleefd raken; zelfkennis is echter het vuur in wiens hitte deze hars wegsmelt!

Weet dat deze onwetende relatie door al dit zich herhalende denken wordt versterkt; ik zal het nu evenwel door juist onderzoek vernietigen. Wanneer de onwetendheid wordt vernietigd, kan de illusoire relatie tussen het geziene, het zien en de geest nooit meer opkomen. Slechts de geest voorziet de zintuigen van hun intelligentie; daarom moet die geest worden vernietigd. O geest, waarom raak je geagiteerd door de vijf zintuigen terwijl het nutteloos is? Alleen hij die denkt: 'Het is mijn geest' wordt door jou misleid. O geest, je bestaat niet. Het maakt voor mij niet uit of je blijft of uit mij vertrekt. Je bent onwerkelijk, inert, denkbeeldig. Alleen een dwaas wordt door jou getergd, een wijs mens niet. Dit begrip maakt een eind aan

de duisternis van onwetendheid. O spook, vertrek uit dit lichaam, samen met je begeerten en je emoties zoals woede. O geest, ik heb je vandaag omgebracht, omdat ik me heb gerealiseerd dat je in waarheid nooit hebt bestaan.

Gedurende zeer lange tijd genereerde deze denkbeeldige geest ontelbare slechte gedachten zoals lust, woede, e.d. Nu dit spook is verslagen, moet ik om mijn eigen eerdere dwaasheid lachen. De geest is dood; al mijn angsten en zorgen zijn voorbij; ook de demon die egogevoel wordt genoemd is dood; dit alles werd door de mantra van onderzoek teweeggebracht. Ik ben nu vrij en gelukkig. Al mijn wensen en mijn hoop zijn verdwenen. Groet aan mijn eigen Zelf! Er bestaat geen misleiding, geen ellende, geen ik, geen ander! Ik ben niet het egogevoel, noch ben ik iemand anders, ik ben het alles in allen: groet aan mijn eigen Zelf! Ik ben het begin, ik ben bewustzijn. Ik ben alle universums. Er bestaan geen verdelingen in mij. Groet aan mijn eigen Zelf alleen! Groet aan dat wat in alles en iedereen alomtegenwoordig is, groet aan die subtiele, inwonende alomtegenwoordigheid, groet aan dat Zelf.

[V.81] Over het niet-bestaan van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, na aldus te hebben gereflecteerd zou de wijze mens op de volgende manier verder moeten gaan:

"Wanneer dit alles slechts het Zelf (bewustzijn) is en wanneer de geest door dit begrip is gezuiverd, wat is dan geest – geest is duidelijk niet-bestaand. Of het nu ongezien is, of dat het niet-geest is, of dat het een denkbeeldige verschijning is, dit valt er in ieder geval wel met zekerheid over te zeggen – óf het bestaat niet, óf het is louter een illusie. Nu slechtheid en misleiding beide zijn verdwenen, snap ik niet wat de geest is.

Al mijn twijfels zijn opgelost. Ik heb geen last meer van die koortsige opwinding. Wat ik ook ben, dat ben ik – maar zonder begeerte. Wanneer de geest ophoudt te bestaan, houdt begeerte ook op. Wanneer de geest dood is en begeerte is verdwenen, is ook de misleiding verdwenen en ontstaat er egoloosheid. Ik ben dus ontwaakt in deze staat van wakkerheid. Wanneer er maar één waarheid is en diversiteit in het geheel niet werkelijk is, wat zal ik dan nog onderzoeken?

Ik ben het eeuwige, alomtegenwoordige en subtiele Zelf. Ik heb die staat van werkelijkheid bereikt die in niets wordt gereflecteerd, die zonder begin en zonder einde is en die uiterst zuiver is. Wat er ook maar bestaat en wat er ook maar niet bestaat, de geest en de innerlijke werkelijkheid bestaan uitsluitend uit het oneindige bewustzijn, dat de hoogste, niet te bevatten vrede is en waarvan dit alles is doordrongen. Laat de geest bestaan of laat hem sterven. Wat is de zin van het onderzoek naar dit alles, als het Zelf gevestigd is in de hoogste gelijkmoedigheid? Zo lang ik als een dwaas met dit onderzoek bezig bleef, was ik geconditioneerd. Nu ik door dat onderzoek de vrije staat heb bereikt, wie is dan de onderzoeker?

Nu de geest tot rust is gekomen zijn dergelijke gedachten volstrekt zinloos geworden; ze zouden hooguit de geest weer tot leven kunnen wekken. Daarom geef

ik alle gedachten en ideeën op; terwijl ik contempleer op de OM-klank blijf ik in volkomen innerlijke stilte in het Zelf gevestigd."

Aldus moet een wijs mens de natuur van de waarheid altijd onderzoeken, wat hij ook maar aan het doen is. Als resultaat van dit onderzoek blijft de geest in zichzelf gevestigd, bevrijd van alle opwinding en slechts zijn natuurlijke functies uitoefenend.

De heiligen met ongeconditioneerd bewustzijn leven en functioneren hier, bevrijd van trots en misleiding, hun hart altijd vol van vreugde, hun gelaatsuitdrukking straalt een goddelijke straling uit en ze voeren hun natuurlijke handelingen uit.

De hierboven beschreven lijn van zelfonderzoek werd door de wijze Samvarta uitgevoerd, die het mij zelf eens heeft beschreven.

[V.82] Het verhaal van Vītahavya: contemplatie over de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Er bestaat nog een andere manier van zelfonderzoek, die door de wijze Vītahavya werd beoefend. Deze wijze zwierf gewoonlijk door de bossen van de bergen in het gebied Vindhyā. Op een zeker moment was hij de misleiding als gevolg van het aardse bestaan meer dan zat: en door contemplatie, vrij van alle perverse gedachten en ideeën, deed hij afstand van de aftandse illusie van de wereld. Hij ging zijn kluizenaarshut binnen, zette zich in de lotushouding en werd zo onbeweeglijk als een bergtop. Met de zintuigen naar binnen gekeerd en met de aandacht van de geest op zichzelf gericht, begon hij als volgt te contempleren:

"Wat is mijn geest toch wispelturig! Zelfs als hij naar binnen is gericht, blijft hij niet standvastig, maar net zoals ook aan het oppervlak van de oceaan, ontstaat er in een oogwenk beweging. Gebonden aan de zintuigen (zoals het zien) stuitert de geest als een bal op en neer. Gevoed door de zintuigen, pakt de geest ieder object dat hij al had losgelaten weer vast en net als een demente bejaarde rent hij weer achter dezelfde dingen aan die zojuist werden verboden. Als een aap springt hij van het ene ding naar het andere.

Ik zal nu de aard van de vijf zintuigen overwegen waardoor de geest zo in verwarring raakt. O zintuigen, is voor jullie allen de tijd nog niet gekomen om zelfkennis te bereiken? Herinneren jullie je niet het verdriet dat volgt op jullie jacht naar plezier? Geef deze zinloze opwinding toch op. Jullie zijn waarlijk inert en onbezield; jullie zijn het kanaal waardoor de geest naar buiten stroomt, teneinde objectieve ervaring op te doen. Ik ben jullie Heer, ik ben bewustzijn en alleen ik doe dit alles als de zuivere intelligentie. O zintuigen, jullie zijn vals. Er bestaat geen enkel verband tussen jullie en het bewustzijn, dat wil zeggen het Zelf. Het is in het licht van het intentieloze bewustzijn dat jullie je functies vervullen, net zoals mensen allerlei handelingen uitvoeren in het licht van de zon. O zintuigen, koester toch niet de foutieve gedachte 'Ik ben intelligent', want dat zijn jullie niet. Zelfs de door jullie gekoesterde gedachte 'Ik leef' is vals en leidt slechts tot verdriet.

Er bestaat niets anders dan bewustzijn, dat zonder begin en einde is. O sluwe

geest, wat ben jij dan? De gedachten die in je oprijzen zoals bijvoorbeeld 'Ik ben de doener' en 'Ik ben degene die ervaart' lijken je steeds weer nieuw elan te geven, maar ze zijn eigenlijk een dodelijk vergif. O geest, laat je daardoor niet misleiden; in waarheid ben je noch de doener van wat dan ook, noch ben je degene die ervaart. Je bent inert en je intelligentie komt uit een andere bron. Welk verband heb je met plezier? Jijzelf bestaat niet, hoe kun je dan relaties hebben? Als je beseft: 'Ik ben slechts zuiver bewustzijn', dan ben je inderdaad het Zelf. Hoe zou er verdriet in je kunnen oprijzen, wanneer je het onbegrensde en ongeconditioneerde bewustzijn bent?"

Vītahavya vervolgde zijn overweging:

"O geest, ik zal je op zachtmoedige wijze de waarheid duidelijk maken; dat je in werkelijkheid noch de doener bent, noch degene bent die ervaart. Je bent waarlijk inert; hoe zou een stenen beeld kunnen dansen? Als je beseft dat je intelligentie volledig van het oneindige bewustzijn afhankelijk is, dan wens ik je een lang leven toe. Maar het is nu eenmaal zo dat als iets met behulp van de intelligentie of de energie van iemands anders wordt gedaan, er dan wordt gezegd dat die ander het heeft gedaan. De zeis oogst met de energie van de boer en daarom wordt er gezegd dat de boer oogst. En eveneens geldt dat al wordt er met het zwaard gestoken, toch de man die het zwaard hanteert de moordenaar is. O geest, je bent inert en je ontvangt je intelligentie van het oneindige bewustzijn. Dat Zelf oftewel het oneindige bewustzijn kent zichzelf door zichzelf en ervaart het Zelf in zichzelf door zichzelf. De Heer probeert je voortdurend te verlichten, want de wijze moet de onwetende op honderd manieren onderwijzen. Slechts het licht van het Zelf bestaat als intelligentie of bewustzijn; dat is wat de geest wordt genoemd. Als je deze waarheid beseft, dan zal je onmiddellijk ophouden te bestaan.

O dwaas, wanneer je in werkelijkheid het oneindige bewustzijn bent, waarom treur je dan? Dat is alomtegenwoordig, dat is het Al; wanneer je dat realiseert word je het Al. Jij bestaat niet, het lichaam bestaat niet: alleen het ene oneindige bewustzijn bestaat en in dat homogene wezen lijken de diverse ideeën omtrent 'ik' en 'jij' te bestaan. Als je het Zelf bent, dan bestaat er slechts het Zelf, niet jij! Als jij inert bent, maar iets anders dan het Zelf, dan besta je ook niet! Want slechts het Zelf oftewel het oneindige bewustzijn is alles; er bestaat niets anders. Er is geen mogelijkheid dat er buiten het bewustzijn en de inerte substantie nog een derde iets zou bestaan.

O geest, je bent daarom noch de doener, noch degene die ervaart. Je bent door de wijzen gebruikt als een hulpmiddel om de onwetenden te onderwijzen. Maar in feite is dat hulpmiddel onwerkelijk en inert; slechts het Zelf is de werkelijkheid. Als de boer de zeis niet gebruikt, kan de zeis dan oogsten? Het zwaard heeft van zichzelf ook geen macht om te doden. O geest, je bent noch de doener, noch degene die ervaart: treur daarom niet! De Heer (bewustzijn) is niet als jij: treur dus niet om hem! Hij verwerft niets, noch door iets te doen, noch door iets te laten. Hij alleen doordringt alles, er bestaat niets anders. Wat zou hij dus doen of wensen?

Jij hebt geen relatie met het Zelf, anders dan die van de geur met de bloem. Een

relatie bestaat slechts tussen twee onafhankelijke wezens van dezelfde soort, wanneer ze proberen samen één te worden. O geest, jij bent altijd geagiteerd, het Zelf is altijd in vrede. Er kan dus tussen jullie geen relatie bestaan. Als je echter de staat van samādhi of de hoogste gelijkmoedigheid bereikt, dan zal je stevig in bewustzijn gevestigd blijven, zonder de aantrekkingskracht van verscheidenheid, zonder de gedachten over veel of één. Dan zal je beseffen dat er slechts één Zelf (het oneindige bewustzijn) bestaat, dat in de gedaantes van deze ontelbare wezens straalt."

[V.83] Vītahavya (vervolg): over het niet bestaan van de geest

Vītahavya vervolgde zijn overpeinzing:

"O zintuigen, ik merk dat jullie allemaal door het licht van mijn kritische opmerkingen zijn verdreven, want jullie zijn uit de duisternis van onwetendheid geboren. O geest, dat je als een verschijning oprijst is slechts je eigen verdriet! Zie hoe door jouw bestaan ontelbare wezens worden misleid en de oceaan van verdriet binnengaan met alle bijbehorende voor- en tegenspoed, ziekte, ouderdom en dood; hoe hebzucht aan alle goede kwaliteiten knaagt en ze vernietigt; hoe lust en begeerte hun energie aantasten en verspillen.

O geest, als je er niet meer bent, dan komen alle goede en nobele kwaliteiten tot bloei. Er is vrede en zuiverheid in het hart. De mensen hebben geen last van twijfel en vergissingen. Er is vriendschap die het geluk van allen bevordert. Zorgen en angsten verdwijnen. Als de duisternis van onwetendheid is verdreven, dan schijnt het innerlijk licht stralend. Mentale verwarring en verdriet houden op, net zoals de oceaan kalm wordt wanneer de wind de oppervlakte niet langer beroert. Zelfkennis rijst van binnenuit op en het kennen van de waarheid maakt een einde aan het waarnemen van de illusoire wereld: er is slechts het stralen van het oneindige bewustzijn. Er wordt gelukzaligheid ervaren, behoudens door de vol wensen zittende onwetenden. Net zoals er nieuwe scheuten kunnen verschijnen als de bladeren verbrand zijn, zo kan hieruit weer een nieuw leven ontstaan. Maar iemand die een nieuwe misleiding wil vermijden, blijft voortdurend in zichzelf rusten. O geest, dat zijn de vruchten als er geen geest meer is en er zijn er nog ontelbaar meer te noemen. O geest, jij ondersteunt al onze wensen en begeerten; als jij er niet meer bent, verdwijnen al die wensen en begeerten. Je kunt nu kiezen: of één zijn met de werkelijkheid of ophouden een onafhankelijke entiteit te zijn.

O geest, als jouw bestaan met het Zelf samenvalt en er niet van verschilt, dan leidt dat tot geluk. Blijf dus stevig gevestigd in de waarheid van je niet-bestaan. Heus, het is dwaasheid om geluk te negeren. Als je als het innerlijk wezen of als bewustzijn zou bestaan, wie zou dan naar je niet-bestaan verlangen? Je bent echter geen werkelijke entiteit; dus is jouw geluk een misvating. Je was niet echt, je kwam door onwetendheid en misleiding tot bestaan, maar door onderzoek naar je natuur, naar de zintuigen en naar het Zelf, houd je nu weer op te bestaan. Je bestaat zolang je

geen onderzoek doet naar je bestaan. Wanneer de onderzoekende geest oprijst, ontstaat er harmonie of homogeniteit. Je bent geboren uit de onwetendheid, dat wil zeggen uit een gebrek aan wijsheid en onderscheidingsvermogen. Wanneer deze wijsheid oprijst, houd je op te bestaan. O wijsheid, daarom groet ik u! O geest, je bent door vele middelen wakker geworden. Nu je het valse karakter van de geest hebt verloren, besta je als het hoogste wezen oftewel als het oneindige bewustzijn, vrij van iedere beperking en conditionering. Dat wat uit onwetendheid voortkwam, verdwijnt door wijsheid. O goede geest, dit onderzoek is in jou ontstaan; dit dient beslist om gelukzaligheid te bereiken. Er bestaat inderdaad geen geest: alleen het Zelf bestaat, alleen dat bestaat, er bestaat niets anders. Ik ben dat Zelf; daarom bestaat er niemand anders dan Ik in het universum. Ik ben het oneindige bewustzijn dat zich slechts door zijn bewegingsenergie toont als het universum."

[V.84] Vītahavya (vervolg): over samādhi en absorptie in het opperste

Vasiṣṭha vervolgde:

Na dit onderzoek verbleef de wijze Vītahavya in een staat van absolute stilte (samādhi); zelfs zijn prāṇa bewoog niet. Zijn bewustzijn was noch naar binnen gericht, noch nam hij uiterlijke objecten waar. Zijn ogen waren stil op de neus gericht. Met zijn rechte houding leek hij op een levend standbeeld. Zonder zijn lichaam los te laten leefde hij zo wel driehonderd jaar. Zijn samādhi werd niet onderbroken door de ontelbare natuurlijke verstoringen, of door verstoringen die worden veroorzaakt door menselijke of niet-menselijke wezens. Zo verstreken er driehonderd jaren alsof het een uur was. Het lichaam dat in het bewustzijn werd gereflecteerd, werd daardoor beschermd.

Na deze periode begon zijn geest zich in zijn hart te bewegen en er ontstonden gedachten over een schepping. Daarna verbleef hij honderd jaar als een wijze op de berg Kailāsa. Gedurende honderd jaren was hij een halfgod. Vervolgens heerste hij als Indra, de koning van de hemel, gedurende vijf wereldcycli.

Rāma vroeg: O heilige, hoe was het mogelijk om het tijdsschema van goden zoals Indra te beïnvloeden?

Vasiṣṭha antwoordde:

De energie van het oneindige bewustzijn is alomtegenwoordig; het manifesteert zich hoe en wanneer het maar wil. Wat ook, waar ook en hoe het oneindige bewustzijn ook maar over de wetmatigheden denkt, zo zullen zij zijn. Zo zag hij dit alles in zijn eigen hart, dat vrij was van iedere conditionering. Door het bereiken van het oneindige bewustzijn kwamen deze dingen daardoor schijnbaar ongewild tevoorschijn. Na dit alles diende hij heer Śiva gedurende een heel tijdvak. Dit alles werd door de wijze Vītahavya ervaren.

Rāma vroeg: Als dat de ervaring van Vītahavya (een bevrijde wijze) was, dan lijkt het toch dat er zelfs voor een wijze gebondenheid en bevrijding bestaan!

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, voor de verlichte wijzen bestaat deze wereld in al zijn zuiverheid, vrede en volmaaktheid als de oneindige Brahman: hoe kan er voor hen binding en bevrijding bestaan? Aangezien Vītahavya één met het oneindige bewustzijn was geworden, ervaarde hij alles wat er maar te ervaren was en doet dit nog steeds.

Rāma vroeg: Als die schepping van de wijze schijn en denkbeeldig was, hoe kunnen de daarin voorkomende belichaamde wezens dan bewust en bezield zijn?

Vasiṣṭha antwoordde: O Rāma, als de schepping van de wijze Vītahavya schijn was, dan is dat ook zo! Dat en dit zijn beide het zuivere en oneindige bewustzijn, hun verschijningen zijn het resultaat van de misleiding van de geest. In waarheid bestond noch die schepping, noch bestaat deze schepping. Alleen Brahman bestaat in de drie periodes van tijd. Totdat deze waarheid wordt beseft, lijkt de wereld van een solide werkelijkheid te zijn.

[V.85] Vītahavya (vervolg): over de oplossing van de geest

Rāma vroeg:

O heer, vertelt u mij alstublieft hoe Vītahavya in de grot zijn lichaam opnieuw leven in blies.

Vasiṣṭha antwoordde:

De wijze had het oneindige bewustzijn gerealiseerd; en hij wist dat de geest, Vītahavya genaamd, slechts een truc was van het oneindige bewustzijn. Toen hij een dienaar van heer Śiva was, dacht hij er op een keer aan om het lichaam van Vītahavya te bekijken. Toen hij dit dacht zag hij in zijn eigen bewustzijn alle belichamingen die hij had gehad – sommige waren voorbij en andere functioneerden nog steeds. En hij zag het lichaam dat Vītahavya werd genoemd, als een worm in de modder liggen.

Toen hij dit zo zag, bedacht hij: "Dit lichaam van mij is beslist beroofd van zijn levenskracht en het kan dus niet meer functioneren. Nu kan ik de baan van de zon in gaan en met behulp van de zonne-energie (piṅgalā) dat lichaam binnen gaan. Of moet ik er afstand van doen; want wat moet ik eigenlijk met het lichaam van Vītahavya? Aan de andere kant is dit lichaam het noch waard om tot leven te wekken, noch om het te verlaten. Het maakt me niet uit, of het lichaam nou wordt verlaten of tot leven zal worden gewekt. Omdat ik zie dat het lichaam nog niet tot ontbinding is overgegaan en nog niet tot de elementen is teruggekeerd, zal ik het binnengaan en er voor een tijdje in functioneren."

Het subtiele lichaam van de wijze ging toen de baan van de zon binnen. De zon reflecteerde op het doel en op de daarbij behorende passende handeling van het binnenkomen van de wijze in zijn baan en gaf daarom zijn eigen energie de opdracht om die taak uit te voeren. Het subtiele lichaam van de wijze groette vervolgens de zon.

De zonne-energie ging op pad en het ging, zoals bevolen door de zon, het gebied Vindhya binnen, na de baan van de zon te hebben verlaten. Het ging rechtstreeks naar de plek waar het lichaam van de wijze in de modder lag, teneinde het te doen

herleven. Het subtiele lichaam van Vītahavya volgde de zonne-energie en ging ook het lichaam binnen. Het lichaam kwam onmiddellijk weer tot leven. Vītahavya maakte vervolgens een buiging voor piṅgalā (de zonne-energie) en deze beantwoordde de groet.

Piṅgalā ging terug naar de baan van de zon en de wijze ging naar het meer voor zijn bad en reiniging. Na zijn bad en na de zon te hebben aanbeden, hervatte hij zijn vroegere leven. Hij leefde een verlicht leven, met vriendelijkheid, een evenwichtige geest, vrede, compassie en vreugde.

[V.86] Vītahavya (vervolg): over de beteugeling van de zintuigen

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de avond viel ging de wijze weer naar het hem vertrouwde woud toe om daar diep te mediteren. Hij dacht: "Ik besef reeds de onwaarheid van de zintuigen; ieder verder onderzoek hiernaar zou onlogisch zijn." Nadat hij alle ijdele inbeeldingen ('Dit is' en 'Dit is niet') had opgegeven, ging hij opnieuw in de lotushouding zitten en in hem rees de volgende kennis op: "Ik ben gevestigd in het bewustzijn van volkomen gelijkmoedigheid. Ik ben wakker alsof ik in diepe slaap ben. Totdat het lichaam weg valt zal ik blijven bestaan, terwijl ik gevestigd ben in de transcendente staat van bewustzijn."

Aldus besloten mediteerde hij zes dagen, die in een oogwenk omvlogen. Daarna leefde hij een lange tijd als een verlichte wijze. Hij was vrij van opwinding en verdriet. Soms richtte hij zich als volgt tot zijn geest: "O geest, kijk eens hoe gelukzalig je bent nu je in balans bent! Blijf zo voor altijd."

En de zintuigen sprak hij als volgt toe: "O zintuigen! Het Zelf is niet van jullie, noch zijn jullie van het Zelf. Mogen jullie allemaal vergaan. Jullie begeerten zijn gestopt. Jullie zijn niet langer in staat om mij te overheersen. De vergissing van jullie bestaan kwam voort uit onwetendheid omtrent het Zelf, net zoals het niet zien van het touw de foutieve waarneming van een slang oproept. Al deze vergissingen bestaan in het duister van niet-wijsheid, in het licht van wijsheid verdwijnen zij.

O zintuigen! Jullie zijn anders dan het Zelf, de doener is anders dan jullie, degene die ervaart is weer anders en het oneindige bewustzijn is weer iets geheel anders dan dit alles – wat is de vergissing, wie vergist zich en hoe ontstaat die vergissing? Het is als volgt: bomen groeien in het bos, touwen waarmee de bundels hout worden samengebonden zijn van vezels gemaakt, de smid maakt een bijl, etc. Met dit alles bouwt de timmerman een huis voor zijn eigen onderkomen, niet omdat hij zo graag een huis wil bouwen! In de wereld gebeuren dus alle dingen onafhankelijk van elkaar en het eventuele samenvallen is toevallig – net zoals de rijpe kokosnoot ook toevallig van de kokospalm valt als de kraai in de palm landt en dit maakt dat onwetende mensen denken dat de kraai dit heeft veroorzaakt. Wie kun je van dit alles de schuld geven? Wanneer deze waarheid wordt gekend, blijft een fout een fout, kennis wordt duidelijke kennis, het ware is waar, het onware onwaar, wat wordt vernietigd, wordt vernietigd en wat blijft, dat blijft."

Aldus reflecterend en gevestigd in deze kennis, leefde de wijze gedurende lange tijd in deze wereld. Hij was gevestigd in de staat die volkomen vrij is van onwetendheid en vergissingen, waardoor het zeker was dat hij niet nogmaals geboren zou worden. Steeds als er verbinding ontstond met de zintuiglijke dingen om hem heen nam hij zijn toevlucht tot de vrede van contemplatie en genoot de gelukzaligheid van het Zelf. Zijn hart was vrij van iedere aantrekking of afkeer, ook toen zich allerlei ervaringen ongewild aan hem voordeden.

Vasiṣṭha vervolgde:

Op een gegeven moment voelde de wijze Vītahavya de aandrang om zijn lichaam te verlaten en zich ervan te verzekeren dat hij nooit meer in een lichaam terug zou hoeven te keren. Hij zocht zijn toevlucht in een grot op de berg Sahya, ging in de lotushouding zitten en

Vītahavya zei tot zichzelf:

"O aantrekkingskracht, geef je aantrekkende kracht op. O haat, geef je haat op. Je hebt lang genoeg met me gespeeld. O genoegens, ik groet u; jullie hebben me al deze jaren ondersteund en jullie hebben me zelfs het Zelf doen vergeten. O verdriet, ik groet u; u spoorde me aan in mijn zoektocht naar zelfkennis en het is door uw genade dat ik deze zelfkennis heb bereikt; daarom bent u inderdaad een schenker van vreugde.

O lichaam, mijn vriend, sta mij toe naar mijn eeuwige verblijfplaats van zelfkennis te gaan. Iedereen zal het lichaam vroeg of laat moeten verlaten, zo is de natuur. O lichaam, vriend, je bent lang mijn familie geweest, ik verlaat je nu. Je hebt deze scheiding zelf veroorzaakt, door zo goed te zijn mij op de weg naar zelfkennis te begeleiden. Hoe schitterend! Door mij in staat te stellen zelfkennis te bereiken, heb je jezelf vernietigd.

O moeder begeerte! Laat me gaan; omdat ik de staat van uiterste vrede heb bereikt word je nu alleen gelaten om te vergaan. O lust! Om je te bestrijden omarmde ik jouw vijand kalmte, vergeef me. Ik ga naar de vrijheid, zegen mij. O verdienste! Ik groet u, want u bevrijdde mij uit de hel en leidde me naar de hemel. O tekortkoming, ik groet u, de bron van alle pijn en lijden. Gegroet misleiding, waaronder ik lange tijd gebukt ging en die ik nu zelfs niet meer zie.

O grot, ik groet u, gezel van samādhi (meditatie). Je hebt me beschutting gegeven toen ik door de pijnen van het aardse bestaan werd gekweld. O staf, ook jij bent mijn vriend geweest door me tegen slangen te beschermen en door me ervoor te behoeden om in een kuil te vallen. O lichaam, ik groet u, keer terug naar de elementen waaruit je werd opgebouwd. Gegroet, activiteiten zoals baden; gegroet alle wereldse handelingen. Gegroet levenskrachten (prāṇa), die mijn metgezellen waren. Alles wat ik in deze wereld deed, werd slechts met jullie, door jullie en dankzij jullie energie gedaan. Keer alstublieft terug naar je eigen bron, want ik zal nu worden opgenomen in het oneindige bewustzijn (Brahman). Alle dingen die zich in deze wereld bevinden zullen op een zekere dag moeten vertrekken. O zintuigen, keer terug naar jullie eigen bronnen, de kosmische elementen.

Ik zal nu door het Zelf het Zelf binnengaan, daar waar de OM-klank haar hoogtepunt bereikt – zoals een lamp zonder olie. Ik ben vrij van alle wereldse activiteiten en van alle gedachten over waarnemen en ervaren. Mijn hart is gevestigd in de vrede, daar waar de OM-klank klinkt. Verdwenen zijn misleiding en verwarring."

[V.87, 88] Vītahavya (vervolg): beschrijving van de yoga-meditatie en de hoogste staat

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen in de geest alle wensen volledig tot rust waren gebracht en hij in de ruimte van oneindig bewustzijn stevig in zichzelf was gevestigd, uitte de wijze Vītahavya de heilige OM-klank. Terwijl hij contempleerde op de diepe betekenis van de OM-klank, doorzag hij de vergissing om de werkelijkheid te verwarren met dat wat wordt getoond. Door alle gedachten en waarnemingen los te laten, deed hij afstand van de drie werelden. Hij werd uiterst stil, net zoals wanneer de draaischijf van de pottenbakker tot rust komt. Door het uiten van de OM-klank verdreef hij het web van de zintuigen en hun objecten, net zoals de wind ook de geur verdrijft. Daarna doorbrak hij het duister van onwetendheid. Gedurende een zeer kort moment zag hij het innerlijk licht, maar liet ook dat onmiddellijk los. Hij oversteeg zowel het donker als het licht. Er bleef slechts een spoor over van een gedachtenvorm; met behulp van de geest ontdeed de wijze zich in een oogwenk ook hiervan. Nu verbleef de wijze in het zuivere, oneindige, ongedeelde bewustzijn; het was als de staat van een pasgeborene. Hij liet alle dingen en de geringste bewegingen in bewustzijn achter zich. Hij passeerde de 'paśyanti'[14] staat en bereikte het bewustzijn van diepe slaap. Ook daar ging hij aan voorbij en bereikte de transcendente oftewel de turīya staat van bewustzijn. Dit is een staat van gelukzaligheid, die onbeschrijfelijk is. Het 'is' en het 'is niet'. Het is zowel iets als niets, zowel duisternis als licht. Het is vol van niet-bewustzijn en van (objectloos) bewustzijn en kan slechts worden aangeduid door ontkenning (niet dit, niet dit). Hij werd dat wat aan iedere beschrijving voorbijgaat. Die staat wordt door mystici (ieder vanuit een andere invalshoek) wel de leegte, Brahman, bewustzijn, de Puruṣa van de Sāṅkhya, de Īśvara van de yogi's, de Śiva van de Saivieten, de Tijd van de wetenschappers, de Ziel van de psychologen, de niet-ziel van de natuurkundigen, en het midden van de Mādyhyamika's, enz. genoemd. Het is die staat, die in al deze op schrift gestelde gezichtspunten als de waarheid bekend staat, dat wat alles is – daarin bleef de wijze stevig gevestigd.

Toen de wijze aldus één was geworden met het oneindige bewustzijn, ontbond het

[14] Vasiṣṭha omschrijft 'paśyanti' als volgt: "Wanneer de geest vernietigd is door de geest, de sluier weggetrokken is en de waarheid van de wereldillusie wordt ingezien, zijn ook de noties van de wereldverschijning en van het bestaan van een jīva vernietigd. De geest is dan helder, omdat het de zich herhalende gedachten van objectieve waarneming heeft losgelaten. Deze staat heet 'paśyanti'. Dan zal de zuivere geest niet langer beelden van objecten produceren." (YV_VI.1.34.9)

lichaam zich en de elementen keerden terug naar hun bron.

O Rāma, ik heb je nu het prachtige verhaal van de wijze Vītahavya verteld. Laat je licht erover schijnen. Alles wat ik heb gezegd en alles wat ik nog ga zeggen berust op directe waarneming, directe ervaring en diepe contemplatie.

O Rāma, mediteer hierover en verwerf wijsheid. Bevrijding wordt alleen bereikt door wijsheid of door zelfkennis. Slechts door die wijsheid stijgt men uit boven ellende, vernietig dus onwetendheid en bereik volmaaktheid.

Wat als Vītahavya werd beschreven is slechts een gedachte in onze geest; datzelfde ben ik en datzelfde ben jij. Al deze zintuigen en de hele wereld zijn niets anders dan de geest. O Rāma, wat zou de wereld anders kunnen zijn?

[V.89] Bovennatuurlijke vermogens versus zelfkennis

Rāma vroeg: Heer, hoe komt het dat we nu dan niet veel van die bevrijde wijzen in het luchtruim zien vliegen?

Vasiṣṭha antwoordde: O Rāma, voor sommige wezens zijn de kunst van het in de ruimte vliegen en soortgelijke vermogens heel natuurlijk. Voor die wezens zijn de buitengewone kwaliteiten en vermogens die we in deze wereld sporadisch waarnemen heel normaal – maar dat geldt niet voor wijzen met zelfkennis. Door bepaalde drugs te gebruiken of door middel van bepaalde oefeningen, kunnen bovennatuurlijke vermogens (zoals vliegen in de ruimte) ook door hen die geen zelfkennis of bevrijding hebben bereikt worden ontwikkeld. Een mens die zelfkennis heeft verworven en die in vrede is met zichzelf, is hier helemaal niet in geïnteresseerd. Zij die voor hun eigen vermaak deze 'onwetende' krachten verwerven, zijn beslist totaal onwetend; de wijzen met zelfkennis volgen deze weg niet.

Of men nu een kenner van de waarheid of een onwetende is, vermogens zoals het in de lucht kunnen vliegen kunnen worden ontwikkeld door je daarin te oefenen. Maar de wijze met zelfkennis heeft daar geen enkele behoefte aan. Iemand die dergelijke oefeningen uitvoert bereikt resultaten; zo werkt dat nu eenmaal. O Rāma, vergif doodt iedereen, wijn bedwelmt allen, op dezelfde manier leiden deze oefeningen tot het vermogen om te kunnen vliegen, etc., maar dit alles laat degenen die de hoogste zelfkennis hebben bereikt onverschillig. Je kunt deze vermogens slechts verkrijgen als je vol begeerten bent; de wijze is echter vrij van de geringste begeerte naar wat dan ook. Zelfkennis is het hoogste doel; waarom zou een zichzelf kennende wijze nog iets anders wensen? In het geval van Vītahavya echter werden deze krachten niet door hem begeerd, zij vielen hem zomaar toe.

Rāma vroeg: Hoe kwam het dat wormen en ander ongedierte het lichaam van Vītahavya niet vernietigden toen het in de grot lag? En hoe kwam het dat Vītahavya niet meteen bevrijding zonder lichaam bereikte?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, het lichaam van de onwetende mens wordt gevormd en ontbonden door zijn mentale neigingen; als men zonder conditionering is, dan is er geen impuls tot

verval. Zoals ik al eerder zei; de geest van alle wezens beantwoordt aan de kwaliteiten van het object waarmee hij in contact komt. Wanneer een gewelddadig schepsel in contact komt met iemand die de hoogste vorm van gelijkmoedigheid heeft bereikt, wordt hij zelf tijdelijk ook gelijkmoedig en rustig, hoewel hij misschien weer gewelddadig wordt zodra het contact weer is verbroken. Daardoor bleef ook Vītahavya's lichaam ongedeerd. Dit geldt zelfs voor materiële dingen zoals hout, aarde e.d., want het bewustzijn doordringt alles. Doordat het bewustzijn van Vītahavya geen enkele verandering doormaakte, gebeurde er niets met zijn lichaam. Omdat er zich geen beweging van de prāṇa in voordeed, kon er ook geen ontbinding plaatsvinden. De wijze is onafhankelijk en is vrij om te leven of om het lichaam te verlaten. Dat hij zijn lichaam eerst niet verliet en later wel, is zuiver toevallig; het zou bijvoorbeeld met zijn karma, etc. verband kunnen houden, maar in waarheid staat hij boven het karma, boven noodlot en is hij vrij van iedere mentale conditionering. Wederom is het, net zoals met de kraai en de rijpe kokosnoot die valt – puur toeval.

[V.90] De dood van de geest is bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de geest van Vītahavya door zijn zelfonderzoek volkomen onthecht en vrij was geworden, rezen er nobele kwaliteiten zoals vriendelijkheid, enz., in hem op.

Rāma vroeg:

Als de geest in Brahman of in het Absolute is opgelost, in wie ontstaan dan kwaliteiten als vriendelijkheid, enz.?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, er zijn twee soorten 'dood van de geest'. Bij de ene blijft de vorm van de geest bestaan en bij de andere houdt zelfs de vorm op te bestaan. Het eerste vindt plaats als de wijze nog leeft en het tweede als hij zijn lichaam heeft verlaten. Het bestaan van de geest veroorzaakt ellende; en het verdwijnen ervan brengt vreugde. De geest die totaal geconditioneerd is en die in zijn eigen conditionering gevangen zit, maakt dat we steeds opnieuw worden geboren. Zo'n geest maakt je ongelukkig. Datgene wat de beginloze eigenschappen als 'van mij' beschouwt, dat is de jīva. Het ontstaat in een geest die geen zelfkennis heeft en die daardoor ongelukkig is.

Zolang er geest is, zolang blijft er ellende bestaan. Wanneer de geest verdwijnt, houdt de wereldverschijning ook op te bestaan. De geest is het zaad voor ellende.

Ik zal je nu beschrijven hoe de geest ophoudt te bestaan. Wanneer noch geluk noch ongeluk een mens uit zijn evenwicht brengt, weet dan dat de geest 'dood' is. Wanneer er geen gedachten opkomen die het bewustzijn beperken zoals: 'Dit ben ik' en 'Dit ben ik niet' – dan is de geest 'dood'. Wanneer er in iemand zelfs geen enkele gedachte omtrent ellende, armoede, opgewektheid, trots, verveling en opwinding opkomt – dan is zijn geest 'dood' en dan is hij bevrijd terwijl hij leeft.

De ware natuur van de geest is domheid. Dus wanneer die geest sterft, rijzen zuiverheid en nobele kwaliteiten op. Sommige wijze mensen verwijzen naar 'de

zuivere geest' als die staat van hoogste zuiverheid, die in een bevrijde wijze wiens geest 'dood' is overheerst. Deze geest van een bevrijde wijze bezit daarom vele nobele kwaliteiten zoals vriendelijkheid, enz. Het bestaan (sattā) van een dergelijke natuurlijke goedheid in een bevrijde wijze staat bekend als sattva, zuiverheid, etc. Het wordt daarom ook wel 'dood van de geest, terwijl de vorm blijft' genoemd.

De dood van de geest waarbij zelfs de vorm verdwijnt, betreft de wijze die zijn lichaam heeft verlaten. Een dergelijke geest laat geen spoor achter. Het is onmogelijk om dit op een positieve manier te beschrijven: daarin is geen sprake van kwaliteiten noch van de afwezigheid van kwaliteiten, van deugden noch van de afwezigheid van deugden, van donker noch van licht, van geen enkele gedachte, van geen enkele conditionering, van bestaan noch niet-bestaan. Het is een staat van absolute stilte en evenwicht. Zij die boven de geest en boven het intellect zijn uitgestegen, bereiken die hoogste staat van totale vrede.

[V.91] Over de oorsprong van het menselijk lichaam en over bewustzijn

Rāma vroeg:

Heer, wat is het zaad van deze verschrikkelijke boom (de geest) en wat is daar weer het zaad van, en zo verder?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, het zaad van deze wereldverschijning is het innerlijke lichaam, met alle gedachten en ideeën over goed en kwaad. Ook dat lichaam heeft een zaad en dat is de geest, de geest die voortdurend hoopt en wenst en die ook de vergaarbak is van gedachten over bestaan en niet-bestaan en over de ellende die daaruit voortkomt. De wereldverschijning ontstaat slechts in de geest en dit wordt geïllustreerd door de droomstaat. Wat ook maar als de wereld wordt gezien, dat is alleen maar een uitbreiding van de geest, net zoals ook potten alleen maar vormveranderingen van klei zijn.

De twee zaden voor de boom die geest wordt genoemd en die ontelbare gedachten en ideeën heeft, zijn: ten eerste de beweging van de prāṇa (levenskracht) en ten tweede de hardnekkige verbeelding. Wanneer de prāṇa door de daarvoor bestemde kanalen stroomt, is er beweging in bewustzijn en dan ontstaat de geest. Nogmaals, het is uitsluitend de beweging van de prāṇa, wanneer die door de geest wordt gezien of opgemerkt, die als deze wereldverschijning wordt gezien en die net zo werkelijk is als het blauw van de hemel. Het stoppen van de beweging van de prāṇa betekent ook het stoppen van de wereldverschijning. Het alom aanwezige bewustzijn wordt als het ware 'wakker' door de beweging van de prāṇa. Als dit niet gebeurt, dan is er het ultieme goede.

Wanneer het bewustzijn aldus wordt 'gewekt', begint het objecten te vormen, ideeën ontstaan, en daarmee ook ellende. Wanneer dit bewustzijn daarentegen in zichzelf in rust is, alsof het in diepe slaap is, bereikt men de meest wenselijke staat, namelijk de hoogste staat. Je kunt dus de staat van het ongeboren bewustzijn bereiken als je hetzij de beweging van de prāṇa in je eigen psychische gesteldheid

(van gedachten en ideeën) stopt, hetzij als je je onthoudt van het verstoren van de eenheid in bewustzijn. Zodra deze eenheid wordt verstoord en het bewustzijn diversiteit ervaart, ontstaat de geest en dan worden de talloze psychologische condities meteen actief.

Om rust in de geest te bereiken beoefent de yogi prāṇāyāma (beteugeling van de beweging van levenskracht), meditatie en andere geschikte en bevorderlijke methoden. Grote yogi's beschouwen het bovengenoemde prāṇāyāma als de meest geschikte methode om stilte in de geest, vrede, etc. te bereiken.

Ik zal je nu het andere gezichtspunt beschrijven, namelijk dat van de wijzen die dat door hun directe ervaring hebben ontdekt: zij zeggen dat de geest wordt geboren door onze eigen hardnekkige gehechtheid aan een illusie of aan een misleidende verbeelding.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer je hardnekkig vasthoudt aan een illusie en daardoor afziet van een grondig onderzoek naar de waarheid, wordt ieder ding vanuit dat beeld waargenomen – zo'n opvatting wordt conditionering of beperking genoemd. Wanneer je langdurig en intensief met deze inbeelding bezig blijft, ontstaat deze wereldverschijning in het bewustzijn. Doordat iemand in zijn eigen conditionering gevangen zit, denkt hij dat alles (wat hij ook maar ziet) werkelijk bestaat en hij raakt op die manier misleid. En door de intensiteit van de conditionering en van de illusie, verdringt hij zijn ware natuur en neemt hij alleen de wereldillusie waar. Dit alles overkomt alleen de onwijze mens. In het geval dat iemands waarnemingsvermogen op deze manier is vertekend, wordt dat de geest genoemd. Wanneer deze geest wordt bevestigd in zijn vertekenende waarneming, wordt dat het zaad voor herhaalde geboortes, ouderdom en dood.

Wanneer er geen gedachten over wat gewenst en wat niet gewenst is oprijzen, verschijnt de geest niet en dan heerst er de hoogste vrede. De vorm van de geest bestaat slechts uit concepten, verbeeldingen, gedachten en herinneringen. Hoe zou een geest kunnen bestaan als deze afwezig zijn? Wanneer men, gevestigd in het 'niet-worden', contempleert over dat wat niet in 'worden' is veranderd en wanneer men daardoor datgene 'wat is' waarneemt zoals het is, wordt de geest niet-geest. Wanneer deze psychologische conditionering ofwel beperking geen grote intensiteit meer heeft, of als het ware transparant is geworden, wordt men een bevrijde wijze. Een bevrijde wijze die door impulsen uit het verleden ogenschijnlijk leeft en functioneert (net zoals de draaischijf van de pottenbakker blijft doordraaien ook nadat de eerste impuls is gestopt), maar niet opnieuw zal worden geboren. In dit geval is het zaad als het ware verbrand en zal het niet tot een wereldillusie uitgroeien. Wanneer zijn lichaam sterft, wordt hij in het oneindige opgenomen.

Als één van de twee zaden die deze wereldillusie voortbrengen verdwijnt (dat wil zeggen de beweging van de prāṇa of het zich hechten aan verbeeldingen), dan verdwijnt de andere ook, want zij zijn wederzijds van elkaar afhankelijk. De geest schept de wereldillusie en de geest wordt geschapen door de beweging van de prāṇa

in iemands eigen conditionering. Deze beweging van de prāṇa ontstaat ook door de mentale conditionering of door de illusie. Zo is de vicieuze cirkel rond; de één voedt de ander, de één zet de ander aan tot actie. Beweging is de aard van de prāṇa en wanneer dat in het bewustzijn beweegt, rijst de geest op; vervolgens houdt de conditionering de prāṇa in beweging. Wanneer één van beiden wordt gestopt, stoppen ze allebei.

De psychologische conditionering of begrenzing is de enige bron van onnoembare pijn en ellende en het is de wortel van onwetendheid, maar zodra dat ten einde komt zal de geest onmiddellijk verdwijnen. Op dezelfde manier zal de geest door het tegenhouden van de beweging van de prāṇa (levenskracht) tot stilstand komen, zonder verdere waarneming van de wereld die in hem besloten ligt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, de gedachte aan een object (van kennis of ervaring) is het zaad voor zowel de beweging van de prāṇa als voor het vasthouden aan een illusie, want alleen wanneer in het hart de wens om iets te ervaren oprijst, ontstaat de beweging van de prāṇa en vindt er mentale conditionering plaats. Beiden verdwijnen zodra die wens naar ervaring wordt losgelaten.

Uiteraard is het inwonende bewustzijn het zaad voor deze wens tot ervaren; immers, zonder dat bewustzijn zou er helemaal geen wens voor een dergelijke ervaring kunnen oprijzen. Het heeft echter noch binnen, noch buiten een object om te ervaren; het is immers het bewustzijn zelf dat door een gedachtenbeweging in zichzelf zichzelf in de vorm van een object wenst te ervaren. Net zoals wanneer een man over zijn eigen dood of over zijn reis naar het buitenland droomt, zo ervaart het bewustzijn, door zijn eigen intelligentie, zichzelf als een object. O Rāma, wanneer zo'n ervaring plaats vindt, komt deze wereldverschijning er uit voort. Wanneer deze waarheid wordt ingezien, houdt de illusie op.

Wat is de waarheid? Dat dit alles niets anders is dan het ene, oneindige bewustzijn en dat er buiten dat niets anders bestaat. Wat er ook maar wordt gezien of niet wordt gezien, dat alles is het oneindige bewustzijn – de wijze mens moet zich dit realiseren en op die manier zijn visie zuiveren. Een onzuivere kijk neemt de wereld waar; een gezuiverde kijk ziet het oneindige bewustzijn en dat is bevrijding. O Rāma, tracht dus de wens om te ervaren uit te roeien. Verdrijf luiheid. Bevrijd jezelf van iedere ervaring.

Rāma vroeg:

Heer, hoe kunnen deze twee dan met elkaar verzoend worden? Kan ik tegelijkertijd bevrijding van elke ervaring en bevrijding van inactiviteit nastreven?

Vasiṣṭha antwoordde:

Hij die geen enkele hoop of wens voor wat dan ook heeft en die ook geen wens heeft om in nietsdoen te verblijven, bestaat niet als een jīva; hij is noch inactief, noch wenst hij iets te ervaren. Hij die niet op zoek is naar ervaring of naar het waarnemen van objecten, is noch inactief noch doet hij iets of ervaart hij iets, hoewel hij voortdurend bezig is. De objectieve ervaringen raken het hart in het geheel niet:

daarom is degene wiens bewustzijn niet inactief is, hier en nu een bevrijde wijze.

De yogi die is bevrijd van alle conditionering en die volledig is gevestigd in de staat van onverdeeld bewustzijn, blijft net als een kind of als een zwakzinnige; er is gelukzaligheid in hem zoals er blauwheid is in de lucht. Deze gelukzaligheid is geen ervaring, maar slechts de zuivere natuur van bewustzijn. Daarom levert dat geen verstoring op, maar blijft het geïntegreerd in het bewustzijn. Er is vrijheid van alle ervaringen. Tegelijkertijd is de yogi steeds bezig met handelen; dus is er ook vrijheid van inactiviteit.

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, hoe moeilijk het wellicht ook is om deze staat te bereiken, streef ernaar en steek deze oceaan van ellende over.

Deze wens naar ervaring rijst op als een gedachte in bewustzijn en door deze gedachte te herhalen verkrijgt hij steeds meer kracht. Het bewustzijn dat op deze manier de denkbeeldige schepping in zichzelf teweeg heeft gebracht, leidt zichzelf naar zijn eigen bevrijding. Wat het ook maar waarneemt, dat wordt gemanifesteerd. Nadat het bewustzijn zich op deze manier heeft gebonden (zoals een zijderups en zijn cocon) en zichzelf aan ellende heeft onderworpen, zal hij in de loop van de tijd naar bevrijding gaan streven, omdat zijn natuur oneindig bewustzijn is. O Rāma, wat gezien wordt als het universum is niets anders dan zuiver bewustzijn.

Alleen zuiver bestaan is het zaad voor dit oneindige bewustzijn. Ze zijn onafscheidelijk, net zoals de zon en haar stralen. Echter, dit zuivere bestaan heeft twee aspecten: als eerste diversiteit en als tweede eenheid. Dat wat als 'dit' en 'dat', 'ik' en 'jij' wordt beschreven, wordt diversiteit genoemd. Wanneer deze diversiteit wordt verlaten en er zuiver bestaan is, wordt het als eenheid beschouwd. Wanneer de diversiteit wordt verlaten en er eenheid overheerst, is er ook niet-ervaren; en dus is eenheid geen 'ding', noch een object van ervaring. Deze eenheid is daarom eeuwig en onvergankelijk.

O Rāma, laat daarom alle vormen van verdeling los – verdeling in termen van tijd, in termen van delen, of in termen van substantie – en rust in zuiver bestaan. Deze verdelingen bevorderen het oprijzen van gedachten. Ze verschillen niet van het zuiver bewustzijn; sterker nog, het zijn helemaal geen feiten. Contemplatie over verdeling leidt niet tot zuiver zien.

Alleen zuiver bestaan zonder enige verdeling er in is het zaad van alles wat we tot nu toe hebben besproken, en er bestaat geen zaad voor dit zuivere bestaan. Het is de oorzaak van alles en het heeft zelf geen oorzaak. Alles wordt erin gereflecteerd. Alle verschillende ervaringen worden in dit zuivere bestaan ervaren, net zoals diverse smaken door één tong worden geproefd. Een oneindig aantal universums worden in zuiver bestaan geboren, bestaan erin en lossen erin op; en daarin onderhouden ze wederkerige relaties met elkaar.

Dat zuivere bestaan is de zwaarte in alle zware dingen; het is de lichtheid in alles wat licht is. Dat alleen is materie en dat alleen is subtiliteit. Het is de eerste onder de eersten, de laatste onder de laatsten. Het is het licht van de verlichting en de

duisternis van het donker. Het is de substantie van alle substanties en het is ook de ruimte. Het is niets en het is alles; het bestaat en het bestaat niet. Het wordt gezien en het wordt niet gezien. Dat ben ik en dat ben ik niet.

O Rāma, streef er daarom uit alle macht naar om in die hoogste staat gevestigd te raken en doe dan wat passend is. Zij die deze staat bereiken, die zuiver en onvergankelijk is en die de waarheid is van je eigen Zelf, bereiken de hoogste vrede. Wanneer je dat bereikt, zal je voor altijd bevrijd zijn van de angst voor dit wereldlijk bestaan.

[V.92] Middelen tot vernietiging van de zaden van saṃsāra

Rāma vroeg:

Heer, wilt u me alstublieft vertellen hoe iemand al deze zaden van aantrekking snel kan vernietigen en de hoogste staat kan bereiken?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, deze zaden van ellende kunnen worden vernietigd door steeds het voorafgaande zaadje te vernietigen. Maar, als je in één keer alle mentale conditionering kunt uitroeien en door een grote inspanning tot rust komt in dat zuivere bestaan (ook al is dat slechts gedurende één seconde), dan zal je daar onmiddellijk in gevestigd zijn. Als je echter uitsluitend gevestigd wil zijn in het zuivere bestaan, dan kun je dat bereiken door een nog grotere inspanning te leveren. Evenzo kun je door op dat oneindige bewustzijn te contempleren in de hoogste staat rusten; maar dat vereist een nog grotere inspanning.

Het is niet mogelijk om op objecten van ervaring te mediteren: want die bestaan alleen maar in het bewustzijn of in het Zelf. Maar als je ernaar streeft om de conditionering (gedachten, gewoonten, ideeën, e.d.) te vernietigen, dan zullen al je vergissingen en gebreken als sneeuw voor de zon verdwijnen. Dit is echter moeilijker dan die methoden die eerder beschreven zijn. Want totdat de geest vrij is van de gedachtenbewegingen, is het stoppen van conditionering moeilijk, en ook omgekeerd; en de geest houdt niet op te functioneren tot de waarheid wordt gerealiseerd, en vice versa. Nogmaals, totdat de conditionering ophoudt wordt de ongeconditioneerde waarheid niet gerealiseerd, en vice versa. Aangezien de realisatie van de waarheid, het stoppen van de geest en het beëindigen van conditionering met elkaar zijn verweven, is het verschrikkelijk moeilijk om ze één voor één en apart te lijf te gaan.

O Rāma, doe daarom wat binnen je vermogen ligt, weersta de verleiding van plezier en wijd je aan alle drie tegelijk (kennis van het Zelf, onthechting en beteugeling van het denken). Als deze drie tegelijkertijd een aanzienlijke tijd worden geoefend, dan zal dat vruchten afwerpen en anders niet. O Rāma, deze wereldverschijning heb je al gedurende lange tijd als waarheid ervaren en het vereist standvastige beoefening van alle drie tegelijk om dit te overstijgen.

De wijzen verklaren dat het ophouden van conditionering en de beteugeling van de prāṇa beide een gelijk effect hebben, daarom moet je deze gelijktijdig beoefenen.

De prāṇa wordt door het beoefenen van prāṇāyāma en door de yoga āsana, zoals onderwezen door een leraar, beteugeld, dan wel op andere manieren. Wanneer er geen wensen, afkeer en begeerte in de geest meer opkomen, ook als daar wel alle aanleiding toe is, kun je daaruit afleiden dat de mentale conditionering afzwakt; daardoor rijst wijsheid op en verzwakt de conditionering nog meer. Dan houdt de geest op.

Het is niet mogelijk om zonder de juiste methoden 'de geest te doden'. Kennis van het Zelf, het gezelschap van de wijzen, het stoppen van de conditionering en het beteugelen van de prāṇa – dat zijn de middelen om de geest te overwinnen. Als je dit nalaat en terugvalt op fysieke inspanning vragende methoden zoals haṭha yoga, boetedoeningen, pelgrimstochten, riten en rituelen, dan is dat tijdverspilling. Slechts zelfkennis brengt verlichting. Alleen een mens met zelfkennis leeft. O Rāma, verwerf daarom zelfkennis.

[V.93] Over de alomvattende onthechting

Vasiṣṭha vervolgde:

Als iemand door zelfonderzoek[15] zelfs maar een beetje controle over de geest heeft verkregen, dan zit die persoon op het goede spoor. Want dat zelfonderzoek zal in zijn hart uitgroeien. Wanneer zulk onderzoek wordt voorafgegaan door kalmte en wanneer het door oefening stabiliteit heeft gekregen, dan zullen alle nobele kwaliteiten vanzelf komen. Onwetendheid en het gevolg daarvan, zullen iemand die volledig is gevestigd in zelfonderzoek en die zonder vertekening ziet wat er is, niet storen. Wanneer hij zijn houvast in de spirituele grond heeft gevonden, wordt hij niet door de rovers of door de zintuiglijke genoegens overmeesterd. Maar hij die niet op deze manier is gevestigd, wordt echter wel door zintuiglijke genoegens overmeesterd.

Alleen degene die niet continu met zelfonderzoek bezig is en die zich daardoor niet continu van het Zelf bewust is, wordt als een dood mens beschouwd. O Rāma, ga steeds door met dit onderzoek. Dit onderzoek onthult de waarheid door de duisternis van onwetendheid te verdrijven. Die kennis van de waarheid verdrijft op zijn beurt alle ellende. Samen met de kennis rijst ook de ervaring ervan op. Men beseft pas dat ze geheel identiek aan elkaar zijn, wanneer het innerlijke licht – dat door een grondige studie van de geschriften en door het onderzoek naar de waarheid daarvan – wordt ontstoken en daardoor zowel de kennis als ook de ervaring van de kennis verlicht. Door de heiligen wordt dit innerlijk licht als zelfkennis beschouwd en de ervaring ervan is een integraal deel van die zelfkennis en verschilt daar niet van. Hij die zelfkennis heeft, is voor altijd ondergedompeld in de ervaring van

[15] 'Vicāra' is in de voorgaande pagina's vertaald met 'onderzoek' of 'zelfonderzoek'. Dat is de gangbare vertaling. Het woord betekent in werkelijkheid echter efficiënte beweging van iemands innerlijke intelligentie –in het Sanskriet betekent 'car' 'bewegen'. Het moet dus niet verward worden met intellectuele analyse. Het gaat om directe observatie of 'naar binnenkijken'.

zelfkennis. Hij is bevrijd terwijl hij leeft en hij leeft als een keizer van de wereld.

Zo'n heilige wordt niet afgeleid door de diverse ervaringen die hij ogenschijnlijk ondergaat – onverschillig of ze nu door anderen als plezierig of als onplezierig worden beschouwd. Hij wordt niet gebonden aan of overweldigd door plezier, noch bestaat er in hem begeerte naar plezier. Hij rust volledig tevreden in zijn eigen Zelf. Hij is onthecht aan wat of aan wie dan ook en hij draagt geen vijandigheid of haat in zijn hart met zich mee. Evenmin wordt hij bang door het gebrul van de vijand of van een leeuw in het bos. Hij verheugt zich niet wanneer hij een tuin bezoekt, noch is hij bedroefd als hij in een woestijn reist. Innerlijk altijd vrij, houdt hij zich steeds bezig met de bij dat moment en de in die situatie passende activiteiten. Zijn houding jegens zowel een moordenaar als een weldoener is dezelfde. In zijn kosmische manier van kijken zijn alle dingen (groot of klein) hetzelfde, want hij weet dat het hele universum niets anders is dan zuiver bewustzijn.

Hij die zonder gehechtheid eenvoudig door middel van de organen van handeling handelt, wordt door niets aangedaan, niet door vreugde en niet door verdriet. Zijn handelingen zijn zonder intentie. Hij ziet niet, hoewel zijn ogen kijken; hij hoort niets, hoewel zijn oren horen; hij raakt niets aan hoewel zijn lichaam van alles aanraakt. Waarlijk, gehechtheid (contact, associatie) is de oorzaak van deze illusoire wereld; alleen dit schept objecten. Gehechtheid veroorzaakt gebondenheid en oneindige ellende. Daarom verklaren de wijzen dat het loslaten van gehechtheid gelijk staat aan bevrijding. O Rāma, laat gehechtheid los en wees een bevrijde wijze.

Rāma vroeg:

Heer, vertel me alstublieft, wat is deze gehechtheid?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, gehechtheid is datgene wat de conditionering van de geest steeds intenser maakt door steeds weer ervaringen van pijn en plezier op te roepen in relatie tot het bestaan en het niet-bestaan van objecten van plezier. Hierdoor lijkt de onvermijdelijkheid van deze samenhang te worden bevestigd, met een sterke gehechtheid aan aantrekkelijke dingen als gevolg. In het geval van een bevrijde wijze is deze conditionering echter bevrijd van de ervaringen van pijn en plezier; daardoor is ze gezuiverd, dat wil zeggen dat de conditionering is afgezwakt of zelfs is vernietigd. Zelfs als het tot het lichaam sterft in een sterk verzwakte vorm bestaat, dan zullen de handelingen die uit deze afgezwakte en zuivere staat van conditionering ontstaan niet tot een nieuwe geboorte leiden.

Aan de andere kant wordt de intense conditionering, zoals die bij de niet-wijze personen bestaat, gehechtheid genoemd. Als je deze gehechtheid die allerlei verkeerde gedachten in je oproept loslaat, dan zullen de eventuele handelingen die je spontaan uitvoert geen gebondenheid veroorzaken. Als je uitstijgt boven pijn en plezier en er dus op gelijke wijze mee omgaat, en als je vrij bent van aantrekking, afkeer en angst, dan ben je onthecht. Als je in geval van rampspoed niet verdrietig wordt en als je in geval van geluk niet buiten jezelf raakt en als je niet afhankelijk bent van je eigen wensen en verwachtingen, dan ben je onthecht. Ook wanneer je

doorgaat met handelen ben je onthecht, mits je daarbij jouw besef omtrent de eenheid van de waarheid niet loslaat. Als je zelfkennis hebt verworven en als je, begiftigd met gelijkmoedigheid, in het hier en nu met spontane en gepaste handelingen bezig bent, dan ben je onthecht.

Leef hier als een bevrijde wijze zonder ergens door te worden aangetrokken, door zonder inspanning in die onthechte staat gevestigd te blijven. De bevrijde wijze leeft in de innerlijke stilte, zonder trots of ijdelheid, zonder jaloezie en met zijn zintuigen volledig onder controle. Zelfs wanneer alle dingen van de wereld voor het oprapen liggen, dan zal de bevrijde wijze, die vrij van begeerte is, daar niet door in verleiding komen, maar hij zal zich uitsluitend met natuurlijke handelingen bezighouden. Hij zal alles doen wat passend en onvermijdelijk is; de vreugde en het genieten komen evenwel van binnenuit: aldus is hij vrij van deze wereldillusie. Net zoals melk door het koken zijn kleur niet verliest, zo verliest hij zijn wijsheid ook niet wanneer hij door verschrikkelijke gebeurtenissen op de proef wordt gesteld. Hij blijft in een staat van evenwicht, of hij nu veel pijn moet doorstaan, of dat hij als heerser over de hemel wordt aangewezen.

O Rāma, houd jezelf daarom steeds bezig met zelfonderzoek en blijf stevig gevestigd in zelfkennis. Je zult dan nooit meer worden onderworpen aan geboorte en gebondenheid

* * *

DEEL VI.1
NIRVĀṆA PRAKARAṆA PUR-VARDHA
OVER BEVRIJDING
(EERSTE HELFT)

BOOK VI.1, NIRVĀṆA PRAKARAṆA PURVARDHA (OVER BEVRIJDING, EERSTE HELFT)

[VI.1:1] De essentie van geschriften

Vālmīki zei:

De wijze Vasiṣṭha had het onderricht over de upaśama prakaraṇaṃ beëindigd en zei toen: "O Rāma, je hebt de upaśama prakaraṇaṃ (over de oplossing) gehoord; luister nu naar het gedeelte over bevrijding." Alle koningen en de wijzen die in de binnenhof zaten waren diep in de verhandeling van de grote Vasiṣṭha verzonken; omdat hun aandacht volledig op zijn woorden en gebaren was gericht, leken ze meer op figuren op een schilderij dan op levende menselijke wezens. In feite leek het zelfs alsof de zon, de lucht, de vogels en de dieren – ja alsof de gehele natuur in het aandachtig luisteren naar de verhandeling van de wijze verzonken waren, en dat hun zielen daardoor in de sublieme uitleg over de natuur van het allerinnerlijkste Zelf werden geabsorbeerd.

Toen de zon op het punt stond om onder te gaan klonken er plotseling geluiden van trompetten en trommels in het paleis. Voor enkele ogenblikken overstemde dit de stem van de wijze Vasiṣṭha. Toen het geluid van de trompetten, de trommels en de schelphoorns verstomde, stelde de wijze de volgende vraag aan Rāma.

Vasiṣṭha zei:

Ik heb je zojuist een uit woorden gevlochten net gegeven dat naar de hoogste waarheid verwijst: vang met dit net de vogel van de geest en laat dan de geest in je hart rusten. Zo zul je zelfkennis verwerven. O Rāma, heb je – net zoals de spreekwoordelijke zwaan die de kunst verstaat om (wanneer die vermengd zijn) melk van water te scheiden, teneinde alleen de melk op te drinken – deze door mij aangereikte waarheid (hoewel die met diverse uitdrukkingen en illustraties vermengd is) in je opgenomen?

O edele jongeling, je zult deze waarheid steeds weer vanaf het begin tot aan het einde moeten overwegen, je zult er op moeten reflecteren en je zult voortaan dit pad moeten volgen. Mits je intellect verzadigd is met deze kennis, zal je – ook al ben je met verschillende handelingen bezig – toch niet gebonden zijn; als dat niet het geval is dan zal je vallen, net zoals een olifant die van een klif valt. Met andere woorden, als je deze leer slechts voor intellectueel vermaak gebruikt en het niet in je dagelijkse leven zijn werk laat doen, dan zal je als een blinde struikelen en vallen.

Om de door mij onderwezen staat van volmaaktheid (bevrijding) te bereiken, zal je een leven van onthechting moeten leiden en zal je in iedere voorkomende situatie moeten doen wat nodig is. Wees ervan verzekerd dat dit in de leer van alle geschriften het centrale punt is.

Alle bij de vergadering aanwezige koningen en wijzen kregen toestemming om naar hun verblijven te gaan. Zij overdachten Vasiṣṭha's leringen, discussieerden er met elkaar over en brachten slechts enkele uren in een aangename en diepe slaap door.

[VI.1:2] Alleen het oneindige Absolute (het kosmische bewustzijn) bestaat!

Vālmīki vervolgde:

Al snel trok de duisternis van de nacht zich terug, net zoals de mentale conditionering zich bij de aanvang van het ontwaken van de innerlijke intelligentie terugtrekt. Lichtbundels verlichtten de oostelijke en de westelijke bergtoppen vanaf de oostelijke horizon.

Op dat gunstige moment ontwaakten Rāma, Lakśmaṇa en alle anderen en zij verrichtten hun religieuze ochtendplicht. Ze repten zich vervolgens naar het onderkomen van Vasiṣṭha. Zij vereerden hem op passende wijze, wierpen zich aan zijn voeten en volgden hem naar het koninklijke hof. Ofschoon de toehoorders het hof tot de nok toe vulden kon je er toch een speld horen vallen. De ruimte in het hof was opnieuw gevuld met hemelse wezens en wijzen die volledige perfectie hadden bereikt. Net zoals op de voorafgaande dagen ging iedereen weer op zijn eigen plaats zitten. Rāma keek vol toewijding naar het gezicht van de wijze Vasiṣṭha.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, herinner je je wat ik je tot nu toe heb gezegd, herinner je je de woorden die in staat zijn om de kennis van de waarheid c.q. om zelfkennis in je wakker te roepen? Ik zal je nogmaals uitleggen hoe deze perfectie permanent kan worden gevestigd.

Door voortdurend je toevlucht te nemen tot onthechting (de ongeconditioneerde geest) en door een helder begrip van de waarheid kan deze oceaan van saṃsāra (gebondenheid aan het leven en de dood) worden overgestoken: blijf dit daarom nastreven. Wanneer de waarheid helder wordt waargenomen en wanneer het onbegrip helemaal achter je is gelaten, wordt (door het oplossen van alle latente neigingen, respectievelijk van de mentale conditionering) de staat bereikt die zonder ellende is.

Alleen het oneindig absolute bestaan (oftewel het kosmisch bewustzijn) bestaat en dat wordt niet aangedaan door de concepten van tijd en ruimte, noch is het onderhevig aan tegenstellingen of verdeeldheid. Alleen het oneindige bestaat en dat heeft zich op één of andere manier dualiteit aangemeten. Echter, aangezien het oneindige in werkelijkheid niet kan worden verdeeld, hoe zou dan een dergelijke dualiteit tot bestaan kunnen komen? Wees, nu je dit weet, vrij van het egogevoel en geniet van het Zelf.

Er bestaat geen geest, geen onwetendheid, geen individuele ziel: dit zijn allemaal concepten die in de schepper Brahmā oprezen. Welke objecten er ook maar mogen bestaan, wat de geest en zijn begeerten ook maar mogen zijn – dat alles is slechts het ene kosmische bewustzijn. Dat alleen schijnt als bewustzijn in de onderwereld, op de aarde en in de hemel. Zolang de uit de onwetendheid voortgekomen concepten blijven bestaan, zolang er gewaarwording is van datgene wat niet het oneindige is en zolang er hoop bestaat in de valkuil die wereld wordt genoemd, zolang koestert men ideeën van de geest, etc. Zolang je het lichaam als het 'ik' beschouwt en zolang het Zelf wordt gerelateerd aan dat wat wordt gezien, zolang er met het gevoel 'Dit is van

mij' hoop wordt gevestigd op de objecten, zolang zal er met betrekking tot de geest, enz., sprake zijn van misleiding.

Vasiṣṭha vervolgde:

Dankzij het gezelschap van de wijzen die volledig onthecht zijn duurt de illusoire gedachte dat de geest en dergelijke bestaan slechts voort zolang de uiteindelijke realisatie van de waarheid niet wordt ervaren en zolang de verdorvenheid nog niet is verzwakt. Zolang het ervaren van de wereld als werkelijkheid niet aan het wankelen wordt gebracht door de energie die bij een heldere waarneming van de waarheid vrij komt, zolang zal het bestaan van de geest en dergelijke vanzelfsprekend lijken. Die gedachte blijft bestaan zolang er door de begeerte naar het ervaren van objecten een blinde afhankelijkheid bestaat en zolang er als gevolg daarvan verdorvenheid en misleiding bestaat.

Het valse idee van het bestaan van de geest houdt echter op in het geval van iemand die niet door plezier wordt aangetrokken, wiens hart dankzij zijn zuiverheid koel is en die de kooi van wensen, hoop en begeerte heeft vernietigd. Wanneer hij zelfs het lichaam als een valse ervaring van een niet-bestaand iets ervaart, hoe zou er dan een geest in hem kunnen oprijzen? Degene die alles vanuit het standpunt van het oneindige beziet en in wiens hart de wereldverschijning is opgelost koestert niet langer een misleid idee over een jīva, enz.

Wanneer het onjuiste waarnemen is geëindigd en wanneer de zon van zelfkennis in het hart oprijst, weet dan dat de geest tot niets is teruggebracht. Hij wordt niet meer gezien, net zoals verbrande bladeren niet meer te zien zijn. De staat van de geest van de bevrijde wijzen die nog in leven zijn en die én de hoogste waarheid én de relatieve verschijnselen zien, die staat wordt sattva (transparantie) genoemd. Het is niet juist om dit de geest te noemen: het is waarlijk sattva. Deze kenners van de waarheid bestaan zonder geest en bestaan in een staat van volkomen evenwicht: zij leven hun leven hier als ware het een spel. Zij zien voortdurend het innerlijk licht, zelfs als ze bij diverse handelingen betrokken lijken te zijn. Gedachten over dualiteit, eenheid en dergelijke komen niet in hen op, want er bestaan geen neigingen in hun hart. Zelfs het zaad van onwetendheid wordt in die staat van sattva verbrand en daardoor kan de misleiding niet meer ontkiemen.

O Rāma, jij hebt die sattvische staat bereikt en je geest is in het vuur van wijsheid verbrand. Wat houdt die wijsheid in? Het houdt in dat de oneindige Brahman inderdaad de oneindige Brahman is, dat de wereldverschijning slechts een verschijningsvorm is die in waarheid Brahman is. De verschijningsvorm (bijvoorbeeld je lichaam als ‘‘Rāma') is onbewust, het is onwerkelijk; zijn werkelijkheid is de werkelijkheid van zijn bestaansgrond (het bewustzijn). Waarom zou je erom treuren? Als je echter voelt dat dit alles bewustzijn is, dan hoeven er geen gedachten over verscheidenheid in je op te rijzen. Herinner je dat het oneindige bewustzijn je essentiële natuur is. Verwerp de gedachten over verdeeldheid. Je bent wat je bent: neen, zelfs dat is een gedachte, maar daaraan voorbij ben je het zelfstralende Zijn. O oneindig kosmisch bewustzijn, ik groet u.

[VI.1:3] Over de eenheid en universaliteit van Brahman

Vasiṣṭha vervolgde:

Jij bent die oceaan van bewustzijn, waarin ontelbare golven en rimpelingen verschijnen die ook wel universums worden genoemd. Jij bent in werkelijkheid voorbij de staten van zijn en niet-zijn, wat allebei slechts concepten in de geest zijn. Ga aan een dergelijke conditionering voorbij en ga daardoor aan dualiteit voorbij. Hoezo kunnen er in jou neigingen en begrenzingen bestaan? Al dergelijke concepten ('Dit is een latente neiging of begrenzing' en 'Dit is een jīva of een levende ziel') rijzen in bewustzijn op: hoe kunnen ze dan verschillen van het bewustzijn, en als ze er niet van verschillen, hoe kunnen we dan zeggen dat ze oprijzen in bewustzijn?

Dat wat Rāma wordt genoemd is in waarheid de magnifieke en oneindige oceaan van bewustzijn waarin ontelbare universums verschijnen en weer verdwijnen, als waren het golven en rimpelingen. Blijf in een staat van volkomen gelijkmoedigheid. Je bent als de oneindige ruimte. Het vuur kan niet worden gescheiden van de hitte, de geur niet van de lotus, het zwart niet van koolstof, het wit niet van sneeuw, het zoet niet van het suikerriet en licht niet van een lichtbron. Zo kun je ook het ervaren niet scheiden van het bewustzijn. Net zoals golven niet van de oceaan gescheiden kunnen worden, zo kunnen de universums niet van het bewustzijn worden gescheiden.

Ervaren is niet verschillend van bewustzijn, het egogevoel is niet verschillend van ervaren, de jīva is niet verschillend van het egogevoel en de geest is niet verschillend van de jīva (niet-verschillend c.q. niet te scheiden). De zintuigen zijn niet verschillend van de geest, het lichaam is niet verschillend van de zintuigen, de wereld is niet verschillend van het lichaam en er is niets anders dan deze wereld. Deze opeenvolging van afhankelijke categorieën bestaat al heel lang; toch is dit niet door iemand in beweging gezet en evenmin kunnen we zeggen of het zeer lang of zeer kort heeft bestaan. O Rāma, de waarheid is dat dit niets anders is dan het oneindige bewustzijn dat zichzelf ervaart.

Er is leegheid in de leegte, Brahman doordringt Brahman, de waarheid schijnt in de waarheid en volheid vult de volheid. De wijze doet (ook al functioneert hij in deze wereld) niets, want hij streeft niets na. O Rāma, blijf op dezelfde manier als de ruimte zuiver van hart, terwijl je je uiterlijk met de juiste handeling bezighoudt; blijf zo onaangedaan als een blok hout in situaties die vreugde of verdriet zouden kunnen veroorzaken. Degene die zelfs voor iemand die hem wil ombrengen vriendelijk blijft, is een kenner van de waarheid. Het is een nutteloze bezigheid om iemand te vereren die niet op deze manier boven afkeer en voorkeur (rāga en dveṣa) is uitgestegen. Slechts hij die vrij is van egoïstisch, oftewel intentioneel handelen en die hier volstrekt onthecht is aan wat dan ook, is bevrijd; ook al zou hij de wereld vernietigen, dan nog doet hij niets.

Degene in wie alle gedachten en gewoonten gestopt zijn, is alle mentale conditionering en gebondenheid te boven. Hij is als een olielamp die geen brandstof meer krijgt.

[VI.1:4, 5] Het oplossen van de geest; Rāma bereikt rust en vrede

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, de geest, het intellect en het egogevoel en ook de zintuigen, zijn allen verstoken van een onafhankelijke intelligentie; maar hoe zit het dan met de jīva en dergelijke? Net zoals er één maan is, hoewel het er twee lijken te zijn wanneer men iets aan zijn ogen mankeert of wanneer het reflecterende medium beweegt, zo is het Zelf (de innerlijke intelligentie respectievelijk het bewustzijn) één, hoewel het zich door de gedachtenbeweging als velen toont.

Net zoals de nacht ten einde komt wanneer de duisternis zich terugtrekt, zo komt onwetendheid ten einde wanneer het gif van begeerte naar plezier ophoudt. Dit dodelijke virus van begeerte naar plezier wordt onmiddellijk genezen door de toverformules waar de geschriften over spreken. Op hetzelfde moment dat verdorvenheid of domheid verdwijnen, verdwijnt ook de geest met al wat erbij hoort, net zoals parels alle kanten opvliegen zodra het snoer breekt. O Rāma, door net zoals wormen en ongedierte te leven, hebben degenen die de geschriften negeren voor de vernietiging van hun eigen zelf gekozen.

Zodra de wind gaat liggen, wordt het oppervlak van het meer weer kalm: zodra beweging als gevolg van onwetendheid ophoudt, verdwijnt ook de onrust in de ogen die het gevolg is van de lust naar vrouwen en naar andere aantrekkelijke dingen. O Rāma, het is duidelijk dat jij die standvastigheid hebt bereikt. Je hebt aandachtig naar mijn woorden geluisterd: en daardoor is de sluier van onwetendheid in jou geweken. Zelfs gewone mensen worden sterk beïnvloed door de woorden van hun huisleraar: hoe zou het dan in iemand zoals jij, die een wijdere blik heeft, anders kunnen zijn?

Rāma zei:

Heer, door naar uw wijze woorden te luisteren heeft de wereld (die buiten lijkt te bestaan) zijn substantialiteit verloren en is mijn geest gestopt. Ik neem de wereld waar zoals die is, als het oneindige bewustzijn dat zich oneindig aan mij toont. Al mijn twijfels zijn opgelost. Ik ben vrij van aantrekking en afwijzing. Ik ben gevestigd in mijn ware aard, ik voel me goed (svasthah: ik rust in het Zelf) en ik ben gelukkig, ik ben Rāma in wie de werelden hun toevlucht zoeken. Ik groet mijzelf en ik groet u. De mentale conditionering is verdwenen. De geest is opgehouden te bestaan. Ik zie het Zelf als het al in alles. Wanneer ik aan het verleden denk, glimlach ik om mijn vroegere zotte gedachten van dualiteit. Dit alles dank ik aan het effect van uw zoete woorden van spirituele raad. Terwijl ik nog steeds in deze wereld leef, verblijf ik ook in de wereld van het licht. Dankzij de lichtstralen die in de vorm van woorden van de hoogste wijsheid uit uw verlichte hart stralen, ben ik hier en nu in opperste gelukzaligheid ondergedompeld.

[VI.1:6] Beschrijving van de verwarring in de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, je bent mij dierbaar: daarom zal ik je de waarheid nog eens uitleggen. Luister aandachtig. Luister, ook al moet je daarvoor doen alsof er diversiteit bestaat.

Jouw bewustzijn zal erdoor worden verruimd. En de waarheid die ik nader ga uitleggen zal zelfs hen die niet helemaal zijn ontwaakt voor ellende behoeden.

Wanneer iemand onwetend is, koestert hij het verkeerde idee dat het lichaam het Zelf is; zijn eigen zintuigen blijken zijn ergste vijanden te zijn. Maar iemand die met zelfkennis is begiftigd en die de waarheid kent, geniet daarentegen van de vriendschap van zijn zintuigen die blij en tevreden zijn; ze schaden hem niet. Degene die slechts afschuw voor het fysieke lichaam en voor zijn functies voelt, zal het lichaam zeker niet goed verzorgen en zal daardoor lijden oproepen.

Het Zelf kan niet door het lichaam worden besmet, noch heeft het lichaam enige relatie met het Zelf. Zij zijn als duisternis en licht. Het alle veranderingen en alle vertekeningen overstijgende Zelf komt niet tot bestaan, noch verdwijnt het. Wat er ook maar gebeurt dat gebeurt met dit lichaam, dat inert, onwetend, onbewust, eindig, bederfelijk en ondankbaar is: laat het gebeuren. Maar hoe zou dit lichaam (met behulp van de zintuigen of met behulp van de geest) ooit het eeuwige bewustzijn kunnen begrijpen? Want, wanneer de ene als werkelijkheid wordt gezien, bestaat de ander niet. Aangezien hun natuur zo volkomen verschillend van elkaar is, hoe zou dan hun ervaring van pijn en plezier wel hetzelfde kunnen zijn? Wanneer ze hoe dan ook geen enkele relatie met elkaar hebben (respectievelijk zouden kunnen hebben), hoe zouden ze dan samen kunnen bestaan? Zodra de ene verschijnt, verdwijnt de ander, net zoals dat zodra de dag begint het duister van de nacht verdwijnt. Zelfkennis kan nooit onwetendheid worden; net zoals schaduw nooit heet kan worden.

Het werkelijke Brahman kan nooit onwerkelijk worden, zelfs niet wanneer men zich gewaar is van diversiteit; noch kan het lichaam ooit de natuur van het oneindige bewustzijn verkrijgen. Alhoewel het Zelf alomtegenwoordig is, wordt het niet door het lichaam aangetast, net zoals de lotus niet door het water wordt aangetast. Dus net zoals ruimte niet door de beweging van de wind in de ruimte wordt aangetast, zo wordt dit oneindige Zelf niet aangetast door condities die ouderdom, dood, plezier en pijn, bestaan en niet-bestaan worden genoemd. Zelfs al worden al deze lichamen door een misleid verstand gezien, toch bestaan ze allemaal alleen maar in het oneindige bewustzijn, net zoals golven in de oceaan verschijnen. De diversiteit en de vertekeningen van de verschijningen horen bij het reflecterende medium: de waarheid (oftewel het oneindige Zelf) wordt er niet door aangetast, net zoals de zon niet wordt aangetast door de diversiteit en de beweging die zijn reflectie in verschillende spiegels of in andere reflecterende media ondergaat.

Zodra op deze manier de waarheid omtrent het Zelf wordt ingezien, verdwijnt de onwetendheid van het Zelf onmiddellijk.

Vasiṣṭha vervolgde:

Een juist begrip van het lichaam en van de intelligentie die erin huist, stelt je in staat om de hele schepping in zijn materiële en spirituele aspecten te begrijpen, net zo gemakkelijk als je dingen ziet die door een lamp worden verlicht. Slechts wanneer dit juiste begrip er niet is, zullen er misleide en valse gedachten in ons hart oprijzen

en opbloeien — gedachten die geen enkele bestaansgrond hebben. In verwarring gebracht door deze foutieve gedachten (die oprijzen door de afwezigheid van het licht van ware kennis), wordt men steeds als een strootje door de wind rusteloos heen en weer geslingerd.

In de afwezigheid van de ‘smaak' (directe kennis) van de kosmische intelligentie, beijveren de zintuigen zich om hun objecten vast te grijpen en verbeelden ze zich tevergeefs dat een dergelijk contact tot een zinvolle ervaring zal leiden! Natuurlijk is de oneindige en onuitputtelijke intelligentie (het bewustzijn) in alles aanwezig: maar door de afwezigheid van zelfkennis, lijkt die over zichzelf onwetend te zijn en daardoor lijkt die beperkt en eindig te zijn.

De levenskracht en alles wat daarbij hoort, functioneert hier alleen maar om energie te verschaffen aan de bewegingen die inherent zijn aan het leven, zonder enig ander motief. In de afwezigheid van zelfkennis klinkt al het spreken en het rumoer dat mensen maken als het geluid van een kanon! Zij leiden onvermijdelijk tot vernietiging en niet tot heilzame resultaten. De dwazen genieten van de vruchten van hun werk, niet wetend dat ze in een brandend huis slapen.

Het in het gezelschap van die dwazen verkeren is net zoiets als in een bos op een boom gaan zitten die omgehakt gaat worden. Wat je ook voor deze mensen doet, het is net alsof je de lucht met een stok slaat. Ze gooien alles wat hen wordt gegeven in de modder en met hen praten is net zo zinvol als het blaffen van een hond tegen de lucht.

De onwetendheid omtrent het Zelf is de bron van alle ellende en van alle rampen. O Rāma, is er ook maar enige narigheid die niet uit onwetendheid over het Zelf voortkomt? Deze hele schepping is doordrongen van en wordt onderhouden door onwetendheid. De onwetende ervaart voortdurend allerlei ellende en ervaart nauwelijks vreugdevolle gebeurtenissen. Bronnen van ellende, zoals het lichaam, rijkdom en vrouwen, verdwijnen niet wanneer men onwetend is over het Zelf. Er komt geen einde aan de onwetendheid van degene die heilig gelooft dat het lichaam het Zelf is: hoe zou er dan ware zelfkennis in hem kunnen oprijzen? Zolang deze onwetendheid overheerst, zolang valt de dwaas keer op keer. Zijn ellende houdt niet op. Zelfs de koele stralen van de maan worden door hem als giftige dampen ervaren. De poorten naar de hel staan wijd open, gretig om zo’n dwaas te ontvangen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Alleen in de ogen van de dwaas draagt de giftige woekerplant (vrouw) de bloesem van haar lonkende ogen en van de glimlach die haar tanden op glanzende parels doet lijken. Immers, slechts in het hart van de verdorven mens floreert de verschrikkelijke boom van de lust, die aan ontelbare vogels (de zondige neigingen) ruimte biedt. In het woud van zijn kwaadaardig hart woedt het vuur van haat. Zijn geest wordt door jaloezie beheerst en is een voedingsbodem voor destructieve kritiek op anderen; de enige bloem die zijn hart kent is afgunst en die wordt bezocht door de bijen van eindeloze zorgen. De dood is slechts bedoeld voor zulke slechte dwazen. Geboorte en kindertijd leiden naar de jeugd, jeugd leidt naar ouderdom en ouderdom eindigt

in de dood – en dit alles wordt steeds opnieuw door de onwetende ervaren. De onwetende mens is te vergelijken met een emmer die aan het touw (dat wil zeggen de wereld) zit vastgebonden, waarmee hij nu eens in de diepe put van saṃsāra wordt neergelaten en er dan weer mee naar boven wordt getrokken. Deze als een oceaan zo grote wereldverschijning is voor de wijze zo klein als de voetafdruk van een kalf en voor de onwetende is het als een onpeilbare en eindeloze zee van ellende. Net zoals een gekooide vogel niet in staat is om vrijheid te vinden, zo is de onwetende mens die toegewijd is aan het vervullen van zijn lusten, niet in staat om bevrijding van zijn gebondenheid te vinden. Zijn geest, die door ogenschijnlijk ontelbare neigingen en conditioneringen verward is, is niet in staat om het ronddraaiende wiel van leven en dood helder te zien.

Teneinde de onwetende persoon gevangen te nemen en in gijzeling te houden, spreidt zijn eigen lust een netwerk van illusoire relaties over de hele wereld uit. Met een klein stukje vlees (de ogen) ziet de dwaas een klein stukje van de aarde dat hij voor bergen, meren, bossen en steden aanziet. Onwetendheid is als een machtige boom die zijn takken in alle richtingen heeft uitgespreid en ontelbare bladeren van denkbeeldige objecten schept. In die boom leven ontelbare vogels (gelijk aan het aantal prettige ervaringen van de onwetende). Vogels zijn de bladeren, handelingen de knoppen, verdiensten en tekortkomingen zijn de vruchten, rijkdom en aanzien zijn de bloemen.

Deze onwetendheid is als de maan die opkomt wanneer de zon van wijsheid onder is gegaan; de vele wedergeboorten zijn de stralen van de maan; en deze onwetendheid is de heer van gebreken en onvolmaaktheid. Neigingen en gewoonten zijn de zoete stralen die door deze maan worden rondgestrooid; de vogels van hoop en wensen drinken van deze nectar. In de duisternis van onwetendheid denkt de dwaas dat hij in de objecten van deze wereld plezier en geluk ervaart. De uiterlijke schijn van zoetheid in de objecten wordt door onwetendheid veroorzaakt, want al deze objecten hebben een begin en een einde, ze zijn begrensd, ze zijn vergankelijk.

[VI.1:7] De macht van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Degenen die jij hier voor stralende, met parels en andere juwelen versierde vrouwen aanziet, zijn slechts het product van jouw eigen misleiding: zij zijn de rimpelingen die in de oceaan van lust ontstaan. Het komt door deze misleiding dat iemand aantrekkelijke en verleidelijke kwaliteiten ziet in wat slechts een bepaalde vorm is van vlees, vet, huid, etc., en dat hen er zelfs charmant laat uitzien; en het komt door deze misleiding dat hun borsten als gouden kommen en hun lippen als de bron van nectar, etc., worden beschreven. Door diezelfde misleiding zoekt iemand rijkdom en voorspoed – die in het begin voor die sufferd zoet smaken, die in het midden de oorzaak zijn van het paar van tegenstellingen (geluk en ongeluk, plezier en pijn, succes en falen) en die al snel tot een eind komen. Uit het najagen van voorspoed ontstaan ontelbare takken van vreugde en van ongeluk.

Al van voor het begin van de tijd stroomt deze misleiding als een rivier die door zinloze handelingen en hun effecten modderig en donker is geworden. Het heeft wedergeboorten tot gevolg en het zwelt (door de bittere reacties op, respectievelijk als gevolg van handelingen die het verkrijgen van plezier en geluk beoogden) steeds meer aan. Dergelijke handelingen zijn als een rukwind die een stofwolk doet opwaaien en waarvan de deeltjes fysieke en geestelijke ziekten, ouderdom en allerlei andere kwalen veroorzaken. Dit alles leidt tot de dood (c.q. het verstrijken van de tijd) die onverzadigbaar en gulzig is en die alle werelden verorbert, zodra ze als het ware rijp zijn.

De jeugd wordt gepijnigd door de kwelgeesten van zorg en angst, die dansen wanneer de maan der wijsheid niet schijnt; en de jeugd komt in een nog diepere duisternis van misleiding terecht. Onze tong (het vermogen tot spraak) raakt overwerkt door haar gebruik ten dienste van al die ordinaire en onopgevoede mensen en zij verzwakt daardoor.

Intussen verspreidt armoede haar duizenden takken en brengt ongeluk en geploeter als vruchten voort. Toch blijft (in het duister van de misleiding) de lege, inhoudsloze en de spirituele groei belemmerende begeerte de boventoon voeren.

Sluipenderwijs vangt de kat van de kindsheid de muis van de jeugd.

Deze schepping is inhoudsloos; maar toch verheft ze zich tot een valse werkelijkheid. Het vormt zelfs de vruchten van dharma (de juiste manier van leven) en artha (het verkrijgen van welvaart). Deze wereld, omhuld door de hemel en beschenen door de zon en maan, wordt in stand gehouden door de misleiding over zijn substantie. In het meer van deze wereldverschijning bloeien lelies in de gedaante van lichamen en deze worden bezocht door de bijen die levenskrachten worden genoemd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Het aan verval onderhevige concept van de wereldverschijning ligt besloten in de zintuigen, het wordt gebonden door zelfbeperking en conditionering en door de krachtige ketenen van hoop en wensen. Deze wereldverschijning is als een tere woekerplant, die voortdurend in de wind trilt welke door de beweging van prāṇa (de levenskracht) ontstaat en die voortdurend allerlei wezens voortbrengt om hen daarna aan vernietiging prijs te geven.

Er bestaan vele nobele mensen die boven het moeras van deze hel (de wereldverschijning) zijn uitgestegen en die (bevrijd van alle twijfel) er hier een tijdje van genieten. Er bestaan goddelijke wezens die als lotussen in de blauwe ruimte van het firmament verblijven.

In deze schepping lijken handelingen op de lelie die door het nutteloze verlangen naar de vrucht van deze handelingen wordt besmeurd, die in het net van psychologische conditionering gevangen zit en die begiftigd is met het parfum van bedrijvigheid. Deze wereldverschijning is echter net een kleine vis die in deze beperkte ruimte tot bestaan komt en die spoedig door de halsstarrige en onoverwinnelijke oude gier – die bekend staat als kṛtānta (het einde of de voltooiing

van handeling) – wordt verzwolgen. Toch ontstaan en verdwijnen er dag na dag verschillende taferelen, net zoals er rimpelingen en golven op het oppervlak van de oceaan verschijnen en verdwijnen. De pottenbakker (gekend als tijd) blijft dit alles ronddraaien als ware het de draaischijf. Ontelbare wouden (de schepping) zijn door de bosbrand (gekend als tijd) tot as vergaan. Zo is de staat van deze schepping. Maar omdat de onwetenden vastzitten aan hun eigen onware gedachten, zijn noch de vergankelijkheid van de wereld noch de harde klappen die ze in hun leven oplopen, in staat om hen te doen ontwaken.

Deze psychologische conditionering (zelfbegrenzing) houdt gedurende de hele wereldcyclus stand, net zoals het lichaam van de oppergod Indra. Als door toeval ontstaan er te midden van dit alles goddelijke manifestaties in wie de zuiverste natuur wordt onthuld.

De onbeweeglijke wezens staan als het ware het mysterie van de tijd te overwegen, maar de beweeglijke wezens worden heen en weer geslingerd door de krachtenkoppels van aantrekking en afstoting, van liefde en haat en ze worden aangetast door de vreselijke ziekte die plezier en pijn, ouderdom en dood worden genoemd; zo worden ze zwak en komen ze tot verval. Onder de beweeglijke wezens zijn het de wormen en het ongedierte die de vruchten van hun eigen voorgaande slechte handelingen stil en geduldig verdragen en deze als het ware voortdurend overwegen. Maar de niet waarneembare tijd (of de dood) – die zelfs buiten het bereik van contemplatie is – verslindt alles en iedereen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Bomen staan, zij zijn het ultieme beeld van ellende en zij moeten kou, wind en hitte verdragen, terwijl ze toch bloemen en vruchten voortbrengen. Omdat wezens zoals bijen in de lotus (de wereld) gevangen zitten, blijven ze aldoor rusteloos zoemen.

Dit hele universum is als het ware de bedelnap van Kālī (aanduiding voor het vrouwelijke van kāla, hetgeen tijd en dood betekent!), de godin wiens natuur uit handeling en beweging bestaat. Deze Kālī probeert deze bedelnap steeds met alle schepselen van deze wereld te vullen om ze dan keer op keer aan haar Heer te offeren.

Dit universum kan worden vergeleken met een oudere vrouw. De duisternis van zelf-onwetendheid is haar haar. De zon en de maan zijn haar rusteloze ogen. Haar interne en externe natuur omvat de goden Brahmā, Viṣṇu, Indra, de aarde, de bergen, etc. De waarheid over Brahman (het absolute) is de schatkist die in haar borst verborgen is. Haar moeder is de energie van bewustzijn (respectievelijk zij is de moeder die bewustzijnsenergie wordt genoemd). Net zoals een wolk is ze uiterst beweeglijk en veranderlijk. De sterren zijn haar tanden. De dageraad en de schemering zijn haar lippen. De lotus is de palm van haar hand. De lucht is haar mond. De zeven oceanen zijn haar parelketting. Ze is gekleed in het blauwe firmament. De pool is haar navel. De bossen zijn de haren op haar lichaam. Deze oudere vrouw wordt steeds opnieuw geboren: en zij sterft keer op keer.

Dit alles vindt plaats in het licht van bewustzijn. Daarin bestaan goden die door de schepper Brahmā in een oogwenk worden geschapen; en daarin bestaan schepselen die door het sluiten van de ogen van Brahmā worden vernietigd. In dat hoogste bewustzijn bestaan Rudra's die in een oogwenk duizenden tijdscycli beginnen en eindigen. En er bestaan andere goden die in een oogwenk goden als Rudra scheppen en vernietigen! Waarlijk, deze manifestatie is zonder einde. Wat is er voor het oneindige bewustzijn nou niet mogelijk om in de oneindige ruimte tot bestaan te brengen? Dit alles bestaat echter alleen maar in de verbeelding, hetgeen een manifestatie van onwetendheid is. Alle voor- en tegenspoed, kindertijd, jeugd, ouderdom en dood en ook lijden, alles wat in geluk en ongeluk ondergedompeld is en al het overige: het zijn allemaal woekeringen van de diepe duisternis van onwetendheid.

[VI.1:8] De gevolgen van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, ik zal je nu vertellen hoe deze woekerplant (onwetendheid) zich in alle richtingen verspreidt. Deze woekerplant gedijt in het bos (wereldverschijning) en is geworteld in de berg van bewustzijn. De drie werelden vormen zijn lichaam; en het hele universum is zijn huid. Plezier en pijn, bestaan en niet-bestaan, wijsheid en onwetendheid vormen zijn wortels en vruchten. Wanneer onwetendheid de gedachte aan plezier koestert, wordt plezier ervaren; wanneer het de gedachte aan pijn koestert, wordt pijn ervaren. Wanneer de gedachte aan bestaan overheerst is er bestaan; wanneer de gedachte aan niet-bestaan overheerst is er niet-bestaan. Die onwetendheid breidt zich uit door onwetendheid en produceert dan een nog grotere onwetendheid; wanneer het wijsheid nastreeft en met wijsheid wordt gevoed, ontstaat uiteindelijk wijsheid.

Deze woekerplant van onwetendheid openbaart zich in zijn verschillende bezigheden en in zijn psychologische staten c.q. stemmingen. Op enig moment struikelt het ergens over (komt het in contact met) wijsheid en dan wordt het gezuiverd; maar het raakt opnieuw gebonden. Het is de bron van alle emoties en zintuiglijke ervaringen. Zijn levenssap is de herinnering aan voorbije ervaringen. Het onderzoek naar de natuur van het Zelf (vicāra) is de termiet die het weg eet. De sterren en planeten die aan het firmament flonkeren zijn de bloemen van deze woekerplant.

Deze woekerplant wordt door de geest heen en weer geschud. De gedachtevogels zoeken er hun toevlucht in. De dodelijke slangen van de zintuigen kronkelen er omheen. De python van verboden handelingen woont er in. Het wordt door het licht van de hemel verlicht. Het zit vol met al hetgeen voor het levensonderhoud van levende wezens nodig is. Het herbergt ook nog andere dingen: alle dingen die de dwaas misleiden, alle dingen die wijsheid bevorderen, en een oneindige variëteit aan levende wezens. Degenen die geboren zijn, degenen die binnenkort geboren zullen worden, degenen die dood zijn en degenen die binnenkort zullen sterven wonen er allemaal in. Het is soms gedeeltelijk beschadigd; op een andere plek is er sprake van

wildgroei (in het geval van de volledig onvolwassen personen); maar het is onmogelijk om het in zijn geheel te vernietigen. Het verleden, het heden en de toekomst zijn er in aanwezig. Het is een dodelijke woekerplant die ons dom maakt; maar het sterft wanneer het vastberaden wordt onderzocht.

Deze woekerplant manifesteert zichzelf in het volgende: in de sterren en de planeten, in de levende wezens, in de planten, in de elementen, in de hemel en de aarde, in de goden zowel als in de wormen en het ongedierte. Alles wat zich in dit universum bevindt is van deze onwetendheid doordrongen. Wanneer dit wordt overstegen, zal je zelfkennis bereiken.

[VI.1:9] Over ware kennis

Rāma vroeg:

Meester, ik raak in de war door uw verklaring dat zelfs goden zoals Viṣṇu en Śiva deel uitmaken van deze onwetendheid (avidyā). Wilt u mij dit alstublieft nader uitleggen.

Vasiṣṭha antwoordde:

De waarheid (oftewel bestaan-bewustzijn-gelukzaligheid) ligt buiten het bereik van het denken en het begrip. Het is de hoogste vrede en alomtegenwoordig, het is niet voor te stellen of te beschrijven. Op natuurlijke wijze rijst het vermogen tot gedachtenvorming er in op. In dit begrip van het Zelf worden drie niveaus onderscheiden: subtiel, midden en grof. Het intellect dat deze drie begrijpt noemt ze sattva, rajas en tamas. Deze drie samen vormen wat de natuur (prakṛti) wordt genoemd. Avidyā (onwetendheid) is prakṛti (de natuur) en is drievoudig. Dit is de bron van alle wezens; daarbuiten staat het allerhoogste.

Deze drie kwaliteiten van de natuur (sattva-rajas-tamas) zijn ook ieder weer in drieën onderverdeeld, namelijk het subtiele, het midden en het grove gedeelte van elk van de drie. Er zijn dus negen categorieën. Deze negen kwaliteiten vormen het gehele universum.

De wijzen, de asceten, de volmaakten, de bewoners van de onderwereld, de hemelse wezens en de goden zijn het sattvische deel van onwetendheid. Van deze vormen de hemelse wezens en de bewoners van de onderwereld het grove (tamasische) deel, de wijzen het midden (rajasische) deel en de goden zoals Viṣṇu, Śiva, enz., vormen het sattvische deel. Zij die tot het sattvische deel behoren worden niet opnieuw geboren: zij worden als bevrijd beschouwd. Zij bestaan zolang deze wereld bestaat. De anderen (zoals de wijzen) die bevrijd zijn maar nog wel in leven zijn (jīvanmukta), leggen hun lichaam na verloop van tijd af en gaan dan naar de verblijfplaats van de goden, zij verblijven daar gedurende het bestaan van de wereld en worden dan bevrijd. Dan is dit deel van avidyā c.q. onwetendheid tot vidyā c.q. zelfkennis geworden! Avidyā ontstaat in vidyā net zoals rimpelingen in de oceaan ontstaan; en avidyā lost op in vidyā net zoals rimpelingen oplossen in het water.

Het onderscheid tussen de rimpelingen en het water is onwerkelijk en verbaal. Op dezelfde manier is het onderscheid tussen onwetendheid en kennis onwerkelijk en

verbaal. Er bestaat hier geen onwetendheid en zelfs geen kennis! Wanneer je ermee ophoudt om kennis en onwetendheid als twee verschillende entiteiten te zien, is er slechts wat er is. De reflectie van vidyā in zichzelf wordt als avidyā beschouwd. Wanneer deze twee gedachten los worden gelaten, blijft de waarheid over: het zou iets kunnen zijn of het zou niets kunnen zijn! Het is almachtig, het is leger dan ruimte en toch is het niet leeg, want het is vol bewustzijn. Net zoals de ruimte in een pot, is het onverwoestbaar en overal. Het is de werkelijkheid in alle dingen. Net zoals een magneet louter door zijn aanwezigheid ijzeren deeltjes in beweging brengt, zo veroorzaakt het zonder enige intentie kosmische beweging. Daarom wordt er ook gezegd dat het helemaal niets doet.

[VI.1:10] Onderzoek naar onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze hele wereldverschijning met daarin alle bewegende en bewegingloze wezens is dus waarlijk helemaal niets. Er is niets dat werkelijk fysiek of materieel is geworden. Als alle gedachtevorming, die tot gedachten over het bestaan en het niet-bestaan aanleiding geeft, wordt geëlimineerd, dan besef je dat al deze jīva's, (individuele zielen) etc., lege uitdrukkingen zijn. Alle relaties die door onwetendheid in het hart oprijzen blijken niet te bestaan. Zelfs wanneer er een touw voor een slang wordt aangezien kan er niemand door die slang worden gebeten!

Het ontbreken van zelfkennis wordt onwetendheid of misleiding genoemd. Wanneer het Zelf gekend wordt, bereik je de kust van de oneindige intelligentie. Wanneer bewustzijn van zichzelf een object maakt en zichzelf als een object van waarneming beschouwt, is er onwetendheid of avidyā. Wanneer deze subject-object relatie doorzien wordt, worden alle sluiers die de werkelijkheid verhullen verwijderd. Het individu is niets anders dan de gepersonaliseerde geest (gedachten). De individualiteit verdwijnt wanneer de geest verdwijnt; het bestaat zolang er nog een gedachte aan een persoonlijkheid bestaat. Zolang er een pot bestaat, bestaat er ook het idee van de beperkte ruimte die hij omvat: wanneer de pot breekt blijft de oneindige ruimte over, zelfs daar waar eerder de potruimte werd gezien.

Rāma vroeg:

Heer, wilt u mij alstublieft uitleggen hoe deze kosmische intelligentie zich in dingen als bijvoorbeeld onbezielde rotsen verandert.

Vasiṣṭha antwoordde:

In substanties zoals rotsen is het bewustzijn bewegingloos aanwezig. Het denkvermogen is afgelegd, echter zonder dat de staat van niet-geest kon worden bereikt. Het is net zoiets als de staat van diepe slaap, nog ver verwijderd van de staat van bevrijding.

Rāma vroeg nogmaals:

Maar als zij bestaan alsof zij zonder gedachten en waarnemingen in diepe slaap zijn, dan denk ik dat ze juist dichtbij bevrijding zijn!

Vasiṣṭha antwoordde:

Mokṣa, bevrijding, oftewel de realisatie van het oneindige, is niet hetzelfde als een bewegingloos schepsel te bestaan! Bevrijding wordt bereikt wanneer je na een intelligent zelfonderzoek en nadat dit een innerlijk ontwaken teweeg heeft gebracht de staat van hoogste vrede bereikt. Kaivalya (totale vrijheid) is het bereiken van een zuiver zijn, nadat alle mentale conditioneringen en neigingen na een grondig onderzoek bewust zijn opgelost. De wijzen zeggen dat je slechts in een zuiver zijn (Brahman) wordt gevestigd nadat je de natuur van de in de geschriften uitgelegde waarheid (in het gezelschap en met behulp van verlichte wijzen) hebt onderzocht.

Vasiṣṭha vervolgde:

Zolang er in het hart nog een psychische en geconditioneerde beperking overblijft, al was het maar in hun subtiele 'zaad staat', moet dat worden beschouwd als de staat van diepe slaap; het leidt tot een nieuwe geboorte, zelfs als er een staat van stilte wordt ervaren en zelfs als de geest in zichzelf gekeerd lijkt. Het is een inerte staat en het is de bron van ongelukkig zijn. Dat is de staat van de onbezielde en bewegingloze objecten zoals rotsen e.d. Zij zijn niet vrij van zelfbeperkingen (vāsanā), maar deze zijn er in verborgen en zijn er latent in aanwezig, net zoals de bloem in het zaad (dat ontkiemt, groeit en bloemen geeft) aanwezig is en net zoals potten in klei aanwezig zijn. Waar het zaad van de vāsanā (zelfbeperking, conditionering en neiging) nog bestaat, daar is de staat die lijkt op diepe slaap; het is niet volmaakt; wanneer alle vāsanā's zijn vernietigd en zelfs de potentie ervan niet langer bestaat, is dat de staat die de vierde (boven de wakende staat, de droomstaat en de diepe slaap) staat en de transcendente staat wordt genoemd. Die leidt naar volmaaktheid. De vāsanā, het vuur, de schuld, de ziekte, de vijand, de vriendschap (of hechten), de haat en het vergif – het zijn allemaal hinderpalen, zelfs als er na hun verwijdering slechts een miniem spoortje van is overgebleven.

Als echter alle vāsanā's totaal zijn verdwenen, dan ben je in de staat van zuiver zijn gevestigd; en dan zal (ongeacht of je nu leeft of niet leeft) verdriet niet langer je deel zijn. De cit-śakti (de bewustzijnsenergie) is in de onbeweeglijke schepsels en dergelijke als latente vāsanā aanwezig. Het is die cit-śakti die de natuur van ieder object bepaalt; het is het unieke kenmerk van ieder molecuul in ieder object.

Als dit niet wordt herkend als zijnde de ātma-śakti (de energie van het Zelf oftewel het oneindige bewustzijn), dan schept het de misleiding van de wereldverschijning; als het wel als de waarheid (oftewel het oneindige bewustzijn) wordt gezien, dan vernietigt die realisatie alle ellende. Het niet-zien van deze waarheid is onwetendheid (avidyā); deze onwetendheid is de oorzaak van de wereldverschijning, die weer de bron is van alle andere fenomenen. Net zoals het oprijzen van de eerste gedachte de slaap verstoort en haar beëindigt, zo vernietigt het geringste ontwaken van de innerlijke intelligentie de onwetendheid. Wanneer je (omdat je naar de duisternis wilt kijken) met een licht in de hand naar die duisternis toe gaat, verdwijnt de duisternis; wanneer het licht van onderzoek op onwetendheid schijnt, dan verdwijnt onwetendheid. Zodra je begint te onderzoeken: 'Wat is die 'ik' in dit lichaam van vlees en bloed, botten, enz.?', dan trekt de onwetendheid zich onmiddellijk terug.

Wat een begin heeft, heeft ook een einde. Wanneer alles wat een begin heeft wordt uitgesloten, blijft de waarheid over en dat is het ophouden van onwetendheid (avidyā). Je kunt het beschouwen als iets of als niet-iets; dat wat IS wanneer onwetendheid ophoudt, dat moet worden gezocht. De ervaring van zoetheid, wordt niet door iemand anders ervaren: het luisteren naar de beschrijving van iemands ervaring met het stoppen van onwetendheid brengt jou nog geen verlichting. Eenieder zal dit zelf moeten realiseren. Samengevat, avidyā is het geloof dat: 'Er bestaat een werkelijkheid die niet Brahman c.q. het kosmisch bewustzijn is'; wanneer je er vast van overtuigd bent dat: 'Dit alles is waarlijk Brahman', houdt avidyā op te bestaan.

[VI.1:11] Betoog over Brahman

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, ten behoeve van je spirituele ontwaking herhaal ik dit keer op keer; de realisatie van het Zelf vindt niet zonder een dergelijke voortdurende herhaling (respectievelijk spirituele praktijk) plaats. Deze onwetendheid die avidyā of ajñāna wordt genoemd, is als gevolg van de indrukken en ervaringen van de zintuigen (gedurende duizenden incarnaties in en buiten dit lichaam) zeer massief geworden. Zelfkennis ligt echter niet binnen het bereik van de zintuigen. Het rijst pas op wanneer de zintuigen en de geest (het zesde zintuig) ophouden met functioneren.

O Rāma, leef in deze wereld terwijl je stevig gevestigd bent in zelfkennis, net zoals koning Janaka leeft sinds hij weet wat nodig is om te weten. In zijn geval wordt de waarheid voortdurend door hem gerealiseerd, of hij nu actief is of niet, of hij nu wakker is of niet. Heer Viṣṇu incarneert in deze wereld en neemt (volledig in deze zelfkennis gevestigd) een lichaam aan. Zo blijft ook heer Śiva gevestigd in zelfkennis en ook heer Brahmā is in zelfkennis gevestigd. O Rāma, wees net als zij in zelfkennis gevestigd.

Rāma vroeg:

Meester vertel me alstublieft, wat is de natuur van deze zelfkennis waarin deze wijzen gevestigd zijn?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, je weet dit al. Om dit volkomen duidelijk te krijgen vraag je het echter nog een keer.

Wat er ook bestaat en wat zich ook als deze wereldbegoocheling voordoet, het is slechts de zuivere Brahman (oftewel het absolute bewustzijn) en niets anders. Het bewustzijn is Brahman, de wereld is Brahman, alle elementen zijn Brahman, ik ben Brahman, mijn vijand is Brahman, mijn vrienden en verwanten zijn Brahman, Brahman is het verleden, het heden en de toekomst, want dit alles is gebaseerd op Brahman. Net zoals de oceaan uit de golven lijkt te ontstaan, zo lijkt Brahman zich door middel van de oneindige variëteit van substanties uit te breiden. Brahman begrijpt Brahman, Brahman ervaart en geniet van Brahman, Brahman wordt door de kracht van Brahman zelf in Brahman gemanifesteerd. Brahman is de gedaante van

mijn vijand die mij, Brahman, kwaad doet. Wanneer dit zo is, wie doet wie dan iets aan?

De stemmingen van de geest zoals aantrekking en afstoting en prettig of onprettig, worden in de verbeelding tevoorschijn getoverd. Zij worden door de afwezigheid van gedachten vernietigd. Hoe kunnen zij dan groter worden? Wanneer alleen Brahman zich in alles verplaatst, hetgeen ook Brahman is, en wanneer alleen Brahman zich als Brahman in iedereen ontvouwt, wat is dan vreugde en wat verdriet? Brahman is tevreden met Brahman, Brahman is gevestigd in Brahman. Er bestaat noch een 'ik' noch een ander!

Vasiṣṭha ging verder:

Alle objecten in deze wereld zijn Brahman. 'Ik' ben Brahman. Als dat zo is, dan zijn gehechtheid en onthechting, begeerte en afkeer slechts denkbeelden. Het lichaam is Brahman, de dood is ook Brahman: wanneer zij samenvallen (zoals wanneer het echte touw en de denkbeeldige slang samenvallen), waar is dan de oorzaak voor verdriet? Zo ook als Brahman het lichaam is én het plezier, waar is dan de oorzaak voor vreugde wanneer het lichaam plezier ervaart? Wanneer er aan de oppervlakte van de kalme oceaan golven verschijnen, houden zij niet op water te zijn! Zelfs wanneer Brahman (in de wereldverschijning) geagiteerd lijkt, blijft zijn essentie onveranderd en bestaat er noch een 'ik-heid' noch een 'jij-heid'. Wanneer de draaikolk in het water wegsterft, gaat er niets dood! Wanneer de Brahman-dood het Brahman-lichaam overneemt gaat er niets verloren.

Water kan kalm of in beroering zijn; zo kan Brahman ook kalm of onrustig zijn. Zo is zijn natuur. Het is onwetendheid respectievelijk misleiding die het ene verdeelt in: 'Dit is een bewust wezen' en 'Dit is onbewuste materie'; de wijzen houden er zulke verkeerde zienswijzen niet op na. Daarom is de wereld van de onwetende vol verdriet; voor de wijze is diezelfde wereld vol gelukzaligheid, net zoals voor een blinde de wereld donker is en voor de ziende vol licht.

Wanneer slechts die ene Brahman alles doordringt, bestaat er noch de dood noch bestaat er een levend persoon. De rimpelingen spelen aan de oppervlakte van de oceaan, zij worden noch geboren, noch gaan zij dood! Zo is het ook met de elementen in deze schepping. In het Zelf rijzen misleidende denkbeelden, zoals: 'Dit bestaat' en 'Dit bestaat niet' op. Deze denkbeelden hebben noch een echte oorzaak, noch komen ze voort uit enig motief, net zoals een kristal verschillende gekleurde objecten zonder motief reflecteert.

Het Zelf blijft zichzelf, zelfs al werpen de wereld-energieën een oneindige diversiteit op aan de oppervlakte van de oceaan van het bewustzijn. Er bestaan geen onafhankelijke entiteiten in deze wereld zoals het 'lichaam', enz. Alles wat als het lichaam of als gedachten, als waargenomen objecten, als het vergankelijke en onvergankelijke, als de gedachten en als gevoelens en hun betekenis wordt gezien – dit alles is Brahman in Brahman, het oneindige bewustzijn. Dualiteit bestaat slechts in de ogen van de misleide en onwetende. De geest, het intellect, het egogevoel, de kosmische basiselementen, de zintuigen en meer van deze fenomenen zijn slechts

Brahman: pijn en plezier zijn illusies (het zijn woorden zonder substantie). Zoals een enkele klank in de bergen een echo geeft en deze vervolgens weer na-echoot, zo ervaart het ene kosmische bewustzijn diversiteit in zichzelf door gedachten zoals: 'Dit ben ik' en 'Dit is de geest', enz. Het ene kosmische bewustzijn ziet de veelheid in zichzelf, net zoals de dromer in zichzelf over verschillende objecten droomt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer goud niet als goud wordt herkend, wordt het verward met de aarde; wanneer Brahman niet wordt herkend, rijst de onzuiverheid van onwetendheid op. De kenner van Brahman verklaart dat zo'n groot iemand zelf de Heer (Brahman) is; in het geval van de onwetende wordt het niet herkennen van de waarheid onwetendheid genoemd. (Anders gezegd, het is de mening van de kenners van Brahman dat diezelfde Heer - oftewel het hoogste wezen - in de onwetende als onwetendheid wordt gezien). Wanneer goud wordt herkend als goud, 'wordt' het onmiddellijk goud; wanneer Brahman wordt herkend als Brahman, 'wordt' het onmiddellijk Brahman.

Omdat Brahman almachtig is, wordt hij zonder enig motief om dat te doen wat hij ook maar wil zijn. De kenners van Brahman verklaren dat Brahman de Heer is, het grote wezen dat zonder handeling, doener-schap en instrument is, dat zonder oorzakelijk motief is en dat zonder transformatie of verandering is.

Wanneer deze waarheid niet wordt ingezien, doet het zich in de onwetende voor als onwetendheid, maar die onwetendheid verdwijnt zodra de waarheid wordt ingezien. Wanneer een familielid niet als zodanig wordt herkend, is hij een vreemde; de vreemdeling verdwijnt onmiddellijk, zodra het familielid wordt herkend.

Wanneer men weet dat dualiteit een illusoire verschijning is, dan is er de realisatie van Brahman (het Absolute). Wanneer men weet: 'Dit ben ik niet', wordt de onwerkelijkheid van het ego ingezien. Hieruit rijst ware onthechting op. 'Ik ben waarlijk Brahman' – als deze waarheid wordt ingezien, dan rijst het gewaarzijn van de waarheid op en dan wordt alles omvat door dat gewaarzijn. Wanneer de gedachten 'ik' en 'jij' verdwijnen, rijst het besef van de waarheid op en dan wordt beseft dat dit alles (wat het ook maar is) werkelijk Brahman is.

Wat is de waarheid? 'Ik heb niets te maken met verdriet, handelingen, misleiding of begeerte. Ik ben in vrede, ik ben vrij van verdriet. Ik ben Brahman' – dat is de waarheid. 'Ik ben bevrijd van alle fouten, ik ben het Al, ik zoek niets noch wijs ik iets af, ik ben Brahman' – dat is de waarheid. 'Ik ben vlees en bloed en botten, ik ben lichaam, ik ben bewustzijn, ik ben ook de geest, ik ben Brahman' – dat is de waarheid. 'Ik ben het firmament, ik ben ruimte, ik ben de zon en de hele ruimte, ik ben alle dingen hier, ik ben Brahman' – dat is de waarheid. 'Ik ben een grasspriet, ik ben aarde, ik ben een boomstronk, ik ben het woud, ik ben de bergen en de oceanen, ik ben de non-duale Brahman' – dat is de waarheid. 'Ik ben het bewustzijn waaruit alles ontspringt en door wiens kracht alle wezens hun activiteiten uitvoeren; ik ben de essentie van alle dingen' – dat is de waarheid.

Dit is zeker: alle dingen bestaan in Brahman, alle dingen vloeien eruit voort, alle

dingen zijn Brahman; het is alom aanwezig, het is dat ene Zelf, het is de waarheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

De alomtegenwoordige waarheid, het zuivere bewustzijn waarin geen objecten bestaan, wordt op diverse manieren aangeduid als bewustzijn, het Zelf, Brahman, bestaan, waarheid, ordening en ook als zuivere kennis. Het is zuiver en in zijn licht kennen alle wezens hun eigen Zelf. Ik ben de Brahman die zuiver bewustzijn is, nadat er aan zijn eigen verschijning als geest, intellect, zintuigen en alle andere soortgelijke gedachten voorbij wordt gegaan. Ik ben het onvergankelijke bewustzijn (oftewel Brahman); alleen in mijn licht stralen alle elementen en in mijn licht straalt het gehele universum. Ik ben het bewustzijn (oftewel Brahman), waar alsmaar vonken van af springen die een gereflecteerd bewustzijn door het hele universum uitstralen. Zelfs als het door een zuivere geest wordt gezien, dan nog drukt het zichzelf in stilte uit. Hoewel het in contact lijkt te staan met de onophoudelijke ervaringen van het egogevoel van de ontelbare wezens die zo de vreugde van Brahman ervaren, is het toch buiten hun bereik en kan het niet worden aangeraakt. Want ook al is het waarlijk de uiteindelijke bron van alle geluk en vreugde, het heeft de natuur van diepe slaap (zonder verdeeldheid). In de relatie tussen subject en object en in de daaruit voortvloeiende genoegens, wordt een miniem beetje van de gelukzaligheid van Brahman ervaren.

Ik ben de eeuwige Brahman, vrij van valse gedachten van pijn en plezier, enz. en daardoor ben ik zuiver; ik ben het bewustzijn waarin een waarachtig en zuiver ervaren bestaat. Ik ben dat zuivere bewustzijn, waarin de zuivere intelligentie functioneert zonder verstoring door gedachten. Ik ben Brahman, de intelligente energie die in alle elementen (aarde, water, vuur, enz.) werkt. Ik ben zuiver bewustzijn dat zich in de verschillende vruchten manifesteert als de karakteristieke smaak, enz.

Ik ben de onveranderlijke Brahman die wordt gerealiseerd wanneer zowel de vreugde vanwege het vervulde verlangen alsook de teleurstelling vanwege het onvervulde verlangen worden overstegen. Wanneer de zon schijnt en de wereldse objecten in dat licht worden gezien, ben ik het zuivere bewustzijn dat ertussenin zit en dat het Zelf is van én het licht én van het verlichte object. Ik ben dat zuivere bewustzijn (oftewel Brahman) dat onafgebroken aanwezig is in de staten van waken, dromen en diepe slaap en dat daarom de vierde staat c.q. de transcendentale waarheid is.

Net zoals de smaak van het sap van suikerriet (verbouwd op honderd verschillende velden) overal hetzelfde is, zo is het bewustzijn in alle wezens hetzelfde – ik ben dat bewustzijn. Ik ben die bewustzijns-energie (cit-śakti) die groter is dan het universum en die toch subtieler is dan het kleinste atoomdeeltje en die daarom onzichtbaar is. Ik ben het bewustzijn dat (net zoals boter in melk) overal aanwezig is en wiens natuur het ervaren is.

Vasiṣṭha ging verder:

Zoals gouden sieraden slechts van goud zijn, zo ben ik het zuivere bewustzijn in

het lichaam. Ik ben het Zelf dat zowel binnen als buiten alles doordringt. Ik ben dat zuivere bewustzijn dat zonder zelf enige verandering te ondergaan alle ervaringen reflecteert en dat niet door onzuiverheid wordt geraakt.

Ik groet dat bewustzijn, de schenker van de vruchten van alle gedachten, het licht dat in alle lichtbronnen schijnt, het hoogste doel; dat bewustzijn doordringt alle ledematen, is altijd wakker en alert, vibreert in alle substanties en is altijd homogeen en onverstoorbaar, alsof het altijd diep in slaap en toch klaarwakker is. Dat bewustzijn is de werkelijkheid die alle substanties in het hele universum hun eigen karakteristieke uitstraling geeft en ofschoon het zich in alles bevindt en daarom het meest nabij is, is het voor de geest en de zintuigen toch ver en onbereikbaar. In de wakende- en in de droomstaat, in de diepe slaap en in de vierde (transcendente) staat van bewustzijn schijnt het onafgebroken en homogeen, mits alle gedachten gestopt zijn, mits alle opwinding gestopt is en mits alle opwinding en haat verdwenen zijn. Ik groet dat bewustzijn, dat zonder begeerte en zonder egogevoel is en dat niet in delen kan worden opgesplitst.

Ik heb dat bewustzijn bereikt dat overal in aanwezig is; en hoewel het alles is, overstijgt het diversiteit. Het is het kosmische net waarin het oneindige aantal wezens als vogels gevangen zit; hierin manifesteren zich al deze werelden, hoewel er in feite toch nooit iets is gebeurd. Dat bewustzijn heeft de natuur van bestaan en niet-bestaan en het is de rustplaats van alles wat goed en goddelijk is. Het speelt de rollen van alle wezens en is de bron van alle liefde en vrede, ofschoon het voor altijd verenigd en bevrijd is. Het is het leven van alle levende wezens, de ongeschapen nectar die door niemand kan worden gestolen, de altijd bestaande werkelijkheid. Dat bewustzijn wordt in zintuiglijke ervaringen gereflecteerd, maar het staat daar toch los van en het kan daar niet door worden ervaren. Alle wezens verheugen zich er in, hoewel het zelf de zuivere gelukzaligheid is dat boven alle plezier uitstijgt; het is net zoals ruimte, maar is voorbij ruimte; het is glorieus, maar zonder de bijbehorende veroveringen en glorieuze daden. Hoewel het lijkt of het alles doet, doet het niets.

Dit alles is 'ik' en dit alles is 'mijn'. Maar ik ben niet en ik ben niet 'anders dan ik'. Ik heb dit gerealiseerd. Laat deze wereld een illusie zijn of laat het een substantie hebben. Ik ben vrij van de koorts van wanhoop.

[VI.1:12,13] De Yoga van kennis en die van de controle van prāṇa

Vasiṣṭha vervolgde:

Gevestigd in deze realisatie van de waarheid leefden de grote wijzen voor eeuwig in vrede en harmonie. Zij waren vrij van psychologische vooringenomenheid en daardoor zochten zij, noch verwierpen zij het leven of de dood.

Als een tweede berg Meru verbleven zij onwankelbaar in hun directe ervaring. En toch zwierven zij door de bossen, de eilanden en de steden, toch reisden zij naar de hemelen alsof ze engelen of goden waren, toch bestreden zij hun vijanden en regeerden zij als keizers en toch hielden zij zich volgens de aanwijzingen in de geschriften met verschillende activiteiten bezig, omdat ze wisten dat dat gedrag

passend was. Zij genoten van het leven, zij bezochten lusthoven en zij werden door hemelse nimfen vermaakt. Zij vervulden trouwhartig hun plichten als huisvader, zij stortten zich zelfs in grote oorlogen en zij behielden hun gelijkmoedigheid, zelfs in de meest verschrikkelijke situaties, waarin anderen hun vrede en kalmte allang verloren zouden hebben.

Hun geest was volledig opgegaan in de sattvische c.q. goddelijke staat en was daardoor volkomen vrij van misleiding, van egoïsme ('ik doe dit') en van de wens om iets te willen bereiken, hoewel zij het bereikte resultaat (respectievelijk de vruchten van hun handelen) niet afwezen. Zij waren niet verheugd wanneer zij hun vijanden hadden verslagen, noch werden zij wanhopig of ellendig wanneer zijzelf werden verslagen. Zij waren betrokken bij natuurlijke handelingen en zij lieten alle handelingen spontaan plaatsvinden.

O Rāma, volg hun voorbeeld. Laat je persoonlijkheid (egogevoel) zonder ego zijn en voer de bij de situatie passende handelingen spontaan uit. Want alleen het oneindige, ondeelbare bewustzijn is de waarheid; en dat toont zich aan ons als deze diversiteit, die noch werkelijk noch onwerkelijk is. Leef dus volkomen onthecht aan wat dan ook. Waarom treur je alsof je een onwetende bent?

Rāma zei:

Heer, door uw genade ben ik me nu volkomen bewust van de werkelijkheid. Mijn misleiding is verdwenen. Ik zal doen wat u mij vraagt. Ik blijf vredig in de staat van iemand die tijdens het leven bevrijd is (jīvanmukti). O heer, vertelt u mij alstublieft hoe men, door beteugeling van de levenskracht (prāṇa) en door alle zelfbeperkingen c.q. psychologische conditioneringen te verwijderen, de staat van een bevrijde kan bereiken?

Vasiṣṭha vervolgde:

De methode om de kringloop van geboorte en dood te doorbreken wordt yoga genoemd. Het is de ultieme transcendentie van de geest en het kent twee varianten. Zelfkennis is de eerste variant, beteugeling van de levenskracht de tweede. Met de term yoga wordt tegenwoordig echter voornamelijk de laatste methode aangeduid. Beide methoden leiden evenwel tot hetzelfde resultaat. Voor sommigen is zelfkennis door onderzoek moeilijk; voor anderen is yoga moeilijk. Ik ben er echter van overtuigd dat het pad van onderzoek voor iedereen eenvoudig is, want zelfkennis is de altijd aanwezige waarheid. Ik zal nu de yoga-methode beschrijven.

[VI.1:14,15] Het verhaal van Bhuśuṇḍa

Vasiṣṭha vervolgde:

In het oneindige en ondeelbare bewustzijn is als het ware een denkbeeldig hoekje voor de wereldverschijning ingeruimd. Daar woont de schepper die ogenschijnlijk de oorzaak is van deze verschijning. Ik ben uit zijn geest geboren. Toen ik eens in de hemel van Indra was, hoorde ik van de wijzen zoals bijvoorbeeld Nārada de verhalen over langlevende wezens. Tijdens die discussie vertelde de grote wijze Śātātapa:

"Op een plek op de berg Meru staat een wensboom die Cūta wordt genoemd. Zijn bladeren zijn van goud en zilver gemaakt. In die boom woont de kraai Bhuśuṇḍa, hij is volkomen vrij van afkeer of aantrekking. Niemand op aarde of in de hemel heeft langer geleefd dan hij. Hij leeft niet alleen heel lang, maar hij is ook een verlicht en vreedzaam persoon. Als iemand van jullie zo kan leven, dan zal dat worden beschouwd als een hoogst prijzenswaardig en verdienstelijk leven."

Ik hoorde deze woorden. Ik werd er enorm door geïnspireerd. Spoedig ging ik op weg om deze Bhuśuṇḍa te ontmoeten. Ik bereikte in een oogwenk de top van de berg Meru waar Bhuśuṇḍa leefde. De berg straalde, vergelijkbaar met de uitstraling van de yogi die door de beoefening van yoga de psychische poort – boven op het hoofd en aan het boveneinde van de nāḍī, de suṣumnā, (dat ook wel Meru wordt genoemd) – heeft 'geopend'. De bergtop reikte tot aan de hemel.

Daar zag ik de boom Cūta, waarvan de bloemen en bladeren als juwelen glansden. Het was een hemelhoge boom. De hemelse wezens die erin woonden vulden de atmosfeer met hun gezang. In die boom woonden ook volmaakte wijzen, die iedere vorm konden aannemen die ze maar wilden. Het was een enorme boom van onmetelijke afmetingen.

Ik zag de verschillende soorten vogels die in die boom woonden. Ik zag de beroemde zwaan die het voertuig is voor de schepper Brahmā. Ik zag de vogel Śuka die het voertuig is voor de god van het vuur en die onderlegd was in de geschriften. Ik zag de pauw die het voertuig is voor de god Kārtikeya. Ik zag ook de vogel Bharadvāja en nog andere vogels. En in de verte zag ik kraaien in die boom zitten. Te midden van hen zag ik de grote Bhuśuṇḍa, die daar in volledige rust en vrede zat. Hij was prachtig, stralend en vredig.

Dit was de beroemde Bhuśuṇḍa, de langlevende. Hij leefde al een aantal wereldcycli. Hij herinnerde zich zelfs degenen die verschillende tijdperken geleden leefden. Hij was stil. Hij was vrij van 'ik' en 'mijn'. Hij was de vriend en familie van allen.

[VI.1:16,17] Bhuśuṇḍa (vervolg): Bhuśuṇḍa over zichzelf

Ik nam vlak voor Bhuśuṇḍa plaats. Hij wist dat ik Vasiṣṭha was en hij heette me op passende wijze welkom. Louter door zijn gedachtenkracht materialiseerde hij bloemen waarmee hij mij vereerde. Hij vroeg me om dichtbij hem te komen zitten.

Bhuśuṇḍa zei toen tegen me:

"Ik beschouw het als een grote zegen dat u ons na zo lange tijd opzoekt (darśan). Ondergedompeld in de nectar van uw darśan (aanwezigheid en gezelschap) zijn we als vernieuwd, zoals een goede boom. U bent de grootste van degenen die het waard zijn om aanbeden te worden: en u komt hier alleen als het resultaat van de optelsom van mijn verdiensten. Vertelt u mij alstublieft de directe aanleiding van dit bezoek. In uw hart schijnt immers het licht van zelfkennis, dat werd ontstoken door onafgebroken en intens onderzoek naar de natuur van deze onwerkelijke wereldverschijning. Wat is het doel van uw bezoek? Ah, door alleen maar naar uw gezegende

voeten te kijken heb ik uw doel geraden. U bent hier gekomen om uw onderzoek in de geheimen van een extreme levensduur voort te zetten. Ik zou uw bedoeling echter graag uit uw eigen mond willen horen."

Ik antwoordde als volgt:

"U bent waarlijk gezegend dat u geniet van de hoogste vrede die u omgeeft, dat u met de hoogste wijsheid (zelfkennis) bent begiftigd en dat u niet gevangen zit in het net van de wereldillusie. Ik verzoek u om een tip van de sluier over uzelf op te lichten. In welke stam bent u geboren? Hoe heeft u zelfkennis (het enige wat het waard is om te weten) verkregen? Hoe oud bent u nu? Wat herinnert u zich uit het verleden? Wie heeft bepaald dat u zolang zult leven en dat u in deze boom zult wonen?"

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"O wijze, aangezien u mij deze vragen stelt, zal ik ze naar behoren beantwoorden. Ik verzoek u om aandachtig te willen luisteren. Het verhaal dat ik ga vertellen is zo inspirerend dat het zowel de zonden wegneemt van hen die het verhaal vertellen als van hen die ernaar luisteren."

O Rāma, nadat Bhuśuṇḍa dit had gezegd, vertelde hij mij het volgende verhaal. Zijn woorden waren serieus en beleefd. Ze hadden gezag, doordat hij boven alle wensen en het navolgen van plezier was uitgerezen. Zijn hart was zuiver, want het had zijn eigen vervulling bereikt. Hij was zich volledig gewaar van het komen en gaan van de scheppingen. Zijn woorden waren zoet. Hij had de waardigheid van de schepper Brahmā zelf. Zijn woorden waren als nectar. En hij begon het nu volgende verhaal te vertellen.

[VI.1.18] Bhuśuṇḍa (vervolg): de acht goddelijke moeders

Bhuśuṇḍa zei:

"In dit universum bestaat Hara, een grote godheid die de god der goden is en die door alle goden in de hemel wordt aanbeden. Zijn gemalin is zo groot als de helft van zijn lichaam. De heilige rivier de Ganges stroomt uit zijn aan elkaar geklitte haren. De stralende maan schijnt vanaf zijn hoofd. Een dodelijke cobra hangt rondom zijn nek, ogenschijnlijk beroofd van zijn gif door de nectar die uit de maan vloeide. Zijn enige versiering is de heilige as die over zijn hele lichaam is uitgesmeerd. Hij woont op begraafplaatsen en op crematoriumterreinen. Hij draagt een slinger van doodshoofden. Slangen vormen zijn amuletten en armbanden. Met een enkele blik doodt hij de demonen. Hij is toegewijd aan het welzijn van het gehele universum. Hij wordt gesymboliseerd door heuvels en bergen die voor eeuwig in meditatie lijken te zijn verzonken. Zijn begeleiders zijn kwelgeesten die handen en hoofden hebben als scheermessen en die de gezichten van een beer, een kameel, een muis, enz., hebben. Hij straalt met drie ogen. De kwelgeesten buigen voor hem. En godinnen, die zich voeden met de wezens in de veertien werelden, dansen voor zijn aangezicht.

Deze godinnen hebben ook gezichten die op diverse dieren lijken. Zij wonen op de bergpieken, in de ruimte, in diverse werelden, in crematoria en in de lichamen

van geesten met een menselijke gedaante. De acht voornaamste vrouwelijke godheden zijn: Jayā, Vijayā, Jayantī, Aparājitā, Siddhā, Rakttā, Alaṃbusā en Utpalā. Alle anderen volgen deze acht godinnen. Nummer zeven, Alaṁbusā, is van hen de meest bekende. Haar rijdier is de ongelofelijk krachtige en blauw gekleurde kraai Caṇḍa.

Op een keer kwamen al deze godinnen in de ruimte tezamen. Plechtig aanbaden zij de godheid Tumburu (een aspect van Rudra) en zij voerden een ritueel voor de linkerhand (dat de hoogste wijsheid onthult) uit. Zij vereerden Tumburu en ook de godheid die Bairava heet en terwijl ze onder invloed van wijn waren, begonnen zij verschillende rituelen uit te voeren. Al snel ontstond er een discussie over de belangrijke vraag, hoe het toch kwam dat Hara, de heer van Umā, hen zo neerbuigend behandelde. En ze besloten als volgt: "We zullen onze moed en bekwaamheid op zo'n manier demonstreren, dat hij het in het vervolg niet meer zal doen." Met hun toverkracht overmeesterden zij Umā en voerden haar weg van haar heer Hara. Alle godinnen zongen en dansten in extase. Sommige dronken, sommige zongen, sommige lachten, sommige brulden, sommige vluchtten, sommige vielen en sommige aten vlees. Deze dronken godinnen begonnen over de hele wereld chaos te creëren."

[VI.1.19] Bhuśuṇḍa (vervolg): de geboorte en belichaming van Bhuśuṇḍa

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Terwijl de godinnen zich zo vermaakten en feest vierden, werden hun rijdieren ook dronken en begonnen te dansen. Alle vrouwelijke zwanen dansten met de kraai Caṇḍa (Alaṁbusā's voertuig). Terwijl deze vrouwelijke zwanen zo aan het dansen waren, voelden zij de behoefte om te paren. Alle zwanen paarden één voor één met de kraai Caṇḍa, want ze waren allemaal dronken. Spoedig raakten ze zwanger.

Toen de festiviteiten waren afgelopen, gingen alle godinnen naar heer Hara (Śiva): ze boden hem het lichaam van Umā aan, die ze met hun toverkracht in voedsel hadden omgetoverd. De heer kende echter de waarheid en was woedend op de godinnen. En daarop toverden ze Umā weer in haar oude gedaante terug en gaven haar aan de heer, die zo zijn gemalin terugkreeg. Alle godinnen keerden naar hun respectievelijke onderkomens terug. De zwanen (de rijdieren van Brāhmi) vertelden aan Brāhmi alles wat er was gebeurd.

De godin Brāhmi zei hen: "Omdat jullie allemaal zwanger zijn van een jong, kun jullie je plicht niet vervullen. Jullie zijn daarom voorlopig vrij om te gaan naar waar je maar heen wilt." Nadat ze dit had gezegd verzonk de godin in diepe contemplatie.

Op de gestelde tijd legden de zwanen 21 eieren en gingen zij broeden. Zodoende zijn er 21 van ons in de familie van de kraai Caṇḍa geboren. Net zoals onze moeders vereerden wij de godin Brāhmi. Door haar genade bereikten we zelfkennis en bevrijding. Toen gingen we naar onze vader toe, die ons liefdevol omhelsde. Vervolgens aanbaden wij allemaal de godin Alaṃbusā."

Caṇḍa zei: "Kinderen, zijn jullie (nadat jullie alle belemmeringen veroorzaakt door de vāsanā en mentale conditionering hebben overwonnen) al aan de fuik van de wereldverschijning voorbij gegaan? Mocht dit niet zo zijn, laten we dan de godin vereren die jullie de genade om de hoogste wijsheid te bereiken zal schenken."

Wij antwoordden: "Vader, wij hebben die wijsheid die het waard is om te bereiken al door de genade van de godin Brāhmī ontvangen. Wij zoeken een afgelegen en fijne plaats om te wonen."

Caṇḍa zei: "Er is een prachtige berg in de wereld die Meru wordt genoemd, die de drager is van de veertien werelden en die de drager is voor alle wezens die daarin wonen. Alle goden en wijzen wonen daar. Op deze berg staat de wensboom. Op één van zijn takken bouwde ik eens een nest, terwijl de godin Alaṃbusā in diepe meditatie was verzonken. Het is op iedere manier mooi en excellent. Kinderen, ga naar dat nest toe om daar te gaan wonen. Jullie zullen nooit ergens last van ondervinden."

Dankzij de instructies van onze vader kwamen we hiernaartoe en we vonden allen onze verblijfplaats in dit nest."

[VI.1.20] Bhuśuṇḍa (vervolg): uitleg van Bhuśuṇḍa over zijn mysterieuze karakter

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Omdat we het zelf hebben gezien kunnen we ons die wereld die in vroeger dagen eens bestond nog goed kunnen herinneren."

Vasiṣṭha vroeg: "Wat gebeurde er met uw broers, want ik zie u hier immers alleen?"

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"O wijze, er is reeds een lange tijd verstreken en mijn broers legden na verloop van tijd hun lichaam af en gingen naar de hemel van heer Śiva. Ja, zelfs langlevende wezens die heilig en vroom en sterk zijn, worden na verloop van tijd door Tijd (de dood) opgeslokt."

Vasiṣṭha vroeg nogmaals: "Hoe komt het dan dat u onaangedaan bent gebleven door hitte, kou, wind en vuur?"

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Hoewel de schepper er ruimschoots voor heeft gezorgd dat zelfs de nederige kraai kan overleven, klopt het dat de gedaante van een kraai niet de meest gelukkige belichaming is, omdat die door de mensen wordt geminacht. Maar we bleven desalniettemin in het Zelf gevestigd, gelukkig en tevreden: daardoor hebben we het ondanks ontelbare rampen steeds overleefd. We bleven stevig in het Zelf gevestigd en hebben afgezien van dwaze activiteiten die alleen maar een kwelling zijn voor het lichaam en de geest. Voor dit fysieke lichaam bestaat er geen ellende, noch tijdens het leven noch tijdens de dood; daarom blijven we zoals we zijn en wensen we niets anders dan dat wat is.

We hebben het noodlot van de werelden gezien. We hebben in de geest de identificatie met het lichaam losgelaten. Gevestigd in zelfkennis en verblijvend in

deze boom, zie ik de tijd verstrijken. Door het beoefenen van prāṇāyāma ben ik boven de tijdsindeling uitgestegen. Daardoor rust ik in de vrede van het hart en daardoor word ik niet aangedaan door de gebeurtenissen in de wereld. Laat al deze wezens verdwijnen of ontstaan; we kennen geen enkele angst. Laat alle wezens de oceaan van Tijd (de dood) binnengaan, wij zitten echter aan de oever van die oceaan en blijven onaangedaan. We aanvaarden niets en wijzen niets af; we lijken te bestaan, maar we zijn niet wat we lijken te zijn. Zo verblijven we in deze boom.

Hoewel we ons met allerlei activiteiten bezighouden, verdrinken we toch niet in allerlei mentale veranderingen en verliezen we nooit het contact met de werkelijkheid.

Heer, de nectar waarvoor de goden de oceaan karnden, haalt het niet bij de zegeningen van de nectar die voortvloeit uit de aanwezigheid van wijzen zoals u. Ik vind niets lovenswaardiger dan het gezelschap van wijzen die vrij zijn van begeertes en wensen. O heilige, ofschoon ik reeds zelfkennis heb bereikt, beschouw ik (omdat ik u vandaag heb gezien en van uw gezelschap heb genoten) mijn leven als geheel vervuld."

[VI.1.21] Bhuśuṇḍa (vervolg): uitleg van de oorzaak van een lang leven

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Deze wensboom wordt nooit dooreengeschud, noch door enig natuurfenomeen, noch door rampen die door levende wezens worden veroorzaakt. Van die laatstgenoemden zijn er verschillende geweest toen de demonen probeerden om de aarde te vernietigen of te overheersen, maar ook toen de Heer ingreep en de aarde uit de greep van de demonen redde. Tijdens dit alles bleef de boom onaangetast. Zelfs de zondvloed en de verzengende hitte van de zon tijdens de kosmische eindtijd konden deze boom niet dooreenschudden. Daardoor zijn wij die in de boom wonen ook aan die rampen ontsnapt: het kwaad overkomt degene die op een duivelse plaats woont."

Vasiṣṭha vroeg:

"Maar gedurende de eindtijd van de kosmos wanneer alles wordt opgelost, hoe is het jullie toen gelukt om in leven te blijven?"

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"O wijze, gedurende die periode verlaat ik dit nest, net zoals een ondankbare man zijn vriend verlaat. Ik ben dan één met de kosmische ruimte, volkomen vrij van alle gedachten en mentale veranderingen. Wanneer de twaalf kosmische zonnen een ondragelijke hitte naar deze schepping uitstralen, beoefen ik de vāruṇi dhāraṇā en ik blijf onaangedaan. (Varuṇa is de god van de wateren: vāruṇi dhāraṇā is contemplatie op Varuṇa). Wanneer de wind met zo'n kracht blaast, dat het zelfs bergen van hun plek krijgt, beoefen ik de pārvati dhāraṇā en ik blijf onaangedaan. (Parvata is een berg en pārvati dhāraṇā is contemplatie op de berg). Wanneer het hele universum door de vloed van de kosmische oplossing wordt overstroomd, beoefen ik de vāyu dhāraṇā en ik blijf onaangedaan. (Vāyu is wind en vāyu dhāraṇā is contemplatie op

de wind). Tot aan het begin van de volgende kosmische cyclus verblijf ik dan als in diepe slaap. Wanneer de nieuwe schepper een nieuwe kosmos schept, neem ik mijn verblijfplaats in dit nest weer in."

Vasiṣṭha vroeg:

"Waarom kunnen anderen niet doen wat u heeft gedaan?"

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"O wijze, de wil van het hoogste wezen kan niet worden geschonden: het is zijn wil dat ik ben zoals ik ben en dat anderen zijn zoals zij zijn. Men kan niet peilen noch meten wat moet gebeuren. In overeenstemming met de natuur van ieder wezen komt datgene tot bestaan wat moet bestaan. In overeenstemming met mijn gedachtenkracht c.q. idee groeit deze boom daarom iedere wereldcyclus op deze manier en op deze plek."

Vasiṣṭha vroeg:

"U hebt zo'n lang leven dat het net lijkt of u de uiteindelijk bevrijding hebt bereikt! En u bent wijs, moedig en een grote yogi. Vertelt u me alstublieft welke buitengewone dingen u zich over deze en over vorige wereldcycli herinnert."

Bhuśuṇḍa zei:

"Ik herinner me dat er eens niets op deze aarde bestond, geen bomen of planten, zelfs geen bergen. Gedurende elfduizend jaar was de aarde bedekt met lava. Buiten het poolgebied was er in die tijd geen dag of nacht: want noch de maan noch de zon scheen op de rest van de aarde. En van het poolgebied werd slechts de helft verlicht.

Demonen regeerden toen over de aarde: zij waren misleid, krachtig en welvarend. De aarde was hun speelterrein.

Buiten het poolgebied was de rest van de aarde met water bedekt. En daarna was de hele aarde, met uitzondering van het poolgebied, gedurende zeer lange tijd met bossen bedekt. Daarna ontstonden er hoge bergen, maar er woonden geen mensen. Gedurende een tijd van tienduizend jaar was de aarde met de lijken van de demonen bedekt.

Op een keer waren zelfs de goden (die gewoonlijk door het luchtruim zweefden) zo bang dat zij uit het zicht verdwenen. En de aarde leek slechts een enkele berg te zijn! Ik herinner me veel van zulke gebeurtenissen: laat me je echter nu vertellen wat van belang is.

Tijdens mijn leven heb ik het komen en gaan van ontelbare Manu's gezien (Manu is de voorvader van het menselijk ras). Op zeker moment was de wereld zonder goden en demonen, het was slechts één stralend kosmisch ei. Een andere keer werd de aarde bevolkt door Brahmanen (leden van de priesterkaste) die verslaafd waren aan alcohol, door śūdrā's (de dienende kaste) die de goden belachelijk maakten en door vrouwen die meerdere mannen hadden. Ik herinner me ook een ander tijdperk waarin de aarde bedekt was met bossen en er in de verste verte nog geen oceanen waren en er opeens mensen werden geschapen. Een andere keer bestond er geen berg en geen aarde; de goden en heiligen verbleven in de ruimte. Weer een andere keer bestonden er noch goden noch heiligen; er heerste alom duisternis.

Eerst ontstond de gedachte aan de schepping. Toen ontstond licht en rees de verdeling van het universum op. Toen werden er achtereenvolgens verschillende wezens en ook sterren en planeten geschapen.

In een bepaalde periode zag ik dat het heer Viṣṇu (meestal gezien als de beschermer) was die het universum schiep en een andere keer was het Brahmā die het universum schiep en weer een andere keer was het Śiva die de schepper werd."

[VI.1.22] Bhuśuṇḍa (vervolg): over de vroegere tijdperken

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Zowel uit een recent verleden als ook uit reeds vervlogen tijden herinner ik me wijzen zoals u, godinnen zoals Gauri, demonen zoals Hiranyāksa, koningen zoals Śibi. O wijze, dit is de achtste keer dat u als de wijze Vasiṣṭha werd geboren en dit is de achtste keer dat we elkaar ontmoeten. De ene keer werd u uit ruimte geboren, een andere keer uit water, een keer uit wind, uit een berg en toen uit vuur.

Wat er nu ook allemaal in de huidige schepping gebeurt, dat is op precies dezelfde manier in drie eerdere scheppingen gebeurd. Ik herinner me echter de gebeurtenissen van tien zulke scheppingen.

(noot: Dan volgt een lijst van belangrijke wereldgebeurtenissen die niet allemaal steeds in iedere schepping herhaald werden, vandaar het verschil in het aantal keren dat Bhuśuṇḍa het waarnam. Om dit te illustreren worden hier een paar van deze gebeurtenissen verteld.)

In ieder tijdperk zijn er wijzen geweest die de waarheid naar voren brachten en de Veda's openbaarden. Er zijn Vyāsa's geweest die de legenden (of prehistorische mythen) opschreven. En Vālmīki stelde steeds weer de heilige Rāmāyaṇa op schrift. Bovendien bestaat er een boek van wijsheid die uw instructies aan Rāma bevat, dat door een wijze die Vālmīki heet werd opgeschreven: het origineel bestond uit honderdduizend verzen. In dit tijdperk zal het opnieuw, voor de twaalfde keer, door Vālmīki worden opgeschreven. Er was een vergelijkbaar groots geschrift dat bekend staat als 'Bharata', maar dat geschrift is in de vergetelheid geraakt.

Teneinde de demonen te vernietigen wordt heer Viṣṇu steeds weer opnieuw als Rāma geboren: in dit tijdperk zal hij voor de elfde keer worden geboren. En heer Viṣṇu zal voor de zestiende keer als Kṛṣṇa worden geïncarneerd.

Dit alles is echter een illusoire verschijning; de wereld als zodanig is geen werkelijkheid. Voor de misleide geest lijkt hij werkelijk te zijn. In een oogwenk rijst het op en verdwijnt het weer, net zoals de rimpelingen in de oceaan. De drie werelden waren gedurende enige tijdperken hetzelfde en gedurende andere tijdperken waren ze juist volslagen verschillend. Vanwege al deze verschillen krijg ik in ieder tijdperk nieuwe vrienden, nieuwe familieleden, nieuwe bedienden en nieuwe verblijfplaatsen. Soms woon ik in de Himālaya's, andere keren in de Malaya bergen en op andere tijden verblijf ik in dit nest, op grond van mijn genetische aanleg.

Zelfs de windstreken veranderen van tijd tot tijd. Daar ik als enige de nacht van de schepper Brahmā heb overleefd, ken ik de waarheid omtrent deze veranderingen.

Afhankelijk van de posities van de aardpolen en de bewegingen van de sterren, de zon en de maan, worden de windstreken (noord, oost, etc.) bepaald. Wanneer deze veranderen, veranderen ook de windstreken. Ik weet echter dat deze wereld noch werkelijk, noch onwerkelijk is. De enige werkelijkheid is de energiebeweging in het kosmische bewustzijn. Dit doet zich als gevolg van een misleid begrip voor als het verschijnen en verdwijnen van deze schepping: diezelfde misleiding veroorzaakt ook de verwarring voor wat betreft verwantschap en verplichtingen. In sommige tijdperken gedraagt de zoon zich als de vader, gedraagt de vriend zich als de vijand en gedraagt de man zich als een vrouw. Soms gedragen mensen zich in 'het donkere tijdperk' alsof 'het gouden tijdperk' prevaleert en vice versa."

[VI.1.23] Bhuśuṇḍa (vervolg): verband tussen kalmte en levensduur

Vasiṣṭha vroeg:

"O Bhuśuṇḍa, hoe komt het dat uw lichaam niet door de dood wordt verslonden?"

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"O wijze, u weet alles en toch stelt u me deze vraag zodat uw dienaar zijn welsprekendheid kan ontwikkelen. Ik zal uw vraag beantwoorden; want gehoorzaamheid is de beste manier om heiligen te vereren. De dood wenst niemand te doden die niet aan rāga-dveśa (aantrekking en afkeer) of aan valse voorstellingen en mentale gewoonten lijdt. Hij wenst niet om iemand te doden die niet lijdt aan psychische ziekten, die geen wensen en hoop heeft (die angsten en zorgen oproepen), die niet vergiftigd wordt door begeerte, wiens lichaam en geest niet door het vuur van woede en haat worden verteerd en die niet wordt verwrongen en vermalen door de mangel van lust. Hij wenst niet om iemand te doden die stevig in het zuivere gewaarzijn van Brahman (het Absolute) is gevestigd en wiens geest niet op en neer gaat als een aap.

O wijze, hij wiens hart de staat van volledige rust en vrede heeft gevonden heeft van deze moeilijkheden geen greintje last. Hij wordt noch door lichamelijke, noch door geestelijke ziekten getroffen. Zijn gewaarzijn van het Zelf neemt nooit toe of af, niet gedurende de diepe slaap en ook niet tijdens de wakende staat. Hij wiens geest en hart in de hoogste vrede zijn gevestigd, heeft geen last van een uit haat en lust voortkomende blinde woede. Hij wenst niets en slaat niets af, hij geeft niets op en hij vergaart niets, alhoewel hij steeds bezig is met het verrichten van de juiste handeling. Geen van de kwade krachten treft hem. Alle vreugde en geluk en alle uitmuntende eigenschappen vallen hem toe.

O wijze, daarom moet men dus stevig in het onvergankelijke en eeuwige Zelf, dat vrij is van onwetendheid en begeerten, gevestigd blijven. Men moet het spook van dualiteit en verdeling doden en men moet het hart op de ene waarheid fixeren die als enige in het begin, in het midden en aan het einde zoet is.

Noch in het gezelschap van de goden of de demonen, noch in dat van de hemelse artiesten en hemelse maagden is er permanente vreugde te vinden. Dat wat oneindig goed is kan men niet in de hemel en ook niet op aarde en zelfs niet in de onderwereld

vinden – in deze schepping is het nergens te vinden. Alle activiteiten zitten vol met fysieke en mentale ziekten en met vele vormen van ongeluk: het oneindig goede is daar niet in te vinden. Het oneindig goede is niet te vinden in welke activiteit van de zintuigen dan ook, want hun ervaringen zijn bezoedeld door een begin en dus ook door een einde.

Noch de heerschappij over de wereld, noch een god te worden, noch het bestuderen van de geschriften, noch het zich bezighouden met het werk van anderen, noch het luisteren naar of het reciteren van verhalen, noch een lange levensduur, noch de dood, noch de hemel, noch de hel is vergelijkbaar met de staat van de geest van een heilige."

[VI.1.24] Bhuśuṇḍa (vervolg): contemplatie op de levenskracht

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"O wijze, de beste van alle staten is het zien van het ene, oneindige bewustzijn. Ook het contempleren op het Zelf, respectievelijk op het oneindige bewustzijn verdrijft het leed, het neemt de lange droom van de wereldillusie weg, het zuivert de geest en het hart en het verdrijft zorgen en ongeluk. Deze contemplatie op het Zelf is verstoken van het denken. Het is gemakkelijk voor mensen zoals jij; het is nogal moeilijk voor mensen zoals ik.

Maar deze contemplatie op het Zelf kent verwante technieken, die veel op die contemplatie lijken. Het betreft onder andere de contemplatie op de levenskracht (prāṇa), die iemand in staat stelt om het leed te overwinnen en om uitmuntendheid te bevorderen. Deze contemplatie heb ik me aangewend.

Het is deze contemplatie op prāṇa die mij een lang leven en zelfkennis heeft gegeven. Ik zal je nu deze methode beschrijven.

Heer, kijk naar dit prachtige lichaam dat wordt ondersteund door drie pilaren (de drie lichamen oftewel de drie nāḍī's dat met negen poorten is toegerust, dat wordt beschermd door het egogevoel met zijn acht begeleiders (de puryaṣṭaka) en met zijn diverse familieleden (de oerelementen).

Precies in het midden van dit lichaam bevinden zich de subtiele idā en piṅgalā. Er zijn drie lotusvormige wielen. Deze wielen bestaan uit botten en vlees. Wanneer de vitale lucht de wielen bevochtigt, beginnen de bloembladeren respectievelijk de spaken van deze lotusachtige wielen te vibreren. De vitale stromen verspreiden zich al naar gelang hun reikwijdte. En deze nāḍī's stralen uit naar boven en beneden. De wijzen geven deze vitale stromen (afhankelijk van hun functie) verschillende namen – prāṇa, apāna, samāna enz. Deze functies ontvangen hun energie van het psychische centrum, dat wil zeggen de hartlotus.

Die energie die in de hartlotus vibreert wordt prāṇa genoemd: het stelt de ogen in staat om te zien, de huid om te voelen, de mond om te spreken, het voedsel om te worden verteerd en het verzorgt alle lichaamsfuncties. Het heeft twee verschillende functies, één bovenste en één onderste en deze heten respectievelijk prāṇa en apāna. Ik ben ze zeer toegewijd; zij kennen geen vermoeidheid, zij schijnen als de zon en

de maan in het hart; zij zijn als de karrenwielen van de geest, die de wachter is van de stad van het lichaam. Zij zijn de favoriete paarden van de koning, egogevoel genaamd. Terwijl ik hen ben toegewijd leef ik alsof ik in diepe slaap ben, voor altijd gevestigd in het onverdeelde bewustzijn.

Hij die de prāṇa en apāna aldus aanbidt wordt in deze wereld niet opnieuw geboren en is vrij van iedere binding."

[VI.1.25] Bhuśuṇḍa (vervolg): over prāṇāyāma en samādhi

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Prāṇa is binnen en buiten het lichaam voortdurend in beweging: prāṇa is de levensstroom en bevindt zich in het bovenste deel van het lichaam. Apāna is ook steeds binnen en buiten het lichaam in beweging, maar deze bevindt zich in het onderste deel. Luister alstublieft hoe de beoefening van de uitvloeiing respectievelijk de beheersing van deze levenskracht in zijn werk gaat. Het strekt zowel de wakende als de slapende tot voordeel.

Het vanzelf en zonder inspanning uitvloeien van de levenskracht die zich in de hartlotus bevindt, staat bekend als recaka c.q. uitademing. Het contact met de bron van de prāṇa-kracht (die zich twaalf vingers lager in de hartlotus bevindt) noemen we pūraka of inademing.

Wanneer de apāna onbeweeglijk is en de prāṇa nog niet in het hart oprijst en nog niet gaat stromen (en tot zij opnieuw beginnen) staat dit bekend als kumbhaka (het bewaren zoals een volle pot bewaart). Er wordt wel gezegd dat er drie locaties zijn voor recaka, kumbhaka en pūraka. 1. Buiten (de neus); 2. Van onder de plaats die bekend staat als dvādaśānta (boven of voor het voorhoofd op een afstand van twaalf vingers); 3. De bron van prāṇa (de hartlotus).

Luister alstublieft onafgebroken naar de natuurlijke, rustige beweging van de levenskracht. Recaka is de beweging van de levenskracht omhoog tot op een afstand van twaalf vingers van onszelf. De staat waarin de apāna-kracht zich in de dvādaśānta bevindt (net zoals de nog niet geboetseerde pot zich in de klei van de pottenbakker bevindt) wordt de externe kumbhaka genoemd.

Wanneer de uitgaande lucht zich naar het puntje van de neus beweegt is dit recaka. Wanneer het naar de dvādaśānta omhooggaat wordt dit de externe recaka genoemd. Wanneer de uitgaande beweging van prāṇa zichzelf stopt en zolang de apāna nog niet oprijst, wordt dit de externe kumbhaka genoemd. Wanneer echter de apāna naar binnen is gestroomd zonder dat de prāṇa binnenin oprijst, noemt men dit de interne kumbhaka. Wanneer de apāna in de dvādaśānta oprijst en zich van binnen uitbreidt, is dit de interne pūraka. Hij die deze kumbhaka's kent wordt niet opnieuw geboren.

Door dit te oefenen krijg je deze van nature rusteloze levensstromen onder controle – of je nu gaat of staat, wakker bent of slaapt. Als je deze kumbhaka's kent ben je (wat je ook doet of eet) niet de doener van deze handelingen. In een paar dagen tijd bereik je de hoogste staat. Hij die deze kumbhaka's beoefent, wordt niet door uiterlijke dingen aangetrokken. Zij die dit inzicht hebben verkregen zijn (ongeacht

of ze nu actief dan wel inactief zijn) niet gebonden: zij hebben bereikt wat waard is om te worden bereikt."

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Wanneer door deze toewijding aan prāṇa en apāna de onzuiverheden in iemands hart en geest zijn vernietigd is men vrij van misleiding, men ontwaakt innerlijk en men komt tot rust in het eigen Zelf, terwijl men doet wat er ook maar moet worden gedaan.

Heer, prāṇa rijst op in de hartlotus en stopt op een afstand van twaalf vingers buiten het lichaam. Apāna rijst op in de dvādaśānta (twaalf vingers breed vanaf het lichaam) en eindigt in de hartlotus. Dus apāna begint daar waar prāṇa eindigt. Prāṇa is als een vlam die opvlamt en weer uitdooft: apāna is als water en het stroomt omlaag naar de hartlotus.

Apāna is als de maan die het lichaam van buitenaf beschermt; prāṇa is als de zon (respectievelijk als het vuur) en bevordert het innerlijk welzijn van het lichaam. Prāṇa genereert voortdurend warmte in de ruimte van het hart en na deze warmte te hebben gemaakt genereert het warmte in de ruimte voor het gezicht. Apāna – de maan – voedt de ruimte voor het gezicht en daarna voedt het de ruimte in het hart.

Als men in staat is om die ruimte te bereiken waar de prāṇa en apāna tot één worden, dan is er geen leed meer en word je niet meer geboren.

In feite is het alleen prāṇa die een verandering ondergaat en die na zijn gloeiende hitte te hebben verloren als apāna verschijnt. En na het afstaan van de koelte van de maan verkrijgt diezelfde prāṇa zijn natuur van het zuiverende vuur van de zon. De wijzen onderzoeken de natuur van prāṇa zolang het zijn zonnenatuur niet loslaat (teneinde als de maan te worden). Hij die de waarheid omtrent de opkomst en ondergang van zon en maan in zijn hart kent wordt niet opnieuw geboren. Hij die de Heer – de zon – in zijn hart ziet, kent de waarheid.

Om volmaaktheid te bereiken moet je de externe duisternis niet voorkomen en evenmin beschermen, je moet er echter naar streven om de duisternis van de onwetendheid in het hart te vernietigen. Je kunt de wereld zien wanneer de externe duisternis verdwijnt; er rijst echter zelfkennis op wanneer de duisternis van onwetendheid uit het hart wordt verdreven. Daarom zou je ernaar moeten streven om je gewaar te zijn van de prāṇa en de apāna, want de kennis daarvan schenkt bevrijding.

Apāna eindigt in het hart waar prāṇa oprijst. Waar prāṇa wordt geboren, daar verdwijnt apāna; bij de geboorte van apāna, houdt prāṇa op. Wanneer prāṇa is gestopt met bewegen en wanneer apāna op het punt staat om op te rijzen, ervaar je de externe kumbhaka; als je hierin bent gevestigd dan is er geen verdriet meer. Wanneer apāna ophoudt om te bewegen en prāṇa slechts een klein beetje oprijst, ervaar je de interne kumbhaka; hierin gevestigd heb je geen verdriet meer."

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Als je kumbhaka (het onderbreken van de ademhaling) beoefent nadat je de prāṇa hebt uitgeademd naar een afstand verder weg dan vanwaar de apāna oprijst (de

afstand van twaalfvingers breedte), dan ben je niet langer onderhevig aan verdriet. Of, als je in staat bent om de ruimte in jezelf te zien waar de ingeademde lucht verandert in de impuls om uit te ademen, dan word je niet opnieuw geboren. Door te zien waar de prāṇa en apāna hun beweging eindigen en door je aan deze vredige staat vast te houden, ben je niet langer onderhevig aan verdriet.

Als je nauwgezet de plaats en het precieze moment observeert waarop de prāṇa door de apāna wordt opgenomen, dan is er niet langer verdriet. Of als je precies de plek en het exacte moment observeert waarop de apāna in de prāṇa wordt opgenomen, dan rijst je geest niet weer op. Wees je daarom gewaar van dat moment en van die plaats, waar zowel binnen als buiten het lichaam de prāṇa door de apāna en de apāna door de prāṇa wordt opgenomen. Want op dat precieze moment waar de beweging van de prāṇa is gestopt en de apāna zijn beweging nog niet is begonnen, daar ontstaat zonder inspanning een kumbhaka (onderbreking); de wijzen beschouwen dat als een belangrijke staat. Wanneer de onderbreking van de ademhaling zonder inspanning geschiedt, is dit de hoogste staat. Dit is het Zelf, het zuivere en oneindige bewustzijn. Hij die dat bereikt, kent geen verdriet.

Ik contempleer op dat oneindige bewustzijn dat de inwonende tegenwoordigheid in de prāṇa is, maar wat noch prāṇa, noch iets anders dan prāṇa is. Dat wat IS, nadat de prāṇa en apāna zich hebben teruggetrokken en dat zich in het midden tussen prāṇa en apāna bevindt – op dat oneindige bewustzijn contempleer ik. Ik contempleer op dat bewustzijn dat de prāṇa in prāṇa is, dat het leven in het leven is en dat als enige verantwoordelijk is voor het behoud van het lichaam; op dat bewustzijn wat de geest van de geest is, de intelligentie van het intellect, de werkelijkheid van het egogevoel. Ik groet dat bewustzijn waarin alle dingen verblijven, waaruit ze oprijzen, dat alles en overal is, dat alles in alles is en dat eeuwig is; dat wat alles zuiver maakt en waarvan het inzicht het meest verdienstelijk is. Ik groet dat bewustzijn waarin de prāṇa ophoudt met bewegen maar waarin apāna nog niet oprijst en dat zich bevindt in de ruimte voor (of bij de wortel van) de neus. Ik groet dat bewustzijn, dat de bron is voor prāṇa en apāna, dat de energie in prāṇa en apāna is en dat de zintuigen in staat stelt om te functioneren. Ik groet dat bewustzijn, dat in werkelijkheid de essentie is van de innerlijke en uiterlijke kumbhaka's, dat het enige doel is voor de contemplatie op prāṇa, dat de prāṇa in staat stelt om te functioneren en dat de oorzaak van alle oorzaken is. Ik zoek mijn toevlucht in dat hoogste wezen."

[VI.1.26] Bhuśuṇḍa (vervolg): over samādhi en gelijkmoedigheid

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Door de regelmatige en systematische beoefening van prāṇāyāma (zoals door mij beschreven) bereikte ik een zuivere staat en ben ik onverstoorbaar, zelfs wanneer de berg Meru (of de Noordpool) staat te schudden. Deze samādhi-staat respectievelijk dit volmaakte evenwicht verlies ik nooit, of ik nu ga of sta, waak, slaap of droom. In alle voorkomende omstandigheden in het leven rust ik in mijzelf en met het Zelf, terwijl mijn blik gericht blijft op het Zelf, wat er ook gebeurt in de wereld of in mijn omgeving. Zo heb ik sinds de tijd van de vorige kosmische oplossing geleefd.

Ik contempleer noch op het verleden noch op de toekomst; mijn aandacht is steeds op het heden gericht. Ik doe wat nu moet worden gedaan, zonder stil te staan bij het resultaat. Zonder overwegingen omtrent bestaan of niet-bestaan, wenselijk of onwenselijk, verblijf ik in het Zelf; aldus ben ik gelukkig, gezond en vrij van ziekte.

Mijn staat is het gevolg van contemplatie op het moment waarop de prāṇa en apāna samenkomen (wanneer het Zelf wordt onthuld). Ik houd me niet bezig met ijdele gedachten zoals: 'Ik heb dit bereikt en ik zal dat ook bereiken'. Ik prijs of veroordeel niemand, noch mezelf noch anderen, wanneer dan ook; mijn geest is niet verheugd bij het verwerven van datgene wat als iets goeds wordt beschouwd, noch raakt hij neerslachtig bij het verwerven van datgene wat als iets slechts wordt beschouwd; daardoor ben ik gelukkig en gezond. Ik omarm de hoogste onthechting en ik heb zelfs afstand gedaan van de wens om te leven; mijn geest kent geen begeerte, maar is in vrede en in evenwicht. Ik blijf bij de ene gemeenschappelijke bestaansgrond in alle dingen (een stuk hout, een mooie vrouw, een berg, een grasspriet, ijs, vuur en ruimte) en ik maak me geen zorgen door gedachten zoals: 'Wat zal ik nu doen? of 'Wat zal er morgenochtend zijn?' Ik pieker niet over ouderdom en dood of over het verlangen naar geluk, noch beschouw ik iets als 'van mij' en iets anders als 'niet-van-mij'. Ik weet dat alles te allen tijde niets anders is dan dat ene kosmische bewustzijn. Dit is het geheim van mijn staat van geluk en gezondheid. Ik denk nooit: 'Ik ben het lichaam', ook al ben ik fysiek bezig, want ik weet dat deze wereldverschijning slechts illusoir is en ik leef erin alsof ik diep in slaap ben. Ik raak (wanneer dat op mijn pad komt) noch door voor- noch door tegenspoed uit mijn evenwicht, want ik bekijk alles met een neutrale blik (net zoals ik mijn armen bekijk als armen). Wat ik ook doe, het wordt niet bezoedeld door wensen of door de modder van het egogevoel; ik verlies mijn hoofd niet wanneer ik machtig ben en ik bedel niet wanneer ik armlastig ben; ik blijf onberoerd door hoop en verwachting en zelfs wanneer iets aftands is, kijk ik er met een frisse blik naar alsof het nieuw is. Ik verheug me met de gelukkigen en ben verdrietig met hen die verdriet hebben, want ik ben ieders vriend en ik weet dat ik niemand toebehoor en dat niemand mij toebehoort. Ik weet dat ik de wereld ben, inclusief alle dingen die erin gebeuren en inclusief zijn intelligentie. Dat is het geheim van mijn lange leven."

[VI.I.27, 28] Bhuśuṇḍa (slot): contemplatie over de schepping

Vasiṣṭha zei:

Daarop zei ik tot Bhuśuṇḍa: "Heer, uw levensverhaal is inderdaad indrukwekkend. Gezegend zijn zij die contact met u hebben. U bent als een tweede schepper. Wezens zoals u zijn zeer zeldzaam. Het is voor mij van grote waarde u te ontmoeten. Moge u steeds gezegend zijn. Sta mij toe om te vertrekken."

O Rāma, toen Bhuśuṇḍa dit hoorde zegende hij mij en ondanks mijn tegenwerping vergezelde hij mij een heel eind, terwijl hij uit vriendschap mijn hand stevig vasthield. Daarop scheidden zich onze wegen en van vrienden scheiden is echt

moeilijk. Dit alles speelde zich af in het gouden tijdperk (Kṛta-yuga), nu zijn we in het zilveren tijdperk (Treta-yuga).

O Rāma, dat is het verhaal van Bhuśuṇḍa, beoefen jij ook de prāṇāyāma zoals die door Bhuśuṇḍa werd beschreven en streef ernaar net zoals hij te leven.

Rāma vroeg:

Heer, door uw lichtstralen is de sombere duisternis verdwenen. We zijn allen spiritueel ontwaakt, we zijn verheugd, we zijn ons eigen Zelf binnengegaan, we zijn als het ware uw eigen replica, en we weten wat er kan worden geweten.

In dat inspirerende verhaal dat u over Bhuśuṇḍa vertelde, vertelde u over een lichaam dat drie pilaren, negen openingen, etc., had. Vertelt u me alstublieft hoe het ooit is ontstaan, hoe het nu bestaat en wie erin woont?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, dit huis (dat het lichaam wordt genoemd) is in werkelijkheid door niemand gemaakt! Het is slechts een verschijning, net zoals er twee manen gezien worden door iemand die dubbelziet. Er is echt maar één maan, de dualiteit is een optische illusie. Het lichaam wordt alleen dan als bestaand ervaren als in de geest de gedachte van een fysiek lichaam overheerst; het is onwerkelijk, maar omdat het lijkt te bestaan wanneer in de geest de gedachte eraan oprijst, wordt het zowel als werkelijk en als onwerkelijk beschouwd. Dromen zijn in de droomstaat waar, maar in de andere staten zijn ze onwerkelijk; rimpelingen zijn werkelijk als ze als bestaand worden gezien, maar niet als de oceaan wordt gezien. Op dezelfde manier is het lichaam slechts werkelijk zolang het als een echte substantie wordt ervaren. Het is echter slechts een illusoire verschijning, ook al lijkt het werkelijk te bestaan.

Doordat men in de geest vooringenomen is, rijst er (in relatie tot wat in werkelijkheid een stuk vlees met botten, etc., is) de gedachte op: 'Ik ben dit lichaam'; het is een illusie. Verwerp die illusie. Er bestaan duizenden van zulke lichamen die door jouw gedachtenkracht tot bestaan worden gebracht. Wanneer je in je slaap droomt, ervaar je daarin een lichaam; waar ontstaat respectievelijk waar bestaat dat lichaam? Terwijl je aan het dagdromen bent, verbeeld je je dat je in de hemel bent, etc.; waar is dat lichaam? Wanneer dit alles is opgehouden, houd je jezelf met verschillende activiteiten bezig en je speel je verschillende rollen; waar is het lichaam waarmee je dat allemaal doet? Wanneer je je met je vrienden vermaakt en van hun gezelschap geniet zonder jezelf daarbij in het gewaarzijn te hebben, waar blijft het lichaam dan? O Rāma, de lichamen zijn dus slechts de producten van de geest; en daarom worden ze zowel als werkelijk en als onwerkelijk beschouwd. Hoe de lichamen zich gedragen wordt door de geest bepaald, ze verschillen niet van de geest.

Vasiṣṭha vervolgde:

'Dit is rijkdom', 'Dit is lichaam' en 'Dit is een natie'. O Rāma, het zijn allemaal gedachten die de manifestatie van de energie van de geest zijn en die in alle overige opzichten illusoir zijn. Weet dat dit een lange droom is (c.q. een langdurige hallucinatie, c.q. een dagdroom, c.q. een wensdroom). Wanneer je door de genade

van God (oftewel het Zelf) verlichting bereikt, zul je dat alles helder inzien. Het bestaan van een wereld – als ware die onafhankelijk van jou of van je geest – is slechts een goocheltruc van de geest, het is niets anders dan de herkenning van een gedachte als ware het een substantie.

Ik stelde dat ik werd geboren uit de geest van de schepper, precies zo ontstaat de wereld als een gedachte in de geest. In feite is zelfs de schepper een gedachte in de kosmische geest; ook de wereldverschijning is een gedachte in de geest. Deze gedachten verkrijgen kracht in de geest door hen steeds voor de waarheid aan te zien en daardoor rijzen ze keer op keer op en op die manier scheppen ze de illusoire wereldverschijning.

Als een mens resoluut op zoek gaat naar de bron van de gedachten, dan realiseert hij het bewustzijn; zo niet dan ervaart hij de illusoire wereldverschijning steeds opnieuw. Want door voortdurend gedachten te koesteren zoals: 'Dit is het', 'Dit is van mij' en 'Dit is mijn wereld', verkrijgen ze ogenschijnlijk een substantie. Het is ook een illusie dat de wereld permanent is; in de droomstaat wordt door de dromer dat wat in feite een kort ogenblik duurt, ervaren als een eeuwigheid. In een luchtspiegeling wordt slechts het illusoire 'water' gezien, niet dat waar het uit voortkomt. Op dezelfde manier ziet men in een staat van onwetendheid alleen de illusoire wereldverschijning, maar niet waar het uit voortkomt. Maar wanneer die onwetendheid wordt verdreven, verdwijnt de illusoire verschijning. Zelfs een mens die gewoonlijk zeer angstig is, heeft geen angst voor een denkbeeldige tijger; de wijze die weet dat deze wereld slechts een gedachte of een denkbeeld is, kent geen angst. Wanneer je weet dat de wereld niets anders is dan een verschijning van je eigen Zelf, waar zou je dan bang voor moeten zijn? Wanneer je zienswijze door het onderzoek is gezuiverd, verdwijnt de misleide kijk op de wereld.

Door een heldere waarneming en een helder begrip wordt onze natuur gezuiverd en wordt het niet opnieuw onzuiver. Wat houdt dit juiste begrip in? Het is de realisatie dat deze wereld niets anders is dan een reflectie (en daardoor een verschijning) van het zuivere bewustzijn en dat het derhalve noch werkelijk, noch onwerkelijk is. Geboorte, dood, hemel, kennis en onwetendheid zijn allemaal reflecties van het bewustzijn. Ik, jij, de tien richtingen en dit alles, dat alles is het bewustzijn; dat is het juiste begrip. Wanneer er sprake is van een juist begrip, rijst de geest niet op en verdwijnt de geest ook niet, maar dan bereikt het de hoogste vrede. Het koestert zich niet in lof en kritiek, in opgetogenheid en in somberheid, maar het is steeds koel en het rust in de waarheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer je beseft dat de dood voor iedereen onvermijdelijk is, waarom zou je dan treuren over de dood van verwanten of over het naderen van je eigen einde? Wanneer je beseft dat iedereen nu eens welvarend is en dan weer niet, waarom zou je er dan opgetogen of terneergeslagen over zijn? Wanneer je ziet dat levende wezens verschijnen en verdwijnen als waren het rimpelingen aan de oppervlakte van het

bewustzijn, waarom dan getreurd? Dat wat waar is, is altijd waar (wat bestaat, bestaat altijd) en dat wat onwaar is, is altijd onwaar; waarom zou je verdrietig zijn?

Het 'ik' bestaat niet, bestond niet en zal nooit bestaan. Het lichaam is uit een mysterieuze misleiding opgerezen en het lijkt te bestaan. Waar is de oorzaak voor verdriet? Er is geen verdriet wanneer er het juiste begrip van de waarheid is, dat zelfs indien het lichaam werkelijk zou bestaan, het 'ik' ervan verschilt en dat het 'ik' slechts een reflectie is van het oneindige bewustzijn.

Vestig je vertrouwen, je hoop en je verwachtingen daarom niet op het onware; want dat schept slechts gebondenheid. O Rāma, leef in deze wereld zonder enige hoop te koesteren. Wat moet worden gedaan, moet worden gedaan en wat niet passend is, moet worden opgegeven. Leef vreugdevol en speels in deze wereld zonder gedachten over wat wenselijk of onwenselijk zou zijn.

Alleen het oneindige bewustzijn bestaat altijd en overal. Wat lijkt te bestaan is slechts een verschijning. Wanneer beseft wordt dat het slechts een verschijning is, wordt dat wat IS gerealiseerd. Besef: 'Ik besta niet en deze ervaringen zijn niet van mij', óf weet: 'Ik ben alles'; dan ben je vrij van de verlokking van de wereldverschijning. Deze beide houdingen zijn goed, kies degene die het beste bij jou past. Je zult bevrijd zijn van aantrekking en afkeer (rāga-dveśa).

Hij die de twee krachten van aantrekking en afkeer heeft overwonnen, verwerft alles wat er in de wereld, in het uitspansel en in de hemel bestaat. Wat de onwetende, (gedreven door de genoemde krachten) ook maar doet, het brengt hem onmiddellijk verdriet. Hij (ook al is hij thuis in de geschriften) die deze krachten niet heeft overwonnen is werkelijk te beklagen en is verachtelijk. Zijn conversaties bestaan uit: 'Ik ben door iemand beroofd' of 'Ik heb rijkdom en plezier uitgebannen'. Rijkdom, familie en vrienden komen en gaan; de wijze zoekt dat niet en stoot dat ook niet af. Datgene wat een begin en een einde heeft is de aandacht van een wijze niet waard. In deze wereld brengt iemand iets voort (bijvoorbeeld een dochter) en iemand anders (bijvoorbeeld de bruidegom) geniet er van; wie laat zich hierdoor bedotten?

O Rāma, om je spiritueel te doen ontwaken zeg ik steeds opnieuw dat deze wereldverschijning als een lange droom is. Word wakker, ontwaak. Vertrouw op het Zelf dat straalt als de zon. Je bent werkelijk ontwaakt door de douche van deze zoete woorden; je hebt niets te maken met geboorte, verdriet, zonde en misleiding. Laat al deze gedachten varen en rust in het Zelf.

[VI.1.29] Beschrijving **van de Heer: wijsheid, zelfbeheersing en non-dualiteit**

Vasiṣṭha (die plotseling stil werd toen hij zag dat Rāma volledig in zichzelf was verzonken) hervatte zijn uiteenzetting (nadat Rāma weer teruggekeerd was tot het normale bewustzijn). O Rāma, je bent volledig ontwaakt en je hebt zelfkennis bereikt. Blijf voor altijd in deze verheven staat; raak niet betrokken bij deze wereldverschijning.

Dit wiel van de wereldverschijning (het wiel van geboorte en dood van alle dingen) heeft een naaf die bestaat uit ideeën, gedachten c.q. noties. Wanneer deze

naaf tot stilstand wordt gebracht, stopt de wereldverschijning ook. Als men zijn wilskracht gebruikt om het wiel tot stilstand te brengen, dan blijft het ronddraaien als de door gedachten opgewekte verleidingen niet tegelijkertijd worden gestopt. Dus, men moet de naaf (de gedachten en ideeën) afremmen door zijn toevlucht te zoeken in een opperste inspanning, in kracht, wijsheid en gezond verstand. Wat niet door dit eendrachtige samenspel wordt bereikt, zal door geen enkel ander middel kunnen worden bereikt. Men moet daarom de fictieve afhankelijkheid van een goddelijk ingrijpen (wat in feite een schepping is van een onrijpe kinderlijke geest) loslaten, teneinde door grote inspanning de baas over de geest te worden.

Deze wereldverschijning begon met de gedachtekracht van de schepper. Maar het is onwerkelijk. Er dwalen lichamen in rond die uit de natuurlijke karakteristieken van verschillende elementen worden geboren. Men moet daarom nooit meer de gedachte koesteren dat het lichaam bestaat en dat plezier en pijn echte staten zijn.

De onwetende die denkt dat hij lijdt en die voortdurend tranen plengt, is slechter af dan een schilderij of beeld, want die ervaren geen verdriet! Evenmin kan het beeld ziek worden of sterven. Het beeld kan alleen maar worden vernietigd wanneer het door iemand wordt stukgeslagen, maar vast staat dat het menselijk lichaam gedoemd is om te sterven. Als het beeld goed wordt beschermd en bewaard, dan blijft het gedurende lange tijd in een goede conditie; maar zelfs al wordt het menselijke lichaam goed verzorgd en beschermd, het takelt dagelijks verder af en het blijft niet in een goede conditie. Het beeld is dus beter af dan het lichaam, dat door gedachten en ideeën wordt geschapen. Wie durft er enige hoop op zo'n menselijk lichaam te vestigen?

Het lichaam is zelfs slechter af dan het lichaam waar men over droomt. Het lichaam in de droom wordt door een kortlevende gedachte (de droom) gecreëerd en is daardoor niet onderhevig aan langdurige ellende; het lichaam in de wakende staat is daarentegen het product van voortdurend gekoesterde ideeën en gedachten en daardoor wordt het over een lange periode door langdurige ellende gekweld. Ongeacht of men nu denkt dat het lichaam werkelijk of onwerkelijk is, het staat vast dat het lichaam het product is van ideeën en gedachten. Er bestaat met betrekking tot het lichaam dus geen reden voor verdriet.

Net zoals er geen leven verloren gaat wanneer er een beeld wordt gebroken, zo gaat er ook niets verloren, wanneer het uit gedachten en ideeën geboren lichaam doodgaat. Het is net zoals het verliezen van de tweede maan, wanneer men niet langer dubbelziet. Het Zelf (het oneindige bewustzijn) sterft niet en ondergaat geen enkele verandering.

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, iemand die in een draaimolen zit ziet de wereld in tegengestelde richting draaien; dat geldt ook voor de mens die aan het wiel van onwetendheid draait en denkt dat de wereld en het lichaam draaien. De spirituele held moet dat echter verwerpen: dit lichaam is het product van gedachten en ideeën, die door een onwetende geest worden gekoesterd. De schepping van onwetendheid is vals. Dus

zelfs als het lichaam actief is en allerlei handelingen lijkt uit te voeren, dan is het nog steeds onwerkelijk, precies zoals de denkbeeldige slang die in het touw wordt gezien voor altijd onwerkelijk is. Wat gedaan wordt door iets dat inert is, dat wordt daar niet door gedaan; dus ook al lijkt het lichaam iets te doen, het doet niets.

Het inerte lichaam koestert geen enkele wens (om zijn handelen te sturen) en het Zelf (dat het oneindige bewustzijn is) koestert ook geen wens; in waarheid bestaat er dus niemand die handelt, er bestaat slechts de toekijkende intelligentie. Net zoals een lamp die op een windstille plek staat op een spontane en natuurlijke manier schijnt (omdat het nu eenmaal een lamp is), zo moet men in alle omstandigheden het Zelf blijven. Net zoals de zon (die altijd in zichzelf en in zijn essentiële natuur rust) dagelijks zijn gang gaat, zo moet jij (terwijl je in jezelf rust) de staatszaken uitvoeren.

Als eenmaal de misleidende gedachte is opgerezen dat dit onechte lichaam iets werkelijks bestaands is, dan rijst de kwelgeest van het egogevoel (respectievelijk de geest) op, net zoals dat gebeurt bij een jongetje dat zich een spook inbeeldt. Deze valse geest (respectievelijk dit egogevoel) maakt zo'n kabaal dat zelfs de wijzen zich uit angst in diepe meditatie terugtrekken. Hij echter die dat spook (dat de geest, respectievelijk het egogevoel wordt genoemd) in het lichaam verslaat, verblijft zonder angst in de leegte die de wereld wordt genoemd.

Het is vreemd dat er zelfs nu nog mensen leven die het lichaam, dat door het denkbeeldige spook (de geest) wordt geschapen, voor het Zelf aanzien. Voor degenen die sterven terwijl ze nog steeds in de greep zijn van het spook dat we geest noemen, geldt dat hun intelligentie slechts onwetendheid is! Degene die zijn vertrouwen stelt in, respectievelijk woont in het huis dat wordt bezocht door het spook dat de geest wordt genoemd, is een dwerg en wordt werkelijk misleid, want dat huis (het lichaam) is iets tijdelijks en instabiel. O Rāma, geef daarom deze onderdanigheid aan het spook dat egogevoel wordt genoemd op en rust in het Zelf, zonder ook nog maar een tweede gedachte aan het egogevoel te wijden.

Degenen die onder de slechte invloed staan van het spook dat egogevoel wordt genoemd, worden misleid en hebben in feite noch vrienden, noch familie. Een handeling die verricht wordt met de intelligentie die overheerst wordt door het egogevoel, is giftig en heeft de dood tot gevolg. De dwaas die het aan wijsheid en moed ontbreekt en die met het egogevoel is getrouwd, is reeds gestorven. Hij is als het brandhout dat klaarligt om in het vuur (de hel) te worden gegooid.

Laat dit spook (het egogevoel) toch lekker in het lichaam zitten of laat het er maar uit vertrekken. O Rāma, laat je geest er zelfs niet naar kijken.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer het egogevoel wordt ontdaan van zijn bedekkingen, wanneer het door de ontwaakte intelligentie wordt genegeerd en losgelaten en wanneer het door de ontwaakte intelligentie wordt uitgebannen, dan kan het jou geen kwaad meer berokkenen. Het Zelf is het oneindige bewustzijn. Zelfs al zou het egogevoel in het lichaam wonen, hoe zou het Zelf daardoor kunnen worden aangedaan?

O Rāma, het is onmogelijk om alle rampen op te sommen die je – als je onder invloed van de geest verkeert – zullen overkomen. Al dit huilen en jammeren 'Ai, ik ben dood' 'Ai, ik brand' dat men in deze wereld hoort – dat is allemaal slechts het spel van het egogevoel. Echter, net zomin als de allesdoordringende ruimte niet door wat dan ook kan worden vervuild, zo wordt het alomtegenwoordige Zelf niet door het egogevoel aangetast.

Wat een mens ook met behulp van het lichaam doet, dat wordt in werkelijkheid gedaan door het egogevoel in combinatie met de teugels die in- en uitademing worden genoemd. Het Zelf wordt indirect als de oorzaak van dit alles beschouwd, net zoals ruimte indirect (in zoverre dat de plant niet wordt belemmerd om zich in de ruimte uit te strekken) voor de groei van planten verantwoordelijk is. Net zoals een lamp verantwoordelijk wordt gehouden voor het kunnen zien van een voorwerp, zo wordt het Zelf verantwoordelijk gehouden voor de handelingen van lichaam, van de geest, etc. (die in het licht van het Zelf functioneren). Met andere woorden, er bestaat geen enkel verband tussen het inerte lichaam en het bewuste Zelf. Dat de geest met het Zelf wordt verward komt slechts door de energie van het Zelf (prāṇa) die constant vibreert en overal beweging schept.

O Rāma, jij bent het Zelf en je bent niet de geest. Wat heb je met de geest te maken? Verwerp deze misleiding. Die in het lichaam wonende kwelgeest heeft niets met het Zelf te maken en toch beweert hij rustig: 'Ik ben het Zelf'. Dat is de oorzaak van geboorte en dood. Deze aanname berooft je van je moed. O Rāma, geef dat drogbeeld op en blijf sterk. Noch de geschriften, noch verwanten en zelfs een goeroe of leraar kunnen bescherming bieden aan de persoon die totaal door het spook (de geest) wordt overweldigd. Maar als iemand het spook verslaat, dan kan hij juist wel gemakkelijk door de goeroe, de geschriften en verwanten worden geholpen, net zoals je gemakkelijk een dier uit een modderpoel kan redden. Zij die dat spook verslagen hebben, zijn de goede mensen die slechts in beperkte mate dienst bewijzen aan deze wereld. Daarom moet je, door het spook van het egogevoel te verslaan, deze onwetendheid te boven komen. O Rāma, dwaal niet in dit woud van het aardse bestaan rond als een dier in mensengedaante. Wentel je (omwille van dit vergankelijke lichaam) niet rond in de modder (familierelaties). Het lichaam werd uit iemand geboren, het wordt door het egogevoel beschermd en het geluk en het verdriet van het lichaam worden door iemand anders ervaren: dit is echt een groot mysterie.

Net zoals de essentiële natuur van een pot (de klei) en die van een lapje stof (het garen) niet van elkaar verschillen, zo verschilt de essentiële natuur van de geest niet van die van het oneindige bewustzijn. In dit verband zal ik je de leer vertellen die door heer Śiva zelf aan mij werd gegeven, de visie die in dat verhaal wordt onthuld zal zelfs de ergste misleiding vernietigen.

De ontmoeting met de Heer

Vasiṣṭha ging verder met vertellen:

Heer Śiva verblijft op een plek die Kailāsa wordt genoemd. Om heer Śiva te vereren heb ik daar ook een tijd als kluizenaar gewoond. Ik woonde daar samen met perfecte wijzen met wie ik regelmatig over de waarheid van de geschriften discussieerde.

Op zekere avond vereerde ik heer Śiva. De gehele atmosfeer was doortrokken van vrede en stilte. In het bos was het zo donker, dat het leek alsof je het duister met een zwaard aan stukken zou kunnen snijden.

Toen zag ik opeens een helder licht in het bos. Ik zag dat licht met het externe gezichtsvermogen en ik onderzocht dat licht met mijn innerlijke gezichtsvermogen. Ik zag dat het heer Śiva zelf was die daar wandelde, samen met zijn gemalin Pārvatī. Zijn voertuig Nandi liep voor hem uit om het pad te banen. Uiteraard waarschuwde ik de bij mij aanwezige leerlingen dat de goddelijke heer in het bos was en ik ging snel naar hem toe.

Ik groette de Heer en vereerde hem zoals het betaamt. Gelukzalig aanschouwde ik geruime tijd het goddelijke visioen. Toen sprak heer Śiva tot mij: "Lukt het je om echt als een kluizenaar te leven? Gaat dat naar tevredenheid of heb je ergens moeite mee? Heb je bereikt wat de moeite van het bereiken waard is en zijn je innerlijke angsten opgelost?"

Ik gaf de Heer het volgende antwoord: "Hoogste Heer, voor hen die zo gelukkig zijn dat ze u zijn toegewijd, bestaat er niets dat moeilijk bereikbaar zou kunnen zijn en ook kennen zij in het geheel geen angst. Iedereen op de wereld groet en buigt voor diegenen die u zijn toegewijd en die zich u voortdurend herinneren. Alleen voor zover er mensen wonen die alleen u geheel en al zijn toegewijd is het überhaupt mogelijk om van landen, steden, landstreken en bergen te kunnen spreken. Het vermogen om zich u te herinneren is de vrucht van de verdiensten uit eerdere geboortes en het is tevens de garantie voor meer zegeningen in de toekomst. O Heer, de onafgebroken herinnering aan u is als een pot vol nectar en het is de altijd wijd open poort naar bevrijding. Heer, omdat ik het kostbare en stralende juweel van de herinnering aan u draag, heb ik nu reeds alle hindernissen uit de weg geruimd waar ik anders in de toekomst wellicht last van zou kunnen krijgen.

Heer, hoewel ik dankzij uw genade al ben gerealiseerd, zou ik over één ding toch graag nog wat meer willen weten. Legt u het me alstublieft uit. Op welke manier kan iemand de heer zo vereren dat daardoor alle zonden worden uitgewist en alle deugden worden vergroot?"

De Heer zei: "Weet je wie 'God' is? Noch Viṣṇu, Śiva of Brahmā zijn God; noch de wind, de zon of de maan, noch de priesters of de koning; noch ik of jij; noch Lakṣmī, noch de geest (het intellect). God is zonder vorm en ongedeeld (God zit niet in objecten); dat luisterrijke (devanam) dat niet wordt geschapen en dat begin noch einde heeft, dat wordt God (deva) of heer Śiva genoemd en dat is het zuivere bewustzijn. Dat alleen moet worden vereerd; dat is het enige wat bestaat.

Alleen voor zoverre iemand niet in staat is om deze Śiva te vereren, wordt het aanbevolen om de vorm te vereren. Dat laatste brengt tijdelijke resultaten voort, het

eerste echter leidt tot eeuwigdurende gelukzaligheid. Degene die het oneindige negeert en die toegewijd is aan het eindige verkiest de doornstruiken boven de lusthof. Hoewel, het wil ook wel eens gebeuren dat de wijzen er uit speelsheid voor kiezen om een vorm te vereren.

Voor wat betreft de dingen die je nodig hebt voor de verering: de belangrijkste zaken daarvan zijn wijsheid, zelfbeheersing en het zien van het Zelf in alle wezens. Alleen heer Śiva is het Zelf dat waard is om onafgebroken met de bloemen van wijsheid te worden vereerd."

(Ik vroeg aan de Heer: "Vertelt u me alstublieft hoe deze wereld in zuiver bewustzijn kan veranderen en ook hoe dat zuivere bewustzijn de vorm aanneemt van de jīva en van andere dingen". De Heer ging verder:)

"In werkelijkheid bestaat er alleen cid-ākāsa (het oneindige bewustzijn), dat bestaat zelfs na de ondergang van de kosmos en het bestaat ook nu, zonder ook maar het geringste spoor van gedachtenvorming. De concepten en gedachten die door het zuivere bewustzijn worden verlicht tonen zich als deze schepping, dit als gevolg van de energiebeweging binnen het bewustzijn, precies zoals dromen tijdens de slaap oprijzen. Met andere woorden, het is totaal onmogelijk dat er buiten het alomtegenwoordige oneindige bewustzijn een zintuigelijk object zou kunnen bestaan.

Al deze bergen, de gehele wereld, het heelal, het Zelf, de jīva respectievelijk de individualiteit en al de elementen waaruit de wereld is samengesteld – dat is allemaal niets anders dan zuiver bewustzijn. Voorafgaand aan deze zogenaamde schepping, toen alleen dit zuivere bewustzijn bestond, waar was toen dit alles (de hemel, etc.)? De ruimte (ākāśa), de hoogste of de oneindige ruimte (Paramākāśam), de absolute ruimte (brahmākāśam), de schepping, het bewustzijn – het zijn slechts woorden en net zoals synoniemen duiden ze op dezelfde waarheid. Net zo goed als dat de dualiteit die in een droom wordt ervaren een illusie is, zo is de dualiteit die met de schepping lijkt samen te hangen een illusie. Op dezelfde manier als dat er tijdens een droom dingen lijken te bestaan en lijken te functioneren, zo lijken er tijdens de wakende staat ook dingen te bestaan en te functioneren. In werkelijkheid gebeurt er in deze beide staten helemaal niets. Net zo goed als er in de droomstaat alleen maar bewustzijn bestaat, zo bestaat er in de wakende staat ook alleen maar bewustzijn. Dat is de Heer, dat is de hoogste waarheid, dat ben jij, dat ben ik en dat is Al."

[VI.1.30] Beschrijving van de Heer (vervolg): onderzoek de aard van het intellect

De Heer ging verder:

"De verering van die Heer is de juiste verering en door middel van die verering kan men alles bereiken. Hij is onverdeeld en ondeelbaar, hij kent geen dualiteit en wordt niet gevormd of gecreëerd door enige activiteit; hij wordt niet bereikt door naar buiten gerichte inspanningen. Het is een geweldige bron van vreugde om hem te vereren.

De naar buiten gerichte verering van de één of andere vorm wordt slechts aanbevolen voor diegenen bij wie de intelligentie nog niet is ontwaakt en die daarom lijken op nog onvolwassen jongetjes. Als iemand nog niet over zelfbeheersing, etc., beschikt, dan offert zo iemand bloemen; deze wijze van verering is echter nutteloos, net zo goed als een uiterlijke vorm van verering van het Zelf ook nutteloos is. Voor deze onrijpe volgelingen kan het vereren van een zelfgeschapen object natuurlijk wel bevredigend zijn; wellicht levert een dergelijke verering hen ook nog waardeloze beloningen op.

Nu zal ik de passende wijze van verering voor verlichte mensen zoals jij uitleggen. Je moet alleen die Heer vereren, die de gehele schepping draagt, die gedachte en beschrijving te boven gaat, die zelfs uitstijgt boven gedachten over 'het Al' of over 'wat er ook maar is'. Alleen Hij kan als 'God' worden aangeduid, die voor wat betreft de ruimte en de tijd onverdeeld en ondeelbaar is, wiens licht alle dingen verlicht, die het zuivere en absolute bewustzijn is. Hij is de intelligentie die alle samenstellende delen te boven gaat, die verborgen is in al wat bestaat, die het bestaan is in alles wat bestaat en die al wat bestaat van hun bestaan beroofd (namelijk van dat wat de waarheid versluiert). Deze Brahman bevindt zich in het midden van bestaan en van niet-bestaan, het is God, en het is de waarheid die met 'OM' wordt aangeduid. Het bestaat overal net zoals geur in een plant. Alleen dat zuivere bewustzijn dat aanwezig is in jou, in mij en in alle goden en godinnen is God. O heilige, zelfs de andere goden die wel een lichamelijke vorm hebben zijn in werkelijkheid niets anders dan dat zuivere bewustzijn. Het gehele universum is zuiver bewustzijn. Dat is God, dat is 'Ik ben Al'; alles wordt door of via hem bereikt.

O Heilige, die God is voor niemand ver weg, noch is hij moeilijk te bereiken. Hij is onafgebroken aanwezig in het lichaam en is, net zoals de ruimte, overal aanwezig. Hij doet alles, eet, zorgt dat alles in stand blijft, gaat, ademt, kent elk deel van het lichaam. Hij is het licht waarin al deze ledematen functioneren en waarin al de verschillende activiteiten plaats vinden. Hij woont in de holte van ieders eigen hart. Hij gaat de geest en de vijf kenvermogens te boven; daarom kan Hij daarmee niet worden begrepen of beschreven – slechts om het uit te kunnen leggen wordt Hij met 'bewustzijn' aangeduid. Vandaar, hoewel het lijkt of Hij alles doet, doet Hij in werkelijkheid niets. Dat bewustzijn blijft zuiver en lijkt zich alleen maar met de aardse zaken bezig te houden, op dezelfde manier zoals de lente zich bezighoudt met het laten bloeien van de bomen."

De Heer vervolgde:

"Op bepaalde plaatsen gedraagt dit bewustzijn zich als de ruimte, op bepaalde plaatsen als een jīva, op bepaalde plaatsen als een handeling, op bepaalde plaatsen als een substantie etc., maar zonder dat het dit wil. Net zoals alle 'verschillende' oceanen feitelijk maar één ondeelbare hoeveelheid water zijn, zo is het bewustzijn, hoewel het op verschillende manieren wordt beschreven, slechts één kosmisch en homogeen bewustzijn. In het lichaam (een lotusbloem) is het een en hetzelfde bewustzijn dat alle ervaring (de honing) tot zich neemt welke door de rusteloze geest (de

bij) wordt verzameld. In dit universum stromen al deze verschillende wezens (de goden, de demonen, bergen, oceanen, etc.) in het oneindige bewustzijn, net zoals er zich stromingen en draaikolken in de oceaan voordoen. Zelfs het rad van onwetendheid, die het rad van het leven en de dood doet draaien, draait rond in dit kosmische bewustzijn met zijn altijd in beweging zijnde energie.

Het was het bewustzijn, in de gedaante van de vierarmige Viṣṇu, dat de demonen versloeg, net zoals een onweersbui (waarin zich ook een regenboog vertoont) de hitte blust die van de aarde opstijgt. Het is uitsluitend het bewustzijn dat de gedaante aanneemt van Śiva en Pārvatī, van de schepper Brahmā en van de ontelbare andere wezens. Dit bewustzijn is net als een spiegel die als het ware zichzelf weerspiegelt en daarbij geen enkele verandering ondergaat. Zonder dat erin zichzelf ook maar de geringste verandering optreedt, verschijnt dit bewustzijn als al deze ontelbare wezens in het universum.

Dit oneindige bewustzijn lijkt op een woekerplant. Het is overdekt met de slapende ogen van talloze jīva's. De wensen vormen de knoppen. De vorige scheppingen vormen de helmdraden. De bewuste en de onbewuste wezens vormen de segmenten van de woekerplant. Het ene doet zich voor als het veelvoudige, maar is zelf toch niet veelvoudig geworden.

Het komt slechts door dit oneindige bewustzijn dat dit alles wordt gedacht, wordt uitgebeeld en wordt gedaan. Het is uitsluitend het oneindige bewustzijn dat schijnt als de zon. Het is het oneindige bewustzijn dat zich voordoet als de lichamen, die in feite van zichzelf geheel willoos zijn en die tegen elkaar aanbotsen en daardoor verschillende ervaringen opdoen. Dit bewustzijn is als de wervelstorm die als zodanig niet zichtbaar is, maar waarin zandkorreltjes en stof worden opgezogen en waardoor het lijkt alsof die vanzelf dansen. Dit bewustzijn werpt als het ware zijn eigen schaduw op zichzelf en dat wordt dan beschouwd als tamas of traagheid.

In het licht van ditzelfde bewustzijn worden in dit lichaam de activiteiten door de gedachten en de ideeën opgewekt. Wees ervan verzekerd dat zonder dit bewustzijn zelfs een object dat zich vlak voor je bevindt niet kan worden opgemerkt. Het lichaam kan allen maar dankzij dit bewustzijn functioneren en bestaan. Het groeit, het valt, het eet. Dit bewustzijn schept en onderhoudt alle beweeglijke en onbeweeglijke wezens in dit universum. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat, iets anders bestaat er niet. In het bewustzijn rijst alleen maar bewustzijn op."

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen vroeg ik aan de Heer: "Als dit bewustzijn alomtegenwoordig is, hoe kan men in deze wereld dan onbewust en inert worden? Hoe is het mogelijk dat iemand die over bewustzijn beschikt dit weer kwijtraakt?"

De Heer was verguld met de vraag en antwoordde:

"Het alomtegenwoordige bewustzijn, dat de essentie van alles is, bestaat in dit lichaam zowel als het veranderlijke, als het onveranderlijke en als alles wat er tussenin zit. Net zoals een vrouw zich in haar droom inbeeldt dat zij iemand anders met een andere echtgenoot is, zo beschouwt hetzelfde bewustzijn zichzelf als iets

wezenlijk anders. Net zoals dezelfde man zich geheel anders gedraagt als hij buitenzinnig van woede is, zo beschouwt het bewustzijn zich vanuit een ander gezichtspunt en functioneert dan ook anders. Geleidelijk aan wordt het onbewust en inert.

Op die manier wordt het bewustzijn zijn eigen object, op die manier schept het de ruimte en daarna de lucht en hun respectievelijke eigenschappen. Tegelijkertijd ontwikkelt het in zichzelf de tijd en de ruimte, daarna wordt het een jīva, gevolgd door een begrensde individualiteit en geest. Van hieruit rijst de cyclus van de wereldverschijning op en ook de gedachten, zoals: 'Ik ben een onaanraakbare', etc. Het oneindige bewustzijn wordt op deze wijze dus ogenschijnlijk inert, net zoals water in een kristalvorm verandert. Daarna wordt de geest misleid, koestert het wensen, valt het ten prooi aan lust en woede, ervaart het voor- en tegenspoed, klampt het zich vast aan hoop, verdraagt het een verschrikkelijk lijden en is het vervuld van de voor- en afkeuren die de misvatting in stand houden. Compleet misleid gaat het van fout naar fout, van onwetendheid naar een nog grotere onwetendheid.

Gedurende de kinderjaren is dit misleidede bewustzijn geheel van anderen afhankelijk, gedurende de jeugd rent het rijkdom achterna en maakt het zich voortdurend zorgen, gedurende de ouderdom wordt het verteerd door verdriet en gedurende de dood is het onderhevig aan het eigen karma. In overeenstemming met dat karma wordt het in de hemel of in de hel geboren, in de onderwereld of op aarde, als een mens, minder dan een mens of als een onbewust wezen. Het is hetzelfde bewustzijn dat verschijnt als Viṣṇu, Śiva, Brahmā en anderen. Het is hetzelfde bewustzijn dat zich gedraagt als de zon, de maan, de wind, als de krachten die de wisseling der seizoenen veroorzaken, als de dag en de nacht. Het is hetzelfde bewustzijn dat de kiemkracht is in het zaad en dat de eigenschappen van alle stoffelijke materie is. Dit bewustzijn dat zichzelf begrenst is bang van zichzelf! Dat is de waarheid aangaande het jīva-bewustzijn. Het wordt ook karma-ātmā genoemd (het Zelf dat gevangen zit in het rad van oorzaak en gevolg).

Pas op voor de kracht van onwetendheid en inertie! Het komt alleen doordat het zijn eigen ware natuur vergeet, dat het bewustzijn grote problemen en ellende ondervindt en dat het een deerniswekkende teloorgang ervaart."

[VI.1.31] Beschrijving van de Heer (vervolg): het bewustzijn is onveranderlijk

De Heer vervolgde:

"Het bewustzijn denkt (respectievelijk voelt of verbeeldt) ten onrechte: 'Ik ben ongelukkig' net zoals een dementerende vrouw zich kan inbeelden dat ze ongelukkig is. Precies zoals (omdat de dingen verkeerd worden begrepen) het kan gebeuren dat iemand die niet dood is luidkeels uitroept: 'Helaas, ik ben er geweest', en zoals iemand die niet verdwaald is kan treuren: 'Helaas, ik ben de weg kwijt'. Op dezelfde manier kan het bewustzijn zich ten onrechte inbeelden dat het ellendig of begrensd is. Een dergelijke inbeelding is irrationeel en ongefundeerd. Vanwege de verkeerde aanname van het egogevoel denkt het bewustzijn dat de wereldverschijning inderdaad werkelijk bestaat. Alleen de geest is er de basisoorzaak van dat de wereld wordt ervaren alsof ze werkelijk bestaat; maar in waarheid kan het daarvan helemaal niet

als de oorzaak worden beschouwd, want de geest is niets anders dan bewustzijn. Met andere woorden, als je beseft dat de waarnemende geest zelf onwerkelijk is, dan is het duidelijk dat de waargenomen wereld ook onwerkelijk is.

Net zoals er geen olie in een rots zit, zo bestaat er in zuiver bewustzijn geen onderscheid tussen het zien, de ziener en het geziene of tussen de doener, de handeling en de activiteit, of tussen de kenner, de kennis en het gekende. Op dezelfde manier is het verschil tussen 'ik' en 'jij' denkbeeldig. Het verschil tussen het ene en het vele is verbaal. Dit alles bestaat helemaal niet, net zomin als er duisternis in de zon bestaat. De paren van tegenstellingen zoals materieel en immaterieel, leeg en niet-leeg zijn slechts gedachtenconcepten. Bij nader onderzoek verdwijnen ze allemaal en dan blijft alleen het onveranderlijke, zuivere bewustzijn over.

Het bewustzijn ondergaat in werkelijkheid geen enkele verandering en ook wordt het niet onzuiver. De onzuiverheid is denkbeeldig; de verbeelding is de onzuiverheid. Als men dit beseft, dan wordt de verbeelding opgelost en verdwijnt de onzuiverheid. De onzuiverheid komt echter ook terug bij degenen die dit beseffen, tenzij de verbeelding ondubbelzinnig wordt verworpen. Door zelfinspanning kan deze verbeelding makkelijk worden verworpen: als men een strootje kan laten vallen, kan men met hetzelfde gemak ook de drie werelden laten vallen! Wat kan er immers niet door iemands zelfinspanning worden bereikt?

Dit oneindige, onveranderlijke en niet-duale bewustzijn kan men zich bewust worden in het enkelvoudige, uit zichzelf schijnende innerlijke licht. Het is zuiver en eeuwig, het is immer aanwezig en zonder concepten, het is onveranderlijk en onbesmet, het is alle dingen. Kortom, het niet-bewegende bewustzijn bestaat alsof het de getuige van alles is, net zoals licht schijnt zonder dat dat schijnen een activiteit van dat licht is. Hoewel het zuiver is, lijkt het bewustzijn te worden bezoedeld; in het inerte materiaal is het de niet-inerte energie. Het is alomtegenwoordig, zonder dat het wordt opgedeeld door alle specifieke dingen die samen het al vormen.

Dit oneindige, conceptloze en bijzonder subtiele bewustzijn kent zichzelf. Door zelfvergetelheid koestert het bewustzijn gedachten en ervaart het waarnemingen, hoewel dit alles juist door de aard van het oneindige bewustzijn mogelijk is, net zoals iemand die slaapt tegelijkertijd inwendig wakker is!"

De Heer vervolgde:

"Door zich te identificeren met zijn eigen object, lijkt het bewustzijn zich te beperken tot de staat van het denken en lijkt het zich zorgen te maken, net zoals onzuiver goud op koper lijkt, totdat het wordt gezuiverd en weer glanst als goud. Door zelfvergetelheid van de kant van het oneindige bewustzijn rijst de gedachte van het universum op, maar deze onwerkelijkheid verdwijnt weer zodra er zelfkennis is.

Wanneer het bewustzijn zich gewaarwordt van zichzelf in zichzelf, rijst het egogevoel op. Er is evenwel maar een klein zetje voor nodig, of dit bewustzijn (dat in waarheid niet anders dan bewustzijn is) valt neer als ware het een rots die van de berghelling rolt. Maar let op, ook dan is het alleen het bewustzijn dat de werkelijkheid is van alle vormen en van alle ervaringen. De beweging van de levenskrachten

zorgt voor de innerlijke waarneming en voor een object dat ogenschijnlijk ergens buiten bestaat. Maar de ervaring van het geziene (het zien zelf) is het zuivere (hoogste) bewustzijn! De schijnbaar inerte levenskracht, dat wil zeggen het gevoelszintuig, maakt contact met zijn eigen object en dan is er het gevoel van aanraken. Maar het gewaarworden van de sensatie van het voelen is weer het zuivere bewustzijn. Op dezelfde wijze is het de levenskracht (prāṇa) dat de neus de geuren (die veranderingen van dezelfde energie zijn) laat ruiken, terwijl het gewaarworden van de geur het zuivere bewustzijn is. Als de geest niet verbonden is met het gehoorzintuig, dan is het horen niet mogelijk. Nogmaals, ook de ervaring van het horen is het zuivere bewustzijn.

De handelingen vloeien voort uit de gedachten, het denken is de functie van de geest, de geest is geconditioneerd bewustzijn, maar het bewustzijn is niet geconditioneerd! Het universum is alleen maar een weerspiegeling in het bewustzijn (net zoals de omgeving in een kristallen bol wordt weerspiegeld), maar het bewustzijn verandert niet door een dergelijke weerspiegeling. De jīva is het voertuig van het bewustzijn, het egogevoel is het voertuig van de jīva, het intellect dat van het egogevoel, de geest dat van het intellect, de prāṇa dat van de geest, de zintuigen dat van de prāṇa, het lichaam dat van de zintuigen en de beweging is het voertuig van het lichaam. Deze beweging is karma. Omdat de prāṇa het voertuig van de geest is, gaat de geest daarheen waar de prāṇa haar heenvoert. Maar als de geest zich oplost in het spirituele hart, dan is de prāṇa bewegingsloos. En als de prāṇa bewegingsloos is, dan bereikt de geest een stille staat. Waar de prāṇa heengaat daar zal de geest ook heengaan, net zoals de bestuurder daar heengaat waar het voertuig heengaat.

De weerspiegeling van het bewustzijn in zichzelf wordt puryaṣṭaka genoemd. De geest is slechts puryaṣṭaka, hoewel anderen het uitgebreider hebben beschreven (als samengesteld uit de vijf elementen, het innerlijk instrument – geest, buddhi, egogevoel en citta – prāṇa, de organen van handeling, de zintuigen, onwetendheid, verlangen, en karma of handeling). Het wordt ook de liṅga-śarīra (het subtiele lichaam) genoemd. Omdat al deze zaken oprijzen in het bewustzijn, bestaan in het bewustzijn en weer oplossen in het bewustzijn, is alleen dat bewustzijn de werkelijkheid."

[VI.1.32] Beschrijving van de Heer (vervolg): de misleiding van het bewustzijn

De Heer sprak:

"Zonder de geest en de prāṇa is het lichaam slechts een inerte massa. Net zoals een stuk ijzer beweegt als er een magneet in de buurt is, zo beweegt ook de jīva in de aanwezigheid van het oneindige en alomtegenwoordige bewustzijn. Het lichaam is inert en afhankelijk; het is ervoor gemaakt om te functioneren door middel van het bewustzijn dat gelooft dat het overeenkomt met de levenskracht (prāṇa). Met andere woorden het is het karma-zelf of het actieve zelf (karmātmā) dat het lichaam laat bewegen. Het is echter het hoogste Zelf dat zelf de geest en de prāṇa bestemd heeft tot het levend maken van het lichaam. Het is het bewustzijn zelf, dat door zich als inertie voor te doen, de geest via de jīva bestuurt.

Als deze inperking eenmaal is gevestigd, dan vloeien er nog andere consequenties uit voort. Dat betreft namelijk de fysieke en geestelijke ziektes! Je kunt die beschouwen als golven die uit het niets aan het oppervlak van de oceaan oprijzen en daar kringen en dergelijke doen ontstaan. Het bewustzijn wordt in de vorm van de jīva afhankelijk, omdat het de zelfkennis als bewustzijn is kwijtgeraakt. Zwoegend onder een dikke sluier van onwetendheid, is het jammerlijk niet in staat om zich te realiseren welke schade het zichzelf heeft toegebracht, net zoals de dronkaard die een zwaard trekt en zichzelf in het been steekt. Maar net zoals de dronkaard weer spoedig nuchter kan worden, zo kan ook het bewustzijn weer spoedig zelfkennis terugkrijgen.

Wanneer de geest los wordt gemaakt van haar hechtingen, lost het op in het Zelf. Als de puryaṣṭaka (het subtiele lichaam) al haar hechtingen kwijt is, dan bereikt het een staat van stilte en wordt het bewegingloos. Wanneer het bewustzijn (omdat het zich objecten inbeeldt) wordt misleid, worden de sluimerende psychologische neigingen gewekt; door zich hiermee te identificeren vergeet het bewustzijn haar ware natuur. Als de lotus van het hart zich ontvouwt, dan begint de puryaṣṭaka te functioneren; als de lotus zich sluit, dan houdt de puryaṣṭaka op met functioneren. Zo lang als de puryaṣṭaka in het lichaam functioneert, leeft het lichaam; als het ophoudt met functioneren sterft het lichaam. Dit stoppen kan worden veroorzaakt door een of andere vorm van innerlijk conflict tussen de onzuiverheden en het innerlijk ontwaken. Als het hart geheel en al gevuld is met zuivere vāsanā's (neigingen) dan zijn alle conflicten opgelost en resteert harmonie, bevrijding en eeuwig leven. Is dat echter niet het geval, dan sterft het lichaam zodra de puryaṣṭaka ophoudt te functioneren en kiest het subtiele lichaam zich een volgende dat geschikt is om de verborgen vāsanā's tot expressie te brengen. Vanwege deze vāsanā's maakt de puryaṣṭaka nieuwe verbindingen met het nieuwe subtiele lichaam en het vergeet daarbij dat zijn aard zuiver bewustzijn is. Omdat het bewustzijn oneindig en alomtegenwoordig is, zal de geest die de puryaṣṭaka bestuurt hoe dan ook overal gaan rondzwerven. Lichamen worden door de jīva in bezit genomen en weer afgedankt, net zoals bomen nieuwe bladeren maken en de oude laten vallen. De wijzen hechten geen enkele waarde aan dergelijke veranderingen."

[VI.1.33] Beschrijving van de Heer (vervolg): het ontstaan en oplossen van dualiteit

De Heer vervolgde zijn antwoord op de vragen van Vasiṣṭha: (i) Hoe ontstond er dualiteit in het oneindige bewustzijn en (ii) Hoe lost deze dualiteit (die sinds mensenheugenis door eindeloze bevestiging wordt bekrachtigd) weer op.

"Omdat enkel en alleen het alomtegenwoordige, oneindige bewustzijn altijd aanwezig is, is diversiteit (dualiteit) absurd en onmogelijk. De gedachte van één rijst op als er ook een gedachte van twee is en vice versa; als het tot je doordringt dat diversiteit niets anders dan bewustzijn is, dan is diversiteit dat dus! De oorzaak en het gevolg zijn in essentie hetzelfde. Deze essentie is ondeelbaar. Het bewustzijn dat

zichzelf als een object beschouwt, blijft altijd bewustzijn; de veranderingen zijn slechts ijdele gedachten. (Beweren dat er golven 'bovenop' het oppervlak van de oceaan bestaan, is hetzelfde als beweren 'dat er uit water bestaande bergen op het oppervlak van de oceaan drijven'. Zouden er los van de oceaan golven kunnen bestaan?) 'Dat', 'dit' en 'ertussenin' (het vermogen om veranderingen waar te nemen) is uitsluitend het bewustzijn. Dit ene oneindige bewustzijn heeft allerlei namen, zoals Brahman, de waarheid, God, Śiva, de leegte, het Ene en hoogste Zelf.

Dat wat voorbij het bereik van al deze vormen en staten van bewustzijn ligt (dus dat wat het hoogste Zelf is), dat wat wordt aangeduid met het zuivere 'IK' – dat kan niet in woorden worden uitgedrukt. Hetgeen waarnaar wordt verwezen is zelf ondeelbaar. Als dit bewustzijn zichzelf door middel van reflectie (upanayana betekent ook de heilige essentie van de vedische wijsheid!) onderzoekt, dan ziet het dualiteit. Het wordt gebonden door zijn eigen onwetende verbeelding. Uit deze verbeelding ontspruit de materie en uit het ervaren van de objecten vloeit de bevestiging van de werkelijkheid van dat object voort. Het egogevoel wordt vervolgens steeds geloofwaardiger en raakt stevig gevestigd, daarbij de rol aannemend van de doener van de handelingen en van de waarnemer van andere ervaringen. Dus dat wat eens als puur toeval begon, wordt al gauw een vaststaand feit.

Een spook ontstaat als men in het bestaan van spoken gelooft. Dualiteit (diversiteit) ontstaat doordat men erin gelooft. Als men zich het niet-duale Zijn realiseert, dan lost de dualiteit stante pede op. Overtuigingen (of verbeeldingen) doen diversiteit ontstaan; de diversiteit verdwijnt als men die overtuigingen laat vallen. Gedachten, verbeeldingen of overtuigingen creëren leed; het loslaten van dergelijke gedachten doet geen pijn! Door het voeden van dergelijke gedachten en overtuigingen is dit leed ontstaan; en het kan worden beëindigd door deze gedachten en overtuigingen niet meer te koesteren; wat is hier nou zo moeilijk aan? Alle gedachten en overtuigingen veroorzaken leed, terwijl het niet-denken en het niet-geloven pure vreugde is. Ergo, verdamp het water van je overtuigingen met behulp van het vuur van wijsheid en kom tot vrede, tot volmaakte vreugde. Houd het oneindige bewustzijn in het gewaarzijn.

Alleen voor zolang de koning het feit: 'Ik ben de koning' vergeet, voor zolang voelt hij zich beroerd. Zodra hij het zich herinnert is de beroerdigheid voorbij. Net zoals er na afloop van het regenseizoen (wanneer het winterseizoen begint) in de lucht geen wolkendek meer kan ontstaan, zo worden de wolken van onwetendheid voor altijd verjaagd als het oneindige bewustzijn eenmaal wordt gerealiseerd."

[VI.1.34] Beschrijving van de Heer (slot): de drie staten

De Heer zei: "Op deze wijze bestaat het universum dus als werkelijk en als onwerkelijk; het goddelijke wezen (dat vrij is van dualiteit) verenigt dat, overstijgt dat en is dat dus allebei. Het gemanifesteerde bewustzijn is het universum, en het ongemanifesteerde universum is het bewustzijn. Door het koesteren van de gedachte: 'Dit ben ik' raakt het bewustzijn gebonden; door de juiste kennis wordt het bevrijd.

Het zich inbeelden (of conceptualiseren) van objecten leidt tot zelfvergetelheid. Maar het bewustzijn is, zelfs in de staat van diversiteit en activiteit, in werkelijkheid ongedeeld. Want het is alleen het hoogste, vreedzame Brahman dat als gevolg van de scheppende werking van de geest en zijn drie staten (waken, dromen en slapen) ogenschijnlijk manifest wordt als het universum.

Zodra de geest echter door de geest wordt vernietigd, zodra de sluier wordt weggetrokken en de waarheid van de wereldillusie wordt ingezien, worden de gedachten van een wereldverschijning en van het bestaan van een jīva vernietigd. De geest is dan helder, omdat het de zich voortdurende herbevestiging van de gedachte van het waarnemen van objecten heeft losgelaten. Deze staat heet 'paśyantī'. Dan zal de zuivere geest niet langer beelden van objecten produceren. Het bereikt een staat die lijkt op diepe slaap (respectievelijk op het homogene bewustzijn) en daarmee wordt ook aan de mogelijkheid van een nieuwe geboorte voorbijgegaan. Het rust in de hoogste vrede. Dit is de eerste staat.

Luister nu naar de tweede staat. Bewustzijn zonder geest is geheel en al licht, vrij van duisternis en prachtig als de ruimte. Het oneindige bewustzijn bevrijdt zichzelf totaal van alle veranderingen (respectievelijk dualiteit) en verblijft als in een diepe slaap of als een beeld in nog onbewerkt marmer. Het laat zelfs de factor tijd en ruimte los en overstijgt zowel inertie als beweging; het verblijft als zuiver Zijn dat niet in woorden kan worden uitgedrukt. Het overstijgt de drie staten waken, dromen en diepe slaap en verblijft als de vierde of turīya, oftewel de staat van het onverdeelde en oneindige bewustzijn.

Nu komt de derde staat. Deze bevindt zich zelfs voorbij dat wat 'Brahman', 'het Zelf', etc., wordt genoemd. Het wordt soms aangeduid als turīya-atīta (voorbij de turīya staat). Het is hoog en ultiem. Het valt niet te beschrijven, want het gaat voorbij aan de oefeningen zoals die door de desbetreffende beoefenaars worden beschreven.

O wijze, verblijf voor altijd in die derde staat. Dat is de volmaakte verering van de Heer. Dan zul je worden gevestigd in dat wat voorbijgaat aan wat is en wat niet is. Er werd niets geschapen en er is niets dat kan verdwijnen. Het gaat voorbij aan de één en de twee. Het is het eeuwige, voorbij het eeuwige en veranderlijke; het is het zuivere en homogene bewustzijn. Daarin is geen sprake van diversiteit. Het is al, het is de hoogste gelukzaligheid en vrede, het valt niet uit te drukken. Het is het zuiverste OM. Het is transcendent. Het is het hoogste."

(Vālmīki zei: "Dit gezegd hebbende, verzonk heer Śiva enige tijd in stilte en diepe contemplatie.")

[VI.1.35] Verering van de Heer: het is het eigen Zelf

Nadat hij zo enige tijd in zichzelf was gekeerd, opende de Heer zijn ogen en vervolgde: "O wijze, stop met de gewoonte om de objecten met uw geest vast te grijpen. De kenners van het Zelf hebben gezien wat het waard is om te worden gezien. Wat valt er verder nog te zien of niet te zien? Neem het Zelf waar. Wees als een zwaard dat datgene wat als vrede wordt beschouwd afsplitst van datgene wat wordt

beschouwd als rusteloosheid. Hoewel, richt uw aandacht nu toch nog maar enigszins naar buiten en luister naar wat ik u ga zeggen. Van alleen maar stil zijn worden we immers ook niet wijzer!

Door de levenskracht (prāṇa) wordt dit lichaam levend en actief. Zonder die levenskracht is het lichaam inert. De prāṇa is de energie die het lichaam doet bewegen. De intelligentie die dankzij dit alles ervaart is het bewustzijn. Dit bewustzijn is vormloos en zelfs nog zuiverder dan de blauwe lucht. Wanneer de relatie tussen de levenskracht en het lichaam afneemt, wordt slechts de levenskracht gescheiden van het lichaam. Het bewustzijn (dat nog zuiverder dan de ruimte is) verdwijnt niet.

Een schone spiegel reflecteert wat ervoor staat, maar die reflectie kan niet worden gezien wanneer de spiegel met vuil is bedekt. Zo geldt ook dat, alhoewel het lichaam te zien blijft, de intelligentie de objecten niet reflecteert als de prāṇa het lichaam heeft verlaten.

Alhoewel het bewustzijn oneindig en alomtegenwoordig is, is het toch in staat om zich gewaar te worden van de bewegingen van de geest en van het lichaam. Wanneer deze onzuiverheid van voortdurend oprijzende gedachten wordt verwijderd, schijnt het bewustzijn zelf als het hoogste wezen. Het is de schepper Brahmā, het is Viṣṇu, Śiva, Indra, de zon, de maan en de hoogste Heer.

Sommige van deze godheden, zoals Brahmā, Viṣṇu, en Śiva laten zich niet door de kosmische illusie bedriegen. Zij zijn in werkelijkheid een deel van het oneindige bewustzijn en delen de ware natuur van het bewustzijn, net zoals roodgloeiend ijzer de natuur van het vuur in zich draagt. Niets van dit alles wordt echter werkelijk door het oneindige bewustzijn geschapen en niets van dit alles bestaat er los van. Het zijn slechts gedachten – sommige gedachten zijn meer uitgekristalliseerd dan andere. Het is onmogelijk om de aard en omvang van deze in onwetendheid opgerezen gedachten te omschrijven.

Je zou kunnen zeggen dat het hoogste wezen (het oneindige bewustzijn) de vader is van Brahmā, Viṣṇu, Śiva en van alle andere goden, maar alleen het oneindige bewustzijn is het waardig om te worden aanbeden en geëerd.

Het heeft echter geen zin om het hoogste wezen voor de eredienst uit te nodigen, geen enkele mantra is wat dat betreft zinvol, omdat het oneindige bewustzijn onmiddellijk is, dichterbij kan niet, het is het eigen Zelf, en daarom is het niet nodig om het uit te nodigen. Het is het alomtegenwoordige Zelf van alles. De realisatie van dit oneindige bewustzijn (hetgeen geen inspanning vereist), is de enige juiste manier van verering."

[VI.1.36] Verering van de Heer (vervolg): het is het oneindige bewustzijn

De Heer zei:

"Daarom zegt men dat heer Rudra de zuivere spontane zelfervaring is, hetgeen het ene bewustzijn is dat in alle substanties aanwezig is. Het is het zaad van alle zaad, het is de essentie van deze wereldverschijning, het is de belangrijkste van alle handelingen. Het is de oorzaak van alle oorzaken en het is de essentie van alle wezens.

Het gaat ons begrip echter te boven, omdat het in werkelijkheid niets veroorzaakt en het evenmin de gedachte van bestaan is. Het is het gewaarzijn in alles dat waarnemingsvermogen heeft, het kent zichzelf als zijn eigen object, het is zijn eigen hoogste object en het is zich in zichzelf gewaar van de oneindige diversiteit.

Het is het bewustzijn in alle ervaringen, maar toch is het zuiver en ongeconditioneerd. Het is de absolute waarheid en daarom niet de waarheid in de vorm van een gedachte. Het wordt niet begrensd door de definities van waarheid en onwaarheid. Het is in feite het ultieme doel van de hoogste waarheid, respectievelijk van de oorspronkelijke werkelijkheid. Het is het zuivere, absoluut bewustzijn en niets anders.

Het raakt echter toch geconditioneerd door de wensen respectievelijk door het verlangen naar plezier en daardoor wordt het zelf dat wat het plezier ervaart, het wordt de ervaring van het plezier én het wordt de onzuiverheid respectievelijk de conditionering die het zelf heeft veroorzaakt. Alhoewel het net als de lucht ongeconditioneerd en onverdeeld is, wordt het makkelijk begrensd en geconditioneerd. In dit oneindige bewustzijn zijn miljoenen luchtspiegelingen geweest die wereldverschijningen werden genoemd en er zullen er nog miljoenen meer volgen. Er bestaat echter niets dat onafhankelijk van het oneindige bewustzijn tot bestaan is gekomen; het licht en de hitte lijken zich van het vuur af te scheiden, maar ze bestaan niet onafhankelijk van het vuur.

Dit oneindige bewustzijn kan worden vergeleken met het kleinst mogelijke subatomische deeltje dat in het eigen hart de grootste bergen verborgen houdt. Het omvat de reikwijdte van ontelbare tijdvakken, maar het laat geen enkel moment ontsnappen. Het is subtieler dan het puntje van een haar en tegelijkertijd doordringt het het gehele universum. Niemand heeft de grenzen ervan gezien.

Het doet niets en toch heeft het het gehele universum gevormd en het houdt het gehele universum in stand. Geen enkele substantie verschilt ervan en toch is het zelf geen substantie. Alhoewel het geen substantie is, doordringt het alle substanties.

De kosmos is zijn lichaam, alhoewel het geen lichaam heeft. Het is het eeuwige 'nu' en tegelijkertijd is het de volgende dag. Het gebeurt vaak dat schijnbaar betekenisloze geluiden een betekenis krijgen, een betekenis die we kunnen gaan begrijpen als we er met elkaar over communiceren. Hetzelfde geldt voor het oneindige bewustzijn, het bestaat en het bestaat niet. Het is zelfs wat het niet is. Al deze uitspraken over wat bestaat en wat niet bestaat, zijn op logica gebaseerd en het oneindige bewustzijn gaat voorbij aan de logica, voorbij aan de waarheid."

[VI.1.37] Verering van de Heer (vervolg): het is de natuurlijke orde

De Heer vervolgde:

"Het is het oneindige bewustzijn dat het zaad met behulp van aarde, water, tijd, etc., laat ontkiemen en het voedsel laat worden. Het doet bloemen bloeien en laat de neus hun geur ruiken. Op dezelfde manier is het in staat de substanties in de wereld (inclusief hun daarmee corresponderende zintuigen) te scheppen en te onderhouden met de hulp van daartoe passende middelen; middelen die op hun beurt eveneens

door datzelfde bewustzijn worden geschapen. De energie van dat bewustzijn is in staat dat gehele universum te scheppen, om het vervolgens weer tot leegte terug te brengen door de gedachte te koesteren dat 'dit er niet is'.

Deze ogenschijnlijke schepping is slechts een reflectie van bewustzijn in het Zelf, dat in de loop van de tijd schijnbaar een belichaming heeft gekregen. De drie-eenheid (Brahmā, Viṣṇu, Śiva) is de manifestatie van die kosmische kracht (of van die energie) die bepaalt; zo en niet anders zal het zijn. Toch schept bewustzijn zelf niets, het is als een lamp die een kamer verlicht waarin handelingen plaatsvinden."

Vasiṣṭha vroeg:

"Heer, wat zijn de energieën van deze Śiva (bewustzijn) en wat zijn hun krachten en hun activiteiten?"

De Heer antwoordde:

"Het hoogste wezen is zonder vorm en toch kent het hoogste wezen de volgende vijf aspecten: wil, ruimte, tijd, orde (of noodlot) en de kosmische ongemanifesteerde natuur. Het kent ontelbare krachten c.q. energieën, c.q. vermogens. De belangrijkste daarvan zijn kennis, dynamiek, handeling en niet-handeling.

Deze allen zijn slechts puur bewustzijn; maar omdat ze de krachten van bewustzijn worden genoemd, worden ze ten onrechte als iets anders dan bewustzijn beschouwd, maar in werkelijkheid zijn ze dat niet.

Deze gehele schepping is als een toneel waarop al deze mogelijkheden van bewustzijn dansen op de melodie van de tijd. De voornaamste van deze mogelijkheden staat bekend als 'orde' (de natuurlijke orde van dingen en gebeurtenissen). Het staat ook bekend als handeling, wens of wil om te handelen, tijd, etc. Het is deze kracht die voorschrijft dat ieder ding een zekere eigenschap moet hebben, van het grassprietje tot aan de schepper Brahmā. Deze natuurlijke orde is vrij van opwinding, maar bestaat niet los van zijn begrenzingen; dat (de natuurlijke orde) is wat de dans danst – het drama dat bekend staat als de wereldverschijning.

Het beschrijft verschillende stemmingen (compassie, woede, etc.), het doet verschillende seizoenen en tijdperken ontstaan en weer verdwijnen, het wordt vergezeld door hemelse muziek en door het tekeergaan van oceanen. Het toneel wordt verlicht door de zon, de maan en de sterren, de acteurs en actrices zijn de levende wezens in alle werelden – zo is de dans van de natuurlijke orde. De Heer (het oneindige bewustzijn) is de stille, maar oplettende getuige van deze kosmische dans. Hij is niet verschillend van de danser (de kosmische natuurlijke orde) en ook niet verschillend van de dans (de gebeurtenissen)."

[VI.1.38] Verering van de Heer (vervolg): de uiterlijke verering van de Heer

De Heer vervolgde:

"Zo is de Heer die het waard is om continu door de heiligen vereerd te worden. Hij wordt dan ook op verschillende manieren en in verschillende vormen door de heiligen vereerd, zoals Śiva, Viṣṇu, etc. Luister nu naar de manieren waarop hij vereerd zou moeten worden.

Ten eerste moet men het idee 'Ik ben het lichaam' loslaten. Alleen meditatie is ware verering, daarom moet men de Heer van deze drie werelden constant door middel van meditatie vereren. Hoe moet men de Heer beschouwen? Hij is zuivere intelligentie, hij straalt zoals honderdduizenden opkomende zonnen tezamen, hij is het licht dat alle lichten verlicht, hij is het innerlijke licht, de grenzeloze ruimte is zijn keel, het firmament symboliseert zijn voeten, de windrichtingen zijn armen, de werelden zijn de wapens die hij in zijn handen draagt, het gehele universum is verborgen in zijn hart, de goden zijn de haren op zijn lichaam, de kosmische krachten zijn de energieën in zijn lichaam, tijd is zijn poortwachter en hij heeft duizenden hoofden, ogen, oren en armen. Hij raakt alles aan, proeft alles, hoort alles, Hij denkt door allen, alhoewel hij voorbij het denken is. Hij doet alles, altijd. Hij schenkt alles, als een offer, wat men maar denkt of wenst, hij verblijft in allen, hij is het alles, hij alleen is datgene wat door iedereen gezocht moet worden. Op deze manier moet men op de Heer contempleren.

De Heer moet niet met materiële zaken vereerd worden, maar met het eigen bewustzijn. Niet door met lampen te zwaaien of door wierook te branden, niet met het offeren van bloemen en zelfs niet met het offeren van voedsel of met pasta van sandelhout. Hij wordt zonder de minste inspanning bereikt; alleen door zelfrealisatie wordt hij aanbeden. Dit is de hoogste meditatie, dit is de hoogste verering: het continue en ononderbroken gewaarzijn van de innerlijke aanwezigheid, van het innerlijk licht van bewustzijn. Terwijl men doet wat men doet – zien, horen, voelen, ruiken, eten, bewegen, slapen, ademhalen of praten – moet men zich van zijn essentiële natuur, zijnde zuiver bewustzijn, bewust blijven. Zo bereikt men bevrijding.

Meditatie is het offer, meditatie is het water, geofferd aan de godheid om zijn handen en voeten mee te wassen. De door meditatie verkregen zelfkennis is de bloem die wordt geofferd. Dit alles is in wezen gericht op meditatie.

Het Zelf wordt uitsluitend en alleen door meditatie gerealiseerd. Wanneer iemand (zelfs als hij onwetend is) zelfs maar in staat is om gedurende dertien seconden te mediteren, verkrijgt hij de verdienste van het weggeven van een koe. Wanneer iemand gedurende honderd en één seconden mediteert staat de verdienste gelijk aan het uitvoeren van een heilige rite. Wanneer de duur van de meditatie twaalf minuten is, is de verdienste duizendvoudig. Wanneer de meditatie een dag duurt, verblijft men in het hoogste rijk. Dit is de hoogste yoga, dit is de hoogste handeling. Hij die deze vorm van dienstbaarheid in praktijk brengt wordt vereerd door de goden, door de demonen en door alle andere wezens. Dit alles betreft echter uiterlijke verering."

[VI.1.39] Verering van de Heer (vervolg): de innerlijke verering van de Heer

De Heer vervolgde:

"Ik zal je nu de interne verering van het Zelf uitleggen, hetgeen de belangrijkste van alle middelen voor zuivering is en waarmee alle duisternis compleet wordt vernietigd. Het bestaat uit een onophoudelijke meditatie (ongeacht of men nu loopt of staat, slaapt of wakker is) gedurende en door middel van alle handelingen die worden

verricht. Men moet op deze hoogste Heer contempleren, hij is gezeteld in het hart en brengt als het ware alle veranderingen in onszelf teweeg. Men moet de bodha-liṅgaṃ vereren (het gemanifesteerde bewustzijn of het zelfgewaarzijn) dat slaapt en wakker wordt, dat beweegt of stilstaat, dat aanraakt wat dient te worden aangeraakt en dat verlaat wat moet worden verlaten, dat geniet van plezier of er juist afstand van neemt, dat zich met verschillende activiteiten bezighoudt, dat waarde aan alle handelingen geeft en dat als vrede in de vitale organen in het lichaam[16] verblijft. Deze innerlijke intelligentie dient te worden vereerd met wat ook maar ongezocht op ons pad komt. Nadat men zich heeft ondergedompeld in zelfkennis terwijl men stevig gevestigd blijft in de stroom van het leven met de daarbij behorende ervaringen, moet men deze innerlijke intelligentie vereren met behulp van alle middelen tot zelfrealisatie.

Men moet op de volgende wijze op de Heer contempleren: Hij is het licht, dat door de kracht van de zon en de maan licht geeft, hij is de intelligentie die voor eeuwig verborgen ligt in alle materiële substanties, hij is het naar buiten gerichte gewaarzijn dat via de lichamelijke organen naar de uiterlijke wereld stroomt, hij is de prāṇa die in ons gezicht (neus) beweegt, hij transformeert de zintuigelijke waarnemingen in betekenisvolle ervaringen, hij rijdt in het voertuig dat is samengesteld uit prāṇa en apāna, hij leeft in het geheim in de holte van het hart. Hij is de kenner van wat kan worden gekend en de doener van alle handelingen, degene die de ervaringen ervaart en die alle gedachten denkt. Hij is degene die alles door en door kent, die wordt herkend door wat is en wat niet is en hij is degene die alle ervaringen verlicht.

Hij is zonder delen maar hij is het alles, hij zetelt in het lichaam maar hij is alomtegenwoordig, hij geniet en hij geniet niet, hij is de intelligentie in ieder ding. Hij is het denkende aspect van de geest.

Hij rijst op midden tussen prāṇa en apāna. Hij verblijft in het hart, in de keel, in het midden van het gehemelte, tussen de wenkbrauwen en op het puntje van de neus. Hij is de realiteit in alle zesendertig elementen (of metafysische categorieën). Hij transcendeert de interne staten, hij is degene die de interne geluiden produceert en hij brengt de vogel (de geest) tot bestaan. Hij is de realiteit in wat als verbeelding en niet-verbeelding wordt beschreven. Hij verblijft in alle wezens, net zoals olie in het zaad zit besloten. Hij verblijft in de lotus van het hart en toch verblijft hij ook in het gehele lichaam. Hij schijnt als zuiver bewustzijn. Hij wordt overal onmiddellijk gezien, want hij is de zuivere ervaring in alle ervaringen en hij lijkt zichzelf te polariseren door de objecten van dergelijke ervaringen op te roepen."

De Heer vervolgde: "Men moet over de Heer contempleren als de intelligentie in het lichaam. De verschillende functies en mogelijkheden in het lichaam dienen die intelligentie, net zoals de geliefde de Heer dient. De geest is de boodschapper die de kennis van de drie werelden aan de Heer doorgeeft en aan hem presenteert. De twee fundamentele energieën, te weten de energie van wijsheid en de energie van

[16] Deha-liṅgaṃ in de tekst kan ook refereren aan de drie liṅgaṃs die geassocieerd worden met de psychische centra.

handeling (jñāna śakti en kriyā śakti) zijn als de geliefden van de koning. Verschillende aspecten van kennis vormen zijn sieraden. De organen van handeling zijn de poorten waardoor de Heer de buitenwereld binnenkomt: 'Ik ben dat oneindige en ondeelbare Zelf; Ik blijf vol en oneindig', op deze wijze verblijft de intelligentie in het lichaam.

Hij die op deze manier contempleert is de gelijkmoedigheid zelve, aangestuurd door een onverstoorbare geest blijft zijn gedrag evenwichtig. Hij heeft de staat van natuurlijke goedheid en innerlijke zuiverheid bereikt en hij is prachtig in ieder aspect van zijn wezen. Hij vereert de Heer die de intelligentie is die zijn gehele lichaam doordringt.

Deze verering wordt onophoudelijk, dag en nacht, uitgevoerd met de objecten die zonder inspanning worden verkregen en die aan de Heer worden geofferd met een geest die stevig is gevestigd in gelijkmoedigheid en met de juiste innerlijke houding (want de Heer is bewustzijn en geeft alleen maar om de innerlijke houding).

De Heer moet worden vereerd met alles wat zonder inspanning wordt verkregen, men moet zich nooit inspannen om iets te verkrijgen wat men niet bezit. De Heer moet worden vereerd door middel van alles waar het lichaam van geniet, door eten, drinken, samenzijn met de geliefde en vergelijkbare genietingen. De Heer moet worden vereerd met de ziektes waar men aan lijdt en met ieder soort verdriet of lijden dat men ondergaat. De Heer moet worden vereerd met alle activiteiten die men verricht, inclusief leven en sterven en met alles wat men droomt. De Heer moet worden vereerd met armoede en met voorspoed.

De Heer moet zelfs worden vereerd met gevechten en ruzies en ook met sport en andere vrijetijdsbestedingen en met de manifestaties van de emoties van aantrekking en afstoting. De Heer moet worden vereerd met de nobele kwaliteiten van een vroom hart – vol van vriendschap, compassie, vreugde en onpartijdigheid. De Heer moet worden vereerd met alle soorten van plezier die (zonder ernaar op zoek te zijn) tot ons komen, ongeacht of ze door de geschriften e.d. worden toegestaan dan wel worden verboden.

De Heer moet worden vereerd met alles wat als wenselijk en met alles wat als onwenselijk wordt beschouwd, met dat wat als gepast en met dat wat als ongepast wordt beschouwd. Voor deze verering moet men afstand doen van datgene wat men verliest en men moet accepteren en ontvangen wat zonder inspanning wordt verkregen."

De Heer vervolgde:

"Men moet zich steeds wijden aan deze verering, terwijl men gevestigd is in de hoogste gelijkmoedigheid ten aanzien van alle waarnemingen, ongeacht of die nu aangenaam zijn of niet. Men moet alles als gunstig beschouwen (of men moet alles als een mix van goed en kwaad beschouwen). Realiserend dat alles het ene Zelf is, moet men het Zelf op deze manier eren. Men moet met onpartijdige blik kijken naar dat wat plezierig en fantastisch mooi is en naar datgene wat onverdraaglijk onplezierig is. Zo moet men het Zelf vereren.

Men moet de onderscheid makende gedachten: 'Dit ben ik' en 'Dit ben ik niet' opgeven en zich realiseren dat 'Dit alles werkelijk Brahman is', het ene ondeelbare en oneindige bewustzijn. Op die manier moet men het Zelf vereren. Altijd, in alle vormen en hun veranderingen, moet men het Zelf vereren in en door middel van alles wat men verkrijgt. Men moet het Zelf vereren nadat men het onderscheid tussen dat wat wenselijk en dat wat onwenselijk is achter zich heeft gelaten; of men blijft het onderscheid juist wel maken (maar dan als middel tot verering van het Zelf).

Zonder begeerte en zonder verwerping mag men genieten van datgene wat ongezocht en op natuurlijke wijze wordt verkregen. Men moet niet opgewonden of depressief raken wanneer men wordt geconfronteerd met onbeduidende of juist belangrijke objecten, net zomin als de lucht of de ruimte worden beïnvloed door de verschillende objecten die erin bestaan en erin groeien. Men moet het Zelf (zonder psychologische stoornis) vereren met elk object dat zuiver en alleen op grond van het toeval van tijd, plaats en gebeurtenis wordt verkregen, ongeacht of ze nu in het algemeen als goed of als niet goed bekend staan.

In deze manier van het eren van het Zelf is ieder middel (dat hierboven als noodzakelijk voor de verering wordt genoemd) van dezelfde natuur als alle andere, alhoewel de gebruikte woorden verschillen. Gelijkmoedigheid is de zoetheid zelve en deze zoetheid gaat voorbij aan de zintuigen en aan de geest. Wat er ook maar door die gelijkmoedigheid wordt aangeraakt, dat wordt onmiddellijk zoet, wat daar ook maar de beschrijving of de definitie van mag zijn.

Alleen datgene wordt als verering beschouwd, wanneer men bij de uitvoering net zo onverstoorbaar is als de ruimte, wanneer de geest zonder de geringste gedachtenbeweging is en geheel stil is geworden, wanneer er zonder inspanning geen enkele verstoring is.

Gevestigd in deze staat van gelijkmoedigheid zal de wijze mens een oneindige expansie in zichzelf ervaren, terwijl hij zijn natuurlijke handelingen zonder wens of afkeer verricht. Zo is de natuur van hem die deze intelligentie aanbidt. Misvatting, onwetendheid en egogevoel rijzen zelfs niet in zijn droom op. O wijze, verblijf in deze staat en ervaar alles zoals een kind. Vereer de Heer van dit lichaam (de intelligentie die het lichaam doordringt) met alles wat je door tijd, omstandigheden en plaats wordt gegeven en rust in de hoogste vrede, vrij van wensen."

[VI.1.40] Verering van de Heer (vervolg): doe alles ter verering van de Heer

De Heer vervolgde:

"Wat je ook doet en wanneer je ook handelt (of wanneer je ervan afziet om iets te doen) – dit alles is de verering van de Heer (het zuivere bewustzijn). Door dit alles te beschouwen als de verering van het Zelf, dat wil zeggen van de Heer, is hij verheugd.

Voorkeur en afkeer, aantrekking en afstoting bestaan niet als zodanig in de ware natuur van het Zelf. Het zijn louter woorden. Zelfs concepten, uitgedrukt in woorden zoals 'zelfbeschikking', 'armoede', 'plezier', 'pijn', 'eigendom' en 'anderen' zijn in

werkelijkheid de verering van het Zelf, want de denkende intelligentie is het Zelf. Weet hebben dat slechts het kosmische wezen bestaat, dat is de zuivere verering van het kosmische wezen.

Het is slechts het Zelf (oftewel het kosmische bewustzijn) dat wordt aangeduid met uitdrukkingen zoals 'deze wereld'. O, wat een onverklaarbaar wonder is het toch dat het Zelf (het zuivere bewustzijn, respectievelijk de intelligentie) zijn eigen natuur als het ware lijkt te vergeten en zichzelf gaat beschouwen als de jīva (het individu). Sterker nog, in dat kosmische wezen (de werkelijkheid in alles) bestaat zelfs geen verschil tussen degene die vereert, de verering en datgene wat wordt vereerd. Het is onmogelijk om het onverdeelde kosmische wezen, dat het gehele universum onderhoudt, te beschrijven; het is onmogelijk om een ander hierover te onderwijzen. Daar komt nog bij dat we van oordeel zijn dat degenen die menen dat God door tijd en ruimte wordt begrensd, het niet waard zijn om door ons te worden onderwezen. Dus laat al zulke beperkende concepten los, laat zelfs het onderscheid tussen degenen die vereren en degene die wordt vereerd (de Heer) los en vereer het Zelf met het Zelf. Wees in vrede, zuiver, vrij van wensen. Weet dat al je ervaringen en uitingen de verering van het Zelf zijn."

(In antwoord op Vasiṣṭha's verzoek om een uitgebreidere uitleg te krijgen over Śiva, Brahman, Zelf; waarom ze zo worden genoemd en hoe deze verschillen ontstonden, vervolgde de Heer:)

"De werkelijkheid is zonder begin en zonder einde en wordt ook nergens in gereflecteerd: dat is de werkelijkheid. Omdat het echter niet mogelijk is om het via de geest en de zintuigen te ervaren, wordt het ook wel als niet-bestaand beschouwd.

(In antwoord op Vasiṣṭha's vraag: "Als het voorbij de geest is, hoe kan het dan wel worden gerealiseerd?" antwoordde de Heer:)

"In het geval van de zoeker die graag van de onwetendheid wil worden bevrijd en die daarvoor toegerust is met een sāttvische onwetendheid (de subtiele onwetendheid), verwijdert deze sāttvische onwetendheid de onwetendheid met behulp van dat wat de geschriften wordt genoemd. Een wasman verwijdert op dezelfde manier vuil met behulp van een ander soort vuil (zeep). Door de op elkaar inwerkende processen wordt de onwetendheid verwijderd, het Zelf realiseert het Zelf en het Zelf ziet het Zelf vanwege zijn zelfstralende natuur."

[VI.1.41] Verering van de Heer (vervolg): de verschillende namen van het Opperste Wezen

De Heer vervolgde:

"Wanneer een kind met houtskool speelt worden zijn handen zwart. Wanneer hij zijn handen wast maar vervolgens direct weer met de houtskool speelt, krijgt het opnieuw zwarte handen. Wanneer hij echter na het wassen de houtskool niet meer aanraakt, blijven zijn handen schoon. Op dezelfde manier geldt dat de duisternis van onwetendheid verdwijnt wanneer men de ware natuur van het Zelf onderzoekt en

tegelijkertijd verre blijft van handelingen die onwetendheid of avidyā veroorzaken. Het is echter alleen het Zelf dat zich gewaarwordt van het Zelf.

Beschouw deze diversiteit niet als het Zelf. Koester niet het gevoel dat zelfkennis het resultaat is van de lering van een leraar. De guru of de leraar heeft een geest en zintuigen. Het Zelf (Brahman) is voorbij de geest en de zintuigen. Datgene wat pas kan worden bereikt nadat al het andere is verdwenen, dat wordt niet met behulp van het andere bereikt zolang dat nog steeds bestaat. Echter, hoewel de instructies van de leraar en soortgelijke zaken niet werkelijk de middelen tot het bereiken van zelfkennis zijn, worden ze gewoonlijk wel als de middelen daartoe beschouwd.

Het Zelf wordt niet door de geschriften ontsluierd en ook niet door de instructies van de leraar en het Zelf wordt ook niet zonder de instructies van de leraar en zonder de geschriften ontsluierd. Zelfkennis wordt alleen bereikt wanneer dit alles, de kennis uit de geschriften, de instructies van de leraar en de juiste houding van de leerling, samenkomt.

Dat wat IS, nadat alle zintuigen gestopt zijn met functioneren en alle gedachten van plezier en pijn zijn verdwenen, dat is het Zelf respectievelijk Śiva, hetgeen ook wel wordt aangeduid met uitdrukkingen zoals 'Dat', 'de waarheid' of 'de werkelijkheid'. Echter, dat wat IS wanneer al het bovenstaande verdwijnt, dat bestaat ook wanneer al het bovenstaande wel aanwezig is, net zoals dat bij de grenzeloze ruimte het geval is. De verlossers van het universum (te weten Brahmā, Indra, Rudra en anderen) hebben de geschriften samengesteld zoals de Veda's en de Purāna's (de legenden) op grond van hun compassie met de door onwetendheid misleidde mensen, in een poging om hen spiritueel wakker te schudden en in hen een dorst naar vrijheid te wekken. In deze geschriften hebben ze woorden zoals 'bewustzijn', 'Brahman', 'Śiva', 'Zelf', 'Heer', 'hoogste Zelf' etc., gebruikt.

Deze woorden lijken een diversiteit in te houden, maar in waarheid bestaat er geen diversiteit.

De waarheid welke wordt aangeduid met woorden zoals 'Brahman', etc., is uitsluitend het zuivere bewustzijn. In vergelijking daarmee is zelfs de oneindige ruimte zo grof en substantieel als een grote berg. Dat zuivere bewustzijn lijkt het kenbare object te worden en dat laat het concept van de intelligentie respectievelijk van het bewustzijn oprijzen; maar omdat het het innerlijke Zelf is, kan het geen object van kennis zijn. Als gevolg van een vluchtige beweging van de geest rijst er in dit zuivere bewustzijn het egogevoel ('ik weet') op."

De Heer vervolgde:

"Dit egogevoel laat vervolgens de gedachten van tijd en ruimte oprijzen. Begiftigd met de energie van de levensadem, wordt het vervolgens de jīva c.q. het individu. Vanaf dat moment volgt het individu de bevelen van de gedachten op en verkeert het in een diepe onwetendheid. Op deze manier is de geest in combinatie met het egogevoel en met de verschillende vormen van psychologische energieën ontstaan. Dit alles tezamen wordt het ātivāhika lichaam (het subtiele lichaam) genoemd dat zich van het ene naar het andere gebied verplaatst.

Vervolgens rezen de substanties (de objecten van de wereld) – die met de subtiele energieën van het ātivāhika lichaam corresponderen – op en op deze manier werden de verschillende zintuigen (het gehoor, de tastzin, het gezichtsvermogen, de smaakzin en de reukzin), hun daarmee corresponderende objecten en hun bijbehorende ervaringen geschapen. Dit alles samen wordt de puryaṣṭaka genoemd en in hun subtiele staat worden zij ook het ātivāhika lichaam genoemd.

Op deze wijze werden al deze substanties geschapen, maar in werkelijkheid werd er niets geschapen. Het waren slechts ogenschijnlijke veranderingen in het ene oneindige bewustzijn. Net zoals er droombeelden binnen onszelf bestaan, zo zijn al deze substanties niet verschillend van het oneindige bewustzijn. Net zoals wanneer men over dingen droomt en deze dan echt waarneembare objecten lijken te zijn, zo lijken al die substanties een objectieve werkelijkheid te zijn.

Wanneer men de waarheid omtrent hen beseft, schitteren al deze substanties als de Heer. Maar zelfs dat is niet waar, omdat ze in werkelijkheid geen van alle ooit materiële substanties of objecten zijn geworden. Op basis van onze eigen gedachten (dat het substanties zijn die worden ervaren), lijken ze een echte substantie te zijn. Dus door de substanties op te roepen, ziet het bewustzijn deze substanties ook.

Geconditioneerd door zulke gedachten, lijkt het te lijden. Conditionering is ellende. Conditionering is gebaseerd op gedachten en ideeën (of op sensuele en psychologische ervaringen). De waarheid is echter voorbij zulke ervaringen en de wereld is een illusie, vergelijkbaar met een luchtspiegeling. Als dat dan zo is, wat is dan een psychologische conditionering, wie conditioneert wat en wie wordt er door de conditionering geconditioneerd?

Wie drinkt er het water van de luchtspiegeling? Wanneer daarom dit alles moet worden verworpen, blijft alleen de werkelijkheid over. Daarin bestaat geen conditionering, daarin bestaat niets dat wordt geconditioneerd. Het kan als het bestaande of als het niet-bestaande worden aangemerkt, maar alleen Het bestaat. De mentale conditionering staat gelijk aan een denkbeeldig niet-bestaan, vergelijkbaar met een spook; wanneer het wordt verdreven, verdwijnt ook de illusie van een schepping. Hij die het egogevoel en de luchtspiegeling (de schepping) als echt bestaand ziet, is niet rijp voor deze instructie. Leraren instrueren alleen wijze mensen, niet de onwetenden. Deze laatsten stellen hun vertrouwen in de wereldverschijning en richten daar hun hoop op. Je kunt hen vergelijken met de onnozele man die zijn dochter uithuwelijkt aan een man die hij slechts in zijn droom heeft gezien."

[VI.1.42] Verering van de Heer (slot): het vergeten van het Zelf leidt tot wereldverschijning

De Heer vervolgde:

"Net zoals de dromer allerlei objecten waarneemt die slechts in zijn geest bestaan, zo denkt de jīva dat zijn stoffelijke lichaam uit al deze elementen is samengesteld. Dit gebeurt ook vandaag de dag nog steeds; het kosmische bewustzijn (oftewel het

kosmische wezen) ziet binnen in zichzelf het universum met al haar diversiteit, net zoals de dromer de diversiteit in zichzelf waarneemt.

De jīva denkt over zichzelf als Brahmā, Viṣṇu, etc., maar dat is slechts een gedachtenspinsel. Maar dit gedachtenspinsel schept en ziet vervolgens andere gedachtenspinsels en ervaart deze. De enige werkelijkheid in al deze waarnemingen is het primaire idee, te weten het egogevoel, dat ogenblikkelijk oprijst zodra het bewustzijn in zichzelf een object bedenkt en vervolgens denkt dat hij het (zijn object) ziet. Dat ene ogenblik als zodanig is het complete tijdperk, respectievelijk alle veelvouden en/of gedeeltes van tijdperken. In ieder atoom van bestaan wordt dit drama van bedekking en ontdekking steeds weer opnieuw opgevoerd, maar het is slechts een gedachtenspinsel van het kosmische bewustzijn. Er wordt door of in het kosmische bewustzijn echter niets geschapen, want dat blijft ongewijzigd en onveranderlijk.

De berg die slechts in een droom wordt gezien, lijkt in tijd en ruimte te bestaan. Het neemt echter geen ruimte in beslag, noch kost het de berg tijd om te verschijnen of te verdwijnen. Met de wereld is het net zo. Op welke manier de almachtige God ook maar tot bestaan komt, op precies dezelfde wijze komt een worm tot bestaan, in minder dan een fractie van een seconde. Vanaf Heer Rudra tot aan een grasprietje toe; alles in het universum is op dezelfde wijze tot bestaan gekomen, ongeacht of het nu micro-organismen of gigantische wezens betreft.

Wanneer men de aard van deze saṃsāra (wereldverschijning) op deze manier onderzoekt, verdwijnt de waarneming van diversiteit gelijktijdig met het dagen van zelfkennis (Godrealisatie).

Als men toestaat dat de ware natuur van het oneindige bewustzijn ook maar gedurende een fractie van een seconde wordt vergeten, dan verschijnt deze hele onfortuinlijke illusoire schepping. Wanneer de wijzen het woord 'Brahman' gebruiken, verwijzen ze naar die staat waarin men voor altijd stevig gevestigd is in het oneindige bewustzijn. Wanneer dit wordt verstoord, denkt men dat de wereld echt bestaat en dat veroorzaakt een eindeloze reeks aan diversiteit – goden, demonen, mensen, planten en wormen. Wanneer de staat van het kosmische bewustzijn echter niet wordt verstoord, realiseert men zich dat de waarheid altijd en overal aanwezig is."

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, toen heer Śiva was uitgesproken, heb ik hem geëerd en vervolgens gaf hij mij zijn zegen en vertrok hij met zijn gemalin Pārvatī. Omdat ik zijn lessen ter harte nam, stopte ik met mijn gebruikelijke manier van verering en ik begon het niet-duale, alomtegenwoordige Zelf te vereren.

[VI.1.43] Waakzaamheid is de aanbidding van het Zelf

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, vanwege de onwerkelijke invloed van de onwerkelijkheid, ziet de onwerkelijke jīva de onwerkelijke wereld. Wat moet in dit verband nu als werkelijk en wat als onwerkelijk worden beschouwd? Een denkbeeldig object wordt denkbeeldig door iemand beschreven en hij begrijpt het in zijn eigen verbeelding en hij verbeeldt

zich dat hij het begrijpt. Net zoals vloeibaarheid in vloeistoffen bestaat, beweging in wind en leegheid in ruimte, zo bestaat alomtegenwoordigheid in het Zelf.

Vanaf het moment dat de Heer mij instrueerde vereer ik het Zelf. Ik ben dankzij deze wijze van verering vrij van verdriet, ook al ben ik met allerlei activiteiten bezig. Ik vereer het Zelf (dat onverdeeld is, alhoewel het verdeeld lijkt te zijn) met het bloemenoffer van wat ook maar op natuurlijke wijze tot me komt en met alle handelingen die natuurlijk voor mij zijn.

Het is gebruikelijk voor alle belichaamde wezens om relaties aan te gaan (om te bezitten en om bezeten te worden), maar de yogi's zijn altijd waakzaam en deze waakzaamheid is de verering van het Zelf. Terwijl ik deze innerlijk houding aanneem, met een geest die helemaal vrij is van welke gehechtheid dan ook, zwerf ik door dit afschuwelijke bos van saṃsāra (de wereldverschijning). Als jij dat ook op die manier doet, zal je niet lijden.

Wanneer je een groot verdriet (zoals het verlies van rijkdom en van relaties) overkomt, onderzoek dan (zoals hiervoor werd beschreven) wat werkelijk waar bestaat. Je zult dan niet door het plezier en het verdriet worden beïnvloed. Je weet nu hoe al deze dingen tot bestaan komen en weer verdwijnen en je kent ook het lot van iemand die daardoor wordt misleid, iemand die niet onderzoekt wat de ware natuur is van al hetgeen bestaat. Deze dingen behoren je niet toe, jij behoort hen niet toe. Dat lijkt maar zo door de onwerkelijke aard van de wereld. Heb geen verdriet.

Geliefde Rāma, je bent het zuivere bewustzijn, dat niet wordt beïnvloed door de denkbeeldige waarneming van de diversiteit van de schepping. Wanneer je dit weet, hoe kunnen dan ideeën met betrekking tot dat wat wenselijk of dat wat onwenselijk is in je oprijzen? O Rāma, blijf door je dat te realiseren gevestigd in de turīya (de transcendentale staat van het bewustzijn).

Rāma zei:

Heer, ik ben vrij van het vuil van dualiteit. Ik heb gerealiseerd dat alles werkelijk Brahman is. Mijn intelligentie is gezuiverd, ik ben bevrijd van twijfels en wensen en ik heb zelfs geen vragen meer. Ik verlang niet naar de hemel, noch heb ik angst voor de hel. Ik blijf gevestigd in het Zelf. O Heer, dankzij uw genade ben ik de oceaan van saṃsāra (de wereldverschijning) overgestoken. Ik heb de volheid van directe zelfkennis gerealiseerd.

[VI.1.44] Geluk wordt ervaren bij afwezigheid van de geest

Vasiṣṭha vervolgde:

De handeling die je (terwijl je geest onthecht blijft) louter met de organen van handeling uitvoert, wordt niet als een handeling beschouwd. Het genot dat wordt verkregen door een sensuele ervaring is vluchtig. Een herhaling van die ervaring verschaft je niet nogmaals dezelfde mate van genot. Je moet toch wel een dwaas zijn om naar zulk tijdelijk plezier te blijven verlangen? Bovendien geeft een object alleen plezier wanneer het object wordt gewenst. Dus het plezier hoort bij de wens, geef daarom die wensen en begeerte op.

Wanneer je in de loop van de tijd de ervaring van het Zelf bereikt, berg het dan niet als een herinnering of als het egogevoel op in de geest, om het vervolgens als wens te laten herleven. Want als je de bergtop van zelfkennis hebt bereikt, dan is het niet wijs om opnieuw in de afgrond van het egogevoel te vallen. Laat de hoop ophouden te bestaan en laat gedachten verdwijnen, laat terwijl je onthecht leeft de geest de staat van niet-geest bereiken. Je bent alleen gebonden wanneer je onwetend bent. Je zult niet gebonden zijn als je zelfkennis hebt. Span je tot het uiterste in om waakzaam in zelfkennis te verblijven.

Wanneer je niet op zintuiglijke genoegens bent gericht en je toch ervaart wat ongezocht tot je komt, dan verkeer je in een zuivere en gelijkmoedige staat, vrij van latente neigingen respectievelijk herinneringen. Naar analogie met de ruimte, zal je in deze staat zelfs niet door duizend afleidingen kunnen worden bezoedeld. Wanneer de kenner, het gekende en de kennis één worden in het ene Zelf, zal degene die het Zelf in zuivere staat ervaart er niet nogmaals een verdeling in maken.

Met de geringste beweging in de geest (een gedachtenflits) verschijnt en verdwijnt saṃsāra (de wereldverschijning) weer. Zorg dat de geest onbeweeglijk is, vrij van de gedachtenbeweging, door de beheersing van prāṇa en van de latente neigingen (vāsanā). Door de geringste beweging van prāṇa rijst de saṃsāra op en verdwijnt de saṃsāra weer. Maak de prāṇa vrij van die beweging door voortdurende oefening. Door het opkomen en verdwijnen van verdwazing (onwetendheid) ontstaan en verdwijnen handelingen die het Zelf binden; bedwing deze door middel van zelfdiscipline, door de instructies van de leraar en door de geschriften.

Deze wereldillusie is ontstaan door de gedachtenbeweging in de geest; wanneer deze beweging verdwijnt zal de illusie ook verdwijnen en tegelijkertijd zal de geest tot niet-geest worden.

Dit kan ook door de beheersing van prāṇa worden bereikt. Dat is de hoogste staat. De gelukzaligheid die wordt ervaren in een staat van niet-geest (de gelukzaligheid die zonder oorzaak is) wordt zelfs niet in de hoogste hemel gevonden. Die gelukzaligheid kan niet worden verwoord en zou eigenlijk zelfs geen geluk moeten worden genoemd.

De geest van de kenner van de waarheid is een niet-geest, het is zuiver sattva. Na een tijdlang te hebben geleefd met zo'n niet-geest, rijst de staat op die turīya-atīta (de staat voorbij het transcendentale, de turīya-staat) wordt genoemd.

[VI.1.45] Het verhaal van de walnoot

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in dit verband bestaat er een leerzame parabel. Ik zal je die nu vertellen.

Er bestaat een walnoot[17], die onmetelijk groot is en die niet vergaat of verrot en toch bestaat hij al sinds eeuwen. Hij is de bron en behoeder van de nectar van

[17] In de originele tekst wordt gesproken over de wood apple, een in India groeiende boomvrucht van het formaat van een kleine kokosnoot, een fruitsoort met een harde schaal, met zacht en zoet vruchtvlees en met een specifieke sterke geur.

onsterfelijkheid en onverwoestbaarheid. Hij is de verblijfplaats van de zoetheid. Hoewel hij eeuwenoud is, is hij altijd weer nieuw, net zoals de nieuwe maan. Hij is het diepste centrum (het hart) van het universum. Hij is onbeweeglijk en wordt zelfs niet heen en weer geschud door de krachten van de kosmische oplossing. Deze onmetelijk grote vrucht is de oorspronkelijke bron van deze schepping.

Zelfs als hij volkomen rijp is, valt hij niet van zijn plaats. Hij is altijd helemaal rijp, maar wordt nooit overrijp. Zelfs de schepper Brahmā, Viṣṇu, Rudra en de andere goden weten niet waar deze vrucht vandaan komt. Niemand heeft ooit het zaad gezien of kent de boom waar deze vrucht aan groeit. Het enige wat erover kan worden gezegd is dat deze vrucht bestaat zonder begin, zonder midden en zonder einde, zonder verandering of transformatie. Er bestaat zelfs geen differentiatie in deze vrucht; hij is geheel gevuld, zonder holtes. Het is de bron van alle vreugden en heerlijkheden, zowel van de vreugden van de gewone mens als die van de hoogste godheden. Deze vrucht is dus niets anders dan de manifestatie van de energie van het oneindige bewustzijn.

Deze energie van het oneindige bewustzijn heeft, zonder zijn ware natuur ook maar even te vergeten, als het ware deze schepping geschapen, uitsluitend door dat in zijn eigen intelligentie te willen. In feite is ook dit (dat het iets wilde) niet werkelijk waar! Het voor dat willen noodzakelijke egogevoel is immers zelf onwerkelijk; maar toch zijn hieruit alle elementen ontstaan met hun bijbehorende zintuigen. In waarheid is die energie van het oneindige bewustzijn zelf ruimte, tijd, natuurlijke orde, gedachtenkracht, aantrekking en afstoting, 'ik-heid', 'jij-heid' en 'iets-heid', boven, beneden, de andere windrichtingen, de bergen, het firmament en de sterren, kennis en onwetendheid – alles wat er is, was en er ooit zal zijn. Het is allemaal niets anders dan de energie van het oneindige bewustzijn.

Hoewel het één is, wordt het ervaren als diverse wezens; het is noch één noch velen. Het is zelfs niet 'Het'! Het is gevestigd in de werkelijkheid. Het heeft de natuur van de hoogste, allesomvattende vrede. Het is het ene onmeetbaar grote, kosmische wezen (oftewel het Zelf). Het is de (kosmische) energie van de natuur van het (kosmische) bewustzijn.

[VI.1.46] Het verhaal van de rots

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, er bestaat nog een andere parabel om dit verder te illustreren. Die zal ik je nu vertellen.

Er is een grote rots vol liefde en tederheid, duidelijk waarneembaar, zacht, alom aanwezig en eeuwig. In de rots bloeien ontelbare lotussen. Hun bloemblaadjes raken elkaar soms wel en soms niet; de ene keer zijn ze te zien en de andere keer zijn ze verborgen. Sommige zijn naar beneden gericht, andere naar boven en sommige hebben hun wortels in elkaar verstrengeld. Sommige hebben helemaal geen wortels. Alle dingen bestaan erin, en toch bestaan ze niet.

O Rāma, deze rots lijkt inderdaad op het kosmische bewustzijn; want ook dat is zo homogeen als een rots. Toch lijken hierin alle verschillende schepselen van dit universum te bestaan. Zoals je je verschillende vormen in de rots kunt voorstellen of kunt inbeelden, zo verbeeld je je in je onwetendheid dat dit universum in dit bewustzijn bestaat. Zelfs als een beeldhouwer de verschillende beelden in de rots 'schept', dan is het nog steeds rots: zo is het ook met dit kosmische bewustzijn dat een homogene massa bewustzijn is. Net zoals de massieve rots in potentie diverse beelden (die je eruit kunt hakken) bevat, zo bestaan de diverse namen en vormen van de schepselen van dit universum in potentie in het kosmische bewustzijn. Net zoals een rots (ongeacht of er nu in gehakt wordt of niet) een rots blijft, zo blijft het bewustzijn het bewustzijn, ongeacht of de wereld er al dan niet in verschijnt. De wereldverschijning is slechts een lege uitdrukking; de substantie ervan is niets anders dan het bewustzijn.

In feite zijn ook deze manifestaties en veranderingen slechts Brahman (het kosmische bewustzijn) – maar niet in de betekenis van een manifestatie of een verandering. Ook dit onderscheid (een verandering in de betekenis van een verandering dan wel in enige andere betekenis) is betekenisloos in Brahman. Wanneer zulke uitdrukkingen in relatie tot Brahman worden gebruikt, is de betekenis iets heel anders (net zoals dat geldt voor het water in een luchtspiegeling). Omdat het zaad niets anders bevat dan het zaad, zijn ook de bloemen en vruchten van dezelfde natuur als het zaad; de substantie van het zaad is ook de substantie van alles wat eruit voortkomt. Zo rijst er in de homogene massa van het kosmische bewustzijn niets anders op dan wat het in essentie is. Wanneer deze waarheid wordt ingezien, verdwijnt de dualiteit. Het bewustzijn wordt nooit tot niet-bewustzijn. Als er een verandering optreedt, dan is ook dat bewustzijn. Wat er ook maar bestaat, waar dan ook en in welke vorm dan ook – dit alles is Brahman. Al deze dingen bestaan voor altijd in hun potentiële staat in de homogene massa van het bewustzijn

[VI.1.47] Dit alles is slechts Brahman, het oneindige bewustzijn

Vasiṣṭha ging verder:

De tijd, de ruimte en de andere factoren in deze zogenaamde schepping (die in waarheid een ander aspect is van datzelfde bewustzijn) zijn niets anders dan het bewustzijn. Wanneer er wordt begrepen dat dit alles slechts gedachten en ideeën zijn en dat het Zelf één en ondeelbaar is, waarom zouden we ze dan als onwerkelijk beschouwen? In het zaad bestaat niets anders dan zaad – er bestaat daarin geen diversiteit. Tegelijkertijd wordt er verondersteld dat de gedachte van een potentiële diversiteit (van bloemen, vruchten) in het zaad aanwezig is. Zo is het kosmische bewustzijn ook één, zonder diversiteit; maar er wordt wel gezegd dat daarin de diversiteit van het universum als een idee bestaat.

De rots is enkelvoudig; het idee van talrijke lotussen rijst slechts op in relatie tot die ene rots. Op dezelfde manier rijst het idee van diversiteit in het bewustzijn op, zonder daarin diversiteit te veroorzaken. Maar net zoals het water in een

luchtspiegeling tegelijkertijd bestaat en niet bestaat, zo bestaat er ook diversiteit in relatie tot het oneindige bewustzijn. Dit alles is slechts Brahman, het oneindige bewustzijn. Net zoals die gedachte (dat er lotussen in de rots bestaan) de rots niet vernietigt, zo blijft ook Brahman onaangedaan door de wereldverschijning (die als de eigen natuur van Brahman in Brahman bestaat). In werkelijkheid bestaat er geen essentieel verschil tussen Brahman en de wereld; het zijn synoniemen. Wanneer er op deze manier naar de werkelijkheid wordt gekeken, wordt er alleen Brahman gezien.

Net zoals alles wat er in de wereld als water wordt gezien, oplost in de lucht en de lucht in de ruimte, zo is ook de wereldverschijning niets anders dan Brahman. Dat ene bewustzijn verschijnt als de geest, als de bergen, enz., net zoals de veelkleurige veren en de vleugels van een pauw aanwezig zijn in het ei van die pauw. Deze kracht of dit vermogen is in potentie in het oneindige bewustzijn aanwezig. Wat er nu ook maar als de verschillende objecten in het universum wordt gezien, als dat met het oog der wijsheid (het oog dat wijsheid is) wordt gezien, dan wordt er slechts Brahman (oftewel het oneindige bewustzijn) gezien. Want hoewel het ogenschijnlijk divers lijkt is het non-duaal, net zoals dat geldt voor het idee van diversiteit in de substantie van het pauwenei. Het idee van Brahman en de wereld is daarom zowel duaal als non-duaal. Dat wat de bestaansgrond is van al deze gedachten van eenheid en diversiteit – dat is de hoogste staat.

Het oneindige bewustzijn doordringt het hele universum en het universum bestaat in dat oneindige bewustzijn. De relatie is er een van diversiteit en eenheid – net zoals de talrijke delen van de pauw aanwezig zijn in de ene ei-substantie. Waar bevindt zich de diversiteit in dit alles?

[VI.1.48] Over de aard van de perfecte wijzen

Vasiṣṭha ging verder:

Al deze dingen – het egogevoel, de ruimte enz. – hebben de natuur van echte substanties verkregen, hoewel ze niet eens zijn geschapen. Waar niets ontstaan (geschapen) is, daar wordt toch alles gezien. Op die manier verblijven de wijzen, de goden en de volmaakte wezens in hun transcendentale bewustzijn en ervaren zij de gelukzaligheid van hun eigen natuur. Zij hebben de illusie van dualiteit tussen de waarnemer en het object opgegeven, alsmede de daaruit voortvloeiende gedachtenbeweging. Hun blik is ferm en standvastig.

Hoewel die wijzen hier actief zijn, koesteren zij geen enkele gedachte over het illusoire bestaan. Zij zijn stevig gevestigd in de afwezigheid van de relatie tussen de kenner en het gekende (het subject en het object). Hun levenskracht blijft onberoerd. Het is net alsof zij afbeeldingen op een schilderij zijn; hun geest is niet in beweging – net zoals de geest van geschilderde figuren niet beweegt – want zij hebben de neiging van het bewustzijn tot gedachtenvorming opgegeven.

Door middel van een kleine gedachtenbeweging in het bewustzijn voeren zij de passende activiteit uit (net zoals de Heer dat doet). Echter, die gedachtenbeweging

en het ervaren van het contact tussen de waarnemer en het object geeft hen ook grote vreugde. Hun bewustzijn is volkomen zuiver, vrij van allerlei denkbeelden (concepten en gedachten).

Die zuivere staat van het Zelf (de ware natuur van het oneindige bewustzijn) is geen visioen (geen ervaring van de geest en de zintuigen). Het is onmogelijk om het te onderwijzen. Het is niet erg makkelijk, noch is het ver weg of onmogelijk. Het kan alleen door directe ervaring worden bereikt.

Dát alleen bestaat, niets anders; noch het lichaam, noch de zintuigen en de levenskracht, noch de geest, noch het pakhuis vol herinneringen (respectievelijk vol latente neigingen), noch de jīva en zelfs geen beweging in het bewustzijn, noch het bewustzijn, noch de wereld. Het is noch werkelijk noch onwerkelijk noch iets ertussen in, het is noch de leegte noch de niet-leegte, noch de tijd, de ruimte of de materie. Vrij van dit alles en vrij van een honderdtal sluiers in het hart, moet je het Zelf ervaren in alles wat je ziet.

Het is noch het begin noch het einde. Omdat het overal altijd aanwezig is, wordt het als iets anders gezien. Duizenden worden geboren en duizenden sterven, maar het Zelf dat overal (binnen en buiten) aanwezig is, blijft onaangedaan. Het verblijft in al deze lichamen enz., alsof het slechts een klein beetje verschilt van het oneindige.

Blijf vrij van het gevoel van ik, mij en mijn, terwijl je toch op stralende wijze met verschillende activiteiten bezig bent. Want alles wat er in deze wereld wordt gezien is Brahman (zonder kwaliteiten en karakteristieken); het is eeuwig, vol vrede, zuiver en volkomen stil.

[VI.1.49] Alleen oneindig bewustzijn, of Brahman, is werkelijk

Rāma vroeg:

Als Brahman geen enkele verandering ondergaat, hoe kan deze wereld-verschijning (die werkelijk en die niet-werkelijk bestaat) daar dan in oprijzen?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, een echte verandering is een overgang van de ene substantie naar een andere, zoals dat bijvoorbeeld geldt bij het karnen van melk (waarbij de boter niet meer in melk kan worden terug veranderd). Dat geldt niet voor Brahman, die zowel voor als na het verschijnen van de wereld onveranderd blijft. Zowel in het begin als aan het einde is dat het onveranderlijke homogene bewustzijn. De vluchtige en ogenschijnlijke verandering daarin, is slechts een milde verstoring in het bewustzijn en helemaal geen verandering. In die Brahman bestaat noch een object noch een subject van bewustzijn. Wat iets ook maar is aan het begin en aan het einde, dat alleen is het. Als het in het midden iets anders lijkt te zijn, dan moet die verschijning als onwaar worden beschouwd. Want het Zelf is het Zelf, zowel in het begin als aan het einde en dus ook in het midden! Het ondergaat nooit enige verandering of transformatie.

Rāma vroeg nogmaals: Hoe ontstaat die milde verstoring in dat zuivere bewustzijn van het Zelf?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, ik ben ervan overtuigd dat alleen dat oneindige bewustzijn werkelijk bestaat en dat er in zijn natuur geen enkele verstoring plaatsvindt. We gebruiken woorden als 'Brahman' alleen maar ten behoeve van de communicatie en het onderricht, niet om gedachten over één en twee te doen oprijzen. Jij, ik en alle dingen zijn de zuivere Brahman: er bestaat helemaal geen onwetendheid.

Rāma vroeg weer: Maar aan het eind van ons vorige gesprek spoorde u me aan om de natuur van die onwetendheid te onderzoeken!

Vasiṣṭha antwoordde:

Ja, maar toen was je nog niet volledig ontwaakt. Zulke uitdrukkingen als 'onwetendheid', 'jīva', enz., zijn uitgevonden om de niet-ontwaakte mens te kunnen onderrichten. We moeten ons gezonde verstand en de geëigende hulpmiddelen gebruiken (yuktti betekent ook 'truc') om de zoeker te doen ontwaken, alvorens hem de kennis van de waarheid te onderwijzen. Als je een onwetend persoon uitlegt dat alles Brahman is, dan ben je net als een mens die een boom smeekt om hem uit zijn lijden te verlossen. De niet-ontwaakte mens kan slechts met behulp van de daartoe geëigende middelen wakker worden gemaakt. De ontwaakte mens wordt verlicht door de waarheid. Dus nu je ontwaakt bent, verklaar ik je de waarheid.

Jij bent Brahman, ik ben Brahman, het hele universum is Brahman. Wat je ook doet, houd deze waarheid altijd voor ogen. Deze Brahman (oftewel dit Zelf) is de werkelijkheid in alle wezens, net zoals klei de werkelijke substantie in de duizenden potten is. Net zoals de wind en de beweging niet verschillen, zo zijn het bewustzijn en de innerlijke beweging (de energie die al deze manifestaties veroorzaakt) ook niet verschillend. De ogenschijnlijke diversiteit rijst op doordat het zaad van de gedachten in de aarde van het bewustzijn valt. Als het daar niet op valt, dan ontkiemt de geest niet.

[VI.1.50] Over de essentie en de waarneming van externe objecten

Rāma zei:

Dat wat moet worden geweten, wordt geweten, dat wat moet worden gezien, wordt gezien. We zijn allen vervuld van de hoogste waarheid, dankzij de door u onderwezen zoete wijsheid van Brahman. Deze volheid is gevuld met volheid. Volheid ontstaat uit volheid. Volheid vult volheid. In volheid wordt volheid voor altijd gevestigd. Met het oog op een verdere toename van het gewaarzijn vraag ik het u toch nog maar eens: heb alstublieft geduld met me. De zintuigen zijn duidelijk in ieder mens aanwezig: maar hoe komt het dan dat een dode geen sensaties ervaart, terwijl hij toen hij nog leefde die objecten wel door die zintuigen ervaarde?

Vasiṣṭha vervolgde:

Buiten dat zuivere bewustzijn bestaan noch de zintuigen, noch de geest en zelfs hun objecten bestaan niet. Het is slechts dat bewustzijn dat verschijnt als de objecten in de natuur en als de zintuigen in de persoon. Wanneer dat bewustzijn ogenschijnlijk het subtiele lichaam (puryaṣṭaka) is geworden, reflecteert het de externe objecten.

Het eeuwige en oneindige bewustzijn is beslist vrij van alle modificaties; maar wanneer de gedachte 'ik ben' erin oprijst, wordt dat de jīva genoemd. Het is de jīva die in dit lichaam leeft en beweegt. Wanneer de gedachte 'ik' oprijst (ahaṁbhāvanā), wordt dat het egogevoel genoemd (ahaṁkāra). Wanneer er gedachten zijn (manana), wordt het de denkende geest (manas) genoemd. Wanneer er gewaarzijn is (bodha), heet het de intelligentie (buddhi). Wanneer het (dṛś) door de individuele ziel (indra) wordt gezien, wordt het zien (indriya) genoemd. Wanneer de gedachte aan het lichaam overheerst, verschijnt het als het lichaam; wanneer de gedachten aan objecten opkomen, verschijnt het als de diverse objecten. Echter, door de hardnekkigheid van deze gedachten condenseert de subtiele persoonlijkheid tot een materiële substantie. Hetzelfde bewustzijn denkt daarop: 'Ik ben het lichaam', 'Ik ben de boom', enz. Zo door zichzelf misleid, rijst het op en valt neer tot het een zuivere geboorte bereikt en spiritueel ontwaakt. En dan, door toegewijd te zijn aan de waarheid, bereikt het zelfkennis.

Ik zal je nu vertellen hoe het de objecten waarneemt. Ik zei al eerder dat het bewustzijn door de gedachte 'ik ben' als persoon (jīva) in het lichaam verblijft. Wanneer zijn zintuigen andere lichamen buiten zichzelf waarnemen, ontstaat er tussen die twee contact en dan is er een wens om die ander te leren kennen (er één mee te worden). Wanneer dat contact er is, wordt die ander in hem gereflecteerd en dan neemt de jīva die reflectie waar, hoewel het gelooft dat die reflectie buiten hem bestaat! De jīva kent echter alleen die reflectie, hetgeen betekent dat hij zichzelf kent. Dit contact is de oorzaak van de waarneming van de uiterlijke objecten; dat contact is daarom alleen mogelijk in het geval van een onwetende wiens geest misleid is en niet in het geval van een verlichte wijze. Natuurlijk, omdat de jīva (hetgeen slechts een 'gedachte' is) en al het overige inert en onbewust is, is de reflectie (die aldus wordt gezien en wordt ervaren) in feite een optische illusie, respectievelijk een intellectuele dwaling. Het Zelf is altijd alles-in-alles

[VI.1.51] Waar dit bewustzijn ook maar aan denkt, dat ziet het als bestaand

Vasiṣṭha vervolgde:

Net zoals het uit de energie van de intelligentie en uit de kosmische elementen bestaande kosmische lichaam (het eerste kosmische subtiele lichaam, puryaṣṭaka) als een gedachte in het oneindige bewustzijn oprees, zo ontstonden ook alle andere lichamen (puryaṣṭaka) op deze wijze. Wat de jīva (de puryaṣṭaka, respectievelijk het subtiele lichaam) terwijl hij nog in de baarmoeder zit ook maar bedenkt, dat ziet hij als bestaand. Net zoals de kosmische elementen in de macrokosmos tot ontwikkeling komen, zo ontwikkelen zich in de microkosmos de zintuigen, die overeenkomen met de elementen in de macrokosmos. Uiteraard worden ze niet echt geschapen. Deze uitdrukkingen en omschrijvingen worden enkel ter ondersteuning van het onderricht gebruikt. Deze ten behoeve van het onderricht gebruikte ideeën worden tenietgedaan door het onderzoek dat zij aanvankelijk bevorderden en aanmoedigden.

Zelfs wanneer je de onwetendheid zeer nauwkeurig en scherp observeert, dan krijg je het niet te zien: het verdwijnt. Het onwerkelijke heeft zijn wortels in onwerkelijkheid. Wij spreken slechts over water in de luchtspiegeling. Omdat het water in de luchtspiegeling onwerkelijk is, is het nooit water geweest. In het licht van de waarheid wordt de werkelijkheid van alle dingen onthuld en de misleiding (de illusoire waarneming) verdwijnt daardoor.

Het Zelf is werkelijk. De jīva, de puryaṣṭaka (het subtiele lichaam) en de rest zijn niet werkelijk en het onderzoek naar hun natuur is zonder twijfel een onderzoek naar hun onwerkelijkheid! Uitdrukkingen als jīva, enz., worden gebruikt om iemand over de werkelijke natuur van de onwerkelijkheid te onderrichten.

Dit oneindige bewustzijn heeft als het ware de natuur van de jīva aangenomen, het vergeet daarmee zijn ware natuur en ervaart alles waar hij aan denkt als iets bestaands. Net zoals voor een kind het onwerkelijke, ingebeelde spook ‘s nachts echt werkelijk is, zo verbeeldt de jīva zich de vijf elementen en ziet ze als echt bestaand. Het zijn slechts gedachten van de jīva; toch ziet de jīva ze alsof ze buiten hem bestaan. Hij denkt dat sommige in hem bestaan en andere buiten hem bestaan. En zo ervaart hij ze ook.

Kennis is inherent aan bewustzijn, net zoals leegte inherent is aan ruimte. Het bewustzijn gelooft nu echter dat kennis zijn eigen object is. De verschillende objecten worden door tijd en ruimte begrensd (wat als zodanig ook maar een denkbeeldige verdeling in dit bewustzijn is), als gevolg van diezelfde verdeling (tussen het bewustzijn en kennis in de vorm van het subject en het object). In het Zelf bestaat die verdeling niet, omdat het tijd en ruimte overstijgt.

Toch bedenkt het oneindige bewustzijn (met de kennis die er inherent aan is) de verschillende schepselen. Dat is zijn kracht, die niemand kan overtreffen. De inerte ruimte is niet in staat om zichzelf in zichzelf te reflecteren. Maar aangezien zijn natuur het oneindige bewustzijn is, reflecteert Brahman zichzelf in zichzelf en ziet zichzelf (hoewel hij zonder lichaam is) als een dualiteit.

Vasiṣṭha vervolgde:

Waar dit bewustzijn ook maar aan denkt, dat ziet het als bestaand; zijn concepten en gedachten zijn nooit onvruchtbaar. In een gouden armband bestaan deze twee dingen – het goud en de armband, het ene is de realiteit (goud) en het andere is de verschijningsvorm (armband). Zo bestaat er in het Zelf zowel bewustzijn en het idee van materiële (inerte) substantie. Aangezien het bewustzijn alomtegenwoordig is, is het altijd aanwezig in de geest waarin de gedachte oprijst.

De dromer droomt over een dorp waar zijn geest van vervuld is en waar hij een tijdje woont; even later droomt hij van een andere situatie en dan denkt hij dat hij daar woont. Zo gaat ook de jīva van het ene lichaam naar het andere; het lichaam is slechts de reflectie van de gedachte die door de jīva wordt gekoesterd. Alleen het onwerkelijke (lichaam) sterft en het is het onwerkelijke dat ogenschijnlijk in een ander lichaam wordt geboren. Net zoals we in de droom zowel eerder geziene en nog

niet eerder geziene dingen ervaren, zo wordt de wereld in de droom van de jīva ervaren en zo ziet het zelfs wat er in de toekomst gaat gebeuren.

Net zoals een gisteren gemaakte fout vandaag door inspanning kan worden hersteld en in een goede handeling kan worden omgezet, zo kunnen ook de gewoonten van het verleden worden overwonnen door jezelf op een passende wijze daarvoor in te spannen. Doch het idee van individualiteit en van het bestaan en functioneren van de ogen, etc., kan niet worden uitgebannen tenzij er bevrijding wordt bereikt. Tot die tijd zijn ze afwisselend latent of werkelijk aanwezig.

Een door bewustzijn gekoesterde gedachte verschijnt als het lichaam. Het heeft ook een overeenkomstig subtiel lichaam (ātivāhika, ook puryaṣṭaka genoemd) dat bestaat uit de geest, het intellect, het egogevoel en de vijf elementen. Het Zelf heeft geen vorm, maar is slechts het subtiele lichaam dat in deze schepping in bewuste en in onbewuste lichamen rondzwerft, totdat het zichzelf heeft gezuiverd (en dan leeft als in diepe slaap) en bevrijding bereikt. Het subtiele lichaam bestaat altijd, tijdens de droom en tijdens de slaap. Het blijft in onbewuste 'lichamen' (bijvoorbeeld in levenloze objecten) bestaan alsof het in diepe slaap is. Dit alles wordt ook in deze (menselijke) belichaming ervaren. Zijn diepe slaap is inert en onbewust, zijn droomstaat is het ervaren van deze schepping, zijn wakende staat is in werkelijkheid gelijk aan het transcendentale bewustzijn (turīya); en de realisatie van de waarheid is bevrijding. De staat van bevrijding-tijdens-het-leven is hetzelfde als de turīya-staat van het bewustzijn. Voorbij dit alles is turīya-atīta Brahman (voorbij turīya). In ieder atoom van het bestaan bevindt zich niets anders dan het hoogste wezen; de wereld is slechts een illusie waar die ook maar wordt gezien. Deze illusie (en derhalve gebondenheid) wordt door psychologische conditionering in stand gehouden. Die conditionering is gebondenheid en het verdwijnen daarvan is bevrijding. Intense en zware conditionering komt neer op een bestaan als inerte objecten, een matige conditionering komt neer op een bestaan als dieren en een geringe mate van conditionering komt neer op een bestaan als menselijke wezens. Genoeg nu over het waarnemen van verscheidenheid, het hele universum is slechts de manifestatie van de energie van oneindig bewustzijn.

[VI.1.52] Het verhaal van Arjuna: onderricht door Kṛṣṇa

Vasiṣṭha vervolgde:

Dat wat saṃsāra (de wereldverschijning) wordt genoemd is slechts de oorspronkelijke droom van de jīva (de eerste persoon). De droom van de jīva is niet hetzelfde als die van een persoon: de droom van de jīva wordt ervaren als de wakende staat. Daarom wordt de wakende staat als een droom beschouwd. De lange droom van de jīva wordt onmiddellijk gematerialiseerd, hoewel die onwerkelijk is en geen substantie heeft. De jīva gaat binnen de droom van de ene droom over naar de andere; en naarmate deze misvatting over de droom als zijnde de werkelijkheid intenser wordt, wordt het ervaren alsof het de werkelijkheid zou zijn. En dan wordt het

werkelijke genegeerd, omdat dát dan als onwerkelijk wordt beschouwd. Wees wijs en leef zoals Arjuna die door de instructie van de Heer zal worden verlicht.

Het gehele universum verschijnt in die ene oceaan van het kosmische bewustzijn; in dat universum wonen veertien soorten wezens. Dit universum heeft reeds Yama, Candra, Surya en anderen als heersende godheden gehad. Zij vestigden de grondregels met betrekking tot goed gedrag. Wanneer de mensen echter voornamelijk zondig leven, dan trekt Yama (de god van de dood) zich voor een aantal jaren in meditatie terug, met als gevolg dat de bevolking in aantal toeneemt en explodeert.

Uit angst voor deze bevolkingsexplosie nemen de goden diverse maatregelen om dit te verminderen. Dit alles gebeurde al ontelbare keren, telkens en telkens. De huidige heerser (Yama) is Vaivasvata. Ook hij zal zich voor enige tijd in meditatie moeten terugtrekken. Wanneer de bevolking op de aarde daardoor snel toeneemt, dan zullen alle goden aan heer Viṣṇu vragen om hen te helpen. Hij zal als heer Kṛṣṇa op aarde incarneren, samen met zijn alter ego genaamd Arjuna.

Zijn oudere broer zal Yudhiṣṭhira zijn (respectievelijk de zoon van Dharma) die de belichaming van rechtvaardigheid zal zijn. Zijn neef Duryodhana zal duelleren met Bhīma, de broer van Arjuna. In deze strijd tussen de neven zullen achttien divisies gewapende mannen sneuvelen; en op deze manier zal Viṣṇu de aarde van de overbevolking verlossen.

Kṛṣṇa en Arjuna zullen de rol van eenvoudige menselijke wezens spelen. Wanneer Arjuna ziet dat de legers aan beide zijden uit zijn eigen verwanten bestaan, zal hij wanhopig worden en zal hij weigeren om te vechten. Dan zal Kṛṣṇa hem in de hoogste waarheid onderwijzen en een spiritueel ontwaken in hem teweegbrengen. Hij zal tot Arjuna zeggen: "Dit Zelf wordt niet geboren en het sterft niet; het is eeuwig en het wordt niet gedood wanneer het lichaam wordt gedood. Hij die denkt dat het doodt of wordt gedood is onwetend. Hoe, waarom en door wie zou dit oneindige wezen (dat wat één zonder tweede en subtieler dan de ruimte is) kunnen worden vernietigd? Arjuna aanschouw het oneindige, ongemanifesteerde en eeuwige Zelf, wiens natuur zuiver bewustzijn en onaangedaan is. Je bent ongeboren en eeuwig!"

[VI.1.53] Arjuna (vervolg): de vermaning van Arjuna

De Heer gaat door met het instrueren van Arjuna:

"Arjuna, je bent niet degene die doodt; geef deze loze egoïstische gedachte op. Je bent het Zelf dat vrij is van ouderdom en dood. Hij die vrij is van het egogevoel en wiens intelligentie niet aan iets is gehecht, die doodt niet noch is hij gebonden, zelfs al vernietigt hij de hele wereld. Laat daarom deze verkeerde gedachten, zoals: 'Dit ben ik' en 'Dit is van mij' los. Alleen vanwege deze verkeerde gedachten denk je: 'Ik word vernietigd' en alleen daardoor lijd je. Alleen de egoïstische en onwetende persoon denkt: 'Ik doe dit', terwijl dit alles door de verschillende aspecten van het ene Zelf (oftewel het oneindige bewustzijn) wordt gedaan.

Laat de ogen zien, laat de oren horen, laat de huid voelen, laat de tong proeven. Waar is de 'ik' in dit alles? Zelfs wanneer de geest doorgaat met het koesteren van de verschillende gedachten, bestaat er niets wat als 'ik' kan worden geïdentificeerd. Terwijl al deze factoren betrokken zijn bij een handeling, eigent het 'ik' zich het doenerschap toe en lijdt dientengevolge. Om zichzelf te zuiveren handelen de yogi's louter door middel van hun geest en hun zintuigen. Hij die (ongeacht of hij nu een goede wetenschapper is of zelfs de allerbeste) met het egogevoel is behept, is in feite een slecht mens. Aan de andere kant is iemand ongebonden als hij vrij is van het egogevoel en vrij is van bezitsdrang en als hij gelijkmoedig is in geval van pijn en plezier – ongeacht of hij nu iets doet wat mag dan wel iets doet wat verboden is.

O Arjuna, daarom is je plicht als krijger (zelfs al houdt het geweld in) nobel en juist. Het beste is om die handelingen te verrichten die voor jou passend zijn (ook als ze verachtelijk en onrechtvaardig zijn). Wordt onsterfelijk door te doen wat noodzakelijk is. Zelfs de natuurlijke handeling van een dwaas is in zijn geval nobel. Hoeveel te meer geldt dit niet in het geval van een goede man! Ga tot actie over terwijl je in de geest van yoga bent gevestigd en terwijl je onthecht bent aan de actie; zo zal je niet worden gebonden.

Wees in vrede, net zoals ook Brahman vrede is. En laat jouw handeling er een van de natuur van Brahman zijn. Door op deze wijze alles te doen als een offer aan Brahman, word je onmiddellijk Brahman. De Heer woont in allen. Straal als de Heer die door iedereen wordt vereerd, door al je handelingen als een offer aan hem op te dragen. Word een ware sanyāsin (onthechte) door ferm afstand te nemen van alle gedachten en ideeën; zo zal je je bewustzijn bevrijden.

Het gestopt zijn van de gedachten en de ideeën (respectievelijk de mentale verbeeldingen) en het gestopt zijn van de zware psychologische conditioneringen, dat is het hoogste Zelf (oftewel Brahman). Het streven hiernaar wordt zowel yoga als wijsheid (jñāna) genoemd; de overtuiging dat alleen Brahman alles is (inclusief de wereld en het 'ik'), dat wordt 'het alles aan Brahman offeren' (Brahmārpaṇaṃ) genoemd."

De Heer geeft onderricht aan Arjuna:

"Brahman is zowel van binnen als van buiten leeg (ongedifferentieerd en homogeen). Het is geen waarneembaar object, noch is het verschillend van dat wat waarneemt. De wereldverschijning rijst erin op als een miniem deeltje bewustzijn. Vanwege het feit dat de 'wereld' slechts een verschijning is, is het in werkelijkheid leegte en onwerkelijk. Het is mysterieus dat er in dit alles het gevoel van 'ik' oprijst, hetgeen zelfs in vergelijking met deze wereldverschijning zeer klein is! Het oneindige wordt door dit alles niet verdeeld, maar toch lijkt het te worden verdeeld door dit 'ik'-gevoel. Net zoals het 'ik' niet van het oneindige bewustzijn verschilt, zo verschillen materiële objecten zoals een pot en levende wezens zoals een aap niet van elkaar. Wie zou zich aan dit 'ik' willen vastklampen? Waarom zou je je niet aan het oneindige bewustzijn vastklampen, dat alleen door zijn eigen mysterieuze energie als dit alles verschijnt? Dit begrip en de daaruit voortkomende afwezigheid van begeerte

naar het genieten van de vruchten van onze natuurlijke handelingen, staat bekend als 'verzaken' (sanyāsa). Verzaken is afstand doen van hoop en ambitie. Wanneer men de aanwezigheid van de Heer in alle verschijningen en veranderingen ervaart en wanneer men alle misleiding van dualiteit uitbant, wordt dat als de overgave aan de Heer beschouwd, respectievelijk het offeren van het Zelf en van alles aan de Heer.

Ik ben hoop, Ik ben de wereld, Ik ben handeling, Ik ben tijd, Ik ben de ene en Ik ben ook de vele. Verzadig je geest daarom met Mij, wees Mij toegewijd, dien Mij en groet Mij. Wanneer je op deze wijze continu met Mij bent verenigd en Mij als je hoogste doel beschouwt, dan zul je Mij bereiken.

O Arjuna, ik heb twee vormen: de gewone vorm en de hoogste vorm. De gewone vorm is dat wat handen, etc., heeft en dat de hoorn, de discus en het werpnet, etc., draagt. De hoogste vorm is zonder begin en einde, één zonder tweede. Het wordt onder andere Brahman, het Zelf, het hoogste Zelf, etc., genoemd. Zolang iemand nog niet volledig spiritueel is ontwaakt, zolang moet hij de gewone vorm vereren. Door die verering zal hij spiritueel ontwaken en dan zal hij de hoogste vorm kennen, waardoor hij niet opnieuw wordt geboren.

Ik bemerk dat jij door mijn onderricht bent ontwaakt. Neem het Zelf in alles en alles in het Zelf waar, terwijl je steeds in yoga gevestigd blijft. Hij die zo is gevestigd, wordt niet opnieuw geboren, zelfs al blijft hij hier zijn natuurlijke handelingen verrichten. Het idee van eenheid wordt gebruikt om het idee van veelheid teniet te doen. Het idee van het Zelf (het oneindige bewustzijn) wordt gebruikt om het idee van eenheid teniet te doen. Het Zelf kan noch als bestaan, noch als niet-bestaan worden begrepen, het is wat het is.

Het innerlijke licht dat als het zuivere ervaren in alle wezens schijnt, dat alleen is het Zelf dat met het woord 'ik' wordt aangeduid, dit is beslist waar.

De Heer gaat verder met het onderrichten van Arjuna:

Het zuivere ervaren van smaak (dat in alle substanties in de wereld bestaat) is het Zelf. Het vermogen om te ervaren dat in alle wezens bestaat is het alomtegenwoordige Zelf. Het bestaat in alles, net zoals boter in melk bestaat.

Net zoals er bij een collectie van duizend potten zowel binnen als buiten de potten ruimte (onverdeeld en ondeelbaar) bestaat, zo bestaat het Zelf dat alle wezens in de drie werelden doordringt. Net zoals de rijgdraad in een parelsnoer onzichtbaar blijft, zo verbindt ook het Zelf alles en houdt het alles bijeen terwijl het zelf onzichtbaar blijft. Die waarheid, respectievelijk die werkelijkheid wordt het Zelf genoemd. Het Zelf dat alles doordringt, vanaf de schepper Brahmā tot aan het grassprietje toe.

In deze Brahman bestaat een kleine manifestatie die ook Brahman is: en dat wordt hier op grond van onwetendheid en misleiding de 'ik-ben-heid' en de wereld genoemd. O Arjuna, als dit alles het ene Zelf is, wat is dan de betekenis van uitdrukkingen zoals: 'Dit is gedood' en 'Hij doodt' en wat is de betekenis van 'goed' en 'niet goed', 'ongelukkig zijn' etc.? Hij die weet dat het Zelf de getuige van al deze veranderingen is en die weet dat het Zelf onveranderlijk is en dat het niet wordt geraakt door al deze veranderingen, kent de waarheid.

Ook al gebruik ik uitdrukkingen die diversiteit suggereren, de werkelijkheid is non-duaal. Al dit komen en gaan, schepping en oplossing, zijn niet verschillend van het Zelf. Het Zelf is de natuur van de totaliteit van bestaan, net zoals hardheid karakteristiek is voor een rots en vloeibaarheid de natuur is van golven.

Hij die het Zelf in alles en alles in het Zelf ziet en ziet dat het Zelf niets doet (zijnde niet duaal), ziet de waarheid. Net zoals goud de werkelijkheid is in alle sieraden die van goud zijn gemaakt (wat ook maar hun vorm of grootte is); net zoals water de werkelijkheid is in alle golven en rimpelingen in de oceaan (wat ook maar hun vorm of grootte is) zo is het hoogste Zelf (oftewel het oneindige bewustzijn) de enige werkelijkheid in dat wat zich als een wereld met allerlei verschillende wezens laat zien.

Waarom lijd je dan zo onnodig? Wat bestaat er in al deze veranderlijke verschijnselen, dat maakt dat je hart daaraan toegewijd zou moeten zijn? Door zichzelf op deze wijze te bevragen, zwerven de bevrijden in totale vrijheid en geheel in evenwicht in deze wereld rond. Omdat hun wensen zichzelf (de wensen) teniet hebben gedaan, omdat hun misleiding is verdreven, omdat ze onthecht zijn aan wat dan ook en omdat ze ferm in zelfkennis zijn gevestigd, omdat ze zijn bevrijd van ieder gevoel van dualiteit (wat geluk en ongeluk wordt genoemd), bereiken de wijzen de hoogste staat."

[VI.1.54] Arjuna (vervolg): over handelen in niet-handelen en niet-handelen in handelen

De Heer gaat verder met het onderrichten van Arjuna:

"Luister opnieuw naar wat ik je ga zeggen. Ik zeg dit voor je eigen bestwil, omdat je me dierbaar bent.

Verdraag ieder plezier, iedere pijn, hitte en kou, waar je ook maar aan wordt onderworpen; ze komen en gaan. Ze behoren niet tot het Zelf, dat zonder begin en einde is en dat vrij is van differentiatie. De zintuigelijke ervaring komt tot bestaan door de misleiding over het contact met de denkbeeldige elementen. Hij die dit weet en die onaangedaan blijft komt voor bevrijding in aanmerking. Wanneer alleen het Zelf bestaat, van waaruit zouden plezier en pijn kunnen oprijzen? Als alleen het hoogste Zelf alomtegenwoordig is, dan bestaan plezier en pijn niet. Het onwerkelijke heeft geen bestaan en het werkelijke verdwijnt niet.

Het Zelf verheugt zich niet in plezier noch wordt het door pijn verdrietig! Het is de onbewuste geest die (wonend in het lichaam) pijn ervaart. Wanneer het lichaam aftakelt, wordt het Zelf niet aangetast. Er bestaat los van het Zelf niet zoiets als het lichaam, etc., noch bestaat er zoiets als pijn, etc. Wat wordt er dan ervaren en door wie? Hij die volledig ontwaakt is, is daarom vrij van deze misleiding. Net zoals de misleiding van een slang in het touw door een juist begrip verdwijnt, zo verdwijnt door het spiritueel ontwaken de misleiding over het lichaam, over verdriet, etc. Een juist begrip (oftewel spiritueel ontwaken) is te beseffen dat de universele Brahman niet wordt geboren en niet sterft.

Vernietig de krachten van misleiding zoals trots, verdriet, angst, verlangen en ook pijn en plezier. Dergelijke paren van tegenstellingen zijn denkbeeldig. Wees gevestigd in eenheid. Je bent de ene oceaan van bewustzijn. Pijn en plezier, winst en verlies, overwinning en nederlaag komen voort uit onwetendheid. Blijf daarom door hen onaangedaan. Wat je ook maar doet, eet, in aanbidding offert en geeft – dat alles is het Zelf. Wat ook maar je innerlijke wezen is, dat zal je zeker bereiken. Vul daarom je gehele wezen met Brahman teneinde de realisatie van Brahman te bereiken.

Degene die handelen in niet-handelen en niet-handelen in handelen ziet, is wijs en hij volbrengt alles. Wees niet gehecht aan de vruchten van handeling noch gehecht aan niet-handelen. Gehechtheid is werkelijk 'doenerschap'; het is ook 'niet-doenerschap' (iemand kan vanuit egoïsme denken in termen van 'Ik doe' of 'Ik doe niets'). Beiden zijn aspecten van dwaasheid, laat dwaasheid daarom los. Laat de gedachte van diversiteit los, zelfs wanneer je met verschillende handelingen bezig bent. Je bent niet de doener van handelingen. Hij wordt als een wijs mens beschouwd wiens handelingen in het vuur van zelfkennis worden verbrand en die daardoor vrij is van verlangen. Hij die de fysieke organen beteugelt, maar wel mentale ervaringen van plezier koestert, is een hypocriet. Maar hij die de zintuigen van de geest beteugelt en vrij van gehechtheid met het fysieke lichaam handelt, is een superieur persoon. Hij in wiens hart de opkomende wensen zichzelf – net zo gemakkelijk als dat de rivieren in de oceaan stromen – tenietdoen, is in vrede en niet de mens vol verlangens."

[VI.1.55] Arjuna (vervolg): over het Zelf en het niet-Zelf (individu)

De Heer gaat verder met het onderrichten van Arjuna:

"Zonder iets te verwerpen en zonder het egoïstische gevoel van: 'Ik geniet' of 'Ik lijd', zou men in alle natuurlijke situaties in een evenwichtige staat moeten verblijven. Projecteer niet het gevoel van: 'Dit is het Zelf' (het bewustzijn) op dat wat niet het Zelf is (niet-bewustzijn). Wanneer het lichaam vergaat, gaat er niets verloren. Het Zelf vergaat nooit! Het Zelf is per definitie het onverwoestbare en oneindige bewustzijn. Laat zelfs de gedachte: 'Het Zelf is vergankelijk' nooit in de geest opkomen. Dat wat vergaat, dat wat verandert, dat zijn slechts die gedachten van: 'Dit is verloren' en 'Dit is verkregen'. Het eeuwige en oneindige Zelf zal altijd de werkelijkheid zijn en het onwerkelijke heeft geen enkel bestaan. Het alles en overal in doordringende Zelf is onvergankelijk. De lichamen kennen een einde, maar het Zelf (het oneindige bewustzijn) is eeuwig. Het Zelf (het oneindige bewustzijn) is één en niet duaal. Wat overblijft als elk gevoel van dualiteit helemaal is losgelaten, dat is het Zelf, dat is de hoogste waarheid."

Arjuna vraagt:

"O Heer, wat is dan dood, en wat is dan dat wat hemel en hel wordt genoemd?"

De Heer antwoord:

"De jīva (de levende ziel, de persoonlijkheid) leeft in het net dat door de elementen (aarde, water, vuur, lucht en ruimte) en ook door de geest en door het intellect wordt geweven. En die jīva wordt door de latente neigingen (voorbije impressies,

herinneringen, etc.) meegesleurd en zit gevangen in de kooi die het lichaam wordt genoemd. Na verloop van tijd wordt het lichaam oud; de jīva treedt uit het lichaam, net zoals sap dat uit een blad wordt geperst. De jīva verlaat het lichaam en neemt de zintuigen en de geest mee en gaat weg, net zoals geur zijn oorsprong verlaat en weggaat. Het lichaam van de jīva is niets anders dan de vāsanā (overgebleven impressies) die in het lichaam verzameld zijn. Wanneer de jīva het lichaam heeft verlaten, wordt het inert en dat wordt dan 'dood' genoemd.

Waar de jīva (die als natuur de levenskracht of prāṇa heeft) ook maar in de ruimte ronddwaalt, daar ziet hij al die vormen die door zijn eigen voorbije vāsanā's (impressies) worden gevormd. Deze voorbije impressies kunnen alleen door intense zelfinspanning worden vernietigd. Men moet zelfinspanning nooit opgeven, zelfs niet als de bergen zouden verpulveren en de wereld ten onder zou gaan. Zelfs de hemel en de hel zijn slechts projecties van deze impressies (vāsanā's).

De vāsanā rees in onwetendheid en dwaasheid op en het verdwijnt alleen wanneer zelfkennis begint te dagen. Wat is de jīva anders dan de vāsanā of de mentale conditionering, hetgeen (om het nog maar eens te zeggen) een ijdele inbeelding, respectievelijk een gedachtenspinsel is? Hij die in staat is om (terwijl hij nog fysiek in deze wereld leeft) deze vāsanā los te laten, van zo iemand wordt gezegd dat hij bevrijd is. Hij die de vāsanā niet heeft losgelaten is gebonden (zelfs als hij een groot geleerde is)."

[VI.1.56] Arjuna (vervolg): beschrijving van de geest

De Heer gaat verder met het onderrichten van Arjuna:

"Wees een bevrijde ziel door je mentale conditionering los te laten. Wees van binnen kalm en koel en geef verdriet op dat door verwantschap wordt veroorzaakt. Laat zelfs de minste twijfel over ouderdom en dood los, kijk met een blik zo ruim als de lucht, wees vrij van aantrekking en daardoor ook van afkeer. Verricht iedere handeling die ook maar natuurlijk voor je is. Er is hier niets dat vergaat. Zo is de natuur van de bevrijde wijze. Het is slechts de dwaas die denkt: 'Ik zal dit nu doen' en 'Ik zal dit nu loslaten'.

De zintuigen van een bevrijde wijze zijn op een natuurlijke en ferme wijze in zijn eigen hart gevestigd. Het is de geest (hart) dat de afbeelding van de drie werelden op het canvas van het oneindige wezen verft. De geest creëert verdeling en verdeeldheid. In werkelijkheid bestaat er geen verdeling, want de verdeling die in deze schepping wordt waargenomen is immers slechts het schilderij van onze eigen geest. Ruimte is absolute leegte. De wereldverschijning verschijnt en verdwijnt echter in een oogwenk in de geest! Omdat het Zelf (waar de wereld door de geest op geschilderd is) de hele schepping doordringt, lijkt de schepping werkelijk te zijn. Maar bij juist onderzoek lost het op in het Zelf.

Noch 'zij' bestaan, noch 'jij' bestaat. Waarom zou je dan verdriet hebben? In zuivere ruimte is er geen handeling of beweging, want deze beweging of handeling is de leegte zelf. Zuivere ruimte is dus onaangetast door gedachten als tijd, handeling,

etc. Dit alles bestaat alleen in de geest, wiens idee in de vorm van deze afbeeldingen wordt uitgespreid. De zuivere ruimte is leeg. Die ruimte kan nooit worden verdeeld.

O Arjuna, nu is de gefantaseerde schepping opgelost. Het kwam door een tijdelijke misleiding tot bestaan. Het is onwerkelijk; toch is de geest in staat om deze fantasie in een oogwenk te creëren. Het (de geest) laat een kort moment op een eeuwigheid lijken, het laat een beetje op heel veel lijken en het laat het onwerkelijke lijken op het werkelijke; zo is deze illusie ontstaan. Het is deze tijdelijke misleiding die als de wereldillusie lijkt voort te bestaan en die in de ogen van de onwetende een niet te ontkennen en solide werkelijkheid is.

Echter, omdat deze wereldverschijning op de werkelijkheid van het oneindige bewustzijn is gebaseerd, zijn argumenten over zijn werkelijke of onwerkelijke natuur van weinig belang. Het is echt een groot wonder dat deze wereld van diversiteit in het ondeelbare oneindige bewustzijn verschijnt. Het is echter niet meer dan een schilderij van een danseres, met alle verschijnselen als de verschillende delen en met de goden, demonen en andere wezens als haar ledematen. Het is niets anders dan hun bestaansgrondslag dat nooit een verandering heeft ondergaan. Het is het oneindige, ondeelbare bewustzijn."

[VI.1.57, 58] Arjuna (slot): zoals een spiegelbeeld bestaat de wereld in Brahman

De Heer gaat verder met het onderrichten van Arjuna:

"Het is werkelijk een groot wonder: eerst verschijnt er een beeld en vervolgens rijst er een fragmentatie in op. Het beeld bestaat slechts in de geest. Wat er ook maar wordt gedaan, dat wordt door leegte in leegte (ruimte) gedaan; leegte lost in leegte op; leegte geniet van leegte; leegte doordringt leegte. Wat er ook maar lijkt te bestaan, dat is doordrongen van de vāsanā's (psychologische conditionering, mentale beelden). De wereldverschijning is illusoir. Het bestaat in Brahman zoals er een beeld in een spiegel bestaat – ontastbaar en zonder gaten (onderbrekingen) en verdelingen – en het is niet verschillend van Brahman. Zelfs dat wat vāsanā wordt genoemd is in essentie op het oneindige bewustzijn gebaseerd en verschilt er niet van.

Hij die niet vrij is van de ketenen van vāsanā's is stevig aan zijn illusies gebonden. Zelfs als er slechts een vleugje vāsanā (oftewel mentale conditionering) over is gebleven, dan zal het snel tot een enorm groot bos van saṃsāra (wereldverschijning, de kringloop van geboorte en dood) uitgroeien. Maar als door voortdurende inspanning dit zaad van vāsanā door het vuur van juist begrip en zelfkennis wordt verbrand, dan zal dat verbrande zaad geen verdere gebondenheid meer veroorzaken. Hij wiens vāsanā's op deze manier worden verbrand, zal niet door pijn en plezier verloren gaan; hij leeft in deze wereld zoals een lotusblad in het water."

Arjuna zegt:

"Heer, mijn misleiding is verdwenen. Door uw genade is mijn intelligentie ontwaakt. Ik ben van alle twijfel verlost. Ik zal doen wat u hebt gezegd."

De Heer rondt zijn onderwijs af:

"Als de mentale modificaties tot rust zijn gebracht, dan is de geest in vrede. Sattva rijst op. Dan is het bewustzijn bevrijd van het object. Er is zuiver, innerlijk bewustzijn. Het is alles en overal. Het is zuiver en vrij van gedachtenbeweging. Het is transcendentaal. Het wordt niet bereikt, tenzij alle vāsanā's zijn gezuiverd. Net zoals hitte sneeuw doet smelten, zo lost dit bewustzijn onwetendheid op en verdrijft het. Dat wat in het universum alles is, dat wat in het universum van alles verstoken is, dat wat onuitsprekelijk is, dat wat de hoogste waarheid is – hoe moet dat worden genoemd?"

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer Arjuna aldus door de Heer wordt onderwezen, dan zal hij voor enige tijd stil blijven en vervolgens zeggen: "Heer, in het licht van de zon van uw aanwijzingen is de lotus van de intelligentie in mijn hart volledig opengegaan." Na dit te hebben gezegd zal Arjuna onmiddellijk zijn wapens oppakken en zichzelf in de strijd begeven, als ware het een spel.

[VI.1.59] De gedachte 'wereld' ontstaat wanneer er geen onderzoek plaatsvindt

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, vestig die houding in jezelf en blijf onaangedaan en begiftigd met een onthechte geest en met het besef dat alles wat je doet of ervaart een offer is aan Brahman, het alomtegenwoordige wezen. Dan zal je de waarheid realiseren en dat is het einde van al je twijfels.

Dat is de hoogste staat, de goeroe van alle goeroes, het is het Zelf, het is het licht dat de wereld van binnenuit verlicht. Het is de werkelijkheid in alle substanties, het is dat wat die substanties hun eigen aard geeft. De gedachte 'wereld' ontstaat slechts wanneer er geen onderzoek plaats vindt. Maar 'Ik' ben voordat de wereld er was. Hoe kunnen dan gedachten omtrent 'wereld' enz., mij binden? Hij die aldus de waarheid heeft gerealiseerd, is vrij van alle begin en einde. Hij die is toegerust met de geest van non-dualiteit (alsof hij diep slaapt, maar toch wakker is) neemt actief deel aan het leven zonder in verwarring te raken. Zo iemand is hier en nu bevrijd.

Wat de wereld lijkt te zijn, is in werkelijkheid de betovering (het werk) van het oneindige bewustzijn. Er is hier noch eenheid noch dualiteit. Dat geldt ook voor mijn onderricht! De woorden, hun betekenis, de leerling, de wens (of de inspanning van de leerling) en het vermogen van de leraar om de juiste woorden te gebruiken – ook dat is het spel van de energie van het oneindige bewustzijn! In de vrede van het eigen innerlijke wezen trilt het bewustzijn en dan rijst de wereldillusie op. Als dat bewustzijn niet vibreert, dan zal er geen wereldverschijning oprijzen.

De geest is slechts een beweging in bewustzijn. Als dit niet wordt beseft, dan gelooft men in de wereldverschijning! Als men dit niet beseft, dan worden de gedachten die in het bewustzijn oprijzen geactiveerd en versterkt. Zo ontstaat er een vicieuze cirkel. Onwetendheid en mentale activiteit houden elkaar in stand.

Wanneer de innerlijke intelligentie is ontwaakt, houdt het verlangen naar plezier op; dat duidt op wijsheid. In de wijze mens is het niet langer uitzien naar plezier heel

natuurlijk en vanzelfsprekend. Hij weet dat het de energie van het Zelf is die de ervaringen ervaart. Hij die om anderen te plezieren, weigert om te ervaren wat moet worden ervaren, slaat met een stok in de lucht! Je bereikt zelfkennis door af en toe de juiste middelen in te zetten.

De wens naar bevrijding botst met de volheid van het Zelf; het ontbreken van de wens tot bevrijding veroorzaakt gehechtheid! Daarom is een voortdurend gewaarzijn te verkiezen. De enige oorzaak voor gehechtheid en bevrijding is de beweging in bewustzijn. Als je je hiervan gewaar bent, dan stopt die beweging. Het egogevoel verdwijnt zodra het wordt waargenomen, want het heeft dan geen bestaansgrond meer. Wie wordt er door wie gebonden en wie wordt er door wie bevrijd?

[VI.1.60] Het Zelf is alomtegenwoordig en doordringt dus ook de diversiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

Zo is de natuur van het hoogste wezen (het oneindige bewustzijn). Zij die begiftigd zijn met macro-kosmische vormen (zoals de schepper Brahmā, Viṣṇu en Śiva), zijn in dat hoogste wezen gevestigd en zij functioneren als heren of koningen over de wereld. Gevestigd in dat bewustzijn zwerven zij (de volmaakten) in de hemelen rond. Als dat wordt bereikt, dan ken je geen dood of verdriet meer. De wijze die slechts één ogenblik vertoeft in dat zuivere wezen (het onbegrensde, oneindige bewustzijn ofwel het hoogste Zelf), wordt niet opnieuw aangetast ook al houdt hij zich met wereldse activiteiten bezig.

Rāma vroeg:

Als de geest, het intellect en het egogevoel allemaal opgehouden zijn met functioneren, hoe toont dat oneindige bewustzijn (oftewel dat zuivere wezen) zich dan hier?

Vasiṣṭha antwoordde:

Brahman woont in alle lichamen en ervaart alle ervaringen (hij eet, drinkt, spreekt, verzamelt en vernietigt), maar hij is vrij van de verdeling van het bewustzijn en van het daarmee samengaande gewaarzijn. Dat wat overal aanwezig is en geen begin of einde heeft, dat wat zuiver, onveranderlijk en onverdeeld Zijn is – dat is het bestaan (vastu-tattvam) respectievelijk de werkelijkheid.

Dát bestaat als ruimte in ruimte, als klank in klank, als de aanraking in het aanraken, in de huid als de huid, in smaak als de smaak, in vorm als de vorm, in het oog als het zien, in geur als de geur, in reuk als de reuk, in het lichaam als kracht, in aarde als de aarde, in melk als melk, in wind als wind, in vuur als vuur, in intelligentie als intelligentie, in geest als geest, in het egogevoel als egogevoel. Het rijst op als citta (geest) in de geest. Het is de boom in de boom. Het is de onbeweeglijkheid in het onbeweeglijke en het bewegende in bewegende wezens. Het is het onbewuste in de onbewuste dingen en intelligentie in de bewuste dingen. Het is het goddelijke in de goden en het menselijke in de mens. In dieren is het de dierlijke natuur en in wormen het worm-zijn. Het is de essentie van de tijd en van de seizoenen. Het is

dynamiek in actie en de ordelijkheid in de orde. Het is het bestaan in het bestaande en de dood in het vergankelijke. Het is kindertijd, jeugd, ouderdom en ook de dood.

Het is ongedeeld en ondeelbaar, want het is de essentie van alle dingen. De diversiteit is onwerkelijk, hoewel die in de bovengenoemde betekenis (dat diversiteit wordt gedacht in en wordt doordrongen van het oneindige bewustzijn) de werkelijkheid is. Besef: 'Dit alles wordt doordrongen door Mij, want Ik ben alom aanwezig, zonder lichaam of andere beperkingen' en verblijf in vrede en in de hoogste gelukzaligheid.

Vālmīki zei:

Toen de wijze Vasiṣṭha dit had gezegd kwam de dag ten einde en ging de groep uiteen voor de avondgebeden.

[VI.1.61] Beschrijving van de schepping als een voorbijgaande droom

Rāma vroeg:

O wijze, net zoals steden, etc., die we in onze dromen zien onwerkelijk zijn, zo is de wereld (de droom van de schepper Brahmā) in feite ook onwerkelijk en illusoir. Maar hoe heeft het in onze waarneming dan die solide stevigheid gekregen?

Vasiṣṭha antwoordde:

De allereerste schepping van Brahmā wordt zelfs vandaag nog door ons gezien alsof het werkelijk bestaat! Omdat het bewustzijn oneindig is, vindt de schepping van jīva eveneens overal plaats. Deze schepping is zonder enige twijfel voortgekomen uit onwetendheid en dat geloof in de schepping vernietigt de juiste waarneming. Ook al is deze schepping onwerkelijk, door het oprijzen van het egogevoel lijkt het toch volkomen werkelijk te zijn. De dromer merkt de vluchtigheid van de objecten die in de droom worden waargenomen niet op; dat geldt ook in het geval van deze kosmische droom van de schepper. De droom maakt deel uit van de essentie van de dromer. Dat wat uit het onwerkelijke wordt geboren, moet zelf ook onwerkelijk zijn. Dus ook al lijkt deze wereld werkelijk te bestaan, omdat het uit het onwerkelijke concept (de droom van de schepper) is voortgekomen moet het resoluut worden verworpen.

Deze schepping verschijnt slechts gedurende een tel in het Zelf (in het oneindige bewustzijn). Op datzelfde moment ontstaat het valse idee dat het van heel lange duur is. De schepping lijkt dan volkomen werkelijk te zijn. Net zoals dit universum als een droom in het bewustzijn van de schepper bestaat, zo wordt het ook als een lange periode ervaren in het bewustzijn (de droom) van al die wezens die zelf de droomobjecten zijn van de schepper.

Wat er ook maar in die droom wordt gezien en in welke vorm dat dan ook maar mag zijn, dát wordt het. Het staat vast dat wanneer de geest in een demente of verwarde staat verkeert, er dan niets in deze wereld bestaat wat die geest niet zou kunnen ervaren. Er worden immers in deze wereld ook heel veel bijzondere verschijnselen gezien: vuur dat midden in het water brandt, water dat in de lucht blijft hangen, levende wezens die midden in een rots worden gevonden, levenloze

machines die op allerlei manieren functioneren. Hij kan zelfs datgene zien wat overduidelijk onwerkelijk is, net zo goed als het mogelijk is om over je eigen dood te dromen.

Er bestaat niets dat werkelijk is, noch bestaat er iets dat onwerkelijk is; in deze droom die de schepping wordt genoemd is alles overal mogelijk! Net zoals iemand die aan het dromen is, die droom als volkomen werkelijk ervaart, zo denkt iemand die deel van deze schepping uitmaakt dat deze volkomen werkelijk is. Net zoals iemand van de ene droom in de volgende overgaat, zo gaat hij van de ene naar de andere misleiding over en hij ervaart deze wereld daardoor als volkomen werkelijk.

[VI.1.62] Het verhaal van de bedelmonnik: dromen en reïncarnaties

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in dit verband zal ik je een verhaal vertellen, dus luister alsjeblieft.

Er leefde eens een bedelmonnik die zich helemaal aan meditatie wijdde. Zijn geest werd daardoor totaal gezuiverd en kreeg het vermogen om al zijn gedachten te materialiseren.

Op zekere dag had hij genoeg van al dat mediteren en terwijl zijn geest toch volledig geconcentreerd bleef, dacht hij erover om iets te gaan doen. Hij fantaseerde dat hij als een ongeschoold iemand in een niet-Brahmaanse familie zou worden geboren. Onmiddellijk werd hij als het ware een stamlid: en er rees het gevoel in hem op: 'Ik ben Jīvaṭa'. Deze droomfiguur dwaalde een tijdje rond in een stad, die ook van droomobjecten was gebouwd. Op zekere dag werd hij dronken en ging slapen. Hij droomde dat hij een Brahmaan was die de geschriften kende. En terwijl hij een rechtvaardig leven leidde, droomde deze Brahmaan op zekere dag dat hij een machtig koning was, die op zijn beurt weer droomde dat hij een machtige keizer van ongeëvenaarde roem was. Op zekere dag genoot hij van de genoegens die bij het koningschap horen en toen hij daarna een dutje deed, droomde hij van een hemelse nimf.

Op dezelfde wijze droomde deze nimf op zekere dag dat zij een hertje was. En dit hert droomde dat het een klimplant was. Zelfs dieren hebben dromen, want de natuur van de geest is zo dat hij zich kan herinneren wat hij heeft gezien en gehoord. Het hert werd een klimplant. De innerlijke intelligentie in de klimplant zag in zijn eigen hart een bij. Hij werd een bij – en de bij dronk de nectar van de bloemen van de klimplant. De bij raakte gehecht aan de nectar van één van de bloemen en dat werd zijn ondergang!

‘s Nachts kwam een olifant bij de klimplant, trok het deel waar de bij opzat er vanaf en vermaalde het in zijn mond. De bij had de olifant echter gezien, contempleerde op hem en werd een olifant. De olifant werd door een koning gevangen. Op een dag zag de olifant een bijenkorf en door de herinnering aan zijn eigen verleden werd hij een bij. Hij dronk van de nectar van de bloemen van klimplanten. Hij werd een klimplant. Die klimplant werd vernietigd door een olifant,

maar omdat de klimplant in een nabijgelegen meer zwanen had gezien werd hij een zwaan.

Deze zwaan zwom op zekere dag rond te midden van een grote groep andere zwanen. En terwijl de bedelmonnik over deze zwaan mediteerde, werd hij door de dood overmand. Zijn bewustzijn werd daardoor belichaamd in een zwaan.

[VI.1.63] De bedelmonnik (vervolg): de droom van de honderd Rudra's

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze zwaan zag op zekere dag heer Rudra en in zijn hart rees de overtuiging op: 'Ik ben Rudra'. Onmiddellijk gaf hij zijn belichaming van een zwaan op en hij werd Rudra. En deze Rudra woonde in de verblijfplaats van Rudra. Omdat Rudra echter ware kennis bezat, herinnerde hij zich alles wat plaats had gevonden!

Rudra herinnerde zich het volgende:

"Luister! Wat is deze Māyā die alle werelden misleidt, toch een mysterie: hoewel het onwerkelijk is, lijkt het werkelijk te zijn. Allereerst ontstond in dat oneindige bewustzijn (mijzelf) de geest met een objectief bewustzijn, dat echter nog kosmisch en alwetend was. Toen werd ik door toeval een jīva, die door het fijnste deel van de kosmische elementen werd aangetrokken en betoverd. Daardoor werd ik gedurende een bepaalde scheppingscyclus de bedelmonnik, die volkomen kalm bleef. Hij was in staat om alle afleidingen te weerstaan en in voortdurende contemplatie te verblijven.

Echter, iedere volgende handeling is krachtiger dan de voorafgaande. De bedelmonnik beschouwde zichzelf als Jīvaṭa en werd dus ook Jīvaṭa. Daarna bedacht hij dat hij een brahmaan was. Het is immers zo dat de krachtigere gedachte, de zwakkere overtreft. Toen werd hij na verloop van tijd en door voortdurende contemplatie een koning: het water dat door de plant wordt opgezogen, verandert immers in zijn vrucht! Bij koninklijke genoegens horen nimfen; door daarover te contempleren werd de koning een nimf. Door een dwaze verliefdheid werd deze nimf een hert. Het hert werd een klimplant en die klimplant werd geobsedeerd door de gedachte dat er in hem zou worden gestoken en dat er een gat in hem zou worden gemaakt. Door over een bij te contempleren, werd hij ook een bij die een gat in de klimplant boorde. Daarna werd de bij een olifant.

Ik ben Rudra en ben al gedurende de laatste honderd scheppingscycli een Rudra en ik dwaal rond in deze wereldverschijning, die niets anders is dan een psychologische misleiding. In één scheppingscyclus was ik Jīvaṭa, in een andere de brahmaan, in weer een andere de koning en daarna was ik weer de zwaan. Zo draaide ik steeds rond in het wiel, dat geest en lichaam wordt genoemd.

Sinds ik uit dat hoogste Zelf (het oneindige bewustzijn) ben weggeglipt, zijn er vele tijdperken verstreken. Vlak na die neergang was ik die bedelmonnik, die nog steeds kennis van de waarheid bezat. Na door talloze incarnaties te zijn gegaan, ben ik dankzij de genade van Rudra (aan wie ik toevallig moest denken) weer Rudra geworden. Wanneer de jīva bij toeval met een verlicht wezen in contact komt,

verdwijnen zijn onzuivere vāsanā's (neigingen). Dat overkomt de persoon die voortdurend naar zo'n contact met een verlicht wezen verlangt. Dat voortdurende verlangen (abhyāsa) materialiseert als zodanig en dan wordt het iets feitelijks."

Rudra vervolgde zijn herinnering:

"Uiteraard komt het slechts door de innerlijke overtuiging: 'Dit lichaam is mijn Zelf' dat deze onware waarneming zich uitbreidt. Als iemand op onderzoek uit zou gaan naar de ware natuur van het lichaam, dan zou hij ontdekken dat er niets overblijft! Genoeg nu over dat onderzoek, dat leidt tot niets. Deze wereld is een optische illusie, net zoals het blauw van de hemel dat is. Het is onwetendheid. Genoeg nu over deze poging om die onwetendheid te zuiveren! Als deze onware wereldverschijning steeds weer verschijnt, laat dat dan maar zo gebeuren: het kan geen kwaad. Ik zal me de keten van al die illusoire transformaties weer voor de geest halen en hun onderliggende eenheid herstellen."

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij dit had besloten ging Rudra naar de plaats waar het lichaam van de bedelmonnik lag. Hij wekte het tot leven en zorgde ervoor dat de bedelmonnik zich alles herinnerde wat er had plaats gevonden. De bedelmonnik herkende Rudra als zichzelf en wist ook weer wat er allemaal was gebeurd.

Daarna gingen ze samen naar de plek waar Jīvaṭa in hetzelfde oneindige bewustzijn leefde. Zij brachten zijn lichaam weer tot leven. De drie waren werkelijk één. Onthutst door dit wonder gingen zij gedrieën naar het huis van de brahmaan. Deze sliep in de armen van zijn vrouw. Zij wekten zijn bewustzijn. Toen gingen ze naar de plaats waar de koning (omringd door nimfen) in zijn koninklijke slaapkamer sliep. Ook zijn intellect werd door hen gewekt. Ook hij was verwonderd, toen hij zich de waarheid realiseerde. Vervolgens gingen ze naar de plaats waar de zwaan leefde – de zwaan die Rudra was geworden.

Zij dwaalden door de wereld van de honderd vroegere Rudra's. Zij realiseerden zich dat dit alles één ondeelbaar bewustzijn was, waarin al deze verschillende en illusoire gebeurtenissen ogenschijnlijk hadden plaats gevonden. Die ene vorm was als het ware vele vormen geworden. De honderd Rudra's doordrongen het hele universum en waren overal aanwezig.

Doordat de jīva aan alle kanten wordt omgeven door de door hemzelf geschapen wereld, zien de niet-ontwaakte jīva's elkaar niet en begrijpen ze elkaar niet. Net zoals alle golven uit een en dezelfde substantie bestaan en daarom één zijn, zo realiseren de ontwaakte jīva's hun eenheid en kunnen elkaar daardoor begrijpen. Iedere jīva heeft zijn eigen illusoire wereldverschijning. Maar, net zoals je alleen maar lege ruimte tegenkomt wanneer je ergens een gat in de grond graaft, zo leidt het onderzoek naar de wereldverschijning van de jīva onveranderlijk steeds tot hetzelfde oneindige bewustzijn.

Verdeeld bewustzijn is gebondenheid: bevrijding is afwezigheid van die verdeeldheid. Kies wat je het beste bevalt en blijf daarbij. Er bestaat geen verschil tussen die twee, want in beide gevallen is er hetzelfde gewaarzijn. Wie treurt er om

het verlies van iets wat slechts in onwetendheid bestaat? Dat wat wordt bereikt door ‘stil te zijn', is er al en is dus al 'bereikt'!

[VI.1.64] De bedelmonnik (vervolg): over éénpuntige contemplatie

Vasiṣṭha ging verder:

Samen met heer Rudra bereikten allen het ontwaken van hun spirituele bewustzijn. Zij waren gelukkig, doordat ze beseften dat ze een deel van Rudra waren. Toen het spel van Māyā opnieuw oprees, werd dat door Rudra opgemerkt en hij inspireerde de anderen om hun rol in dit spel weer te spelen. Hij droeg hen op om na afloop van hun schijnbaar onafhankelijke bestaan weer naar hem terug te keren en verzekerde hen ervan dat ze aan het einde van de wereldcyclus de hoogste staat zouden bereiken. Rudra verdween toen van het toneel en Jīvaṭa en de anderen keerden terug naar hun respectievelijke verblijfplaatsen.

Rāma vroeg:

Jīvaṭa en de anderen waren toch slechts de droom-objecten (denkbeeldige entiteiten) van de bedelmonnik? Hoe konden zij nu echte entiteiten worden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Laat die gedachte (dat een denkbeeld iets echts is) nou toch eens varen! Wanneer daardoor de illusie over een denkbeeld wordt losgelaten, bestaat er in het oneindig bewustzijn slechts dat wat er bestaat. Wat in een droom wordt gezien en als iets werkelijks wordt ingebeeld, dat manifesteert zichzelf steeds op die manier, net zoals dat voor een reiziger geldt dat de (aan tijd en ruimte gebonden) ervaringen werkelijkheid zijn in relatie tot de verschillende plekken die hij bezoekt. In het hart van dat oneindige bewustzijn bestaat alles en men ervaart dat wat men erin ziet.

Het droomkarakter van de geprojecteerde gedachten wordt slechts door een intensieve beoefening van yoga ingezien en dat lukt niet op een andere manier. Door een dergelijke beoefening kunnen heer Śiva en anderen alles overal waarnemen. Dat wat voor je ligt en tegelijkertijd door de geest wordt begrepen, wordt niet gerealiseerd als je een verkeerd begrip hebt over die waarneming of over het bestaan ervan. Alleen wanneer dat verkeerde begrip zich niet voordoet, kan het object worden gekend en worden gerealiseerd. Wat iemands wens ook maar is, het kan slechts worden bereikt wanneer hij er met zijn hele wezen in gelooft en er met zijn hele wezen aan is toegewijd. Hij die op deze manier volledig aan dat wat voor hem ligt is toegewijd, kent het perfect; hij die geheel is toegewijd aan een denkbeeldig iets, kent dat perfect. Als die éénpuntige toewijding er niet is, dan zal hij het object vernietigen (dan is hij er zich niet meer van gewaar). Daardoor (door zo’n éénpuntige toewijding) kwam het dat de bedelmonnik zowel Rudra en al die anderen werd. Ieder leefde in zijn eigen wereld: daardoor kenden ze elkaar niet, totdat het zogenaamde Rudra-bewustzijn in hen ontwaakte. In feite kwam het door de wil van Rudra dat zij door deze sluiers werden bedekt en dat zij verschillende naturen en vormen aannamen.

Door éénpuntige contemplatie op: 'Ik zou zo graag een hemels wezen worden' of 'Ik zou zo graag een geleerde worden' en als resultaat van een dergelijke contemplatie krijg je het vermogen om één of om velen, om een onwetende of om een mens met kennis te worden. Het is mogelijk om door concentratie en meditatie een goddelijk wezen of een mens te worden en om dan als zodanig te handelen.

[VI.I.64, 65] De bedelmonnik (vervolg): wat als waar wordt beschouwd wordt ook zodanig ervaren

Vasiṣṭha vervolgde:

Het oneindige bewustzijn is het ware Zelf van alles en het is almachtig, maar de jīva (die in essentie niet van het Zelf verschilt) heeft slechts één vermogen gekregen overeenkomend met zijn begrip. Al naar gelang de natuur van de jīva geniet hij dus van oneindig grote of van beperkte krachten. Het oneindige bewustzijn kent geen groei of krimp: het is de jīva die krijgt waar het naar verlangt. Er bestaan yogi's die meerdere vermogens hebben verkregen en die laten hun vermogens zowel hier als elders zien. Doordat er echter op verschillende plaatsen van die vermogens wordt genoten, lijken deze ervaringen veelvoudig en gevarieerd te zijn – net zoals de beroemde Kārtavīrya angst opriep in de harten van velen, terwijl hij zelf thuisbleef![18]

Op dezelfde wijze incarneert heer Viṣṇu (zonder zijn verblijfplaats te verlaten) in een menselijk lichaam op aarde. Ook Indra (die waakt over de heilige riten) is op duizenden plaatsen (daar waar die riten worden uitgevoerd) aanwezig, zonder zijn hemelse verblijfplaats te verlaten. In antwoord op het verzoek van zijn volgelingen doet heer Viṣṇu (die één is) zich als duizenden Viṣṇu's voor en hij verschijnt aan elk van zijn volgelingen. Zo gingen ook Jīvaṭa en al die anderen (die slechts de scheppingen waren van de verbeelding, respectievelijk de wens van de bedelmonnik en die bezield werden met Rudra-bewustzijn) naar hun verschillende verblijfplaatsen toe en zij handelden alsof ze onafhankelijke wezens waren. Zij speelden een tijdje hun desbetreffende rol en keerden vervolgens terug naar de verblijfplaats van Rudra.

Dit alles betrof slechts een tijdelijke misleiding die in het bewustzijn van de bedelmonnik ontstond, hoewel het werd gezien als iets wat niets met de bedelmonnik te maken had. Zo worden er als het ware ontelbare wezens in het oneindige bewustzijn geboren en zij sterven weer. Zij verbeelden zich dat er in deze wereldverschijning diversiteit bestaat en zij verlangen vervolgens naar eenheid in het Zelf. Wanneer zij sterven verbeelden zij zich weer een ander bestaan (dat zich buiten hen lijkt af te spelen) in zichzelf in! Het belichaamde wezen ondergaat oneindig veel leed, totdat er bevrijding wordt bereikt. Ik vertelde je dit verhaal om je deze waarheid te illustreren. Dit betreft niet slechts het lot van de bedelmonnik, maar het is het lot van alle wezens. Het wezen dat vergeet dat hij niet van het hoogste Zelf kan worden gescheiden, beeldt zich in dat zijn eigen gedachten onafhankelijk,

[18] De radio is een modern voorbeeld: de nieuwslezer of zanger komt zonder de studio te verlaten vele huiskamers binnen. S.V.

volkomen werkelijk en substantieel zijn. Hij gaat daarom van de ene droom naar de andere, totdat hij de valse gedachte: 'Ik ben dit lichaam' heeft opgegeven.

Rāma vroeg:

Wat een prachtig verhaal! Heer, u zei dat alle dingen die als echt bestaand worden gedacht, ook echt bestaan en als echt worden ervaren. Vertelt u mij alstublieft, bestaat die bedelmonnik ook ergens?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ik zal eens over deze vraag nadenken en je pas later antwoorden. (Hierna ging de bijeenkomst uiteen voor de middaggebeden).

[VI.1.66] De bedelmonnik (vervolg): de zwerftochten van de bedelmonnik

Vasiṣṭha vervolgde:

O koning, O Rāma! Met behulp van het oog der wijsheid zocht ik naar de bedelmonnik. Ik begaf me in diepe meditatie met de wens om die bedelmonnik te zien. Ik zocht hem in dit universum, maar kon hem daar niet vinden. Hoe is het toch mogelijk dat iemands eigen verbeeldingen zich ook buiten hemzelf tonen alsof ze echt zijn?

Toen begaf ik mij noordwaarts naar het land van de Jinā's. Op de top van een mierenhoop stond een vihara (heiligdom? of Bihar) die door mensen werd bewoond. Daar zat een bedelmonnik (bhikṣu) in zijn eigen hutje; zijn naam was Dīrghadṛśa en zijn hoofd was geel geverfd. Hij was in diepe meditatie verzonken. Zelfs zijn metgezellen durfden zijn hut niet binnen te gaan, uit angst om zijn meditatie te verstoren. Hij mediteerde al eenentwintig dagen en dit zou zijn laatste dag zijn.

Hoewel hij vanuit een bepaald gezichtspunt gezien pas eenentwintig dagen mediteerde, waren er vanuit een ander gezichtspunt bekeken reeds duizenden jaren voorbij gegaan. Want dat was de gedachte die in zijn geest opkwam. Ik wist dat zo'n bedelmonnik in een ander tijdperk geleefd had; en zelfs in dit tijdperk is hij de tweede van die bedelmonniken. Behalve deze twee kon ik echter geen derde bedelmonnik vinden. Met al mijn geestkracht en met al mijn beschikbare vermogens, begaf ik mij in het hart van deze schepping om daar naar de derde bedelmonnik te zoeken.

Uiteindelijk vond ik hem, hoewel hij zich niet in dit universum bevond. Hij verbleef in een ander universum, dat echter bijna hetzelfde was als dit universum (ofschoon het door een andere Brahmā was geschapen). Op dezelfde manier hebben er (en zullen er in de toekomst) ontelbare wezens bestaan. Ook onder de deelnemers van onze eigen bijeenkomst bevinden zich wijzen en heilige brahmanen, die op gelijksoortige wijze gedachtes over andere wezens koesteren en die daardoor schijnbaar tot bestaan worden gebracht. Zo werkt de natuur van māyā.

Sommige van deze wezens zullen dezelfde natuur hebben als van degene, die zich hen verbeeldt. Andere zullen totaal verschillend zijn en weer andere zullen gedeeltelijk op hen lijken. Zo werkt de natuur van de grote māyā, die zelfs grote wijzen versteld doet staan. Het bestaat en functioneert hier echter niet werkelijk – want het is slechts misleiding die dit alles laat verschijnen en verdwijnen! Want, waar

is anders een korte periode van eenentwintig dagen en waar is een heel tijdperk? Het is beangstigend om alleen al aan het spel van de geest te denken.

Dit zijn allemaal slechts verschijningsvormen, die zich net als een lotusbloem in de morgen ontvouwen en die net als een volledig geopende lotus diversiteit tentoonspreiden. Dit alles rijst op in het oneindige, zuivere bewustzijn; toch lijkt de verschijningsvorm door onzuiverheid te worden bezoedeld. Ieder ding lijkt te zijn gefragmenteerd en aan het eind van dat gefragmenteerde bestaan ondergaat het opnieuw een vreemde fragmentatie; dit alles is relatief waar, niet totaal onwaar. Alles manifesteert zich in het Al − de oorzaak ligt besloten in de oorzaak!

[VI.1.67] De bedelmonnik (vervolg): dit universum is het resultaat van gedachten

Daśaratha zei:

O wijze, zeg mij waar die bedelmonnik mediteert en ik zal mijn soldaten onmiddellijk opdracht geven, om hem uit zijn meditatie te halen en hierheen te brengen.

Vasiṣṭha antwoordde:

O koning, het lichaam van die bedelmonnik is reeds levenloos geworden en kan niet opnieuw tot leven worden gewekt. Zijn jīva heeft verlichting bereikt en het is bevrijd; het kan niet opnieuw aan de ervaring van deze wereldverschijning worden onderworpen. Zijn eigen bedienden staan voor zijn hutje te wachten om conform zijn opdracht aan het einde van de maand de deur te openen. Ze zullen bij die gelegenheid merken dat hij zijn lichaam heeft losgelaten en zij zullen vervolgens iemand anders in zijn plaats installeren.

Deze māyā (wereldverschijning, illusie) heeft een natuur met beperkte en beperkende kwaliteiten en attributen. Er wordt van gezegd, dat het onmogelijk door de onwetendheid kan worden overwonnen, maar door kennis van de waarheid kan het daarentegen wel gemakkelijk worden overwonnen.

Het is een onjuiste waarneming om in het goud een armband te zien. De verschijningsvorm als zodanig wordt de oorzaak van die onjuiste waarneming. Deze māyā (onware verschijning) bestaat slechts bij wijze van spreken, het verschijnsel verhoudt zich tot het hoogste Zelf, zoals een golf zich verhoudt tot de oceaan. Wanneer men deze waarheid inziet, is de verschijningsvorm niet langer misleidend. Door onwetendheid lijkt deze eindeloze droom van de wereldverschijning werkelijk te bestaan: zo komt de jīva tot bestaan. Maar wanneer de waarheid wordt gerealiseerd, zie je dat dit alles het Zelf is.

Welke gedachte men er ook maar op na houdt, het is alleen het Zelf dat zich als die gedachte manifesteert. Dit universum is het resultaat van gedachten, die door ontelbare van zulke personen op soortgelijke wijze worden gekoesterd. De oorspronkelijke gedachte die bij Brahmā opkwam, wordt door de jīva als een onwrikbare werkelijkheid ervaren. Maar wanneer iemands bewustzijn net zo zuiver wordt als dat van Brahmā, dan kijkt hij naar dit alles als naar een eindeloze droom.

Het is de gedachte van het object die de geest wordt en die zo uit het oneindige bewustzijn ontsnapt. Vervolgens ondergaat het verschillende ervaringen. Maar is die geest onafhankelijk van het hoogste Zelf, is het hoogste Zelf niet ook de geest? De jīva, het lichaam en al het andere zijn slechts de weerspiegelingen (verschijningsvormen) van het hoogste Zelf! Al deze bewegingen, etc., gebeuren in het ene oneindige bewustzijn, dat voor altijd het oneindige bewustzijn is, iets anders bestaat er niet: bewegingen, etc., zijn slechts beeldspraak. Er bestaat noch beweging noch beweginloosheid, noch één noch veel – dat wat bestaat, bestaat zoals het is. Diversiteit ontstaat in de onbewuste staat en het verdwijnt wanneer men met zelfonderzoek begint. De onderzoeker bestaat, maar zijn twijfel is geheel opgelost – dat is werkelijk de hoogste staat. Vrede is de wereld; de wereldverschijning bestaat slechts als vrede. Onwetendheid is onwerkelijk: noch de ziener, noch het geziene, noch het zien bestaat! De geest verbeeldt zich een vlek op de maan; maar die vlek bestaat daar helemaal niet. Het oneindige bewustzijn heeft slechts bewustzijn als zijn 'lichaam', respectievelijk als zijn manifestatie of verschijning.

[VI.1.68] De bedelmonnik (vervolg): vier soorten stilte

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, blijf altijd stevig in de staat van de hoogste vrijheid gevestigd, vrij van gedachtenbewegingen en rustend in de stilte van diepe slaap.

Rāma zei:

Meester, ik heb gehoord van de stilte in spraak, van de stilte in de ogen en in andere zintuigen en ook hoorde ik over de rigide stilte door extreem ascetisme, maar wat is de stilte van diepe slaap?

Vasiṣṭha antwoordde:

Rāma, er zijn twee soorten muni (een wijze die stilte of mouna betracht). De ene is de starre asceet en de ander de bevrijde wijze. De asceet onderdrukt zijn zinnen met kracht en richt zich met fanatisme op rechtlijnige (zonder wijsheid) kriyā's (handelingen). De bevrijde wijze kent echter het onderscheid (de waarheid als waarheid en het onwerkelijke als onwerkelijk), hij is begiftigd met zelfkennis, maar gedraagt zich hier zoals ieder normaal mens. Wat als stilte of mouna wordt beschouwd, dat is op de natuur en het gedrag van deze muni's gebaseerd.

Vier soorten stilte zijn beschreven:

1. De stilte in spraak
2. De stilte van de zintuigen (de ogen, enz.)
3. Gedwongen stilte
4. De stilte van diepe slaap

Er is daarnaast ook nog de stilte van de geest. Die doet zich echter alleen voor in iemand die dood is en in iemand die de rigide stilte (kaṣṭha mauna), dan wel de stilte van diepe slaap (suṣupti mauna) beoefent. Nummer 1, 2, en 3 vertonen allemaal elementen van rigide stilte. Het is nummer 4 die werkelijk tot bevrijding leidt. Daarom zeg ik (met het risico dat ik me daarmee het ongenoegen op de hals haal van

diegenen die de eerste drie soorten mouna beoefenen) dat er in die eerste drie niets wenselijks is.

De stilte van diepe slaap leidt tot bevrijding. Daarin wordt de prāṇa (levenskracht) noch beteugeld, noch geactiveerd en de zintuigen worden daarin niet gevoed noch afgesloten; het waarnemen van diversiteit wordt niet gestimuleerd noch onderdrukt en de geest is geest noch niet-geest. Er is geen verdeeldheid en dus ook geen poging om dit teniet te doen; dit wordt de stilte van de diepe slaap genoemd en iemand die daarin is gevestigd, kan al dan niet mediteren. Er is kennis van dat wat IS zoals het is en er bestaat geen twijfel. Het is een volkomen leeg zijn. Er wordt nergens op gesteund. Het is de hoogste vrede waarvan niet kan worden gezegd dat het werkelijk, noch dat het onwerkelijk is. Die staat waarin men weet: 'Er is geen 'ik', noch een ander, geen geest, noch iets wat uit de geest ontspringt', die staat waarin men weet dat 'ik' slechts een idee is in dit universum en dat het in waarheid zuiver bestaan is' – die staat wordt gekend als de stilte van diepe slaap. Waar is in dat zuivere bestaan, respectievelijk in dat oneindige bewustzijn 'ik' of 'een ander'?

[VI.1.69] De bedelmonnik (slot): over het stoppen van gedachtenbeweging

Rāma vroeg:

O wijze, hoe kwamen de honderd Rudra's tot bestaan?

Vasiṣṭha antwoordde:

De bedelmonnik (bhikṣu) droomde alle honderd Rudra's tot bestaan. Wat zij (degenen die een niet door onzuiverheden versluierde en zuivere geest hebben) zich ook maar verbeelden of tot bestaan wensen te brengen, dat alleen ervaren zij als werkelijkheid. Welke gedachtevorm er op die manier ook maar in dat ene oneindige bewustzijn oprijst, dat lijkt werkelijkheid te worden.

Rāma stelde weer een vraag:

O wijze, waarom koos heer Śiva ervoor om als een naakt iemand te verschijnen, om op het crematie-terrein te wonen, om een krans met mensenschedels te dragen, om zich met as in te smeren en om zich als iemand voor te doen die gemakkelijk door lust wordt overmand?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het gedrag van de goden, de volmaakte wezens en verlichte wijzen wordt niet beheerst door de gedragsregels en de moraal – die zijn door de onwetenden uitgevonden. Maar omdat de geest van de onwetende in sterke mate is geconditioneerd, zijn dergelijke gedragsregels echter wel noodzakelijk, anders ontstaat er grote wanorde waarin de grote vissen de kleine vissen zullen verslinden. De wijze laat zichzelf echter niet in wenselijk of in onwenselijk gedrag meeslepen, omdat hij zijn zinnen op natuurlijke wijze onder controle heeft en omdat hij bewust en alert is. Hij leeft en werkt zonder iets na te streven, zonder op basis van oorzaak en gevolg op gebeurtenissen te reageren, zijn handelingen zijn zuiver en spontaan (net zoals de kokosnoot valt zonder enige causale relatie met de kraai, die op de tak gaat zitten); of misschien doet hij wel helemaal niets!

Op die manier hebben zelfs de leden van de drie-eenheid (Brahmā, Viṣṇu en Śiva) als aardse wezens geleefd. En wat de verlichte wijzen betreft, hun handelingen staan boven lof en blaam, boven aanvaarding en afwijzing, want zij koesteren geen gedachten over: 'Dit is van mij' of 'Dat is de ander'. Hun handelingen zijn zo zuiver als de hitte van het vuur.

Ik wilde nu niet uitgebreid stil staan bij die andere vorm van mouna (die de stilte van de lichaamloze wordt genoemd), want jij hebt nog steeds een lichaam. Ik wil het nu echter toch kort beschrijven. Zij die volledig zijn ontwaakt, die voortdurend in een staat van samādhi verkeren en die volkomen verlicht zijn, worden sāṃkhya-yogi's genoemd. Zij die door prāṇāyāma, enz., de staat van lichaamloos bewustzijn hebben bereikt, worden yoga-yogi's genoemd. Deze twee zijn in essentie hetzelfde. Vast staat dat de geest de oorzaak is van deze wereldverschijning en van gebondenheid. Deze beide paden leiden naar het verdwijnen van de geest. Dus door de toegewijde en onophoudelijke beoefening van hetzij het stoppen van de prāṇa, hetzij het stoppen van het denken, wordt bevrijding bereikt. Dit is de essentie van alle geschriften die over bevrijding handelen.

Rāma vroeg:

O wijze, als het ophouden van de beweging van de prāṇa bevrijding betekent, dan is de dood dus ook bevrijding! En dus bereiken alle mensen bevrijding bij de dood!

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, wanneer de prāṇa of de levenskracht op het punt staat om het lichaam te verlaten, maakt het reeds contact met de elementen, die voor de volgende belichaming zullen worden gebruikt. Deze elementen zijn in feite de uitgekristalliseerde vāsanā's (psychologische conditionering, herinnering, voorbije indrukken en neigingen) van de jīva en dat is dan ook de reden waarom de jīva zich aan die elementen vastklampt. Wanneer de prāṇa het lichaam verlaat, neemt het alle vāsanā's van de jīva met zich mee.

Pas als al deze vāsanā's zijn vernietigd, dan zal de geest een niet-geest worden. De geest laat de levenskracht niet los, voordat er zelfkennis is bereikt. Door zelfkennis worden zowel de vāsanā's als de geest vernietigd; pas dan beweegt de prāṇa niet meer. Dat is waarlijk de hoogste vrede. Door zelfkennis wordt de onwaarheid van gedachten met betrekking tot wereldse objecten doorzien. Dat maakt een einde aan de vāsanā's en aan de relatie tussen de geest en de levenskracht. Vāsanā's zijn de geest. De geest bestaat enkel en alleen uit de optelsom van de vāsanā's en uit niets anders; als deze neigingen verdwijnen, dan is dat de hoogste staat. Kennis is de kennis van de werkelijkheid. Vicāra, respectievelijk zelfonderzoek is kennis.

Volledige toewijding aan één ding, beteugeling van de prāṇa en het stil vallen van de geest; – als één van deze drie volkomen wordt beheerst, dan bereik je de hoogste staat. De levenskracht en de geest zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, net zoals een bloem en zijn geur of zoals het sesamzaad en zijn olie. Dus, zodra de gedachtenbeweging in de geest ophoudt, dan houdt de beweging van de prāṇa ook

op. Als de hele geest vol toewijding en éénpuntig op de ene waarheid wordt gericht, dan houdt de beweging in de geest op en daarmee ook de beweging van de levenskracht. De beste methode daarvoor is om de natuur van het oneindige Zelf te onderzoeken. Je geest zal hier dan volledig in worden geabsorbeerd. Dan zullen zowel de geest als het onderzoek stilvallen. Blijf stevig gevestigd in dat, wat er dan is.

Wanneer de geest niet hunkert naar vermaak, wordt hij samen met de levenskracht opgenomen in het Zelf. Onwetendheid is niet-bestaan: zelfkennis is de hoogste staat! De geest is slechts onwetendheid wanneer hij zich als werkelijkheid voordoet; de realisatie dat hij niet bestaat is de hoogste staat. Wanneer de geest (ook al is het maar een kwartier) volledig geabsorbeerd is, ondergaat hij een totale verandering, want hij proeft van de hoogste staat van zelfkennis en zal dit niet loslaten. Neen, ook als hij er slechts een seconde van heeft geproefd zal hij niet meer naar deze wereldse staat terugkeren. De zaden van saṃsāra (de wereldverschijning c.q. de cirkelgang van geboorte en dood) zijn dan zelf verbrand. En daarmee is onwetendheid verdreven en daarmee zijn de vāsanā's totaal tot rust gekomen; hij die dat heeft bereikt, is in sattva (de waarheid) gevestigd. Hij ziet het innerlijk licht en rust in de hoogste vrede.

[VI.1.70, 71] Het verhaal van de vampier

Vasiṣṭha vervolgde:

Mokṣa (bevrijding) ontstaat wanneer onwetendheid door zelfonderzoek verdwijnt, wanneer de jīva plots in niet-jīva verandert en de geest in niet-geest verandert. Omdat de geest, etc., niet anders zijn dan water in een luchtspiegeling, verdwijnen ze wanneer het licht van onderzoek erop wordt gericht. O Rāma, luister in dit verband naar de volgende inspirerende en heldere vragen, die door een vampier werden gesteld.

Er leefde een vampier in de bossen van Vindhya. Op zekere dag kwam hij in een bepaald gebied en wilde zijn nijpende honger stillen. Hij wilde echter (ook al was hij nog zo hongerig) alleen slachtoffers doden die dat verdienden. Omdat hij in het bos niemand kon vinden, ging hij naar een stad waar hij de koning ontmoette.

De vampier zei tegen de koning: "O koning, ik zal u niet doden tenzij u dat verdient. U bent hier de baas en u vervult de wensen van hen die hulpbehoevend zijn. Alstublieft, vervul mijn wens. Ik zal u een paar vragen stellen. Geeft u mij de juiste antwoorden.

Wat is toch die zon, die deze universums met de vonken van zijn stralen vormt? In welke machtige wind wordt deze machtige ruimte gemanifesteerd? Men gaat eindeloos van de ene droom over naar de andere, maar ofschoon men de droom-werkelijkheid steeds moet loslaten, verlaat men het Zelf toch niet. Wat is het Zelf? Als de stam van de bananenboom open wordt gemaakt, dan onthult elke laag weer een volgende laag, net zolang totdat de kern wordt bereikt. Als deze wereldverschijning op dezelfde wijze wordt onderzocht, waaruit bestaat dan de subtiele essentie? Van welk atoom zijn de universums op hun beurt weer de kleinere

atomen? In welke vormloze 'rots' zitten de drie werelden (als een nog niet-uitgehouwen beeld in een rots) verborgen? Beantwoordt deze vragen. Als u dat niet kunt, dan staat vast dat u het verdient om door mij te worden verslonden!"

De koning antwoordde:

"O vampier! Dit universum was eens bedekt door een reeks van sluiers, net zoals een vrucht door de schil wordt bedekt. Er was een tak met duizenden van die vruchten. Er was een boom met duizenden van die takken, een bos met duizenden soortgelijke bomen, een heuvel met duizenden van deze bossen, een land met duizenden van dergelijke heuvels, een werelddeel met duizenden van die landen, een bol met duizenden van zulke werelddelen, een oceaan met duizenden soortgelijke bollen, een wezen met in zich duizenden van dergelijke oceanen en een verheven persoon, die duizenden van die wezens als een bloemenkrans draagt. Er is een zon, in wiens stralen zich duizenden van die verheven personen bevinden en die zon verlicht alles. O vampier, die zon is de zon van bewustzijn! In dat licht van die zon, daarin zijn deze universums slechts kleine atomaire deeltjes. Door het licht van die zon lijken alle hiervoor genoemde dingen werkelijk te bestaan."

[VI.1.72, 73] De vampier (slot): de antwoorden van de koning over het Zelf

De koning zei:

"In het hoogste Zelf schijnen (als waren het stofdeeltjes) substanties (concepten, relatieve realiteiten) zoals tijd, ruimte en beweging, die bewust (beweging in en van het bewustzijn) zijn en die zuivere intelligentie zijn.

Het Zelf (Brahman) laat zijn eigen essentiële natuur in werkelijkheid niet los, noch is Het ooit onwetend over zichzelf, ook al lijkt Het van de ene droomwereld in de andere over te gaan.

Net zoals wanneer de stam van een bananenboom wordt afgepeld er steeds weer een nieuwe op de vorige lijkende laag wordt onthuld, zo blijkt wanneer deze wereldverschijning wordt onderzocht ook dat er dan niets anders dan Brahman wordt gezien. Deze Brahman wordt positief aangeduid als zijnde de waarheid, Brahman, etc. En omdat Het niet te beschrijven is, wordt Het ook op negatieve wijze aangeduid als zijnde leegte en onbeschrijflijkheid, etc. Wat ook maar als werkelijk wordt ervaren, dat is de werkelijkheid. Hoewel zijn specifieke vorm op grond van de ervaring wordt samengesteld, is het niets anders dan zuiver bewustzijn – net zoals de stam van de bananenboom niets anders is dan stam van de bananenboom en iedere laag van dezelfde natuur is.

Het Zelf wordt als iets met een atomische natuur gezien, omdat Het extreem subtiel en ongrijpbaar is; maar aangezien alleen het Zelf bestaat, is Het het oneindige en is Het de uiteindelijke grondslag van het hele bestaan. Het is vormloos, ook al verschijnt Het in alle vormen.

Deze wereldverschijning is slechts het kleed waarin de waarheid (het zuivere bewustzijn) is getooid."

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat de vampier dit antwoord uit de mond van de koning had gehoord, werd hij stil en begon diep te contempleren. Hij vergat zijn grote honger en verzonk in een diepe meditatie.

O Rāma, nu heb ik je het verhaal over de vampier verteld waarmee de waarheid omtrent het subtiele, oneindige bewustzijn wordt geïllustreerd. Het universum is slechts een omhulsel, een sluier over het bewustzijn; en door een onvermoeibaar onderzoek naar zijn werkelijke natuur wordt dat kapotgescheurd. Het is in feite net zo echt als 'het lichaam' van de vampier!

Rāma, breid de geest uit met de geest. Blijf in vrede in jezelf en zie het ene oneindige wezen in alles. Rāma, je kunt (net zoals koning Bhagīratha) het onmogelijke bereiken, als je in staat bent om in de kennis van de waarheid gevestigd te blijven en door je in een leven dat wordt gekenmerkt door het zonder enige inspanning ervaren van de natuurlijke loop der gebeurtenissen passend te gedragen.

[VI.1.74] Het verhaal van Bhagīratha

Op verzoek van Rāma vertelde Vasiṣṭha het volgende verhaal:

Er was eens een koning, Bhagīratha geheten, die vol toewijding volgens dharma leefde. Hij schonk royale giften aan de vrome en heilige mensen en strafte de slechteriken. Hij werkte onvermoeibaar om de armoede uit te roeien. Wanneer hij in het gezelschap van de wijzen verkeerde, smolt zijn hart van toewijding.

Bhagīratha bracht de heilige rivier de Ganges (Gaṅgā) van de hemel naar de aarde. Hiervoor moest hij grote moeilijkheden overwinnen en tegelijkertijd de goden Brahmā en Śiva en ook de wijze Jahnu gunstig stemmen. Hij ondervond hierbij vele teleurstellingen en frustraties.

O Rāma, op zeer jonge leeftijd was hij reeds begiftigd met onderscheidingsvermogen en onthechtheid. Terwijl hij alleen was overwoog hij op zekere dag het volgende: 'Dit wereldse leven is eigenlijk doelloos en zinloos. De dagen en nachten volgen elkaar op. De mens herhaalt voortdurend dezelfde onbetekenende handelingen. Alleen dat wat ertoe leidt dat er niets meer hoeft te worden bereikt, beschouw ik als een juiste handeling; de rest is een zich steeds herhalende vieze uitscheiding (zoals in het geval van cholera).' Hij ging naar zijn leermeester Tritala toe en vroeg: "Meester, hoe kan ik een einde maken aan deze ellende en aan ouderdom, dood en misleiding, welke steeds tot een nieuwe geboorte op aarde leiden?"

Tritala zei:

"Het lijden stopt, alle bindingen worden doorgesneden en alle twijfels verdwijnen, wanneer je gedurende lange tijd stevig bent gevestigd in de gelijkmoedigheid van het Zelf, wanneer het waarnemen van verdeeldheid is gestopt en wanneer er door de kennis van dat wat moet worden gekend volheid wordt ervaren. Wat moet er worden gekend? Het is het Zelf, dat zuiver is, dat van nature zuiver bewustzijn is, dat overal aanwezig is en dat eeuwig is."

Bhagīratha vroeg:

"Ik weet dat het Zelf als enige werkelijk bestaat en dat het lichaam en de rest niet werkelijk bestaan. Maar hoe komt het dat ik het nog steeds niet echt begrijp?"

Tritala zei:

"Dergelijke intellectuele kennis is geen kennis! Onthechtheid aan vrouw, zoon en huis, gelijkmoedigheid bij pijn en plezier, het lief hebben van eenzaamheid, het stevig gevestigd zijn in zelfkennis – dat is kennis, de rest is onwetendheid! Deze zelfkennis kan pas oprijzen, wanneer het egogevoel naar de achtergrond verdwijnt."

Bhagīratha vroeg:

"Aangezien dat egogevoel stevig in dit lichaam is gevestigd, hoe kan dat dan worden verwijderd?"

Tritala antwoordde:

"Door zelfinspanning en door je resoluut af te keren van het najagen van vermaak, door resoluut de gevangenis van je schaamte (een verkeerde eigendunk) af te breken, etc.. Als je dit alles achter je laat en vastbesloten blijft, dan zal het egogevoel verdwijnen en zal je je realiseren dat je het hoogste wezen bent!"

[VI.1.75,76] Bhagīratha (slot): hoe de Ganges naar de aarde kwam

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat Bhagīratha de aanwijzingen van de leraar had gehoord, besloot hij om een religieus ritueel uit te voeren, als opmaat voor een complete verzaking van de wereld. In drie dagen tijd had hij alles aan de priesters en aan zijn familieleden weggeven, ongeacht of ze nu wel een goed karakter hadden of niet. Zijn eigen koninkrijk schonk hij aan zijn vijanden die langs de grenzen woonden. Slechts gekleed in een lendendoek verliet hij zijn rijk en hij dwaalde rond in andere landen en wouden, waar niemand hem kende.

Spoedig bereikte hij de staat van de hoogste innerlijke vrede. Bij toeval en zonder het te weten kwam Bhagīratha in zijn vroegere koninkrijk terug en vroeg er de inwoners om aalmoezen. Zij herkenden hem, vereerden hem en smeekten hem om opnieuw hun koning te willen worden. Maar hij nam alleen het voedsel aan. Zij klaagden: "Dit is koning Bhagīratha, wat een droeve toestand, wat een ongelukkige gang van zaken!" Na een paar dagen verliet hij het koninkrijk weer.

Opnieuw ontmoette Bhagīratha zijn leraar en samen zwierven ze door het land, terwijl ze spraken over allerlei spirituele zaken, zoals: 'Waarom dragen we nog steeds de last van een fysiek lichaam? Maar anderzijds, waarom zou het moeten worden afgelegd? Laat het er maar zijn, zo lang als het er is!' Zij waren noch terneergeslagen noch opgewonden, maar zij waren ook niet onverschillig. Zelfs als de goden en wijzen hen rijkdom en psychische krachten aanboden, wezen zij die af alsof het dorre grassprieten waren.

In een ander koninkrijk was de koning overleden, zonder een opvolger na te laten en de ministers zochten een geschikte opvolger. Bhagīratha, gekleed in een lendendoek, was toevallig in dat koninkrijk. De ministers beslisten dat hij de geschikte opvolger was om de troon te bestijgen en zij loodsten hem mee. Bhagīratha

besteeg de koninklijke olifant en spoedig werd hij tot koning gekroond. Toen hij over dat koninkrijk regeerde werd hij opnieuw door zijn vroegere onderdanen benaderd en zij vroegen hem om ook hun koning te willen worden en het rijk te willen besturen. Bhagīratha stemde toe. En zo werd hij keizer van de hele wereld. Terwijl hij in de vrede van zichzelf verbleef (met zijn geest stil, vrij van begeerten en jaloezie) voerde hij (in de omstandigheden zoals die zich voordeden) passende handelingen uit.

Op zekere dag hoorde hij, dat de enige manier om de zielen van zijn voorouders gunstig te stemmen bestond uit het brengen van een plengoffer met het water van de Ganges. Om de hemelse Ganges naar de aarde te kunnen brengen, trok hij zich in het woud terug om boete te doen en hij vertrouwde zijn rijk toe aan de zorg van zijn ministers. Daar stemde hij de goden en wijzen gunstig en hij voerde de moeilijke taak uit om de Ganges naar de aarde te brengen, zodat alle mensen voor altijd met het water van de heilige Ganges plengoffers aan hun voorouders konden brengen. Sinds die tijd stroomt de heilige Ganges (die daarvoor de kroon op het hoofd van Śiva versierde) over de aarde.

[VI.1.77] Het verhaal van Cūḍālā: het huwelijk van Cūḍālā met koning Śikhidhvaja

Vasiṣṭha vervolgde:

Rāma, blijf net zoals koning Bhagīratha in die evenwichtige staat gevestigd. En blijf net zo onbewogen als Śikhidhvaja, die alles opgaf. Ik zal je het verhaal vertellen van Śikhidhvaja. Luister alsjeblieft. Er waren eens twee geliefden, die in een latere tijd dankzij hun goddelijke liefde voor elkaar opnieuw werden geboren.

Rāma vroeg:

O wijze, hoe is het mogelijk dat het koppel dat in een bepaalde tijd als man en vrouw samenleefde, in een andere tijd opnieuw wordt geboren om weer man en vrouw te worden?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat is het gevolg van de subtiele natuur van de wetten van de wereld. Sommige dingen verschijnen in overvloed en manifesteren zich opnieuw in overvloed. Sommigen, die nog nooit eerder waren geboren, worden nu geboren; en zij worden na deze geboorte nooit meer opnieuw geboren. Weer anderen, die al eerder hebben bestaan, die verschijnen hier nu opnieuw in dezelfde vorm. Het is net zoals bij de golven van de oceaan: er zijn gelijksoortige golven en er zijn totaal verschillende golven.

In het koninkrijk Mālva leefde eens een koning, die Śikhidhvaja werd genoemd. Hij bezat een uitzonderlijke koninklijke waardigheid. Hij was rechtvaardig en nobel, moedig en hoffelijk. Reeds op jonge leeftijd had hij zijn vader verloren. Hoewel hij nog jong was, was hij toch in staat om zijn heerschappij te handhaven en samen met zijn capabele ministers regeerde hij over het koninkrijk.

De lente brak aan. Er hing romantiek in de lucht. De jonge koning begon over een partner te dromen. Dag en nacht verlangde zijn hart naar een geliefde. De intelligente en oplettende ministers herkenden het verlangen in het hart van de koning. Zij gingen naar het koninkrijk Saurāṣṭra en vroegen daar voor hun koning om de hand van een prinses. Spoedig daarna trouwden koning Śikhidhvaja en Cūḍālā.

Śikhidhvaja en Cūḍālā waren elkaar zo sterk toegewijd dat zij als het ware één jīva in twee lichamen waren. Zij hadden allerlei gemeenschappelijke interesses en in de lusthof genoten zij van elkaar. Net zoals de zon met zijn stralen de lotus laat opbloeien, zo overlaadde de koning zijn geliefde met liefdesbetuigingen en hij probeerde haar zoveel mogelijk te behagen.

Zij deelden hun liefde voor kennis en wijsheid met elkaar en zij werden daardoor op ieder gebied van kennis zeer geleerd. Zij spiegelden hun liefde voor elkaar in hun eigen hart. Het leek wel alsof heer Viṣṇu en zijn gezellin naar de aarde waren gekomen om er een speciale missie te volbrengen!

[VI.1.78] Cūḍālā (vervolg): de verlichting van Cūḍālā

Vasiṣṭha vervolgde:

Gedurende een aantal jaren vermaakten Śikhidhvaja en Cūḍālā zich met elkaar zonder ook maar één saai ogenblik. Niemand kan het verstrijken van de tijd stoppen. Het leven verschijnt en verdwijnt net als een goocheltruc. Wanneer iemand plezier najaagt, vliegt dit als een pijl uit de boog buiten zijn bereik. Het verdriet vreet aan de geest, net zoals roofvogels aan een karkas vreten. 'Hoe kun je in deze wereld datgene bereiken, waardoor de geest daarna nooit meer hoeft te lijden?' Aldus overwegende, richtte het koninklijk paar hun aandacht op de studie van spirituele teksten.

Zij kwamen tot de conclusie dat slechts zelfkennis in staat is om het lijden te overwinnen. Zij wijdden zich met hart en ziel aan zelfkennis. Zij verbleven in het gezelschap van wijzen met zelfkennis en zij vereerden hen. Met elkaar spraken zij voortdurend over zelfkennis en zij stimuleerden dat ook bij elkaar.

Na aldus voortdurend bezig te zijn geweest met contemplatie op de mogelijkheden om tot zelfkennis te komen, begon de koningin als volgt te reflecteren:

'Nu kijk ik naar mijzelf en ik vraag me af: 'Wie ben ik?' Hoe kunnen onwetendheid over het Zelf en misleiding ontstaan? Vast staat dat het fysieke lichaam inert is en dat het zeker niet het Zelf is. Het wordt slechts door de gedachtenbewegingen in de geest ervaren. De organen van handeling zijn slechts delen van het lichaam en zijn dus, omdat ze een deel zijn van het inerte lichaam, ook inert. Ook de zintuigen zijn inert, want zij zijn voor hun functioneren afhankelijk van de geest. Zelfs de geest beschouw ik als inert. De geest denkt en bevat gedachten, maar zij wordt hier door het onderscheidingsvermogen van het intellect toe aangezet. Zelfs dit intellect (de buddhi) is beslist inert, want het wordt door het egogevoel aangestuurd. En ook dit egogevoel is inert, want het wordt door de jīva (het individu) tevoorschijn getoverd, net zoals een onwetend kind een spook tevoorschijn tovert. De jīva is slechts het

zuivere bewustzijn dat als het ware door de levenskracht wordt omhuld en dat woont in het hart.

Wis en waarachtig! Ik besef dat het Zelf (het zuivere bewustzijn) zich als de jīva voordoet, omdat het bewustzijn zich van zichzelf als zijn eigen object gewaarwordt. Dit object is onbewust en onwerkelijk; en omdat het Zelf zichzelf met dit object identificeert, lijkt Het zichzelf met onbewustheid te omhullen en lijkt Het zijn ware natuur van zuiver bewustzijn te hebben afgelegd, ofschoon dat in werkelijkheid niet zo is. Want zo is de natuur van bewustzijn: wat Het ook maar denkt te zijn onverschillig of dat nu werkelijk bestaat dan wel iets denkbeeldigs is, dat wordt Het ook en ogenschijnlijk vergeet Het dan zijn ware natuur van bewustzijn. Dus ook al is het Zelf het zuivere bewustzijn, door de manier waarop Het objecten waarneemt verbeeldt Het zichzelf dat Het onbewust en onwerkelijk is.'

Door hier geruime tijd op te contempleren, werd Cūḍālā verlicht.

Vasiṣṭha vervolgde:

Vol vreugde over deze ontdekking van het Zelf, riep de koningin uit: "Eindelijk heb ik dat bereikt wat moet worden bereikt (gekend). Nu bestaat er geen lijden meer. Ook de geest en de zintuigen zijn slechts de weerspiegelingen van het bewustzijn, ofschoon ze los van het bewustzijn onwerkelijk zijn. Alleen dit hoogste bewustzijn bestaat. Het is de hoogste waarheid, onbezoedeld door enige onzuiverheid, altijd in een staat van volkomen evenwicht en ontdaan van het egogevoel. Als deze waarheid eenmaal wordt gerealiseerd, dan schijnt Het voortdurend en zonder ophouden.

Het is dit bewustzijn dat onder verschillende namen – Brahman, het hoogste Zelf, enz., bekend staat. Daarin bestaat geen verdeling tussen het subject en het object enerzijds en hun onderlinge relatie (kennis) anderzijds. Het bewustzijn wordt zich bewust van zijn eigen bewustzijn; het kan niet op een andere wijze (als een object van bewustzijn) worden gerealiseerd. Alleen dit bewustzijn manifesteert zich als de geest, als het intellect en als de zintuigen. Ook deze wereldverschijning is slechts bewustzijn, want los daarvan bestaat er niets. Het bewustzijn ondergaat geen enkele verandering; de enige ogenschijnlijke verandering is de illusoire – en daarom niet werkelijke – verschijning! In een denkbeeldige oceaan ontstaan denkbeeldige golven. De gedachten zijn de oceaan en de golven zijn eveneens gedachten. Op dezelfde manier rijst ook de wereldverschijning in het bewustzijn op en daarom verschilt het er niet van.

Ik ben zuiver bewustzijn, zonder egogevoel en allesdoordringend. Dit bewustzijn kent geen geboorte of dood. Het kan niet worden vernietigd, want het is net als ruimte. Het kan niet aan stukken worden gesneden, noch worden verbrand. Het is het zuivere licht van bewustzijn, zonder enig gebrek.

Ik word niet langer misleid. Ik ben in vrede. Al deze goden, demonen en talloze wezens zijn in essentie ongeschapen, want zij zijn niets anders dan bewustzijn. De verschijning is illusoir, net zoals soldaatjes van klei slechts klei zijn en geen soldaten.

De ziener (het subject) en het geziene (het object) zijn in werkelijkheid het ene zuivere bewustzijn. Hoe is die misleiding die gedachten voortbrengt als: 'Dit is

eenheid' en 'Dat is dualiteit' ontstaan? In wie bestaat die misleiding? Wiens misleiding is het? Ik rust in nirvāṇa (bevrijding, verlichting), zonder enige beweging in de geest, want ik besef dat alles wat bestaat (bewust dan wel onbewust) het zuivere bewustzijn is. Er bestaat noch 'dit', noch 'ik', noch 'de ander'; er is geen bestaan of niet-bestaan. Dit alles is vrede." Nadat zij zich dit had gerealiseerd, rustte Cūḍālā in de hoogste vrede.

[VI.1.79] Cūḍālā (vervolg): Cūḍālā's uitleg over haar verlichting

Vasiṣṭha vervolgde:

De koningin trok zich dagelijks steeds meer in zichzelf terug en genoot steeds meer van de gelukzaligheid van het Zelf. Zij was volkomen vrij van begeerte en gehechtheid. Zonder iets af te wijzen en zonder naar iets te verlangen, was ze volkomen natuurlijk in haar gedrag en spontaan in haar handelingen. Al haar twijfels waren verdwenen. Ze was 'de oceaan van het worden' overgestoken en zij verbleef in een onvergelijkbare staat van vrede.

In korte tijd was ze zo tot het inzicht gekomen dat ook deze wereldverschijning op dezelfde manier weer zal verdwijnen als waarop hij ontstond! Het licht van zelfkennis doorstraalde haar.

Omdat Śikhidhvaja haar er zo stralend en vredig vond uitzien, vroeg hij haar: "Mijn liefste, het lijkt wel alsof je weer jong bent geworden en je lijkt wel te stralen. Er is niets dat je bijzonder aantrekt en je voelt geen enkele begeerte meer. Maar toch voel je je zeer vreugdevol. Vertel me eens: heb je soms van de nectar van de goden gedronken? Je hebt vast en zeker iets bereikt, wat heel moeilijk te bereiken valt."

Cūḍālā antwoordde:

"Ik heb deze leegte, die zich een bepaalde vorm heeft aangemeten, losgelaten. Ik blijf gevestigd in dat wat waarheid is en niet in de verschijningsvorm. Daarom straal ik zo. Ik heb dit alles achter me gelaten en ik verblijf in iets anders, iets wat zowel werkelijk als onwerkelijk is. Daarom straal ik zo. Het is iets, maar het is ook niets. Ik ken het zoals het is. Daarom straal ik zo. Ik verheug me in het niet-genieten van het vermaak, net alsof ik er wel van heb genoten. Ik geef niet toe aan plezier, noch aan woede. Daarom straal ik zo. Ik ervaar de hoogste vreugde door gevestigd te blijven in de werkelijkheid die mijn hart doorstraalt. Ik voel me niet aangetrokken tot de koninklijke geneugten. Daarom straal ik zo. Zelfs als ik in de lusthof verblijf, dan ben ik stevig gevestigd in het Zelf en niet in het genieten van plezier, noch in verlegenheid, enz. Daarom straal ik zo.

Ik ben heerser van het universum. Ik ben geen eindig wezen. Ik geniet van het Zelf. Daarom straal ik zo. Dit ben ik en dit ben ik niet, in waarheid ben ik en ben ik niet; ik ben het Al, ik ben niets. Daarom straal ik zo. Ik verlang noch naar plezier noch naar rijkdom noch naar armoede noch naar enige andere vorm van bestaan. Ik ben gelukkig met alles wat zonder enige inspanning wordt verkregen. Daarom straal ik zo. Dankzij de inzichten die door de geschriften zijn verkregen, lach ik om zwakheden zoals aantrekking en afstoting. Daarom straal ik zo. Wat ik ook maar met

de ogen zie, wat ik ook maar met de zintuigen ervaar en wat ik ook maar met mijn geest waarneem – ik zie slechts de ene waarheid, die ik duidelijk in mijzelf zie."

[VI.1.80] Cūḍālā (vervolg): over de psychische krachten

Omdat Śikhidhvaja de woorden van de koningin niet kon begrijpen, lachte hij erom en zei:

"Mijn liefste, je gedraagt je kinderachtig en onwetend, je bazelt maar wat! Hoe zou men zo prachtig kunnen stralen, door iets voor niets op te gegeven, door echte substanties los te laten en door die staat van niets zijn te bereiken? Net zomin als wanneer een boze man een rustbed afwijst, leidt ook het opgeven van plezier en het opscheppen: 'Ik geniet van het niet-genieten van plezier' niet tot blijdschap! Wanneer men van alles (plezier, enz.) afstand doet en denkt dat men in de leegte vreugde kan vinden, getuigt dat niet bepaald van gezond verstand. Het getuigt ook niet van gezond verstand als men gelukkig denkt te zijn, nadat kleding, voedsel, een bed, enz., is afgewezen. 'Ik ben niet dit lichaam, noch ben ik iets anders', 'Niets is alles' – zulke uitspraken zijn toch niets anders dan dom gebazel? 'Ik zie niet wat ik zie' en 'Ik zie iets anders' – ook dat is alleen maar dom gebazel.

Och, laat ook maar: geniet jij maar van jouw eigen plezier. Ik zal om jou blijven lachen; doe maar wat je leuk vindt."

Vasiṣṭha vervolgde:

Na dit te hebben gezegd, verliet de koning de vertrekken. Cūḍālā dacht: "Het is jammer dat de koning dit niet kan begrijpen", en zij ging verder met haar werk. Zo leefden zij geruime tijd. Hoewel Cūḍālā geen begeerten voelde, rees er toch een wens in haar op om zich in de ruimte te kunnen verplaatsen. Teneinde deze kracht te verwerven, zocht zij de eenzaamheid op en daar trainde zij de levensadem die een opwaartse kracht bezit.

O Rāma, er zijn drie soorten doelen die in deze wereld kunnen worden bereikt: nastrevenswaardige, verfoeilijke en te verwaarlozen doelen. Dat wat nastrevenswaardig is, daar wordt een grote inspanning voor geleverd; dat wat verfoeilijk is, wordt verworpen; tussen deze twee in zit datgene, waar men onverschillig tegenover staat. Gewoonlijk beschouwt men iets wat gelukkig maakt als wenselijk, het tegenovergestelde wordt als onwenselijk beschouwd en men staat onverschillig tegenover dat wat noch gelukkig, noch ongelukkig maakt. Voor verlichte mensen bestaan deze categorieën echter niet, want zij zien dit alles slechts als een spel en zij staan dus geheel onverschillig tegenover alles wat wordt gezien of wat niet wordt gezien.

Ik zal je nu de methode beschrijven, waarmee je dat doel (nl. siddhi of psychische krachten) kunt bereiken. De wijze met zelfkennis staat hier onverschillig tegenover, de misleide persoon beschouwt het als wenselijk en degene die zelfkennis wil ontwikkelen, moet het beslist mijden.

Vasiṣṭha vervolgde:

Ieder succes hangt af van vier factoren: tijd, plaats, handeling en middelen. Van deze vier is handeling, respectievelijk inspanning, de belangrijkste, want alle pogingen om het doel te bereiken hangen af van de handeling (inspanning).

Er bestaan ook enkele dubieuze methoden waarvan wordt beweerd dat de doelen daarmee kunnen worden bereikt. Speciaal in de handen van ondeskundige lieden kunnen zij veel schade veroorzaken. Tot deze categorie behoren de toverpil (toverzalf, toverstok), maar daarnaast ook het gebruik van edelstenen, het gebruik van drugs, zelfkastijding en toverspreuken. Ook het geloof dat het – om spirituele perfectie te bereiken – volstaat om op heilige plaatsen (zoals Śrīśaila of Meru) te verblijven is misleidend.

Binnen de context van het verhaal van Śikhidhvaja zal ik daarom de techniek (en het succes dat men ermee kan bereiken) van prāṇāyāma, (beheersing van de levenskracht) beschrijven. Luister alsjeblieft!

Ter voorbereiding dien je alle gewoonten en neigingen, die niets te maken hebben met wat je wilt bereiken, los te laten. Je moet leren om alle openingen van het lichaam af te sluiten en je moet ook de techniek van de verschillende lichaamshoudingen leren. De maaltijden moeten uit zuiver voedsel bestaan. Je moet op de betekenis van de heilige geschriften contempleren. Het juiste gedrag en het gezelschap van wijze mensen zijn essentieel. Als je alles hebt opgegeven, dan ga je comfortabel zitten. Als je vervolgens gedurende enige tijd prāṇāyāma oefent en je niet toestaat dat er woede, begeerte en dergelijke gevoelens in je binnenste oprijzen, dan leer je om de levenskracht perfect te beheersen.

Alles is van de beweging van de levenskracht afhankelijk, vanaf de heerschappij over de aarde tot de totale bevrijding aan toe. Daarom zijn al dergelijke doelen door de beoefening van prāṇāyāma haalbaar.

Diep in het lichaam zit een nāḍī verborgen, die de āntraveṣṭikā wordt genoemd. Hij rust in het geslachtsorgaan en is de bron van een honderdtal andere nādī's. Hij bestaat in alle wezens – goden, demonen en mensen, dieren en vogels, wormen en vissen. Hij ligt opgerold in zijn bron en staat in contact met alle lichaamsbanen, vanaf het middel tot de kruin van het hoofd aan toe.

In deze nādī stroomt de hoogste kracht. Die wordt kuṇḍalinī genoemd, omdat hij een opgerolde vorm heeft. Het is de hoogste kracht in alle wezens en de belangrijkste beweger van alle krachten. Wanneer de prāṇa respectievelijk de levenskracht (die zich in het hart bevindt) de plaats bereikt waar de kuṇḍalinī zich bevindt, rijst er in ons een gewaarwording op van de natuurlijke elementen. Wanneer de kuṇḍalinī zich ontvouwt en zich begint te bewegen, is er gewaarzijn in onszelf.

Alle andere nāḍī's (uitstralende energiestromen) zijn als het ware met de kuṇḍalinī verbonden. Daardoor is de kuṇḍalinī het echte zaad van het bewustzijn en van het begrip (kennis).

Rāma vroeg:

Is het oneindige bewustzijn niet voor altijd ondeelbaar? En als dat zo is, hoe kan die kuṇḍalinī dan oprijzen en zichzelf manifesteren en zo dit bewustzijn openbaren?

Vasiṣṭha vervolgde:

Zeker, alleen het oneindige bewustzijn bestaat overal en altijd. Hier en daar manifesteert het zich echter als de elementen. De zon schijnt op alles, maar wordt op een speciale manier gereflecteerd als zijn stralen in een spiegel vallen. Zo lijkt ook dit oneindige bewustzijn in sommige dingen 'verloren' te gaan, in andere dingen duidelijk zichtbaar te zijn en toont het zich in weer andere dingen in zijn hoogste glorie.

Net zoals ruimte overal (lege) ruimte is, zo is bewustzijn niets anders dan bewustzijn, in welke verschijningsvorm dan ook. Het ondergaat geen enkele verandering. Dit bewustzijn zelf is de vijf basiselementen. In de vijf basiselementen neem je met jouw bewustzijn hetzelfde bewustzijn waar, net alsof je een ander in jezelf ziet, net zoals je ook met één lamp honderd andere lampen kunt zien.

Door een kleine gedachtenbeweging lijkt diezelfde werkelijkheid (bewustzijn), het vijftal elementen en vervolgens het lichaam te worden. Op dezelfde manier wordt dit bewustzijn ook de wormen en de andere schepsels, metalen, mineralen, aarde met alles er op en eraan, water en de andere elementen. Op die manier is de hele wereld niets anders dan de beweging van bewustzijnsenergie, dat zich als de vijfvoudige elementen manifesteert. Ergens is deze energie bewust en ergens anders lijkt het onbewust (inert), net zoals water in geval van een koude wind bevriest en hard wordt. Zo wordt de natuur gevormd en alle dingen zijn daar onderdeel van.

Echter, dit alles is slechts een woordenspel, een manier van spreken. Wat betekenen hitte en kou, ijs en vuur? Met andere woorden, deze verschillen ontstaan als gevolg van conditionering en gedachtenpatronen. De wijze onderzoekt daarom de natuur van die conditionering, ongeacht of deze nu zichtbaar of onzichtbaar is, ongeacht of deze goed of slecht is. Dat is een vruchtbaar onderzoek; ijdel gepraat is net zoiets als boksen met de ruimte.

Een sluimerende conditionering brengt onbewuste wezens voort, een actieve conditionering brengt goden, mensen, enz., voort. Een intense conditionering leidt in sommigen tot onwetendheid; in anderen leidt verzwakking van de conditionering tot vrijheid. Alleen de conditionering is verantwoordelijk voor de verschillen in de schepselen.

De eerste gedachtenvorm is het zaad voor deze kosmische boom die schepping wordt genoemd. De verschillende delen van de boom vormen de verschillende hemellichamen en zijn vruchten zijn het verleden, het heden en de toekomst. Het vijftal elementen waaruit de boom bestaat, rijst uit eigen beweging op en verdwijnt ook weer uit eigen beweging. Ook worden ze uit eigen beweging verschillend van elkaar en komen ze na verloop van tijd weer tot eenheid en rust.

[VI.1.81] Cūḍālā (vervolg): over de fysische en psychische ziekten

Vasiṣṭha vervolgde:

De kuṇḍalinī functioneert als de levenskracht in het lichaam, dat uit het vijftal elementen is opgebouwd. Omdat het de hoogste levenskracht in het lichaam is, is het

deze zelfde kuṇḍalinī die afwisselend bekend staat als conditionering (beperking), als geest, jīva, gedaagdenbeweging, intellect (onderscheidingsvermogen) en egogevoel. In de vorm van apāna stroomt hij voortdurend neerwaarts, als samāna bevindt hij zich in de solar plexus en als udāna stroomt deze zelfde levenskracht naar boven. Door deze krachten is het systeem in evenwicht. Als de neerwaartse stroom echter te sterk wordt en de neerwaartse kracht niet door een juiste inspanning wordt gestopt, dan treedt de dood in. Op dezelfde manier geldt dat als de opwaartse trekkracht te sterk is en niet door een juiste inspanning wordt gestopt, dit ook de dood tot gevolg heeft. Als de beweging van de levenskracht zodanig wordt beheerst dat hij noch naar boven noch naar beneden gaat, dan is er een ononderbroken evenwicht en kunnen alle ziekten worden overwonnen. Voorts, als er zich een verstoring in de gewone (secundaire) nadi's voordoet, dan ontstaan er lichte aandoeningen en als de belangrijkste nāḍī's hierbij zijn betrokken, dan ontstaan er ernstige aandoeningen.

Rāma vroeg:

Wat zijn vyādhi's (ziekten) en wat zijn ādhī's (psychische ziekten) en wat zijn degenererende staten van het lichaam? Kunt u mij hier alstublieft meer over vertellen?

Vasiṣṭha ging verder:

Ādhī en vyādhi zijn bronnen van leed. Als ze zich niet voordoen dan is er sprake van geluk; als het over gaat dan is dat bevrijding. Soms komen ze gelijktijdig voor, soms veroorzaken zij elkaar en soms volgen ze elkaar op. Lichamelijke ziekte wordt vyādhi genoemd en een psychische stoornis (veroorzaakt door neurosen of psychische aandoeningen) wordt ādhī genoemd. Beide hebben ze hun wortels in onwetendheid en verdorvenheid. Zij komen ten einde zodra zelfkennis respectievelijk kennis van de waarheid wordt bereikt.

Onwetendheid veroorzaakt een tekort aan zelfbeheersing en dan word je voortdurend beheerst door voorkeur en afkeer en door gedachten als: 'Dit heb ik verworven, maar nu moet ik ook dat nog hebben'. Dit alles versterkt de misleiding; dit alles leidt tot psychische verstoringen.

Lichamelijke ziekten worden veroorzaakt door onwetendheid en de daarmee samengaande totale afwezigheid van mentale beheersing; en dat leidt tot verkeerde eet- en leefgewoontes. Andere oorzaken zijn ontijdige en onregelmatige activiteiten, ongezonde gewoonten, slecht gezelschap en perverse gedachten. Zij worden ook veroorzaakt door een verzwakking van de nāḍī's of doordat de nāḍī's verstopt raken (dichtslibben) en daardoor wordt de vrije doorstroming van de levenskracht belemmerd. Tenslotte worden ziekten veroorzaakt door een ongezonde omgeving. Dit alles wordt natuurlijk uiteindelijk bepaald door de vruchten van de eerdere (uit het nabije dan wel uit het verre verleden) handelingen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Al deze geestelijke stoornissen en fysieke ziekten ontstaan uit het vijftal elementen. Ik zal je nu vertellen hoe ze weer over gaan. Lichamelijke ziekten zijn

tweeërlei: gewone ziekten en ernstige ziekten. Het eerstgenoemde ontstaan door alledaagse oorzaken en de laatstgenoemde zijn aangeboren. De eerste kunnen genezen door dagelijks genezende maatregelen toe te passen en door de juiste mentale houding in acht te nemen. Maar de ernstige ziekten en ook de geestelijke stoornissen genezen niet eerder dan dat er zelfkennis is verworven: de slang, die in het touw wordt gezien kan alleen dan sterven, wanneer het touw weer als touw wordt gezien. Zelfkennis maakt een einde aan alle lichamelijke en geestelijke kwalen. Fysieke kwalen (voor zover die niet psychosomatisch van aard zijn) kunnen echter ook worden behandeld met medicijnen, met gebeden, met goede oefeningen en ook met medicinale baden. Dit alles staat in medische verhandelingen beschreven.

Rāma vroeg:

Vertelt u me alstublieft: hoe ontstaan lichamelijke ziekten uit psychische stoornissen en hoe kunnen ze op een niet-medische wijze worden behandeld?

Vasiṣṭha vervolgde:

Als men geestelijk in de war is, dan heeft hij geen idee welk pad hij moet bewandelen en doordat hij het pad niet voor zich ziet, neemt hij het verkeerde. De door deze verwarring verstoorde levenskrachten stromen op goed geluk door de nāḍī's! Het resultaat is dat sommige nāḍī's uitgeput raken en dat andere dichtslibben.

Vervolgens ontstaan er verstoringen in de stofwisseling, verstopping, hongergevoel en ook een slecht functioneren van het spijsverteringssysteem. Het genuttigde voedsel verandert in vergif. De natuurlijke stroom van het voedsel in en door het lichaam stopt. Dit doet allerlei lichamelijke kwalen ontstaan.

Op die manier leidt een psychische disbalans tot fysieke kwalen. Net zoals een myrobalan (Indiase vrucht) maakt dat de ingewanden zich moeten ontlasten, zo kunnen ook bepaalde mantra's zoals ya, ra, la, va, deze psychosomatische stoornissen verhelpen. Andere mogelijkheden zijn het uitvoeren van zuivere en goede handelingen, het dienen van wijze mensen, enz. Daardoor wordt de geest gezuiverd en rijst er een grote vreugde in het hart op. De levenskrachten stromen weer op de goede manier door de nāḍī's, de spijsvertering wordt normaal en de ziekten genezen.

Het lichaam blijft sterk door het oefenen van pūraka of inademing, als de kuṇḍalinī aan de basis van de wervelkolom wordt 'gevuld' en tot evenwicht en rust wordt gebracht. Wanneer door het vasthouden van de adem alle nāḍī's warm zijn geworden, komt de kuṇḍalinī als een stok omhoog en vult alle nāḍī's in het lichaam met energie. Hierdoor worden de nāḍī's gezuiverd en licht gemaakt. Dan is de yogi in staat om zich in de ruimte voort te bewegen. Wanneer de kuṇḍalinī door de Brahmā-nāḍī stroomt en gedurende de recaka (uitademing) de plek (twaalf vingers breed vanaf de kruin van het hoofd) bereikt die dvādaśānta wordt genoemd en als de kuṇḍalinī daar een uur lang kan worden vastgehouden, dan kan de yogi de goden en volmaakten zien die zich door de ruimte voortbewegen.

Rāma vroeg:

Hoe is het voor deze sterfelijke ogen mogelijk om hemelse wezens waar te nemen?

Vasiṣṭha zei:

Het is inderdaad zo dat geen sterveling met zijn sterfelijke ogen de hemelse wezens kan zien. Maar door middel van de ogen van zuivere intelligentie worden die wezens als in een droom gezien. De hemelse wezens zijn in staat om wensen te vervullen. Het zien van hemelse wezens verschilt in feite niet van een droom, het enige verschil is dat het effect van dit zien blijvend is. Nogmaals, als je in staat bent om de levenskracht na de uitademing een aanzienlijke tijd in de dvādaśānta (twaalf vingers breed vanaf het lichaam) vast te houden, dan is de levenskracht in staat om andere lichamen binnen te gaan. Deze kracht is inherent aan de levenskracht; hoewel ze van nature instabiel is, kan ze worden gestabiliseerd. Omdat de alles omhullende onwetendheid geen substantie heeft, worden dergelijke uitzonderingen in deze wereld vaak in de vorm van energiebeweging gezien. Natuurlijk is dit alles Brahman; de diversiteit en de verschillende functies bestaan slechts bij wijze van spreken.

Rāma vroeg:

Om in die uiterst kleine ruimtes (nāḍī's) te kunnen binnengaan en om vervolgens die binnenruimte met de levenskracht te kunnen vullen, moet het lichaam tegelijkertijd zowel atomisch klein als ook solide worden gemaakt! Hoe wordt dat gedaan?

Vasiṣṭha zei:

Wanneer een stuk hout en de zaag met elkaar in contact komen, splijt het hout. Maar wanneer er twee stukken hout met elkaar in contact komen, ontstaat er vuur! Dit behoort tot de natuur.

In dit fysieke lichaam komen in de onderbuik twee krachten met elkaar in contact. Samen vormen zij een holle buis. Daarin rust de kuṇḍalinī. Die kuṇḍalinī staat halverwege tussen hemel en aarde en is altijd gevuld met levenskracht. Wonend in het hart, ervaart het alles. Het houdt alle psychische centra in een staat van voortdurende trilling (beweging). Het verteert en verslindt alles. Door de beweging van de prāṇa laat het de psychische centra trillen. Het voedt het vuur in het lichaam, totdat alle brandstof op is.

Van nature is het koel, maar toch wordt het lichaam erdoor verwarmd. Ofschoon het in het hart woont (waar de yogi's erop contempleren), zit het door het gehele lichaam verspreid. Zijn natuur is jñāna (kennis) en in zijn licht kan een ver verwijderd object als het ware van dichtbij worden gezien. Alles wat koel is, dat is de maan (het Zelf); uit die maan ontstaat vuur. Het lichaam is uit deze maan en uit dit vuur gemaakt. In feite is de hele wereld uit deze beide (de koele maan en het warme vuur) gemaakt. Of je kunt het ook zo zien dat deze wereld de schepping is van kennis en onwetendheid, van het werkelijke en het onwerkelijke. In dat geval worden het bewustzijn, het licht en de kennis als de zon c.q. als het vuur beschouwd, en inertie, duisternis en onwetendheid worden als de maan beschouwd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Het vuur en de maan bestaan (in het lichaam) in een wederkerig oorzakelijk verband. Op een bepaalde manier lijkt dat verband op die tussen de boom en het zaad, waarin het ene het andere geboren doet worden; op een andere manier is het net als met licht en duisternis, waarin de één de ander verdrijft. (Iemand die hieraan twijfelt en dan zegt: 'Die causaliteit en die activiteit zijn onlogisch, want er ligt geen wens aan ten grondslag', die moet snel uit zijn droom worden geholpen. Die activiteit is immers duidelijk en het is de ervaring van iedereen.) De prāṇa (vuur) drinkt aan de mond van de maan van de nectarachtige koelte en vult dan de hele ruimte in het lichaam[19]. Het vuur dooft en wordt de maan, net zoals ook de dag eindigt en de nacht verschijnt.

Daar waar het vuur en de maan bij elkaar komen, daar waar licht en donker, dag en nacht bij elkaar komen, daar vind je de onthulling van de waarheid die zelfs voor wijzen niet te begrijpen is.

Net zoals een etmaal uit een dag en een nacht bestaat, zo wordt ook de jīva getypeerd door bewustzijn en inertie. Het vuur en de zon symboliseren het bewustzijn en de maan symboliseert duisternis (inertie). Net zoals de duisternis op aarde wordt verdreven zodra de zon aan de hemel zichtbaar wordt, zo verdrijft ook het licht van bewustzijn de duisternis van onwetendheid en de scheppingscyclus komt dan ten einde. En, als de maan (het duister van onwetendheid, inertie) wordt gezien voor wat hij is, dan wordt ook gerealiseerd dat het bewustzijn de enige waarheid is. Het is het licht van bewustzijn dat het inerte lichaam onthult. Omdat bewustzijn onbeweeglijk en non-duaal is, kan het ook niet worden begrepen. Door middel van zijn eigen weerspiegeling (het lichaam) kan het echter wel worden gerealiseerd.

Wanneer het bewustzijn zich gewaarwordt van zichzelf, krijgt het de wereld. Wanneer het dit proces van naam en vorm loslaat, volgt bevrijding. Prāṇa is hitte (vuur), apāna is de koele maan, en die twee bestaan als licht en schaduw in hetzelfde lichaam. Het licht van bewustzijn en de bovengenoemde maan brengen samen ervaring voort. De verschijnselen die al vanaf het begin van de schepping bestaan en die de zon respectievelijk de maan worden genoemd, bestaan ook in het lichaam.

O Rāma, blijf in die staat waar de zon de maan in zichzelf heeft geabsorbeerd. Blijf in die staat waar de maan is opgegaan in de zon in het hart. Blijf in die staat waarin je weet dat de maan slechts een weerspiegeling is van de zon. Ken in jezelf de plek waar de maan en de zon bij elkaar komen. De verschijningsvormen buiten jezelf zijn volstrekt nutteloos.

---

[19] De theorie van de yogi stelt dat de nectar uit het gehemelte stroomt en dan in de solar plexus door het vuur van de maag wordt verbrand – op die manier is de koele maan dus de oorzaak van het brandende vuur – en de yogi schrijft viparītakaraṇ voor om dit verlies van nectar te voorkomen. S.V.

[VI.1.82] Cūḍālā (vervolg): over het verwerven van bovennatuurlijke vermogens

Vasiṣṭha vervolgde:

Nu zal ik je beschrijven hoe de yogi's hun lichaam uiterst klein of enorm groot konden maken.

Er is een vonkje vuur, dat vlak boven de hartlotus brandt. Dit vuurtje kan zeer snel worden aangewakkerd, maar omdat het de natuur van bewustzijn heeft rijst het op als het licht van kennis. Wanneer het zo in een oogwenk opvlamt, is het in staat om het hele lichaam te laten smelten; zelfs het in het lichaam aanwezige water verdampt door zijn hitte. Vervolgens, nadat het die twee lichamen (het fysieke en het subtiele lichaam) heeft losgelaten, is het in staat om te gaan waar het maar wil. De kuṇḍalinī-kracht stijgt op zoals de rook van een vuur en gaat als het ware op in de ruimte. Terwijl hij de geest, de buddhi en het egogevoel in zich vasthoudt, schittert deze kuṇḍalinī als een stofdeeltje. Deze vonk (dit deeltje) is dan in staat om waar dan ook maar naar binnen te gaan. Vervolgens laat deze kuṇḍalinī de water- en aarde-elementen – die hij eerder in zichzelf had opgenomen – vrij en dan neemt het lichaam zijn oorspronkelijke vorm weer aan. Op deze manier is de jīva in staat om zo klein te worden als een atoom en zo groot te worden als een berg.

Ik heb je zojuist een beschrijving gegeven van de yoga-methode en zal nu verder gaan met de op wijsheid gebaseerde aanpak.

Er bestaat slechts één bewustzijn dat zuiver, onzichtbaar, het subtielste van het subtiele en vredig is en dat noch de wereld noch zijn activiteiten is. Het is zich gewaar van zichzelf: daarom rijst er een jīva op. Deze jīva neemt dit onwerkelijke lichaam als een werkelijk iets waar. Maar wanneer de jīva het lichaam in het licht van zelfkennis waarneemt, verdwijnt deze misleiding. En ook dit lichaam wordt dan uiterst rustig. Dan neemt de jīva het lichaam niet waar. De verwarring van het lichaam met het Zelf is de grootste misleiding, welke niet door het licht van de zon kan worden weggenomen.

Wanneer het lichaam als iets werkelijks wordt beschouwd, wordt het een werkelijk lichaam. Wanneer het met de kennis dat het onwerkelijk is wordt waargenomen, gaat het op in de ruimte. Het lichaam verandert in datgene wat men zich in zijn gedachten helder voor ogen stelt.

Een andere methode is de beoefening van de uitademing, waarbij de jīva vanuit de verblijfplaats van de kuṇḍalinī wordt opgetild en wordt gedwongen om dit lichaam te verlaten, waarna het zo inert wordt als een blok hout. Dan kan de jīva in ieder ander beweeglijk of onbeweeglijk lichaam binnengaan en het kan dan de gewenste ervaring opdoen. Nadat hij op die manier de ervaring heeft opgedaan, kan hij, als hij dat wil en er zin in heeft, weer het vorige lichaam of een willekeurig ander lichaam binnengaan. Of hij kan als het allesdoordringende bewustzijn blijven bestaan, zonder een bepaald lichaam binnen te gaan.

[VI.1.83] Cūḍālā (vervolg): het verhaal van het verloren muntje, je zoekt het ene en krijgt het andere

Vasiṣṭha ging verder:

Op deze manier kreeg koningin Cūḍālā alle psychische vermogens zoals het vermogen om zichzelf atomisch klein te maken, respectievelijk om zichzelf heel groot te maken. Zij reisde door de hemel, dook in de diepste oceanen en zwierf over de aarde, zonder ooit de zijde van haar man te verlaten. Zij ging zonder enig probleem elke soort substantie binnen – hout, rotsen, bergen, gras, hemel en water. Zij reisde samen met de hemelse wezens en de bevrijde wijzen en sprak met hen.

En ook al deed ze al het mogelijke om haar echtgenoot tot verlichting te brengen, hij bleef niet alleen onverschillig maar lachte haar zelfs uit om haar dwaasheid. Hij bleef onwetend. Ze vond het niet van wijsheid getuigen om haar psychische krachten aan hem te tonen.

Rāma vroeg:

Als zelfs zo'n grote siddha-yogini als Cūḍālā het spiritueel ontwaken en de verlichting van koning Śikhidhvaja niet kon bewerkstelligen, hoe kan je dan ooit wel verlichting bereiken?

Vasiṣṭha zei:

Het onderricht van een leerling door een leraar is slechts een traditie: de oorzaak van verlichting zit in de zuiverheid van het bewustzijn van de leerling. Zelfkennis wordt niet bereikt door het te horen, noch door juiste handelingen te verrichten. Slechts het Zelf kent het Zelf, alleen de slang kent zijn voeten! En toch....

Er leefde een rijke dorpsbewoner in de Vindhya heuvels. Toen hij eens in het bos liep, verloor hij een koperen muntje (één cent). Hij was een gierigaard en dus begon hij er in het dichte struikgewas naar te zoeken. Al die tijd was hij als volgt aan het rekenen: 'Met die ene cent zal ik wat zaken doen, het zal dan vier cent worden en dan acht cent, enzovoort'. Hij zocht drie dagen achter elkaar, zonder acht te slaan op de schimpscheuten van de toeschouwers. Aan het eind van deze drie dagen vond hij plotseling een kostbare steen! (Het was een steen der wijzen). Hij nam het met zich mee, keerde naar huis terug en leefde gelukkig.

Waardoor kwam het dat deze vrek de steen der wijzen vond? Dat kwam beslist door zijn gierigheid en doordat hij in het struikgewas naar de verloren cent zocht! En in het geval van het onderricht door de leraar geldt eveneens dat de leerling naar het ene op zoek is, maar iets anders vindt! Brahman is buiten het bereik van de geest en de zintuigen; het kan niet worden gekend door het onderricht van iemand anders. En toch, zonder het onderricht van de leraar wordt het ook niet gekend! De vrek zou de kostbare steen niet hebben gevonden, als hij niet in het struikgewas naar zijn ene cent had gezocht! Ten gevolge daarvan beschouwt men het onderricht van de leraar als de oorzaak van zelfkennis en toch is het niet de oorzaak! O Rāma, kijk toch eens naar dit mysterie van māyā: men zoekt het ene en krijgt iets anders!

[VI.1.84] Cūḍālā (vervolg): juiste handeling op de juiste tijd

Vasiṣṭha vervolgde:

Omdat hij geen zelfkennis had, werd koning Śikhidhvaja door misleiding verblind. Hij zonk weg in ellende en niets in de wereld kon dit verzachten. O Rāma, net als jij zocht hij al gauw de eenzaamheid op en hij voerde slechts die koninklijke verplichtingen uit die zijn ministers hem lieten doen. Hij gaf veel aan liefdadigheid. Hij volbracht verschillende boetedoeningen. Maar er kwam geen verandering in de misleiding en de ellende.

Na langdurige overwegingen zei koning Śikhidhvaja op zekere dag tegen de koningin:

"Liefste, ik bekleed nu al geruime tijd het hoogste gezag en ik heb genoten van alle koninklijke geneugten. Noch plezier of pijn, noch voor- of tegenspoed zijn in staat om de geest van de asceet te verstoren. Daarom wil ik me in het woud terugtrekken om een asceet te worden. Het geliefde woud dat in elk opzicht op jou lijkt (hier geeft hij een romantische beschrijving van het woud door het met de ledematen van de koningin te vergelijken) zal mijn hart vreugde schenken, net zoals ook jij dat doet. Dus sta mij toe om te gaan, want een goede echtgenote gaat niet tegen de wensen van haar man in."

Cūḍālā antwoordde:

"Heer, alleen die handeling is passend die op de daarvoor bestemde tijd wordt uitgevoerd: bloemen horen bij de lente en vruchten bij de herfst. Voor ouderen is het leven in het woud passend, maar niet op jouw leeftijd. Op jouw leeftijd is het leven van de huishouder het meest geschikt. Wanneer we oud zijn, zullen wij beiden dit leven van de huishouder loslaten en naar het woud gaan! En bovendien, je onderdanen zullen treuren vanwege je voortijdige vertrek uit het koninkrijk."

Śikhidhvaja zei:

"Lieveling, werp geen hindernissen op mijn pad. Weet dat ik al naar het woud vertrokken ben! Jij bent nog maar een kind en het is niet juist dat ook jij al naar het woud zou gaan en daar het harde leven van de asceet zou moeten leven. Blijf daarom hier en regeer over het koninkrijk."

Vasiṣṭha vervolgde:

Die nacht (terwijl de koningin nog sliep) verliet de koning het paleis onder het voorwendsel dat hij in de stad ging patrouilleren. Hij reed de hele dag door en bereikte een dicht woud in het Mandara gebergte. Het was ver weg, ver van de bewoonde wereld vandaan en er waren tekenen dat de streek al eerder door heilige brahmanen bewoond was geweest. Daar bouwde hij voor zichzelf een hut en rustte het toe met allerlei dingen die hij nodig achtte om het leven van een asceet te kunnen leiden – zoals een wandelstok van bamboe, een voedselkom, een waterkan, een blad voor bloemen, een kamaṇḍalu, (een waterkom), een rozenkrans, een kleed om hem tegen de kou te beschermen en een hertenhuid. Daar begon hij zijn leven als asceet. Het eerste deel van de dag bracht hij door in meditatie en japa (het herhalen van de

heilige mantra). Het tweede deel van de dag verzamelde hij bloemen, gevolgd door het nemen van een bad en het vereren van de goden. Daarna at hij een karig maal van vruchten en wortels. De rest van de dag bracht hij door met japa. Zo bracht hij lange tijd in die hut door, zonder ooit nog eens aan zijn koninkrijk, etc., te denken.

[VI.1.85] Cūḍālā (vervolg): gesprek tussen de Brāhmaṇa (Cūḍālā) en Śikhidhvaja

Vasiṣṭha vervolgde:

Cūḍālā schrok wakker en ontdekte dat haar man het paleis had verlaten. Ze voelde zich ongelukkig en besloot dat haar plaats naast haar echtgenoot was. Via een raampje verliet ook zij snel het paleis en vloog door de lucht, op zoek naar haar echtgenoot. Spoedig vond ze hem, zwervend in het woud. Maar, voordat ze vlakbij hem zou landen, keek ze met behulp van haar psychische vermogens in de toekomst. Ze zag hoe alles was voorbestemd, tot in de kleinste details aan toe. Ze legde zich bij het onvermijdelijke neer en keerde naar het paleis terug, via dezelfde vluchtroute als waarmee ze was gekomen.

Cūḍālā verkondigde dat haar man voor een belangrijke onderneming het paleis had moeten verlaten. Vanaf dat moment voerde zij de staatszaken uit. Zonder dat ze elkaar zagen woonde zij achttien jaar lang in het paleis en hij in het woud. Hij vertoonde al tekenen van ouderdom.

Op zeker moment 'zag' Cūḍālā dat de geest van haar echtgenoot aanzienlijk was gerijpt en dat de tijd voor haar was gekomen om hem te helpen om de verlichting te bereiken. Toen ze dit had vastgesteld, verliet ze ‘s nachts het paleis en ze vloog naar hem toe. Ze zag de hemelse wezens en de volmaakte wijzen in de hemelen. Ze vloog door de wolken, ze ademde het hemelse parfum in en keek gretig uit naar de hereniging met haar echtgenoot. Ze was opgewonden en haar geest was onrustig. Ze werd zich van deze mentale staat gewaar en zei tegen zichzelf: "Ah, het is beslist waar dat zolang er leven is in het lichaam, de natuur ook actief blijft. Zelfs mijn geest is heel erg onrustig! O geest, of ben je misschien op zoek naar je eigen metgezel? Maar aan de andere kant is het waarschijnlijk zo dat mijn echtgenoot na al die jaren in afzondering alles over het koninkrijk en over mij is vergeten. O geest, het is daarom onzin dat je opgewonden raakt in het vooruitzicht dat je hem opnieuw zult ontmoeten.... Ik zal het evenwicht in het hart van mijn echtgenoot op zo’n manier herstellen dat hij naar het koninkrijk terug zal keren, waar we dan samen nog lang en gelukkig zullen leven. De vreugde die in die hoogst evenwichtige staat wordt ervaren, is boven alle andere vormen van geluk verheven."

Dit denkende bereikte Cūḍālā het Mandara gebergte. En terwijl ze nog in de lucht was, zag ze haar echtgenoot die wel iemand anders leek te zijn, want de koning die altijd gekleed ging in koninklijke gewaden, bleek nu een uitgeteerde asceet te zijn geworden. Cūḍālā werd verdrietig, haar hart brak toen ze haar echtgenoot zag in zijn grove kleed, met zijn aan elkaar geklitte haren, stil en alleen, met een aanzienlijk donkerder gekleurde huid, alsof hij in een bad met inkt was geweest. Een ogenblik

dacht ze: "Helaas, de vrucht van dwaasheid! Want alleen dwazen zien eruit zoals de koning er nu uitziet. Het komt door zijn eigen misleiding dat hij zich in die hut heeft afgezonderd. Ik zal hem hier en nu in staat stellen om verlichting te bereiken. Ik zal in een vermomming naar hem toegaan."

Vasiṣṭha vervolgde:

Aangezien ze bang was dat Śikhidhvaja haar wijze lessen, omdat hij haar als een onwetend meisje beschouwde, opnieuw belachelijk zou maken, veranderde Cūḍālā zichzelf in een jonge brahmaanse asceet en landde voor de voeten van haar echtgenoot. Śikhidhvaja zag de jonge asceet en was verheugd. Ze deden voor wat betreft hun spirituele uitstraling niet voor elkaar onder. De jonge asceet was in feite zo onwaarschijnlijk stralend, dat Śikhidhvaja hem voor een hemels wezen aanzag. Hij eerde de asceet op gepaste wijze. Cūḍālā accepteerde zijn verering welwillend en merkte op: "Ik heb de hele wereld bereisd, maar ik ben nog nooit met zoveel toewijding geëerd! Ik bewonder uw rust en uw boetedoening. U hebt ervoor gekozen om op het scherp van het tweesnijdende zwaard te balanceren, in de zin dat u uw koninkrijk hebt verlaten en uw heil in het woud hebt gezocht."

Śikhidhvaja antwoordde: "O godenzoon, u weet werkelijk alles! Alleen al door uw uiterlijk word ik met nectar overgoten. Ik heb een lieve vrouw, die momenteel mijn koninkrijk bestuurt; in bepaalde opzichten lijkt u op haar. Mogen de bloemen waarmee ik u eer, u geluk brengen. Iemands leven draagt vrucht door het eren van de gast, die zonder uitnodiging op komt dagen; het eren van een dergelijke gast is zelfs beter dan het vereren van de goden. Vertelt u mij alstublieft wie u bent en waaraan ik de eer van uw bezoek heb te danken."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"In dit universum leeft een heilige wijze die Nārada wordt genoemd. Op een keer zat hij in een grot aan de oever van de heilige rivier de Ganges in diepe meditatie. Toen zijn meditatie ten einde was, hoorde hij het geluid van rinkelende armbanden, kennelijk van mensen die in het water speelden. Uit nieuwsgierigheid keek hij in die richting en hij zag een paar schitterende hemelse nimfen naakt in het water spelen. Zij waren onbeschrijfelijk mooi. Zijn hart sprong op van vreugde en zijn geest raakte meteen uit evenwicht, omdat hij door lust werd bevangen."

Śikhidhvaja vroeg:

"O heilige, vertel mij hoe het kwam dat hij door lust werd overvallen, terwijl hij toch een geleerde en bevrijde wijze was, vrij van begeerte en vrij van gehechtheid en met een bewustzijn zo onbegrensd als de ruimte?"

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"O koninklijke wijze, alle wezens in de drie werelden (inclusief de goden in de hemel) hebben een lichaam dat aan de tweevoudige krachten is onderworpen. Of je nu onwetend bent of wijs, zolang je een lichaam hebt is het lichaam onderhevig aan geluk en ongeluk, aan pijn en plezier. Door van fijne dingen te genieten, ervaar je plezier en bij nare dingen (bijvoorbeeld honger) ervaar je pijn. Zo is de natuur."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) vervolgde:

"Als het zuivere Zelf (de werkelijkheid) ook maar één ogenblik wordt vergeten, dan breidt het object van de ervaring zich uit. Als er een ononderbroken gewaarzijn is, dan gebeurt dat niet. Evenals donker en licht steevast met dag en nacht worden geassocieerd, zo heeft ook in de onwetende mens de ervaring van pijn en plezier het bestaan van het lichaam bevestigd. Bij de wijze echter (ook al wordt zo'n ervaring in het bewustzijn gereflecteerd) laat het geen indruk achter. Net zoals bij een kristal wordt de wijze slechts door het object beïnvloed, wanneer het zowel fysiek en in de tijd nabij is. Maar de onwetende persoon ondergaat zo'n sterke invloed, dat hij aan het object blijft denken zelfs als het er niet meer is. Dit zijn hun kenmerken: verminderde kwetsbaarheid is bevrijding en sterke conditionering van de geest is gebondenheid."

(In antwoord op de vraag van Śikhidhvaja: "Hoe kunnen pijn en plezier ontstaan, als het desbetreffende object zelfs niet aanwezig is?" zei de Brāhmaṇa:) De oorzaak is de indruk die via het lichaam, de ogen, enz., in het hart wordt ontvangen. Later breidt dit zich vanzelf verder uit. Wanneer het hart geagiteerd is, prikkelt de herinnering de jīva die in zijn kuṇḍalinī-woning verblijft. De nāḍī's die zich door het hele lichaam vertakken worden dan aangetast. Ervaringen van pijn en plezier beïnvloeden de nāḍī's op verschillende wijze. Bij vreugde openen de nāḍī zich en bloeien als het ware op, maar bij pijn gebeurt dat niet.

Wanneer de jīva zich niet op die manier in die geagiteerde nāḍī's begeeft, is hij bevrijd. Gebondenheid is niets anders dan het onderworpen zijn van de jīva aan plezier en pijn; er is bevrijding wanneer die onderwerping niet bestaat. De jīva raakt geagiteerd bij het eerste contact met pijn en plezier. Maar als hij zich echter door zelfkennis realiseert dat pijn en plezier in werkelijkheid niet bestaan, dan herwint hij zijn evenwicht. Of, als hij zich realiseert dat deze niet in hemzelf bestaan noch dat hij (de jīva) in hen bestaat, dan realiseert hij totale bevrijding. Als hij zich realiseert dat dit allemaal niets anders is dan het oneindige bewustzijn, ook dan herwint hij zijn evenwicht. Net zoals een olielamp zonder olie niet meer brandt, zo wordt de jīva niet meer geagiteerd, want de jīva zelf realiseert zich dan zijn niet-bestaan en keert terug in het bewustzijn, waarvan hij slechts de eerste gedachtenvorming is."

(Omdat Śikhidhvaja haar vroeg om toe te willen lichten hoe het komt dat het ervaren van plezier tot energieverlies leidt, zei de Brāhmaṇa:) "Zoals ik al zei, de jīva prikkelt de levenskracht. De beweging van de levenskracht haalt de vitale energie uit het hele lichaam. Deze energie daalt vervolgens neer als de zaad-energie, die op natuurlijke wijze wordt geloosd.

(Op de vraag: "Wat is natuur?" antwoordde de Brāhmaṇa:) "Oorspronkelijk bestond alleen Brahman als Brahman. Daarin verschenen talloze substanties, net als rimpelingen aan de oppervlakte van de oceaan. Dat wordt de natuur genoemd. Het is niet oorzakelijk met Brahman verbonden, maar het gebeurde zoals wanneer een kokosnoot toevallig valt, wanneer er net een kraai op neer strijkt. In die natuur bevinden zich diverse schepselen met hun verschillende karakteristieken."

[VI.1.86, 87] Cūḍālā (vervolg): het levensverhaal van Kuṁbha

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) vervolgde:

"Dit universum is door de natuur van het Zelf ontstaan. Het wordt door zelfbeperking respectievelijk door conditionering ondersteund door een wisselwerking van orde en wanorde. Wanneer een dergelijke zelfbeperking en een dergelijk conflict tussen orde en wanorde ophouden, zullen de wezens niet meer worden geboren."

(De Brāhmaṇa gaat verder met het verhaal over Nārada en zei:) "Spoedig herwon Nārada zijn zelfbeheersing. Hij verzamelde het uitgestorte zaad in een pot van kristal. Vervolgens vulde hij de pot met melk, die hij met zijn gedachtenkracht had gemaakt. Na verloop van tijd werd er uit die pot een kind geboren, dat in ieder opzicht volmaakt was. Nārada gaf het kind een naam en onderwees hem in de hoogste wijsheid. De jongeman was als een gelijke voor zijn vader.

Later nam Nārada de jongen mee naar zijn vader, de schepper Brahmā. Brahmā gaf de jongen (die Kuṁbha heette) de gave van de hoogste wijsheid. Het is die jongen, die Kuṁbha, die kleinzoon van Brahmā, die nu voor u staat. Ik zwerf vrolijk door de wereld, want ik heb van niemand iets nodig. Wanneer ik in deze wereld kom, raken mijn voeten de aarde niet."

(Toen Vasiṣṭha dit had gezegd, kwam de zeventiende dag ten einde.)

Śikhidhvaja zei:

"Het is vast de vrucht van de goede daden die in menige voorbije incarnaties werden verricht, dat ik me vandaag in je gezelschap bevind en ik van de nectar van jouw wijsheid kan drinken! Niets ter wereld geeft zo'n vrede, als welke door het gezelschap van de wijze aan een mens wordt gegeven."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"Ik heb u mijn levensverhaal verteld. Wilt u mij nu alstublieft vertellen wie u bent en wat u hier doet? Hoe lang bent u hier al? Vertel me alles naar waarheid, want kluizenaars vertellen alleen maar de waarheid."

Śikhidhvaja antwoordde:

"O godenzoon, u weet al hoe het allemaal zit. Wat kan ik u nog vertellen? Uit angst voor deze saṃsāra (de scheppingscyclus, de kringloop van geboorte en dood) zwerf ik in dit woud rond. Hoewel u alles al weet, zal ik u in het kort mijn verhaal vertellen. Ik ben koning Śikhidhvaja. Ik heb mijn koninkrijk verlaten. Ik vrees deze saṃsāra waarin men telkens opnieuw de ervaring van pijn en plezier, van geboorte en dood ondergaat. Ofschoon ik overal heb rondgezworven en hoewel ik intense boetedoeningen doe, heb ik toch nog geen vrede en rust gevonden. Mijn geest is niet rustig. Ik stort me niet in talloze activiteiten, noch wens ik om iets te verwerven, ik ben hier alleen en onthecht aan wat dan ook; toch voel ik me uitgewrongen en leeg. Ik heb onophoudelijk alle vormen van kriyā (yoga methoden) beoefend. Maar ik ga slechts van verdriet naar nog meer verdriet; en voor mij verandert zelfs nectar in vergif."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"Op een keer vroeg ik aan mijn grootvader: "Wat is er belangrijker: kriyā (handeling, het beoefenen van een techniek) of jñāna (zelfkennis)?" En hij zei tegen me:

"Zelfkennis is beslist belangrijker, want door zelfkennis realiseert men het Ene dat als enige bestaat. Aan de andere kant wordt kriyā in kleurrijke taal als een tijdsbesteding beschreven. Maar als men geen zelfkennis heeft, dan klampt men zich vast aan handeling; als men geen goede kleren heeft om te dragen, dan wil men zijn jute zak niet missen.

De onwetenden worden als gevolg van hun conditionering (vāsanā) door de vruchten van hun handelingen in de val gelokt. Wanneer de conditionering wordt opgegeven, wordt handelen tot niet-handelen en ongeacht of dat gewoonlijk als een goede of als een slechte handeling wordt beschouwd, dat maakt daarin geen verschil. Als zelfbeperking (de wil) afwezig is, dan dragen handelingen geen vrucht. De handeling op zich genereert geen reactie of 'vrucht'; het is de vāsanā respectievelijk de wil die maakt dat de handeling vrucht draagt. Net zoals een bang jongetje een spook denkt te zien en die dan ook ziet, zo heeft de onwetende een gedachte over verdriet en ondergaat dit dan ook.

Noch de vāsanā (zelfbeperking, conditionering), noch het egogevoel is iets dat werkelijk bestaat! Zij rijzen op door dwaasheid. Wanneer die dwaasheid verdwijnt, is er het besef dat dit alles Brahman is en dat er geen zelfbeperking bestaat. Wanneer er vāsanā's bestaan, dan bestaat de geest; wanneer de vāsanā's in de geest oplossen, dan is er zelfkennis. Hij die zelfkennis heeft bereikt wordt niet meer geboren.

Daarom ook hebben de goden, Brahmā en anderen gesteld dat alleen zelfkennis het belangrijkste is. Waarom blijf je dan onwetend? Waarom denk je: 'Dit is de Kamandalu' en 'Dit is een stok' en waarom blijf je in onwetendheid steken? Waarom vraag je je niet af: 'Wie ben ik?', 'Hoe is deze wereld ontstaan?' en 'Hoe komt dit alles ten einde?' Waarom bereik je geen verlichting door onderzoek te verrichten naar de aard van gebondenheid en bevrijding? Waarom verspil je je leven aan deze zinloze boetedoening en andere kriyā's? Door in het gezelschap van de wijzen te verblijven, door hen te dienen en door hen vragen te stellen zal je zelfkennis bereiken."

Śikhidhvaja zei:

"O wijze, u heeft mij waarlijk doen ontwaken. Ik ben bevrijd van dwaasheid. U bent mijn leraar; ik ben uw leerling. Onderwijs mij alstublieft in wat u weet, waardoor degene die dat weet geen verdriet meer heeft."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) antwoordde:

"O koninklijke wijze ik zal u onderwijzen, mits u daarvoor ontvankelijk bent en mijn woorden op waarde schat. Het is vruchteloos om iemand die weliswaar een vraag stelt (maar die niet de intentie heeft om het onderricht te ontvangen, om het te waarderen en om het in zich op te nemen) luchthartig te onderwijzen. (Na de verzekering van Śikhidhvaja dat hij ervoor open stond, zei Cūḍālā:) "Luister goed: ik ga u een verhaal vertellen, dat ook uw verhaal had kunnen zijn."

[VI.1.88] Cūḍālā (vervolg): het verhaal van Cintāmaṇi: de dwaas en de steen der wijzen

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"Er was eens een man, die de haast onmogelijke combinatie van wijsheid en rijkdom bezat. Hij was met allerlei uitzonderlijke kwaliteiten toegerust, hij gedroeg zich verstandig, hij maakte al zijn ambities waar, maar hij was zich niet bewust van het Zelf. Hij deed op talloze manieren boetedoening, omdat hij daarmee het hemelse juweel 'Cintāmaṇi' wilde verwerven (de steen der wijzen, waarvan wordt verondersteld dat hij alle wensen van zijn bezitter kan vervullen). Zijn inspanning was enorm. Dus, binnen zeer korte tijd verscheen dit juweel voor hem. Ja, voor iemand die zijn uiterste best doet, is niets onmogelijk! Hij die zich zonder acht te slaan op de daarvoor benodigde inspanning en op de hindernissen aan de taak wijdt die hij op zich heeft genomen zal, zelfs als hij arm is, het gewenste doel bereiken.

Deze man zag het juweel voor zich liggen, het lag voor het grijpen. Maar hij had geen enkele zekerheid over dit object. Met een geest die door de langdurige inspanning en ontberingen in verwarring was geraakt, begon hij te mijmeren: "Is dit nu de cintãmani? Of niet? Zal ik het aanraken of niet? Misschien verdwijnt het wel als ik het aanraak? Het kan toch niet dat het in zo'n korte tijd kon worden bereikt? De geschriften zeggen dat het alleen na een levenslange inspanning kan worden bereikt. Het komt zeker doordat ik een straatarme, hebberige man ben, dat ik het mij alleen maar verbeeld dat ik het juweel hier voor me zie. Hoe kan ik nu zoveel geluk hebben, dat het nu al voor me ligt? Er bestaan misschien wel grote mensen die dit juweel in korte tijd zouden kunnen verkrijgen, maar ik ben slechts een eenvoudig persoon, die alleen maar wat boetedoening heeft verricht. Hoe zou ik dit al zo snel kunnen krijgen?"

In die opperste verwarring deed hij geen enkele moeite om het juweel te pakken. Hij was niet voorbestemd om het te krijgen. Men krijgt slechts wat men verdient, mits men het ook verdient. De dwaas negeert het hemelse juweel, zelfs als het voor hem ligt! En omdat het juweel werd genegeerd, verdween het. Psychische krachten (siḍḍhi) schenken alles aan degene die zij uitverkiezen: en na zijn wijsheid te hebben vernietigd, verlaten zij hem weer. En de man ging verder met het verrichten van boetedoening teneinde de cintãmani te verkrijgen. De ijverigen geven hun plan nooit op. Na een poosje zag hij een stukje glas liggen, dat de hemelse wezens voor de grap vlakbij hem in de buurt hadden neergegooid. Hij dacht dat het de cintãmani was. Aldus misleid, pakte hij het vol begeerte op. En omdat hij er volledig op vertrouwde dat hij daarmee alles wat hij maar wilde zou kunnen krijgen, gaf hij al zijn rijkdom, zijn familie, enz., op en trok zich terug in het woud. Door zijn dwaasheid leed hij daar grote ontberingen. Grote rampen, ouderdom en de dood zijn niets vergeleken met het lijden, dat door dwaasheid wordt veroorzaakt. Als het op ontberingen en ellende aankomt, dan staat dwaasheid in feite op nummer één in de ranglijst!"

[VI.1.89] Cūḍālā (vervolg): het verhaal van de dwaze olifant

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) vervolgde:

"O koning, luister naar een ander verhaal dat ook op dat van u lijkt. In de Vindhya bossen leefde eens een enorm sterke olifant. Hij bezat krachtige, imposante slagtanden. De berijder van de olifant had het dier echter in een kooi opgesloten. Hierdoor en omdat de berijder de olifant met een prikstok bewerkte, leed het dier ondraaglijke pijnen.

Toen de berijder weg was, probeerde de olifant zichzelf uit de kooi te bevrijden. Dit gevecht duurde drie dagen. Uiteindelijk slaagde hij erin om de kooi te vernielen. Op dat moment ontdekte de berijder wat de olifant had gedaan. Terwijl de olifant ervandoor wilde gaan, klom de berijder in een boom. Hij was van plan om zich uit de boom op de rug van de olifant te laten vallen en hem zo weer onder controle te krijgen. Toen hij zich liet vallen miste hij echter de kop van de olifant en landde pal voor het dier. De olifant zag zijn vijand (de berijder) voor zijn voeten op de grond vallen. Hij kreeg echter medelijden en deed hem daarom niets aan. Zelfs dieren kennen mededogen. De olifant ging er vandoor.

De berijder (die niet ernstig gewond was) sprong overeind. Het lichaam van een kwaadaardig mens raakt niet snel in verval! Het lijkt wel alsof hun slechte daden hun lichaam nog krachtiger maken. De berijder was echter in het geheel niet blij met het verlies van de olifant. Hij bleef in het bos naar de weggelopen olifant zoeken. Na zeer lange tijd zag hij hem ergens in een dicht bos staan. Hij riep er een aantal andere olifantentemmers bij en met hun hulp groef hij een enorme kuil en bedekte deze met bladeren, vol verlangen om de olifant weer te vangen.

Na een paar dagen viel de machtige olifant in die kuil. Op die manier werd hij opnieuw door de gemene berijder gevangen en vastgebonden en daar is hij nog steeds!

De olifant had verzuimd om zijn vijand te doden, hoewel die vlak voor zijn voeten neerviel en daardoor moest hij opnieuw lijden ondergaan. Hij die door zijn eigen dwaasheid niet juist handelt, wanneer de gelegenheid zich voordoet en die niet tijdig alle hindernissen uit de weg ruimt, roept ellende over zichzelf af. Door het verkeerde idee: 'Ik heb mijn vrijheid', werd de olifant opnieuw gebonden: dwaasheid lokt ellende uit. O wijze, dwaasheid is gebondenheid! Hij die gebonden is denkt in zijn dwaasheid dat hij vrij is. Ofschoon het Zelf het enige is wat in alle drie de werelden bestaat, is dat voor iemand die stevig in dwaasheid is gevestigd alleen nog maar meer dwaasheid."

[VI.1.90] Cūḍālā (vervolg): uitleg van het verhaal van Cintāmaṇi

Śikhidhvaja zei:

"O heilige, verklaar mij de betekenis van deze verhalen!"

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"O Koning, de welgestelde en ontwikkelde man die naar de steen der wijzen op zoek ging, dat bent u! U hebt kennis van de geschriften en toch bent u innerlijk niet net zo rustig als een steen die in het water ligt. Cintāmaṇi betekent een volledig verzaken van alles en dat maakt een einde aan alle ellende. Door werkelijk alles compleet te verzaken, wordt alles verkregen. Wat stelt daarbij vergeleken een hemels juweel voor? Aangezien u in staat was om uw koninkrijk en om alles wat daarmee samenhing op te geven, weet u dus wat zo'n compleet verzaken inhoudt.

Nadat u alles had verzaakt, bent u naar deze kluizenaarshut gekomen. Er is echter nog één ding overgebleven dat ook nog moet worden verzaakt – uw egogevoel. Als het hart de geest (de gedachtenbeweging) achter zich laat, dan is er de realisatie van het Absolute: maar u wordt beheerst door het idee over verzaken, dat door uw verzaking in u is ontstaan. Daarom is dit niet de vreugde die oprijst door volledige verzaking. Hij die alles heeft opgegeven, wordt niet meer door zorgen gekweld: als de wind de takken van een boom heen en weer doet zwaaien, dan kan er immers ook niet worden gezegd dat die boom onbeweeglijk is.

Slechts dergelijke zorgen (of gedachtenbewegingen) worden de denkende geest genoemd. De gedachte (idee, concept) is een andere naam voor hetzelfde ding. Als er nog steeds gedachten zijn, hoe kun je dan zeggen dat de geest wordt verzaakt? Wanneer de geest door gedachten (zorgen, enz.) wordt geplaagd, rijzen de drie werelden er ogenblikkelijk weer in op. Hoe kan er van een zuivere en totale verzaking sprake zijn, zolang er nog steeds gedachten oprijzen? Dus wanneer er gedachten in het hart oprijzen, verlaat de verzaking je hart (net zoals de cintāmaṇi de man verliet). Omdat u de essentie van verzaking niet herkende en het niet waardeerde, verliet het u – en het nam de bevrijding van gedachten en zorgen met zich mee.

Toen u op deze wijze door het juweel (de geest van totale verzaking) werd verlaten, pakte u de glasscherf op (boetedoening en alles wat daarmee samenhangt). En omdat u werd misleid, koesterde u die glasscherf. U hebt het ongeconditioneerde, ongebonden, oneindige bewustzijn vervangen door het verrichten van zinloze boetedoeningen, die tot uw eigen verdriet helaas een begin en einde hebben. Hij die de gemakkelijk te verwerven, oneindige vreugde loslaat en die zich met het verkrijgen van het onmogelijke bezig houdt is voorwaar een koppige dwaas en pleegt zelfmoord. U viel in de valkuil van het woudleven en u probeerde niet om de geest van totale verzaking te behouden. U deed afstand van de gebondenheid aan een koninkrijk en alles wat daarmee samenhangt, maar u raakte opnieuw gebonden aan dat wat een ascetisch leven wordt genoemd. Door de koude, de wind, de hitte, enz., hebt u nu zelfs meer zorgen dan voorheen en u bent daardoor meer dan ooit gebonden. Door de dwaze gedachte: 'Ik heb de cintãmani gevonden', hebt u zelfs nog geen splintertje kristal verworven!

Dat is de betekenis van de eerste parabel."

[VI.1.91] Cūḍālā (vervolg): uitleg van het verhaal van de dwaze olifant

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) vervolgde:

"Luister nu naar de betekenis van de tweede parabel.

Wat werd beschreven als de olifant in de heuvels van Vindhya, dat bent u op deze aarde. De twee machtige slagtanden zijn het onderscheidingsvermogen (wijsheid, viveka) en de gelijkmoedigheid (vairāgya), die u beide bezit. De berijder die de pijn bij de olifant veroorzaakte, is de onwetendheid en dat is de oorzaak van uw ellende. Hoewel de olifant sterk was, werd hij door de berijder overheerst: hoewel u dus in alle opzichten voortreffelijk bent, wordt u beheerst door onwetendheid (dwaasheid).

De kooi van de olifant is de kooi van wensen, waarin u gevangen zit. Het enige verschil is echter dat de stalen kooi na verloop van tijd wel aan verval onderhevig is, maar dat de kooi van wensen steeds sterker wordt. Net zoals de olifant uit zijn kooi brak, zo verliet ook u uw koninkrijk en kwam hier naartoe. Iets mentaal loslaten is echter minder gemakkelijk dan het uitbreken uit een fysieke kooi.

Net zoals de berijder door de ontsnapping werd gewaarschuwd, zo sidderen ook onwetendheid en dwaasheid in uw binnenste, zodra de geest van verzaking zich in u manifesteert. Zodra de wijze het streven naar plezier loslaat, zal onwetendheid hem loslaten. Toen u naar het woud vertrok, had u deze onwetendheid ernstig verzwakt. Maar u had verzuimd om de onwetendheid, door het uitbannen van de geest, van de beweging van energie in het bewustzijn te vernietigen, net zoals de olifant verzuimde om de berijder te doden. Daardoor keerde de onwetendheid terug en doordat die zich herinnerde hoe u de vorige verlangens overwon, heeft het u in de valkuil van het ascetisme gelokt.

Als u toen u uw koninkrijk verzaakte die onwetendheid voor eens en altijd had vernietigd, dan was u niet door deze ascese tot gevangene gemaakt.

U bent de koning der olifanten, toegerust met de machtige slagtanden van viveka respectievelijk wijsheid. Helaas bent u echter in dit dichte woud door de berijder (onwetendheid) gevangengenomen en daar ligt u nu, gevangen in de valkuil die ascese wordt genoemd.

O koning, waarom luisterde u niet naar de wijze woorden van uw gemalin Cūḍālā, die voorwaar een kenner van de waarheid is? Zij is de beste onder de kenners van het Zelf en er is geen tegenstelling tussen haar woorden en haar daden. Alles wat ze zegt is waar en is het waard om in praktijk te brengen. Maar zelfs al luisterde u in het verleden niet naar haar woorden en liet u die niet tot u doordringen, waarom liet u niet alles los, in een totale verzaking?"

[VI.1.92] Cūḍālā (vervolg): de onthechting van Śikhidhvaja (1)

Śikhidhvaja zei:

"Ik heb mijn koninkrijk, het paleis, het land en ook mijn gemalin verzaakt. Hoe kan het dan zijn, dat u denkt dat ik nog niet alles heb verzaakt?"

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) antwoordde:

"O koning, rijkdom, vrouw, paleis, koninkrijk, de aarde, de koninklijke parasol en uw verwanten, die zijn niet uw eigendom; dat te verzaken betekent nog geen totale verzaking! Er is iets anders dat uw eigendom lijkt te zijn en wat u niet heeft verzaakt en dat is het belangrijkste deel van verzaking. Verzaak dat, zonder ook maar iets achter te houden en bereik daardoor bevrijding van ellende."

Śikhidhvaja zei:

"Als het koninkrijk en alles wat daarmee samenhangt al niet van mij is, dan geef ik ook dit woud op met alles wat er zich in bevindt (terwijl hij dat zei, verzaakte Śikhidhvaja in zijn geest het woud, enz.)"

(Toen de Brāhmaṇa hem vertelde dat al deze dingen niet van hem waren en het dus niets voorstelde om die te verzaken, zei Śikhidhvaja:) "Nu is dit onderkomen voor mij beslist van cruciaal belang, het is mijn bezit en ook dat zal ik opgeven." (Nadat hij dit had besloten, reinigde Śikhidhvaja zijn hart van het idee dat de kluizenaarshut van hem was en zei:) "Zo, nu heb ik werkelijk alles verzaakt!"

De Brāhmaṇa herhaalde:

"Ook al die dingen zijn niet van u. Hoe kunt u ze dan verzaken? Er is iets dat u nog steeds niet hebt verzaakt en dat is het belangrijkste deel. Bereik bevrijding van ellende door dat te verzaken."

Śikhidhvaja zei:

"Als ook deze dingen niet van mij zijn, dan zal ik ook mijn stok, de hertenhuid, enz., en zelfs mijn hut opgeven!"

Vasiṣṭha zei:

Terwijl hij dat zei, sprong hij op van zijn zitplaats. En terwijl de Brāhmaṇa passief toekeek, verzamelde Śikhidhvaja alles wat er in de hut lag en hij maakte er een brandstapel van. Hij gooide zijn bidsnoer van zich af: "Ik ben bevrijd van de misleiding dat het herhalen van een mantra heilig is en daarom heb ik die niet meer nodig." Hij verbrandde de hertenhuid en gooide ook zijn waterkom (kamaṇḍalu) op de brandstapel.

Hij zei tegen zichzelf: "Wat er ook moet worden verzaakt, dat moet nu, voor eens en voor altijd worden verzaakt, anders breidt het zich weer uit en herstelt het zich opnieuw. Ik zal alles voor eens en voor altijd verbranden."

Nadat hij dit zo had besloten, verzamelde Śikhidhvaja (die vast van plan was om alle heilige en gewone aardse activiteiten op te geven) alle spullen die hij tot dan toe steeds had gebruikt en stak ze in brand.

[VI.1.93] Cūḍālā (vervolg): de onthechting van Śikhidhvaja (2)

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen stak Śikhidhvaja de hut (die hij nodeloos had gebouwd, misleid door zijn eigen vroegere (verkeerde) gedachten) in brand. Daarna verbrandde hij systematisch alles wat er nog was overgebleven, zelfs zijn kleren. Bevreesd voor dit vreugdevuur, renden zelfs de dieren weg van die plek.

Toen zei Śikhidhvaja tegen de Brāhmaṇa:

"O godenzoon, door u ben ik ontwaakt en heb ik alle lang gekoesterde ideeën opgegeven. Nu ben ik in zuivere en gelukzalige kennis gevestigd. De geest wendt zich af van alles wat zich als oorzaak van gebondenheid heeft bewezen en hij rust in een staat van evenwicht. Ik heb alles verzaakt. Ik ben vrij van iedere gebondenheid. Ik ben in vrede. Ik ben volkomen gelukkig en onoverwinnelijk. De ruimte is mijn kleed en de ruimte is mijn verblijfplaats, ik ben als de ruimte. O godenzoon, bestaat er nog iets anders buiten deze opperste verzaking?"

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) antwoordde:

"O koning, u heeft nog niet alles verzaakt: doe dus niet net alsof u de gelukzaligheid van totale verzaking ervaart! Er is als het ware nog steeds iets wat u niet heeft verzaakt en dat is het belangrijkste deel van verzaking. Wanneer ook dat volledig wordt opgegeven zonder dat er ook maar een spoor van achterblijft, dan zult u de hoogste staat ervaren, die vrij is van verdriet."

Na hierover te hebben nagedacht, antwoordde Śikhidhvaja:

"O godenzoon, er blijft slechts één ding over: en dat is dit lichaam, de verblijfplaats van de dodelijke slangen (de zintuigen) en samengesteld uit vlees, bloed en beenderen. Ook dat zal ik nu opgeven en vernietigen en daarmee zal ik de volledige verzaking bereiken."

En op het moment dat hij zijn besluit wilde uitvoeren, zei de Brāhmaṇa:

"O koning, waarom wilt u een nutteloze poging doen om dit onschuldige lichaam te vernietigen? Verwerp die woede, want dan lijkt u op een stier die een kalf wil doden! Dit ascetische lichaam is inert en stom. U hebt er niets mee te maken. Doe dan ook geen poging om het te vernietigen. Het lichaam blijft wat het is, inert en stom. Het wordt aangestuurd en functioneert door een andere kracht (andere energie). Het lichaam is niet verantwoordelijk voor de ervaring van pijn en plezier. Bovendien betekent de vernietiging van het lichaam nog geen totale verzaking. Het is zelfs zo dat u dan iets weggooit, dat een hulpmiddel is bij het bereiken van die verzaking! Als u in staat bent om datgene te verzaken, wat door middel van het lichaam functioneert en wat het lichaam doet bewegen, dan hebt u werkelijk afstand gedaan van alle zonde en kwaad en dan wordt u de hoogste verzaker. Als dát wordt verzaakt, dan wordt alles (inclusief het lichaam) verzaakt. Zo niet, dan zullen het kwaad en de zonde, ook al zijn ze tijdelijk weggezonken, opnieuw oprijzen."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"Alleen dat is totale verzaking waarin dat wordt verzaakt wat alles is, dat wat de enige oorzaak van dit alles is en waarin dit alles bestaat."

Śikhidhvaja smeekte:

"Heilige heer, vertelt u mij toch alstublieft wat dat is, wat moet worden verzaakt."

De Brāhmaṇa (Cūḍālā) zei:

"O edele! Het is de geest, (die ook wel 'jīva', 'prāṇa', citta, enz., wordt genoemd) die noch inert noch niet inert is en die in een staat van verwarring verkeert; die is dit 'alles'. Het is die citta (geest) die de verwarring is, het is het menselijke wezen, het is de wereld, het is alles. Het is het zaad voor het koninkrijk, voor het lichaam, voor

de echtgenote en voor de hele rest. Wanneer dat zaad wordt opgegeven, is er een totale verzaking van alles wat er nu bestaat en zelfs van wat er in de toekomst zal bestaan!

Dit alles (goed en kwaad, het koninkrijk en het woud) veroorzaakt onrust in het hart van degene die de citta bezit en het veroorzaakt grote vreugde bij iemand die zonder geest is. Net zoals de boom door de wind wordt bewogen, zo wordt dit lichaam door de geest bewogen. Alle verschillende ervaringen van de mens (geboorte, ouderdom, dood, enz.) en ook de standvastigheid van de wijzen zijn in werkelijkheid slechts veranderingen van de geest. Het is slechts de geest, die nu eens buddhi (onderscheidingsvermogen), dan weer de kosmos, het egogevoel, de prāṇa, enz., wordt genoemd. Daarom hoef je voor totale verzaking alleen maar afstand te doen van de geest. Zodra dit wordt losgelaten, wordt de waarheid onmiddellijk ervaren. Alle gedachten over eenheid en diversiteit houden dan op; dan is er vrede.

Als je aan de andere kant datgene verzaakt wat je als niet van jezelf beschouwt, dan creëer je een scheiding in jezelf. Als men alles verzaakt, dan bestaat alles in de leegte van dat ene oneindige bewustzijn. Wanneer men in die staat van totale verzaking zo rustig is als een lamp zonder olie, schijnt men met de helderste straling, net als een olielamp gevuld met olie. Zelfs nadat u uw koninkrijk en de rest heeft verzaakt, bleef u bestaan. Op dezelfde manier zal ook dat oneindige bewustzijn blijven bestaan, nadat de geest wordt opgegeven. Zelfs als dit alles wordt verbrand, dan heeft u geen enkele verandering ondergaan; nadat u de geest volledig hebt losgelaten, zal er ook geen verandering zijn. Hij die alles volledig heeft verzaakt zal niet door angst voor ouderdom, voor de dood en meer van dergelijke gebeurtenissen in het leven worden getroffen. Alleen dat is de hoogste gelukzaligheid. Al het andere geeft verdriet. OM! Laat deze waarheid daarom tot u doordringen en doe wat u wenst. In die volledige verzaking bestaat de hoogste wijsheid of zelfkennis: in de totale leegte van de pot worden de kostbaarste juwelen bewaard.

Het was het gevolg van een dergelijke totale verzaking dat de Śākya Muni (Buddha) die twijfelloze staat bereikte waarin hij stevig was gevestigd. O koning, verblijf (zodra u alles hebt opgegeven) daarom in die vorm en in die staat waarin u zich dan bevindt. Geef zelfs het idee: 'Ik heb alles opgegeven' op en verblijf in die staat van de hoogste vrede."

[VI.1.94] Cūḍālā (vervolg): over zelfonderzoek en het opgeven van de geest

Śikhidhvaja zei:

"Vertelt u me alstublieft hoe de natuur van deze citta (geest) precies in elkaar zit en ook hoe ik dat moet opgeven, zodat het niet telkens opnieuw oprijst."

Kuṃbha (de Brāhmaṇa – Cūḍālā) antwoordde:

"Vāsanā's (herinneringen, subtiele indrukken uit het verleden, conditionering) zijn de natuur van deze citta (geest). In feite zijn dat synoniemen. Dit op te geven (te verzaken) is gemakkelijk en eenvoudig te volbrengen en het is zelfs plezieriger dan het regeren van een koninkrijk en mooier dan een bloem. Voor een dwaas is het

echter erg moeilijk om de geest op te geven, net zoals het voor een simpele ziel moeilijk is om een koninkrijk te regeren.

De ultieme vernietiging (uitroeiing) van de geest is het vernietigen van saṃsāra (de scheppingscyclus). Het wordt ook wel het opgeven van de geest genoemd. Ontwortel daarom die boom (waarvan het ik-idee het zaad is) met al zijn takken, bladeren en vruchten en kom tot rust in de ruimte van het hart.

Dat wat gekend wordt als 'ik', rijst op door onwetendheid omtrent de werking van de geest (zelfkennis); dit 'ik' is het zaad van de boom, die geest wordt genoemd. Het rijst op in het veld van het hoogste Zelf, dat eveneens door de illusoire macht van māyā wordt doordrongen. Daardoor wordt er in dat veld een tweedeling geschapen en daardoor kan er worden ervaren. Daarbij rijst tevens het onderscheidingsvermogen (buddhi) op. Dit heeft natuurlijk geen aparte vorm, want het is slechts een expansie van het zaad. Zijn natuur is het vormen van concepten en gedachten. Het wordt ook de denkende geest, de jīva en de leegte genoemd.

Het lichaam is de stam van deze boom. De innerlijke energiestroom die voor zijn groei zorgt, is het resultaat van psychologische conditionering. Zijn takken zijn lang en kunnen zich tot over een grote afstand uitstrekken; dat zijn de concrete zintuiglijke ervaringen, die door bestaan en niet-bestaan worden gekenmerkt. Zijn vruchten zijn goed en kwaad (plezier en pijn, geluk en ongeluk).

Dit is een kwaadaardige boom. Benut ieder moment om zijn takken af te hakken en om hem te ontwortelen. Ook de takken hebben de natuur van conditionering, van concepten en van waarnemingen. Zij (de takken) dragen de vruchten van dit alles. Als je onthecht en onbezorgd blijft en als je je er niet mee identificeert, dan worden deze vāsanā's door de kracht van je intelligentie (bewustzijn) erg verzwakt. Je zult dan in staat zijn om de boom in zijn geheel te ontwortelen. De vernietiging van de takken komt op de tweede plaats; het belangrijkste is om de boom te ontwortelen.

Hoe moet je deze boom ontwortelen? Door jezelf met zelfonderzoek bezig te houden en door jezelf af te vragen: 'Wie ben ik?'. Dit onderzoek is het vuur, waarin het zaad en de wortels van de boom (citta, geest) volledig zullen verbranden."

Śikhidhvaja zei:

"Ik weet dat ik zuiver bewustzijn ben, maar ik weet niet hoe deze onzuiverheid (onwetendheid) erin is opgerezen. Ik voel me wanhopig, want ik ben niet in staat om me van deze onwerkelijke onzuiverheid van het niet-Zelf te ontdoen."

Kuṃbha vroeg: "Vertelt u mij eens, is die onzuiverheid waardoor u een onwetende en een aan saṃsāra gebonden man bent geworden, nu werkelijk of onwerkelijk?"

Śikhidhvaja antwoordde: "Die onzuiverheid is ook het egogevoel en het zaad voor deze grote boom die citta (geest) wordt genoemd. Ik weet niet hoe ik me daarvan moet bevrijden. Het komt steeds weer terug, zelfs als ik het verzaak!"

Kuṃbha zei:

"Het effect van een werkelijke oorzaak is overal en altijd duidelijk. Indien de oorzaak niet werkelijk bestaat, dan is het effect net zo onwerkelijk als de tweede

maan die in het geval van dubbel zien wordt gezien. De kiem van saṃsāra ontsproot uit het zaad van het egogevoel. Onderzoek daar de oorzaak van en vertel me daar dan over."

Śikhidhvaja antwoordde:

"O wijze, ik zie dat ervaring de oorzaak is van het egogevoel. Maar zeg mij, hoe raak ik dat kwijt?"

Kuṁbha vroeg nogmaals:

"Ah, u bent kennelijk in staat om de oorzaak uit een effect af te leiden! Vertel mij dan over de oorzaak van die ervaring. Dan zal ik u vertellen hoe u verlost kunt worden van die oorzaak. Wanneer bewustzijn zowel het ervaren als ook de ervaring is, en wanneer er geen oorzaak bestond die de ervaring als een object deed ontstaan, hoe ontstond dat effect (de ervaring) dan wel?"

Śikhidhvaja antwoordde: "Dat zal dan wel komen door de objectieve werkelijkheid, zoals bijvoorbeeld het lichaam? Ik zou niet weten hoe zo'n objectieve werkelijkheid als onwaar zou moeten worden gezien."

Kuṁbha zei:

"Als ervaring op het bestaan van objecten zoals het lichaam is gebaseerd en als dan bewezen is dat het lichaam, etc., onwerkelijk zijn, waar moet die ervaring dan op worden gebaseerd? Wanneer de oorzaak niet bestaat (onwerkelijk is), bestaat het effect ook niet en de ervaring van een dergelijk effect is dan een misleiding. Maar wat is dan de oorzaak van objecten zoals het lichaam?"

Śikhidhvaja vroeg:

"De tweede maan is beslist niet onwerkelijk, want het heeft een oogziekte als oorzaak. De zoon van een onvruchtbare vrouw kan echter nooit worden gezien – en is daarom onwerkelijk. Maar kan de vader dan niet als de oorzaak van het ontstaan van het lichaam worden gezien?"

Kuṁbha antwoordde:

"Maar wacht eens even, die vader is immers onwerkelijk: dat wat uit het onwerkelijke wordt geboren, dat is zelf ook onwerkelijk. Als men zegt dat de eerste schepper de oorspronkelijke oorzaak is van alle daaropvolgende lichamen, dan is zelfs dat onwaar! De schepper zelf verschilt niet van de werkelijkheid; als zijn verschijningsvorm (deze schepping, enz.) iets anders dan de werkelijkheid is, dan is dat dus een misleiding. Het besef van deze waarheid maakt dat men zich van onwetendheid en het egogevoel kan ontdoen."

[VI.I.95] Cūḍālā (vervolg): over het verdrijven van de onwetendheid

Śikhidhvaja vroeg:

"Als dit – vanaf de schepper tot een pilaar aan toe – allemaal onwerkelijk is; hoe is het echte leed dan ontstaan?"

Kuṁbha antwoordde:

"Doordat het voortdurend wordt bevestigd, breidt de misleiding betreffende het bestaan van de wereld zich steeds verder uit: wanneer water in de vorm van een

ijsblok is bevroren kan het ook als zitplaats dienen! Pas als de onwetendheid is verdreven, kan men zich de waarheid realiseren; slechts dan manifesteert de oorspronkelijke staat zichzelf. Wanneer het waarnemen van diversiteit is verzwakt, wordt deze saṁsāra niet langer ervaren en straalt u in uw oorspronkelijke glorie.

U bent dus het hoogste en oorspronkelijke wezen. Dit lichaam, deze vorm, enz., is door onwetendheid en onbegrip tot bestaan gekomen. Er is nooit aangetoond dat al deze ideeën omtrent een schepper en het scheppen van diverse wezens werkelijk bestaan. Wanneer de oorzaak niet is aangetoond, hoe zou je het effect dan wel als werkelijk kunnen aannemen? Al die verschillende schepselen zijn slechts verschijnselen, net zoals water in een luchtspiegeling. Zo'n misleidende verschijning houdt op te bestaan zodra hij wordt onderzocht."

Śikhidhvaja vroeg:

"Waarom zou je niet kunnen zeggen dat het hoogste Zelf of het oneindige bewustzijn (Brahman) de oorzaak is en de schepper het effect is?"

Kuṃbha antwoordde:

"Brahman of het hoogste Zelf is één zonder tweede, zonder oorzaak en zonder een effect, want het heeft geen enkele reden (motivatie of noodzaak) om ook maar iets te doen, om wat dan ook te scheppen. Daarom is het niet de doener, noch bestaat er enige vorm van actie, enig instrument of enig zaad voor een dergelijke activiteit. Het is dus niet de oorzaak voor deze schepping of voor de schepper.

Daarom bestaat er dus niet zoiets als een schepping. Daarom bent u dan ook noch de doener van de handelingen, noch degene die van de ervaringen geniet. U bent het Al, altijd in vrede, ongeboren en volmaakt. En omdat er geen oorzaak (reden om te scheppen) bestaat, is er ook geen effect dat de wereld wordt genoemd; de wereldverschijning is slechts een misleiding.

Wanneer de objectieve wereld dus als iets onwerkelijks moet worden gezien, wat is dan een ervaring en van wat? Wanneer er geen ervaring is, dan bestaat er ook niemand (het egogevoel) die iets ervaart. U bent dus zuiver en bevrijd. Gebondenheid en bevrijding zijn slechts woorden."

Śikhidhvaja zei:

"Heer, door de wijze en verstandige woorden die u hebt gesproken, ben ik volledig ontwaakt. Ik begrijp dat, omdat er geen oorzaak bestaat, Brahman noch de doener noch de schepper is van wat dan ook. Er bestaat dus geen geest, noch een egogevoel. Omdat dat zo is ben ik zuiver en ben ik ontwaakt. Ik groet mijzelf, want er bestaat niets dat het object is van mijn bewustzijn."

[VI.1.96] Cūḍālā (vervolg): de wereldverschijning verschilt niet van het bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

Aldus geestelijk ontwaakt verzonk Śikhidhvaja in diepe meditatie, maar Kuṃbha maakte hem plagerig wakker en zei: "O koning, u bent op het juiste moment ontwaakt en verlicht. Dat wat moet worden gedaan, moet worden gedaan, ongeacht

of deze wereldverschijning nu bestaat of niet bestaat. Als het licht van het Zelf eenmaal wordt gezien, dan ben je onmiddellijk bevrijd van het onwenselijke en van mentale beperkingen en dan blijf je bestaan als iemand die bevrijd is terwijl hij nog steeds leeft."

Om het nog beter te kunnen begrijpen vroeg de door zelfkennis stralende Śikhihvaja aan de Brāhmaṇa Kuṃbha: "Als de werkelijkheid één ondeelbaar en oneindig bewustzijn is, hoe kon die ogenschijnlijke verdeling tussen de ziener, het geziene en het zien daar dan in ontstaan?"

Kuṃbha antwoordde:

"O koning, dat is een prima vraag. Dit is alles wat u verder nog moet weten. Alles wat er in dit universum bestaat zal aan het einde van deze wereldcyclus ophouden te bestaan en alleen de essentie (en dat is noch het licht noch de duisternis) zal overblijven. Dat is de hoogste vrede van het zuivere en oneindige bewustzijn. Het is buiten het bereik van iedere logica en van ieder intellectueel begrip. Het wordt Brahman of nirvāṇa genoemd. Het is kleiner dan het kleinste, groter dan het grootste en het is het beste onder het uitmuntende. Daarbij vergeleken is alles wat nu lijkt te bestaan slechts een atomisch klein deeltje!

Dat wat straalt als het ik-bewustzijn en wat het universele Zelf is, dat bestaat als dit universum. Er bestaat dan ook geen werkelijk verschil tussen dat universele Zelf en het universum, net zoals er ook geen verschil bestaat tussen de lucht en zijn beweging. Je zou wellicht nog kunnen zeggen dat er tussen de golven en de oceaan een oorzakelijke relatie (in termen van tijd en ruimte) bestaat: maar in het universele Zelf (oftewel het oneindige bewustzijn) bestaat zo'n relatie niet en het universum heeft dus geen oorzaak. In dat oneindige bewustzijn zweeft dit universum als was het een stofdeeltje. En daarin wordt het woord 'wereld' toegerust met substantie, respectievelijk werkelijkheid.

Alleen dat (het oneindige bewustzijn) is hier de essentie. Het doordringt alles. Het is één. Het is bewustzijn. Het houdt alles bijeen. Toch kunnen we niet zeggen dat het één is, omdat er een totale afwezigheid is van deelbaarheid of dualiteit. Het volstaat daarom om te weten dat alleen het Zelf de waarheid is en om de gedachte van dualiteit niet te laten opkomen. Alleen dat bestaat overal, altijd, in alle verschillende vormen. Het kan niet worden gezien (noch door de zintuigen, noch door de geest worden ervaren), noch is het een object dat kan worden verkregen. Het is noch de oorzaak, noch het effect. Het is uiterst subtiel. Het is het zuivere ervaren (niet degene die ervaart, noch de ervaring). Ook al beschrijven we het zo, toch is het niet te beschrijven. Daarom kunnen we niet zeggen dat het bestaat of dat het niet bestaat. Hoe zou het dan de oorzaak van deze schepping kunnen zijn?"

Kuṃbha zei:

"Dat wat geen zaad (oorzaak) heeft en wat niet te beschrijven is, dat is daarom geen oorzaak van iets anders – er is niets uit voortgekomen. Het Zelf is dus noch de doener, noch de handeling, noch het instrument. Het is de waarheid. Het is het eeuwige, absolute bewustzijn. Het is zelfkennis. Er bestaat geen schepping in de

hoogste Brahman. In theorie kun je het ontstaan en bestaan van een golf in de oceaan baseren op de tijd (van het ontstaan) en op de ruimte (dat waarin het als een golf lijkt te bestaan). Maar wie heeft er ooit geprobeerd om ook zo'n relatie tussen Brahman en de schepping vast te stellen? Want in Brahman bestaat geen tijd en geen ruimte. Daarom kan het bestaan van de wereld nergens op worden gebaseerd."

Śikhidhvaja zei:

"Natuurlijk kun je het bestaan van golven in de oceaan rationeel verklaren. Maar ik kan niet begrijpen hoe het mogelijk is dat de wereld en het egogevoel geen oorzaak hebben."

Kuṃbha zei:

"O koning, u heeft de waarheid nu goed begrepen! Het komt, omdat er in feite geen werkelijkheid bestaat die met de woorden 'wereld' en 'egogevoel' overeenkomt. Net zoals er leegte (of het idee van afstand) bestaat en deze niet van ruimte verschilt, zo bestaat deze wereldverschijning in de een of andere vorm ook in het hoogste wezen, oftewel het oneindige bewustzijn.

Wanneer de werkelijkheid van deze wereld zo op de juiste manier wordt begrepen, wordt die werkelijkheid als het hoogste Zelf (Śiva) gerealiseerd. Wanneer het op de juiste manier wordt begrepen, verandert zelfs vergif in nectar. Wanneer het niet op de juiste manier wordt begrepen, wordt het slecht (aŚivam) en een wereld van verdriet. Want alles wat dit bewustzijn denkt te zijn, dat wordt het. Het komt door een verwarring in het Zelf, dat dit bewustzijn zichzelf als belichaamd en als de wereld waarneemt.

Alleen dat hoogste Zelf straalt hier als het hoogste wezen (Śivam). Daarom zijn al die vragen over de wereld en het egogevoel niet van toepassing. Want vragen zijn immers alleen van toepassing, wanneer ze betrekking hebben op de substanties die echt bestaan, niet wanneer ze betrekking hebben op die dingen waarvan het bestaan niet is bewezen. De wereld en het egogevoel hebben geen bestaan dat onafhankelijk is van het hoogste Zelf. En omdat er geen reden is voor hun bestaan, is het de waarheid dat alleen het hoogste Zelf bestaat. Het is de energie van Brahman (māyā) die door de vijf elementen te combineren deze illusie heeft geschapen. Maar bewustzijn blijft bewustzijn en wordt door bewustzijn gerealiseerd; diversiteit wordt door de gedachte over diversiteit waargenomen. Het oneindige doet in zichzelf oneindigheid oprijzen, het oneindige schept oneindigheid; het oneindige ontstaat uit oneindigheid en oneindigheid blijft oneindig. Bewustzijn straalt als bewustzijn."

[VI.I.97] Cūḍālā (vervolg): het zuivere ervaren is de essentie van het bestaan

Kuṃbha zei:

"Uit goud kan op een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats een sieraad worden gemaakt. Maar uit het Zelf (de absolute vrede) wordt niets gemaakt en er keert ook nooit iets in terug. Brahman rust in zichzelf. Daarom is het noch het zaad, noch de oorzaak van de schepping van de wereld, die louter een kwestie van ervaren is.

Buiten dit ervaren bestaat er niets dat de wereld of het egogevoel zou kunnen worden genoemd. Daarom bestaat er alleen maar het oneindige bewustzijn."

Śikhidhvaja zei:

"O wijze, ik begrijp dat er in de Heer geen wereld en geen egogevoel bestaat. Maar hoe komt het dan dat de wereld en het egogevoel zich zó voordoen dat ze lijken te bestaan?"

Kuṃbha antwoordde:

"Het is inderdaad het oneindige, zonder begin en zonder einde, dat als zuiver ervarend bewustzijn bestaat. Alleen dat is dit uitgestrekte universum, dat als het ware zijn lichaam is. Er bestaat buiten het intellect geen andere substantie, noch bestaat er een buitenkant of een leegte. Het zuivere ervaren is de essentie van bestaan en is daarom de essentie van bewustzijn is. Net zoals vloeibaarheid en water niet van elkaar kunnen worden gescheiden, zo bestaan bewustzijn en niet-bewustzijn gezamenlijk. Dit valt verder niet uit te leggen, want dat wat bestaat, bestaat zoals het bestaat.

Omdat er in bewustzijn noch een tegenstelling noch een verdeling bestaat, is dat zelf-evident.

Als het oneindige bewustzijn wel van iets anders de oorzaak zou zijn, hoe zou het dan als onbeschrijfelijk en onvergelijkbaar kunnen worden beschouwd? Brahman is dus noch een oorzaak, noch een zaad. Wat zouden we dan als het effect kunnen beschouwen? Daarom is het onjuist om de schepping met Brahman te associëren en om het inerte met het oneindige bewustzijn te associëren. Als er een wereld (of egogevoel) lijkt te zijn, dan zijn dit slechts lege woorden om ons mee te vermaken.

Bewustzijn wordt niet vernietigd. Echter, als zo'n vernietiging al zou kunnen worden begrepen, dan is het bewustzijn dat dit begrijpt vrij van de vernietiging en van de schepping. Als zo'n vernietiging kan worden begrepen, dan is dat zeker een zinsbegoocheling. Daarom bestaat alleen het bewustzijn, niet één en niet veel! Genoeg hierover.

Wanneer er dus geen materieel bestaan is, bestaat het denken ook niet. Er bestaat noch een wereld, noch een egogevoel. Blijf (ongeacht of je nu wel of niet een lichaam hebt) stevig in vrede en rust gevestigd, vrij van mentale conditionering. Wanneer de waarheid omtrent Brahman wordt gerealiseerd, is er geen plaats voor zorgen en ongerustheid."

[VI.1.98] Cūḍālā (vervolg): er is nooit iets geschapen en dus bestaat de geest niet

Śikhidhvaja zei:

"O heilige, wilt u mij alstublieft zodanig instrueren dat het me volkomen duidelijk wordt dat de geest niet bestaat?"

Kuṃbha zei:

"O koning, in werkelijkheid bestaat er geen geest, noch heeft er ooit een entiteit bestaan die de geest wordt genoemd. Dat wat hier straalt en wat de geest wordt genoemd, is in feite de oneindige Brahman (bewustzijn). Door onwetendheid

omtrent zijn ware natuur ontstaan de gedachten van een geest en van de wereld en van alles wat daarbij hoort. Wanneer zelfs deze concepten geen enkele substantie hebben, hoe kunnen 'ik' en 'jij' dan voor waar worden aangenomen? Er bestaat dus niet zoiets als 'wereld' en niets van alles wat er lijkt te bestaan is ooit geschapen. Dit alles is alleen maar Brahman. Hoe zou dat kunnen worden gekend en door wie dan wel?

Zelfs in het begin van de huidige wereldcyclus werd deze wereld niet geschapen. Ik beschreef het slechts als schepping om het u te laten begrijpen. Doordat er absoluut geen oorzakelijke factoren zijn, kan dit alles helemaal niet zijn geschapen. Daarom is alles wat er bestaat Brahman en niets anders. Het is zelfs niet logisch om te zeggen dat de Heer (die geen naam of vorm heeft) deze wereld heeft geschapen! Het is niet waar. Wanneer op deze manier wordt begrepen dat de schepping van de wereld vals is, dan is de geest die de gedachte van zo'n schepping koestert beslist ook vals.

Geest is slechts een bundel van gedachten die de waarheid beperken. Maar let wel, verdeling impliceert deelbaarheid. Wanneer het oneindige bewustzijn niet kan worden verdeeld, bestaat er geen deelbaarheid en dus bestaat er ook geen verdeling. Hoe zou de geest (de verdeler) dan wel echt kunnen bestaan? Wat er hier ook maar lijkt te bestaan, dat wordt door Brahman in Brahman waargenomen en dat waarnemen wordt beleefdheidshalve geest genoemd. Slechts het oneindige bewustzijn strekt zich als het universum uit. Waarom zouden we het dan het universum noemen? In deze dimensie van het oneindige bewustzijn is elke kleine verschijning die er maar lijkt te bestaan niets meer dan een weerkaatsing van bewustzijn in zichzelf: er bestaat dus noch een geest noch de wereld. Alleen in onwetendheid wordt alles als 'de wereld' gezien. Daarom is de geest onwerkelijk.

Op grond van het bovenstaande wordt alleen de schepping ontkend, niet dat wat IS. De werkelijkheid die als deze wereld wordt gezien, heeft geen begin en is niet geschapen. Daarom kunnen (behalve voor een totaal onwetende) de verklaringen in de geschriften en de eigen ervaringen omtrent het verschijnen en verdwijnen van substanties niet als ongeldig worden beschouwd. Hij die de geldigheid van zulke verklaringen en ervaringen ontkent moet worden gemeden. De transcendente werkelijkheid is eeuwig; de wereld is niet onwerkelijk (alleen de beperkende toevoeging, de geest, is onwerkelijk). Daarom is dit alles het ondeelbare, onbegrensbare, naam- en vormloze, oneindige bewustzijn. Het is de zelfreflectie van Brahman, met zijn oneindige vormen die het universum (met zijn cyclus van schepping en ontbinding) lijkt te zijn. Het is deze Brahman zelf, die zichzelf gedurende een ogenblik als dit universum kent en waardoor dat dan lijkt te bestaan. Er bestaat geen geest."

[VI.1.99] Cūḍālā (vervolg): ook de schepper Brahmā is maar een idee of denkbeeld

Śikhidhvaja zei:

"Mijn misleiding is verdwenen. Door uw genade is er wijsheid ontstaan. Ik ben bevrijd van alle twijfel. Ik weet wat er moet worden geweten. De oceaan van illusie is overgestoken. Ik ben in vrede, zonder 'ik'-gedachte besta ik uitsluitend als zuivere kennis."

Kuṃbha zei:

"Wanneer de wereld als zodanig niet bestaat, waar bestaan 'ik' of 'jij' dan? Blijf dus in vrede in jezelf en verricht zonder iets te willen die handelingen, die van moment tot moment bij de situatie passen. Dit alles is slechts Brahman en dat is vrede; 'ik' en 'de wereld' zijn woorden zonder substantie. Wanneer de substantieloosheid van zulke uitdrukkingen wordt ingezien, wordt de wereld als identiek aan Brahman gezien.

De schepper Brahmā is slechts een gedachte (een denkbeeld). Zo is het ook met woorden als 'Zelf' of 'ik'. Het verkeerd of goed begrijpen daarvan impliceert gebondenheid of bevrijding! De gedachte: 'Ik ben' leidt tot gebondenheid en zelfvernietiging. Het besef: 'Ik ben (besta) niet' leidt tot vrijheid en zuiverheid. Gebondenheid en vrijheid zijn slechts gedachten. Dat wat zich van deze gedachten gewaar is, dat is het oneindige bewustzijn (dat het enige is dat bestaat). De gedachte: 'Ik ben' is de bron van alle ellende. De afwezigheid van dat gevoel is volmaaktheid. Besef: 'Ik ben niet het egogevoel' en rust dan in zuiver gewaarzijn.

Wanneer dat zuivere gewaarzijn oprijst, verdwijnen alle gedachten. Dan is er volmaaktheid. In het zuivere gewaarzijn (volmaaktheid, de Heer) bestaat noch een oorzaak, noch de daaruit voortkomende schepping (de objecten). Indien er geen objecten bestaan, dan is er ook geen ervaring, noch het daarmee gepaard gaande egogevoel. Wanneer het egogevoel niet bestaat, waar is dan saṃsāra (de cyclus van geboorte en dood)? Wanneer saṃsāra dus niet bestaat, blijft alleen de Allerhoogste over. Daarin bestaat het universum net zoals beelden in een nog onbewerkt blok steen bestaan. Alleen hij die zo (zonder tussenkomst van de geest en daardoor zonder de gedachte van een universum) naar het universum kijkt ziet de waarheid. Dat inzicht wordt nirvāṇa genoemd.

Net zoals de oceaan als enige bestaat wanneer het woord 'golf' van zijn betekenis wordt ontdaan, zo bestaat ook Brahman als enige wanneer het woord ‘schepping ' als betekenisloos wordt gezien. Deze schepping is Brahman; alleen Brahman is zich gewaar van deze schepping. Wanneer de betekenis van het woord ‘schepping' wordt losgelaten, wordt de ware betekenis van ‘schepping' gezien als identiek aan de eeuwige Brahman. Wanneer men het woord 'Brahman' onderzoekt, wordt het Al begrepen. Wanneer je op dezelfde manier het woord ‘schepping' onderzoekt, wordt Brahman begrepen. Dat bewustzijn, dat de basis en de bestaansgrond is van al zulke gedachten en van het er zich van gewaar zijn, wordt echter met het woord 'Brahman' aangeduid. Wanneer die waarheid duidelijk wordt begrepen en wanneer aan de dualiteit van kennis en het gekende voorbij wordt gegaan, blijft de hoogste, onbeschrijfelijke en niet te verwoorden vrede over."

[VI.1.100] Cūḍālā (vervolg): ik besta niet, noch bestaat er een ander

Śikhidhvaja zei:

"Als het allerhoogste wezen en de wereld allebei werkelijk bestaan, dan denk ik dat het allerhoogste wezen de oorzaak is en de wereld het gevolg!"

Kuṃbha antwoordde:

"Alleen indien er oorzakelijkheid bestaat kan er een gevolg worden verondersteld. Maar als er geen oorzakelijkheid bestaat, hoe zou er dan een gevolg uit kunnen oprijzen? Er bestaat geen causale relatie tussen Brahman en het universum: wat er hier ook maar bestaat, het is allemaal Brahman. Wanneer er zelfs geen zaad bestaat, hoe zou er dan iets kunnen worden geboren? Wanneer Brahman naamloos en vormloos is, dan kan er zeker geen oorzakelijkheid (zaad) in bestaan. Brahman doet daarom niets, in Brahman bestaat geen oorzakelijkheid. Daarom bestaat er geen gevolg welke de wereld zou kunnen worden genoemd.

Gij zijt alleen Brahman en alleen Brahman bestaat. Wanneer men deze Brahman zonder de juiste kennis op een verkeerde manier begrijpt, wordt het als het universum ervaren. Dit universum is als het ware het lichaam van Brahman. Wanneer dat oneindige bewustzijn zichzelf als iets anders beschouwt dan wat het in werkelijkheid is, wordt dat zelfvernietiging (zelfervaring) genoemd. Die zelfvernietiging is de geest. Zijn natuur is het vernietigen (verhullen) van zelfkennis. Zelfs al duurt die zelfvernietiging maar heel kort, toch wordt dat de geest genoemd die gedurende een wereldcyclus bestaat.

Zo'n denkbeeldig bestaan duurt totdat de juiste kennis begint te dagen en alle gedachten ophouden. Aangezien het denkbeeldige bestaan onwerkelijk is, verdwijnt het op natuurlijke wijze zodra de waarheid wordt gerealiseerd. Wanneer de wereld alleen maar als een woord en niet als een echte onafhankelijke substantie bestaat, hoe zou die dan als een echt bestaand iets kunnen worden geaccepteerd? Zijn onafhankelijke bestaan is net als het water in een luchtspiegeling. Hoe kan dat echt zijn? Die verwarde staat, waarin deze onwerkelijkheid werkelijk lijkt te bestaan, wordt de geest genoemd. Het niet begrijpen van de waarheid is onwetendheid of de geest; een juist begrip is zelfkennis of zelfrealisatie. Net zoals door het besef: 'Dit is geen water' de luchtspiegeling niet langer als een luchtspiegeling wordt gezien, zo wordt die geest vernietigd door het besef: 'Dit is niet het zuivere bewustzijn, maar slechts beweging in bewustzijn en dat wordt de geest genoemd'.

Wanneer op deze manier wordt begrepen dat de geest niet bestaat, wordt ook ingezien dat het egogevoel, etc., niet bestaat. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat. Alle gedachten houden op. De verwarring die oprees in de vorm van de geest houdt op wanneer de gedachten ophouden. Ik besta niet noch bestaat er een ander, noch u noch dit alles bestaat; er bestaat geen geest en er bestaan geen zintuigen. Alleen dat Ene bestaat – het zuivere bewustzijn. Niets in de drie werelden wordt ooit geboren en niets sterft. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat. Er bestaat noch eenheid, noch diversiteit, noch verwarring, noch misleiding. Niets vergaat en niets

bloeit. Alles (zelfs de energie die zich toont in de vorm van de wens en van de wensloosheid) is je eigen Zelf."

[VI.1.101] Cūḍālā (vervolg): de bevrijde mens heeft geen geest

Kuṃbha (Cūḍālā) zei:

"Ik hoop dat u nu innerlijk spiritueel bent ontwaakt en dat u weet wat er te weten valt en ziet wat er te zien valt."

Śikhidhvaja antwoordde:

"O Heer, door uw genade heb ik de hoogste staat aanschouwd. Hoe kwam het toch dat het tot nu toe mijn begrip te boven ging?"

Kuṃbha zei:

"Slechts wanneer de geest volkomen rustig is en wanneer men alle wensen naar plezier heeft laten varen en wanneer de zintuigen ontdaan zijn van iedere kleuring (bedekking), slechts dan kunnen de woorden van een leraar op de juiste wijze worden begrepen. Toch zijn de verschillende eerdere inspanningen niet voor niets geweest, want het resultaat van vandaag is het gevolg van die inspanningen en de onzuiverheden in de lichamen zijn weggevallen. Wanneer men aldus van psychische conditionering is bevrijd en wanneer de onzuiverheden zijn verwijderd of gezuiverd, kunnen de woorden van de leraar direct in het binnenste van je wezen worden gehoord, net zoals een afgeschoten pijl die de steel van de lotus doorboort. U hebt deze staat van zuiverheid bereikt en daardoor bent u door mijn uiteenzetting verlicht en is uw onwetendheid verdreven.

Door onze satsaṅga (het in gezelschap van de wijze verkeren) is uw karma (handelingen en hun daaruit voortvloeiende indrukken) vernietigd. Tot deze ochtend aan toe was u als gevolg van onwetendheid vervuld van de onjuiste ideeën omtrent 'ik' en 'mij'. Door het licht van mijn woorden heeft de geest nu uw hart verlaten en nu bent u volledig ontwaakt, want onwetendheid bestaat slechts zolang de geest in uw hart functioneert. Nu bent u verlicht en bevrijd. Blijf in dat oneindige bewustzijn gevestigd, bevrijd van verdriet, bevrijd van de drang om iets te willen bereiken en bevrijd van alle gehechtheid."

Śikhidhvaja zei:

"Heer, heeft de bevrijde mens ook nog steeds een geest? Hoe leeft hij en hoe functioneert hij hier zonder een geest?"

Kuṃbha antwoordde:

"Er bestaat beslist geen geest in de bevrijde mens. Wat is de geest? De psychische conditionering (intense beperking die naar wedergeboorte leidt) wordt de geest genoemd; in bevrijde wijzen is deze conditionering afwezig. De bevrijde wijzen leven met behulp van een geest die vrij is van conditionering en die niet tot wedergeboorte leidt. Dat is helemaal geen geest, maar zuiver licht (sattva). De bevrijde wijzen leven en functioneren terwijl ze in deze sattva en niet in de geest gevestigd zijn. De onwetende en inerte geest is geest; de verlichte geest wordt sattva genoemd. De onwetenden leven in hun geest, de verlichten leven in sattva."

[VI.1.101, 102] Cūḍālā (vervolg): over boetedoening

Kuṃbha vervolgde:

"Door uw volledige verzaking hebt u de staat van sattva (de ongeconditioneerde geest) bereikt. U hebt de geconditioneerde geest volledig verzaakt, daar ben ik van overtuigd. Uw geest is als zuivere, oneindige ruimte geworden. U hebt de staat van volkomen evenwicht, 'de volmaakte staat' bereikt, waarin alles (zonder dat er iets achter blijft) wordt losgelaten, dat is volledige verzaking.

Welk geluk (vernietiging van ellende) verkrijg je door boetedoeningen? Het hoogste en oneindige geluk bereikt u slechts door volledige gelijkmoedigheid. Welk geluk wordt er in de hemel verkregen? Degene die geen zelfkennis heeft, probeert door het uitvoeren van rituelen wat vreugde te verwerven. Iemand die geen goud kan krijgen, neemt genoegen met koper!

O koninklijke wijze, u had met de hulp van Cūḍālā gemakkelijk wijs kunnen worden. Waarom moest u uw toevlucht zoeken in deze zinloze en betekenisloze boetedoening? Het heeft een begin en einde en in het midden is er de schijn van geluk. Desalniettemin, uw boetedoening heeft in zekere zin tot dit spiritueel ontwaken geleid. Blijf nu in wijsheid gevestigd.

In dit oneindige bewustzijn rijzen zowel al deze waarheden als ook de onware gedachten op en ze lossen er ook weer in op. Zelfs gedachten zoals: 'Dit moet worden gedaan' en 'Dit moet niet worden gedaan' zijn druppeltjes van dit oneindige bewustzijn. Laat ook die vallen en rust in het ongeconditioneerde. Al deze dingen (boetedoening, enz.) zijn indirecte methoden. Waarom zou u de directe methode van zelfkennis niet toepassen?

Dat wat als sattva werd beschreven moet door sattva zelf worden opgegeven – dat wil zeggen door er volkomen vrij van te zijn, (door er niet aan gehecht te zijn). O koning welke ellende er zich ook maar in de drie werelden voordoet, dat ontstaat slechts door mentale begeerte. Als u in die gelijkmoedige staat bent gevestigd (waarin wel of geen gedachtenbeweging geen enkel verschil maakt) dan rust u in het eeuwige.

Er bestaat slechts één oneindig bewustzijn. Die Brahman (het zuivere bewustzijn) wordt sattva genoemd. De onwetende ziet het als de wereld. Beweging (agitatie) en ook niet-beweging in dat oneindige bewustzijn zijn slechts gedachten in de geest van de toeschouwer: het totaal van het oneindige bewustzijn omvat dit alles, maar dan zonder dergelijke gedachten. Zijn werkelijkheid gaat woorden te boven!"

Vasiṣṭha vervolgde:

Na dit te hebben gezegd verdween Kuṃbha van het toneel, juist toen de koning hem uit eerbetoon bloemen wilde aanbieden. Terwijl hij nadacht over de woorden van Kuṃbha, verzonk de koning in diepe meditatie, geheel bevrijd van alle wensen en begeerten en stevig in de ongeconditioneerde staat gevestigd.

[VI.1.103] Cūḍālā (vervolg): door gedachtebeweging komt deze wereld tot bestaan

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl Śikhidhvaja zo in diepe meditatie volkomen vrij van iedere mentale verandering of beweging in het bewustzijn was verzonken, legde Cūḍālā haar vermomming af, keerde terug naar het paleis en nam daar in haar eigen vrouwelijke vorm de staatszaken weer onder haar hoede. Na drie dagen ging ze terug naar de plek waar Śikhidhvaja was achtergebleven en ze was verheugd om te zien dat hij nog steeds in diepe meditatie was verzonken. Ze dacht: "Ik moet hem nu naar het gewone bewustzijn terugbrengen, want waarom zou hij het lichaam nu al verlaten? Laat hem nog een tijdje over het koninkrijk regeren en dan kunnen wij beiden tegelijkertijd ons lichaam verlaten. Het onderricht dat ik hem heb gegeven, zal niet verloren gaan. Door yoga-oefeningen zal ik hem wakker en alert houden."

Ze brulde steeds opnieuw als een leeuw, maar hij deed zijn ogen niet open. Ze duwde het lichaam op de grond. Nog steeds bleef hij in het Zelf verzonken. Ze dacht: "Helaas, hij is volkomen geabsorbeerd in het Zelf. Hoe kan ik hem tot lichaamsbewustzijn terugbrengen? Aan de andere kant, waarom zou ik dat eigenlijk doen? Laat hem die onbelichaamde staat maar bereiken en dan zal ook ik dit lichaam nu verlaten!"

Terwijl ze zich gereed maakte om haar lichaam te verlaten, dacht ze: "Voordat ik mijn lichaam verlaat, zal ik toch eens kijken of er nog ergens een zaadvorm van de geest (vāsanā) in zijn lichaam is achtergebleven. Als dat zo is, dan kan hij wakker worden gemaakt en kunnen we samen als twee verlichte wijzen verder leven. Als het evenwel niet zo is en als hij de uiteindelijk bevrijding al heeft bereikt, dan zal ook ik dit lichaam verlaten." Zij onderzocht zijn lichaam en ontdekte dat het zaad van individualiteit nog steeds in hem aanwezig was.

Rāma vroeg:

Heer, wanneer het lichaam van de wijze als een blok hout op de grond ligt, hoe kan men dan weten of er nog steeds een spoor van sattva (gezuiverde geest) in hem aanwezig is?

Vasiṣṭha zei:

Ongezien en subtiel is er in zijn hart nog een spoor sattva aanwezig en dat is de oorzaak voor de terugkeer van lichaamsbewustzijn. Het is net zoals met de bloem en de vrucht die ook potentieel in het zaad aanwezig zijn. In het geval van de wijze met een geest die volkomen vrij is van gedachtenbewegingen, die geen enkel idee heeft van dualiteit of eenheid en wiens bewustzijn zo krachtig en standvastig is als een berg – zijn lichaam is in een staat van volkomen evenwicht en laat geen tekenen van pijn of plezier blijken; dat lichaam rijst of valt (leeft of sterft) niet, maar blijft in perfecte harmonie met de natuur. Slechts zo lang als er gedachten omtrent dualiteit of eenheid bestaan, zolang ondergaat het lichaam veranderingen (zoals ook voor de geest geldt). Het is de gedachtenbeweging die als deze wereld verschijnt. Daardoor ervaart de geest plezier, woede en misleiding, welke zodoende niet kunnen worden

onderdrukt. Maar wanneer de geest stevig in gelijkmoedigheid is gevestigd, rijzen zulke verstoringen niet in hem op. Hij is als zuivere ruimte.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer sattva in een staat van volledig evenwicht is, worden er geen fysieke of psychische gebreken ervaren. Het is niet mogelijk om sattva los te laten, op een gegeven moment eindigt het vanzelf. Wanneer er geen geest en ook geen sattva meer in het lichaam is, valt het lichaam uit elkaar en lost het op in de elementen – net zoals sneeuw smelt door de zon. Śikhidhvaja's lichaam was vrij van de geest (gedachtenbeweging), maar bezat nog wel een spoor van sattva. Daardoor was het nog niet in de elementen opgelost. Toen Cūḍālā dit bemerkte, besloot ze: "Ik zal nu de zuivere, alomtegenwoordige intelligentie binnengaan en ik zal proberen om het lichaamsbewustzijn in hem te doen ontwaken. Als ik dat niet nu doe, dan zal hij zeker na verloop van tijd uit zichzelf ontwaken. Maar waarom zou ik tot die tijd alleen blijven?"

Daarop verliet Cūḍālā haar lichaam en ging de zuivere geest (sattva) van Śikhidhvaja binnen. Zij bracht die zuivere geest in beweging, ging vlug haar eigen lichaam weer binnen en veranderde zichzelf onmiddellijk in de gedaante van de jonge asceet Kuṃbha. Kuṃbha begon zachtjes de hymnen uit de Sāma-Veda te zingen. Door daarnaar te luisteren keerde de koning spoedig tot het lichaamsbewustzijn terug. Opnieuw zag hij Kuṃbha voor zich. Hij was gelukkig. Hij zei tegen Kuṃbha: "O heer, gelukkig zijn we weer in uw bewustzijn opgerezen! En om mij te zegenen bent u hier weer speciaal naar toe gekomen!"

Kuṃbha zei:

"Vanaf het moment dat ik u heb verlaten, is mijn geest (hart) hier bij u gebleven. Ik verlang niet naar de hemel, want ik wil slechts bij u zijn. In deze wereld heb ik geen verwant, vriend, vertrouweling of leerling die ook maar enigszins bij u in de buurt komt."

Śikhidhvaja antwoordde:

"Ik voel me waarlijk gezegend dat een verlicht en onthecht iemand als u toch bij mij wilt blijven. Blijft u alstublieft hier in het woud bij mij wonen!"

Kuṃbha vroeg:

"Vertel eens: Hebt u een tijdje in de hoogste staat gerust? Hebt u gedachten zoals: 'Dit is anders', 'Dit is ongeluk' enz., los kunnen laten? Is uw begeerte naar genietingen uitgeblust?"

Śikhidhvaja antwoordde:

"Door uw genade, heb ik de andere oever van deze saṃsāra (wereldverschijning) bereikt. Ik heb bereikt wat er te bereiken valt. Er bestaat niets anders dan het Zelf – noch het bekende noch dat wat nog gekend zal worden (het onbekende), noch het bereikte noch dat wat verzaakt is of wat nog verzaakt moet worden, noch iets dat werkelijk bestaat noch iets anders en zelfs geen sattva (een zuivere geest). Net zoals de oneindige ruimte verblijf ik in de ongebonden staat."

[VI.1.104] Cūḍālā (vervolg): de bevrijde wijze aanvaardt alles wat hem toevalt

Vasiṣṭha vervolgde:

Na nog een uur op die plek te hebben doorgebracht, gingen de koning en Kuṃbha het bos in en zwierven daar acht dagen rond. Kuṃbha stelde voor om naar een ander bos te gaan en de koning stemde daarmee in. Zij volgden de normale leefregels en voerden de gepaste religieuze rituelen uit om de voorvaderen en de goden gunstig te stemmen. Onware gedachten, zoals: 'Dit is ons huis' of 'Dit is het niet' kwamen niet in hun hart op. Soms waren ze gekleed in prachtige gewaden, andere keren droegen zij vodden. Soms smeerden ze zich in met sandelhoutpasta en op andere momenten met as. Na een paar dagen straalde de koning met dezelfde schittering als Kuṃbha.

Toen Kuṃbha (Cūḍālā) de straling van de koning zag, begon ze te denken: "Dit is mijn edele en sterke echtgenoot. Het bos is prachtig. We kennen geen vermoeidheid. Hoe is het dan mogelijk dat er geen lustgevoel in ons hart opkomt? De bevrijde wijze aanvaardt en ervaart alles wat ongevraagd tot hem komt; er ontstaat dwaasheid (onwetendheid) als hij in regels (starheid) gevangen raakt. De vrouw bij wie er (in de nabijheid van haar edele en sterke echtgenoot en terwijl ze zich in een tuin vol bloemen bevinden) geen verlangens oprijzen, is zo goed als dood! Wat baat het de kenner van de waarheid (de wijze met zelfkennis) om iets af te wijzen wat zonder enige inspanning kan worden verkregen? Ik moet mijn echtgenoot in staat stellen om samen met mij seksueel genot te hebben." Na dit besluit zei Kuṃbha tot Śikhidhvaja: "Vandaag is het een bijzondere dag en ik moet naar de hemel om mijn vader te zien. Laat me gaan en ik zal vanavond weer terugkomen."

De twee vrienden gaven elkaar bloemen en Kuṃbha vertrok. Cūḍālā legde haar vermomming af, ging naar het paleis en vervulde de koninklijke plichten. In haar vermomming als Kuṃbha ging zij vervolgens weer naar Śikhidhvaja terug. De koning zag een verandering in haar gelaatsuitdrukking en vroeg: "O Godenzoon, waarom kijk je zo ongelukkig? Wijzen laten hun evenwicht door geen enkele invloed van buitenaf verstoren."

Kuṃbha zei:

"Zij die (hoewel zij in een evenwichtige staat gevestigd blijven) hun organen gedurende hun leven niet toestaan om op een natuurlijke wijze te functioneren, zijn halsstarrige en koppige mensen. Zolang er sesamzaad is, is er olie; zolang er een lichaam is, zijn er ook verschillende gemoedstoestanden. Hij die zich verzet tegen die staten waar het lichaam op natuurlijke wijze aan is onderworpen, slaat de ruimte met een zwaard aan stukken. Het door yoga verkregen evenwicht dient voor de geest, niet voor de organen van handeling en hun staten. Zolang er een lichaam is, zolang zal je de organen van handeling hun eigen functie moeten laten vervullen, terwijl het intellect en de zintuigen in een staat van evenwicht blijven. Dat is een natuurwet waar zelfs de goden aan zijn onderworpen."

[VI.1.105] Cūḍālā (vervolg): Kuṁbha verandert ‘s nachts in Madanikā

Kuṃbha vervolgde:

"O koning, luister nu alstublieft naar de ellende die me is overkomen. Want als je je ongeluk met een vriend deelt, dan voel je je direct een stuk beter, net zoals een zware, donkere wolk lichter wordt door het regenen. Wanneer een vriend naar je lotgevallen luistert, wordt de geest ook weer helder en vredig, net zoals water weer helder wordt wanneer je er een stukje aluin in laat vallen.

Nadat ik u verliet, ging ik naar de hemel om daar mijn plichten te vervullen. Toen het avond werd, verliet ik de hemel om naar u terug te keren. Op weg door de ruimte zag ik de wijze Durvāsa, die haastig voorbij vloog om op tijd te zijn voor zijn avondgebeden. Hij was als het ware in donkere wolken gehuld en met bliksems getooid. Daardoor leek het alsof hij een vrouw was die haastig op weg was naar haar minnaar. Ik groette hem en als grapje vertelde ik hem hoe hij eruit zag. Hij werd woedend om mijn onbeschaamdheid en sprak een vloek over mij uit: "Voor deze brutaliteit zal je iedere nacht in een vrouw veranderen. "Ik ben bedroefd door deze gedachte, dat ik voortaan iedere nacht in een vrouw zal veranderen. Het is echt verschrikkelijk dat de godenzonen, die zo gemakkelijk door lustgevoelens worden overheerst, zo onder de gevolgen van het beledigen van heilige wijzen moeten lijden. Maar waarom zou ik echter treuren, want mijn Zelf wordt er immers niet door geraakt."

Śikhidhvaja zei:

"O godenzoon, waarom zou u treuren? Laat het allemaal maar gebeuren, want het Zelf wordt niet door het lot van het lichaam aangetast. Welke vreugde of welk verdriet je ook maar overkomt dat betreft slechts het lichaam, niet het inwonende Zelf. Als zelfs u zich overgeeft aan verdriet, wat zal de onwetende dan wel niet doen! Of misschien is het alleen maar zo dat u, terwijl u een onfortuinlijke gebeurtenis vertelt, u de daarvoor geëigende woorden en uitdrukkingen gebruikt!"

Vasiṣṭha vervolgde:

Zo troostten zij elkaar, want ze waren nu onafscheidelijke vrienden. De zon was ondergegaan en het werd langzaam donker. Zij verrichtten hun avondgebeden. Weldra begon het lichaam van Kuṃbha geleidelijk van vorm te veranderen. Terwijl hij tegen zijn tranen vocht zei hij met een verstikte stem tegen Śikhidhvaja: "O, kijk nu toch eens, ik voel mijn lichaam als het ware wegsmelten en in de aarde verdwijnen. Aan mijn borstkas verschijnen borsten. Mijn skelet krijgt een vrouwelijke vorm. En kijk, de kleding en sieraden van een vrouw komen als vanzelf uit mijn lichaam tevoorschijn. O wat moet ik nu toch en hoe kan ik mijn schaamte verbergen, want ik ben nu echt een vrouw geworden!"

Śikhidhvaja antwoordde:

"O verhevene, u weet wat er geweten moet worden. Treur niet om het onvermijdelijke. Uw lot treft alleen uw lichaam, niet de inwoner van het lichaam. Kuṃbha beaamde: "U hebt gelijk. Ik voel nu geen verdriet meer. Wie kan de natuurwetten weerstreven?"

Zo pratende gingen ze naar bed (ze sliepen in hetzelfde bed). En zo leefde Cūḍālā met haar echtgenoot, gedurende de dag als een jonge mannelijke asceet en in de nacht als een vrouw.

[VI.1.106] Cūḍālā (vervolg): Madanikā trouwt met Śikhidhvaja

Vasiṣṭha vervolgde:

Na een paar dagen zo te zijn samen geweest, zei Kuṃbha (Cūḍālā in vermomming) tegen Śikhidhvaja:

"O koning, luister naar mijn voorstel. Sinds een tijdje ben ik ‘s nachts een vrouw. Ik wil ‘s nachts die rol van vrouw ook graag vervullen. Ik voel dat ik de rol van de vrouw van een waardige echtgenoot moet vervullen. In de drie werelden is er niemand, die zoveel voor me betekent als u. Daarom wil ik graag met u in het huwelijk treden en met u vrijen. Dat is vreugdevol, natuurlijk en mogelijk. Hoe zou dat verkeerd kunnen zijn? We hebben allebei wensen en afkeer overwonnen en zijn gelijk gestemd. Laten we daarom zonder wens of tegenzin doen wat natuurlijk is."

Śikhidhvaja antwoordde:

"O vriend, ik zie er geen goed of kwaad in om dat te doen. O wijze, doe dus wat u wenst. Omdat de geest in volkomen evenwicht is, zie ik overal slechts het Zelf. Doe daarom wat u wenst."

Kuṃbha antwoordde:

"O koning, als u het zo voelt dan zal dit een heel bijzondere dag worden. De hemelse wezens zullen van ons huwelijk getuige zijn."

Zij verzamelden al de attributen die voor het huwelijksritueel nodig zijn en ter voorbereiding op de plechtigheid wasten zij elkaar met heilig water en offerden zij eerbiedig aan de voorouders en aan de goden.

Toen ze daarmee klaar waren werd het nacht. Kuṃbha veranderde in een prachtige vrouw. 'Hij' zei tot de koning: "O allerliefste vriend, nu ben ik een vrouw. Mijn naam is Madanikā. Ik groet u. Ik ben uw vrouw." Śikhidhvaja versierde haar met kettingen, bloemen en juwelen. Terwijl hij haar schoonheid bewonderde, zei de koning: "O Madanikā, je straalt als de godin Lakṣmī. Mogen wij net zo gelukkig samenleven als de zon en zijn schaduw, Lakṣmī en Nārāyaṇa, Śiva en Pārvatī. En moge voorspoed met ons zijn."

Het stel stak zelf het heilige vuur aan en verrichtte het huwelijksritueel conform de aanwijzingen in de geschriften. Het altaar was met bloeiende takken en met kostbare edelstenen en halfedelstenen versierd. De vier hoeken waren met kokosnoten versierd en er stonden kannen gevuld met het heilige water uit de Ganges. In het midden brandde het heilige vuur. Zij schreden rond het vuur en onder begeleiding van de heilige hymnen brachten zij de voorgeschreven plengoffers aan dat vuur. Tijdens deze ceremonie pakte de koning steeds de hand van Madanikā en toonde zo zijn liefde voor haar en zijn vreugde over de gebeurtenis. Zij liepen drie keer om het vuur heen en voerden de zogenaamde Lājā Homa uit. Toen trokken zij zich terug in de bruidskamer (een grot die speciaal voor die gelegenheid was ingericht). De maan

zond zijn koele stralen uit. Het huwelijksbed was van geurende bloemen gemaakt. Zij legden zich neer op het bed en voltrokken hun huwelijk.

[VI.1.107] Cūḍālā (vervolg): Śikhidhvaja's standvastigheid wordt op proef gesteld

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de zon opkwam veranderde Madanikā weer in Kuṃbha. Zo leefde dit paar gedurende de dag als vrienden en gedurende de nacht als man en vrouw. Op een nacht toen Śikhidhvaja sliep, sloop Kuṃbha (Cūḍālā in vermomming) weg naar het paleis om de koninklijke plichten te vervullen en keerde snel weer terug naar het bed van de koning.

Een maand lang leefden zij in de grotten van de Mahendra berg. Vervolgens zwierven zij door verschillende wouden en gingen van de ene berghelling naar de andere. Zij leefden ook een tijd in de tuin van de goden (het Pārijāta woud) op de zuidelijke helling van de Maināka berg. Ook zwierven zij rond in de regio's Kuru en Kosala.

Nadat zij zich een aantal maanden op deze manier hadden vermaakt, dacht Cūḍālā (in de vermomming van Kuṃbha): "Ik zal de standvastigheid van de koning testen door hem allerlei hemelse vreugden en genot voor te schotelen. Als hij hierdoor onaangedaan blijft, dan zal hij beslist nooit meer naar vermaak verlangen."

Aldus besloten, creëerde Cūḍālā met haar toverkracht voor Śikhidhvaja de illusie dat de oppergod Indra samen met een aantal hemelse wezens voor hem stond. Onaangedaan door hun plotselinge verschijnen, betoonde de koning hen gepaste eer. Toen vroeg hij aan Indra: "Alstublieft, vertelt u me waaraan ik het heb te danken dat u zich al deze moeite heeft getroost om vandaag hierheen te komen?"

Indra antwoordde:

"O heilige, wij zijn hier allen naar toe gekomen, omdat we onweerstaanbaar door uw aanwezigheid werden aangetrokken. Wij hebben in de hemel uw glorie horen bezingen. Kom, kom met ons mee naar de hemel: omdat de hemelse wezens over uw grootsheid hebben gehoord willen ze u graag ontmoeten. Wij verzoeken u om deze hemelse onderscheidingstekenen te accepteren waarmee u door de ruimte zult kunnen reizen, net zoals de volmaakte wijzen dat doen. O wijze, verlichte wezens zoals u wijzen het geluk dat hen ongevraagd toevalt niet af. Laat uw bezoek de hemel zuiveren."

Śikhidhvaja zei:

"O Indra, ik ken de hemelse voorrechten! Maar de hemel bestaat voor mij overal en nergens. Ik voel me gelukkig waar ik ook ben, want ik koester geen wensen. Ik kan echter niet naar die door u beschreven en tot een bepaald gebied beperkte hemel gaan! Ik kan uw opdracht dus niet vervullen."

Indra zei:

"Maar ik denk dat het goed is als de verlichte wijzen zich enige moeite moeten getroosten, teneinde het plezier te ervaren dat hen toekomt."

Śikhidhvaja bleef stil. Indra maakte zich klaar om te vertrekken.

Śikhidhvaja zei:

"Ik zal nu niet komen, want het is nu nog niet de juiste tijd."

Nadat hij de koning en Kuṃbha had gezegend, verdween Indra samen met zijn gevolg.

[VI.1.108] Cūḍālā (vervolg): de perfecte staat van gelijkmoedigheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat ze het getoverde schouwspel had beëindigd, zei Cūḍālā tegen zichzelf: "Gelukkig, de koning wordt niet door de verleidingen van geneugten aangetrokken. Zelfs toen Indra hem bezocht en hem uitnodigde om naar de hemel te komen, bleef de koning onaangedaan en zo zuiver als de ruimte. Ik zal hem nu aan een andere test onderwerpen, teneinde na te gaan of hij misschien wel door de combinatie van de krachten van aantrekking en afkeer wordt aangedaan."

Diezelfde nacht nog schiep Cūḍālā met haar toverkracht een wonderschone lusthof met daarin een buitengewoon prachtig bed. Ze schiep een jonge man, met een fysieke aantrekkingskracht die zelfs nog groter was dan die van Śikhidhvaja. En ze verscheen op dat bed, terwijl ze door haar minnaar stevig werd omhelsd.

Śikhidhvaja had zijn avondgebeden opgezegd en zocht zijn vrouw Madanikā. Na enig zoeken ontdekte hij de geheime plaats van de twee geliefden. Hij zag hen terwijl ze geheel opgingen in hun liefdesspel. Haar haar omcirkelde hem. Met haar handen omvatte ze zijn gezicht. Hun monden vonden elkaar in een vurige kus. Zij waren duidelijk opgewonden door een hartstochtelijke liefde voor elkaar. Iedere beweging van hun ledematen drukte hun uitzonderlijke liefde voor elkaar uit. Hun gelaat weerspiegelde de vreugde van hun hart. Hun lichamen leken met elkaar te versmelten. Zij waren zich in het geheel niet meer van hun omgeving bewust.

Śikhidhvaja keek ernaar, maar bleef onbewogen. Hij wilde hen niet storen en draaide zich om om weg te gaan. Maar het paar had zijn aanwezigheid toch opgemerkt. Hij zei tegen hen: "Laat mij jullie geluk alstublieft niet verstoren."

Na een tijdje kwam Madanikā uit de lusthof en zij ontmoette Śikhidhvaja. Ze schaamde zich voor haar eigen gedrag. Maar de koning zei: "Mijn liefste, waarom kom je al zo snel terug? Alle wezens bestaan immers om geluk te ervaren. En het is moeilijk om in deze wereld een paar te vinden dat zo in harmonie is met elkaar. Ik word hier niet door aangedaan, want ik weet immers heel goed waar mensen in deze wereld van houden. Kuṃbha en ik zijn grote vrienden, Madanikā is slechts het gevolg van de vloek van Durvāsa!"

Madanikā bepleitte:

"O heer, het komt door de natuur van de vrouw! Zij zijn niet standvastig in hun loyaliteit. Zij zijn acht keer gepassioneerder dan een man. Zij zijn zwak en kunnen in de nabijheid van een aantrekkelijk persoon hun lust niet beheersen. Vergeef me en wees niet boos."

Śikhidhvaja antwoordde:

"Ik ben helemaal niet boos op je, mijn liefste. Maar het is beter dat ik je voortaan als een goede vriend en niet meer als mijn vrouw beschouw."

Cūḍālā was zeer verheugd over de houding van de koning, die bewees dat hij boven lust en woede was uitgestegen. Zij legde onmiddellijk haar vermomming als Madanikā af en nam haar oorspronkelijke vorm als Cūḍālā weer aan.

[VI.1.109] Cūḍālā (vervolg): de liefde van een wijze vrouw

Śikhidhvaja zei:

"O schone dame, wie ben je en hoe kom je hier? Hoe lang ben je hier al? Je lijkt wel heel erg op mijn vrouw!"

Cūḍālā antwoordde:

"Ik ben het ook echt, Cūḍālā. Ikzelf nam de vermomming van Kuṃbha en van alle andere gedaantes aan, teneinde je geest te doen ontwaken. Ook nam ik de vorm aan van deze kleine illusoire wereld met de lusthof, enz., die je zojuist hebt gezien. Vanaf de eerste dag dat je dwaas genoeg het koninkrijk hebt verlaten en hiernaartoe kwam voor je boetedoeningen, heb ik geprobeerd om je spiritueel te doen ontwaken. Ik ben het, die jou in de gedaante van Kuṃbha heeft onderwezen. De gedaantes van Kuṃbha en anderen bestonden niet werkelijk. Nu ben je volledig ontwaakt en weet je alles wat er te weten valt."

Vasiṣṭha vervolgde:

Śikhidhvaja verzonk in diepe meditatie en zag in zichzelf alles wat zich had afgespeeld sinds het moment dat hij het paleis had verlaten. Hij was zeer verheugd en zijn liefde voor zijn vrouw werd nog groter. Toen hij weer tot het lichaamsbewustzijn terugkeerde, omhelsde hij zijn vrouw met een onbeschrijfelijk vurige hartstocht. Hun hart liep over van liefde voor elkaar en een tijdlang leek het alsof ze in een transcendente staat verkeerden.

Śikhidhvaja zei vervolgens tot Cūḍālā:

"Hoe zoet is toch de liefde van een toegewijde vrouw, zelfs nog zoeter dan nectar! Wat heb je ter wille van mij toch verschrikkelijk geleden! De manier waarop je mij uit de oceaan van onwetendheid hebt gered valt met niets te vergelijken. In de traditie worden verschillende uitzonderlijke vrouwen beschreven die voorbeeldige echtgenotes waren, maar vergeleken met jou stellen ze niets voor. Jij overtreft hen allen in waardigheid en nobele kwaliteiten. Je hebt hard gevochten en mijn verlichting teweeggebracht. Hoe kan ik je hiervoor belonen? Inderdaad, zo streven liefhebbende vrouwen ernaar om hun echtgenoot uit de oceaan van saṃsāra te verlossen. Door de liefde voor hun echtgenoot bereiken zij hiermee, wat zelfs de geschriften, de leraar en de mantra niet voor elkaar kunnen krijgen. De vrouw is alles voor haar man – vriend, broer, weldoener, bediende, leraar, gezelschap, rijkdom, geluk, geschrift, onderkomen en volger. Zo'n vrouw moet daarom te allen tijde en op elke manier worden vereerd en worden aanbeden.

Mijn lieve Cūḍālā, je bent inderdaad de beste onder de vrouwen. Kom, omhels me nog een keer."

Vasiṣṭha zei:

Nadat hij dit had gezegd, omhelsde Śikhidhvaja Cūḍālā opnieuw vol liefde en hartstocht.

Cūḍālā zei:

"Mijn heer, toen ik je die zinloze boetedoeningen zag uitvoeren, deed het mijn hart veel pijn. Ik verloste mijzelf van die pijn door hier heen te komen en door te proberen om je te doen ontwaken. Ik deed dat uitsluitend voor mijn eigen vreugde en voor mijn eigen genoegen. Ik verdien daarvoor geen lof!"

Śikhidhvaja antwoordde:

"Moge voortaan alle vrouwen hun eigen egoïstische verlangens vervullen door de geest van hun echtgenoot te doen ontwaken, op dezelfde manier als jij dat hebt gedaan!"

Cūḍālā zei:

"Ik zie in jou niet langer de zinloze begeerten, gedachten en gevoelens die jou jaren geleden kwelden. Vertel me nu alstublieft, wat ben je nu, waarin ben je gevestigd en wat zie je?"

Śikhidhvaja antwoordde:

"Mijn liefste, ik rust in datgene wat jij in mijn binnenste teweegbrengt. Ik ben niet langer gebonden. Ik ben net als de oneindige, ondeelbare ruimte. Ik ben vrede. Ik heb die staat bereikt, die zelfs voor de goden als Viṣṇu en Śiva moeilijk te bereiken is. Ik ben vrij van verwarring en misleiding. Ik ervaar noch verdriet, noch vreugde. Ik kan niet zeggen: 'Dit is' of 'De ander is'. Ik ben bevrijd van alle bedekkingen en verheug me in een staat van innerlijk welbevinden. Wat ik ben, dat ben ik – het is moeilijk onder woorden te brengen! Mijn liefste, jij bent mijn leraar: ik groet je. Mijn liefste, door jouw genade ben ik deze oceaan van saṃsāra overgestoken; ik zal niet weer in dezelfde fout vervallen."

Cūḍālā vroeg:

"In dat geval, wat wil je nu gaan doen?"

Śikhidhvaja antwoordde:

"Ik erken geen verboden of geboden. Wat jij ook doet, dat vind ik goed. Doe wat je passend lijkt en ik zal je volgen."

Cūḍālā zei:

"Heer, we zijn nu beiden gevestigd in de staat van verlichte wezens. Voor ons zijn zowel begeerte als het tegenovergestelde hetzelfde. Wat is het nut van het beoefenen van prāṇa of van het oefenen van het oneindige bewustzijn? Daarom moeten we in het begin, in het midden en aan het eind dat zijn wat we zijn en daarom zullen we dat ene moeten loslaten wat dan nog over is. Wij zijn de koning en koningin in het begin, het midden en aan het einde. Het enige wat moet worden losgelaten, dat is misleiding! Laten we dus naar het koninkrijk terugkeren en het voorzien van een wijs regeerder."

Śikhidhvaja vroeg: "Maar waarom zouden we nu eigenlijk de uitnodiging van Indra om naar de hemel te komen niet accepteren?"

Cūḍālā antwoordde:

"O koning, ik verlang niet naar vermaak, noch naar glamour van een koninkrijk. Ik blijf in de omstandigheid waarin ik door mijn natuur ben geplaatst. Wanneer de gedachte: 'Dit is plezierig' tegenover de gedachte 'Dit niet' wordt gezet, dan verdwijnen zij allebei. Ik blijf in die vrede, die hierna blijft voortbestaan."

De twee bevrijde wezens brachten vervolgens samen de nacht in seksueel genot door.

[VI.1.110] Cūḍālā (slot): en het verhaal van Kaca

Vasiṣṭha ging verder:

Bij het ochtendgloren stond het paar op en ze verrichtten hun ochtendtaken. Met haar gedachtenkracht toverde Cūḍālā een gouden vat tevoorschijn die het heilige water van de zeven oceanen bevatte. Met dit water waste ze de koning en ze kroonde hem tot keizer. Ze sprak: "Moge u met de luister van de acht goddelijke beschermers van het universum begiftigd zijn."

De koning op zijn beurt installeerde Cūḍālā opnieuw als zijn koningin. Hij stelde haar voor om met behulp van haar gedachtenkracht een leger op de been te brengen. En dat deed ze.

Met het koninklijke paar voorop, zittend op de meest statige olifant, marcheerde het hele leger in de richting van het koninkrijk. Onderweg wees Śikhidhvaja Cūḍālā de verschillende plaatsen aan, waar hij zijn ascetische leven had doorgebracht. Spoedig bereikten ze de rand van de stad, alwaar hen door de inwoners een warm welkom werd gebracht.

Geassisteerd door Cūḍālā regeerde Śikhidhvaja het koninkrijk gedurende tienduizend jaar, waarna hij nirvāṇa (bevrijding, als een lamp zonder olie) bereikte, vanwaar er geen wedergeboorte meer is. Hij bereikte de hoogste staat – na als de beste onder de koningen van alle vreugden van het wereldse bestaan te hebben genoten en na lang te hebben geleefd – omdat er in hem slechts een klein beetje sattva was overgebleven. O Rāma, verricht ook jij zonder smart dergelijke spontane en natuurlijke handelingen. Sta op. Geniet van de vreugden van de wereld en ook van de uiteindelijke bevrijding.

Het verhaal van Kaca

O Rāma, nu heb ik je dus het verhaal van Śikhidhvaja vertelt. Als je dat pad volgt, dan bestaat er nooit meer verdriet. Regeer zoals Śikhidhvaja regeerde. Je zult van de wereldse genoegens genieten en ook jij zult uiteindelijk bevrijding bereiken. Datzelfde gebeurde ook met Kaca, de zoon van Bṛhaspati (de leermeester van de goden).

Rāma vroeg:

Heer, vertelt u mij alstublieft hoe Kaca (de zoon van Bṛhaspati) verlichting bereikte.

Vasiṣṭha zei:

Net zoals Śikhidhvaja bereikte ook Kaca verlichting. Op zekere dag, toen Kaca nog jong was, verlangde hij er vurig naar om van saṃsāra te worden bevrijd. Hij ging naar zijn vader Bṛhaspati toe en vroeg: "Heer, u weet alles. Vertelt u mij alstublieft, hoe men zichzelf uit de kooi van saṃsāra kan bevrijden."

[VI.1.111] Kaca: alleen het verzaken van de geest is de volledige verzaking

Bṛhaspati zei:

"Mijn zoon, bevrijding uit de gevangenis van saṃsāra is alleen mogelijk door totale verzaking!"

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen hij dit hoorde en nadat hij alles had opgegeven, vertrok Kaca naar het woud. Bṛhaspati bleef onaangedaan onder deze loop der gebeurtenissen. De wijzen worden niet door een vereniging of afscheid in beroering gebracht. Na acht jaren van boetedoening en afzondering, ontmoette Kaca zijn vader opnieuw en vroeg hem: "Vader, ik heb, nadat ik alles had verzaakt, gedurende acht jaar boetedoeningen verricht; hoe komt het dan dat ik de hoogste staat van vrede nog steeds niet heb bereikt?"

Bṛhaspati herhaalde slechts zijn eerdere uitspraak, "Verzaak alles" en vertrok. Kaca beschouwde dit als een aanwijzing en wierp zelfs de boomschors weg waarmee hij zijn lichaam bedekte. Zo vervolgde hij gedurende drie jaar zijn boetedoeningen. Opnieuw zocht hij het gezelschap van zijn vader op en na hem te hebben geëerd, vroeg hij: "Vader, ik heb zelfs mijn kleding en wandelstok verzaakt, maar ik heb nog steeds geen zelfkennis verworven!"

Bṛhaspati antwoordde hierop:

"Met 'totaal' wordt slechts de geest bedoeld, want de geest is alles. Het verzaken van de geest is volledige verzaking."

Nadat hij dit gezegd had, verdween Bṛhaspati weer. Kaca keerde zich naar binnen in een poging om de geest te vinden teneinde deze te kunnen verzaken. Maar hoe hij ook zocht, hij kon niets vinden dat geest kon worden genoemd! Niet in staat om de geest te vinden, begon hij te denken: "De fysieke substanties zoals het lichaam kunnen niet als de geest worden beschouwd. Waarom straf ik dan dat onschuldige lichaam? Ik zal teruggaan naar mijn vader en hem vragen waar ik die vreselijke vijand in de vorm van de geest kan vinden. Zodra ik dat weet, kan ik hem verzaken."

Aldus besloten, bezocht hij opnieuw zijn vader en vroeg hem: "Vertelt u mij alstublieft wat de geest is, opdat ik hem kan verzaken?"

Bṛhaspati antwoordde: "Zij die de geest kennen, zeggen dat de geest het 'ik' is. Het egogevoel dat in jezelf oprijst, dat is de geest."

"Maar dat is moeilijk, zo niet onmogelijk," zei Kaca.

Bṛhaspati reageerde: "Aan de andere kant is het makkelijker dan het verfrommelen van een bloem die je in de hand houdt en makkelijker dan het sluiten van je ogen! Want dat wat door onwetendheid lijkt te bestaan, verdwijnt zodra kennis begint te dagen. In waarheid bestaat er geen egogevoel. Door onwetendheid en

misleiding lijkt het te bestaan. Waar is dit egogevoel, hoe kwam het op, wat is het? Er bestaat te allen tijde en in alle dingen slechts het ene zuivere bewustzijn! Dit egogevoel is dus slechts een woord. Geef dat op mijn zoon, en geef de zelfbeperking (mentale conditionering) op. Jij bent het ongeconditioneerde dat nooit door tijd, ruimte, etc. kan worden geconditioneerd."

[VI.1.112, 113] Het verhaal van de misleide man

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij hierdoor in de hoogste wijsheid was onderwezen, bereikte Kaca verlichting. Hij bleef vrij van het egogevoel en van gehechtheid. O Rāma, leef zoals hij. Het egogevoel is onwerkelijk. Vertrouw het niet en wijs het niet af. Hoe zou je iets dat onwerkelijk is, kunnen vastpakken of afwijzen? Als het egogevoel als zodanig onwerkelijk is, wat betekenen dan geboorte of dood? Je bent het subtiele en zuivere bewustzijn, dat ondeelbaar en zonder gedachten is en dat alle wezens omvat. Alleen in de staat van onwetendheid wordt de wereld gezien in de vorm van een denkbeeldige verschijning; in de staat van verlichting wordt dit allemaal als Brahman gezien. Laat gedachten over eenheid en diversiteit los en ervaar gelukzaligheid. Gedraag je niet als de misleide man die lijdt!

Rāma zei:

Uw woorden zijn voor mij als honing en ze maken mij helemaal gelukkig. Ik ben nu gevestigd in de transcendente staat. Maar toch kan ik er nog geen genoeg van krijgen. Hoewel ik reeds voldaan ben, blijf ik u om steeds meer vragen, want wie heeft er ooit genoeg van honing? Wie is die misleide man die u zojuist noemde?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, luister naar dit leuke verhaal over de misleide man. Er was eens een man die geheel in de greep van misleiding was. Hij was geboren en getogen in een woestijn. Op een zeker ogenblijk rees er een waandenkbeeld in hem op: "Ik ben uit ruimte ontstaan, ik ben ruimte en de ruimte is van mij. Het is daarom mijn taak om de ruimte te beschermen." Aldus besloten bouwde hij een huis om de ruimte te beschermen. Hij was pas tevreden toen de ruimte goed in het huis was opgeborgen. Maar na verloop van tijd raakte het huis in verval. Hij huilde, "O, mijn ruimte, waar ben je naar toe gegaan? Wat erg, het is verdwenen."

Toen groef hij een put en wist zeker dat de ruimte in de put goed werd beschermd. Maar door de tand des tijds verdween ook deze put. Toen maakte hij achtereenvolgens een pot, een mijn en ook een klein bosje met vier sal-bomen[20]. Tot verdriet van de man gingen ook zij na verloop van tijd allemaal verloren.

O Rāma, luister naar de betekenis van dit verhaal. De misleide man staat symbool voor het egogevoel. Dat ontstaat net zoals beweging in de lucht (wind) ontstaat. In werkelijkheid is het Brahman. Omdat dit niet wordt beseft, beschouwt het egogevoel de ruimte om zich heen als zijn essentie en als zijn bezit. Op dezelfde wijze

[20] Shorea robusta, ook Sal of Shalia, een boom in het Indische subcontinent.

identificeert het zichzelf met het lichaam, etc., en wil dat dan ook allemaal beschermen. Het lichaam, etc., bestaat enige tijd en sterft vervolgens. Door deze misleiding heeft het egogevoel telkens weer verdriet, omdat het denkt dat het daardoor zelf doodgaat en verloren is. Maar wanneer de pot, etc., verloren gaan, blijft de ruimte onaangetast. En op dezelfde manier blijft het Zelf onaangetast als het lichaam sterft. O Rāma, het Zelf is zuiver bewustzijn, zelfs nog subtieler dan ruimte. Het gaat nooit verloren. Het wordt niet geboren. Het kan niet verdwijnen. En het is Brahman alleen dat schijnt als deze wereldverschijning. Weet dit en wees voor altijd gelukkig.

[VI.1.114] Over de ongedifferentieerde staat; nirvikalpa

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest met zijn denkvermogen en met zijn verbeeldingskracht rees voor het eerst op uit het hoogste Brahman. En deze geest verblijft als zodanig ook in dat Brahman, net zoals de geur in een bloem, de golven in de oceaan en de lichtstralen in de zon verblijven. Het uiterst subtiele en onzichtbare Brahman werd als het ware vergeten en daardoor rees het verkeerde idee op van het werkelijk bestaan van de wereldverschijning.

Als je denkt dat de lichtstralen iets anders zijn dan de zon en er los van bestaan, dan hebben de lichtstralen een eigen werkelijkheid. Als iemand meent dat een gouden armband een armband is, dan is het voor die persoon ook een armband en geen goud.

Alleen als men zich realiseert dat de lichtstralen in niets verschillen van de zon, dan kan worden gezegd dat het verstand ongedifferentieerd is (nirvikalpa). Als men beseft dat golven in niets verschillen van de oceaan, dan kan worden gezegd dat het verstand ongedifferentieerd is (nirvikalpa). Als men beseft dat de armband in niets van het goud verschilt, dan kan worden gezegd dat het verstand ongedifferentieerd is (nirvikalpa).

Hij die naar het spel van de vonken kijkt realiseert zich niet dat het alleen maar het vuur is. Zijn geest ervaart vreugde en verdriet als deze vonken opspatten en op de grond neerkomen. Als hij beseft dat de vonken slechts het vuur zijn en daarvan in niets verschillen, dan ziet hij ook alleen maar het vuur en van zo iemand kan worden gezegd dat zijn verstand ongedifferentieerd is (nirvikalpa).

Hij die aldus in het nirvikalpa is gevestigd, is inderdaad een groots iemand. Zijn verstand verzwakt niet. Hij heeft datgene bereikt wat waard is om te worden bereikt. Zijn hart zit niet vastgeklonken aan de objecten. O Rāma, laat die inbeelding van diversiteit en van op zichzelf bestaande objecten daarom varen en blijf gevestigd in het bewustzijn.

Waar het Zelf ook maar aan denkt, dat wordt gematerialiseerd als gevolg van de inherente kracht die inherent is aan bewustzijn. Die gematerialiseerde gedachte schijnt dan als iets onafhankelijks! Op soortgelijke wijze zal alles wat de geest (die begiftigd is met het denkvermogen) ook maar in gedachten neemt ogenblikkelijk materialiseren. Dit is de oorsprong van diversiteit. Daarom is deze wereldverschij-

ning noch werkelijk, noch onwerkelijk. Net zoals bewuste wezens in hun eigen dagdromen diverse objecten scheppen en ervaren, zo is deze wereldverschijning de dagdroom van Brahman. Wanneer het als Brahman wordt gezien, verdwijnt de wereldverschijning; want vanuit het absolute punt gezien bestaat deze wereld niet. Brahman blijft Brahman en het schept niets dat al niet eerder bestond!

O Rāma, weet dat wat je ook doet, het slechts zuiver bewustzijn is. Slechts Brahman is hier als alles aanwezig, want er bestaat niets anders. Er is geen bestaansgrond voor 'dit' en de 'ander'. Laat daarom zelfs elke gedachte over bevrijding en gebondenheid varen. Verblijf in de zuivere, egoloze staat en houd je bezig met natuurlijke activiteiten.

[VI.1.115] Het verhaal van **Bhṛṅgīśa: de drievoudige discipline**

Vasiṣṭha vervolgde:

Houd op met twijfelen. Toon morele moed. Wees de beste doener van activiteiten, de beste genieter van vreugde en de beste verzaker van alles. In de dagen van weleer werd een dergelijke drievoudige discipline door heer Śiva aan Bhṛṅgīśa onderwezen, waardoor laatstgenoemde de algehele bevrijding bereikte. Bhṛṅgīśa was iemand met een gewone (traditionele) zelfkennis. Hij ging naar heer Śiva toe en vroeg: "Heer, ik word misleid door deze wereldverschijning. Leer me alstublieft die houding waardoor ik van deze misleiding word bevrijd."

Heer Śiva antwoordde: "Houd op met twijfelen. Toon morele moed. Wees een mahābhokttā (groot genieter van vreugde), een mahākartā (een groot doener van activiteiten) en een mahātyāgi (een grote verzaker).

Hij is een mahākartā (een grootdoener van activiteiten) als hij vrij is van twijfel en als hij zich (steeds met een stille, zuivere staat in de geest) in dagelijkse situaties op een passende wijze gedraagt, zonder daarbij acht te slaan op de publieke opinie (met betrekking tot dharma (goed) of adharma (verkeerd)), zonder toe te geven aan voor- of afkeur respectievelijk aan succes of mislukking en zonder egogevoel of jaloezie. Hij is nergens aan gehecht, maar blijft slechts de getuige van alles, zonder zelfzuchtige wensen of motieven, zonder verdriet of droefenis, onaangedaan door activiteit of non-activiteit, zonder opwinding of verrukking maar met een vredige geest. Zijn gehele wezen is er een van vrede en evenwicht (gelijkmoedigheid), welke in alle omstandigheden (bij de geboorte, het bestaan of het vergaan van alle dingen) wordt gehandhaafd.

Hij is een mahābhokttā (een groot genieter) als hij niets haat en nergens naar verlangt maar slechts geniet van alle dagelijkse ervaringen, als hij zelfs bij het verrichten van activiteiten zich nergens aan hecht en niets afwijst, als hij niets ervaart tijdens de ervaring en als hij het spel van de wereld gadeslaat zonder er door te worden geraakt. Het hart van zo'n persoon wordt noch beroerd door het plezier en de pijn dat zich in de loop van het leven voordoet, noch wordt het hart beroerd door verwarrende veranderingen en hij kijkt met vreugde naar ouderdom en dood, naar onafhankelijkheid en armoede en zelfs naar grote rampen en rijkdom. Zijn gehele wezen is

er een van geweldloosheid en deugdzaamheid en hij geniet in gelijke mate van zoet of zuur, zonder daarbij onderscheid te maken tussen 'dit is lekker' en 'dat niet'.

Hij is een mahātyāgi (een groot verzaker) als hij iedere overtuiging uit zijn geest heeft gebannen met betrekking tot dharma en adharma, pijn en plezier, geboorte en dood, met betrekking tot elke wens, elke twijfel, elke opvatting, als hij de misvatting ten aanzien van het ervaren van pijn in het lichaam, in de geest, etc., doorgrondt, als hij beseft: 'Dat er voor Mij geen lichaam, geen geboorte, geen goed, geen kwaad bestaat' en als hij de gedachte van een wereldverschijning geheel en al heeft uitgebannen."

Vasiṣṭha vervolgde:

Op bovenstaande wijze gaf heer Śiva onderricht aan Bhṛṅgīśa en die werd daardoor verlicht. O Rāma, neem deze houding aan en overstijg het lijden.

[VI.1.116, 117] Het verhaal van Ikṣvāku: over het niet bestaan van saṃsāra

Rāma vroeg:

Heer, u kent alle waarheden. Waaraan herkent men (als het egogevoel in de geest is opgelost) de sattvische staat?

Vasiṣṭha zei:

Een dergelijke geest is zelfs bij de grootst mogelijke provocatie vrij van zonden, zoals begeerte en misvatting. Hij wiens egogevoel is opgelost verliest nooit deugden zoals vreugde (over andermans voorspoed). De knopen van de mentale conditionering en van de neigingen zijn doorgehakt. Boosheid is sterk aan banden gelegd en misvattingen worden ineffectief. Wensen verliezen hun kracht. Begeerte verdwijnt. De zintuigen functioneren gelijkmatig, zonder opwinding of neerslachtigheid. Zelfs als plezier en pijn zich op het gelaat tonen wordt de geest er niet door aangedaan, want die vindt ze onbelangrijk. Het hart rust in gelijkmoedigheid.

De verlichte mens die over al deze deugden beschikt, verblijft zonder inspanning en op natuurlijke wijze in het lichaam. Heilige mensen ervaren geen vreugde en verdriet door de diverse en soms zelfs grote tegenstellingen (bijvoorbeeld voor- en tegenspoed) die voortvloeien uit de afwisselingen van het bestaan en het niet-bestaan.

Wee degene die dit pad naar zelfkennis (dat als hij zijn intelligentie goed aanstuurt binnen zijn bereik ligt) niet opgaat. De verschillende manieren om deze oceaan van saṃsāra (de wereldverschijning, de kringloop van geboorte en dood) over te steken en zo de hoogste vrede te bereiken, bestaan uit het onderzoek naar de aard van het Zelf (Wie ben ik?), uit het onderzoek naar de wereld (Wat is deze wereld?) en uit het onderzoek naar de waarheid (Wat is waarheid?).

Toen hij nog over zijn koninkrijk regeerde, reflecteerde jouw eigen voorvader (Ikṣvāku) op zekere dag in zichzelf: "Wat kan toch de oorsprong zijn van deze wereld die vol zit met allerlei leed – zoals ouderdom, dood, pijn, plezier en misleiding?" Hij kon daar geen antwoord op vinden. Daarom vroeg hij het (na hem op de juiste wijze eer te hebben betoond) aan zijn vader Manu, de zoon van Brahmā: "Heer, uw

aanmoediging brengt me ertoe om een probleem aan u voor te leggen. Wat is de oorsprong van deze wereld? Hoe kan ik worden bevrijd van deze saṃsāra?"

Manu antwoordde: "Mijn zoon, alles wat je hier ziet bestaat niet, echt helemaal niets daarvan! Ook bestaat er niets, dat niet wordt gezien en dat voorbij de geest en de zintuigen zou liggen. Er bestaat slechts het eeuwige en oneindige Zelf. Wat als het universum wordt waargenomen, is slechts een reflectie in dat Zelf. Als gevolg van de energie welke inherent is aan het kosmische bewustzijn, wordt die reflectie op de ene plaats als de kosmos gezien en op de andere plaats als de levende wezens. Dat noem je de wereld. Er bestaat geen gebondenheid noch bevrijding. Het ene oneindige bewustzijn alleen bestaat en het is één noch veel! Stop elke gedachte aan gebondenheid en bevrijding en blijf in vrede."

[VI.1.118 - 120] Ikṣvāku (vervolg): de zeven staten naar ontwaking

Manu vervolgde:

"Wanneer het zuivere bewustzijn concepten en gedachten in zichzelf laat oprijzen, neemt het een individualiteit (jīva) aan. Dergelijke individuen dwalen in deze saṃsāra (wereldverschijning) rond. Wat tijdens een zons- of maansverduistering eerst niet kon worden gezien, wordt na afloop daarvan wel gezien: op analoge wijze is het ook mogelijk om door die individuele ervaring heen, de zuivere ervaring waar te nemen en dat is het oneindige bewustzijn. Maar deze zelfkennis wordt niet door studie van de geschriften verworven en ook niet met behulp van een guru; het kan alleen door het Zelf voor het Zelf worden verkregen.

Beschouw je lichaam en zintuigen als instrumenten voor ervaring en niet als het Zelf. De gedachte: 'Ik ben het lichaam' is gebondenheid; de zoeker dient dat te vermijden. 'Ik ben niets anders dan zuiver bewustzijn' – zo'n begrip (mits het doorleefd is) is bevorderlijk voor bevrijding. Men jammert alleen: 'Ai, ik ben dood of ik ben hulpeloos', wanneer men zich het Zelf dat vrij is van ouderdom, dood, etc. niet realiseert. Door dergelijke gedachten wordt onwetendheid versterkt. Bevrijd je geest van deze onzuivere gedachten en noties. Rust in het Zelf, vrij van dit soort gedachten. Blijf, ook al ben je bezig met handelen, in een staat van volmaakt evenwicht gevestigd en regeer dit koninkrijk in vrede en vreugde.

De Heer vermaakt zich in deze wereldverschijning en trekt het vervolgens in zichzelf terug. De kracht of de energie die schept en die gebondenheid teweegbrengt is dezelfde energie of kracht die de schepping weer oplost en die bevrijding teweegbrengt. Net zoals de boom al zijn delen en bladeren doordringt, zo doordringt ook het oneindige bewustzijn het gehele universum. Helaas beseft de onwetende persoon dit niet, ook al bestaat het in iedere cel van zijn wezen. Degene die ziet dat slechts het Zelf alles is, geniet van de gelukzaligheid.

Men dient door middel van studie van de geschriften en door het gezelschap van heiligen tot dit begrip te komen. Dat is de eerste stap. Reflectie c.q. onderzoek is de tweede. Onthechtheid c.q. psychologische vrijheid is de derde. De vierde is het verbreken van de bindingen c.q. vāsanā's (conditionering en neigingen). De

gelukzaligheid die ontstaat uit zuiver gewaarzijn is de vijfde; hierin leeft de bevrijde wijze als in halfslaap. Zelfkennis is de zesde, hierin is de wijze in een overvloed aan gelukzaligheid opgenomen en leeft hij als in diepe slaap. De zevende staat, die bekend staat als turīya (de transcendente staat) is de bevrijding als zodanig; hierin bestaat volmaakte kalmte en zuiverheid. Hieraan voorbij (maar nog steeds de zevende staat) is de turīyatīta die onbeschrijfelijk is. De eerste drie staten zijn de 'wakende' staten. De vierde is de droomstaat. De vijfde is de diepe slaap staat, omdat het vol gelukzaligheid is. De zesde is de turīya of het niet-duale bewustzijn. De zevende staat is onbeschrijfelijk. Hij die dit heeft bereikt, is gevestigd in zuiver bestaan, zonder onderscheid te maken tussen subject en object. Hij verlangt niet naar de dood, noch naar het leven. Hij is één met allen. Hij is vrij van individualiteit[21].

[VI.1.121, 122] Ikṣvāku (vervolg): over de bevrijde wijze

De bevrijde wijze kan iemand zijn die de wereld formeel verzaakt of iemand die het leven van een huishouder leidt. Maar omdat hij weet: 'Ik doe niets' kent hij geen verdriet.

Wetende: 'Ik ben onaangedaan en mijn geest is ongekleurd en vrij van alle conditionering, ik ben het zuivere en oneindige bewustzijn' kent hij geen verdriet. Bevrijd van gedachten zoals 'ik' en 'de ander' kent de verlichte geen verdriet. Waar hij ook is en in welke omstandigheid hij ook verkeert, hij weet dat dit alles is zoals het is en hij kent geen verdriet. Hij weet dat alle windstreken met de straling van het eeuwige Zelf gevuld zijn. Het komt echt door onwetende zelfbegrenzingen dat men in wisselende omstandigheden vreugde en verdriet ervaart. Wanneer dergelijke onwetende zelfbegrenzingen zijn verzwakt of zijn vernietigd, bestaat er noch opwinding, noch verdriet. Het handelen dat vanuit deze verzwakte vāsanā (conditionering) voortvloeit, is het niet-handelen en het zaad hiervan zal niet ontkiemen! Hij verricht de handelingen alleen met de ledematen van het lichaam, maar de geest en het hart rusten in de hoogste vrede.

Alle andere eerder verkregen vermogens gaan verloren wanneer ze niet herhaaldelijk worden gebruikt. Maar als zelfkennis eenmaal is verkregen, dan neemt deze dag na dag toe.

Individualiteit (jīva-heid) bestaat alleen zolang het verlangen naar plezier voortduurt. Zelfs dit verlangen is uit onwetendheid voortgekomen! Wanneer zelfkennis oprijst, verdwijnt het verlangen en daarmee laat het Zelf de gedachte van individualiteit los en dan realiseert het zijn oneindige natuur. Degenen die gedachten zoals: 'Dit is van mij' en 'Ik ben dit' koesteren, vallen in de valkuil van onwetendheid; degenen die dergelijke gedachten met hun hart en hun geest hebben losgelaten, stijgen hoger en hoger. Zie het zelf-stralende, alles doordringende Zelf. De oceaan van saṃsāra wordt overgestoken op het moment dat de alomtegenwoordigheid van het Zelf wordt gerealiseerd.

---

[21] Opmerking: er lijkt in deze paragraaf van enige verwarring sprake te zijn. In hoofdstuk 126 van dit deel wordt dit echter opgehelderd.

Weet dat alles wat door Brahmā, Viṣṇu, etc., wordt gedaan, door jou wordt gedaan. Wat en wanneer er ook maar iets wordt gezien, dat is allemaal het Zelf (oneindige bewustzijn). Jij bent het oneindige bewustzijn. Waarmee kan dat worden vergeleken? Je bent noch de leegte, noch de niet-leegte, noch bewustzijn, noch niet-bewustzijn, noch het Zelf, noch een ander! Rust in deze kennis. Er is geen plaats die bevrijding wordt genoemd, noch een andere plaats! Wanneer het egogevoel sterft, verdwijnt onwetendheid en dat heet bevrijding.

Hij die deze zelfkennis heeft verkregen heeft niets meer van doen met het kastesysteem, met de regels betreffende de maatschappelijke orde en met de geboden en verboden van de geschriften, hij is net zoals de leeuw die uit zijn kooi ontsnapt. Zijn handelingen vloeien niet voort uit wensen of wilskracht; daarom doet het resultaat er voor hem niet toe. Hij is verheven boven lof en kritiek; hij vereert niets noch wordt hij vereert. Hij wordt niet door anderen verstoord en hij verstoort niemand. Alleen hij is het waard om te worden vereerd, te worden geprezen en te worden gegroet. Niet door riten en rituelen, maar alleen door eerbetoon aan zulke wijzen verkrijgt men wijsheid.

[VI.1.123, 124] Ikṣvāku (slot): over het loslaten van gedachten

Vasiṣṭha vervolgde:

Ikṣvāku bereikte de verlichting nadat hij op de volgende wijze door Manu werd geïnstrueerd. O Rāma, neem ook een dergelijke houding aan.

Rāma vroeg:

Als dat nou de aard van een verlicht persoon is, wat is daar dan zo buitengewoon en wonderbaarlijk aan?

Vasiṣṭha vervolgde:

Wat is er daarentegen voor buitengewoons en wonderbaarlijks aan het verkrijgen van bovennatuurlijk krachten, zoals het vermogen om door de lucht te kunnen vliegen? Het ontbreken van gemoedsrust is het kenmerk van de onwetende. Het kenmerkende voor een verlicht persoon is zuiverheid van geest en het ontbreken van begeerte. Een verlicht persoon wordt niet getypeerd door zijn karakter. Hij is zonder verwarring en misleiding. Saṃsāra is ten einde. En in hem zijn lust, boosheid, smart, misleiding, begeerte en meer van dergelijke rampzalige kwaliteiten sterk afgezwakt.

De Heer vereenzelvigt zich met individualiteit (jīva). Zonder welke oorzaak dan ook rijzen de elementen op in de kosmos. Het individu dat uit de Heer tevoorschijn kwam, ervaart de elementen (objecten) alsof ze door Hem werden geschapen. Alle jīva's rijzen op deze manier op en functioneren zonder enige aanwijsbare noodzaak. Maar vervolgens worden hun eigen individuele activiteiten de oorzaken voor de daaruit voortkomende ervaring van plezier en pijn. De beperking van iemands eigen begrip is de oorzaak van de individuele activiteiten.

Iemands beperkte begripsvermogen en iemands eigen gedachten zijn de oorzaak van gebondenheid, zonder dit is er bevrijding. Laat daarom alle gedachten (saṅkalpa) los. Als je voelt dat je hier door wat dan ook wordt aangetrokken, dan ben je

gebonden; je bent vrij als je nergens door wordt aangetrokken. Wat je ook doet en waar je ook van geniet, je doet werkelijk niets, noch is er genieten. Weet dit en wees vrij.

Al deze gedachten bestaan in de geest. Overwin de geest door de geest. Zuiver de geest door de geest. Vernietig de geest door de geest. Professionele waslui verwijderen vuil met behulp van vuil. Een doorn wordt verwijderd met behulp van een andere doorn. Gif is tegengif voor gif. De jīva kent drie vormen: de gecondenseerde vorm, de subtiele vorm en de hoogste vorm. Het lichaam is de gecondenseerde vorm. De geest met zijn gedachten en begrenzingen is het subtiele lichaam. Laat die twee los en neem je toevlucht tot de hoogste werkelijkheid – het zuivere, onveranderlijke bewustzijn. Dit is het kosmische wezen. Blijf, nadat je de eerste twee krachtig hebt afgewezen, daarin gevestigd.

[VI.1.124, 125] Het verhaal van het hert en de jager (over turīya)

Rāma vroeg:

Alstublieft, beschrijft u turīya voor me, de staat die zonder als zodanig te worden herkend door de wakende staat, de droom staat en de staat van diepe slaap heen stroomt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Die zuivere, onverstoorbare en vrije staat waarin geen sprake is van egogevoel of niet-egogevoel, van werkelijkheid of niet-werkelijkheid, wordt turīya (de vierde staat) genoemd. Het is de staat van de bevrijde wijze. Het is het ononderbroken getuige-bewustzijn. Het onderscheidt zich van de wakende en droom staten, die gekenmerkt worden door gedachtenbewegingen; het onderscheidt zich van de diepe slaap die wordt gekenmerkt door onbeweeglijkheid en onwetendheid. Wanneer het egogevoel wordt opgelost, ontstaat de staat van volmaakt evenwichtigheid, de staat waarin turīya zichzelf manifesteert.

Ik zal je een parabel vertellen, als je die hoort zal je zelfs als je al verlicht bent verlicht worden! In een of ander bos woonde eens een bijzonder wijze man. Toen een jager deze bijzondere wijze zag, ging hij naar hem toe en vroeg hem: "O wijze, er vluchtte een hert, die door mijn pijl was verwond, deze kant uit. Zeg me waar hij heen ging." De wijze antwoordde: "Wij zijn heiligen die in het bos wonen en vrede is onze natuur. We hebben geen egogevoel. Het egogevoel en de geest, die de zintuigelijke activiteiten mogelijk maken, zijn tot rust gekomen. Dat wat de wakende staat, de droom staat en de staat van diepe slaap wordt genoemd ken ik niet. Ik blijf gevestigd in turīya. En daarin kunnen geen objecten worden waargenomen." De jager kon de betekenis van de woorden van de wijze niet bevatten. Hij ging zijns weegs.

O Rāma, daarom zeg ik je dat er niets anders bestaat dan turīya. Turīya is het onveranderlijke bewustzijn en alleen dat bestaat. Waken, dromen en slapen zijn staten van de geest. De geest sterft als zij eindigen. Dan blijft er slechts sattva over – dat is wat de yogi's nastreven.

Dit is de slotsom van alle geschriften: in werkelijkheid bestaat er geen avidyā (onwetendheid) en geen māyā (verbeelding); slechts Brahman bestaat. Sommigen noemen dit de leegte, anderen noemen het zuiver bewustzijn, en weer anderen noemen het de Heer; en zij twisten daar onder elkaar over. Laat al dergelijke gedachten los. Verblijf, met een sterk 'afgezwakte' geest en met de tot rust gekomen intelligentie, zonder gedachtenbeweging in nirvāṇa; rust in het Zelf alsof je doof, stom en blind bent. Laat innerlijk alles los; uiterlijk verricht je de toepasselijke activiteit. Geluk bestaat slechts in de geest, ongeluk bestaat slechts in de geest. Laat dit allemaal ophouden door geen aandacht aan de geest te schenken. Blijf vrij van wat aantrekkelijk en van wat onaantrekkelijk is; deze geringe inspanning volstaat om deze saṃsāra te overwinnen! Je overstijgt verdriet door geen acht te slaan op plezier en pijn en evenmin op iets dat daar weer tussen in ligt. Met deze geringe inspanning bereik je het oneindige.

[VI.1.126] Het zevenvoudige pad van yoga

Rāma vroeg:

Hoe kun je het zevenvoudige pad van yoga bewandelen en wat zijn de kenmerken van deze zeven staten?

Vasiṣṭha vervolgde:

Iemand gelooft in de wereld (pravṛtta) of gelooft niet in de wereld (nivṛtta). In het eerste geval stelt hij zich vragen als: 'Wat stelt deze bevrijding voor? Ik prefereer het leven in deze saṃsāra', en zo iemand houdt zich met zijn wereldse plichten bezig. Na heel veel geboortes wordt hij wijzer. Hij beseft dat de wereldse activiteiten zinloze herhalingen zijn en wil daar zijn leven niet meer aan verspillen. Hij denkt: 'Wat voor zin heeft dit allemaal? Laat ik er mee ophouden.' Zo iemand noem je nivṛtta.

Steeds opnieuw onderzoekt hij: 'Op welke manier kan ik onthechtheid cultiveren en dan deze oceaan van saṃsāra oversteken?' Door deze vraag neemt onthechting dag na dag toe en er ontwaakt vrede en vreugde in zijn hart. Hij is niet geïnteresseerd in het gedoe van de markt, maar houdt zich met meer verdienstelijke zaken bezig. Hij is bang om te zondigen. Zijn spraak is toegesneden op de gelegenheid, zacht, vol waarheid en zoet. Hij heeft de eerste yoga-bhūmikā (yoga-staat) bereikt. Hij is toegewijd aan het dienen van heiligen. Hij verzamelt geschriften waar hij ze maar kan vinden en bestudeert deze. Zijn zoektocht blijft steeds gericht op het oversteken van de oceaan van saṃsāra. Alleen zo iemand is een zoeker. Alle anderen zijn zelfzuchtig.

Vervolgens bereikt hij de tweede yoga-staat, die vicāra[22] (onderzoek) wordt genoemd. Naarstig zoekt hij het gezelschap van heiligen die goed in de geschriften en in spirituele oefeningen zijn onderlegd. Hij weet wat wel en niet moet worden gedaan. Hij verdrijft kwalijke zaken zoals ijdelheid, jaloezie, misleiding en begeerte. Hij leert alle yoga-geheimen van de leermeesters.

[22] Vicāra betekent natuurlijk 'direct observeren' of onderzoeken

Daarna bereikt hij heel gemakkelijk de derde yoga-staat, die asaṃsaṅga (onthechting of vrijheid) wordt genoemd. In afzondering dwaalt hij door het bos en probeert de geest tot stilte te brengen. Door zich aan de geschriften te houden en door deugdzaam gedrag verkrijgt hij het vermogen om de waarheid te zien. Deze onthechtheid of vrijheid is er in twee soorten, de gewone en de beste. In geval van de eerste soort vrijheid voelt de beoefenaar: 'Ik ben noch de doener, noch de genieter. Ik kwel niemand, noch word ik door iemand gekweld. Onder de bescherming van God gebeurt dit alles als gevolg van oud karma. Ik doe niets, of er nu sprake is van pijn of van plezier, van een groot geluk of van rampspoed. Slechts de tijd veroorzaakt dit alles, inclusief het ontmoeten en het afscheid, het psychische leed en de lichamelijke ziekte.' Zo denkende, onderzoekt hij de waarheid. Hij beoefent de gewone onthechtheid of vrijheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

Door het ijverig beoefenen van deze yoga methode, door het gezelschap van heiligen te zoeken en door slecht gezelschap te mijden, openbaart de waarheid zich duidelijk. Als men zich de allerhoogste, dat wil zeggen de enige essentie (de waarheid voorbij deze oceaan van saṃsāra) realiseert, dan beseft hij: 'Ik ben niet de doener, slechts God is de doener; en ook in het verleden heb ik niets gedaan.' Hij zweert alle ijdele en zinloze woorden af en blijft innerlijk en mentaal stil. Dit is de beste onthechtheid (vrijheid). Hij verzaakt iedere afhankelijkheid, boven en beneden, binnen en buiten, tastbaar en niet tastbaar, voelbaar en niet voelbaar. Hij straalt als de op zichzelf staande en grenzeloze ruimte als zodanig. Dit is de beste vrijheid. Daarin geniet hij vrede en gemoedsrust, deugd en zuiverheid, wijsheid en zelfonderzoek.

De eerste yoga-staat openbaart zich als het ware door toeval, mits iemand een zuiver leven vol goede daden heeft geleid. Hij die daarop terecht komt moet dat koesteren en moet dat uit alle macht en met ijver en inspanning verdedigen. Op die manier werkt hij toe naar de tweede staat, onderzoek. Door ijverige beoefening van onderzoek kan hij opstijgen naar de derde staat, vrijheid.

Rāma vroeg:

Hoe kan een onwetend persoon die in een slechte familie wordt geboren en die niet in het gezelschap van heiligen verkeert, deze oceaan van saṃsāra oversteken? En ook nog even iets anders, wat gebeurt er met iemand die doodgaat terwijl hij zich nog in de eerste, tweede of derde yoga-staat bevindt?

Vasiṣṭha zei:

Door zuiver toeval zal die onwetende persoon na vele levens ontwaken. Tot die tijd ervaart hij deze saṃsāra. Zodra er onthechting in zijn hart oprijst, zal de saṃsāra zich terugtrekken. Zelfs een gebrekkige beoefening van deze yoga vernietigt de gevolgen van zonden uit het verleden. Als iemand tijdens de beoefening het lichaam verlaat, dan stijgt hij op naar de hemel en wordt hij geboren in omstandigheden die gunstig zijn om deze oefening voort te zetten. Al gauw zal hij de yoga-ladder weer opklimmen.

Deze drie staten worden de 'wakende staat' genoemd, omdat dit een verdeling in het bewustzijn inhoudt. Maar de beoefenaar wordt wel een eerbaar persoon (ārya). Door naar hem te kijken raken de onwetenden geïnspireerd. Hij die rechtvaardige activiteiten uitvoert en kwaad vermijdt, is eerbaar (ārya). Deze eerbare heiligheid bestaat in de eerste yoga-staat in zaadvorm, het zaad ontkiemt in de tweede staat en het draagt vrucht in de derde. Hij die sterft nadat hij op die manier de status van een eerbaar persoon heeft bereikt en die overduidelijk edele gedachten heeft ontwikkeld, zal lange tijd van de hemelse vreugden genieten en wordt daarna als yogi geboren. Door een ijverige beoefening van deze eerste drie yoga-staten wordt de onwetendheid vernietigd en dan rijst het licht der wijsheid in het hart op.

Vasiṣṭha vervolgde:

In de vierde yoga-staat aanschouwen de yogi's met een onverdeelde geest de in alles aanwezige Ene. De verdeeldheid bestaat niet langer en de eenheid is stabiel, en daarom aanschouwen zij de wereld alsof het een droom is.

In de vijfde staat blijft slechts de onverdeelde werkelijkheid over. Daarom wordt dat wel vergeleken met diepe slaap. Ofschoon hij die deze staat heeft bereikt allerlei externe activiteiten verricht, rust hij in zichzelf.

Na op bovenstaande wijze van de ene staat naar de volgende te zijn gegaan bereikt hij de zesde, de turīya-staat. Daarin beseft hij: 'Ik ben noch werkelijk, noch onwerkelijk, ik ben zelfs niet egoloos. Ik ben voorbij dualiteit en eenheid. Alle twijfels zijn opgelost.' Hij blijft bestaan als ware hij een lamp op een schilderij (met andere woorden hij lijkt, ofschoon hij nirvāna nog niet heeft bereikt, net als zo'n olielamp zonder brandstof aangezien de lamp slechts een geschilderde afbeelding is). Hij is van binnen leeg, van buiten leeg, zo leeg als een leeg vat; tegelijkertijd is hij van binnen vol, van buiten vol, zo vol als een vat dat in de zee is ondergedompeld.

Diegenen die de zevende staat bereiken worden de 'onstoffelijke bevrijde wezens' genoemd. Deze staat kan, ofschoon er diverse beschrijvingen bestaan, met geen woord worden beschreven.

Diegenen die deze zeven staten beoefenen, blijven van leed gevrijwaard. Maar er zwerft een verschrikkelijke olifant in een bos rond en die richt daar grote verwoestingen aan. Pas als die olifant is gedood bereikt men succes in al deze zeven staten, en anders niet. Die olifant is de begeerte. Het lichaam is het bos waar hij in rondzwerft. Hij wordt gek van zinnelijkheid. Als gevolg van conditionering en neigingen (vāsanā) is hij rusteloos. Deze olifant vernietigt iedereen op deze wereld. Hij draagt diverse namen – begeerte, vāsanā (neigingen of mentale conditionering), geest, gedachte, gevoel, gehechtheid, etc. Met het wapen dat voortkomt uit het kennen van eenheid, die moed of vastbeslotenheid wordt genoemd, moet hij worden gedood.

Begeerte rijst slechts op zolang men in een objectief bestaan gelooft! Saṃsāra is alleen maar het gevoel van: 'Dit is'. Het stoppen hiervan is bevrijding (mokṣa). Dat is de essentie van jñāna (wijsheid). Het herkennen van 'objecten' doet begeerte ontstaan. Het niet-herkennen van objecten beëindigt begeerte. De jīva laat zijn zelf-begrenzing los zodra de begeerte stopt. Een groots mens laat daarom alle gedachten los

met betrekking tot wat wel en wat niet werd ervaren. Ik verklaar met opgeheven armen dat die staat van bewustzijn de beste is, welke zonder gedachten of ideeën is. Dat is hoogverheven boven de heerschappij over de wereld. Het niet-denken[23] wordt yoga genoemd. Verblijf in deze staat, voer gepaste activiteiten uit of doe niets. Zolang gedachten zoals 'ik' of 'mijn' blijven bestaan, zolang zal het lijden niet ten einde komen. Als deze gedachten stoppen, dan stopt ook het lijden. Dit wetende, moet je doen wat je wilt.

[VI.1.127] Aanschouw het innerlijke Zelf met het Zelf

Vālmīki zei tegen Bharadvāja:

"Nadat Rāma deze essentie van de hoogste wijsheid had gehoord en hij daardoor werd bevangen door śakti-pāta (directe overdracht van spirituele energie), bleef hij een tijdlang ondergedompeld in de oceaan van gelukzaligheid. Hij was gestopt met het stellen van vragen, met het verzoeken om antwoorden en met de inspanning om deze te begrijpen. Hij was in de hoogste staat van kennis gevestigd geraakt.

Bharadvāja vroeg:

O leermeester! Het is werkelijk een grote vreugde om te horen dat Rāma op deze manier de hoogste staat bereikte. Maar hoe is het voor ons die dwaas en onwetend en tot zonden geneigd zijn mogelijk om tot die staat te komen, een staat die zelfs voor goden zoals Brahmā moeilijk is om te bereiken?

Vālmīki zei:

Ik heb je de complete dialoog tussen Rāma en Vasiṣṭha verteld. Bestudeer deze grondig. Want dit is ook mijn instructie aan jou.

Er bestaat in het bewustzijn geen deel dat de wereld zou kunnen worden genoemd. Maak jezelf door het beoefenen van de aan jou geopenbaarde geheimen vrij van het idee van verdeling. Zowel de wakende als ook de slapende staat maken deel uit van deze schepping. Verlichting wordt gekenmerkt door het zuivere, innerlijke licht. Deze schepping ontstaat uit het niets, het lost op in het niets, zijn natuur is niet anders dan leegte, het bestaat niet. Als gevolg van een beginloze en valse zelfbegrenzing lijkt deze schepping te bestaan en daardoor ontstaat er veel verwarring. Je wordt misleid, omdat je je niet steeds weer opnieuw de waarheid met betrekking tot het oneindige bewustzijn herinnert, maar in plaats daarvan deel hebt aan het gif van zelfbegrenzing en aan de daaruit voortvloeiende psychologische conditionering.

Deze misleiding gaat door tot je bij de voeten van de verlichte wijzen aankomt en van hen de juiste kennis verkrijgt. Mijn beste, dat wat in het begin niet bestond en dat wat op het einde niet zal bestaan, bestaat ook nu niet. Deze wereldverschijning is net als een droom. De enige werkelijkheid waarin het verschijnt en weer verdwijnt is het oneindige bewustzijn. In de oceaan van saṃsāra (onwetendheid) ontstaat als

[23] Waar in de bovenstaande paragraaf de woorden 'denken' en 'niet-denken' worden gebruikt, gebruikt de sanskrittekst de woorden 'samvedanam' en 'asamvedanam' die veel meer inhouden dan enkel denken. Kenvermogen, begrip, gevoel, ervaring en kennis vallen ook onder 'samvedanam'.

gevolg van het beginloze vermogen tot zelfbegrenzing het idee van 'ik'. Vervolgens veroorzaakt de gedachtenbeweging andere ideeën, zoals 'mijn-heid', 'aantrekking' en 'afstoting', etc. Men valt vervolgens onvermijdelijk ten prooi aan eindeloze rampspoed en lijdt zo gauw deze ideeën in zijn bewustzijn wortelschieten.

Duik diep onder in de innerlijke vrede, niet in de zee van diversiteit. Wie er leeft, wie er is gestorven, wie er is gearriveerd – waarom zou je je in zulke valse gedachten verliezen? Als de werkelijkheid slechts het ene Zelf is, waar is dan nog ruimte voor 'de ander'? De theorie dat Brahman als de wereld verschijnt (net zoals een touw als een slang verschijnt), is slechts bedoeld voor het vermaak van kinderlijke en onwetende mensen. De verlichte mensen rusten voor altijd in de waarheid, die in geen enkel opzicht iets anders lijkt te zijn.

Vālmīki vervolgde:

Onwetende mensen die niet van afzondering houden, zijn in ellende verzonken en slechts af en toe valt er voor hen misschien iets te lachen. De kenners van de waarheid daarentegen, zijn juist altijd gelukkig en zij lachen de hele tijd. De waarheid (het Zelf) is subtiel en daarom lijkt het door onwetendheid te worden bedekt. Maar zelfs als je gelooft dat de aarde uit atomen is samengesteld, dan gaat het Zelf daardoor nog niet weg. Waarom dan getreurd? Het onwerkelijke (onwetendheid, etc.) komt nooit tot bestaan, noch zal het Zelf ooit verdwijnen.

Om verschillende redenen rijst er echter verwarring op. Om dit te boven te komen moet je de Heer die de leermeester van het gehele universum is vereren. Je slechte karma's zijn nog niet van je weggevallen; ze zijn integendeel de strik geworden waarmee je wordt gebonden. Blijf naam en vorm vereren tot je geest niet-geest (sattva) is geworden. Daarna zal je in de contemplatie van het Absolute zijn gevestigd. Aanschouw vervolgens, al was het maar voor een kort ogenblik, in het innerlijke licht het innerlijke Zelf met het Zelf.

Het hoogste wordt bereikt door degene die door zijn eigen inspanning en door juiste handelingen de genade van de Heer heeft verdiend. Oude gewoonten en neigingen zijn heel krachtig. Je eigen inspanning alleen volstaat daarom niet. Zelfs de goden zijn niet in staat om het onvermijdelijke (lot) te trotseren. Iedereen is aan deze wereldorde (niyati) – die voorbijgaat aan het denken en de spraak – onderworpen.

De spirituele held zou er echter vast van overtuigd moeten zijn dat verlichting zelfs al na enkele incarnaties een feit zal zijn. Door slechte handelingen wordt men aan saṃsāra gebonden en door juiste handelingen wordt men bevrijd! De gevolgen van slechte handelingen uit het verleden worden verzwakt door nu de juiste handelingen te verrichten. Als je al je handelingen aan Brahman opdraagt, dan zal je nooit meer in dit wiel van saṃsāra ronddraaien.

Zie, onwetende mensen worden er door de directeur Tijd toe gedwongen om in deze wereld verschillende rollen te spelen! Tijd schept, onderhoudt en vernietigt. Waarom raak je door het verlies van rijkdom, etc., geagiteerd en waarom begin jij zelf mee te dansen? Wees stil en wees de getuige van deze kosmische dans! Degenen die toegewijd zijn aan de goden, aan de heilige Brāhmaṇa's en aan de guru en die

zich aan de leerstellingen van de geschriften houden, verdienen de genade van de hoogste Heer.

Bharadvāja zei:

Heer, ik weet alles wat er moet worden geweten. Ik weet dat er geen grotere vriend is dan kalmte (vairāgya) en dat er geen grotere vijand is dan saṃsāra. Ik zou van u graag de ultieme essentie van de leringen van de heilige wijze Vasiṣṭha willen horen.

Vālmīki antwoordde:

O Bharadvāja, luister dan naar wat ik ga zeggen. Alleen al door er naar te luisteren zal je nooit meer in deze saṁsāra verdrinken.

[VI.1.128] De essentie van de leringen van de heilige wijze Vasiṣṭha

Vālmīki vervolgde:

Je dient in vrede gevestigd te zijn en je dient de geest te beheersen door op te houden met al die verboden en zelfzuchtige handelingen die vanuit het contact met de zintuigen oprijzen. Je dient geloof te hebben. Dan dien je in een comfortabele en evenwichtige houding op een zachte zetel te gaan zitten. Vervolgens dien je de activiteiten van de geest en van de zintuigen te beteugelen. En daarna dien je Om te herhalen tot de geest volmaakte vrede heeft bereikt.

Doe dan prāṇāyāma met het oog op de zuivering van de geest, etc. Trek de zintuigen zachtmoedig en gestaag terug van hun contact met de uiterlijke objecten. Onderzoek die methode waardoor je de bron van het lichaam, de zintuigen, de geest, en de buddhi (intelligentie) kent en laat die naar hun bron terugkeren. Rust eerst in het kosmische manifeste wezen (virāṭ). Rust hierna in het ongemanifesteerde en daarna in de hoogste oorzaak van alles.

Al deze factoren keren als volgt tot hun bron terug. Het fysieke lichaam (het vlees, etc.) is aards, daarom keert het terug tot de aarde. Bloed, etc., is vloeibaar en keert terug naar het element water. Het vuur (hitte) en het licht in het lichaam behoren tot het element vuur en ze keren daarnaar terug. De lucht wordt aangeboden aan de kosmische lucht. Ruimte wordt samengevoegd met ruimte.

Op dezelfde manier keren ook de zintuigen naar hun bron terug: het gehoorzintuig naar de ruimte, het tastzintuig naar de lucht, het gezichtszintuig naar de zon, het smaakzintuig naar het water. De levensadem keert terug tot de lucht, het spreekvermogen tot het vuur, de handen naar Indra, het vermogen tot lichaamsbeweging naar Viṣṇu, de voortplantingsorganen naar Kaśyapa, het uitscheidingsorgaan naar Mitra, de geest keert terug naar de maan en de buddhi naar Brahman – want dit zijn de goden die leidinggeven aan de respectievelijke organen die niet door jezelf (het ik) werden geschapen. Nadat je alle organen op deze manier naar hun respectievelijke bronnen hebt laten terugkeren, dien je jezelf als het kosmische wezen (virāṭ) te beschouwen. Deze steunt op de Heer, die in de vorm van een hermafrodiet (bewustzijnsenergie) in het hart van het universum verblijft.

In dit universum zijn aarde, water, vuur, lucht en ruimte ieder tweemaal zo groot als het voorgaande element. Los aarde op in water, water in vuur, vuur in lucht en

lucht in ruimte. Ruimte moet in de kosmische ruimte, dat de oorzaak van alles is, worden opgelost. Terwijl hij daar in de vorm van zijn subtiele lichaam een ogenblik verblijft, zou de yogi, omdat hij alle begrenzingen van het Zelf heeft losgelaten, 'Ik ben het Zelf van allen' moeten voelen. Dát waarin dit universum rust en dát wat zonder naam en vorm is, wordt door sommigen prakṛti (natuur) genoemd en door anderen māyā (illusie) en door weer anderen wordt het sub-atoom genoemd. Het wordt ook avidyā (onwetendheid) genoemd. Door de onenigheid die hierover bestaat, zijn dit allemaal nogal onduidelijke begrippen. Hierin bestaan alle dingen in hun ongemanifesteerde staat, zonder enige onderlinge relatie. Ze rijzen er uit op en gedurende de wereldcyclus bestaan ze als zodanig. Ether, lucht, vuur, water en aarde: dit is de volgorde van de schepping. Oplossing vindt in de tegengestelde volgorde plaats. Door het loslaten van de drie staten (wakende, droom en diepe slaap) wordt de turīya-staat bereikt. In meditatie lost zelfs het subtiele lichaam op in het hoogste.

Bharadvāja zei:

Heer, ik ben nu vrij van het subtiele lichaam en ik zwem in de oceaan van gelukzaligheid. Ik ben het ondeelbare en hoogste Zelf, dat zelf over de twee krachten van bewustzijn en niet-bewustzijn beschikt. Net zoals het vuur dat in het vuur wordt geworpen een niet meer van elkaar te onderscheiden vuur wordt, net zoals stro, etc., dat in de zee wordt geworpen alleen maar zout wordt, zo wordt deze onbewuste wereld één met het oneindige bewustzijn wanneer het daaraan wordt geofferd. Net zoals wanneer een pop van zout in de zee wordt geworpen deze daardoor zijn naam en vorm verliest en één wordt met de oceaan, net zoals water zich mengt met water en net zoals boter zich mengt met boter, zo ging ook ik op in het oneindige bewustzijn.

'Ik ben die hoogste Brahman, die eeuwig, alomtegenwoordig, zuiver, vreedzaam, ondeelbaar en bewegingsloos is en die niet bij elkaar kan worden geharkt en die zich niet kan verspreiden, maar waarvan de gedachten zich materialiseren, die vrij is van verdiensten en van gebrek, die de bron is van dit universum en die het hoogste licht is, één zonder tweede'. Dit is de manier waarop men behoort te contempleren. Op die manier wordt de opwinding in de geest gestopt. Wanneer de beweging in de geest is opgehouden, schijnt het Zelf door zijn eigen licht. In dat licht komt al het lijden ten einde en is er de gelukzaligheid dat het Zelf in zichzelf ervaart. Er is een direct gewaarzijn van de waarheid: 'Er bestaat niets anders dan het Zelf'.

Vālmīki zei:

Goede vriend, als je ernaar verlangt dat deze misleiding (saṃsāra) tot een einde komt, geef dan alle activiteiten op en wordt een geliefde van Brahman.

Bharadvāja zei:

O guru, uw verhelderende uitleg heeft me geheel doen ontwaken, mijn intelligentie is zuiver en de wereldverschijning ligt niet langer voor me uitgestrekt. Ik zou willen weten wat mensen met zelfkennis doen. Hebben zij nog bepaalde plichten, of hebben zij die in het geheel niet?

Vālmīki zei:

Zij die bevrijding willen, zouden zichzelf alleen met die activiteiten moeten inlaten die vrij van gebreken zijn en zouden moeten stoppen met zelfzuchtige en zondige activiteiten. Wanneer de kwaliteiten van de geest zijn uitgebannen, dan neemt het de kwaliteiten van het oneindige aan. De jīva wordt bevrijd als men contempleert: 'Ik ben dát wat voorbij het lichaam, de geest en de zintuigen is', wanneer men vrij is van gedachten als: 'Ik ben de doener' en 'Ik ben de genieter' alsmede van gedachten over pijn en plezier, wanneer men beseft dat alle wezens in het Zelf bestaan en dat het Zelf in alle wezens bestaat en wanneer men de wakende-, de droom- en de diepe slaap-staten loslaat en in het transcendente bewustzijn verblijft. Dat is de staat van gelukzaligheid (het oneindige bewustzijn). Dompel jezelf onder in die zoete oceaan die vol vrede is; verdrink niet in de oceaan van diversiteit.

Nou heb ik je het betoog van de wijze Vasiṣṭha verteld. Maak je geest door oefening standvastig. Bewandel het pad van wijsheid en yoga. Je zult alles realiseren.

Vālmīki vervolgde:

Toen hij zag dat Rāma geheel in het Zelf verzonken was geraakt, zei Viśvāmitra tot de wijze Vasiṣṭha: "O zoon van de schepper, o heilige, u bent echt geweldig. U hebt door deze śakti-pāta (directe overdracht van spirituele energie) bewezen dat u de guru bent. Hij is een guru die in staat is om door een blik, door een aanraking, door mondelinge communicatie of door genade in de leerling het God-bewustzijn op te wekken. De intelligentie van de leerling wordt echter pas wakker wanneer de leerling zich bevrijd heeft van de drievoudige onzuiverheden en daardoor een scherp intellect heeft verkregen. O wijze, breng Rāma alstublieft toch maar weer terug tot het lichaamsbewustzijn, want hij heeft nog veel dingen te doen voor het welzijn van de drie werelden en ook voor mijzelf."

Al de bijeengekomen wijzen en de anderen bogen voor Rāma. Toen zei Vasiṣṭha tot Viśvāmitra: "Zegt u hen alstublieft wie Rāma in werkelijkheid is." Viśvāmitra zei tegen hen: "Rāma is de hoogste verpersoonlijking van de goddelijkheid. Hij is de schepper, de beschermer en de verlosser. Hij is de Heer en de vriend van allen. Hij manifesteert zich op verschillende manieren, soms als een volledig verlicht wezen, soms alsof hij onwetend is. Waarlijk, hij is de God der goden en alle goden zijn slechts deel-manifestaties van hem. Gezegend is deze koning Daśaratha, wiens zoon heer Rāma zelf is. Gezegend is Rāvana wiens hoofd door de hand van Rāma zal vallen. O wijze Vasiṣṭha, breng hem alstublieft terug tot het lichaamsbewustzijn.

Vasiṣṭha zei tegen Rāma: "O Rāma, het is nu niet de tijd om te rusten! Sta op en breng vreugde in de wereld. Zolang er nog steeds mensen in gebondenheid leven is het voor de yogi niet gepast om met het Zelf te versmelten." Rāma bleef doof voor deze woorden. Vasiṣṭha ging vervolgens via Rāma's suṣuṁnā-nāḍi het hart van Rāma binnen. Er begon beweging van prāṇa in Rāma en de geest begon te werken. De jīva (in de vorm van het innerlijk licht) wierp zijn glans op alle nādi van het lichaam. Rāma opende zijn ogen op een kiertje en keek naar Vasiṣṭha die tegenover hem zat. Rāma zei tegen Vasiṣṭha: Er is niets dat ik wel of niet moet doen. Maar uw woorden behoren desalniettemin altijd te worden gerespecteerd. Dit zeggende boog Rāma zijn

hoofd tot aan de voeten van de wijze en verkondigde: Luister allemaal! Er is niets hoger dan zelfkennis, niets hoger dan de guru.

De gehele groep van wijzen en hemelse wezens strooide bloemen op Rāma en zegende hem. Allen verlieten de bijeenkomst.

O Bharadvāja, nu heb ik je het verhaal van Rāma verteld. Bereik de hoogste gelukzaligheid door deze yoga te beoefenen. Hij die voortdurend naar deze dialoog tussen Rāma en Vasiṣṭha luistert, wordt, hoe zijn leven verder ook verloopt, bevrijd en verwerft kennis van Brahman.

* * *

DEEL VI.2
NIRVĀṆA PRAKARAṆA UTRĀRDHA
OVER BEVRIJDING
(TWEEDE HELFT)

DEEL VI.2, NIRVĀṆA PRAKARAṆA UTRĀRDHA
OVER BEVRIJDING (TWEEDE HELFT)

[VI.2.1] Handelen zonder de wil om te doen of niet te doen

Rāma vroeg:

Wanneer men de handeling en de wil om te handelen loslaat, verliest het lichaam zijn betekenis. Kan een levend wezen zo dan nog leven?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het loslaten van mentale conditionering en van gedachten is alleen van toepassing voor een levend schepsel, niet voor een dode. Wat is kalpanā (gedachte of mentale activiteit)? Het is slechts het egogevoel. Wanneer er wordt gerealiseerd dat dat een leeg begrip is, wordt het egogevoel losgelaten.

De gedachte die door de externe objecten in onszelf wordt opgeroepen, wordt kalpanā genoemd. Wanneer die gedachte de eigenschap van leegte of ruimte aanneemt, wordt die gedachte losgelaten. Herinnering is kalpanā. Daarom zeggen de wijzen dat niet-herinneren het beste is. Herinnering omvat zowel dat wat is ervaren, als dat wat niet is ervaren. Stop met de 'herinnering' aan dat wat is ervaren en aan dat wat niet is ervaren en blijf in het Zelf gevestigd, net zoals ook een baby doet die half wakker is.

Blijf net zoals een pottenbakkersschijf die na eerst in beweging te zijn gebracht-door blijft draaien, ook leven en handelen zonder enige gedachte te koesteren en zonder de geest, die nu tot zuiver sattva is getransformeerd, te gebruiken. Ik verklaar met opgeheven armen: "Het stoppen van gedachten is het allerbeste." Waarom luisteren de mensen niet? Wat is de misleiding toch sterk! Onder deze invloed komt degene die de kostbare schat van vicāra (zelfonderzoek) in de palm van zijn hand heeft liggen, niet van zijn misleiding af. Alleen dit is voor iemand het allerbeste: het niet waarnemen van objecten en het niet oprijzen van gedachten. Dat zou moeten worden ervaren.

Als je vredig in je eigen Zelf rust, dan zal je weten dat (daarmee vergeleken) zelfs de staat van een keizer net zoiets als een grasprietje is. Wanneer men heeft besloten om ergens heen te gaan, zullen de voeten zonder enige mentale activiteit hun werk doen. Functioneer net als deze voeten en doe hier wat moet worden gedaan. Doe hier wat moet worden gedaan, zonder een wens naar beloning (naar de vruchten van de handelingen), zonder de wens naar plezier of naar eigen voordeel. Dan zullen de zintuiglijke objecten geen aantrekkingskracht meer hebben en zullen ze zijn wat ze zijn. Zelfs als in het contact met deze objecten het gevoel van plezier opkomt, laat dat je dan naar binnen leiden, naar het Zelf. Verlang niet naar de vruchten van de handeling; maar wees ook niet passief. Of, wees aan beiden of aan geen van beiden toegewijd, net zoals het uitkomt. Want het is de wil om te doen of om niet te doen die ons bindt, de afwezigheid van die wil is bevrijding. In feite is er noch een moeten, noch een niet-moeten: dit alles is zuiver zijn. Laat je intelligentie niets van dit alles herkennen. Blijf voor altijd dat wat je in waarheid bent. Het gewaarzijn van 'ik' en

van 'mijn' is de wortel van het kwaad; de beëindiging daarvan is bevrijding. Doe wat je aanspreekt.

[VI.2.2] Het verbranden van de zaden van handelingen

Vasiṣṭha vervolgde:

Net zoals een leger van klei niets anders is dan een verzameling van klei-figuurtjes, zo is ook het gehele universum het zuivere Zelf en non-duaal. Omdat slechts dit non-duale Zelf bestaat, wat is dan het object en door wie wordt het waargenomen? Los van dat hoogste Zelf bestaat er niets wat als 'ik' of 'mijn' zou kunnen worden aangeduid.

Rāma zei:

Heer, als dat zo is, waarom zou men dan slechte handelingen achterwege moeten laten en waarom zou men dan aan goede handelingen moeten zijn toegewijd?

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, vertel me eerst eens wat handeling is. Hoe rijst handeling op, wat is de grondslag van handeling en hoe kan die grondslag worden vernietigd?

Rāma zei:

Heer, iets wat moet worden vernietigd, moet beslist helemaal uit de grond worden getrokken en al zijn wortels moeten worden vernietigd. Zolang het lichaam bestaat, zolang zal er handeling zijn. Het is geworteld in deze saṃsāra (wereldverschijning). In dat lichaam komen de handelingen voort uit de ledematen (de organen van handeling). Vāsanā ofwel mentale gewoonte is het zaad voor die organen van handeling. Deze mentale gewoonte kan met behulp van de zintuigen dat wat zich op grote afstand bevindt begrijpen. Deze zintuigen zijn op hun beurt weer in de geest geworteld, de geest is in de jīva (het geconditioneerde bewustzijn) geworteld en de jīva is op zijn beurt in het ongeconditioneerde, dat wil zeggen in de wortel van alles, geworteld. Brahman is de wortel van dit ongeconditioneerde en Brahman heeft geen wortels. Alle handelingen zijn dus gebaseerd op bewustzijn dat zichzelf tot object maakt en zo handelingen voortbrengt. Als dit niet gebeurt, dan is dát de hoogste staat zelf.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, wat moet er in dat geval wel of niet worden gedaan? Zolang het lichaam blijft leven blijft ook de geest bestaan, onverschillig of de belichaamde persoon nu verlicht dan wel onwetend is. Hoe kan men stoppen met wat 'het jīva-zijn' (individualiteit) wordt genoemd? Men zou slechts die verkeerde gedachte van 'Ik doe' moeten stoppen en zich met juiste handelingen bezig moeten houden. Met het ontwaken van de innerlijke intelligentie stopt het waarnemen van de wereldverschijning en dan rijst er een psychologische vrijheid (onthechtheid) op. Dat wordt emancipatie genoemd. Wanneer de objectieve oftewel de geconditioneerde waarneming is gestopt, is er vrede en dat wordt Brahman genoemd. Waarneming of het gewaarzijn van objecten wordt handeling genoemd en dat breidt zich uit tot deze saṃsāra of wereldverschijning; het stoppen van dit gewaarzijn wordt emancipatie genoemd. O Rāma, het is daarom niet juist om met handelen te stoppen zolang het lichaam nog leeft. Het

ermee stoppen impliceert dat aan handelingen een waarde wordt toegekend; iets wat wordt gewaardeerd kan niet worden gestopt.

[VI.2.3] Over het verdwijnen van verschijnselen

Rāma vroeg:

Omdat dat wat bestaat niet kan verdwijnen en omdat dat wat niet bestaat niet kan bestaan, hoe kan gewaarzijn (ervaring) dan tot niet-gewaarzijn respectievelijk tot niet-ervaren worden gemaakt?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het is waar dat dat wat bestaat niet kan verdwijnen en dat wat niet bestaat niet kan bestaan. Ervaring en niet-ervaring zijn net zo eenvoudig en zijn gemakkelijk te bereiken. Want het woord 'ervaring' en alles wat er mee samenhangt wordt uit onwaarheid en misleiding geboren. Daarom brengt het ellende voort. Stop dit gewaarzijn of deze 'ervaring' en blijf gevestigd in het gewaarzijn van de hoogste wijsheid. Dat laatste is nirvāṇa.

Goede en slechte handelingen stoppen wanneer er wordt beseft dat ze in werkelijkheid niet bestaan. Daarom moet men net zolang onderzoek plegen naar de wortel van handelingen, totdat die wortel is vernietigd. Want net zoals alles wat uit de aarde voortkomt niet van die aarde verschilt, zo is alles wat uit het bewustzijn voortkomt niet verschillend van dat bewustzijn. Vloeibaarheid verschilt niet van vloeistof; op dezelfde manier bestaat er in Brahman ook geen verdeling tussen de geest en bewustzijn. De activiteit die gewaarzijn wordt genoemd rijst zonder oorzaak in dat bewustzijn op; het is zo goed als niet-bestaand, want het verschilt niet van het bewustzijn.

Handeling is geworteld in het lichaam en dat is weer in het egogevoel geworteld. Als het egogevoel niet meer wordt vastgepakt, dan verdwijnt het. Op die manier wordt de wortel van handeling vernietigd. Degenen in wie handeling op die manier is gestopt, zijn er zeer alert op om noch iets te willen verzaken, noch om iets te willen bezitten. Zij blijven gevestigd in 'Dat wat is' en hun handelingen zijn spontaan; in feite doen zij niets. Net zoals de objecten die door een waterstroom worden meegevoerd zich zonder enige bedoeling voortbewegen, zo laten ook zij slechts door hun organen van handeling het werk doen. Wanneer de geest zijn conditionering stopt, verliezen de objecten hun bekoring.

Alleen een dergelijk begrip (het ontwaken van intelligentie) is het opgeven van handeling. Wat is het nut van 'doen' of van 'niet-doen'? Onder de uitdrukking 'het opgeven van handeling' wordt het volgende verstaan: het stoppen van het gewaarzijn van de handeling en de ervaring, het opgeven van de conditionering en het daardoor het verkrijgen van vrede en het verkrijgen van de staat van evenwicht. Wanneer het niet-opgeven (of het vals opgeven) met het opgeven wordt verward, zijn de misleide personen net als onwetende dieren en worden zij bezeten door de kwelgeest van het opgeven van handeling. Want degenen die de waarheid omtrent het opgeven van handeling juist hebben begrepen, hebben in geen enkel opzicht iets met handeling of

met niet-handeling te maken. Ze genieten de hoogste vrede, ongeacht of ze nou in hun huis of in een bos leven. Voor een vredig persoon is een huis als een bos en voor de rusteloze persoon staat een bos gelijk aan een drukke stad. Voor degene die in vrede is, is de gehele wereld als een vredig bos. Voor degene die als gevolg van duizenden gedachten rusteloos is, is het een oceaan van ellende.

[VI.2.4] Over het verdwijnen van het egogevoel

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, wanneer het egogevoel tot rust is gekomen verdwijnt de wereldverschijning. Er is dan een spontaan opgeven van objectieve waarneming, precies zoals een lamp zonder brandstof vanzelf uitgaat. Verzaking is niet een of andere vorm van handeling. Ware verzaking is gebaseerd op begrip. Wanneer de lamp van begrip niet wordt gevoed met de brandstof van het egogevoel en van de bezitsdrang, blijft zelfkennis over. Degene die niet op deze manier het egogevoel en de 'mijn-heid' heeft opgegeven, kent noch verzaking, noch vrede en wijsheid. Men kan de gedachte van ik-heid gemakkelijk en zonder probleem opgeven door deze te vervangen met het begrip 'het egogevoel bestaat niet'. Waarom zou je hieraan moeten twijfelen?

Al deze gedachten zoals: 'Ik ben dit' en 'Ik ben dit niet' zijn niet onafhankelijk van het bewustzijn. Bewustzijn is als de ruimte, een leegte. Hoe kan daar misleiding in bestaan? Dus bestaat er noch misleiding, noch de misleide persoon, noch verwarring, noch de verwarde persoon. Dit lijkt allemaal op te rijzen, omdat men de waarheid niet helder waarneemt. Zie dit in. Blijf in vrede in de stilte. Dit is nirvāṇa.

Hetzelfde ding waarmee je de gedachte van het egogevoel koestert stelt je ook in staat om in een oogwenk het niet-bestaan van het egogevoel te realiseren. Dan zal je deze oceaan van saṃsāra oversteken. Iemand die in staat is om zijn eigen natuur te overwinnen zal de hoogste staat bereiken. Hij is een held. Degene die in staat is om de zes vijanden (lust, woede, hebzucht, etc.) te overwinnen, is een groot mens; de anderen zijn ezels in menselijke vermomming. Degene die in staat is om de gedachten die in de geest oprijzen te boven te komen, is een mens (puruṣa). Hij is een mens van wijsheid.

Als en zodra de waarneming van een object oprijst in je binnenste, confronteer het dan met het begrip: 'Ik ben dit niet'. Dan zal deze onwetende waarneming onmiddellijk verdwijnen. In feite bestaat er in dit alles niets om te weten: er bestaat slechts de noodzaak om de verwarring of het misleide idee kwijt te raken. Als deze misleiding niet steeds weer nieuw leven wordt ingeblazen, dan verdwijnt het. Welke gedachte er ook maar in je oprijst, net zoals er ook beweging in wind oprijst, realiseer je steeds: 'Ik ben dit niet' en onthoud het op deze manier van erkenning.

Degene die geen overwinning op hebzucht, schaamte, ijdelheid en misleiding heeft behaald, heeft er ook geen baat bij om dit boek te lezen: het is dan een nutteloze tijdsverspilling.

Het egogevoel rijst in het Zelf op, net zoals er beweging in wind oprijst. Daarom verschilt het niet van het Zelf. Het egogevoel lijkt te stralen, dank zij het Zelf dat de

werkelijkheid ofwel de bestaansgrondslag is. Het Zelf rijst nooit op, noch gaat het onder. Er bestaat niets anders dan het Zelf. Hoe zou men dan ook kunnen zeggen dat het bestaat of dat het niet bestaat? Het hoogste Zelf bestaat in het hoogste Zelf, het oneindige in het oneindige, de vrede in de vrede. Dat is al wat er bestaat – noch een 'ik', noch 'de wereld', noch 'de geest'.

[VI.2.4, 5] Het egogevoel is het zaad van het universum

Vasiṣṭha vervolgde:

Nirvāṇa (emancipatie ofwel bevrijding) is nirvāṇa. In vrede bestaat er vrede. In het goddelijke bestaat goddelijkheid. Nirvāṇa (bevrijding) is ook anirvāṇa (niet-bevrijding) indien het met ruimte wordt geassocieerd en ook zonder een dergelijke associatie. Wanneer het juiste begrip betreffende de onwerkelijkheid van het egogevoel oprijst, is het niet moeilijk om aanvallen met wapens of ziekte, etc., te verdragen. Want wanneer het zaad voor de wereldverschijning (het egogevoel) is vernietigd, verdwijnt ook de wereldverschijning. Net zoals de spiegel door condens beslaat, zo wordt het Zelf door het onwerkelijke egogevoel versluierd. Dit egogevoel heeft de hele wereldverschijning tot gevolg. Wanneer het verdwijnt, schijnt het Zelf met zijn eigen licht, net zoals de zon schijnt wanneer het wolkendek wordt weggeblazen. Net zoals een object in de oceaan verdwijnt wanneer het in de oceaan wordt geworpen, zo verdwijnt het egogevoel in het Zelf wanneer het in het Zelf binnengaat.

Zolang het egogevoel bestaat, zolang schijnt ook Brahman oftewel het oneindige bewustzijn in de vorm van de diverse objecten met hun verschillende namen. Wanneer het egogevoel tot rust komt, schijnt Brahman als het zuivere, oneindige bewustzijn. Het egogevoel is het zaad voor dit universum. Wanneer dit zaad wordt verbrand, betekenen woorden zoals 'wereld', 'gebondenheid' of 'egogevoel' niets meer. Wanneer de pot is gebroken, blijft alleen de klei over: wanneer het egogevoel verdwijnt, is de diversiteit opgelost. Net zoals de objecten van de wereld worden waargenomen wanneer de zon oprijst, zo komt de diversiteit van de wereldverschijning tot bestaan als het egogevoel oprijst. O Rāma, ik zie geen alternatief voor zelfkennis, hetgeen de realisatie van de onwerkelijkheid van het egogevoel is. Niets anders kan je ware welzijn garanderen. Geef daarom allereerst het geïndividualiseerde egogevoel op en beschouw jezelf als het gehele universum. Realiseer je vervolgens dat het gehele universum het Zelf (Brahman) is en niets anders. Wees vrij van alle opwinding die wordt veroorzaakt door gedachten aan de wereld.

Degene die dit egogevoel niet heeft overwonnen, bereikt de hoogste staat niet. Als iemands hart echter zuiver is, dan zal het spirituele onderricht daarin, net zoals een druppel olie in een schone doek, kunnen doordringen. In dit verband zal ik je een oude legende vertellen. Lang, lang geleden vroeg ik aan Bhuśuṇḍa: "Wie beschouwt u in deze wereld als onwetend en misleid?"

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"Er was eens een hemels wezen dat op een bergtop leefde. Hij was onwetend en gaf zich over aan zintuiglijke genoegens, maar zijn levensstijl was zo rechtvaardig

dat hij daardoor van een heel lang leven was verzekerd. Na zeer lange tijd ontstond er in hem het besef dat hij de staat waarin geen geboorte en dood bestaat zou moeten bereiken. Na dit besluit kwam hij naar mij toe. Na mij op de juiste wijze te hebben aanbeden, vroeg hij me: "O Heer, deze zintuigen worden steeds door de drang naar bevrediging geagiteerd en ze zijn de bron van eindeloze pijn en ellende. Ik heb me dit gerealiseerd en ik neem daarom mijn toevlucht tot uw voeten."

[VI.2.6] Afkeer van de wereld

Het hemelse wezen vervolgde:

"Vertelt u me alstublieft over dat wat geen grenzen heeft, over wat geen groei of verval kent en over wat zuiver en zonder begin en einde is. Want tot nu toe was ik in slaap en door de genade van het Zelf ben ik nu ontwaakt. Red mij alstublieft van dit verschrikkelijke vuur van misleiding.

Wezens worden geboren en ze sterven nadat ze zijn afgetakeld: dit maakt noch voor dharma noch voor emancipatie iets uit. Er lijkt geen einde te komen aan dit ronddwalen in misleiding. De vermaakscentra in deze wereld versterken deze misleiding alleen maar en zij veranderen steeds. Ik word er niet blij van. Ik heb alle genoegens van de hemel gezien en ik heb ervan genoten. Het verlangen naar dergelijke genoegens is nu door het vuur van het onderscheidingsvermogen tot as vergaan. Ik begrijp heel goed de verwoesting die door de zintuigen van zicht, gehoor, reuk, smaak en tast wordt veroorzaakt. Wat moet ik toch met deze zich herhalende genietingen? Zelfs na hier gedurende duizend jaar van te genieten wordt niemand daardoor echt voldaan. Zelfs als men van de heerschappij over deze wereld geniet (met al de daarmee gepaard gaande genoegens) wat is daar dan zo bijzonder aan? Want alles is aan vernietiging en dood onderhevig. Alstublieft, vertel me of er iets te verkrijgen is waardoor ik voor eeuwig voldaan zal zijn.

Ik heb de giftige natuur van deze zintuiglijke ervaringen, die mijn lijden hier alleen maar verergeren, nu duidelijk begrepen. In deze wereld is iemand slechts een held, als hij vastbesloten is om het gevecht met dit formidabele leger van zijn zintuigen aan te gaan. Dat leger wordt door het egogevoel aangevoerd. Het is uitgerust met paarden, zintuiglijke ervaringen genaamd. Het heeft de stad die bekend staat als het lichaam volledig omsingeld. Zelfs de heiligen moeten deze zintuigen bevechten. Alleen degenen die als winnaar uit deze strijd komen zijn waarlijk groot; de anderen zijn van vlees gemaakte automaten (machines).

Er bestaat buiten het ferm opgeven van het verlangen naar plezier geen andere remedie tegen de ziekte van zintuiglijke hebzucht: medicijnen, pelgrimstochten en mantra's zijn van geen enkel nut. Ik ben door deze zintuigen in een hinderlaag gelokt, net zoals overvallers een eenzame reiziger in een dicht bos in een hinderlaag lokken. Deze smerige zintuigen brengen ons groot ongeluk. Ze brengen hebzucht voort. Ze zijn lastig te overwinnen. Ze brengen wedergeboorte voort. Ze zijn de vijanden van de mensen van wijsheid en de vrienden van de dommen. De gevallen mensen zoeken er hun toevlucht bij en de nobele mensen mijden het. Ze dwalen als kwelgeesten vrij

rond in de duisternis van onwetendheid. Ze zijn leeg en net zo waardeloos als droog riet, slechts geschikt om te worden verbrand.

Heer, voor de smekeling bent u het enige toevluchtsoord. U bent zijn verlosser. Alstublieft, red me door uw verlichte raadgevingen van deze verschrikkelijke oceaan van saṃsāra. Het in deze wereld toegewijd zijn aan heiligen zoals u is de meest zekere manier om ellende te vernietigen."

[VI.2.7, 8] Het egogevoel is het zaad van de wereldverschijning

Bhuśuṇḍa antwoordde:

"O hemels wezen, u bent werkelijk gezegend omdat u spiritueel bent ontwaakt en omdat u uzelf wenst te verheffen. Uw intelligentie is volledig ontwaakt. Daarom denk ik dat u mijn onderricht zonder probleem zult kunnen begrijpen. Luister alstublieft naar wat ik nu ga zeggen. Ik heb er veel ervaring mee.

Wat zich aan ons als 'ik' en 'de ander' voordoet, is in werkelijkheid niet je Zelf. Want wanneer je naar hen op zoek gaat, vind je ze niet. De overtuiging dat noch 'ik' noch 'jij' noch 'de wereld' bestaat, leidt tot geluk en niet tot ellende. De oorsprong van onwetendheid kan niet worden vastgesteld. Zelfs na diepgaand onderzoek zijn we niet in staat om vast te stellen of de wereldverschijning nu voortkomt uit onwetendheid, of dat onwetendheid daarentegen voortkomt uit de wereldverschijning. Beide zijn in feite twee aspecten van één en hetzelfde ding. Wat er ook maar bestaat, dat is het ene oneindige bewustzijn (Brahman); de wereldverschijning is als een luchtspiegeling, waarvan kan worden gezegd 'dat het bestaat' en 'dat het niet bestaat'.

Het egogevoel is het zaad van deze wereldverschijning, want deze boom van de wereldverschijning groeit uit het egogevoel. De zintuigen en hun objecten, de verschillende vormen van conditionering, de hemel en de aarde met zijn bergen, oceanen, etc., de tijdsverdelingen en alle namen en vormen, zijn allemaal verschillende delen van deze boom van de wereldverschijning.

Wanneer dat zaad wordt verbrand, brengt het niets meer voort. Hoe kun je dit zaad verbranden? Wanneer je de natuur van het egogevoel onderzoekt, realiseer je je dat het niet kan worden gezien. Dit is kennis. Door dit vuur van kennis wordt het egogevoel verbrand. Door de gedachte van het egogevoel te koesteren, lijkt het te bestaan en lijkt het de wereldverschijning tot bestaan te brengen. Wanneer deze onware gedachte wordt losgelaten, verdwijnt het egogevoel en dan rijst er zelfkennis op.

In het prille begin van deze wereldverschijning bestond het egogevoel niet als een werkelijkheid. Hoe komt het dan dat we geloven in het bestaan van het egogevoel, in de werkelijkheid van 'ik' en 'jij' en in de dualiteit, respectievelijk in de non-dualiteit? Degenen die serieus en ernstig naar het realiseren van de waarheid streven, verkrijgen deze zelfkennis gemakkelijk, nadat ze (zoals voorgeschreven) dit uit de mond van een leermeester hebben gehoord en nadat ze de geschriften hebben bestudeerd.

Dat wat deze wereld lijkt te zijn, is de uitbreiding van onze eigen ideeën (onze gedachten, saṅkalpa). Het is gebaseerd op het bewustzijn. Het is een optische illusie die het bewustzijn als zijn bestaansgrond heeft. Daarom wordt het zowel als

werkelijk en als onwerkelijk beschouwd. In de armband is het goud de waarheid en de armband is slechts een idee, een gedachte. Daarom zijn zowel de verschijning als de oplossing van deze wereldverschijning slechts veranderingen van het idee. Degene die dit heeft gerealiseerd is niet geïnteresseerd in de geneugten van deze wereld of in die van de hemel: dit is zijn laatste incarnatie."

[VI.2.9, 10] Dit inerte universum verschilt niet van het oneindige bewustzijn

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"O hemels wezen, beschouw de objecten van deze wereldverschijning toch niet langer als de manifestatie van het oneindige bewustzijn. Verblijf in het zuivere Zelf. Door zijn eigen manifestatie komt in het bewustzijn inertie tot bestaan, deze inertie lijkt alleen maar verschillend te zijn van het bewustzijn. Net zoals dezelfde wind zowel het vuur kan aanwakkeren als het vuur kan doven, zo roept hetzelfde bewustzijn zowel bewustzijn als inertie op. Laat je bewustzijn of je ontwaakte intelligentie zich daarom realiseren dat het egogevoel ('ik') niet bestaat en wees dan wat je bent. Dan zal jouw bewustzijn opgaan in het absolute bewustzijn, zonder nog een object van bewustzijn tot bestaan te brengen: dat is de onvergelijkelijke Brahman.

Het hele universum is met dit oneindige en onverdeelde bewustzijn gevuld. Besef dit en doe wat je wilt. Men neemt de wereld van verscheidenheid alleen waar wanneer zijn ogen door onwetendheid worden verblind. Maar in waarheid zijn al deze verschillende objecten net zo werkelijk als een boom die door iemand met een visuele handicap in de ruimte wordt gezien.

Dit inerte universum verschilt niet van het oneindige bewustzijn, net zoals vuur dat in water wordt gereflecteerd niet van het water verschilt. Zo bestaat er ook geen echt verschil tussen kennis en onwetendheid. Omdat Brahman begiftigd is met oneindige vermogens, manifesteren inertie en onbewustheid zich in het bewustzijn. Deze inertie bestaat als een mogelijkheid in Brahman, net zoals er ook toekomstige golven en rimpelingen op het kalme oppervlak van het water bestaan. Water heeft geen intentie om rimpelingen te maken. Brahman heeft evenmin een motief om de wereld te 'scheppen'. Daarom is het juist om te stellen dat (bij gebrek aan een geldige oorzaak) de schepping niet heeft plaatsgevonden. Het is slechts een verschijning, net zoals een luchtspiegeling slechts een verschijning is. Alleen Brahman bestaat. Brahman is vrede en ongeschapen; door Brahman wordt er ook niets geschapen.

O hemels wezen, u bent die Brahman die net zoals ruimte uniform, onverdeeld en ondeelbaar is. U bent een kenner. Blijf vrij van twijfel, of u nou wel of niet iets weet. Wanneer u beseft dat u het ongeboren en oneindige bewustzijn bent, zal alle onwetendheid en dwaasheid eindigen en dan zal deze wereldverschijning stoppen. Waar de hoogste Brahman ook maar bestaat (en het is oneindig en het bestaat dus overal), daar ontstaat deze wereldverschijning. In een grassprietje, in hout, water en in alle dingen in het universum bestaat dezelfde Brahman, het oneindige bewustzijn. De natuur van Brahman is onbeschrijfelijk en ondefinieerbaar. Daarin bestaat niets anders en daarom is het onvergelijkbaar. Het is daarom niet correct om zelfs maar over

de natuur van Brahman te spreken. Dat wat wordt ervaren wanneer dit egogevoel stopt, is dezelfde Brahman die wordt bereikt wanneer de natuur van het egogevoel door hem in wie het egogevoel overheerst, wordt onderzocht. Dat lost vervolgens in bewustzijn op."

[VI.2.11, 12] Over waarheid en juiste kennis

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Degene in wie de aanraking door een scherp wapen en de aanraking door een naakte vrouw eenzelfde ervaring teweegbrengt – diegene is in de hoogste staat gevestigd. Men zou zich ijverig met spirituele oefening bezig moeten houden, tot men die staat bereikt waarin de aanraking door objecten dezelfde reactie geeft als wanneer dat in zijn slaap zou gebeuren. De kenner van het Zelf blijft geheel vrij van geestelijke stoornissen of psychologische aandoeningen.

Net zoals gif wanneer het door iemand wordt ingenomen een fysieke kwaal teweegbrengt zonder dat het daarbij zijn identiteit als gif verliest, zo wordt het Zelf de jīva, zonder daarbij de natuur van het Zelf oftewel onverdeelde bewustzijn te verliezen. Op dezelfde manier neemt het bewustzijn de natuur van onbewustzijn (inertie) aan. Er lijkt dan iets in Brahman te zijn opgerezen, maar in werkelijkheid is het niet verschillend van Brahman. Gif wordt zonder ermee op te houden om gif te zijn giftig in het lichaam. Op dezelfde manier wordt het Zelf niet geboren en gaat het niet dood – en vanuit een ander gezichtspunt bekeken wordt het wel geboren en gaat het wel dood.

Alleen wanneer iemands intelligentie zich niet in de waarneming van objecten verliest, is hij in staat om deze oceaan van saṃsāra, als ware het de voetafdruk van een kalfje, over te steken – je kunt dit niet met behulp van een god of met behulp van andere middelen bereiken. Hoe zou in het alomtegenwoordige en allesdoordringende Zelf het egogevoel (de geest) überhaupt kunnen oprijzen? Goed noch kwaad bestaan nergens en zijn nooit op iemand van toepassing, er bestaat geen plezier, noch pijn, geen tegenslag, noch succes. Niemand handelt en niemand geniet ergens van.

Te stellen dat het egogevoel in het Zelf is opgerezen, is net zoiets als stellen dat ruimte (afstand) in de ruimte tot bestaan wordt gebracht. Het egogevoel is slechts een bedenksel en onwerkelijk. In de ruimte bestaat alleen ruimtelijkheid; en op dezelfde manier bestaat er alleen bewustzijn in het bewustzijn. Dat wat het egogevoel wordt genoemd ('ik') – dat ben ik niet, noch ben ik dat wel. Omdat het extreem subtiel is bestaat dit bewustzijn als een berg in ieder atoom. Dit extreem subtiele bewustzijn koestert gedachten zoals 'ik' en 'dit' en deze gedachten lijken in de vorm van de desbetreffende substanties te bestaan. Net zoals een draaikolk, etc., slechts bedachte vormen van water zijn, zo zijn het egogevoel en de ruimte, etc., slechts gedachten die in het bewustzijn oprijzen. Het eindigen van dergelijke gedachten wordt de kosmische oplossing genoemd. Op deze manier komen al deze werelden, etc., als gedachten tot bestaan en ze eindigen weer op dezelfde manier als gedachten en dat is alles. Het bewustzijn ondergaat door dit alles geen verandering. In het bewustzijn

bestaat er geen ervaring van plezier of pijn, noch rijst er een gedachte in op zoals: 'Dit ben ik'. Bewustzijn bezit geen kwaliteiten zoals moed, plezier, voorspoed, angst, herinnering, roem of glorie. Deze worden net zomin in het Zelf waargenomen, als dat je in het donker de voeten van een slang zou kunnen waarnemen."

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Het regent nectar uit Brahman en dat wordt voor de schepping aangezien. Aangezien tijd en ruimte in werkelijkheid niet bestaan, is deze schepping echter niet werkelijk en dat wat lijkt te bestaan verschilt niet van de Heer. Net zoals water als draaikolk verschijnt en net zoals rook van een afstand gezien de vorm van een wolk heeft, zo is het ook met bewustzijn. Bewustzijn wordt zich van zichzelf gewaar en daardoor ontstaat er een (inerte) gedachte. Tussen die twee (bewustzijn en gedachte) ontstaat een derde factor, die schepping wordt genoemd. Deze schepping is slechts een verschijning, net zoals een bananenboom die in een pilaar of in een kristal wordt gereflecteerd. Maar dit idee van werkelijkheid in de onwerkelijke verschijning verdwijnt wanneer het op de juiste manier wordt onderzocht.

Deze wereldverschijning is als een koninkrijk dat op een canvasdoek is geschilderd. Net zoals het schilderij door het gebruik van verschillende kleuren aantrekkelijk wordt gemaakt, zo lijkt deze wereldverschijning door de verschillende zintuiglijke ervaringen aantrekkelijk te zijn. Deze verschijning hangt af van de ziener, van het onwerkelijke egogevoel. Daarom is het niet verschillend van het hoogste Zelf, net zoals vloeibaarheid niet van water kan worden afgescheiden.

Het licht van bewustzijn is het Zelf. Wanneer de gedachte van 'ik' in dat licht oprijst, komt deze schepping tot bestaan. Buiten deze gedachte bestaat er geen schepping, noch een schepper. Beweging is eigen aan de natuur van water, daarom bestaat er geen stroom van water in relatie tot zichzelf (het is zoals het is – stromend water). En zo geldt ook dat bewustzijn net zo uitgestrekt en onveranderlijk is als de ruimte en het is zich daarom niet bewust van een ruimte in zichzelf. Wanneer hetzelfde water op een andere tijd en plaats wordt gezien, rijst de gedachte van beweging op. Net zo wordt de gedachte van schepping veroorzaakt door het gewaarzijn dat, in combinatie met de gedachten van tijd en ruimte, in het bewustzijn oprijst. (Alhoewel een schepping in feite – omdat tijd en ruimte onwerkelijk zijn – onmogelijk is en bovendien is de vergelijking van bewustzijn met water ook niet adequaat.) Weet dat alles wat je onder de noemer van de geest, van het egogevoel, van het intellect, etc., ervaart, dat dat niets anders is dan onwetendheid. Deze onwetendheid verdwijnt door je eigen inspanning. De helft van deze onwetendheid wordt verdreven door het gezelschap van de heiligen, een kwart ervan wordt vernietigd door studie van de geschriften en het andere kwart door je eigen inspanning."

(In antwoord op Rāma's vraag) legde Vasiṣṭha uit:

Iemand dient zijn toevlucht tot het gezelschap van de wijzen te nemen en hij dient in hun gezelschap de waarheid omtrent deze schepping te onderzoeken. Hij zou ijverig op zoek moeten gaan naar een heilige en hem moeten vereren. Zodra de heilige is gevonden, verdwijnt dankzij zijn gezelschap de helft van de onwetendheid. Een

kwart wordt door de studie van de geschriften verdreven en het laatste deel door zijn eigen inspanning. Het gezelschap van de heilige stopt het verlangen naar plezier; en zodra dat door middel van je eigen inspanning ferm wordt verworpen, verdwijnt de onwetendheid. Dit alles kan tegelijkertijd gebeuren of opeenvolgend, het één na het ander.

[VI.2.13] Het verhaal van Indra

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Een landhuis dat in de ruimte wordt gevisualiseerd, heeft geen ondersteuning van echte pilaren nodig. Zo is de imaginaire (de illusoire) wereldverschijning ook niet afhankelijk van echte tijd en ruimte. Tijd, ruimte en wereldverschijning zijn allemaal slechts denkbeeldig. Deze wereldverschijning is extreem subtiel en het wordt louter door mentale activiteit of gedachtenbeweging gebouwd; het is als een geur in de lucht. Anders dan een geur in de lucht wordt deze wereldverschijning echter alleen door de geest die het waarneemt ervaren, terwijl geur ook door anderen kan worden ervaren. Net zoals iemands droom alleen wordt ervaren door degene die het droomt, zo wordt deze schepping alleen maar ervaren door degene in wiens geest het oprijst.

In verband hiermee bestaat er een oude legende over Indra, de koning van de goden, die zichzelf in de ingewanden van een sub-atomisch deeltje verstopte.

Ooit bestond er ergens een of andere denkbeeldige, wens-vervullende boom. Aan één van de takken verscheen een vrucht; dit universum. Deze vrucht was uniek en geheel verschillend van alle andere vruchten. In deze vrucht woonden, als waren het wormen, allerlei soorten wezens – goden, demonen, etc. Het bevatte de aarde, de hemel en ook de onderwerelden. Het was enorm groot, omdat het een manifestatie van het oneindige bewustzijn was en het was aantrekkelijk, omdat het in zichzelf de oneindige mogelijkheden van de verschillende ervaringen bevatte. Het straalde van intelligentie en in de kern zat het egogevoel. Er bestonden allerlei soorten wezens in – van de suffigste en onwetende tot aan degene die al bijna verlicht was.

Indra, de koning van de goden, bevond zich ook in die vrucht. Op een keer toen heer Viṣṇu en anderen zich hadden teruggetrokken, werd deze Indra door krachtige demonen belaagd. Achternagezeten door deze demonen rende Indra wel tien keer een andere kant op. Uiteindelijk werd hij door de demonen overmeesterd. Toen de aandacht van de demonen voor een kort moment was afgeleid, profiteerde Indra van deze situatie door een subtiele en minuscule vorm aan te nemen (door de gedachte dat hij groot was los te laten en door de gedachte te koesteren dat hij subtiel en minuscuul was) en hij ging een sub-atomisch deeltje binnen.

Hierin vond hij rust en vrede. Hij vergat de oorlog met de demonen. In het deeltje visualiseerde hij voor zichzelf een paleis, vervolgens een stad, toen een heel land met andere steden en bossen, en ten slotte zag hij er de hele wereld in – een heel universum met hemel en hel. Hij dacht dat hij Indra was, de koning van die hemel. Hij kreeg een zoon die hij Kunda noemde. Na enige tijd verliet deze Indra zijn lichaam en bereikte nirvāṇa, zoals een lamp zonder brandstof.

Kunda werd Indra en regeerde over de drie werelden. Ook hij werd gezegend met een zoon die even moedig en stralend was. Zo vermeerderde zich zijn nageslacht en zelfs vandaag de dag regeert één van zijn nakomelingen de hemel.

Zo bestaan er in dat sub-atomische deeltje dus vele van zulke koningen die hun eigen koninkrijken regeren."

[VI.2.14] Indra (vervolg): **Indra's contemplatie op Brahman**

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"In die familie werd iemand geboren die de heerser werd van de hemel, maar die vastbesloten was om een eind aan de cyclus van geboorte en dood te maken. Hij verkreeg wijsheid door het onderricht van de leermeester van de goden (Bṛhaspati). In situaties die zich ongezocht voordeden handelde hij op passende wijze. Op deze manier voerde hij religieuze riten uit en zo vocht hij zelfs met de demonen.

In zijn geest rees de wens op: "Ik zou de werkelijkheid betreffende de absolute Brahman moeten waarnemen." Hij verzonk in diepe meditatie. Hij was in vrede in zichzelf en bleef in afzondering. Daar zag hij het hoogste, het almachtige en het allesdoordringende Zelf oftewel de altijd en overal aanwezige Brahman. Die Brahman aan wie alle handen en voeten toebehoren; die Brahman wiens ogen en hoofden en gezichten alles zijn; die vrij is van de zintuigen en toch de essentie is van alle zintuigen; totaal vrij (onthecht) maar alles ondersteunend; tegelijkertijd vrij van en begiftigd met alle kwaliteiten; binnen en buiten alle (bewegende en niet-bewegende) schepselen bestaand; die Brahman die ver en dichtbij is, maar die toch vanwege zijn extreme subtiliteit niet wordt gekend. Overal is hij de zon en de maan en het element aarde, de werkelijkheid in de berg en in de oceaan – de ultieme essentie van alles. Die Brahman, die deze schepping en de wereld als natuur heeft en die toch het geëmancipeerde Zelf, het oorspronkelijke bewustzijn is. Alhoewel hij het Al is, bestaat hij toch zonder al deze dingen.

Hij (Indra) zag Brahman in de pot, de doek, de boom, de aap, de mens, de lucht, de berg, het water, het vuur en in de lucht, zich op verschillende manieren manifesterend en op allerlei manieren functionerend. Hij besefte dat dát de werkelijkheid is in deze wereldverschijning.

Door zo met zijn eigen zuivere en gezuiverde bewustzijn over Brahman te contempleren, verzonk Indra in meditatie. Indra regeerde het universum in het besef dat Brahman de hemelse, hoogste autoriteit in Indra was.

Net zoals deze Indra, terwijl hij in het sub-atomische deeltje verbleef, het gehele universum bestuurde, zo zijn er ook ontelbare Indra's en universums geweest. Zolang men de waargenomen objecten ervaart als iets wat werkelijk en substantieel is, zolang zal deze wereldverschijning doorgaan.

Deze māyā (wereldverschijning) zal met zijn steeds veranderende verschijning doorgaan, totdat de waarheid wordt gerealiseerd en pas dan zal māyā stoppen met te functioneren. Waar en op wat voor manier deze māyā ook maar functioneert, herinner je dat dat het slechts het gevolg is van het bestaan van het egogevoel. Deze māyā

verdwijnt onmiddellijk zodra de waarheid betreffende het egogevoel wordt onderzocht en wordt begrepen. Want de werkelijkheid, of het oneindige bewustzijn, is volledig vrij van de verdeling tussen subject en object, volledig vrij van zelfs maar het kleinste spoortje van grofstoffelijkheid; het is zuivere leegte, met alleen het oneindige, ongeconditioneerde bewustzijn als zijn werkelijkheid."

[VI.2.15, 16] Het egogevoel en de wereld zijn wederzijds afhankelijk

Bhuśuṇḍa vervolgde:

"Net zoals het gehele universum in het hart van het sub-atoom tot bestaan kwam omdat Indra de gedachte aan zo'n schepping koesterde, zo manifesteert ook de wereld zichzelf overal waar het egogevoel maar oprijst. Het egogevoel is de primaire oorzaak van deze wereld-illusie die met het blauw zijn van de lucht kan worden vergeleken.

Vanwege de latente neigingen of de gedachten groeit deze boom van de wereld op de heuvel in de ruimte die Brahman wordt genoemd. Zijn zaad is het egogevoel. De sterren zijn de bloemen. De rivieren zijn de aderen. De bergen zijn de bladeren. De daadwerkelijke essentie van de gedachten en de begrenzingen zijn de vruchten. Deze wereld is slechts de uitbreiding van de gedachte van zijn bestaan.

Deze wereldverschijning is als de enorme uitgestrektheid van water. De wereld verschijnt in deze oceaan in de vorm van rimpelingen en golven. Het breidt zich uit door misleiding, waardoor zelfkennis en daardoor ook emancipatie wordt belemmerd. Door het continu veranderende panorama van wezens die er in tot bestaan komen en er weer in verdwijnen lijkt het aantrekkelijk en mooi te zijn.

O hemels wezen, deze schepping kan ook worden vergeleken met de beweging van wind. Het egogevoel is de wind en zijn beweging is de wereld. Net zoals die beweging niet verschilt van de wind, en net zoals ook de geur niet van de bloem kan worden gescheiden, zo is dit egogevoel onafscheidelijk van de wereld. De wereld bestaat in de echte betekenis van 'egogevoel'; en het egogevoel bestaat in de echte betekenis van het woord 'wereld'. Ze zijn dus wederzijds afhankelijk. Wanneer iemand in staat is om het egogevoel door middel van de ontwaakte intelligentie te verwijderen, poetst hij de onzuiverheid die de wereldverschijning wordt genoemd van zijn bewustzijn af.

O hemels wezen, in feite bestaat er niet zoiets als het egogevoel. Het is op mysterieuze wijze, zonder enige oorzaak en zonder substantialiteit, tot bestaan gekomen. Alleen Brahman doordringt alles. Het egogevoel bestaat niet werkelijk. Omdat het egogevoel zelf onwerkelijk is, staat dus vast dat de wereld, die voor het egogevoel echt lijkt te bestaan, ook onwerkelijk is. Wat onwerkelijk is, is onwerkelijk: wat overblijft is eeuwig en vrede. Gij zijt dat."

Toen ik dit tegen het hemelse wezen zei, verzonk hij in diepe meditatie. Hij bereikte de hoogste staat. (Vasiṣṭha zei tot Rāma: "Als de leer tot een gekwalificeerd hart komt, dan breidt het zich in die intelligentie uit. In het ongekwalificeerde hart

gebeurt dat niet. Vanuit het egogevoel rijst de gedachte op 'dit is van mij' en dit breidt zich uit tot de wereldverschijning.")

O wijze, net zoals dit hemelse wezen wordt op deze manier soms dus zelfs een onwetend persoon onsterfelijk. Onsterfelijkheid wordt alleen verkregen door de kennis van de werkelijkheid. Er bestaat geen andere manier."

Vasiṣṭha vervolgde: O Rāma, hierna keerde ik naar de plaats terug waar de andere wijzen voor een conferentie bijeengekomen waren. Nu heb ik je het verhaal verteld over de gemakkelijke emancipatie van het hemelse wezen. Sinds ik dit verhaal uit de mond van Bhuśuṇḍa hoorde zijn er elf wereld-cycli verstreken.

[VI.2.17, 18] Over de vernietiging van het egoïsme

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze machtige boom die als de schepping bekend staat en die de zoete en bittere vruchten van geluk en ellende (van goed en kwaad) voortbrengt, verdwijnt zodra er wordt geweten dat het egogevoel onwerkelijk is. Degene die weet dat het egogevoel niet werkelijk bestaat en die daardoor de staat van volmaakte gelijkmoedigheid bereikt, zal nooit meer verdrietig worden. Wanneer zelfkennis de onwetende gedachte van het egogevoel verdrijft, dan verdwijnt het egogevoel, dat tot dan toe als een solide werkelijkheid werd beschouwd en niemand weet waar het dan heengaat. Evenmin weet men waar het levensbeginsel van het lichaam, dat ook als een echte werkelijkheid werd beschouwd, blijft. Het blad (lichaam) zuigt het vocht (egogevoel) van de aarde in zich op, maar de zon (zelfkennis waarin het egogevoel als onwaar wordt gezien) maakt dat het verdampt en verandert het weer in onzichtbare waterdamp (Brahman). Maar bij afwezigheid van zelfkennis groeit het zaad van het egogevoel in een oogwenk uit tot een machtige boom, want in het zaad zit reeds de hele boom met al zijn ontelbare takken, bladeren, bloemen en vruchten verborgen. De wijzen weten dat de gehele schepping in het egogevoel verborgen zit.

Zelfs de dood maakt aan dit alles geen einde. Wanneer de gedachte van werkelijkheid van de ene substantie op de andere wordt overgedragen, wordt dat de dood genoemd. Pal voor je neus zie je nu de ontelbare scheppingen van ontelbare wezens, zoals die in deze wezens bestaan. De geest bestaat binnenin de prāṇa (de levenskracht) en de wereld bestaat in de geest. Op het moment van de dood, verlaat deze prāṇa het lichaam en gaat het de ruimte binnen. Het wordt door de kosmische lucht nu eens hierheen en dan weer daarheen geblazen. Kijk toch eens naar al deze prāṇa's (jīva's) met al hun verborgen gedachten (werelden), de gehele ruimte is er mee gevuld. Met mijn innerlijk oog van intelligentie zie ik ze hier voor me.

De lucht in de gehele ruimte is gevuld met de prāṇa's van de overledenen. De geest bestaat in deze prāṇa's. En de wereld bestaat in de geest, net zoals er olie in zaden bestaat. Net zoals de levenskracht (prāṇa) door de wind in de ruimte wordt verspreid, zo worden al deze werelden in de geest verspreid, precies zoals bloemengeur door de lucht wordt verspreid. O Rāma, dit kan alleen met het oog van intelligentie worden gezien, niet met de fysieke ogen. Deze werelden bestaan altijd, overal.

Ze zijn zelfs subtieler dan ruimte, want ze hebben de natuur van de essentie van gedachten. In feite worden ze dus niet heen en weer bewogen en gaan ze niet van de ene plaats naar de andere. Maar voor iedere jīva (die samengesteld is uit een combinatie van de prāṇa, de geest en de gedachten) is de gedachte die hij over de door hemzelf geschapen wereld koestert werkelijk, want de jīva heeft een vast geloof in de substantialiteit van die schepping. Wanneer de objecten op de oever van een snelstromende rivier in de reflectie van het water worden gezien, lijken deze objecten ook te bewegen, maar in werkelijkheid doen ze dat niet. Op soortgelijke wijze zou je kunnen zeggen dat deze werelden binnenin de jīva's in beweging zijn respectievelijk dat ze niet bewegen. Maar in het Zelf (het oneindige bewustzijn) bestaat zo'n beweging in het geheel niet, net zoals wanneer er een pot van de ene plek naar de andere wordt verplaatst, de ruimte in de pot niet van de ene naar de andere plek wordt verplaatst. Daarom lijkt deze wereld slechts te bestaan op grond van het misleide geloof in het bestaan ervan: in werkelijkheid bestaat alleen Brahman en wordt deze wereld noch geschapen, noch vernietigd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Zelfs wanneer er wordt aangenomen dat deze wereld in de kosmische ruimte oprijst, wordt het door hen die er in wonen niet als zodanig ervaren. De passagiers in een boot bewegen met de boot mee; maar iemand die in de boot zit, ziet de anderen niet bewegen. Net zoals een bekwaam kunstenaar in zijn schilderij (of in een beeld) de illusie van afstand creëert, zo koestert de geest de gedachten van een onmetelijke afstand binnenin een sub-atomisch deeltje. Met andere woorden, de ervaring met betrekking tot het klein of groot zijn van objecten is bedrieglijk. Evenzo bestaat er de onwerkelijke ervaring van deze wereld en van wat de andere wereld wordt genoemd, maar deze zijn allen vals. Uit dit alles rijzen onware gedachten op, zoals: 'Dit is wenselijk' en 'Dit is onwenselijk'.

Door middel van zijn eigen innerlijke intelligentie ervaart een bewust wezen in zichzelf het bestaan van zijn eigen ledematen; op dezelfde manier neemt de jīva (in dit geval het kosmische wezen) het bestaan van de wereld van diversiteit in zichzelf waar. Net zoals de ruimte is ook het oneindige bewustzijn ongeboren en onverdeeld; al deze werelden zijn als het ware zijn ledematen. Een bewuste ijzeren bal zou in zichzelf het potentiële bestaan van een mes en van een naald etc. kunnen visualiseren. Op dezelfde wijze ziet of ervaart de jīva het bestaan van de drie werelden in zichzelf, alhoewel het niet meer dan een misleiding (een onware waarneming) is. Zelfs in het onbewuste zaad bestaat de potentiële boom met zijn vele takken, bladeren, bloemen en vruchten – echter niet in de vorm van deze verschillende dingen. Op dezelfde manier bestaan al deze werelden in Brahman – echter niet als zodanig, maar in een ongedifferentieerde staat. In een spiegel (om het even of je die nu als bewust of als onbewust beschouwt) wordt de stad weerspiegeld (alhoewel je naar waarheid kunt zeggen dat een dergelijke weerspiegeling niet in de spiegel zit) en het wordt gezien en ook niet gezien; zo zit de relatie tussen de drie werelden en Brahman ook in elkaar. Wat de wereld wordt genoemd, is niets anders dan tijd, ruimte,

beweging en substantialiteit en op basis van hun wederzijdse afhankelijkheid is dit alles niet verschillend van het egogevoel.

Wat hier als de wereld wordt gezien, is slechts het hoogste Zelf dat zonder enige verandering in zijn eigen ware natuur te ondergaan als de wereld verschijnt. Het lijkt dat te zijn wat men op een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats waarneemt. Al deze ogenschijnlijke verschijningen rijzen als gedachten in de geest op; de geest zelf is niets anders dan bewustzijn. Dus, de verschijning is onwaar en niet werkelijk. Concepten of gedachten (saṅkalpa), latente conditioneringen (vāsanā) en een levend wezen (jīva) zijn niet verschillend van het oneindig bewustzijn; zelfs als ze worden ervaren zijn ze nog steeds onwerkelijk, behalve dan als de ene werkelijkheid, het oneindige bewustzijn. Daarom is er bevrijding (mokṣa) als de onwerkelijke gedachte is weggedaan. Echter, men kan niet echt zeggen dat deze werelden zo hier en daar in de lucht rondzweven, want dat zijn alle slechts onware gedachten met het oneindige bewustzijn als hun bestaansgrondslag en hun enige werkelijkheid.

[VI.2.19] Jīva is de ervaring van het bewustzijn van zijn eigen wezen

Rāma vroeg:

O wijze, wees zo vriendelijk mij te vertellen wat de vorm, de natuur en de plaats van de jīva is en in welke relatie die tot het hoogste Zelf staat.

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, het oneindige bewustzijn wordt de jīva genoemd, wanneer het door de gedachte die het over zichzelf koestert zich van zichzelf als het object gewaarwordt. Het wordt ook cit of zuiver bewustzijn genoemd. Deze jīva is noch een sub-atomisch deeltje, noch is het grof en fysiek, noch is het leegte of iets anders. Het alomtegenwoordige en zuivere bewustzijn wordt jīva genoemd als het zijn eigen wezen ervaart. Het is kleiner dan een atoom en groter dan het grootste. Het is alles en het is zuiver bewustzijn. Dat wordt door de wijzen de jīva genoemd. Welk object hier ook maar wordt ervaren, het is slechts zijn eigen reflectie dat door zichzelf wordt ervaren. Waar het van moment tot moment aan denkt, dat ervaart het dan en daar. Deze ervaring is de natuur van de jīva, net zoals beweging de natuur is van de wind. Wanneer deze ervaring verdwijnt wordt de jīva Brahman.

Vanwege zijn natuur van bewustzijn geeft de jīva gestalte aan tijd, ruimte, beweging en substantie en hij functioneert in en door het lichaam. Dan neemt hij al deze onwerkelijkheden in zichzelf waar alsof ze werkelijk zijn, net zoals men over zijn eigen dood kan dromen. Zijn ware natuur vergetend, identificeert hij zich dan met zijn eigen onware gedachten. Het gaat uit van een toevallige relatie met de vijf zintuigen, en ervaart hun functie alsof deze ervaringen zijn eigen ervaringen zijn. Begiftigd met deze vijf vermogens schijnt het als de puruṣa (inwonende aanwezigheid) en als de virāṭ (kosmische persoon). Dit is nog steeds het subtiele en mentale wezen en dit is het eerste wat uit het hoogste wezen voortkomt.

Deze persoon verschijnt uit eigen beweging, groeit, vervalt, breidt zich uit, trekt zich samen en verdwijnt vervolgens. Hij heeft de natuur van de geest (notie c.q.

gedachte) en omdat hij subtiel is, wordt hij als de puryaṣṭaka (de achtvoudige stad) gekend. Dit subtiele wezen is klein én groot, gemanifesteerd én ongemanifesteerd, het doordringt alles van binnen en van buiten. Zijn ledematen zijn acht in getal – de vijf zintuigen, de geest als zesde, het egogevoel en het bestaan-zowel-niet-bestaan. Alle Veda's werden door hem gezongen. Hij heeft de gedragsregels opgesteld. Deze gelden vandaag de dag nog steeds.

Zijn hoofd is het allerhoogste, zijn voeten zijn de onderwereld, de ruimte is zijn buik, alle werelden zijn zijde, het water is zijn bloed, de bergen en de aarde zijn vlees, de rivieren zijn bloedvaten, de windrichtingen zijn armen, de sterren zijn haren, de kosmische winden zijn prāṇa, zijn levensvonk is de maan en zijn geest is de som van alle gedachten. Zijn Zelf is het hoogste Zelf.

Uit deze kosmische persoon (jīva) komen andere jīva's voort en die verspreiden zich over de drie werelden. Brahmā, Viṣṇu, Rudra en anderen zijn zijn mentale scheppingen. De goden, de demonen en de hemelse wezens zijn manifestaties van zijn gedachtenvormen. De jīva kwam uit het bewustzijn voort en dat is zijn plaats. Duizenden van zulke virāṭ zijn ontstaan en zullen in de toekomst ontstaan.

[VI.2.20, 21] Wat schijnt te zijn geschapen is een uitbreiding van gedachten

Vasiṣṭha vervolgde:

De natuur van de kosmische persoon is een gedachte (een concept, notie, etc.). Welke gedachte er ook maar door hem wordt gekoesterd, dat verschijnt belichaamd in de vijf elementen in de kosmische ruimte. O Rāma, wat dus ook maar schijnt te zijn geschapen, dat wordt door de wijzen als de uitbreiding van gedachten beschouwd. De kosmische persoon is de oorspronkelijke oorzaak voor de hele wereldverschijning; het effect is van dezelfde natuur als de oorzaak.

Dit alles vindt echter plaats in bewustzijn, niet in on-bewustzijn. Al deze verschillende wezens (van een worm tot aan de god Rudra toe) zijn voortgekomen uit de originele gedachte, net zoals een grote boom uit een klein zaadje groeit. Alhoewel het universum zich op deze manier vanuit een sub-atoom uitbreidde, is de expansie of evolutie geworteld in intelligentie, niet in inertie. Net zoals de kosmische persoon in de vorm van deze kosmos manifest is geworden, zo zijn alle dingen tot bestaan gekomen, tot het kleinste atoom aan toe.

Maar in waarheid bestaat er niet iets groots noch iets kleins. Welke gedachte er ook maar in het Zelf op komt, dat wordt ervaren alsof het werkelijk bestaat. De geest rijst op in het element maan, en de maan wordt door de geest geschapen. Op dezelfde manier brengt de ene jīva de andere jīva's voort. De wijzen beschouwen de jīva als de essentie in de spermacel. Daarin zit de gelukzaligheid van het Zelf verborgen, hetgeen het ervaart alsof het onafhankelijk van zichzelf bestaat. Zonder duidelijke reden rijst zijn identificatie met de vijf elementen hierin op. Toch blijft de jīva de jīva, niet werkelijk begrensd door deze elementen; het bestaat binnen en buiten deze elementen (en binnen en buiten hun samenstelling, het lichaam). Maar omdat het door zijn identificatie met de elementen wordt bedekt ziet het zijn ware natuur niet,

net zoals een blindgeboren man zijn pad niet kan zien. Emancipatie (mokṣa) is de vernietiging van deze onwetendheid en de realisatie dat de jīva onafhankelijk is van deze elementen en van het egogevoel.

O Rāma, men zou er naar moeten streven om een jñānī te zijn (iemand met wijsheid c.q. directe ervaring) en niet een jñānabandhu (een pseudojñānī). Wat is een pseudojñānī? Dat is iemand die de geschriften voor zijn plezier of voor zijn eigen voordeel bestudeert, net zoals een beeldhouwer die wel kunst studeert maar die het onderricht niet navolgt. Zijn kennis van de geschriften wordt niet in zijn dagelijkse leven tot uitdrukking gebracht. Hij is er meer in geïnteresseerd om de kennis van de geschriften ten behoeve van zijn fysieke welzijn en ten behoeve van zijn sensuele plezier te gebruiken. Daarom beschouw ik een onwetend mens als superieur ten opzichte van de pseudojñānī.

Jñāna (wijsheid) is zelfkennis; andere vormen van kennis zijn daar slechts zwakke afspiegelingen van. Men dient in deze wereld precies zo hard te werken als nodig is om eerlijk in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Men dient te leven (eten) teneinde de levenskracht te onderhouden. En men dient de levenskracht alleen te onderhouden om in staat te zijn om kennis te verkrijgen. Men dient kennis te hebben van en onderzoek te plegen naar dat wat tot bevrijding van ellende leidt.

[VI.2.22] Wezens hebben geen doel om tot bestaan te komen

Vasiṣṭha vervolgde:

Diegene is een jñānī die, omdat hij in zelfkennis is gevestigd, zich niet gewaar is van (zich niet bewust is van) de consequenties van handelingen en die zowel de individuele geest als zijn objecten negeert. Hij is een jñānī wiens psychologische conditionering totaal is verdwenen. Zijn intelligentie is vrij van perversie. Zijn kennis is zodanig dat het geen hergeboorte teweegbrengt. Hij houdt zichzelf bezig met eenvoudige handelingen, zoals eten en aankleden en met spontane en passende handelingen, welke vrij van wensen en mentale activiteit zijn. Hij wordt een paṇḍita genoemd.

De verschillende wezens hebben geen doel om tot bestaan te komen of in bestaan te blijven. Ze zijn geen werkelijke entiteiten, ofschoon ze dat wel lijken te zijn. Het oorzakelijke verband is er later pas aan toegevoegd, teneinde deze onwerkelijke schepping rationeel te kunnen verklaren. Kent de verschijning van een luchtspiegeling een doel? Degenen die een reden voor de verschijning van deze optische illusies trachten te vinden, proberen om op de schouders van de kleinzoon van een onvruchtbare vrouw te gaan zitten. De enige oorzaak van deze optische illusies of illusoire verschijningen is het niet-waarnemen, want ze verdwijnen wanneer ze worden onderzocht. Wanneer er juist onderzoek heeft plaatsgevonden en er juist wordt waargenomen, wordt ontdekt dat men het hoogste Zelf is; maar wanneer ze door de geest worden waargenomen, rijst de geconditioneerde jīva op. Wanneer deze jīva op de juiste manier wordt onderzocht en bekeken, blijkt het in feite het hoogste Zelf te zijn. Wanneer het door de geest wordt begrepen, verschijnt het als de jīva, die onderhevig

is aan allerlei soorten veranderingen, zoals geboorte, verval, etc. Degenen die het kosmische wezen direct ervaren, nemen de diversiteit niet waar, ook al zien ze de wereld wel met hun ogen. Er bestaat in hun geest, zelfs als deze aan het werk is, geen ongeordende gedachtenbeweging of een beweging die alle kanten uitgaat; hun geest is daarom een niet-geest, er is geen gedachtenbeweging. Hun gedrag heeft geen eigen intentie, zoals ook geldt voor een droog blad in de wind.

De onwetende dwaas die door psychologische conditionering is gebonden, prijst de door de geschriften aanbevolen handelingen omdat hij niet spiritueel is ontwaakt. Zijn zintuigen zijn begerig naar hun objecten. De wijze echter beteugelt de zintuigen en blijft in het Zelf gevestigd. Er bestaat geen goud zonder vorm, noch bestaat Brahman zonder enigerlei manifestatie. Bevrijding is echter het verwijderen van het concept van schepping of manifestatie. Aan het eind van deze kosmische wereldcyclus heerst er tijdens de periode van de ondergang een totale duisternis die de hele schepping omhult; in de ogen van de wijzen wordt het hele universum op dezelfde manier door de ene werkelijkheid van Brahman omhuld. De oceaan is, ondanks de beweging en diversiteit die er zich in voordoet, een homogene eenheid; er is slechts één Brahman die al deze diversiteit en beweging in zich bevat. De wereld bestaat in het egogevoel en het egogevoel bestaat in deze schepping; die twee zijn onafscheidelijk. De jīva ziet deze schepping in zichzelf, zonder enige oorzaak of reden. De armband is goud; wanneer de armband niet als armband wordt gezien, verdwijnt het en bestaat er alleen goud. Daarom leven degenen die de waarheid zien niet, ook al leven ze wel. Ze sterven niet, ook al gaan ze wel dood, ze bestaan niet, ook al bestaan ze wel. Hun handelingen zijn de willoze functies van het lichaam.

Vasiṣṭha vervolgde:

In ieder lichaam bestaat de jīva als een sneeuwvlokje, schijnbaar zwaar en groot in zware en grote wezens en licht en subtiel in kleine wezens. Het 'ik' gaat tijdens zijn eigen bevruchting de schoot binnen; en omdat het zich van zichzelf gewaar is, gelooft het dat het een lichaam is, ook al is het onwerkelijk en lijkt het alleen maar werkelijk te zijn. In deze schoot – die de schede van karma is – en in dat lichaam bestaat de jīva, die de essentie van het sperma is, net zoals er geur in de bloem bestaat. Net zoals de zonnestralen zich over de gehele aarde uitspreiden, spreidt deze jīva, die in het sperma zit en die de schoot is binnengegaan, zichzelf over het gehele lichaam uit.

Alhoewel deze jīva overal – zowel binnen als buiten – is, heeft het toch een speciale identificatie met deze vitale energie (sperma), dat daarom als zijn speciale onderkomen wordt beschouwd. Op deze manier bestaat het in het hart van de wezens; wat het ook maar bedenkt, terwijl het aldus in het wezen bestaat, is de ervaring die het ervaart. Maar totdat het alle gedachtenbeweging in het bewustzijn uitbant en totdat het niet-geest wordt, zolang bereikt het geen vrede en zolang houdt het niet op met het koesteren van de onware gedachte: 'Ik ben dit'. O Rāma, als de ik-heid of het egogevoel in jou stopt, dan zal je als de ruimte zijn en dan zal er vrede zijn, ook al ga je misschien nog steeds door met het koesteren van gedachten en gevoelens.

Er bestaan wijzen met zelfkennis die in deze wereld leven en functioneren alsof ze gebeeldhouwde figuren zijn. Hun organen van handeling functioneren hier, maar de wereld produceert niet de minste verstoring in hun bewustzijn. Degene die hier als de ruimte leeft (dat onaangedaan blijft door de activiteiten die er in plaatsvinden) is van alle gebondenheid bevrijd en is vrij.

Degene die zijn vaste overtuiging in het bestaan van diversiteit niet loslaat, wordt niet van ellende bevrijd. Degene die gelukkig is met het dragen van elk gekregen kledingstuk, met welk voedsel hij ook maar te eten krijgt en met elke hem aangeboden rustplaats, straalt als een keizer.

Ook al lijkt hij een geconditioneerd leven te leiden, toch is hij in werkelijkheid ongeconditioneerd, omdat hij innerlijk vrij en leeg is. Ook al lijkt hij actief, toch streeft hij nergens naar en functioneert slechts zoals iemand die diep in slaap is. Er bestaat werkelijk geen verschil tussen de onwetende en de wijze (de kenner van de waarheid), behalve dan dat de laatste vrij is van de geconditioneerde geest. Wat zich voor de geconditioneerde geest als de wereld voordoet, wordt door de ongeconditioneerde geest als Brahman gezien.

O Rāma, wat er hier ook maar lijkt te zijn, dat bestaat, verdwijnt en komt weer tot bestaan; maar jij bent dat wat noch aan geboorte, noch aan dood onderhevig is.

Als de zelfkennis eenmaal in jou is opgerezen, dan is de wereldverschijning niet in staat om enige indruk op jou te maken, net zoals verbrand zaad ook geen plant meer kan voortbrengen. Zo iemand rust in het Zelf, ongeacht of hij nu wel of niet actief is. Alleen diegene in wie de wens naar genot totaal is verdwenen, ervaart de hoogste vrede, niet iemand die op een andere manier een vredige geest heeft verkregen.

[VI.2.23] Het verhaal van Maṇki

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, als je geen wensen of mentale vooroordelen meer hebt en als je vrij bent van mentale conditionering sta dan op en begeef je, net zoals Maṇki dat deed, naar de hoogste staat.

Je voorouder Aja had me voor een religieuze ceremonie uitgenodigd. Toen ik uit de lucht neerdaalde om aan de ceremonie deel te nemen, kwam ik in een dicht, stoffig en heet woud terecht. Terwijl ik probeerde om door dat bos heen te komen, hoorde ik een reiziger klagen: "Ai, net zoals de zon alles verbrandt, zo brengt ook het gezelschap van slechteriken alleen maar ellende en zonde voort. Laat ik naar dat dorp verderop gaan om een beetje uit te rusten van mijn vermoeidheid."

Toen hij bijna bij het dorp was zei ik tot hem: "Welkom, o zwerver die het juiste pad niet heeft gevonden! Je zal in dit dorp dat door onwetenden wordt bewoond, geen eeuwige vrede vinden, net zomin als je je dorst met zout water kunt lessen, want het zal je dorst alleen maar verergeren. De onwetenden dwalen doelloos rond en kiezen de verkeerde wegen. Ze doen niet aan zelfonderzoek, noch laten ze slechte handelingen achterwege. Ze functioneren hier als machines. Het is beter om een

slang in een donkere grot te zijn; het is beter om een worm in een rots te zijn; het is beter om een kreupel hert in een woestijn (luchtspiegeling) te zijn, dan om in het gezelschap van onwetende mensen te verkeren. Hun gezelschap geeft kortstondig vermaak, maar is desastreus voor het Zelf. Het is giftig."

Toen ik dat gezegd had, zei hij tegen mij: "Heer, wie bent u? U bent zo stralend als een keizer, alhoewel u niets bezit. Heeft u nectar gedronken? U bent van alles leeg en toch bent u volmaakt vol. Wat is er toch met uw gedaante? O wijze, het lijkt niets en toch alles, het lijkt transcendent en toch lijkt het op de aarde te staan. U bent vrij van alle wensen en hoop en toch lijkt u wensen en hoop te koesteren. In uw bewustzijn rijzen in overeenstemming met uw eigen wens verschillende concepten c.q. gedachten op en dit hele universum bevindt zich binnenin u zoals een zaadje in een vrucht. Ik ben een pelgrim, mijn naam is Maṇki. Ik heb lange tijd rondgezworven en ik verlang er naar om naar huis terug te keren. Maar ik heb daar de energie niet meer voor. Heer, de grootste mensen sluiten vriendschap op het eerste gezicht. Ik voel dat ik niet in staat ben om deze wereldillusie te boven te komen; verlicht me alstublieft."

Ik antwoordde hem: "O pelgrim, ik ben Vasiṣṭha. Wees niet bang. Je hebt de deur naar emancipatie nu echt bereikt. Je hebt naar het gezelschap van de mens (die gekarakteriseerd wordt door zelfonderzoek) gezocht, en daardoor heb je bijna de andere kant van deze wereldverschijning bereikt. Daardoor is er in je geest kalmte en vrede ontstaan. Wanneer de sluiers die de waarheid verhullen zijn verwijderd, schijnt de waarheid uit zichzelf. Alstublieft, vertel me wat u wilt weten. Hoe denkt u deze wereldillusie te kunnen vernietigen?"

[VI.2.24] Manki (vervolg): Maṇki's wanhoop

Maṇki zei:

"Heer, ik ben wel tien kanten op geweest om iemand te zoeken die mijn twijfels kan verwijderen, maar tot nu toe heb ik zo'n mens niet gevonden. Ik voel me zeer gezegend dat ik u vandaag ben tegengekomen, dat overkomt alleen de fortuinlijkste mensen.

In deze wereld komen alle dingen tot bestaan en verdwijnen vervolgens weer en daarom wordt er keer op keer ellende ervaren. Daarom heb ik liever ellende dan plezier dat ellende voortbrengt. Omdat mijn geest steeds weer opnieuw aan de ervaring van plezier en pijn wordt onderworpen, is mijn geest met perverse gedachten gevuld en daardoor reflecteert het niet het innerlijke licht van de ontwaakte intelligentie. Omdat de geest gebonden is aan de latente neigingen die uit een dergelijk onwetende manier van leven voortkomen, brengt de geest me slechts een zondig bestaan en zondige handelingen. Zo heb ik mijn tijd verspild. Deze begeerte naar plezier wordt nooit vervuld, vindt nooit bevrediging. En ook al eindigen alle pogingen in een mislukking, zij (de begeerte) zelf komt niet tot een einde. In de herfst verdrogen de bladeren en vallen op de grond, maar het verlangen naar plezier doet dat niet – net zomin als de angst die in het hart oprijst en die me grote rampspoed

brengt. Zelfs degene die begiftigd is met vele zegeningen en die welvarend is, wordt tot een miserabele bestaanswijze teruggebracht; deze welvaart blijkt vaak een lokmiddel te zijn om de onoplettende persoon in de put van ellende te vangen.

Omdat mijn hart op deze manier met zondige neigingen en rusteloosheid is besmet, nemen de wijzen die merken dat ik alleen in zintuiglijke bevrediging geïnteresseerd ben geen notie van mij. Desondanks blijft mijn geest deze destructieve koers steeds nastreven, omdat ze nog niet door de dood is verslagen. Het duister van mijn onwetendheid waar het egogevoel in gedijt is nog niet verdreven door het maanlicht van de studie van de geschriften en het gezelschap van verlichte wezens. In mijn innerlijk heeft de olifant van onwetendheid de leeuw van kennis nog niet ontmoet. Het gras van mijn karma heeft het vuur van zijn vernietiging nog niet ontmoet. De zon van zelfonderzoek is nog niet in me opgekomen om de duisternis van de mentale conditionering te verdrijven.

O wijze, dat waarvan ik met mijn intellect weet dat het niets is, blijft zich nog steeds als een werkelijke entiteit of substantie aan mij voordoen. Mijn zintuigen eten me op. Zelfs de kennis van de geschriften lijken een extra sluier te vormen in plaats van me te helpen om de bestaande sluiers te vernietigen.

Zo word ik door onwetendheid en verwarring belegerd. Heer, vertel me wat echt goed voor me is."

[VI.2.25] Het egogevoel is gebondenheid en zijn beëindiging is bevrijding

Vasiṣṭha antwoordde:

De ervaring, het denken (het koesteren van gedachten, etc.), mentale conditionering en verbeelding zijn zinloos en leiden slechts tot psychologische narigheid. Alle ellende en moeilijkheden van het leven zijn geworteld in zintuiglijke ervaring en berusten op het denken. Voor degene die door psychologische conditionering (latente neigingen) wordt beheerst, is het levenspad (saṃsāra) moeilijk begaanbaar en pijnlijk. In het geval van de ontwaakte mens verdwijnt deze saṃsāra echter gelijk met het stoppen van zijn mentale conditionering.

Er bestaat niets anders dan het zuivere bewustzijn, net zoals er niets anders dan zuivere leegte in de ruimte bestaat. Dat er apart van dit zuivere bewustzijn nog zoiets als 'iemand die ervaart' zou bestaan, is onwetendheid en de uitbreiding daarvan is deze saṃsāra (wereldverschijning). Dat wat zonder waarneming tot bestaan komt, verdwijnt als het licht van waarneming erop wordt gericht. Op dezelfde manier verdwijnt dit denkbeeldige en ervarende zelf, wat slechts de reflectie van het ware Zelf is, als zijn ware natuur wordt onderzocht.

De door het objectieve bewustzijn gecreëerde verdeling verdwijnt, zodra de kennis oprijst dat het bewustzijn ondeelbaar is. Potten bestaan niet onafhankelijk van klei, want potten zijn slechts vormen van klei. Objecten bestaan uit bewustzijn; ze zijn niet als 'objecten van bewustzijn' verschillend van bewustzijn. Dat wat door kennis wordt gekend, verschilt niet van die kennis; het ongekende wordt niet gekend! Bewustzijn is de gemeenschappelijke factor in het subject, het geziene (het kennen)

en het object: dus bestaat er niets anders dan kennis (bewustzijn). Als het anders zou zijn, dat wil zeggen als het twee totaal verschillende substanties zouden zijn, dan zou begrip niet mogelijk zijn. Daarom zijn zelfs hout en steen van dezelfde essentiële natuur van bewustzijn, anders zouden ze niet kunnen worden begrepen. Wat er ook maar in deze wereld bestaat, het is zuiver bewustzijn. Alhoewel de objecten (zoals hout en was) verschillend lijken te zijn, verschillen ze niet van elkaar vanuit het gezichtspunt van de ene getuige die beiden observeert, en die getuige is het bewustzijn.

Het egogevoel dat de diversiteit waarneemt is de schepper van de verdeling. Het egogevoel is gebondenheid en zijn beëindiging is bevrijding. Het is zo eenvoudig. Waar is de moeilijkheid? De verdeling is 'opgekomen' zoals het beeld van twee manen opkomt als je dubbel ziet. Hoe kan in dat geval worden gesproken over 'opkomen'? Het is onwaar. Bewustzijn en inertie kunnen niet aan elkaar worden gerelateerd. Bewustzijn kan geen niet-bewustzijn worden. Alleen denkt bewustzijn op de één of andere manier dat het inert is en vervolgens ontrolt die begrenzing zich, als een rots van een heuveltop, naar beneden tot het concept van materialiteit.

[VI.2.26] Waar je aan denkt dat ervaar je

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer iemand aldus in deze illusie van de wereldverschijning trapt, valt hij onmiddellijk ten prooi aan ontelbare andere illusies, die, net zoals insecten na een regenbui tevoorschijn komen, vanuit de originele illusie oprijzen. De geest is als een bos in de lente. Het zit zo vol met al die vele gedachten en concepten, dat er een diepe duisternis in heerst. In deze wereld ondergaan mensen als gevolg van hun zelfbegrenzing, onwetendheid ontelbare ervaringen van plezier en pijn.

Er bestaat geen verschil tussen de wijze en de maan; beide stralen vreugde uit. Ze zijn vredig, koel en rustig, vol van onsterfelijk makend nectar, en ze maken het mogelijk dat men kan zien. Er bestaat geen verschil tussen de onwetende en het kind; ze worden door opwellingen en grillen geleefd, ze reflecteren niet op wat er was of wat er zal zijn en ze gedragen zich niet zoals het hoort.

Niemand, vanaf de schepper tot aan het kleinste insect toe, kan die hoogste staat van vrede bereiken, tenzij hij een perfecte controle over de geest verkrijgt. Om de gebondenheid te stoppen hoef je niet meer te doen dan de natuur van gebondenheid te onderzoeken, net zoals de obstakels op het pad niet hinderlijk zijn voor iemand die ze aandachtig onderzoekt. Degene die wakker en oplettend is, wordt niet door spoken achtervolgd. Als je je ogen sluit, is het beeld van de uiterlijke wereld uitgewist; als je de gedachte van de wereld uit je bewustzijn verwijdert, dan bestaat alleen het zuivere bewustzijn. Ook nu bestaat alleen dit zuivere bewustzijn; de wereld is een onwerkelijke verschijning, die slechts door een kleine beweging in het bewustzijn wordt voortgebracht. Het is als het ware de schepping van de kosmische geest. Deze kosmische geest koestert slechts de gedachte van zo'n schepping, want het bezit immers niet de materiële substanties die voor een materiële schepping nodig zijn! De wereld is een schilderij dat zonder kleuren en zonder instrumenten op het

Brahman-canvas is geschilderd. Hoe kan er dan worden gezegd dat deze wereld echt is geschapen – door wie, hoe, wanneer en waarom?!

De gedachte: 'Ik ben gelukkig' ervaart geluk en de gedachte: 'Ik ben ongelukkig' ervaart ellende. Al deze gedachten zijn slechts zuiver bewustzijn. Deze gedachten zijn niet waar. Omdat het Zelf oftewel het oneindige bewustzijn onbegrensd en ongeconditioneerd is, zit er geen agitatie (beweging) in. Er bestaan geen verlangens, geen gehechtheden (afhankelijkheden) en daardoor is er geen rusteloosheid of beweging in het Zelf. Alleen afhankelijkheid is gebondenheid; onafhankelijkheid is vrijheid of bevrijding. Degene die rust in dat wat met 'alles', 'oneindigheid', 'volheid' wordt aangeduid, verlangt nergens naar. Wanneer het fysieke lichaam net zo onwerkelijk is als het lichaam dat in een droom wordt gezien, wat zou de wijze in het belang daarvan dan nog kunnen wensen?

In die spiritueel ontwaakte en verlichte staat rust de wijze in het Zelf; al zijn verlangens bereiken dan hun vervulling. O Rāma, Maṇki hoorde dit alles en verzonk in diepe contemplatie, hij had zijn misleiding uitgebannen. Hij leefde en verrichte spontane en passende handelingen (pravāhapatitaṃ kāryaṃ: onvermijdelijke handeling, letterlijk: de handeling van iemand die in een rivier is gevallen.)

[VI.2.27, 28] Goddelijke wil (lot) en karma zijn slechts concepten

Vasiṣṭha vervolgde:

In het Zelf bestaat eenheid en diversiteit, maar geen eenheid en diversiteit die aan elkaar tegengesteld zijn. Hoe kan men nu beweren dat er diversiteit in bestaat? Het ene Zelf bestaat – subtiel en alomtegenwoordig als ruimte. Het wordt niet door de geboorte en dood van lichamen verdeeld. 'Ik ben het lichaam' is een misvatting, geen waarheid. Jij bent het zuivere Zelf oftewel het onverdeelde bewustzijn. Het subject (degene die observeert), het object (dat wat wordt waargenomen) en het zien (de observatie) zijn slechts de veranderingen van de geest. De waarheid of het Zelf wordt door deze verdeling niet gesplitst en daardoor is het voorbij contemplatie (dhyāna). Dit alles is het ene ondeelbare Brahman en er bestaat niet zoiets als de wereld. Hoe kan die illusie überhaupt oprijzen of bestaan? Dat misleide gevoel dat er een wereld bestaat (als een illusie of als een werkelijkheid) werd door mijn onderricht verdreven: er is nu voor jou geen reden om aan gebondenheid te lijden. Wees vrij in voor- en tegenspoed en leef zonder egogevoel en verlangen.

Rāma zei:

Ik wil van u graag nogmaals de waarheid horen omtrent karma en omtrent dat wat de goddelijke wil (lotsbestemming) wordt genoemd.

Vasiṣṭha antwoordde:

Goddelijke wil (lot – daivam) en karma zijn slechts concepten; de waarheid is dat ze bewegingen in het bewustzijn zijn. Wanneer er sprake is van een dergelijke beweging, rijst de wereldverschijning op; wanneer die beweging ophoudt, dan houdt ook de wereldverschijning op. Er bestaat niet het minste verschil tussen de beweging en bewustzijn. Er bestaat niet het minste verschil tussen een persoon en zijn karma

(handeling). Een wezen wordt gekend door zijn karakteristieke handelingen en die handelingen onthullen het karakter van het wezen: ze zijn onafscheidelijk. Daarom zijn de woorden respectievelijk de concepten 'goddelijk' (daiva), 'handeling' (karma), en 'persoon' (nara) slechts uitdrukkingen die de beweging in het bewustzijn uitdrukken.

Deze beweging in het bewustzijn dient, samen met de zelfbegrenzing in het bewustzijn, als het zaad voor alles, maar er bestaat geen oorzaak of zaad voor die beweging in het bewustzijn. Er bestaat geen verschil tussen het zaad en de kiem: daarom is dit alles (lichaam, etc.) slechts beweging in het bewustzijn. Deze beweging is duidelijk almachtig en daarom is het in staat om de goden, de demonen en andere beweeglijke en onbeweeglijke, bewuste en onbewuste schepselen te manifesteren. Degenen die beweren dat een persoon en zijn handelingen (karma) van elkaar verschillen, zijn dieren in een menselijke vermomming: ik groet hen.

Het zaad dat als deze wereld ontspruit is de zelfbegrenzing oftewel de conditionering in het bewustzijn. Verbrand dat zaad door onthechting (vrijheid). Het niet op wensen gebaseerde handelen (het niet-handelen in het handelen) wordt onthechting (vrijheid) genoemd. Of, het ontwortelen van die conditionering (vāsanā) wordt onthechting of vrijheid genoemd. Doe alles wat in je vermogen ligt om deze vrijheid te verkrijgen. Dat middel waarmee je in staat bent om het zaad van vāsanā te vernietigen, is het beste. Niets anders dan zelfinspanning is hiervoor van enig nut.

[VI.2.29] Betoog over bevrijdende contemplatie

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, beschouw alle handelingen als zuiver bewustzijn en leef met je blik naar binnen gericht. Blijf in geval van ellende en calamiteiten, in geval van smartelijk verdriet en pijn in jezelf vrij van ellende, maar gedraag je alsof je wel in ellende verkeert. In overeenstemming met het fatsoen en met de lokale gewoonte, moet je misschien zelfs wel huilen en jammeren en doen alsof je pijn en plezier ervaart. Toon, alsof je onderworpen bent aan mentale conditionering, ook vreugde, terwijl je geniet van het gezelschap van je vrouw en deelneemt aan festivals, etc. Neem als een onwetend iemand met een begrensd begrip deel aan begrafenisrituelen en zelfs aan oorlogen. Vergaar, zoals onwetende mensen met een begrensd begrip dat ook doen, rijkdom en vernietig je vijanden. Wees barmhartig jegens degenen die lijden. Vereer de heiligen. Verheug je in geluk. Heb verdriet in ellende. Wees een held onder de helden. Met je blik naar binnen gekeerd, zwemmend in de gelukzaligheid van het Zelf en met je hart en geest in vrede, doe je wat je niet doet.

Wanneer je aldus rust in het Zelf, kan zelfs het scherpste wapen jou (de zelfkennis) niet verwonden. Deze zelfkennis wordt niet door wapens verwond, noch wordt het door vuur verbrand, noch wordt het nat als het regent, noch droogt het door de wind. Hou je vast aan de pilaar van zelfkennis, wetende dat het Zelf vrij is van ouderdom en dood. Alhoewel je uiterlijk actief bent, zal je, aldus geworteld in zelfkennis, niet

nogmaals de vergissing van zelfbegrenzing (vāsanā) begaan. Leid een actief leven, maar blijf innerlijk alsof je in diepe slaap bent.

Laat alle gedachten van verdeling los. Rust in zelfkennis, met je gewaarzijn slechts een klein beetje naar buiten gekeerd. Aldus ben je in jezelf geheel in rust alsof je in diepe slaap bent, ongeacht of je nu uiterlijk actief bent of niet, ongeacht of je nu iets vast blijft houden of iets loslaat. Je zult dan totaal vrij zijn van alle disharmonie, omdat je je realiseert dat er tussen de staat van waken en die van diepe slaap geen verschil bestaat. Door de beoefening van zelfgewaarzijn – hetgeen zonder begin en eind is – zal je geleidelijk die hoogste staat van bewustzijn bereiken waarin geen dualiteit bestaat en die voorbij alle materialiteit is. Hierin bestaat noch eenheid, noch verdeeldheid, maar hierin bestaat slechts de hoogste vrede.

Rāma vroeg:

O wijze, als dat de waarheid betreffende het egogevoel is, hoe kunt u dan hier in de gedaante van Vasiṣṭha verschijnen? (Toen Rāma dit zei werd Vasiṣṭha volledig stil. De leden van de bijeenkomst werden ongerust. Toen hij dit bemerkte vroeg Rāma nogmaals:) O wijze, waarom bent u stil? Er is in de hele wereld niets waar een heilige wijze geen antwoord op kan geven.

Vasiṣṭha antwoordde:

Ik was niet stil, omdat ik je geen antwoord kon geven, maar omdat stilte het enige antwoord op je vraag is.

Vasiṣṭha vervolgde:

Er zijn twee soorten vragenstellers: de verlichte en de onwetende. De onwetende moet men antwoorden vanuit het gezichtspunt van de onwetende en de verlichte vanuit het gezichtspunt van de wijze. Tot nu toe was je onwetend en daarom verdiende je alleen intellectuele antwoorden. Nu ken je de waarheid en rust je in de hoogste staat, daarom werken intellectuele en logische antwoorden niet langer voor jou. O Rāma, alle verbale verklaringen (ongeacht of ze nou uitvoerig of kort zijn, of hun betekenis nou subtiel is of transcendentaal) worden begrensd door logica, dualiteit en verdeling.

Mijn dierbare, dergelijke gebrekkige antwoorden zijn jou niet waardig: en woorden zijn niet in staat om een zuivere en deugdelijke verklaring uit te drukken. Aan iemand zoals jij moet men de zuiverste waarheid doorgeven; en de zuiverste waarheid kan alleen met absolute stilte worden weergegeven. Die stilte waarin geen rationeel onderzoek en geen mentale activiteit plaatsvindt is de hoogste staat; daarom was dat het enige passende antwoord op een vraag van een wijze zoals jij. Nogmaals, iedere uitdrukking is een uitdrukking van de natuur van degene die het uitdrukt. Ik ben stevig gevestigd in de hoogste staat van het zuivere, onverdeelde en ondeelbare bewustzijn. Hoe kan ik mezelf onderwerpen aan het onvolmaakte uitdrukken van dat wat niet uit te drukken is? Daarom deed ik geen poging om het oneindige te reduceren tot begrensde, uit mentale activiteit voortkomende woorden.

Rāma zei:

Ik besef dat alle uitdrukkingen als gevolg van dualiteit en begrenzing gebrekkig zijn. Kunt u me, met inachtneming van het hiervoor gestelde, vertellen wie u bent?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ik ben het zuivere, op ruimte gelijkende bewustzijn, zonder objectieve ervaringen en voorbij mentale activiteiten of gedachten. Ik ben het zuivere en oneindige bewustzijn. Dat ben jij ook. De hele wereld is dat ook. Alles is het zuivere, ondeelbare bewustzijn. Ik ben zuiver bewustzijn en niets anders dan dat. Omdat er niets apart hiervan bestaat, weet ik niet hoe het te beschrijven. Wanneer men een poging doet om zichzelf te beschrijven, komt het egogevoel (en al het andere dat daarbij hoort) tevoorschijn, zelfs als het je bedoeling is om totale vrijheid te verkrijgen. De staat waarin iemand, alhoewel in leven zich gedraagt alsof hij dood is, wordt de hoogste staat genoemd.

Het zou voor het egogevoel absurd zijn om deze emancipatie na te willen streven, want het kan de waarheid nooit begrijpen. En het oneindige bewustzijn heeft het in ieder geval beslist niet nodig om het oneindige bewustzijn te realiseren! Hoe dan ook, het is net als iemand die een schilderij wil bekijken terwijl hij blind is geboren. Nirvāṇa (emancipatie of vrijheid) is dat waarin men zo stevig als een rots staat, ongeacht of er nu agitatie (beweging) in het bewustzijn is of niet. Hij ziet geen 'ander'. Hij is zonder verlangens en begeertes. In hem is geen 'ik', geen 'jij' en geen 'ander'. Het is alleen (Al = één).

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest is het van zichzelf gewaarzijn van het oneindige bewustzijn. Dit is saṃsāra en dit is de naar psychische ellende leidende gebondenheid. Wanneer het oneindige bewustzijn zichzelf blijft alsof het zich niet van zichzelf gewaar is, is dat moḳsa of bevrijding. Geest, intellect, etc., zijn slechts veranderingen van het zuivere bewustzijn, want het zijn slechts woorden. In feite bestaat alleen het zuivere, onverdeelde bewustzijn. Wanneer alleen het zuivere, alles van binnen en buiten doordringende bewustzijn bestaat, hoe en waar kan de gedachte van verdeling dan opkomen?

Bestaat er een verschil tussen het zuivere bewustzijn en totale leegte? Zelfs als dat zo zou zijn, dan is het onmogelijk om dat in woorden uit te drukken. Als de gedachte van zelfbegrenzing (mentale conditionering) stopt, dan ben ik (de ruimte van) het zuivere bewustzijn. Omdat zo'n begrenzing echter slechts een gedachte is, kan dat het oneindige niet begrenzen. Wanneer dit begrip in iemand daagt, zal ook als er gewaarzijn van zichzelf is, zelfs dat verdwijnen omdat er tussen de ziener en het geziene geen onderscheid bestaat. Het lijkt wel alsof leegte de ultieme waarheid is!

Onwetendheid wijst naar de verborgen wijsheid. Wijsheid vernietigt vervolgens die onwetendheid en uiteindelijk komt ook dat tot rust. Dat is de hoogste staat. De wijze muni (hij die innerlijk stil is) wordt door zelfkennis een mānava (Mens). (Of andersom: mens wordt muni.) Door de onwetendheid wordt de onwetende gelijk aan dieren en bomen. 'Ik ben Brahman' en 'Dit is de wereld' zijn misleide gedachten. Zij worden niet door onderzoek of naspeuring aan het licht gebracht. Wanneer het licht op zoek gaat naar de duisternis, verdwijnt de duisternis. De vredige mens met een

juist begrip beschikt over alle zintuigen, maar omdat hij niet door onware gedachten wordt beïnvloed, onderwerpt hij zichzelf niet aan hun ervaringen. Hij leeft alsof hij in diepe slaap is.

Alle dromen eindigen in diepe slaap en op dezelfde manier eindigt diepe slaap in samādhi; alle waarneembare objecten vloeien in kennis samen en alles wordt dan als het ene Zelf gezien. Degene die door heeft dat al deze objecten alleen in de geconditioneerde staat van de geest worden ervaren, beseft onmiddellijk dat het Zelf ongeconditioneerd is. Aangezien in het ongeconditioneerde geen doener noch een genieter bestaat, bestaat er in werkelijkheid ook geen plezier en pijn, geen deugd en zonde, geen verlies voor wie dan ook. Dit alles is pure leegte. Zelfs de gedachte van het egogevoel en mijn-heid is leegte. Alle verschijningen zijn illusies en die bestaan niet in ons. Degene die dit door heeft, handelt zonder wil blijft in volledige stilte (kāṣṭha mauna c.q. de stilte van een stuk hout). Hij is Brahman. Het belichaamde wezen heeft geen ander middel tot zijn beschikking om de hoogste vrede te bereiken.

[VI.2.30] De 'ik'-gedachte is pure onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

De gedachte 'ik' is pure onwetendheid; het blokkeert het pad naar nirvāṇa (bevrijding). Toch probeert de dwaze mens om met behulp van deze duisternis van onwetendheid het licht van de waarheid te vinden! Het onderzoeken van het egogevoel onthult zijn begrenzing en zijn geconditioneerde natuur of zijn totale afwezigheid. Het wordt alleen in de onwetende gevonden, niet in de kenner van de waarheid. De kenner van de waarheid daarentegen bestaat zonder de minste angst of ellende in de belichaamde of in de onbelichaamde staat, hij heeft de gedachte van het ego compleet losgelaten. In het gevecht dat op een schilderij is afgebeeld, bestaat geen angst voor vernietiging: zo heeft handeling ook geen effect op de kenner van de waarheid die in innerlijke rust is gevestigd. In het geval van de bevrijde wijze zijn zelfs de manifestaties van ogenschijnlijk geconditioneerd gedrag, niet echt. Net zoals de kous van een gaslamp, die zijn vorm behoudt ook als het al helemaal tot as is verbrand, zo is ook de persoonlijkheid van een bevrijde wijze onpersoonlijk geworden, zo is zijn geest niet-geest geworden en zo is zijn conditionering werkelijk ongeconditioneerd. Het is Brahman en niets anders. Degene die in totale vrede rust is maar ogenschijnlijk bezig is met diverse activiteiten, is een bevrijde.

De olifanten en strijdwagens die in de lucht lijken te zweven zijn slechts uit wolken bestaande wolkenformaties. Op dezelfde manier zijn de werelden die lijken te bestaan niets anders dan het hoogste Zelf (Brahman). De oorzaak van ellende is daarom de acceptatie dat het onwerkelijke het werkelijke is, hetgeen oprijst door het onbegrip (het misleide begrip) van het werkelijke. Ofschoon hij in werkelijkheid het oneindige bewustzijn is, is het toch zo dat de onwetende mens door het egogevoel daar het bestaan van de wereld in ervaart. Net zoals wanneer er door het in de rondte draaien van een brandende fakkel illusoire vormen in de ruimte worden gecreëerd terwijl de enige realiteit de vlam aan het eind van de fakkel is, zo zijn de

verschillende vormen slechts de schijnbare verschijning van de ene ondeelbare Brahman of het oneindige bewustzijn. Laat dit alles (het begin en het einde, het opkomen en het neergaan, ruimte en tijd) bestaan zoals het wil. Men zou in de innerlijke vrede moeten rusten.

Het inerte water is in staat om het schip te ondersteunen dat een lading over het water draagt en op die manier kan ook het obstakel worden overwonnen dat het (het water) zelf creëerde; op dezelfde manier maakt deze inerte wereld het voor een mens mogelijk om deze schijnbare wereld te overstijgen. Dat wat door gedachten wordt gecreëerd, kan ook door gedachten worden vernietigd. Verkrijg daarom vreesloosheid door te beseffen dat er noch een 'ik', noch 'een ander' bestaat. Want wanneer je het lichaam, de geest, etc., onderzoekt, wordt er niets ontdekt wat 'ik' kan worden genoemd. Stop met het najagen van plezier en houd je bezig met onderzoek en wees toegewijd aan zelfinspanning.

[VI.2.31] Het 'object' rijst op in het 'subject', maar het heeft geen onafhankelijk bestaan

Vasiṣṭha vervolgde:

Het oneindige bewustzijn reflecteert zichzelf in iedereen als het oneindige en ongeconditioneerde bewustzijn en in iedereen is dat het enige dat werkelijk wordt ervaren. Maar wanneer de gedachte van een object oprijst en wanneer die gedachte door herhaling wordt bevestigd, manifesteert dit bewustzijn zich als het object – net zoals de droomobjecten – die, alhoewel in onszelf, in die droom als objecten verschijnen. Wanneer een droomobject verdwijnt, gaat er niets verloren: wanneer 'de wereld' of het 'ik' verloren gaat, gaat er niets verloren. Het heeft dan ook geen zin om deze wereld en het egogevoel te verdoemen. Wie zal er een hallucinatie prijzen of verdoemen? Alleen onderzoek is hier aan de orde. Wat blijft is de waarheid. Blijf daar stevig in gevestigd.

Deze wereldverschijning is slechts een gedachte en die wordt door onderzoek geheel verdreven. Wat dan blijft is Brahman. Het accepteren van de werkelijkheid van de wereld, is net als het vertrouwen op de woorden van de zoon van een onvruchtbare vrouw. De individuele persoonlijkheid bestaat uit vāsanā (mentale conditionering) en dat verdwijnt door onderzoek. De wereldverschijning rijst echter op wanneer men in een staat van onwetendheid vergeet om daar op te letten.

Het inerte lichaam is het resultaat van de volgorde en combinatie van de vijf elementen. Zelfs de geest, het intellect en het egogevoel bestaan uit diezelfde elementen. Wanneer iemand in staat is om de inerte materialiteit van de geest, van het intellect en van het egogevoel los te laten, bereikt hij het zuivere, ongeconditioneerde wezen. Dat is bevrijding.

Het 'object' rijst op in het 'subject', maar het heeft geen onafhankelijk bestaan. Vandaar dat zelfs 'de geconditioneerde staat' slechts een gedachte is: het bestaat niet werkelijk. Daarom verdwijnt het wanneer het wordt onderzocht. Het is het beste om die gedachte te verwerpen en door er nooit meer aan te denken te voorkomen dat het

weer oprijst. Er bestaat noch een subject (ziener), noch iemand die ervaart, noch het werkelijke, noch het onwerkelijke. Slechts de hoogste vrede bestaat. Iemand die in deze vrede is gevestigd, is vrij van voorkeur en afkeer, ook als hij handelt. Of hij houdt zich niet met handelingen bezig. Wanneer de geest is bevrijd van alle gedachten die het ongeconditioneerde bewustzijn begrenzen, hoe zou een wijze dan op een dualistische manier kunnen handelen? Vrij van liefde, haat en angst, bestaat hij als het onveranderlijke Zelf, stevig gevestigd in de hoogste vrede.

De gedachte van het 'object' dat in het 'subject' oprijst, wordt dan door het subject als iets anders ervaren. In feite zijn beide (net zoals de dromer en de wakkere persoon) onafscheidelijk, zoals melk die in twee kopjes zit. Het hoogste Zelf is vrij van alle gedachten. Gedachten hebben objecten tot gevolg en de objecten verdwijnen zodra de gedachten stoppen.

[VI.2.32] De wereld en het 'ik' bestaan slechts als gedachten

Vasiṣṭha vervolgde:

Zodra er in het oneindige bewustzijn beweging is, rijzen er gedachten van 'ik' en 'de wereld' in op. Op zichzelf zijn ze onschadelijk, mits men beseft dat ze in werkelijkheid niet verschillen van het Zelf oftewel van het oneindige bewustzijn. Maar als ze als zodanig wel als werkelijk worden beschouwd en als de wereld als werkelijk wordt gezien, dan ontstaat er een grote rampspoed.

Zelfs die beweging in het ongeconditioneerde is geen werkelijke entiteit. Als dat al onwerkelijk is, hoe veel onwerkelijker zijn de gedachten die door zo'n beweging oprijzen dan wel niet! Het is net zo waar als de dans van de zoon van een onvruchtbare vrouw. Zo'n beweging rijst in onwetendheid op; het is onwetendheid. Het verdwijnt in het licht van een juist begrip.

Op dezelfde manier rijst het egogevoel op als zijn bestaan wordt gedacht. Het egogevoel verdwijnt wanneer die gedachte wordt verworpen. Dit wordt dhyāna (meditatie) en samādhi (superbewuste staat) genoemd. Het is het ongeconditioneerde bewustzijn. Alstublieft, trap toch niet in de val van dualiteit en non-dualiteit, etc. Al deze strijdpunten en twistgesprekken brengen slechts ellende en wanhoop voort. Wanneer men het onwerkelijke (het tijdelijke) najaagt, ontstaat er ellende. Wanneer het geconditioneerde uit het bewustzijn wegvalt, bestaat er geen ellende, net zoals er tijdens de slaap ook geen ellende bestaat. Het bewustzijn dat zijn conditionering uitbant, beseft zijn ongeconditioneerde natuur. Dat is bevrijding.

Als je met behulp van mijn onderricht beseft dat het 'ik' niet bestaat, dan zal je begrip stevig en onwankelbaar zijn. De wereld en het 'ik' bestaan slechts als gedachten, niet als een feit noch als een werkelijkheid. Ze verdwijnen als men onderzoekt: 'Wie ben ik?' en 'Hoe is deze wereld tot bestaan gekomen?' Het besef van het niet bestaan van het 'ik' is nirvāṇa (bevrijding). Het licht van deze realisatie verdrijft de duisternis van onwetendheid. Daarom moet men zoals dat door de kenners van de waarheid wordt onderwezen tot het einde van zijn leven het volgende blijven onderzoeken: 'Wie ben ik?', 'Hoe kwam deze wereld tot bestaan?', 'Wat is jīva of de

individuele persoonlijkheid?', 'Wat is leven?'. Wanneer je het gezelschap van de kenners van de waarheid opzoekt, verdrijft het licht van hun zelfkennis de duisternis van onwetendheid en alles wat daar bij hoort, inclusief het egogevoel. Verblijf daarom in hun gezelschap.

Zoek je toevlucht tot deze kenners van de waarheid zonder daar veel ruchtbaarheid aan te geven, doe het niet publiekelijk. Want wanneer verschillende mensen verschillende gezichtspunten inbrengen, zal je begrip wellicht worden geblokkeerd of worden vervormd. De wijze mens zou de kenner van de waarheid in beslotenheid moeten benaderen, de waarheid moeten leren kennen en op die waarheid moeten contempleren. Deze contemplatie verdrijft de wolk van concepten en gedachten die een schaduw op het bewustzijn werpt.

[VI.2.33] Het loslaten van het egogevoel is het stoppen van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer iemand door zijn eigen inspanning en met de hulp van het gezelschap van de heiligen wijsheid heeft verkregen, zal deze wereldverschijning zich niet in zijn bewustzijn uitbreiden. Gedachten rijzen in iemands bewustzijn op en zodra er een tegengestelde gedachte opgerezen is ondergaat de eerste een radicale verandering. Bevrijding is het compleet loslaten van alle gedachten (ideeën) en een dergelijk loslaten is mogelijk als de jacht naar plezier wordt opgegeven. Het opkomen en het uitbreiden van gedachten en ideeën zal geleidelijk aan stoppen in degene die zich in zijn eigen geest resoluut onthoudt van het associëren van woorden met hun betekenis – of deze woorden nu door anderen worden uitgesproken of dat ze in zijn eigen geest opkomen.

Het loslaten van het egogevoel is het stoppen van onwetendheid; alleen dit en niets anders is bevrijding. Ongeacht of deze wereld nu bestaat of niet bestaat, het begrip of de herkenning van de wereld door de geest leidt tot ellende; het niet-herkennen leidt tot gelukzaligheid. Voor alle belichaamde wezens zijn er twee soorten ziektes: de eerste soort heeft betrekking op deze wereld en de tweede heeft betrekking op de andere wereld. Voor ziektes die het leven in deze wereld betreffen, trachten onwetenden een remedie te vinden voordat hun leven tot een eind komt. Maar voor wat betreft de problemen die verbonden zijn met dat wat voorbij dit leven is, daarvoor bestaan dergelijke remedies niet. Men kan er niet op hopen dat ze in de andere wereld worden verholpen, want dergelijke remedies bestaan in die wereld niet. Als men al niet in staat is om een remedie te vinden tegen de verschrikkelijke ziekte die in deze wereld onwetendheid wordt genoemd, dan kan men zeker geen remedie vinden na deze wereld te hebben verlaten. Verspil je tijd daarom niet met het vinden van futiele remedies voor de problemen die betrekking hebben op je leven in deze wereld. Bevrijd jezelf door middel van zelfkennis van de problemen die betrekking hebben op het leven dat hierna komt. Er valt geen tijd te verliezen, want het leven ebt continu weg.

Als je jezelf niet uit de poel van vermaak opheft, dan kan je geen enkele andere remedie vinden. De dwaas die zich in het vermaak stort roept ellende en tegenslag op zich af. Net zoals de kracht van de mensheid zich toont in de energie van de kindertijd, zo begint ook de volmaaktheid (nirvāṇa) met de effectiviteit van zelfdiscipline of met het opgeven van de jacht naar plezier. De levensstroom van de kenner van de waarheid vloeit op harmonieuze wijze, terwijl de levensstroom van de onwetende vol met draaikolken zit.

Universums rijzen in het oneindige bewustzijn op als luchtbellen aan de oppervlakte van de oceaan. Ze zijn echter niet verschillend van het ongeconditioneerde bestaan. Brahman is niet te beschrijven en je kunt je zelfs geen idee van zijn 'natuur' vormen; daarom is het niet wijs om te suggereren dat zijn natuur uit de manifestatie van de universums zou bestaan! Schepping, wereld, beweging van bewustzijn, etc., het zijn louter woorden zonder substantie. Wanneer dergelijke ideeën worden losgelaten, verdwijnen de 'wereld' en het 'ik' en bestaat alleen het zuivere en onveranderlijke bewustzijn. Dit ongeconditioneerde bewustzijn is het enige dat bestaat, niets anders bestaat – zelfs niet de natuur van de verschillende objecten alhier. Al dergelijke gedachten betreffende de natuur van de diverse objecten zijn de uitlopers van misleiding.

[VI.2.34] De wereld en alle dingen daarin zijn niet verschillend van het bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

Datgene wat gedurende het leven door geluk of door verdriet wordt vernietigd, wordt vernietigd; maar dat wat niet wordt vernietigd, wordt niet vernietigd. Dit is de essentie van de leringen van de geschriften. Iemand die wensen heeft, ondergaat plezierige en onplezierige ervaringen. Als men van de ziekte van dergelijke ervaringen af wil, dan zit er niets anders op dan deze wensen kwijt te zien raken.

Er bestaat in het hoogste Zelf geen misvatting dat het 'ik' en 'de wereld' zouden bestaan. Wie heeft deze uitdrukkingen bedacht en deze over de zuivere leegte, de hoogste vrede, heen gelegd? Er bestaat geen 'ik', noch een 'wereld' en zelfs geen 'Brahman'. Dit zijn allemaal slechts woorden. De enige werkelijkheid is de hoogste vrede. Omdat dit het Al is, bestaat er geen verdeling in en ook geen doener of iemand die ervaart. Om onderricht te kunnen geven zijn er definities bedacht. Dat het Zelf en alleen het Zelf bestaat, is de enige waarheid. Maar, net zo goed als de droomervaringen van twee slapende mensen die naast elkaar liggen niet dezelfde zijn en men van elkaar niet weet waar de ander van droomt, zo zijn ons begrip en onze innerlijke ervaring persoonlijk en uniek.

Zeker, het is het bewustzijn in de hoedanigheid van het Zelf dat zich van alles in het universum gewaar is. Daarom ben ik dat bewustzijn; ik, de wereld en alle dingen daarin zijn niet verschillend van het bewustzijn. Het is het ene Zelf dat als het vele verschijnt, maar vanwege onwetendheid en vanwege de extreme subtiliteit van het Zelf, wordt dit niet op deze manier gezien. Het is het Zelf dat dit universum in

zichzelf ziet alsof dit universum een vorm zou hebben, maar in feite heeft het geen vorm. Alle onderscheidingen zoals bewust, onbewust, etc., hoewel ze niet werkelijk zijn, zijn alleen voor het onderricht van zoekers bedoeld.

De 'ik'-gedachte rijst bij toeval in Brahman op (net zoals wanneer een kraai op een kokosnootboom neerstrijkt en er zonder enig oorzakelijk verband gelijktijdig een kokosnoot op de grond valt). In waarheid ben ik Brahman, de wereld is Brahman, er bestaat noch een begin, noch een einde. Dus waarom zou je je dan verheugen of verdriet hebben? Omdat de Heer almachtig is, lijken sommige dingen bewust en andere onbewust te zijn. Maar in Brahman bestaan dergelijke verdelingen niet. Deze schepping lijkt een ledemaat van de Heer te zijn en er lijkt een oorzakelijk verband te zijn. Maar dat is niet waar, want er bestaat niets in Brahman waarnaar zou kunnen worden verwezen als zijnde zijn natuur.

Dualistische ervaring is gebondenheid en bevrijding is het uitbannen hiervan. Als een dergelijke ervaring is uitgebannen, dan verdwijnen alle verschillen tussen de ziener (subject) en het geziene (object), tussen degene die waarneemt en dat wat wordt waargenomen. Beweging in bewustzijn wordt als schepping beschouwd; en wanneer er wordt onderkend dat die beweging onwaar en niet-bestaand is, dan is er nirvāṇa. Brahman is ongeconditioneerd en onveranderlijk. Het gehele universum is de absolute Brahman, zonder ook maar enige verdeling.

[VI.2.35] Beschrijving van de opperste Brahman

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, het oneindige bewustzijn bestaat overal en daarom lijkt het in een oogwenk van het ene deel van het universum naar het andere te gaan. Blijf gevestigd in het ongeconditioneerde Zelf, met welke activiteit je ook maar bezig bent. Het eigenaardige van onwetendheid is dat het door onderzoek en naspeuring niet wordt gevonden; als iets kan worden gezien of kan worden geobserveerd, dan wordt het kennis. Wanneer het daarom zo is dat onwetendheid niet bestaat, dan bestaat er zeker geen verdeling in bewustzijn.

Alleen Brahman bestaat alsof het de wereld is, het ene bestaat alsof het verdeeld is, het zuivere bestaat alsof het onzuiver is, de volheid bestaat alsof het leegte is, de leegte bestaat alsof het volheid is, de beweging bestaat alsof het stabiel is en vice versa, het onveranderlijke bestaat alsof het veranderlijk is, het rustige bestaat alsof het rusteloos is, de werkelijkheid bestaat alsof het niet-bestaand is, het bewustzijn bestaat alsof het inert is, het Zelf bestaat alsof het een object is, het niet-Zelf bestaat alsof dat het Zelf is, het eeuwige bestaat alsof het vergankelijk is, het onkenbare bestaat alsof het kenbaar is, het overduidelijke bestaat alsof het in duisternis gehuld is – en hoewel het allemaal het bestaan is, blijft het lastig om het zo te zien.

Het oneindige is ongeconditioneerd en daarom lijkt het nergens in het bijzonder te bestaan. Er bestaat geen verdeling van doener, handeling, instrument en oorzaak in. Het bestaat als alles, overal, altijd. Het is onzichtbaar, maar altijd recht voor je

neus. Er bestaat geen verschil tussen bewustzijn en inertie. Ik ben en ik ben zelfs de gedachte: 'Ik ben niet'; als er al een ander is dan ben ik dat ook.

Al deze universums lijken in het oneindige bewustzijn te bestaan, ook al is een dergelijke verschijning (verdeling) daarin niet mogelijk. Het is alsof dit bewustzijn zichzelf wenste te zien en daarom zijn eigen spiegel werd waar het zichzelf zonder enige intentie in weerspiegelde. Zo wordt het zuivere wezen zijn eigen inerte reflectie – het universum. Het oneindige bewustzijn zelf wordt de wereld genoemd.

Alle substanties (materiële wezens) rijzen erin op; ze schijnen erin en ze worden erin geabsorbeerd. De hele wereld is een schilderij en dit bewustzijn zelf is de zuivere en kleurloze verf waarmee de wereld werd geschilderd. De objecten lijken aan schepping en vernietiging te zijn onderworpen, alleen het bewustzijn is eeuwig en ongeconditioneerd. Alhoewel er in dit bewustzijn duizenden werelden opkomen blijft het in vrede, want er zit geen intentie in om iets te scheppen, net zoals een spiegel ook onaangedaan blijft door de vele reflecties die erin worden gezien. Dit oneindige bewustzijn is de onopzettelijke en ongewilde (niet) oorzaak van de verschijning van de huidige wereld en van de wereld die nog zal komen. Wanneer het zijn ogen opent komen de werelden tevoorschijn en wanneer het zijn ogen sluit verdwijnen de werelden.

[VI.2.36] Over de ziekte van begeerte

Vasiṣṭha vervolgde:

Net zoals de hallucinatie van een kind door mij niet wordt ervaren, maar voor het kind de werkelijkheid is, zo bestaat er ook geen schepping in mijn bewustzijn. Aangezien zowel de vormen, het zien en de intelligentie die hen begrijpt, het zuivere bewustzijn zijn, is dat het enige wat bestaat, niet het universum. Ik neem het egogevoel, etc., niet waar, maar ik besef het bestaan van het zuivere bewustzijn (de absolute vrede). Weet dat zelfs deze woorden van mij zuiver bewustzijn zijn en dat deze dialoog in het rijk van je eigen bewustzijn bestaat.

Datgene waarin geen begeerte oprijst, wordt de hoogste staat genoemd. De wijze die vrij is van begeerte, functioneert hier alsof hij van hout is gemaakt. Hij ervaart zuivere leegte van binnen en zuivere leegte van buiten; voor hem is de wereld als een strootje. Degene die niet van deze wereld houdt en wiens hart slechts in het kosmische zijn vreugde vindt, is in vrede en is deze oceaan van saṃsāra overgestoken. Als je je begeerte hebt overwonnen en als je je latente neigingen (je mentale conditionering) hebt uitgebannen, zeg dan wat moet worden gezegd, raak dan aan wat moet worden aangeraakt, proef dan de verschillende smaken, zie dan de diverse voorstellingen, en ruik dan de diverse geuren.

Alleen door het begrijpen van de essentieloosheid van de ervaringsobjecten wordt men bevrijd van de ziekte van de begeerte. Het oprijzen van begeerte impliceert ellende en het opgeven van begeerte is de hoogste vreugde; er is geen verdriet en er is geen vreugde die daarmee kan worden vergeleken, zelfs niet in de hemel of in de hel. De geest is begeerte en het opgeven van begeerte is mokṣa (bevrijding); dit is de

essentie van alle geschriften. Als deze begeerte niet door middel van je eigen inspanning kan worden overstegen, dan is het zeker krachtig en dan is er geen enkele andere remedie mogelijk! Als je je begeerte niet meteen volledig kunt overwinnen, doe het dan stap voor stap. De reiziger wanhoopt ook niet bij het zien van de lange weg die voor hem ligt, maar hij gaat stap voor stap op weg. Begeerte zelf is saṃsāra of de wereldverschijning, hetgeen een uitbreiding of projectie van iemands begeerte is; het niet kennen hiervan is bevrijding. Daarom zou men onvermoeibaar naar het overwinnen van begeerte moeten streven; al het andere is nutteloos. Waarom zou men zich inspannen om de geschriften te bestuderen en waarom zou men naar het onderricht van de leermeesters luisteren? Zonder het opgeven van begeerte is er geen samādhi! Als men merkt dat het onmogelijk is om begeerte met behulp van zijn eigen wijsheid te overwinnen, wat is dan nog het nut van de studie van de geschriften of van het onderricht van de leermeester? Als deze door begeerte veroorzaakte rusteloosheid eenmaal onder controle is gebracht, dan is er nog maar een zeer kleine inspanning nodig om zelfkennis te bereiken. Laat iedereen er daarom uit alle macht naar streven om zijn begeerte te overwinnen, want dat is het zaad voor geboorte, ouderdom en dood. Als er begeerte oprijst, dan is er gebondenheid; en als de begeerte stopt, dan verdwijnt de gebondenheid. Laten we daarom in ons eigen hart het zaad van de begeerte door het vuur van vrede, kalmte en zelfbeheersing verbranden.

[VI.2.37] Yoga is het wegwerken van het gif van begeerte

Vasiṣṭha vervolgde:

Yoga is het wegwerken van het gif van begeerte. Ik heb dat reeds besproken en ik zal het je nogmaals vertellen opdat het je helemaal duidelijk wordt.

Zelfs als je begeerte voelt om iets te bezitten, dan nog bestaat er niets anders dan het Zelf. Waarom zou je dan iets begeren? Bewustzijn is subtiel als de ruimte en ondeelbaar; daaruit bestaat deze wereld. Hoe verlang je en waarnaar verlang je? Er bestaan geen objecten die je zou kunnen begeren. We kunnen evenmin ontdekken of er een onderscheid en een verband bestaat tussen het verkrijgen (van een object) en zijn bezitter. Hoe zou je een onwerkelijke substantie kunnen verkrijgen? Wie heeft er een zwarte maan verkregen? Wanneer aldus de natuur van het verkrijgen en de natuur van de bezitter helder wordt begrepen, weten we niet waarheen ze verdwijnen!

Wanneer er wordt begrepen dat het onderscheid tussen de ziener, het zien en het geziene niet bestaat, wordt het egogevoel in het Zelf (in het bewustzijn) opgelost. In nirvāṇa (in bevrijding) bestaat geen ziener, geen zien noch het geziene; wanneer dat laatste wel bestaat, is er geen nirvāṇa. De denkbeeldige verschijning van objecten is van geen enkel praktisch nut: een schelp die van zilver lijkt te zijn (parelmoer) heeft geen enkele geldelijke waarde. Wanneer je de realiteit van de denkbeeldige verschijning bevestigt, roep je ongeluk over jezelf af; als de onwerkelijkheid ervan wordt ingezien, dan is er groot geluk.

Er bestaat hier tussen welke twee dingen dan ook zelfs geen oorzaak- en gevolrelatie, omdat slechts het ene oneindige bewustzijn werkelijk is. 'Oorzaak' en 'gevolg' zijn woorden die nergens naar verwijzen. Wat is de oorzaak van de vloeibaarheid van water of van de beweging van lucht? Er bestaat geen verdriet, geen geluk, omdat de hele wereld de Heer is. Er bestaat niets anders dan het ongeconditioneerde bewustzijn. Hoe zou er dan begeerte kunnen oprijzen?

Rāma vroeg:

Als alles wat bestaat alleen maar Brahman of oneindige bewustzijn is, dan geldt dat toch zeker ook voor begeerte! Waartoe dienen dan geboden en verboden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Als de waarheid eenmaal is gerealiseerd, dan is ook begeerte Brahman en niets anders. O Rāma, pas als en zodra er zelfkennis of kennis van de waarheid oprijst, dan verdwijnt op hetzelfde moment begeerte, net zoals de duisternis verdwijnt op het moment dat de zon opkomt. Wanneer de zon van zelfkennis opkomt, verdwijnt het gevoel van dualiteit samen met de vāsanā of de mentale conditionering. Hoe zou er in die staat begeerte kunnen bestaan? In de mens van zelfkennis bestaat er noch een aversie voor objecten, noch een aantrekking of begeerte naar objecten; die afwezigheid van een voorkeur is voor hen natuurlijk.

Vasiṣṭha vervolgde:

Als de mens van zelfkennis al enige begeerte koestert, dan is dat óf toevallig en zonder oorzaak, óf het is het gevolg van het verzoek van anderen. Ook die begeerte is Brahman. Hoe dan ook, het volgende staat vast: in een wijs mens rijst geen begeerte op. Geboden en verboden gelden niet voor een mens van zelfkennis. Wie zou er wat voor instructie dan ook willen geven aan iemand die geen enkele begeerte heeft. In feite zijn dit de tekenen waaraan men de kenner van de waarheid kan herkennen: begeerte is in hem voor het grootste gedeelte afgezwakt en hij is toegewijd aan het geluk en de vreugde van allen.

Wanneer er wordt begrepen dat objecten geen essentie bezitten en wanneer er geen voorliefde voor plezier is, rijst er ook geen begeerte op – en dat is bevrijding. Wanneer de verlichte persoon de gedachten van eenheid en dualiteit overstijgt, dan behandelt hij begeren en niet-begeren als gelijkwaardig en goddelijk. Hij is vrij van opwinding en rust in vrede in de Heer. Hij is niet geïnteresseerd in het doen van wat dan ook, noch heeft hij er baat bij om zich ergens van te onthouden. Niets doet er meer toe: begeren en niet-begeren, waarheid en onwaarheid, jezelf en de ander, leven of dood. In zo'n mens rijst geen begeerte op; en als er een begeerte oprijst dan is dat Brahman.

Degene voor wie er geen vreugde, noch verdriet bestaat, voor wie rust in vrede en voor wie innerlijk zonder beweging is, die is verlicht. Hij is zelfs in staat om verdriet tot vreugde te transformeren. Wanneer men stevig in de realisatie van de waarheid is gevestigd, rust ruimte in ruimte, vrede in vrede, voorspoed in voorspoed, leegte in leegte, de wereld in Brahman. Het onware egogevoel verdwijnt.

Als de wereld tot verschijning komt, dan is het net zoiets als een stad die in de verbeelding van iemand anders bestaat. Het is een denkbeeldige verschijning. Het egogevoel is onwerkelijk, maar het lijkt werkelijk te zijn. Deze wereldverschijning is noch werkelijk, noch onwerkelijk: het is onbeschrijfelijk. Daarom, ook al is het waar dat de kenner van waarheid niet door begeren of door niet-begeren wordt beïnvloed, denk ik toch dat het zelfs in zijn geval te prefereren is dat de begeerte niet oprijst. Want als de geest zich van zichzelf gewaar wordt, dan is de geest beweging in bewustzijn; dat op zichzelf is saṃsāra en ook begeerte. Het hier vrij van zijn is bevrijding. Als je weet dat het zo in elkaar steekt, geef de begeerte dan op.

In waarheid echter, ongeacht of er nu wel of geen begeerte is, ongeacht of er nu een schepping is of een kosmische oplossing, gaat er voor niemand ooit iets verloren. Begeren en niet-begeren, waarheid en onwaarheid, bestaan en niet-bestaan, geluk en verdriet – het zijn allemaal slechts gedachten die in de ruimte oprijzen, maar die zelf niets doen oprijzen. Slechts diegene in wie begeerte dag na dag verzwakt, wordt als een kandidaat voor bevrijding beschouwd. Er is in deze wereld geen enkele andere remedie die de door begeerte veroorzaakte verschrikkelijke pijn in het hart kan wegnemen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Alleen zelfkennis of de kennis van de waarheid is als remedie effectief in het opgeven van begeerte; het is nutteloos om begeerte aan te pakken met middelen (zoals het egogevoel, etc.) die zelf ook op onwerkelijkheid zijn gebaseerd.

Bewustzijn lijkt door het egogevoel inerte materie te worden. Zo komen de geest en het lichaam tot bestaan. Omdat het echter bewustzijn is, ervaart het zichzelf (alhoewel nu als het lichaam) zonder daarbij zijn werkelijkheid als bewustzijn los te laten. Daarom is deze schepping (van de wereld, het lichaam, etc.) noch waar, noch onwaar.

De aarde is leegte, de bergen zijn leegte, de vaste stoffen zijn leegte, de werelden zijn leegte, beweging is leegte en zelfs de ervaring van deze schepping is leegte. Daarom komt deze wereldverschijning niet tot bestaan en daarom verdwijnt ze ook niet. In deze oceaan van het oneindige bewustzijn zijn de werelden net als de golven en de rimpelingen, ze zijn niet verschillend van de oceaan ook al lijken ze wel van elkaar te verschillen, ze rijzen zonder enige reden of oorzaak op, en toch rijzen ze in waarheid niet op, noch houden ze ooit op te bestaan. Met uitzondering van zichzelf kan in het oneindige bewustzijn in het geheel geen enkel ander object tot bestaan komen.

De yogi's, ofwel de volmaakte wezens, kunnen in een oogwenk met behulp van de toverdrank die bewustzijn wordt genoemd van de hele wereld een leegte maken en ze kunnen de leegte ook in de wereld omzetten. Er bestaan ontelbare werelden en ontelbare scheppingen die door deze siddha's (volmaakte wezens) in de ruimte zijn geschapen en die zijn allemaal slechts het zuivere, oneindige bewustzijn. Verlichte yogi's kunnen zelfs van één zo'n schepping naar een andere reizen.

Al dergelijke scheppingen zijn niet verschillend van het bewustzijn, net zoals geur ook niet van de bloem verschilt, terwijl ze toch verschillend lijken te zijn. Hun verschijning in het oneindige bewustzijn is denkbeeldig. Omdat ze door de gedachten die in iedere toeschouwer oprijzen worden vastgepakt, worden ze in overeenstemming met deze gedachten ervaren. In de yogi's zijn deze gedachten sterk verzwakt en daardoor kennen zij de waarheid en daardoor komen hun uitspraken dicht in de buurt van de waarheid. Bij anderen worden hun uitspraken gekleurd als gevolg van hun eigen ideeën en mentale conditionering.

O Rāma, de tijd zet de werelden en de daarin bestaande fictieve 'ik', 'jij', 'zij', 'daar', en 'zo' in beweging. Dit alles is één zuiver, oneindig bewustzijn, hetgeen de hoogste vrede is, hetgeen niet is geschapen en niet onderhevig is aan verval. Dit is de Heer, dit is het Zelf. Hoe en in wie zou er dan begeerte, met alles wat daar bij hoort, kunnen oprijzen?

[VI.2.38] Het object lost op in het subject

Vasiṣṭha vervolgde:

Het bewustzijn ziet in zichzelf zijn eigen Zelf, als ware het zijn eigen object. Alhoewel de schepping als tweevoudig wordt beschouwd – de schepping door Brahmā en de schepping door iemands eigen geest – zijn ze in essentie hetzelfde, omdat beiden voortkomen uit het Zelf ofwel het oneindige bewustzijn. Het is het aan het bewustzijn inherente gewaarzijn, dat maakt dat deze gedachte van de schepping buiten het bewustzijn lijkt te bestaan. Daarom zien we geen verschil tussen de subjectieve ideeënwereld en de objectieve ideeënwereld.

Al deze verschillende objecten rijzen in het oneindige bewustzijn op, bestaan er in en verschillen er niet van. Het komt door deze waarheid dat het ervaren van deze verschillende objecten ontstaat. Net zoals water in water oplost, zo lost het object in het subject op omdat zowel het subject als het object van ervaring het bewustzijn is. Daardoor rijst er ervaring op. Want anders, als dit niet het geval zou zijn, dan zou er geen ervaring kunnen zijn – zoals bijvoorbeeld tussen twee stukken hout. In het object bestaan de verschillende elementen (aarde, water, etc.). In het subject bestaat de levenskracht, geest, jīva, etc. Maar deze zijn geen zuiver bewustzijn. Ze zijn de ogenschijnlijke verschijningen die in het bewustzijn oprijzen. Daarom zijn ze in feite onwerkelijk. Omdat het onwerkelijke niet kan bestaan, is het duidelijk dat alleen de werkelijkheid van het oneindige bewustzijn (Brahman) bestaat.

Wanneer van de persoon die naast je slaapt de droomobjecten ten einde komen doordat degene die droomt wakker wordt dan verlies je niets. Voor degene die boven het egogevoel is uitgestegen, is het hele universum minder waard dan een grassprietje. Zo'n persoon wordt niet verleid door wat dan ook in de drie werelden en zelfs de status van de goden is voor hem minder waard dan een plukje haar. Voor zo iemand is dualiteit (diversiteit) onwaar en onwerkelijk.

Als in de ogen van de wijze mens op deze manier het hele universum leegte is, hoe zou er dan begeerte in zijn hart kunnen oprijzen? Voor hem is er zelfs geen

verschil tussen leven en dood. Bij nader onderzoek blijkt zelfs het lichaam etc., onwerkelijk en onwaar. Wanneer door het stoppen van de gedachten betreffende het lichaam en de wereld zelfs de geest is verdwenen, blijft alleen het Zelf of het oneindige bewustzijn over.

Het egogevoel lijkt slechts op te rijzen indien er een dergelijk onderzoek naar de natuur van de waarheid ontbreekt; wanneer het wel wordt onderzocht, verdwijnt het egogevoel en dan bestaat er het zuivere, oneindige bewustzijn. De geest is dan bevrijd van objectificatie. Het dagelijks leven is in goddelijk leven veranderd. Wat je ook maar doet, waar je ook maar van geniet – dat wordt allemaal goddelijk. Blijf zonder begeerte en vrij van misleiding stevig in zelfkennis gevestigd. Laat, omdat er geen andere drijfveren zijn, de geschriften de leidraad zijn voor je gedrag.

VI.2.39] Over de innerlijke vrede

Vasiṣṭha vervolgde:

Degene in wie de sluier van onwetendheid is weggetrokken en in wie er geen begeerte bestaat, schijnt met het licht van zuivere intelligentie. Al zijn twijfels zijn opgelost en hij verlicht alles om zich heen. Een mens die met zo iemand in contact komt en die zonder twijfel en totaal onafhankelijk is, wordt ook gezuiverd en verlicht.

De gedachte dat de aardse objecten werkelijk bestaan rijst alleen in onwetendheid op. Wanneer wordt beseft dat de objecten onwerkelijk zijn, hoe zou daar dan nog een verlangen naar kunnen oprijzen? Zelfs 'schepping' en 'bevrijding' zijn woorden zonder betekenis. Deze wereld is slechts bewustzijn; als dat niet zo zou zijn, dan zouden noch 'ik' noch 'dat' kunnen worden begrepen.

Werkelijke vrede wordt bereikt wanneer men het egogevoel en alles wat daar mee samenhangt (inclusief verdriet) niet vastpakt. In diepe slaap zijn er geen dromen; en de staat van diepe slaap wordt tijdens de dromen niet ervaren. Op dezelfde manier kunnen het vastgrijpen van het egogevoel, het vastgrijpen van verdriet (voortkomend uit de gedachte van de wereldverschijning) en het vastgrijpen van vrede (voortkomend uit de gedachte van nirvāṇa) ook niet gelijktijdig bestaan. Deze zijn alle slechts gedachten: in waarheid bestaat er noch schepping, noch nirvāṇa, noch slaap, noch dromen. Wanneer deze allen worden verworpen, bestaat er werkelijke vrede.

Verwarring of misleiding is onwerkelijk en het onwerkelijke bestaat niet. Dat wat door naspeuring niet wordt gevonden, bestaat niet. Wat door onderzoek wordt gerealiseerd, is je ware natuur, hetgeen het enige is wat bestaat en waarin geen diversiteit bestaat. Wanneer men zich van zijn ware natuur afkeert, is er een groot verdriet; wanneer men in het Zelf rust, is er een grote vrede en zelfbeheersing.

De elementen (de zintuigen, geest, etc.) kunnen slechts met behulp van hun eigen tegenhangers (licht, ruimte, etc.) handelen. Het Zelf ofwel het oneindige bewustzijn doet niets en houdt zich niet met activiteiten bezig. Degenen die deze wereld als werkelijk beschouwen, hebben geen zelfkennis en voor hen zijn wij 'onwerkelijk'. In mij is het zuivere gewaarzijn van het ene kosmische bewustzijn en zelfs de

activiteiten van de wereld zijn daar niet verschillend van – net zoals beweging niet verschillend is van de wind. In hun geest lijkt mijn lichaam werkelijk te zijn; maar voor mijn verlichte intelligentie is hun fysieke bestaan juist onwerkelijk, zoals dat ook voor een slapend persoon geldt. Mijn relatie met hen is ook Brahman die in Brahman bestaat. Wat hun visie ook moge zijn, laat het zo zijn; dat is wat mij betreft goed. Omdat dit alles doordrongen is van Brahman besta ik niet als 'ik'. Zelfs deze woorden rijzen ogenschijnlijk op, ten behoeve van jouw welzijn. In het hart van een dergelijke kenner van de waarheid bestaat noch begeerte naar plezier, noch begeerte naar bevrijding. Noch bevrijding, noch rijkdom, etc., is van enig nut voor degene die gevestigd is in de realisatie: 'Ik besta niet, noch bestaat deze wereld'.

[VI.2.40, 41] Het rusten in het Zelf is het hoogste goed

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, datgene wat de uiterlijke vormen en de interne psychologische staten kent, wordt het Zelf (svarūpaṃ) genoemd. Wanneer het niet-zelf zwak is geworden en de zelf-natuur zich uitbreidt wordt, in het licht dat dan oprijst, de wereld louter als een ervaring gerealiseerd. Deze wereld verdwijnt wanneer men volledig in het Zelf is gevestigd, zoals een droom tijdens diepe slaap verdwijnt.

Men zou in het Zelf moeten rusten in het besef dat genoegens vreselijke ziektes zijn, dat familieleden gebondenheid impliceren, en dat rijkdom (artha) de bron van ongeluk (anartha) is. Het niet-zelf is saṃsāra en het rusten in het Zelf is het hoogste goed. Daarom zou men zichzelf moeten zijn, als de leegte van bewustzijn. Ik ben niet het Zelf, noch de objecten, noch de wereldverschijning; ik ben Brahman, de hoogste vrede waarin ik ben binnengegaan. Alleen jij bent je gewaar van die 'jij'; ik zie slechts de hoogste vrede. Het Brahman-bewustzijn kent geen scheppingsbewustzijn en vice versa, net zoals de dromer de slapende staat niet kent en net zoals iemand die slaapt de droomstaat niet ervaart. De verlichte persoon ziet zowel Brahman als de wereld als de wakende en droomstaten. Daarom kent hij ze allemaal zoals ze zijn.

Zoals er zonder twijfel verlichting is als er zonlicht is, zo staat vast dat er spiritueel ontwaken plaatsvindt, wanneer er wordt ervaren dat aardse objecten geen essentie hebben. De enige werkelijkheid hier is dat de hoogste essentie van het kosmisch bewustzijn in ieder atoom van het bestaan danst. Wie kan het onmetelijke meten of het oneindige tellen? O Rāma, deze luisterrijke kosmische dans die je voor je ziet, is slechts het spel van het oneindige bewustzijn. Wanneer de slapende mens niet in diepe slaap is, wordt hij het toneel voor het spel van de dromen; op dezelfde wijze lijkt het Zelf, wanneer het niet in zelfkennis is gevestigd, het zaad voor deze wereldverschijning te worden. Contempleer op het Zelf en leef – vrij van psychologische spanningen – in de wakende staat alsof je vast in slaap bent.

Wanneer iemand spiritueel is ontwaakt en wanneer hij in de wakende staat leeft alsof hij vast in slaap is, wordt de staat waarin hij verkeert svabhāva (zelf-natuur) genoemd en deze staat leidt hem tot bevrijding. Degene die in Brahman is gevestigd en geen verschil ziet tussen Brahman en de 'wereld', leeft ook in deze wereld, zonder

daarin een verdeling tussen de ziener, het geziene en het zien te scheppen en hij leeft daardoor zonder gevoel van doenerschap. In zijn ogen toont alles zich zoals het is en er bestaat noch eenheid, noch diversiteit.

Een denkbeeldige stad is een inbeelding, geen stad. Deze wereldverschijning is een verschijning, geen wereld. De werkelijkheid is het oneindige bewustzijn (Brahman).

[VI.2.42] Het verschil tussen de wereld en zijn Heer is verbaal en onwaar

Vasiṣṭha vervolgde:

De wereldverschijning rijst in onwetendheid op en wijsheid maakt daar een einde aan. Maar voor de werkelijkheid zelf is dit alles zonder betekenis, want dat rijst niet op en dat verdwijnt niet. Die werkelijkheid is het ondeelbare, oneindige bewustzijn, daarbuiten bestaat er niets. Het lijkt in zichzelf een tweedeling (polarisatie) te ondergaan, waardoor het zichzelf als zijn eigen object gewaarwordt; dit lijkt een verdeling en partiële kennis (onwetendheid) te scheppen. Een dergelijk gewaarzijn is eigen aan het bewustzijn, maar het verschilt niet van het bewustzijn.

Het verschil tussen de wereld en zijn Heer is verbaal en onwaar. In het ondeelbare, oneindige bewustzijn heeft een dergelijk onderscheid geen betekenis. Op grond van de denkbeeldige gedachten van de tijd en de ruimte, lijkt het goud op enig moment en op zekere plaats een armband te zijn geworden; op dezelfde manier rijst de gedachte van een schepping in het bewustzijn op. Als dus zelfs dualiteit niet bestaat, dan wordt ook het onderzoek naar de oorzakelijke relatie tussen de schepper en zijn schepping zinloos.

Wanneer het bestaande wordt gerealiseerd als dat wat het is (het ondeelbare bewustzijn), verdwijnt de wereldverschijning. Blijf zo stevig als een rots in de realisatie van deze waarheid gevestigd terwijl je hier als een intelligent wezen functioneert. Aanbid met al je natuurlijke handelingen en ervaringen en met inbegrip van je wijsheid, het Zelf (de hoogste Heer). Wanneer je met deze zaken het Zelf aanbidt, zal het Zelf je onmiddellijk de gunst van spirituele ontplooiing schenken; in vergelijking daarmee is de aanbidding van goden zoals Rudra en Viṣṇu waardeloos. Wanneer Hij wordt aanbeden met het onderzoek naar de natuur van het Zelf, met zelfcontrole en met satsaṅga (het gezelschap van de wijzen), geeft het Zelf (de Heer) onmiddellijk mokṣa of de uiteindelijke bevrijding.

De waarneming van de werkelijkheid is de beste vorm van aanbidding. Wanneer de Heer als het Zelf bestaat, zal alleen een dwaas anderen aanbidden. Er wordt gezegd dat aanbidding van de goden, pelgrimstochten, soberheid, etc., een gunstig resultaat hebben: mits met wijsheid of viveka (onderscheidingsvermogen) uitgevoerd. Die wijsheid is daarin beslist essentieel. Zou het dan niet voldoende zijn om het Zelf alleen met viveka te aanbidden? Ontdoe jezelf op grond van deze wijsheid van het lichaamsbewustzijn en van de daarmee samenhangende schaamte, angst, wanhoop, plezier en pijn. Wijsheid onthult het bewustzijn als het Zelf, slechts in de afwezigheid van de objecten (zoals het lichaam, etc.) gaat dit bewustzijn de hoogste,

onbeschrijfelijke vrede binnen. Door het te beschrijven wordt het echter vernietigd. En als men zich tevreden stelt met de kennis die uit de geschriften is vergaard en zichzelf dan als verlicht beschouwt, dan is dat hetzelfde als de zinloze verbeelding van iemand die blind is geboren. Als de onwerkelijkheid van de objecten wordt begrepen en als er wordt beseft dat het bewustzijn geen object van kennis is, dan is er de verlichting die elke beschrijving te boven gaat.

[VI.2.43] Het nirvāṇa ofwel bevrijding is het niet-ervaren van het egogevoel

Vasiṣṭha vervolgde:

Het kenmerkende van degene die vrij is van de koorts van onwetendheid en wiens hart door zelfkennis kalm en koel is geworden, is dat hij niet door plezier wordt verleid. Genoeg van al dit geklets over kennis en wijsheid, dit zijn allemaal woorden en daarop betrekking hebbende gedachten zonder een daarmee corresponderende waarheid. Het nirvāṇa (bevrijding) is het niet-ervaren van het egogevoel. Laat deze waarheid goed tot je doordringen.

Net zoals iemand die wakker is geen plezier meer beleeft aan de objecten die hij gedurende zijn droom waarnam, zo beleven wij geen enkel plezier aan de objecten van deze wereldverschijning. Net zoals vampiers en kwelgeesten in een donker woud oprijzen, zo rijzen deze veertien werelden in de duisternis van de onwetendheid en de misleiding op. Wanneer de waarheid wordt onderzocht, blijkt de kwelgeest niet te bestaan; en wanneer de waarheid betreffende deze veertien werelden wordt onderzocht, worden ze gezien als het zuivere bewustzijn. De objecten hebben beslist geen onafhankelijk bestaan en daarom zijn ze onwerkelijk; ze zijn doordrongen van het bewustzijn, dat wil zeggen van het subject. Maar pas op, omdat er geen object bestaat in relatie waarmee het bewustzijn als subject kan worden beschouwd, kan van het bewustzijn ook niet worden gezegd dat het als subject bestaat. Er bestaat iets dat niet kan worden beschreven.

Blijf als het zuivere bewustzijn. Drink de essentie van zelfkennis. Rust, vrij van alle twijfel in de tuin van het nirvāṇa (bevrijding). O mens, waarom dwaalt u rond in het woud van saṃsāra dat geen enkele essentie heeft? O misleide mens, loop niet achter deze luchtspiegeling aan, die bekend staat als hoop en verlangen naar aards geluk. Vermaak is pijn in vermomming. Waarom zie je niet in dat dit de bronnen van je eigen vernietiging zijn? Laat je niet door deze denkbeeldige wereldverschijning misleiden. Bekijk deze misleiding en onderzoek haar. Je zult dan in je eigen Zelf rusten, hetgeen zonder begin en einde is.

De onwetende beschouwt deze saṃsāra als werkelijk. In werkelijkheid bestaat het helemaal niet. Wat er na deze verschijning te hebben verworpen nog bestaat, dat is de echte waarheid. Maar het heeft geen naam! Wees een leeuw, ontsnap uit deze kooi van onwetendheid en stijg boven alles uit. Bevrijding is het uitbannen van de gedachten 'ik' en 'mijn'; niets anders is bevrijding. Bevrijding is vrede. Bevrijding is uitroeiing van alle conditioneringen. Bevrijding is vrijheid van elke vorm van fysiek, psychologisch en psychisch leed.

De onwetende en de wijze zien deze wereld niet op dezelfde manier. Voor iemand die zelfkennis heeft bereikt, verschijnt deze wereld niet als saṃsāra maar als het ene, oneindige en ondeelbare bewustzijn. De mens van zelfkennis is wakker voor dat wat voor een onwetende niet bestaat. En dat wat voor de onwetende echt bestaat, bestaat niet voor de verlichte.

Vasiṣṭha vervolgde:

De kenner van de waarheid ervaart de wereld op dezelfde manier als een blindgeborene, die de wereld in zijn dromen 'ziet' en die in diepe slaap niets ziet. Zijn hart en geest zijn koel, doordat het vuur van verlangen is gedoofd. Aangezien de geest van de kenner van de waarheid bevrijd is van aantrekking, verkeert het in een staat van volmaakte rust, zelfs wanneer hij geen 'meditatie beoefent', net zoals het water in een vijver onverstoord blijft wanneer er geen afwateringen zijn.

Het object is de (naar buiten geprojecteerde) mentale activiteit en de mentale activiteit is de impressie die door het object in de intelligentie wordt gevormd. Net zoals hetzelfde water tot het de oceaan bereikt in verschillende rivieren met verschillende namen stroomt, zo is hetzelfde bewustzijn zowel de verschillende objecten alsmede de daarmee corresponderende mentale activiteit. Het object en de geest zijn dus niet verschillend van elkaar. Wanneer één van beide niet bestaat, bestaan ze geen van beide. Beide hebben ze geen essentie. Daarom is er vrede als ze verdwijnen. De kenner van de waarheid bant hen uit. Maar hij verliest daardoor niets, want 'het object' en 'de geest' zijn slechts woorden zonder corresponderende entiteiten. Dat wat bestaat IS het oneindige bewustzijn.

Wat voor de onwetende mens werkelijk is (de tijd, de ruimte, de materie, etc.), bestaat niet voor de mens van zelfkennis. Net zoals er in de ogen van een dapper mens geen kwelgeest bestaat, zo bestaat er in de ogen van een wijs mens geen wereld. Maar voor de onwetende mens is zelfs de kenner van de waarheid onwetend.

O Rāma, laat je niet in met de gedachten van de materie en de geest, want ze zijn niet waar. Rust in je eigen Zelf. Het is slechts het bewustzijn dat deze ogenschijnlijke 'vormen' aanneemt, net zoals het zaad uitgroeit tot de diverse delen van de boom. Wat overblijft (bewustzijn) wanneer deze objecten worden losgelaten is onbeschrijfelijk, want als je het 'bewustzijn' zou noemen wordt het begrensd.

De materie en de geest zijn identiek; en beiden zijn onwaar. Je wordt door deze onware verschijning misleid. Zelfkennis zal deze misleiding verdrijven. Zelfkennis en het ophouden van de wereldverschijning zijn beide kenmerken van wijsheid (bodham of ontwaken). Het egogevoel dat opkomt als wensloosheid afwezig is leidt tot leed.

Vanaf de wortel is de gehele boom met al zijn takken, bladeren, bloemen en vruchten, één en dezelfde boom. Op dezelfde manier is alleen het ondeelbare en onveranderlijke bewustzijn alles. Net zoals ghee-boter zodra het bevriest van nature zo hard als steen wordt, zo 'bevriest' het bewustzijn in materie. In het oneindige en ondeelbare bewustzijn is een dergelijke verandering echter niet mogelijk; de conditionering

is slechts een onware gedachte. Daarom smelt het weg in het hart van degene die zelfkennis heeft en vrij is van de misleiding en van het egogevoel.

[VI.2.44] Over gelijkmoedigheid en de hertachtige geest (samādhāna)

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik zal nu de boom beschrijven, die samādhāna (gelijkmoedigheid) wordt genoemd en die groeit in het bos dat het hart van de wijze wordt genoemd.

Zijn zaad is een zich afwenden van 'de wereld', dat wellicht spontaan gebeurt, dan wel door de ervaring van verdriet wordt veroorzaakt. De geest is een akker. Het wordt door middel van de juiste handeling geploegd, het krijgt dag en nacht water door de juiste gevoelens, het wordt door de oefening van prāṇāyāma bemest. Wanneer men alleen is in het bos dat wijsheid wordt genoemd, valt het samādhi-zaad (het zich afwenden van de wereld) spontaan op deze akker van de geest. De wijze mens dient zich continu in te spannen om dit meditatie-zaad op een intelligente manier van water en voeding te voorzien.

Men zou het gezelschap van de wijzen, die allen het goede wensen en die zuiver en vriendelijk zijn, moeten zoeken. Vervolgens zou men het samādhi-zaad (het meditatie-zaad) water moeten geven door middel van het luisteren naar en het reflecteren en contempleren op geschriften die een totale innerlijke leegte teweegbrengen en die vol wijsheid, zuiver en koel als nectar zijn. Als men zich gewaar is van het kostbare meditatie-zaad (samādhi-zaad) dat op de akker van de eigen geest is gevallen, dan zou de wijze mens het door middel van soberheid, liefdadigheid, etc., zorgvuldig moeten koesteren en voeden.

Wanneer dit zaad begint te ontkiemen, moet het vervolgens worden beschermd door middel van vrede en tevredenheid. Tegelijkertijd moet men het met behulp van tevredenheid beschermen tegen de vogels van verlangen, van gehechtheid aan familie, trots, hebzucht, etc. Met de bezem van de juiste en liefdevolle handeling moet het vuil van rajasische rusteloosheid worden weggeveegd, terwijl de duisternis van de tamasische onwetendheid door het licht van een juist begrip moet worden verdreven.

De bliksemschicht die trots op rijkdom wordt genoemd en de donderbui die het najagen van plezier wordt genoemd, treffen de akker en verwoesten haar. Dit moet worden voorkomen met de drietand van grootmoedigheid, mededogen, japa, soberheid, zelfcontrole en contemplatie op de betekenis van de praṇava (OM).

Als het op deze manier wordt beschermd, dan zal dit zaad tot wijsheid uitgroeien. Daarmee straalt de gehele akker van de geest op een prachtige manier. Uit de kiem groeien twee blaadjes. De ene is de studie van de geschriften en de ander is satsaṅga (het gezelschap van mensen met wijsheid). Al snel zal met behulp van het sap dat gelijkmoedigheid of zuiverheid van de geest wordt genoemd de schors (tevredenheid) gaan groeien. Gevoed door de regen van wijsheid van de geschriften zal het al snel tot een boom uitgroeien. Dan zal het niet gemakkelijk meer heen en weer zwiepen, wanneer er door de apen (rāga-dveṣa; aantrekking en afkeer) aan wordt geschud.

Vervolgens ontstaan er de ver en wijd reikende takken (zuivere kennis). Helderheid van zicht, waarachtigheid, moed, helder begrip, evenwichtigheid, vrede, vriendelijkheid, mededogen, roem, etc., zijn de andere takken die tevoorschijn komen als men volledig in dhyāna (meditatie) is gevestigd.

Vasiṣṭha vervolgde:

De boom van meditatie geeft een koele schaduw, waarin alle wensen en begeerten ten einde komen en waarin al het brandende leed verdwijnt. Meditatie breidt de schaduw van zelfbeheersing uit, die op zijn beurt de standvastigheid van de geest bevordert.

Een hert (de geest), dat eerst in de wildernis van ontelbare concepten, gedachten en vooroordelen ronddwaalde en dat op de één of andere manier het juiste pad vindt, zoekt onder deze boom bescherming. Dit hert wordt door vele vijanden achtervolgd, want zij begeren zijn huid respectievelijk zijn vel. In een poging om zichzelf te redden verstopt hij zichzelf in doornige bosjes (het lichaam). Al deze pogingen putten hem uit. Her en derwaarts rennend in het bos van saṃsāra, gekweld door de wind (vāsanā of latente neigingen) en verbrand door de hitte van het egogevoel, wordt het hert door een nooit eindigend leed geteisterd.

Dit hert is niet eenvoudig tevreden te stellen met wat het krijgt. Zijn begeerten vermenigvuldigen zich en hij blijft zijn uiterste best doen om bevrediging voor deze begeerten te vinden. Hij raakt gehecht aan de vele oorden van vermaak, zoals een vrouw, kinderen, etc., en de zorg voor hen put hem uit. Hij zit in het net van rijkdom, etc., gevangen en worstelt om zichzelf te bevrijden. Tijdens deze strijd valt hij telkens ter aarde en verwondt zichzelf. Door de rivier van de begeerte wordt hij naar beneden getrokken en ver meegesleurd. Hij wordt door ontelbare aandoeningen bezocht en achtervolgd. Hij wordt ook door de verschillende zintuiglijke ervaringen gevangen genomen. Hij raakt door de afwisseling van hemelse en helse ervaringen in de war. Hij wordt door de stenen en rotsblokken (de mentale veranderingen en de slechte eigenschappen) verpletterd en verwond. Om dit alles te boven te komen bedenkt hij met zijn eigen intellect verschillende manieren van hoe te handelen, maar ze blijken niet te werken. Hij heeft geen kennis van het Zelf ofwel het oneindige bewustzijn.

Dit hert (de geest) is door de giftige uitademing van de slang die bekend staat als het wereldse vermaak en het verlangen naar dergelijk vermaak, gevoelloos geworden. Hij wordt door het vuur van de woede verbrand. Hij droogt uit door zorg en angst. Hij wordt door de tijger (armoede) achtervolgd. Hij valt in de put van de gehechtheid. Zijn hart wordt door de frustratie van zijn eigen trots gebroken.

Op een gegeven moment keert dit hert zich van dit alles af en zoekt zijn toevlucht bij de al eerder beschreven boom (de boom van meditatie) en daar gaat het licht helder schijnen. De hoogste vrede (respectievelijk de gelukzaligheid) wordt slechts in de ongeconditioneerde staat van het bewustzijn verkregen en dát wordt alleen maar in de schaduw van die boom (samādhi of meditatie) verkregen.

[VI.2.45] De bevrijding van het hert (de geest)

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer de geest op deze manier rust heeft verkregen, geniet het hert (de geest) van zichzelf en wil het nergens anders meer naar toe. Na enige tijd begint die boom van meditatie of samādhi vrucht te dragen, hetgeen de openbaring is van het hoogste Zelf. Het geest-hert ziet het fruit boven zich aan de boom van meditatie hangen. Dan stopt hij met alle andere bezigheden en klimt hij in de boom om van die vruchten te eten. Na in de boom te zijn geklommen, stopt het geest-hert met de wereldse denkpatronen en hij contempleert ook niet meer op het gewone leven. Net zoals de slang zijn vel afwerpt, zo laat dit geest-hert zijn vroegere gewoonten los opdat het de boom van meditatie kan beklimmen. Telkens als er een herinnering aan zijn verleden bovenkomt, lacht hij luid: "Hoe kan het toch dat ik tot nu toe zo'n dwaas was!" Na de hebzucht, etc., te hebben opgegeven rust hij als een keizer in de boom.

Dag na dag nemen zijn begeerten af. Hij wijst niets af wat ongezocht tot hem komt, noch verlangt hij naar iets wat hij niet zonder inspanning kan verkrijgen. Hij dompelt zich onder in de kennis van de geschriften die handelen over het oneindige bewustzijn (het ongeconditioneerde zijn). Van binnen ziet hij zijn eigen vroegere staten van onwetendheid en lacht er om. Hij ziet zijn eigen vrouw en kinderen, etc., en lacht naar hen, alsof ze familieleden uit een vorig leven zijn of alsof ze mensen zijn die hij in een droom ziet. Alle handelingen die gebaseerd zijn op gehechtheid en afkeer, op angst en ijdelheid, op trots en misleiding, doen zich aan hem voor alsof ze zich op het toneel afspelen. Als hij de vluchtige ervaringen in deze wereld beziet, dan moet hij minachtend lachen in het besef dat ze op de ervaringen van een gek lijken.

Terwijl hij in deze buitengewone staat is gevestigd, koestert het geest-hert geen enkele zorg of angst betreffende vrouw, kinderen, etc. Hij ziet met een verlichte blik slechts dat wat alleen bestaat (de werkelijkheid) in datgene wat alleen bestaat (het oneindige). Met zijn blik volledig geconcentreerd beklimt hij de samādhi-boom. Hij verheugt zich zelfs in dat wat hij voorheen als ongeluk beschouwde. Hij is met noodzakelijke activiteiten bezig alsof hij net wakker is geworden om juist dat werk te doen, om daarna weer tot de staat van meditatie terug te keren. Maar van nature wil hij de gehele tijd in de staat van samādhi verkeren. Hij is volledig vrij van het egogevoel; maar omdat hij net als iedereen ook ademhaalt lijkt hij voor het egogevoel te leven. Zelfs in het geval dat er ongezocht vermaak tot hem komt, wordt hij daar niet enthousiast van; zijn hart keert zich van nature af van al het vermaak. Hij is vol. Hij slaapt voor de wereldlijke activiteiten en bezigheden. Wie kan zeggen in welke staat hij verkeert! Hij klimt steeds dichter naar het beste fruit van mokṣa (bevrijding) toe. Uiteindelijk laat hij zelfs de buddhi (het intellect) los en gaat het ongeconditioneerde bewustzijn binnen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Dat waarin men de objecten van het bestaan loslaat en waarin men in het eigen zuivere Zelf rust, dat is het bereiken van het hoogste. Wanneer alle verdelingen zijn

opgegeven, blijft alleen het ondeelbare over. Het is zuiver, één, zonder begin en zonder einde. Dat wordt Brahman genoemd. Iemand die het verlangen naar rijkdom, vrouw en wereldlijke objecten heeft opgegeven, rust in het hoogste Zelf. Wanneer zelfs de verdeling tussen de geest en het oneindige bewustzijn wegvalt, lossen alle verdelingen in het niets op. Hierna bestaat hij in het hoogste zijn, net zoals het ongevormde beeld zich in het marmeren blok bevindt.

De onwetende persoon kan niet mediteren: en het is voor hem ook niet wenselijk om dat te doen. De verlichte persoon is al gevestigd in het Zelf! Degene die totaal niet is geïnteresseerd in de wereldlijke objecten van waarneming, is een verlicht persoon. Maar voor een onwetend persoon is dit niet mogelijk. Wanneer de gewaarwording van een object wordt gezien als het zuivere en eeuwige bewustzijn, wordt dat samādhāna genoemd. In het Zelf rusten houdt in dat het Zelf geen enkele interesse heeft voor de objecten. Daar tegenover staat dat onwetendheid de beweging van het Zelf richting de objecten is. Een dergelijke beweging vindt uiteraard alleen in de onwetende plaats: iemand die nectar heeft geproefd is niet in bittere dingen geïnteresseerd. Voor een wijze wordt de meditatie daarom natuurlijk en zonder inspanning. Wanneer er geen begeerte meer is, wordt het Zelf nooit meer los gelaten. Of anders gezegd, als de geest zich uitbreidt om het gehele universum te omvatten, dan wordt het Zelf niet meer los gelaten. Zoveel is zeker: iemand moet naar samādhi blijven streven totdat hij zelfkennis verkrijgt. Degene die in samādhi is gevestigd, is Brahman in menselijke vorm. Die wordt gegroet.

Wanneer er geen interesse voor objecten bestaat, kunnen zelfs de goden iemands meditatie niet verstoren. Daarom zou men de diepe meditatie (varja-dhyānam) moeten cultiveren. De middelen hiervoor zijn 1. de geschriften, 2. het gezelschap van de wijzen en 3. meditatie. De onwetendheid wordt niet door halfhartige kennis verdreven, net zoals iemand het niet minder koud krijgt als hij naast een vuur op een schilderij zit. De onwetende ziet de wereld als een fysieke realiteit, de wijze ziet het als het bewustzijn. Voor de wijze bestaat er noch het egogevoel, noch de wereld. Zijn kijk op de wereld is onbeschrijfelijk prachtig. Voor de onwetende bestaat de wereld uit droog hout en steen. Degene die verlicht is ziet de wereld als het ene Zelf; de onwetende ziet het niet als het ene Zelf. De onwetende blijft eindeloos argumenteren. De verlichte is vriendelijk jegens allen. Turīya of samādhi is de natuurlijke staat die in en door de wakende, droom en slaap staten heen bestaat. De geest is slechts conditionering en die verdwijnt zodra hij wordt onderzocht.

[VI.2.46] Degene die in het Zelf rust, ervaart geen enkel verlangen

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer de vrucht van de hoogste waarheid is verkregen en het bevrijding is geworden, wordt zelfs het gewaarzijn als het ware niet-bestaand, omdat de geest in de hoogste waarheid is geabsorbeerd. Het hert-zijn van de hert-geest verdwijnt, net zoals een lamp zonder brandstof uitdooft. De hoogste waarheid is het enige wat overblijft. De geest die de vrucht van meditatie (zelfkennis) heeft verkregen, is zo

krachtig als de bliksem (varja). De kenmerkende beweging (de rusteloosheid) van de geest gaat weg, wie weet waarheen. Alleen de verlichting blijft als het zuivere bewustzijn over, zonder verstoring of verdeling.

In die staat vallen alle verlangens moeiteloos weg en alleen de moeiteloze meditatie blijft over. Tenzij en totdat Brahman is gerealiseerd, kan men niet in het Zelf rusten; tot dan is meditatie onmogelijk door alleen maar over het Zelf, etc. te denken. Wanneer de hoogste waarheid is gerealiseerd, verdwijnt de geest, wie weet waar naar toe; en wie weet hoe de vāsanā of de mentale conditionering, karma, en ook vreugde en wanhoop verdwijnen. De yogi wordt dan gezien als zijnde in een staat van een continue en ononderbroken meditatie, als een berg zo stevig in de onwrikbare meditatie of samādhi (varja-samādhāna) gevestigd.

Wanneer de yogi niet meer in vermaak is geïnteresseerd, wanneer zijn zintuigen helemaal vredig en onder controle zijn, wanneer hij vol vreugde in het Zelf rust, wanneer al zijn mentale veranderingen zijn gestopt – wat zou er dan nog onder de noemer van samādhi moeten worden gedaan? Wanneer de yogi zich, door de afwezigheid van de mentale conditionering, niet meer van de wereld als een waarneembaar object gewaar is moet hij, alsof hij er door een andere kracht toe wordt gedwongen, wel in vajra-samādhi (onwrikbare meditatie) blijven. De geest wordt er niet uit weggetrokken. Wanneer de geest in vrede is, omdat het door het kennen van de waarheid niet in de wereldse objecten is geïnteresseerd, dan is dat samādhi en niets anders. Meditatie is het krachtig verwerpen van vermaak; wanneer het tot vrucht komt is het vajra-sāra (onwrikbaar). Omdat dit ook de staat van volmaakte kennis is, heet het ook het nirvāṇa of de gelukzalige staat.

Als men wel een verlangen naar vermaak voelt, wat is dan het nut van zoiets als meditatie? Als er geen verlangen naar vermaak bestaat, wat is dan het nut van meditatie? Wanneer er volmaakte kennis is en tegelijkertijd geen interesse is in vermaak, volgt daarop, op een natuurlijke wijze en moeiteloos, het ongeconditioneerde bewustzijn (nirvikalpa samādhi). Degene die niet door de begeerte naar vermaak heen en weer wordt getrokken, wordt volmaakt verlicht (saṃbuddha) genoemd. Een dergelijke volmaakte verlichting rijst op door het zich volledig afwenden van het verlangen naar vermaak. Degene die in het Zelf rust, ervaart geen enkel verlangen. Het verlangen naar plezierige ervaringen rijst alleen op wanneer er van het Zelf wordt af bewogen. Aan het einde van de studie van de geschriften, japa, etc., gaat men samādhi binnen; na de beoefening van samādhi zou men moeten studeren, japa doen, etc. O Rāma, rust voor altijd in de staat van nirvāṇa.

[VI.2.47] De eerste stap naar bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer iemand door de problemen en het leed van het wereldlijk bestaan terneer wordt geslagen en 'hij moe is van dat alles', verlangt hij ernaar om dit alles achter zich te laten. Ik zal je de opeenvolgende fases beschrijven waardoor zo'n persoon rust en vrede bereikt. Zo'n mens keert zich – met of zonder directe oorzaak – af van

de wereldlijke bezigheden (de verlangens naar plezier en rijkdom) en hij zoekt zijn toevlucht in het gezelschap van een wijs mens. Hij houdt zich verre van slecht gezelschap.

De zegeningen die uit het gezelschap van heilige mensen voortvloeien zijn onvergelijkbaar met alle andere zegeningen. De natuur van een heilig mens is koel en vredig; zijn gedrag en handelingen zijn zuiver. Daardoor brengt zijn gezelschap vrede en goedheid teweeg in iedereen die daarnaar op zoek is. In zijn gezelschap raakt men zijn angst kwijt. Zondigheid stopt en men wordt zuiverder. Zelfs de liefde en affectie die de goden en de engelen bezitten zijn niet te vergelijken met de grenzeloze liefde die uit de heiligen stroomt.

Wanneer men zich bezighoudt met het verrichten van de juiste handelingen, rust zijn intelligentie in de vrede en reflecteert hij net zoals een volmaakte spiegel de waarheid. Dat is het moment waarop de betekenis van wat in de geschriften staat, kristalhelder wordt. De wijze mens straalt wijsheid en goedheid uit. Teneinde zich uit de kooi van onwetendheid te bevrijden, vliegt hij bij het plezier vandaan richting de ongeconditioneerde gelukzaligheid.

Het is een groot ongeluk om vermaak na te streven. Alhoewel de wijze mens dat afwijst, creëren ze toch een zekere ongemakkelijkheid in zijn hart. Daarom is hij uiterst gelukkig als hij zich niet in plezierige situaties bevindt. De wijzen (yogi's en volmaakten) gaan naar zo'n wijs mens toe. Maar de wijze mens stelt zelfs geen enkel belang in de psychische krachten of in de kennis die zij hem willen schenken. Hij zoekt het gezelschap van verlichte wezens. In hun gezelschap dompelt hij zich onder in de waarheid van de geschriften. Het is het kenmerk van deze verlichte mensen dat zij anderen tot hun eigen niveau opheffen.

De wijze mens geeft geleidelijk alle zelfzuchtige handelingen en het streven naar rijkdom of plezier op. Hij geeft in een zichzelf-opofferende liefdadigheid alles weg. O Rāma, herinner je dat zelfs de hel niet zo pijnlijk is als het lijden dat door zelfzuchtige handelingen wordt veroorzaakt. Rijkdom is de bron van eindeloos ongeluk, voorspoed betekent eindeloze tegenslag, het genieten van plezier betekent chronische ziekte. Dit alles wordt door het verdorven intellect niet begrepen. In deze wereld is tevredenheid het enige medicijn, het beste drankje en het grootste geluk. Het tevreden hart is gereed voor de verlichting. Keer je eerst af van de wereldse zaken, zoek dan je toevlucht tot satsaṅga, onderzoek de waarheid van de geschriften en cultiveer desinteresse in het vermaak en dan zal je de hoogste waarheid bereiken.

[VI.2.48] Over gelijkmoedigheid en wijsheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer de geest in gelijkmoedigheid en in heilig gezelschap is gevestigd en wanneer er door de studie van de geschriften geen interesse meer is in het zoeken naar vermaak, verlangt men ook niet naar rijkdom en dan behandelt iemand de rijkdom die hij heeft als was het droge mest. Hij behandelt zijn familieleden en vrienden als pelgrim-broeders en op het geëigende moment dient hij hen op passende wijze.

Hij is niet gehecht aan afzondering, aan tuinen, aan heilige plaatsen of aan zijn eigen huis, aan plezier met zijn vrienden of aan spirituele discussies en hij spendeert niet te veel tijd aan dit soort zaken.

Hij rust in de hoogste staat. De hoogste staat is dat wat is. Door onwetendheid wordt hierin diversiteit geschapen en deze onwetendheid is onwaar en bestaat niet! Degene die stevig in het Zelf is gevestigd en die zo onverstoorbaar is als een standbeeld, wordt niet door zintuiglijke objecten heen en weer geslingerd. 'Ik' en 'de wereld', tijd en ruimte, kennis of leegte – dit alles, alhoewel het wellicht blijft bestaan, wordt door de kenner van de waarheid niet ervaren. Men zou die zon in mensengedaante moeten groeten, wiens persoonlijkheid zonder rajas (rusteloze handeling of onzuiverheid) is, die zelfs sattva (zuiverheid) heeft overstegen en in wie de duisternis van de onwetendheid geen enkele plaats meer heeft. De staat van degene die alle verdelingen heeft overstegen en die een geen-geest heeft, gaat voorbij alle mogelijke beschrijvingen. De Heer die dag en nacht door hem wordt aanbeden schenkt hem de hoogste staat van het nirvāṇa.

De Heer is noch ver, noch onbereikbaar. Je eigen verlichte Zelf is de Heer. Alle dingen zijn van Hem en alles keert naar Hem terug. Alle dingen hier aanbidden en beminnen Hem altijd op hun eigen, specifieke wijze. Het Zelf is verheugd om op die manier, in verschillende vormen en in opeenvolgende geboortes, door jou te worden bemind. Omdat Hij daardoor is verheugd, stuurt het Zelf een boodschapper om je innerlijk te doen ontwaken en je te doen verlichten.

De boodschapper die door het Zelf wordt gezonden, is viveka of wijsheid. Het woont in de holte van ons hart. Het is deze wijsheid die het geleidelijk ontwaken teweegbrengt van degene die door onwetendheid wordt geconditioneerd. Degene die aldus ontwaakt, is het innerlijke Zelf, dat wil zeggen het hoogste Zelf wiens 'naam' OM is. Hij is het alomtegenwoordige wezen. Het universum is als het ware zijn lichaam. Alle hoofden, ogen, handen, etc., behoren Hem toe. Hij wordt verblijd met japa, liefdadigheid, rituele aanbidding, studie, en meer van dergelijke oefeningen. Wanneer dit Zelf met de hulp van wijsheid (viveka) ontwaakt, breidt het zich innerlijk uit en de geest en ook de jīva verdwijnen daardoor. In deze verschrikkelijke oceaan van saṃsāra is alleen wijsheid de boot die het mogelijk maakt om de oceaan over te steken.

Het Zelf is hogelijk verheugd met al die verschillende (het maakt niet uit welke) vormen van aanbidding die men vroeger praktiseerde. Het schenkt je de zuivere boodschapper, viveka (wijsheid) genaamd. Door heilig gezelschap, door studie van de waarheid in de geschriften en door verlichting wordt de jīva steeds dichter naar de zuivere, oorspronkelijke staat van eenheid gebracht.

[VI.2.49] Materie is onwerkelijk

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer deze viveka (wijsheid) sterker en krachtiger is geworden en wanneer de onzuiverheid van de conditionering is weggewassen, schijnt de heilige met een

buitengewone glans. Zowel de innerlijke gedachte aan, respectievelijk de uiterlijke waarneming van de wereld, verdwijnen voor hem. Maar let wel, aangezien dit alles door onwetendheid (hetgeen onwaar is) tot bestaan kwam, is er in werkelijkheid niets verdwenen. De wereld is slechts een verschijning: het is noch het niet-Zelf, noch is het grof en fysiek. Deze elementen zijn onwerkelijk; noch de wereld, noch de leegte is werkelijk. Alleen Brahman is aanwezig en alleen Brahman schijnt.

De wereld is niet materieel; leegte wordt niet gezien. De geest is tot niets geworden. Wat overblijft is de waarheid, onbeschrijfelijk maar niet het niet-zijn. Het intellect wordt door tegenstellingen overdonderd, de waarheid wordt slechts gerealiseerd wanneer het door middel van correcte methodes wordt onderzocht. Hij wiens intelligentie is ontwaakt, wordt de kenner van de waarheid genoemd. Hij is in het non-duale bewustzijn gevestigd en neemt de wereld niet waar als 'de wereld'.

De wereldverschijning rijst alleen op wanneer het oneindige bewustzijn zichzelf als een object ziet; het zou beter zijn als dit niet gebeurde. Maar als het eenmaal plaatsvindt, dan wordt het tot uitdrukking gebracht en gematerialiseerd. Het gewaarzijn van de materie is de geest en de geest bindt zichzelf aan het lichaam. Maar dit zijn alle slechts gedachten en verbale beschrijvingen en deze verschillen zijn denkbeeldig en imaginair. Het Zelf is het bewustzijn en dat wordt nooit een object (materie). Wanneer men in zelfkennis is gevestigd, worden zelfs de woorden 'bewust zijn' en 'onbewust zijn' betekenisloos. Door de continuïteit van de gedachte rijst het materiële lichaam uit het subtiele mentale lichaam op. Daarom is materie onwerkelijk. Men wordt gek door steeds te denken: 'Ik ben verward, ik ben gek'; door te beseffen: 'Ik ben niet gek' herkrijgt men zijn mentale evenwicht. Zodra iemand beseft dat de droom een droom is, wordt hij er niet langer door beetgenomen. Net zoals het subtiele lichaam (door er voortdurend aan te denken) een grof materieel lichaam wordt, zo kan het proces door ware kennis ook de andere kant op werken. Men zou zelfs het subtiele lichaam door een voortdurende juiste contemplatie naar zijn ware staat als de jīva en vervolgens naar Brahman moeten leiden.

Tenzij en totdat wordt beseft dat deze beiden (materie en geest, het grove en het subtiele) het oneindige bewustzijn zijn, zolang zou de wijze zoeker zich moeten inspannen om hen te zuiveren en om hun werkelijke natuur te onderzoeken. Degene die in zelfkennis is gevestigd, wordt zelfs niet door de ergste rampspoed van zijn stuk gebracht – zelfs als het vuur en zwavel zou regenen, of als de aarde uiteen zou vallen en in de lucht zou verdwijnen of als een grote zondvloed alles zou verzwelgen. Degene die met de hoogste gelijkmoedigheid is gezegend, geniet de onwrikbare samādhi (vajra samādhi). De innerlijke vrede die uit een dergelijke gelijkmoedigheid voortvloeit is onvergelijkbaar met dat wat voortkomt uit soberheid, etc.

[VI.2.50] Beschrijving van de zeven soorten van levende wezens

Vasiṣṭha vervolgde:

Al deze verschillende schepselen die in de tien windrichtingen kunnen worden gezien behoren tot één van de volgende categorieën: sommigen verkeren in de

droom-wakende staat; anderen verkeren in een gedachtenvolle-wakende staat; sommigen verkeren in een zuivere wakende staat; anderen verkeren in een langdurige wakende staat; sommigen verkeren in een grove wakende staat; anderen verkeren in de staat van de wakende droom; en nog weer anderen verkeren in een krimpende wakende staat.

O Rāma, in een of andere voorgaande wereldcyclus, in een of andere hoek van de schepping, bevonden sommige schepselen zich in een staat van de diepe slaap alhoewel ze levend waren. Dit universum verschijnt als de door hen gedroomde dromen. Ze bevinden zich in de zogenaamde droom-wakende staat. Wij allen zijn hun droomobjecten. Vanwege het feit dat hun droom heel lang duurt, lijkt het voor ons een werkelijke en wakende staat te zijn. En de dromers blijven in dit alles de jīva's. Omdat dit het alomtegenwoordige en alwetende bewustzijn is, bestaat alles overal. Daarom bestaan we als de droomobjecten in de dromen van deze oorspronkelijke dromers.

Als iemand de misleiding van deze droomwereld verwerpt wordt hij bevrijd; óf hij beschouwt zichzelf – in overeenstemming met het idee dat hij over zichzelf heeft – als een ander lichaam. Hij ervaart dan de wereldverschijning die door een dergelijke gedachte oprijst.

Ergens, in een of andere voorgaande wereldcyclus, leefden sommige schepselen in de wakende staat terwijl ze verschillende gedachten koesterden die diverse schepselen tot bestaan brachten. Deze schepselen bevinden zich in de gedachtenvolle wakende staat. Daar zijn ze stevig in gevestigd, omdat de gedachten die hen deden oprijzen blijven voortduren. Zelfs wanneer die gedachten verdwijnen, blijven ze toch nog vanwege hun eigen vroegere gedachten bestaan.

Degenen die in het begin in het uitgestrekte bewustzijn van Brahmā, toen er noch slaap, noch droom bestond, oprezen worden gekend als degenen die in de zuivere wakende staat verkeren. Zij zijn degenen die wanneer ze in volgende belichamingen blijven bestaan in de lange, respectievelijk in de voortdurende wakende staat verkeren. Wanneer ze in een ondoordringbare staat van bewustzijn, dat wil zeggen in een onbewuste staat verkeren, wordt gezegd dat ze in een grove wakende staat verkeren.

Degenen die na het luisteren naar de verklaringen uit de geschriften de wakende staat zien alsof het een droom is, verkeren in de waakvolle droomstaat. Wanneer ze volledig zijn ontwaakt en in de hoogste staat rusten, neemt in die wakende staat de grofheid van hun waarneming van de wereld af en degenen die in een dergelijke afnemende waakvolle staat verkeren, bereiken turīya ofwel de vierde staat van bewustzijn.

Dit zijn de zeven staten waarin de diverse schepselen verkeren. In feite zijn ze, net zoals de zeven oceanen slechts één massa water zijn, allen slechts één oceaan van bewustzijn.

[VI.2.51] Slechts het bewustzijn verschijnt als dit grove universum

Rāma vroeg:

Heer, hoe ontstaat de zuivere wakende staat en hoe bestaan de schepselen in een dergelijke staat, waarin geen enkele oorzaak of motivatie aanwezig is?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, zonder een oorzaak wordt er geen gevolg geproduceerd. En dus ontstaat noch de zuivere wakende staat, noch de rest van deze ogenschijnlijke schepping. Er wordt niets geschapen en er verdwijnt niets: al deze beschrijvingen zijn slechts voor het onderricht bedoeld.

Rāma vroeg nogmaals:

Wie schept de lichamen, de geest, etc., en wie misleidt al deze schepselen door gebondenheid in de vorm van vriendschap, voorkeuren, etc.?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, op welk moment dan ook is er niemand die deze lichamen schept en op welk moment dan ook is er niemand die ooit de schepselen misleidt. Het bewustzijn is zonder begin en eeuwig, en slechts dát bestaat als al deze verschillende schepselen. Niets bestaat buiten dit bewustzijn, alhoewel het wel lijkt dat er iets buiten bestaat. Ook die verschijning rijst er – net zoals ook een kiem uit een zaadje oprijst – in op. Dit universum bestaat binnenin het bewustzijn, net zoals er een beeld binnenin een marmeren blok bestaat. Dit bewustzijn dat binnen en buiten alomtegenwoordig is spreidt zichzelf als de wereldverschijning door tijd en ruimte uit, net zoals de geur van een bloem zich uitspreidt. 'Dit' Zelf is 'de andere wereld'. Maak een einde aan de mentale conditionering die de andere wereld schept. Wanneer de gedachte van de andere wereld is opgegeven, waar zouden die gedachten dan nog vandaan kunnen komen?

Alleen het Zelf bestaat werkelijk, vrij van gedachten over tijd, ruimte en soortgelijke gedachten; het Zelf is geen leegte. Deze waarheid wordt alleen gerealiseerd door degenen die in de hoogste staat zijn gevestigd, niet door degenen die in het egogevoel rusten. Voor iemand die de waarheid heeft gerealiseerd, zijn de veertien werelden als zijn eigen ledematen. In zijn beleving verdwijnt het verschil tussen de droomstaat en de wakende staat. Wanneer deze wereldverschijning als het zuivere bewustzijn wordt gezien, wordt het hetzelfde als een droom. Net zoals alles wat in het vuur wordt gegooid één (as) wordt, zo worden door het vuur van wijsheid alle staten en de wereldverschijning tot eenheid gereduceerd.

Slechts het bewustzijn verschijnt als dit grove universum. Wanneer dat wordt gerealiseerd, verdwijnt het geloof in het bestaan van de materie. Daardoor verdwijnt ook het verlangen om dergelijke materie te bezitten. Dan verblijft men in zijn eigen innerlijke vrede. Wanneer het Zelf wordt gerealiseerd als noch de wereld, noch de leegte, blijft alles zoals het in waarheid is. De wijze die het Zelf heeft gerealiseerd, is deze saṃsāra overgestoken en heeft het eind van alle karma bereikt.

[VI.2.52] Deze wereldverschijning verdwijnt keer op keer

Vasiṣṭha vervolgde:

De gedachte van het bestaan van de wereld rijst in de onwetende op, precies zoals het gewaarzijn van zijn verschillende onderdelen in de 'geest' van een boom zou kunnen oprijzen! Dit denkbeeldige begrip van de objectieve wereld, dat 'avidyā' ofwel 'onwetendheid' wordt genoemd, bestaat in werkelijkheid niet; het is net zo werkelijk als het water in een luchtspiegeling (een woord zonder substantie). Neem, puur ten behoeve van een helder begrip deze onwetendheid echter even voor waar aan en luister! Dan zal je zelf gaan begrijpen dat het in werkelijkheid niet bestaat.

Wat er hier ook maar schijnt te bestaan, dat verdwijnt aan het eind van de wereldcyclus. Niemand kan deze totale vernietiging verhinderen. Alleen Brahman bestaat dan nog. Dit besef is niet zoiets als een ervaring die door drugs wordt veroorzaakt; we weten met zekerheid dat het lichaam net zoals een droomobject is en dat bewustzijn het enige is dat werkelijk bestaat. Deze wereldverschijning verdwijnt keer op keer. Maar wat is er dan verdwenen en hoe komt het keer op keer weer tot bestaan? Als zou worden gesteld dat al deze objecten in de ruimte verborgen zouden blijven, dan zou men moeten toegeven dat ze zelfs ten tijde van de kosmische oplossing niet werden vernietigd.

Er bestaat een relatie tussen oorzaak en gevolg. Omdat er geen oorzaak voor deze wereldverschijning is, bestaat er ook geen gevolg. Alleen het ene bestaat. De ontelbare takken, bladeren, bloemen en vruchten van een boom zijn slechts de uitbreiding van het ene zaadje. Het is niet nodig om een oorzakelijke relatie te verzinnen. Alleen het zaad is de werkelijkheid. Als de waarheid wordt onderzocht, dan realiseren we ons dat slechts het ene bewustzijn als waarheid overblijft.

Aan het einde van de wereldcyclus verdwijnen al deze waarneembare objecten. Alleen het ene Zelf dat puur bewustzijn is blijft over en dat is onbeschrijfelijk, omdat het voorbij gedachte en beschrijving is. Alleen de wijze met zelfkennis ervaart dit, anderen kunnen deze woorden alleen maar lezen. Want het is noch de tijd, noch de geest, noch het bestaan, noch het niet-bestaan, noch het bewustzijn, noch het niet-bewustzijn. Ik heb dit nu op een negatieve wijze beschreven, omdat de geschriften dat ook doen. In mijn visie is het zuiver en is het de hoogste vrede. Hierin bestaan oneindige potenties zoals de figuren die in een onbewerkt blok marmer bestaan. Daarom is het hoogste Zelf tegelijkertijd divers en niet-divers. Alleen wanneer je geen directe zelfkennis hebt rijst er hierover twijfel in jou op.

De waarneming van diversiteit ontstaat door de verdeling die in het Zelf oprijst. Het Zelf is echter zonder enige verdeling in tijd, ruimte, etc. Het Zelf is de echte bestaansgrond en de onverdeelde realiteit van tijd, ruimte, etc., net zoals de oceaan dat voor de golven is. Dus is de werkelijkheid onverdeeld en verdeeld, het bestaat en het bestaat niet. De niet uitgehouwen beelden in het blok marmer kúnnen eruit worden gebeiteld, maar het is niet mogelijk om de wereld uit het oneindige bewustzijn te beitelen. Daarom lijkt het, verdeeld, doch onverdeeld, alleen maar van het geheel te verschillen, alhoewel het er in werkelijkheid niet van verschilt.

[VI.2.53, 54] 'Ik', 'jij' en 'de wereld' zijn namen die in Brahman bestaan als Brahman.

Vasiṣṭha vervolgde:

De werkelijkheid is het oneindige, onverdeelde bewustzijn dat omdat het geen waarneembaar object is, niet kenbaar is. Brahmā, Viṣṇu, Rudra, etc., zijn namen die door het herhaaldelijk gebruik ervan als werkelijk worden beschouwd. De schepping, waarvoor geen oorzaak of reden is, bestaat niet. Men kan echter niet bewijzen dat er een niet-bestaan is, noch dat er wel iets bestaat.

Wanneer iemands geest in perfecte kalmte rust, is de werkelijkheid dat wat is. In die werkelijkheid lijkt deze wereld te bestaan. De wereldverschijning ontstaat niet uit niets! Daarom moet hij wel tot de conclusie komen dat alleen Brahman bestaat, zelfs in de vorm van deze schepping. De schepping is slechts een woord, een naam. De werkelijkheid is Brahman. 'Ik', 'jij' en 'de wereld' zijn namen die in Brahman bestaan als Brahman.

De oceaan, de berg, de wolken, aarde, etc., zijn allemaal ongeboren en ongeschapen. Dit universum bestaat in Brahman als de grote stilte (kāṣṭha mauna), de stilte van een stuk hout. De ziener bestaat vanwege zijn eigen essentiële natuur als het zien in het geziene. De doener bestaat als de handeling, want er is geen reden voor hem om iets te doen. Daarin bestaat noch een kenner, noch een doener, noch inertie, noch iemand die ervaart, noch de leegte, noch de substantie. Leven en dood, waarheid en onwaarheid, goed en kwaad – ze zijn allen van eenzelfde substantie, net zoals dat geldt voor de golven en de oceaan. De verdeling tussen de ziener (subject) en het geziene (object) is een inbeelding.

De oorzaak voor deze schepping kan niet worden gevonden, hoe zeer men het ook probeert; dat wat zonder oorzaak of reden schijnt is dus zeker niet-bestaand, behalve dan als illusie. Het bestaat als zichzelf en het schijnt omdat het zichzelf is, zonder een verbintenis tussen de schepper en de schepping.

Rāma vroeg:

Men kan zien dat de hele boom in het zaadje verborgen is. Waarom zouden we dan ook niet kunnen accepteren dat de wereld op dezelfde manier in Brahman verborgen is?

Vasiṣṭha antwoordde:

Indien een dergelijk zaad zou bestaan en indien de daarmee samenwerkende oorzaken ook zouden bestaan, dan zou er ook de mogelijkheid van een schepping kunnen bestaan. Wanneer alle elementen tijdens de kosmische ondergang zijn opgelost, waar is dan die zaad-vorm en waar zijn dan die daarmee samenwerkende oorzaken? Wanneer slechts het oneindige, ondeelbare bewustzijn de waarheid is, dan is er zelfs geen plaats voor het bestaan van een sub-atomisch deeltje, en nog minder voor het zaad voor deze schepping. Wat het hoogste wezen ook maar is, dat is zelf dit universum. Het ene oneindige bewustzijn denkt over zichzelf als het valse in het valse en

als het zuivere in het zuivere. Net zoals er ruimte (afstand) in ruimte bestaat, zo bestaat ook dit alles in Brahman.

[VI.2.55] De schepping is de verbeelding van het oneindige bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

Vanaf het allereerste begin was er noch een oorzaak, noch een reden voor het oprijzen van de schepping, er is noch bestaan, noch niet-bestaan, noch grove materie, noch subtiele geest, noch bewegende objecten, noch onbeweeglijke objecten. Het bewustzijn is zonder vorm en het kan deze wereld van naam en vorm niet scheppen, omdat oorzaak en gevolg identiek zijn en alleen dat wat zelf een vorm heeft kan iets in een andere vorm scheppen of veranderen. Het Zelf dat altijd het Zelf blijft, beeldt zich in het onverdeelde bewustzijn al deze verschillende objecten in. Wat dat bewustzijn ook maar als in zichzelf bestaand ervaart, dat en alleen dat wordt de wereld ofwel deze schepping 'genoemd'.

Weet dat voor dit alles gebeurde (dat wil zeggen, indien men beseft dat dit alles onwerkelijk en niet-bestaand is), slechts de ene, volkomen vredige en homogene Brahman bestond. Het oneindige bewustzijn is het oneindige bewustzijn, het water is het water: en omdat deze 'schepping' door het bewustzijn tevoorschijn wordt getoverd, lijkt het zo te worden geschapen. Net zoals de wereld waar iemand over droomt een denkbeeldige verschijning in iemands bewustzijn is, zo verschijnt deze wereld in de wakende staat als het bewustzijn in het bewustzijn.

In de oorspronkelijke schepping wordt de droom van het onverdeelde bewustzijn de wakende staat (de wereld die in de wakende staat wordt ervaren) genoemd. De droom die oprijst in het bewustzijn van de schepselen die in die onwetendheid ontstaan, wordt de droomstaat genoemd. Door voortdurende herhaling wordt deze betoverende droom in deze wereldorde 'gematerialiseerd'. De rivier is slechts de beweging van water; de schepping is de verbeelding van het oneindige bewustzijn.

Het is niet juist om te veronderstellen dat 'de dood' als gevolg van de totale vernietiging van het Zelf een staat van gelukzaligheid is. Het is een staat van leegte (net zoals de ruimte). Deze beleving van saṃsāra zal opnieuw ontstaan. Als er vanwege de slechte handelingen angst heerst, dan zijn de gevolgen hier hetzelfde als 'daar'. Er bestaat daarom geen essentieel verschil tussen het leven en de dood. Wie dit weet verkrijgt vrede in de geest. Wanneer er op deze manier een einde komt aan de waarneming van de verdeling, rijst de visie van eenheid op. Dit wordt bevrijding genoemd. Dan is er, ongeacht of deze schepping nu wel of niet bestaat, zowel een volledig begrip van de afwezigheid van de objecten als de ervaring van de ondeelbaarheid van het oneindige. Er ontstaat een grote vrede wanneer op die manier wordt ingezien dat het object en dus ook het subject niet bestaan. In het hoogste Zelf bestaat er uiteraard noch gebondenheid, noch bevrijding.

Degene die aldus de waarheid realiseert, bereikt het nirvāṇa. Deze hele wereldverschijning, die slechts de geringe beweging in het bewustzijn is, wordt door hem

ook als het nirvāṇa gerealiseerd. Hij beseft dat deze schepping geen diversiteit kent, maar slechts de zuivere Brahman is.

[VI.2.56] Vasiṣṭha's contemplatie

Vasiṣṭha vervolgde:

In deze ruimte, in het bewustzijn, bestaat de zuivere leegte overal, altijd en op alle mogelijke manieren. Hier en daar bestaat het bewustzijn in de vorm van deze schepping; er bestaat nergens een niet-bewustzijn, omdat dit alles alleen maar het zuivere bewustzijn is. Zelfs dat wat materie lijkt te zijn is alleen maar het zuivere bewustzijn. O Rāma, luister in dit verband naar het volgende verhaal over de rots die ik zelf heb gezien.

Omdat ik helder had begrepen wat er allemaal te weten viel, wilde ik op zeker moment alle activiteiten van de wereld verzaken. Ik verlangde ernaar om in totale afzondering, onafgebroken en zonder verstoring te mediteren. Toen ik me op een afgelegen plaats had teruggetrokken, contempleerde ik als volgt:

"De gehele wereld is van geen enkele waarde. Niets in deze wereld kan mij ook maar het geringste geluk geven. Wat zie ik en wie ben ik? Om de goede antwoorden te vinden, moet ik ergens naar toe gaan waar zelfs de demonen en goden niet kunnen komen, om daar dan in totale afzondering en zonder angst voor afleiding te gaan mediteren."

Waar kan ik zo'n plaats vinden? De bossen zitten vol met het geluid van stromend water en er zijn daar ronddwalende leeuwen. Net zoals de stad vol mensen veel afleiding geeft, zo geldt ook dat de oceaan met vele bronnen van afleiding is gevuld. Zelfs de grotten zijn niet zonder afleiding; ze galmen als gevolg van de beweging van de wind, ze zitten vol lianen, etc. De meren zijn voor mensen en voor hemelse wezens vaak plekken voor vermaak en ook die zitten daardoor vol afleidingen. Nadat ik alle plaatsen op de wereld had onderzocht, besloot ik om naar het heelal te gaan. Maar zelfs daar vond ik afleidingen die werden veroorzaakt door de wolken, door de hemelse wezens en de demonen, door de hemellichamen en door de zielen van de overledenen.

Toen ik dat alles verliet ging ik naar een eenzame plaats, heel ver weg, waar zelfs de natuurlijke elementen niet konden komen. In die lege plaats beeldde ik me een kluizenaarshut in. In mijn eigen geest maakte ik het voor ieder wezen ontoegankelijk. Ik ging in de lotushouding zitten. Ik bracht mijn geest tot rust. Ik besloot dat ik honderd jaar in samādhi zou blijven zitten. Conform de regel dat iemand datgene waarneemt waar hij gedurende lange tijd op contempleert, materialiseerden zich de door mij ingebeelde wensen en zij spreidden zich voor me uit. Deze honderd jaren gingen in een oogwenk voorbij, want als iemand diep in contemplatie is verzonken merkt hij niets van het verstrijken van de tijd.

Toen deze periode voorbij was, begon mijn geest zich uit te breiden en uit te spreiden. Alle kwelgeesten van 'ik' en 'jij' kwamen met behulp van de levenskrachten die weer in mij begonnen te bewegen langzaam naar me toe. Onmiddellijk rezen er

wensen in mijn hart op; ik weet niet waar zij vandaan kwamen en hoe zij in me ontstonden.

[VI.2.57] Over de kennis van het gekende en de kenner

Rāma vroeg:

O wijze, hoe kan het dat zelfs in het geval van een persoon die in het nirvāṇa is gevestigd het egogevoel kan oprijzen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ongeacht of iemand nu een kenner van de waarheid is of dat hij onwetend is, zonder het egogevoel kan het lichaam niet bestaan. Dat wat ondersteund moet worden kan zonder ondersteuning niet bestaan. Maar er is een essentieel verschil dat ik je nu zal uitleggen.

De kleine jongen die onwetendheid wordt genoemd, heeft deze kwelgeest die bekend staat als egogevoel, dat onopgemerkt in jezelf lijkt te bestaan, geschapen. Deze onwetendheid is ook een nepfiguur, omdat het bij nader onderzoek niet blijkt te bestaan; de duisternis bestaat niet wanneer er met behulp van een lamp naar wordt gekeken. Wanneer men onder invloed van onwetendheid staat en wanneer het echter zonder een dergelijk onderzoek wel voor waar wordt aangenomen, dan breidt het zich uit en raakt het gevestigd. Deze wereld is door die onwetendheid, die alleen voor de onwetende werkelijk is, geschapen; het bestaat niet werkelijk. Dat (het oneindige bewustzijn, oftewel Brahman) wat voorbij de geest en de zintuigen is, kan noch het zaad noch de oorzaak zijn voor het tot bestaan komen van datgene wat het object van de geest en van de zintuigen is. Als er geen zaad is, hoe zou er dan van een kiemplantje sprake kunnen zijn?

In dit oneindige bewustzijn is het slechts een fantasie dat zich als een geschapen universum voordoet. Slechts dit bewustzijn wordt Īśvara (God) en ook deze schepping genoemd. Het lijkt op onze eigen droomschepping, dat iedereen uit dagelijkse ervaring kent. Omdat de dromer een bewust wezen is, lijken de droomobjecten van zichzelf een intelligentie en een geest te hebben; zo lijkt, als was het geschapen, ook deze niet-schepping, die universum wordt genoemd, een onafhankelijk bestaan en een intelligentie te hebben. Zo'n schepping bestaat niet: de ene Brahman bestaat als Brahman. Welke gedachte er ook maar in deze Brahman oprijst, dat wordt door Brahman ervaren alsof het een object van ervaring is. Die Brahman zelf fantaseert dat dit alles 'de schepping' is. Maar let op, degene die ervaart, de ervaring en het ervarene, zijn één en ondeelbaar: net zoals Brahman, de gedachte van de schepping en de schepping ook allen Brahman zijn. Als dat zo is, hoe zou dan het egogevoel ofwel de onware gedachte van 'ik' kunnen oprijzen?

Nu heb ik je verteld hoe je dit spook van het egogevoel kunt doden: hij verdwijnt als hij juist wordt begrepen. Het egogevoel wordt door mij nu helder begrepen. Het is daarom – ook al lijkt het egogevoel in mij op te rijzen – niet werkzaam, net zoals het vuur op een schilderij. Zo heb ik het egogevoel uitgebannen. Ik besta in de ruimte alsof ik er buiten sta, ik besta in de schepping alsof ik er buiten sta. Ik behoor niet

tot het egogevoel, noch behoort het mij toe of bestaat het in mij. In mijn visie besta ik niet, noch bestaat er een ander; alles bestaat en niets bestaat.

[VI.2.58, 59] Het verhaal van de wereld in de rots

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, in het verhaal dat ik je over de rots ga vertellen, zal het duidelijk worden dat er in het binnenste van de rots duizenden scheppingen bestaan. Ook in deze fysieke ruimte bestaan ontelbare scheppingen. In feite bestaan er in ieder element of in ieder object ontelbare scheppingen. Maar ze bestaan slechts in het ondeelbare, oneindige bewustzijn, ze bestaan niet als werkelijke substanties of entiteiten. Vanaf het allereerste begin wordt er nooit iets geschapen. Slechts Brahman bestaat in Brahman, als de ruimte, de lucht, het vuur, de aarde, de bergen, etc. Er is geen verdeling of dualiteit tussen Brahman en de schepping; dat zijn slechts twee woorden zonder betekenis. Dat wat deze gedachten van eenheid en diversiteit creëert, creëert ook de gedachten van Brahman en de schepping. Wanneer deze gedachten zijn verdwenen, is er een grote innerlijke vrede, zelfs als men een handeling verricht. Alles is het nirvāṇa. De schepping die wordt waargenomen is als de lucht (een leegte, alhoewel het vorm en kleur lijkt te hebben). Aanschouw het gehele universum dat samengesteld is uit jou, ik, bergen, goden en demonen, etc., zoals je ook de scheppingen en gebeurtenissen van een droom zou aanschouwen.

Na honderd jaar in samādhi te zijn verbleven, werd ik me weer van mijn lichaam bewust en hoorde ik een gezoem. Ik luisterde ernaar en ik probeerde te raden wat het zou kunnen zijn. Ik bevond me heel ver weg in het heelal, dus hoe kon daar een persoon of zelfs maar een bij zo dicht bij mij zijn? Bovendien kon ik niemand zien. Ik besloot het nader te onderzoeken. Ik besloot om opnieuw in samādhi te gaan. Ik verstilde de geest en de zintuigen. Ik ging op in het oneindige bewustzijn. In dat bewustzijn zag ik het beeld van ontelbare scheppingen weerspiegeld. Ik was in staat om overal naar toe te gaan en om alles te zien. Ik zag ontelbare scheppingen, maar zij wisten niet van elkaars bestaan. Sommigen kwamen net tot bestaan, anderen waren aan het verdwijnen, allen hadden verschillende beschermende dampkringen (van vijf tot zesendertig dampkringen). In iedere schepping bestonden verschillende elementen, ze werden door verschillende soorten schepselen bewoond, die zich in verschillende stadia van evolutie bevonden en die verschillende naturen en culturen hadden. Sommigen bevatten in zichzelf weer andere scheppingen, in sommigen bestonden schepselen die je niet voor mogelijk houdt, in sommigen bestond er een duidelijke natuurlijke orde en in anderen heerste er een volslagen wanorde. In sommigen was er geen licht en daardoor ook geen gevoel voor tijd. Dit alles is slechts de vrucht van het ene, ondeelbare, oneindige bewustzijn. Het is onmogelijk om te zeggen hoe en wanneer ze oprezen: maar zoveel is zeker – het zijn de scheppingen van onwetendheid. In deze scheppingen zijn net zoveel goden en demonen als dat er muggen zijn. Of men deze scheppingen nu beschouwt als de scheppingen van de hoogste schepper of als onware gedachten, vast staat dat ze in waarheid het oneindige

bewustzijn zijn, daar niet van verschillen en daar niet onafhankelijk van zijn. Ze rusten als inerte werkelijkheden in de beschrijvingen die in de geschriften worden aangetroffen. Zo zag ik al deze oneindige scheppingen.

[VI.2.60] Als je naar iets kijkt en zegt: 'Het is zus en zo', dan toont het bewustzijn zich daar als 'zus en zo'

Vasiṣṭha vervolgde:

Op een gegeven moment werd mijn aandacht getrokken door de bron van het geluid. Ik zag een stralende vrouw die de ruimte naar alle kanten verlichtte. Ze was zeer elegant. Ze kwam vriendelijk naar me toe en zei met een lieve stem: "O wijze, u heeft werkelijk het kwaad zoals lust, woede en hebzucht overwonnen. Uw geest is volledig vrij en onthecht. Vandaar dat ik u met de meeste hoogachting begroet." Nu ik de bron van het geluid kende en aangezien ik niets met deze vrouw te maken had, besloot ik om verder te reizen.

Toen zag ik vele universums en hun verschillen wekten mijn nieuwsgierigheid. Ik wilde er meer en meer in ronddwalen om de grootsheid van de schepping te zien. Omdat ik besefte dat het een misleiding was, liet ik ook dat idee na enige tijd los en bleef ik in het oneindige bewustzijn gevestigd.

Onmiddellijk verdween die waarneming van diversiteit uit mijn zicht. Er was niets anders dan het zuivere bewustzijn. Dit is de waarheid, al het andere is een verbeelding, een gedachte, een misleiding, een denkbeeldige waarneming.

Omdat de hele schepping in deze onwetendheid of misleiding is gehuld, hebben de inwoners van die ene schepping (of van dat ene universum, of van wat dan ook) zelfs geen weet van het bestaan van de anderen. Deze verschillende werelden zijn zich niet gewaar van de gedachten (van de scheppingen) van anderen, net zoals mensen die in dezelfde kamer slapen zich niet gewaar zijn van de strijdkreten die elk voor zich in zijn eigen droom slaakt. In deze universums zag ik duizenden Brahmā's, Viṣṇu's en Rudra's. Deze bestaan allen in het bewustzijn, ze zijn allen het bewustzijn en dit alles is slechts het bewustzijn, vandaar dat ik dit alles als het bewustzijn waarnam.

Rāma, als je naar iets kijkt en zegt: "Het is zus en zo", dan toont het bewustzijn zich daar als 'zus en zo', maar in waarheid bestaat alleen dit bewustzijn als zichzelf en bestaat er niets met een dergelijke naam en vorm. Slechts deze ruimte (dit veld van bewustzijn) bestaat altijd en overal: en dat wordt de wereld genoemd. De enige onwetendheid of misleiding op de wereld bestaat eruit dat we objecten waarnemen (wat we kennis van dat object noemen). Ik daarentegen zag dat de waarheid eruit bestaat dat slechts die ruimte of dit veld van bewustzijn bestaat. Met de verlichte intelligentie ervaarde ik ook de uiteindelijke waarheid betreffende dit alles – dat dit alles het zuivere, ondeelbare, oneindige bewustzijn is. Vanwege de zich steeds herhalende waarneming van de diversiteit zag ik daarin ontelbare Vasiṣṭha's, ontelbare eons en wereldcycli en vele tijdperken waarin Rāma floreerde. Wanneer er diversiteit wordt waargenomen, rijst dat alles op; wanneer de waarheid wordt beseft, wordt dat

alles gezien als het zuivere, ondeelbare, oneindige bewustzijn. Uiteraard bestaat er in het oneindige geen naam en geen vorm waaraan kan worden gerefereerd als: 'Dit is de wereld, dit is de schepping'. Alleen Brahman bestaat als Brahman.

[VI.2.60, 61] Het bestaan van verscheidenheid berust op illusie

Vasiṣṭha vervolgde:

Brahman is één en al het andere zijn de verschijningen die door het licht van Brahman onbedoeld manifest worden gemaakt. Hierdoor rijst er een grote diversiteit aan ervaring op. In overeenstemming met de gedachten die in het bewustzijn oprijzen is bijvoorbeeld het maanlicht in sommige universums heet en is het zonlicht koel, er is daar zicht in de duisternis en blindheid in het daglicht, het goede is daar destructief en het kwade constructief, het gif bevordert daar de gezondheid en de nectar brengt de dood. In sommige universums zijn er geen vrouwen en daardoor is daar ook geen seksualiteit, en in anderen hebben de mensen harten van steen. In sommige universums missen de mensen één of meerdere zintuigen. In sommigen bestaan er slechts één of twee elementen, alhoewel ze ook worden bewoond door levende schepselen die aan de plaatselijke condities zijn aangepast.

Dit alles rijst door het bewustzijn op als bewustzijn in het bewustzijn; en dit wordt de geest genoemd.

Rāma vroeg:

Daar alles aan het eind van een wereldcyclus tijdens de kosmische oplossing bevrijding verkrijgt, hoe kan er dan de gedachte voor een volgende schepping opkomen?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, Brahman is het onbeschrijfelijke, homogene, kosmische bewustzijn. De schepping is zijn hart en daarom is het er niet verschillend van. Het wordt op een mysterieuze wijze als een schepping begrepen, niet als werkelijkheid. Omdat zijn schepping onwaar is, hoe zou men dan kunnen zeggen dat het op enig moment verdwijnt? Zelfs de kosmische oplossing, etc., zijn als het ware de ledematen van Brahman.

Dergelijke verdelingen verschijnen alleen in onwetendheid. Daarom verdwijnt er nooit iets, noch komt er ooit iets tot bestaan. De hoogste waarheid (het bewustzijn) kan niet door wapens, vuur, wind en water worden vernietigd. Het wordt niet gerealiseerd door degenen die het niet kennen. Dat geldt ook voor het universum (het voorbeeld bij uitstek); het wordt niet geboren, noch sterft het. De ervaring van zijn bestaan en van zijn niet-bestaan komt op door het komen en gaan van de bijbehorende gedachte. Daarom zijn zelfs woorden als 'wereldcyclus', 'kosmische oplossing', etc., klanken zonder substantie. Het spook bestaat of verdwijnt alleen in het hart van iemand die er aan denkt. Wat wordt gezien als geboorte, dood, pijn, plezier, vorm en vormloosheid, dat zijn allemaal de ledematen van het éne wezen. Er bestaat daartussen geen verdeling, net zoals er geen verdeling bestaat tussen de verschillende delen van één boom. Wanneer deze waarheid niet wordt beseft, rijst die schijnbare

verdeling op. Er is noch kennis, noch onwetendheid in Brahman; het is voorbij gebondenheid en bevrijding. Dit realiseren is bevrijding.

[VI.2.62] Over de droomstaat en de wakende staat

Rāma vroeg:

Zag u dit alles vanuit die ene plek waar u zich bevond of dwaalde u in de ruimte rond?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ik had toen het oneindige bewustzijn bereikt. Daarin is geen komen en gaan. Ik verbleef niet op één plaats, noch dwaalde ik rond. Ik was de getuige van dit alles binnenin het Zelf dat de vorm had aangenomen van dat waar ik getuige van was. Net zoals je zelfs met gesloten ogen je lichaam van top tot teen kunt zien, zo zag ik ook alles met het oog van het bewustzijn. Dit is net als een droom: wat er ook maar in de droom wordt ervaren, dat is de zuivere ruimte (dimensie) van het bewustzijn. Omdat ik verlicht ben neem ik dit alles zelfs nu waar. Ik ben nu één met alle verlichte wezens; omdat alleen het ene bewustzijn bestaat en ondeelbaar is ken ik hen allen als mijn eigen Zelf, zonder de verdeling tussen het subject, het object en de observatie.

Als antwoord op de vraag betreffende de dame, zei Vasiṣṭha:

Zij verbleef ook met een ruimtelichaam bij mij in de ruimte. Ik had haar niet eerder opgemerkt. Alhoewel ze een ruimtelichaam had, was ze toch in staat om met een beschaafde stem en uitspraak met mij te communiceren (ook ik had een ruimte-lichaam), net zoals men in een droom met elkaar spreekt. Op grond waarvan zou je het bestaan van de innerlijke zintuigen kunnen bewijzen? Wij hadden lichamen die van dezelfde aard waren. Dit geldt zowel voor mij, voor jou, voor haar en al het andere. Net zoals iemand in zijn droom een oorlog mee kan maken, zo ervaren mensen de gebeurtenissen in deze schepping alsof ze werkelijk zijn. Alle illustraties zijn echter ontoereikend en de waarheid is niet met woorden te beschrijven. Als iemand zou vragen: "Hoe zie je in een droom?", dan zou het antwoord zijn: "Zoals je het ziet." Dit alles is bedoeld opdat je het kunt begrijpen: de waarheid is dat dit universum én dat wat je in je droom ziet alleen maar Brahman is.

Er bestaat geen essentieel verschil tussen de droomstaat en deze zichtbare schepping. De ervaring die onmiddellijk voorafgaat aan de wakende staat, wordt een droom genoemd; de ervaring (de kennis) die aan het begin van deze wereldschepping oprees, wordt de wakende staat genoemd. De ervaring van het bestaan van de wereld is hetzij een lange droom, hetzij een leegte. Het is het zuivere bewustzijn, omdat het in de eeuwige werkelijkheid is gevestigd. Jij bent de getuige (de waarnemer) van de lange droom die schepping heet. Net zoals degene die observeert en dat wat wordt geobserveerd het bewustzijn is, is dat wat zich er in het midden tussenin bevindt (de observatie) ook het zuivere, ondeelbare en onveranderlijke Brahman. Als dat zo is, hoe zou deze schepping dan als solide en substantieel (materieel) kunnen worden beschouwd? Zelfs de droom van belichaamde wezens (met een vorm) zoals jij, is

immaterieel. Hoe zou dan de lange droom van het oneindige, vormloze bewustzijn een vorm kunnen aannemen?

Daarom bestaat er alleen de ongeschapen Brahman.

[VI.2.63] Alles bestaat in de eeuwige ruimte van het oneindige bewustzijn

Rāma vroeg:

O wijze, hoe kan het dat die vormloze vrouw dan toch woorden kon uitspreken?

Vasiṣṭha antwoordde:

Natuurlijk kunnen degenen die een ruimtelichaam hebben geen hoorbare klanken uitspreken. Als dat wel mogelijk zou zijn, dan zou iemand die vlak naast je ligt te slapen ook de gesprekken in jouw droom kunnen horen. Daaruit blijkt duidelijk dat wat er in de droom wordt gezien, slechts een illusie is die op het zuivere bewustzijn is gebaseerd.

Dat wat als het wakende leven wordt ervaren, is in het geheel niet verschillend van de droomervaring. Het is slechts het spel van het bewustzijn: de gedachten die in dat bewustzijn oprijzen lijken met een solide werkelijkheid te worden bekleed.

In het bewustzijn bevinden zich de zaden van voorbije ervaringen en deze brengen nieuwe ervaringen voort die soms identiek en soms enigszins verschillend zijn van de eerdere ervaringen. De werelden die op deze manier uit deze zaden ontspruiten zijn zich niet van elkaar bewust. In de loop van het leven in deze droomwereld worden de demonen door de goden gedood, en dan blijven de demonen in hun droomstaat over. Omdat ze niet verlicht zijn verkrijgen ze geen bevrijding. Omdat ze niet onbewust zijn, worden ze niet onbewust maar behouden ze het bewustzijn. Vandaar dat ze in een ruimtelichaam in een droomwereld leven. Dat is ook het geval met de zogenaamde menselijke schepselen. Hun wereld, hun leven en hun geestelijke vermogens zijn als de onze en vice versa. Wij bestaan als hun droomobjecten. Hun eigen landgenoten (ook al zijn zij ook droomobjecten) worden door hen als werkelijke entiteiten beschouwd. Op dezelfde manier zijn de objecten die in iedere droom van mij verschijnen, voor mij ook werkelijk.

Juist vanwege de natuur van het oneindige bewustzijn lijken deze droomscheppingen ook in de wakende staat te bestaan. Hun werkelijkheid is uiteraard Brahman, de enige werkelijkheid. Alles bestaat overal, altijd, als het ondeelbare, zuivere bewustzijn, maar toch is het niets en daarom wordt er niets vernietigd.

In de eeuwige ruimte (dimensie) van het oneindige bewustzijn, in het oneindige spel van het oneindige, bestaan oneindig veel geesten en daarin weer oneindig veel werelden. In elk daarvan bestaan continenten en bergen, dorpen en steden met huizen die door mensen worden bewoond en die weer hun eigen tijdsverloop en levensduur hebben. Wanneer deze jīva's het eind van hun levensduur bereiken, blijven zij, als zij nog niet verlicht zijn, in de oneindige ruimte bestaan en scheppen zij hun eigen droomwerelden. Daarin bestaan weer andere mensen met een geest; in die geesten bestaan weer werelden waarin nog meer mensen bestaan, ad infinitum.

Deze denkbeeldige verschijning heeft geen begin en geen einde; het is Brahman, enkel en alleen Brahman. O Rāma, in al deze verschillende objecten bestaat niets anders dan het zuivere bewustzijn. Dit universum is slechts het bewustzijn. Hoe zou je dan kunnen zeggen dat er werelden bestaan die in de geest van de onwetenden wel lijken te bestaan?

[VI.2.64] Het verhaal van het hemelse wezen

Op de vraag van Vasiṣṭha wie ze was antwoordde het hemelse wezen:

"O wijze, in een uithoek van dit uitgestrekte universum bestaat de wereld waarin jij leeft. Voorbij de grenzen van dit universum bevinden zich bergen die de Lokāloka bergen worden genoemd. In dat gebied komt iedere denkbare combinatie en rangschikking van de elementen en van de klimatologische aspecten voor[24]. In een deel ervan wonen alleen menselijke schepselen, de goden wonen ergens anders; er zijn kwelgeesten en ook schepselen die heel lang leven. Er zijn uit zichzelf verlichte plaatsen en er zijn andere plaatsen die volslagen duister zijn, er zijn vruchtbare akkers en woestijnen, er zijn dichtbevolkte plaatsen en onbewoonde gebieden.

Ik woon binnen in een massieve rots die op de noordoostelijke helling van die bergketen ligt. Het lot heeft bepaald dat ik in het hart van deze rots leef. Ik heb er een eindeloos lange tijd zo in geleefd. Ook mijn echtgenoot is voorbestemd om hier te leven. Door ons intense verlangen (kāma) en door onze intense gehechtheid aan elkaar zijn we tot op de dag van vandaag niet in staat geweest om bevrijding te bereiken. Hetzelfde geldt voor onze familieleden.

Mijn aldus gebonden echtgenoot is van geboorte een brāhmaṇa. Hij is al zeer oud. Hij komt niet uit zijn stoel vandaan, alhoewel hij daar al ontelbare eeuwen zit. Hij is celibatair vanaf zijn geboorte (brahmacāri), hij is geleerd en lui. Hij leeft in afzondering omdat hij geen begeerte naar plezier kent. Als zijn vrouw heb ik een miserabel leven en toch zou ik nog geen moment zonder hem kunnen leven.

Ik zal u vertellen hoe ik zijn vrouw werd. Toen hij jong was, was hij innerlijk deels ontwaakt. Hij verlangde naar een vrouw die hem zou helpen bij zijn spirituele zoektocht. Uit die wens werd ik geboren, een mentaal wezen om zijn mentale vrouw te zijn. Als zodanig groeide ik op tot een jonge vrouw. Ik begon het fijn te vinden om goede muziek te horen en om mezelf op verschillende manieren te vermaken.

Ik ondersteun niet enkel mijn echtgenoot, maar ook alle drie de werelden die in hem bestaan. Alhoewel ik volwassen werd en mijn lichaam van schoonheid en jeugd straalde, bleef mijn echtgenoot toch gedurende lange periodes in de staat van diepe slaap verzonken, of anders hield hij zich wel met religieuze activiteiten bezig. Hij bekroonde ons huwelijk niet, alhoewel ik voortdurend een begeerte naar een dergelijke seksuele gemeenschap ervaar. Ik brand van verlangen. Mijn bedienden doen hun best om mijn lijden te verlichten, maar al die inspanningen verergeren slechts mijn leed. Gek van verlangen moet ik steeds huilen.

---

[24] De beschrijving in de tekst is uitgebreid en boeiend. S.V.

O wijze, je vindt hier overal prachtige bloemen en koele sneeuw; maar omdat ik door het vuur van verlangen wordt verteerd, ervaar ik dat als nutteloze as. Als ik, getooid met bloemen en guirlandes om mijn aantrekkelijkheid nog groter te maken, in bed lig, dan ervaar ik een droogte en een leegte en een verspilling van mijn jeugd."

[VI.2.65] Het verhaal van het hemelse wezen (vervolg)

Het hemelse wezen vervolgde:

"Na geruime tijd veranderde diezelfde gehechtheid en affectie die ik voor mijn echtgenoot voelde in onthechtheid en berusting. Mijn echtgenoot was oud geworden en hij was er slechts in geïnteresseerd om zich terug te trekken en hij was vrij van alle gehechtheid en van de begeerte naar zinnelijk genot; hij zei nooit iets. Welke zin heeft het leven dan nog voor mij? Ik denk dat je nog beter op jonge leeftijd weduwe kunt worden, of dat zelfs dood of ziekte of zelfs de grootste ramp te verkiezen zijn boven het hebben van een echtgenoot die qua karakter niet bij je past.

Het is immers de grootste zegen en de vervulling van het leven van een vrouw dat ze een jonge levenslustige echtgenoot krijgt, wiens gedrag en houding lief en aangenaam is.

Een vrouw raakt gefrustreerd als ze een echtgenoot heeft die niet van het leven geniet. Een niet ontwikkeld intellect is destructief. Rijkdom in handen van slechte mensen betekent rampspoed. Het is een groot kwaad als iemands schaamtegevoel door een prostituee wordt vernietigd. Zij die doet wat haar echtgenoot haar vraagt is een echte vrouw. Dat nu is de rijkdom die bij goede mensen hoort. Alleen dat is echte intelligentie als het zoet en onbegrensd, edel en gelijkmoedig is.

Als een man en een vrouw van elkaar houden, dan zal hun geest noch door lichamelijke of psychische ziektes, noch door calamiteiten of natuurrampen worden aangetast. Maar voor de vrouw wiens echtgenoot een slecht karakter heeft of die geen echtgenoot heeft, voor haar zijn de lusthoven in de wereld als gloeiend hete zandvlaktes. Een vrouw zou om de een of andere reden wellicht alles in deze wereld kunnen verlaten, maar haar echtgenoot kan ze niet verlaten.

O wijze, u ziet zelf hoeveel ongeluk ik al deze jaren heb moeten verduren. Maar nu ben ik tot berusting gekomen. Ik heb nu nog slechts één wens: om door u te worden onderricht, zodat ik het nirvāṇa kan bereiken. Voor iemand wiens verlangens hier worden gefrustreerd en wiens hart onrustig is en die langzaam maar zeker richting de dood gaat, voor die persoon valt de dood boven het leven te verkiezen. Ook mijn echtgenoot verlangt er sterk naar om het nirvāṇa te bereiken. Hij streeft ernaar om de geest door middel van de geest onder controle te krijgen. Heer, maak dat er door uw woorden van de hoogste wijsheid in ons allebei zelfkennis ontwaakt.

Omdat mijn echtgenoot geen interesse in mij had, ontwikkelde ik berusting. De mentale conditionering werd zwak en ik beoefende yoga waardoor ik macht kreeg over de ruimte, zodat ik me nu in de ruimte kan voortbewegen. Vervolgens oefende ik mijn concentratievermogen op een dusdanige manier dat het een ontmoeting met de volmaakten tot stand zou kunnen brengen. Dit alles heeft zijn vrucht afgeworpen.

Toen ik van mijn eigen wereld wegvloog, zag ik op de Lokāloka bergen een rots die ik nog niet eerder had gezien. Want eerder bestond er nog geen verlangen om dit te zien. Mijn echtgenoot en ik verlangen er nu naar om zelfkennis te bereiken. Ik smeek u om mij deze gunst te willen verlenen, heilige mensen wijzen een dergelijk verzoek immers niet af. Ik heb al vele volmaakten gezien, maar nimmer iemand zoals u. Ik zoek mijn toevlucht bij u; laat me niet in de steek."

[VI.2.66, 67] Beschrijving van de wereld binnenin de rots

Toen Vasiṣṭha vroeg hoe ze in de rots leefde, zei het hemelse wezen:

"O wijze, onze wereld binnenin die rots is precies zoals uw wereld hier buiten! In onze wereld bestaan ook hemel en hel, goden en demonen, de zon en de maan, het firmament en de sterren, beweeglijke en onbeweeglijke schepselen, heuvels en oceanen en de stofdeeltjes die levende wezens worden genoemd. Kom, waarom vereert u de rots niet met een bezoek: wijzen zijn altijd in wonderen geïnteresseerd[25]."

Vasiṣṭha vervolgde:

Samen met haar doorkruiste ik de ruimte, ik bereikte de Lokāloka bergen en zag de rots. Ik zag dat het een gewone rots was en dat er binnenin geen wereld bestond. Ik vroeg haar: "Waar is nu die wereld met al zijn goden en demonen, bergen en oceanen, waar is de wereld die je zo beeldend beschreef?"

Het hemelse wezen antwoordde:

"O wijze, nu pas zie ik dat wat ik voorheen in de rots zag, alleen maar in mijzelf bestaat. Door dat beeld steeds maar weer in de rots te projecteren en het daarin te ervaren, dacht ik dat ik het zag: nu ik het niet meer op die manier ervaar, is dat beeld verdwenen. In u is het gevoel van dualiteit reeds lange tijd geleden verdwenen; daardoor koestert u geen onware gedachten. Zelfs in mij is de langdurende illusie door een juiste manier van waarnemen verdreven: daarom zie ik die wereld niet meer zo duidelijk.

Omdat de huidige realisatie van de waarheid sterker is dan die eerdere illusoire gedachte, is de laatstgenoemde vaag geworden.

O wijze, dit is de enige weg naar verlossing: je moet volkomen toegewijd zijn aan het enige nastrevenswaardige doel, je moet worden onderwezen in wat je moet doen om dat te bereiken en je moet het geleerde keer op keer blijven toepassen. Door de juiste inspanning (abhyāsa) wordt de onwetendheid verdreven en dan wordt de onwetende verlicht. Door de juiste inspanning worden zelfs bittere dingen een genoegen. Door herhaalde oefening wordt een vreemde een vriend en wanneer je van een dierbaar familielid wordt gescheiden gaat de relatie verloren, omdat je niet voortdurend aan hem blijft denken. Het komt door herhaling dat het subtiele lichaam een fysiek lichaam wordt. Door volhardende inspanning wordt het onmogelijke mogelijk. Door aanhoudende inspanning worden onware verbintenissen aan elkaar gesmeed; door een gedurige, resolute en levenslange inspanning moeten ze ook weer

[25] Ook deze wereld is een kiezelsteentje in de uitgestrekte ruimte! – S.V.

worden losgemaakt. Door een volhardende inspanning breng je het gewenste object binnen je bereik. Dergelijke inspanningen stellen ons in staat om het zonder obstakel te bereiken.

Volhardende en herhaalde inspanning wordt abhyāsa genoemd. Slechts dat is het grootste doel van de mens (puruṣārtha) en een andere weg bestaat er niet. Alleen door de volhardende en vastberaden zelfinspanning en door de eigen directe ervaring wordt de volmaaktheid bereikt, door geen enkel ander middel. Door deze abhyāsa is men overal in de wereld volkomen zonder angst[26]."

[VI.2.68] Over de kracht van gewoonte

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen het hemelse wezen dit allemaal vertelde, zat ik in de lotushouding en verzonk ik in samādhi (in diepe contemplatie). Ik liet alle materiële en fysieke concepten los en hield me vast aan de waarneming van het zuivere bewustzijn. Ik was als het ware het oneindige bewustzijn geworden en ik had een kosmische visie van de grootst mogelijke zuiverheid bereikt.

Vanwege deze realisatie van de waarheid, verdween de materiële (de fysieke) misleiding. In plaats daarvan was er het prachtige bewustzijn dat noch opkomt, noch verdwijnt. Er was een gewaarzijn waarin ik noch de ruimte, noch de rots zag, maar waarin ik me slechts gewaar was van het oneindige. Wat daarvoor ook maar werd gezien, dat was slechts het ene Zelf en ik besefte nu dat het Zelf het enige was wat werd waargenomen en ervaren. Wat eerder een rots leek te zijn, was niets anders dan (de ruimte van) het oneindige bewustzijn (cidākāśa).

De mens is slechts het droomobject van iemand anders en hij droomt dat hij een mens is. In de loop van de tijd worden echter zelfs de slachtoffers van de ergste vorm van misleiding verlicht (ontwaakt), omdat er niets anders dan de eeuwige waarheid (Brahman) bestaat. Tot die tijd besefte ik niet dat wat ik eerder als de rots zag, alleen maar het homogene en zuivere bewustzijn was. Er bestaat niet zoiets als aarde of materie.

Het lichaam van Brahman is het Zelf van de elementen en wezens. Dat wat nu als gedachte of als verbeelding wordt gezien is alleen maar dat idee. Door het oprijzen van die gedachte lijkt het alsof het kosmische subtiele lichaam bestaat. Het lichaam van de jīva is de eerste notie of gedachte die oprijst. Die onwetende gedachte (de 'ik'-gedachte) denkt vervolgens dat de geest een evidente werkelijkheid is. Zonder enige aanwijsbare reden en zonder doel rijzen deze gedachten dat de geest een duidelijke werkelijkheid is op (pratyakṣa); het bewustzijn wordt daardoor iets anders dan zichzelf. Wat nu een evidente werkelijkheid wordt genoemd (het lichaam, etc.) is een evidente onwerkelijkheid. Het is paradoxaal dat het evidente verandert in het onwerkelijke en dat het onwerkelijke evident wordt. Zo werkt de mysterieuze kracht van illusie.

---

[26] De beschrijving van de wereld binnenin de rots in hoofdstuk 66 is uitgebreid en zeer interessant.

Het subtiele lichaam is de eerste van deze evidente waarheden. De waarheid is alomtegenwoordig en de materie is slechts een illusie, zelfs al kan het worden ervaren – net zoals ook de 'armband-heid' van het goud een illusoire verschijning van goud is, ook al kunnen de mensen ernaar wijzen en stellen dat het een armband is. Het subtiele kosmische lichaam (ātivāhika) is immaterieel. Door onbegrip komt de jīva onder de heerschappij van deze illusie te vallen: wat een dwaasheid! Het materiële (het fysieke) lichaam wordt in geval van onderzoek niet gevonden; en het subtiele lichaam blijft onveranderd bestaan, zelfs in de twee werelden (het hier en het hiernamaals).

Vasiṣṭha vervolgde:

Het grove fysieke lichaam bestaat in de ātivāhika of het subtiele lichaam, net zoals het water in een luchtspiegeling bestaat. Vanwege die verkeerde waarneming van het lichaam, wordt dit fysieke lichaam voor een entiteit aangezien – net zoals een houten paal ook met een mens kan worden verward. Hoe mysterieus en krachtig is toch illusie, dat het het onwerkelijke als werkelijk en het werkelijke als onwerkelijk laat lijken! Deze illusie doet zich slechts voor, omdat we de waarheid niet begrijpen.

In deze wereld worden de handeling en het gedrag van de schepselen hoofdzakelijk bepaald door de zienswijzen van de yogi's, en voor een klein gedeelte ook nog door de waarneming van de geest. Daarom mogen deze twee als waarheid worden geaccepteerd. Maar iemand die de eerstgenoemde loslaat en zich vastklampt aan de realiteit van materie, poogt zijn dorst te lessen met water uit een luchtspiegeling.

Tijdelijk vermaak betekent pijn. Werkelijk genot is onveranderlijk, zonder een begin en einde. Onderzoek daarom de waarheid met behulp van directe ervaring; zie de oorspronkelijke waarheid door middel van directe ervaring. Iemand die deze ervaring loslaat en achter de illusoire 'werkelijkheden' aanholt is een dwaas.

De waarneming van het materiële of fysieke lichaam binnen het subtiele immateriële lichaam is onwaar en illusoir. Hoe kan de laatstgenoemde als werkelijk worden ervaren, wanneer het slechts een denkbeeld is en het nooit werd geschapen? Wanneer je weet dat hetgeen wat duidelijk wordt gezien illusoir en onwerkelijk is, wat zou er dan verder nog als werkelijk kunnen worden geaccepteerd? Hoe zou datgene wat wordt bepaald door dat wat onwerkelijk is, als werkelijk kunnen worden geaccepteerd?

Wanneer dat de uitkomst is van het eerste en voornaamste bewijs (pratyakṣa of directe ervaring), welke waarde zou er dan nog aan gevolgtrekkingen kunnen worden gegeven?

Het bestaan van het universum (waarvan wordt gezegd dat het door de methodes van de directe zintuiglijke ervaring, de gevolgtrekking en het wetenschappelijk onderzoek wordt bewezen) is daarom onwaar en onwerkelijk. Dualiteit respectievelijk diversiteit is onwaar: slechts het ene homogene en oneindige bewustzijn is werkelijk. Net zoals een droomobject onwerkelijk is, zo was wat door ons als een rots gezien ook onwerkelijk; het is slechts het zuivere bewustzijn. Besef dat deze berg, deze

ruimte, de wereld en het 'ik', allemaal alleen maar het ene oneindige en ondeelbare bewustzijn zijn.

Degene die verlicht (ontwaakt) is beseft dit, niet degene die niet is verlicht. Het komt door het verkeerde gevoel van: 'Ik ben niet verlicht', dat deze onwetendheid van de werkelijkheid stevig gevestigd is geraakt. Degene die de realisatie van de directe ervaring van de Heer, die de natuur van het ondeelbare, oneindige bewustzijn heeft, loslaat en zich vastklampt aan andere vormen van ervaring, is beslist een dwaas. Wat hebben we met dergelijke mensen te maken?

[VI.2.69] Intrede binnen de wereld van de kosmische rots

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen ging het hemelse wezen de wereld van de rots binnen. Ik ging met haar mee. Ze ging naar de plaats toe waar de schepper van die wereld was gezeteld en ze ging voor hem zitten. Toen zei ze tegen mij: "O wijze, dit is mijn echtgenoot. Hij schiep mij opdat ik zijn vrouw zou zijn. Hij bekroonde ons huwelijk echter niet. Nu zijn wij beiden oud. Ik heb berusting ontwikkeld. Hij wordt niet van zijn meditatie afgeleid. Alstublieft onderricht ons beiden omtrent de grondoorzaak van saṃsāra, opdat we ervan kunnen worden bevrijd."

Toen ze dit had gezegd, 'wekte' ze haar echtgenoot (de schepper) tot het gewone bewustzijn en ze zei tegen hem: "Heer, zie de wijze die ons in onze woning bezoekt. Hij is onze gast. Hij is de zoon van de schepper van een andere wereld. Het is onze huishoudersplicht om onze gasten te eren en te aanbidden."

De schepper van die andere wereld (van de rots) opende zijn ogen. Hij werd zich gewaar van zijn eigen 'ledematen'. Deze ledematen waren in feite de verschillende 'geschapen' wezens die in dat gewaarzijn oprezen. Onmiddellijk verschenen er verschillende soorten schepselen voor hem – goden, demonen, mensen, etc. Hij zag dat ik en zijn vrouw voor hem zaten. Hij verwelkomde mij en verzocht me op een met juwelen versierde zetel te gaan zitten. Ik beantwoordde de groet en ging op de zetel zitten. Er klonk hemelse muziek en er werden hymnes gezongen. We groetten elkaar allemaal op gepaste wijze.

Toen vroeg ik aan de tweede Brahmā: "Heer, dit hemelse wezen bracht me hier naar toe en ze zei tegen me dat ik u beiden op zodanige wijze zou moeten onderrichten dat u tot verlichting zult komen. Is dat juist en passend? Want u bent zelf de Heer van alle schepselen en de meester van de hoogste wijsheid; zij wordt niet langer door begeerte beheerst. Klopt het dat u haar heeft geschapen om uw vrouw te zijn; en als dat zo is, hoe komt het dan dat u haar negeerde en dat u het huwelijk niet bekroonde?"

De schepper in de rots antwoordde:

"O wijze, luister en ik zal u vertellen hoe dit alles plaatsvond. Er is slechts één bewustzijn en dat is ongeboren en stil. Daarin rees een kleine beweging op, een trilling respectievelijk een rimpeling. Dat is wat ik ben. Mijn essentie is de natuur van zuivere ruimte. Ik rust in het Zelf. Omdat ik zonder enige oorzaak of materie ontstond, word ik 'uit mezelf geboren' genoemd.

Ik ben helemaal niet geschapen en ik zie niets. Wat hier wordt gezien als jij en ik en wat als deze dialoog tussen ons wordt gezien, kan worden vergeleken met twee golven die in de oceaan op elkaar botsen en dan geluid maken. We zijn (net zomin als de golven van de oceaan) niet-verschillend van de oceaan van het oneindige bewustzijn. We zijn slechts gedachten die er spontaan in oprijzen. Deze dame hier die daarvan lijkt te verschillen is nooit geschapen, zij is helemaal niet tot bestaan gekomen; ze is slechts een gedachte, een idee, een gedachtekronkel, een psychologische conditionering. Haar lichaam is gemaakt uit het spoortje egogevoel dat in mij bestond en zij is als het ware slechts de regerende godheid van dit egogevoel. Daarom is zij noch mijn vrouw, noch werd zij daartoe geschapen."

[VI.2.70] Betoog van de schepper van de wereld in de rots

De Brahmā van de andere wereld vervolgde:

"Nu verlang ik ernaar om het veld of de ruimte van het oneindige bewustzijn binnen te gaan; daarom heb ik deze eindtijd waarmee de kosmische eindtijd wordt aangekondigd tot manifestatie gebracht. Daarom zijn we zo kalm. Wanneer ik de kosmische geest loslaat en opga in het oneindige bewustzijn, betekent dat de vernietiging van alle vāsanā's (neigingen, gedachten etc.). Daarom is deze vrouw (een belichaamde vāsanā) kalm geworden en daarom volgt ze mij.

Nu komt de wereldcyclus ten einde en daarmee ook de goden. Dit is dan ook het moment van de kosmische eindtijd. Het is het einde van mijn eigen conditionering (vāsanā) en de totale transformatie van het lichaam in ruimte. Daarom staat deze vāsanā op het punt van verdwijnen. Zonder aanwijsbare reden rijst in de vāsanā het verlangen naar bevrijding op; op die manier vernietigen de vāsanā zichzelf. Ze had zich op de oefening van meditatie, etc., toegelegd, maar zij kon het Zelf niet realiseren. Toen zag ze de wereld waarin u (de verlichte wijze) leefde.

Tegelijkertijd zag ze zelfs de hoeksteen van hetgeen mijn schepping is. Deze hoeksteen van de schepping kan alleen maar worden waargenomen wanneer de geest er klaar voor is om de waarneming van diversiteit los te laten en niet zolang het nog aan een dergelijke waarneming is gebonden. In al deze objecten en elementen bestaan altijd, net zoals in deze rots, ontelbare werelden binnen werelden. De verschijning als 'de wereld' is uiteraard een illusie, want het is het zuivere bewustzijn. Dit illusoire beeld van 'de wereld' verdwijnt voor degene die de ware natuur ervan heeft begrepen; in de ogen van anderen blijft het echter bestaan.

Door de voorafgaande oefening van concentratie, meditatie, etc., had zij kalmte bereikt; vervolgens zocht ze u op om zelfkennis te kunnen verkrijgen.

Daarom is het slechts de kracht van het oneindige bewustzijn dat hier als de onoverwinnelijke illusoire kracht of māyā bestaat. Deze kracht heeft geen begin, het is zonder einde en het is onvergankelijk. Tijd, ruimte, materie, beweging, geest, intellect, etc., zijn slechts delen van het bewustzijn, als waren het delen van de rots. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat als de rots van bewustzijn; zijn ledematen zijn de werelden. Dit homogene bewustzijn denkt over zichzelf als de wereld. Alhoewel

het zonder begin en einde is, denkt het dat het een begin en einde heeft. Zo lijkt het tot bestaan te komen. Dit homogene bewustzijn is vormloos en toch neemt het de vorm van een rots aan. Er zijn hier geen rivieren. Er is geen rondwentelend wiel, noch is er materie dat verandering en transformatie ondergaat. Dit zijn allemaal slechts verschijningen in de ruimte of het veld van het oneindige bewustzijn (cid-ambaram). Net zoals er in de kosmische ruimte een ruimte die huis wordt genoemd en een andere ruimte die pot wordt genoemd lijken te bestaan (alhoewel het zeker is dat ruimte ondeelbaar is en het bestaan van de ruimte binnenin het huis de totale ruimte niet vermindert), zo lijken al deze 'werelden' in het ondeelbare oneindige te bestaan en ondergaat het daardoor geen enkele afname.

[VI.2.71] Beschrijving van de uiteindelijke oplossing

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij dit had gezegd, verzonk de schepper (van de wereld van de rots) in de diepe en finale staat van meditatie. Hij uitte OM en contempleerde op de laatste fase van de intonatie. Zijn geest was volledig kalm. Hij leek wel een figuur op een schilderij. Vāsanā (de belichaming van de psychologische conditionering in de gedaante van de dame) volgde de schepper en verzonk ook in diepe meditatie. Ze nam de vorm van ruimte aan. Ook ik verzonk in diepe meditatie en was getuige van dit alles, omdat ik het alomtegenwoordige en oneindige bewustzijn was geworden.

Op hetzelfde moment dat de gedachten in de kosmische geest van de schepper begonnen af te sterven, begon de aarde met zijn bergen, continenten en oceanen te verdwijnen. Het gras en de bomen verdwenen. De aarde is één van de ledematen van de kosmische persoon (de schepper). Dus verdween de aarde toen de kosmische persoon zijn gewaarzijn eruit terugtrok, net zoals wanneer we in geval van verlamming van een van onze ledematen deze ook niet meer kunnen voelen, waardoor deze wegkwijnt en desintegreert.

De aarde werd tegelijkertijd door talrijke natuurrampen getroffen. De slechteriken werden door het vuur verbrand en zij gingen naar de hel. De aarde had al zijn charme en vruchtbaarheid verloren. De vrouwen waren immoreel geworden en de mannen hadden hun zelfrespect verloren. Er stak een zware zandstorm op en deze verduisterde de zon. De mensen werden wanhopig door de paren van tegenstellingen waar ze zich in hun dwaasheid aan onderwierpen. De mensheid werd gedecimeerd door overstromingen en hongersnood, door oorlogen en dodelijke epidemieën. Vanwege al dat leed waren de mensen onbeschaafd en onontwikkeld geworden. Omdat al deze verschrikkelijke gebeurtenissen zo plotseling plaatsvonden, kwamen de nobele mensen van de wereld om en er klonk overal gejammer en geschreeuw. Er was een tekort aan water en de mensen begonnen putten te graven. Mannen en vrouwen gingen losbandig met elkaar om en de sociale orde verdween. Iedereen leefde van de handel. Vrouwen leefden (verdienden de kost) door de schoonheid van hun haar te laten zien. De koningen volgden de stelregel 'macht is recht'. Er heerste overal onrechtvaardigheid. De leiders raakten verslaafd aan alcohol. Ze vielen de geleerde en heilige

mensen lastig en martelden hen. Mensen namen hun toevlucht tot andere manieren van leven of tot andere geloofsovertuigingen dan wat voor hen natuurlijk was. De geleerde mensen kregen te maken met geweld en agressie. Tempels werden geplunderd. Zelfs de heiligen stopten uit luiheid met het uitvoeren van de heilige rites.

Door het vuur dat uit de lucht viel waren de steden in vlammen opgegaan. De seizoenen werden grillig. Omdat de schepper in het oneindige bewustzijn op was gegaan werd het element aarde op deze manier vernietigd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen het element aarde eenmaal op deze manier in het oneindige bewustzijn werd opgenomen en daardoor zijn begrenzing was overstegen, richtte ook het element water zich op zijn eigen vernietiging. Zodra het water in beweging kwam, overschreed het zijn eigen natuurlijke begrenzingen en de oceanen overtraden hun begrenzing en overstroomden in alle richtingen. De golven beukten tegen de bossen, waarbij ze een angstaanjagende herrie maakten en waarbij ze het bos begonnen te vernietigen. Deze machtige golven mengden zich met de wolken in de lucht en het werd één watermassa. Alle bergen verdwenen onder water. De waterschepselen raakten in paniek en vluchtten zo snel als mogelijk, in een poging om aan de ramp te ontsnappen. Toen de golven de berggrotten vernietigden, vluchtten de leeuwen er uit, ze vernietigden andere schepselen en werden uiteindelijk op hun beurt zelf vernietigd. Het tumult dat hierdoor oprees, bereikte zelfs het gebied van de zon.

Het leek wel alsof de oceanen de regionen van de goden zelf waren binnengevallen en deze hadden bezet. De kracht van de vloedgolven veroorzaakte de vernietiging van de bossen en de bergen en dat maakte dat de hele ruimte er als een groot woud met bomen en bergen uitzag. De grote bergen werden in het water van de oceaan opgelost. Op een gegeven moment leek het wel alsof de bergen met ontblootte tanden lachten, omdat de tot dan toe ondergrondse edel- en halfedelstenen door de vloedgolven bloot waren gespoeld en op de berghellingen werden tentoongespreid.

Het leek er op dat zelfs de hemellichamen hierdoor werden beïnvloed. De bergen van de aarde stortten op sommige van hen neer en dat maakte een enorm kabaal. Zelfs het vuur van de kosmische vernietiging leek wel bang te zijn om door de vloedgolven te worden geblust. Op een gegeven moment voltrok er zich een afschuwelijke oorlog tussen de land-olifanten en de zee-olifanten! Toen er zo vele aardse objecten in verdronken, straalde de ene oceaan een bovennatuurlijke glans uit.

Vervolgens leek het wel alsof de ruimte zelf in de wateren van de kosmische oplossing viel. Het firmament met al zijn licht en al zijn kostbare juwelen viel in de zondvloed.

Vurige vlammen spreidden zich in alle richtingen uit en verteerden alles wat er in de ruimte aanwezig was. Omdat de schepper zijn gewaarzijn uit de wereld had teruggetrokken, stond het de demonen en anderen vrij om welke verwoesting zij ook maar leuk vonden, te veroorzaken. Alle goden (Indra, etc., die de godheden zijn die over de natuurlijke elementen regeren teneinde de orde onder hen te bewaren) werden door de demonen overmeesterd. Er heerste chaos. Zelfs de verblijfplaatsen van

Śiva, etc., werden door elkaar geschud en verstoord. De sterren en planeten botsten met elkaar en de kosmos werd vernietigd.

[VI.2.72] De natuur van Brahmā

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de schepper Brahmā zijn prāṇa (de levenskrachten) terugtrok, liet de lucht die zich in de ruimte beweegt haar natuurlijke functie van beweging in de ruimte los. Wat blijft er dan nog over om de elementen en andere schepselen te ondersteunen? Toen de kracht die alle hemellichamen bijeenhoudt op deze manier werd teruggetrokken, begonnen de sterren net zoals bloemen uit een boom uit hun omloopbanen weg te vallen. Ook werden de in de kosmische ruimte rondcirkelende planeten vernietigd, omdat tegelijkertijd met de levenskrachten ook het continuüm van tijd en ruimte werd teruggetrokken. Zelfs het pad van de siddha's (de volmaakten) werd uitgewist. Deze siddha's begonnen als plukjes katoen in de ruimte rond te dwarrelen. Zelfs Indra (het hoofd van de goden) en zijn hemel begonnen te verdwijnen en uiteen te vallen.

Rāma vroeg:

Het bewustzijn is zuiver en de kosmische persoon is slechts een gedachte. Hoe kan dit kosmische wezen (oftewel Brahmā) dan ledematen in de vorm van bijvoorbeeld de aarde, hemel en onderwereld krijgen?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, in het begin was er slechts het zuivere bewustzijn, waarvan niet kon worden gezegd of het bestaand of niet-bestaand was. Binnenin zichzelf werd het zichzelf gewaar als object van gewaarzijn. Zonder daarbij zijn positie als het subject los te laten, leek het ook het object te worden. Dat is de jīva, waaruit de geest, etc., oprijst. Dit alles is echter niet verschillend van het zuivere bewustzijn.

Wanneer de geest die ook het zuivere bewustzijn is denkt: 'Ik ben de ruimte', ervaart het de ruimte, ofschoon die ruimte niet bestaat. Het Zelf oftewel het zuivere bewustzijn is leeg en immaterieel. Zolang de gedachte van het fysieke universum bestaat, zolang ervaart het bewustzijn dat als werkelijk; zodra het dat zou willen doekt het deze schepping op en dat komt dan ten einde.

Vāsanā of de psychologische conditionering waaruit de gedachten en allerlei ervaringen voortvloeien verdwijnt wanneer het begrip van de waarheid of het begrip van de werkelijkheid oprijst. Er is dan egoloosheid en daardoor eenheid: bevrijding (mokṣa) is het enige wat dan overblijft.

Dat is de natuur van Brahmā. Dat is hoe de wereld als het lichaam van Brahmā (de kosmische persoon) bestaat. De gedachte die in die kosmische persoon oprijst, lijkt dit universum te zijn. Het is de zuivere leegte; in feite bestaat er niet zoiets als de wereld, noch iets dat als 'jij' of als 'ik' kan worden beschouwd. Wat zou er immers in het zuivere en ondeelbare bewustzijn de wereld kunnen zijn en hoe en door wie, met welke materialen of door welke combinatie van oorzaken werd het dan geschapen?

Het verschijnt, maar het is niet meer dan een denkbeeldige verschijning. Het is noch één met het oneindige bewustzijn, noch is het er verschillend van. Er is noch eenheid, noch diversiteit, slechts het oneindige en ondeelbare bewustzijn is de werkelijkheid. Leef daarom vrij van alle conditionering, handel spontaan en passend bij iedere situatie.

[VI.2.73] Beschrijving van het ontstaan van de schepping

Rāma zei:

Heer, ik heb alles wat u me toe nu toe heeft verteld echt goed begrepen, maar toch krijg ik er geen genoeg van. Het is net als met onsterfelijk makende nectar. Beschrijft u me daarom nogmaals hoe de schepping tot stand komt.

Vasiṣṭha vervolgde:

Tijdens de zogenaamde kosmische eindtijd wordt alles wat nu schijnt te bestaan, opgelost. Wat dan overblijft, is het eeuwige. Het is onbeschrijfelijk. In vergelijking met een mosterdzaadje is de Meru-berg enorm groot; in vergelijking met dat eeuwige en oneindige bewustzijn is de ruimte zo groot als een mosterdzaadje. In vergelijking met de allergrootste berg is een sub-atomisch deeltje minutieus: en dat geldt eveneens voor de verhouding tussen de dimensies van dit wereld-universum en die van dit eeuwige en oneindige bewustzijn. Als tijdens de kosmische eindtijd de hele wereldverschijning is verdwenen, dan blijft het eeuwige en oneindige bewustzijn zich gewaar van ieder sub-atomisch deeltje dat in de kosmische ruimte bestaat. Het ziet hen (ook al zijn ze onwerkelijk) zoals in een droom; dan verbeeldt het zichzelf 'Brahman' te zijn. Het neemt zichzelf zelfs als het oneindige bewustzijn waar. Als het zichzelf als het atomische deeltje van bewustzijn beschouwt, dan bestaat het als een subject dat schijnbaar dat atomische deeltje – dat het object wordt – ziet. Dit is net zoals bij een mens die zichzelf in een droom ziet. Op deze manier splitst het bewustzijn zichzelf schijnbaar op in het subject en het object, maar zonder zijn eigen ondeelbaarheid ooit op te geven.

Op dat moment rijzen de volgende principes spontaan op: tijd, handeling, materie, de ziener (subject), het zien en het geziene (object). De krachten die dit tegenhouden of belemmeren, rijzen evenwel niet op. Daar waar de bewustzijnsdeeltjes schijnen, manifesteert zich de ruimte; als dat gebeurt ontstaat er de tijd; en de manier waarop dat gebeurt wordt de handeling; wat ook maar als bestaand wordt ervaren, dat wordt de materie; degene die ervaart wordt het subject; de ervaring of het zien van deze materie wordt het zien; en datgene wat verantwoordelijk is voor het zien respectievelijk voor het ervaren, wordt het object. Zo komt alles schijnbaar tot bestaan, maar alles is onwaar. De ruimte verschijnt alleen in de ruimte, zonder dat er een bepaalde tijdsvolgorde of een bepaald principe aan ten grondslag ligt.

Op soortgelijke wijze wordt die materie waarbinnen dit bewustzijn schijnt het lichaam genoemd; dat waardoor het ziet wordt het oog genoemd. Hetzelfde geldt voor de andere zintuigen, etc. De staat waarin dit naamloze en vormloze bewustzijn schijnt wordt de tanmātra (het zuivere element) genoemd en dat heeft slechts de

natuur van leegte (van ruimte). Deze straling van het atomische deeltje van bewustzijn wordt zelf grof en wordt dan het lichaam genoemd; vervolgens rijzen er de vijf zintuigen in op. Dat wat zich van dit alles gewaar is, dat wordt de buddhi of de intelligentie genoemd. Met het denken komt de geest tot bestaan, en het egogevoel is daarin geworteld.

Vasiṣṭha vervolgde:

Als het deeltje van het bewustzijn zich in de ruimte verplaatst, dan doet het 'daar' wat het eerder 'hier' deed. Op deze manier ontstaat het tijdsverloop en ontstaan de ruimtelijke begrippen zoals 'boven', 'onder' en de windrichtingen. Hoewel het qua essentie ruimte of leegte is, lijkt het net alsof het de tijd, de ruimte, de handeling, de materie en de kennis van de betekenis van woorden, etc., wordt. Zo komt het ātivāhika (subtiele) lichaam tot bestaan. Dit subtiele lichaam lijkt zich door het voortdurende gewaarzijn van zichzelf tot een materieel lichaam te verdichten.

Het bewustzijn wordt belichaamd, alhoewel het in waarheid net zoals de ruimte is en het onmogelijk is om het ergens in op te sluiten. Hierin rijzen de ideeën zoals 'het hoofd' en 'de voet' op, en deze worden als echt bestaande organen gezien. Hetzelfde geldt voor de andere ledematen van het fysieke lichaam. Hetzelfde bewustzijn beschouwt zichzelf als bestaand en niet-bestaand, als voorkeur en afkeer, als rangschikking en als al het andere. Het ziet deze gedachten alsof ze echt zijn. En op dezelfde manier wordt het de schepper Brahmā; op dezelfde manier wordt het (krijgt het de staat van) Hari of Viṣṇu; op dezelfde manier wordt het (of wordt het schijnbaar) Rudra of Śiva; op dezelfde manier wordt het schijnbaar een worm. In waarheid is het echter niets van dit alles geworden; het is zoals het is, de zuivere leegte in de leegte, het bewustzijn in het bewustzijn.

Dat is het zaad van alle lichamen in de drie werelden. Het is zelfs het zaad van saṃsāra (wereldillusie) dat de poort naar de bevrijding afgrendelt. Het is de oorzaak van alles en het is de leider van tijd en handeling. Het is de eerste persoon die, alhoewel ongeboren, geboren lijkt te zijn. Het heeft geen materieel of fysiek lichaam; daarom kan het niet worden vastgepakt. Net zoals een man die in werkelijkheid stil ligt te slapen in een droom schreeuwt omdat hij tegen een leeuw vecht, zo bestaat het oneindige bewustzijn dat al deze gedachten koestert in vrede en stilte in zichzelf. Het zich miljoenen mijlen in alle richtingen uitstrekkende universum bestaat in het kleinste sub-atomische deeltje en de drie werelden bestaan (in vergelijking met het oneindige bewustzijn) in een enkele haar.

Zelfs de schepper Brahmā bestaat in een enkel atoom, alhoewel hij over zijn lichaam, in de vorm van het onvoorstelbaar grote universum, regeert; in feite neemt hij net zoals de bergen die in een droom worden gezien helemaal geen ruimte in beslag. O Ramā, de kosmische persoon wordt wel svayambhū Brahmā (de zelf geboren schepper) en ook wel virāṭ (de kosmische persoon) genoemd; maar in waarheid is hij alleen maar het zuivere bewustzijn. Omdat dit bewustzijn zich van een beweging gewaarwordt, ervaart het ook een dergelijke beweging of de levenskracht. Het echte hart van het universum is de prāṇa en de apāna wiens ronddraaiende

beweging in het universum wind wordt genoemd. Dat wat als het ware door deze prāṇa wordt afgescheiden, wordt vāta (wind), pitta (hitte) en śleṣma (vocht) (de drie gemoedstoestanden van het lichaam) genoemd, met als hun kosmische tegenhangers – de wind, de zon en de maan.

[VI.2.74] Beschrijving van het kosmische lichaam

Vasiṣṭha vervolgde:

De kosmische persoon (virāṭ) heeft twee lichamen: het hoogste lichaam is het zuivere bewustzijn dat zonder begin, eind en 'midden' is, en het andere lichaam is deze wereld. Daarom kan hij deze wereld van buitenaf bekijken (net zoals een kip naar een ei kijkt). Hij verdeelde het ei in tweeën: het bovenste deel noemde hij de lucht (de hemel) en het onderste deel noemde hij de aarde. Het bovenste deel wordt het hoofd van de virāṭ genoemd, het onderste deel de voeten en het middelste (de atmosfeer) de rug (of de billen). Omdat het zo ver weg is wordt het bovenste gedeelte als de blauwe en lege lucht gezien.

Het firmament is het gehemelte van de virāṭ en de sterren zijn druppels bloed. De 'luchtbelletjes' die door het lichaam stromen zijn de goden, demonen en mensen. De ziektekiemen en virussen in het lichaam zijn de spoken en de kwelgeesten. De holtes in het lichaam zijn de andere werelden. Zijn lendenen zijn de oceanen. De nāḍis zijn de rivieren en het continent dat Jambūdvīpa heet, is zijn hart. De lege ruimte is de maag. De bergen zijn de lever en de milt. De wolken zijn het vlees. De zon en de maan zijn de ogen. De wereld van Brahmā is het gezicht. Soma is zijn energie. De met sneeuw bedekte bergen zijn het slijm, het ondergrondse vuur is de gal, de winden zijn de prāṇa en apāna. Alle bomen en de slangen zijn de haren.

Aangezien hij zelf de kosmische geest is, heeft hij geen geest. Aangezien slechts het oneindige Zelf schijnbaar de uit het zuivere bewustzijn bestaande ervaring wordt, bestaat er geen apart iets dat ervaart. Op dezelfde manier bestaan er in hem geen indriya's of zintuigen, aangezien hij de ervarende in alle zintuigen is. Met andere woorden, de verschillen tussen de zintuigen zijn slechts gedachten. De gedachte dat de indriya's (zintuigen) in relatie tot de geest staan, zoals de ledematen in relatie tot het lichaam staan, is een vergissing; zo'n verschil bestaat niet – ook het lichaam en de ledematen zijn één geheel.

Welke handelingen er ook maar in deze wereld plaatsvinden, ze komen allen uit hem voort. Door hem wordt de wereld als werkelijk gezien; als hij verdwijnt, verdwijnt ook de wereld. De wereld (de schepping), de schepper Brahmā en virāṭ (de kosmische persoon) zijn slechts vormen van beeldspraak: het zijn slechts de gedachten die in het zuivere en oneindige bewustzijn oprijzen.

Rāma vroeg:

Wanneer deze kosmische persoon louter een gedachte is, hoe bestaat hij dan in dat lichaam?

Vasiṣṭha antwoordde:

Op exact dezelfde manier waarop jij gedurende de meditatie in jouw hart bestaat. Op dezelfde manier waarop de jīva in de lichamen van alle schepselen bestaat en op dezelfde manier waarop een reflectie in een spiegel bestaat, zo bestaat deze kosmische persoon in zijn eigen kosmische lichaam. Alhoewel het lijkt alsof hij al deze ledematen, etc., heeft, is er in hem geen verdeling en hij bestaat op dezelfde manier zoals ook een rots bestaat als het hele, onverdeelde, zuivere en oneindige bewustzijn.

[VI.2.75] Beschrijving van de brandende wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl de schepper Brahmā nog steeds mediteerde keek ik om me heen. Ik zag overal zonnen opkomen. Terwijl ik naar dit uitzonderlijke verschijnsel keek, rees er een zon uit de ingewanden van de aarde op en het leek net een onderaards vuur. Alles bij elkaar waren het er elf, met nog eens drie extra satelliet-zonnen die samen de twaalfde zon vormden en die op de drie ogen van heer Śiva leken. Het werd me daar te heet. Daarom verliet ik die plek en vertrok ik naar een ver weggelegen plaats. Door het licht van deze zonnen stond het gehele firmament in lichterlaaie. Er was overal het geluid van 'kat kat' en van 'cat cat' te horen.

Overal werden levende schepselen door de hitte geroosterd. Zelfs de waterschepselen werden daarbij niet ontzien. De vernietiging was kolossaal en compleet. Bergen vielen op brandende steden, hen tot poeder vermalend. De mensen moesten toen luid huilen en jammeren. Sommigen (yogi's) die hun levenskracht via de bovenkant van hun hoofd konden laten ontsnappen, verkregen onsterfelijkheid. De aarde werd door het vuur dat zowel van boven als van onder brandde verschroeid.

De gehele wereld, met inbegrip van alle schepselen, werd door het vuur dat uit Rudra's ogen kwam in lichterlaaie gezet. Overal klonk 'boem boem boem' en het leek wel alsof de vrouwelijke demonen een spelletje speelden door elkaar met vuurstromen te bekogelen. Meteoren begonnen op de bergtoppen te vallen en begonnen de dans van dood en vernietiging te 'dansen'. Het vuur dat uit de aarde opsteeg leek de aarde met de hemel of het gehele universum te verbinden. Zelfs de uit zuiver goud bestaande berg Sumeru begon te smelten. De met sneeuw bedekte berg (Himālaya) smolt weg. Alleen de Malaya berg bleef ongedeerd. Net zoals het hart van een edel mens het geluk van anderen tracht te vergroten, zelfs wanneer hij zelf lijdt, zo stond die berg daar vreugde en vrede te verspreiden – net zoals het sandelhout zijn geur afgeeft aan degene die het verbrandt.

Er bleven slechts twee objecten ongedeerd: de ruimte kon niet worden vernietigd omdat het alles doordringt en het goud kon niet worden vernietigd omdat het zuiver is. Daarom geloof ik dat alleen sattva (zuiverheid) goed en wenselijk is, maar dat rajas (activiteit, onzuiverheid) en tamas (inertie, domheid) dat niet zijn.

Toen al het andere op die manier was vernietigd, was zelfs de as niet meer zichtbaar. Op dezelfde manier blijft er ook alleen de absolute zuiverheid, zonder zelfs maar de 'as' van de onwetendheid uit het verleden over, wanneer de onwetendheid en de gevolgen daarvan door het vuur van de wijsheid van een wijze worden

vernietigd. Gedurende enige tijd konden deze branden Kailāsa, de verblijfplaats van heer Rudra, niet bereiken maar zodra hij er zijn vurige blik op richtte, begon het ook daar te branden.

Er bleef niets over. Toekomstige generaties zouden zich slechts kunnen afvragen: "Wie weet, misschien bestond er hier ooit een wereld, een universum, een schepping".

[VI.2.76] De zondvloed

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen staken de verschrikkelijke winden van de ontbinding op, winden die zo hevig waaiden dat de bergen en de oceanen buitengewoon woest werden en hun natuurlijke manier van doen verloren en zelfs de onderwereld leek in iets ver onder zichzelf te vallen. De gehele schepping werd droog en zonder essentie.

Hierna verscheen er een op een woeste demon lijkende enorme wolk die een verschrikkelijk geluid maakte. Het leek op het geluid dat ontstond toen Brahmā het gouden ei brak, waar het geschapen universum uit ontstond. Het gezamenlijke geluid van de desintegratie van de werelden en de oceanen vulde het hart van iedereen met verschrikking. Het vulde het gehele geschapen universum en het verenigde de aarde met de hemel en de onderwereld. Het was onmiskenbaar het geluid van de kosmische eindtijd.

Ik hoorde dat geluid van de wolk. Ik vroeg me af: "Hoe kan het dat deze wolk gelijk met de vuren van de kosmische eindtijd bestaat?" Ik keek in alle richtingen. Ik zag dat het overal om me heen diamanten en bliksemschichten regende. Onmiddellijk ervaarde ik van boven de sensatie van iets kouds en van onderen de sensatie van iets heel heets en brandends. De wolk was zo hoog dat het niet kon worden gezien, noch kon het door het vuur worden bereikt.

Na de werelden te hebben verzwolgen, bestond het vuur nu uit zuivere vonken en scheen het met een uitzonderlijke straling. Toen de wolk van de eindtijd neerdaalde, leek het wel van de helderst stralende bliksem te zijn gemaakt. Het water van de zeven oceanen was niet meer dan een zeer klein deel van een hoekje van die wolk. Het leek wel alsof deze oceanen in de lucht waren opgestegen. De twaalf zonnen waren draaikolken in die wolk en de waterschepselen waren de bliksemschichten die zich erin bewogen.

Vervolgens ging het regenen. Iedere druppel van die regen was als een donderslag. Deze regendruppels vulden de gehele ruimte. Ze vielen met zo'n kracht dat ze alles vernietigden wat er in het universum nog was overgebleven. De hele lucht werd één grote watermassa. De regen doofde de vuren en viel op de aarde.

Het water van deze buitengewone en bovennatuurlijke regen mengde zich met de nog brandende vuren. Deze twee konden elkaar niet verslaan of veroveren en leken daarom op slecht op elkaar afgestemde vijanden (omdat hun machtsevenwicht maakte dat het conflict niet kon worden beëindigd, noch dat het conflict kon worden

beslist). Ze waren zeer krachtig en machtig. Daarom was het bijzonder beangstigend om naar hun botsing te kijken.

[VI.2.77] Beschrijving van de wereld onder watervloed

Vasiṣṭha vervolgde:

Op dat ogenblik was de gehele ruimte met de as van vernietiging bedekt. Deze as werd door de verschrikkelijke wind door elkaar geroerd. De stortregens maakten overal nog meer verschrikkelijk lawaai en dat klonk als de overwinningskreten van de demonen van de ondergang. De winden voerden de verbrande overblijfselen van de steden van Indra (de god van de hemel) en van andere godheden weg.

Zo kwam het dat de drie elementen – water, vuur en wind – compleet uit de hand liepen, hun grenzen te buiten gingen en zonder harmonie waren; en het leek wel alsof ze met elkaar aan het vechten waren. Het tumult en het geluid van deze chaos was oorverdovend. De stortregens doofden het vuur terwijl ze het geluid 'tjam tjam tjam' maakten. De enorme rivieren die van de berg afstroomden sleurden andere bergen, continenten en steden mee. De planeten en de sterren in de hemelen vielen ook uit hun omloopbanen. De enorme vloedgolven braken overal de bergen af en de wind blies deze bergen weg.

Omdat de stralen van de zon door de regens en door de donkerblauw gekleurde wolken werden versluierd, heerste er overal een totale duisternis. Het fundament van de aarde werd compleet uit elkaar gerukt en daardoor vielen ook de bergen uit elkaar. De vloedgolven pakten deze bergen op en slingerden hen naar de wolken. Het leek wel alsof de drie werelden hardop huilden en jammerden.

De goden en de demonen werden allen door deze verschrikkelijke calamiteiten getroffen en toch vlogen ze elkaar nog steeds in eindeloze vijandschap naar de keel.

Slechts de levensadem de prāṇa, die over de vernietiging van de materiële, fysieke lichamen heerst ondersteunde de uit elkaar vallende objecten en verspreidde ze alle kanten op. Op datzelfde ogenblik leek de hele ruimte wel een zwerm vliegen en muggen, zo zeer was ze gevuld met vliegende steden, demonen, vuur, slangen en zonnen.

Zelfs de goden die over de verschillende windrichtingen heersen, gingen hun ondergang tegemoet en er ontstond verwarring in deze windrichtingen. Het stof van de verwoeste schepping was overal. Het gehele universum was gevuld met het puin van 'tempels' die van verschillende edelstenen en van verschillend gekleurde metalen waren gemaakt. Het was moeilijk om het universum te zien.

Na de totale vernietiging van dat wat de schepping wordt genoemd, bleef slechts dat over wat er zonder de sluier van de schepping overblijft (de waarheid, God). Opnieuw was er volheid, de volheid die wordt gemanifesteerd wanneer de verschillende schepselen zijn vernietigd, de volheid die er altijd al was. Tegen die tijd waren de kosmische vernietigingsvuren uiteraard geheel gedoofd door de stortregens uit de kosmische wolken.

[VI.2.78, 79] Reflectie over de totstandkoming van een schepping

Vasiṣṭha vervolgde:

Er was geen ruimte. Er waren geen windrichtingen. Er was noch een 'beneden', noch een 'boven'. Er waren noch elementen, noch was er een schepping, Er was slechts één grenzeloze oceaan.

Ondertussen keek ik naar Brahmaloka, op dezelfde manier als waarop de zon tijdens de zonsopgang de aarde aanschouwt. Als een onwankelbare berg zat daar de schepper Brahmā in samādhi (in meditatie) verzonken. En hij werd omringd door de pradhāna (de eerste principes), door de goden en de wijzen, door de hemelse wezens en door de in de meditatiehouding zittende siddha's die eveneens, alsof ze niet meer in leven waren, diep in meditatie waren verzonken. Ook de twaalf zonnen kwamen daar naartoe en verzonken in meditatie.

Na een korte periode zag ik Brahmā en de anderen zoals iemand zijn droomobjecten ziet wanneer hij ontwaakt. Ik zag hen als de evenzovele manifestaties van de mentale conditionering, niet als de materialisatie van de droomobjecten.

Ik realiseerde me op dat moment dat al deze goden, etc., ook de zuivere leegte zijn. Zonder die plek te verlaten waren ze uit het zicht verdwenen. Ik realiseerde me dat ook zij net zoals de schepper Brahmā het nirvāṇa hadden bereikt nadat ze naam en vorm hadden losgelaten. Ze waren onzichtbaar geworden toen in hen de vāsanā (de zelfbegrenzende conditionering) was verdwenen. Dit lichaam is slechts de zuivere leegte, vanwege de vāsanā (de mentale conditionering) lijkt het te bestaan. Wanneer dit laatste stopt wordt het lichaam niet meer gezien of ervaren, net zoals de droomobjecten na het ontwaken niet meer worden ervaren. Zo geldt ook dat als de mentale conditionering stopt noch het subtiele (ātivāhika) lichaam, noch het grove (ādhibautika) lichaam wordt gezien, zelfs niet in de wakende staat. Het voorbeeld van de droomstaat wordt hier gebruikt, omdat dat door iedereen wordt ervaren. Je moet je verre houden van iemand die zijn eigen ervaring verwerpt; wie kan een mens die zich slapende houdt wakker maken?

Als er wordt gesteld dat wanneer het lichaam, dat de droom teweegbrengt, ophoudt ook de droom ophoudt, dan kan er dus ook geen leven in het hiernamaals bestaan, omdat het lichaam dan afwezig is. Maar dan bestaat er immers ook geen schepping! Als er wordt gesteld dat de wereld nooit geweest is wat het niet is, dan bestaat het zelfs nu niet. Als er wordt gesteld dat het bewustzijn een product van het lichaam, etc., is, dan worden de leringen van de geschriften volledig zinloos. Als je hun autoriteit verwerpt, waarom zou je dan sowieso nog enige autoriteit aanvaarden? Als je aanvaardt dat er misleiding bestaat zolang het lichaam bestaat, dan wordt de misleiding een werkelijkheid. Als het bewustzijn dan toevalligerwijs in het lichaam oprijst, waarom zou dat bewustzijn dan zijn oneindige natuur niet realiseren?

Hoe dan ook, dat waar het bewustzijn zich in zichzelf ook maar van gewaarwordt, dat ervaart het (ongeacht of je dat nu werkelijk of onwerkelijk noemt). In eerste instantie kent de natuur van het Zelf zichzelf dus op grond van zijn eigen inherente

beweging als het bewustzijn. Vervolgens ervaart het op grond van de mentale conditionering (vāsanā) een misleide waarneming. Geconditioneerd gewaarzijn is gebondenheid; wanneer er geen conditionering wordt waargenomen (of er geen geconditioneerd gewaarzijn is), dan is er het nirvāṇa.

[VI.2.80] De wereld blijkt een waanidee te zijn

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen daardoor alle goden en ook de twaalf zonnen één met Brahmā waren geworden begonnen deze zonnen zelfs de wereld van de schepper te verbranden net zoals ze dat al met de aarde hadden gedaan. Nadat ze de wereld van de schepper hadden verbrand en nadat ze net zoals Brahmā ook in diepe meditatie verzonken, gingen ze het nirvāṇa binnen zoals een olielamp zonder brandstof uitdooft. Alles werd toen in een diepe duisternis gehuld.

Ondertussen zag ik een angstaanjagende vorm. Hij leek wel de belichaming van het einde van het universum, het leek wel op de belichaming van de duisternis. Hij schitterde echter door zijn eigen straling. Hij had vijf gezichten, tien armen en drie ogen. Hij had een drietand in zijn hand. Hij bewoog zich in de ruimte van zijn eigen wezen. Hij was zo donker als een regenwolk. Het leek wel alsof hij uit de kosmische oceaan oprees en alsof hijzelf de belichaming van die kosmische oceaan was. Hij leek op een gevleugelde berg. Vanwege zijn drietand en zijn drie ogen dacht ik: 'Dit is Rudra' en vanaf grote afstand boog ik voor hem.

Rāma vroeg:

Wie is deze Rudra en wat betekenen zijn vijf hoofden, tien handen, etc.?

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, hij wordt Rudra genoemd en hij is het egogevoel. Hij is erop uit om het evenwicht te verstoren. Zijn vorm is de zuivere ruimte (de leegte). Hij heeft de vorm van de ruimte en daarom lijkt zijn kleur ook op die van de ruimte. Omdat hij het zuivere en (net als de ruimte) ondeelbare bewustzijn is, wordt hij het Zelf van de ruimte (ākāśa-ātmā) genoemd. Omdat hij het alomtegenwoordige Zelf van allen is, wordt hij het grote Zelf of het hoogste Zelf genoemd. Zijn gezichten zijn de vijf zintuigen (van kennis). De vijf organen van handeling en hun bereik zijn de tien armen.

Deze vorm wordt pas manifest wanneer het oneindige bewustzijn zich bewust wordt van zichzelf. En wederom geldt dat de vorm Rudra als het ware slechts een klein deeltje van het oneindige bewustzijn is en dat het daarom niet als een werkelijkheid bestaat. De vorm is slechts een denkbeeldige waarneming.

Hij bestaat als de ontplooiing of als de beweging in cidākāśa (het oneindige bewustzijn) en hij bestaat zowel als lucht in de ruimte van de schepping en ook (als de levensadem) als lucht in de levende schepselen. Na verloop van tijd als al zijn bewegingen ten einde zijn gekomen bereikt hij het ultieme evenwicht. De drie guṇa's (sattva, rajas en tamas), de drie tijden (verleden, heden en toekomst), de drie innerlijke instrumenten (citta, buddhi en ahaṃkāra), de drie aspecten van AUM en de drie

veda's zijn de drie ogen van Rudra. De drietand betekent dat hij de drie werelden in zijn handen houdt. Hij wordt Śiva genoemd, omdat hij vol sattva (vol goedheid) is en omdat hij slechts voor het welzijn van allen bestaat. Vervolgens bereikt hij de staat van de hoogste vrede en wordt dan Kṛṣṇa genoemd. Hijzelf schept (als kalpanā, verbeelding) het gehele universum, en hij drinkt de ene oceaan van het kosmische wezen leeg en bereikt die hoogste vrede.

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen zag ik dat deze Rudra met de snelheid van de levenskracht (met de snelheid van prāṇa) de kosmische oceaan leeg begon te drinken. Het water van de kosmische oceaan stroomde zijn mond, waarin een groot vuur brandde, binnen. Deze Rudra (dit egogevoel) bestaat als het vuur in de ingewanden van de oceaan (de aarde) en vervolgens drinkt hij aan het eind van de wereldcyclus de oceaan leeg. Inderdaad, dit egogevoel is ten alle tijden dit alles.

Op dat moment waren er slechts vier dingen in die zuivere en grenzeloze ruimte: (1) de zwartgekleurde Rudra die daar bewegingsloos en zonder enige ondersteuning stond, (2) de nogal modderige aarde die de verblijfplaats van alle werelden was, van de onderwereld tot aan de hemel, (3) het bovenste deel van de schepping dat niet kon worden gezien omdat het ver, ver weg was, en (4) te midden van dit alles bestond de zuivere Brahman oftewel het oneindige bewustzijn dat overal de verschillende delen van de schepping doordringt. Er bestond niets anders.

Rāma vroeg:

Wat is het onderkomen van de schepper Brahmā, welke sluiers heeft hij en hoe bestaat hij?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het onderkomen van Brahmā (het centrum van de aarde) wordt omringd door het water dat tienmaal groter is dan het aardoppervlak. Het gebied van het vuur is op haar beurt tienmaal groter dan het wateroppervlak. Het gebied van de lucht dat daar weer achter ligt, is tienmaal groter dan het vuuroppervlak. Tenslotte is er het ruimteoppervlak, dat tienmaal groter is dan het luchtoppervlak. Daaraan voorbij bevindt zich de grenzeloze ruimte van Brahma-ākāśa.

Rāma vroeg:

O wijze, wie houdt deze schepping aan de boven- en aan de onderkant vast?

Vasiṣṭha vervolgde:

De aarde, etc., worden door het grote lichaam van de Brahmā-aṇḍa (het gouden ei, het kosmische wezen) in hun positie gehouden.

Rāma vroeg nomaals:

O Heer, vertel me door wie wordt deze brahma-aṇḍa ondersteund.

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, dat wordt door helemaal niemand ondersteund, ongeacht of je het nu beschouwt als iets dat zou kunnen vallen of als iets dat niet kan vallen. Want dit universum heeft geen vorm, geen lichaam, geen materie, ook al lijkt het wel een vorm te hebben. Wat bedoelen we precies met 'het valt' en met 'het vasthouden'?

Welke gedachte er ook maar in het oneindige bewustzijn is opgekomen, zo blijft het voortaan ook. Deze schepping is slechts de droomstad van het oneindige bewustzijn. Wanneer er aan wordt gedacht als 'iets dat valt', lijkt het de hele tijd te vallen; wanneer er aan wordt gedacht als iets dat in de ruimte bestaat, dan bestaat het en dan beweegt het in de ruimte; wanneer er aan wordt gedacht als iets dat onbeweeglijk is, blijft het zonder beweging. Wanneer er aan wordt gedacht als iets dat is vernietigd, lijkt het te zijn vernietigd.

[VI.2.81] Beschrijving van de uiteindelijke ondergang

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen zag ik dat Rudra in de ruimte begon te dansen, het leek wel of hij dronken was. Het leek wel alsof de wateren van de kosmische vernietiging een vorm hadden aangenomen en dat zij in die vorm aan het dansen waren. Kijk nou toch eens! Terwijl ik naar de dansende Rudra keek, zag ik een schaduw achter hem. Ik vroeg mezelf af hoe er zonder zon een schaduw zou kunnen bestaan. Terwijl ik over dit fenomeen nadacht, ging die schaduw (een vrouw) voor Rudra staan en ook zij danste.

Ze had drie ogen. Ze had een donkere kleur. Ze was mager, maar wel enorm groot. Haar mond spuwde vuur. Ze zag er uit als de donkere nacht of de grenzeloze ruimte in vrouwengedaante. Haar armen reikten tot de verste uithoeken van de ruimte. Ze was zo mager dat haar zenuwen zichtbaar waren en doordat ze zo mager en lang was, leek het wel alsof iemand haar met die zenuwen had vastgebonden opdat ze niet uit elkaar zou vallen. Ze droeg een slinger die was gemaakt van de hoofden van de goden, zonnen en demonen. Haar oorringen waren van slangen gemaakt.

Op het ene moment had ze maar één arm, op het volgende moment had ze vele armen en weer iets later gooide ze haar armen op de dansvloer. Op het ene moment had ze één mond, op het volgende moment had ze vele monden en weer iets later had ze helemaal geen mond. Dan had ze weer één voet, dan weer vele voeten en weer iets later had ze helemaal geen voeten. Uit dit alles maakte ik op dat ze Kālarātri (de Nacht van de Dood) was. Heiligen noemen haar Kālī (Bhagavatī).

Haar drie ogen waren gaten vol vuur. Ze had hoge jukbeenderen en een kin. Ze had een halsketting van sterren die aan de lucht waren geregen. Met haar enorme armen die fonkelende en glanzende nagels hadden vulde ze alle windrichtingen. Haar ademhaling was zo krachtig, dat de grootste bergen er mee konden worden weggeblazen.

Wanneer ze aan het dansen was leek haar lichaam enorm op te zwellen. Terwijl ik naar deze dans keek, maakte zij voor zichzelf op speelse wijze een slinger van de bergen. De drie werelden werden spiegels in de drie (bovenste, middelste en onderste) delen van haar lichaam. De steden, bossen en bergen, etc., werden even zo vele bloemen voor de slinger die ze om haar lichaam (nek) droeg.

In haar ledematen bevonden zich de steden en dorpen, de seizoenen, de drie werelden, de maanden en de dag en nacht. Dharma en adharma werden haar oorringen. De veda’s waren haar met de melk van de hoogste kennis gevulde borsten. Ze hield

vele verschillende wapens in haar handen. De veertien soorten schepselen zoals bijvoorbeeld de goden en alle anderen waren de haren op haar lichaam. Al deze schepselen met hun steden en dorpen waren samen met haar aan het dansen, verheugd door de gedachte om opnieuw te worden geboren. Omdat zij danste was het gehele universum voortdurend in beweging: vanuit een ander gezichtspunt gezien was het universum natuurlijk stevig (in haar) verankerd.

Alsof het een spiegel was, zo werd het gehele universum ook op haar lichaam gereflecteerd. En zelfs terwijl ik toekeek kwam ze tevoorschijn en verdween ze, om vervolgens opnieuw te verschijnen.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wat was dat voor dans? De sterrenhemel draaide rond, de bergen draaiden rond en ook de goden en demonen draaiden rond, net alsof het muggen waren. Het ronddraaiende firmament leek op haar golvende kleding. Het was verrukkelijk om naar de enorm grote bomen te kijken (de kalpa boom) die slechts de haren op haar lichaam waren en die ronddraaiden terwijl ze danste. Ze gingen als het ware tussen de hemel en de aarde op en neer.

Terwijl ze danste werden de zon en de maan, de dag en de nacht als het ware op haar vingernagels weerspiegeld. De grote bergen zoals de Himālaya's, de Meru, etc., waren ook vol vreugde aan het dansen. Het leek wel alsof er nog een andere kosmische eindtijd op het punt van gebeuren stond.

De godin droeg de heilige draad die van drie garens was gemaakt, bestaande uit alle soorten voorspoed, uit volmaakte kennis en uit opoffering.

Alhoewel het er op leek dat alles ronddraaide, gebeurde er in werkelijkheid niets. De lucht die haar neusgaten in en uit ging, maakte enorme 'ghum, ghum' geluiden. Door de beweging van de ontelbare armen van de godin, werd de lucht in de gehele ruimte omgewoeld. Alleen al door ernaar te kijken raakten mijn ogen (en ook mijn geest) vermoeid en verward. Toen de spiegels op haar lichaam door de dans geagiteerd raakten, begonnen de bergen te vallen, de goden en de hemelse wezens begonnen te vallen en hun paleizen stortten in elkaar.

In haar lichaam werden alle onbeweeglijke objecten beweeglijk. Nog verbazingwekkender waren de oceanen, die op de bergtoppen dansten en de berg die in de lege ruimte danste. De ruimte danste onder het aardoppervlak en de continenten met bloementuinen en steden dansten in de baan van de zon. Dit alles dwarrelde als het ware als stro in de spiegel van de godin in de rondte. De vissen zwommen in de luchtspiegeling en er werden steden gezien in de ruimte en die ruimte leek ook nog de bergen te bevatten. De lucht en de wolken van de kosmische eindtijd rustten op de omgevallen bergen.

De dag en de nacht bevonden zich in het lichaam van Kālarātri en daarin bevond zich ook de schepping en de oplossing, de zuiverheid en de onzuiverheid. Alhoewel alle goden, etc., door haar dans waren gevallen, leken ze ogenschijnlijk stabiel te zijn als gevolg van de stabiliteit van het oneindige bewustzijn. In haar bewustzijn was de natuurlijke kennis. Door haar dans schiep en vernietigde ze keer op keer de

universums, net zoals een kleine jongen zijn aandacht ook steeds weer op iets anders richt. Nu eens is ze dichtbij, dan weer ver weg, nu eens is ze ondeelbaar klein, dan weer is ze kosmisch groot. Dat is de manifestatie van haar kosmische, creatieve kracht. Ze danst, onder begeleiding van geluiden als 'dimbam dimbam paca paca jhamya' en ondertussen houdt ze de hoorns van de buffel (het voertuig van de god van de dood) vast. Ze draagt een slinger van doodshoofden en op haar hoofd heeft ze een pauwenveer. Ze buigt voor Rudra, de god van de eindtijd. Moge hij je beschermen.

[VI.2.82] Beschrijving van het personage van Śiva

Rāma vroeg:

Heer, wanneer alles is vernietigd, hoe kan ze dan dansen en met wie? En hoe kan ze dan al deze kettingen dragen en al het andere?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, er was helemaal geen man, noch een vrouw en er werd ook niet gedanst. Ze hadden helemaal niet zo'n natuur en ze hadden ook geen enkele vorm. Slechts het eeuwige, oneindige bewustzijn dat de eerste oorzaak en de oorzaak van alle oorzaken is bestond – als het oneindige, als de vrede en als het louter door zijn verschijning alles doordringende. Dat is de Heer (Śivam). Toen het gehele universum was verdwenen nam de Heer zelf de gedaante (de vorm) van Bhairava aan; maar in feite was hij net zo vormloos als de oneindige ruimte. Het is onjuist om ook maar een moment te veronderstellen dat het oneindige bewustzijn, dat zich door zijn inherente natuur in al zijn glorie had laten zien, plotseling niet meer bewust zou zijn: zoals ook geldt dat goud ook niet zonder enigerlei vorm kan bestaan.

Hoe kan het bewustzijn blijven bestaan zonder zich bewust te zijn? Kun je goud zien zonder een vorm? Hoe kan iets blijven bestaan zonder dan ook zijn eigen natuur te laten zien? Hoe kan suikerriet zijn zoetheid verliezen? Als het zijn zoetheid wel heeft verloren, dan is het niet langer suikerriet en dan is zijn sap niet zoet.

Wanneer het bewustzijn zijn bewustzijn verliest, is het niet langer bewustzijn. Alles moet zijn wat het is en het is onmogelijk om het anders te willen. Dat oneindige bewustzijn is daarom ten alle tijden het zuivere bestaan en het ondergaat geen enkele vermindering. Het schijnt door zijn eigen licht, het heeft geen begin, geen midden of einde en het is almachtig. Aan het eind van een wereldcyclus verschijnt het als de ruimte en als de aarde, etc., en het lijkt allerlei natuurrampen en ook de uiteindelijke vernietiging te ondergaan; maar er is geen werkelijkheid in dat alles.

De geboorte, de dood, māyā, de misleiding, de blindheid, de niet-substantie, de substantie, de wijsheid, de gebondenheid, de bevrijding, het goed en het kwaad, de kennis en de onwetendheid, de belichaamde en de niet-belichaamde staten, een moment en de eeuwigheid, de onstandvastigheid en de flinkheid, jij en ik en de ander, de waarheid en de valsheid, de slimheid en de dwaasheid, de gedachten betreffende tijd, ruimte, handeling en materie, de vorm, het zien en de bijbehorende gedachten, de uit het intellect en de zintuigen voortkomende handelingen, en alle vijf de

elementen waar alles van is doordrongen – dit alles is het zuivere bewustzijn dat dit alles lijkt te zijn zonder zijn essentie te verliezen, net zoals de ruimte ook in stukken lijkt te zijn verdeeld hoewel er in werkelijkheid geen verdeling is. Slechts dit oneindige bewustzijn wordt de heer Śiva, Hari, Brahmā, de maan en de zon, Indra en Varuṇa, Yama, Kubera en het vuur genoemd. Een verlicht persoon ziet die diversiteit echter niet, maar ziet slechts het ene oneindige bewustzijn.

[VI.2.83] Beweging is de natuur van het bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

De kosmische vorm die ik voor jou als heer Śiva beschreef, was het zuivere bewustzijn; dat was zelf de dansende Rudra. Er was helemaal geen vorm, noch was er vormloosheid. In het homogene bewustzijn werd dit alles gevoeld alsof het werd ervaren. Ik zag slechts die hoogst vredige ruimte (het veld); en ik ervaarde het in de vorm die ik beschreef. Niemand anders zag het op deze manier.

Wat werd beschreven als het einde van de wereld-cyclus als Rudra en als Bhairavi was allemaal slechts een denkbeeldige verschijning; ze werden door mij alleen maar in deze vormen ervaren. Het homogene bewustzijn is het enige wat bestaat. Wanneer het als een bepaalde vorm wordt ingebeeld (Bhairava), wordt het in die vorm gezien en lijkt het die vorm te hebben aangenomen. Zonder bewustzijn is er geen begrip van een woord en zijn betekenis (object) mogelijk. Omdat je een dergelijk begrip steeds weer opnieuw toepast, ontstaat het gevoel dat het door het begrip aangeduide object echt werkelijk bestaat. Er bestond echter noch een Bhairavi, noch een Bhairava (Kālarātri en Rudra) en zelfs geen kosmische eindtijd; dit waren allemaal denkbeeldige verschijningen. Het oneindige bewustzijn is de enige werkelijkheid. De betekenis van de vorm, respectievelijk van de vormloosheid van Rudra heb ik nu voor je beschreven. Nu zal ik je de betekenis van de dans uitleggen.

In zichzelf is het bewustzijn nooit zonder enige beweging. Zonder deze beweging zou het 'onwerkelijk' kunnen worden. Door deze innerlijke beweging verscheen het bewustzijn in de vorm van Rudra. Beweging is de natuur van het bewustzijn en daarom kan het er niet van worden gescheiden. Dat wat werd ervaren als de dans van heer Rudra, was deze innerlijke beweging van het bewustzijn. Die beweging was alleen maar een zuivere beweging. Ik ervaarde het op grond van mijn eigen psychologische conditionering als de dans van de Heer. De dans van de Heer was dus die beweging in het zuivere bewustzijn.

Rāma vroeg:

Wanneer tijdens de kosmische eindtijd alles wat onwerkelijk is wordt opgelost, hoe wordt het bewustzijn dan bewust, en van wat?

Vasiṣṭha vervolgde:

Uiteraard wordt het bewustzijn zich niet bewust van een ander. Wat hier het object van waarneming wordt genoemd, is slechts een verwijzing naar de natuur van dat bewustzijn. Net zoals er in een droom steden, etc., in het bewustzijn van de dromer bestaan, zo wordt ook het bewustzijn zich gewaar van zijn eigen innerlijke beweging

zodra deze beweging erin oprijst. Op deze manier rijzen er in het bewustzijn de gedachten op van een moment, van een eeuw, een wereld-cyclus, etc., en ook de gedachten van 'ik' en 'jij', etc. Er is dus noch sprake van dualiteit, noch van eenheid, noch van een leegte, noch van het bewustzijn (als een subject), noch van het niet-bewustzijn. Er is de zuivere stilte, of wellicht zelfs dat niet. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat.

[VI.2.84] Over Śiva en bewustzijnsenergie

Vasiṣṭha vervolgde:

Het veld (de ruimte) van het bewustzijn wordt zelf Bhairava of Śiva genoemd. Zijn bewegingsenergie, overeenkomend met de natuur van de geest, verschilt daar niet van en kan er niet van worden gescheiden. Lucht wordt door zijn beweging opgemerkt (ervaren); het vuur wordt door zijn hitte gekend; het zuivere bewustzijn is zuiver en stil en wordt Śiva genoemd. Deze Śiva kan niet worden beschreven. Het is die bewegingsenergie van de Heer die als het ware al zijn wensen ten uitvoer brengt en die de wensen als visioenen laat verschijnen. Deze energie of kracht of māyā is het bewustzijn. 'Zij' is een levende kracht en daarom wordt ze jīva genoemd. Omdat deze manifestatie-van-de-schepping voor het oneindige bewustzijn natuurlijk is, wordt ze prakṛti (natuur) genoemd. Omdat ze de oorzaak is van alle dingen die worden gezien en ervaren, wordt ze kriyā (handeling) genoemd.

Omdat ze een grote woede jegens het kwade manifesteert, wordt ze caṇḍikā genoemd. Omdat ze de kleur van de blauwe lotus heeft, wordt ze upalā genoemd. Ze wordt jayā genoemd, omdat ze altijd overwint. Ze wordt siddhā genoemd, omdat in haar perfectie bestaat. Jayā wordt ook jayantī en vijayā genoemd, zij allen drukken de overwinning uit. Omdat ze onoverwinnelijk is, wordt ze parājitā genoemd. Ze wordt durgā genoemd, omdat haar vorm (haar ware natuur) ongrijpbaar is. Ze wordt umā genoemd, omdat ze de essentie is van de heilige lettergreep OM. Ze wordt gāyatrī genoemd, omdat haar namen door iedereen worden gezongen en ze wordt ook sāvitrī genoemd, omdat ze de schepster van iedereen is. Ze is de expansie van de manier waarop alle dingen worden gezien en daarom wordt ze sarasvatī genoemd. Omdat ze wit (geel of rood) is gekleurd, wordt ze gaurī genoemd. Omdat ze als een lichtstraal bestaat zowel in iemand die slaapt als in iemand die door contemplatie op de subtiele innerlijke vibraties van de klank OM is ontwaakt, wordt ze indukalā (manestraal) genoemd.

Omdat zij en Śiva de ruimte als hun werkelijke vorm hebben, zijn hun lichamen blauw gekleurd. De ruimte is hun vlees, hun botten, alles. Ze bestaan in de ruimte als de ruimte. Haar dans met de verschillende gebaren, etc., symboliseert de schepping, het vergaan en de dood van alle schepselen. Ze wordt met ledematen afgebeeld, omdat ze door haar bewegingsenergie de werelden schept. Met de kracht die inherent is aan haar eigen ledematen, geeft deze kālī als het ware alle dingen hun karakteristieken. Maar men kan op geen enkele wijze haar ledematen begrijpen, noch kan haar werkelijke natuur worden beschreven. Net zoals een beweging in de ruimte door ons

wordt ervaren als de lucht, zo wordt de dynamische bewustzijnsenergie ervaren door de handeling of de beweging die in dat bewustzijn plaatsvindt. Echter, de beweging of de handeling kan niet als de kwaliteit van het bewustzijn worden opgevat, omdat dat geen kwaliteiten, noch eigenschappen heeft; het bewustzijn is zuiver, volslagen stil en onbeschrijfelijk. Die gedachte van de beweging in het bewustzijn is de onwetendheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer deze dynamische bewustzijnsenergie overal bestaat zoals het is (zonder iets anders te worden), wordt dat de heer Śiva genoemd. Dat wil zeggen, het ding als zodanig is de Heer. De ledematen van deze dynamische bewustzijnsenergie die als gedachten in haar zijn geschapen zijn de volgende: al deze geschapen werelden, de aarde met al zijn continenten en oceanen, de bossen en de bergen, de geschriften, de verschillende vormen van de heilige rites, de oorlogen waarin verschillende vormen van wapens worden gebruikt en alle veertien werelden.

Rāma zei:

O wijze, zijn deze dingen, waarvan wordt gezegd dat het de ledematen zijn van het lichaam van deze dynamische energie, nu werkelijk of zijn ze onwerkelijk?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, ze zijn allemaal echt werkelijk, want ze zijn allen voortgekomen uit de werking van deze dynamische bewustzijnsenergie en ze worden allen door het bewustzijn ervaren. Net zoals de spiegel een werkelijk object dat er buiten bestaat reflecteert, zo reflecteert ook dit bewustzijn in zichzelf dat wat er in zichzelf is – het is dus werkelijk. Ook de denkbeeldige stad, respectievelijk de denkbeeldige verschijning van die stad rijst slechts in het bewustzijn op, ongeacht of die verschijning nu oprijst als gevolg van permanente contemplatie of als gevolg van de zuiverheid van het bewustzijn. Deze schepping is werkelijk, ongeacht of het nu wordt opgevat als een reflectie, als een droomobject of als een verbeelding, want het is op de waarheid (het Zelf) gebaseerd – dat is mijn mening. Wanneer je tegenwerpt: "Maar deze prachtige scheppingen zijn voor mij toch niet van praktisch belang", overweeg dan ook eens het belang van diegenen die naar een ver gelegen land zijn weggetrokken. Die zijn daar van belang voor de inwoners van het dorp waar ze naar toe zijn gegaan. Dit geldt voor alles.

Wat hier ook maar bestaat en functioneert, dat is voor het Zelf werkelijk en niet voor iemand anders die het niet waarneemt en die er zich niet van bewust is. Daarom zijn al deze scheppingen en schepselen die binnen het veld van de bewustzijnsenergie bestaan voor het waarnemende Zelf werkelijk en zij zijn onwerkelijk voor degene die het niet waarneemt. Alle gedachten en dromen die in het heden, het verleden of de toekomst bestaan, zijn allemaal werkelijk omdat het Zelf (dat het Zelf van allen is) werkelijk is. Ze worden ervaren door degenen die de geschikte staat van bewustzijn hebben bereikt, net zoals degene die naar een ver land gaat, ziet wat daar te zien is. De beweging van de bewustzijnsenergie verandert de waarheid echter niet, net zoals iemand die droomt onverstoord verder droomt, zelfs als hij zonder wakker te

worden ergens anders heen wordt gebracht. Wanneer wordt ingezien dat de waarneming van de drie werelden slechts een onwerkelijke verbeelding is, kan er niet meer van een verstoring of iets dergelijks worden gesproken.

[VI.2.85] Over de Heer en de natuur of de mannelijke en vrouwelijke principes

Vasiṣṭha vervolgde:

Een denkbeeldige stad is een verbeelding en geen stad. Op dezelfde manier is de schepping slechts de gedachte die in de energie van het oneindige bewustzijn oprijst. Of anders gezegd, de gedachte die op deze manier oprijst is de schepping.

Kālarātri is voor de Heer hetzelfde als wat beweging is voor de lucht. Net zoals de lucht in de lege ruimte beweegt alsof het een vorm heeft, zo beweegt zij ook in het oneindige bewustzijn, terwijl zij als het ware de wil (de wens) van de Heer voltrekt. Wanneer een dergelijke energiebeweging er niet meer is, bestaat slechts de Heer.

Terwijl zij op deze manier in de ruimte blijft dansen, komt ze toevallig (denk aan de kraai en de kokosnoot) in contact met de Heer. Zodra dat contact tot stand komt neemt ze in kracht af en wordt ze mager en transparant. Zij laat haar kosmische vorm los en wordt nu eens een berg, dan weer een kleine stad en dan weer een mooie boom. Vervolgens wordt ze weer als de ruimte en tenslotte krijgt ze de vorm van de Heer zelf, net zoals de rivier die in de oceaan uitmondt. Dan schijnt de Heer als de ene zonder tweede.

Rāma vroeg:

Maar heilige heer, vertel me waarom de goddelijke moeder daardoor tot rust komt?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, het is de dynamische bewustzijnsenergie dat prakṛti, jaganmāyā, etc., wordt genoemd. Zij is onveranderlijk. Het bewustzijn is superieur aan deze energie, het bewustzijn is het Zelf van het bewustzijn, de hoogste vrede. Deze dynamische energie functioneert en beweegt zo lang als de Heer dat wenst. Je zou wellicht kunnen zeggen dat ze danst zolang ze de Heer niet opmerkt.

Omdat het bewustzijn en de energie onafscheidelijk één zijn, komt de energie in contact met (wordt het zich gewaar van) de Heer en wordt het de Heer zelf. Wanneer de prakṛti de Heer aanraakt, verlaat ze het prakṛti-zijn (de staat van in bewegingzijn). Ze gaat in de Heer op, net zoals een rivier in de oceaan opgaat. De bewegingsenergie is slechts het resultaat van een gedachte die in het bewustzijn opkomt en de energie keert op natuurlijke wijze terug naar het bewustzijn, net zoals een schaduw als het ware in de persoon opgaat als de schaduw verdwijnt. Een heilig mens kan in het gezelschap van dieven leven totdat hij achter de waarheid komt; daarna geniet hij niet meer van een dergelijk gezelschap. Het bewustzijn zwelgt in de dualiteit totdat het zichzelf waarneemt. De bewustzijnsenergie danst net zolang tot het de glorie van het nirvāṇa aanschouwt. Maar zodra het het bewustzijn aanschouwt, wordt het zuiver bewustzijn.

Iemand dwaalt door deze saṃsāra met zijn geboorte en dood, tot hij het hoogste waarneemt. Als hij dat eenmaal heeft gezien, dan zal hij onmiddellijk in het hoogste opgaan. Wie zou datgene wat hem van alle leed bevrijdt weer loslaten?

[VI.2.86] Er zijn ontelbare scheppingen (einde van het verhaal van de rots)

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, nu zal ik je vertellen hoe de heer Rudra die met een schijnbare vorm in de kosmische ruimte stond zijn vorm afwierp en de totale stilte bereikte.

Die Rudra stond daar te kijken naar de verdeling in het bewustzijn (de schepping). In een oogwenk 'verslond' hij als het ware die verdeling. Toen was het slechts Rudra die daar nog stond – één met de ruimte alsof hij zelf de ruimte was. Binnen een paar minuten werd hij zo licht als een wolk en zijn formaat slonk snel. Ik zag met mijn eigen goddelijk oog dat hij kleiner dan een atoom was geworden. In één tel was hij onzichtbaar geworden. Hij was de hoogste vrede geworden. Hij was één geworden met de absolute Brahman of het zuivere bewustzijn.

O Rāma, op die manier zag ik in die rots de schepping, het behoud en de vernietiging van het universum. Ik was verbaasd over al deze denkbeeldige waarnemingen. Ik keek nogmaals naar de rots en ontdekte er allerlei soorten scheppingen en schepselen, als waren het de ledematen van Kālarātri. Dit alles kan alleen worden gezien met de ogen van een verlichte intelligentie, ofwel met het goddelijk oog dat alles overal en altijd ziet zoals het is. Als men de rots door middel van de fysieke ogen waarneemt alsof het een eindje verderop ligt, dan wordt alleen de rots gezien, maar niet de schepping, etc.

Na dit alles richtte ik mijn innerlijk oog op een ander deel van dezelfde rots. Opnieuw zag ik er een hele schepping en al het andere in tot bestaan komen. In ieder deel van de rots zag ik een complete schepping. Op dezelfde wijze zag ik ontelbare scheppingen in alle rotsen die ik op de heuvel aantrof.

In sommige van deze scheppingen was de Brahmā net begonnen met zijn scheppingsdaad, in anderen ontsprongen de goden uit de geest van de schepper, sommigen werden door mensen bewoond, in sommigen bestonden geen goden en in sommigen bestonden geen demonen, in sommigen heerste de satyayuga (gouden tijdperk) en in anderen de kaliyuga (ijzeren tijdperk), in sommigen hadden de mensen de ouderdom en de dood overwonnen, in sommigen waren alle mensen verlicht omdat ze geen belemmeringen voor hun rechtvaardigheid tegenkwamen. Zo zag ik de staat van het universum in het verleden, het heden en de toekomst. In sommigen zag ik een diepe duisternis en onwetendheid, in sommigen zag ik Rāma die met Rāvaṇa vocht, en in sommigen werd Sītā door Rāvaṇa ontvoerd. Sommigen werden door de goden geregeerd en sommigen door demonen.

Rāma vroeg:

Heer vertel me, bestond ik voor deze incarnatie dan ook al als Rāma?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, jij en ik zijn hier keer op keer geboren. Vanuit het standpunt van de absolute werkelijkheid gezien is het natuurlijk zo dat noch jij, noch ik, noch deze wereld ooit tot bestaan zijn gekomen. Dit alles kan je vergelijken met de rimpelingen op het water. Het zien van hun komen en gaan als iets dat apart is van het water, is het gevolg van een illusoire waarneming en van een misleid begrip.

[VI.2.87] Over het ontstaan van de wereldverschijning

Vasiṣṭha vervolgde:

Na gedurende enige tijd op deze manier op het oneindige bewustzijn te hebben gecontempleerd, realiseerde ik me plotseling dat al het geschapene in mijzelf bestond, in mijn eigen lichaam, net zoals een boom in het zaad bestaat. Wanneer iemand zijn ogen sluit om te gaan slapen, gaat hij de innerlijke wereld binnen die door zijn eigen innerlijke verbeeldingskracht wordt geschapen; wanneer de slaap voorbij is en hij ontwaakt, gaat de verbeeldingskracht de wereld van de wakende staat binnen. Op dezelfde manier wordt de schepping ervaren, doordat men de schepping in het eigen hart binnen gaat.

Toen ik in de zuivere ruimte de verschijning van deze schepping had gezien, ging ik andere delen van mezelf binnen, gretig om andere aspecten van de schepping te zien. Toen het licht van mijn innerlijke intelligentie daardoor op die 'ruimte' was gericht, rees er een ervaring van die ruimte in op. O Rāma, wanneer je het bewustzijn van je eigen Zelf binnengaat, ongeacht of je nu slaapt of wakker bent, weet je dat het in beide gevallen het homogene bewustzijn is. Eerst is er alleen deze zuivere ruimte, (leegte). Daarin rijst de gedachte: 'Ik ben' op. Het condensaat daarvan wordt de buddhi of het intellect genoemd en daar het condensaat weer van noemen we de geest. Dat kent of ervaart het zuivere element van het geluid en dat ervaart ook de andere elementen, de tanmātra's. Vanuit deze ervaringen rijzen de verschillende zintuigen op.

Sommigen zeggen dat er een bepaalde orde in de schepping bestaat, anderen verklaren dat van een dergelijke orde geen sprake kan zijn. Hoe dan ook, het is niet mogelijk om de natuur en de kenmerken van de geschapen objecten te veranderen, want die hebben deze kenmerken verkregen door de desbetreffende gedachte die in het begin in het bewustzijn oprees.

Toen ik op deze manier de schepping gadesloeg, werd ik zo klein als een atoom. Ik zag mezelf als een lichtstraal. Door slechts daarop te contempleren, was ik grofstoffelijk geworden. In deze grofstoffelijke vorm waren de potenties van de zintuiglijke ervaringen aanwezig. ……Ik kon zien. De organen waarmee ik kon kijken werden de ogen, dat wat ik zag werd het geziene (het object), de vrucht van deze ervaring was het zien, 'het wanneer' ik dit alles zag werd (het verstrijken van) de tijd, de manier waarop ik keek werd de methode (de structuur), 'waar' ik keek werd de ruimte. Door die overtuiging werd dit alles de ordening van de schepping.

Toen het bewustzijn op die manier, als het ware, 'de ogen opende' of zich gewaar werd van zijn eigen inherente mogelijkheden, rezen de tanmātra's (de zuivere

elementen) op en vervolgens kwamen de zintuigen die in waarheid en in werkelijkheid de zuivere leegte of de ruimte zijn tot bestaan.

Op dezelfde manier dacht ik: 'Laat me iets horen.' Hieruit kwam de klank tevoorschijn en ook het orgaan om te kunnen horen. Toen rees het zintuig van de tast op, het zintuig van de smaak en van de geur, etc. Alhoewel ze allen in mij leken te zijn opgerezen, was er in werkelijkheid niets gebeurd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de vijf elementen en de vijf zintuigen tot bestaan waren gekomen, rezen de daarmee corresponderende kennis en ervaring onweerstaanbaar in me op. Zij waren allemaal denkbeeldig en zonder 'vorm' (substantie). Die staat van zijn, waarin ik op die manier over deze gedachten en ervaringen stond te contempleren, wordt door mensen zoals jij de ik-heid (het egogevoel) genoemd. Wanneer deze gedachte van het egogevoel grover wordt, wordt het de buddhi of het intellect genoemd; als dat dan weer grover wordt heet het de geest. Ofschoon ik het zuivere bewustzijn ben, lijk ik toch een subtiel lichaam (ātivāhika) en een antaḥkaraṇa (het innerlijk instrument dat is samengesteld uit de geest, het intellect, etc.) te hebben verkregen.

Ik ben zelfs nog subtieler en leger dan de lucht. Daarom leg ik het tot bestaan komen van wat dan ook niets in de weg. Maar omdat ik in dit denkbeeldige bestaan voor een aanzienlijke tijd blijf bestaan, verbeeld je je dat ik een lichaam heb. Het komt door deze in jou bestaande gedachte, dat ik dit geluid maak dat spraak wordt genoemd. Je hoort het op dezelfde manier zoals een slapende persoon geluiden in zijn droom hoort. Het eerste geluid dat een kind maakt is OM en daarom wordt OM beschouwd als het voornaamste geluid van alle klanken. Naar analogie daarvan wordt alles wat ik als het ware in een droom heb gezegd, door jou als mijn spraak geïnterpreteerd.

Ik ben de absolute Brahman. Ik ben vol van mijzelf, ik ben de schepper van deze schepping en de leermeester van allen. Ik heb dit alles met mijn eigen gedachten en ideeën geschapen. Zo besta ik, maar ik ben ongeboren. Ik heb het universum gezien, daaraan voorbij heb ik niets gezien. Maar alles wat ik heb gezien is slechts de zuivere leegte. Dit alles is slechts de zuivere ervaring. Er bestaat helemaal niets (geen aarde, etc.), noch is er ooit iets tot bestaan gekomen. Er bestaat niets buiten het bewustzijn. Alles bestaat in het bewustzijn; alles is het bewustzijn. Er bestaat geen wereld in Brahman, Brahman ziet slechts of ervaart slechts een wereld. Deze waarneming is geen feit of een werkelijkheid, maar is alleen maar een gedachte.

Deze waarheid kan niet worden gezien met de fysieke ogen die alleen materiële objecten kunnen zien. Wanneer je met je subtiele (ātivāhika) ogen kijkt, zal je de schepping zien zoals deze is, namelijk als de waarheid, als het zuivere nirvāṇa van Brahman.

Toen ik de ruimte ervaarde wist ik ook wat de aarde was. Ik werd de aarde. In die aarde ervaarde ik het bestaan van talloze universums, zonder ook maar een moment te vergeten dat ik het oneindige bewustzijn ben. Ik zag (binnen in mijzelf) de meest verbazingwekkende verschijnselen en gebeurtenissen op die aarde. In feite ervaarde

ik zelfs dat de boer 'mij' (de aarde) omploegde, en ik ervaarde de brandende hitte van de zon en de koele stroom van het regenwater. Ik werd de angstaanjagende ruimte, waarin de Lokāloka bergen (de begrenzingen van de wereld) bestaan en ik ervaarde de handelingen en bewegingen van de ontelbare schepselen. Deze ontelbare schepselen met elk een verschillende aard – goden, demonen, mensen, dieren en wormen – vulden mij. Ik was gevuld met de bergen, de bossen, etc., die op de aarde bestaan.

[VI.2.88, 89] Nadere beschrijving van de aarde

Vasiṣṭha vervolgde:

Terwijl ik in het aardse bewustzijn verbleef, ervaarde ik de gebeurtenissen van de aarde, met al haar rivieren, etc. Hier ervaarde ik het huilen en jammeren van degenen die hun geliefden en naasten hadden verloren, hier ervaarde ik de vreugde van dansende meisjes; er was het gekerm van de hongerige, de vreugde van de welgestelde, droogte en aardbevingen, oorlog en vernietiging, mooie vogels en meren, de lijdende wormen, de bloeiende bossen, de mediterende wijze. O Rāma, dit vond allemaal in dit aardse lichaam van mij plaats.

Rāma vroeg: Toen u op deze manier over de aarde contempleerde (pārthivadhāraṇā), bestond die aarde toen werkelijk of alleen maar mentaal?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het is werkelijk waar dat dit puur mentaal was en dat ik zelf die aarde was geworden; het is ook werkelijk waar dat dit niet mentaal was, noch dat ik echt in de aarde was veranderd. Buiten de geest bestaat er geen aarde. Ongeacht of je nu iets als werkelijk of iets als onwerkelijk beschouwt, de handeling is altijd mentaal. Ik ben slechts het oneindige bewustzijn; die gedachte die er in oprijst staat bekend als saṅkalpa (gedachte, verbeelding). Die gedachte is de geest, het is de aarde, het is de wereld, het is de schepper; deze wereld verschijnt in de ruimte vanwege die gedachte, net zoals er een ingebeelde stad in de lucht bestaat.

Wat ik als de aarde ervaarde, was slechts een simpele gedachte en daarom mentaal. Het wordt door de geest doordrongen; door de aanhoudende contemplatie (dhāraṇā) blijft het zich voordoen alsof het de aarde is. Het aardrijk is mentaal; het is de gedachte die in het bewustzijn oprijst en verder niets. Wanneer deze gedachte enige tijd aanhoudt, lijkt het zijn mentale staat ogenschijnlijk te verlaten en lijkt het deze solide, materiële, harde en stevige aarde te worden.

Vanuit dit gezichtspunt bestaat de wereld niet. Maar sinds het begin van de schepping wordt het als solide materie beschouwd. Net zoals het droomobject niets anders is dan het bewustzijn van de dromer, zo is deze wereldverschijning niets anders dan het zuivere bewustzijn. De gedachte die in het bewustzijn oprijst is het zuivere bewustzijn en niets anders. Daarom bestaat zo'n gedachte helemaal niet en evenmin een Zelf, of een wereld. Als je het vanuit deze hoek bekijkt bestaat de wereld niet; wanneer het niet zorgvuldig wordt geobserveerd, dan lijkt het echter wel tot bestaan te komen.

Net zoals een kristal zonder de intentie te hebben om dat te doen de kleuren reflecteert, zo reflecteert het oneindige bewustzijn in zichzelf de gehele schepping. Daarom is de wereld noch mentaal, noch materieel. Het is slechts het zuivere bewustzijn dat zich als deze aarde toont. Het komt door die verkeerde overtuiging die door ontelbare schepselen in de drie werelden wordt gekoesterd dat wat de aarde wordt genoemd een relatieve (een existentiële) werkelijkheid heeft gekregen. 'Ik ben dit alles met alles wat zich binnen dit alles bevindt.' Vanuit dit besef nam ik alles waar.

[VI.2.90] Beschrijving van het bestaan als water

Vasiṣṭha vervolgde:

Zo ervaarde ik de aarde in mijn hart. Wat er ook maar werd ervaren en werd gezien, dat was daar in mijn hart; maar het leek alsof het – in een subject-object-relatie – van mij verschilde. Dat kwam omdat het universum overal bestaat, omdat Brahman overal bestaat en omdat de leegte overal bestaat. De aarde bestaat overal (in waarheid is het natuurlijk niets); het is slechts het zuivere bewustzijn. In werkelijkheid wordt het, net zomin als een luchtkasteel, nooit echt geschapen.

Er bestaat noch diversiteit, noch geen-diversiteit. Er bestaat noch bestaan, noch niet-bestaan. Er bestaat geen 'ik'. Hoe kan men vaststellen of er iets bestaat? Ook al wordt deze schepping ervaren, het bestaat in waarheid niet; of als er wordt gezegd dat het wel bestaat, dan is het slechts Brahman die bestaat. Als het als het ware een luchtkasteel is, hoe zou men het bestaan daarvan dan kunnen bevestigen of kunnen ontkennen?

Net zoals ik door de contemplatie op de aarde (pṛthvī-dhāraṇā) het aardrijk ervaarde, zo ervaarde ik het waterrijk door de water-dhāraṇā. Door op het water te contempleren, werd ik het water; alhoewel ik niet inert ben, werd ik inert. Ik leefde voor lange, lange tijd in het binnenste van de oceaan, waarbij ik de bijpassende geluiden maakte. Ik leefde in de lichamen van planten en klimplanten en groef er mijn eigen gangetjes in. Ik ging de monden van de levende schepselen binnen en mengde me met de vitale organen in hun lichaam. Ik stroomde rusteloos door de rivierbeddingen en onderweg rustte ik uit op de dammen. Door als damp op te stijgen ging ik in de vorm van een wolk de hemelen binnen. Samen met mijn vriend de bliksemschicht rustte ik daar enige tijd uit.

Ik leefde in alle schepselen als het element water, net zoals het oneindige bewustzijn in alle schepselen aanwezig is. Door in contact te komen met de smaakpapillen in de tong, ervaarde ik de verschillende smaken; die ervaring is beslist zuivere kennis. De smaak werd noch door mij, noch door het lichaam, noch door iets anders ervaren. De ervaring vond van binnen plaats (als het object van het ervaren) - en als zodanig is het onwaar.

Toen de bloemen bloeiden, daalde ik als dauw op hen neer en at alle zoetheid op die in hen was achtergebleven nadat de bijen hun deel hadden gehad. Als het gewaarzijn van het smaak-bewustzijn woonde ik in de veertien verschillende klassen

van de schepselen alhoewel het leek alsof ik niet bewustheid was. Ik genoot ervan om in de vorm van druppels (spetters) water met de wind mee te drijven en zo reisde ik van de ene naar de andere plaats. In deze staat van water had ik zodoende verschillende en interessante ervaringen. Ik zag honderden werelden tot bestaan komen en weer verdwijnen. Ongeacht of deze wereld nu wel of geen vorm heeft, het is het zuivere bewustzijn en de immateriële leegte. O Rāma, je bent niets, maar je bent ook niet niet-bestaand. Je bent het zuivere en hoogste bewustzijn.

[VI.2.91] Beschrijving van het bestaan als licht en vuur

Vasiṣṭha vervolgde:

Vervolgens werd ik het vuur-element (teja-dhāraṇā) doordat ik op dat element contempleerde. Het vuur (het licht) is overwegend sattva en is daarom altijd lichtgevend en het verdrijft de duisternis, net zoals de dieven op de vlucht slaan als er een koning aanwezig is. Omdat ik het licht werd waarin alles wordt gezien, realiseerde ik me de ellende van de duisternis die alle goede kwaliteiten vernietigt. Het licht verleent vorm aan alles, net zoals een vader zijn trekken doorgeeft aan zijn nageslacht. In de onderwereld schijnt het licht op een minimumniveau en daarom heerst daar een grotere duisternis. In de hemel bestaat louter licht – altijd. Het licht is de zon die de lotus van de handeling doet bloeien.

Ik werd de zuivere kleur (suvarṇa) in goud, etc., ik werd de vitaliteit en de moed in mannen, ik sprankelde als het vuur in de diamanten, ik werd het licht van de bliksemschicht in de regenwolken, ik werd de twinkeling in de ogen van verliefde vrouwen, ik werd de kracht van de leeuw. Ikzelf was de haat jegens de demonen in de goden en de haat jegens de goden in de demonen. Ik werd de levenskracht van alle schepselen. Ik ervaarde het bestaan van de zon, de maan en de sterren, van de edelstenen, van het vuur (inclusief het vuur van de kosmische eindtijd), van de bliksemflitsen en van een lamp. Toen werd ik het vuur, de brandende sintels werden mijn tanden, de rook werd mijn haar en de brandstof was mijn voedsel. In de werkplaats van de smid werd ik het vuur dat het ijzer roodgloeiend maakt; en als daar op werd gehamerd vloog ik als vonken in het rond.

Rāma vroeg:

O wijze, toen u op deze manier het vuur-element was geworden, was u toen gelukkig of ongelukkig?

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zoals een slapend persoon, alhoewel hij een bewust persoon is tijdelijk onbewust is, zo wordt het bewustzijn ook een inert object. Als het aan zichzelf denkt als de elementen (de aarde, etc.,) dan denkt het over zichzelf dat het inert is. In feite bestaat er echter niet zo'n verdeling van het bewustzijn in subject en object.

Dus, wat ik ook maar ervaarde in de staten van de aarde, het water en het vuur, dat ervaarde ik slechts als Brahman. Als ik echt inert zou zijn geworden, hoe had ik dan kunnen ervaren wat het is om de aarde, etc., te zijn? De bewuste persoon denkt: 'Ik slaap' en hij lijkt dan onbewust te zijn. Als men de waarheid omtrent zichzelf

begint in te zien, dan verdwijnt de materialiteit van het lichaam. Hij is dan in staat om met het subtiele lichaam (ātivāhika) alles, overal binnen te gaan. Dit subtiele lichaam is niets anders dan de zuivere intelligentie. Natuurlijk ervaart iemand geen ongeluk of leed, wanneer hij met deze intelligentie op vrijwillige basis een andere staat binnengaat.

Net zoals de wereld die in de droom wordt gezien en ervaren door de duisternis van onwetendheid wordt omhuld en daarom onwerkelijk is, zo geldt dat ook voor de andere elementen die men ervaart. Iemand die wordt geraakt door een in de geest ingebeelde vuurstorm, ervaart geen pijn. Dat was ook het geval met mijn ervaringen met de elementen.

[VI.2.92] Beschrijving van het bestaan van lucht als de universele geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen werd ik het element lucht door vāyu-dhāraṇā door op jezelf als de wind te contempleren. Ik leerde de kunst van het dansen aan het gras, aan de bladeren, aan de klimplanten en aan het stro. Terwijl ik een koel briesje liet waaien, werd ik de geliefde vriend van jonge dames. Tegelijkertijd werd ik gevreesd voor mijn hete winden, voor mijn windhozen en mijn tornado's. Ik verspreide zoete geuren in de lusthoven; in de hel verspreide ik vurige vonken. Mijn beweging was zo snel dat de mensen meenden dat de geest en de wind broers waren. Ik stroomde met het water van de heilige Ganges mee en dat zou vermoeiend geweest zijn, ware het niet dat we – tot mijn vreugde – in staat waren om de vermoeidheid en lusteloosheid van anderen te verlichten. Ik hielp de ruimte met het verspreiden van de geluidsgolven; en daardoor werd ik de goede vriend van de ruimte genoemd. Ik woonde in de vitale organen van alle schepselen. Ik kende de geheimen van het vuur en ik werd ook de vriend van het vuur genoemd. Omdat ik hun levensadem was bestuurde ik het bewegingsapparaat van alle belichaamde (levende) schepselen. Daardoor werd ik tegelijkertijd zowel hun vriend als hun vijand.

Alhoewel ik pal voor ieders neus stond, kon ik toch door niemand worden gezien. Tijdens de kosmische eindtijd kon ik grote bergen optillen en ze waar ik maar wilde neersmijten. In de vorm van de lucht voerde ik zes verschillende functies uit: alles op een hoop blazen, alles droog blazen, alles overeind houden (ondersteunen), het veroorzaken van trillingen (bewegingen), het verspreiden van geuren en het zorgen voor verkoeling. Ik was ook toegewijd aan het maken en vernietigen van lichamen.

Als het luchtelement zag ik in ieder molecuul van de lucht een compleet universum. In ieder van deze universums zag ik wederom alle elementen, etc., net zoals in dit universum. Ze bestonden niet werkelijk; het waren slechts de gedachten die in de kosmische leegte (in de ruimte) opkwamen.

In deze werelden bestonden ook de goden en planeten, de bergen en oceanen, en de illusoire gedachten over de geboorte, de ouderdom en de dood. Ik dwaalde naar hartenlust door al deze gebieden. Ontelbare soorten schepselen zoals de hemelse wezens en de wijzen zaten als even zo vele muggen en vliegen op mijn lichaam. Op

grond van mijn wens kregen ze hun verschillende vormen en kleuren. Ze vonden het erg fijn als ik hen aanraakte, maar ze konden me niet zien.

Ofschoon de onderwerelden mijn voeten, de aarde mijn buik en de hemelen mijn hoofd waren, behield ik toch mijn subatomaire natuur. Ik was in alle windrichtingen uitgespreid, overal en altijd, en ik deed alles. Ik was het Zelf van allen. Ik was alles. Toch was ik de zuivere leegte. Ik ervaarde dat ik niets was en dat ik iets was, ik ervaarde de vormloze staat en de staat met een vorm terwijl ik me van dit alles gewaar was en me gelijktijdig nergens gewaar van was. Er bestaan ontelbaar veel universums zoals ik die ervaarde. Net zoals een man droomt dat hij over ontelbare objecten droomt, zo ervaarde ik universums in ieder atoom en universums in de atomen van deze universums. Ik werd zelf al deze universums; en ook al was ik het Zelf van alles en doordrong ik alles, toch omvatte ik het niet allemaal. Dit zijn slechts woorden, net zoals: 'Er is hitte in vuur' (de hitte in het vuur – het duidt slechts één feit aan, maar er zijn vijf woorden voor nodig).

[VI.2.93] Het verhaal van de wijze uit het verre heelal

Vasiṣṭha vervolgde:

Hierna ging ik mijn kluizenaarshut in het verre heelal weer binnen. Ik zocht mijn fysieke lichaam. Het was nergens te vinden. Wel trof ik daar een oude wijze aan die in die kluizenaarshut zat. Hij was in een diepe meditatie verzonken. Hij zat in de lotushouding. Zijn gezicht straalde en zag er, vanwege de vrede en gelukzaligheid die hem vervulde, prachtig uit. Hij hield zijn lotusachtige handen voor zijn navel en ze straalden met een buitengewone glans. Zijn ogen waren gesloten en het was duidelijk dat hij het lichaamsbewustzijn had overstegen. Omdat ik mijn eigen lichaam niet aantrof, maar daar wel de wijze die in meditatie zat aanschouwde, rees de volgende gedachte in me op:

"Dit is ongetwijfeld een belangrijke en perfecte wijze. Net zoals ik zal hij hier vermoedelijk naar toe zijn gekomen, omdat hij naar totale afzondering verlangde. Omdat hij afzondering zocht, moet hij deze kluizenaarshut wel in de ruimte hebben gezien. Misschien verwachtte hij in eerste instantie dat ik zou terugkeren en toen hij merkte dat ik maar steeds niet terugkeerde, heeft hij mijn lichaam er uitgegooid en is in de kluizenaarshut gaan wonen. Laat ik nu maar naar mijn eigen rijk terugkeren."

Toen ik zo reflecteerde en toen mijn wens om in die kluizenaarshut te blijven verdween, verdween de kluizenaarshut en daarmee verdween ook de wijze. Wanneer iemands gedachten (ideeën, concepten) verdwijnen, dan verdwijnt ook datgene wat daaruit voortkwam. Toen mijn verlangen naar de kluizenaarshut ophield, verdween het dus ook. De kluizenaarshut stortte als een ruimtetoestel neer. Ook de wijze viel neer. En ik ging met hem mee omlaag naar het niveau van de aarde. De wijze landde in dezelfde staat en in dezelfde houding die hij reeds in de kluizenaarshut had. Dit kwam omdat hij door de combinatie van prāṇa en apāna de zwaartekracht had overwonnen. Hij ontwaakte zelfs niet uit zijn meditatie. Zijn lichaam was zo sterk als een rots en zo licht als een veertje.

Om hem weer tot een normaal lichaamsbewustzijn terug te brengen, nam ik de vorm van een grote wolk aan, waaruit het regende en donderde. Toen herkreeg hij zijn lichaamsbewustzijn. Ik vroeg hem: "Waar bent u, o wijze? Wat bent u aan het doen? Wie bent u? Alhoewel u van een grote hoogte naar beneden viel, weet u er niets van; hoe kan dat?"

Na een paar tellen op het verleden te hebben gecontempleerd, zei de wijze: "O heilige, nu ik herken u; ik groet u. Vergeef me alstublieft dat ik u niet al eerder heb begroet. Wees niet boos, het is immers de natuur van de wijze om vergevingsgezind te zijn. O wijze, ik heb gedurende langere tijd in het rijk van de goden rondgezworven. Ik heb genoeg van deze saṃsāra. Wat betekent dit zogenaamde plezier, aangezien dit alles het zuivere bewustzijn is? Daarom verblijf ik in de ruimte, vrij van mentale afkeer en aantrekking. Geen van deze zintuiglijke ervaringen is werkelijk, respectievelijk onafhankelijk van het bewustzijn. De objecten van vermaak zijn een bron van vergif, de seksuele genoegens zijn een misleiding, de zoetigheid berooft de genieter van de zoetheid: degene die hierdoor wordt overmeesterd, wordt beslist vernietigd. Dit leven is maar kort. Het zit vol afleiding. Door louter toeval krijgt men zo nu en dan wat geluk. Er is hier niets dat permanent of stabiel is. Dit lichaam draait, net zoals een pot op de draaitafel van een pottenbakker, eindeloos in dit leven rond. Er zijn overal machtige dieven (zintuiglijke objecten). Daarom moet ik waakzaam zijn."

De wijze vervolgde:

"Omdat mensen zich bezighouden met gedachten zoals: 'Dit is wat er vandaag gebeurde', 'dit is van mij' en 'dit is van hem', realiseren zij zich niet dat de tijd verstrijkt. We hebben veel gegeten en gedronken, we hebben veel gereisd en we hebben pijn en plezier ervaren. Wat valt er verder nog te doen? Hoe zullen we de hoogste vrede bereiken? Alle bomen zijn van hout, alle schepselen zijn van vlees, alle aarde is van klei, alles wordt door pijn en tijdelijkheid besmet. Waarin zou ik mijn vertrouwen kunnen stellen?

Wie is hier mijn beschermer? Noch rijkdom, noch vrienden, noch familie, noch kennissen of vermaak: zij zijn allen zelf ook het slachtoffer van de tijd. Wie kan ik vertrouwen, als ik me realiseer dat iedereen gedoemd is om vandaag of morgen te sterven?

Zelfs de door geboden en verboden geleide religieuze rites maken dat een mens in deze saṃsāra terechtkomt, net zoals water van een hoge plaats naar een lage plaats vloeit. Ze verbijsteren en verwarren een mens. Door voortdurend vast te houden aan het onwerkelijke lijkt het werkelijk te worden; omdat het onwerkelijke qua essentie onwerkelijk is, is het onwerkelijk hoewel het zich als werkelijk kan voordoen. De mensen worden echter misleid en rennen achter de zintuiglijke objecten aan, net zoals een rivier ook snel naar beneden stroomt om zichzelf in de oceaan te vernietigen. De onwetende geest haast zich als een pijl uit een boog naar het zintuigelijk genot en het is niet geïnteresseerd in het goede.

Het plezier is vreselijke pijn, de voorspoed is tegenspoed, het zintuigelijk genot is de ergste ziekte en het najagen van vermaak is weerzinwekkend. De tegenspoed is een grote zegen. Het geluk wordt opgevolgd door ongeluk. Het leven eindigt in de dood. O, wat is māyā toch krachtig! Het zintuigelijk genot is erger dan de giftigste slang: bij het minste of geringste contact is het al dodelijk. Omdat rijkdom, etc., misleiding veroorzaken, zijn ze erger dan vergif. Het is waar dat het genot plezierig en dat de rijkdom prachtig is, maar het leven is vergankelijk en daarom verliezen ze hun betekenis. Plezier en rijkdom zijn oppervlakkig vermaak, maar uiteindelijk brengen ze ongeluk en leed.

Met het klimmen der jaren krijgen we grijze haren en de tanden en al het andere (de fysieke vermogens en de vitaliteit, etc.) brokkelen af; alleen de begeerte is een uitzondering, die neemt niet af. Er bestaat een zekere overeenkomst tussen de kindertijd en jeugd: beiden gaan heel snel voorbij. Het leven vloeit als een snelstromende rivier weg en het verleden kan nooit worden overgedaan.

Ten langen leste kon ik het egogevoel loslaten. Ik ben niet geïnteresseerd in hemelse genoegens. O wijze, net als u verlangde ik ernaar om me op een afgelegen plaats terug te trekken. Daarom zag ik de kluizenaarshut in de ruimte. Ik besefte niet dat het uw kluizenaarshut was en dat u op een dag zou terugkeren. Ik schonk er geen aandacht aan. Nu besef ik het pas. Alleen wanneer iemands aandacht op iets wordt gericht, neemt hij het met het innerlijk oog van zijn intelligentie waar, dan kent hij het verleden, het heden en de toekomst – niet eerder. Zelfs voor de goden is dit de natuur van de geest."

[VI.2.94] Beschrijving van spoken

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik zei tot de wijze: "Nu ik uw verhaal heb gehoord, vind ik dat u maar in de kluizenaarshut in de ruimte moet blijven leven. Sta op en laten we in de wereld van de volmaakte wezens (siddha's) gaan leven. Het is voor iedereen goed om in zijn eigen omgeving te leven, want dan is er geen mentale afleiding."

Beiden stegen we op in de ruimte. We groetten elkaar en namen afscheid van elkaar. Hij ging waar hij heen wilde en ik verliet hem en ging ook mijn eigen weg.

Rāma vroeg:

Heer, toen uw lichaam op deze aarde was vergaan, met wat voor een lichaam dwaalde u dan in de wereld van de siddha's rond?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ik had een uit ruimte bestaand lichaam toen ik naar de stad van Indra (de koning van de goden) ging en daarom herkende niemand mij. Ik kon door niemand worden aangeraakt of worden vastgepakt. Net als een gedachte was ik zonder materie, maar ik had wel een vorm die uit een zuivere wens (saṅkalpa) bestond. Dat is te vergelijken met de droomervaring, waarin de droomlichamen van een immateriële substantie worden gemaakt. Iemand die dit voor onmogelijk houdt, ontkent de ervaring van de droom en iemand die daarmee deze overduidelijke ervaring negeert, verdient het

om te worden genegeerd. Ik kon de anderen, met name degenen die een materieel lichaam hadden, wel zien maar zij konden mij niet zien.

Rāma vroeg nogmaals:

Maar hoe kon die wijze u dan zien?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, mensen zoals wij hebben de macht om onze wensen te materialiseren en te realiseren. Er overkomt ons nooit iets wat we niet wensen. Slechts de mensen die zich in wereldlijke activiteiten verliezen, vergeten ogenblikkelijk het feit dat ze een subtiel lichaam (ātivāhika) hebben. Op het moment dat ik besloot: 'Deze wijze mag mij zien', zag de wijze me ook. De mensen bij wie het waarnemen van de verdeling diep is geworteld, hebben dit vermogen om hun wensen te realiseren niet; wanneer bij iemand zoals de wijze de waarneming van de verdeling is verzwakt, wordt het voor hem mogelijk om zijn wensen te realiseren. Zelfs onder de siddha's (de volmaakten) lukt het alleen degene die psychisch het meest transparant is om zijn inspanningen te laten slagen.

Maar om terug te keren naar het verhaal, ik dwaalde dus als een spook in de hemelse regionen rond.

Rāma vroeg:

Heer, bestaan er dan spoken? Hoe zien ze eruit en wat doen ze?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, er bestaan spoken in deze wereld. Ik zal je nu gaan vertellen wat ze zijn en wat ze doen. Want iemand die niet op een onderwerp ingaat als daar om wordt gevraagd, is geen goede leraar.

Vasiṣṭha vervolgde:

Sommige spoken (piśāca) hebben een etherisch lichaam, maar hebben niettemin toch handen en voeten en zij zien mensen zoals jij. Anderen hebben angstwekkende, schaduwachtige vormen; ze overweldigen de lichamen van menselijke wezens en zij beïnvloeden hun geest. Sommigen van hen brengen mensen om of doen hen pijn. Sommigen lijken op mist (nevel) en anderen hebben lichamen die op dromen lijken. Sommigen hebben lichamen die slechts van lucht zijn gemaakt. Sommigen hebben lichamen die niets anders zijn dan de misleiding van degene die hen waarneemt. Ze kunnen niet worden vastgepakt, noch kunnen ze anderen vastpakken. Ze ervaren hitte en kou, plezier en pijn. Ze kunnen echter niet eten, drinken of iets vastpakken. Ze hebben verlangens, haat, angst, boosheid, hebzucht en misleiding. Ze kunnen door mantra's, drugs, boetedoening, liefdadigheid, moed en rechtvaardigheid worden betoverd en daarmee onder controle worden gebracht. Als iemand in sattva rust, dan kunnen ze door hem ook worden gezien en wel worden vastgepakt. Dit kan eveneens tot stand worden gebracht door de toepassing van magische symbolen (maṇḍala's) en toverspreuken (mantra's) en door de aanbidding die op een zeker moment, ergens, door iemand wordt uitgevoerd.

Sommige spoken hebben een goddelijke natuur en verschijnen als een god. Sommigen lijken op mensen en anderen lijken op slangen. Sommigen lijken op honden

en jakhalzen en zij leven in dorpen en in bossen, in putten, langs wegen en op andere onzuivere plaatsen. Ik zal je nu vertellen wat hun oorsprong is.

In het ene oneindige bewustzijn rijst een gedachte op en dat wordt de jīva. Doordat die gedachte steeds intenser werd, werd die gedachte ook het egogevoel, of geest (die later de schepper Brahmā wordt genoemd). Dit alles en de gehele wereld rijzen op uit en bestaan in een gedachte: daarom zijn ze onwerkelijk. Het wordt evenwel als iets werkelijks ervaren, net zoals je ook voelt dat je eigen gedachte iets werkelijks is. Zo gezien bestaan al deze goden en alle andere wezens werkelijk. In waarheid echter bestaat er hier noch een akker, noch een zaad, noch een boer, noch de boom (dat wat de schepping of de wereld wordt genoemd). In die gedachte van de akker van de schepping bestaan al deze schepselen echter wel. De prachtigste onder hen zijn de goden; degenen die maar half afgebakken zijn, zijn de mensen; degenen die met een dikke laag van onzuiverheid zijn bedekt, zijn de wormen en dergelijke; degene die onvruchtbaar, leeg en zonder lichaam zijn (aśarīra) worden de spoken respectievelijk de piśāca's genoemd. Deze verschillen ontstaan niet door de fantasie of verbeelding van de schepper Brahmā, maar zijn het gevolg van hun eigen keuze. Ze werden namelijk wat ze zelf wensten te worden. In feite zijn ze echter louter bewustzijn, dat zich als de subtiele (ātivāhika) lichamen voordoet. Door die aanhoudende zelfmisleiding lijken ze evenwel een fysieke of materiële vorm te krijgen.

Ook de spoken bestaan in hun eigen vormen, ze doen wat ze op grond van hun eigen natuur moeten doen en ze maken verschillende ervaringen mee. Ze zien en communiceren met elkaar op de manier waarop dat in een droom gebeurt. Sommigen van hen communiceren niet, net zoals dat ook gaat met de droomobjecten in iemands droom. Er bestaan ook kwelgeesten die op spoken lijken en er bestaan nog andere schepselen zonder lichaam. De spoken creëren hun eigen duistere cirkel van onwetendheid, waar zelfs zonnestralen niet in kunnen doordringen. Ze gedijen in de duisternis van de onwetendheid, het licht van kennis is hun vijand.

[VI.2.95] Beschrijving van de persoon Vasiṣṭha

Vasiṣṭha vervolgde:

Zoals ik al zei, zwierf ik als een spook door de hemel. Niemand kon me zien. Alhoewel ik de goden onder controle had, konden ze mij niet onder hun controle krijgen. Op zekere dag dacht ik: "Ik zal mijn wens realiseren; ik wens dat de goden me voortaan kunnen zien." Onmiddellijk ging mijn wens in vervulling. Ze zagen me.

Bij de goden ontstonden verschillende ideeën over mijn verschijning. Degenen die mijn identiteit niet kenden, dachten dat ik uit de aarde was opgerezen: ze noemden me Pārthiva (aarde) Vasiṣṭha. Sommigen dachten dat ik door de stralen van de zon naar beneden was gekomen en ik werd Taijasa (licht) Vasiṣṭha genoemd. Degenen die dachten dat ik met de wind mee was gekomen, noemden me Vāta (lucht) Vasiṣṭha. Degenen die dachten dat ik uit de wateren was opgerezen noemden me Vāri (water) Vasiṣṭha.

Na verloop van tijd kreeg ik een fysiek of materieel lichaam. Voor mij bestond er geen verschil tussen de subtiele en fysieke lichamen: ze waren beiden in werkelijkheid slechts het zuivere bewustzijn. Omdat we met elkaar spreken lijk ik zelfs nu in en door dit fysieke lichaam te functioneren. Een jīvanmukta (een tijdens het leven bevrijde wijze) is in werkelijkheid Brahman en hij heeft een etherisch lichaam; en op dezelfde manier is een lichaamloze wijze ook Brahman. Het enige waaraan ik denk is Brahman. Zelfs wanneer ik me met verschillende handelingen bezighoud verdwijnt dit besef van Brahman niet. Net zoals het ongeboren en lichaamloze droomobject voor de dromer werkelijk is, zo is deze wereld voor mij ook werkelijk en materieel. En zo lijken al deze scheppingen en werelden werkelijk en materieel te zijn, maar ze zijn nooit geschapen.

Dat het lijkt alsof ik hier zit komt slechts omdat zowel in jullie én in mijn geest steeds weer de gedachte van de etherische Vasiṣṭha oprijst. Maar in waarheid is dit alles slechts de zuivere leegte en zijn het alleen maar de gedachten die in de geest van de schepper oprijzen. Omdat je ze niet hebt onderzocht, zijn de gedachten 'ik' en 'jij' stevig in je bewustzijn gevestigd geraakt. Ze verdwijnen onmiddellijk zodra ze wel worden onderzocht en hun ware natuur wordt begrepen. Zodra die waarheid wordt beseft, verdwijnen deze beelden van de zogenaamde scheppingen, net zoals het water in een luchtspiegeling niet meer wordt gezien zodra je de ware aard ervan begrijpt.

In feite wordt de waarheid alleen al door een studie van deze Mahārāmāyaṇa (Yoga Vasiṣṭha) gerealiseerd; het is helemaal niet zo moeilijk. Degene echter die niet in bevrijding is geïnteresseerd, is een worm en geen mens. Men moet een zorgvuldig onderzoek instellen naar de gelukzaligheid van bevrijding en naar het leed dat met onwetendheid samengaat. Door de studie van de Mahārāmāyaṇa verkrijgt men de hoogste vrede. De bevrijding heeft 'een innerlijke koelte' (vrede) in de geest tot gevolg; gebondenheid veroorzaakt psychologisch leed (een psychologisch laaiend vuur). Zelfs als men dit beseft, streeft men vaak nog geen bevrijding na. Wat zijn de mensen toch een dwazen! Zulke mensen worden overheerst door een begeerte naar zintuiglijke bevrediging. Maar zelfs zij zouden door het bestuderen van dit geschrift een wens naar bevrijding kunnen ontwikkelen.

(De bijeenkomst ging uiteen: het was het einde van de zeventiende dag.)

[VI.2.96] Verwerving van onsterflijkheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Ik heb je al het verhaal van de rots verteld, waardoor je de waarheid heel helder kunt realiseren. Er bestaat niets, nergens, nooit; alleen Brahman bestaat als de homogene Brahman, zonder ook maar de geringste verdeling. Brahman is het homogene bewustzijn. Het ondergaat geen enkele verandering. Het kosmische wezen is slechts een droomobject in dat bewustzijn, ongeacht of dat wezen nu subtiel of grof is. Daarom bestaat noch de schepper Brahmā, noch de schepping, er bestaat niets anders dan het ondeelbare bewustzijn. De diversiteit die in een droom wordt

waargenomen, schept geen diversiteit in degene die droomt; op dezelfde manier schept de gedachte van een schepping geen verdeling in het bewustzijn. Alleen het bewustzijn bestaat en niet de schepping; de gedroomde berg is de dromer en geen berg. Het oneindige bewustzijn (cidākāśa) is ik, het is de drie werelden, het is de puruṣa (het kosmische wezen) en ook jij bent het.

Zonder deze cidākāśa is het lichaam een lijk. Het oneindige bewustzijn kan niet doormidden worden gehakt of worden verbrand en het verdwijnt dus nooit. Daarom sterft er nooit iemand en wordt er ook niemand geboren. Het bewustzijn is de persoon; als er wordt gezegd dat die persoon sterft en dat dan dus ook het bewustzijn sterft, dan is het alsof er wordt gezegd dat wanneer er een zoon sterft, dan dus ook zijn vader sterft. Als het bewustzijn sterft, dan sterft alles en wordt de wereld leeg. O Rāma, dit bewustzijn is tot op heden waar dan ook en in wie dan ook niet gestorven; evenmin doet deze schepping zich als een leegte voor; daaruit blijkt dus duidelijk dat het meest innerlijke van eenieder (het zuivere bewustzijn) onveranderlijk is. Wanneer dit wordt beseft, waar zijn dan de geboorte en de dood?

Degene die beseft: 'Ik ben het zuivere bewustzijn', maakt zich geen zorgen over het leven en de dood, over het plezier en de pijn. Wee de ellendeling in wie dit besef niet is opgekomen (of in wie het is verdwenen). Degene die beseft: 'Ik ben de zuivere ervaring of het bewustzijn', wordt door geen enkele ramp getroffen. Hij wordt niet door mentaal verdriet of door een psychische ziekte getroffen. Wanneer iemand voelt: 'Ik ben het lichaam', ziet hij af van de kracht en de wijsheid; degene die beseft: 'Ik ben het zuivere bewustzijn', verkrijgt juist kracht en wijsheid. De laatstgenoemde is niet onderhevig aan hebzucht, aan misleiding of aan ijdelheid. Wat zijn het toch een dwazen die, wanneer ze aan de dood van het lichaam denken, jammeren: 'We zullen sterven'. Wanneer men rust in de kennis 'ik ben het bewustzijn', voelt de klap van het meest krachtige wapen aan als de streling van een bloem.

Als het bewustzijn zou kunnen sterven, dan zouden de mensen ook de hele tijd sterven. Vertel me alsjeblieft hoe het komt dat je nog steeds niet bent gestorven? Er is niets dat sterft. Slechts het bewustzijn koestert de beide gedachten: 'Ik ben levend' en 'Ik ben dood'. Het bewustzijn ziet of wordt zich gewaar van saṃsāra (de wereldverschijning) en het bewustzijn wordt zich gewaar van de bevrijding. Zonder zijn ware natuur te verlaten, wordt het bewustzijn zich gewaar van pijn en plezier. In een staat van onwetendheid raakt het betrokken bij de misleiding; in een staat van zelfkennis bevrijdt het zichzelf van die misleiding. Het bewustzijn zelf rijst echter nooit op en het verdwijnt ook nooit. Er bestaat geen werkelijkheid en er bestaat ook niet zoiets als onwetendheid of onwaarheid. Wat er ook maar door iemand wordt waargenomen, dat bestaat op die manier.

[VI.2.97] Over de aard van verschillende soorten schepselen

Vasiṣṭha vervolgde:

Omdat de wereld de droom van het hoogste Zelf is en omdat alles doordrongen is van Brahman, wordt het ook als Brahman ervaren. Wanneer de wereldverschijning

(de illusie) wordt waargenomen blijft het hoogste bewustzijn ongezien. Daarom zou de illusie als de werkelijke verbeelding van het Zelf kunnen worden beschouwd. Vanuit een ander gezichtspunt gezien is deze wereldverschijning een illusie, alhoewel de werkelijkheid van het oneindige bewustzijn onbegrijpelijk blijft. Daarom rijst de gedachte van een totale leegte (śūnya) op; en ook dat is werkelijk. Het oneindige bewustzijn (of de hoogste persoon die erin oprijst) is niet bij de activiteiten betrokken; de wereld komt voort uit de ongemanifesteerde oorzaak (natuur). Ook deze zienswijze is verdedigbaar, omdat het als zodanig wordt ervaren. Anderen zeggen weer dat Brahman in een staat van onwetendheid de wereld lijkt te zijn (net zoals in het donker een stuk touw een slang lijkt te zijn). Ook dit is op directe ervaring gebaseerd en is daarom werkelijk. De theorie dat het gehele universum een conglomeratie is van atomen, is ook acceptabel; door een gedegen onderzoek is men tot deze kennis (dit begrip) gekomen.

Sommigen zeggen dat de wereld dat is wat men erin ziet en dat dat ook geldt voor 'de andere wereld' en dat deze wereld daarom noch werkelijk, noch onwerkelijk is omdat de realiteit zuiver subjectief is. Anderen verklaren dat alleen de externe wereld werkelijk is en dat er daarbuiten geen andere werkelijkheid bestaat. Ook zij spreken in zoverre de waarheid, dat ze alles buiten beschouwing laten wat niet met de eigen of met andermans zintuigen kan worden ervaren. Ook degenen die verklaren dat alles altijd veranderlijk is hebben gelijk, want de kracht die op deze wijze voortdurend veranderingen teweegbrengt is almachtig. Het geloof dat de jīva – net als een mus die in een pot is gevangen – in het lichaam woont en in geval van de dood naar een ander rijk wegvliegt en een soortgelijk geloof door buitenlanders zijn ook acceptabel, omdat ze in hun eigen landen en samenlevingen worden geaccepteerd. Heilige mensen zien dit alles gelijkmoedig aan; degenen die de werkelijkheid kennen, weten dat dat het Zelf van allen is.

Er zijn mensen die beweren dat de schepping zichzelf op een natuurlijke wijze zonder tussenkomst van een intelligente schepper manifesteert, omdat men ziet dat er vele ongewenste en onbegrijpelijke gebeurtenissen (zoals natuurrampen) plaatsvinden – deze visie is ook redelijk. Daar tegenover staan degenen die beweren dat er een universele kracht bestaat die alles teweegbrengt, zij hebben ook gelijk; hun geest is verzadigd met deze universele kracht. Degenen die zeggen dat zowel deze wereld bestaat als ook 'de andere wereld', hebben ook gelijk. In hun ogen zijn de pelgrimstochten, de rituelen, etc., zinvol. De gedachte dat alles leegte (śūnya) is klopt ook omdat dat het resultaat is van veel onderzoek. Het oneindige bewustzijn is als het zuiverste kristal: het reflecteert welke gedachte men ook maar koestert. De kenners van de waarheid hebben zich gerealiseerd dat dit oneindige bewustzijn noch de leegte, noch de niet-leegte is; het is almachtig, maar het kan niet worden gezien of worden gekend. Dus, mits iemand er maar aan vasthoudt ongeacht wat zijn overtuiging dan ook maar is, bereikt hij zeker hetzelfde doel (verkrijgt hij dezelfde vruchten), zolang hij maar niet op een kinderlijke wijze met deze gedachten of overtuigingen speelt. Men moet de waarheid onderzoeken in het gezelschap van de kenners

van de waarheid en vervolgens moet men zich stevig zonder uit de koers te raken of te worden afgeleid aan de eigen inzichten vasthouden.

Vasiṣṭha vervolgde:

Er bestaan hier en daar enkele wijze mensen, die wijs zijn in termen van hun kennis van de geschriften en in termen van hun gedrag. Hun gezelschap moet worden gezocht. Een flink aantal van hen spreekt veel over de geschriften, maar diegene onder hen die de vreugde en het plezier van iedereen bevordert en wiens gedrag onberispelijk is, is de beste onder hen. Alle mensen zoeken altijd naar wat goed voor hen is, alsof ze daartoe worden gedwongen net zoals het water ook altijd naar beneden stroomt. Men moet dit begrijpen en het gezelschap van deze wijzen zoeken.

Rāma vroeg:

Deze wereld steunt als een klimplant op de boom van het hoogste wezen. Wie van degenen die daarin wonen, zien de ultieme waarheid nadat ze het verleden en de toekomst nauwgezet hebben onderzocht?

Vasiṣṭha antwoordde:

In iedere samenleving leven een aantal wijze mensen, door wiens licht (of genade) er licht is in deze wereld. Alle mensen rennen van hot naar her, net zoals droge grassprietjes die op deze oceaan van saṃsāra drijven. Omdat ze het Zelf vergeten, branden de bewoners van de hemel in het vuur van genot. De misleide demonen worden door hun vijanden (de goden) vernietigd en door Nārāyaṇa in de kuil (hel) gesmeten. De hemelse artiesten (gandharva's) ademen zelfs geen spoortje van de geur (gandha) van wijsheid in. Ze verliezen zich in het genot van hun eigen muziek, etc. De hemelse wezens (vidyādhara's) respecteren de wijzen niet; ze zijn voorstanders (ādhāra) van kennis (vidyā) en ze zitten vol eigendunk. De halfgoden (yakṣa's) beschouwen zichzelf als onsterfelijk en ze tonen hun bekwaamheden aan oude en aftandse mensen. De demonen (rākṣasa's) leven in misleiding. De spoken (piśāca's) zijn alleen maar geïnteresseerd in het lastigvallen van mensen. De bewoners van de onderwereld (nāga's) zijn inert en onintelligent. De demonen (asura's) lijken meer op wormen die in holletjes onder de grond leven. Hoe kunnen zij ooit enige wijsheid verkrijgen?

Zelfs de menselijke schepselen zijn kortzichtig en kleingeestig, slechts geïnteresseerd in de onbenulligheden van het leven. Ze spenderen het grootste deel van de tijd aan het najagen van slechte wensen. Ze komen helemaal niet in contact met iets dat goed of wijs is. Ze worden door hun eigen ijdelheid en begeerte van het pad van orde en wijsheid weggelokt. De klasse van mensen die als yogini bekend staat (bedoeld wordt specifiek de beoefenaars van de 'zwarte' kunsten) zijn net zoals de onbeschaafde mensen ook in de valkuil van het drinken en eten getrapt.

Maar er bestaan enkele bevrijde wezens onder de goden (Viṣṇu, Brahmā, Rudra, etc.), onder de leiders (zoals Kaśyapa, Nārada, Sanatkumāra), onder de demonen (Hiraṇyākṣa, Bali, Prahlāda, etc.) onder de rākṣasa's (zoals Vibhīṣaṇa, Prahasta, Indrajit), onder Nāga's (Takṣaka, etc.) en er bestaan ook nog andere bevrijde schepselen in andere regionen. Zelfs onder de mensen bestaan bevrijde personen, maar zij

zijn extreem zeldzaam. Er bestaan miljoenen schepselen; een bevrijd wezen is echter een zeldzaamheid.

[VI.2.98] Over gezelschap met goede en wijze mensen

Vasiṣṭha vervolgde:

De vijanden van heiligheid, te weten: hebzucht, misleiding, etc. worden sterk verzwakt in het geval van de wijzen die in uiterste gelijkmoedigheid en in de hoogste staat rusten.

Ze geven niet meer toe aan opwinding of boosheid; ze raken nergens bij betrokken noch nemen ze iets. Ze veroorzaken bij niemand opwinding en evenmin raken zij door iemand van slag. Ze zijn noch atheïst, noch zijn ze beperkt tot een traditioneel geloof. Ze doen niet aan martelpraktijken, zelfs niet als de geschriften dat voorschrijven. Hun handelingen en hun gedrag zijn gebaseerd op het gezonde verstand en op vriendelijkheid, ze zijn zachtaardig en vol genegenheid.

Ze schenken iedereen vreugde. Ze tonen je de juiste weg en ze weten spontaan en meteen wat het beste is. Uiterlijk houden ze zich met van alles en nog wat bezig; maar innerlijk zijn ze koel en stil. Ze houden ervan om de betekenis van de geschriften te onderzoeken. Ze weten wie wie is (wie een volwassen persoon is en wie niet). Ze weten wat ze moeten accepteren en wat ze moeten verwerpen. Zij weten in iedere situatie hoe zich te gedragen.

Ze vermijden verboden handelingen. Ze genieten van goed gezelschap. Met de bloemen van wijsheid aanbidden ze iedereen die naar hun gezelschap en hun lering verlangt. Ze redden de mensen uit hun ellende en verdriet. Ze zijn vriendelijk en zachtmoedig; maar wanneer de leiders van de wereld onrechtvaardig en onderdrukkend zijn, schudden ze hen doorheen zoals ook een aardbeving een berg doet schudden. Ze moedigen de mensen aan die in moeilijkheden verkeren en ze verhogen de vreugde van degenen die gelukkig zijn. Ze beteugelen het onwetende en dwaze gedrag van de mensen.

Wanneer men door rampen en door mentale verwarring, door beproevingen en ongelukken wordt geteisterd, bieden alleen de heiligen hem een toevluchtsoord. Om vrede te verkrijgen zou men naar hen toe moeten gaan mits men hen aan de hierboven beschreven kenmerken herkent. Slechts met de hulp van heiligen kan deze oceaan van saṃsāra worden overgestoken. Men moet echter niet passief worden en men moet niet op een fatalistische manier alles wat er maar gebeurt accepteren. Als de beschreven kwaliteiten niet allemaal in een en dezelfde persoon kunnen worden gevonden, moet men naar een wijze toe gaan, ook al heeft hij slechts één van die kwaliteiten, en alle andere gebreken negeren die mogelijk in hem worden aangetroffen. Men moet leren om in andere mensen de goede eigenschappen en de gebreken te herkennen; en dan moet men ernaar streven om in het gezelschap van de goeden en de wijzen te verblijven. Zelfs als een goed persoon enkele gebreken heeft, moet men hem dienen en de belangrijkste slechte neigingen vermijden. Want als men de slechte neigingen niet te boven kan komen, dan wordt zelfs een goed mens slecht. Ik heb dit

meegemaakt. Het is werkelijk zeer betreurenswaardig en een ramp voor de gehele samenleving als de omstandigheden maken dat een goed mens slecht wordt.

Daarom moet men alle andere activiteiten loslaten en moet men aan de heiligen zijn toegewijd. Er is niets wat dit in de weg staat. Alleen dit is in staat om iemand het beste van beide werelden te geven. Men moet nooit ver verwijderd zijn van de heiligen, want alleen al door hun nabijheid bevorderen ze overal het goede.

[VI.2.99] Betoog over verborgen of spirituele kennis

Rāma vroeg:

Wij mensen kunnen ons leed met verschillende middelen te boven komen. Maar hoe zit dat met de wormen en vliegen en hoe zit dat met de bomen?

Vasiṣṭha zei:

Alle schepselen bestaan in het bewustzijn zoals dat bij hun natuur past. Zij hebben allen hun eigen begeertes en verlangens. In ons geval zijn er kleine hindernissen voor het vervullen van onze verlangens en in hun geval zijn de moeilijkheden enorm. Net zoals de kosmische persoon (virāṭ) iets nastreeft, geldt dat ook voor de wormen en vliegen: een kleine jongen probeert indruk te maken met een gebalde vuist – wat is hoogmoed toch wonderbaarlijk! De vogels worden geboren en sterven in de lege ruimte. Zelfs een mier moet eten en voor zijn familie zorgen. Het vliegje dat door de kamer vliegt heeft evenveel waardigheid als de gier Garuḍa die hoog in de lucht vliegt. Gedachten zoals: 'Ik ben dit' en 'Dit is van mij', zijn hetzelfde voor zowel de menselijke wezens als voor de wormen, met alle verstrekkende gevolgen van die gedachten.

Net zoals wij naar middelen voor ons levensonderhoud zoeken, zo hebben de wormen die ook nodig. Zij houden ook van het leven. Een slaaf toont maar weinig belangstelling voor een nieuw land; zo hebben koeien en andere dieren ook maar weinig belangstelling voor het huis van hun 'eigenaar'. Zij ondervinden net zoals wij plezier en pijn, maar ze zijn vrij van een gevoel van 'mijn' en 'dijn'. Zelfs zaadjes en jonge plantjes ervaren enige pijn (of gewaarzijn) als ze door een worm worden gebeten, net zoals een slapend mens de irritatie van een vlo opmerkt. Zowel Indra (de koning van de goden) als een worm ervaren dezelfde aantrekking en afstoting, dezelfde angst, hetzelfde verlangen naar voedsel en seks, dezelfde pijn en plezier en hetzelfde verdriet dat door geboorte en dood wordt veroorzaakt. Het verschil zit alleen maar in het begrip van de betekenis van de woorden, in het begrip van de natuur van de elementen en in het kunnen anticiperen op toekomstige gebeurtenissen.

De bomen die als het ware in slaap zijn en ook de bewegingloze objecten zoals rotsen, etc., bestaan in de onophoudelijke ervaring van het oneindige bewustzijn. Er bestaat in hen geen gedachte van verdeling. Dit alles is slechts het zuivere, oneindige bewustzijn dat denkt dat het slaapt in de rotsen, etc., net zoals het dat ook in de voorafgaande schepping deed. Daarom blijf jij zoals je bent en daarom blijf ik zoals ik ben. Er bestaat geen plezier of pijn in het hoogste Zelf (in het bewustzijn). Onwetendheid is de enige oorzaak van alle misleiding. Maar wanneer onwetendheid door

begrip wordt verdreven, wordt er niets (niet iets) gezien. Wanneer de waarheid betreffende deze droomwereld wordt begrepen, verdwijnt die. Wat blijft er dan nog te wensen over en wat is het waard om te worden verkregen? Wanneer de golf verdwijnt, wordt het water daardoor niet vernietigd. Wanneer het lichaam wordt vernietigd, blijft het bewustzijn onveranderd.

Alleen een onwetend persoon houdt aan zijn gedachte over de wereld vast en hij ervaart het als werkelijk. Het juiste begrip van deze waarheid opent de deur tot zelfkennis. Net zoals een object in een spiegel wordt gereflecteerd, zo verschijnt deze wereld in Brahman. Alhoewel de reflectie in de spiegel lijkt te bestaan, zit het daar niet in: dat geldt ook voor de wereld; ook al lijkt de wereld te bestaan, het bestaat niet. Ofschoon het onwerkelijk is, lijkt het toch een effect te produceren, net zoals een ontlading het gevolg van een erotische droom kan zijn. Hoe dan ook, alleen een onwetend mens weet waarom hij de wereld als werkelijk beschouwt!

[VI.2.100] Verwerping van het atheïsme

Rāma vroeg:

O wijze, er zijn mensen die beweren dat, omdat de dood onvermijdelijk is, iemand zolang het duurt een gelukkig leven moet leiden en dat er niets blijft bestaan wanneer het lichaam tot stof is vergaan. Wat is hun uitweg uit de ellende die bij saṃsāra hoort?

Vasiṣṭha antwoordde:

Waar de innerlijke intelligentie ook maar van is overtuigd, dat wordt, alsof het overduidelijk is, door de innerlijke intelligentie zo ervaren. Het bewustzijn is universeel en ondeelbaar: het is één en het is ook het enige dat divers is. Er bestond niets anders voordat het concept van de schepping oprees; daarom bestaat er ook niets anders dat waar is. Degenen die de werkelijkheid die in de geschriften uiteen wordt gezet niet zien, zijn zonder twijfel onwetend. Voor ons zijn ze zo goed als dood. Degenen die zich hebben gerealiseerd dat dit alles het zuivere bewustzijn is (Brahman), hebben ons onderricht ook niet nodig.

Wat ook maar als werkelijk in het 'lichaam' van het bewustzijn oprijst, dat wordt als werkelijk ervaren; ongeacht of er nu een echt fysiek lichaam is of niet. Wanneer iemand zich op het standpunt stelt dat het bewustzijn niets anders is dan de (zintuiglijke) ervaringen, moet hij wel leed ondergaan, want zo lang als hij leeft is hij onderhevig aan tegenstrijdige ervaringen. Aan de andere kant, als men zich realiseert dat deze wereld slechts een gedachte is die in het bewustzijn oprijst, dan verdwijnt de verdeling (de tegenstrijdigheid) en daardoor zijn er geen tegenstrijdige ervaringen meer. Net zoals zwevende stofdeeltjes de ruimte niet beïnvloeden, zo kunnen pijn en plezier iemand die in het besef van het ene, ondeelbare, oneindige bewustzijn is gevestigd niet beïnvloeden.

We kunnen geen lichaam, geen persoonlijkheid noch een jīva beetpakken: dit alles is het zuivere bewustzijn en welke gedachte er ook maar in oprijst, dat wordt als zodanig ervaren. Ongeacht of het nu werkelijk of onwerkelijk is, het is dat wat het

bestaan van het lichaam ervaart. Ongeacht of het bewustzijn nu als werkelijk of als onwerkelijk wordt beschouwd, de persoon is alleen maar dat bewustzijn; wat het bewustzijn als werkelijk beschouwt, dat is beslist werkelijk (of, het bewustzijn is werkelijk als de persoon of als het Zelf). (Dat wil zeggen dat zelfs de materialist – omdat hij het bestaan van de persoon niet ontkent – ook het bestaan van het bewustzijn niet kan ontkennen.) Deze doctrine bevestigt de lering van alle geschriften.

Wanneer dit begrip wordt vertroebeld, rijzen er verkeerde doctrines op; wanneer dat onbegrip wordt weggenomen, brengt het de beste vruchten voort. Maar zelfs als het niet juist wordt begrepen, dan houdt het daarmee nog niet op te bestaan. Wanneer er wordt gezegd dat het juiste begrip (zelfs na zelfkennis) weer bezoedeld kan worden, bestaat er geen hoop om van deze ellende te worden verlost. De wijzen nemen dus hun toevlucht tot het bewustzijn zodra het bewustzijn als de werkelijkheid wordt erkend. Wanneer het als onwerkelijk wordt beschouwd, wordt men zo levenloos als een rots. Wanneer dit oneindige bewustzijn als het ware slaapt, rijst de ervaring van de objecten op en dan komt deze wereld tot bestaan. Degene die deze wereld en de zintuiglijke ervaringen als werkelijk beschouwt, is dus inert en 'in slaap'.

Rāma vroeg:

O wijze, er zijn mensen die menen dat dit grenzeloze universum overal bestaat. Ze zien het niet als het homogene bewustzijn. Ze zien het zoals het gewoonlijk wordt gezien; maar ze zien niet dat het veranderlijk is en dat het zich richting vernietiging beweegt. Op welke manier kan, in het geval van dergelijke personen, het mentale leed dan worden overwonnen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Voor deze vraag kan worden beantwoord, moet men eerst een andere vraag stellen. Voelt die persoon dat de materie qua materie onvernietigbaar is en voelt hij dat het lichaam onsterfelijk is? Zo ja, bestaat er dan leed? Als dit lichaam echter uit verschillende delen is samengesteld, dan zal het zeker verloren gaan.

Als iemand weet dat je het zuivere bewustzijn bent (en dat je niet het fysieke lichaam bent), dan is er als hij sterft ook geen saṃsāra (wereldverschijning) in zijn bewustzijn. Als iemands begrip niet op deze manier door een juist begrip (door wijsheid) is gezuiverd, dan kan het niet zonder de ondersteuning van saṃsāra. Als iemand echter denkt dat er niet zoiets als bewustzijn bestaat, dan ervaart hij een staat van inertie. Iemand zou kunnen denken dat de ervaringen in de belichaamde staat het enige is dat werkelijk bestaat. Als hij stevig in deze overtuiging is gevestigd, dan wordt er ook gedacht dat de dood het einde betekent van alle leed. Maar dat berust alleen op een gebrekkige ervaring. Degenen die in het niet-bestaan van het bewustzijn geloven, worden inerte substanties wanneer het lichaam wordt losgelaten en zinken daardoor weg in de ondoordringbare duisternis van de onwetendheid. Degenen die echter geloven dat de wereld als een relatieve werkelijkheid (zoals in een droom) bestaat, blijven deze wereldlijke illusie ervaren.

Ongeacht of men deze wereld nu als een blijvende werkelijkheid of als een veranderlijk fenomeen beschouwt; er blijft toch de ervaring van pijn en plezier.

Degenen die denken dat de wereld een veranderlijke, maar zuivere materiële substantie (zonder bewustzijn) is, zijn naïef. Zorg dat je niets met hen te maken hebt. Degenen die beseffen dat de lichamen in het bewustzijn bestaan, zijn wijs; ik groet hen. Degenen die denken dat er intelligentie in het lichaam bestaat, zijn onwetend.

Het is het zuivere bewustzijn dat met de jīva als zijn lichaam in deze kosmische ruimte op en neer blijft gaan. Waar de jīva ook maar in zichzelf op contempleert, dat ervaart het. Net zoals de wolken verschillende patronen in de lucht maken en net zoals er golven aan de oppervlakte van de oceaan opkomen, zo verschijnen deze werelden in het oneindige bewustzijn. De droomstad is slechts de geest van de dromer; dat heeft zelfs geen meewerkende oorzaken (zoals bijvoorbeeld bouwmaterialen) nodig om er vorm aan te geven. Zo is het ook met het universum; het is het zuivere bewustzijn en niets anders. Zij die zich dit realiseren zijn vrij van misleiding, vrij van gehechtheid (afhankelijkheid) en vrij van mentale ellende, terwijl zij doorgaan met het verrichten van passende en spontane handelingen in de situaties die zich in de loop van het leven voordoen.

[VI.2.101] Betoog over spiritualiteit

Vasiṣṭha vervolgde:

Iedereen is louter en alleen zuiver bewustzijn. Wat zou er behalve dit bewustzijn nog meer kunnen zijn? Wanneer alleen het bewustzijn bestaat, wat valt er dan te vergaren en wat valt er te verwerpen? Als er geen ander is, dan verliezen rāga (aantrekking, affectie) en dveṣa (afkeer, aversie) hun betekenis.

Menselijke wezens, God, nāga (inwoners van de onderwereld), bergen en bewegende objecten zijn allemaal slechts het bewustzijn. Ik ben het zuivere bewustzijn en jij bent het zuivere bewustzijn. Wij allen zullen op enig moment sterven, maar het bewustzijn zal niet verdwijnen. Het bewustzijn heeft geen object om zich van gewaar te worden: daarom is al het gepraat over eenheid en verscheidenheid zonder betekenis.

Zelfs de materialisten (degenen die geloven in de werkelijkheid van de fysieke wereld) zinspelen op dit bewustzijn, maar alleen in die zin dat ze het Zelf, ofwel de intelligentie of het bewustzijn dat hen doet denken en hen doet zeggen wat ze zeggen, niet ontkennen. Sommigen noemen dit bewustzijn Brahman, anderen noemen het jñānaṃ (zelfkennis), śūnya (leegte), de kracht van misleiding, puruṣa (het Zelf), cidākāśa (de ruimte of het veld van bewustzijn), Śiva en Zelf (ātman), etc. Het bewustzijn komt overeen met al deze beschrijvingen, omdat het slechts het bewustzijn (dat wil zeggen de intelligentie in elk van deze mensen die een verschillende visie hebben) is dat zichzelf op die manier beschouwt.

Moge mijn ledematen worden verpulverd of moge zij zo sterk worden als de Meru-berg. Wat gaat er verloren of wat wordt er gewonnen wanneer er wordt beseft dat ik het zuivere bewustzijn ben? Mijn grootvader en andere voorouders zijn dood, maar het bewustzijn is niet dood. Het bewustzijn wordt niet geboren en het sterft niet. Het is zoals de ruimte. Hoe kan de ruimte sterven? Net zoals de wereld door de

duisternis van de nacht onzichtbaar wordt gemaakt (wordt vernietigd) en net zoals de wereld bij zonsopgang opnieuw zichtbaar wordt gemaakt (wordt geschapen), zo gaat dat ook bij geboorte en dood. Men zou om die reden de dood als een vreugdevolle gebeurtenis moeten beschouwen, omdat men dan van het ene lichaam naar het andere gaat: alleen dwazen treuren op deze vreugdevolle momenten. Ofwel, indien je denkt dat men niet opnieuw in een ander lichaam wordt geboren, ook dan is er geen reden tot verdriet, want de dood maakt dan een einde aan de ziekte van geboorte en dood. Daarom treurt de wijze niet over de dood en verheugt de wijze zich niet over het leven. Als iemand die zich van zijn eigen slechte daden bewust is, bang is voor de dood, dan is zelfs dat zonder betekenis, want zo iemand lijdt hier net zo goed als in de andere wereld. Waarom jammer je: 'O, ik ga dood, ik ga dood, ik ga dood' in plaats van blij uit te roepen: 'Ik kom terug, ik kom terug, ik kom terug.' Zelfs dit zijn betekenisloze woorden als je je realiseert dat het oneindige bewustzijn het enige is wat bestaat. De ruimte bestaat in de ruimte. Wat is de betekenis van woorden als 'geboorte' en 'dood'? In de wetenschap dat je het zuivere bewustzijn bent; eet, drink en leef dan zonder het gevoel van 'ik' en 'mijn'. Je bent net als de lucht. Hoe zou er verlangen in je kunnen oprijzen? De wijze mens geniet van al wat de levensstroom meevoert en zuiver is, mits het ongezocht tot hem komt. Als er onzuiverheden door de levensstroom of door de omstandigheden worden meegevoerd, dan is de wijze mens daar onbezorgd over, alsof hij diep in slaap is.

[VI.2.102] Over de kenner van de hoogste waarheid

Rāma vroeg:

Wanneer iemand de hoogste waarheid heeft gerealiseerd, wat wordt hij dan?

Vasiṣṭha antwoordde:

Voor zo iemand worden zelfs de rotsen vrienden en de bomen in de bossen zijn zijn familieleden; zelfs wanneer hij midden in een bos leeft, worden de dieren zijn vrienden en verwanten. In zijn ogen lijkt een koninkrijk leeg te zijn en rampen worden grote meevallers; zelfs als hij in een koninkrijk leeft, geniet hij van (viert hij) zijn tegenvallers. Disharmonie verandert in harmonie, leed verandert in grote vreugde, en zelfs wanneer hij druk met activiteiten bezig is, ervaart hij een diepe stilte. In het handelen ziet hij louter niet-handelen. Hij is in diepe slaap terwijl hij wakker is; terwijl hij leeft is hij zo goed als dood. Hij doet alles, maar hij doet niets. Hij geniet zonder het genot te proeven. Hij is een dierbare vriend van eenieder. Hij heeft met niemand medelijden, maar hij is vol compassie. Vrij van begeerte, lijkt het toch alsof hij iets wil. Hij is er alleen maar in geïnteresseerd om zijn eigen handelen goed uit te voeren.

Hij lijkt in de desbetreffende omstandigheden zowel gelukkig als ongelukkig te zijn. Hij wijkt niet af van wat natuurlijk is en op dit levenstoneel speelt hij de bij hem passende rol. Zonder dat hij daardoor in zijn hart wordt geraakt, leeft hij mee met degenen die zich ellendig voelen en hij verheugt zich in het geluk van anderen.

Rāma vroeg:

Maar sommige slimme, doch onwetende mensen kunnen ook net doen alsof ze in die staat verkeren (door net als een paard kuis te leven, evenwel zonder in de geest ook kuis te zijn). Hoe maakt men onderscheid tussen het ware en het onware?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ongeacht of het nu op waarheid of op onwaarheid is gebaseerd, een dergelijke natuur is het waard om te worden geprezen. De werkelijke wijzen leven alsof ze verschillende verlangens hebben en ze lachen mee met de dwazen, ook al zijn ze zelf wijs. Niemand kent hun innerlijke vrede en hun verlichte staat. Alleen de wijzen herkennen een andere wijze. De werkelijk wijze mensen laten hun wijsheid niet zien, noch paraderen ze er mee om door de massa te worden bewonderd. Dergelijke zaken zijn in de ogen van de wijze slechts afleidingen. 'Ik wens dat iedereen weet hoe goed ik ben, zodat iedereen me zal aanbidden' – dergelijke gedachten rijzen op in de geest van de ijdele mens, niet in die van de wijze.

Bepaalde krachten, zoals het boven de grond kunnen zweven, etc., kunnen zelfs door de onwetende mensen door middel van mantra's, drugs, etc., worden verkregen. Iemand die bereid is om de daarvoor benodigde inspanning te leveren kan ze verkrijgen, ongeacht of hij nu verlicht is of niet. Deze krachten versterken de vāsanā's (de mentale conditioneringen). Maar de verlichte mens is niet geïnteresseerd in dergelijke krachten. Hij beschouwt de wereld als ware het een grassprietje. De verlichte mensen leiden een leven zonder iets te willen, terwijl ze zich spontaan met passende handelingen bezighouden. Niets, zelfs niet de hemelse lusthoven, brengt zoveel geluk als de wijsheid van de verlichte mens. Wanneer zijn eigen lichaam aan hitte en kou, etc., wordt onderworpen, beschouwt laatstgenoemde dat alsof dat alles bij iemand anders gebeurt. Hij leeft voor het welzijn van anderen, met een hart vol compassie voor alle schepselen. Hij kan in een grot leven, in een kluizenaarshut of in een huis, of hij kan voortdurend rondzwerven. Hij kan een student zijn of een leraar. Hij kan psychische krachten hebben of hij kan voor altijd in samādhi verkeren.

[VI.2.103] Nader over dit geschrift

Vasiṣṭha vervolgde:

Het is slechts het oneindige bewustzijn dat als deze wereldverschijning schijnt. Hoe zou het kunnen verdwijnen? Er is geen mogelijkheid voor het bestaan van iets anders dan het bewustzijn. Wanneer het lichaam verdwijnt, dan verdwijnt het bewustzijn niet. Als er zou worden gezegd dat het bewustzijn verdwijnt als het lichaam verdwijnt, dan zou dat een reden tot vreugde zijn, omdat saṃsāra en ellende dan ook verdwijnen! Als er zou worden gezegd dat het bewustzijn net zo lang bestaat als het lichaam bestaat, hoe is het dan mogelijk dat het dode lichaam niet bewust is? Geen van deze argumenten kloppen. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat werkelijk en wat het ook maar wenst te ervaren, dat ervaart het als bestaand, omdat er geen belemmering is voor de realisatie van zijn gedachten. De wereld werd nooit geschapen: wat is IS het oneindige bewustzijn.

Het is dit bewustzijn zelf dat zijn eigen oneindige mogelijkheden wenst te ervaren. Het kent zichzelf wanneer het zich van zichzelf gewaar is. Daarom zijn zelfs kennis en onwetendheid het zuivere bewustzijn en daarom bestaat een dergelijke tweedeling niet in werkelijkheid. Daarom moet men zichzelf serieus met het realiseren van het Zelf bezighouden; zelfkennis schenkt ons het beste van beide werelden.

Laat iedere vorm van mentale opwinding los en wees ieder moment van je leven toegewijd aan de studie en het onderzoek van dit geschrift. Je zal zeker verkrijgen waar je je voor inspant; maar als je het verwaarloost dan raak je het kwijt. De geest keert zich in de richting van de wijsheid of in de richting van de onwetendheid, afhankelijk van welke kant je het opstuurt. Zonder dit geschrift kan je het goede niet krijgen, noch nu noch op enig ander tijdstip. Voor de ultieme realisatie van de hoogste waarheid, hoef je daarom alleen maar dit geschrift vurig te onderzoeken. Dit geschrift brengt je meer goeds dan je vader, je moeder en al je vrienden bij elkaar.

De vreselijke ziekte die saṃsāra (gebondenheid aan het wereldlijke bestaan) wordt genoemd, wordt slechts genezen door zelfkennis en door geen enkele andere remedie. Het is betreurenswaardig dat je je tijd verspilt en dat je op het uur van de dood wacht. Dwaze mensen verspillen hun levens doordat ze roem en rijkdom najagen en dat willen vasthouden. Waarom gebruiken zij hun leven en hun tijd niet aan het onderzoek van de geschriften en aan het verkrijgen van onsterfelijkheid? Door zelfkennis kan men ongeluk en rampspoed met wortel en al vernietigen.

Het is alleen maar voor jouw eigen bestwil dat ik dag en nacht luid loop te roepen en de waarheid loop te verkondigen. Luister hier dus naar en besef dan het Zelf door het Zelf. Als je je nu niet van deze smartelijke ziekte ontdoet, wat zou je dan na je dood nog kunnen doen? Er zijn dan geen geschriften zoals deze, om je te helpen bij het verkrijgen van zelfkennis. Laat dit geschrift als een lamp schijnen, laat het je als een vader wekken en instrueren en laat het je als een vrouw vreugde schenken. In dit geschrift staat niets nieuws; maar de waarheid wordt er op een plezierige manier met een aantal verhalen in gepresenteerd. De waarheid die in dit geschrift wordt verkondigd is belangrijk; niet de persoon die de waarheid heeft verkondigd of die het geschrift heeft samengesteld.

Vasiṣṭha vervolgde:

Men zou zich niet moeten inlaten met iemand anders die dit geschrift, op grond van onwetendheid of door misleiding, belachelijk maakt en het kleineert. Ik weet wat ik ben en ik weet wie jullie allen zijn. Ik ben slechts jullie eigen bewustzijn en ik zit hier om jullie te onderrichten: ik ben noch menselijk, noch hemels of goddelijk. Ik ben hier als de vrucht van je eigen verdienste. In werkelijkheid ben ik noch dit, noch het andere.

Men moet in deze wereld de passende remedie vinden voor de ziekte die saṃsāra (wereld-illusie) wordt genoemd. Tenzij men een desinteresse ontwikkelt voor het objectieve en materiële bestaan van deze wereld, kan het geloof of de gedachte in het bestaan daarvan niet worden afgezwakt. Er bestaat geen ander middel waarmee het Zelf van zijn onzuiverheid (d.w.z. van zelfbegrenzing) kan worden ontdaan. De

enige manier daartoe bestaat eruit om de vāsanā (de zelfbegrenzing c.q. de conditionering c.q. de gedachte dat de wereld bestaat) te verzwakken. Als het object zou bestaan, dan is de gedachte van zijn bestaan natuurlijk; maar het bestaat niet, al lijkt het in de afwezigheid van het licht van onderzoek wel zo te zijn.

Het ogenschijnlijke bestaan van de wereld heeft geen werkelijke oorzaak; hoe zou het effect van iets wat onwerkelijk is, iets anders dan onwerkelijk kunnen zijn? Hoe zou een immateriële (spirituele) oorzaak een materieel effect teweeg kunnen brengen? In het zuivere bewustzijn kan geen materie oprijzen, net zomin als er een schaduw in de zon zou kunnen bestaan. Het is niet juist om te zeggen dat de wereld een zuivere en toevallige combinatie van atomen is; dat zijn inerte substanties. De schepping van de wereld is geen daad van onwetendheid, maar als het anderzijds een daad van intelligentie zou zijn, waarom zou een intelligent wezen zich als een dwaas met dergelijke futiele handelingen willen vermaken? Het is daarom duidelijk dat de wereld een verschijning is en geen bestaan heeft. We lijken in de zuivere leegte te bestaan, net zoals er objecten in een droom bestaan. De wereld is slechts het zuivere bewustzijn en tussen die twee bestaat geen enkel verschil; de ene drukt zich op twee manieren uit, net zoals 'lucht' en 'beweging in de ruimte'. Het oneindige bewustzijn plus de verschijning wordt de wereld genoemd; de wereld minus zijn vorm (verschijning) is het oneindige bewustzijn (de verschijning is illusoir en de illusie bestaat niet). Net zoals het bewustzijn dromen schept in een dromer, zo schept het ook de wereld in de wakende staat; ze worden beide uit dezelfde substantie gevormd. Waar is dan de werkelijkheid van het lichaam, of zelfs van de schepper Brahmā? Dat is het eerste droomobject dat in het bewustzijn oprees.

Alleen Brahman bestaat, zelfs het kosmische wezen bestaat niet. Maar dit alles wordt gedurende een lange periode ervaren, alsof alles wel werkelijk bestaat. Dat wat onwerkelijk is, is alleen maar onwerkelijk, zelfs als het gedurende een lange periode wordt ervaren, zelfs als iedereen het ervaart. Vanaf de schepper Brahmā tot aan een pilaar aan toe zijn alle materiële verschijningen onwerkelijk, net zoals objecten die in een droom worden gezien onwerkelijk zijn. Deze objecten lijken een vorm te hebben, net zoals de droomobjecten gedurende de droom een vorm lijken te hebben. Kun je me dan uitleggen wat een materieel bestaan inhoudt en wat de objecten van deze wereldverschijning zijn? Waar zijn ze? Wat zijn ze? Wat is eenheid? Wat is diversiteit? Wat ben ik? Wat zijn de gedachten betreffende de objecten van het bestaan? Wat zijn de gedachten en de vāsanā's of de zelfbegrenzing c.q. de psychologische conditionering waardoor de gedachte van de wereldverschijning wordt bestendigd? Waar zijn ze? Ze zijn er niet! Realiseer je dit en rust in een staat van nirvāṇa.

[VI.2.104, 105] Het niet-bestaan van de wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

De subtiele geluidstrilling vormt de ruimte en de subtiele trilling van de aanraking vormt de lucht. Uit hun wrijving komt hitte (het vuur-element) voort. Wanneer het

vuur dooft ontstaat het water. De aarde rijst er uit op wanneer ze allemaal samenkomen. Maar dit alles is slechts een spel van eenvoudige trillingen zonder vorm. Hoe komt vorm dan tot bestaan? Door hier gedurende langere tijd op te reflecteren, kom je tot het inzicht dat het bewustzijn vorm tot stand brengt. Waarom begreep je dit niet vanaf het begin? In werkelijkheid bestaan er noch grove elementen, noch vormen; ze rijzen op zoals in een droom. Als er vormen in een droom oprijzen, dan rijzen ze ook in de wakende staat op. Wanneer dit wordt ingezien, is er bevrijding. Of het lichaam nu blijft bestaan of dat het verdwijnt, maakt niets uit.

Noch in de wakende staat, noch in de droom bestaat er een werkelijke wereld. Het bewustzijn als zodanig ervaart zichzelf en die ervaring wordt de wereld genoemd. Net zoals de wereld die in een droom wordt gezien 'niets' is, zo is de wereld die in de wakende staat wordt gezien ook 'niets'. Net zoals de droom die door de ene mens wordt ervaren, niet wordt gekend door de mens die ernaast ligt te slapen, zo is de ervaring van de ene mens in deze wereld niet bekend aan de ander.

In de droom lijkt de onvruchtbare vrouw een zoon te hebben: in de wakende staat lijkt het onmogelijke te zijn gebeurd. Het onwerkelijke lijkt werkelijk te zijn. Iets dat niet werkelijk wordt ervaren, schijnt een werkelijke ervaring te zijn, net zoals men in een droom zijn eigen begrafenis kan ervaren. Wanneer iemand droomt dat hij in een put valt, verandert het bed waar hij in ligt in de put. In een verblindend licht kun je niets zien (net zoals wanneer het donker is).

In de droom sterft de dromer en hij moet dan zijn gedroomde familieleden achterlaten. Maar vervolgens wordt hij wakker en is hij bevrijd van het leven en van de dood uit zijn droom. Op dezelfde manier geldt dat men sterft na hier gedurende langere tijd vreugde en verdriet te hebben ervaren. De dromer ontwaakt om vervolgens een andere droom te ervaren, namelijk de droom die de wereld wordt genoemd. Op dezelfde manier geldt dat als iemand deze wereld heeft ervaren, hij weer naar een andere wereld gaat. Terwijl hij droomt beseft de dromer niet dat de vorige droom iets onwerkelijks (een droom) was. Op dezelfde manier geldt dat iemand zich de voorbije levens niet herinnert, maar dat hij slechts het huidige leven als iets werkelijks beschouwt. Er wordt gezegd dat de dromer 'ontwaakt' als zijn slaap voorbij is; en op dezelfde manier geldt dat degene die in deze wereld leeft en dood gaat, weer ergens anders ontwaakt. Het verschil tussen het dromen en het wakker zijn is daarom slechts arbitrair en academisch. Beiden zijn gebaseerd op de ene werkelijkheid van het oneindige bewustzijn.

Alle bewegende en bewegingsloze dingen zijn louter het zuivere bewustzijn. Wanneer er een denkbeeldige gedachte van verdeeldheid in oprijst, wordt het bewustzijn de wereld genoemd. Een pot is louter de klei; bij afwezigheid van de klei is er ook geen pot. Alle objecten zijn het zuivere bewustzijn en als er geen bewustzijn is, is er ook niets te zien. Het water is vloeibaar; zonder zijn vloeibaarheid is het ook geen water (wat is gedehydrateerd water?). Zo is het ook met het bewustzijn. Alles hier is het bewustzijn; zonder het zuivere bewustzijn bestaat er niets.

[VI.2.106] Ongeldigheid van de leer van oorzaak en gevolg

Vasiṣṭha vervolgde:

Hetzelfde ding heeft voor het gemak twee namen gekregen: de twee (waken en slapen) zijn hetzelfde, net zoals twee kopjes water ook hetzelfde zijn. Dat wat ze gemeenschappelijk hebben, dat wat hun gemeenschappelijke bestaansgrond is, is het zuivere bewustzijn.

De bestaansvorm (de natuur) van een boom die door zijn wortels voeding opneemt en bestaat, is het zuivere bewustzijn. Zo geldt ook dat wanneer iemands wensen zijn verdwenen en wanneer de geest volledig tot rust is gekomen, er het zuivere bewustzijn is. In het geval van een gezond mens geldt dat het zuivere bewustzijn er is, wanneer zijn geest vrij is van objectieve gedachten en hij nog niet in slaap is gevallen. De natuur die in het gras en in de klimplanten die zonder het gevoel van mijn-heid in het juiste seizoen groeien bestaat, is het zuivere bewustzijn. De natuur van iemand die vrij is van waarnemingen en gedachten maar die niet dood is en wiens wezen zo helder en zuiver is als de winterlucht, is het zuivere bewustzijn. Het zuivere wezen van het hout en het gesteente die bestaan zoals ze werden geschapen en ook de geest van de zuivere wezens, is het zuivere bewustzijn. Het zuivere bewustzijn (cid-ākāśa) is dat waarin alle dingen bestaan, van waaruit ze tevoorschijn komen, wat alles is en wat alles in alles is.

Wanneer de slaap voorbij is, rijst de wereldverschijning op; wanneer dat verdwijnt is er het zuivere bewustzijn (cidaṃbaraṃ). Dat 'niets' dat overblijft als alles door 'niet dit, niet dit' wordt ontkend, is het zuivere bewustzijn (cidaṃbaraṃ). Het gehele universum zoals het was en zoals het is, is louter het zuivere bewustzijn. Zelfs wanneer er sprake is van het waarnemen van vormen en van het vastpakken van gedachten en concepten, ook dan bestaat er alleen dat bewustzijn.

Dit wetende, wees dan, zelfs terwijl je de zintuiglijke objecten waarneemt, vrij van conditionering, net zoals een mens die slaapt toch innerlijk 'wakker' is. Blijf innerlijk zo stil als een rots, terwijl je praat, loopt, drinkt en eet. Deze wereld wordt helemaal niet geschapen, want het heeft geen oorzaak; zonder oorzaak is er ook geen gevolg. Daarom blijft het bewustzijn als het bewustzijn, zonder een verandering. Wanneer de ervaring van zijn eigen inherente mogelijkheden wordt bestendigd, verschijnt het als deze wereld. Daarom wordt deze objectieve wereld helemaal niet geschapen, het bestaat niet en zal niet tot bestaan komen; het zal ook niet verdwijnen, want hoe zou iets wat niet bestaat kunnen verdwijnen? Dat wat er lijkt te bestaan, is de reflectie van het bewustzijn in zichzelf. Omdat er geen dualiteit is, bestaat er noch een reflectie, noch een verschijning. Wie weet of dat 'wat is' werkelijk of onwerkelijk is?! Wie weet waarom en hoe een mens droomt of wat die dromen zijn, behalve dan dat ze ons eigen bewustzijn zijn. De schepper en alle dingen zijn louter het zuivere bewustzijn. Wanneer dit wordt ingezien, wordt het Brahman genoemd; wanneer het niet wordt beseft, wordt het een illusie, māyā, de onwetendheid en de wereld genoemd. Het is alleen maar dat bewustzijn dat zichzelf kent als: 'Ik ben de berg', 'Ik

ben Rudra', 'Ik ben de oceaan' en 'Ik ben de kosmische persoon', net zoals een mens tijdens zijn droom denkt dat dit allemaal in zijn droom bestaat. Alle externe objecten worden in de spiegel van iemands eigen bewustzijn gereflecteerd en dat wordt onmiddellijk ingezien wanneer het wordt onderzocht. Wanneer het zo wordt onderzocht, beseft men dat hun echte natuur uit het zuivere bewustzijn bestaat.

[VI.2.107-108] Het verhaal van Vipaścit

Vasiṣṭha vervolgde:

Het hele universum is het zuivere bewustzijn, maar als een object is het een inerte verschijning. Daarom lijkt alles – met inbegrip van jij en ik – te leven, maar toch is alles als het ware dood. Neem in de wereld afstand van het idee van een wereld en neem afstand van het idee van jij en ik dat in onszelf bestaat en doe dan wat je moet doen. Waarom? Waarom komt deze wereldverschijning überhaupt tot bestaan? Daarvoor bestaat geen reden, net zoals er aan het spel van een jong kind geen reden of motivatie ten grondslag ligt. Daarom moet men zijn tijd niet verspillen met het onzinnig vergaren van kennis omtrent de materie en de geest; wanneer iemand goud zoekt gaat hij toch ook niet de lucht poetsen!

Luister eens naar het volgende verhaal: In dit universum, op dit continent van Jaṃbūdvīpa, was eens een beroemde stad (Tatam genaamd) en die stad werd geregeerd door een koning die Vipaścit (letterlijk: geleerd, wijs) heette. Zijn glorie was onbeschrijfelijk. Zelfs de hofdichters hadden al hun talenten uitgeput zonder tot een volledige omschrijving van al zijn deugden te kunnen komen. Ze hielden van hem en verkeerden graag in zijn gezelschap. Hij hield ook van hen en gaf hen dagelijks gulle giften. Hij was toegewijd aan de brāmaṇa's (priesters) en ook aan het vuur dat hij dagelijks vol devotie aanbad.

Zijn vier ministers bewaakten nauwgezet de vier grenzen van zijn rijk. Vanwege hun wijsheid en moed was de koning zegenrijk en onoverwinnelijk. Op zekere dag werd hij door een wijze uit het oosten bezocht. Die had een moeilijke en nare boodschap voor de koning.

Hij zei: "O koning, u heeft zich met handen en voeten aan deze wereld gebonden. Luister nu naar wat ik heb te zeggen en besluit vervolgens wat u te doen staat. De minister die de oostzijde van uw stad bewaakte is dood, degene die het zuiden bewaakte probeerde ook de oostzijde te verdedigen en werd door de vijand overweldigd. Hij is nu ook dood. Toen de minister die het westen bewaakte zich naar het zuiden spoedde, werd hij door de vijand onderschept en gedood."

Terwijl hij dit vertelde, kwam een andere man gehaast het hof binnen en verkondigde dat de minister die het noorden bewaakte bij de paleispoort stond. De koning alarmeerde zijn leger en verzocht om de minister binnen te laten komen. De minister kwam binnen en begroette de koning. Hij was zwak en zijn ademhaling ging zwaar. Door zijn zwakte was hij door de vijand overweldigd. Hij zei tegen de koning: "Heer, de drie andere ministers zijn naar het dodenrijk gegaan teneinde dat rijk voor u te veroveren. Alleen u bent in staat om hier de vijand te verslaan."

Ondertussen kwam er nog een andere man het hof binnen en die rapporteerde: "Heer, de stad is volledig door de vijand omsingeld. Hun wapens worden overal gezien. Ze zijn bijzonder sterk, het lijken wel demonen. Hun wapenrusting weerkaatst evenveel licht als uw eigen glorie. Hun legers zijn in een excellente slagorde opgesteld. Ze zijn woedend en hun strijdkreten zijn krachtig. De heer van dat leger zond me om u deze boodschap over te brengen. Doe nu wat passend is."

Na deze boodschap te hebben overgebracht, ging de man weer weg. Iedereen in het leger van de koning maakte zich klaar voor het gevecht en ze staken hun armen en hun wapens omhoog.

[VI.2.109-110] Vipaścit (vervolg): de oorloog van de wijze koning met de barbaren

Vasiṣṭha vervolgde:

Ondertussen hadden alle ministers zich rondom de koning verzameld. Ze gaven hem het volgende advies: "Heer, we hebben de situatie betreffende onze vijand zorgvuldig geanalyseerd. We zijn tot de conclusie gekomen dat het in dit geval niet zinnig is om op een van de drie vreedzame manieren op de vijand te reageren en dat alleen de vierde – een straf of geweld - aan de orde is. Het is namelijk een feit dat we ons voor wat betreft deze vijanden tot nu toe nog nooit als een vriend of als een partner hebben gedragen; en daarom is dat nu ook zinloos. De volgende groepen vijanden komen niet voor vreedzame onderhandelingen in aanmerking: de zondaars, de barbaren, de vreemdelingen, degene die onderling sterk saamhorig zijn en ook degenen die onze zwakheden goed kennen. Laat er daarom geen uitstel zijn. Geef het bevel voor een algehele mobilisatie en voor de voorbereiding voor een totale oorlog."

De koning gaf de nodige bevelen en zond de ministers naar het slagveld en zei dat hij zich bij hen zou voegen na eerst zijn gebruikelijke offers aan het heilige vuur te hebben gebracht. Vervolgens ging hij zich baden en hij ging naar het vuur toe om het te aanbidden. Hij bad: "Heer, tot nu toe heb ik al mijn vijanden moeiteloos overwonnen en heb ik over dit uitgestrekte rijk geregeerd en mijn heerschappij over de verschillende eilanden en continenten uitgeoefend. Ik heerste over vele mensen, inclusief de demonen. Maar nu ben ik daarvoor misschien wel te oud geworden. Daarom denken mijn vijanden dat het nu een goede gelegenheid is om mijn rijk binnen te vallen. Heer, tot nu toe heb ik verschillende offerandes gebracht aan het heilige vuur, vandaag bied ik u mijn eigen hoofd als offer aan. Ik smeek u dat er uit dit vuur vier machtige wezens zullen ontstaan, gelijk de vier armen van de Heer Nārāyaṇa."

Dit gezegd hebbende onthoofdde de koning zichzelf met groot gemak en op hetzelfde moment viel zijn lichaam samen met het afgehouwen hoofd in het vuur. De koning rees weer op uit het vuur in de vorm van vier stralende strijders met een ongelooflijke straling en vitaliteit en toegerust met de beste wapens die iedere beschrijving te boven gaan. Het was zonneklaar dat zij niet overwonnen konden

worden door welk wapentuig van de vijand dan ook, of het nu raketten, een mantra, drugs of wat dan ook zou zijn.

Op dat moment rukten de strijdkrachten van de vijand op. Er ontstond een verschrikkelijk gevecht. De lucht werd door rook en projectielen versluierd. Zwaarden glommen, er werd continu met vuurwapens geschoten; het was een verschrikkelijk schouwspel. Er ontstond een rivier van bloed waar zelfs de olifanten in werden meegesleurd. Hier en daar botsten er twee projectielen in de lucht tegen elkaar waardoor de lucht, door het licht dat daaruit ontstond, werd verlicht. In de geest en in het hart van alle krijgslieden bestond slechts één enkele gedachte: 'Ik moet de vijand doden, anders word ikzelf gedood.' De oorlog bracht ook de tot dan toe sluimerende, goede en nobele kwaliteiten van de mensen naar buiten. Aan de andere kant was er ook sprake van zeer wreed gedrag. Zo hier en daar doodden de krijgslieden zelfs de vluchtelingen en ze plunderden wat ze maar konden.

De mensen die niet direct bij de oorlog waren betrokken (zij die niet meevochten) vluchtten weg uit het gebied. Het slagveld was vol krijgslieden voor wie het onderscheid tussen leven en dood niet meer bestond.

[VI.2.111-112] Vipaścit (vervolg): de vlucht van de vijandige legers

Vasiṣṭha vervolgde:

De koning trok in zijn vier verschijningsvormen vanuit vier verschillende richtingen op naar het slagveld. Hij zag dat zijn eigen leger veel zwakker was dan het goed voorbereide en goed bewapende leger van de vijand. Hij overwoog bij zichzelf: "De wijze Agastya dronk de oceaan; ik moet nu een andere Agastya worden en de oceaan van het vijandige leger leegdrinken." Hij dacht aan de windraket die daarop ogenblikkelijk naar hem toe kwam. Hij bracht opnieuw een eregroet, bad ten gunste van zijn onderdanen en richtte de raket op het vijandige leger. Onmiddellijk waren er overal hele hordes raketten en wapens. De orkaan deed denken aan de winden van de kosmische vernietiging. Wis en waarachtig, door de kracht van de raket werd de vijand binnen de kortste tijd weggevaagd. De windraket veroorzaakte tevens hevige regens, zware rukwinden en dikke, donkere wolken.

De diverse vijandelijke legeronderdelen vluchtten verschillende kanten uit. Het Cedi-leger (van het land van slangen en parels) vluchtte zuidwaarts. De Pārsis kwamen om in het bos Vaṇjula. De Darada soldaten verscholen zich in de grotten. De Daśārṇa krijgslieden, die de nabijgelegen bossen invluchtten, werden daar door de leeuwen gedood. De krijgslieden uit het Śaka territorium konden de ijzeren raketten niet verdragen en zij vluchtten trillend van angst weg. De soldaten van het goudkleurige Tuṅgaṇa leger werden door bandieten van hun kleding beroofd en vervolgens door de demonen opgegeten.

De overlevenden van het vijandelijke leger verborgen zich in de Sahya-adri bergen en rustten daar gedurende zeven dagen. De hemelse wezens (vidhyādhara-vrouwen) verzorgden hun wonden. Deze vrouwen kwamen uit het gebied Gāndhāra. De krijgslieden uit Hūṇa, Cīna en Kirāṭa werden door de raketten van koning Vipaścit

afschuwelijk verminkt. Zelfs de bomen waren bang voor de kracht van de koning en bleven daarom nog lang na het einde van de oorlog onbeweeglijk staan.

De luchtmacht uit de regio Vidūra werd door de wind gegrepen en stortte in het meer neer. De infanterie kon door de stortregens zelfs niet meer vluchten. De Hūṇa's die naar het noorden waren gevlucht, kwamen in het drijfzand terecht en kwamen erin om. De Śaka's die naar het oosten waren gevlucht, werden door de koning gevangengenomen en na één dag weer vrijgelaten.

De soldaten van het Mandra territorium zochten hun toevlucht op de Mahendra berg. Ze hesen zichzelf letterlijk stukje bij beetje omhoog en vielen neer bij een kluizenaarshut van de wijzen die hen te eten en te drinken gaven, etc. Ze beklommen de berg om aan de dood op het slagveld te ontkomen en om voedsel te bedelen; maar in plaats daarvan kregen ze van de goden van de berggrot twee cadeaus (onmiddellijke veiligheid en het gezelschap van de wijzen die oneindige vrede verzekeren). Door toeval (de kraai en de kokosnoot) volgt het goede soms op het kwade. De Daśārṇa soldaten aten per ongeluk gif en zij overleden daaraan. De Haihaya soldaten aten per ongeluk helende kruiden die hen veranderden in hemelse wezens met het vermogen om in de lucht te vliegen.

[VI.2.113, 114, 115] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de oceaan

Vasiṣṭha vervolgde:

De vier koningen (die Vipaścit waren) achtervolgden de vluchtende vijand over een grote afstand. Gedreven door het inwonende en almachtige bewustzijn waren ze begonnen aan de verovering van de hele wereld, digvijaya genaamd. Over een lange afstand trokken ze met hun eigen leger op. Omdat ze zonder pauze of rust marcheerden, raakten zowel het eigen leger (inclusief hun uitrusting) als ook het leger van de vijand dat ze achtervolgden, verzwakt en ze gingen allemaal ten onder. Ook de raketten die de koningen bij zich hadden waren ondertussen onbruikbaar geworden, net zoals vuur dooft als alle brandstof is opgebrand.

De vier koningen gingen vier verschillende richtingen uit, tot ze bij enorme oceanen aankwamen. De overgebleven raketten vielen in de door hevige regens veroorzaakte modder en daardoor gingen deze raketten teloor. Met grote verwondering keken de vier broers naar de grenzeloze oceaan[27].

De ministers van de koning die hen tijdens deze expeditie waren gevolgd, richtten de aandacht van de koningen op de prachtige vergezichten – de bossen, de bomen, de oceanen, de bergen, de wolken en ook op de stammen die in de heuvels leefden[28]. Net zoals Brahman – alhoewel één – in verscheidenheid lijkt te zijn opgedeeld en net zoals Hij – alhoewel oneindig – deze eindige en vergankelijke wereld lijkt te hebben geschapen, zo lijkt deze oceaan – alhoewel één – in verschillende oceanen te zijn verdeeld en lijkt het zowel het eeuwige als het vergankelijke golven te zijn.

---

[27] Er volgt hierna een prachtige poëtische beschrijving van de oceaan (S.V.).

[28] In de tekst wordt van dit alles een poëtische beschrijving gegeven. Er wordt ook een 'tegengestelde' vergelijking gegeven. (S.V.)

De ministers wezen naar nog meer oceanen en zeiden: "Heer, hier op deze oceaan rust Nārāyaṇa. Hier in die andere oceaan houden zijn vijanden (de demonen) zich verscholen. Onder die oceaan daar ligt een gebergte verborgen. Onder deze oceaan hier bevindt zich het kosmische vuur met zijn onvoorstelbare hitte, samen met de wolken van de kosmische vernietiging. Hoe wonderbaarlijk is het dat deze oceaan zo groot is, zo stevig is gevestigd en in staat is om zo'n grote last te dragen. Kijk naar de maan. Als die in het oosten opkomt, dan spreidt het zijn zachte licht over alles uit en brengt op die manier voorspoed aan iedereen. Het bevrijdt eenieder van zijn angst voor de duisternis en de nacht. Maar zelfs deze maan is bezoedeld met donkere plekken. Als dat al het geval is met deze hemellichamen, wat zouden we dan op de wereld een onbezoedeld object kunnen noemen, wat zullen we in deze wereld dan goed en excellent kunnen noemen, iets dat niet in een oogwenk door de tijd of het noodlot kan worden bezoedeld? Zoiets bestaat er niet op deze wereld."

[VI.2.116] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de ruimte

De ministers en andere aanwezigen zeiden:

"O koning, kijk hoe de heersers over de grenzen van de wereld met elkaar in strijd zijn gewikkeld. De hemelse nimfen besturen de ruimtevaartuigen die de in het gevecht gedode edelen van hier wegbrengen. Dit wordt als de beste van alle levenswijzen beschouwd: dat iemand, zonder met de gemeenschap in botsing te komen, een leven van voorspoed, gezondheid en rijkdom leeft en dat hij voor het welzijn van anderen een rechtvaardige oorlog voert. Hij die zonder het oorlogsrecht te schenden een ander doodt wanneer hij door laatstgenoemde tot een gevecht wordt uitgedaagd, is een held en hij gaat naar de hemel.

O koning, kijk eens naar de ruimte waar de machtige goden en demonen zich in de vorm van sterren vertonen en dat tevens plaats biedt aan de beweging van machtige planeten en sterren, zoals de zon en de maan. Dwazen beschouwen het zelfs nu nog als een lege ruimte. Ondanks de beweging van al deze sterren en planeten, ondanks het gevecht tussen de goden (licht) en de demonen (duisternis) wordt deze ruimte daardoor op geen enkele manier verontreinigd (bezoedeld c.q. veranderd).

O ruimte! Hoewel u de zon en ook heer Nārāyaṇa met zijn gevolg aan goden op uw schoot draagt, heeft u toch de in u verblijvende duisternis niet afgestoten. Dat is echt een groot mysterie. We beschouwen de ruimte immers toch juist als wijs en verlicht, omdat het niet wordt aangetast door de werelden die er in (de ruimte) verblijven.

O ruimte! Overdag bent u helder. Tijdens de zonsondergang en de schemering bent u karmijnrood. In de nacht bent u donker. U bent zonder materie. U houdt de last van welke materie dan ook niet vast, noch draagt u haar. Daarom wordt u als māyā beschouwd. Niemand, zelfs niet de geleerden en de wijzen, kunnen u en uw werkwijze ten volle begrijpen. O ruimte, hij die niets bezit, bereikt alles. U bent in uzelf de zuivere leegte en toch maakt u dat alles kan groeien en bloeien.

In de ruimte bestaan geen steden en dorpen, geen bossen en parken, geen bomen of schaduw, en toch trekt de zon iedere dag haar baan door de ruimte. Werkelijk, de edelen doen zonder mankeren hun plicht, hoe moeilijk of vervelend dat ook moge zijn.

Alhoewel het schijnbaar niets doet, regelt de ruimte de groei van de planten en de bomen door te voorkomen dat ze te uitbundig groeien. Datgene waarin de oneindige universums tot bestaan komen en waarin ze weer verdwijnen – hoe zou die ruimte als van alles leeg kunnen worden beschouwd? Er is vast iets mis met die geleerden."

[VI.2.117 - 121] Vipaścit (vervolg): het verhaal van de twee geliefden

De ministers en de andere aanwezigen vervolgden[29]:

"O heer, kijk die kraanvogel toch eens. Hoe hij vlijtig en efficiënt een vis vangt en opeet. Slechte mensen zien in het natuurlijke gedrag van de kraanvogel de rechtvaardiging voor hun eigen kwaadaardige doctrine dat ook zij omwille van hun eigen zelfzuchtige redenen anderen moeten vernietigen.

Kijk eens naar de pauw. Hij lest zijn dorst met het zuiverste regenwater. Hij drinkt niet van het vervuilde water uit de riolen en de kanalen. Hij herinnert zich daarentegen voortdurend de wolken en de daaruit vallende regen en daarmee is hij tevreden. Wanneer het hart vol devotie is jegens de heiligen, worden zelfs de onplezierige ervaringen plezierig.

O koning, kijk eens naar het jonge paar dat daar met elkaar praat en zit uit te rusten. De jonge man, smoorverliefd op zijn geliefde, ziet haar nu na een lange scheiding eindelijk weer terug. Dit zei hij tot haar:

"Liefste, luister naar wat er op een dag tijdens onze scheiding met me gebeurde. Ik keek naar een wolk en smeekte de wolk om aan jou een boodschap over te willen brengen. Ik verlangende zo intens naar jou dat ik flauwviel. Mijn adem stokte. Mijn geheugen liet me in de steek. Mijn lichaam werd zo koud en stijf als een stuk hout. Wie zou het verdriet dat door de scheiding met een geliefde wordt veroorzaakt ooit goed kunnen beschrijven?

Reizigers die dit zagen gebeuren, dachten dat ik dood was en maakten voorbereidingen voor de crematie van het armzalige lichaam. Ik werd naar het crematorium gebracht. Ze legden me op de brandstapel en staken het in brand. Na enkele ogenblikken ervaarde ik allerlei vreemde gevoelens en sensaties en visioenen. Ik voelde dat ik in een gat in de grond viel. Jouw liefde en de contemplatie op jouw vorm waren de wapenrusting waardoor ik werd beschermd. In mijn hart genoot ik van jouw gezelschap. Zelfs nu herinner ik me nog de kleinste details van het verliefde gedartel waarin we (onszelf vergetend) van elkaar genoten. Ondertussen zag ik de

[29] De volgende paar hoofdstukken staan ook vol met zeer poëtische en artistieke beschrijvingen van natuurverschijnselen, van de planten- en dierenwereld, vol met interessante spirituele parabels, waar de volgende twee slechts een voorbeeld van zijn. – S.V.

vlammen om me heen." Toen het meisje dit hoorde viel ze flauw, maar de geliefde bracht haar weer bij kennis en ging door met zijn verhaal:

"Onmiddellijk schreeuwde ik: 'Brand, brand' en ik ontwaakte uit de flauwte. De mensen die om de brandstapel heen stonden dachten dat ik uit de dood was teruggekomen en ze waren zeer verheugd. Ze zongen en dansten. We gingen allen terug naar huis."

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat ze dit allemaal hadden gehoord, aanbad de viervoudige Vipaścit het vuur. De vuurgod verscheen aan hen. Ze smeekten hem: "We wensen dat we het uit de vijf elementen opgebouwde universum ten volle mogen aanschouwen. Sta ons toe dat we niet zullen sterven voor we alles hebben gezien – zoveel als maar mogelijk is met behulp van het fysieke lichaam en alles wat daaraan voorbij gaat met behulp van de geest." De vuurgod vervulde hun wens en verdween.

[VI.2.124] Vipaścit (vervolg): de vierdelige staat van koning Vipaścit

Rāma vroeg:

Heer, hoe kwam het dat, alhoewel de viervoudige Vipaścit één persoon met één bewustzijn was, ze alle vier een verschillende wens hadden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Hoewel het bewustzijn één, niet duaal en alomtegenwoordig is, lijkt het veelvoudig te worden, net zoals de geest van iemand die slaapt (droomt). Net zoals de spiegel omdat het zuiver is diverse objecten reflecteert, zo reflecteert het bewustzijn omdat het absoluut zuiver is alles in zichzelf. Hoewel de spiegels van hetzelfde materiaal gemaakt kunnen zijn, reflecteren ze tot in het oneindige de verschillende objecten in elkaar. Op dezelfde manier reflecteert het bewustzijn in zichzelf alles wat er maar voor wordt geplaatst.

Op die manier lijkt diversiteit één te zijn, maar het is zowel divers als niet-divers (één); omdat het noch divers, noch niet-divers is, is het zowel divers als één. Daarom werd alles wat er maar voor de viervoudige Vipaścit verscheen in zijn bewustzijn gereflecteerd en dat werd door hem ervaren. Yogi's kunnen, hoewel ze ogenschijnlijk op één plaats blijven, overal hun handelingen verrichten en ze kunnen alle dingen in alle drie de periodes van tijd ervaren. Het water dat één is en dat alles doordringt, doet verschillende dingen op een en hetzelfde moment en het lijkt verschillende ervaringen te ondergaan. Wanneer hij de wereld beschermt vervult de éne Viṣṇu verschillende functies met zijn vier armen, respectievelijk met zijn vier lichamen. Een schepsel (een dier) met meerdere armen, grijpt iets met twee armen en doodt datzelfde ding met zijn andere armen. Op die manier verrichtten ook de Vipaścit-koningen die verschillende handelingen.

Ze sliepen elk op een ander grasbed op de aarde. Ze leefden en vermaakten zichzelf op verschillende continenten. Ze zwierven in verschillende bossen rond. Ze dwaalden door de woestijnen. Ze verbleven op de toppen van de bergen en in de diepten van de oceanen. Soms verborgen ze zichzelf in de berggrotten. Ze

vermaakten zich op de oceanen en in de wind, zowel op de golven als op het strand, en ze vermaakten zich in de steden.

Omdat hij door de hemelse wezens was betoverd sliep de naar het oosten getrokken Vipaścit gedurende zeven jaar op de helling van de zonsopkomstberg op het continent dat Śāka heet; en omdat hij van het water uit de rots had gedronken, werd hijzelf ook van steen. De Vipaścit die op hetzelfde continent westwaarts naar de zonsondergangsberg was gegaan, werd betoverd door een nimf met wie hij zich een maandlang had vermaakt. De Vipaścit die naar het zuiden was getrokken verbleef gedurende enige tijd incognito in het geelwortelbos. Als gevolg van de toverspreuk van een hemels wezen leefde hij tien dagen lang als een leeuw. Overweldigd door een kwelgeest leefde hij gedurende tien jaar als een kikker. De Vipaścit die naar het noorden was vertrokken verbleef honderd jaar in een put in de Nīlagiri (blauwe berg) op het Śāka continent. Degene die westwaarts was gegaan leerde de methode om zich in een hemels wezen te kunnen veranderen en leefde veertien jaar lang als een hemels wezen (vidyādhara).

[VI.2.125] Vipaścit (vervolg): de verlichting van koning Vipaścit

Vasiṣṭha vervolgde:

Toen de koning die naar het oosten was gegaan werd betoverd door het water dat hij had gedronken, werd hij gered door de koning die naar het westen was vertrokken. Toen de koning die naar het westen was gegaan in een rots veranderde, werd hij met behulp van een stuk rundvlees, enz. gered door de koning die zuidwaarts was getrokken. Toen de koning die westwaarts ging door een vrouwelijke kwelgeest in de vorm van een koe in een stier was veranderd, werd hij nogmaals gered door de koning die naar het zuiden was gegaan. Toen de koning die naar het zuiden ging in een hemels wezen was veranderd, werd hij door een ander hemels wezen gered op voorspraak van de koning die naar het westen ging. Toen de koning die oostwaarts ging in een leeuw was veranderd, werd hij gered door degene die naar het westen was getrokken.

Rāma vroeg:

Maar hoe konden deze yogi's in de drie verschillende tijden toch zulke verschillende handelingen verrichten? Vertel me dit alstublieft.

Vasiṣṭha vervolgde:

Welke uitleg de onwetenden hier ook maar aan willen geven, laat ze hun gang maar gaan: luister alleen maar naar de verlichte uitleg.

In de zienswijze van de kenners van de waarheid bestaat er niets anders dan het zuivere en oneindige bewustzijn, het objectieve universum daarentegen bestaat absoluut helemaal niet. Er bestaat noch een schepping, noch het tegenovergestelde. Degene die voor altijd in dit zuivere oneindige bewustzijn rust, is de alomtegenwoordige en almachtige Heer; hij is het alles en hij is het Zelf van allen, altijd. Vertel me, wie zou hem kunnen beperken, hoe, waar en wanneer? Het alomtegenwoordige schijnt hoe en wanneer hij maar wil, want hij is het Zelf van allen. Wat is er nou niet

aanwezig in het Zelf van allen? Daarom schijnt hij hoe, waar en wanneer hij wil, ongeacht of het nu in het verleden, in de toekomst of in het heden is en ongeacht of de handeling nu plaatsvindt in een grove of in een subtiele staat. Zonder ooit zijn werkelijkheid als het zuivere bewustzijn af te leggen, functioneert hij ver weg en dichtbij, schept hij een eeuwigheid of een ogenblik. Dit alles bestaat in het Zelf slechts als de verschijning van māyā (illusie); hij is ongeboren en ongeschapen en hij wordt nergens door beteugeld of geremd. Wat IS, is zoals het is. Wat er ook IS, dat is het homogene bewustzijn; en dat als zodanig is de drie werelden. Het is het Zelf van de wereld, het is de vorm van de wereld die uit de tweedeling van het bewustzijn in het subject en het object is opgerezen. Wie heeft deze getuige van alles geschapen, dit subject van alles – hoe en wanneer?

Voor dit bewustzijn is niets onmogelijk. Het bewustzijn van Vipaścit was wakker geworden, maar had de hoogste staat nog niet bereikt. Hoewel het één is, manifesteert het zich daarom overal als het alles. In een staat waarin er zowel het ontwaken als het niet-ontwaken is, zijn al deze dingen mogelijk; wanneer de hoogste waarheid nog niet is bereikt, is een dergelijke materialisatie mogelijk. Als er sprake is van een gedeeltelijk ontwaken, dan kan men psychische krachten ervaren. Daarom ervaarden de vier Vipaścits ook de staten die de anderen hadden.

Rāma vroeg:

Als Vipaścit een verlicht persoon was, hoe kon hij zichzelf dan als een leeuw, etc., beschouwen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Mijn beschrijving van deze verlichte (ontwaakte) koningen was slechts een vorm van beeldspraak: in feite was Vipaścit niet verlicht. De vier Vipaścits waren noch verlicht, noch onwetend: ze zaten er tussenin. In dergelijke mensen kunnen tekenen van verlichting (van bevrijding) worden gezien, maar ook de tekenen van onwetendheid en van gebondenheid. Ze zijn half ontwaakt. Wat Vipaścit ook maar bereikte, dat werd door contemplatie bereikt en niet vanwege het feit dat hij tot de hoogste staat was gekomen. Al deze siddhi's (psychische krachten) worden door een dergelijke contemplatie verkregen.

In degenen die de hoogste staat hebben bereikt bestaat geen onwetendheid of misleiding. Hoe zouden ze een misleide kijk kunnen hebben en hoe zouden ze valsheid kunnen zien? De yogi's die contemplatie beoefenen en die door een gunst of door genade verschillende psychische krachten krijgen, zijn nog wel onderhevig aan onwetendheid, dat in hen merkbaar is. Ze contempleren niet op de waarheid, maar op iets dat niet werkelijk is.

Er is ook nog iets anders. Zelfs in het geval van de bevrijde wijzen die nog in leven zijn, bestaat er begrip van materie terwijl ze hun dagelijkse bezigheden verrichten. Ook mokṣa (bevrijding) is een staat van de geest. De natuurlijke functie van het lichaam gaat gewoon door en stopt niet. Degene die bevrijd is van onwetendheid of van de geest, wordt nooit meer door de geest gebonden; net zoals wanneer er een vrucht van de boom is gevallen, ook geen enkele inspanning ervoor kan zorgen dat

de vrucht weer aan de boom komt te hangen. Het lichaam functioneert op een manier die natuurlijk is voor het lichaam, zelfs in het geval van een bevrijd persoon; maar het bewustzijn in die persoon is stabiel en wordt niet door de staten van het fysieke lichaam beïnvloed.

De krachten die door middel van contemplatie, etc., worden verkregen, kunnen door anderen worden gezien; maar als men de staat van bevrijding bereikt, dan kan die staat niet door anderen worden gezien; net zoals de smaak van honing alleen kan worden gekend door degene die ervan proeft. Wanneer men die de staat van gebondenheid en van pijn en plezier heeft ervaren, daar geheel vrij van is, wordt van hem gezegd dat hij bevrijd is. Iemand wiens innerlijk bewustzijn koel en vredig is, wordt als een bevrijd mens beschouwd; iemand wiens geest en hart worden verstoord en worden afgeleid, is gebonden. Gebondenheid en bevrijding blijken niet uit het fysieke gedrag.

Of zijn lichaam nu in duizend stukjes wordt gesneden, of dat hij als keizer wordt gekroond, de bevrijde is zelfs bevrijd terwijl hij ogenschijnlijk lacht en huilt. Innerlijk is hij noch gedeprimeerd, noch uitgelaten. Zelfs wanneer hij deze ervaringen ondergaat, ervaart hij noch geluk, noch ongeluk. Hij is niet dood, zelfs als hij dood is, hij huilt niet, zelfs als hij huilt, hij lacht niet, zelfs als hij lacht – zo is de bevrijde. Hij is vrij van voorkeuren of van gehechtheid, zelfs als hij door iets wordt aangetrokken en aan iets gehecht is. Hij wordt boos, maar hij is niet boos; hij is niet misleid, ook al wordt hij misleid.

Vasiṣṭha vervolgde:

De gedachten: 'Dit is geluk' en 'Dit is verdriet' rijzen niet in de bevrijde wijzen op. Wanneer zij de waarheid hebben gerealiseerd dat noch 'de wereld', noch 'het Zelf' bestaat en dat de ene het alles is, worden 'geluk' en 'ongeluk' als betekenisloze woorden beschouwd. Hun verdriet is oppervlakkig, want zij zijn vrij van ellende.

Er wordt gezegd dat heer Śiva één van de vijf hoofden van Brahmā aftrok. De laatste was ongetwijfeld bij machte om ter vervanging daarvan weer een nieuw hoofd te laten groeien. Maar hij deed dat niet, want hij wist: "Wanneer deze hele schepping illusoir is, wat heb ik dan aan een extra hoofd?" Hij had niets te winnen door iets te doen, noch door iets niet te doen. Wat er ook maar gebeurt, laat het gebeuren zoals het gebeurt; waarom zou het anders moeten gaan?

Heer Śiva draagt zijn levensgezellin in de ene helft van zijn lichaam, alhoewel hij de macht heeft om zelfs de god van de liefde te verbranden. Hij heeft de macht om alle gehechtheid of genegenheid los te laten, maar hij gedraagt zich alsof hij erg aan zijn gemalin is gehecht. Hij heeft niets te winnen door zo gehecht te zijn, noch door onthecht te zijn. Laat het zijn zoals het is.

Op deze manier houdt heer Viṣṇu zichzelf met verschillende activiteiten bezig en zo inspireert hij anderen om zich ook met dergelijke activiteiten bezig te houden; hij 'sterft' en hij vermoordt anderen; hij wordt geboren en hij groeit – maar hij is de gehele tijd totaal vrij van dit alles. Hij zou zich met gemak kunnen bedwingen, maar

wat zou daarmee kunnen worden bereikt? Laat dit alles zijn zoals het is. Zo is de houding van iemand die is gevestigd in de realisatie van het oneindige bewustzijn.

Op dezelfde manier voeren de zon, de maan en het vuur hun natuurlijke functies uit, maar ook zij zijn allen bevrijde wezens (jīvanmukta). De leraren van de goden (Bṛhaspati) en die van de demonen (Śukra) zijn eveneens jīvanmukta's, hoewel ze de rol spelen van leiders van aan elkaar vijandige groepen en die met elkaar vechten op de manier van onwetende mensen. Koning Janaka is ook een bevrijde, koninklijke wijze; toch houdt hij zichzelf met verschrikkelijke oorlogen bezig. Er bestonden ook verscheidene koninklijke wijzen die zichzelf bezighielden met hun koninklijke plichten, terwijl ze innerlijk vrij bleven van gebondenheid. Wanneer hij van het uitvoeren van zijn dagelijkse plichten afziet, gedraagt de verlichte persoon zich hetzelfde als de onwetende persoon. Het onderscheid tussen gebondenheid en bevrijding zit hem in de staat van iemands bewustzijn; het is geconditioneerd als er sprake is van gebondenheid en het is ongeconditioneerd als er bevrijding is. Er zijn zelfs verschillende demonen die bevrijding hebben bereikt – zoals Bali, Prahlāda, Namuci, Vṛtra, Andhaka, Mura, etc. Het verlichte bewustzijn is onaangedaan door het opkomen en verdwijnen van voorkeuren en afkeren, van mentale actie en van supramentaal bewustzijn. Wanneer men stevig in het oneindige, ongeconditioneerde bewustzijn is gevestigd, verdwijnen ook deze verschillen. De verscheidenheid die mensen in deze schepping ervaren is slechts een verschijning, net zoals de kleuren van de regenboog dat zijn.

De wereld lijkt met het oneindige bewustzijn in verband te staan, net zoals de ruimtelijkheid (de leegte of afstand) met de ruimte in verband lijkt te staan.

[VI.2.126] Vipaścit (vervolg): de dood en wederopstanding van de Vipaścits

Vasiṣṭha vervolgde:

Luister nu naar wat er met de vier Vipaścits gebeurde. Eén van hen werd door een olifant gedood. De tweede werd door enkele hemelse wezens (yakṣa's) meegenomen en die lieten hem in een laaiend vuur vallen waardoor hij verdween. De derde werd door de hemelse wezens, die vidyādhara worden genoemd, naar de hemel gebracht. Vervolgens boog deze Vipaścit niet voor de koning (Indra), die hem vervloekte en hem tot de grond toe afbrandde. De vierde werd door een krokodil gedood.

Terwijl ze in hun subtiele lichamen verbleven, zagen ze alle vier hun eigen verleden in hun eigen geest, waarin subtiele impressies waren achtergebleven. In de ruimte van hun eigen bewustzijn zagen ze het gehele universum, met alle oceanen en bergen, steden en dorpen, de zon en de maan, de sterren en de wolken. Ze zagen zelfs hun eigen vroegere lichamen. Toegerust met de subtiele (ātivāhika) lichamen, zagen ze hun eigen fysieke lichamen voor zich in de ruimte. Vanwege de impressies van of de herinneringen aan hun vroegere leven, zagen ze zichzelf in de gedaante van hun fysieke lichamen, opdat ze in staat zouden zijn om de grootsheid van de wereld te kunnen aanschouwen. Om de werkelijke omvang van de aarde te kunnen zien, dwaalden ze in andere gebieden rond.

De westerse Vipaścit doorkruiste zeven continenten en zeven oceanen en had het geluk om heer Viṣṇu te ontmoeten. Vipaścit ontving van heer Viṣṇu de hoogste wijsheid en verbleef gedurende vijf jaren in samādhi. Hierna verliet hij het fysieke lichaam en verbleef in het nirvāṇa.

De oosterse Vipaścit bleef dicht bij de stralen van de maan en contempleerde constant over de maan; hierdoor verkreeg hij het rijk van de maan.

De zuidelijke Vipaścit vernietigde al zijn vijanden en omdat hij zich aan zijn herinnering en aan zijn overtuigingen vastklampte, is hij ook nu nog steeds de heerser van het land.

De noordelijke Vipaścit werd door een krokodil opgegeten en hij leefde gedurende duizend en één jaar in dat lichaam. Toen de krokodil stierf, kwam hij als een andere krokodil uit het dode lichaam tevoorschijn. Toen stak hij oceanen en gigantische ijsvelden over en bereikte Suvarṇa, het meer van de goden. Daar stierf hij. Omdat hij in het gebied van de goden stierf, werd deze Vipaścit een god, net zoals een stuk hout dat midden tussen hete kolen ligt, ook onmiddellijk in brand vliegt.

Deze laatste Vipaścit bereikte de grenzen van het aardrijk, de Lokāloka bergen, die hij zich van zijn vroegere ervaringen herinnerde. Deze bergen zijn duizenden mijlen hoog; de ene kant wordt verlicht en de andere niet. Daar vandaan zag hij de aarde, etc., alsof het verafgelegen sterren waren. Vervolgens ging hij naar de andere kant van deze bergen, die voor altijd in duisternis was gehuld. Daar voorbij is de grote leegte waar geen aarde is, waar geen schepselen zijn en waar niets beweegt, noch niet-beweegt. Zelfs de potentie van de schepping bestaat daar niet.

[VI.2.127] Vipaścit (vervolg): de kosmologie van het universum

Rāma vroeg:

Heer, vertelt u me alstublieft hoe deze aarde bestaat, op welke manier het sterrenstelsel draait en hoe de Lokāloka bergen bestaan?

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zoals een klein kind zich in de ruimte een speeltje verbeeldt en denkt dat het daar dan ook bestaat, zo rijst de gedachte van het bestaan van de aarde in het oneindige bewustzijn op. Iemand die slecht kan zien, ziet kleine 'haarballetjes' in de ruimte, terwijl die er helemaal niet zijn. Op dezelfde manier rezen er, op het moment dat we nu de schepping noemen, in het oneindige bewustzijn gedachten op zoals bijvoorbeeld: 'Het bestaan van de wereld'. Voor een stad die in de geest van een dagdromer bestaat is verder niets nodig (het is alleen gebaseerd op een verbeelding); hetzelfde geldt voor de wereld, dat is ook alleen gebaseerd op het ervaren van het oneindige bewustzijn.

Op grond van de inherente kracht van het bewustzijn lijkt alles, wat er ook maar in het bewustzijn verschijnt en hoe het er ook maar uit ziet en hoe lang het ook maar zal duren, op die manier en gedurende die tijd in dat bewustzijn te bestaan. Daarom bestaat deze aarde, etc., in het bewustzijn net zoals er in de ogen van iemand met een oogziekte ook 'haarballetjes' in de lucht zweven. Als het bewustzijn in het allereerste

begin het water naar boven had 'zien' stromen en het vuur naar beneden had zien branden, dan zou dat zelfs nu nog de natuur van deze elementen zijn geweest. Maar omdat het bewustzijn de aarde in de ruimte 'zag' vallen, lijkt de aarde nu nog steeds te vallen en in overeenstemming daarmee lijkt het bewustzijn ten opzichte van de aarde 'op te rijzen'. Zo ontstaat de dualiteit, zo ontstaan de verschillende bewegingen.

De Lokāloka bergen zijn de grens van de aardbol. Daaraan voorbij is er het grote gat van de ruimte, gevuld met een totale duisternis alhoewel er zo hier en daar iets in bestaat. Omdat het sterrenstelsel op geruime afstand staat, lijkt er op de ene plaats enig licht en op een andere plaats duisternis te bestaan. Deze sterren staan heel ver bij de Lokāloka bergen vandaan. Met uitzondering van de poolster draait het gehele sterrenstelsel steeds rond om zijn eigen as. Maar dit alles verschilt niet van de gedachte die in het zuivere bewustzijn oprijst.

De Lokāloka bergen vormen de grens van de aardvlakte. Voorbij die grens lijkt het sterrenstelsel er als de schil van een vrucht uit te zien. Dit is echter niets anders dan de aanhoudende gedachte die in het oneindige bewustzijn oprijst; dat bewijst niet dat deze werelden als werkelijkheid bestaan.

Zelfs voorbij dit sterrenstelsel is er nog een ander heelal dat twee keer zo groot is; ook dat is deels verlicht en deels in duisternis gehuld. Dit alles wordt als het ware omvat door twee schedeldaken: de ene bevindt zich erboven en de ander bevindt zich eronder en de ruimte zit er tussen in. Dit universum, in de vorm van een kosmische cirkel, wordt door de zon en de sterren verlicht. Maar wat is in dat alles 'boven' en wat is 'onder'? Oprijzen, neervallen, bewegen of stilstaan – dat zijn alle gedachten die in het bewustzijn opkomen. Niets van dat alles bestaat in werkelijkheid.

[VI.2.128] Vipaścit (vervolg): de aanblik van de wereld in het zuivere bewustzijn

Vasiṣṭha vervolgde:

De beschrijving van het universum die ik je heb gegeven is de vrucht van directe ervaring, het is geen beredeneerde hypothese. Daarnaast bestaan er nog andere universums waar ik je niet over heb verteld. Want hoeveel zin heeft het om onderzoek in de natuur van de wereld en in andere zaken te plegen die allen slechts de natuur van een droom hebben; wijze mensen verspillen hun tijd niet met het spreken over nutteloze zaken.

Het meest noordelijke punt is de berg Meru; en in het zuiden zijn het de Lokāloka bergen. De bewoners van de verschillende staten van het bewustzijn en van de verschillende werelden, ervaren de materialisatie van deze werelden, anderen ervaren dat niet.

Ik vertelde je over de schedeldaken van het universum. Hieraan voorbij wordt het hele universum omhuld door het water, dat qua omvang tienmaal groter is. Daaraan voorbij is er nog een omhulsel van vuur, dat is qua omvang tienmaal groter dan het vorige. Dan volgt het omhulsel van de wind en vervolgens die van de ruimte, ze zijn beiden tienmaal zo groot als de voorafgaande omhulsels.

Hieraan voorbij is er de oneindige ruimte; die is noch verlicht, noch donker. Het is vol van het zuivere bewustzijn. Het is zonder begin, zonder midden en zonder einde. Keer op keer rijzen daar op verschillende momenten ontelbare miljoenen universums in op, en die lossen er keer op keer ook weer in op. Er bestaat in deze oneindige ruimte geen schepsel om een gedachte van deze universums te koesteren, maar ze bestaan desalniettemin in welke vorm en op welke manier ze ook maar bestaan.

Luister nu naar het verhaal over koning Vipaścit, die zich op de top van de Lokāloka bergen bevond. Nadat hij was overleden, zag hij dat zijn lichaam door een enorme gier werd opgegeten. In zijn bewustzijn rees geen gedachte over een ander fysiek lichaam op, noch bereikte hij verlichting. Hij wenste daarom te blijven handelen. Voor zuiver mentale activiteiten is er geen fysiek lichaam nodig. Voor wat betreft de illusie, de droom, de dagdromen en de hallucinatie schept de geest zijn eigen gebied, dat het subtiele lichaam (ātivāhika) wordt genoemd. Het fysieke lichaam rijst alleen op wanneer dat wordt vergeten of wordt losgelaten. Wanneer men door het juiste onderzoek de onwerkelijkheid van het fysieke lichaam beseft, rijst het subtiele lichaam (ātivāhika) weer op.

Blijf daarom de ware natuur van het ātivāhika lichaam onderzoeken, totdat de kennis oprijst dat slechts het oneindige bewustzijn de waarheid is. Het besef: 'Waar is dualiteit, waar is haat of genegenheid? Dit alles is de zuivere Śiva, zonder begin en einde', dat is verlichting.

Vipaścit was nog steeds in zijn subtiele lichaam en nog steeds niet verlicht. Hij werd net zoals een foetus door duisternis omhuld. Toen ervaarde hij het aardrijk, het waterrijk, het vuurrijk en het ruimterijk. Hij begon toen de natuur van zijn eigen subtiele lichaam te onderzoeken en vroeg zich verwonderd af: "Waardoor word ik, zijnde het zuivere bewustzijn, in stand gehouden?" Hij ging de oneindige ruimte van Brahmā binnen en zag daar alles. Maar omdat hij de illusoire natuur van de onwetendheid niet had onderzocht, bevindt hij zich daar nog steeds in, ofschoon er in werkelijkheid geen onwetendheid bestaat, omdat alleen Brahman bestaat.

[VI.2.129] Vipaścit (vervolg): Vipaścit wordt een hert

Vasiṣṭha vervolgde:

Nadat hij gedurende lange tijd van continent naar continent was gezworven en nadat hij de oneindige ruimte van Brahmā, waarin hij miljoenen universums zag, was binnengegaan, bereikte ook één van de andere Vipaścits diezelfde staat. Daar is hij nu nog steeds. Weer een andere Vipaścit werd slachtoffer van zijn eigen mentale conditionering en werd, nadat hij zijn lichaam had afgezworen, een hert en hij leeft nu op een berg.

Rāma vroeg:

Heer, als de vāsanā (de mentale conditionering) van koning Vipaścit één was, hoe werd het dan divers en waardoor werden die van elkaar verschillende gevolgen in de vier Vipaścits teweegbracht?

Vasiṣṭha antwoordde:

De vāsanā van de schepselen worden hetzij steviger, hetzij lichter door steeds weer te oefenen en door de herhaling van de gevolgen. Het is ook onderhevig aan de invloed van de tijd, de plaats en de handeling. Als het 'lichter' wordt, ondergaat het een verandering in iets anders; wanneer het diep verankerd is, ondergaat het geen verandering. Aan de ene kant is er de tijd, de plaats en de handeling (de herhaling van de gewoonte die voortkomt uit de vāsanā); aan de andere kant is er de vāsanā (mentale conditionering) zelf. Deze twee (omstandigheden en vāsanā) werken op elkaar in. Dat wat het sterkst is, wint onmiddellijk. Daarom werden de vier Vipaścits naar verschillende kanten toegetrokken, ook al hadden ze aan het begin dezelfde vāsanā; twee van hen raakten gevangen in het net van de onwetendheid, één werd bevrijd en de ander werd een hert.

Zelfs nu nog zijn de twee die in het net van de onwetendheid werden gevangen, niet in staat gebleken om een uitweg te vinden. Ook de onwetendheid is op een bepaalde manier oneindig, want het heeft geen echt bestaan. Wanneer men echter het innerlijk licht ontwikkelt en de onwetendheid in dat licht begint te onderzoeken, verdwijnt deze onwetendheid in een oogwenk.

De Vipaścit die van het ene land naar het andere land en van de ene wereld naar de andere ging, zag een denkbeeldige schepping. Hij zag een denkbeeldige wereld, hoewel dat in feite alleen maar Brahman was. Hij kwam op de een of andere manier in contact met een heilige. Met diens hulp realiseerde hij de waarheid omtrent de denkbeeldige waarneming van de wereld en hij realiseerde in één moment het oneindige bewustzijn (oftewel Brahman). Op datzelfde moment verdween zijn onwetendheid en ook zijn lichaam.

O Rāma, nu heb ik je het verhaal over Vipaścit verteld. Net zoals Brahman is deze onwetendheid oneindig, omdat de onwetendheid geen bestaan heeft dat onafhankelijk en apart van Brahman is. Het is alleen maar het oneindige bewustzijn dat die ontelbare universums en werelden ziet, hier en daar, nu en dan. Wanneer deze waarheid niet wordt gerealiseerd, wordt het onwetendheid genoemd; wanneer deze waarheid wordt gerealiseerd, wordt datzelfde bewustzijn Brahman genoemd. Er bestaat daartussen geen onderscheid, want dat onderscheid is de onwerkelijke onwetendheid hetgeen in werkelijkheid Brahman is. Het onderscheid lijkt in het bewustzijn op te rijzen en is daarom niet verschillend van het bewustzijn. Daarom is alleen Brahman deze wereldverschijning; en het onderscheid is het bewustzijn.

Rāma vroeg:

Hoe kwam het dat Vipaścit de door Brahmā geschapen schedeldaken van het universum niet kon bereiken?

Vasiṣṭha antwoordde:

Op hetzelfde moment dat hij tot bestaan kwam, duwde de schepper Brahmā de ruimte met zijn twee armen uit elkaar. Dat wat boven was, werd ver weg naar boven geduwd en dat wat beneden was, werd ver naar beneden geduwd. Alle geschapen elementen rusten erin en worden allemaal door deze twee uitersten ondersteund. Dat

wat zich tussen deze twee uitersten bevindt wordt de ruimte genoemd, het lijkt grenzeloos en blauw van kleur te zijn. Het water en soortgelijke andere elementen tasten de ruimte niet aan; ze zitten er in feite niet in (want de ruimte bestaat onafhankelijk van hen en het bestaat daar waar men denkt dat er water, lucht, etc., bestaat). Deze elementen zijn slechts de gedachten die in anderen oprijzen.

Vipaścit koos die weg om de omvang van de onwetendheid te onderzoeken en hij begon met het onderzoeken van het sterrenstelsel. Brahman is oneindig; en daarom is de onwetendheid van Brahman ook oneindig. De onwetendheid bestaat wanneer Brahman niet wordt gerealiseerd; en wanneer Brahman wordt gerealiseerd, wordt er ingezien dat de onwetendheid niet bestaat. Hoe ver Vipaścit ook wegging, hij bleef in het gebied van deze onwetendheid ronddwalen.

Van de anderen bereikte er één de bevrijding, een ander werd een hert en een ander dwaalt ook nog rond in de onwetendheid. De twee die op deze manier in die verafgelegen werelden ronddwalen worden niet in ons bewustzijn waargenomen. Maar die ene die een hert werd valt wel binnen ons begripsvermogen. De wereld waarin die Vipaścit als hert leeft (na in verafgelegen werelden te hebben rondgedwaald) is deze wereld, die in een verafgelegen hoekje van de oneindige ruimte van het bewustzijn bestaat.

Rāma vroeg:

Heer, Vipaścit leefde in deze wereld en vertrok van hier. Hoe komt het dat hij in deze wereld een hert is geworden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zoals iemand die ledematen heeft die ledematen ook kent, zo ken ik ook alles wat er in Brahman maar zou kunnen bestaan, want Brahman is mijn eigen Zelf. Het verleden kent de toekomst niet en vice versa; maar het bewustzijn dat niet door tijd wordt verdeeld is zich van dit alles gewaar. Alles in dat bewustzijn is 'hier', alhoewel voor de gebruikelijke waarneming iets ver weg zou kunnen zijn. Op deze manier zie ik de wereld waarin Vipaścit ronddwaalde en zie ik hoe hij hier in deze wereld een hert werd. O Rāma, het is zelfs zo dat ik op dit moment weet waar dat hert is. Het is het hert dat door de koning van Trigartha aan jou cadeau werd gedaan.

Toen de wijze Vasiṣṭha dit had gezegd, waren Rāma en de verzamelde wijzen en de anderen stomverbaasd. Rāma stuurde een paar jongens erop uit om het hert op te halen. Toen ze het hert zagen, was iedereen vol verwondering en ze riepen: "Werkelijk, māyā (illusie) is grenzeloos en oneindig."

[VI.2.130] Vipaścit (vervolg): het hert betreedt het vuur en verandert in Bhāsa

Rāma vroeg:

O wijze, hoe, door wie en met welk middel kan dit hert uit zijn onfortuinlijke staat van bestaan worden bevrijd?

Vasiṣṭha antwoordde:

De weg uit deze ellende is gelegen in de oorspronkelijke oorzaak. Geen enkel ander pad is goed en draagt niet bij aan het geluk, aan het welzijn of aan het positieve

resultaat. Koning Vipaścit vereerde het vuur; en door het vuur in te lopen zal ook dit hert zijn oorspronkelijke vorm weer verkrijgen, net zoals het goud zijn glans terugkrijgt als het in het vuur wordt gezuiverd. Let maar eens op, ik zal dit hert het vuur in laten gaan.

Vālmīki zei:

Dit zeggende nam de wijze Vasiṣṭha een slokje water uit zijn heilige waterkan en stak (zonder brandstof) in het midden van de hal een vuur aan. Het brandde helder, zonder vonken en rook. De groep mensen trok zich terug uit het midden van de hal. Het hert was blij het vuur te zien. Het begon vol vreugde te huppelen. Vasiṣṭha was in een diepe staat van contemplatie verzonken en hij zegende het hert opdat het van zijn vroegere zondige neigingen zou worden bevrijd. Hij bad vervolgens tot de god van het vuur: "O vuur, herinner u zijn voormalige bestaan en geef dit hert alstublieft weer zijn voormalige vorm als koning Vipaścit terug."

Op hetzelfde moment dat de wijze deze woorden uitsprak, rende het hert vol vreugde het vuur in. Terwijl iedereen toekeek bleef het hert daar enkele minuten in staan; geleidelijk veranderde zijn vorm in dat van een mens. Hij was stralend en knap om te zien. Zodra hij uit het vuur tevoorschijn kwam, verdween het vuur uit het zicht. De groep wijzen riep eensgezind uit: "Ah, wat een straling (bhā) heeft deze persoon! Hij schijnt (bhāsa) als de zon. Hij wordt vast net zo beroemd als Bhāsa." Zo kwam het dat hij Bhāsa werd genoemd.

Door diep te contempleren besefte Bhāsa onmiddellijk alles wat er in zijn vorige incarnaties was gebeurd.

Ondertussen was de opwinding en de conversatie in de bijeenkomst weer geluwd en het werd opnieuw stil. Bhāsa stond op, ging naar de wijze Vasiṣṭha toe en boog voor hem. De wijze op zijn beurt zegende hem: "Moge de onwetendheid waaronder u zo lang gebukt ging u verlaten". Daarna begroette Bhāsa ook Rāma op respectvolle wijze.

Hierna werd Bhāsa door koning Daśaratha verwelkomd: "Welkom, o koning. Gaat u zitten. U heeft zo ver en gedurende zo lange tijd in deze saṃsāra rondgezworven. Rust hier nu uit." Bhāsa ging bij de groep wijzen zitten. Koning Daśaratha ging verder: "Helaas, deze koning Vipaścit heeft net als een vastgebonden olifant ontelbare beproevingen en tegenslagen moeten doorstaan. Wat vloeit er toch een grote ellende voort uit een verkeerde kijk op de werkelijkheid en uit een verkeerd begrip van de waarheid. Hoewel het in essentie onwerkelijk is en het niet bestaat, is het verbazingwekkend wat voor kracht deze illusie heeft, waardoor het ogenschijnlijk in het oneindige bewustzijn zulke diverse werelden en zulke verschillende ervaringen kan scheppen."

[VI.2.131] Vipaścit (vervolg): Bhāsa's omzwervingen

Viśvāmitra zei:

"O koning, desondanks zijn er veel mensen die in deze saṃsāra ronddwalen, omdat ze de hoogste kennis (de verlichting) niet hebben bereikt. Er is een koning die al

sinds één miljoenzevenhonderdduizend jaar in deze saṃsāra heeft rondgedwaald. Deze onwetende mensen zijn geïnteresseerd in het onderzoek naar de natuur van wereldlijke zaken; en ze dwalen continue door deze saṃsāra zonder er zich ooit van af te keren.

In de oneindige ruimte bestaat deze schepping louter als een gedachte in de geest van de schepper Brahmā. Net zoals kleine mieren zo hier en daar op het oppervlak van een bal rondlopen, zo lopen er ook mensen op het oppervlak van deze aarde rond. In de ruimte bestaat geen 'beneden' en geen 'boven'. De richting waarin een object valt wordt 'beneden' genoemd en de richting waarin de vogels opvliegen wordt 'boven' genoemd.

In deze wereld is er een plaats die Vaṭadhānā wordt genoemd. In dat koninkrijk leefden drie prinsen. Ze besloten naar de uiterste grenzen van deze wereld te gaan om alles wat er was te onderzoeken. Gedurende enige tijd onderzochten ze de objecten van de wereld en vervolgens onderzochten ze de objecten van de oceanen. Ze werden steeds opnieuw geboren en bleven hun doel nastreven om een complete kennis over deze aarde te verkrijgen. Ze konden niet naar het 'einde' van de wereld gaan omdat ze, net zoals mieren op een bal, ook steeds van het ene deel van de aarde naar het volgende gingen. Tot op de dag van vandaag dwalen ze daarom op deze aarde rond.

Er komt daarom geen einde aan de illusie in deze saṃsāra. Omdat deze illusie als een gedachte in het oneindige bewustzijn oprijst, lijkt het ook oneindig te zijn. De essentie (de werkelijkheid, de substantie) van de gedachte is de hoogste Brahman en vice versa. Beide zijn ze het zuivere bewustzijn en in het bewustzijn bestaat geen verschil of onderscheid, net zoals er ook geen verschil bestaat tussen de ruimte en de leegte. De stromingen en draaikolken die op het oppervlak van het water verschijnen, zijn slechts het water. Omdat er niets anders dan bewustzijn bestaat, hoe zou er dan iets anders dan bewustzijn kunnen bestaan? Alleen het oneindige bewustzijn schijnt uit zichzelf als deze wereld, zonder ook maar enige bedoeling. Waar en in welke vorm het oneindige bewustzijn ook maar wenst te verschijnen, dat doet het ook zolang als het dat wenst en zolang ook ervaart het in die vorm zijn eigen natuur.

In het kleinste atoom van het oneindige bewustzijn bestaat de potentie van alle ervaringen, net zoals er in de berg ook de potentie van stenen en rotsen bestaat. Al deze ervaringen bestaan en ervaren daarbij voortdurend en overal hun eigen bijzondere manier van ervaren. In werkelijkheid bestaan ze natuurlijk niet als ervaringen, maar alleen als het oneindige bewustzijn. Deze veelheid aan ervaringen wordt gezamenlijk bekend als de wereld die de stralende verschijning van Brahman is. Maar het is werkelijk een groot wonder dat dit oneindige bewustzijn zonder ooit zijn werkelijkheid los te laten over zichzelf denkt als: 'Ik ben een jīva'. O koning Bhāsa, vertel ons nu over uw vroegere ervaringen."

Bhāsa zei:

"Ik heb vele dingen gezien en ik heb zonder moe te worden veel rondgezworven. Ik heb tal van ervaringen in tal van variaties meegemaakt. Ik kan me alles herinneren.

Op verschillende plaatsen in deze grenzeloze ruimte ervaarde ik in verschillende lichamen en gedurende een lange periode vele genoegens en veel leed. Ik kreeg verschillende lichamen vanwege gunsten en vervloekingen, en in deze belichamingen zag ik ontelbare objecten en taferelen. Ik was dan ook vastbesloten om alles te zien en te ervaren. Dit was de oorspronkelijke gunst die ik van de vuurgod had gekregen. Daarom, ook al had ik verschillende lichamen in verschillende omstandigheden, streefde ik nog steeds het oorspronkelijke plan na om een diepgaande kennis over deze wereld te verkrijgen.

Duizend jaar lang leefde ik als een boom. Ik moest gedurende die periode vele ongemakken ondergaan. Mijn geest was compleet in mijzelf gekeerd en zonder mentale activiteit bracht ik bloemen en vruchten voort. Honderd jaar lang was ik een hert op de berg Meru. Ik had de kleur van goud. Ik leefde van het gras en ik hield van muziek. Ik was heel klein en daardoor niet gewelddadig. Vijftig jaar lang was ik een śarabha (een achtvoetig dier dat sterker is dan een leeuw). Daarna werd ik een vidyādhara (een hemels wezen). Toen werd ik de zoon van de zwaan die het rijdier van de schepper Brahmā is. Ik leefde gedurende vijftienhonderd jaar als een zwaan. Honderd jaar lang luisterde ik naar de goddelijke muziek van de hemelse bedienden van heer Nārāyaṇa (Viṣṇu). Toen werd ik een jakhals en leefde ik in een bos. Een grote olifant vernietigde het struikgewas waarin ik leefde. Terwijl ik als gevolg hiervan doodging, zag ik dat de olifant door een leeuw werd gedood. Hierna werd ik in een andere wereld een nimf en ik leefde vanwege de vloek van een heilige gedurende een half tijdperk alleen. Hierna leefde ik honderd jaar als een valmīka-vogel. Toen ons nest tezamen met de boom waarin we leefden werd vernietigd, verloor ik mijn partner en toen leefde ik de rest van mijn leven alleen op een afgelegen plek. Omdat ik een zekere mate van rust had verkregen, werd ik vervolgens een asceet.

Ik zag vele verbazingwekkende dingen. Ik zag een wereld die volledig uit water bestond. Elders zag ik een vrouw in wiens lichaam de drie werelden werden gereflecteerd zoals in een spiegel. Toen ik haar vroeg wie ze was, antwoordde ze: "Ik ben het zuivere bewustzijn en alle werelden zijn mijn ledematen. Net zoals ik in jou nu deze verbijstering creëer, zo creëer ik alle dingen. Tot je alle dingen met evenveel verbijstering en verwondering ziet, zal je hun ware natuur niet kennen. Alle werelden zijn je eigen ledematen. Ik hoor ze allen op dezelfde manier zoals je geluiden en uitingen in dromen hoort." Ik zag ontelbare schepselen in haar tevoorschijn komen en ook weer in haar oplossen. Ergens anders zag ik een wolk met een ongewone vorm die een afschuwelijk geluid van botsende projectielen voortbracht en die wapens op de aarde liet regenen. Ik zag nog een ander wonder: de hele aarde was in duisternis gehuld en hele dorpen vlogen weg naar een verafgelegen wereld. Ik zag uw dorp in een andere wereld. Ergens anders zag ik dat alle schepselen daar van dezelfde natuur waren. Weer ergens anders zag ik een wereld zonder zon, maan en sterren, en toch was het daar niet donker: alle inwoners straalden en waren verlicht…. Er is geen wereld die ik niet heb gezien, er is niets wat ik niet heb ervaren."

[VI.2.132] Vipaścit (vervolg): Bhāsa's relaas over zijn incarnaties

Bhāsa vervolgde:

"Eens sliep ik samen met een hemelse nimf in een tuin. Plotseling werd ik wakker en bemerkte dat ik als een grassprietje naar beneden stroomde. Verrast vroeg ik aan de nimf: "Wat gebeurt er?" Ze legde het me uit: "Er is hier vlakbij een maansteenberg. Als de maan opkomt, dan zwellen de bronnen op die berg en is er plotseling een overstroming. Door het hoogste genot dat ik in jouw gezelschap ervaarde, vergat ik om je hiervoor te waarschuwen."

Toen de nimf dit had gezegd, nam ze me mee en vloog zonder enig probleem de ruimte in. Vanaf dat moment leefde ik gedurende zeven jaar samen met haar op de top van de berg Mandara.

Hierna zwierf ik door andere werelden waarin de mensen uit zichzelf straalden. Ik zag een wereld zonder windrichtingen zoals oost en west, zonder dag en nacht, zonder geschriften en zonder twistgesprekken, zonder verschillen tussen de goden en de demonen. Toen werd ik een hemels wezen (Amarasoma geheten) en ik leefde veertien jaar lang als een asceet.

Gezegend met de gunst die me door de vuurgod was geschonken, bewoog ik me met een enorme snelheid door de ruimte. Ergens viel ik in een grote oceaan en ergens ervaarde ik de sensatie van een val door de ruimte. Het me verplaatsen in de ruimte was mijn enige bezigheid. Ik werd moe en sliep gedurende lange tijd.

Terwijl ik sliep ging ik de wereld van de dromen binnen. Ook daar ervaarde ik verschillende werelden en verschillende objecten en ik werd erg rusteloos. Wat mijn ogen ook maar zagen, daar ging ik onmiddellijk op af. Vervolgens zag ik weer iets anders en onmiddellijk was ik ook weer daar, ongeacht de afstand.

Ik bracht vele jaren door met het met grote snelheid ronddwalen van de ene naar de andere wereld. Maar ik had het einde van de manifestatie van de onwetendheid, die ook wel 'het objectieve universum' wordt genoemd, nog niet gezien: want het was een illusie die zich op de een of andere manier stevig in mijn hart had geworteld, net zoals de angst voor een spook ook het hart van een kind geheel in zijn greep kan hebben. Hoe goed ik na diepgaand onderzoek ook het besef heb van: 'Dit is onwerkelijk' en 'Dat is onwerkelijk', dan nog verdwijnt het gevoel van 'Dit is' niet. Van moment tot moment rijzen er nieuwe ervaringen van plezier en pijn in me op en zij verdwijnen weer, net zoals het water in een rivier stroomt.

Ik herinner me ook een grote bergtop die uit zichzelf werd verlicht, ook al was daar geen zon en geen maan. Het was zo prachtig dat het hart van die wijzen die van eenzaamheid houden erdoor werd betoverd."

[VI.2.133] Vipaścit (vervolg): het verhaal van het wonderlijke lijk

Vipaścit (Bhāsa) vervolgde:

"Ik zal je nu over een ander groot wonder vertellen dat ik in een andere wereld zag. Er bestaat een stralende wereld in de grote ruimte, die buiten uw bereik is. Die

wereld verschilt net zo veel van deze wereld als de droomwereld verschilt van de wereld van de wakende-staat-ervaring. Terwijl ik om de omvang van het objectieve universum te ontdekken in die wereld ronddwaalde, merkte ik een gigantische schaduw op die die hele wereld omvatte. Toen ik naar de lucht keek om uit te vinden wat de oorzaak van die schaduw zou kunnen zijn, zag ik een enorm ding dat op een persoon leek door de ruimte vallen en ik zag het op de aarde waar ik me bevond neerkomen. Het botste in zijn val zelfs zo hard tegen de zon aan, dat de wereld daardoor totaal in duisternis werd gehuld.

Terwijl ik er met grote verwondering en verbazing naar stond te kijken viel het op de aarde. Ik dacht dat mijn einde was gekomen en vol angst ging ik snel het vuur in. Ik had de vuurgod in vele verschillende incarnaties aanbeden; daarom stelde de vuurgod me gerust met de woorden: "Wees niet bang". Ik bad tot de vuurgod ook voor bescherming. De vuurgod beval me om in zijn voertuig plaats te nemen en zei: "Laten we beiden naar de wereld van het vuur gaan". De vuurgod maakte toen een klein gaatje in dat grote lichaam dat op de aarde was gevallen en zo ontsnapten we beiden naar het heelal. Alleen vanaf die plek konden we de kolossale omvang zien van het lichaam dat op de aarde was gevallen. Door zijn val had het alle oceanen in beweging gebracht en had het alle steden, dorpen en bossen vernietigd. De rivieren stroomden niet meer. Overal was gehuil en gekerm te horen. De aarde zelf kreunde onder het gewicht. De orkaanwinden en de slagregens deden aan de kosmische eindtijd denken. De toppen van de Himālaya's waren in de onderwereld gevallen. De zon stortte neer op de aarde. De gehele aarde werd erdoor verpletterd. De hemelse wezens die door de hemelen reisden zagen dit enorme lichaam en dachten dat het een andere, nieuw geschapen aarde was of de andere helft van het universum of misschien wel een stuk van de ruimte dat van zijn plaats was gevallen!

Maar toen ik het met volle aandacht bekeek, zag ik dat het uit vlees bestond en dat de gehele aarde niet eens één ledemaat van dat lichaam kon bedekken. Toen ik dat bekeek, keerde ik me om tot mijn beschermgod (de vuurgod) en vroeg hem: "Heer, wat is dit?"

De vuurgod antwoordde: "Kind, wacht nog een momentje tot de verstoringen die door de val van het lichaam zijn veroorzaakt, tot rust zijn gekomen. Dan zal ik je er alles over vertellen."

Toen werd de ruimte rondom de aarde gevuld met wijzen, siddha's en hemelse wezens, de manen en de goden, die allemaal etherische lichamen hadden. Ze bogen hun hoofd en ze richtten hun gebed tot de goddelijke moeder Kālarātri: "Moge de goddelijke moeder, die met een zwart lichaam is gezegend, die het gehele universum consumeert, die het hoofd van Brahmā aan de punt van haar zwaard heeft gestoken en die het snoer met de hoofden van de demonen draagt en die desalniettemin absoluut zuiver is, ons beschermen."

[VI.2.134] Vipaścit (vervolg): het verhaal van het wonderlijke lijk (vervolg)

Vipaścit (Bhāsa) vervolgde:

"In antwoord op de gebeden van de wijzen en de siddha's, verscheen de goddelijke moeder in de lucht. Ze zag er 'droog' en bloedeloos uit. Ze werd door ontelbare kwelgeesten en andere geesten vergezeld. Ze was enkele duizenden mijlen groot. Ze was in het hoogste wezen gevestigd. Ze zat op het lijk.

De goden zeiden tot haar: "O goddelijke moeder, dit is ons offer aan u. We smeken u dat u het samen met uw gevolg van dienaren snel zult opeten." Zodra de goden dit hadden gezegd, begon de goddelijke moeder het levensbloed van het dode lichaam – met behulp van haar eigen prāṇa-śakti (levenskracht) – op te zuigen. Naarmate dit bloed haar mond instroomde, vulde haar eigen magere lichaam zich met het bloed en haar buik zwol op. Ze begon te dansen. De goden die op de Lokāloka bergen zaten (de grenzen van de aarde), waren getuige van deze dans. De kwelgeesten begonnen vervolgens het lichaam op te eten. De wereld verkeerde op dat moment in een werkelijk deerniswekkende staat.

De bergen waren van de aarde verdwenen. Het heelal leek wel in een rode doek te zijn gekleed. Terwijl de moeder danste en haar goddelijke wapens alle kanten op zwaaiden, werd alles wat er nog van de steden en dorpen op de aarde over was gebleven vernietigd; alleen de herinnering bleef. De hele wereld werd alleen nog maar bewoond door de kwelgeesten en de troepen die het gevolg vormden van de goddelijke moeder. Bij het zien van deze totale verwoesting waren de goden die op de Lokāloka bergen zaten zeer bedroefd."

Rāma vroeg aan Vasiṣṭha:

Er werd gezegd dat het lichaam het gehele aardoppervlak bedekte, maar hoe kon het dan dat de Lokāloka bergen nog steeds zichtbaar waren?

Vasiṣṭha antwoordde:

Deze bergen staken boven de schouders van het lichaam uit. De bedroefde goden reflecteerden als volgt: "Ach, ach, waar is de aarde toch gebleven, waar zijn de oceanen gebleven, wat is er met de mensen en met de bergen gebeurd? Waar is toch de Malaya berg gebleven met al zijn sandelhoutbossen en met al zijn geurende bloementuinen? Helaas, de zuivere witte sneeuw van de Himālaya bergen lijkt nu net modder. Helaas, de melkoceaan (het onderkomen van heer Viṣṇu), de wensvervullende boom, alle andere oceanen (vol verse kaas, wijn of honing) en de bergen vol kokosnootpalmen zijn verdwenen. Helaas, het Krauñca continent met zijn prachtige berg, het Puṣkara continent (waarin de zwaan, die het voertuig van de schepper Brahmā is, op een meer vol lotussen leeft en in wiens berggrotten de hemelse wezens zichzelf altijd vermaakten), het door een oceaan van zoet water omgeven Gomedha continent en het Śāka continent (waaraan alleen al de herinnering ons dierbaar is) dat alles is vernietigd. Alle tuinen en bossen zijn verdwenen. Waar kunnen vermoeide mensen nu nog uitrusten? Wanneer zullen we de zoetheid van suiker en die kleine suikersnoepjes weer kunnen proeven, aangezien alle suikerrietvelden zijn vernietigd. Helaas, de Jaṃbūdvīpa die alle andere

continenten ondersteunde is ook vernietigd. Helaas, waar is de goede aarde toch gebleven?"

[VI.2.135, 136] Vipaścit (vervolg): het verhaal van de jager en het hert

Vasiṣṭha (of Bhāsa) vervolgde:

"De goden bleven als volgt met elkaar praten: "De kwelgeesten hebben nu het vlees van het lichaam opgegeten en het bloed opgedronken; daarom kunnen we de aarde nu weer zien. De botten van het lichaam vormen de nieuwe bergen." Toen de goden zo spraken, begonnen de volgegeten kwelgeesten in de ruimte te dansen. De goden zagen dat er op de aarde nog wat bloed was overgebleven; ze vulden er de oceanen mee en wensten dat het in sterke drank zou veranderen. De kwelgeesten dronken van deze sterke drank en bleven daardoor dansen; zelfs nu doen ze dat nog steeds. Deze aarde was van het vlees (meda) van dat lichaam gemaakt en daarom wordt het 'medinī' (aarde) genoemd. Zo werden de aarde en zijn bewoners opnieuw tot bestaan gebracht. De Schepper schiep een nieuwe mensheid."

(Bhāsa zei:) "Toen vroeg ik aan de vuurgod: Wie was nou eigenlijk die persoon voordat hij stierf? De vuurgod vertelde me het volgende verhaal:

"Luister, er bestaat een oneindige ruimte gevuld met zuiver bewustzijn. In die ruimte bestaan ontelbaar veel werelden, als evenzovele atomen. Hieruit rees een kosmisch persoon op die gezegend was met gewaarzijn van zichzelf. Die persoon ervaarde zijn eigen licht, net zoals jij in een droom ook een object ziet. Uit deze ervaringen rijzen de verschillende zintuigen en hun bijbehorende organen op, die tezamen het lichaam vormen. Deze zintuigen nemen hun eigen desbetreffende objecten waar en die objecten vormen de wereld.

In die wereld rees een persoon op die Asura (demon) heette. Hij was trots op zijn macht. Op zeker moment vernietigde hij de kluizenaarshut van een wijze en die vervloekte hem vervolgens met de volgende woorden: "Je hebt dit gedaan, omdat je trots bent op je gigantische lichaam. Je zult sterven en een mug worden." Door het vuur van die vloek verbrandde Asura tot as. Hij werd een lichaamloze persoonlijkheid, net zoals de geest van een bewusteloos persoon. Hij werd één met de fysieke ruimte. Vervolgens verenigde hij zich met de wind in die ruimte. Deze wind is de levenskracht (prāṇa). De Asura ontwaakte nu als een levend wezen en verkreeg energie, water, etc. Nu hij weer met de vijf elementen (de tanmātra's) en met een klein deeltje van het oneindige bewustzijn was toegerust, begon hij als een individu te vibreren. Er rees gewaarzijn van zichzelf in hem op, net zoals een zaadje dat ook in gunstige omstandigheden ontkiemt. In dat gewaarzijn van zichzelf was ook de vloek van de wijze aanwezig en daardoor de gedachte aan een mug. Daardoor werd hij een mug."

(In antwoord op Rāma's vraag, zei Vasiṣṭha: "Alle wezens vanaf Brahmā tot een grasprietje aan toe, zijn onderhevig aan de twee vormen van geboorte: de eerste is de schepping door Brahmā en de andere vorm is de denkbeeldige schepping. De schepping door Brahmā is de schepping die spontaan (die hij dus nog niet eerder had

ervaren) in de geest van de schepper ontstaat (niet de 'geboorte via de schoot'). De denkbeeldige geboorte rijst op als gevolg van de latente misleiding, op grond van de subject-object-relatie.")

"De mug woonde samen met zijn partner tevreden op een grasspriet. Dit gras werd door een hert opgegeten. Omdat de mug stierf terwijl hij naar een hert keek, werd hij zelf ook een hert. Het hert werd door een jager gedood; daardoor werd het hert in de daaropvolgende reïncarnatie als jager geboren. Terwijl de jager in het bos rondstruinde, was hij zo fortuinlijk om een heilige wijze te ontmoeten die hem deed ontwaken: "Waarom leef je dit wrede leven van een jager? Laat dit zondige leven toch varen en span je in om het nirvāṇa te bereiken."

[VI.2.137] Vipaścit (vervolg): de staten van waken, dromen en slapen

De jager vroeg:

"O wijze, als dat het juiste pad is, vertel me dan hoe men het verdriet kan overstijgen zonder zichzelf bezig te moeten houden met 'harde' en 'zachte' oefeningen."

De wijze antwoordde:

"Gooi die boog en die pijlen nu onmiddellijk weg. Blijf hier en neem je toevlucht tot een leven van stilte dat vrij is van ellende.

Vasiṣṭha vervolgde:

Zonder enige aarzeling deed de jager terstond wat hem werd gezegd. In luttele dagen drong hij door tot de wijsheid van de geschriften, net zoals een bloem door zijn geur ook het lichaam van een mens binnendringt. Op zekere dag vroeg hij de wijze: "O wijze, hoe komt het dat de droom die in je binnenste oprijst, zich in de buitenwereld lijkt af te spelen?"

De wijze antwoordde:

"Deze zelfde vraag rees in het begin ook in mijn geest op. Om een antwoord op deze vraag te krijgen, deed ik een concentratieoefening. Ik zat in de lotushouding en verbleef als zuiver bewustzijn. Ik verzamelde alle stralen van de geest die over wel duizend dingen verspreid waren en ik concentreerde ze op mijn eigen hart. Samen met de levenskracht 'ademde' ik de geest uit het lichaam. Die prāṇa trad een levend wezen binnen die voor me verscheen. Dat wezen 'ademde' die prāṇa in en ontving het in zijn eigen hart.

Vervolgens ging ik het hart van dat andere wezen binnen. Vastgeklonken aan mijn eigen intellect ging ik bij dat andere wezen naar binnen. Ik zag dat het binnenste van dat wezen met ontelbare kanalen was gevuld, hoewel het leek alsof ze er allemaal buiten waren. Net zoals in een volledig gemeubileerd huis, was het binnenste van dat wezen ook gevuld met verschillende organen en ingewanden, zoals de lever, de milt, etc. Het was daarbinnen warm. De koele bries die van buitenaf in het lichaam kwam zorgde ervoor dat het levend en bewust bleef. De kanalen bevatten de essentie van het voedsel. Het was daarbinnen zo donker als de hel. De stroming van de levenskracht die door deze kanalen vloeide, gaf me meer dan genoeg indicaties over

de fysieke verstoringen die het gevolg waren van onregelmatigheden in de stroming van de levenskracht. In een kanaal die op de lotusstengel leek, stroomde een stralende en vurige kracht en die maakte een geluid als van een wind die ergens ver weg door een nauwe buis blaast. Dat kanaal was met allerlei objecten gevuld. Het kanaal werd door de luchtbeweging in elkaar geperst. Op sommige plaatsen was het geluid plezierig om naar te luisteren en op andere plaatsen was het een hels kabaal. Het leek net alsof de hemelse musici vlak onder de tong aan het zingen waren en ergens anders leek het wel alsof er mooie muziek werd gespeeld.

Ik ging het hart van dat wezen binnen. Ik kwam aan bij het lichtbeginsel. Hier worden de drie werelden in gereflecteerd. Het is het licht van die drie werelden. Het is de ultieme essentie van alle dingen.

De jīva verblijft daarin. De jīva doordringt het gehele lichaam, maar deze 'ojas' (het innerlijke licht) is zijn speciale verblijfplaats. Het wordt aan alle kanten door de levenskracht beschermd. Ik ging hier naar binnen, op de wijze waarop water ook een aarden pot binnendringt. Toen ik daar was aangekomen zag ik het gehele universum, alsof ik het vanuit mijn eigen 'ojas' bekeek."

De wijze vervolgde:

"Ook in die droomwereld waren de zon, de bergen en de oceanen en ook de goden, de demonen en de menselijke wezens; er waren steden en bossen, de tijdschalen en de windrichtingen. Dat droombeeld leek permanent te zijn; het leek net alsof het na de beëindiging van mijn slaap oprees. Ik vroeg mezelf af: "Hoe kan het toch dat ik nu deze droom zie, hoewel ik niet slaap?" Na een uitgebreid onderzoek realiseerde ik me: "Dit moet dus wel de goddelijke vorm zijn van de waarheid aangaande het bewustzijn. Wat dat bewustzijn ook maar in zichzelf manifesteert, dát wordt deze wereld genoemd. Waar dit zaad van het bewustzijn als het ware ook maar zijn eigen vorm ziet, dan ziet het daar en op dat moment ook de wereld, zonder daarbij ooit zijn eigen werkelijkheid als het oneindige bewustzijn los te laten.

Ik ben er nu van doordrongen dat deze wereld die als het ware het droomobject is de waarneming is van het oneindige bewustzijn. De manifestatie (de verschijning) van dit bewustzijn wordt de wakende wereld en ook de droomwereld genoemd. Het is één bewustzijn; daarin doet zich geen onderscheid voor. Een droom is slechts een droom in relatie tot de wakende staat, maar een droom is de wakende staat in relatie tot die droom zelf. De droom verschilt niet van de wakende staat; het zijn twee aspecten van de wakende staat.

Een persoon is niets anders dan bewustzijn. Zelfs als er honderd lichamen zouden verdwijnen, dan verdwijnt het bewustzijn nog niet. Het bewustzijn is net als de ruimte, maar het bestaat alsof het het lichaam is. Het oneindige lijkt in ontelbare objecten – met en zonder vorm – te worden verdeeld. Dit komt doordat er ontelbare stukjes ervaring in het oneindige bewustzijn schijnen. De droom rijst op wanneer de jīva zich afkeert van het ervaren van de uiterlijke wereld en zich keert naar de innerlijke wereld in het hart. Wanneer de jīva het bewustzijn naar buiten zichzelf richt, is er de wakende staat. Wanneer diezelfde jīva zijn aandacht op zichzelf richt,

rijst de droom op. De jīva projecteert zichzelf als de ruimte, de aarde, de wind, de bergen en de oceanen, ongeacht of deze nu in je binnenste of buiten jezelf worden gezien. Wanneer iemand deze waarheid beseft, is hij bevrijd van de vāsanā (mentale conditionering).

Vervolgens vroeg ik mezelf af: "Wat is dan de slaap?" Ik begon de slaap te onderzoeken. Wanneer men denkt: "Wat heb ik met deze objecten van de wereld te maken? Laat me nu voor een tijdje in volslagen vrede rusten", rijst de slaap op. Net zoals er in een en hetzelfde lichaam bewuste en niet-bewuste delen (zoals nagels, haren) zijn, zo wordt de slaap ook gekarakteriseerd door zowel bewustzijn als door niet-bewustzijn. 'Laat me nu in vrede rusten' – wanneer deze gedachte in de geest domineert, hebben we het over slaap. Dit kan zelfs in de wakende staat oprijzen.

Vervolgens begon ik de staat van turīya (de vierde staat) te onderzoeken. Wanneer men in turīya is gevestigd, verdwijnt de wereldverschijning door de perfecte verlichting. Dan bestaat de wereld zoals die is; er verdwijnt niets. Als gevolg van het bestaan van deze turīya bestaan het waken, dromen en slapen zoals ze zijn. Het besef dat 'De wereld helemaal niet is geschapen, omdat het geen oorzaak heeft om ergens uit op te rijzen' en het besef dat 'Het alleen Brahman is, dat als deze wereld schijnt', dat is turīya."

[VI.2.138] Vipaścit (vervolg): het binnendringen van de geest door heel het universum

De wijze vervolgde:

"Vervolgens wenste ik om één te worden met het bewustzijn van dat wezen. Mijn eigen zintuigen ontwaakten onmiddellijk toen ik de 'ojas' van dat wezen verliet teneinde het bewustzijn ervan binnen te gaan. Ik bracht ze echter onmiddellijk onder controle en ging het bewustzijn binnen. Toen ik dat bewustzijn binnenging, ervaarde ik de twee werelden tegelijkertijd. Alles verscheen dubbel. Echter, omdat de twee waarnemende intelligenties aan elkaar gelijk waren, leken ook de waargenomen dualiteiten aan elkaar gelijk te zijn en zij vermengden zich daarom goed met elkaar net zoals water zich goed met melk laat mengen.

Met behulp van het bewustzijn nam ik toen ook meteen het bewustzijn van dat andere wezen in mij op. 'De twee werelden' smolten direct samen, net zoals dat bij iemand die dubbelziet zodra hij is genezen het dubbel zien van de maan verandert in het zien van maar één maan. Ik had mijn eigen wijsheid niet losgelaten, maar mijn eigen gedachtenvorming was wel sterk verzwakt en het had zich vereenzelvigd met de gedachtenvorming van het andere wezen. Daardoor begon ik de wereld te ervaren zoals hij dat ook deed.

Enige tijd later ging hij slapen. Hij verzamelde de stralen van zijn geest. Zijn zintuigen werden tezamen met hun functies in zijn hart teruggetrokken, net zoals een schildpad ook zijn ledematen intrekt. Zijn zintuiglijke organen leken wel dood, c.q. leken de afbeeldingen op een schilderij te zijn. Ik bevond me in zijn binnenste, ik volgde de gedachten van zijn geest en ik ging zijn hart binnen. Omdat ik de ervaring

van de externe objecten had losgelaten en de 'ojas' binnen was gegaan, genoot ik enige tijd van een heerlijke slaap. Door de vermoeidheid waren alle kanalen in het wezen verdikt en verstopt geraakt; en als gevolg van het voedsel, de drank, etc., stroomde de levensadem traag in en uit de neusgaten. De levenskracht keert terug naar zijn eigen bron (het hart) en omdat het van nature zijn eigen object is ontlast het de geest van materialiteit (of het maakt de geest onbelangrijk). Het Zelf is nu zijn eigen object en er is geen enkele activiteit om iets te externaliseren. Daarom straalt het Zelf als Zichzelf in Zichzelf."

Rāma vroeg:

De geest is alleen dankzij de levenskracht in staat om te denken en de geest bestaat niet op zichzelf. Maar wat is het dan wel van zichzelf?

Vasiṣṭha antwoordde:

Alhoewel het lichaam als de werkelijkheid wordt ervaren, bestaat het in waarheid niet. Ook de geest is net zo werkelijk als de berg die in een droom wordt gezien. De geest (citta) bestaat niet, omdat geen enkel 'object' ooit werd geschapen door de afwezigheid van enigerlei oorzaak. Dit alles is Brahman en omdat Brahman alles is is ook deze wereld zoals hij is. Zelfs het lichaam, de geest, etc., zijn alleen maar Brahman; maar de manier waarop de kenners van de waarheid dit dan waarnemen kunnen we niet beschrijven.

Het ene ondeelbare, oneindige bewustzijn neemt zichzelf als zijn eigen object waar en er wordt gezegd dat dat de geest is. Toen er de gedachte van beweging in oprees, manifesteerde die gedachte zich als de prāṇa (de levenskracht). De prāṇa maakt dat er via de zintuigen ervaring ontstaat en daardoor rijst de wereld op.

[VI.2.139] Vipaścit (vervolg): beschrijving van de oplossing van de wereld

Vasiṣṭha vervolgde:

De geest (citta) is de schepper van de wereld met alles wat daarin werkelijk, onwerkelijk of een mix van beide is. De prāṇa (de levenskracht) kwam door de geest tot bestaan via het idee: 'De prāṇa is mijn beweging en ik kan niet zonder de prāṇa (de levenskracht) bestaan. Daarom is dat mijn doel. Zelfs als ik voor enige tijd zonder de prāṇa ben, dan wil ik zo spoedig mogelijk weer met de prāṇa verbonden zijn.' Zodra deze prāṇa één wordt met de geest, ziet het ook de denkbeeldige wereld. Het krijgt zijn ware natuur als zuiver bewustzijn dan niet meer terug vanwege de vaste overtuiging: 'Ik kan nooit meer zonder de levenskracht en zonder het lichaam bestaan'.

Het ervaart verdriet, omdat het door zijn twijfel van het ene uiterste naar het andere zwaait. Dit verdriet zal alleen afnemen wanneer er zelfkennis oprijst. Alleen zelfkennis kan de verkeerde gedachte: 'Ik ben dit' verwijderen. Slechts door het onderzoek naar de middelen tot bevrijding rijst zelfkennis op. Daarom moet je deze middelen tot bevrijding op alle mogelijke manieren onderzoeken.

De geest koestert voortdurend de gedachte dat 'de levenskracht mijn eigen leven is' en daardoor rust de geest in de prāṇa. Wanneer het lichaam zich in een staat van

welbevinden bevindt, functioneert de geest ook op de juiste wijze. Maar wanneer het lichaam geen staat van welbevinden ervaart, ziet de geest alleen maar die fysieke verstoring. Wanneer de prāṇa (levenskracht) zich actief met zijn eigen krachtige beweging bezighoudt, wordt het in zijn eigen beweging geabsorbeerd en dan is het niet in staat om zich op zelfkennis toe te leggen.

De relatie tussen de geest en de prāṇa is daarom hetzelfde als die van een bestuurder en zijn vervoermiddel. Dat was namelijk de gedachte die in het allereerste begin door het oneindige bewustzijn werd gekoesterd, en daardoor is dat tot op de dag van vandaag nog de meest voorkomende relatie. Iemand die niet is verlicht, kan dit niet overstijgen. De onwetende persoon blijft onwrikbare gedachten betreffende de tijd, de ruimte, de materie, de geest, de prāṇa en het lichaam koesteren. Wanneer de geest en de prāṇa in harmonie functioneren, houdt die persoon zich met allerlei activiteiten bezig. Er is disharmonie als er sprake is van een verstoring. Er is slaap wanneer beiden in rust verkeren. Wanneer de nāḍī's (de energiekanalen) door het voedsel, etc., dichtgeslibd raken en wanneer er sprake is van vermoeidheid, wordt de beweging van de prāṇa traag en dan slaapt men. Maar ook wanneer de nāḍī's niet door voedsel, etc., zijn dichtgeslibd en er sprake is van uitputting of vermoeidheid, kan de prāṇa zich ook niet goed bewegen en ook dan slaapt men. Wanneer de nāḍī's zelf (om welke reden dan ook) zacht en zwak worden, wanneer ze vol zitten met allerlei onzuiverheden en wanneer de prāṇa daardoor druk in de weer is met een of andere buitengewone activiteit, ook dan wordt men door slaap overmand.

De wijze zei:

"Toen het donker werd viel de persoon in wiens hart ik was binnengegaan in slaap. Ook ik genoot van deze diepe slaap. Vervolgens, nadat het geconsumeerde voedsel was verteerd en de nāḍī's weer helder waren geworden, begon de levenskracht opnieuw krachtig te bewegen en daardoor loste de slaap op."

De wijze vervolgde:

"Toen de slaap voorbij was, zag ik opnieuw de wereld met de zon, etc. alsof het in het hart oprees. Ik zag dit alles vanaf de plek waar ik me toen bevond. Maar deze wereld werd door de vloed van de kosmische eindtijd overspoeld. Ik zag mezelf samen met mijn bruid in een huis zitten. De vloedgolf spoelde ons allen mee en het hele huis, etc., dreef weg alsof het trachtte om de vloed te bevechten en in leven te blijven. Al gauw ging het huis waarin ik zat en dat door de vloedgolf werd meegesleurd kapot. Ik sprong in het water. Ik had mijn familieleden en vrienden in de steek gelaten en was slechts in mijn eigen lijfsbehoud geïnteresseerd. Soms ging ik kopje onder en dan kwam ik weer boven. Toen ik me aan een rots kon vastgrijpen en even wilde uitrusten, kwam er een enorme golf aan en die sleurde me opnieuw het water in. Geen enkele vorm van lijden en geen enkele pijnlijke ervaring bleef me bespaard.

Omdat ik erg wanhopig maar desalniettemin helder was, herinnerde ik me ondertussen een vroegere levenservaring in een staat van samādhi. Ik was toen een asceet. Ik was iemand anders binnengedrongen, gretig om van de droomstaat getuige

te zijn. Ik besefte dat ik naar een illusie keek. Tegelijkertijd zag ik ook de huidige ervaring: hoewel ik door de vloedgolf werd meegesleurd, ervaarde ik toch vreugde.

Terwijl ik naar de vloedgolf en naar de vernietiging die er het gevolg van was keek, reflecteerde ik als volgt: "Waar is het lot niet toe in staat? Zelfs de god met de drie ogen wordt door deze vloedgolf verpletterd. In deze vloedgolf tollen alle goden en demonen in de rondte."

Deze reusachtige golven reiken tot aan de zetel van de schepper Brahmā. Deze golven lijken op olifanten, ze zijn zo machtig als leeuwen en ze lijken als wolken in de lucht te zweven. Zelfs de beschermers van deze aarde vallen samen met hun paleizen en voertuigen in deze vloedgolf en verdrinken erin. De goden en de demonen drijven gezamenlijk in deze vloedgolf en ze houden zich aan elkaar vast. Vanwege de vallende steden en de erin drijvende paleizen, lijkt de vloedgolf wel een massieve muur van water. Zelfs de zon wordt door deze vloedgolf overmeesterd en ze wordt naar de onderwereld meegevoerd. Slechts de kenners van de waarheid (de wijzen met zelfkennis) ervaren geen enkele ellende: ze zien wel dat hun lichamen door de stroom worden meegetrokken, maar zonder dat ze daarbij de onjuiste gedachte koesteren: 'Ik ben dat lichaam'. Hulpeloze vrouwen verdrinken. Wie zou wie nog kunnen redden in deze vloedgolf van de kosmische vernietiging, waar alle wezens door de dood worden opgeslokt? Het gehele universum lijkt nu slechts één oneindige oceaan te zijn. Waar zijn alle goden die door Indra worden aangevoerd?"

[VI.2.140] Vipaścit (vervolg): de werking van verbeelding

De jager vroeg:

"O wijze, rijzen dergelijke hallucinaties zelfs in grote mensen zoals u op? Maakt de oefening van meditatie hier dan geen einde aan?"

De wijze antwoordde:

"Alles houdt aan het einde van een wereldcyclus op. Sommige dingen komen geleidelijk aan hun einde, terwijl anderen abrupt stoppen. Nogmaals, wat moet gebeuren zal onvermijdelijk ook gebeuren. Sterker nog, als er sprake is van tegenslag, dan wordt daardoor de kracht, de intelligentie en de vitaliteit (straling) nadelig beïnvloed, overal en altijd, zelfs in het geval van de groten. En tenslotte, alles wat ik tot nu toe heb beschreven was slechts een droom. Wat is er nou onmogelijk (tegenstrijdig) in een droom?

Desondanks is het toch belangrijk dat ik je over deze droomervaring vertel. Nu zal ik je daarover de waarheid vertellen.

Terwijl ik aldus de getuige was van deze grote vloedgolf van de kosmische eindtijd, kwam ik op een bergpiek terecht. Ik klom naar de top. Op datzelfde ogenblik veranderde het hele gebeuren. Ik weet zelfs niet hoe het water van de vloedgolf verdween. De hele aarde was één grote massa modder, waarin de goden zoals Indra en de dieren zoals de olifanten allen tot aan hun nek vastzaten. Al snel werd ik door vermoeidheid en slaap overmand.

Hierna, ook al bleef ik in mijn eigen 'ojas', onderging ik nog steeds de psychologische conditionering van de voorafgaande ervaring. Toen ik, na op deze manier een soort dubbel bewustzijn te hebben ervaren, ontwaakte zag ik die bergtop in het hart van de andere persoon. Op de tweede dag zag ik daar de zon opkomen. Hierna rezen allerlei andere aardse objecten op.

Ik trachtte om al het andere te vergeten en om me met mijn gewone activiteiten in die wereld bezig te houden. Ik zei tegen mezelf: "Ik ben zestien jaar oud, dit zijn mijn ouders, etc." Toen zag ik een dorp met daarin een kluizenaarshut. Ik ging in die kluizenaarshut wonen en dat onderkomen werd voor mij werkelijk; de herinnering aan de vorige ervaring begon te verflauwen. Ik was ervan overtuigd dat mijn lichaam mijn enige hoop was. Ik was verre van wijs. Deze vāsanā (de mentale conditionering) was de essentie van mijn wezen en ik was gefocust op het vergaren van rijkdom. Ik hield me trouw aan al mijn sociale en religieuze plichten. Ik wist precies wat ik moest doen of moest laten.

Op zekere dag kwam er een wijze bij me op bezoek. Ik ontving hem gastvrij. In de nacht vertelde hij me een verhaal. Hij beschreef het grenzeloze universum tot in detail en hij eindigde met te zeggen dat dat alles het oneindige bewustzijn was. Mijn eigen intelligentie was ontwaakt. Onmiddellijk herinnerde ik me mijn hele verleden, hoe ik in het lichaam van iemand anders was binnengegaan, etc. Ik dacht dat die andere persoon de kosmische persoon was en ik probeerde er uit te ontsnappen. Ik ging de prāṇa van die persoon binnen. Toen ik er één mee was geworden kon ik naar buiten komen. Toen zag ik mijn eigen lichaam recht voor mijn neus, het zat in de lotuspositie, in een kluizenaarshut en het werd door leerlingen verzorgd. Volgens deze leerlingen was er pas een uur voorbij gegaan sinds ik samādhi was binnengegaan. De persoon in wiens hart ik was binnengegaan, was een andere reiziger die daar lag te slapen. Ik vertelde dit aan niemand, maar ging weer snel het hart van die reiziger binnen. In zijn hart was de kosmische vernietiging voltooid. En het dorp waar ik met mijn familie woonde was verdwenen. Alles stond door het vuur van de vernietiging in lichterlaaie. Ik beoefende de wind-contemplatie en dwaalde erin rond."

[VI.2.141, 142] Vipaścit (vervolg): het einde van een tijdperk

De wijze vervolgde:

"Ofschoon ik daar door dat verschrikkelijke vuur werd ingesloten, was ik beslist niet ongelukkig. Wanneer je tijdens je droom weet dat het alleen maar een droom is, kan zelfs vuur je niet deren. Terwijl ik de natuur van het vuur onderzocht maar er niet door werd verbrand, omdat ik de waarheid kende dat het slechts een droom betrof, stak er een verschrikkelijke vuurstorm op. In die storm begon alles in de rondte te vliegen en werd alles volledig verbrand. Het leek op de dans van de vernietiging.

Ik begon me toen af te vragen: Dit is tenslotte slechts een droom, die door mij wordt gedroomd terwijl ik in het hart van iemand anders leef. Waarom zou ik hier niet uit weggaan, in plaats van de getuige te blijven van dit lijden?"

De jager vroeg:

"U was het hart van die persoon binnengegaan om te weten te komen wat het dromen inhoudt. Waarom besloot u dan om weg te gaan? Had u de waarheid gevonden?"

De wijze antwoordde:

"Ten eerste is er geen oorzaak voor het ontstaan van de schepping. Daarom is noch het woord 'schepping', noch het object 'de schepping' werkelijk. Ze bestaan niet. Maar deze onwetendheid of onwerkelijkheid is zelf ook een gedachte die in het bewustzijn of werkelijkheid oprijst. En in het bewustzijn of werkelijkheid is dat wat als 'de schepping' bestaat evident. Ik kan je alleen de waarheid vertellen vanuit het gezichtspunt van iemand in wie onwetendheid en dwaasheid zijn verdwenen: ik weet niet wat waar is vanuit het gezichtspunt van iemand die onwetend of dwaas is. Dit is de waarheid: dit alles is het zuivere en alles doordringende bewustzijn.

Waar is het lichaam, waar is het hart, wat is een droom, waar zijn het water en de overstroming, etc., waar is het ontwaken en het stoppen van dat ontwaken, waar is de geboorte en waar is de dood? Er bestaat alleen het zuivere bewustzijn. In het licht van dat bewustzijn lijkt zelfs het kleinste en subtielste stukje ruimte een macrokosmos te zijn. Op spontane wijze 'denkt' dit bewustzijn gedurende een kort moment en dan rijst de gedachte van de wereld op, alhoewel het nog steeds de zuivere ruimte is. Net zoals in een droom neemt alleen het bewustzijn al die verschillende vermommingen aan en er bestaan geen steden, etc.; de wereld is slechts het zuivere bewustzijn. Voor ons bestaat er geen verschijning, niets onwerkelijks noch iets werkelijks en voor ons bestaat er ook geen ruimte: voor ons bestaat er slechts een vormloos, beginloos, eindloos, non-duaal en oneindig bewustzijn. Een droom rijst zonder enige oorzaak op en wat er dan bestaat is slechts het zuivere bewustzijn van de waarnemer (zonder een onafhankelijk object). Hier is evenmin sprake van een oorzaak en daarom bestaat er noch een subject, noch een object; het zuivere bewustzijn of hoe je het ook maar noemt bestaat en dat is slechts het zuivere, non-duale en niet te omschrijven ervaren.

Tijd impliceert zowel bestaan als vernietiging; het zaad zelf is ook alles wat eruit voortkomt, tot aan de bloemen en de vruchten toe. Op dezelfde manier is ook Brahman dit alles. Het bewustzijn schijnt altijd zuiver. Net zoals tijdens het dromen, de droom ook de kwaliteit van de wakende staat heeft, zo heeft de wakende staat ook de natuur van de droom. Wanneer alle mentale activiteiten zijn gestopt, dan ben je dat wat is."

De jager vroeg:

"Heer, wie worden er door het oude karma aangestuurd en wie niet?"

De wijze antwoordde:

"Zij die aan het begin van de schepping tot bestaan komen – zoals de schepper Brahmā – hebben geen geboorte en geen karma. Voor hen bestaat er geen idee van dualiteit, geen saṃsāra en geen gedachte: hun bewustzijn is zuiver. Aan het allereerste begin van de schepping heeft vanzelfsprekend niemand enig karma, want daarvoor bestond er alleen de oneindige en absolute Brahman. Daarom was het aan het begin van de schepping ook Brahman die zich als de schepping manifesteerde. Net zoals de schepper Brahmā en de anderen aan het begin van de schepping werden gemanifesteerd, zo werden vervolgens ook ontelbare jīva's gemanifesteerd. Slechts zij die zichzelf als iets anders dan Brahman beschouwen, beschouwen zichzelf als onwetend en zij nemen de dualiteit waar. In hun geval rijzen de geboorte en het karma uit eigen beweging op, want deze wezens steunen op de onwerkelijkheid. Maar in het geval van degenen die zichzelf als niet verschillend van Brahman beschouwen (zoals Brahmā, Viṣṇu, Śiva, etc.) worden zij ook niet door karma aangedaan.

Het oneindige bewustzijn is absoluut zuiver. Brahman rust in zichzelf. Er rijst echter een minieme gedachte van de jīva in op. Als deze gedachte van de jīva erin oprijst, dan rijst er ook onwetendheid op: en dat wordt door datzelfde bewustzijn als de schepping gezien. Uit eigen beweging wekt het bewustzijn zichzelf vervolgens voor zijn eigen ware natuur en dan realiseert het zich dat het Brahman is en altijd is geweest.

Het is het water zelf dat de vorm van een draaikolk aanneemt: ook Brahman zelf neemt de verschijningsvorm van deze schepping aan. Deze schepping is de gemanifesteerde Brahman; het is noch een droom, noch een werkelijkheid van de wakende staat. Waar is in dat geval dan karma, voor wie geldt het dan en hoeveel soorten zijn ervan? In waarheid bestaat er geen karma, geen onwetendheid en geen schepping: al deze gedachten rijzen alleen op vanwege iemands eigen ervaring.

Brahman alleen schijnt als deze schepping, als de individuen, als karma, als de geboorte en als meer van dergelijke gedachten. Omdat het de Heer is, ervaart het deze gedachten alsof ze waar zijn. In het begin van de schepping wordt de jīva niet aan enig karma onderworpen; door de gedachten die het koestert, raakt het vervolgens echter wel bij karma betrokken. Wat is het lichaam of de persoonlijkheid van een draaikolk en wat is zijn karma? Het is water, en op dezelfde manier is ook alles Brahman.

De personen die in een droom worden gezien, hebben geen oud karma. Op dezelfde manier hebben de jīva's die in het begin van de schepping ontstonden ook geen karma, want zij zijn het zuivere bewustzijn. Het idee van karma ontstaat pas als je stevig gehecht bent geraakt aan de overtuiging dat de wereldverschijning 'echt' is. Dan dwalen de jīva's gebonden door hun karma hierin rond. Als er wordt beseft dat deze schepping niet werd geschapen en dat alleen Brahman bestaat, waar is dan het karma, van wie is dan het karma en wie zit er dan vast aan het karma? Het karma bestaat alleen in geval van onwetendheid; zodra er ware kennis oprijst, bindt karma je niet meer."

[VI.2.143] Vipaścit (vervolg): de zekerheid van nirvāṇa

De wijze vervolgde:

"De paṇḍita (iemand met zelfkennis) is te vergelijken met de zon die de lotus van alle dharma, karma en kennis doet bloeien. In vergelijking met de wijsheid van de wijze met zelfkennis is zelfs de status van de koning der goden niet meer waard dan een strootje. Wanneer er zelfkennis opkomt, verdwijnt de illusoire gedachte van het bestaan van een wereld en dan rijst de realisatie van Brahman als de enige waarheid op; net zoals wanneer het licht de duisternis verdrijft ook de guirlande die voor een slang werd aangezien als een guirlande straalt.

De mensen die in een droom worden gezien, hebben geen ouders; deze werelddroom heeft ook geen oorzaak. De mensen in een droom hadden geen oud karma om hun huidige geboorte te veroorzaken. De ogenschijnlijk werkelijke mensen in deze droomwereld hebben ook geen oud karma. Net zoals de jīva hier de dromen waarneemt en deze ervaart, zo fantaseert en ervaart het ook een voormalig bestaan en een karma alsof het werkelijk is, in overeenstemming met zijn eigen mentale conditionering (vāsanā).

Aan het begin van de schepping en aan het eind van het bestaan van het lichaam, ervaart de jīva een droomachtige staat. Wat het dan ook maar ervaart, lijkt te bestaan – en dat is zowel werkelijk als onwerkelijk. In een droom bestaat er contact met 'andere' objecten, alhoewel die niet bestaan. Op dezelfde manier is het ook mogelijk om in de wakende staat de andere objecten waar te nemen, ofschoon ze niet werkelijk bestaan. 'Waken' en 'dromen' zijn twee woorden die worden gebruikt om die beweging in het bewustzijn aan te duiden waardoor het gewaarzijn wordt bewerkstelligd. Dat gewaarzijn, oftewel de ervaring die aan het begin van de schepping (sargādi) en aan het eind van de levensduur van het lichaam (dehānta) oprijst, blijft bestaan totdat het oplost (oftewel totdat bevrijding wordt bereikt) en dat gewaarzijn wordt de schepping genoemd.

Er bestaat geen verschil tussen het bewustzijn en het gewaarzijn van de objecten die in de wakende staat, respectievelijk in de droomstaat worden gezien, net zo goed als er geen verschil tussen wind en beweging bestaat. Brahman alleen schijnt op te rijzen en te verdwijnen of te sterven en objecten te ervaren; het is echter slechts het zuivere bewustzijn dat geen enkele verandering ondergaat en dat altijd zuiver en in vrede is. Waar dat oneindige bewustzijn of de kosmische persoon zich in zichzelf ook maar van gewaarwordt, dat wordt zowel de oorzaak als het gevolg. Deze schepping vindt plaats in het hart van dat oneindige bewustzijn, op dezelfde wijze als de droom zich – zowel voor wat betreft de oorzaak als voor wat betreft het gevolg – in je eigen hart afspeelt.

Op wat voor manier het in het begin ook maar verscheen, dat bleef vervolgens voortdurend de natuurlijke orde, de tijd, de ruimte, etc., te zijn. De kenmerken die de schepping toen verkreeg, zijn nog steeds blijven bestaan. Als eerste ontstaat er een gedachte of een gevoel of een concept in het bewustzijn en daarop volgt dan de

schepping; dit alles is echter slechts het verbazingwekkende werk van het bewustzijn. De onmetelijke ruimte lijkt een blauwe kleur te hebben; het onmetelijke bewustzijn lijkt als deze schepping te bestaan."

De jager vroeg:

"Hoe verkrijgt iemand nadat hij dit lichaam heeft verlaten een ander lichaam, teneinde opnieuw plezier en pijn te ervaren; wat is daarvan de oorzakelijke factor en wat zijn de samenwerkende oorzaken?"

De wijze antwoordde:

"Dharma (deugd), adharma (zonde), vāsanā (de latente neigingen, oftewel de mentale conditionering), de doener en de jīva – dit zijn allemaal synoniemen en het zijn ook allemaal gedachtenspinsels zonder een daarmee corresponderende werkelijkheid. Het bewustzijn koestert deze gedachten in de ruimte (of het veld) van het bewustzijn. Het Zelf ervaart het lichaamsbewustzijn, omdat het zuiver bewustzijn totaal onafhankelijk van het lichaam is. Alhoewel de gedachte van een lichaam onwerkelijk is, wordt het net zoals bij droomobjecten als werkelijkheid ervaren. Voor een dode schijnt de 'andere wereld' als een gedachte in zijn eigen bewustzijn. Omdat hij dit gedurende enige tijd ziet, lijkt het voor hem werkelijkheid te worden.

Wanneer er wordt betoogd dat iemand anders het leven aan de dode persoon schenkt, hoe zou laatstgenoemde zich in de huidige incarnatie dan het verleden kunnen herinneren? De dode wordt niet opnieuw geboren; slechts op grond van zijn eigen mentale conditionering ervaart hij in zijn eigen bewustzijn de gedachte: 'Ik ben hier op deze manier', etc. Wanneer deze ervaring gedurende enige tijd in stand wordt gehouden en het daardoor diepgeworteld raakt, neemt het de kwaliteit van de werkelijkheid aan. Het Zelf dat slechts zuivere ruimte (leegte) is, ziet in de ruimte (leegte) een droom; het herinnert zich die droom steeds opnieuw en daardoor komen de wedergeboorte en een andere wereld tot bestaan. Vervolgens gelooft het dat die wereld en die geboorte werkelijk bestaan en dan begint het in die wereld als een jīva te functioneren.

Op deze manier bestaan er miljoenen en miljoenen werelden; wanneer hun waarheid duidelijk wordt begrepen, zijn ze slechts het zuivere bewustzijn oftewel Brahman, zo niet dan verschijnen ze als de geschapen wereld. Ze zijn niets en ze behoren niemand toe. Ze worden nooit werkelijk geschapen. Iedere jīva ervaart iedere wereld als: 'Dit is de wereld'. Het is deze wederkerige relatie die aan deze illusie een werkelijkheid toekent: wanneer de waarheid daarvan wordt ingezien, wordt ook geweten dat het de ongeschapen werkelijkheid is. Wat voor de wijze werkelijk is, is voor de onwetende een ondoorgrondelijke illusie. Wat voor de wijze onwerkelijk is, is voor de onwetende de onloochenbare waarheid.

Wat het oneindige bewustzijn ook maar ervaart, dat komt daar en dan tot bestaan; daarom zijn deze ervaringen werkelijk in relatie tot degene die het ervaart. Maar let wel, omdat dit alles (degene die ervaart én de ervaring) het zuivere bewustzijn is, bestaat er echter niets wat 'de ander' of dualiteit kan worden genoemd. Wanneer in het oneindige bewustzijn de gedachte 'Dit is dit' oprijst, schijnt het als 'Dit is dit':

maar wanneer het als 'Dit is dit' wordt gezien, wordt het natuurlijk onwerkelijk! Als het de ervaring van het bewustzijn is, dan verschilt het niet van bewustzijn; alleen in de niet-bestaande staat van onwetendheid wordt de ervaring als een onafhankelijke ervaring ervaren. Daarom heeft zelfkennis geen object om te kennen. Wanneer de kennis het gekende is, kent het Zelf zichzelf."

De wijze vervolgde:

"Hoe zorgvuldig wij er ook naar kijken en het onderzoeken, we zien niets anders dan de werkelijkheid. We weten niet wat de onwetende of de dwaze ziet. In de verlichte visie van de wijze is dit alles het zuivere, ondeelbare bewustzijn; in de ogen van de onwetende verschijnt dat Zelf als de ontelbare afgescheiden (zowel bewuste als onbewuste) objecten. Het ene zuivere bewustzijn doet zich in de droom voor als de verschillende droomobjecten. Al deze miljoenen objecten die zich in een droom vertonen, worden in de diepe slaap weer één. En analoog hieraan wordt de droomwereld, wanneer die zich in het oneindige bewustzijn vertoont, de schepping genoemd; en als het oneindige bewustzijn als het ware in diepe slaap valt, dan wordt dat het einde van de wereld genoemd. Dit is zuiver een kwestie van gezond verstand.

Het ene ondeelbare bewustzijn wordt zowel de diverse objecten als ook de ontelbare individuen; het wordt zelf zowel de leegte als ook de materie – precies zoals dat ook in een droom gebeurt. Al deze diversiteit wordt slechts ervaren. Het is zuiver. Het schijnt op de manier waarop het wordt opgevat. Het kan niet worden weggenomen. Slechts dit bewustzijn wordt aan het begin van de schepping het vuur, etc., teneinde deze droomwereld te scheppen. Het is slechts het zuivere ervaren dat als de aarde, etc., schijnt maar in waarheid is het niets anders dan de ruimte oftewel de leegte dat zich als de geschapen wereld voordoet. Soms lijkt het onmogelijk om dit gewaarzijn of dit ervaren de baas te worden en op andere momenten lijkt het wel te kunnen worden gestopt; in feite is het onmogelijk om het te doen ophouden, omdat het zuivere ervaren altijd blijft bestaan, zelfs nadat alle andere dingen tot een einde zijn gekomen. Je kunt het vergelijken met dat je van het oosten naar het westen bent gereisd. Eerst ken je het oosten en nu ken je het westen – maar de ervaring van het kennen blijft hetzelfde. Waar je ook maar gedurende geruime tijd geconcentreerd aan denkt, dat ervaar je: óf je rust in de vrede en ervaart dan die vrede. Je gaat van het oosten naar het westen en je kent beide. Iemand anders gaat niet op reis, maar blijft op één plaats en toch kent hij het oosten en het westen. Het oneindige bewustzijn blijft hetzelfde, ongeacht of het nu zus wordt ervaren of dat er zo aan wordt gedacht omdat het onbeweeglijk is. Beide ervaringen rijzen op en beide ervaringen verdwijnen weer. Wanneer er in iemand de wens opkomt: 'Ik zal van het zuiden naar het noorden gaan', dan rijzen beiden in het onbeweeglijke bewustzijn op; maar als een dergelijke wens niet opkomt, dan bestaan ook de windrichtingen 'noord' en 'zuid' niet. Wanneer het bewustzijn denkt: "Moge ik een stad in de lucht worden" of "Moge ik een dier op de aarde worden", dan komen deze alle twee tot bestaan; als die gedachte er niet is, dan verdwijnen ze. Voor anderen is de wereld weer iets anders.

Ongeacht of het lichaam nu sterfelijk of onsterfelijk is, de waarheid is dat deze saṃsāra en deze jīva net als een droom zijn. Zelfs onder de buitenlanders zijn er vele mensen die zich gebeurtenissen uit vorige levens herinneren. Ze gingen dus kennelijk niet 'dood'. Het oneindige bewustzijn dat als dit alles verschijnt is derhalve onsterfelijk, onveranderlijk en eeuwig. Het onbeweeglijke bewustzijn blijft zichzelf, terwijl het zich voordoet als een willekeurige gedachte, die er nu eens hier en dan weer daar in oprijst. Wat is de waarheid en wat is niet de waarheid? Ervaar daarom lichamen, handelingen, ellende of plezier zoals en wanneer ze opkomen: óf laat ze allemaal los. Dit alles heeft geen enkele betekenis. Laat het op 'deze' manier of op 'die' manier bestaan, laat het wel of niet bestaan: geef deze misleiding op en blijf verlicht."

[VI.2.144] Vipaścit (vervolg): de schepping ontstaat door toeval

De wijze vervolgde:

"Alles wat bestaat en alles wat niet bestaat zijn als het ware droomervaringen. Dat gezegd zijnde, wat is dan gebondenheid en wie wordt er dan bevrijd? De wolkenformaties in de lucht vertonen voortdurend wisselende vormen en patronen. Zo geldt ook dat de wereldverschijning voortdurend verandert. Op grond van onwetendheid lijkt het stabiel en onveranderlijk te zijn. In deze oneindige ruimte bestaan ontelbare werelden zoals die van ons: jouw ervaring van de wereld is niet gelijk aan de ervaring van iemand anders. Het ruimtelijk gevoel en de ervaringen van kikkers die in een put, in een meer of in een oceaan leven, verschillen van elkaar. Ze kennen de wereld niet op dezelfde manier. Mensen die in één en hetzelfde huis slapen, hebben verschillende dromen waarin ze als het ware in verschillende werelden leven: en op dezelfde manier hebben mensen in één en dezelfde ruimte ook ieder hun eigen wereld, en voor sommige anderen geldt dat misschien niet. Dit alles is slechts de mysterieuze en efficiënte werking van het oneindige bewustzijn.

Het bewustzijn heeft het vermogen om iets vast te blijven houden; saṃskāra is een gedachte die op deze manier wordt vastgehouden. Maar zodra er wordt beseft dat de gedachte alleen maar in het bewustzijn wordt gereflecteerd, wordt ook ingezien dat saṃskāra niet los van het bewustzijn bestaat. In een droom speelt de herinnering geen enkele rol, de objecten worden slechts ervaren zolang de droom duurt. In een droom kan men zelfs zijn eigen dood ervaren en in een droom kan iemand ook objecten zien die hem bekend voorkomen.

Deze schepping is van oorsprong slechts een reflectie in het ondeelbare bewustzijn en daarom verschilt het niet van dat bewustzijn. Slechts Brahman (het oneindige bewustzijn) verschijnt als deze wereld, er ontstaat niet iets nieuws. Het effect is hetzelfde als de oorzaak. De oorzaak was er eerder dan het effect en is er nog steeds als het effect verdwijnt. Omdat de oorzaak 'op efficiënte wijze' het effect bewerkstelligt (saṃyak karoti), wordt het saṃskāra genoemd.

Datgene wat al vóór het oprijzen van de droom bestond, maar dat daarin verschijnt als iets wat al eerder werd gezien, wordt saṃskāra genoemd. Er bestaat verder geen

andere externe factor dat saṃskāra (in gewonere woorden ook wel de 'latente indrukken van eerdere ervaringen en handelingen') wordt genoemd. De zichtbare en onzichtbare objecten bestaan in het bewustzijn, het bewustzijn dat in zijn eigen licht schijnt en dat al die objecten ervaart alsof die al eerder werden gezien. Tijdens het dromen rijzen de saṃskāra's op die gedurende de wakende staat werden geschapen; ze worden namelijk slechts in de wakende staat geschapen. Maar zij die de waarheid kennen, beweren dat ze in feite werden geschapen in een staat die weliswaar de wakende staat lijkt te zijn, maar dat evenwel niet is. Net zoals in de lucht spontaan beweging ontstaat, zo rijzen ook de gedachten spontaan in het bewustzijn op: hoezo is er saṃskāra voor nodig om dit voor elkaar te krijgen? Wanneer de ervaring van een duizendtal dingen in het bewustzijn oprijst, wordt dat de schepping genoemd en als de ervaring van die duizend dingen in het bewustzijn oplost, dan wordt dat de kosmische eindtijd genoemd. Op die manier brengt het zuivere bewustzijn (cidākāśa) – zonder ooit zijn ondeelbaarheid te schenden – ook deze diversiteit met al zijn namen en vormen tot bestaan, net zoals jij in je droom ook een wereld schept."

De wijze vervolgde:

"De waarneming of de ervaring van 'de wereld' bestaat in elk atomisch klein deeltje van het oneindige bewustzijn. En net zoals de reflectie in een spiegel niets anders dan de spiegel is, zo is de wereld niet verschillend van het oneindige bewustzijn. Dit oneindige bewustzijn is zonder begin of einde; en dat wordt ook de schepping genoemd. Waar dit bewustzijn ook maar schijnt, daar bestaat deze schepping zonder ervan te verschillen, net zo goed als het lichaam ook niet van zijn ledematen verschilt. Jij en ik zijn het bewustzijn, de hele wereld is het bewustzijn; door dit te beseffen wordt de schepping als een integraal deel van het bewustzijn gezien en daarom is het ongeschapen. Dat betekent dat ik dat atomisch kleine deeltje bewustzijn ben en daarom ben ik dus ook oneindig en alomtegenwoordig. Waar ik ook maar ben zie ik daarom alles vanuit dat perspectief.

Ik ben een deeltje van het bewustzijn, maar omdat ik deze waarheid besef ben ik ook één met het oneindige bewustzijn, net zoals een druppel water hetzelfde is als het water.

Zo kwam het dus dat ik door de 'ojas' binnen te gaan de drie werelden ervaarde. Dit gebeurde daar allemaal binnenin en daar binnenin zag ik de drie werelden – niet daarbuiten. Het maakt niet uit hoe het wordt genoemd: de droomstaat of de wakende staat, binnen of buiten, het bestaat allemaal binnen het oneindige bewustzijn."

De jager vroeg:

"Maar als deze schepping geen oorzaak heeft, hoe komt het dan tot bestaan? En als het wel een oorzaak heeft, wat is dan de oorzaak van de droomschepping?"

De wijze antwoordde:

"In het begin had de schepping in het geheel geen oorzaak. Omdat de objecten van deze schepping op geen enkele wijze een oorzaak hadden, kan er ook geen conflicterende diversiteit tussen elkaar afstotende objecten oprijzen. Alleen het ene absolute Brahman schijnt als dit alles en dat wordt aangeduid met woorden als

'schepping', etc. Deze oorzaakloze schepping is derhalve Brahman, maar ze doet zich voor als een deel van iets dat niet uit delen bestaat, ze doet zich voor als diversiteit in dat wat ondeelbaar is, ze lijkt een vorm te hebben in dat wat vormloos is. Omdat het zuiver bewustzijn is, lijkt het alleen maar alsof het verschillende vormen heeft zoals de bewegende en de niet bewegende objecten. En in de vorm van de goden en de wijzen schept en onderhoudt het een wereldorde met al zijn geboden en verboden. Bestaan, niet-bestaan, het grove en het subtiele, etc., dat alles heeft niet het minste effect op het alomtegenwoordige bewustzijn.

Maar vervolgens ontstaan er echter geen effecten meer zonder een oorzaak. De wereldorde en haar Heer (Brahman) reageren op elkaar, net zoals je met de ene arm de andere tegenhoudt hoewel ze allebei van dezelfde persoon zijn.

Op deze manier ontstaat deze schepping zonder dat er een wens of een psychologische oorzaak aan ten grondslag ligt. De wereldorde (niyati) bestaat in Brahman; Brahman bestaat niet zonder niyati. Op die manier gezien heeft deze schepping een oorzaak, maar slechts in relatie tot diegene wiens schepping dit is en zo lang als die schepping in relatie tot diegene blijft bestaan. De onwetenden denken dat Brahman zich zonder oorzaak als deze schepping voordoet of verschijnt; en het zijn ook weer de onwetenden die in de knoop komen door dit oorzaak-en-gevolg gedoe of door de misvatting dat oorzakelijkheid absoluut onmisbaar is. De schepping ontstaat door toeval – de rijpe kokosnoot valt toevallig net op het moment dat de kraai op de kokospalm neerstrijkt. Dan bepaalt niyati: 'Dit is dit' en 'Dat is dat'."

[VI.2.145] Vipaścit (vervolg): de drie humeuren en de jīva

De wijze vervolgde:

"De jīva kent en ervaart de buitenwereld door middel van de naar buiten gerichte zintuigen en het kent en ervaart de droomwereld door middel van de innerlijke zintuigen. Wanneer de zintuigen bezig zijn met het ervaren van de buitenwereld, is de innerlijke gedachtegang vaag en onduidelijk. Maar wanneer de zintuigen naar binnen zijn gericht, ervaart de jīva die wereld binnen zichzelf met de grootst mogelijke helderheid. Er doet zich in die wereldverschijning op geen enkel moment hoe en wanneer dan ook een tegenstelling voor; het is precies zoals je het waarneemt. Met andere woorden, wanneer de ogen naar buiten zijn gericht, ervaart de jīva de wereld alsof het ergens buiten in het oneindig bewustzijn bestaat. De optelsom van de zintuiglijke vermogens – te weten het horen (oor), het voelen (huid), het zien (ogen), het ruiken (neus), het proeven (tong) en de begeerte – wordt de jīva genoemd en dat is het zuivere bewustzijn gecombineerd met de levenskracht. Deze jīva bestaat daarom overal als alles in alles en daardoor ervaart hij alles overal.

Wanneer de jīva (de 'ojas', oftewel de vitale essentie) met 'slijm' (śleṣma of kapha, één van de drie humeuren waaruit de vitale essentie van het lichaam is samengesteld) is gevuld, ervaart het daarvan ter plekke meteen de gevolgen. Hij 'ziet' zichzelf uit de oceaan van melk oprijzen; hij 'ziet' de maan aan de hemel staan; hij ziet meren en lotussen, tuinen en bloemen, feestpartijen en festiviteiten met dansende en zingende

vrouwen, hij 'ziet' feesten met veel eten en drinken, rivieren die naar de zee stromen, enorme witgeschilderde paleizen, ongerepte sneeuwvelden, hertenkampen en bergketens.

Wanneer de jīva vol 'gal' (pitta, ook één van de humeuren) zit, ervaart het ook daarvan ter plekke meteen de gevolgen. Hij 'ziet' prachtige vlammen die het angstzweet doen uitbreken en die zwarte rook uitstoten waarmee de lucht wordt verduisterd, hij 'ziet' de oogverblindende, stralende en door hun hitte alles verschroeiende zonnen, de oceanen en de daaruit oprijzende mist, de ondoordringbare wouden, de luchtspiegelingen met zwemmende zwanen; hij 'ziet' zichzelf overdekt met hete as doodsbang langs de weg rennen, hij 'ziet' de gloeiendhete, droge aarde. Waar zijn ogen ook maar kijken, daar zien ze alles in brand staan, zelfs uit de wolken regent het vuur en door dit alles doordringende vuur ziet alles er schitterend uit.

Wanneer de jīva met 'wind' (vāta, ook weer één van de humeuren) is gevuld, ervaart hij daarvan de volgende gevolgen. Hij 'ziet' de wereld als nieuw. Hij 'ziet' niet alleen zichzelf, maar zelfs rotsen en bergen rondvliegen; alles tolt en draait, hij ziet vliegende engelen en hemelse wezens, de aarde met alles wat zich daarop bevindt schudt; hij 'ziet' zichzelf alsof hij in een diepe put is gevallen, alsof hem een vreselijke ramp is overkomen, alsof hij vervaarlijk wankel op de top van een hele hoge boom of op een bergtop staat."

De wijze vervolgde:

"Wanneer de jīva met vāta, pitta en śleṣma (wind, gal en slijm) is gevuld, raakt hij onder de invloed van de wind en daardoor ervaart hij neerslachtigheid. Hij 'ziet' een regen van bergen en rotsen, hij hoort de vreselijke geluiden waarmee de bomen in het binnenste van de aarde ronddraaien. Hele bossen met inbegrip van alle bosdieren wervelen in het rond. Alle bomen staan in brand en uit alle grotten komt het geluid van branden. Hij 'ziet' dat alle bergen ineenstorten. Hij 'ziet' de oceanen oprijzen om de hele lucht te vullen, waarbij ze hele bossen en zelfs wolken meesleuren, ze omhoog tillend naar het rijk van de schepper Brahmā. Door al dat poetsen en boenen dat erin plaats vindt lijkt de gehele lucht helder en schoon. De drie werelden lijken gevuld met de strijdkreten van soldaten en krijgers.

Wanneer de jīva door het hierboven genoemde wordt geagiteerd en door al deze nare visioenen terneer wordt geslagen, raakt hij bewusteloos. Hij rust in zichzelf, net zoals een worm die in de aarde begraven ligt, zoals een kikker verborgen in een rots, zoals een foetus in de baarmoeder, zoals het zaad in de vrucht, zoals een nog niet ontkiemde spruit in het zaad, zoals een atoom in een molecuul, zoals een nog niet uitgehakt beeld in een steen. Hij wordt dan niet gehinderd door de beweging van de prāṇa, omdat er in zijn rustplaats geen 'gaten' of uitgangen zijn. Hij valt in een diepe slaap, alsof hij in een rots of in een diepe put verblijft.

Wanneer er door een mentale inspanning een gat in die rustplaats ontstaat, kent hij de droomwereld, waarvan hij zich door de beweging van de levenskracht (prāṇa) bewust werd. Wanneer deze levenskracht via de ene nāḍī (zenuwkanaal) in een

andere stroomt, ontstaat er een visioen van een regen van bergen. Als er door vāta, pitta en śleṣma veel van dat soort bewegingen ontstaan, dan zijn er veel van dat soort ervaringen: als het wat minder is, dan is die ervaring ook minder.

Wat de jīva als gevolg van vāta, pitta en śleṣma ook maar in zijn binnenste (in de droom, etc.) ervaart, ervaart hij ook buiten zichzelf en zijn organen van handeling functioneren daar op een adequate wijze. Wanneer de jīva van binnen en van buiten is geagiteerd en verstoord, ervaart hij (de jīva) een lichte verstoring als de verstoring van de vāta, pitta en kapha licht is, en hij ervaart gelijkmoedigheid als zij in balans, of in evenwicht zijn.

Als de drie humeuren (vāta, pitta en śleṣma) worden geagiteerd en worden verstoord, dan ervaart de jīva het volgende buiten zichzelf: verbranden, verdrinken, rukwinden, vastzitten op bergen of rotsen, de hel, het opgezogen worden in of het neerstorten uit de lucht, hallucinaties zoals verdrinken op een speelveld, zonneschijn om middernacht, verstandsverbijstering waarin de eigen gezinsleden vreemdelingen en waarin vijanden vrienden lijken te zijn. Men kan dit alles met gesloten ogen in zichzelf en met open ogen buiten zichzelf zien, maar deze hele misleiding komt slechts voort uit het verstoorde evenwicht van de drie humeuren. Wanneer de drie humeuren in een staat van evenwicht verkeren, ziet de in hen verblijvende jīva de hele wereld zoals ze is, namelijk zoals het werkelijk IS, niet verschillend van Brahman."

[VI.2.146] Vipaścit (vervolg): de wereld verschijnt in diepe slaap

De wijze vervolgde:

"Terwijl ik nog steeds in de 'ojas' van de andere persoon verbleef, verschenen er voortekenen van de kosmische eindtijd. Het begon namelijk bergen uit de lucht te regenen. Dat was hoe ik het zag, terwijl ik in de 'ojas' van de andere persoon verbleef: in werkelijkheid waren het echter de voedseldeeltjes die door zijn lichaamskanalen vloeiden en die deze illusie van uit-de-lucht-vallende-bergen veroorzaakten, en deze duisternis was de duisternis van zijn eigen diepe slaap. Ook ik viel in een diepe slaap. Na enige tijd ervaarde ik het gloren van het ontwakende bewustzijn.

Terwijl ik uit mijn slaap ontwaakte, ervaarde ik de droomstaat. Binnenin dezelfde 'ojas' zag ik een geweldig grote oceaan die op mij scheen te lijken. Omdat mijn bewustzijn stabiel en onbeweeglijk was, zag ik wat er ook maar in de 'ojas' (de ervaringswereld) verscheen zonder enige vertekening of verdraaiing. Het bewustzijn is overal aanwezig en de wereldverschijning rijst erin op; deze wereldverschijning komt uit de staat van diepe slaap tevoorschijn, net zoals een baby uit de moeder wordt geboren."

De jager vroeg:

"U zegt dat de wereldverschijning uit de diepe slaap tevoorschijn komt: vertelt u me alstublieft wat iemand in diepe slaap ervaart."

De wijze vervolgde:

"Dualistische uitdrukkingen zoals 'wordt geboren', 'verschijnt', 'rijst als de wereld op' en dergelijke, zijn louter woorden, zonder enige betekenis. Ik zal je vertellen wat 'wordt geboren' (jāta) betekent. De essentie van die uitdrukking is 'het tot bestaan komen' en dat 'bestaan' verwijst naar de uiterlijk bestaande realiteit. Ook het woord 'schepping' (sarga) heeft eenzelfde betekenis en refereert aan 'bestaan'[30].

Er bestaat geen schepping, geen dood of verval voor verlichte mensen zoals wij; alles is voor altijd ongeboren en vredig, Brahman is het zuivere bestaan. Ook de wereld is het zuivere bestaan. Op wie hebben dan de geboden en de verboden betrekking? Enkel en alleen de illusoire kracht (māyā genaamd) is het onderwerp van discussie en argumentatie – 'het bestaat' en 'het bestaat niet'. Door onwetende mensen wordt een soortgelijk dispuut echter ook gevoerd met betrekking tot Brahman of het oneindige bewustzijn.

Voor degenen die de waarheid of de hoogste staat kennen, geldt dat er voor hen helemaal geen staten van waken, slapen en dromen bestaan. Wat er ook maar bestaat, het is zoals het is. De droomwereld alsmede de wereld die men in zijn eigen verbeelding ziet bestaat niet werkelijk, zelfs al wordt ze vooralsnog wel als bestaand ervaren. En op dezelfde manier geldt dat er in het begin van de schepping van de wereld niets bestond of tot bestaan kwam. Wanneer de wereld op deze wijze als het zuivere bewustzijn wordt gerealiseerd, is dus het geen object van waarneming; daarom is er ook geen subject of getuige, er is geen ervaring of iemand die ervaart."

[VI.2.147] Vipaścit (vervolg): door onwetendheid verschijnt de wereld

De wijze vervolgde:

"Toen ik uit mijn diepe slaap was ontwaakt, rees deze wereld als vanuit een oceaan in mijn droom op, net zoals een beeld uit de steen tevoorschijn komt, net zoals ook de bloemen aan de boom ontluiken, net zoals de herinnering in de geest oprijst, net zoals de golven uit de oceaan oprijzen. Het leek net alsof ze uit de lucht viel, alsof ze uit de aarde oprees, alsof ze in het hart oprees, alsof het graankorrels waren die uit de aarde opsprongen, alsof het gordijn dat haar aan het oog had onttrokken werd opengeschoven, alsof ze uit een tempel tevoorschijn kwam. Waar kwam de wereld vandaan? Men weet het niet. Het kan niet anders of het is net als het beeld dat uit de steen – dat het oneindige bewustzijn wordt genoemd – wordt gehouwen. Het is een denkbeeldige stad, gemaakt van muren van zuivere ruimte (leegte). Het is een goocheltruc die onwetendheid wordt genoemd. Alhoewel het een duidelijke werkelijkheid lijkt te zijn, is het in essentie zonder ruimte en tijd. Alhoewel het divers lijkt te zijn, is het toch non-duaal, en tegelijkertijd divers en niets. Je kunt het beslist

[30] N.B. De structuur van de woorden 'jāyate' en 'sarga' worden hier onderzocht in overeenstemming met de grammatica van het Sanskrit. 'Jani' wordt gelijkgesteld met 'prādurbhāva' en het vitale deel van het laatstgenoemde woord is 'bhūḥ', hetgeen naar 'bestaan' verwijst.

alleen maar met een luchtkasteel vergelijken; want het wordt zelfs in de wakende staat gezien en ervaren.

Alhoewel het nooit werd geschapen, bestaat het alsof het wel werd geschapen. Het is het zuivere bewustzijn. Het lijkt te beschikken over tijd, ruimte, materie, activiteit, schepping en vernietiging. Het heeft goden, demonen, menselijke wezens en diverse andere levensvormen. Daarin bevinden zich ook de rivieren, de bergen, de bossen, de lucht en de sterren.

Ik keek naar dit 'veld van observatie'. Tegelijkertijd zag ik daar het huis dat ik al eerder had gezien, tezamen met de huizen van mijn familieleden, en alles was precies zoals het vroeger ook was. Dit alles werd door de latente vāsanā (de psychologische neigingen) in het veld van observatie getrokken. Vanwege die vāsanā begroette en omhelsde ik onmiddellijk mijn familieleden, etc., want ik was tijdelijk vergeten dat het een illusie was.

Net zoals een spiegel alle objecten reflecteert die er voor worden geplaatst, zo neemt het bewustzijn de vorm aan van alles wat er aan wordt voorgelegd. Hij die zich echter realiseert dat alles het zuivere, oneindige bewustzijn is, wordt door die ogenschijnlijke dualiteit niet beïnvloed. Hij blijft vrij, alleen en onbewogen. Hij die nooit de kennis van de eenheid verliest, wordt niet lastiggevallen door de kwelgeest die de waarneming van verschillen of verdelingen wordt genoemd. Zij die zich met behulp van het gezelschap van de wijzen en door de studie van dit geschrift deze kennis hebben eigen gemaakt, raken het niet meer kwijt. Destijds was mijn eigen begrip echter nog niet helder en stevig genoeg geworden; daarom werd zelfs ik beïnvloed door de gedachte van verwantschap. Nu kan niets ter wereld mijn begrip nog doen wankelen, noch mijn besef doen vertroebelen. O jager, ook uw geest is nu nog niet stabiel genoeg, omdat u geen satsaṅga (het gezelschap van de wijzen) heeft gehad."

De jager zei:

"O wijze, het is precies zoals u zegt. Daarom, zelfs al heb ik naar uw verlichtende woorden geluisterd, is er toch nog steeds enige twijfel in me overgebleven: "Zou dit allemaal werkelijk waar kunnen zijn?" Ai, wat een grote tragedie! Zelfs wanneer deze onwetendheid zo overduidelijk is, is het toch moeilijk om het uit te bannen."

[VI.2.148] Vipaścit (vervolg): onderzoek naar de aard van dromen

De jager vroeg:

"O wijze, ik twijfel enorm: hoe kunnen de droomobjecten als werkelijk en als onwerkelijk worden beschouwd?"

De wijze antwoordde:

"In een droom verschijnen tijd, ruimte, handeling en materie. Deze verschijnen door louter toeval, door de gedachte die in het bewustzijn oprijst. Daardoor komt het dat deze verschijning in de droom werkelijkheid lijkt te zijn. In het geval van hallucinaties die met behulp van juwelen (toverstaf?), met behulp van mantra's en met behulp van drugs worden opgewekt, zijn ze soms werkelijk en soms totaal

denkbeeldig. Maar wanneer men de verschijningen in een droom als een werkelijke substantie ervaart, is dat slechts toeval. Iedere keer als er een krachtige overtuiging in het bewustzijn opkomt dan materialiseert het zich ook op die manier, omdat het bewustzijn met een dergelijke macht tot materialisatie is begiftigd. Als deze materialisatie vervolgens door een andere kracht toch veranderd zou kunnen worden, op grond waarvan zouden we dan nog kunnen beweren dat de in het bewustzijn oprijzende overtuiging krachtig is?

Met uitzondering van de materialisatie van de 'wens' of de gedachte van het oneindige bewustzijn bestaat er geen materie, noch binnen, noch buiten. Wanneer de gedachte: 'Dit is een droom' opkomt, wordt die droom werkelijkheid; maar wanneer een gedachte van twijfel oprijst, neemt de droom het kenmerk van die twijfel aan en dan wordt het onwerkelijk. Het is mogelijk dat de dromer tijdens de droom tegelijkertijd ook ervaringen ondergaat die niet aan de droom zijn gerelateerd; maar die hij toch aan de droom toeschrijft. Op dezelfde manier ondergaat de in het bewustzijn oprijzende wereldverschijning vroeger of later door louter toeval enige verandering.

De scheppingsgedachte rijst in het allereerste begin in het bewustzijn op en het komt tot materialisatie; deze materialisatie is zuiver bewustzijn. Maar met uitzondering hiervan is al het andere zowel werkelijk als onwerkelijk, ordelijk en wanordelijk. Daarom lijken de dromen in de ogen van de onwetende soms werkelijk en soms onwerkelijk te zijn, maar in de ogen van de verlichte zijn ze noch werkelijk, noch onwerkelijk. De wereldverschijning is een verschijning die oprijst in het bewustzijn; het woord 'verschijning' als zodanig maakt ieder positief onderzoek ernaar onmogelijk.

Na de droom slaapt men; en na de wakende staat slaapt men. Daarom is er geen verschil tussen waken en dromen. Het is slechts het inerte 'object' van bewustzijn dat als de wakende staat, de droomstaat en de slapende staat wordt beschouwd – het zijn woorden die geen werkelijke betekenis hebben. In deze lange droom bestaat er noch orde, noch wanorde. Wat er ook maar in de droom opkomt, dat is het enige wat bestaat – net zoals de beweging die in de lucht ontstaat; zonder vaststaande oorzaken verliest het begrip orde haar betekenis. Op dezelfde manier heeft de gehele schepping geen vaststaande oorzaak; wat een object ook maar lijkt te zijn, dat is het – en dat is dan de orde van de wereld. Dromen zijn soms werkelijk en soms onwerkelijk; daarom zijn ze niet onderworpen aan een vast principe of aan een bepaalde ordening. Het is zuiver toeval. Het visioen dat door magie, door een mantra of door drugs oprijst, bestaat ook in de wakende staat. Dat wat niet door de wakende staat, door de droomstaat en door de slapende staat wordt geconditioneerd, is het ongeconditioneerde zuivere bewustzijn en daarom is alleen dat werkelijk."

[VI.2.149] Vipaścit (vervolg): over toeval en oorzaak

De wijze vervolgde:

"Toen ik, terwijl ik nog steeds in het hart van die andere persoon verbleef, mijn eigen familieleden, etc., weer zag, vergat ik ogenblikkelijk dat ze het product van mijn eigen gedachten waren en ik woonde gedurende zestien jaar met hen samen. Op zekere dag kwam er een grote asceet naar mijn huis. Vol devotie verzorgde ik hem goed. Ik nam toen de gelegenheid te baat om hem de volgende vraag te stellen: "Er wordt gezegd dat de mensen op deze wereld de goede en slechte gevolgen van hun eigen goede en slechte handelingen ervaren. Is dit in alle gevallen waar?"

De asceet keek verbaasd bij het horen van deze vraag.

De asceet antwoordde:

"Vertelt u me alstublieft, met behulp waarvan kunt u goed van kwaad onderscheiden? Wie bent u, waar bent u, wie ben ik, wat is deze wereld? Dit alles is slechts een droom. Ik ben uw droomobject en u bent mijn droomobject. Het object heeft in werkelijkheid geen vorm. Alleen wanneer het bewustzijn denkt dat het deze vorm heeft, neemt het die vorm aan. De gedachte: 'Dit alles heeft een oorzaak' maakt dat er een oorzakelijke relatie tot bestaan komt; de gedachte: 'Er is geen oorzaak' heeft als gevolg dat er geen oorzaak wordt waargenomen.

Wij zitten allen in het hart van wat we allemaal als een macro-kosmisch wezen beschouwen. Maar er zullen voor anderen ook andere macro-kosmische wezens bestaan. Dit macro-kosmische wezen is de oorzaak van de ervaringen van plezier en pijn en het is de oorzaak voor de verschillende soorten van handelingen. Wanneer de 'ojas' van dit macro-kosmische wezen wordt verstoord, raakt het geagiteerd en dat effect wordt ervaren door allen die zich in het hart van dat wezen bevinden. We worden getroffen door natuurrampen die pas eindigen als het hart van dat wezen zijn gelijkmoedigheid herwint. Daarom is dit macro-kosmische wezen de werkelijkheid van deze specifieke schepping. Wanneer sommige mensen zich door toeval inlaten met slechte acties, zal de daaruit voortvloeiende rampspoed allen treffen.

Het bewustzijn beloont iemand als zijn activiteiten uit zijn eigen persoonlijke gedachte ('ik doe dit') voortkomen; als het bewustzijn bevrijd is van een dergelijk idee, dan draagt een dergelijke handeling geen vruchten. Welke gedachte er waar en van welk belang ook maar oprijst, dat draagt vrucht en het maakt geen verschil of er nu wel of niet een daarmee corresponderende oorzaak bestaat. Net als in een droom wordt het effect van een handeling niet bepaald door een specifieke oorzaak. De droom-ervaring heeft soms een oorzaak, maar soms ook niet. Het is eenvoudig een toevallige samenloop. De ervaring van de wakende staat lijkt een specifieke oorzaak te hebben maar die gedachte zelf is een droom. Want dit alles is louter de verschijning van het oneindige bewustzijn.

Wat is de oorzaak van de onwetendheid, van de schepping, van de schepping van de schepper Brahmā; wat is de oorspronkelijke oorzaak voor de lucht, het vuur, het water of de ruimte; waarom gaan de mensen dood en waarom gaan zij een subtiel lichaam binnen? Dit alles heeft geen enkele oorzaak: dit alles gebeurt op deze manier

vanaf het begin. Na verloop van tijd zijn deze gedachten of verschijningen gematerialiseerd. Welke gedachten er oorspronkelijk ook maar in het bewustzijn oprezen, die zijn tot op heden hetzelfde gebleven. Het bewustzijn kan dit echter wel veranderen door middel van een nieuwe inspanning in het heden."

[VI.2.150] Vipaścit (vervolg): de gedachte 'dit ben ik' is denkbeeldig en onwerkelijk

De wijze vervolgde:

"Nadat ik op bovenstaande wijze door de asceet was onderwezen, werd ik onmiddellijk verlicht. Ik kon niet meer zonder hem. Op mijn verzoek bleef hij bij me wonen. Diezelfde asceet zit daar vlak naast je."

De jager was verrast en hij zei:

"O wijze, wat is het toch wonderlijk en vreemd dat datgene wat als een droom werd beschouwd, in de wakende staat gematerialiseerd lijkt te zijn. Hoe komt het dat deze heilige man die in uw droom verscheen, zelfs in de wakende staat een realiteit is geworden?"

De wijze vervolgde:

"Kalm aan alstublieft. Ik zal u alles uitleggen. Nadat ik de terechtwijzingen van deze heilige man had aangehoord, begon ik als volgt te reflecteren: "Helaas, ook al ben ik een wijs mens, ik ben toch door mijn begeerte naar zintuiglijke genoegens en naar plezierige objecten van mijn pad afgeraakt. Of anders gezegd, de gedachte: 'Dit ben ik' is denkbeeldig en onwerkelijk: maar toch is het in staat om duizenden vreemde dingen te laten gebeuren. Of weer anders gezegd, zelfs al beschouw ik dit alles als onwerkelijk en als 'Ik ben niet', toch IS dit alles. Wat moet ik nu doen? Ik bemerk dat in mezelf het zaad van verdeling nog aanwezig is: ik zal dat onmiddellijk verwerpen. Laat deze illusie oftewel onwetendheid zich maar blijven voordoen; het is slechts een denkbeeldige verschijning, wat kan het voor kwaad? Nu heb ik de misleiding opgegeven. Zelfs de wijze die me die instructie gaf is een illusie. Ik ben de oneindige en absolute Brahman en de wijze is dat ook; de relatieve vorm is slechts net zoiets als een voorbijgaande wolk."

Toen ik dit eenmaal begreep, zei ik tegen de asceet: "O wijze, ik ga nu weg om mijn eigen lichaam en ook het lichaam van degene die ik aan het onderzoeken was, te zien." Toen hij dit hoorde, moest hij glimlachen: "Waar zijn deze lichamen? Ze zijn verschrikkelijk ver weg. Maar als je dat met je eigen ogen wilt vaststellen, ga dan maar." Ik verzocht hem: "Alstublieft, blijf hier tot ik weer terug ben." Hierna steeg ik op met een luchtvaartuig en vloog gedurende lange tijd. Echter, het lukte me niet om een uitgang te vinden uit het hart van de persoon waar ik in verbleef. Ik raakte terneergeslagen. Ik realiseerde me dat ik in dat huis gevangen zat. Ik keerde terug en vroeg aan de asceet: "Vertel me alstublieft wat er aan de hand is. Waar is het lichaam dat ik binnen was gegaan en waar is mijn eigen lichaam? Hoe komt het dat ik geen uitgang kan vinden?"

De asceet antwoordde: "Als je het met je innerlijke blik aanschouwt, dan zal je zeker alles begrijpen. Je bent deze kleine persoonlijkheid niet; jij bent de macrokosmische jīva zelf. Op zeker moment wilde je het hart van een ander wezen binnengaan om een droom te ervaren. Het was deze schepping die je toen binnenging. Terwijl je in dat lichaam verder ging met dromen, brak er een groot vuur uit dat het bos vernietigde in het lichaam waar je was binnengegaan. Dat vuur had zowel jouw lichaam als het lichaam van die ander vernietigd."

(Als antwoord op de vraag van de jager, zei de wijze het volgende: "De oorzaak van het vuur is slechts de gedachtenbeweging in het bewustzijn, net zoals de oorzaak voor de verschijning van de wereld de gedachtenbeweging in het oneindige bewustzijn en de gedachtenbeweging in het bewustzijn van de schepper Brahmā is.")

[VI.2.151, 152] Vipaścit (vervolg): het aanzien van het niet-bestaan

De asceet vervolgde:

"Toen de twee lichamen, terwijl jullie beiden in slaap waren, op deze manier door het grote vuur werden vernietigd bleef je als zuiver bewustzijn vibreren. Omdat het lichaam aan de 'ojas' toebehoort en omdat de twee lichamen gelijk met de 'ojas' werden vernietigd, kon je geen uitweg meer vinden. Omdat je die twee lichamen niet kon terugvinden, besta je in deze 'wereld'. Op deze manier heeft jouw droom zich tot de werkelijkheid van de wakende staat gematerialiseerd. Wij allen hier zijn jouw eigen droomobjecten. En omgekeerd ben jij ons droomobject. Dat waarin dit alles gebeurt, is het zuivere en overal bestaande bewustzijn (cidākāśa). Je was eerder ook al een droomobject; maar omdat je ervan uitging dat dit de wereld van de wakende staat was, werd je een huishouder met een familie en met relaties, etc. Nu heb ik je alles verteld wat er is gebeurd."

De wijze zei:

"Als dit de natuur van de droom is, beschouw ik dit alles als werkelijk."

De asceet antwoordde:

"Als het werkelijke tot bestaan kan komen, dan is het ook mogelijk om iets anders als werkelijk te beschouwen. Wanneer de werkelijkheid van de eerstgenoemde twijfelachtig is, hoe kan men dan de werkelijkheid van de laatstgenoemde vaststellen? Aan de andere kant is zelfs de oorspronkelijke schepping net als een droom. Het is slechts een illusoire verschijning. O leraar van de jager, alhoewel er geen aarde of wat dan ook bestaat, lijkt er toch een aarde, etc., te bestaan! De oorspronkelijke, op een droom gelijkende schepping van de wereld en ook de droom die we nu ervaren, zijn beiden onwerkelijk. De huidige droom heeft de objecten al eens eerder als zijn materie gezien; de op een droom lijkende schepping verschijnt in de ruimte alsof het al eens eerder werd gezien. Waarom zeg je aarzelend, alsof je nog twijfelt: "Ik denk dat de droom werkelijkheid is"? Wanneer je deze wereld als werkelijkheid ervaart, hoe zou er dan twijfel over zijn ware natuur kunnen opkomen?"

De wijze zei (tot de jager):

"Ik onderbrak de toespraak van de asceet en vroeg hem: "Hoe en waarom sprak u mij aan als de leraar van de jager?"

De asceet antwoordde:

"Luister, ik zal je vertellen wat er in de toekomst zal gaan gebeuren. Ik ben al een geruime tijd een asceet. Jij bent een rechtvaardig persoon. Daarom zal het je plezier doen als je naar deze waarheid luistert. Jij en ik zullen hier blijven. Ik zal je niet verlaten.

Over enige jaren zal hier een grote hongersnood heersen. Je hele familie zal daardoor omkomen. De slechte koningen zullen dan met elkaar oorlog gaan voeren en zij zullen alles vernietigen. Omdat we de waarheid kennen en onthecht van (vrij van) alles zijn, zullen wij daar echter geen verdriet van ondervinden. We zullen hier aan de voet van een boom blijven wonen. Na verloop van tijd zal hier een mooi woud ontstaan. Dat bos zal op de lusthoven lijken, zoals die in de hemel in overvloed aanwezig zijn."

[VI.2.153, 154] Vipaścit (vervolg): alles bestaat als gedachten in het bewustzijn

De wijze vervolgde:

"De asceet zei: "In dat bos zullen we ons beiden gedurende langere tijd aan strenge ontberingen onderwerpen. Op zekere dag zal er een jager in zijn jacht naar wild deze plek bereiken. Door met hem te praten en door hem verhalen te vertellen zal je hem verlichten. Hij zal op zijn beurt de wereld verzaken en zich in datzelfde bos aan dezelfde strenge ontberingen onderwerpen. In zijn zoektocht naar zelfkennis zal hij je vragen stellen over dromen. Jij zult een verhandeling houden over zelfkennis. Zo zal je de leraar van die jager worden; daarom noemde ik je de leraar van de jager. Ik heb je nu alles verteld over mezelf en over jou en over wat er met jou in de toekomst zal plaatsvinden."

Ik was verbaasd toen ik dit allemaal hoorde. De asceet bleef in hetzelfde huis wonen en ik vereerde en diende hem vol devotie. Ik blijf hier zoals een berg en ik onderga allerlei ervaringen. Ik verlang niet naar de dood, noch verlang ik naar het leven. Ik ben wat ik ben, vrij van mentale agitatie.

Vervolgens begon ik de natuur van de objectieve wereld te onderzoeken: wat is de oorzaak van deze wereld, wat is het, en wie is zich er van gewaar? Het staat vast dat alleen het ene oneindige bewustzijn bestaat. De hemel, de aarde, de lucht, de ruimte, de bergen, de rivieren en de windrichtingen zijn allen slechts het ondeelbare (op ruimte gelijkende) bewustzijn. Ze bestaan als gedachten in dat bewustzijn. Als zodanig is er dus geen sprake van enige verdeling of tegenstelling. Dit zijn geen bergen, noch is dit de aarde of de ruimte. Dit is ook geen 'ik'. Dit alles zijn louter verschijningen die in het zuivere bewustzijn oprijzen.

Wat is dan de oorzaak van de verschijning van dit lichaam, aangezien er niets zonder oorzaak kan oprijzen? Wanneer er wordt gezegd dat het misleiding is, wat is dan de oorzaak van deze misleiding? Wie ziet deze misleiding en wie denkt er over na? Zowel degene in wiens hart ik leefde als 'de ervarende entiteit' en ikzelf, wij zijn

beiden tot as verbrand. Daarom besta ik in het zuivere bewustzijn dat zonder handeling, zonder iemand die handelt en zonder hulpmiddelen is. Dat wat bestaat is zelfs niet de verschijning van het oneindige bewustzijn, maar is het zuivere bewustzijn als zodanig. Hoe kan het een verschijning worden? Wie is degene die deze verschijning waarneemt?

Op deze manier leef ik nu verder in deze objectieve wereld, zonder enige mentale agitatie, zonder ondersteuning of afhankelijkheid en zonder hoogmoed. Ik doe op het juiste moment wat er gedaan moet worden, maar ik doe niets. Wat gebeurt, gebeurt. De lucht, de aarde, de wind, etc., zijn één Zelf: alle elementen zijn het lichaam van het bewustzijn. Ik ben in vrede, vrij van geboden en verboden, zonder zelfs maar een verdeling tussen binnen en buiten. Terwijl ik zo leefde, kwam jij toevallig naar me toe. Zo kwam het dat ik je alles betreffende dromen, betreffende ons en deze schepping heb verteld. Dit wetende, verblijf in vrede. Het nirvāṇa zal wel uit zichzelf opkomen, of er gebeurt niets."

De jager zei:

"In dat geval zullen we allemaal onwerkelijk worden!"

De wijze vervolgde:

"Dat is waar, al deze wezens zijn voor elkaar werkelijk. Afhankelijk van de mate waarin ze elkaar waarnemen, ervaren ze elkaar. Alleen door constant te oefenen raakt deze waarheid volledig gevestigd."

[VI.2.155] Vipaścit (vervolg): het onvermijdelijke kan niet worden afgewend

De vuurgod zei:

"Toen de jager de instructies van de wijze had aangehoord, bleef hij als was hij een geschilderd figuur in dat bos zitten. Omdat hij zich niet had beziggehouden met de standvastige beoefening van de leringen, was zijn hart nog niet volledig in de hoogste staat gevestigd. In plaats daarvan werd hij heen en weer geslingerd alsof hij zich op de top van een golf bevond of op een draaischijf stond. Hij voelde zich hulpeloos, alsof hij door een krokodil werd aangevallen en niet in staat was om zich te verdedigen. Hij zat vol twijfels. Hij vroeg zichzelf continu af: "Is dit het nirvāṇa?" of "Dit zal niet het nirvāṇa zijn, iets anders is het nirvāṇa." Hij dacht: "Omdat deze wereldverschijning in onwetendheid is opgerezen, zijn de leringen van de wijze niet stevig in mijn hart gevestigd. Daarom moet ik haar verlaten. Door me aan grote ontberingen te onderwerpen zal ik een subtiel lichaam verwerven en ver, ver weg moeten gaan naar een plek waar zelfs de ruimte niet bestaat." Op deze wijze liet hij blijken dat hij nog volkomen onwetend was en dat de leringen van de wijze volkomen nutteloos waren geweest, want hij had zich deze nog niet eigen gemaakt en leefde er niet naar.

Hij hield op met jagen. Vergezeld door de wijze begon hij een intense boetedoening te verrichten. Hij leefde als een asceet en gedurende vele duizenden jaren bleef hij zich aan strenge ontberingen onderwerpen. Op zekere dag vroeg hij de wijze nogmaals: "Hoe kan ik ooit in het Zelf tot rust komen?"

De wijze antwoordde:

"De wijsheid die ik je vertelde is in jouw hart nog zwak gebleven, net zoals een klein vuurtje dat in een oude boomstronk nog wat nasmeult. Het was niet in staat om jouw onwetendheid te verbranden en te vernietigen. Je bent niet gevestigd in de Heer, omdat je je de lering niet eigen hebt gemaakt en daardoor werd het niet werkzaam. Wanneer je je deze lering wel eigen maakt en het daardoor werkzaam wordt, zal je zeker in de Heer worden gevestigd. Ik zal je de toekomstige gebeurtenissen beschrijven. Luister.

Je bent zonder twijfel reeds op weg om zelfkennis te bereiken, maar je bouwt nog niet op het fundament van de echte wijsheid. Daardoor zwaai je als de slinger van een klok heen en weer. Je wilt deze wereldverschijning achter je laten en met dat voor ogen wil je weten hoe ver het zich uitstrekt. Je verricht boetedoening om dit vast te stellen. Je zult nog gedurende verscheidene wereldcycli boete moeten blijven doen. Dan zal de Heer (die verheugd is over je boetedoening) zich aan je vertonen. Je zult hem bij die gelegenheid de volgende gunst vragen:

"Heer, ik begrijp dat dit hele universum in onwetendheid oprijst. In dit universum kan ik de zuivere en transparante kennis van het Zelf niet ervaren. Waar is het einde van deze wereldverschijning en wat is er voorbij deze wereldverschijning? Om een antwoord op deze vraag te krijgen smeek ik u mij de volgende gunst te verlenen:

"Gebiedt dat ik pas zal sterven als ik dat zelf wil. Moge mijn lichaam zonder aandoeningen zijn. Moge ik gezegend zijn met de snelheid van Garuḍa. Moge ik in staat zijn om de hemel zonder enige hinder te doorkruisen. Moge mijn lichaam een mijl per uur groeien, zodat ik al snel groter zal zijn dan de wereld. Op die manier zal ik de reikwijdte van deze schepping leren kennen."

De Heer zal deze gunst verlenen en weer uit het zicht verdwijnen."

De wijze vervolgde:

"Na het vertrek van de Heer zal je verder gaan met je boetedoening. Tegen die tijd is je lichaam niet veel meer dan een skelet; maar vanwege de verleende gunst zal het nu stralen. Je zult je voor mij neerbuigen en al gauw zal je lichaam goddelijk worden. Het zal sneller dan Garuḍa 'rondvliegen', het zal steeds verder uitdijen en alle hemellichamen gaan omvatten. In dat uitdijende lichaam zal je de ontelbare universums zien, als evenzovele golven op de oceaan. Net zoals deze universums in het begin in het oneindige bewustzijn oprezen, zullen al deze universums dan binnen jouw gezichtsveld oprijzen. Je zult dan beseffen dat net zo goed als dat dit alles voor de onwetende onwerkelijk en divers is, dit alles voor de verlichte juist werkelijk en ondeelbaar is.

Je zult heel erg lang naar dat komen en gaan van deze ontelbare universums kijken. Je zult vol bewondering zijn voor deze oneindige intelligentie. Je zult je gewaar worden van je eigen lichaam en tot jezelf zeggen: "Wat is dit ellendige lichaam, dat zo enorm groot en zwaar is? Het heeft onvergelijkbaar grote proporties gekregen waarmee ik de gehele ruimte heb gevuld. Wat moet ik nu verder nog doen – ik zou het echt niet weten. Het lijkt mij dat deze onwetendheid (en de

wereldverschijning) onmetelijk is. Zonder de directe kennis van Brahman kan het helemaal niet worden gemeten. Ik zal me van dit lichaam ontdoen, want ik kan er niets mee bereiken. Dit lichaam van mij is enorm groot en functioneert geheel zelfstandig, maar het staat me in de weg om in het gezelschap van de wijzen te kunnen verkeren."

Nadat je tot dit besluit bent gekomen, zal je je lichaam loslaten. Jouw jīva slechts toegerust met de levenskracht (prāṇa) zal zelfs nog subtieler dan lucht worden. Wanneer het lichaam door de jīva wordt losgelaten zal het (in omvang verminderd) op de aarde vallen en zal het door zijn val de aarde met zijn gewicht en omvang verpletteren. De godin die 'droogte' wordt genoemd zal dat lichaam vervolgens verslinden en zo de aarde weer zuiveren. Nu heb ik je verteld wat de toekomst jou zal brengen."

De jager vroeg:

"Heer, de ellende die ik zal moeten ondergaan is verschrikkelijk en het zal me niets opleveren. Is er iets waardoor dit lot kan worden vermeden?"

De wijze antwoordde:

"Het onvermijdelijke kan nooit en door niemand worden afgewend. Het kan door geen enkele inspanning worden veranderd. De rechterarm is de rechterarm en de linkerarm is de linkerarm; niemand kan dat feit veranderen. Het hoofd en de voeten kunnen niet met elkaar worden verwisseld. Wat er ook maar is, dat is. Ook de astrologische wetenschap kan slechts voorspellen wat er zal gebeuren, maar het kan niet voorkomen wat onvermijdelijk moet gebeuren. De wijzen met zelfkennis leven echter in deze wereld alsof ze in diepe slaap verkeren. Ze ervaren het gevolg van de vroegere handelingen, zonder toe te staan dat het innerlijke bewustzijn daar op welke manier dan ook door wordt beïnvloed, zelfs niet als het lichaam zou worden verbrand. Ze overstijgen alle karma's."

[VI.2.156] Vipaścit (vervolg): men verkrijgt waarom wordt gebeden

De jager vroeg: "Heer, vertel me wat er hierna met me zal gebeuren."

De wijze antwoordde:

"Jouw jīva zal dan de hele wereld zien net zoals jij in je droom de wereld ziet. Hij zal zichzelf dan zien als de koning. Hij zal denken: "Ik ben koning Sindhu, die zeer wordt gerespecteerd. Toen ik slechts acht jaar oud was en mijn vader zich in het woud terugtrok, werd ik al de koning. Voorbij de grenzen van mijn koninkrijk ligt nog een ander koninkrijk dat door de machtige koning Vidūratha wordt geregeerd en die is moeilijk te verslaan ……Al meer dan honderd jaar heb ik mijn koninkrijk geregeerd en ik heb van alle koninklijke geneugten genoten. Helaas wordt mijn koninkrijk nu door koning Vidūratha aangevallen." Door deze gedachte zal er een heftige strijd tussen jullie beiden losbarsten. Jij zult Vidūratha doden. Jij wordt de koning van de gehele wereld. Omringd door je ministers zal je aan de volgende dialoog deelnemen:

De minister zal tegen je zeggen: "O koning, het is een wonder dat het u lukte om deze koning Vidūratha te verslaan." Jij zult antwoorden: "Hoe dat zo, ik ben toch immers zeer rijk en krachtig; waarom beschouw je het dan als een wonder dat ik Vidūratha kon verslaan?"

De minister zal zeggen: "Zijn vrouw Līlā staat vanwege haar ascetisme en toewijding sterk bij de godin Sarasvatī in de gunst. Aangezien Sarasvatī haar als haar dochter had geadopteerd en al haar gebeden vervulde, zou het voor haar niet moeilijk zijn geweest om u te vernietigen." Jij zult zeggen: "Als dat het geval is, was het inderdaad een groot wonder dat ik Vidūratha kon verslaan. Vertel me, waarom probeerde Vidūratha dan niet om mij met de hulp van de godin te verslaan?"

De minister zal dan zeggen: "Hij had gebeden voor zijn bevrijding van de gebondenheid aan saṃsāra en daarom wilde hij feitelijk ook door u worden gedood." Jij zult zeggen: "Als dat het geval is, waarom zou ook ik dan de godin niet gaan aanbidden en ook voor mijn bevrijding gaan bidden?"

De minister zal zeggen: "Zij is de wijsheid die schijnt in de harten van iedereen. Omdat ze de essentie (rasa) is van de in iedereen aanwezige intelligentie, wordt ze Sarasvatī genoemd. Ze schenkt iedereen onmiddellijk alles waarom wordt gebeden, want zij is het Zelf van iedereen. Daarom ervaart men de vruchten van zijn eigen gebeden. U heeft niet om uw bevrijding gevraagd, u heeft alleen om de vernietiging van de vijand gebeden."

Jij zult zeggen: "Waarom heb ik niet voor mijn bevrijding gebeden? Jij zegt dat ze in mijn eigen hart verblijft; waarom heeft ze me dan niet geïnspireerd om voor mijn bevrijding te bidden?" De minister zal zeggen: "Dat is omdat er in uw hart de onzuivere gewoonte bestond om naar de vernietiging van de vijand te verlangen. Daarom bad u niet om uw bevrijding, maar om de vernietiging van de vijand. Zoals de citta (geest, hart) ook maar is, zo is ook de mens en dat weet zelfs een kind. Wat men in het eigen hart ook maar kent en wat men ook maar keer op keer in zijn hart ervaart zodat het een vaste gewoonte wordt, dat materialiseert zich ongeacht of dat nu goed of slecht is."

[VI.2.157] Vipaścit (vervolg): de bevrijding van Sindhu

De wijze vervolgde:

"Jij zult dan zeggen: "Wat heb ik in mijn vorige leven dan verkeerd gedaan, waardoor ik aan een dergelijke slechte gedachtegang werd onderworpen?" De minister zal antwoorden: "Ik zal u het geheim onthullen. Er is iets dat zonder begin en einde bestaat; iets zoals 'ik' en 'jij', etc., maar dat Brahman wordt genoemd. Die Brahman werd zijn eigen object van gewaarzijn en daardoor werd het de jīva en vervolgens werd dat de geest. Dit subtiele (psychologische c.q. etherische) lichaam verdichtte zich vervolgens tot het fysieke lichaam. De geest als zodanig is vormloos, maar de geest bestaat echter alsof ze wel een vorm (het lichaam) heeft. De geest is deze wereld; er bestaat tussen deze beide geen onderscheid. Sattva (de zuiverste

vorm van de geest) rees oorspronkelijk als enige op in Brahman; en nu is het extreem afgestompt en versuft (tāmasa-tāmasa) geworden."

Jij zult zeggen: "Wat is deze tāmasa-tāmasa en hoe rees het in de hoogste staat op?" De minister zal zeggen: "De hier levende wezens zijn voorzien van verscheidene ledematen, op dezelfde manier heeft het subtiele Zelf oftewel het bewustzijn als het ware ook het subtiele, etherische lichaam als zijn ledemaat. En dat denkt vervolgens weer over zichzelf als het grove lichaam, samengesteld uit de fysieke elementen zoals de aarde, etc. Dat functioneert dan weer met behulp van zijn eigen gedachten in deze wereldverschijning, die net zoals in een droom in hetzelfde bewustzijn oprijst. In uw eigen etherische lichaam koestert u zelf de gedachte: 'Dit is de diepste duisternis' en zo wordt deze gedachte geboren. Al deze diversiteiten bestaan in Brahman, alhoewel het absoluut zuiver is.

De eerste gedachte die in Brahman oprijst wanneer het, als het ware, een jīva wordt, wordt door de buddhi (de intelligentie) als een perfecte zuiverheid (sātvika-sātvika) ervaren. Wanneer het de levenscyclus binnengaat en wanneer het met alle nobele kwaliteiten is gezegend, wordt dat een zuivere sātvika-geboorte genoemd. De geboorte die in de levenscyclus plaatsvindt en die aan diverse genoegens wordt onderworpen, maar die wel op bevrijding is gericht, wordt rājasa-rājasa genoemd. Wanneer de geboorte in de levenscyclus plaatsvindt en wanneer het dan geen nobele kwaliteiten heeft, wordt het eenvoudigweg rājasa genoemd. Als het schepsel gedurende een zeer lange tijd in de levenscyclus is geweest en zich nog maar pas in de richting van bevrijding heeft gekeerd, dan wordt het tāmasa-tāmasa genoemd. Maar de gewone geboorte die er één is van een reeks verschillende geboortes die op bevrijding zijn gericht, die wordt simpelweg tāmasa genoemd.

Op deze manier zijn er vele classificaties van geboortes. U werd in de tāmasa-tāmasa klasse geboren. U heeft vele geboortes gehad en hetzelfde geldt ook voor mij. Ik ken ze, maar u kent ze niet. U heeft veel tijd verspild met al die geboortes. U was dusdanig geconditioneerd dat het voor u moeilijk was om u te kunnen bevrijden."

Jij zult zeggen: "Hoe kan ik de gevolgen van die voorbije levens te boven komen?" De minister zal zeggen: "Er is niets wat niet kan worden bereikt door iemand die dit zonder agitatie nastreeft. De slechte daden van gisteren worden door de nobele daden van vandaag tot een goede daad getransformeerd. Daarom moet u voortaan goede daden nastreven en daarom ook moet u nu goed doen. Men streeft ernaar om dat te bereiken wat men wenst te bereiken; en het staat vast dat men het ook zal bereiken."

Door dit advies van zijn minister zal koning Sindhu zijn koninkrijk onmiddellijk opgeven en hij zal zich in het bos terugtrekken. Hij zal zijn toevlucht zoeken aan de voeten van de heiligen. Door in hun gezelschap te verkeren zal hij de hoogste wijsheid verkrijgen en zal hij worden bevrijd."

[VI.2.158, 159] Vipaścit (slot): de zwerftochten van Vipaścit

De vuurgod vervolgde:

"De jager hoorde dit alles van de wijze en hij was zeer verwonderd. De jager en de wijze bleven zich aan ontberingen blootstellen. Enige tijd later bereikte de wijze het nirvāṇa en hij liet zijn lichaam los. Na zeer lange tijd verscheen Brahmā voor de jager om hem gunsten te verlenen. De jager herinnerde zich de voorspelling van de wijze, maar hij was desalniettemin toch niet in staat om de natuurlijke kracht van zijn eigen mentale conditionering te weerstaan. Dat maakte dat hij precies die gunsten vroeg waartoe hij was geconditioneerd.

Als gevolg van de verleende gunst begon het lichaam van de jager tot kosmische proporties uit te dijen. Toen hij ontdekte dat hij desondanks niet de grenzen van de onwetendheid kon vinden, was hij zowel verbaasd als geagiteerd. Door het mystieke proces van het opgeven van de prāṇa gaf hij zijn lichaam op en dat viel vervolgens in de ruimte. Hij bleef zelf in de ruimte achter en begon zichzelf als koning Sindhu te beschouwen.

Het lichaam verscheen boven een zekere wereldverschijning in dit universum en het had de vorm van een haarbal. Het leek groot genoeg om de hele aarde te bedekken.

O Vipaścit, nu weet je de identiteit van dat lichaam! Die wereldverschijning waar het lichaam op viel, zien wij als deze wereld. Nadat ze het bloed van dat lichaam had verorberd, begon het uitgedroogde lichaam van de godin zich weer op te vullen en ze werd Caṇḍikā genoemd. Het vlees van dat lijk werd het element aarde. In de loop der tijd verkreeg de wereld zijn huidige natuur als de aarde. De aarde werd opnieuw met levende wezens, bossen, dorpen en steden toegerust.

De aarde is wederom stevig en substantieel. O goede man, ga maar waar je graag heen wilt gaan. Ik ben door Indra (de oppergod) uitgenodigd om naar het hemelse koninkrijk te gaan. Hij wenst mijn hulp bij de uitvoering van een heilige rite. Ik zal daar nu naar toe gaan."

Bhāsa (Vipaścit) vervolgde:

"Toen hij dit had gezegd, verdween de vuurgod uit het zicht. Met mijn geest nog steeds vol met psychologische conditioneringen, vertrok ik om te gaan doen wat ik moest doen.

En opnieuw zag ik in de oneindige ruimte weer ontelbare werelden en universums. Sommigen leken op paraplu's, sommigen op dieren, sommigen stonden vol bomen en anderen waren bezaaid met rotsen. Maar ik had het einde, oftewel de grens van de onwetendheid nog steeds niet bereikt; daarom werd ik somber en verdrietig. Daarop besloot ik om boetedoening te gaan doen. Toen Indra dit zag, zei hij tegen mij: "O Vipaścit, in deze ruimte hebben zowel jij als ik de lichamen van een hert. Maar op grond van een al eerdere en misleide gedachte over een hemel, dwaal ik nu hier in de hemel rond." Toen ik dit hoorde zei ik tegen Indra: "O hemelse koning, ik ben deze saṃsāra zo zat. Wees alstublieft zo vriendelijk om mij snel van deze saṃsāra te bevrijden."

Indra zei tegen Vipaścit: "Jouw bewustzijn wordt nu begrensd door het hertenbewustzijn. Daarom weet ik dat voor jou een geboorte als hert onvermijdelijk is. In de gedaante van een hert zal je die grootse bijeenkomst bereiken waar je zult ontwaken nadat je naar je eigen verhaal hebt geluisterd. Wanneer je het vuur van wijsheid binnen zult gaan, zal je weer een menselijke vorm krijgen en dan zal je in je hart ook tot spirituele wasdom komen. Dan zal je je onwetendheid loslaten en zal je de hoogste vrede zoals de wind die zonder beweging is herkrijgen."

Vipaścit (Bhāsa) vervolgde:

"Toen Indra dit zei, rees het volgende gewaarzijn in me op: 'Ik ben een hert'. Vanaf dat moment heb ik als een hert in de bossen rondgedwaald. Ik sloeg op de vlucht toen een jager me op zekere keer achtervolgde. Maar hij wist me te vangen en nam me mee naar huis. Hij hield me daar gedurende een paar dagen vast en bracht me toen naar u als huisdier. O Rāma, nu heb ik je mijn verhaal verteld, waarmee de illusoire natuur van deze saṃsāra helder wordt geïllustreerd. Deze onwetendheid met ontelbare vertakkingen in allerlei richtingen is grenzeloos; enkel en alleen door zelfkennis kan er een einde aan worden gemaakt."

Rāma vroeg:

"Hoe was het mogelijk dat u door anderen kon worden gezien toen uw vorm in uw saṅkalpa oprees?"

Vipaścit (Bhāsa) vervolgde:

"Toen Indra op zekere dag in de ruimte voorbijging, zeer trots dat hij een heilige rite succesvol had volbracht, schopte hij tegen het lichaam aan van de wijze Durvāsa die in meditatie was verzonken. De wijze vervloekte hem: "O Indra, de aarde waar je naar toe op weg bent, zal spoedig tot niets worden gereduceerd. Omdat je me schopte toen je dacht dat ik dood was, zal je spoedig naar die aarde gaan en daar zal je dan als een hert moeten leven, even lang als Vipaścit die daar ook als een hert leeft." Daardoor kwam het dat we herten werden die door anderen konden worden gezien. Natuurlijk is een object dat in de eigen geest oprijst ook net zo onwerkelijk als een object dat in de geest van iemand anders oprijst. Met andere woorden, aangezien dit alles Brahman (het oneindige bewustzijn) is en omdat dat in staat is om dit allemaal te bewerkstelligen, wat zou daar dan onmogelijk in kunnen zijn? Op grond van zijn almacht is het voor twee denkbeeldige objecten mogelijk om zich al dan niet van elkaar gewaar te worden. Waar schaduw is, daar is ook licht. De schaduw ontstaat door het licht. In het oneindige bewustzijn bestaat oneindige onwetendheid; daarom is daarin alles mogelijk. Deze māyā is vreemd en prachtig. Het is verbijsterend en het misleidt de geest. These en antithese bestaan er gelijktijdig in, zonder conflict of tegenstrijdigheid. De waarheid van Brahman is dusdanig dat deze in zichzelf de onwetendheid ervaart als zowel iets dat een begin heeft, alsook als iets dat geheel beginloos is.

Als de drie werelden niet slechts de materialisatie van de gedachten die in het oneindige bewustzijn oprijzen zouden zijn, hoe zou dat bewustzijn dan die drie werelden na de periodieke kosmische vernietiging opnieuw kunnen scheppen? Het

is daarom duidelijk dat deze schepping niets anders dan een beweging in het oneindige bewustzijn en het daaruit voortvloeiende oprijzen van de latent aanwezige verschijning is."

Vipaścit (Bhāsa) vervolgde:

"De wijzen weten dat vanuit het gezichtspunt van een zuivere wijsheid alles onmiddellijk juist wordt begrepen; er bestaat geen andere manier. Deze wereldverschijning is het resultaat van de gedachte van het oneindige bewustzijn: 'Ik ben onwetend'. (En zelfs de onwetendheid rijst op soortgelijke wijze slechts op grond van het oneindige bewustzijn op.)

Niemand sterft hier, noch wordt er iemand geboren; deze twee gedachten rijzen in het bewustzijn op en verschijnen dan alsof dood en geboorte werkelijk bestaan. Als de dood daadwerkelijk als het definitieve einde zou bestaan, dan zou dat echt zeer welkom zijn en dan zou dat een verheugende gebeurtenis zijn! Maar als degene die sterft vervolgens weer opnieuw kan worden gezien, dan staat vast dat hij steeds is blijven leven. Daarom bestaat er geen dood en daarom bestaat er ook geen geboorte. Die twee gebeurtenissen lijken op grond van de beweging in het bewustzijn werkelijk te bestaan; maar op een andere manier gezien zijn ze onwerkelijk. Wanneer er over wordt gedacht als werkelijkheid, dan zijn ze werkelijk; wanneer er wordt geweten dat ze onwerkelijk zijn, dan zijn ze ook onwerkelijk. Dit betekent dat alleen de gedachte werkelijk is. Zeg eens, bestaat er enig leven zonder bewustzijn? Er bestaat in dat zuivere bewustzijn geen verdriet of dood: wie ervaart er dan verdriet en wie sterft er dan? Wat een draaikolk is voor het water, dat is het lichaam voor de hoogste waarheid. De verschijning is doordrongen van de werkelijkheid en de verschijning is slechts een verschijning, zonder een eigen substantie. Tussen deze beiden bestaat er geen verdeling, geen verschil of tegenstelling. Toch lijkt het oneindige bewustzijn deze schepping vol tegenstellingen te zijn – dit is werkelijk een groot wonder.

Weet dat deze wereldverschijning met al zijn tegenstellingen niets anders is dan een niet-bestaande verschijning. Slechts het oneindige en ondeelbare bewustzijn bestaat, nu eens hier als het ene ding en dan weer daar als een ander ding; daarom bestaat er noch diversiteit, noch eenheid. Er bestaat geen tegenstelling, noch bestaat er een niet-tegenstelling. Degenen die de waarheid kennen, beseffen dat het noch werkelijk, noch onwerkelijk is; ze realiseren zich dat de waarheid louter stilte is. Wat hier als het objectieve universum wordt waargenomen, is in waarheid de hoogste Brahman. Slechts Brahman koestert de verschillende gedachten die hier in de vorm van deze diverse objecten worden gemanifesteerd; maar in datgene wat die gedachten koestert bestaat echter geen verdeling en daarom is een dergelijke verdeling ook niet werkelijk.

Elke centimeter van de ruimte is gevuld met de scheppingen van de 'dode' jīva's. Die werelden zijn ontelbaar. Ze zijn niet zichtbaar. Ze bestaan allemaal naast elkaar, zonder enige onderlinge tegenstelling of enig onderling conflict. Ze kunnen elkaar niet waarnemen. Al deze waarneembare objecten zijn louter de zuivere ruimte.

Alleen het bewustzijn is de waarnemer (de getuige) van dit alles en het bewustzijn neemt deze objecten in de ruimte waar, net zoals iemand in een droom ook een object waarneemt. Alhoewel dit bewustzijn volledig wakker en verlicht is, lijken de objecten die het waarneemt te blijven bestaan, net zoals de duisternis tot aan de zonsopkomst blijft bestaan. Maar of de wereldverschijning nou werkelijk of niet werkelijk bestaat, zodra de waarheid wordt gerealiseerd is er een grote vrede. Net zoals de rimpelingen en het schuim aan de oppervlakte van de oceaan oprijzen, een tijdje lijken te bestaan en het volgende moment weer in de oceaan oplossen, zo verschijnt de wereld ook in Brahman en het lost er in het volgende moment weer in op, want alleen Brahman bestaat werkelijk."

[VI.2.160] Beschrijving van de hemel en de hel

Vālmīki zei:

"Koning Daśaratha nam de nodige maatregelen voor de verzorging van Vipaścit (Bhāsa). Op dat moment kwam er weer een dag ten einde. De volgende dag kwamen de leden van de bijeenkomst opnieuw bijeen en

Vasiṣṭha vervolgde:

"Dat wat hier wordt gezien is beslist geen onwetendheid. Dat is dan ook de reden waarom Vipaścit de grenzen (oftewel de omvang) van de onwetendheid niet kon ontdekken. Het blijft alleen onwetendheid zolang het niet op de juiste manier wordt begrepen. Wanneer de werkelijkheid ervan wordt ingezien, besef je dat er nooit enig 'water in de luchtspiegeling' aanwezig was. Je hebt dit alles nu met je eigen ogen gezien en je hebt het uit de mond van deze Vipaścit (Bhāsa) gehoord. Ook hij zal, wanneer hij naar ons gesprek luistert, worden verlicht net zoals jullie allemaal.

Wanneer Brahman zich vasthoudt aan het gewaarzijn van onwetendheid, lijkt deze onwetendheid werkelijk te bestaan. Vanwege deze illusie lijkt het onwerkelijke werkelijk te bestaan. Wanneer wordt ingezien dat deze onwetendheid Brahman is, wordt ook ingezien dat het niet verschilt van Brahman en dan zal die verdeling verdwijnen.

Deze onwetendheid doet de meest fascinerende objecten oprijzen, alhoewel het zelf niets is. Iemand die het plan heeft opgevat om de uitgestrektheid van zijn dromen te onderzoeken, ontdekt al gauw dat deze geen grenzen hebben; iemand die de uitgestrektheid van de in deze onwetendheid oprijzende wereldverschijning onderzoekt, ontdekt al gauw dat deze ook geen grenzen heeft. De objecten die door de in het bewustzijn oprijzende gedachten worden gematerialiseerd en door de waarnemer van deze gedachten weer worden losgelaten omdat hij andere gedachten is gaan koesteren, die objecten bestaan in de ruimte in de vorm de werelden van de siddha's en ze zijn zich onderling niet van elkaars bestaan bewust. Deze werelden zijn allemaal verschillend van natuur en ze worden door verschillende wezens bewoond. Omdat er echter niets anders dan Brahman bestaat, zijn ook deze slechts vervuld van Brahman. In het begin van de schepping was er geen oorzaak en daarom werd er ook helemaal niets geschapen. Het oneindige bewustzijn vormt oneindig

veel gedachten en deze materialiseren zich daar waar die gedachten oprijzen. Wat is daar nou zo vreemd aan? Zelfs nu zijn jij en alle anderen de verschijningen die worden geschapen door het bestaan van intense gedachten die zijn toegerust met de buitengewone kracht van het concentratievermogen.

Iemand die twee dingen als werkelijk beschouwt (zoals deze wereld en de hemel), verkrijgt ze allebei. Sommige siddha's beschouwen de hel als werkelijk en dan lijkt de hel ook werkelijk te bestaan. Dat waarvan iemand de vaste overtuiging heeft dat het bestaat, wordt door die persoon op een fysieke manier ervaren, want ook het lichaam is slechts de geest. De jīva laat een bepaalde staat los op het moment dat hij een lichaam loslaat en vervolgens koestert hijzelf ter plekke een andere gedachte van een andere staat. Als deze gedachte goed is, dan ervaart hij een goede wereld en als het een slechte gedachte is, dan ervaart hij een slechte wereld. Als hij aan de wereld van de siddha's denkt, dan ervaart hij deze; als zijn gedachten onzuiver zijn, dan ervaart hij meteen en ter plekke dat hij in de hel zit.

In de hel ervaart de jīva verschillende soorten van lijden en verschillende soorten van rampspoed – zoals met pijlen te worden doorboord, met stenen op de borst te worden geslagen, het moeten omarmen van een roodgloeiende pilaar, levend te worden verbrand, het eten van elkaars lichamen als gevolg van de honger, het zwemmen in rivieren van bloed en pus, het voelen 'dat een slechte handeling tot deze slechte ervaring heeft geleid'.

[VI.2.161] De schepping zelf is de hoogste Brahman, die zowel eenheid en diversiteit is

Rāma vroeg:

In het verhaal dat we zojuist hoorden, zagen we hoe de wijze en de jager allerlei ervaringen opdeden. Komen dergelijke ervaringen voort uit de natuur van de dingen, of heeft het een andere reden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Uit eigen beweging zullen zich in de oceaan van het bewustzijn altijd dergelijke draaikolken met verschijningen blijven voordoen. Een set van draaikolkachtige verschijningen blijft vrij stabiel tot er een andere set opkomt die de eerste vervangt. Sommige van deze verschijningen lijken permanent te zijn, omdat ze lang duren en andere zijn tijdelijk; maar net zoals beweging in de lucht – hoe gering dan ook – onvermijdelijk is, zo bestaat er in het oneindige bewustzijn ook altijd deze verschijning. De verlichten noemen dat het zuivere bewustzijn; de onwetenden noemen het de wereld. Het is noch werkelijk, noch onwerkelijk: hoe moet men het noemen? Dit universum is de beweging van het gewaarzijn in het oneindige bewustzijn of de Heer. Daarom hebben zowel hoop als hopeloosheid daarin geen betekenis. O wijze mensen, wees wat jullie zijn.

Het is het oneindige bewustzijn zelf dat de beweging die in zichzelf oprijst als de wereld ziet; waar is de aarde (en dergelijke andere elementen)? Het is het licht van het oneindige bewustzijn dat schijnt, er bestaat geen ander licht. Alleen Brahman

rust voor altijd in Brahman en door onze onwetendheid van zijn natuur wordt het gezien als onwetendheid! De gehele ruimte is gevuld met de volheid van het bewustzijn en dat wordt de schepping genoemd. Er bestaat daarin geen tegenstelling of dualiteit.

Wanneer slechts dat oneindige bewustzijn bestaat, wat zou er dan kunnen ophouden met te bestaan? Net zoals de droomwereld niet bestaat, zo bestaat deze wereld ook niet als een materiële entiteit, ofschoon ze wordt gezien. Net zoals het alleen ons eigen bewustzijn is dat als de droom bestaat, zo is het ook hetzelfde bewustzijn dat als deze objectieve wereld in de wakende staat verschijnt. Iemand die uit een droom ontwaakt denkt: "Zo zit het en niet zoals ik het in de droom zag"; na de dood denkt iemand ook: "Zo zit het en niet zoals ik het vóór de dood zag". De droom kan kort duren en het leven kan lang duren, maar de ervaring van het moment is bij beide echter hetzelfde. Net zoals er in één leven honderden dromen worden ervaren, zo ervaart iemand ook honderden wakende staten tot hij het nirvāṇa bereikt. Net zoals sommige mensen zich hun dromen kunnen herinneren, zo herinneren sommige mensen zich ook hun vroegere ervaringen.

Als er tussen deze twee dus geen verschil bestaat, wat wordt dan de wereld genoemd en wat is dan onwetendheid? Wanneer onwetendheid niet bestaat, wat is dan gebondenheid? Ga alstublieft niet iemand binden die voor altijd vrij is! Er bestaat apart van het ene zuivere en vormloze bewustzijn geen 'ander'. Zelfs als deze wereldverschijning in dat bewustzijn oprijst, dan wordt het bewustzijn er niet door gebonden; en daarom bestaat er ook geen bevrijding. Er bestaat in het bewustzijn geen onwetendheid; er bestaat in het zuivere bewustzijn geen gedachte. Ruimte is alleen maar ruimte. Dat wat zich zelfs in de diepe slaap 'gewaar' is, is het enige dat zichzelf zowel in de dromen als in de wakende staat gewaar is: dat is het zuivere bewustzijn. Het is alleen dat bewustzijn dat ook voor het gewaarzijn van de diversiteit verantwoordelijk is. De schepping zelf is de hoogste Brahman, die zowel de eenheid als de diversiteit is.

[VI.2.162] Het oplossen van onwetendheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Deze wereld met al zijn objecten, bestaat als de enige betekenis van de materialisatie van het oneindige bewustzijn: dus ook de vorm, het zien daarvan en de gedachte er over zijn allen hetzelfde zuivere bewustzijn en niets anders. De diversiteit van de droomobjecten is een droom, geen diversiteit. Op dezelfde manier is de diversiteit die gedurende de wakende staat in de oneindige ruimte wordt gezien alleen maar de oneindige ruimte (het bewustzijn) en er bestaat geen diversiteit. Het is het ondeelbare bewustzijn dat de verschijning van diversiteit heeft.

Deze werkelijkheid van het bewustzijn wordt anders ervaren door de wijzen dan door de onwetenden. Daarom wordt er over deze schepping gezegd dat het zowel onwerkelijk als werkelijk is. Omdat hun gezichtspunten recht tegenover elkaar staan, is het voor de één onmogelijk om te zien wat de ander ziet en kunnen ze elkaar niet

uitleggen wat ze zien. De schepping is dat wat men ziet en dat waar men zich van gewaar is, en dit vindt binnen onszelf plaats. Wanneer deze innerlijke ervaring voortduurt, wordt ook gezegd dat de schepping voortduurt. Wanneer deze innerlijke ervaring verandert, wordt ook gezegd dat de schepping verandert.

In de droom zijn de objecten in werkelijkheid immaterieel en subtiel, maar toch worden ze waargenomen alsof ze substantieel zijn. Op dezelfde manier zijn de objecten in deze schepping in werkelijkheid eveneens subtiel en niet waarneembaar, terwijl ze toch solide en waarneembaar lijken te zijn. Dit geldt zelfs voor het lichaam; als zodanig is het een misleiding en bestaat het niet, maar het wordt net als een spook tevoorschijn getoverd. Zelfs de psychologische of de fysieke conditionering is een verschijning, net zoals dat geldt voor het geluid dat wordt gehoord als de wind waait (het wordt weliswaar gehoord, maar het is er helemaal niet).

Alles is alleen maar het bewustzijn, wat er ook maar als bestaand wordt gezien of als bestaand wordt gedacht. Er is nooit een reden geweest waarom er iets anders tot bestaan zou moeten zijn gekomen. Besef daarom: 'Ik ben in vrede, ik ben als de oneindige ruimte'; laat de gedachte los dat je de jīva bent. Als men zich niet op die manier kan verlossen, dan zijn er geen andere middelen: want men is zijn eigen vriend en zijn eigen vijand. Streef er zo lang je nog jong bent naar om jezelf door middel van een zuiver en juist begrip, oftewel de buddhi te bevrijden. Doe het nu. Wat zou je als je oud en seniel bent immers nog kunnen doen? Ouderdom is op zichzelf al een belasting; je kunt daarnaast niks meer dragen. Zowel de kindertijd als de ouderdom zijn nutteloos; als je een wijs iemand bent, dan weet je dat slechts de jeugd de juiste tijd is om wijs te leven. Als men in het vluchtige leven van deze saṃsāra terecht is gekomen, dan zou hij moeten nastreven om met hulp van de heilige geschriften en heilige mensen zichzelf er uit te verheffen.

Wanneer de waarheid wordt gerealiseerd, zal deze objectieve wereld je niet langer in problemen brengen, zelfs als je het blijft zien en zelfs als het vol onrust is.

[VI.2.163] Middelen om de zinnen en de zintuigen onder controle te brengen

Rāma vroeg:

De onwetendheid verdwijnt niet zonder een volledige beheersing van de zintuigen: wilt u me alstublieft vertellen hoe iemand de zintuigen kan beheersen?

Vasiṣṭha zei:

Ik zal je nu beschrijven hoe je op eigen kracht de zintuigen gemakkelijk kunt leren beheersen. Het Zelf is in werkelijkheid slechts het zuivere bewustzijn: vanwege het gewaarzijn van zichzelf, wordt het de jīva (de persoonlijkheid) genoemd. Wat de jīva ook maar denkt, dát wordt het onmiddellijk. Daarom moeten je pogingen om de beheersing over de geest en over de zintuigen te krijgen, op het gewaarzijn van het Zelf worden gericht. De geest (citta) is de opperbevelhebber en de zintuigen zijn de strijdkrachten. Met andere woorden; de beheersing van de geest impliceert ook de beheersing (of de overwinning) van de zintuigen. Als je voeten met leren schoenen zijn bedekt, dan is de hele wereld met leer bedekt!

Wanneer iemands gewaarzijn naar zijn hart wordt opgeheven en wanneer het stevig in het zuivere bewustzijn is gevestigd, wordt de geest zonder inspanning en op een natuurlijke wijze rustig. Het wordt niet rustig door het gebruik van andere middelen, zoals het ondergaan van ontberingen, het maken van pelgrimstochten en het uitvoeren van rituelen. Wanneer het gewaarzijn van het Zelf zich op die manier gewaar wordt van het ervaren, laat die ervaring geen indruk of herinnering in het bewustzijn achter en wordt de ervaring als het ware onmiddellijk 'vergeten'. Alleen al de poging hiertoe brengt je dichter bij de hoogste staat van zelfkennis.

Wees stevig gevestigd in die tevreden staat, waarin je weet dat slechts dat van jou is wat door de juiste uitvoering van je eigen passende handelingen wordt verkregen. De persoon die in vrede en tevredenheid verblijft terwijl hij die handelingen uitvoert die moeten worden gedaan en die handelingen vermijdt die moeten worden vermeden, is een mens die zichzelf heeft overwonnen. Zijn geest is in rust en geniet om zichzelf te observeren of te schouwen, en is niet geïnteresseerd in externe gebeurtenissen en in externe observaties. Wanneer iemands gewaarzijn op deze manier stevig naar binnen is gekeerd, laat de geest zijn gebruikelijke rusteloosheid los en stroomt het richting wijsheid. De wijze mens overwint de zintuigen en verdrinkt niet in de golven van de vāsanā's of mentale conditionering. Hij ziet de wereld zoals die is. Vervolgens zal de illusie van saṃsāra (de wereldverschijning) verdwijnen en dan zal al het leed ten einde komen.

Wanneer iemand zich realiseert dat het alleen het zuivere bewustzijn (dat voorbijgaat aan het denken en dat daardoor nooit het object van waarneming, oftewel het object van ervaring wordt) is dat als deze wereld verschijnt, wat is dan gebondenheid en wat is dan bevrijding? Gedroogd water kan niet stromen; het ervaren zonder oorzaak kan geen psychologische verdeling scheppen. Ervaren lijkt op de ruimte die de verschillende vormen aanneemt van 'ik' en 'jij', etc., en die daarin, ofschoon er niets in kan oprijzen, een diversiteit lijkt te scheppen. Datgene waarmee deze ruimte is gevuld, is het zuivere bewustzijn en daarnaast bestaat er niets.

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer deze waarheid: 'Ik ben noch de doener, noch de handeling, noch het instrument, maar ik ben het zuivere bewustzijn, en de wereld kan niet worden gedefinieerd' direct wordt ervaren, weet je dat er sprake is van gewaarzijn van het Zelf. De wereld lijkt te zijn wat het niet is: daarom ook is de zelfkennis die de wereld ontsluiert de hoogste kennis.

In het geval van een wezen met meerdere ledematen, is het één wezen met meerdere ledematen. Op dezelfde manier is Brahman één wezen met ontelbare ledematen die jīva, etc., worden genoemd. Het object is slechts een verschijning; het bewustzijn is de oneindige vrede die altijd ongewijzigd bestaat. Het is nutteloos om deze objecten te onderzoeken alsof ze iets anders dan het bewustzijn zouden zijn. In het oneindige bestaan oneindig veel gedachten: deze gedachten worden 'onwetendheid' genoemd; er bestaat hier geen andere onwetendheid.

De jīva gaat afwisselend van de wakende staat over in de droomstaat en van de droomstaat in de wakende staat: maar hij blijft hetzelfde, ongeacht of hij nu slaapt of wakker is. De twee staten van diepe slaap en van turīya (de vierde staat) zijn de werkelijkheid die zowel ten grondslag ligt aan de wakende staat als aan de droomstaat. De wakende staat en de droomstaat zijn identiek en in feite is het turīya die al de andere staten kent. Voor de verlichte zijn de wakende staat, de droomstaat en de diepe slaap allemaal turīya, want in de turīya bestaat geen onwetendheid. Daarom is het non-duaal, ook al lijkt er een diversiteit in te bestaan. Het zijn alleen de kinderlijke en onwetende mensen die over dualiteit en non-dualiteit spreken; de verlichte mensen lachen om dit alles. Maar zonder een dergelijke discussie over dualiteit en non-dualiteit is het echter niet mogelijk om iemands bewustzijn van de onwetendheid te reinigen. En alleen tegen die achtergrond heb ik me met dit alles beziggehouden, je bent immers mijn dierbare vriend.

De wijzen spreken voortdurend over deze waarheid en op die manier verlichten ze elkaar. Wanneer ze op deze wijze voortdurend op deze waarheid contempleren, verkrijgen ze verlichting (buddhi-yoga) waardoor ze de hoogste staat bereiken[31].

De hoogste staat wordt niet zonder inspanning bereikt. Teneinde je te helpen om een helder begrip van de waarheid te krijgen, heb ik het je herhaaldelijk uitgelegd en heb ik verschillende voorbeelden gebruikt. Zelfs een onwetend persoon zal verlichting bereiken als hij door de steeds herhaalde uitleg ervan met deze waarheid in aanraking komt. Iemand die na dit een keer te hebben gelezen al denkt: 'Nu weet ik het wel en nu hoef ik verder niets meer te weten', is beslist een dwaas. De kennis die door het bestuderen van dit geschrift wordt verkregen, wordt niet verkregen door het bestuderen van enig ander geschrift. Dit geschrift schenkt je zowel efficiëntie in je handelingen alsook perfectie in je wijsheid.

[VI.2.164, 165] Over de gelijkenis van waken en dromen

Vasiṣṭha vervolgde:

In het oneindige bewustzijn (dat je met het lichaam van de zon zou kunnen vergelijken) bestaan talloze deeltjes licht, jīva's genaamd. Wanneer men zegt: "Zij bestaan er in", worden ze als deeltjes van het bewustzijn beschouwd, maar in feite kent het bewustzijn dergelijke deeltjes niet. Zodra er verlichting wordt bereikt, laat de veelvoudigheid zijn diversiteit los. Wanneer dat (de veelvoudigheid) echter als de ene wordt beschreven, is het niet iets anders geworden dan wat het daarvoor al was. Het is in alle omstandigheden en in alle staten hetzelfde. Het is de inhoud van het bewustzijn (van het gewaarzijn) van de wijze met wijsheid. Dat is het enige dat bestaat; er heeft nooit iets anders bestaan. Slechts met behulp van dat bewustzijn begrijpen de onwetenden het object van hun eigen onwetendheid. Wij kennen de 'ik' of de 'jij' of zelfs het object niet dat de onwetenden in hun onwetendheid waarnemen.

---

[31] Noot: Deze twee verzen vertonen ook gelijkenis met de Gītā, maar wel met een belangrijke aanpassing in het tweede vers, waardoor wordt gesuggereerd dat verlichting plaats zal vinden zodra de student zover is. (S.V.)

Gevoelens zoals: 'Ik ben verlicht' en 'Hij is onwetend' en 'Dit is de waarheid' rijzen in de verlichte niet op. Dat wat de schepping wordt genoemd, is nooit geschapen, noch is het ooit tot bestaan gekomen. Deze wereld is Brahman, die is zoals het hier bestaat. Daarom ook bestaan er hier in het geheel geen onwetende mensen of wezens. Alleen de oneindige ruimte bestaat, waarin gedachten zoals: 'Dit is de schepper Brahmā', etc., rondzweven.

Het bewustzijn dat in de wakende staat bestaat, gaat de droomstaat binnen en wordt dan de droom. Het droombewustzijn dat in de droom wakker is, gaat tijdens de droom over in de wakende staat. De droomstaat gaat de wakende staat binnen; en vervolgens verlaat de wakende staat de droom en ontwaakt. Wanneer de wakende staat de droomstaat binnengaat, ontwaakt de dromer als het ware. De dromer beschouwt de wakende staat als een droom; voor hem is het bewustzijn van de droom de ware wakende staat. Voor de dromer is de droom uiteraard de ware wakende staat, niet de andere wakende staat.

In verhouding tot de wakende staat lijkt de droom maar kort te duren. Op dezelfde manier beschouwt de dromer de wakende staat ook als kortdurend. Er bestaat in dat opzicht geen verschil tussen deze twee en geen van beiden is werkelijk. Wanneer het gewaarzijn ophoudt, houden zowel het waken als het dromen op. Dan is er leegte. Voor het moment van sterven ervaart een levend mens noch in de droomstaat, noch in de wakende staat een 'andere wereld'. Net zoals de droom in het bewustzijn oprijst en de drie werelden schept, zo verschijnt ook de wereld in de wakende staat. Net zoals de droomschepping zuiver leegte is, zo is de wereld in de wakende staat ook leegte met uitzondering van het oneindige bewustzijn dat het enige is waarin de verschijning oprijst. De wereld is de illusie die in het bewustzijn verschijnt vanwege de kracht die er inherent aan is. Slechts het bewustzijn schijnt als het water, de aarde, de ruimte en de muren. In het bewustzijn bestaat niets dat zou kunnen worden vastgegrepen of zou kunnen worden vastgehouden.

[VI.2.166] In zelfkennis bestaan er geen gedachten

Vasiṣṭha vervolgde:

Het Zelf of het oneindige bewustzijn is de meest evidente waarheid die geen behoefte heeft aan woorden zoals 'Zelf' of 'Kennis' en die er niet afhankelijk van is. Vanaf het allereerste begin van de oorspronkelijke schepping bestaat slechts dit oneindige bewustzijn, met daarin deze gedachte van de schepping. Wijze mensen en geleerden hebben verklaard dat er in zelfkennis geen gedachten bestaan en dat er geen kennis van materiële objecten is. Dit alles is enkel en alleen het Zelf. Er is hier nooit een vorm van kennis (categorie) bekend geweest die niet-kennis wordt genoemd. Kennis en niet-kennis (onwetendheid) zijn twee concepten die geen ermee corresponderende werkelijkheid hebben. Wat valt er wel en niet te kennen? Kennis van wat bestaat, kennis dat dit bestaat en kennis dat dit onwerkelijk is – dit alles rijst in het bewustzijn op. Kennis van het Zelf, kennis van het onwerkelijke, afwezigheid van kennis en kennis dat de waarheid verschilt van de verschijning – dit alles is enkel

en alleen het spel van het oneindige bewustzijn en het zijn allemaal manifestaties of uitbreidingen van zelfkennis.

Het gegeven van zelfkennis bestaat zelfs nog wanneer de term 'zelfkennis' wordt afgeschaft. Alleen zelfkennis bestaat. Laat me dit illustreren. Er is een reusachtige rots die enorm groot is en waarvan de zijkanten de blauwe lucht zijn. Het heeft geen verbindingsnaden omdat het niet uit delen is samengesteld. Het is volkomen massief en onverdeeld. Het is onverwoestbaar. Het is met niets te vergelijken en enig in zijn soort. Zijn oorsprong is onbekend. Zijn inhoud is immaterieel maar toch massief. Er zitten ontelbare impressies (beelden) in besloten, die het zelf kent als de jīva. Het is zowel bewust als onbewust.

Niemand is in staat om het in stukken te breken. In de rots bestaan echter bepaalde impressies met en zonder vormen die goden, demonen en mensen worden genoemd. Ik heb deze impressies, die binnenin die rots bestaan, zelf gezien. Als je dat wenst, dan kan jij ze ook zien.

Rāma vroeg:

Maar als die rots ondeelbaar was, hoe kon u er dan binnenin kijken?

Vasiṣṭha zei:

Het klopt dat niemand het kan breken. Maar omdat ikzelf als een impressie binnenin die rots besta, kan ik ook al het andere zien dat daar binnenin aanwezig is.

Het is de hoogste werkelijkheid of het Zelf zoals ik je dat net heb beschreven. We maken integraal deel uit van dat ondeelbare, oneindige bewustzijn. Deze ruimte, de wind en de andere elementen, al deze handelingen en activiteiten, al deze conditioneringen en de tijdgeest – dit alles zijn de ledematen van dat wezen. De aarde, het water, het vuur, de lucht, de ruimte, de geest, de buddhi en het egogevoel zijn de ledematen van dat hoogste Zelf. Wat bestaat er nog meer buiten dat oneindige bewustzijn? Ook de objecten van deze wereld zijn slechts het homogene, zuivere gewaarzijn of het ervaren.

[VI.2.167] Afwezigheid van de staten waken, dromen en diepe slaap

Vasiṣṭha vervolgde:

Zelfkennis, niet-kennis of kennis van het onwerkelijke, etc., zijn woorden en gezichtspunten. In de ogen van de kenner van de waarheid zijn ze totaal onwerkelijk. Ze rijzen allen op in het zuivere bewustzijn, hetgeen ik helder in mijzelf kan waarnemen. 'Dit is het Zelf' en 'Dit is kennis' – dat zijn beslist onware gedachten die van binnen oprijzen, maar ze zijn niet werkelijk. Laat deze woorden los, maar blijf wel gevestigd in de ervaring van de waarheid waar ze naar verwijzen.

Alhoewel er ontelbare activiteiten in plaats vinden, is het volledig stil en rustig. Alhoewel het in ontelbare superlatieven wordt beschreven, blijft het onverstoorbaar. Alhoewel het voortdurend in beweging is, blijft het zo onbeweeglijk als een rots. Alhoewel het de substantie in de vijf elementen is, wordt het net zomin als de ruimte niet door hen aangetast. Alhoewel het de verblijfplaats van alle objecten is, blijft het

zuiver bewustzijn. Alhoewel het net als een stad in de droom wordt waargenomen, blijft het bewustzijn onzichtbaar.

Rāma zei:

Net zoals de herinnering zowel in de wakende als in de droomstaat aan de waarneming ten grondslag ligt, zo is het ook alleen de herinnering dat het gevoel oproept dat uiterlijke objecten werkelijk bestaan.

Vasiṣṭha vervolgde:

De verschijning van de diverse objecten in het universum rijzen in het oneindige bewustzijn op zodra het zich van zichzelf gewaar wordt – dat gebeurt puur toevallig (net zoals wanneer er een rijpe kokosnoot valt, precies op het moment dat de kraai op de kokospalm neerstrijkt). Wanneer, waar en op welke wijze dit bewustzijn ook maar op zichzelf contempleert, dat verschijnt daar vervolgens in, zonder enige oorzaak. De gedachten: 'Dit is wakker zijn', 'Dit is dromen', 'Dit is slaap' en 'Dit is turīya' rijzen in het bewustzijn op, omdat ze het bewustzijn zijn. In werkelijkheid is er noch een droomstaat, noch een wakende staat, noch slaap, noch turīya, noch iets dat daaraan voorbijgaat: alles is de zuivere rust en stilte. Men kan echter ook zeggen dat dit alles altijd wakend is, of dromend, of in diepe slaap of in turīya. Of eigenlijk weten we niet wat het is, want alles wordt op de manier ervaren zoals er over wordt gedacht.

Zijn manifestatie en zijn niet-manifestatie – kennis of onwetendheid zijn twee inherente staten – net zoals dat geldt voor het bewegen of het niet bewegen van de lucht. Daarom bestaat er ook geen verschil tussen de staten van waken, etc., noch bestaat er zoiets als de herinnering of het verlangen. Dit alles getuigt van een bekrompen visie. Wanneer het slechts de innerlijke ervaring is dat als het uiterlijke object schijnt, waar is dan de objectiviteit of herinnering? De herinnering kan alleen uit ervaring oprijzen en ervaring is alleen mogelijk als het object werkelijk bestaat. De gedachtenspinsels van het oneindige bewustzijn worden op een later tijdstip aarde, etc., genoemd. Laat dit bewustzijn schijnen zoals het wil: het is noch werkelijk, noch onwerkelijk, noch iets, noch niets. Dat Zelf als zodanig verblijft in het hart, in de vorm van de gedachte van een object dat gedacht wordt er buiten te bestaan. Wat is 'binnen' of 'buiten'? Beschouw het als OM en rust in vrede.

[VI.2.168] De wereldverschijning is als een beeld dat nog niet uit een boom is gesneden

Vasiṣṭha vervolgde:

Net zoals een boom zonder mentale activiteit en zonder bedoeling (intentie) allerlei mooie takken voortbrengt, zo brengt ook het ongeboren, ongeschapen en oneindige bewustzijn deze wereldverschijning (de schepping) vol verscheidenheid en kleur voort. Het is net zoiets als de ruimte die ruimte schept. Net zoals de oceaan zonder mentale activiteit of intentie draaikolken teweegbrengt, zo brengt het bewustzijn zonder die intentie te hebben ook alle denkbare soorten ervaringen teweeg, omdat het de Heer van allen is. Hetzelfde bewustzijn geeft aan elk van de

desbetreffende ervaringen een verschillende 'naam', zoals 'de geest', 'de buddhi', 'het egogevoel', etc. En het oneindige bewustzijn laat, weer zonder enige mentale activiteit of intentie, in zichzelf de gedachte van een object met alles wat daaruit voortvloeit, zoals de buddhi, etc., oprijzen. Zelfs de wereldorde (niyati), die de fundamentele kenmerken van de objecten omvat, rijst zonder enige intentie of mentale activiteit in het oneindige bewustzijn op.

Bovendien is het allemaal één: de boom omvat de stam, de takken, de bladeren en de bloemen – het onderscheid daartussen is verbaal. Op dezelfde manier omvat het oneindige bewustzijn alles, het onderscheid daartussen is ook verbaal. Als je je nog steeds afvraagt: 'Waarom bestaat deze nietszeggende ervaring van de objecten dan?', is het goed om jezelf eraan te herinneren dat dit alles slechts een lange droom is. Wie zou er zijn toevlucht bij het niet-bestaande of het verborgen ding willen zoeken? Net zoals wij ons in onze geest een beeld van 'dit is een boom' hebben gevormd, zo bestaan er in het oneindige bewustzijn ook beelden van de ruimte, etc. Net zoals de ruimte (afstand) onlosmakelijk één is met de ruimte en net zoals de beweging onlosmakelijk één is met de lucht, zo is ook de buddhi (intelligentie) etc., één met het hoogste wezen, het oneindige bewustzijn. Deze schepping verschilt niet van het oneindige bewustzijn.

Deze schepping verschijnt vanaf het allereerste begin in het oneindige bewustzijn, als ware het een droom. Deze verschijning heeft bovendien geen oorzaak. Hoe zou het dan iets anders dan het oneindige bewustzijn kunnen zijn? Het is te vergelijken met de dagelijkse universele ervaring van de droom: daarom zou men die ervaring moeten onderzoeken. Wat is de essentie of de werkelijkheid in de droom anders dan de zuivere intelligentie of het bewustzijn waardoor het wordt geschapen en waarin het bestaat?

Deze schepping rijst niet als een 'herinnering' in het oneindige bewustzijn op. Het rijst zonder enige reden of oorzaak in het bewustzijn op (puur toevallig, net zoals wanneer de rijpe kokosnoot valt op het moment dat de kraai op de kokospalm neerstrijkt); het dromen en conceptualiseren, etc., volgen daar pas later op. Als deze schepping eenmaal zonder enige oorzaak in het oneindige bewustzijn is opgerezen, dan vloeit zijn 'bestaan' daar pas later uit voort. Dus deze schepping, ook al lijkt het dat het werd geschapen, het werd niet geschapen; en aangezien het dus helemaal niet werd geschapen, kan het uiteraard ook niet bestaan.

In de zuivere ruimte van het oneindige bewustzijn bestaan al deze ontelbare wereldverschijningen. Ze komen tot bestaan en lossen er weer in op, ofschoon ze van nature in essentie leegte (śūnya) zijn. Ofschoon ze in essentie leegte (śūnya) zijn, reageren ze wel op elkaar en daardoor scheppen ze deze wereldverschijning. Deze schepping is leegte, en de leegte breidt zich uit en de leegte verdwijnt weer (leegte omdat het geen gedachte aan een 'Zelf' heeft).

Vasiṣṭha vervolgde:

De schepping en de oplossing van het universum zijn slechts bedrieglijke gedachten die in het bewustzijn oprijzen; wanneer die gedachte van de schepping

gedurende langere tijd wordt gekoesterd, wordt het als werkelijkheid beschouwd. De objectieve verschijning van het universum vindt spontaan plaats in het kosmische wezen, net zoals er na een periode van diepe slaap ook een droom verschijnt. Slechts het bewustzijn schijnt als dit universum dat daarom zijn lichaam is. Vervolgens laat het bewustzijn in zichzelf de gedachten van de herinnering en van de psychologische categorieën, van de aarde en van de andere elementen oprijzen.

Rāma vroeg:

Heer, de herinneringen zijn de indrukken die in de buddhi zijn achtergebleven. Als dergelijke indrukken en dus ook die herinneringen afwezig zijn, hoe zou er dan iets tot bestaan kunnen komen of hoe zouden er dan zelfs maar gedachten kunnen oprijzen?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, ik zal je twijfel wegnemen en je in de non-dualiteit doen vestigen. Deze wereldverschijning is als een beeld dat nog niet uit een boom is gesneden. Pas wanneer een beeld daadwerkelijk uit een boom wordt gesneden, wordt het een beeld; maar omdat het oneindige bewustzijn non-duaal is, gebeurt daarin niet iets dergelijks. In het inerte en onbewuste hout komt het beeld niet tevoorschijn, tenzij het daadwerkelijk wordt uitgesneden. Maar omdat bewustzijn vol bewustzijn is, straalt de wereldverschijning in zichzelf. In feite houdt het bewustzijn nooit op het bewustzijn te zijn, noch wordt de wereld er ooit uit losgesneden: toch straalt het als deze wereld.

Omdat het bewustzijn vol potentiële gedachten is, manifesteert zij deze bij het begin van de schepping. Omdat deze gedachten ook vol bewustzijn zijn lijken ze, net als in een droom, werkelijk te bestaan. Het bewustzijn zelf laat in de ruimte van het hart verschillende gedachten oprijzen: 'Dit is de gedachte over Brahman; dat op zijn beurt de gedachte van het zuivere bewustzijn is.' 'Dit is de gedachte van de jīva', en 'Dit is het egogevoel, de buddhi, de geest, de tijd en de ruimte.' 'Ik ben zus en zo'. 'Dit is activiteit.' 'Dit zijn de elementen.' 'Dit zijn de zintuigen.' 'Dit is het subtiele (puryaṣṭka) lichaam en dat is het grove, fysieke lichaam.' 'Ik ben de schepper Brahmā, ik ben Śiva, ik ben Viṣṇu, ik ben de zon.' 'Dit is de binnenkant en dat is de buitenkant.' 'Dit is de schepping en dit is de wereld'….Dergelijke gedachten rijzen in het bewustzijn zelf op. Er bestaan daarin noch fysieke, noch materiële substanties, noch herinnering, noch dualiteit.

Zonder oorzaak rijst deze wereldverschijning in het bewustzijn op. Het wordt door het bewustzijn binnen in zichzelf ervaren. Het is het bewustzijn dat zichzelf als de wereld beschouwt en dat de wereld ervaart. Daarom heeft herinnering, droom of tijd, etc., er niets mee te maken. Dit innerlijke en homogene bewustzijn verschijnt als de buitenwereld; er bestaat echter noch een buiten-, noch een binnenkant, behalve de hoogste werkelijkheid bestaat er helemaal niets. Zoals de oneindige Brahman werkelijk bestaat, bestaat dus ook dit waargenomen objectieve universum werkelijk.

[VI.2.169] Beschrijving van de gelijkmoedige geest

Vasiṣṭha vervolgde:

Diegene is bevrijd, voor wie de vreugde geen vreugde en het verdriet geen verdriet is. Iemand is een bevrijd mens wiens hart zelfs door plezierige dingen niet opgewonden raakt. Iemand is een bevrijd mens die zich zowel in het zuivere bewustzijn zelf als in de objectieve wereld verheugt.

Rāma vroeg:

Als een bevrijd mens geen plezier in het plezier en geen verdriet in het verdriet ervaart, dan is hij beslist onbewust en ongevoelig.

Vasiṣṭha vervolgde:

Tenzij hij zich daarvoor inspant ervaart een bevrijd mens geen plezier, omdat zijn gewaarzijn volledig in het bewustzijn is geabsorbeerd. Er wordt dan gezegd dat hij in het bewustzijn rust. Zijn twijfels zijn allemaal opgelost en zijn contact met alle objecten van de wereld is van wijsheid doordrongen. Alhoewel hij nog steeds actief is in de wereld, heeft de wereld voor hem haar 'smaak' verloren. Van moment tot moment doet hij dat wat moet worden gedaan.

Vanwege het feit dat de bevrijde mensen op die manier in het bewustzijn rusten, lijken ze te slapen ofschoon ze met activiteiten bezig zijn. Ze zijn in werkelijkheid niet onbewust of ongevoelig. Niet omdat ze onbewust zijn, maar omdat ze de wereldverschijning behandelen alsof het een lange droom is, worden ze voor 'slapend' aangezien. Ze rusten in die waarheid of in die hoogste vrede die voor de onwetende zo donker als de nacht is: daarom worden ze voor slapend aangezien, maar ze zijn niet onbewust. Omdat ze niet geïnteresseerd zijn in de wereld van de onwetende, worden ze voor slapend in de wereld aangezien. Ze verheugen zich altijd in het Zelf; daarom zijn ze niet onbewust. Ze zijn boven het verdriet uitgestegen.

Nadat hij in deze saṃsāra heeft rondgedwaald en alle soorten van plezier en pijn heeft ervaren heeft de jīva het geluk om met een heilige man in contact te komen en om deze oceaan van saṃsāra over te steken. Zelfs zonder bed slaapt hij zeer vredig. Alhoewel hij hier druk in de weer is, geniet hij van de vrede van de diepe slaap. Dit is een groot wonder. Deze 'slaap' kan door niets worden verstoord. Iemand die zelfs met zijn ogen wagenwijd open 'de wereld' niet ziet, is beslist dronken. Hij geniet van de gelukzaligheid van de diepe slaap. Hij heeft de gedachte van de wereld uit zijn hart verbannen en heeft de volheid bereikt. Hij heeft van de nectar gedronken en is in vrede. Zijn vreugde staat los van het plezier. Hij heeft zich afgewend van de hebzucht. Hij weet dat er in ieder atoom een universum bestaat. Alhoewel hij niets doet, houdt hij zich met diverse en drukke handelingen bezig. Hij is zich ervan gewaar dat deze wereldverschijning de werkelijkheid van een droom heeft, en daardoor verblijft hij in de vrede en gelukzaligheid van de diepe slaap. Zijn bewustzijn reikt zelfs verder dan de ruimte. Door een ultieme inspanning heeft hij zelfkennis bereikt en hij leeft alsof hij een lange droom in de zuivere ruimte ziet. Alhoewel hij in slaap lijkt te zijn, is hij volledig wakker en verlicht. Hij heeft de hoogste staat bereikt.

[VI.2.170] De vriend van de wijze is zijn eigen handeling

Rāma vroeg:

Heer, wie is de vriend van de wijze? Met wie deelt hij zijn vreugde, waar geniet hij van en op welke manier geniet hij van die genoegens?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, de vriend van de wijze is zijn eigen handeling, die spontaan in hem oprijst en waarin geen conflict of verdeling bestaat. Als een vader moedigt het hem aan en maakt het hem enthousiast. Als een echtgenote controleert, matigt en leidt het hem. Het verlaat hem nooit, zelfs niet in de meest barre omstandigheden. Het twijfelt niet. Het bevordert de neiging tot verzaking. Omdat het woede en haat in elkaar laat opgaan, lijkt het op het drinken van nectar. Zelfs bij de grootst mogelijke moeilijkheden en problemen is het zijn steun en toeverlaat. Het is de schatkist die de waardevolle juwelen van het vertrouwen bevat. Als een vader beschermt het hem tegen het kwaad en het is altijd waakzaam om hem te kunnen beschermen.

Het (zijn eigen handeling) brengt hem alle vormen van vreugde. In allerlei situaties en omstandigheden bevordert het de gezondheid van zijn lichaam. Het maakt hem duidelijk: 'Dit moet worden gedaan' en 'Dit moet niet worden gedaan'. Het is gericht op het verkrijgen van de gewenste objecten en ervaringen en op het afweren van de ongewenste objecten en ervaringen. Het maakt dat de spraak zacht en aangenaam is en het maakt dat het gedrag ook zacht en aangenaam is, het maakt dat het gedrag behulpzaam en vrij is van zelfzuchtige verlangens en hartstochten en dat het bevorderlijk is voor de beste manier om zelfkennis te verkrijgen. Het is toegewijd aan de bescherming van het goede en aan de bescherming van de samenleving als geheel. Het voorkomt fysieke en psychische ziektes. Het bevordert het geluk van de geleerde mensen door goede discussies met hen te voeren. In het geval van gelijken is er alleen een zweem van dualiteit. Ongeacht de maatschappelijke positie, is het (de eigen handeling) toegewijd aan zelfopoffering, aan liefdadigheid, aan ontbering en aan pelgrimstochten. Het zorgt door het gezamenlijk genieten van eten en drinken voor een gezonde relatie met zoon, vrouw, brāhmaṇa's, bedienden en familieleden. Op grond van zijn natuur geniet de wijze mens van het gezelschap van een gelijkgestemde boezemvriend tezamen met diens vrouw. Die vriend wordt de eigen handeling genoemd.

Deze vriend (de eigen handeling) heeft zonen, zoals het baden (lichamelijke hygiëne), de liefdadigheid, de ontbering en de meditatie. Deze bevorderen eveneens het welzijn en het geluk van alle wezens. Een blijmoedige geest is zijn vrouw, die het iedereen op een natuurlijke, ontspannen manier naar de zin maakt. Haar naam is samatā (kalmte oftewel een gelijkmoedige geest). Ze moedigt haar echtgenoot (de natuurlijke handeling) aan tot het uitvoeren van rechtvaardige en passende handelingen.

Ze heeft daarnaast ook nog een vaste metgezel die maitrī (vriendelijkheid) wordt genoemd.

De wijze mens die van dit gezelschap van allerbeste vrienden, van diens vrouw en andere kameraden geniet, heeft geen reden om te jubelen als hij vreugde beleeft of om te jammeren als er zich onplezierige situaties voordoen. Hij haat niemand en hij wordt nooit boos. Waar hij ook maar is en in welke omstandigheid hij zich ook maar bevindt, hij geniet de staat van nirvāṇa ook al blijft hij druk met het handelen in de wereld. Hij blijft stil als er zinloze twistgesprekken worden gevoerd, hij houdt zich doof voor prietpraat, hij is als een lijk als hij onrechtvaardig wordt behandeld, hij is springlevend als het rechtvaardige handelingen betreft. Hij is briljant in het duidelijk maken van wat goed is en hij kan in een oogwenk de grootste waarheid onthullen.

Voor een wijs mens is dit allemaal heel normaal. Hij hoeft er zijn best niet voor te doen om dergelijke kwaliteiten te verkrijgen.

[VI.2.171] Meditatie op zuiver leegte

Vasiṣṭha vervolgde:

Het is slechts het oneindige bewustzijn dat hier als deze wereld schijnt. In werkelijkheid is het echter noch de wereld, noch de leegte en het is zelfs geen bewustzijn. Dit is het enige dat er over kan worden gezegd: dat wat de wereld wordt genoemd, is het niet. Omdat het zelfs subtieler is dan de ruimte, lijkt het iets anders te zijn dan het is.

Het lichaam van het bewustzijn zit tussen 'dit' en 'dat' in en dat lichaam wordt als een waarneembaar object ervaren. Een dergelijke schepping heeft echter geen oorzaak en dus geen reden om op te rijzen. Op grond waarvan zou je dan kunnen stellen dat het nu bestaat? Daarom is er geen rechtvaardiging om het bestaan van het uiterlijke universum voor waar aan te nemen – zelfs niet van één atoom ervan. Als er hier iets voor het externe universum wordt aangezien, dan is dat in feite het oneindige bewustzijn. Net zoals dezelfde persoon die vast in slaap is, ook blijft slapen terwijl hij aan het dromen is, zo rijst er in dit zuivere en ondeelbare bewustzijn de gedachte van het objectieve universum op, zonder daarbij ooit zijn eigen essentiële natuur als bewustzijn los te laten. Daarom bestaat er geen materie dat de aarde, etc., wordt genoemd, maar, ongeacht of iemand nu denkt dat hetgeen hij waarneemt al dan niet vormen heeft, de uiteindelijke waarheid is toch dat dit alles de ene oneindige Brahman is, alleen die straalt als dit alles. Net zoals bij het ontwaken van de dromer beseft wordt dat de berg in een droom zuivere leegte is, zo wordt wanneer men verlicht is ook beseft dat geen van deze vormen bestaan.

Voor hen die verlicht zijn is deze wereld de ondeelbare en hoogste Brahman. Alhoewel we zeer intelligent zijn, weten we toch niet wat onverlicht (onwetendheid) is. Tussen 'dit' en 'dat' bevindt zich het homogene bewustzijn, hetgeen de essentiële natuur van alle wezens is. Dat is de hoogste staat van het Zelf. Tussen 'dit' en 'dat' bestaat die oneindige ruimte van het homogene bewustzijn waarin alles stevig is gevestigd. Wat het homogene bewustzijn ook maar is, alleen dat is dit alles – op een en hetzelfde moment is het zowel werkelijk als onwerkelijk. De vorm, de

waarneming en ook de bijbehorende gedachten die in de geest oprijzen, dat is allemaal het zuivere bewustzijn, net zoals er in de oceaan ook draaikolken bestaan. Het oneindige bewustzijn bestaat tussen 'dit' en 'dat'; wanneer dat wordt ingezien zonder er ook maar iets bij of af te doen, wordt ook ingezien dat slechts dát bestaat en dat er geen wereld bestaat. Dan worden zelfs de aantrekking en de afkeer, het bestaan en het niet-bestaan daarvan als het ware de eigen ledematen zonder op welke manier dan ook de ware natuur van het bewustzijn aan te tasten. Het zuivere bewustzijn bestaat tussen de twee 'uiteinden'; de 'uiteinden' zijn slechts concepten en bestaan niet onafhankelijk van de werkelijkheid, dat wil zeggen van het midden – dat is de essentiële natuur van het oneindige Zelf of het bewustzijn. Want dat bewustzijn dat tussen 'dit' en 'dat' in bestaat, is een andere naam voor 'de wereld'.

Vanaf het allereerste begin is de schepping helemaal niet tot bestaan gekomen. Als er wordt gezegd dat deze wereld als zodanig echt bestaat, dan is dat puur een verzinsel. Het is betreurenswaardig en tragisch dat mensen zeggen dat deze wereld echt bestaat alhoewel het niet bestaat, en zeggen dat de hoogste Brahman niet bestaat alhoewel dat het enige is wat bestaat.

Vasiṣṭha vervolgde:

Waar zal ik heen gaan voor dat wat niet Brahman of het oneindige bewustzijn is? Ai, de wereld is een vreemde plaats waar mensen de onwerkelijke wereld (het object van de waarneming) voor de werkelijkheid aanzien. Toch staan ook zij in contact met diezelfde Brahman. De schittering van een dure edelsteen wordt niet in het binnenste van de steen gemaakt, noch is het onafhankelijk van de steen: op dezelfde wijze verschilt de wereldverschijning niet van het Zelf dat zuiver bewustzijn is. De zon schijnt in die hoogste staat van het bewustzijn; de zon verschilt niet van dat Zelf. Noch de zon, noch de maan zijn echter in staat om het Zelf te belichten of te onthullen. Het is juist vanwege de kracht, die inherent is aan dat bewustzijn, dat de zon en de maan zelf kunnen schijnen waardoor zij de waarneembare objecten verlichten en onthullen.

Dat bewustzijn bestaat met en zonder vorm – dit zijn allemaal woorden en betekenisloze concepten. De deeltjes licht die de stralen van de zon vormen, die zijn als zodanig de stralen van de zon, ze verschillen er niet van. Daarom is het juist om te zeggen dat ze schijnen; en het is ook juist om te zeggen dat ze niet schijnen. Het is ook juist om te zeggen dat de zon en de maan schijnen; en het is ook juist om te zeggen dat ze niet schijnen. Aangezien de zon en alle andere lichtgevende lichamen vanwege het oneindige bewustzijn schijnen, hoe zou daar dan van kunnen worden gezegd dat ze niet schijnen of dat het niet schijnt?

Die hoogste staat gaat voorbij aan alle gedachten, het gaat zelfs voorbij gedachten als: 'Het homogene bewustzijn' en 'De leegte'; het bestaat zonder wat dan ook, maar het bestaat ook vol van alles. Daarom bestaan de aarde, etc.; maar aan de andere kant is er niets dat erin bestaat. Alhoewel er oneindig veel jīva's in bestaan, bestaan ze niet onafhankelijk van het bewustzijn als jīva's. 'Iets', 'niets', etc., zijn concepten die ver van de werkelijkheid c.q. van het oneindige bewustzijn af staan.

Het zuivere, non-duale, oneindige en allesdoordringende bewustzijn bestaat en dat wordt 'de wereld' genoemd. Wanneer de objecten uit dit alles worden verwijderd, blijft van de verscheidenheid van deze wereld slechts de waarheid over. Het is het bewustzijn dat zich in de vorm van al die oneindige ervaringen voordoet. De wakende staat van het bewustzijn verhoudt zich op dezelfde manier tot de (transcedentale) staat van turīya, als de droomstaat zich verhoudt tot de staat van de diepe slaap. Voor de verlichte persoon zijn al deze staten echter slechts één turīya-staat van bewustzijn.

Theorieën over de schepping of over de transformatie van het Zelf of het bewustzijn in materie, zijn uitdrukkingen die door de leraren worden gebruikt om hun leerlingen te onderwijzen. Er zit geen greintje waarheid in. Er is vreugde wanneer iemand beseft dat de droom maar een droom is, wanneer dat besef er echter niet is, is er verdriet als hij over iets naars droomt. Zelfs wanneer hij zich met allerlei activiteiten bezighoudt, leeft de verlichte wijze in een staat waarin de waarheid wordt beseft. Hij ervaart de eenheid in de diversiteit; hij geniet zelfs in onplezierige situaties. Alhoewel hij in de wereld leeft, maakt hij er niet werkelijk deel van uit. Welke wensen zou een verlicht persoon kunnen hebben? Net zoals het ijs altijd koud is, zo leeft ook de wijze altijd een natuurlijk leven en hij doet dat wat voor hem natuurlijk is, zonder iets te willen of iets af te wijzen. Het kenmerkende voor de onwetende mens is dat hij anders wil zijn dan hij is.

[VI.2.172] Over herinnering en smṛti

Vasiṣṭha vervolgde:

De schepper is niets anders dan de geest zonder het geringste spoortje van materialiteit. Hij heeft dus geen lichaam of zintuigen, geen vāsanā of mentale conditionering. Omdat hij aan het einde van de vorige wereldcyclus de bevrijding heeft bereikt, is er in hem geen herinnering aanwezig. Wanneer er totaal geen herinnering is, bestaat er dus ook geen oorzaak voor de belichaming. Zelfs indien herinnering in de schepper mogelijk zou kunnen zijn, dan zou zelfs dat zonder materie zijn net zoals een stad in een droom. Echter, dit is alleen maar bij wijze van spreken: in de bevrijde mens is geen herinnering mogelijk.

Rāma vroeg:

Heer, vertel me waarom er in een verlicht persoon geen herinnering bestaat en vertel me hoe de guṇa's (de bouwstenen van de schepping) toch kunnen oprijzen als er geen herinnering bestaat.

Vasiṣṭha antwoordde:

Herinnering rijst slechts op in relatie tot het objectieve universum en het zet daarmee de keten van oorzaak en gevolg in werking. Indien een dergelijk object van waarneming als zodanig iets niet-bestaands is, hoe en waar zou er dan herinnering kunnen oprijzen of kunnen bestaan? Wanneer het waar is dat dit alles waarlijk Brahman of het oneindige bewustzijn is, is er geen plaats voor herinnering.

De contemplatie op de objecten die in de levende wezens oprijzen wordt als smṛti (herinnering) beschouwd. Die objecten zijn uiteraard niet-bestaand. Hoe zou smṛti dan kunnen bestaan? Echter, omdat het oneindige bewustzijn de werkelijkheid in alle wezens is, is een dergelijke contemplatie op de objecten, bij wijze van spreken, ook eigen aan het bewustzijn – daarom refereerde ik aan smṛti. Dit geldt echter alleen vanuit het gezichtspunt van de gewone, onwetende mens. Genoeg hierover. De natuurlijke beweging die in het bewustzijn oprijst, wordt ook smṛti genoemd. Wanneer deze beweging zich herhaaldelijk voordoet, wordt het als uiterlijke materie waargenomen. Wat het bewustzijn ook maar door zijn eigen natuur ervaart, dat wordt smṛti genoemd. Al deze ervaringen rijzen zonder enig oorzakelijk verband (net zoals de rijpe kokosnoot toevallig valt op het moment dat de kraai op de kokospalm neerstrijkt) uit zichzelf in het oneindige bewustzijn op, als waren het de eigen ledematen van het bewustzijn. Ze worden herinnering genoemd. Dit geldt voor alle gebeurtenissen, zelfs al lijkt er soms van een toevallige oorzaak sprake te zijn.

Waarom zouden we deze toevallige herinnering dan moeten onderzoeken, indien we beseffen dat de desbetreffende waarneembare objecten niet bestaan? Ze bestaan slechts in de ogen van de onwetende. Ik doe de middelen tot bevrijding hier niet uit de doeken om dergelijke onwetenden te helpen. Het is slechts bedoeld voor degenen die zijn ontwaakt, maar die er toch nog enkele twijfels over hebben. Men moet nooit omgaan met onwetende mensen die de waarheid niet kunnen herkennen. Wanneer er door het bewustzijn iets enigszins wordt ervaren en wanneer die ervaring zich vervolgens vaker voordoet, wordt er een mentale indruk (saṃskāra) geschapen. Op die manier wordt de wereldverschijning geschapen. Die wordt echter geheel doordrongen door het oneindige bewustzijn. Dat heeft noch een vorm, noch een herinnering. Wanneer dualiteit iets niet-bestaands is, bestaat er uiteraard ook geen gebondenheid.

[VI.2.173] Geest of Brahmā is de ervaring die in het bewustzijn oprijst

Rāma vroeg:

Hoe identificeert het alomtegenwoordige bewustzijn zich met het lichaam? Hoe identificeert het oneindige bewustzijn zich met de bergen en de bossen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zoals belichaamde wezens zich met een hand identificeren, zo identificeert het oneindige bewustzijn zich met het lichaam. Net zoals het lichaam zich met de nagel en met het haar identificeert, zo identificeert het alomtegenwoordige Zelf zich met de bergen, de bossen, etc. Net zoals in een droom slechts het zuivere bewustzijn de bergen en de bossen wordt, zo rezen deze gedachten in het allereerste begin van de schepping in het oneindige bewustzijn op. Net zoals er in het lichaam van een individu delen met en delen zonder gevoel bestaan, zo bestaan er in het kosmische lichaam van het oneindige bewustzijn ogenschijnlijk ook bewuste en onbewuste objecten, terwijl dergelijke vormen in waarheid niet bestaan. Ze verdwijnen zodra dit alles helder wordt ingezien, net zoals een droom verdwijnt zodra de dromer

ontwaakt. Dit alles is het zuivere bewustzijn; er bestaat noch een waarnemer, noch een object van waarneming.

In het oneindige bewustzijn kunnen wel duizenden wereldcycli oprijzen en weer verdwijnen, toch zijn ze niet verschillend van het oneindige bewustzijn, net zoals de golven niet van de oceaan verschillen. 'Ik ben geen golf, ik ben de oceaan' – wanneer deze waarheid wordt ingezien, stopt het golf-bestaan. In relatie tot de oceaan van Brahman is de wereldverschijning de golf. Het bestaan en het niet-bestaan van deze wereldverschijning zijn de twee manieren waarop de aan Brahman inherente energie zich manifesteert.

De ervaring die in het bewustzijn net als in een droom oprijst, wordt de geest, de schepper Brahmā, de voorouder van alle scheppingen genoemd. Dit wezen is naamloos, vormloos en onveranderlijk. Hierin rijzen de gedachten 'ik' en 'jij', etc., op. Ook zij verschillen niet van de schepper. Het zuivere bewustzijn waarin al deze gedachten oprijzen is de overgrootvader van alle schepselen. Net zoals de golven die uit de oceaan oprijzen en er weer in verzinken slechts de oceaan zijn en er niet van verschillen, zo zijn al deze scheppingen en oplossingen ook niet verschillend van het oneindige bewustzijn.

De energie-beweging die zich in het oneindige bewustzijn voordoet, staat bekend als het kosmische wezen die over een magnetisch veld en zwaartekracht beschikt. Deze schepping rijst als een droom in hem op. De schepping is een droom. De wakende staat is een droom. Ook al wordt deze schepping of deze wereldverschijning ogenschijnlijk waargenomen en ervaren, in werkelijkheid is het de realisatie van de gedachten die in ons oprijzen en alleen zij bestaan als het kosmische wezen. Het bewustzijn zelf ervaart keer op keer de gedachten die er in oprijzen. Het is het door het bewustzijn doordrongen kosmische wezen, dat als alle droomobjecten verschijnt. Net zoals een acteur droomt dat hij acteert en zichzelf op een podium ziet acteren en ziet dat het publiek zich vermaakt, zo wordt dit bewustzijn zich van zijn eigen ervaring van deze wereldverschijning gewaar.

[VI.2.174] Zorgvuldige studie van dit geschrift leidt tot bevrijding

Vasiṣṭha vervolgde:

Het is slechts het bewustzijn dat vanaf het allereerste begin van de schepping als dit universum straalt. Daarom verschillen de drie werelden niet van Brahman. Brahman is als de oceaan; de scheppingen kunnen met de golven worden vergeleken en het ervaren met het water. Ook hierna (na de schepping) is er de zuivere, ongeconditioneerde gelukzaligheid. Waar zijn dan dualiteit, non-dualiteit of wat dan ook? Zowel de diepe slaap als het dromen zijn staten die elkaar gedurende de slaap afwisselen; zo wisselen de verschijning en de verdwijning van deze schepping zich ook in het oneindige bewustzijn af.

Wanneer de wijze beseft dat deze wereld net als een stad in een droom is, vestigt hij daar zijn hoop niet op. De dagdromer droomt over een grote diversiteit aan beelden en verwachtingen. Alhoewel er in dergelijke dagdromen enige werkelijkheid

lijkt te bestaan, is dat in feite niet zo. Echter, als je op zoek bent naar een of andere mogelijke verklaring voor deze wereldverschijning, waarom zou je dan de mogelijkheid van een waandenkbeeld of van onbedwingbare gedachten niet kunnen accepteren?

De contemplatie-oefening waarin de geest wordt beteugeld zodat hij geen enkele verandering meer ondergaat, komt overeen met de hoogste graad van inertie; maar wanneer dergelijke veranderingen zich daarentegen wel in de geest voordoen, is het de zetel van diversiteit of saṃsāra. Door een dergelijke contemplatie wordt de staat van gelijkmoedigheid evenwel niet bereikt. Als er wordt beweerd dat de bevrijding wordt bereikt indien alle veranderingen in de geest met kracht worden tegengehouden, waarom wordt de bevrijding dan ook niet tijdens de slaap bereikt? Ware zelfkennis rijst daarom slechts op, wanneer er wordt beseft dat er in het geheel geen schepping bestaat en dat leidt tot bevrijding. Een dergelijke bevrijding is oneindig en ongeconditioneerd – waarlijk nirvikalpa samādhāna (samādhi). Hierin blijft men zonder de geringste opwinding stevig in zelfkennis gevestigd. Het wordt ook de eeuwigdurende slaap (turīya, nirvāṇa en mokṣa) genoemd.

Dhyāna (contemplatie, meditatie) is het volmaakte ontwaken, oftewel de verlichting. Het volmaakte ontwaken is het besef dat het objectieve universum niet bestaat. Het lijkt niet op een staat van inertie, noch op diepe slaap, noch op nirvikalpa samādhi of savikalpa samādhi, noch is het een onwerkelijke, imaginaire staat. Het universum bestaat er in zoals het is, maar het is er tegelijkertijd in opgelost. Daarin bestaan geen concepten zoals de eenheid en de diversiteit, noch een mengvorm van die twee, noch het niet-bestaan van die twee. Daarin bestaat alleen de hoogste vrede.

Het volmaakte ontwaken wordt bereikt door dag en nacht dit geschrift steeds zorgvuldig te blijven onderzoeken. Het wordt niet bereikt door pelgrimstochten, noch door liefdadigheid, noch door het verkrijgen van kennis, noch door de beoefening van meditatie of van yoga, noch door ontberingen (boetedoening), noch door religieuze rites. De illusie komt door geen van deze methodes ten einde. Ze leiden slechts naar de hemel en naar andere beloningen, maar niet tot bevrijding. De misleiding houdt alleen op wanneer er zelfkennis oprijst in diegene die dit geschrift zorgvuldig heeft bestudeerd en het zorgvuldig heeft onderzocht.

[VI.2.175] De geest zelf is de schepper Brahmā

Vasiṣṭha vervolgde:

In het begin kwam noch deze wereld, noch de andere wereld in het oneindige bewustzijn tot bestaan. Een onwerkelijke, denkbeeldige ervaring rees in het bewustzijn op, net zoals je in een droom de omhelzing van een vrouw kunt ervaren. Alleen de dromer bestaat in de droom; alleen het oneindige bewustzijn bestaat in de onwerkelijke ervaring. Wat de wereld lijkt te zijn, rijst op die manier op in dat altijd zuivere bewustzijn. Hoe zou er onzuiverheid in het zuivere bewustzijn kunnen oprijzen? Deze ervaring is dus ook zuiver. Het Zelf zelf is de gedroomde stad, oftewel de droom-schepping. Het ís de wereld, want in het allereerste begin van de

schepping bestond er immers geen aarde, etc. Het was de energie-beweging van het oneindige bewustzijn die vervolgens de aarde en de fysieke elementen, de geest en de andere psychologische onderverdelingen schiep, welke niets anders zijn dan de desbetreffende gedachten in het bewustzijn. Deze energie-beweging is net als de beweging die inherent is aan de lucht, een beweging die zonder mentale activiteit of intentie plaatsvindt.

Het bewustzijn verschijnt in het bewustzijn als zijn eigen lichaam of materialisatie. Net zoals in een droom lijkt de geest zelf ook de waarneembare objecten te zijn. Er is geen andere oorzaak mogelijk. Daarom bestaat er geen dualiteit en daarom bestaat er in het bewustzijn geen verdeling. De hoogste Brahman is vrij van alle vormen; als het een vorm lijkt te hebben dan is het zelf deze wereldverschijning. Dit bestaat eeuwig. Net zoals er diversiteit oprijst in iemand die droomt, zo lijkt deze wereldverschijning van diversiteit in de ene, oneindige Brahman op te rijzen.

De geest zelf is de schepper Brahmā. Het bestaat in het hart van deze schepping en slechts de geest doet alles en de geest vernietigt alles. Wanneer men dit alles grondig onderzoekt, wordt helder ingezien dat het zuivere bewustzijn het enige is dat bestaat en daarbuiten bestaat er helemaal niets. Het is niet te beschrijven. Aan het eind van het onderzoek blijft alleen de volledige stilte over. Alhoewel het met allerlei activiteiten bezig is, blijft het zo onaangedaan als de ruimte, alsof het sprakeloos is. De verlichte persoon verkrijgt aldus kennis van het oneindige en hij blijft volledig stil. Hij is de beste onder de mensen.

De schepper Brahmā brengt deze wereld voort zonder de intentie te hebben om dat te doen. Met zijn 'ogen gesloten' is het oneindige bewustzijn zichzelf; met zijn 'ogen open' is het de wereld. Maar het oneindige bewustzijn blijft in beide staten zichzelf. Daarom is het zowel 'bestaand' als 'niet-bestaand', het is werkelijk en onwerkelijk. Deze twee staten wisselen elkaar voortdurend af; de ene is nooit zonder de andere. Ken daarom de waarheid zoals die is, als de hoogste vrede en weet dat het de ongeboren en onsterfelijke ruimte is. Weet dat ook de wereldverschijning zo is, hoewel het er soms niet op lijkt. Alhoewel het nu ogenschijnlijk wordt ervaren, is het objectieve universum nooit tot bestaan gekomen, noch zal het ooit verdwijnen. Het is een mysterieus product van de energie (kracht) van het oneindige bewustzijn.

Wat er wordt ervaren, waar en wanneer dan ook, dat lijkt dan en daar te bestaan, ongeacht of het nu werkelijk of onwerkelijk is. Daarvoor is geen enkele andere reden toepasselijk.

Vasiṣṭha vervolgde:

Dat waar iemand voortdurend op contempleert, dat wat iemands geest steeds bezighoudt en dat waar iemand gedurende zijn hele leven aan is toegewijd, dát wordt door hem de evidente werkelijkheid genoemd. Wanneer de geest verzadigd is met het bewustzijn van Brahman, wordt het Brahman; de geest wordt waar hij het meest van houdt. Wanneer iemands geest in de hoogste werkelijkheid of het oneindige

bewustzijn rust, houdt hij zich met juiste handelingen bezig zonder in de handeling als zodanig te zijn geïnteresseerd.

Wanneer dit objectieve universum niet bestaat of wanneer men het bestaan ervan noch kan bevestigen noch kan ontkennen, is het onmogelijk om uit te maken wie er de doener van de handelingen is en wie er van de ervaringen geniet. Wat gewoonlijk de schepper Brahmā of de buddhi of de ontwaakte intelligentie, etc. wordt genoemd, is het oneindige, absoluut zuivere bewustzijn. De vrede in de lucht bestaat uit zuivere leegte. De dualiteit die in dit alles verschijnt is denkbeeldig en niet-bestaand. Diversiteit is daarom een concept zonder betekenis. Net zoals wanneer men na de staat van de diepe slaap de droomstaat binnengaat, zo beweegt ook het oneindige bewustzijn zich vanuit de staat van een absolute onbeweeglijkheid naar de staat van de schepping. Er is daar geen dualiteit of eenheid. Het oneindige bewustzijn neemt deze schepping waar in de ruimte van zijn eigen bewustzijn.

Net zoals er in een droom geen logische volgorde of regelmaat of oorzakelijk verband bestaat, zo bestaat er in deze wereldverschijning ook geen logisch oorzakelijk verband of logische volgorde, alhoewel dat wel zo lijkt te zijn. Er bestaat geen verdeling in een droom, noch bestaat er een verdeling in de objecten die men waarneemt. Het is dezelfde Brahman of het oneindige bewustzijn dat als dit universum of als deze schepping voor je verschijnt. In een droom is er geen herkenning van de objecten die in die droom worden gezien, noch is er saṃskāra (mentale indruk), er is zelfs geen herinnering want de dromer denkt nooit: 'Ik heb dit eerder gezien'. Op dezelfde wijze bestaat er ook in de wakende staat, wanneer deze drie overwegingen eveneens terzijde worden geschoven, slechts het oneindig bewustzijn dat door de onwetende mens met herinnering wordt geïdentificeerd.

In het hoogste wezen lijken er bevestigingen en ontkenningen, geboden en verboden te bestaan alhoewel ze er niet in bestaan. Wanneer een mens zich duizelig voelt, lijkt het alsof de wereld om hem heen draait, maar die duizeligheid zit in hemzelf. Zelfs wanneer iemand dit weet en weet dat het objectieve universum een misleiding of een illusie is, verdwijnt het niet tenzij hij zich voortdurend blijft oefenen. Deze illusie verdwijnt dus alleen als men vol toewijding dit geschrift bestudeert – er bestaat geen andere manier. Alleen door zelfkennis, of verlichting zullen deze drie (de geest, de objecten van waarneming en het lichaam) een stille staat van gelijkmoedigheid kunnen bereiken, en anders niet. Want deze drie rijzen uit onwetendheid op. Je hoeft alleen maar dit geschrift te bestuderen om die onwetendheid te verdrijven. Het mooie van dit geschrift is dat de student niet aan zijn wanhoop wordt overgelaten; als er iets niet meteen duidelijk is, dan wordt het in een verdere studie van het geschrift wel duidelijk gemaakt. Dit geschrift verdrijft de misleiding en het brengt je tot het inzicht dat het gewone dagelijkse leven zelf de hoogste staat is.

Daarom zou men dagelijks op zijn minst een klein stukje van dit geschrift moeten bestuderen. Als iemand echter van mening is dat dit geschrift niet gezaghebbend is omdat het van menselijke oorsprong is, dan kan hij zijn heil zoeken in de studie van

welk ander geschrift dan ook, zolang het maar gaat over zelfkennis en over de uiteindelijke bevrijding. Wat je echter niet moet doen is je leven verspillen.

[VI.2.176] In ieder atoom van dit bestaan bestaan er talloze universums

Rāma vroeg:

Als het dan zo is dat er op die manier in het oneindige bewustzijn ontelbare universums oprijzen en er weer in ten ondergaan, waarom vertelt u me dan toch over hun natuur?

Vasiṣṭha antwoordde:

Op die manier ben je tot het begrip gekomen dat de wereld een lange droom is. Je hebt kennis verkregen over de relatie tussen een woord en zijn betekenis of het object waar het betrekking op heeft). Daarom is deze hele discussie over de wereldverschijning en de denkbeeldige schepping niet voor niets geweest. Deze manier van verbeelden is het meest probate middel om je een spirituele waarheid te laten inzien waardoor je het woord en het daarmee corresponderende concept kunt gaan begrijpen; en alleen dan wordt het een levende waarheid die in het dagelijkse leven als leidraad kan dienen. Wanneer je, alles wat er te weten valt weet, ook nog kennis over de drie tijden (verleden, heden en toekomst) verkrijgt, zal je inzien dat dit alles waar is.

In ieder atoom van dit bestaan bevinden zich talloze universums – wie kan ze ooit allemaal tellen? In dit verband herinner ik me een verhaal dat mijn vader, de schepper Brahmā, me op een keer vertelde. Ik zal het nu aan jou vertellen – luister er alsjeblieft naar. Ik vroeg mijn vader Brahmā: "Wat is deze wereldverschijning en waar bestaat zij?"

Brahmā zei:

"O wijze, dit alles wat als dit universum verschijnt, is niets anders dan het oneindige bewustzijn, Brahman. De wijze weet dat dit het zuivere, oneindige sattva (de ongeconditioneerde intelligentie) is; en de onwetende ziet het als het materiële universum. Ik zal je deze waarheid illustreren met het volgende verhaal over Brahmāṇḍa (het kosmische ei).

In deze grenzeloze ruimte bestaat het oneindige Zelf en dat verschilt niet van die ruimte. Dat Zelf neemt zichzelf in zichzelf waar als een jīva, als een geconditioneerde en levende entiteit. Zonder ooit zijn eigen essentiële natuur van de oneindige ruimte los te laten, beschouwt het zichzelf als: 'Ik ben' oftewel als het egogevoel, alhoewel de ruimte nog steeds zijn lichaam is. Dit 'Ik ben' dijde uit tot 'Ik ben de buddhi of het intellect'. Toen zag het zichzelf als de buddhi, dat binnen de kaders van de basis-illusie van de geconditioneerde waarneming vaststelt wat 'dit' en wat 'dat' is. Vervolgens koesterde dat weer op zijn beurt de gedachte: 'Ik ben de geest' en het raakte betrokken bij gedachten of bij diverse en perverse ideeën. Vervolgens koesterde de geest de gedachte van het bestaan van de vijf zintuigen die, ook al hebben ze geen vorm, grof en materieel lijken te zijn, net zoals er ook bergen in een droom worden gezien. De geest veronderstelde dat het een lichaam had en dat het

lichaam was samengesteld uit de drie werelden, met daarin een variëteit aan wezens met onderling alle denkbare verschillende relaties; en dit alles was onderworpen aan de tijd.

Zo zag ik alles op de manier zoals men ook verschillende objecten in een spiegel ziet. Wat ik zag was betoverend en kleurrijk. Dergelijke universums bestaan in ieder sub-atomisch deeltje. De onwetendheid ziet dit alles als onwetendheid en als een onbegrensde schepping; maar zodra er wordt beseft dat het Brahman zelf is, dan wordt het ook de zuivere Brahman. Zelfs als dit alles daadwerkelijk wordt gezien, dan wordt er niets gezien, omdat dit alles slechts als een droom bestaat. Wie is hier de waarnemer, wat wordt er waargenomen en hoe zou er in het oneindige wezen dualiteit kunnen bestaan?"

[VI.2.177] Beschrijving van de goddelijke natuur

Rāma vroeg:

De wereldverschijning rijst zonder enige oorzaak in het oneindige bewustzijn op. Maar als dat waar is, waarom blijven dergelijke gebeurtenissen zonder oorzaak dan ook nu niet plaatsvinden?

Vasiṣṭha antwoordde:

Welke gedachte iemand ook maar koestert, dat ziet hij als de waarheid. Omdat Brahman almachtig is, bestaat er in Brahman zowel de oorzakelijkheid als de niet-oorzakelijkheid. Hetzelfde geldt voor een levend wezen, want het bewuste lichaam heeft immers ook onbewuste haren en nagels. Als er iets anders dan Brahman wordt ervaren, dan zou er uiteraard ook een valse oorzakelijkheid moeten bestaan die daarvoor verantwoordelijk is. Maar wanneer het alleen het oneindige bewustzijn is dat overal schijnt, wat zou daarin dan de oorzaak kunnen zijn en wat het gevolg?

Rāma vroeg:

In het geval van de onwetende mens bestaat die keten van oorzaak en gevolg echter wel. Maar bestaat er in hem dan ook iets dat geen oorzaak heeft en hoe bestaat dat dan?

Vasiṣṭha antwoordde:

Voor iemand die verlicht is bestaat er niemand die onwetend is. Waarom zouden we onze tijd verspillen met praten over iets wat niet bestaat?

Sommige dingen hebben een oorzaak en andere dingen hebben geen oorzaak. Het hangt af van hoe iemand het bekijkt; alleen dat wat men als waarheid beschouwt, accepteert hij als de waarheid. Deze schepping heeft helemaal geen oorzaak. Het geloof dat de wereld door God wordt geschapen, etc., is maar een woordenspel. Die waarheid kan zelfs nergens mee worden geïllustreerd, zoals dat in de droomervaring wel mogelijk is.

Er is sprake van een grote misvatting als er niet helder wordt begrepen dat de schepping net als een droom is. Wanneer dat wel helder wordt begrepen, verdwijnt die misleiding. Speculatieve redeneringen die in verband met deze schepping naar voren worden gebracht zijn onwetendheid en dwaasheid. Is het vuur de 'oorzaak' van

de hitte die er van nature mee gepaard gaat? De bouwstenen van het lichaam zijn in feite vormloze, etherische substanties; daarom heeft het fysieke lichaam geen echte oorzaak. En nog iets anders, wat zou de oorzaak kunnen zijn van het lichaam dat het niet-bestaande universum ervaart?

Zelfs als er daarvoor wel van een oorzaak sprake zou kunnen zijn, dan is dit voor de natuur allemaal ook natuurlijk (wat dat ook moge zijn). Zelfs het woord 'natuur' dat hier wordt gebruikt, is alleen maar een manier van spreken. Daarom zijn al deze objecten en hun veronderstelde oorzaken slechts misleidingen die in de geest van de onwetende oprijzen. De wijzen weten dat alle gevolgen voortvloeien uit oorzaken. Wanneer iemand droomt dat hij wordt bestolen en wanneer hij vervolgens beseft dat het alleen maar een droom was, heeft hij geen verdriet: op dezelfde manier doet zich ook in het leven geen verdriet meer voor zodra de waarheid wordt ingezien.

Het is beslist waar dat dit universum nooit werd geschapen, want er was om te beginnen nooit een oorzaak voor de schepping. Het kwam tot bestaan en het bestaat zoals een droomobject in het oneindige bewustzijn bestaat. Het is slechts Brahman en het schijnt in Brahman. Net zoals zowel de slaap als de droom beide aspecten van één en dezelfde slaap zijn, zo zijn deze schepping en de oplossing van het universum ook twee aspecten van het ene ondeelbare en oneindige bewustzijn.

[VI.2.178] Het verhaal van Indu

Rāma zei:

Heer, er bestaan in deze wereld zowel deelbare als ondeelbare substanties. De deelbare substanties botsen op elkaar en de ondeelbare substanties botsen niet op elkaar. Als men bijvoorbeeld naar de maan kijkt, dan botst het gezichtsvermogen als het ware tegen de maan aan, maar zonder het te verdelen of aan te raken …. Ik stel deze vraag vanuit het gezichtspunt van de niet ontwaakte persoon. Wie regelt de in- en uitademing van de levensadem in het lichaam? Het lichaam is stevig en het biedt weerstand; wat is dan de subtiele kracht die in zichzelf geen weerstand ondervindt, maar die toch in staat is om het lichaam te laten bewegen? Als iets dat van zichzelf subtiel en wrijvingsloos is toch een stevige en weerstand-biedende substantie kan laten bewegen, waarom zou men dan louter door middel van gedachtenkracht geen berg kunnen verplaatsen?

Vasiṣṭha zei:

Tijdens de in- en uitademing gaat de levensadem het lichaam in en uit, wanneer de in het hart zetelende subtiele zenuwkracht zich uitzet en weer samentrekt net zoals de blaasbalg van een smid.

Rāma zei:

In het geval van de blaasbalg van de smid, is het de smid die de blaasbalg beweegt. Wat maakt dat de nāḍī's in het hart zich op deze manier vergroten en samentrekken?

Vasiṣṭha zei:

Net zoals het in deze wereld de smid is die maakt dat de blaasbalg zich vergroot en samentrekt, zo is er ook een innerlijk bewustzijn dat alle innerlijke organen in het lichaam laat werken. Dat maakt dat iedereen in deze wereld leeft en functioneert.

Rāma vroeg nogmaals:

Het lichaam en alles wat daarbij hoort is echter stevig; hoe kan het subtiele bewustzijn dat dan laten bewegen?

Vasiṣṭha zei:

Luister maar naar dit onderricht dat de gehele boom van twijfel zal ontwortelen. Er bestaat in deze wereld niets dat stevig is en dan weerstand biedt. Alle dingen zijn altijd subtiel en wrijvingsloos. Dit alles is het zuivere bewustzijn dat deze ogenschijnlijke stevige substanties ervaart, zoals iemand ook de objecten in een droom ervaart. De aarde, het water, de wind, de ruimte, de bergen en de oceanen, etc., zijn allemaal slechts het subtiele bewustzijn. Hetzelfde geldt voor de geest en voor alle andere innerlijke instrumenten. In dit verband zal ik je een oude legende vertellen. Ik heb je hetzelfde verhaal al eens eerder in een andere context verteld. Luister ernaar, je zult dan tot het besef komen dat alles wat je hier ziet het zuivere bewustzijn is en niets anders.

Vasiṣṭha vervolgde:

Er leefde eens een brāhmaṇa die Indu heette. Hij had tien zonen. Na verloop van tijd overleed Indu en ook zijn vrouw volgde hem naar de andere wereld. De zonen verrichtten de crematie. Ze waren niet meer geïnteresseerd in aardse zaken. Ze begonnen zich af te vragen wat de beste manier van contemplatie zou zijn die hen in staat zou stellen om net zoals de goden te kunnen leven.

Ze trokken het bos in teneinde hun wens in vervulling te doen gaan en ze wijdden zich aan een intense contemplatie en boetedoening. Ze bleven zo onbeweeglijk als standbeelden, of als geschilderde afbeeldingen staan. Hun lichamen droogden uit en wat ervan over was werd door wilde dieren opgegeten. Ze waren in hun contemplatie verzonken: 'Ik ben de schepper Brahmā', 'Ik ben de wereld' en 'Ik ben het gehele universum'. Toen de geesten van deze tien nu hun lichaam hadden afgelegd en ze door deze contemplatie waren verzadigd, werden deze geesten datgene waar ze op contempleerden. Deze schepping die hier bestaat is daarom hun gedachte.

Dit universum is het zuivere bewustzijn. Zelfs de aarde, de bergen, etc., zijn het zuivere bewustzijn. Wat zou het anders kunnen zijn? Net zoals de geesten van de zonen van Indu zich hier als het universum manifesteerden, zo verschijnt ook de gedachte van het universum of de schepping als deze schepping in de schepper Brahmā. Daarom zijn al deze elementen, de aarde en de bergen, niets anders dan het zuivere bewustzijn.

De pottenbakker (het bewustzijn) boetseert deze schepping met behulp van de draaischijf van zijn eigen lichaam (het bewustzijn) en met behulp van klei, dat ook zijn eigen lichaam is. Als al deze schepselen en substanties niet het bewustzijn zijn, wat zouden ze dan kunnen zijn? Deze schepping staat in dezelfde relatie tot het

bewustzijn zoals de schittering in relatie tot een juweel staat. Dit alles is werkelijk Brahman: dit staat vast en dit is onweerlegbaar.

Als deze waarheid helder wordt ingezien, dan komt er onmiddellijk een einde aan het leed. Wanneer deze waarheid niet wordt ingezien, raakt het leed stevig en onwrikbaar gevestigd. De slechteriken en onwetenden zien deze waarheid niet in. In hun ogen is deze saṃsāra een solide werkelijkheid en daarom nemen ze deze waarheid helemaal niet waar. Er bestaan geen vormen. Er is geen bestaan, noch een niet-bestaan, geen geboorte en geen dood. Er bestaat niet zoiets als de werkelijkheid, noch iets dat onwerkelijk zou kunnen worden genoemd. De hoogste absolute vrede neemt deze schepping in zichzelf waar – het is niet onafhankelijk van Brahman, het oneindige bewustzijn, dus waarom zou je dan de onware gedachte van een onafhankelijke manifestatie scheppen? In zijn onvrije vorm heeft het duizenden ogen en andere ledematen; in zijn bevrijde staat is het alles, vrede, rust – genoeg van dergelijke beschrijvingen.

[VI.2.179] De leer van pantheïsme of de Eén als alles

Vasiṣṭha vervolgde:

Alle drie de werelden zijn slechts het zuivere bewustzijn; ze zijn de ongeconditioneerde geest (sattva). De elementen en de schepselen die de onwetenden in deze wereld zien, bestaan in het geheel niet. Als dit waar is, waar is dan het solide lichaam, etc.? Wat er hier ook maar wordt waargenomen, is in werkelijkheid het niet-solide en extreem subtiele bewustzijn. Slechts het bewustzijn bestaat in het bewustzijn; de vrede rust in de vrede; de ruimte bestaat in de ruimte, alleen de wijsheid bestaat in de wijsheid.

Waar is het lichaam en waar zijn de ledematen, waar zijn de interne organen en waar is het skelet? Weet dat dit lichaam, alhoewel het solide lijkt te zijn, het zuivere bewustzijn is, net zo subtiel als de ruimte. De armen zijn het bewustzijn en hetzelfde geldt voor het hoofd en alle zintuigen. Deze zijn alle subtiel en er is niets wat solide is. Deze wereld lijkt net zoals een droom in de oneindige ruimte (Brahman) op te rijzen. Vanwege de natuur van het oneindige bewustzijn lijkt het als deze schepping te bestaan. Daarom is het zowel met als zonder oorzaak. Natuurlijk bestaat er zonder oorzaak geen gevolg. Wat iemand ook maar in zijn eigen bewustzijn opbouwt, dat wordt in hemzelf gezien. Net zoals in een droom alle dingen overal en op alle mogelijke manieren verschijnen, zo verschijnt in de wakende staat de wereld overal en op alle mogelijke manieren.

Eén wordt velen, net zoals de zonen van Indu het universum werden door de kracht van hun contemplatie. De velen worden één, net zoals de volgelingen van heer Viṣṇu één met hem worden. Er zijn vele rivieren, de oceaan is één. Tijd is één, alhoewel de seizoenen en de jaren op verschillende manieren worden benoemd. Dit lichaam is ook het zuivere bewustzijn en het bestaat als een droomobject in het bewustzijn. En het is ook weer net zoals een droomobject vormloos, alhoewel zijn vorm toch duidelijk als een werkelijkheid lijkt te worden ervaren.

De ene keer wordt de slaap als een droomervaring beschouwd, de andere keer als diepe, droomloze slaap: maar de slaap is één en ondeelbaar. Zo is het bewustzijn ook één, ongeacht of er zich nu al dan niet het gewaarzijn van objecten in voordoet. Wat als de wereld wordt ervaren is daarom niets anders dan het zuivere bewustzijn. De ziener (degene die ervaart), het object (de ervaring) en de handeling van het zien (het ervaren) zijn alle het ene bewustzijn, hetgeen waarlijk ondeelbaar is. De verschijning van de wereld in dit bewustzijn als ware het iets anders dan het bewustzijn is een illusie: het verdwijnt zodra deze waarheid wordt ingezien, net zoals iemand niet meer bang is zodra hij de waarheid van een nachtmerrie inziet. De oneindige mogelijkheden van het ene oneindige bewustzijn verschijnen hier als de oneindige objecten van de schepping.

[VI.2.180] Het verhaal van Kundadanta

Rāma zei:

Heer, toen ik eens in het huis van mijn leraar was kwam er iemand op bezoek. Hij straalde opvallend. Hij kwam van het hof van de koning van Videha. Hij begroette de samengekomen wijzen; wij, de leerlingen, begroetten hem eveneens op passende wijze. Toen hij eenmaal op zijn stoel zat en hij enigszins was uitgerust, vroeg ik hem: "Heilige, u lijkt vermoeid van een lange reis. Waar komt u vandaan?"

De brāhmaṇa antwoordde:

Ja, dat klopt. Ik heb een bepaalde missie en ik ben vermoeid door de grote inspanning om deze uit te voeren. Ik zal je vertellen waarom ik hier ben. Ik ben een brāhmaṇa uit het land Videha. Mijn naam is Kundadanta. Ik verloor mijn interesse voor aardse zaken en ik zocht het gezelschap van heilige mensen en asceten. Ik leefde een lange tijd op de berg Śrī en deed daar boetedoening.

Op zekere dag zag ik op die berg iets vreemds. Er bungelde een asceet met zijn voeten vastgebonden aan de tak van een boom. Ik begroette hem en ging dicht bij hem staan. Ik dacht: "Het is zeker dat deze asceet nog leeft, want zijn lichaam reageert op de veranderingen van het weer." Ik bleef daar gedurende enkele dagen, ik zorgde voor hem en ik won zijn vertrouwen. Op zekere dag vroeg ik hem: "Met welk doel doet u deze boetedoening?" De asceet antwoordde: "Belichaamde wezens hebben vele interessante doelen in het leven." Ik stelde mijn vraag nogmaals.

De asceet zei:

"Ik werd in de stad Mathurā geboren en daar groeide ik op. Ik had kennis van de geschriften vergaard. Ik hoorde: "De koning geniet allerlei genoegens". Ik werd door dat doel geïnspireerd. Ik besloot om de keizer van de gehele wereld te worden. Daarom kwam ik hiernaartoe en de afgelopen twaalf jaar heb ik deze boetedoening gedaan. Ik heb je vraag nu beantwoord. Je kunt maar weer beter weggaan. Dan kan ik doorgaan met mijn boetedoening."

De brāhmaṇa vervolgde:

"Ik vroeg hem om mijn diensten aan te willen nemen voor zo lang als hij met zijn boetedoening door zou gaan. Op het moment dat ik dit zei, sloot hij zijn ogen en leek

hij wel dood te zijn. Vanaf die dag bleef ik zes maanden en ik zorgde voor hem. Op zekere dag verscheen er op die plaats een wezen dat straalde als de zon. Ik aanbad hem op passende wijze en de asceet aanbad hem mentaal. Het stralende wezen zei tegen de asceet: "O asceet, stop nu met deze boetedoening en ik zal je de gunst van je keuze verlenen. Je zult de keizer van de hele wereld worden en je zult gedurende zevenduizend jaar regeren terwijl je in je eigen lichaam blijft functioneren." Nadat hij de gunst had verleend verdween het stralende wezen uit het zicht. Toen hij was vertrokken zei ik tegen de asceet: "Nu u de gunst van uw keuze hebt verkregen, kunt u met uw boetedoening stoppen en uw normale plichten weer gaan vervullen." Hij accepteerde wat ik zei. Ik sneed het touw door waarmee zijn voeten aan de boom waren vastgebonden. We gingen vervolgens samen naar Mathurā."

[VI.2.181] Kundadanta (vervolg): de boom van Gaurī

De brāhmaṇa Kundadanta vervolgde:

"Op weg naar Mathurā brachten we enige tijd door in het dorp Rodha en ook nog twee dagen in de stad Salim. Op de derde dag bereikten we een bos. Daar verliet de asceet de gebruikelijke weg en hij zei tegen mij: "Laten we naar de nabijgelegen Gaurī Āśramaṃ gaan. Daar leven mijn zeven broers. Wij zijn in totaal met acht broers. Alhoewel we als aparte individuen werden geboren, waren we inmiddels allen één geworden met het ene bewustzijn, we hadden allen hetzelfde doel en we waren allen vastbesloten om dat doel te bereiken. Vanwege dat besluit zijn ook zij met een boetedoening bezig. Ik kwam hier samen met hen voorbij en ik ontdekte toen dit bos met daarin de Gaurī Āśramaṃ. Kom, laten we nu beiden naar deze Āśramaṃ gaan. Dat zuivert iedereen van al zijn zonden. Zelfs de geesten en harten van de geleerden en van de kenners van de waarheid zien er verlangend naar uit om heilige mensen met een bezoek te vereren; we zouden het daarom beslist als een grote zegen moeten beschouwen dat ook wij nu de kans krijgen om deze kluizenaarshut te bezoeken."

Toen we het terrein van de Āśramaṃ naderden zagen we daar slechts een kaal stuk grond, net alsof een zondvloed de kluizenaarshut had weggespoeld. Er was geen boom, geen hut, geen menselijk wezen, geen wijze – niets. We riepen beiden tegelijkertijd uit: "Ai, wat is er op deze plaats gebeurd?" Vervolgens dwaalden we over het terrein en we zagen een alleenstaande boom. Toen we in de buurt van de boom kwamen zagen we onder die boom een bejaarde asceet die diep in samādhi was verzonken zitten. We gingen naast hem zitten en wachtten een hele poos. Hij kwam echter maar niet uit zijn meditatie. Ik ging toen dichter naar hem toe en schreeuwde zo hard als ik kon: "O wijze, sta op uit uw meditatie". Toen ik dit zei deed de wijze zijn ogen open en sprak de volgende woorden uit op een manier die aan een brullende leeuw deed denken: "Heiligen, wie zijn jullie? Wat is er met de Gaurī Āśramaṃ gebeurd die hier stond? En wie heeft me naar deze treurige plaats gebracht? In welk tijdperk leven we nu?" We waren in verwarring. Ik zei tegen hem:

"O wijze, u weet beslist alles. Alleen u kunt daarom uw eigen vragen beantwoorden. Waarom kijkt u niet met behulp van uw yoga visie naar alles wat er is gebeurd?"

Toen ik dit gezegd had verzonk de wijze opnieuw in een diepe meditatie en door middel van zijn innerlijke psychische visie kwam hij te weten wat er allemaal had plaatsgevonden.

De wijze bleef eerst een tijdje stil en zei toen tegen ons: "Heilige mensen! Luister naar dit wonderbaarlijke verhaal."

De wijze zei:

"Je ziet hier deze boom. Vanwege mijn aanwezigheid hier, bloeide de boom overvloedig. De godin van het onderwijs en de spraak woonde hier om een voor mij onbekende reden gedurende tien jaar, terwijl ze door de verschillende seizoenen van het jaar werd vereerd. Deze plaats werd een dichtbegroeid bos en werd het Gaurī - vana bos genoemd. Zelfs de godinnen en de vrouwen van de siddha's (de volmaakten) speelden in dit bos. Zelfs de goden kwamen hiernaartoe om aan de voeten van de godin hun eer te bewijzen.

[VI.2.182] Kundadanta (vervolg): het verhaal van de acht broers

De wijze vervolgde:

Gaurī verbleef daar gedurende tien jaar en keerde toen terug naar haar plaats aan de linkerzij van heer Śiva. Vanwege het contact met haar werd deze boom nooit ouder. Na enige tijd werd het bos weer een gewoon bos waar de mensen uit de nabije omgeving gebruik van maakten. Destijds was ik de koning van Mālava. Ik deed afstand van het koninkrijk en kwam hiernaartoe om boetedoening te beoefenen. Ik verzonk in een diepe meditatie. Na enige tijd kwamen alle acht broers, waaronder jij, hiernaartoe. Nadat jullie hier een tijdje hadden doorgebracht, vertrok jij naar de berg Śrī, een andere broer ging naar de berg Krauñca, een andere broer naar Kāśī en weer een ander naar de Himalāya. De overgebleven vier broers zetten hun boetedoening hier voort. Zij wilden allen de leider van de hele wereld worden. Van de goden verkregen zij allen de daartoe geschikte gunsten. Nadat ze hadden genoten van de vruchten van hun boetedoening, keerden ze allen op jou na terug naar huis. Ik verliet deze plaats niet. De mensen hadden een grote achting voor mij en voor deze boom. Ik ben hier gedurende een lange periode geweest. Ik heb dit alles gezien met mijn yoga visie. Ga jij nu ook terug naar huis en voeg je weer bij je familie."

(In antwoord op Kundadanta's vraag: "De aarde is één, hoe kunnen er dan acht mensen gelijktijdig de aarde regeren?" zei de wijze:) "Dit is niet het enige verwarrende kenmerk, er zijn er nog wel meer! In feite zullen alle acht broers de aarde in hun eigen huis regeren nadat ze hun fysieke lichaam hebben opgegeven. Ook hun (acht) vrouwen zullen steeds bij hen blijven, in de hoedanigheid van sterren.… Want hun vrouwen hadden onnoemelijk veel verdriet toen hun echtgenoten het huis verlieten om boetedoening te beoefenen; vrouwen kunnen de scheiding van hun echtgenoot niet verdragen. Deze vrouwen beoefenden ook een intense boetedoening. De godin Pārvatī was daarover verheugd en vroeg hen om een

gunst uit te kiezen. Ze zeiden: "Net zoals u van uw heer houdt, houden wij ook van onze echtgenoten: we vragen u dat ze onsterfelijk zullen worden." Maar de godin wees erop dat dat tegennatuurlijk was en vroeg hen om een andere gunst te kiezen. Ze vroegen: "Zelfs als onze echtgenoten sterven en hun lichamen afleggen, dan vragen we dat ze nooit, zelfs niet voor een kort moment, het huis zullen verlaten." De godin verleende hen die gunst en verleende hen ook de gunst dat hun echtgenoten de wereld zouden regeren. Al snel hierna keerden de zeven broers terug naar huis. Vandaag zal de achtste ook terugkeren.

Dit verhaal bevat echter nog een wonder. Toen alle acht jongens naar het bos waren vertrokken om boetedoening te beoefenen, gingen de ouders samen met de echtgenotes van de acht broers op pelgrimstocht. Onderweg kwamen ze langs een roodgekleurde en met as besmeerde asceet die kort van gestalte was. Hij was op weg naar de heilige plaats Kalāpagrāma. Ze hadden geen respect voor hem en behandelden hem met achterdocht. De asceet, Durvāsa genaamd, ergerde zich daarover en vervloekte hen: "Jullie zullen voor jullie hooghartigheid een prijs moeten betalen. Alhoewel jullie zonen en schoondochters gunsten zullen verkrijgen van de goden, zullen deze gunsten de tegenovergestelde resultaten geven." Ze realiseerden zich hun vergissing en haastten zich naar de asceet om hem hun verontschuldigingen aan te bieden. Maar voor ze hem konden bereiken was hij al uit het zicht verdwenen."

[VI.2.183] Kundadanta (vervolg): beschrijving van de zeven continenten

Kundadanta zei:

"O wijze, er is maar één aarde; hoe kunnen er dan tegelijkertijd zeven leiders van de wereld zijn? Hoe kan iemand die zijn huis niet verlaat toch de keizer van de wereld worden? Wanneer een persoon zowel de gunsten als de vervloekingen die elkaars tegengestelden zijn heeft verkregen, wat is dan zijn lot?"

De wijze zei tegen de asceet:

"Je zult nog wel merken hoe dit alles mogelijk werd!

Je zult spoedig naar huis terugkeren en met je familie worden verenigd. Na verloop van tijd zullen jullie allen sterven. Al jullie lichamen zullen door jullie familieleden worden gecremeerd. Jullie zullen allen voor een tijdje apart van elkaar in de ruimte van het bewustzijn verblijven, alsof jullie in diepe slaap zijn. Ondertussen zullen al jullie karma's (de gunsten en vervloekingen) zich om je heen verzamelen. De gunsten zullen hun eigen vormen aannemen en de vervloekingen zullen ook hun eigen vormen aannemen. De gunsten zullen een plezierige verschijning hebben en zij hebben handen die op lotussen lijken en vier armen en een werpnet. De vervloekingen zullen er gruwelijk uitzien, donker, met twee armen, drie ogen en zij zullen een drietand vasthouden.

De gunsten zullen tegen de vervloekingen zeggen: "O vervloekingen, maak dat je wegkomt: onze tijd is nu aangebroken en jullie kunnen dat niet verhelpen." De vervloekingen zullen tegen de gunsten zeggen: "O gunsten, maak dat je wegkomt:

het is onze tijd en niemand kan dat verhelpen." De gunsten zullen tegen de vervloekingen zeggen: "Jullie zijn door de wijze gemaakt, maar wij zijn door de zon gemaakt." Maar de vervloekingen zullen antwoorden: "Jullie zijn inderdaad door de zon gemaakt, maar wij zijn geboren als deel van heer Rudra zelf, die zelfs superieur is aan de deva's en de goden; de wijze is een deel of een ledemaat van heer Rudra." Terwijl ze dit zeggen zullen de vervloekingen de drietand opheffen, klaar om aan te vallen.

De gunsten zullen vervolgens zeggen: "O vervloekingen, besef toch hoeveel ellende onze ruzie teweeg zal brengen. Laat jullie agressieve houding varen en laten we samen besluiten wat we het beste kunnen doen. Voor een beslissing zullen we uiteindelijk toch naar Brahmā toe moeten gaan. Waarom zouden we dan niet nu meteen gaan?" De vervloekingen zullen daar mee instemmen; immers, zelfs een dwaas stemt in met een wijze raad. Ze zullen dan allen naar Brahmā gaan en hem hun conflict voorleggen. Brahmā zal tegen hen zeggen: "Wie van jullie in zijn binnenste de waarheid bezit, zal het conflict winnen. Onderzoek daarom jullie innerlijk en kijk welke inhoud dat bevat."

De vervloekingen zullen daarop zeggen, "O heer, we zijn verslagen, want in ons zit niets dat waardevol is. O heer, wij allen, zowel de gunsten als de vervloekingen, zijn in werkelijkheid het zuivere bewustzijn; en we bezitten niet eens een lichaam."

De wijze vervolgde:

"De vervloekingen zullen daarna zeggen: "Het bewustzijn, dat via de schenker van de gunst de gunst verleent, denkt in de ontvanger van de gunst: "Ik heb een gunst gekregen." Hetzelfde bewustzijn ervaart dan een passende belichaming en ook de vruchten van de gunst. Het verlenen van de gunst door degene die de gunst schenkt en het ontvangen van de gunst door degene die om de gunst vroeg, worden daarom stevig in hun bewustzijn gevestigd en daarom maakt het deel uit van hun essentie. Daarom zijn ze voor ons onoverwinnelijk. Het zuivere overwint altijd het onzuivere. Alleen als de gunsten en de vervloekingen even sterk zijn, brengen ze gemengde resultaten voort net zoals melk dat met water wordt gemengd. Deze resultaten worden door de desbetreffende persoon als het ware in een droom ervaren. Heer, geef ons toestemming om te vertrekken." De vervloekingen zullen zich dan terugtrekken.

Vervolgens zal zich weer een andere situatie voordoen. In dit geval verandert de gunst, dat de jīva's van de broers het huis niet zouden verlaten, in een vervloeking en deze daagt de gunst dat ze de hele wereld zouden regeren uit. De eerstgenoemde zal Brahmā om een beslissing vragen. Brahmā zal zeggen: "Alhoewel de twee gunsten zo op het eerste gezicht met elkaar in strijd lijken te zijn, zijn beide in werkelijkheid reeds in vervulling gegaan. Want de acht broers bestaan in hun eigen huis en toch bestaan ze ook als de leiders van de hele wereld omdat hun fysieke lichamen zijn afgeworpen."

Dan zullen alle gunsten aan Brahmā vragen: "We hebben gehoord dat er slechts één aarde bestaat. Hoe is het dan mogelijk dat alle acht broers de aarde regeren en

toch in hun eigen huis blijven?" Brahmā zal zeggen: "Jouw wereld en onze wereld zijn allen de zuivere leegte en ze bestaan in een atomisch klein deeltje, net zoals een droomobject ook in onszelf wordt ervaren. Wat is er dan zo verbazingwekkend aan dat de acht broers het bestaan van verschillende werelden in hun eigen huis zouden kunnen ervaren?

Deze wereld wordt onmiddellijk na de dood binnen in onze eigen geest gezien zoals die werkelijk is – als een solide leegte. Zelfs in een atoom schijnt de hele wereld, dus al helemaal in een huis. Wat er ook maar bestaat, dat is het oneindige bewustzijn; er bestaat niet zoiets als de wereld." Als Brahmā dit zegt, dan zullen de gunsten zich voor hem buigen en zullen ze hun subtiele bestaan hervatten omdat ze hun onware gedachten van een fysiek bestaan hebben opgegeven.

Zonder het van elkaar te weten zullen de acht broers (dan en daar) de leiders van de wereld worden. De ene broer zal regeren over Ujjaini. Een ander zal over Śākadvī regeren. Weer een ander zal regeren over Kuśadvīpa. Een ander zal regeren over Sālmālidvīpa en zal met de hemelse wezens in het water plezier maken. Een ander zal over Krauñcadvīpa regeren en een ander over Gomedadvīpa en de laatste regeert over Puṣkaradvīpa. Op deze manier zullen beide gunsten keurig worden vervuld."

[VI.2.184] Kundadanta (vervolg): over de alomtegenwoordigheid van het bewustzijn

Kundadanta vroeg:

"Hoe kunnen er acht werelden in één huis bestaan?"

De wijze antwoordde:

"Omdat het oneindige bewustzijn alomtegenwoordig is schijnt het overal en op alle mogelijke manieren. Het Zelf neemt die werelden in zichzelf waar."

Kundadanta vroeg nogmaals:

"Hoe kan er zich dan in één Heer in het oneindige bewustzijn diversiteit voordoen alsof dat werkelijk bestaat?"

De wijze zei:

"Er bestaat slechts één oneindig bewustzijn, hetgeen de hoogste vrede is; er bestaat helemaal geen diversiteit, ofschoon een dergelijke diversiteit wel kan worden ervaren. De diversiteit die lijkt te bestaan is gezichtsbedrog en onwaar, net zoals dat geldt voor dromen en diepe slaap. Alhoewel er beweging lijkt te bestaan, bestaat er geen beweging; de bergen zijn geen bergen. Net zoals in een droom, bestaat slechts de natuur van het Zelf als dit alles. Maar zelfs die natuur bestaat niet en daarom bestaan de verschillende objecten ook niet. Wat er ook maar door het oneindige bewustzijn in het begin werd verbeeld, dat alleen bestaat zoals het was. Zelfs die verbeelding bestaat niet werkelijk: het oneindige bewustzijn bestaat zoals het altijd bestaat.

Alleen het hoogste wezen bestaat overal als 'de ander'; in de bloemen, de bladeren, de vruchten, de pilaren, de bomen en het bestaat als alles in alles. De twee uitdrukkingen, dat wil zeggen 'het hoogste wezen' en 'het universum' zijn

synoniemen van elkaar. Wanneer door de studie van de over zelfkennis handelende geschriften deze waarheid wordt ingezien, is er bevrijding. De inhoud of de werkelijkheid van de ideeën en gedachten is Brahman of het oneindige bewustzijn en dat is ook de inhoud of de werkelijkheid van de wereldverschijning. De wereld is daarom Brahman. De beschrijvingen en dat wat voorbijgaat aan een beschrijving, de geboden en de verboden, het bestaan en het niet-bestaan, de stilte en de niet-stilte, de jīva en het Zelf – dit alles is Brahman; de werkelijkheid doet zich slechts voor als de onwerkelijke verschijning. Wanneer dit alles slechts Brahman is, wat is dan handeling en wat is dan afstand doen en al het andere? In de ene slaap vindt zowel de slaap plaats als ook de duizenden dromen; op dezelfde manier rijzen er in het ene, ondeelbare bewustzijn ook ontelbare verschijningen op. Deze zijn allen in essentie het zuivere, extreem subtiele bewustzijn. Ze zijn in werkelijkheid onzichtbaar, ook al lijken ze zichtbaar te zijn. Het hele universum (inclusief Rudra, Viṣṇu en Brahmā) is net als een droom.

In die ene oceaan van het bewustzijn rijst dit universum met al zijn vreugde en verdriet op. Net zoals iemand met een oogziekte vreemde objecten in de ruimte ziet, zo nemen de onwetenden op dezelfde manier de wereld waar. De gedachte (de wereldorde genoemd) die in de schepper Brahmā oprijst, brengt dit alles voort en houdt het in stand."

[VI.2.184, 185] Kundadanta (vervolg): over herinnering

Kundadanta zei:

"Herinnering rijst op wanneer er in iemands bewustzijn een eerdere ervaring opnieuw wordt beleefd. Maar wiens herinnering breidt zich in het begin van de schepping uit in de vorm van deze schepping?"

De wijze antwoordde:

"Alles wordt gezien en ervaren alhoewel dit nog niet eerder werd gezien en ervaren – net zoals je ook over je eigen dood kunt dromen. Wanneer de gedachte: 'Dit heb ik al eerder gezien' herhaaldelijk wordt gekoesterd, wordt het een herinnering. In de ruimte van het eigen bewustzijn verschijnt het denkbeeldige object: er kan niet van worden gezegd dat het werkelijk of onwerkelijk is. Slechts door genade (of de kracht) van het bewustzijn worden er zelfs dromen en dergelijke ervaren: waarom zou het dan voor dit zuivere bewustzijn onmogelijk zijn om de wereldverschijning als een herleefde herinnering voort te brengen? Net zoals men aan het einde van de diepe slaap droomt, zo verschijnen ook de drie werelden in het oneindige bewustzijn. Dat wat de wereld wordt genoemd is de zuivere leegte. Wat bestaat en waarin het bestaat en waaruit het bestaat, dát wat alles is bestaat overal en altijd.

Sta nu op en doe wat moet worden gedaan. Ik zal mijn contemplatie voortzetten: want zonder een dergelijke contemplatie loop je het risico om met verdriet in aanraking te komen."

Kundadanta zei:

"Dit gezegd hebbende sloot de wijze onmiddellijk weer zijn ogen en hij verzonk in een diepe contemplatie. Zijn levensadem en zijn geest stopten met hun beweging en daardoor zat hij daar als ware hij een geschilderde afbeelding. We probeerden nog wel om met hem verder te praten, maar hij hoorde ons zelfs niet meer. We vonden het jammer om het contact met hem kwijt te raken. We lieten hem echter toch achter en gingen in een kalm tempo naar het huis.

In de loop van de tijd stierven alle zeven broers. Alleen mijn vriend, de achtste broer, leefde nog. Maar later ging ook hij dood. Ik werd overmand door verdriet. Daarom begaf ik me nogmaals naar die wijze aan de voet van de Kadamba boom. Ik verzorgde hem. Na drie maanden opende hij zijn ogen. Als antwoord op mijn gebed zei hij tegen mij: "Ik ben toegewijd aan de contemplatie (de samādhi). Ik kan er zelfs geen moment van wegblijven. De waarheid kan zich niet helder in je tonen, tenzij je het keer op keer hebt gehoord en er steeds op hebt gemediteerd. Daarom zal ik je vertellen wat je moet doen. Ga naar Ayodhyā. Daar leeft een koning die Daśaratha heet. Zijn zoon heet Rāma. Zijn guru Vasiṣṭha spreekt daar over de middelen om tot bevrijding te komen. Luister hiernaar. Daardoor zal je de hoogste vrede bereiken." Toen hij dit had gezegd verzonk hij weer in samādhi. Ik kwam toen hierheen om in uw gezelschap te verblijven."

Rāma zei:

Die Kundadanta zit hier naast me en hij heeft vol toewijding de verhandeling over de middelen tot bevrijding gehoord. Vanaf vandaag is hij vrij van alle twijfel.

[VI.2.185, 186] Kundadanta (vervolg): Brahman en het objectieve universum zijn één

Vasiṣṭha vroeg aan Kundadanta:

"Vertel ons eens wat je in de loop van de redevoering hebt geleerd."

Kundadanta antwoordde:

"Alleen de overwinning op de geest vernietigt alle twijfel. Ik heb nu die kennis waarin er geen sprake meer is van tegenstrijdigheid. Al mijn twijfels zijn tot rust gekomen. Ik ben stevig in de hoogste staat gevestigd. Ik heb het volgende van u geleerd: het oneindige Zelf of bewustzijn is het enige wat als deze wereld in de oneindige ruimte bestaat. Alles bestaat in alles als alles, overal en voor altijd. Het hele universum bestaat in een mosterdzaadje. Het universum bestaat in een huis; maar het huis zelf is louter leegte. Het is slechts Brahman of het oneindige bewustzijn dat als dit alles verschijnt en dat als dit alles wordt ervaren."

Vasiṣṭha vervolgde:

Het is prachtig dat deze grote man de verlichting heeft bereikt. Hij heeft op volmaakte wijze ingezien dat het hele universum Brahman is.

Dat Brahman als de wereld wordt gezien is alleen het gevolg van een misleiding. Maar die misleiding is ook Brahman, dat wil zeggen de hoogste en oneindige vrede. Wat er ook maar is, waar dan ook, wanneer dan ook en op welke manier dan ook, dat bestaat daar en dan op die manier. Wat het oneindige bewustzijn ook maar als

zichzelf beschouwt, dat lijkt het te worden. Het gehele universum (brahmāṇḍa) bestaat in een atoom van het oneindige bewustzijn; daarom is een atoom ook zelf het universum. Het oneindige bewustzijn is ondeelbaar. Wanneer dat wordt beseft, betekent dat het einde van de gebondenheid aan geboorte, etc., en wat dan overblijft is bevrijding. Wees zoals je bent, vrij van wanhoop.

Jij bent het object van waarneming; jij bent degene die ziet. Jij bent het bewustzijn en jij bent bewegingloos. Jij bent iets en jij bent niets. Want Brahman rust in zichzelf. Er bestaan geen twee dingen die Brahman en het objectieve universum worden genoemd: ze zijn één, net zoals dat geldt voor de ruimte en de leegte. Een intelligent en bewust mens lijkt tijdens zijn slaap een onbewust en bewegingloos persoon; op dezelfde manier lijkt het alsof het oneindige bewustzijn de onbewuste objecten in deze schepping wordt. Vervolgens wordt het oneindige bewustzijn de bewuste objecten net zoals de slapende mens ook begint te dromen. Dit proces gaat steeds door totdat die persoon tot bevrijding komt en beseft dat deze wereldverschijning een lange droom was. Vanwege het aan het oneindige bewustzijn inherente gewaarzijn, beschouwt het zichzelf als een onbewust en bewegingloos wezen; en vanwege datzelfde gewaarzijn beschouwt het zich elders als een bewust en bewegend wezen. Net zoals een en dezelfde persoon zowel bewuste en schijnbaar onbewuste lichaamsdelen heeft, zo vormen alle bewuste en onbewuste objecten van deze schepping gezamenlijk het lichaam van het oneindige bewustzijn.

Vasiṣṭha vervolgde:

De op de droom lijkende verschijning die in het allereerste begin van de schepping oprees, is tot nu toe als deze schepping blijven bestaan. Het bewustzijn is echter ondeelbaar en extreem subtiel en daarom komt er geen diversiteit in voor, ook nu niet. De schepping, het bestaan en de oplossing zijn in de visie van de verlichten zoals wij niet-bestaand. Alhoewel het oneindige bewustzijn ondeelbaar is, ervaart het in zichzelf de twee staten van gebondenheid en van bevrijding: de droomachtige ervaring van diversiteit wordt gebondenheid genoemd en de op slaap lijkende staat is de bevrijding. Het is alleen het oneindige bewustzijn dat ziet: 'Dit is de schepping', 'Dit is de oplossing', 'Dit is het waken' en 'Dit is het dromen'. Als het oneindige bewustzijn wordt vergeleken met de homogene staat van de diepe slaap, dan wordt het gedeelte dat met een droom overeenkomt de geest genoemd. Het is deze geest die als de jīva zichzelf als god, als demon, etc., ziet en het is ook deze geest die alle wezens van een dergelijke diversiteit bevrijd. Wanneer dit wordt ingezien, wordt de homogeniteit van de staat van de droomloze slaap bereikt: en dát wordt door degenen die naar bevrijding streven als bevrijding beschouwd.

Alleen de geest is dit alles: mens, god, demon, bomen, bergen, kwelgeesten, vogels en wormen. Alleen dát wordt de oneindige diversiteit die hier wordt gezien – van de schepper Brahmā tot een pilaar aan toe. De geest ziet de ruimte hierboven. De geest is de dynamische en agressieve vorm van het oneindige bewustzijn. Als de gedachte van het universum in het oneindige bewustzijn oprijst, denken we daarom ook dat het de geest is die dit alles heeft voortgebracht. Alleen de geest is de jīva.

Het heeft geen begin en geen einde. Het is net zoals de ruimte die door potten en kruiken in beslag lijkt te worden genomen, zonder daardoor ook te worden ingeperkt. Het neemt lichaamsvormen aan en het laat ze weer los. Maar wanneer het zijn eigen ware natuur beseft, verdwijnt ook de misleide gedachte van de fysieke belichaming.

De geest is als het kleinste deeltje van een atoom. De geest is de persoonlijkheid of de jīva. De wereld of deze schepping bestaat in de persoon of de jīva. Het is slechts de geest, welk object er ook maar in deze wereld wordt waargenomen, net zoals de droomobjecten ook slechts de geest zijn; met andere woorden ook de persoon of jīva is niets anders dan de geest. Daarom is het duidelijk dat de wereldverschijning en het Zelf niet van elkaar verschillen.

Al deze substanties die in dit universum worden gezien, zijn in werkelijkheid het zuivere bewustzijn: wat er buiten het bewustzijn wordt gezien is als het ware een droom – niet meer dan een gedachte of een idee, zoals dat ook geldt voor het goud zonder de vorm van de armband.

Wanneer een dergelijke gedachte van de schepping in het oneindige bewustzijn oprijst, wordt dat het universum genoemd. Dit verschijnsel wordt op verschillende manieren beschreven als saṅkalpa (gedachte, idee), etc.

Vasiṣṭha vervolgde:

Door de voortdurende beoefening van vicāra (onderzoek) en door de voortdurende beoefening van gelijkmoedigheid, of doordat je bij je geboorte al zuiverheid hebt meegekregen, rijst er na verloop van tijd een volmaakte kennis in de wijze mens op en die ziet dan de werkelijkheid van alles. Dan herkrijgt zijn buddhi of zijn ontwaakte intelligentie zijn natuur van het zuivere bewustzijn vrij van dualiteit. Het oneindige bewustzijn heeft geen lichaam en het wordt ook niet door sluiers bedekt; zijn enige lichaam is zijn vermogen van gewaarzijn en zijn vermogen om alle dingen te verlichten. Hierdoor neemt het bewustzijn alles waar wat het als gevolg van de gedachten die erin oprijzen als bestaand beschouwt. Dit gehele universum is een idee dat in het oneindige bewustzijn oprijst. Op dezelfde manier is het Zelf ook in staat om verschillende gedachten in zichzelf te laten oprijzen en om de materialisatie van deze gedachten te ervaren. Gunsten en vervloekingen worden daarom ook gezien als gedachten die in het bewustzijn oprijzen, maar ze verschillen er niet van. Maar als de sluier van onwetendheid niet wordt verwijderd en als men nog steeds gedachten van dualiteit of van diversiteit koestert, dan zijn de gunsten die door een dergelijk persoon worden gegeven echter niet effectief.

Rāma vroeg:

Maar hoe kan een niet-verlicht maar rechtvaardig persoon dan gunsten verlenen?

Vasiṣṭha vervolgde:

Wat de schepper Brahmā in het begin van deze schepping ook maar verordonneerde, dat geldt ook nu nog. Brahmā verschilt niet van Brahman (het oneindige bewustzijn). Brahmā bracht door zijn eigen gedachtenkracht de standaard voor rechtvaardigheid, liefdadigheid, zelfdiscipline, goede kwaliteiten, de Veda's en andere geschriften en de vijf grote elementen tot bestaan. Hij verordonneerde ook

dat de spreuken (gunsten, etc.) van de asceten en van de kenners van de Veda's uit zouden komen. Het was Brahman die hier ook de natuur van alle substanties vaststelde. Net zoals wij onze eigen droomobjecten worden als we aan het dromen zijn, zo wordt het bewustzijn, ofschoon het werkelijk is, ook de onwerkelijke wereldverschijning met al zijn bewuste en onbewuste objecten. Door de voortdurend herhaalde bevestiging en overtuiging van zijn werkelijkheid, wordt de onwerkelijke wereldverschijning later als werkelijkheid beschouwd. Wanneer iemand zich aan dagdromen overgeeft, kan hij zelfs stenen beelden zien dansen alsof ze echt zijn; op dezelfde manier wordt deze zich in Brahman voordoende wereldverschijning ook als werkelijkheid beschouwd.

De ziener en het geziene verschillen niet van elkaar; het bewustzijn is zichzelf als bewustzijn bewust. Daarom ziet het wat het ook maar wenst te zien. Ik ben de oneindige Brahman, die de kosmische persoon is en wiens lichaam de wereld is: daarom zijn de wereld en Brahman niet verschillend van elkaar. Net zoals een bewust wezen soms in een onbewuste staat verkeert, zo bestaat het hoogste wezen of het oneindige bewustzijn als de ogenschijnlijk inerte wereld. Alhoewel beide tijdens de slaap plaatsvinden, bestaat er in de droom 'licht' en bestaat er in de diepe slaap 'duisternis': op dezelfde manier lijken licht en duisternis ook beide in het oneindige bewustzijn te bestaan.

[VI.2.187] Beschrijving van de goddelijke natuur

Rāma zei:

Hoe functioneert de kosmische orde (niyati) in deze wereldverschijning met al zijn verbijsterende diversiteit? Hoe komt het dat de zon de heetste van alle hemellichamen is en wie heeft bepaald dat de dagen soms lang en op andere momenten weer kort zijn?

Vasiṣṭha antwoordde:

Door louter toeval rijst de kosmische orde op en bestaat het in het hoogste wezen of het oneindige bewustzijn zoals wanneer er toevallig een rijpe kokosnoot valt op het moment dat een kraai op de kokospalm neerstrijkt. En zoals het is, zo wordt het het universum genoemd. Vanwege de oneindigheid en de almacht van het bewustzijn, lijkt deze kosmische orde intelligent te zijn. Wat op deze manier bestaat, wordt de kosmische orde (niyati) genoemd.

Een kortstondige beweging in het bewustzijn wordt door het bewustzijn opgevat als 'dit is schepping'; en wanneer er in het bewustzijn een kortstondige energiebeweging plaatsvindt, kent het dat als: 'Dit is een tijdperk'. Dat wat de tijd, de handeling, de ruimte, de substantie, etc., wordt genoemd, is eveneens slechts een soortgelijke energiebeweging in het bewustzijn. Ook de vorm, het zicht en de gedachten hierover, zijn slechts energiebewegingen die uit zichzelf in het vormloze bewustzijn oprijzen. Wat er ook maar op deze manier opkomt wordt het kenmerk van de desbetreffende substantie genoemd: dit wordt de kosmische orde genoemd.

Een moment en een tijdperk zijn in essentie vergelijkbare energiebewegingen in het oneindige bewustzijn. Allebei rijzen ze op een natuurlijke wijze in het bewustzijn op en worden daarom als de natuur of als de kosmische orde beschouwd. Op deze manier rijzen er in het ene bewustzijn ontelbare substanties op, ieder met zijn eigen kenmerken. In dit verband heeft de aarde bijvoorbeeld de kenmerken van massiviteit en stevigheid en is het in staat om levende wezens te onderhouden – dat is zijn specifieke kenmerk in de kosmische orde. Hetzelfde geldt voor de vijf elementen (inclusief de zon), etc. Hun kenmerken rijzen in het oneindige bewustzijn op als een overeenkomstige energiebeweging en dat wordt de kosmische orde genoemd. Het sterrenstelsel draait als een tol in de rondte en ook dat is een energiebeweging die in het bewustzijn oprijst. En daarin stralen sommige sterren helder, sommige minder helder en weer andere stralen helemaal niet. De kenmerken van al deze verschillende objecten in deze wereldverschijning zijn zeer divers. In werkelijkheid worden ze echter niet echt als objecten geschapen. Het is slechts het oneindige bewustzijn dat als dit alles verschijnt. De manier waarop ze lijken te bestaan voor zolang als het duurt, wordt de natuur (de kosmische orde, niyati) genoemd.

Vasiṣṭha vervolgde:

Binnenin de oneindige ruimte zit de kiem van het geluid verborgen, net zoals een kiem in een zaadje verborgen zit. Op grond hiervan hebben dwaze mensen theorieën over een materiële schepping bedacht, om daar andere dwazen mee te plezieren. Er komt nooit iets tot bestaan, noch houdt er ooit iets op te bestaan; wat bestaat dat bestaat en is stevig gevestigd in de hoogste vrede als ware het de binnenkant van een rots. Net zoals er in het geval van een mens met ledematen en organen een voortdurende, eindeloze vernieuwing van de cellen (atomen) van die organen plaatsvindt, zo komt er in het hoogste wezen ook geen einde aan het bestaan van de universums.

Het oneindige bewustzijn wordt zich van een deel van zijn eigen wezen gewaar en daardoor rijst het gewaarzijn er in op. Hierop volgt de gedachte van het onderlinge verband tussen het woord en het bijbehorende object. Omdat dit gewaarzijn het observatievermogen heeft en ook het vermogen heeft om te onderzoeken wat het observeert, wordt het als bewustzijn herkend.

Uit het homogene bewustzijn rijst de jīva en al het andere op. Omdat er in deze fase nog geen onwetendheid bestaat, is deze echter nog niet geïndividualiseerd. Maar zodra de onwetendheid daarin oprijst, wordt het op saṃsāra gericht. Het is gevuld met de nog ongeboren elementen. In deze fase rijst het egogevoel of individualisering op, samen met het besef van tijd. Dit is de vitale factor in het bestaan van de wereld.

Het is het bewustzijn zelf dat op deze manier wordt geïndividualiseerd. Hierin rijst de gedachte van het ruimtebeginsel op. Gelijktijdig verschijnt daarin ook het woord (de naam), de betekenis (het object) en de relatie daartussen. Hieruit rijzen later alle andere elementen op en ook de veertien werelden.

Vervolgens koestert het bewustzijn de gedachte van beweging. Deze beweging is de lucht met zijn bijbehorende handeling, in de vorm van het tastzintuig en in de vorm van het leven van alle wezens. Op dezelfde manier is het licht dat in het bewustzijn schijnt het beginsel dat aan alle wezens hun vorm geeft. De ervaring van zien is het licht, de ervaring van de aanraking is het tastzintuig, de ervaring van het horen is het gehoorzintuig. Zo rijzen ook de beginselen op die verantwoordelijk zijn voor het proeven en het ruiken. Ofschoon ze niet bestaan als werkelijk onafhankelijke substanties, lijken ze, net als in een droom, wel werkelijk te bestaan. Dit alles versmelt in een later stadium allemaal met elkaar en brengt zo de grove vormen teweeg, etc. Het zijn geen werkelijk bestaande entiteiten, het zijn slechts de materialisaties van gedachten of ideeën die in het oneindige bewustzijn oprijzen.

Dat waarmee de vorm wordt waargenomen heet het oog, dat waarmee de geluiden worden gehoord heet het oor, dat waarmee de aanraking wordt ervaren heet de huid en dat waarmee de smaak wordt ervaren heet de tong en dat waarmee de geur wordt ervaren heet de neus (of eigenlijk het daarmee corresponderende innerlijke zintuig, in plaats van het orgaan). Vanwege de begrenzingen van ruimte en tijd raakt de jīva bij de kosmische orde betrokken en is daardoor niet in staat om alles te ervaren.

[VI.2.188] Beschrijving van de levende ziel

Vasiṣṭha vervolgde:

De uitdrukking 'In den beginne' die doet voorkomen alsof er iets van een begin zou zijn van iets als een schepping, of van zelfs maar iets van een gedachte, wordt alleen voor instructiedoeleinden gebruikt: het is niet waar. De gedachte die in het bewustzijn oprijst, maar die niet verschilt van het bewustzijn zelf, wordt jīva genoemd wanneer het zich naar buiten richt teneinde het 'object' waar te nemen .

Deze gedachte of dit concept heeft verschillende namen en beschrijvingen. Want door deze gedachte wordt het bewustzijn een levende entiteit en dat wordt de jīva genoemd. Omdat het zich van het object bewust is, wordt het bewustzijn (cit) genoemd. Omdat het alle dingen bepaalt als 'Dit is dit', heet het buddhi (de bepalende intelligentie). Omdat het aan de concepten en aan de waarnemingen denkt, heet het geest (manas). Omdat het zichzelf als 'Ik ben' beschouwt, heet het egogevoel (ahaṃkāra). Omdat het vol bewustzijn is, heet het citta (psyche). Omdat het een netwerk van overtuigingen vormt, wordt het de puryaṣṭaka genoemd. Omdat het in het begin van de schepping oprijst, wordt het prakṛti (natuur) genoemd. Omdat het niet meer wordt gekend (ofwel ophoudt te bestaan) wanneer men verlichting bereikt, wordt het de onwetendheid (avidyā) genoemd. Al deze beschrijvingen zijn gebaseerd op het bestaan van het subtiele (ātivāhika) lichaam. Ofschoon deze illusoire wereldverschijning op bovenstaande wijze wordt beschreven, bestaat het niet.

Het ātivāhika lichaam is slechts een subtiele leegte. Het rijst niet op en daarom hoeft het ook niet te verdwijnen. Toch zullen er ontelbare universums blijven verschijnen in het gebied dat het oneindige bewustzijn wordt genoemd. Het subtiele,

mentale lichaam reflecteert het universum, net zoals een spiegel een object reflecteert dat ervoor wordt geplaatst.

Aan het eind van de periode die op de kosmische eindtijd volgt, denkt het hoogste wezen aan het subtiele (ātivāhika) lichaam dat vervolgens in het oneindige bewustzijn oprijst. Dit subtiele lichaam denkt over zichzelf als Brahmā, Virāṭ, Viṣṇu, etc. Waar het subtiele lichaam zich ook maar mee identificeert, dat wordt het. Alhoewel al deze verschillende entiteiten lijken te worden geschapen, is dat slechts een optische illusie. Want er wordt nooit iets geschapen. Alles is slechts de zuivere en alles doordringende leegte. Slechts de beginloze Brahman bestaat. Deze diversiteit lijkt echter een onweerlegbare waarheid te zijn, vanwege het feit dat dit kosmische subtiele lichaam de gedachte koestert dat het deze diversiteit ervaart.

In dit ātivāhika (subtiele) lichaam rijzen de gedachten ofwel de concepten van de fysieke lichamen en hun bijbehorende delen op, zoals bijvoorbeeld de gedachte van geboorte, handeling, etc., de concepten van tijd, ruimte, opeenvolging, etc. en ook de gedachte van ouderdom, dood, deugd, gebrek, kennis, etc. Als het deze concepten tevoorschijn heeft getoverd, dan ervaart het subtiele lichaam zelf het uit de vijf elementen samengestelde objectieve universum alsof het echt bestaat. Maar dit alles is uiteraard illusoir, net zoals de droomobjecten en de droomervaringen illusoir zijn.

[VI.2.189] Over de eenheid van al wat bestaat

Vasiṣṭha vervolgde:

Het kosmische subtiele lichaam (ātivāhika), dat door louter toeval (net zoals wanneer de rijpe kokosnoot valt op precies hetzelfde moment dat er een kraai op de kokospalm neerstrijkt) als de schepper Brahmā oprees, blijft bestaan vanwege de inherente natuur van het bewustzijn. Het is zelf het universum. De ziener, het geziene en het zien zijn allen onwerkelijk. Of, als ze allen wel als werkelijk worden beschouwd, dan zijn ze ook allen Brahman en alleen Brahman is werkelijk.

Het kosmische en subtiele lichaam rijst vanzelf op en doordat er voortdurend op die manier aan wordt gedacht, wordt het daardoor vanzelf een vaste substantie, net zoals een droom werkelijk kan lijken wanneer ze een lange tijd duurt. Op deze manier rijst zelfs materie of substantie vanzelf uit het subtiele lichaam (ātivāhika) op. 'Ik ben dit', 'Ik ben dat' – op deze manier verschijnen de gedachten die in dat lichaam oprijzen als de bergen en als de verschillende windstreken, maar dit alles is niets anders dan een misleiding, een verschijning of een optische illusie. Wanneer de schepper Brahmā over het ātivāhika lichaam denkt als een materiële of als een fysieke substantie, rijst die materialiteit op.

Het bewustzijn beschouwt zichzelf als de schepper Brahmā; het denkt: 'Dit is het lichaam' en 'Dit is de instandhouding van het lichaam' en schept op die manier een relatie tussen het lichaam en de instandhouding ervan, dat wordt vervolgens de gebondenheid. Wanneer er over onwerkelijke verschijnselen een gedachte van werkelijkheid bestaat, is er gebondenheid. Als er veel van zulke gedachten oprijzen, dan komt de diversiteit tot bestaan.

Die persoon maakt vervolgens allerlei geluiden en gebaren en maakt duidelijk wat hij wil vertellen. Na het uitspreken van Om zingt hij de mantra's van de Veda. Al snel houdt hij zichzelf met behulp van dit alles met allerlei activiteiten bezig. Zijn geest is zijn ware natuur en wat hij ook maar denkt, dat ervaart hij. Het kan voor niemand moeilijk zijn om zijn eigen natuur te zien en om datgene te zien wat er in hem vanwege zijn natuur is opgerezen. Toen hij echter op die manier de gedachte van de wereld in zichzelf zag, werd dat al spoedig een solide werkelijkheid. Alhoewel dit fysieke en materiële universum slechts een lange droom of een magisch product is, schijnt het alsof het waar is in het subtiele lichaam oftewel schepper Brahmā.

Het is daarom duidelijk dat het fysieke of materiële universum nooit en nergens bestaat. Het subtiele lichaam zelf lijkt het solide lichaam te zijn, vanwege de gedachte van een dergelijke soliditeit die herhaaldelijk in het subtiele lichaam oprijst. De bron zelf daarvan is onwerkelijk. De enige werkelijkheid in dit alles is Brahman. Er bestaat hier niets anders dan Brahman.

[VI.2.190] Rāma's vervoering na de samenvattende dialoog met Vasiṣṭha

Vasiṣṭha vervolgde:

Wanneer kennis het object van kennis wordt, dan wordt het gebondenheid genoemd. Er is sprake van bevrijding, wanneer kennis ophoudt om het object van kennis te zijn.

Rāma vroeg:

Hoe kan deze vaste overtuiging, namelijk dat kennis een object van kennis is, worden losgelaten?

Vasiṣṭha zei:

De sloomheid van het intellect eindigt bij het volledig ontwaken. Dan ontstaat er bevrijding die vormloos, vredig en werkelijk is.

Rāma zei:

Wat is dan toch dat perfecte ontwaken, dat hetzelfde is als perfecte kennis en wat maakt dat een hier levend wezen van de gebondenheid wordt bevrijd?

Vasiṣṭha zei:

Kennis behoeft geen object van kennis. Kennis is onafhankelijk en eeuwig; het gaat iedere beschrijving of definitie te boven. Er is volmaakte kennis zodra deze waarheid direct wordt ervaren.

Rāma zei:

Wat is de verdeling die tussen kennis en het object van kennis oprijst? Wat betekent het als we het woord 'kennis' gebruiken?

Vasiṣṭha zei:

Het volledig ontwaken of verlichting is jñāna of kennis. De contemplatie hierop is het middel waarmee we een dergelijk ontwaken kunnen bewerkstelligen. In werkelijkheid bestaat er geen verdeling tussen kennis en het object van kennis.

Rāma zei:

Als dat zo is, hoe heeft dit verkeerde idee over kennis en het object van kennis dan überhaupt kunnen ontstaan en hoe heeft het zich zo vast kunnen zetten?

Vasiṣṭha zei:

Die verdeling rees op als gevolg van de verkeerde overtuiging dat er nog iets anders dan kennis bestaat, iets dat erbuiten staat. Er bestaat echter niets, noch binnen noch buiten.

Rāma zei:

Hoe kunnen we accepteren dat alles wat overduidelijk lijkt te bestaan – ik, jij, etc., en alle elementen en de verschillende wezens die we wel degelijk ervaren – niet bestaat?

Vasiṣṭha zei:

Noch de kosmische persoon (virāt), noch het universum, etc., werden tijdens het begin van de schepping geschapen. Daarom heeft er dus nooit een 'object om waar te nemen' bestaan.

Rāma vroeg:

Deze wereld bestond, bestaat en zal bestaan. En dat wordt iedere dag ervaren. Hoe kan er dan van worden gezegd dat het nooit werd geschapen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Deze wereldverschijning is onwerkelijk, net zoals de volgende verschijnselen onwerkelijk zijn alhoewel ze allemaal werkelijk lijken te zijn; de droomobjecten, het water in de luchtspiegeling, de tweede maan bij degene die aan diplopie of dubbelzien lijdt, en de luchtkastelen.

Rāma vroeg:

Hoe kan er worden beweerd dat 'ik', 'jij', etc., helemaal niet ontstonden bij het begin van de schepping?

Vasiṣṭha antwoordde:

Een effect ontstaat door een oorzaak en niet andersom. Tijdens de staat van de kosmische eindtijd welke voorafgaat aan de veronderstelde schepping, is er de hoogste vrede waarin er geen oorzaak is voor de schepping van een universum.

Rāma zei:

Het ongeboren en eeuwige wezen moet gedurende de staat van de kosmische eindtijd vast en zeker blijven bestaan. Waarom zou dat dan niet als de oorzaak van deze schepping kunnen worden beschouwd?

Vasiṣṭha antwoordde:

Wat er ook maar in de oorzaak aanwezig is, alleen dat kan in het gevolg worden teruggevonden. Iets wat onwerkelijk is, rijst niet op uit de werkelijkheid. Een lapje stof wordt niet gemaakt met behulp van een kruik.

Rāma zei:

Misschien bestaat deze schepping gedurende de kosmische eindtijd wel in een of andere subtiele vorm in Brahman (het oneindige bewustzijn) en misschien is dat het dan wel wat in de volgende schepping tot manifestatie komt.

Vasiṣṭha antwoordde:

Wie heeft er ooit de waarheid van die veronderstelling ervaren en waarom zou je dan je vertrouwen stellen in een dergelijke speculatie?

Rāma zei:

De kenners van de waarheid hebben ongetwijfeld in die staat van de kosmische eindtijd ervaren dat het zuivere en oneindige bewustzijn bestaat. Natuurlijk bestond er toen geen ruimte. De 'werkelijke' en materiële wereld kan derhalve niet uit de leegte zijn voortgekomen.

Vasiṣṭha zei:

Als dat zou kloppen, dan zijn de drie werelden ook beslist niet iets anders dan het zuivere bewustzijn. Voor degene wiens lichaam uit het zuivere bewustzijn bestaat is er geen geboorte, noch dood.

Rāma vroeg:

Vertelt u me dan alstublieft hoe deze wereldillusie dan wel tot bestaan is gekomen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Als er geen oorzaak en geen gevolg is, dan is er noch een bestaan, noch een niet-bestaan. Hoe rijst dit 'object van waarneming' dan op? Dat doet het niet: het Zelf denkt over zichzelf en het ervaart zichzelf als het object van waarneming. Dit is allemaal alleen maar het bewustzijn en niets anders dan dat.

Rāma vroeg:

Het inerte 'object van waarneming' denkt! De Heer die de waarnemer van het al is, wordt het object. Hoe is dit alles mogelijk? Kun je het vuur met behulp van hout verbranden?

Vasiṣṭha antwoordde:

De waarnemer verandert niet in het object van waarneming, want dat object bestaat immers niet. Alleen de waarnemer is dit alles – het homogene bewustzijn.

Rāma vroeg:

Het oneindige bewustzijn wordt zich in zichzelf gewaar van het bewustzijn 'in de vorm van een object' en zo komt deze wereldverschijning tot bestaan. Maar hoe ontstaat dan dat object?

Vasiṣṭha antwoordde:

Bij gebrek aan een oorzaak ontstaat er helemaal geen object. Het bewustzijn is daarom altijd vrij en altijd onbeschrijfelijk en ondefinieerbaar.

Rāma vroeg:

Als dat zo is, hoe ontstaan dan het egogevoel en meer van dergelijke zaken? Hoe kan men dan de wereld ervaren?

Vasiṣṭha antwoordde:

Bij gebrek aan een oorzaak zullen geen van deze zaken ooit bestaan. Waar is dan het object van waarneming? Al de zo genoemde geschapen objecten zijn slechts illusies van de verbeelding.

Rāma vroeg:

Hoe ontstaan er dan illusies in dit zuivere bewustzijn, dat immers onbeweeglijk is en daarom vrij is van het zich gewaarzijn van een object?

Vasiṣṭha antwoordde:

O Rāma, bij gebrek aan een oorzaak bestaat er ook geen illusie. Dit alles (ik, jij, en al het andere) is de ene oneindige vrede.

Rāma vroeg:

Heer, ik ben verbijsterd en ik weet niet wat ik u nu nog meer moet vragen. Ik ben al helemaal ontwaakt (verlicht): wat zou ik u nu nog kunnen vragen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Aangezien er geen oorzaak voor wat dan ook bestaat, moet je ook geen onderzoek naar die oorzaak ('het waarom') doen. Dan zal je gemakkelijk tot rust komen in de hoogste, onbeschrijfelijke werkelijkheid.

Rāma zei:

Ik accepteer dat er bij gebrek aan een oorzaak nooit een schepping is geweest. Maar bij wie rijst er dan deze verwarring betreffende kennis en zijn object op?

Vasiṣṭha antwoordde:

Bij gebrek aan een oorzaak en ook omdat er niets anders dan de oneindige vrede bestaat, bestaat er ook geen illusie. Jij bent nu nog niet voortdurend in die vrede gevestigd, omdat je nog niet vaak genoeg op deze waarheid hebt gecontempleerd.

Rāma vroeg:

Hoe ontstaat die contemplatie dan en waarin verschilt het van niet-contemplatie. We zijn weer in dezelfde val getrapt.

Vasiṣṭha antwoordde:

In werkelijkheid bestaat er in het oneindige geen illusie. Maar omdat het bewustzijn oneindig is en nooit minder kan worden, rijst daarin ook de gedachte op van een herhaaldelijke contemplatie op deze waarheid.

Rāma vroeg:

Als dit alles de ene en oneindige vrede is, wat is dan de betekenis van woorden zoals 'leraar' en 'leerling' en hoe ontstaat dan deze dualiteit?

Vasiṣṭha antwoordde:

De 'leraar' en de 'leerling' bestaan uitsluitend als Brahman in Brahman. Voor de verlichten bestaat er noch gebondenheid, noch bevrijding.

Rāma vroeg:

Als die diversiteit van tijd, ruimte, materie, energie en al dergelijke zaken meer niet bestaat, hoe ontstaat dan de gedachte van de eenheid van deze diversiteit?

Vasiṣṭha antwoordde:

De diversiteit van tijd, ruimte, materie, energie (handeling) en ervaring bestaat alleen in de niet-bestaande onwetendheid. Geen enkele gedachte staat daar los van.

Rāma vroeg:

Als de dualiteit van een 'leraar' en een 'leerling' niet werkelijk bestaat, wat is dan realisatie of verlichting?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het ontwaken wordt bereikt door te ontwaken; en het concept van 'ontwaken' wordt helder begrepen. Natuurlijk heeft dit alles alleen voor mensen zoals jij betekenis, niet voor ons.

Rāma vroeg:

Als het zo is dat de verlichting als zodanig verband houdt met het egogevoel, dan houdt het in dat egogevoel iets anders dan verlichting is. Hoe kan er in het zuivere en ondeelbare bewustzijn een dergelijk verschil bestaan?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het licht van het verlichte Zelf is het zelfgewaarzijn. Het ogenschijnlijke verschil of de dualiteit is net zoiets als de lucht en haar beweging (wind).

Rāma zei:

Als dat waar is, zou het dan niet mogelijk zijn om het bestaan van diversiteit (de kenner, de kennis en het object van kennis) aan te nemen op basis van de analogie dat de oceaan en de golven ook niet-verschillend zijn?

Vasiṣṭha antwoordde:

Als je er op die manier tegen aankijkt dan is er niets mis met dat onderscheid, alhoewel de waarheid is dat de werkelijkheid één ondeelbaar bewustzijn is.

Rāma zei:

Heer, in wie rijst het egogevoel op en wie ervaart deze wereldverschijning of illusie?

Vasiṣṭha antwoordde:

Gebondenheid is slechts de overtuiging dat de objecten die worden waargenomen werkelijk bestaan. Het is voldoende om te weten dat het object niet bestaat. Omdat het bewustzijn alles is, bestaat er noch gebondenheid, noch bevrijding.

Rāma zei:

Een lamp verlicht objecten zodat die kunnen worden gezien. Verlicht het bewustzijn de werkelijke, externe objecten op eenzelfde manier?

Vasiṣṭha antwoordde:

Er is geen oorzaak voor de schepping van de externe wereld. Een effect ontstaat niet zonder een oorzaak. Daarom is het slechts een illusoire verbeelding.

Rāma zei:

Ongeacht of het nu als werkelijk of als onwerkelijk wordt beschouwd, een nachtmerrie veroorzaakt toch wel degelijk leed voor zolang als ze duurt. Datzelfde geldt ook voor de wereldverschijning. Op welke manier kunnen we hier aan voorbij gaan?

Vasiṣṭha antwoordde:

Net zo goed als dat de nachtmerrie en het daardoor veroorzaakte leed verdwijnt bij het ontwaken, verdwijnt het leed dat door de verbeelding van de wereldillusie wordt veroorzaakt zodra men uit deze illusie ontwaakt en men er vervolgens van afziet om wereldse zaken te willen verwerven en zich daaraan te hechten.

Rāma vroeg:

Hoe kan men het doel van zijn geluk bereiken? En ook, hoe verdwijnt de tastbaarheid van de objecten van deze wereldillusie?

Vasiṣṭha antwoordde:

Wanneer het 'ervoor' en het 'erna' wordt onderzocht, verdwijnt de tastbaarheid van de substanties. Door de contemplatie op de waarheid dat dit zich in de droom zo voordoet, verdwijnt daardoor eveneens het geloof in de grof-stoffelijkheid van de substanties.

Rāma vroeg:

Wanneer een dergelijk geloof is verzwakt, wat ziet men dan? Hoe verdwijnt deze wereldverschijning uit iemands waarneming?

Vasiṣṭha antwoordde:

De onwerkelijke wereldverschijning heeft in zijn waarneming het karakter van een luchtkasteel of van een door de regen geheel vervaagde schildering – zijn geest is dan vrij van de vāsanā of psychologische conditionering.

Rāma vroeg:

Wat gebeurt er daarna met hem?

Vasiṣṭha antwoordde:

De wereldverschijning die niet anders dan een gedachte is lost zich op. Spoedig is hij geheel vrij van de beperkingen en van de conditionering.

Rāma vroeg:

Deze conditionering zal vast diep in hem geworteld zijn, omdat het gedurende vele levens is herleefd: hoe komt het dan ten einde?

Vasiṣṭha antwoordde:

Door de realisatie van de waarheid dat alle objecten en substanties als valse gedachten in het Zelf of het oneindige bewustzijn bestaan, komt ook het zich vastklampen aan deze substanties (en vice versa) ten einde. Het wiel van saṃsāra komt dan geleidelijk tot stilstand.

Rāma vroeg:

Wat gebeurt er daarna en hoe bereikt hij dan vrede?

Vasiṣṭha antwoordde:

Wanneer op deze manier de illusie van de tastbaarheid van de objecten is verdwenen en zelfs de inspanning die het kost om deze illusie tegen te houden is opgelost, komt alle binding met de wereld ten einde.

Rāma vroeg:

Als deze wereldverschijning reeds als een gedachte in de geest van een kind bestaat, waarom veroorzaakt het verdwijnen daarvan dan geen leed?

Vasiṣṭha antwoordde:

Hoezo kan er sprake zijn van leed als er een denkbeeldig object wordt verloren? Zo lang er zich gedachten, noties, concepten en regels in de geest voordoen, zo lang moet men zich met het onderzoek naar hun natuur bezighouden.

Rāma vroeg:

Wat is de geest (cittam), hoe onderzoekt men de natuur daarvan en wat levert een dergelijk onderzoek op?

Vasiṣṭha antwoordde:

Wanneer het bewustzijn zichzelf als een object waarneemt, wordt dat cittam (geest) genoemd. Onderzoek is wat je nu aan het doen bent. Hierdoor komt de mentale conditionering ten einde.

Rāma vroeg:

Hoe is het voor deze cittam mogelijk om ongeconditioneerd te worden, zodat het nirvāṇa kan worden bereikt?

Vasiṣṭha antwoordde:

Een object of de mentale conditionering is immers geen werkelijkheid. Daaruit volgt dat ook de cittam geen werkelijk ding is.

Rāma zei:

Maar toch ervaren we het bestaan ervan!

Vasiṣṭha antwoordde:

De wereld is niet wat het in de ogen van de onwetende lijkt te zijn; wat in de ogen van de verlichte werkelijk is kan niet worden beschreven.

Rāma zei:

Wat is dan het beeld van de onwetende? En waarom is het in de ogen van de verlichte niet te beschrijven?

Vasiṣṭha antwoordde:

De onwetende neemt de wereld waar alsof het een begin en een einde heeft. De verlichte daarentegen ziet het helemaal niet, omdat het nu eenmaal niet werd geschapen en het daarom niet bestaat.

Rāma zei:

Maar hoe komt het dan dat we het bestaan ervan wel ervaren?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het wordt op dezelfde wijze ervaren zoals een object in een droom wordt ervaren, dus als iets dat in werkelijkheid niet bestaat.

Rāma vroeg:

Maar het is toch zo dat het droomobject kan worden ervaren op grond van een voorafgaande ervaring in de wakende staat?

Vasiṣṭha zei:

Betreffen deze twee ervaringen hetzelfde object?

Rāma antwoordde:

De bedoelde ervaringen kunnen zich alleen in de droom voordoen, op grond van de indrukken die de geest gedurende de wakende staat heeft opgedaan.

Vasiṣṭha zei:

Als dat waar is, hoe kan het dan zijn dat het huis dat tijdens de slaap werd vernietigd de volgende morgen nog steeds blijkt te bestaan?

Rāma zei:

Natuurlijk bestaat de werkelijkheid van de wakende staat niet werkelijk tijdens de droom. Wat er dan oprijst is het bewustzijn (Brahman). Maar hoe kan er iets dat eerder nog niet bestond tot bestaan komen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Het is het zuivere bewustzijn dat zich altijd toont alsof dit alles hiervoor reeds eerder werd ervaren, ongeacht of dit nu wel of niet het geval is.

Rāma vroeg:

Heer, hoe kunnen we van deze illusie afkomen?

Vasiṣṭha antwoordde:

Door te onderzoeken: 'Hoe kan het dat deze saṃsāra lijkt te bestaan, terwijl er voor het bestaan daarvan geen oorzaak is?'

Rāma zei:

De geest (cittam) is de bestaansgrond van de droomobjecten en daarom zijn ze slechts geest. Hetzelfde geldt voor de wereld.

Vasiṣṭha zei:

Er is geen verschil tussen de geest en het homogene, zuivere bewustzijn. Er bestaat niets anders.

Rāma zei:

Net zoals het lichaam niet verschilt van de ledematen waaruit het is samengesteld, zo verschilt het universum niet van Brahman.

Vasiṣṭha zei:

Daaruit volgt dat de wereld nooit werd geschapen. Het is het eeuwige Brahman.

Rāma zei:

Ik besef dat de illusie van de schepping en van de oplossing van de wereld een kwestie van puur toeval is en dat het samengaat met de illusoire gedachten zoals: 'Ik ben degene die handelt' en 'Ik ervaar'.

[VI.2.191] De oplossing van de grote vraag van eenheid en dualiteit

Rāma zei:

Heer, deze wereld is altijd en op alle manieren doordrongen van de hoogste werkelijkheid; daarom komt het niet tot bestaan, noch houdt het ooit op te bestaan. De wereldverschijning is een illusie; maar ongeacht of het nu wel of niet als een illusie wordt beschouwd, in werkelijkheid is het alleen maar Brahman.

Vasiṣṭha zei:

Door puur toeval (net zoals wanneer er een rijpe kokosnoot valt, wanneer er een kraai op de top van de kokospalm neerstrijkt) schijnt Brahman in zichzelf als zichzelf en het kent zichzelf dan als deze schepping in zichzelf.

Rāma zei:

Heer, vertel me hoe het licht van bewustzijn schijnt voordat de schepping begint en nadat de schepping is opgelost, en hoe schijnt het als er wel diversiteit is?

Vasiṣṭha zei:

Kijk zelf eens aandachtig naar het licht van het bewustzijn in jezelf. Licht kan alleen worden ervaren in relatie tot een ander. Omdat er in het begin geen verdeling of dualiteit bestond, kan dit licht in jezelf worden ervaren. Dit licht zelf is de ziener, het zien en het geziene (het object), net zoals dat zo is in geval van de droomervaring. Dat licht van het bewustzijn zelf schijnt in het begin van de schepping als die schepping. Het ene bewustzijn schijnt als alle drie (het subject, het object en het ervaren) en in het begin van de schepping doet het zich voor als de schepping. Het is nu eenmaal zijn natuur dat het schijnt zoals het schijnt.

Je ervaart ditzelfde ook tijdens het dromen en tijdens dagdromen en hallucinaties; ook daarin schijnt het licht van bewustzijn op eenzelfde manier. Het is dit licht van het bewustzijn dat, zonder begin en einde, als de wereld in de ruimte schijnt. De uitstraling van zijn licht schijnt als deze universums.

Dit licht van het bewustzijn schijnt in ons, de verlichten, op een natuurlijke wijze, zonder dualiteit tussen subject en object. In het begin van de schepping bestond er echter nog geen subject en geen object; op de één of andere manier is deze onwetende dualiteit ontstaan, het is net zoiets als wanneer je een boomstam per abuis voor een mens aanziet. Omdat in het begin dit idee van dualiteit ontstond, wordt een dergelijke dualiteit vervolgens steeds weer opnieuw ervaren. Maar omdat er geen oorzaak voor die dualiteit bestaat, is het duidelijk dat het ook nu nog uitsluitend het licht van het bewustzijn is dat als dit alles schijnt.

Er bestaat noch een wakende staat, noch een droomstaat en zelfs geen staat van diepe slaap. Vanaf het allereerste begin van de schepping is het uitsluitend en alleen Brahman dat schijnt. Brahman beschouwt dit universum als het eigen lichaam; wat de wereld wordt genoemd is niet verschillend van Brahman.

[VI.2.192] Over de verwerving van betovering

Rāma zei:

Helaas worden we al gedurende een lange tijd misleid en hebben we zonder de werkelijkheid te kennen door de oneindige ruimte gedwaald. Deze illusie van de wereldverschijning verdwijnt zodra men ontwaakt en verlicht wordt. Dan beseft hij dat de wereldverschijning nooit heeft bestaan, dat het niet bestaat en dat het nooit zal bestaan. Dit alles is het zuivere bewustzijn en de hoogste vrede; het bestaat als het oneindige.

Dit alles is waarlijk het hoogste bewustzijn dat zich als saṃsāra aan ons toont omdat we de ware natuur ervan niet goed hebben begrepen. Het is het hoogste wezen zelf dat zich toont als het object van uitspraken zoals: 'Dit is anders', 'Het schijnt op deze manier', 'Dit zijn de werelden' en 'Dit zijn de bergen'.

In het begin van de schepping, bij de aanvang van iemands leven in de andere wereld, en aan het begin van een droom of dagdroom, is het alleen maar het bewustzijn dat als zijn eigen object oprijst: hoe zou er iets anders kunnen bestaan? Wanneer de gedachte: 'Ik ben in de hemel of ik ben in de hel' oprijst, ervaart men dat als een feit.

Er is niemand die ziet, er bestaat geen object, geen schepping, geen wereld en zelfs geen bewustzijn; geen waken, geen dromen, geen slaap. Dat wat echt lijkt te bestaan is ook onwerkelijk. Als je je onderzoek richt op: "Hoe is deze denkbeeldige waarneming van de onwerkelijkheid tot bestaan gekomen", dan is een dergelijk onderzoek niet deugdelijk: een illusie is geen werkelijkheid. Er kan geen illusie in het bewustzijn oprijzen, want het bewustzijn kan niet worden bezoedeld. Dat wat een illusie lijkt te zijn is daarom ook het bewustzijn.

Een illusoire waarneming rijst op als gevolg van een onjuist begrip, net zoals dat geldt voor je eigen dood tijdens een droom; zodra men de natuur van de werkelijkheid onderzoekt, verdwijnt de illusie. Het is net zoals de angst voor spoken die in de geest van een jongetje bestaat; als er geen onderzoek plaatsvindt, dan wordt het een vaste overtuiging, maar het verdwijnt zodra het wel wordt onderzocht.

Daarom is de vraag: 'Hoe is de onwerkelijkheid tot bestaan gekomen' niet correct gesteld; een onderzoek heeft alleen zin als het de werkelijkheid betreft, niet als het om de onwerkelijkheid gaat. Datgene wat na onderzoek niet blijkt te bestaan, is onwerkelijk; en als het toch als werkelijkheid wordt ervaren, dan is die ervaring een misleiding. Wanneer iets na een grondig en langdurig onderzoek niet wordt gevonden, is het beslist net zo onwerkelijk als de zoon van een onvruchtbare vrouw.

Het onwerkelijke bestaat immers helemaal niet, nooit en te nimmer. Daarom wordt dit allemaal doordrongen door het ongesluierde en homogene bewustzijn. Dat wat als de wereld schijnt, is slechts het hoogste wezen; en in het hoogste wezen bestaat slechts het hoogste wezen. Er bestaat noch licht, noch duisternis. Slechts het hoogste wezen bestaat als alles wat er maar bestaat.

[VI.2.193, 194] Rāma's verlichting

Rāma zei:

Alleen die werkelijkheid die zonder begin en einde is en die zelfs de goden en wijzen niet kennen schijnt; wat is dan 'de wereld' en wat is dan 'het object'? Genoeg nu van deze verwarrende discussie over eenheid en diversiteit. De vrede die in het begin bestond, is onveranderlijk. Net zoals er ruimte (afstand) in de ruimte bestaat, zo bestaat ook het oneindige bewustzijn (Brahman) in deze schepping. Wanneer dit besef in de jīva oprijst wordt deze kwelgeest saṃsāra tot zwijgen gebracht, ofschoon het misschien lijkt alsof het nog steeds bestaat. Wanneer de zon van de onwetendheid ondergaat, verdwijnt de hitte van het leed en het daglicht in de vorm van de overtuiging van de werkelijkheid van saṃsāra komt ten einde. De van de onwetendheid bevrijde kenner van de waarheid houdt zich met allerlei activiteiten bezig als onderdeel van dit patroon van geboorte, dood en ouderdom, etc. en hij blijft bestaan, alhoewel hij in werkelijkheid niet bestaat.

Er bestaat hier geen onwetendheid, geen misleiding, geen verdriet en geen plezier. Kennis en onwetendheid, plezier en pijn zijn allemaal slechts Brahman. In het licht van kennis wordt het als Brahman gekend; indien er geen kennis is, dan bestaat er ook niets dat als niet-Brahman kan worden aangemerkt. Ik ben verlicht en al mijn

slechte gedachten zijn tot rust gekomen. Ik ben in vrede en gelijkmoedig. Ik ben Dat en ik zie deze wereld als de zuivere leegte. Brahman was er al voor de verlichting, maar dan als zelf-onwetendheid; nu is dezelfde Brahman er als zelfkennis. Slechts Brahman bestaat altijd, als kennis of als onwetendheid, als gekend of als niet gekend, net zoals de ruimte die ofschoon het leegte is ook één, onverdeeld en blauw is.

Ik ben het nirvāṇa. Ik ben vrij van twijfel. Ik ben vrij. Ik ben gelukzalig. Ik ben zoals ik ben als het oneindige. Ik ben altijd het Al of ik ben niets en ik ben in vrede. Ik ben de ene werkelijkheid en ik ben dat niet. Deze hoogste vrede is wonderbaarlijk. Hetgeen moest worden verkregen is verkregen. De waarneming van de objecten is gestopt. De ware verlichting is opgekomen en het zal nooit meer verdwijnen.

De verlichte intelligentie ervaart wat er ook maar is, zoals het is. Steeds maar opnieuw rijzen er ontelbare universums op en verdwijnen weer in het oneindige bewustzijn. Sommigen worden gezien en anderen niet. Wie kan tellen hoeveel het er zijn? Het onderscheid tussen de organen en het organisme is willekeurig en verbaal: hetzelfde geldt voor het onderscheid tussen Brahman en het universum. Slechts Brahman bestaat, het universum bestaat niet. Wanneer dit wordt ingezien, verdwijnt de begeerte en is er de hoogste vrede, dat wil zeggen het nirvāṇa.

Deze verlichting wordt niet door de buddhi of het intellect teweeggebracht. Noch kan het worden verkregen door het intellect te onderdrukken. Verlichting is zich niet van zichzelf gewaar, want het is geen object van gewaarzijn.

Rāma vervolgde:

Het ontwaken of verlichting gebeurt vanzelf, net zoals de zon ook vanzelf op het midden van de dag straalt. Alle begeertes en alle verlangens komen in de ontwaakte persoon ten einde; daardoor rijst het nirvāṇa in iemand op zonder dat hij ernaar verlangt. Hij is voor altijd in meditatie, hij is altijd in zijn eigen werkelijke natuur gevestigd: daarom zoekt hij niets en wijst hij niets af. Zonder iets te willen leeft en handelt hij als een lamp in het licht waarvan alle handelingen plaatsvinden, waarin de lamp als zodanig niet is geïnteresseerd in wat het zelf verlicht.

Slechts het oneindige bewustzijn bestaat: het manifesteert zich als deze schepping en dat wordt ook wel Brahmā genoemd. Degene die dit ziet is in vrede. Alle objecten in dit universum zijn in feite niet verschillend van dit oneindige bewustzijn. Dit overstijgend, rusten de kenners van de waarheid slechts in het oneindige bewustzijn: dat is evenwel onbeschrijfelijk en niet definieerbaar. Zelfs uitdrukkingen zoals: 'Dat alleen bestaat' zijn niet adequaat en misleidend.

Deze saṁsāra zit vol leed; het nirvāṇa is absolute vrede. Alleen dit laatstgenoemde is de werkelijkheid, de saṃsāra is dat niet. Net zoals de nog niet uitgesneden beelden in een stuk hout bestaan, zo bestaat deze saṃsāra in het oneindige bewustzijn – dat ondeelbaar is, maar dat toch door de verschillende wezens op verschillende manieren wordt ervaren. Ieder van hen snijdt er als het ware dat uit waar hij naar verlangt – ongeacht of het nu gaat om plezier of om bevrijding. Maar dit alles is in essentie echter de werkelijkheid zelf, net zoals de uitgesneden beelden in essentie niet van het hout verschillen. Het leven of de dood van familieleden die je in een droom ziet,

hebben geen effect op je nadat je wakker bent geworden; op dezelfde manier worden de verlichten niet door de wereldverschijning geroerd.

Wanneer dit alles als het ene oneindige bewustzijn wordt gezien, is er geen plaats meer voor misleiding. De begeerte verdwijnt. Wanneer de begeerte verdwijnt, bevordert dat het ontwaken of de verlichting; en dat laatste op haar beurt bevordert dan weer het afzwakken van de begeerte. Dit afzwakken van de begeerte is het ware kenmerk van verlichting. Wanneer de begeerte niet afzwakt, is er geen sprake van verlichting maar is er sprake van geleerdheid, dat in feite onwetendheid of kwaadaardigheid is. Als deze twee (het afzwakken van de begeerte en de verlichting) elkaar niet wederzijds bevorderen, dan blijkt daar duidelijk uit dat ze zich dus niet voordoen. Het compleet verdwijnen van begeerte als gevolg van de volmaakte verlichting, wordt bevrijding genoemd. Wanneer dit is bereikt zal men, zelfs al blijft hij leven, geen verdriet meer kennen.

Een persoon die in zijn eigen Zelf rust en die van het Zelf geniet, in wie de hebzucht is verdwenen en in wie het egogevoel afwezig is, leeft zonder intenties en voor hem bestaat er slechts een volmaakte zuiverheid. Echter, slechts één op de zoveel miljoen mensen is in staat om deze ongeconditioneerde staat van zuiver zijn te bereiken.

[VI.2.195] De hoogste waarheid wordt slechts in een totale stilte gevestigd

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, bravo: je hebt verlichting bereikt. Je woorden hebben de kracht van verlichting. De onwerkelijkheid die hier lijkt te bestaan verdwijnt wanneer het niet wordt waargenomen of er niet over wordt gedacht. Deze hoogste vrede is het nirvāṇa en dit is de hoogste waarheid. Deze staat, waarin de verlichte bestaat alsof hij in het midden van een rots leeft, ongeacht of hij alleen en in rust is of met allerlei activiteiten bezig is, is de staat van zuiverheid en dat is bevrijding. O Rāma, wij leven in die staat ook al zijn we steeds met handelingen bezig. Ga jij nu ook in die staat rusten en ga door met je werk.

O Rāma, vertel me nu hoe je tot het besef bent gekomen dat deze wereld, ook al lijkt die werkelijk te zijn, niet bestaat.

Rāma antwoordde:

Zelfs in het allereerste begin werd deze wereld nooit geschapen. Hoe zou je dan ooit kunnen denken dat het nu wel bestaat? Het heeft geen oorzaak: hoe zou er wel een gevolg kunnen zijn als het geen oorzaak heeft? Een verandering houdt in dat de ene staat verdwijnt en dat een volgende staat opkomt. Dat is in de onveranderlijke werkelijkheid echter onmogelijk. Als deze wereld een illusoire verschijning is waarvan wordt ingebeeld dat het in Brahman bestaat, dan is dat slechts een illusie. In een droom kan een kort moment als een heel leven worden ervaren; op dezelfde manier wordt in deze wereldverschijning ook de tijd ervaren in samenhang met de zon en de maan, want daar is de tijd op gebaseerd.

In het oneindige bewustzijn bestaat deze gedachte van de schepping met al wat erbij hoort – tijd, ruimte, etc. Deze niet-bestaande entiteit lijkt te functioneren en dat is ook onwaar. Het toevalligerwijs oprijzen van deze gedachte lijkt stand te houden en het lijkt diepgeworteld te raken.

Of, het moet juist wel als werkelijk worden beschouwd. Hoe kan echter het onware zelfs ooit schijnen te bestaan? Of, misschien is het wel zo dat er niet zoiets als de werkelijkheid of als de onwerkelijkheid bestaat? Wat er ook maar bestaat, dat bestaat. Dat wat bestaat is zo helder als de lucht, zo vol als het midden van een rots, zo stil en vredig als de steen en het is oneindig. Dat geldt ook voor de schepping. Want deze schepping bestaat in het zuivere, oneindige bewustzijn hetgeen de werkelijkheid is van alle gedachten en concepten die tezamen als het ware het subtiele lichaam van het oneindige bewustzijn vormen. Het zuivere ervaren of gewaarzijn dat in dat 'lichaam' oprijst wordt deze schepping genoemd. Dus deze schepping is Brahman zelf.

In het hoogste wezen zelf bestaat de 'ander' (de schepping); de schepping behoort toe aan het hoogste wezen en het verschilt er niet van. Het is daarom zelf de hoogste vrede. Er bestaat noch een schepping, noch een beweging, noch een handeling. Zodra de droom als een droom wordt herkend, verdwijnt daarmee de onware gedachte. Het gewaarzijn laat het object (de wereld) los en rust in het oneindige bewustzijn.

Vasiṣṭha vroeg:

Waarom zouden we niet kunnen aannemen dat Brahman de oorzaak van de schepping is, net zoals het zaad ook de oorzaak van de kiem is?

Rāma antwoordde:

De kiem in het zaad wordt ook niet als een kiem, maar slechts als het zaad gezien. Daarom is het slechts het zaad. Als deze wereld in Brahman bestaat, dan is het op dezelfde manier slechts Brahman en niet de wereld. Brahman ondergaat geen verandering. Omdat Brahman onveranderlijk en vormloos is, kun je onmogelijk accepteren dat het de wereld laat oprijzen, want die wereld verandert en zit vol vormen. Als je zegt dat deze schepping in de ondeelbare Brahman bestaat net zoals een edelsteen in een doosje ligt, dan is dat wartaal. De theorie dat de hoogste Brahman de grondslag voor het universum is, is ook niet acceptabel: want dat wat een vorm heeft, moet ook vergaan. De gedachte dat deze wereld slechts het op deze manier gematerialiseerde droomobject is, is ook onacceptabel, want droomobjecten zijn objecten die je zelf al eens eerder hebt ervaren. De werkelijkheden van de wakende staat en van de droomstaat behoren echter tot twee verschillende domeinen; want bij het ontwaken uit de droom zie je de persoon die in de droom was dood gegaan. Daarom wordt de wereld zelfs niet in de vorm van een droomobject geschapen; maar net zoals het droomobject slechts bewustzijn is, zo is alles wat als de wereld wordt gezien alleen maar het oneindige bewustzijn.

Er bestaat niet zoiets als 'werkelijk', 'onwerkelijk', 'iemand die ervaart', noch 'ervaring' en zij worden evenmin ervaren. Wat er ook maar is, het is onbeschrijfelijk. In het oneindige bewustzijn lost elk onderscheid tussen 'bestaan' en 'niet-bestaan' op.

Brahman bestaat als Brahman in Brahman, net zoals de ruimte als ruimte in de ruimte bestaat. Dit wat de schepping wordt genoemd, is alleen maar het ondeelbare Brahman. Net zoals het uitgezaaide zaad zal gaan ontkiemen, zo zou je ook de beweging in Brahman kunnen beschrijven. Voor mij lijken alle wezens in het universum verlicht te zijn. Voor degenen die het als werkelijkheid beschouwen, bestaat deze wereld ook werkelijk; degenen die over zelfkennis beschikken zien het echter als een onware verschijning. In feite is het slechts Brahman.

In de zienswijze van de kenners van de werkelijkheid is alles wat bestaat (zowel het bewuste als het onbewuste, het beweeglijke als het onbeweeglijke) de zuivere leegte. Ik ben leegte, u bent leegte, het universum is zuivere leegte. Met de kennis die zoals de grenzeloze ruimte is en die vrij is van de relatie tussen het subject en het object (de kenner en het gekende), groet ik de beste van alle wezens die eveneens als de grenzeloze ruimte is. U heeft alle staten overstegen die in de geschriften worden beschreven en u blijft in het hoogste, non-duale bewustzijn gevestigd.

Deze hoogste waarheid wordt slechts in een totale stilte gevestigd, niet door logica, discussie of argumentatie.

[VI.2.196, 197] Het verhaal van de houtsprokkelaars en over het nut van geschriften

Rāma zei:

O wijze, het is wel duidelijk dat zelfkennis niet in woorden kan worden gevangen. Hoe zou het dan wel door middel van de tegenstrijdige uitspraken in de geschriften kunnen worden bereikt? Als het daarmee dus niet kan worden bereikt, wat is dan het nut van deze geschriften? Vertel me alstublieft of deze zelfkennis het resultaat is van de instructies van de leraar en van de studie van de geschriften.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, het is waar dat de studie van de geschriften niet de oorzaak is van het bereiken van zelfkennis. De geschriften zijn samengesteld uit verschillende uitspraken; het hoogste wezen is niet te beschrijven. Ik zal je echter uitleggen hoe het komt dat de geschriften toch met zelfkennis worden geassocieerd.

De mensen uit een zeker dorp werden voortdurend door rampen getroffen. Ze hadden honger en daardoor gingen er veel mensen dood. Terneergeslagen door de armoede en het verdriet begonnen ze na te denken over manieren en middelen om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Ze besloten dat ze naar een nabijgelegen bos zouden gaan om daar brandhout te sprokkelen met het doel om dat te verkopen en zo de kost te verdienen.

Op deze wijze konden ze in hun dagelijks levensonderhoud voorzien. Ze vonden in dat bos ook edelstenen die daar soms in de grond verstopt waren en soms ook open en bloot op de grond lagen. Sommige van de mensen die voor brandhout het bos in gingen vonden deze edelstenen, andere vonden prachtig sandelhout en weer anderen verzamelden vruchten. Maar er waren er ook die zelfs daar nog pech hadden

en alleen maar nutteloos brandhout vonden. Degenen van hen die de edelstenen vonden, werden onmiddellijk van de armoede en het verdriet verlost.

Toen ze zo druk bezig waren met het sprokkelen van brandhout om in hun levensonderhoud te voorzien, vonden ze op zekere dag de steen der wijzen (de steen die iemands wensen vervult). Met behulp van deze steen verkregen ze alles wat ze nodig hadden en wat ze verder maar wensten, en ze leefden nog lang en gelukkig. Ze zochten naar brandhout, maar vonden uiteindelijk de steen der wijzen, het kostbaarste juweel.

De dorpelingen in deze parabel zijn de mensen op deze wereld. Hun armoede is de ergste van alle armoede, namelijk hun onwetendheid, en de oorzaak van alle leed. Het bos in de parabel staat voor de spirituele leraar en de geschriften. Ze gingen naar het bos om in hun levensonderhoud te voorzien; mensen nemen hun toevlucht tot de leraar en de geschriften om hun nood te lenigen. Na verloop van tijd kregen ze echter iets dat veel kostbaarder was als gevolg van de toepassing van de voorschriften van de leraar en de geschriften. Degenen die naar het bos gingen voor brandhout, vonden de steen der wijzen. Mensen die zich tot de geschriften wenden voor de vervulling van hun behoefte, bereiken de hoogste waarheid.

Vasiṣṭha vervolgde:

Sommige mensen worden er door nieuwsgierigheid of door twijfel ('Wat kan de studie van de geschriften teweegbrengen?') toe gedreven om de geschriften te bestuderen; anderen zoeken in de geschriften de sleutel tot voorspoed en plezier; en weer anderen bestuderen de geschriften om nog weer andere redenen – en net zoals de dorpelingen die voor brandhout naar het bos gingen en daar de steen der wijzen vonden, zo verkrijgen degenen die om verschillende redenen de geschriften bestuderen ook de hoogste waarheid. De mensen worden hierbij geleid door het voorbeeld van de aan het welzijn van de mensheid toegewijde heiligen. De mensen bemerken dat deze heiligen, alhoewel ze de geschriften bestuderen, de geschriften slechts gebruiken voor het hoogste spirituele doel. Doordat ze door hen worden geïnspireerd gaan ook de mensen de geschriften bestuderen.

Net zoals sommige van de dorpelingen in het bos sandelhout, etc., vonden, zo verkrijgen sommigen die de geschriften bestuderen plezier, anderen rijkdom en weer anderen leren om zich goed te gedragen. In de geschriften worden slechts deze drie zaken uitgelegd; het bereiken van de realisatie van Brahman kan echter niet worden beschreven en dat kan daarom dus ook niet in de leringen van de geschriften worden aangetroffen.

De directe realisatie van de hoogste waarheid wordt niet bereikt door het bestuderen van de geschriften, noch door het luisteren naar de instructies van een leraar, noch door liefdadigheid en zelfs niet door het aanbidden van God. Want het is voorbij dit alles. Ik zal je nu echter vertellen waarom deze – alhoewel het dus niet de wezenlijke middelen zijn – toch als de middelen tot zelfrealisatie moeten worden beschouwd. Door het toepassen van de voorschriften uit de geschriften wordt de geest zuiver en transparant; dan gaat men zonder het zelfs ook maar te willen, de

waarheid inzien. De geschriften bevorderen het sattvische deel van de onwetendheid, dat wil zeggen zuiverheid van geest. Deze zuiverheid vernietigt het tamasische deel van de onwetendheid.

Het enkele feit dat de zon aan de hemel staat maakt dat hij in de oceaan wordt gereflecteerd, zonder dat één van beiden dat wenst. Zo wordt ook de waarheid door het eenvoudigweg samenkomen van het geschrift en de zoeker in de zoeker gereflecteerd. Een kind met modderige handen pakt nog wat modder, wrijft zijn handen vervolgens tegen elkaar en wast ze op die manier; nu zijn de handen schoon. Zo zuiveren de geschriften ook de geest en de schone geest reflecteert de waarheid.

In de lucht is overal licht, maar alleen als het licht tegen een obstructie aanbotst kan het iets verlichten: en zo is er ook alleen verlichting wanneer het geschrift (of de guru) de zoeker ontmoet. Daarom wordt de hoogste waarheid ingezien wanneer men op de werkelijke betekenis van de geschriften contempleert door middel van de woorden van de leraar, door middel van satsaṅga (heilig gezelschap), door middel van zelfdiscipline en door middel van de beheersing van de geest.

[VI.2.198] De uitmuntendheid van algehele gelijkmoedigheid

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, ik zal je nog wat meer vertellen, luister alsjeblieft. Door herhaaldelijk naar de waarheid te luisteren ontwaakt zelfs een onwetend persoon.

Als eerste heb ik je de sthiti prakaraṇam uitgelegd, waarin de waarheid betreffende de schepping van dit universum werd onthuld. Daarna legde ik in de upaśānti prakaraṇam de manieren uit waarmee deze wereldillusie kan worden verdreven. Na op deze manier van de wereldillusie te zijn verlost, moet men hier vrij van alle mentale agitatie en vrij van verdriet leven.

Men zou in die staat in deze wereld moeten leven waarin men volledig in gelijkmoedigheid is gevestigd, de staat die alle zegeningen en de beste troost biedt, de staat die zijn grootste rijkdom is en die hem geluk brengt. Gelijkmoedigheid maakt dat de zuiverheid toeneemt. Alle andere goede deugden komen uit deze ene voort. Geen enkele van de zegeningen en geen enkele rijkdom in de wereld komt ook maar bij gelijkmoedigheid in de buurt. Het maakt een einde aan alle leed. Zeldzaam zijn die zielen die in gelijkmoedigheid zijn gevestigd en voor wie iedereen een vriend is.

Als men in gelijkmoedigheid is gevestigd, dan betekent leed geluk en dan betekent dood nieuw leven. Wie kan de grootsheid meten van iemand die zonder ups en downs is, die datgene doet wat gedaan moet worden, hoe en wanneer het moet worden gedaan en die al wat er te zien valt ziet voor wat het is. Vrienden en familieleden, vijanden en koningen, zij hebben allemaal het grootste vertrouwen in iemand die op deze manier een natuurlijk leven leidt. Hij doet in de loop van een dergelijk natuurlijk leven niemand pijn, zelfs niet als hij boos zou zijn. Alles wat hij ook maar doet of eet wordt door de mensen op prijs gesteld, ja zelfs als hij iemand overmeestert of iemand terechtwijst – want hij is gevestigd in gelijkmoedigheid. Ze prijzen alles wat

hij ook maar doet, ongeacht of dat nu of lang geleden is, ongeacht of dat heel goed of niet zo goed is.

Degenen die in gelijkmoedigheid zijn gevestigd ervaren geen wanhoop, ongeacht of hen geluk of een groot ongeluk overkomt.

(Er volgt een korte beschrijving van sommige grote mensen die zichzelf met vreugde opofferden voor het welzijn van anderen, en die volledig onaangedaan bleven gedurende de meest verschrikkelijke gebeurtenissen: koning Śibi, de koning wiens vrouw in zijn bijzijn werd beledigd, Yudhiṣṭhira, de koning van Trigarta, koning Janaka, de koning van Sālva, Sauvīra, Kandapa, de demon van het Kadamba bos, Jaḍa Bharata, de edele jager, de heilige Kapardana. Twee factoren zijn daarin van belang: (1) deze voorbeelden van gelijkmoedigheid komen uit alle lagen van de bevolking en (2) historisch gezien gebeurden er vele na de periode van Rāma.)

Zij allen hadden gelijkmoedigheid bereikt en daardoor werden ze zelfs door de goden vereerd, alhoewel ze zowel koningen als gewone mensen waren. Daarom moet je in alle levensomstandigheden je gelijkmoedigheid bewaren, in plezierige en onplezierige, in eervolle en in oneervolle.

[VI.2.199] De staat van de levende bevrijde

Rāma vroeg:

Als deze wijzen voortdurend zijn ondergedompeld in de gelukzaligheid van zelfkennis, waarom stoppen ze dan niet met het verrichten van elke handeling?

Vasiṣṭha antwoordde:

Ze hebben alle gedachten van 'Dit is gewenst' en 'Dit is ongewenst' losgelaten. In hun geval heeft daarom zowel het loslaten van een handeling als het uitvoeren van een handeling geen betekenis meer.

Rāma, zolang als er leven is, zo lang leeft, beweegt en functioneert het lichaam. Laat dit toch gebeuren – waarom zou je willen dat dit anders zou zijn? Wanneer er op de een of andere manier altijd wel iets is dat moet worden gedaan, waarom zou je dan niet datgene doen wat het juiste is? Wat men ook maar met een zuivere, heldere en in gelijkmoedigheid rustende geest doet, dat is juist en passend en dat is nooit verkeerd. O Rāma, onder ons zijn er vele mensen die zich met laakbare handelingen bezighouden, maar ze zijn echter wel wijs en helderziend.

Zo bestaan er een paar bevrijde mensen die het leven van een huishouder leiden, maar dan zonder gehechtheid. Zo bestaan er enkelen die net zoals jij koninklijke wijzen zijn en die hun koninklijke plichten zonder gehechtheid en zonder beroering uitvoeren. Zo bestaan er enkelen die de plichten en rites uit de geschriften uitvoeren. Zo bestaan er enkelen die aan God, aan meditatie en aan hun eigen plichten zijn toegewijd. Zo bestaan er enkelen die innerlijk alles hebben losgelaten, maar die leven alsof ze nog onwetend zijn en die zich met allerlei activiteiten bezighouden. Zo bestaan er enkelen die diep in meditatie zijn verzonken en die in ontoegankelijke bossen leven. Zo bestaan er enkelen die in heilige plaatsen leven. Zo bestaan er

enkelen die in verre landen ronddwalen om zo alle voorkeuren en afkeren te leren overstijgen. En weer anderen reizen constant van de ene naar de andere plaats.

Sommigen hebben hun natuurlijke plichten losgelaten en anderen zijn aan hun natuurlijke plichten toegewijd. Sommigen gedragen zich als wijze mensen en anderen gedragen zich als dwazen. Sommigen zijn menselijk, sommige zijn goden en anderen zijn demonen.

Er bestaan in deze wereld volledig verlichte mensen, onverlichte mensen en half-verlichte mensen die ook de juiste handelingen loslaten en daardoor noch hier, noch daar zijn. Voor verlichting is het niet essentieel om in het bos te leven, noch om in het eigen land te leven, noch om een ascetisch leven te leiden, noch om te stoppen met handelen. Bevrijding wordt bereikt door degene wiens natuur volledig vrij en onthecht is. Degene wiens geest vrij en onthecht is, raakt niet opnieuw bij deze saṃsāra betrokken. O Rāma, jij bent de hoogste staat. Blijf wat je bent, vrij van voorkeur en afkeer, gevestigd in de hoogste waarheid. In Brahman zijn geen onzuiverheden, veranderingen, sluiers, verlangens of afkeren. Verder valt er niets over te zeggen.

[VI.2.200] Gejuich over de toespraak van de wijze

Vālmīki zei:

Nadat hij zijn uiteenzetting over het nirvāṇa had beëindigd bleef de wijze Vasiṣṭha stil. Alle deelnemers aan de samenkomst waren diep in de hoogste (nirvikalpa) samādhi of contemplatie verzonken. De hemelen zelf weergalmden van het gejuich van de samengekomen wijzen en volmaakten. De hemelse wezens lieten hun trommels en andere instrumenten horen. Het regende bloemen.

De siddha's (de volmaakten) zeiden:

"Vanaf het begin van dit tijdperk ontvingen we en luisterden we naar vele uiteenzettingen over de middelen om bevrijding te bereiken, maar dit overtreft werkelijk alles. Door naar de woorden van de wijze te luisteren, zullen zelfs dieren en kinderen verlichting kunnen bereiken."

Koning Daśaratha zei:

"Heer, in de wereld is er niets waarmee u op een passende wijze zou kunnen worden aanbeden. Luister echter naar mijn gebed en wees niet beledigd. Ik vereer u en aanbid u met mijzelf, met mijn familie en met de verdiensten die ik heb verkregen en met alle goede werken die ik hier en in de andere wereld heb uitgevoerd. Heer, dat alles is allemaal voor u, het is aan u om ons te zeggen wat we nu moeten doen."

Vasiṣṭha zei:

O koning, we zijn al tevreden met een eregroet. Dat is voor mij voldoende. Alleen u weet hoe de wereld moet worden geregeerd.

Rāma zei:

Heer, wat zal ik u geven? Ik val aan uw voeten neer.

Na Rāma, begroetten ook zijn broers de wijze. Vervolgens gaven de koningen en de anderen die van heinde en ver waren gekomen om naar de wijze te luisteren hem een offerande van bloemen. Vasiṣṭha werd letterlijk onder de bloemen bedolven.

Toen dit alles klaar was zei Vasiṣṭha:

O wijzen, vertel me alstublieft of er wellicht nog fouten, tekortkomingen of verkeerde leringen in mijn uiteenzetting zaten?

De samengekomen wijzen antwoordden:

"In uw uiteenzetting zat niet één tekortkoming. Het werd van begin tot eind gekenmerkt door de hoogste waarheid. U heeft de sluier van de zonde die onze geest en ons hart bedekte meteen weggenomen. Onze hart-lotus heeft zich volledig ontvouwd. Wij groeten u; u bent onze guru."

Na dit te hebben gezegd, zeiden ze met één stem: "Gegroet bent u." Opnieuw bestrooiden ze hem met bloemen. Vervolgens eerden ze koning Daśaratha, die de bijeenkomst bijeen had geroepen. Ze eerden Rāma. Ze begroetten Rāma en zijn drie broers. Ze eerden de wijzen Vasiṣṭha en Viśvāmitra. Want het was aan hen allen te danken dat ze mochten luisteren naar de onovertroffen en de misleiding onmiddellijk verdrijvende uiteenzetting van Vasiṣṭha.

Op deze manier aanbaden en eerden zij allen keer op keer de wijze Vasiṣṭha.

[VI.2.201, 202] Rust en het verblijven in de hoogste gelukzaligheid

Toen vroeg Vasiṣṭha aan Rāma:

O Rāma, is er verder nog iets dat je van mij zou willen horen? Hoe neem je de wereld nu waar? Wat ervaar je innerlijk?

Rāma antwoordde:

Door uw genade heb ik de hoogste zuiverheid bereikt; alle onzuiverheden zijn opgeruimd. Mijn onbegrip en mijn misleiding zijn totaal verdreven. Mijn gehechtheid is gestopt. Mijn intelligentie is zo zuiver als kristal. Mijn geest verlangt niet naar nog meer instructie.

Ik heb nergens, met wat dan ook iets te maken – noch met instructies, noch met enig object, noch met familieleden, noch met geschriften en zelfs niet met het ergens afstand van doen. Ik neem de wereld waar als het zuivere, oneindige, ondeelbare bewustzijn. Op een andere manier gezien is de wereld een leegte die verdwijnt zodra de illusie verdwijnt.

Ik zal alles doen wat u ook maar wenst dat ik zal doen en ik zal zonder opwinding of treurnis leven terwijl ik zonder vreugde of verdriet doe wat ik moet doen, want mijn misleiding is verdreven. Ik ben in zelfkennis gevestigd, ongeacht of deze schepping nou in iets anders zal veranderen, ongeacht of de storm van de kosmische vernietiging zal opsteken en ongeacht of dit land welvarend zal zijn. Ik ben in vrede. Mijn visie is helder. Het is moeilijk om mijn ware staat te zien en te begrijpen. Ik ben vrij van hoop en van verlangens. Ik zal net zoals de andere koningen leven en regeren om het even of die nu verlicht dan wel onwetend zijn, maar zonder enige mentale opwinding en op basis van rechtvaardigheid. Zolang dit lichaam bestaat zal

ik dit koninkrijk regeren net zoals een kind zichzelf met een spel vermaakt, op basis van rechtvaardigheid en bevrijd van twijfels betreffende de natuur van deze saṃsāra.

Vasiṣṭha zei:

O Rāma, bravo, je hebt echt de hoogste staat voorbij vreugde en verdriet bereikt en je hebt alles overstegen wat er maar in deze wereld en in de volgende wereld zou kunnen worden gevonden. Je zult nu gehoor geven aan de wensen van de wijze Viśvāmitra en je zult het koninkrijk regeren.

Nadat het gezelschap nogmaals in gejuich was uitgebarsten, zei Rāma:

Heer, net zoals goud door vuur wordt gezuiverd, hebt u onze harten gezuiverd. Degenen die hun lichaam voor het Al aanzagen, zien nu het gehele universum als het Zelf.

Ik heb de vervulling van het bestaan bereikt. Ik ben vrij van alle twijfel. Ik ben vervuld van de eeuwige en zuivere gelukzaligheid. Ik geniet in mijn eigen hart dat werd gezuiverd door uw zoete woorden van de hoogste wijsheid. Door uw genade heb ik die staat bereikt, waarin de hele wereld als zodanig de eeuwige, onsterfelijke en oneindige werkelijkheid blijkt te zijn.

[VI.2.203, 204] Het Zelf is de enige werkelijkheid

Vasiṣṭha zei tegen Rāma:

O Rāma, je hebt alles gehoord wat de moeite waard is om te worden gehoord en je weet alles wat er moet worden geweten. Breng nu al datgene wat ik tegen je heb gezegd en al datgene wat je in de geschriften hebt bestudeerd in harmonie met je eigen directe ervaring.

Laat me je echter nogmaals de hoogste waarheid vertellen. Hoe beter de spiegel wordt schoongemaakt en opgepoetst, des te beter kan de spiegel met een grote helderheid reflecteren. Alle objecten hier zijn de maatstaf voor onze eigen ervaring of gewaarzijn. Alle geluiden lijken op het geluid dat wordt gemaakt door stromend water. Alles wat hier wordt gezien is de illusoire verschijning van het oneindige bewustzijn. Deze wereld is als een droom opgekomen. Dat wat de werkelijkheid van de wakende staat wordt genoemd is een droom; het verschilt niet van het bewustzijn dat de enige werkelijkheid is. Daarom is de wereld echt zonder vorm.

O Rāma, vertel me hoe zijn de wereld en al het andere in deze droomstad ontstaan? Door wie is dit alles ontworpen, wat is de ware natuur van dit alles en wat is hun functie?

Rāma zei:

Het Zelf of het oneindige bewustzijn is de enige werkelijkheid van dit alles – de aarde, de bergen, etc. Het Zelf is net als de ruimte vormloos en nergens van afhankelijk. Dit alles wordt helemaal niet geschapen. Deze in het bewustzijn oprijzende gedachte wordt de geest genoemd en het is slechts de geest die als dit alles bestaat.

Tijd, ruimte en al het andere, zijn een verschijning van het bewustzijn. Zo zijn ook de bergen niets anders dan het bewustzijn. Ook alle elementen zijn het bewustzijn.

Net zoals het geldt voor de vastheid van aarde, voor de vloeibaarheid van water, etc., is het ook slechts het bewustzijn dat de essentie of het karakteristieke van de elementen uitmaakt. De aarde en de andere elementen bestaan in feite niet; het oneindige bewustzijn is het enige wat bestaat. Het is de vloeibaarheid van water dat maakt dat die ene oceaan golven en draaikolken kan laten ontstaan; het is de oneindige potentie van het bewustzijn dat maakt dat het op diezelfde manier ook in staat is om zich als diversiteit voor te doen. Zodra de gedachte van vastheid en hardheid erin oprijst, wordt het een berg: en zo werkt het met alle objecten. Het bewustzijn zelf ondergaat helemaal geen veranderingen. De gedachte 'ik', 'jij', etc., rijzen er zonder enige reden of oorzaak in op, en ze verschillen niet van het bewustzijn.

De geest, buddhi, het egogevoel, de vijf elementen en deze hele wereldverschijning bestaan in het oneindige bewustzijn en verschillen er niet van.

Er wordt niets geschapen, er zal niets verdwijnen.

[VI.2.205] Verwerping van de leer van oorzakelijkheid van de schepping

Rāma vroeg:

Hoe komt het (aangezien het oneindige bewustzijn dit alles is en de wereld slechts een droom is) dat dit bewustzijn gedurende de wakende droomstaat een lichaam lijkt te hebben?

Vasiṣṭha zei:

Wat er ook maar in een droom of in de wakende staat wordt gezien, heeft slechts de ruimte als bestaansgrond. Het wordt uit ruimte geboren en het heeft de natuur van ruimte. Deze ruimte is niets anders dan het hoogste, oneindige bewustzijn. Er bestaat niets, zelfs niet dit lichaam, wat ooit werd geschapen en daarom bestaat er dus niets. Het oneindige bewustzijn ervaart het bestaan van dit alles alsof het zich in een droom afspeelt. Deze ervaring bestaat in het bewustzijn alsof het de materiële schepping is. De diversiteit die op grond van zijn ongelimiteerde vermogens in het bewustzijn oprijst lijkt het ontstaan van verschillende wezens tot gevolg te hebben.

Rāma vroeg:

U beschreef dat er ontelbare scheppingen waren. U zei dat ze werden bevolkt door verschillende wezens met verschillende naturen en functies. Vertelt u me alstublieft welke plaats deze schepping te midden van dit alles inneemt?

Vasiṣṭha antwoordde:

Als de leraar uitleg geeft over ervaringen die nog niet eerder zijn ervaren of die nog niet eerder zijn gezien en waar nog niet eerder over is gehoord, dan neemt hij zijn toevlucht tot toepasselijke illustraties waaruit de waarheid kan worden afgeleid en kan worden begrepen. Jij kent echter de natuur van dit universum.

Alleen de ene oneindige Brahman bestaat, zonder begin en zonder einde, zonder vorm en zonder verandering. Dit universum bestaat in de oneindige ruimte die doordrongen is van Brahman en dit universum verschilt niet van Brahman. Ook het universum bestaat zonder begin en zonder einde. Dit universum is dat wat het

oneindige bewustzijn denkt dat in hemzelf bestaat, wat het ook maar in zichzelf ervaart; en het oneindige bewustzijn zelf denkt dan dat die ervaring het universum is en daarom is het universum illusoir, net zoals dat geldt voor een droomobject van iemand die droomt.

De bergen zijn niet hard, evenmin is het water vloeibaar. Wat het oneindige bewustzijn ook maar als zichzelf beschouwt, en waar dat dan ook maar is, dat lijkt dan en daar ook zo te bestaan. Een berg rijst op in een droom en het bestaat in niets en als niets; en datzelfde geldt voor dit universum, want het is de droom van het oneindige bewustzijn. Slechts Brahman bestaat als Brahman, altijd; er wordt niets geschapen noch wordt er iets vernietigd. Er is geen diversiteit in Brahman, noch is er geen-diversiteit in Brahman. Met betrekking tot Brahman zijn alle concepten, zoals eenheid, diversiteit, waarheid, onwaarheid, etc., irrelevant.

[VI.2.206] De vragen van koning Prajñapti over de schepping

Vasiṣṭha zei:

Dat wat zonder oorzaak lijkt te bestaan, bestaat niet: daarom bestaat slechts dat (de werkelijkheid) wat bestaat.

Om het je nog beter te laten begrijpen zal ik je vertellen over een interessante vraag die ooit aan mij werd gesteld. Er is een eiland dat Kuśadvīpa heet. Op het eiland was een stad, Ilāvatī. De stad werd geregeerd door koning Prajñapti. Op zekere keer had ik een ontmoeting met hem. Nadat hij mij op passende wijze had geëerd, stelde hij me de volgende vraag:

"Nadat het gehele zichtbare universum was opgelost, wat was toen de reden en de oorzaak voor de schepping van het universum? Wat is dit universum? Een deel ervan is altijd in duisternis gehuld, weer ergens anders wordt het door wormen bewoond. Hoe rezen deze elementen op die gezamenlijk de wereld vormen en hoe werden de geest, de buddhi, etc., geschapen? Wie is de schepper van dit alles en wie neemt het waar? Wie houdt het in stand?

Het is duidelijk dat het universum niet definitief ten einde komt. Waar ieder levend wezen zich ook maar van gewaar wordt, dat is ook het enige dat wordt ervaren. Wat is dan onverwoestbaar en wat is dan werkelijk? Wanneer er iemand doodgaat en wanneer zijn lichaam dan vervolgens wordt gecremeerd, wie maakt er voor hem dan een lichaam om in de hel de noodzakelijke ervaringen te kunnen ondergaan? Dat is in elk geval niet de deugd (dharma) of de ondeugd (adharma), want die zijn zelf subtiel en zonder vorm. Als er wordt gesteld dat 'de andere wereld' niet bestaat, dan lijkt dat evenzeer onjuist, want dat is tegengesteld aan de uitspraken in de geschriften.

Het is immers absurd om te suggereren dat iemand die geen vorm heeft wel ervaringen van bijvoorbeeld straf zou kunnen ondergaan. Vertel me ook hoe de substanties hier kunnen veranderen? Wat is het nut van geschriften die handelen over geboden en verboden? Wat wordt er bedoeld met de uitspraak uit de geschriften dat er in het begin alleen maar het onwerkelijke bestond en dat het later werkelijk werd?

Als de schepper Brahmā uit de leegte voortkomt, waarom schept diezelfde leegte dan niet overal vele scheppers? Hoe hebben de kruiden, etc., hun eigenschappen en hun natuur verkregen? In een heilige plaats verblijven tegelijkertijd twee mensen, de ene is je vriend en de andere is je vijand. De vriend bidt dat je lang zult mogen leven en de vijand bidt dat je maar gauw dood mag gaan: wiens gebeden zullen er dan worden verhoord? Als duizenden mensen zouden wensen: 'Moge ik een maan in de lucht zijn', waarom zouden er dan geen duizenden manen tegelijkertijd kunnen schijnen? Als duizenden mannen mediteren en bidden om een specifieke vrouw tot vrouw te mogen krijgen, en als zij dan juist op datzelfde moment mediteert en bidt dat ze een maagd zou mogen blijven, wat is daarvan dan de uitkomst?

Hoe kunnen de overledenen, als er geen lichaam is, dan toch de vruchten van een crematie en de daarbij behorende riten ervaren?"

[VI.2.207] Antwoorden op de vragen van koning Prajñapti

Vasiṣṭha zei:

"O koning, luister: ik zal uw vragen op een dusdanige wijze gaan beantwoorden dat daarmee al uw twijfels worden weggenomen.

Alle dingen in deze wereld zijn voor altijd onwerkelijk, maar ze zijn echter ook werkelijk op grond van het bewustzijn, dat hun enige werkelijkheid en inhoud uitmaakt. Wat dat bewustzijn ook maar besluit: 'Dit is zo en zo', dat wordt het ook, ongeacht of dat nu werkelijk of onwerkelijk is. Zo werkt de natuur van het bewustzijn.

Dit bewustzijn heeft zich een lichaam verbeeld en het wordt zich dan gewaar van het lichaam. Het is het zelfgewaarzijn dat zich gewaar wordt van het lichaam en niet andersom. Aan het begin van de schepping bestond er alleen maar het bewustzijn en niets anders: en daarom rees de wereldverschijning als een droom in dat bewustzijn op. Op welke manier het bewustzijn ook maar bedacht dat de wereld zou moeten zijn, alleen zo werd het. Wat zou deze wereld immers anders kunnen zijn? Aangezien de wereld niets anders is dan het bewustzijn of Brahman, wordt dat op deze manier in de geschriften geformuleerd.

Maar net zoals een kikker in een put baseren dwaze en onwetende mensen hun begrip echter op wat zij op dat moment ervaren en op grond van hun verkeerde begrip worden ze er vervolgens toe misleid om te denken dat het slechts het lichaam is dat de bron is van de ervaring of het gewaarzijn. Met hen hebben we echter niets te maken. Hoe intelligent iemand eventueel ook is, als hij niet in staat is om zijn twijfels te verjagen, dan is zo iemand onwetend. Als het gewaarzijn van het Zelf een van de eigenschappen van het fysieke lichaam zou zijn, waarom ervaart een lijk dan niets?

De waarheid is net andersom. Het is het bewustzijn van Brahman, het oneindige bewustzijn, dat als dit universum verschijnt – net zoals het droomobject in jouw bewustzijn verschijnt. Brahman is het oneindige bewustzijn; hij verbeeldt zich deze droomstad die de virāṭ, oftewel de kosmische persoon is. Deze kosmische persoon

is de schepper Brahmā en die bestaat ook uit het zuivere bewustzijn, alhoewel het dan het universum wordt genoemd.

Wat er ook maar in de droomschepping van de schepper Brahmā tot verbeelding kwam, dat alleen wordt hier op diezelfde manier ervaren. Het lichaam heeft dus twee staten – levend en dood. Op dezelfde manier verschijnt en verdwijnt ook deze schepping. Het heeft geen andere oorzaak dan Brahman en daarom is het niet anders dan Brahman. Ongeacht of het lichaam nu wel of niet bestaat, dit bewustzijn ervaart overal en altijd datgene waar het zich van gewaar is, voor en na de 'dood'. Het is alleen het bewustzijn dat zich 'de andere wereld' verbeeldt en het dan als zodanig ervaart.

Een dergelijke misleidde ervaring verdwijnt pas nadat men zich tot de juiste middelen tot bevrijding wendt en wakker wordt zodra de mentale conditionering verdwijnt en het bewustzijn ongeconditioneerd wordt."

[VI.2.208] Het is slechts de ene Brahman die in dit alles en als dit alles schijnt

Vasiṣṭha zei:

"Wat en wanneer het oneindige bewustzijn zich ook maar iets bedacht, dat ervaarde het vervolgens. Op deze zelfde manier verkrijgen gunsten en vervloekingen hun kracht van het oneindige bewustzijn. Ook geboden en verboden ontlenen hun gezag en hun kracht aan de desbetreffende in het bewustzijn oprijzende gedachte.

Omdat in deze wereld het belichaamde wezen niet kon begrijpen wat er voor het begin van de schepping bestond, werd er ook gezegd dat alleen het niet-bestaan voorafgaat aan de schepping. Bestaan en niet-bestaan, schepping en oplossing, dat is echter als het ware zoiets als het openen en sluiten van de ogen van het oneindige bewustzijn. De natuur van het oneindige bewustzijn is zodanig dat de schepping er voortdurend in oprijst en er weer in verdwijnt, net zoals jijzelf in het geval van een dagdroom in een oogwenk jouw mentale beelden laat oprijzen en weer laat verdwijnen.

Dit zijn echter alleen maar denkbeelden die in het oneindige bewustzijn oprijzen. Het doet helemaal niets.

Omdat het oneindige bewustzijn overal en altijd bestaat, doen zich geen belemmeringen voor in het bewustzijn en daarom kan het iedere verbeelding altijd en overal laten opkomen. De geboden en verboden bestaan hier slechts voor de instandhouding van de sociale cohesie. Maar omdat deze dus allemaal in het bewustzijn zijn gevestigd, kunnen ze zelfs nog nadat men deze wereld heeft verlaten hun vruchten voortbrengen.

Brahman komt niet tot bestaan en verdwijnt ook niet. Slechts wanneer er in het bewustzijn de subject- objectrelatie oprijst, is er sprake van een 'tot bestaan komen': en het object wordt dan de schepping genoemd. Wanneer Brahman die relatie in zichzelf terugtrekt en als zichzelf in zichzelf bestaat, dan wordt er gezegd dat Brahman als de oneindige ruimte en als de hoogste vrede bestaat. Deze beide (het bestaan en het niet-bestaan van de subject-object relatie) zijn natuurlijk voor

Brahman, net zoals de beweging (wind) en de onbeweeglijkheid van de lucht natuurlijk zijn.

De ouderdom, de dood, etc. en ook de verdeling van de tijd, rijzen keer op keer in het oneindige bewustzijn op, net zoals er in je dagdroom keer op keer beelden oprijzen. Op dezelfde manier zijn de kruiden en de medicinale planten en ook alle andere dingen in de drie werelden tot bestaan gekomen.

Slechts het ene oneindige bewustzijn verschijnt als deze oneindige diversiteit, vanwege de oneindige (bewuste) beelden die erin oprijzen. Het is echter slechts de ene Brahman die in dit alles en als dit alles schijnt."

[VI.2.209] Wat er hier bestaat is het beeld dat in het oneindige bewustzijn oprijst

Vasiṣṭha zei:

"U had het over het gebed van een vriend en van een vijand, die op een heilige plaats voor tegengestelde uitkomsten baden. Dit was allemaal door het oneindige bewustzijn in het allereerste begin zo bepaald. De heiligheid van de plaatsen en het gedrag waaruit een bepaalde verdienste voortvloeit, maakten dat men op deze plaatsen die verdienste ook zal verkrijgen. Zelfs als hij een zondaar zou zijn geweest, ook dan nog wordt het gewicht van zijn zonde dankzij de verdienste van de heilige plaatsen óf lichter, óf het wordt zelfs helemaal vernietigd. Als het gewicht van de zonde duidelijk een stuk lichter is dan de kracht van de verdienste, dan zal die zonde zeker helemaal verdwijnen. Als ze qua kracht aan elkaar gelijk zijn, dan is het mogelijk dat er in het bewustzijn twee lichamen verschijnen, zodat zowel de verdienste als de zonde hun uitwerking kunnen krijgen.

Welke gedachten er ook maar in het oneindige bewustzijn opkomen en erin bestaan, die gedachten bepalen het effect van de verdienste en van de zonde. Ik, jij en dit alles wordt geregeerd door de beelden die in het oneindige bewustzijn bestaan, ongeacht of deze beelden nu een deugd of iets anders betreffen.

De stervende mens denkt dat hij stervende is en dat de anderen daarom huilen. Op dezelfde manier rijzen er ideeën omtrent de dood en de crematie, etc., op in de anderen die huilen om de dood van hun verwant. De stervende mens ziet de wereld zoals die dan aan hem verschijnt; maar de anderen (de vijanden die om zijn dood hadden gebeden) denken dan dat hij dood is, en weer anderen (de vrienden die voor zijn welzijn hadden gebeden) denken dan dat hij de onsterfelijkheid heeft bereikt. Zo worden beide gebeden verhoord. De drie werelden zijn de denkbeeldige producten van misleiding, maar in het bewustzijn bestaan er geen verdelingen of tegenstellingen. Maar wat is er in een illusie onmogelijk?"

De koning vroeg:

"Hoe kunnen de vormloze verdienste en zonde dan toch het ontstaan van een lichaam tot gevolg hebben?"

Vasiṣṭha antwoordde:

"Dit universum is de droomstad van Brahman: wat is er nou niet in mogelijk? In een droom of tijdens een dagdroom kan men een miljonair worden; op dezelfde manier geldt dat wanneer het oneindige bewustzijn begint te 'dromen', de één in duizend (een leger) verandert. En ook verandert duizend weer in één, zoals in het geval van de diepe slaap. Je kunt daarom niet zeggen dat hier iets onmogelijk is, of zeggen dat hier iets gebeurt. Wat er ook maar wordt ervaren, bestaat zoals het wordt ervaren; daarom zien de kenners van de waarheid in dit alles geen tegenstellingen of onmogelijkheden. Dergelijke discussies met betrekking tot wat mogelijk en wat onmogelijk is, hebben slechts betekenis als ze op een werkelijkheid betrekking hebben; maar dergelijke discussies zijn echter zonder enige betekenis, aangezien zelfs de wereldverschijning slechts een illusie of een lange droom is. In een droomachtige werkelijkheid is 'het ervaren' de enige maatstaf; wat er ook maar wordt ervaren, wordt als werkelijk ervaren. Wat hier bestaat, is in overeenstemming met het beeld dat in het oneindige bewustzijn oprijst."

[VI.2.210] Verwerping van het begrip van dualiteit in eenheid

Vasiṣṭha vervolgde:

"Ik zal je nu uitleggen waarom er geen honderd manen aan de hemel verschijnen wanneer er honderd mensen zijn die daarop contempleren en die bidden: 'Moge ik een maan zijn'. Ze verschijnen niet allemaal aan deze specifieke nachthemel, noch gaan ze allemaal één bepaalde maan binnen. Je kunt de droomwereld van een ander niet binnengaan. Iedereen heeft zijn eigen droomwereld en in die droomwereld word je de maan. Hetzelfde geldt ook voor al die mannen die bidden omdat ze allemaal met één bepaalde vrouw willen trouwen. De vrucht van een dergelijk gebed zal in ieders bewustzijn worden gereflecteerd en elk van hen zal dat dan ervaren als zijnde de werkelijkheid. Maar in feite bestaat dit alles alleen zuiver denkbeeldig – en wat is er nou niet mogelijk voor de verbeelding?

Zo ervaart men in de andere wereld ook de vruchten van zijn liefdadigheid, etc. De bedoelde liefdadigheid, etc., heeft een indruk in zijn bewustzijn gevormd en het bewustzijn zelf beeldt zich in dat het in de andere wereld de vruchten van een dergelijke liefdadigheid ervaart. Dit is ook hoe de wijzen dit uitleggen."

De koning vroeg:

"Heer, hoe komt dit lichaam op de eerste plaats tot verschijning?"

Vasiṣṭha antwoordde:

"Dat wat door u het lichaam werd genoemd, bestaat niet in de ogen van de wijze. Het is slechts Brahman. Hetzelfde geldt voor het woord 'droom' dat werd gebruikt om de waarheid van het imaginaire karakter van de wereldverschijning te illustreren; er bestaat geen 'droom' in het oneindige bewustzijn. In het oneindige bewustzijn bestaat noch een lichaam, noch een droom. Er bestaat noch een wakende staat, noch een droomstaat, noch de slaap. Wat er ook maar bestaat, dat bestaat – het is leegte, het is Om. Ook voor wat betreft deze beschrijvingen is het nu wel genoeg geweest.

Het lichaam van het bewustzijn bevindt zich tussen 'dit' en 'dat' in: het is de eenheid en het is de diversiteit. Volheid (oneindigheid) breidt zich uit in oneindigheid; en dan bestaat alleen het oneindige als de wereld. Het lijkt te bestaan, maar het is echter niet wat het lijkt te zijn. Waar het bewustzijn zich ook maar de schepping verbeeldt, daar lijkt de schepping te bestaan. Het ondeelbare bewustzijn bestaat overal, en dat alles is ook deze schepping. Dit alles is de altijd vredige Brahman of oneindig bewustzijn, dat ook wel de schepping wordt genoemd.

Het kan niet anders zijn. Al het andere is onwetendheid en is een omdraaiing van de feiten. Dit is de ervaring van eenieder in de wereld, dit is de verklaring van de geschriften en de Veda's. Wanneer deze waarheid wordt ingezien, wordt die realisatie zelf Brahman en dit hele universum wordt dan gezien als niet verschillend van Brahman. Mijn zienswijze komt dus overeen met de ervaring en met de verklaringen in de geschriften. Zij draagt eraan bij om hier en nu bevrijding te bereiken en daarom is zij de beste zienswijze. Wanneer de waarheid betreffende de boom van saṃsāra helder wordt ingezien, rijst het besef op: 'Ik ben de drie werelden' en dan is er bevrijding. Het zichtbare universum blijft zoals het is, maar als object van het bewustzijn verdwijnt het echter; het smelt samen met het oneindige bewustzijn."

[VI.2.211] Betoog over de transcendente waarheid

Rāma vroeg:

Wat zijn dan deze siddha's (de volmaakten), sādhya's (de hemelingen), Yama (de dood), Brahmā (de schepper), vidyādhara's en divaukasa's (de hemelse wezens) en hun eigen werelden?

Vasiṣṭha zei:

Je kunt de werelden van deze siddha's en anderen iedere dag en nacht zien, voor je, achter je, en boven je. Je ziet hen als je ze wenst te zien en je ziet hen niet als dat niet het geval is. Als men zich de kunst om ze te kunnen zien niet eigen heeft gemaakt, dan lijken ze ver weg te zijn. Ook die werelden zijn subtiel en boven zintuigelijk (bovennatuurlijk) en de hele ruimte zit er mee vol.

Net zoals deze wereld denkbeeldig en illusoir is, zijn de werelden van de siddha's en van de hemelse wezens dat ook. Door hun psychische kracht zijn deze werelden stabiel geworden; op dezelfde manier kun je door middel van intense contemplatie de wereld van je eigen verbeelding (fantasie) stabiliseren. Ook de siddha's (de volmaakten) hebben op die manier hun eigen werelden stabiel gemaakt; anderen vinden dit moeilijk. Dit universum is gevuld met het oneindige bewustzijn en welk denkbeeld het oneindige bewustzijn ook maar in zichzelf koestert, zo is dan het universum.

Het universum wordt niet door of uit iets anders geschapen: aan het begin van de schepping bestond daar een dergelijke oorzaak niet voor. Welke gedachte of welk beeld er ook maar in het bewustzijn oprijst, dat is dan het universum. In je eigen verbeelding rijst een berg op, alhoewel er in waarheid geen berg is. Dat is ook de

aard van de wereldverschijning. Daarom leven de kenners van deze waarheid hier alsof ze lopende bomen zijn.

Al deze universums die in Brahman verschijnen, bestaan in Brahman zonder er van te verschillen, net zoals de golven in de oceaan niet van de oceaan verschillen. Alhoewel dit universum reeds gedurende lange tijd lijkt te hebben bestaan en alhoewel het een functionerende werkelijkheid lijkt te zijn, is het toch nog steeds de zuivere leegte en is het toch niet werkelijker dan een denkbeeldige stad. Alhoewel mensen het bestaan ervan hebben ervaren, bestaat het toch niet: net zoals dat geldt wanneer men zijn eigen dood in een droom ziet. Het onwerkelijke lijkt werkelijk te bestaan. De werkelijkheid en de onwerkelijkheid van de wereld zijn twee aspecten van het hoogste wezen. Zelfs het concept van het hoogste wezen is alleen maar een concept, het is niet de waarheid. Laat dit alles zo zijn, of laat de waarheid iets anders dan dit zijn. Waarom zouden we ons erdoor in verwarring of van de wijs laten brengen? Stop met het najagen van de vruchten van je handeling. Je bent verlicht. Span je niet in voor ijdele bezigheden.

[VI.2.212] Het vaststellen van de waarheid

Vasiṣṭha vervolgde:

Brahman beschouwt zichzelf als de oneindige ruimte, omdat Brahman het oneindige bewustzijn is. Die oneindige ruimte is de kosmische persoon in wie deze wereld bestaat; maar dit alles verschilt echter niet van Brahman en daarom is dit alles Brahman. Op een andere manier bekeken is deze wereldverschijning een illusie, alhoewel het als een werkelijkheid wordt gezien, net zoals water in een luchtspiegeling ook onwerkelijk en illusoir is ofschoon het lijkt te bestaan.

Rāma vroeg:

Vertelt u me alstublieft, wanneer beschouwt Brahman zichzelf niet op deze manier?

Vasiṣṭha zei:

In Brahman, het oneindige bewustzijn, bestaat zelfs nu het denkbeeld van de schepping. Ofschoon het waar is dat de schepping en de niet-schepping altijd en overal in Brahman bestaan, bestaan ze echter niet onafhankelijk van hem – en vanuit een ander gezichtspunt bestaan ze daarom niet. Omdat deze schepping niet verschilt van Brahman (zoals beweging en wind ook niet van elkaar verschillen), kent Brahman het niet als een object. Daarom is de schepping zonder begin en zonder einde en is het Brahman.

Wanneer je niet verlicht bent en wanneer je alleen al door naar deze woorden te luisteren iets van een ontwaken ervaart, ervaar je een ogenschijnlijke dualiteit of diversiteit in datgene wat in werkelijkheid de niet-duale Brahman is. Er bestaat hier niets en daarom bestaan er geen concepten van objecten; er bestaat niets anders dan het Zelf en het Zelf neemt geen objecten waar. Wat zich als de altijd bestaande drie werelden toont is echter het uiterst vredige Brahman waarin geen enkele diversiteit bestaat. Alleen zolang je nog niet volledig bent verlicht, zal je ook deze

ogenschijnlijke diversiteit ervaren. Wanneer je volledig bent verlicht, heb je noch geschriften, noch instructies nodig en dan zal je ook geen dualiteit of diversiteit ervaren die op de 'ik'-gedachte is gebaseerd.

Rāma vroeg:

Wat gebeurt er dan wanneer de 'ik'-gedachte in het hoogste oprijst?

Vasiṣṭha antwoordde:

Wanneer de 'ik'-gedachte in het bewustzijn oprijst, rijst het concept van de oneindige ruimte er ook in op, hieruit rijst vervolgens het tijd-ruimte concept op en daaruit dan weer de verdeling en de diversiteit. Vervolgens rijzen er gedachten op zoals: 'Ik ben hier', hetgeen betekent: 'Ik ben niet daar'. Wanneer deze allemaal zijn opgerezen, wordt het 'ik' zich gewaar van de subtiele basis-elementen van waaruit de wereldverschijning oprijst en het 'ik' wordt zich ook gewaar van de wereldverschijning. Op deze manier komt vanuit Brahman of het oneindige bewustzijn datgene wat niet-Brahman is ogenschijnlijk tot bestaan. Dit gebeurt echter slechts ogenschijnlijk en het gebeurt niet werkelijk; in werkelijkheid bestaat slechts het oneindige Brahman.

[VI.2.213] Rāma's voorgaande leerlingschap onder Vasiṣṭha

Vasiṣṭha vervolgde:

O Rāma, net zoals je me zojuist vragen stelde, heb je me in een vorig tijdperk al eens eerder vragen gesteld. Ook toen was je net als nu mijn leerling en ik was je guru. Ik herinner me die dialoog nog heel goed en ik zal deze nu voor je herhalen.

De leerling vroeg: "Heer vertelt u me alstublieft wat er aan het einde van een wereldcyclus verdwijnt en wat er blijvend is en dus niet verdwijnt."

De leraar zei: "Mijn zoon, alles wat er ook maar kan worden gezien (de objecten van waarneming) verdwijnt, net zoals de droom verdwijnt wanneer je in een diepe slaap valt. Al deze werelden met hun bergen en hun windrichtingen, verdwijnen helemaal; zelfs tijd en handeling en ook de wereldorde, alles verdwijnt. Alle wezens verdwijnen en zelfs de ruimte verdwijnt, omdat er niemand is die aan of in de ruimte denkt. Zelfs de goden zoals de schepper Brahmā, de beschermer Viṣṇu en de verlosser Rudra verdwijnen; ze bestaan zelfs niet meer in naam. Wat blijft er over? Alleen oneindig bewustzijn blijft over, maar zelfs dat is echter een conclusie die uit de huidige ervaring wordt afgeleid."

De leerling vroeg: "Er wordt gezegd dat het onwerkelijke niet tot bestaan komt en dat het werkelijke geen niet-bestaan heeft; hoe zit dit in elkaar en hoe verdwijnt dat wat wordt gezien?"

De leraar zei: "Mijn zoon, het verdwijnt niet en daarom wordt er gezegd: 'Het wordt niet gezien'. Er wordt gezegd dat het onwerkelijke geen bestaan en dat het werkelijke geen niet-bestaan heeft. Datgene wat nooit, nergens bestaat is al niet-bestaand. Hoe kan het dan verdwijnen? Wat is er blijvend aan het water van een luchtspiegeling en wat is er blijvend aan een illusie? Wat er ook maar in dit universum wordt gezien, dat is een illusie en waarom zou die illusie niet kunnen

verdwijnen? Net zoals een droom ten einde komt als men ontwaakt en net zoals de wakende staat eindigt op het moment dat men gaat slapen, zo komt ook deze hele wereldverschijning ten einde. Waar blijft immers de stad uit de droom wanneer men wakker wordt? En zo weten we ook niet waar de wereldverschijning blijft."

De leerling vroeg: "Waarom lijkt dit alles te bestaan en waarom verdwijnt die verschijning weer?"

De leraar antwoordde: "Het is slechts het oneindige bewustzijn dat als dit alles verschijnt – er is geen wereld onafhankelijk daarvan. Zelfs als het als dit alles verschijnt, dan raakt het oneindige bewustzijn daarmee zijn eigen ware natuur of identiteit niet kwijt. Zowel de verschijning als de niet-verschijning zijn aspecten van het bewustzijn, net zoals bijvoorbeeld wanneer jouw gestalte in het water wordt gereflecteerd, deze weerspiegeling ook iets tijdelijks is maar jouw gestalte dat niet is. De droom en de droomloze slaap zijn aspecten van de ene slaap; zo zijn ook de schepping en de oplossing aspecten van Brahman."

De leerling zei: "In een droom is er ook nog iemand anders dan de dromer (namelijk het zuivere bewustzijn, dat niet verdeeld is in de dromer en de droom). Is het op dezelfde manier ook mogelijk dat er nog iemand anders is naast de waarnemer van de wereldillusie?"

De leraar zei: "Dat klopt. Daarom is deze wereldverschijning ook niet zijn ware natuur of vorm. Alleen het bewustzijn bestaat en het verlicht alles wat er maar is, maar die verschijning wordt echter door iemand anders ervaren. Daarom is het een samensmelting van tegenstellingen. Het verlicht niets en je kunt zelfs niet zeggen dat het het bestaan is. Het is de verschijning in het oneindige bewustzijn. Hoe kan er 'werkelijkheid' en 'onwerkelijkheid' in de toekijker bestaan?

Als er wordt gezegd dat het overal en altijd als alles wordt gezien, dan kan er ook worden gezegd dat het nooit en nergens als alles wordt gezien. Het is altijd de werkelijkheid en de onwerkelijkheid. Het is het oneindige bewustzijn. Het verdwijnt niet en het andere (de wereldverschijning) verdwijnt evenmin. Er is alleen sprake van grote smart als de werkelijkheid van het oneindige bewustzijn, met zijn twee aspecten van schepping en oplossing, niet wordt ingezien: wanneer het wel op die manier wordt ingezien, is er een grote vrede.

De Heer oftewel het oneindige bewustzijn is als enige de pot, de berg, het doek, de boom, het gras, het vuur, het beweeglijke en het onbeweeglijke – alles. De Heer is wat bestaat en is wat niet bestaat, het is de leegte, de handeling, de tijd, de ruimte en de aarde, het bestaan en de vernietiging, het goed en het kwaad. Er bestaat niets wat niet het oneindige bewustzijn is. Het is alles, overal, altijd; het is geen enkel ding, overal en altijd.

Een grasprietje is de doener en de ervaarder; een pot is zowel de doener als de ervaarder; een lapje stof is de doener en de ervaarder; het zien is zowel de doener als de ervaarder, de berg is zowel de doener als de ervaarder, de mens is de doener en de ervaarder – ze zijn ieder voor zich de hoogste Heer. In elk van deze dingen is de Heer zelf zowel de doener als de ervaarder oftewel degene die het ondergaat. Want

alles is Brahman, die zonder een begin en einde is en die degene is die alles bepaalt. Daarom zijn zelfs de schepping en de vernietiging ervan aspecten van de ene Heer oftewel het oneindige bewustzijn. Alleen het bewustzijn is zowel de doener als degene die alles in alles ervaart. Daarom bestaat er hier ófwel niemand die zowel de doener en degene is die wat dan ook ervaart, ófwel de Heer is de doener en degene die alles ervaart. Op deze manier kan in waarheid alles (de geboden en de verboden) in de Heer bestaan en niet-bestaan. Dit alles bestaat zoals dit alles door eenieder wordt ervaren."

O Rāma, zo heb ik alles aan je uitgelegd. En op deze manier heb ik je alles verteld wat de moeite van het weten waard is. Blijf gevestigd in de werkelijkheid, in de staat van verlichting. Wees vrij in het nirvāṇa en regeer het land op de juiste wijze.

[VI.2.214] Beschrijving van het slotfeest van de bijeenkomst

Toen de wijze Vasiṣṭha daarmee zijn onderricht had afgesloten klonk er hemelse muziek in de lucht. Het regende bloemen. Iedereen in de bijeenkomst vereerde de wijze met bloemen.

Toen zei koning Daśaratha: "We hebben de volmaakte kennis ontvangen. We rusten in de hoogste staat. Onze geesten en onze harten zijn door de verlichtende lering van de wijze geheel gezuiverd van alle misleidingen en illusies, van alle gedachten en fouten."

Rāma zei: O heer onder de wijzen, dankzij uw genade is mijn misleiding verdwenen en heb ik de hoogste staat bereikt. Ik ben nu volledig opgeleid en mijn intelligentie is helemaal helder. Ik heb geen twijfels meer. Ik rust in mijn eigen natuurlijke staat als Brahman of in de kennis van het nirvāṇa. Ik zal doen zoals u me hebt gezegd. Er valt voor mij niets te winnen door iets wel of niet te doen. Ik heb vriend noch vijand. Hoe zou men zonder uw genade tot dit inzicht kunnen komen; hoe zou een kleine jongen zonder hulp van een brug of boot de oceaan kunnen oversteken?

Lakṣmaṇa zei: "Dankzij de verdienste die in vorige geboortes werd verkregen, mochten we naar de wijze luisteren en nu zijn we van al onze twijfels bevrijd."

Viśvāmitra zei: "Het lijkt wel alsof we in duizend heilige Ganges (rivieren) hebben gebaad."

Nārada zei: "We hebben gehoord wat we noch in de hemel noch op aarde hebben gehoord. Daardoor zijn we volledig gezuiverd."

Śatrughna zei: "Ik heb hoogste vrede en gelukzaligheid verkregen."

Nadat ze allen hadden gesproken zei de wijze Vasiṣṭha tegen de koning: "Aan het einde van de recitatie van een geschrift behoort men de heiligen te aanbidden. Vervul daarom alle wensen van de brāmaṇa's. U zult daardoor de vruchten van deze heilige verplichting verkrijgen." Toen nodigde de koning uit het hele land wel tienduizend brāmaṇa's uit. Hij aanbad hen. Hij gaf hen te eten. Hij schonk hen vele geschenken. Vervolgens vereerde hij de stedelingen, de bedienden, de armen en de kreupelen.

Hierna werd er in de hoofdstad een groot feest gehouden met onder andere muziekconcerten en dansuitvoeringen, recitaties van de Veda's en van andere geschriften. Al deze kunstenaars werden ook van voedsel en drank voorzien en zij werden rijkelijk beloond met geschenken in de vorm van kleren en juwelen.

Met een variëteit aan vermaak en religieuze riten vierde de verlichte koning Daśaratha gedurende een hele week de succesvolle voltooiing van de lering van de wijze Vasiṣṭha."

[VI.2.215, 216] Lofspraak over dit werk

Vālmīki zei:

"O Bharadvāja, op deze manier verkregen Rāma en anderen de hoogste kennis en de staat die voorbij gaat aan het verdriet. Neem op dezelfde manier deze houding aan en leef vrij van twijfel, leef als een bevrijde wijze. Waarlijk, alleen al door naar dit geschrift te luisteren word je bevrijd; je bent een jīvanmukta. Zelfs een jongetje die hiernaar luistert bereikt al zelfkennis. Net zoals jongetjes ook volwassen mannen worden (niet-jongens), zo rijzen zelfs de onwetenden, in wiens harten de door hebzucht veroorzaakte gebondenheid zeer sterk en vasthoudend is, door het bestuderen van dit geschrift over bevrijding, uit boven de staat van verdeling. Ze zullen nooit meer in saṃsāra verwikkeld raken.

Zelfs degenen die dit boek zonder er de betekenis van te begrijpen lezen, degenen die het boek overschrijven, degenen die anderen het boek laten lezen en degenen die het becommentariëren, verwerven daardoor allemaal grote verdiensten en zij zullen de hemel bereiken en zij zullen in hun derde geboorte de verlichting bereiken."

Vālmīki zei tegen de koning Ariṣṭanemi: "Nu heb ik je verteld wat Vasiṣṭha aan Rāma leerde. Door dit pad te volgen zal u waarheid bereiken."

De koning zei: "Heer, door uw genade ben ik deze saṃsāra overgestoken. (Tegen de boodschapper van de goden zei de koning:) "Je bent voor mij een echte vriend geweest. Je mag nu gaan. Ik zal gaan contempleren op de waarheid die ik op deze manier heb gehoord."

De boodschapper zei tegen het hemelse wezen: "Ik was zeer verheugd om dit alles te horen. Ik zal nu weer naar de verblijfplaats van Indra gaan."

Het hemelse wezen zei: "O boodschapper van de goden, ik ben waarlijk gezegend om dit alles van jou te horen. Je kunt nu weer naar Indra gaan."

Agniveśya zei tegen Kāruṇya: "Het hemelse wezen bleef verzonken in zijn contemplatie. Heb je dit alles echt goed gehoord?" Kāruṇya antwoordde: "Zeker. Mijn misleiding is verdwenen. Ik zal voortaan zonder enige intentie en op spontane wijze leven en handelen."

Agasti zei tegen Sutīkṣṇa: "Zo instrueerde Agniveśya zijn zoon Kāruṇya. Twijfel niet aan deze lering, want hij die hieraan twijfelt gaat ten onder."

Sutīkṣṇa zei: "Mijn onwetendheid is nu verdreven en de lamp van kennis is ontstoken. Ik besef dat al deze aardse objecten in het oneindige bewustzijn bestaan, zoals er golven in de oceaan bestaan. Daarom zal ik een leven van spontane,

ongewilde activiteit leiden. Ik ben waarlijk gezegend. Ik groet u. Want een leerling moet door gedachte, woord en daad zijn guru vereren en dienen. Heer, dankzij uw genade ben ik deze oceaan van saṃsāra overgestoken. Ik groet het hoogste wezen, die iemand, mits hij op Hem contempleert, tot het inzicht brengt dat dit alles waarlijk Brahman oftewel het oneindige bewustzijn is. Een groet aan de goddelijke leraar Vasiṣṭha."

OM TAT SAT – HET EINDE